

חוסן, חיוביות, אופטימיות, שלווה פנימית, שלווה, אושר, אושר נצחי וניצחון אינסופי

בתקופת

חרדה, מערבולות והרס

אירפאן חסן

חוסן, חיוביות, אופטימיות, שלווה פנימית, שלווה, אושר, אושר נצחי ו ניצחון אינסופי בתקופת חרדה, מערבולות והרס

נאסף, תורגם והוסבר מיצירותיו הנצחיות של אחד מגדולי ההוגים והמחייה של הציוויליזציה האנושית כולה – האימאם אבו חמיד מוחמד אל-ע'זאלי (1058-1111 לספירה)

מספר רישום בספריית הקונגרס של ארצות הברית: TXu 2-273-620

מסת"ב: 9798543692042

חיבור זה הוא לקט, עיבוי, תרגום והסבר של המחבר מכתביו הנצחיים של האימאם אבו חמיד מוחמד אל-ע'זאלי (1058-1111 לספירה) ובמידה מסוימת מכתביו של מולנא ג'לאל-דין רומי (1207-1273 לספירה). הפניות מלאות למקורות סופקו בביבליוגרפיה. המחבר הוסיף את כל ההסברים המופיעים בסוגריים מרובעים ובסוגריים כדי להבהיר נקודות ומונחים חשובים. כל המילים והטרמינולוגיות בערבית תורגמו לאנגלית, נטויים ותורגמו.

قُل لَّوْ كَانَ ٱلْبَحْرُ مِدَادًا لِّكَلِمَٰتِ رَبِّى لَنَفِدَ ٱلْبَحْرُ

قَبْلَ أَن تَنفَدَ كَلِمَٰتُ رَبِّى وَلَوْ جِئْنَا بِمِثْلِهِۦ مَدَدًا

"אמרו, 'אם האוקיינוס היה הופך לדיו על [כתיבת] דברי אדוני, האוקיינוס היה מתיש לפני שיכלו דברי אדוני, אפילו אם נביא כמוהו כתוספת'".

(הקוראן על האוקיינוס העצום של ידע וניסיון רוחניים אזוטריים. פרק 18, פסוק 109)

תוכן

מופשט 8

הקדמה 12

חלק 1: הכרת המציאות הפנימית סוללת את הדרך לפתרון משברים, קונפליקטים ואתגרים הניצבים בפני האנושות כיום 13

הכרת העצמי 19

הכרת אלוהים 35

היקום שבך 38

להכיר את העולם 47

להכיר את החיים שלאחר המוות 53

חלק ב': תכונות ההרס הפנימיות – תכונות פנימיות שליליות הפוגעות ומסכנות יחידים, חברות ועמים שלמים 67

פרק 1 - הכרת מסתרי הנשמה - הכרח למסע רוחני של מודעות עצמית, הארה והארה 68

משמעות ומטרה של מונחים עצמי (*נאפס*), נשמה (*אנונימי*), לב (*קאלב*) ואינטלקט (*עקל*) 68

לגיונות הלב (*קאלב*) 72

משרתי הלב הפנימיים (*קאלב*) והדוגמאות הקלות להבנה שלהם 74

מאפייני הלב האנושי (*קאלב*) 76

מאפיינים מקיפים של הלב (*קאלב*) והדוגמאות שלו 82

דימוי הלב ביחס לידע – מראה מלוטשת של הלב ואור האמת המשתקף בו 87

הסבר ההבדל בין ידע נגלה לידע נרכש עם דוגמאות מוכרות 97

שליטתו של השטן בלבבות באמצעות רמיזות (*וואסוואס*) - משמעות הרמיזות והסיבות לשליטתו של השטן 100

כניסות השטן ללבבות 110

רמיזות הלב, אמונות טפלות, סכנות וכוונות 125

שינויים מהירים בלב ובסוגי הלב מהבחינה הזו 129

פרק 2 - מאבק רוחני לטיהור הנשמה, רכישת איכויות פנימיות מוארות וריפוי החושך הפנימי ומחלות הנפש 135

מצוינות של אופי אצילי טוב ופגיעה באופי רע ומתועב 136

מציאות של אופי אצילי טוב ואופי רע ומתועב 140

שינוי אופי ואיכויות פנימיות באמצעות חתירה ומאבק רוחני 144

אמצעים ומקור לאופי פנימי יפהפה, נטייה ואיכויות (*חוסן אל-ח'ולק*) הוא מתינות הימנעות מכל הקצוות 148

הסבר מפורט על הדרך לרכישת ציוויליזציה של מוסר, נימוסים, אופי פנימי ונטייה 153

מחלות נפש וסימני בריאות 156

השיטה למציאת הפגמים של עצמך 159

ריפוי מחלות הלב על ידי דחיית התאוות והתאוות וההוכחות והראיות המועברות מהתורה האלוהית 161

סימנים של מוסר טוב, נימוסים, אופי, נטייה פנימית ואיכויות ... 167
חינוך וחינוך ילדים ותרבות וייפוי המוסר, הנימוסים, האופי, הנטייה הפנימית והתכונות שלהם 171
פרטים על התנאים ליציאה למסע הרוחני, תחילת המאבק הרוחני והתפתחות הדרגתית של המחפש הרוחני בדרך הרוחנית ... 176
פרק 3 - שבירת האחיזה של שני תשוקות בסיסיות מכריעות מהעצמי הנמוך ... 186
מצוינות הרעב וגינוי הגרגרנות ... 187
יתרונות הרעב ונזקי הגרגרנות ... 190
הבדלים בפסיקות, מצוינות ומצבים אנושיים הקשורים לרעב ... 198
נזקי אכילה מועטה וזניחת התאוות ... 200
תאוות האיברים הפרטיים ... 202
פרק 4 - נזקים בלתי הפיכים של דיבור חסר מעצורים ... 203
הסכנה הגדולה של הלשון ומצוינות השתיקה ... 205
הנזקים של שימוש לרעה בלשון או בדיבור ... 208
פרק 5 - אסונות הנגרמים על ידי כעס, זעם, חריפות וקנאה ... 243
גינוי הזעם והכעס ... 244
האם ניתן למגר או למתן את הכעס באמצעות מאמץ רוחני? ... 246
גורמים לכעס ... 247
ריפוי הכעס לאחר ההסתה ... 248
מצוינות של סובלנות ... 251
המציאות וההשלכות של טינה ומצוינות של סליחה ועדינות ... 253
מצוינות של סליחה ולעשות מעל ומעבר בטוב ... 255
מצוינות של עדינות ורחמים ... 256
גינוי הקנאה, ממשותה ואמצעי הריפוי שלה ... 257
גורמים לקנאה ... 260
תרופה לריפוי קנאה ... 266
פרק 6 - היאחזות בחיי העולם, רכוש וכוח, והפיכתם לתכלית חייו של האדם ... 270
הגנה מפני נזקי העולם לאחר שהתמכרת אליו ... 276
המציאות והטבע של העולם עבור האדם ... 280
מציאות העולם והפינוקים שגורמים לבני האדם לשכוח את עצמם, את בורא היקום, ואת הסוף שלהם כשהם שקועים בהם ... 282
פרק 7 - פגעי הקמצנות ואהבת הרכוש החומרי ... 288
פגיעות בעושר והסתייגות מאהבה כלפיו ... 290
פתרון קונפליקט בין שבח לביקורת על העושר ... 292
נזקים ויתרונות של עושר ... 293
ריפוי תאוות בצע ותרופות לטיפוח שביעות רצון ... 295

גינוי הקמצנות 300
מציאות האלטרואיזם ומצוינותו 302
תרופה לקמצנות 304
פרק 8 - נזקי הרדיפה אחר תהילה והלל 311
גינוי של חיפוש אחר תהילה ופופולריות 312
שלמות אמיתית 320
אהבה לשבח בעצמי הנמוך ושנאה לביקורת 322
תרופה לאהבת התהילה 324
תרופה לאהבת ההלל 326
תרופה לסלידה מביקורת וגינוי 328
פרק 9 - נזקי הראוותנות וההתפארות 331
גינוי הראוותנות 331
מציאות הראוותנות ועניייני התרחשותה 336
תרופה לראוותנות וריפוי הלב במחלה זו 339
ריפוי הראוותנות על ידי מעשים 342
סימנים של אמת וכנות 344
פרק 10 - פגיעות של יהירות ויהירות עצמית 347
נזקי יהירות 347
מצוינות של ענווה 349
דברים שבהם מתבטאת יהירות 352
תרופה ליהירות ושיטה לרכישת ענווה 359
גינוי היהירות העצמית ונזקיה 368
הסיבות לצדקנות העצמית וריפוין 370
גינוי הגאווה וחוסר תשומת הלב 375
חלק 3: התכונות הפנימיות הבונות והגמישות - תכונות פנימיות חיוביות המטמיעות חוסן, חיוביות, אופטימיות, שלווה פנימית, אושר, אושר נצחי והצלחה אינסופית המבשרת על הצלחה אנושית אישית וקולקטיבית נצחית 380
פרק 11 – הכרה בפגמים, עוולות והפרזות ובקשת חרטה, סליחה ותיקון עוולות שבוצעו 381
המציאות והגדרת התשובה 382
קבלת התשובה תלויה בקיום תנאיה 386
כיצד חטא קטן הופך לגדול? 392
רפואת התשובה ושיטת הריפוי התעקשות על חטאים 397
פרק 12 – חוסן באמצעות סבלנות לנוכח מצוקות, ניסיונות ומצוקות, והכרת תודה על הברכות וכל הטוב שיש לאדם 402
הסבר לסבלנות 403

מציאות ומשמעות הסבלנות 405
משרת זקוק לסבלנות בכל המדינות 409
תרופת הסבלנות והדרך לקבל עזרה בה 412
הסבר להכרת תודה 415
ברכות הראויות להכרת תודה 422
מדוע לאנשים אין הכרת תודה 429
פרק 13 – יראת אלוהים כריסון נחוש נגד כל העוולות שאדם מסוגל לעשות והתקווה באלוהים כמכשיר לחיוביות ואופטימיות 437
מציאות התקווה, מצוינותה, תרופה לתקווה ושיטת השגתה 438
מציאות של פחד 443
האם שליטה של פחד או תקווה או רמה מתונה של שניהם עדיפה? 448
פחד מגנוסטיקנים מפני סוף מבשר רעות 451
פרק 14 – החדרת ענווה של נזקקות מוחלטת לפני אלוהים, עוני מתמשך, והתנזרות מהארציות והאובססיות החומרניות 454
מציאות של עוני או נזקקות מוחלטת, חומרית ורוחנית, בפני אלוהים ומצבו הפנימי של הנוסע הרוחני 455
מצוינות של עוני או נזקקות מוחלטת, חומרית ורוחנית, לפני אלוהים 458
הסבר להתנזרות מהארציות 461
מצוינות בהתנזרות 463
פרק 15 – הבנת האחדות, כול יכולתו וכוחו המוחלט של אלוהים על כל עניין העומד בפני בני האדם ופיתוח ביטחון באלוהים 470
מעלה הבטחון בה' 471
שיחת עט עם בעל לב 474
מצבים ופעולות של ביטחון בה' 479
המקרה של עומר (שאלוהים ישמח ממנו) על ביטחון באלוהים במגיפה 483
פרק 16 – אהבה, געגוע ואינטימיות עם האלוהי, וקבלת הרצון והצו האלוהי הם הכרחיים לטיפוח שלווה פנימית, שלווה ואושר 486
מציאות האהבה, סיבותיה ומשמעות אהבת אלוהים למשרתו 489
אלוהים הוא היחיד שראוי לאהבה 494
הגנוסיס האלוהי והעונג של החזון האלוהי 504
געגועים לאלוהי 511
פרק 17 – החדרת כוונות טהורות ללא כל מניעים אנוכיים, כנות בכל העניינים ומסירות לאמת 517
מצוינות ומציאות הכוונה 518
מצוינות, מציאות ומידת כנות 522
מצוינות ומציאות של אמת 529
פרק 18 – בחינה עצמית והערכה עצמית על לקיחת אחריות על כל החסרונות, השליליות והרעות 536

הסבר על בחינה עצמית (*מוראקבה*) והערכה עצמית (*מוחסבה*) 536
מציאות ההתבוננות ומדרגותיה 542
פרק 19 – התבוננות פנימית עמוקה והתלבטויות הן הכרחיות לשלווה פנימית וטרנספורמציה רוחנית 550
השתקפות פנימית עמוקה (*טאפאקור*) ודיונים (*תדאבור*) 550
חמש דרגות של השתקפות 553
פרק 20 – התבוננות ולעולם לא לאבד את הראייה של המוות שלך וסוף חייו הארציים והכנה לחיי הנצח 561
הכנה לסיום המסע בעולם 562
הזכרת רחמי ה' הנרחבים כבשורה משמחת בסיום הספר 571
פרק 21 – חוכמה לשחרור עצמי למציאת שלווה פנימית, שלווה ואושר ללא קשר לזמן, מקום ומצב 574
חלק 4: הדרך הרוחנית לשלמות ההוויה הפנימית ולמימוש תכלית החיים באמצעות משל שלושת הנסיכים של רומי 580
מסקנה 640
ספרים מומלצים ללימוד נוסף 641
ביבליוגרפיה 645

מופשט

האנושות מוצאת את עצמה כיום, מחפשת שלום פנימי וחיצוני על השלכותיהם וביטוייהם החיוביים השונים בחיי היומיום שלנו, בעודה שקועה בחרדה ובסערה, מתמודדת עם אתגרים עצומים וסערות מסביב. דרושים סבלנות, הדרכה, אמת וחוכמה כדי לנווט במים הבוגדניים של המשברים והאתגרים של ימינו. עם זאת, אתגרים רבים בכל רמה הניצבים בפני אדם רגיל, הם כה מתישים וצורכים עד שלא נותרים משאבים אינטלקטואליים, פסיכולוגיים ורוחניים כדי למצוא מוצא. הדרכה לראות את האור בקצה המנהרה ולשנות את המצב באופן חיובי, אינה זמינה לרבים או מעורפלת על ידי בלבול המוני, היסטריה, שליליות ודיסאינפורמציה ש"עידן המידע" הזה הביא באופן פרדוקסלי. עידן המידע היה אמור להוביל לעידן של נאורות ולא היפוכו הרווח כיום.

כאשר אנו בוחנים את מצב העניינים ואת הדברים כפי שהם כעת, אנו מוצאים את עצמנו חיים בעידן של חרדה, אפילו עם שגשוג חומרי רווח המטופח על ידי התפתחות כלכלית וטכנולוגית, או חיים בעידן של מהומה אם אנו מוקפים באי סדר חברתי עקב סכסוכים פוליטיים וחברתיים מתמשכים, מלחמות, רעב, מחלות, חוסר צדק, עוני וקשיים כלכליים, או חיים במצב של מערבולת - מצב בין מצבי חרדה וסערה שבו יש לנו הזדמנויות כלכליות מוגבלות לכולם יחד עם רמה נמוכה יותר של אי סדר חברתי, אך עם זאת ללא תהפוכות וסכסוכים בקנה מידה המוני. ללא קשר למצב בו אנו נמצאים, בהתאם למצבנו הנוכחי של המצב וההקשר הסוציו-אקונומי, הפוליטי, הגיאוגרפי והתרבותי שלנו, אנו מוצאים את עצמנו מחפשים את מצב שיווי המשקל שבו נוכל לחיות בחיוביות, אופטימיות, שלווה פנימית, שלווה, אושר והצלחה. השגת המצב הפנימי החיובי הזה כדי להתגבר על חרדה, מערבולת או סערה שאנו נמצאים בה, דורשת התבוננות מעמיקה יותר בגורמים האמיתיים המובילים להתגברות על מצבים שליליים ולא רצויים אלה.

מטרת חיבור זה היא להסביר את האלטרנטיבות לשליליות, ייאוש, דיכאון וייאוש, בצורה של חוסן, אופטימיות וחיוביות במחשבות, ברגשות, במילים, במעשים ובהוויה. התוצאה של שינוי זה בגישות – הן הפנימיות והן החיצוניות – מביאה לשלווה פנימית, שלווה, אושר ומבט נצחי על החיים ואתגריהם, המעניקים אושר נצחי וניצחון אינסופי שמתחיל בקיום הארצי הזה אך לאחר מכן מתעלה מעל מגבלות הזמן והמרחב לחיי נצח המנציח את האדם.

שליליות במחשבות, ברגשות, במילים ובמעשים מובילה לאויבות, סכסוכים, הרס מופקר, מלחמות, חרדות, דיכאון ומחלות פנימיות רוחניות וגופניות, בעוד שמצבים פנימיים חיוביים, מחשבות, רגשות, מילים ומעשים מובילים לשלווה ושלווה פנימית, וכתוצאה מכך מקדמים חיים, חירות, שגשוג, בריאות ואושר לכולם. זה קורה כאשר אנו מתחברים למאגרי האנרגיות החיוביות הטבועות עמוק בתוך נשמתנו ומנתבים אותן לערוצים חיוביים לטובתנו תחילה, ולאחר מכן לטובת כולם, וכל דבר שאנו מחליטים להשפיע. העצמה עצמית זו חיונית לקידום שלווה פנימית אינדיבידואלית וקולקטיבית, שגשוג ואושר עבור כל מה שבתורו מוביל לאושר נצחי. זוהי האלכימיה שהופכת את חומר הגלם של הווייתו הפנימית של האדם לפנינה יקרה מפז בעלת ערך עצום, ברק וברק. אז למה להתפשר על פחות מהפוטנציאל האנושי האמיתי והערך בחיים היחידים שיש לאדם כדי לגרום לזה לקרות? כישלון לעשות זאת, מביא לחרטה וייאוש נצחיים על ההזדמנות שהוחמצה ועל הפוטנציאל הבלתי-ממומש.

חיבור זה מתחיל בהסבר על נתיב המודעות העצמית וההארה הרוחנית, ואחריו הסבר על איכויות הרסניות פנימיות המעכבות מודעות עצמית והארה רוחנית. לאחר מכן מופיעה חשיפה של גורמים המובילים לשחרור מאגר האנרגיה החיובית הטמון עמוק בנשמותינו, ומניע כל אדם לפסגת ההישג האנושי. ספר זה מזמין את כולם לשקול מחדש להיות "רעים" או שליליים ובמקום זאת לנסות להיות "טובים" או חיוביים ולראות בעצמם את הנזקים והתועלת בהתאמה. היא מזמינה את כולם להימנע מלהיות שלילי, מרושע, מרושע ורשע שמסתכם בהרס מופקר של האוצרות הפנימיים והתעלמות מרווחתו של האדם עם השלכות המורגשות סביב אותו אדם, ובמקום זאת, להיות חיובי, נעים, אופטימי וטוב ולראות את ההבדל בין השניים, וללמוד להגיע לפסגת ההישג האנושי. חיבור זה עוזר לפתוח את הדרך לשלמות, להארה, לאושר נצחי ולהצלחה אינסופית, וחוסם את כל מה שמעכב את התוצאה הזו. לכל אדם מגיע הטוב ביותר שיש לחיים האלה להציע, וחיבור זה עוזר להפוך זאת לאפשרי על ידי הסבר הנתיב שמאפשר זאת, ולאחר מכן מאתגר את האדם להתעלות על המשימה והאירוע על ידי לקיחת אחריות על חייו והפיכתם לטובה.

כדי להציג תרופה לתחלואי העידן הזה של חרדה, סערה וסערה, נשאב מהחוכמה והאוצרות הנצחיים של אחד הנציגים הטובים ביותר של רוחניות, מודעות עצמית, רפורמה פנימית וטרנספורמציה פנימית עם השלכות על ההתחדשות החיצונית, לא רק של

הציוויליזציה האסלאמית אלא של הציוויליזציה האנושית כולה – האימאם אבו חמיד מוחמד אל-ע'זאלי (1058-1111 לספירה), הידוע בכינויו ע'זאלי - אותו הסביר לטובת האנושות עד אחרית הימים. אקספוזיציה זו, המונעת על ידי התובנות והחוכמה המופתית של ע'זאלי, מתחילה בהסבר על המציאות הפנימית של האדם ומטרת החיים האמיתית, וכיצד הם קשורים לאושר נצחי ולהצלחה אינסופית - מטרה שכל אדם רוצה ומוקיר עמוק בתוכו. ברגע שהוא חמוש בידע ובתובנה האלה, הוא ממשיך ומסביר את המאפיינים ההרסניים הפנימיים שאדם חייב למגר, ואחריהם את המידות הטובות הפנימיות והאיכויות הנאצלות שעליו להטמיע עמוק בפנים, כדי להתמודד ביעילות עם אתגרי העידן המודרני המאופיינים בחרדות, מערבולות וסערות, וכתוצאה מכך להשיג אושר נצחי וניצחון אינסופי ותוך כדי כך לסמן את חייו הארציים בחוסן. חיוביות, אופטימיות, שלווה פנימית, שלווה, אושר אמיתי והצלחה נצחית בלתי פוסקת.

ספר זה יהווה עזרה לחסרי הישע, סיוע למצוקה שמצוקותיהם קשות מנשוא, הקלה לאלה השקועים בסבל פנימי בדמות ייאוש, דיכאון, עצב, תסכולים וריקנות פנימית, אור לאלה המוקפים בחושך, מדריך לאלה המחפשים את האמת, המטרה והמשמעות של חייהם. ונתיב לאלה שרוצים להיות טובים יותר ולשנות את פני הדברים עבור עצמם, משפחותיהם, קהילותיהם, מדינותיהם והעולם.

חיבור זה, המבוסס על אוצרות החוכמה הנצחיים והאמיתות הנצחיות של ע'זאלי עבור האנושות כולה, מראה לנו את הדרך לשלווה פנימית ואושר על ידי שחרור נשמותינו מכל הנטיות השליליות שלהן והחדרת אנרגיות חיוביות, ומעניק לנו מצב של שלווה, אושר נצחי והצלחה אינסופית. בתהליך זה, האדם מגלה את המשמעות והמטרה האמיתיות של חייו. גילוי התכלית האמיתית של חייו של האדם ועבודה על ההשלכות של תכלית זו, לוקח את המוח, הלב והנשמה מהקשיים והמצוקות של חיי העולם אל ממלכה רוחנית המעניקה לאדם אושר נצחי וניצחון אינסופי על כל המצוקות. אף חברה אינה חסינה מפני הדחפים האפלים ביותר של האדם שזורע הרס מבפנים ומבחוץ, ולעתים קרובות מדי, הדת שימשה כדי להתחבר לדחפים האפלים הללו, במקום לאור האלוהי. השלום שאנו שואפים אליו בעולם כיום, מתחיל בליבנו שלנו. "*יחיא אל-עולום א-דין*" או "החייאת הידע על הדרך לאלוהים" של ע'זאלי, שנעשה בו שימוש נרחב בחיבור זה, הוא יצירה אדירה, אולי היצירה החשובה ביותר של הציוויליזציה האנושית כולה, שכן היא חושפת ומאתגרת את הדחפים האפלים החבויים של האדם ומאתגרת את השימוש בדת כדי לספק ולספק

את הדחפים האפלים הללו, ובמקום זאת, מביא את האור האלוהי לתוך הדת וללב האדם ומבשר שלום פנימי ואוניברסלי.

חשוב ביותר לכל אדם ואדם להבין את המציאות הפנימית שלו ואת מטרת החיים שלשמה הוא נמצא כאן. רק אז נוכל לשים את כל הנסיבות וההתרחשויות סביבנו - בין אם טובות או רעות, נעימות או לא נעימות, קלות או קשות לניהול - בפרספקטיבה הנכונה, להבין את המציאות של הדברים, ואז לנקוט בצעדים מתקנים כדי לשנות את חיינו לטובה, ללא קשר למצבים בהם אנו נמצאים. זה מטפח חוסן, שלווה פנימית, שלווה ואושר שכולנו רוצים בשקעים העמוקים ביותר של ליבנו. השכר על חתירה זו למודעות עצמית ולהארה פנימית, ולאחריה השלכת החוליים הפנימיים המזיקים באופן אישי, והקניית תכונות פנימיות המועילות באופן אישי, הוא לא פחות מאושר נצחי וניצחון אינסופי, החל מחיי העולם הזה, תוך הנצחת החותר לחיי נצח של אושר. זו הגישה הנהוגה בספר זה בשלושת חלקיו הראשונים, כאשר החלק הראשון עוסק בהכרת המציאות של האדם ומטרת החיים האמיתית, החלק השני עוסק בהבנת האיכויות ההרסניות הפנימיות והדחפים הפנימיים האפלים והדרכים למגר אותם, וחלקו השלישי עוסק באיכויות הפנימיות החיוביות והנשגבות ביותר שאינן מקנות דבר מלבד טוב ומסביר את הדרכים להטמיע אותן כדי לגרש את הכל חושך מבפנים. אור החוכמה החודר לכתבים הללו יפזר את החושך, השליליות, הדחפים המזיקים, הייאוש עמוק בתוכנו ויחליף אותם ברצון לשפר את חיינו או לבנות מחדש את חיינו המנופצים, תוך הטמעת חוסן, חיוביות, אופטימיות, שלווה פנימית, שלווה, אושר, אושר נצחי והצלחה אינסופית. כתוצאה מכך, האור הבוקע מעומק הנשמה, יעטוף את כל מה שסביב המאמץ למטרה זו. ככל שהאור הזה גדל בעוצמתו ומתפשט, כך החושך מסביב מתפוגג, מאיר את ישותנו הפנימית, קהילותינו, אומותינו והעולם, ומשנה דברים סביבנו לכולם בדרכים מסתוריות ויוצאות דופן. זה אולי נשמע אידיאליסטי, אבל הספר הזה מראה את אמנות האפשרי. בתהליך זה, הוא מאיר את הדרך להפוך את מה שנראה בלתי אפשרי לאפשרי באמצעות אוצרות החוכמה הנצחיים של אחד החכמים והמורים הגדולים ביותר שהאנושות ייצרה אי פעם.

מי ייתן והאור האלוהי של החוכמה וההדרכה יהיה הנווט של ספינת ההוויה שלכם, המחפש שלווה וביטחון של חוף באוקיינוס המים הסוערים של הקיום הארצי הארעי והחולף הזה לקיום נצחי של אושר נצחי וניצחון נצחי.

הקדמה

بِسْمِ ٱللَّهِ ٱلرَّحْمَٰنِ ٱلرَّحِيمِ

בשם אלוהים, הרחום ביותר, הרחום ביותר

אנו מתחילים את החיבור הזה בהבנת המטרה והערך האמיתיים של האדם. הידיעה הזאת, מעניקה לאדם תובנות הדרושות כדי לשים את הדברים בפרספקטיבה הנכונה, וזה בתורו נחוץ כדי למגר את כל השליליות הפנימית ולמלא את הריק הפנימי בגישה חיובית ובנטייה פנימית הדרושה, כדי לשנות את חייו לטובה. שינוי זה מתחיל בלב ובנשמה של האדם וככל שהאור הפנימי הזה מתחזק, הוא יוצא החוצה ומשנה קהילות שלמות, אומות וכתוצאה מכך את העולם. לכן, הכרחי להכיר את המציאות של הווייתו של האדם ואת מטרת חייו וכיצד היא מתקשרת לאושר נצחי ולניצחון אינסופי. לאחר מכן עלינו להכיר את הגורמים המעכבים אותנו ממטרה יקרה זו והגורמים המאפשרים את השגתה. זה מספק לנו תובנות יקרות ערך לגבי מכשולים שיש להימנע מהם ואיכויות פנימיות נאצלות שיש להטמיע כדי להשלים את המסע שלנו למצב הבלתי מעורער של חוסן, חיוביות, אופטימיות, שלווה פנימית, שלווה, אושר נצחי וניצחון אינסופי, ללא קשר למצב הנוכחי שלנו של חרדה, מערבולת או סערה.

חלק 1: הכרת המציאות הפנימית סוללת את הדרך לפתרון משברים, קונפליקטים ואתגרים הניצבים בפני האנושות כיום

ע'זאלי, בספרו "*קימיה א-סעדאת*" או "אלכימיה או סוכן שינוי טרנספורמטיבי לאושר נצחי והצלחה אינסופית" שנכתב בפרסית, מסביר את האושר הנצחי ואת המציאות ואת תכלית החיים כך:

הכרת תודה ושבח אינסופיים ואינסופיים, המקבילים לכוכבי השמים, טיפות הגשמים, עלי העצים, חלקיקי החול של המדבריות ואטומי השמים והארץ, שייכים לאלוהים בלבד, שתכונתו הטבועה היא אחדותו, והוד מלכותו, גדולתו, רוממותו, ומצוינותו הם תכונותיו המיוחדות ותכונותיו הנשגבות. אף אדם אינו מודע לשלמות הוד מלכותו. לאף אחד אין את הדרך במציאות של הגנוסיס שלו מלבדו. במקום זאת, ההודאה בחוסר היכולת להשיג את המציאות של הגנוסיס שלו, היא שיא הגנוסיס של מקורביו וחבריו, וההודאה בחוסר היכולת בשבחו ובמזמורו, היא שיא ההאדרה האלוקית על ידי המלאכים והנביאים. להתפעל מהקרן הראשונה של הוד מלכותו, זהו שיא האינטלקט של האינטליגנטים. להיות מוכה פליאה בחיפוש אחר קרבתו של יופיו, הוא שיאם של עוברי הדרך והנוסעים הרוחניים של הדרך המיסטית. הבסיס שלה הוא עזיבת התקווה של הגנוסיס ועזיבת הרצונות של העצמי הנמוך של האדם. לטעון לשלמות בעניין הגנוסיס שלו זה לחשוב על דמיון ודמיון. לכל העיניים יש חלק בהתפעלות מלראות את היופי של ישותו. על ידי ראיית מעשיו ויצירותיו המופלאות, הגנוסיס ההכרחי הוא הפרי הנושא על ידי כל האינטלקטואלים. אף אדם לא צריך להיות כזה שהאדם מסוגל להתבונן בגדלות הווייתו. שום לב לא צריך להיות כזה שיוכל להישאר אדיש למעשיו המופלאים, אפילו לרגע אחד לגבי מהות המציאות שלהם ושל מי הם מגשימים. וזה כדי שיכיר שכולם בוודאות סימני גבורתו, והארה של גדלותו. כל הנפלאות והנפלאות הנמצאים שם, נבעו מחכמתו, וכל השתקפויות היופי הן יצירותיו בלבד. כל מה שיש שם, זה ממנו ובזכותו. אלא כל מה שיש, זה הוא. כמו במציאות, לשום דבר אין קיום מלבדו. במקום זאת, הקיום של הכל הוא השתקפות של אור ישותו.

הו אהובים יקרים! דעו היטב שאלוהים לא ברא את האדם למשחק, יהירות ועיסוקים בטלים. אלא האחריות והסכנות הטמונות בה הן עצומות, כאילו אין הוא נצחי [במקורו] אלא בוודאי שהוא יחיה לנצח. כלומר, אם אדם אינו תמיד (או חי מנצח), הוא יהיה לתמיד. למרות שגופו של האדם הוא חסר חשיבות בהיותו מבנה עשוי חימר, אך המציאות של נשמתו של האדם היא עצומה וחביבה בהוויה אלוהית. אמנם מקורו מעורב בתכונות החיות, הבהמות, השדים וטומאתם, אך כאשר הוא נתון בקשיים, הוא נטהר מטומאותיו ומגיע ליכולת הקרבה האלוקית. תפקידו להיות הגרוע שבנמוך והטוב שבגבוהים. השפל הנמוך ביותר שלו הוא שעל ידי נפילה לרמה של חיות, חיות ושדים, הוא מסתבך במלכודת הכעס והתשוקה. שיאה, שהיא (הנשמה) מגיעה לדרגת מלאכים [כלומר, לתחום הרוחני] ומשילה את סבכי התאווה והכעס [וכל השליליות שהם ביטוייהם] והופכת אותם לאסירים שלה, והיא הופכת לאדון ולמלך שלהם. כאשר זוכים לדרגת מלכות זו, האדם הופך להיות ראוי לעבודת ה' ולשעבוד. יכולת זו לסגוד

הינה תכונתם של המלאכים, והיא השלמות של מעמד האדם. כאשר אדם זוכה לטעום את אהבת היופי האלוהי, הוא לא יכול לעבור רגע אחד ללא הראייה האלוהית. מראה היופי והחן הבלתי נגמרים הופך לגן העדן של האדם. גן העדן של תענוגות העיניים, הבטן והגוף הופך לחסר משמעות וחסר ערך עבור האדם. מכיוון שיסוד האדם אינו מושלם וחסר חשיבות בתחילת לידתו, לכן השגת השלמות אינה אפשרית ללא קושי וטיפול, כמו האלכימיה המטהרת את הנחושת והנחושת והופכת אותם לזהב היא קשה ביותר. כולם לא יכולים לזהות את זה. כמו כן, האלכימיה הזו שמטהרת את היסוד של האדם מטומאת ההרגלים הבהמיים והחייתיים ומביאה אליו את ההיטהרות המלאכית שבזכותה הוא משיג את האושר הנצחי. קשה מאוד להשיג את האלכימיה הזו [שהיא הסוכן הטרנספורמטיבי של השינוי] וכל אדם אינו יודע זאת. מטרת כתיבת חיבור זה היא לציין את מרכיבי האלכימיה הזו שהיא למעשה האלכימיה של האושר הנצחי. מסיבה זו, קראנו לספר זה "*קימיה א-סעדאת*" או "אלכימיה או סוכן שינוי טרנספורמטיבי לאושר נצחי והצלחה אינסופית". השם "אלכימיה" הולם מאוד את הספר הזה. והטעם הוא, כי בנחושת ובזהב אין הבדל אלא צהוב ומשקל, ועל ידי האלכימיה הזאת [ההופכת נחושת לזהב] אין שום דבר אחר אלא להתעשר בעולם הזה. החיים הארציים נמשכים כמה ימים. העושר הארצי הוא כלום בפני עצמו. יש עולם של הבדל בין הרגלי הבקר לתכונות המלאכים. פרי האלכימיה הזו הוא אושר נצחי [והצלחה נצחית]. אין סוף למשך הזמן שלו [שכן הוא נצחי ויהיה שם לנצח נצחים, להנציח אדם]. אין סוף לסוגי הברכות שלו. שום טומאה לא יכולה להיכנס ולהפריע לטוהרה ולבהירותה. הספר הזה הוא למעשה האלכימיה. מלבד זאת (כלומר, התורות והדרשות המוצגות בספר זה "*קימיה א-סעדאת*" או "אלכימיה או סוכן טרנספורמטיבי של שינוי לאושר נצחי והצלחה אינסופית"), לקרוא לכל דבר אחר כאלכימיה, אינו אלא אלגוריה.

הו אהובים יקרים! עליכם לדעת שכפי שהאלכימיה של [הפיכת נחושת ויסודות בסיסיים אחרים] לזהב אינה נמצאת בבקתה של כל גברת זקנה, אלא היא נמצאת באוצרות של האנשים האמידים ביותר והמלכים. בדומה לכך, האלכימיה של האושר הנצחי [והניצחון הנצחי] גם היא לא נמצאת בכל מקום. אלא הוא נמצא באוצר האלוהי. האוצר האלוהי הזה בשמים, הוא ישות המלאכים ועל הארץ, הוא הלבבות הטהורים של הנביאים [האמיתיים]. מי שיחפש את האלכימיה הזו בכל מקום מלבד בחצר הנבואה, ילך שולל ובסופו של דבר ירמה וירמה. אדם לא יקבל דבר מלבד דמיון שווא. עוניו של האדם יתגלה ביום הדין, והבריאה כולה תדע את המטבעות המזויפים שלו, והשכל המוטעה של כולם יהפוך לשפוי [ויתוודע למציאות ולאמת שהאדם לא היה מודע אליה כל חייו]. נשמע את קריאת ההכרזה:

لَّقَدْ كُنتَ فِى غَفْلَةٍ مِّنْ هَٰذَا فَكَشَفْنَا عَنكَ غِطَآءَكَ فَبَصَرُكَ ٱلْيَوْمَ حَدِيدٌ

"אתה בהחלט היית בחוסר תשומת לב ובבורות לגבי זה. הסרנו מכם את הצעיף, כך שראייתכם היום חדה [כפי שמה שהיה מוסתר מכם בעבר נמצא כעת במיקוד החד שלכם]." (קוראן, פרק 50, פסוק 22)

אחד החסדים הגדולים ביותר מבין רחמיו וברכותיו של הרחמן מכל הרחמנים (כלומר, הקב"ה) הוא ששלח מאה עשרים וארבעה אלף נביאים (עליהם השלום) בעולם ללמד את המרשם (המרכיבים

והעשייה) של האלכימיה הזו לבריאתו של הקב"ה (עם העולם). ולומר להם לשים את מטבע הלב בסדן של קשיים, וללמד אותם את דרך תיקון הלב ממוסר רע הגורם לקשיות ולבוץ הלב, ואת הדרך לעטר את הלב במוסר טוב ובמידות נשגבות, וללמד אותם לכל בני [העולם]. לפיכך, אלוהים שיבח את עצמו בהאדרת עצמו וריבונותו [על שלטונו] ולכן הוא הכריז על תכונתו לשלוח את הנביאים [ובמיוחד את שליחו הנביא מוחמד (עליו השלום)] והתייחס לכך כאל טובה שלו על הבריאה ואמר:

يُسَبِّحُ لِلَّهِ مَا فِي ٱلسَّمَٰوَٰتِ وَمَا فِي ٱلْأَرْضِ ٱلْمَلِكِ ٱلْقُدُّوسِ ٱلْعَزِيزِ ٱلْحَكِيمِ ١

هُوَ ٱلَّذِي بَعَثَ فِي ٱلْأُمِّيِّـۧنَ رَسُولًا مِّنْهُمْ يَتْلُواْ عَلَيْهِمْ ءَايَٰتِهِۦ وَيُزَكِّيهِمْ وَيُعَلِّمُهُمُ ٱلْكِتَٰبَ
وَٱلْحِكْمَةَ وَإِن كَانُواْ مِن قَبْلُ لَفِي ضَلَٰلٍ مُّبِينٍ ٢

"מהלל את כל אשר בשמים ובארץ לאלוהים, המלך, הקדוש, הגבור והחכם. הוא זה ששלח מבין חסרי ההשכלה שליח [הנביא מוחמד (עליו השלום)] מקרבם, המקריא בפניהם את התגלויות ומטהר אותם [בטיהור פנימי של הנפש] ומלמד אותם את הספר והחכמה. ולפני כן, הם היו בבורות גלויה". (קוראן, פרק 62, פסוקים 1-2)

המילה "*יוזכים*" (שפירושה "מטהר אותם בטיהור פנימי של ליבם ונפשם, מכל הטומאות והבוץ, על כל צורותיהם וגילוייהם") [בפסוק הנ"ל] מתייחסת לאותן תכונות ותכונות מגונות [הטבועות] שהן תכונותיהם של בעלי החיים ומהן שליח האל [הנביא מוחמד] (עליו השלום) משחרר אותם [או מטהר אותם בתהליך של טיהור פנימי וטרנספורמציה רוחנית באמצעות תורתו הנשגבת ושלמותו הרוחנית]. המילים "*ועלמוהומל כתעבה ואל-חכמתה*" [שפירושה "ומלמד אותם את הספר והחכמה" באותו הפסוק הנ"ל] מתייחסות לכך שהוא מקשט אותם בלבוש של מידות המלאכים. וזוהי המטרה והמטרה של האלכימיה הזו (כלומר, הגורם הטרנספורמטיבי של הטרנספורמציה הפנימית והרוחנית השלמה) שהאדם יטוהר ויטהר מכל הדברים המזיקים והמיותרים (כלומר, כל הפגמים הפנימיים והנטיות השליליות המזיקות של הנפש) [המזיקים לרווחת האדם], וצריך להיות מעוטר בתכונות של שלמות [רוחנית פנימית]. הגדולה והמעולה מכל האלכימיות היא האלכימיה שהאדם צריך להפנות את פניו מהעולם (ארציות, חומרנות, תאוות אנוכיות, וכל התכונות המגונות, הנמוכות והשליליות) ולהיות קשוב לאל שדי, כפי שלימד את שליח ה' (עליו השלום):

وَٱذْكُرِ ٱسْمَ رَبِّكَ وَتَبَتَّلْ إِلَيْهِ تَبْتِيلًا

"*Wadhkurusma rabbika wa tabattal ilayhi tabteela*"

"וזכרו את שם אדוניכם והתמסרו [אליו] במסירות שלמה". (קוראן, פרק 73, פסוק 8)

[מילה בערבית] "*תבתלה*" [בפסוק לעיל] פירושה ניתוק מכל דבר מלבד האל הכול יכול, ולהשאיר את עצמו כנוע לחלוטין בפני האל הכול יכול ולמסור את עצמו לזכותו של האל הכול יכול [על ידי מתן מבטח בו בלבד והסתכלות עליו לבדו בניהול כל ענייניו]. זהו התיאור הקצר של האלכימיה הזו [של אושר נצחי והצלחה בלתי נגמרת]. פרטיו ארוכים מאוד וחסרי גבולות. אבל הכותרת שלה היא לדעת ארבעה דברים, והמרכיבים העיקריים שלה הם לדעת ארבעה עסקאות, ולכל יסוד מהותי יש עשרה עקרונות בסיסיים.

ארבעת התארים [של האלכימיה הזו של אושר נצחי והצלחה אינסופית] הם:

(1) הכרת העצמי שלך,

(2) הכרת אלוהים,

(3) הכרת המציאות של העולם, ו

(4) הכרת המציאות של העולם הבא.

ידיעת ארבעת הדברים הנ"ל היא למעשה הכותרת של ידיעת *האסלאם* (כלומר, כניעה לרצון האל). אבל העניינים של היסודות המהותיים של *האסלאם* הם ארבעה.

שני היסודות המהותיים מתייחסים לעצמי החיצוני ("*זאהיר*") והשניים הקשורים לעצמי הפנימי ("*בטין*").

שני היסודות המהותיים הנוגעים לעצמי החיצוני הם:

(1) לציית למצוות האל. פעולות אלה נקראות פעולות הפולחן [החיצוניות] ("*אבאדה*").

(2) לשים לב אליהם בעניין תנועותיו ופרנסתו של האדם. אלה נקראים עסקאות [חברתיות] ("*מעמלאאת*").

שני היסודות המהותיים הנוגעים לעצמי הפנימי ("*בטין*") הם:

(1) לשמור על הלב [או הנפש] מטוהר מכל מוסר [פנימי] רע כמו כעס, קמצנות, יהירות, גאווה, צדקנות וכו'. [תכונות אופי פנימיות רעות ונמוכות] אלה נקראות "*מוהליכאת*" (שליליות או פגמים פנימיים או תכונות הרסניות של הנפש) ו"*עקבת*" (המקומות החשוכים והצרים שבהם אנשים הופכים לקורבנות של שודדים) בדרך האמונה.

(2) לקשט את הלב [או את הנשמה] במוסר [פנימי] טוב כמו סבלנות, הכרת תודה, אהבה, תקווה, ביטחון באלוהים וכו'. מוסר זה נקרא "*מונג'יאת*" (תכונות חיוביות או כל תכונות האופי הפנימיות הנשגבות של הנשמה המביאות לה ישועה, אושר, אושר אמיתי והצלחה [נצחית]).

היסוד הראשון [מבין הארבעה] שבו מוזכרת עבודת [ה'] מורכב מעשרה יסודות. הם:

(1) בעניין האמונות של *אהל אל-סונה* (כלומר, אלה הנמצאים על פי המתודולוגיה המסורתית האותנטית הנשענת על שרשרת רצופה של מסירה ומחקר מוסמך בכל הרמות [של ניהול חיים חיצוניים, אמונה פנימית ורוחניות] שחוזרת לנביא מוחמד [עליו השלום] ודרכו לאל הכול יכול),

(2) בעניין בקשת ידע,

(3) בענין הניקיון (או הטהרה החיצונית),

(4) בעניין התפילה (לאלוהים),

(5) בעניין זכאת (או חובת עניים או צדקה),

(6) בעניין הצום,

(7) בעניין החאג' (או העלייה לרגל *לכעבה* במכה שהיא סמל לאלוהים ולרחמיו עלי אדמות),

(8) בעניין קריאת הקוראן הקדוש,

(9) בעניין זיכרון ה', תחינות ותחנונים, ו

(י) בענין סידור התפילות.

גם ליסוד המהותי השני הנוגע ליחס ההדדי [עם כל בני האדם] יש עשרה יסודות:

(1) אופני אכילת ארוחות,

(2) נימוסי נישואין,

(3) אופני מסחר ומקצועות,

(4) דרכי חיפוש החוקי [והימנעות מבלתי חוקי],

(5) נימוסי חברות,

(6) נימוסי התבודדות,

(7) אופני מסעות ומסעות,

(8) נימוסים של דקלומים ("*סמאע*" או רסיטל מסירות הקשור לאהבה ולכמיהה לאלוהים) ואקסטזה [רוחנית הנובעת מכך],

(9) אופני ציווי הטוב ואיסור הרע, ו

(10) נימוסים לשליטים ולנשלטים.

היסוד המהותי השלישי המתייחס ל"*מוהליכאת*" (או הרעות ההרסניות של הנפש) כולל גם הוא עשרה יסודות:

(1) נימוסים של משמעת עצמית [פנימית] [ותרגילים רוחניים לריסון הרצונות הבסיסיים של העצמי הנמוך ("*נאפס*")],

(2) דרכי ריפוי להתענגות יתר על המזון ותענוגות הגוף,

(3) אופני ריפוי של דיבור מופרז ושל רעות הלשון,

(4) אופני ריפוי של כעס, יהירות והערכה כוזבת,

(5) אופני ריפוי אהבת העולם,

(6) דרכי ריפוי האהבה לרכוש,

(7) אופני ריפוי של פאר והערכה (האדרה עצמית והאדרה עצמית),

(8) אופני ריפוי של ראוותנות וצביעות,

(9) אופני ריפוי של יהירות וצדקנות, ו

(10) אופני ריפוי של גאווה וחוסר תשומת לב.

היסוד המהותי הרביעי המתייחס ל"*מונג'יאת*" (או התכונות הפנימיות הנאצלות של הנפש המביאות לה גאולה ואושר) כולל גם הוא עשרה יסודות:

(1) תשובה [לאלוהים על עוולות שאדם עשה ובקשת סליחה מאלוהים],

(2) סבלנות [על קשיים] והודיה [לאלוהים על הברכות והחסדים האלוהיים],

(3) יראת [אלוהים] ותקווה [באלוהים],

(4) עוני [או מצב של נזקקות מוחלטת לפני אלוהים] וסגפנות,

(5) כוונה [טובה], כנות ואמת,

(6) מסירות ואחריות עצמית,

(7) התבוננות [רוחנית] (או "*מורקבה*" או התבוננות במבטו של אלוהים על הלב, התבוננות עצמית והערכה עצמית ביקורתית),

(8) אחדות [או אחדות] אלוהים וביטחון באלוהים,

(9) אהבת אלוהים, ו

(10) המוות וזיכרונו (או התבוננות בתמותה הבלתי נמנעת של האדם עצמו ובסיום קיומו הארצי כדי לשים את הדברים בפרספקטיבה הנכונה).

זוהי רשימת המרכיבים החיוניים והיסודות של הספר "*קימיה א-סעדאת*" או "אלכימיה או סוכן שינוי טרנספורמטיבי לאושר נצחי והצלחה אינסופית". נסביר את ארבעת הכותרות וארבעים העקרונות בבהירות ונרסן את עטנו מלהתמכר לביטויים קשים ומורכבויות כך שספר זה יהיה מובן בקלות. הסיבה לכך היא שכל מי שרוצה לחקור או להעמיק במורכבויות, צריך להתייעץ וללמוד את הספרים הערביים שלנו כמו "*יחיא אל-עולום א-דין*" או "תחיית הידע של הדרך לאלוהים", "*ג'ואהר אל-קוראן*" או "אבני החן של הקוראן" או אוספים אחרים על דיסציפלינה זו. מטרת הספר הזה היא להסביר [את האלכימיה הזו של אושר נצחי וניצחון נצחי] לציבור הרחב.

לאחר מכן ממשיך ע'זאלי לספק הצגה נפלאה של ארבעת התארים (או הדרישות) וארבעים העקרונות של האלכימיה הזו או הסוכן הטרנספורמטיבי של אושר נצחי וניצחון אינסופי. הסבר מפורט של אותם ארבעים עקרונות של אלכימיה של אושר נצחי מסופק בפירוט רב על ידי ע'זאלי בקובץ החוכמה בן ארבעת הכרכים שלו "*יחיא אל-עולום א-דין*" או "תחיית הידע של הדרך לאלוהים". ע'זאלי מספק פרטים על ארבע הדרישות של אלכימיה או סוכן טרנספורמטיבי של אושר נצחי, לאחר הקדמה לעיל של ספרו "*קימיה א-סעדאת*" או "אלכימיה או סוכן שינוי טרנספורמטיבי לאושר נצחי והצלחה אינסופית". בפירושו את התואר הראשון או הדרישה להשגת אושר נצחי והצלחה אינסופית, כלומר "הכרת העצמי שלך", כותב ע'זאלי [2]:

הכרת העצמי

אהובים יקרים! היזהר שהכרת העצמי היא המפתח להגשמת אלוהים. לפיכך נקבע על ידו כי:

مَنْ عَرَفَ نَفْسَهُ فَقَدْ عَرَفَ رَبَّهُ

"מי שהכיר את עצמו, הכיר את אדונו".

سَنُرِيهِمْ ءَايَٰتِنَا فِى ٱلْأَفَاقِ وَفِىٓ أَنفُسِهِمْ حَتَّىٰ يَتَبَيَّنَ لَهُمْ أَنَّهُ ٱلْحَقُّ

"נראה להם את אותותינו בקצה הרחוק ביותר של היקום ובעצמם (נשמותיהם), עד שיתגלה להם בבירור שזו האמת". (הקוראן, פרק 41, פסוק 53).

אהובים יקרים! שום דבר בעולם הזה אינו קרוב אליך יותר מאשר ה'עצמי' שלך (*נאפס*). לכן, אם לא הייתם מנסים להיות מודעים להווייתכם, כלומר לעצמכם, מה עוד הייתם מנסים לחפש לשווא? אם אתה חושב ש"אנו מחשבים ומזהים את עצמנו" אז אתה בוודאי טועה, מכיוון שידע כזה לא יכול להועיל. היא אינה יכולה, בשום פנים ואופן, להיות המפתח לגנוסיס ("*מעריפה*"), לניסיון האנושי להכיר באדון העליון ובריבונו של עולם (כלומר, אלוהים). כי כך, אפילו בעלי החיים יודעים על עצמם. גם הם יכולים להבחין בחלקים גלויים של גופם כמו ראשם, פיהם, ידיהם, רגליהם ובשרם וכו', בעוד שאתם מכירים את העצמי האחר שלכם במידה שאתם אוכלים את ארוחותיהם כשאתם רעבים, מתחילים לריב עם מישהו שאתם כועסים עליו וכאשר דחף תשוקות הבשר משתלט עליכם. אתה נכנס לנישואין. אם כן, מה ההבדל בינך לבין בעלי החיים האלה? למעשה, מה שעליכם לדעת הוא, באשר למי שאתם, מהיכן באתם ולאן תלכו? מה הסיבה שבאת לכאן [בעולם הזה]? לאיזו מטרה נבראתם על ידי האדון? בקיצור, מה טוב לך ומה רע לך?

אפילו הציפורים והחיות ניחנו בתכונות שיש לכם, מלבד כמה מאפיינים של השטן. עם זאת, ישנן תכונות באופי שלך שבהן אתה והמלאכים שווים. אם כן, מה הם המאפיינים הארעיים והקבועים שלך? מה המקור שלך, המהות? לכן, אם לא תצליח להתמודד עם ה"יסודות" החיוניים הללו על עצמך, לא תוכל להשיג את מעמד המבורך.

לכל אחת מהתכונות הללו יש 'מזון' ייחודי משלה שמזין אותה, מקיים ומקדם את צמיחתה, וכתוצאה מכך מקדם את הטוב ואת ההתנהגות הראויה לשבח. השיפור של בעלי החיים, כפי שניתן לראות, טמון באכילה, בשתייה ובהיותם בריאים וחזקים. לכן, אם גם אתם בעלי חיים, עליכם ללכת בדרכם יום אחר יום, למלא את הבטן עד אפס מקום ולהגשים את תשוקותיכם הגשמיות עד תום.

תקיפה והרג הם המאפיינים העיקריים של בעלי החיים בג'ונגל. מטבע הדברים, ראוי להם לעשות זאת, ואילו הרוע, השלכותיו, מעשיו המרושעים והבגידה הם סימניו וסמליו של השטן. לכן, אם אתה חושב שגם אתה אחד מהשדים האלה, עליך לרצות את לבך על ידי הליכה בעקבותיהם. מאידך גיסא, בניגוד לבעלי החיים והחיות, הדרישה לגדולת ה' היא מזון לנשמות המלאכים. ואם אתם מן המלאכים, עליכם להשתדל, כמוהם, לחזות בכבוד האל, כדי להשתחרר מתענוגות חושניים בלתי-מוסריים ומכעס יהיר על אחיכם בני האדם.

אם כן, הטמיעו בכם את הרוח, כדי לחפש את האמת בעצמכם. עשו זאת במסירות כזו כדי שתבינו שהתכונות האחידות שברא אלוהים ביניכם, החיות, העופות הדורסים והחיות נועדו לטובת הכלל, ולא כדי שגם אתם תהפכו לבהמה וזוועה. החיות, הציפורים והחיות נוצרו כדי לשרת אתכם.

חדי ההבחנה ויודעי האל כינו את הסטטוס הזה 'של היותם בדרכו של אלוהים ולפני אלוהים' בשם '*ג'ניב-א-אלהיה*'. אנשים (כלומר, פשוטי העם) קוראים לזה גן עדן. ככזה, חובתכם להתעורר לחיים מלאים לערך הפנימי הגדול והמוסרי שאלוהים החדיר בכם כדי שתוכלו להשיג את הגנוסיס שלו ("*מעריפה*"). אכן, אחד מהם הוא האדם האומלל ביותר, שלמרות שהוא יודע את הערך של "*דין*" (הדרך לאלוהים) נשאר במקרה רחוק ממנו.

אהובים יקרים! אם אתם רוצים בכנות לקבל תובנה על העצמי הפנימי שלכם, דעו שאלוהים יצר אתכם משני דברים, כלומר, המבנה החיצוני, הגוף הנראה לעין והעצמי הפנימי הנקרא '*נאפס*' (עצמי), '*קלב*' (לב) או '*רוח*' (נשמה). עם זאת, ניתן לראותם דרך עיניו של ה'*בטין*' (הישות הפנימית), כלומר, על ידי העצמי האחר הנראה והבלתי מובן מאליו. עצם האמת הזו היא העיקר, הבסיס הבלתי ניתן להפרה, המשמעות העיקרית של הקיום. כל שאר הדברים כפופים לו (כלומר, ללב). לכן כשאנחנו מדברים על לדבר על ליבנו, אנחנו באמת מתכוונים לאמת. לפעמים היא נקראת "נשמה" ("*רוח*"). לפעמים זה נקרא '*נאפס*'. ה*קלב*', הלב אינו פירושו גוש הבשר הממוקם בצד השמאלי של גוף האדם שגם לבעלי החיים ואפילו למתים יש לצורך העניין. ה*קלב*' הזה, כלומר הלב, הוא העובדה האמיתית שאין להכחישה עבור האנושות. זוהי האמת הייחודית, האמיתית והראשונית, שלמרות שהיא גלויה, העין האנושית אינה יכולה לעיין בה. היא מתייחסת לתחום [הנראה או הנראה] הנקרא *שהאדה*'. זהו תחום נשגב. הטוב יוצא ממנה במלוא הדרו!

גוש הבשר הזה, הלב, הוא רוכב האביר של הגוף. שאר הגוף הוא חייליו או כפופים לפקודותיו. הלב הוא המלך והמפקד של הכוח הזה. תפקידו העיקרי הוא השגת ה"*מעריפה*" או הגנוסיס של האל, תפיסה ורכישה של חסדו הנשגב בשל התכונות הטבועות בו בלב האדם למטרה זו. היא פועמת באהבתו. כל הזמן הוא נשמע בקול רם, מקריא את תהילתו, שרק הוא ראוי לסגוד לו. רק לו, הוא משמיע ללא הרף, יש את הכוח להעניק רחמים או להעניש את עמו. גמול וגמול הם רק זכותו, רק הוא יכול לברך או לחסום. לפיכך, חתירה בלב שלם לרכישת ה"*מעריפה*" או הגנוסיס של אלוהים היא המפתח למטרה זו.

הו אהובים יקרים! אתה צריך להבין שאתה צריך להעריך את זה, מכיוון שהעצמי שלך הוא פנינה שלא תסולא בפז. יש לה קרבה מלאכית. השיא הגבוה ביותר הוא גן העדן שלו. הוא הולך דרך אצילי בדרך אל המטרה האולטימטיבית הנשגבת של אלוהים. במסע הקצר הזה בחיים, הוא נשאר במסחר, בחקלאות ובמקצועות אחרים בעודו נוסע הלאה [לעבר יעדו הסופי והסופי] כל הזמן.

חבר יקר! הבינו שאם לא תציצו לתוך עצמכם, לא תוכלו להבין את האמת על הלב ("*קלב*"). ברגע שאתה מצליח להבין את הלב, לאחר מכן אתה צריך לחפש את הצבא שלו, כלומר את הכוח הבלתי מנוצח שלו. לאחר מכן נסו להכיר בקשר בין ה"*מעריפה*" (או הגנוסיס של האל) לבין ה"*סעדה*" (אושר נצחי והצלחה נצחית). אי אפשר להתכחש לגדולתו של הלב בהשוואה לגוף השטחי, שהוא כמו מסגרת עץ, תשתית רדומה בלבד. זה כלום. זה כמו המתים. ב"*קלב*", כלומר הלב, אנו מתכוונים לאמיתות הנשמה ("*רוח*"). ללא נשמה, הגוף מת וגופה. אם אדם עוצם את עיניו לזמן מה ומגרש את כל המחשבות על ישותו הפיזית, שקודם לכן נראית לגמרי לעין ושוקע בחיפוש אחר עצמו, את נשמתו, הוא ימצא את החיפוש שלו. אכן, החיפוש האמיתי שכדאי לעשות הוא זה של הלב. הוא גם יכלול את אחד מהעולם הבא. אם לא יהיה מה שיהיה הפוך, האדם יבין בו זמנית את האימננטיות של הלב.

מהו ה"לב"? מהם המאפיינים המיוחדים של הלב? החוק האלוהי אינו מאפשר דיון אקדמי בו. לפיכך, הנביא מוחמד (עליו השלום) וחבריו האצילים לא העלו את הנושא שלפיו הוכרזו הפסוקים הבאים על ידי אלוהים בקוראן:

وَيَسْـَٔلُونَكَ عَنِ ٱلرُّوحِ ۖ قُلِ ٱلرُّوحُ مِنْ أَمْرِ رَبِّى

"והם שואלים אותך על הנשמה. אמרו, הנשמה היא ציווי של אדוני." (קוראן, פרק 17 [בני ישראל], פסוק 85)

أَلَا لَهُ ٱلْخَلْقُ وَٱلْأَمْرُ ۗ

"הנה הוא הבריאה ('*ח'לק*') ושלו הוא הציווי (*עמרו*')". (קוראן, פרק 7, פסוק 54)

בתחום ה"*ח'לק*", הבריאה וזו של ה"*עמר*", ההסמכה שונה לחלוטין זו מזו. ה"*ח'לק*" (הבריאה), מרכיבי המדידה הממדית, הכמות והמסה קרובים. במילון, המשמעות "*ח'לק*" (או בריאה) מתייחסת להערכה. אך לב האדם אינו יכול לעמוד במבחן זה, מכיוון שהוא אינו מקבל חלוקה. אם הלב יכול להיות ניתן לחלוקה, הנחת היסוד יכולה להחזיק מעמד, לפיה הוא יכול להיות חכם או טירון גמור בנושא, בכל פעם. לפיכך, לא יעלה על הדעת שאדם הוא "*עלים*" (מלומד או איש ידע) ו"*ג'אהיל*" (בורות) בעת ובעונה אחת. בניגוד לכך, למרות שהנשמה ("*רוח*") נבראה על ידי אלוהים, היא גם בלתי ניתנת לחלוקה לחלוטין, ואין לה כל קשר לקוד המסה, למדידה או לכמות. ה"*עמר*" (ציווי) הוא רצון האל, גלוי ועליון.

כמו כן, אלה המחשיבים את הנפש כמשהו שהוא רחוק, רחוק ועתיק, בעל טווח, טועים כולם. כיצד ייתכן שהטווח, המוגבל, אינו כפוף להגבלה ולסמכות? כאשר הנשמה היא באמת אמיתית ומכריעת, כיצד יכול המסגרת הפיזית, הגוף, לשלוט בנשמה? ככזה, איך הנשמה יכולה להיות ה"*ארד*" או הטווח?

באופן דומה, אלה שקראו לנשמה הגוף, הם סותרים את עצמם וככאלה מרמים. בוודאי, ניתן לפרק את הגוף לרסיסים, אך לא את הנשמה, שאינה ניתנת לחלוקה כאמור. אם נעלה נקודה עדינה יותר בנושא, הנשמה בבעלי החיים אמורה להתפוגג במבוכותיה הסופיות, אך הנשמה האמיתית שאנו מכנים הלב, היא המקום הגדול של הגנוסיס של אלוהים ("*מעריפה*") אבל החיות חסרות את זה [הנשמה השנייה]. הנשמה אינה גוף פיזי או טווח, אלא היא פנינה מלאכית טהורה שקשה להעריך אותה, אסור לפרוץ אותה או להעצים אותה. אדם יכול להיות בעל ידע הוגן עליו רק במסגרת הפרמטרים שנקבעו:

وَٱلَّذِينَ جَٰهَدُوا۟ فِينَا لَنَهْدِيَنَّهُمْ سُبُلَنَا ۚ

"המשתדלים למעננו (בדרכינו), בוודאי נדריכם בדרכינו". (קוראן, פרק 29, פסוק 69)

وَمَا يَعْلَمُ جُنُودَ رَبِّكَ إِلَّا هُوَ

"איש אינו מכיר את צבאות אדונך מלבדו." (קוראן, פרק 74, פסוק 31)

פסוקי הקוראן לעיל מצביעים בבירור על כך שהלב יועד במיוחד לעולם הבא. הכמיהה לברכות ה' היא מטרתה. ברכות אלה תלויות בגנוסיס של אלוהים. אדם מקבל מושג על המחבר או המפיק של דבר על ידי המוצר שלו. חושי ההבחנה של האדם עוזרים לשפוט אותם, את ערכם. עם זאת, ניתן להעריך ולהעריץ את מעשי הבורא הנשגבים של פלאי העולם, שכל אחד מהם גאוני וייחודי בחוזקו שלו, בשל קסמם המעודן רק באמצעות הפיקחות של יכולת ההבחנה החיצונית והפנימית של האדם. התכונות לכאורה של תפיסה וחדירה הן בעיקר פונקציות גופניות בניגוד לכך, אך המטרה הממשית של הלב היא ה"*מעריפה*" או הגנוסיס של האל שאינה ניתנת להשגה באופן שטחי. היכולות החושיות של הגוף הן אפוא החבל (כלומר, "נפש החיה"), ואילו הגוף הוא המקיים והנושא של שניהם, החבל והרוכב (כלומר, הנפש האמיתית או "נפש האדם"). מכאן שהמסגרת המאחדת (כלומר, הגוף) היא תנאי מוקדם ללב, המורכב ממים, חימר וחום. לכן, זה לא כל כך חזק. הוא חשוף לסכנת מוות חמורה בשל המחסור במזון הדרוש בישות הפנימית ("*בטין*") והחיצונית ("*זאהיר*"), בשל הצרכים הפנימיים והחיצוניים, בשל היסודות כמו החיה, כמו אש ומים, כמרכיבים האבולוציוניים הבסיסיים של האדם. לכן, הוא משתוקק באופן טבעי לאוכל לאכול ומים לשתייה. אין פלא שמאז ומתמיד הוא הרגיש את הצורך של שני הכוחות הללו להילחם באויבים הפיזיים מצד אחד [המאיימים על חיי האדם ושלומו] ובתאוות הבצע והכעס מצד שני [שכן רעות פנימיות אלו ואחרות מאיימות על חיי הנפש ורווחתה]. אלה הם כוחות פנימיים. לכן באה תחילה מהות הנשמה, אחר כך צבאותיה ואחר כך ה"מאבק" (כלומר, החתירה הרוחנית בדרך ה') נגד הכוחות המרושעים הללו של הפנימיות. מכאן שראשית באה מהותה של הנפש [הידועה גם בשם "נפש האדם", בניגוד ל"נפש הבהמית" התורמת רק לחיי איברי הגוף והחושים האנושיים), לאחר מכן צבאותיה או כוחותיה ולאחר מכן ה"מאבק" או החתירה נגד הכוחות הפנימיים המרושעים הללו (כלומר, הרעות והנטיות השליליות).

מכיוון שלא ניתן לראות את הדברים הבלתי נראים ולרדוף אחר אויב בלתי נראה הן של הגוף והן של העצמי הפנימי, מכאן הצורך באיברי חישה אלה של הגוף וברגישויות פנימיות, הפך להיות הכרחי. [חושים אנושיים של] ראייה, ריח, טעם, מגע ושמיעה הם איברי החישה הבסיסיים של הגוף. כל אחד מהם ממלא תפקיד יחיד. אם אחד מהם ישתבש, זה יעכב את הדברים וענייני העולם הזה (כלומר, חיי העולם) והעולם הבא יושפעו. כוחות אלה של הפנים והחוץ [היכולות האנושיות] נמצאים תחת שליטת הלב. אלוהים בחוכמתו העליונה הפך אותם למשועבדים ללב, לפי רצונו הנשגב, כדי שיוכלו לדאוג לגוף האדם. זה כדי שהלב יוכל לקבל את גמולו, להביא את טרפו, להתברך [בשפע האלוהי של הגנוסיס] וכתוצאה מכך, להשלים את העסקה שלו לעולם הבא. כוחות טובים אלה משרתים במסירות ניכרת, כפי שעושים המלאכים, ומתגאים עמוקות בציות לאלוהים בהנאה עמוקה. הם לעולם אינם פועלים בניגוד לרצונו. הפרטים על הלב ארוכים למדי.

אהובים יקרים! אם לצטט דוגמה, הגוף הוא כמו עיר, הידיים והרגליים הן כמו פועלים בעיר הזאת. התשוקה היא המניע העיקרי שלה (כלומר, המסית). הכעס הוא כמו מפקד משטרת העיר. הלב הוא המלך שלו והסיבה הוא ראש הממשלה שלו. המלך זקוק לכולם כדי לנהל את הממשלה, אך התאווה, שהיא כוח מניע חזק, היא רעה ופרובוקטיבית. מצד שני, האינטלקט, שהוא כמו ראש הממשלה החכם, מתנגד לכך תמיד, כדי שכספי הממשלה לא ייגזלו או ייגזלו. הכעס, שהוא כמו מפקד המשטרה, הוא תמיד לא יציב, ריאקציונרי וחורג מגבולותיו. בנסיבות אלה, המלך, שהוא מעל כולם, בוחן את כל הדברים בכובד ראש, מתייעץ עם ראש הממשלה (כלומר, האינטלקט) ואינו נותן לעניינים לצאת משליטה. זה מצביע בבירור על כך שהתשוקה והכעס ממלאים את תפקידם [בגבולות], ולעקור את הרוע בניצן הופך לחובתו העיקרית של המלך. זוהי עמדת הלב.

מזון ומים סופקו על ידי האל הכול יכול כדי להגן על הגוף. ככאלה, הם משרתי הגוף. הגוף, בתורו, נברא כדי להחזיק ולשאת את עול החושים, כלומר סוכני ההבחנה הללו של התחושות, ולכן הם פועלים כמשרתים של הגוף. חושים או יכולות חושיות אלה הם ככאלה כלבי השמירה של הסיבה ללמוד ולהטמיע עובדות לצורך הבחנה והערכה אמיתית של יצירותיו המדהימות ומעוררות היראה של אלוהים. האינטלקט, מצדו, אמור לשמש כמוצא הנתיב הזוהר נושא הלפיד שלהם - המדריך המאפשר לאדם להתענג באושר על הפאר הייחודי של היופי האלוהי - יופיו של אלוהים פר אקסלנס, במה שהוא פיתח ועיצב יש מאין, ביקום הזה. לכן, אם זה (כלומר, עדות ליופי האלוהי) הוא "גן העדן של הלב", השכל (או "*עקל* ") הוא משרתו. ברגע שלבו של אדם מוקסם באופן זה ומוקסם מכבודו, הוא הופך למשרתו המבורך של אלוהים. הדבר מתואר בפסוק הקדוש הבא [מהקוראן]:

وَمَا خَلَقْتُ ٱلْجِنَّ وَٱلْإِنسَ إِلَّا لِيَعْبُدُونِ

"אני (כלומר, אלוהים) בראתי *ג'ינים* (יצורים על-טבעיים בלתי נראים הנמצאים על פני האדמה) ובני אדם רק כדי לעבוד אותי". (קוראן, פרק 51, פסוק 56)

אלוהים נתן לאדם את הלב ואת מלכותו למלוך עליו. הוא סיפק לאדם את הצבא - את הכוח לעשות זאת, וגם את האמצעים לרכוב, כדי לגרום לו להתרומם למחוזות הגבוהים יותר של הפאר. לפיכך, מי שרוצה לעמוד בחסד הנשגב של מעמד נשגב זה, ורוצה לכבד את שבועתו לאל שדי, לציית לו כעבד ענווה, עליו לעבוד אותו בלבו ובנפשו, ועליו לצעוד בדרך שנקבעה לכך. בנסיבות אלה, יש להעמיד את עצמו על כסא המלך ולהפוך את השהות בנוכחות ה' למטרה הסופית שלו. אדם חייב ללכת אחרי הלב, לעשות מעשים טובים ולהתייחס לעולם הבא כאל ארץ מגוריו הקבועה האמיתית. ככזה, יש להתייחס לעולם הזה כאל מעבר ארעי, מעבר זמני למסע בחיים, למפגש סופי עם אלוהים. יש להתייחס לגוף כאל הר הרכיבה, הידיים והרגליים המשרתים, האינטלקט הוא ראש הממשלה והמשגיח על ענייני העולם. אדם צריך לקחת את הכעס כשופט קפדני ולהשתמש בחמשת החושים שהוענקו לו מאלוהים כסוכני האינטליגנציה שלו. כמו כן, אדם צריך להשתמש בשכלו כדי לנפות את הראיות שהושגו כך ולהגן על עצמו מכל המלכודות והסכנות הרעות בדרכו. גם ראש הממשלה, שהוא האינטלקט, צריך לפקח על כך שהכול בסדר בתחומו ושכוחו וצבאו לא יתקוממו נגדו. אדם חייב לתכנן תוכנית כזו כך שהמטען שלו יישאר מקלט של שלווה. זה מבטיח שאדם יהיה ראוי לשפע מאושר ולתגמולים עשירים מאלוהים. עד כדי כך, שאדם יענוד בקרוב את כתר ההצלחה שהובטח למאמינים על ידו. אחרת, אחד ייחשב בין אלה שאיבדו הכל. אדם אומלל כזה יילקח על עצמו והעונש יהיה מנת חלקו.

מכאן יש להסיק שלכל אדם יש קשר ישיר עם כוחות הישות הפנימית, הנשמה. לשם כך ניחן האדם באיכויות ובמאפיינים מיוחדים. התכונות והמאפיינים הרעים הורסים את האדם, בעוד שהטובים מרוממים אותו לרמות הגבוהות של ברי המזל. אף על פי שהן מרובות, ניתן להתייחס לארבע מהנטיות הללו (או האיכויות הפנימיות) כאל קטגוריות עיקריות באדם:

1) המאפיינים של החיות [פראיות הפרא],

2) התכונות המלאכיות,

3) הרעות השטניות,

4) תכונות של בעלי חיים.

לדוגמה, תאוות הבצע האנושית הופכת את האדם לנתון לדחפים לא קדושים, בעוד שהדחפים הרגילים, כמו אלה של אכילה, שתייה והגשמת אינסטינקטים מיניים טבעיים, שגם הם מחזיקים בבעלי חיים, נשארים משותפים לשניהם (כלומר, בין בני אדם לבעלי חיים). מצד שני, התכונות דמויות החיות [הפראיות] של האדם לתקוף ולקרוע את האויב לגזרים על ידי תוהו ובוהו פיזי, מעוררות על ידי זעם בלתי נשלט, וכתוצאה מכך מריבות קשות, מריבות קטנוניות והכפשה והתעללות באלה שאדם לא יכול לסבול.

בניגוד לכך, האינטלקט, החוכמה שבאדם, מניעים את האדם לעשות מעשים שרפיים במטרה הבסיסית לעשות את הטוב ולמנוע את הרע, כדי לרצות את האל. אדם כזה מקדם את החינוך (המודעות

וההארה) של אנשים, עוזר להם בדרכים רבות ובדרך כלל הוא מלאך משרת לזולת. האדם מעריך את האמת האלוקית ומחשיב בורות והתנהגות רעה [כלפי מישהו, כלא רצויים ו]לא רצויים.

ככאלה, ניתן לסמל את נטיות האופי הספציפיות הללו באופן כללי עם הטרנדים הנבלים דמויי כלבי הציד, הדרכים דמויות החזירים, הרעות השטניות וההרגלים המלאכיים. הכלב, למשל, אינו מכוער לראות, אך נוטה להיות פרוע בשל הרגל. עד כדי כך, שלפעמים הוא מתחיל לנבוח בסוגו. באותו אופן, החזיר אינו המכוער ביותר מבין היצורים, אך הוא בדרך כלל מתועב בשל שיגעונו הסמוי לדברים המלוכלכים והמזוהמים. עצם המילה חזיר היא מילה חמורה ומתועבת. השטן והכלב נמצאים במיקום דומה. גם לאדם יש את התכונות הללו. זו הכוונה ב"תכונות שטניות". ההפך שלו הוא "איכויות מלאכיות". מונחים אלה פירושם להיות שטני או להיות כמו מלאך, בהתאמה.

זו הסיבה לכך שהנביא מוחמד (עליו השלום) הצהיר: "שטן נוכח כמעט בכל אדם. אני גם לא חסין מפניו, אבל אלוהים, הרחמן, גבר עלי והכריע אותי עליו. הוא (כלומר, השטן) חסר אונים [נגדי]".

בדומה לכך, על האדם מצווים וחובה לנסות להתגבר על חזירי התאווה וההפקרות ועל קללת הקטל והזעם הפרוע. לכן על האדם להדוף את כל מה שמרושע ומרושע. אין ספק שמי שיעשה כן, יזכה לשכר כזה מאלוהים, שמגיע בשל התנהגות יוצאת דופן שכזו. כמו כן, ההרגלים המכוערים של מידות רעות יביאו את האדם למזל רע ולעונש [הראוי לו] מאת ה' [מתוך הצדק האלוקי המוחלט].

אפשר לדמיין את מצבו של אדם כזה. אדם היה מוצא את עצמו עומד אזוק לפני הכלב, החזיר או השטן. הגיוני שאם מאמין נמסר ללא-מאמין, היחס שיוענק לו ברור. ואם מלאך יימסר לחזיר, לקללה או לשטן, מצבו יהיה גרוע יותר מזה של המאמין. למורת רוחו של האדם, האדם המקולל בתכונת הזעם הארצי ימצא את עצמו בצורת כלב ציד מחריד או זאב, וזה שנפל קורבן לתאוות, יראה את עצמו בדמות חזיר, ביום הדין. אם מישהו רואה זאב באופן דומה בחלום, זה אומר שהאדם הוא רודן. במקרה של החזיר, ניתן להסיק שהוא מלוכלך ומושפל. ככל שאדם מתרחק מהם ומהדומים להם, כך ההתנהגות הכללית והעצמי הפנימי שלו יתאימו יותר לאופן שבו הוא מתנהל.

כעת, כשאנחנו יודעים על נותני הסדרים של העצמי הפנימי, שימו את עיניכם פנימה על העצמי הפנימי שלכם ונסו להעריך בעצמכם מי מהם השפיע עליכם הכי הרבה והיכן אתם נמצאים. היזהר שמעשיך ומעשיך ייצרו בך תכונת אופי תואמת שתעשה או תשחית אותך. אכן, שום דבר מלבד הטוב לא צומח מתוך הטוב. בדומה לכך, אם תצייתו לחזירי התשוקה, יהיו לכם הרגלים דומים של ניבול פה, חוסר בושה, תאוות בצע, חנופה, טינופת ושמחה על רשעותם של האחרים. עם זאת, אם תצליח לדכא את החזירים [כמו תכונות בעצמיות הפנימית שלך], להתגבר עליו, תוכתר בתכונות של שביעות רצון, חסד, חוכמה, אדיקות וחוסר אנוכיות וכו'.

אם כלב האימה והאימה ישתלט עליכם, אזי התכונות [הפנימיות] המזיקות שיתפתחו בכם יהיו אלה של פזיזות וחוסר מודעות לתוצאות, טומאה, התרברבות, יהירות, התפארות מופקרת בפגמים שלכם, התגרות ועינויים של אחרים, מריבות ומריבות עם אחרים. אף על פי כן, אם תנצחו את כלב ההרס הזה, תרכשו את התכונות הנוספות של סבלנות, עליזות, מחילה, יציבות, אומץ, שלווה וקדושה (טוהר פנימי).

בדומה לכך, אם תצייתו לשטן, שמשימתו העיקרית היא לסייע לקללה ולחזירים, להטעות אנשים על ידי תוכניותיו המרושעות, לנקוט בצרות, חוסר יושר וניאוף וכו', אתם בעצמכם תירשו ממנו את התכונות השטניות הללו. אך אם תצליח להביס אותו על ידי כך שלא תיפול בפח אחר תחבולותיו ותמשיך לחזק את כוחות השכל והטוב שלך, תשיג חוכמה, גנוסיס ("*מריפה*"), ידע, תבונה עמוקה, יכולת ואופי פנימי יפה והתנהגות חיצונית ("*חוסן אל-ח'ולק*" או "*חוסן אל-אח'לק*""). התכונות האציליות הללו יהיו בני הלוויה והמדריכים הקבועים שלך. הם יזרעו את זרעי המזל הטוב שלך עם ביסוס אמיתי של זיכרונות טובים ממך, לנצח.

לעומת זאת, המעשים הרעים נקראים חטאים או רעות. בניגוד להבדלם, המעשים הטובים נקראים "*עבדה*" או עבודת האל. הלב הוא כמו זכוכית זוהרת למראה או מראה מלוטשת. הדרכים הרעות הן כמו עננים וחושך. האופי הרע מכתים ומחשיך את מראה הלב. אדם בעל אופי כזה, לעולם לא יוכל לזכות בברכות הנדיבות של נוכחות אלוהים או עדות לאלוהים. אדם אינו יכול להתברך בברכת הראייה הנשגבת של חסדו. אכן, שלמות נשגבת של אופי היא כמו אור ("*נור*"). הנביא מוחמד (עליו השלום) אמר:

اتْبِعَ السَّيِّئَةَ الْحَسَنَةَ تَمْحُهَا

"צריך לעשות מעשה טוב אחר מעשה רע כדי שיסיר את השפעתו הרעה".

כלומר, שאדם צריך לעשות מעשה טוב מיד לאחר מעשה רע [שנעשה בלי לשים לב מה הוא עושה בגלל בורות, חוסר תשומת לב או תחת השפעה פסולה]. רק מי שיבוא טהור מהרוע יבורך. ביום הדין, לב אנושי יהיה בהיר או חשוך. רק בעל פנים מאירות (המייצג את היופי הפנימי של הלב) יתברך:

إِلَّا مَنْ أَتَى ٱللَّهَ بِقَلْبٍ سَلِيمٍ

"חוץ מזה שבא לאלוהים בלב שלם." (קוראן, פרק 26, פסוק 89)

כבר מראשית הבריאה, לב האדם מוצק כמו פלדה שממנה עשוי הלב השקוף. אפשר לראות בו את כל היקום, בתנאי שהוא נשמר בבטחה ואסור להכתים אותו. האל הכול יכול ציווה זאת:

كَلَّا ۖ بَلْ ۜ رَانَ عَلَىٰ قُلُوبِهِم مَّا كَانُوا يَكْسِبُونَ

"לא, אכן, מה שהם הרוויחו גרם לחלודה על ליבם". (קוראן, פרק 83, פסוק 14)

אהובים יקרים! אתה יכול לומר שמכיוון שגם לאדם יש את התכונות והמאפיינים של החיות, השדים ובעלי החיים, אז איך זה שתכונות דמויות המלאך הן נכסיו של האדם ואילו הדברים האחרים הם בני חלוף? כיצד ניתן לוודא שהאדם נברא כדי להיות בעל אופי של מלאכים ולמעשה, אין לו שום קשר לדברים אחרים? התשובה טמונה בעובדה הבלתי ניתנת לערעור שהאדם נברא כ"*אשראפול מח'לוקאת*" או הנעלה מכל יצירי האל. לפיכך, האדם נעלה על החיות והבהמות. אין ספק ששיעור הקומה שהעניק אלוהים לכל דבר הוא שיא חסדו כלפיו. לדוגמה, הסוס עדיף על החמור מכיוון שהחמור נושא רק משקל, בעוד שסוס דוהר באומץ בקרב לפקודתו המושלמת של האביר-הרוכב, אם כי בפורטה שלו, הסוס יכול גם לשאת משקל כמו החמור. לפיכך, יש הבדל ניכר ביניהם. אם הסוס לא היה בעל תכונות אלה ונשיאה חיננית יותר, גם קומתו הייתה מצטמצמת לזו של החמור לכל דבר ועניין.

באופן דומה, יש אנשים שחושבים שהם נאלצו לאכול, לשתות ולמלא את הדחף שלהם לתענוגות גשמיים. בני אדם מסוג זה מבזבזים את כל חייהם בעיסוקים אומללים כאלה. יש אחרים שמאמינים שהם נולדו רק כדי לזלזל, להשפיל ולהכניע את יריביהם ואת אחיהם בני האדם. המנצח או המנוצח, כוח עליון מופעל כדי להשיג עליונות עליהם, בין אם הם ערבים, תורכים או כורדים [או כל גזע או מוצא אתני אחר לצורך העניין]. ברור ששתי האידיאולוגיות הללו שגויות, מכיוון שהחיים שהוזכרו לעיל של אכילה, שתייה וצימוד מיני בלבד מיואשים מיסוד התשוקה. אפילו לבעלי החיים יש תשוקות כאלה. הגמל ידוע באיכותו לצרוך כמויות אדירות של מזון ומים, בעוד שלחזיר יש יכולות גשמיות מוגזמות. אם כן, איך זה שהאדם נחשב בעיניהם למעלה במעמד?

כמו כן, הדחף להתגבר על אחרים ולשעבד אותם נובע מעליית המזג והכעס. תופעת טבע זו נוכחת, ניתן לטעון, גם בחיות המרעה וביצורי הבר של היערות. אם כן, שוב, איך זה שהאדם נעלה עליהם? היכן ההבדל וההבחנה [בין בני אדם לבעלי חיים]? התשובה מובנת מאליה, שלמרות זאת (כלומר, תכונות שפלות נמוכות שיש לאדם עם בעלי החיים), התכונה הגואלת שיש לאדם בהשוואה אליו, היא שהאדם, מכל הנבראים, מתברך בשכל, שבו מכירים גם את אדונו העליון, האלוקים. זה גם מאפשר לאדם להעריך ולהעריץ מרצון את עבודת היד שלו, את הגאונות היצירתית שלו. זה גם עוזר לאדם להביס את אויביו בני התמותה, את הזעם ואת תאוות הבצע. אלה (כלומר, היעדר זעם, חמדנות ותכונות שפלות אחרות של העצמי הנמוך) הם מאפיינים של המלאכים. עצם תכונותיהם גורמות לאדם להתעלות מעל [מדרגת] העופות, הבהמות ובעלי החיים. לפיכך, האדם נעלה על כל הדברים שנבראו ויש לו יתרון בולט עליהם. כולם עומדים לרשותכם. האחד נעלה מכל היצורים הנבראים ("*אשרף אל-מח'לוקאט*").

وَسَخَّرَ لَكُم مَّا فِي ٱلسَّمَٰوَٰتِ وَمَا فِي ٱلۡأَرۡضِ جَمِيعٗا مِّنۡهُۚ

"והוא נתן לכם את כל אשר בשמים ואת כל אשר בארץ, הכל ממנו". (קוראן, פרק 45, פסוק 13)

ככזה, גדולתו של האדם היא בגדלות היושרה של האדם, במידה שהוא מצטיין במידות שנקבעו, וההישג הגדול מכל הוא ה"*מעריפה*" או הגנוסיס של ה'. שאר התכונות מחווירות, אם כי אינספור כוחות מניעים (יכולות) אציליים הוענקו לאדם לתפארתו. ככזה, זה חומר למחשבה שכאשר האדם מת, מתות גם התכונות הבולטות הרעות כמו הרצון והכעס. מה שנותר [מהאדם בעת המוות ולאחריו] הוא 'פנינה' באיכות גבוהה המעוטרת באופן שרפי עם ה"*מעריפה*" או הגנוסיס של האל. היא בת לוויה קבועה של האדם. אבן זו היא גם חברם של המלאכים, הנוטים תמיד בענווה, משתחווים לפניו, כל הזמן:

فِي مَقۡعَدِ صِدۡقٍ عِندَ مَلِيكٖ مُّقۡتَدِرِۭ

"על כסא האמת, בנוכחות מלך כל-יכול." (קוראן, פרק 54, פסוק 55)

או, כאשר אדם מת, שרידיו של אדם הם דבר אפל ועיוור - חשוך ומוכתם בגלל פגמיו, אך עיוור בגלל היעדר כעס ויהירות שבעבר הרגיעו וסיפקו את האגו [בחיי העולם]. כתוצאה מכך, האדם יושב בממלכה שפלה זו שירשה מהאזור הקודם לאחר מכן:

وَلَوۡ تَرَىٰٓ إِذِ ٱلۡمُجۡرِمُونَ نَاكِسُواْ رُءُوسِهِمۡ عِندَ رَبِّهِمۡ

"היית רואה את הפושעים עם ראשים מורכנים לפני אדונם." (קוראן, פרק 32, פסוק 12)

משמעות הדבר היא שאדם יהיה במצב כזה כאשר כתוצאה מכך הוא יישלח ל"*סיג'ין*" (ממלכת הקיום הנמוכה והחמורה ביותר בעולם הבא) עם השטן. הפרשנות של המונח "*סיג'ין*" אינה ידועה לכל. לפיכך, אלוהים ציווה:

وَمَآ أَدۡرَىٰكَ مَا سِجِّينٞ

"ומה אתה יודע מה זה *סיג'ין* ?" (קוראן, פרק 83, פסוק 8)

פלאי עולם הלב הם בלתי מוגבלים. המעמד המרומם, הדום האמיתי של האדיקות שיש ללב בהשוואה לכל איברי הגוף, הוא בגלל העובדה שהלב הוא חידוש כשלעצמו, אבל רוב האנשים אינם מודעים לכך. גדלות הלב ואדיקותו נובעות משתי סיבות עיקריות:

1) בשל "*אילם*" או ידע, ו

2) בשל "*קודרה*" או כוח ויכולת.

הגדולה הנובעת מהידיעה נובעת משני סיבות: האחד ידוע לכל, והוא מובן מאליו, והשני נסתר וסמוי. אף אחד לא יכול להבין את זה. היכולות והכוח של הלב להטמיע ידע על כל מורכבויותיו נמצאים בתחומו. למרות שהוא בלתי ניתן לחלוקה, הוא יכול לקרוא ולהבין בקלות נומרולוגיה, חשבון, רפואה, אסטרולוגיה, חוק אלוהי וכו'. היא מקיפה את כל צורות החינוך, הנמצאות בלב כמו חול במדבר. תוך זמן קצר, הוא מכסה את המרחק מכדור הארץ לשמיים וממזרח למערב בשל תנועתו המתמשכת וחוכמתו. למרות שהוא נמצא על הקרקע, הוא מודד את הקצוות הרחוקים של האופקים העצומים ומודע לכל הכוכבים וקבוצות הכוכבים בגלקסיה ולמרחקים ביניהם. הוא מוציא את הדגים מהמים על ידי תיקול, יורה ציפורים מהשמיים אל האדמה, גורם לבעלי חיים כמו גמל, סוס ופיל לציית לפקודה. חמש התפיסות החושיות של הגוף הן ייעודו. ניכר שכולם מכוונים אל הלב. הם הדלתות להבחנה בעולם הרוחני (ממלכת הנשמות), דלת פתוחה בלב [לעבר ממלכת הנשמות]. לרוב האנשים, לעומת זאת, אכפת רק מהעולם החומרי (העולם הפיזי) ורואים ברגישויות הפיזיות הללו את הדרך היחידה להשגת ידע.

למעשה, שתי הדלתות הללו הן קטנות למדי, ובכל זאת, ישנן דלתות רבות בלב הפתוחות לקבל סוגים רבים של ידע והשכלה. מבין שתי הנחות היסוד, הבה ניקח את הראשונה, כלומר, כאשר אדם הולך לישון וחולם חלום, איברי החישה הללו נרדמים אך דלת הלב נפתחת, והתוצאה היא שבעולם הנשמות ו"*לא מחפוד* " או "הלוח המשומר" (כלומר, ספר הרשומות של אלוהים המכיל את ידע העבר, בהווה ובעתיד), האדם מתחיל לראות דברים שנועדו (שאלוהים כבר מודע להם) או לומד לדעת מה עומד לקרות בעתיד. לפעמים מקבלים אינדיקציות לדברים שעתידים לבוא, שעבורם יש לחפש פרשנות. זאת למרות שככלל, חושבים שמי שנשארת ערה ראויה יותר ל"*מעריפה* " או לגנוסיס. עם זאת, הם מבינים שבאופן כללי, יש פחות סיכוי שהם יכירו את הדברים הללו של "*עלם אל-ע'ייב*" (נחלתם של הבלתי נראה והלא ידוע) בזכות סוכנויות חושיות אלה.

לא ניתן להתעכב על נושא החלומות הללו כבדרך אגב, אך די אם נאמר שהלב הוא כמו מראה נקייה ומלוטשת והלוח המשומר (*"לו מחפוד"*) הוא כמו מראה שבה התמונות של כל הדברים בתחום הקיום הפיזי ("*עלם מאוג'ודאת*"), ניתן לראות את הממלכה בה אנו נמצאים. כאשר המראה המלוטשת והנקייה [של הלב] מונחת מול הפקסימיליות הללו, הן נראות בבירור. אין פלא אפוא שכאשר הלב הוא כמו מראה נקייה ומלוטשת והאדם מנתק את עצמו מהגירויים המסיטים את התחושות הללו [מתחום הקיום הפיזי], הוא מתקרב ללוח השמור ("*לו מחפוד* "). כל עוד הלב מלא בתחושות אמיתיות כאלה, הוא מסתובב באקסטזה בעולם הרוחני ("*עלם רוחאני* "). עם זאת, בחלום, התחושות הללו נפסקות אך

הדימוי או המחשבה שלהן נשארים. ואילו ב"*עלם מיתאל*" (ממלכת הדמיון) ניתן לתפוס את הרגש או המחשבה, אם כי לפעמים, באופן עמום למדי. כאשר האדם מת, הצעיף מורם לבסוף. לא נותרו תפיסות או תחושות [מהתחום הפיזי]. העניין (כלומר, האמת, המציאות והטבע האמיתי של הדברים) הופך לשקוף. לאחר מכן נאמר לנפטר:

فَكَشَفْنَا عَنكَ غِطَآءَكَ فَبَصَرُكَ ٱلْيَوْمَ حَدِيدٌ

"כעת, הסרנו ממך את הצעיף שלך והיום ראייתך חדה." (קוראן, פרק 50, פסוק 22)

אחת עונה:

رَبَّنَآ أَبْصَرْنَا وَسَمِعْنَا فَٱرْجِعْنَا نَعْمَلْ صَٰلِحًا إِنَّا مُوقِنُونَ

"אדוננו! ראינו ושמענו; השיבנו [לעולם] ונעשה מעשים צדקים; כעת אנו בטוחים [בוודאות לגבי מציאות החומר]". (קוראן, פרק 32, פסוק 12)

ההוכחה השנייה לכך שדלת הלב היא לעבר "*עלם אל-מלקוט*" או ממלכת המלאכים היא שאין אדם שיכול להיות חסין מפני מחשבה זהירה וחששות אדוקים או פחד מפני המיצרים הצפויים לפנינו. מחשבות כאלה אינן נובעות מהחושים, אלא הן יוצאות מהלב. אין לדעת את מקורן ומקורן של הסכנות הצפויות הללו. ניתוח זה מאשר שכל הידע אינו נובע מאיברי החישה. יתר על כן, הלב שייך למעשה ל"*עלם רוחאני*" או ממלכת הנשמות ולא לעולם [החומרי]. ברור שאיברי החישה הללו נוצרו עבור העולם הזה. אם האדם לא ייפטר מהשיקולים הארציים של העולם הזה, לא ניתן יהיה לעבור בצורה חלקה לשיקול הבא, שבו איברי החישה הללו לא יועילו כלל.

לכן אל תפרשו לא נכון שאם אדם לא ייכנס לתרדמה עמוקה או ימות, דלת הלב לממלכת הנפשות לא תיפתח. אם אדם עובד קשה, מתגבר על זעם יהירות, מטהר את עצמו, כלומר את נשמתו, מהרוע, עוצם את עיניו, יושב במקום מבודד, משמיד את כל מחשבות העולם הזה ומכניס את ליבו ונפשו במסירות רבה ביותר בתחום הנשמות באופן כזה שאינו מוציא מילה מפיו בלשונו, אלא כל נימי גופה אומרים: "*אללה, אללה*" (כלומר, שמו הפרטי האחד והיחיד של אלוהים, בעוד ש"אלוהים" הוא דרך כללית ספציפית להתייחס לישות העליונה שהיא האדון, הבורא, המקיים והמפרנס של כל מה שהוא הביא לידי קיום) בכל פעימת לב, ברציפות עד שהאדם הופך לבלתי מודע לחלוטין לעצמו ולעולם כולו מלבד אלוהים, דלת הברכות שבלב תיפתח ותישאר פתוחה. אדם היה רואה במצב של ערות מה אחרים היו עושים בשינה. נשמות יפות של המלאכים היו יורדות על אחד בצורות ציוריות. אדם יתחיל לראות את נביאי האלוהים ויפיק מהם תועלת. היצורים השמימיים של העולם הזה והבא של ה"*מלאכות*" - מלאכים נשגבים, יהיו גלויים לו. אדם בר מזל כל כך היה עד לחזיונות מוזרים ודברים על-טבעיים, הרבה מעבר לתפיסתו. אמירה זו של הנביא מוחמד (עליו השלום) עוסקת באדם כזה. הוא מבהיר שדברים כאלה אפשריים מבלי שאדם ישן או מת:

رُوِيَتْ لِي الْأَرْضُ فَأُرِيتُ مَشَارِقَهَا وَمَغَارِبَهَا

"כל הארץ נראתה לי, וראיתי את מזרחיה ואת מערביה".

הפסוק הבא מהקוראן הקדוש מתייחס גם הוא לנושא:

وَكَذَٰلِكَ نُرِيٓ إِبۡرَٰهِيمَ مَلَكُوتَ ٱلسَّمَٰوَٰتِ وَٱلۡأَرۡضِ

"וכך הראינו לאברהם את מלכות השמים והארץ". (קוראן, פרק 6, פסוק 75)

האמונות הבטוחות והשיפוט הבריא של הנביאים היו דומים. לא היה לזה שום קשר לחושים, אלא ההישג המפואר היה פרי עבודתם הקשה למען האל. אלוהים הכריז:

وَتَبَتَّلۡ إِلَيۡهِ تَبۡتِيلٗا

"והקדש את עצמך לאלוהים בדבקות (במסירות כנה ביותר)". (קוראן, פרק 73, פסוק 8)

אכן, כאשר זה המצב, הוא מתקן את הכל. הוא לבדו מוכשר:

رَّبُّ ٱلۡمَشۡرِقِ وَٱلۡمَغۡرِبِ لَآ إِلَٰهَ إِلَّا هُوَ فَٱتَّخِذۡهُ وَكِيلٗا

"אדון המזרח והמערב; אין אלוהים מלבדו, לכן קחו אותו כמשגיח [על כל ענייניכם]". (הקוראן, פרק 73, פסוק 9)

לכן, כאשר אתם תלויים בו ובו בלבד, אז הסירו את כל הקשרים [שלכם] עם כל דבר אחר מלבדו ולא יהיה לכם מה לדאוג [שכן הוא המטפל הטוב ביותר בכל ענייניכם]:

وَٱصۡبِرۡ عَلَىٰ مَا يَقُولُونَ وَٱهۡجُرۡهُمۡ هَجۡرٗا جَمِيلٗا

"ולשאת בסבלנות את מה שהם אומרים [במונחים של שקרים, דברים פוגעים, התקפות, האשמות, התעללויות וביקורת] ולזנוח אותם באדיבות". (קוראן, פרק 73, פסוק 10)

מוסריות נעלה כזו מוצגת בתרגול המאומץ של האיתנים בעמל הבלתי נלאה שלהם ובקשיחותם להיות צייתנים לו ללא הרף. היא מטהרת את ליבו של האדם. האדם מתעלה מעל כל הפחדים מפני איבה של האנשים והמלכודות המפתות של הדאגות והתשוקות הארציות. להיות הבעלים הגאה של ידע כזה, שהושג לאחר עבודה כה קשה, הוא המזל הטוב המעורר קנאה של המבורך היחיד, ה"*ואלי*" או ידידו ומקורבו של אלוהים. אחד מותקן על כן גבוה. עם זאת, מעמדם של נביאי ה' גבוה מהם מהסיבות המובנות.

אך אל תטעו שקניית מעמד כזה חלה רק על נביאי ה'. למעשה, כל אדם בזכות עצמו מסוגל לכך. למשל, אין ברזל, שבגלל אופיו הפנימי הבסיסי, ייתכן שלא ניתן לעצב אותו למראה מלוטשת שבה ניתן לראות את פניו של כל דבר בעולם. זה, זה עלול להיות מוכתם ומזוהם מאוחר יותר זה עניין אחר. מטבע הדברים, תאוות הבצע והפיתויים הארציים גורמים לו נזק רב ומשחיתים את המראה [המצוחצחת] של הלב. הרוע הוא איום כזה [שהוא מכסה ומעוות את המראה המלוטשת של הלב שכבר לא מסוגלת לשקף את האמת ואת אורו של אלוהים].

האדם לא צריך להגביל את עצמו להבנה שטחית של המציאות והאמת. [במקום זאת,] אדם צריך להבין שבשליחותו, בלימוד שלו, נמצא ה"*מעריפה*" או הגנוסיס של אלוהים. זו המשמעות של ידע [אמיתי]. עם זאת, הידיעה כשלעצמה צרה וקטנה יותר מהלב. הלב הוא הרוכב של הגוף [ולא להיפך]. מטרת הארט היא שהרוכב ירכב על הרכוב שלו. הסוס (כלומר, הגוף) מיועד לרוכב (כלומר, הלב) ולא הרוכב (כלומר, הלב) לסוס (כלומר, הגוף).

הבינו ששום דבר לא קרוב אליכם יותר מאשר העצמי שלכם, אבל אתם לא מצליחים לעשות זאת. האדם שאינו מכיר את עצמו וטוען שהוא מכיר את הזולת, הוא כמו אותו עני שאינו יכול להאכיל את עצמו אך טוען שיש לו את העניים והעניים של העיר ליד שולחן האוכל שלו. טענה כזו היא אבסורדית.

מטרת השיח הזה היא שהאדם יבין כמה גדול ופריבילגי הלב שלו. אלוהים העניק לך את הברכה העצומה הזו אך הסתיר אותה ממך. אם לא תחקור אותו, [אלא] תבזבז אותו, תישאר רשלני כלפיו, זה יהיה עניין של אובדן וקינה גדולה עבורך. לכן חובה עליך להתאמץ להשיג את האמת - את מעלתה של המתנה הא-לוהית הגדולה הזו. במקום לאבד את החיפוש שלו בעיסוקים הרגילים של העולם הזה, חפש את שיאו [ואת המטרה הסופית] כדי שתוכל להיחשב ולהיות מכובד בעולם הזה ובעולם הבא. כלומר, אלוהים יכול להעניק לך מעמד ויציבות כאלה שלא תהיה שום חוסר יציבות לאחר מכן, כדי שתוכל לקבל כוח כזה שלא תהיה חולשה אחריו, כדי שתוכל להיות מקודש ב"*מעריפה*" או גנוסיס כאלה כדי שהקרבה של היופי האלוהי תהיה גורלך המעורר קנאה. אתה יכול להתברך באושר כזה שלא צריך להיות שום דבר שיעכב אותו. המעמד האמיתי שאתה עשוי להשיג ככזה תלוי בביצועים שלך וביכולת שתוכל לרכוש כדי להיות ראוי לו.

זה חיוני מאוד. אחרת, אם תנתח את הדברים, תראה שאין סבל גדול יותר מאשר להיות בענווה של חום, קור, רעב, צמא, מחלה ומצוקה. הדברים שאדם נהנה לעשות, עלולים לפעמים להזיק לו. הדברים שאדם חושב שעשויים להועיל לאדם, עשויים להיות כרוכים בדאגות, מתח ומתח. לפיכך, יש לפסוע בזהירות.

אדם נערץ, [כולנו בדרך כלל] יודעים, הוא אדם של כבוד בשל הידע, העוצמה, ההישגים, הרצון החזק, הנחישות והפרופיל הטוב. יחד עם זאת, מבחינת הידע, הלמידה או ההשכלה של האדם, אם נביט בו במבט מדיטטיבי, נגלה שהוא הבור מכולם, כלומר, אם אפילו וריד אחד במוחו מעוות, קיימת סכנה שהוא ישתגע או אפילו ימות. אין לדעת את הסיבה או הטיפול בה. יתר על כן, התרופה לטיפול בה עשויה להיות מונחת ממש לנגד עיניו, אך ייתכן שהאדם אינו מודע לכך שעצם התרופה הזו היא התרופה למחלתו. באשר לכוחו של האדם, הוא כל כך חסר אונים שלפעמים הוא אפילו לא יכול להרוג זבוב. לצורך העניין, אם אריה נקבע על ידי אלוהים לעשות זאת, הוא נהרג על ידו. אם צרעה עוקצת, האדם הופך לחסר מנוחה. וכן האדם מאבד את אחיזתו, ונעשה מודאג וחסר מנוחה גם אם אבד מעט כסף. אם כן, האם אדם מאבד את שיווי המשקל שלו, אם הוא חייב להישאר בלי פיסת מזון למשך זמן מה. אם כן, מי יכול להיות חלש יותר מבן אדם. אם כבר מדברים על היופי והיופי של התנהגותו הכללית, ניתן להשוות זאת להארכת יתר של אוהל עור על ערימת בוץ. עובדה ידועה היא שאם אדם לא מתרחץ במשך יומיים, הוא יתחיל להסריח; נמנעים על ידי אנשים ובאופן כללי להיות מושפלים בפומבי, בנוסף למספר סיבוכים אחרים שעלולים להתרחש. אין דבר מלוכלך יותר מהאדם, שכן חומר מלוכלך נשאר באדם כל הזמן, שהאדם נושא איתו ושוטף אותו פעמים רבות ביום.

צוטט משל שפעם השייח' אבו סעיד (שאלוהים ישמח ממנו), קדוש וגנוסטי מכובד מאוד, הלך למקום כלשהו בחברת כמה *סופים* (אנשים השואפים בדרך הרוחנית לשינוי פנימי כדי להגיע לקרבה אלוהית). הם הגיעו למקום וראו שהאנשים שם מבצעים את מלאכת ניקוי ההפרשות האנושיות. השביל היה זרוע עפר מסריח. כולם הופתעו למראה זה, סתמו את אפם ורצו הצידה פה ושם, אך השייח' (המדריך הרוחני) נשאר עומד שם ואמר: "הקשיבו, הו אנשים! אתה יודע מה ערימת הזוהמה הזו אומרת לי?" הם שאלו, "מה?" הוא ענה: "אומרים שעד אתמול הייתי בשוק בצורת פירות וממתקים וכו'. אנשים הוציאו עליי כסף בנדיבות. נשארתי בבטן שלהם למשך הלילה ואז הפכתי לריקבון המסריח המגעיל הזה. האם עלי לברוח ממך, או אתה ממני?"

העובדה היא שהאדם הוא חלש, לא מושלם וחסר אונים בעולם הזה. אף על פי כן, אדם יהיה בעיצומו ביום הדין. בנסיבות אלה, אם אדם שומר על "*קימיה א-סעדה*" או "אלכימיה או סוכן טרנספורמטיבי של אושר נצחי וניצחון אינסופי", הוא יתעלה מעל למעמד של בעלי חיים ויגיע לשיעור קומתם של המלאכים. אבל אם אדם נפל טרף לעולם ולתאוות העולם, הכלבים והחזירים יהיו טובים מאחד, כי הם יתפוגגו [וייעלמו לעולם] אבל האדם יישאר שקוע בעונש האלוקי ובייסורים בגלל מעשיו הרעים שעשה בחיי העולם. משמעות הדבר היא שאם האדם הכיר בעצימות ובנשגבות של מעמדו, עליו לזכור בו זמנית את

הנזק וההפסד שעלולים להיגרם לו, אם לא יעמוד בכך. עריכת חשבון נפש כזו היא המפתח ל"*מעריפה*" או לגנוסיס של אלוהים. כל זה צריך להספיק כדי שהאדם יכיר את עצמו.

הכרת אלוהים

ע'זאלי ממשיך את ההצגה המופלאה שלו של האלכימיה (או הסוכן הטרנספורמטיבי) של האושר הנצחי וההצלחה המתמשכת האמיתית בספרו "*קימיה א-סעדאת*" או "אלכימיה או סוכן טרנספורמטיבי של שינוי לאושר נצחי והצלחה אינסופית", על ידי הסבר השני מבין ארבעת הכותרות (או הדרישות) של האלכימיה (או הסוכן הטרנספורמטיבי) של האושר הנצחי שהוא "ידיעת האל". בהסברו את הדרישה השנייה לסוכן טרנספורמטיבי של אושר נצחי - "ידיעת האל", הוא כותב [3]:

אהובים יקרים! בספרים [האלוהיים] שנקבעו על הנביאים הקודמים [לפני הנביא מוחמד (עליו השלום)] נאמר שאלוהים ציווה:

اَعْرِفْ نَفْسَكَ تَعْرِفْ رَبَّكَ

"הכירו את עצמכם, אז תדעו את אדונכם".

כמו כן, אמרה זו ידועה מאוד מאז זמנם וחיבוריהם של החדית' (סיפורים נבואיים) ובני לווייתו של הנביא מוחמד (עליו השלום):

مَنْ عَرَفَ نَفْسَهُ فَقَدْ عَرَفَ رَبَّهُ

"מי שהכיר בעצמו, הכיר באדונו".

לב האדם הוא כמו מראה [מלוטשת] [בתנאי שהאבק ששקע עליה הוסר ופני השטח נוקו מכל מה שמפריע לתפקודו כמראה מלוטשת]. מי שממקד את מבטו ותשומת לבו בו, יכיר את אלוהים. הנקודה היא שיש אנשים שממשיכים להעריץ את עצמם לשווא מבלי להביט במראה הזו, ולכן הם לא מתקרבים להכיר את אדונם. שוב, התשובה טמונה בראיית המראה הזו של הלב שיש לה את "*מעריפה*" (גנוסיס) של אלוהים בעיצורו הנכון. מכאן, שכדי לדעת את מציאות הלב בפרספקטיבה הנכונה יש צורך בשני

הצדדים הבולטים שלו. קשה מאוד להבין את האדם, כי הוא מעבר להבנה של האנשים [הרגילים]. לכן, עדיף לא להעלות את זה. ההיבט השני הוא שאדם צריך לנסות להשיג הבנה של האל הכול יכול באמצעות עצמו, כלומר באמצעות המאפיינים המיוחדים השוכנים בו לשם כך. כלומר, יש לנסות ולהעמיק בלימוד השפע של האדון העליון ויופי הבריאה המפוזרים במרחבים העצומים של היקום כולו, יחד עם מה שהוא העניק בטובו ללב האדם במלכות גופו ובאיבריו. אדם חייב להרהר באופן מלא במקורו מלכתחילה, שהוא היה רק אי-ישות בהתחלה ושעכשיו הוא 'ישות'. היא מוצהרת בספר הקדוש (הקוראן):

هَلْ أَتَىٰ عَلَى ٱلْإِنسَٰنِ حِينٌ مِّنَ ٱلدَّهْرِ لَمْ يَكُن شَيْـًٔا مَّذْكُورًا ١

إِنَّا خَلَقْنَا ٱلْإِنسَٰنَ مِن نُّطْفَةٍ أَمْشَاجٍ نَّبْتَلِيهِ فَجَعَلْنَٰهُ سَمِيعًۢا بَصِيرًا ٢

"האם קרה זמן שבו אדם לא היה דבר שצריך להזכיר? בראנו את האדם מטיפת זרע מעורבת; ואז ניסינו אחד, עשינו אחד לשמוע ולראות". (קוראן, פרק 76, פסוקים: 1-2)

אדם היה מבין ממוצאו הצנוע שהוא היה רק טיפת מים טמאים שאפילו לא הכילה את התכונות שהוענקו לו מאוחר יותר, כגון אלה של אינטלקט, שמיעה, ראייה, טעם, מגע ודיבור. הוא גם לא הכיל את האוזניים, העיניים, הלשון, הידיים והרגליים, הראש, הוורידים, הרקמות, העצמות או עמוד השדרה וכו'. בקיצור, ההוויה הגנטית של האדם מורכבת מטיפת מים לבנבנה זו בלבד, בצורתה המתהווה.

הרהוריו של האדם לאורך הקווים הללו יגידו לו שלמרות הפוטנציאל האנושי לעלות לגבהים נשגבים כאלה, הוא לא נוצר מעצמו ומהאבולוציה שלו. אדם לא יצר את עצמו. אחד נוצר על ידי מישהו אחר. בחוזקה של האדם, הוא לא יכול אפילו לייצר שערה בודדת אחת. אדם חסר אונים לחלוטין. אחרי הכול, האדם היה בעצם מהותו, רק טיפת מים טמאים. אם כן, כיצד ניתן לייחס לאדם את תכונת היצירה העצמית? מובן מאליו שהתבוננות פנימית כזו תעניק לאדם הארה למציאות של הווייתו ושל בוראו. אם נניח בצד את הפאר האלגנטי של יצירותיו ביקום, כאשר אדם יתבונן באורגניזם הנשגב של גופו, בתפקודיו השונים, שלכל אחד מהם איכות ותפקוד ייחודיים משלו, הוא יבין את הפאר ואת המיומנות שאין דומה לה של הבורא המאסטר, האל הכול יכול.

יש להודות לאלוהים על דברים רבים. אלוהים גם העניק לאדם נשמה נעלה וגוף נאה. הפרופיל היפה לבדו צריך לגרום לאדם להשתחוות בפניו בהכרת תודה עמוקה. לפיכך, אדם בר מזל שקיבל גם את ה"*ג'מאל*" או היופי וגם את ה"*כמאל*" או המצוינות והשפע על ידי לא אחר מאשר אלוהים לבדו. אחרי הכל, מה זה אחרת? שום דבר מלבד חופן אבק! אלוהים לא ברא דבר ללא מטרה. כל חלק באנטומיה האנושית הוא חיוני, יש לו חובה מיוחדת לבצע באופן שנקבע. כל אחד מהרכיבים הללו יוצר, תוכנן ותוכנת במומחיות [עבור פונקציות ספציפיות הייחודיות לון]. שום דבר לא חסר וחסר. החוקה כולה כה

מושלמת עד שאי אפשר להצטיין בה בשום צורה. לדוגמה, הסתכלו על השיניים בלסת. הקדמיים מחודדים וחדים כדי לעזור לחתוך ולנקב את המאכלים בצורה מספקת. האחרים לידם רחבים למדי, גרוביים ומשוטחים כדי לאפשר לטחון אותם לחלקיקים עדינים הניתנים לעיכול. החלק התחתון מתחת ללשון מרטיב את פיסת המזון שנוצרה כך, מה שהופך אותו לגמיש יותר למעבר קל ובטוח דרך הגרון. באותו אופן, לכף היד האנושית יש חמש אצבעות. ארבע אצבעות דומות. אבל האגודל ממוקם במרחק מה מהם. הוא קצר יותר וקצת יותר עבה מהם. יש לו את היכולת לתאם ולעבוד יחד עם כל אחד מהם וגם לעבוד יחד עם כל האצבעות ביחד, לתפיסה וטיפול טובים. בתורו, לכל אצבע יש שלוש נקבוביות, אך לאגודל יש שתיים. האדם יכול להזיז ולסובב את הנקבוביות הללו כרצונו. על ידי כיפוף ביד אחת, אפשר לכסות את כף היד. על ידי איחוד וסיבוב הנקבוביות של שתי הידיים, ניתן להשתמש בהן כצלחת חלולה. כמו כן, על ידי סגירת הנקבוביות הללו וכף היד, ניתן להפוך אותה למעין כפפת אגרוף, כדי להילחם באויב. מצד שני, אפשר להשתמש בו כמגש עם כפות ידיים ישרות. לכן, כל ויכוח על המיקום, הגודל או הכמות של האצבעות הללו יהיה תרגיל חסר תוחלת. הם נעשו בצורה כה מעולה! הארכיטקט העליון של כל הדברים הללו ושל היקום הוא השופט הטוב ביותר. הוא יודע הכול על כל מה שהוא פיתח.

הצרכים והרצונות של בני האדם הם בלתי מוגבלים. גם יצירותיו של הבורא הן בלתי מוגבלות. אדם זקוק לבגדים ללבוש, בית לגור בו ועוד עשרות דברים אחרים. האלמנטים הטבעיים כמו הגשם, האוויר, החום, הקור והאדמה לגידול המזון יוצרו גם הם עבור אחד. המתכות החיוניות כמו בדיל, ברזל, ברונזה וכו', סופקו באופן דומה לאדם כדי לסייע לאדם לייצר את הכלים והכלים שלו למטרות ותעשיות שונות. כל הדברים הללו ורבים אחרים נמצאים שם בשביל אחד כדי לקחת, כדי להפיק מהם תועלת, כדי לנהל חיים נוחים. האם האדם לא צריך להיות סקרן מספיק כדי להרגיש בסופו של דבר את נוכחותו של הכול-יכול שלו, שבחסדו העילאי עשה את כל זה עבור אדם [אפילו מבלי שמישהו אפילו הבחין בו וביקש אותו]? האם לב האדם לא צריך להיות מועשר באהבתו ובעבודתו? על פי *חדית' קודסי* (סיפור נבואי שיוחס לאלוהים כמקורו), הנביא מוחמד (עליו השלום וברכות האל) הצהיר [שאלוהים אמר]:

سَبَقَتْ رَحْمَتِيْ عَلٰى غَضَبِيْ

"רחמי גברו על זעמי."

על פי הנביא מוחמד (עליו השלום): "רחמיו וחסדו של אלוהים על האנושות, הם הרבה יותר מאלה של אם מלטפת את תינוקה היונק".

בסולם נמוך יחסית, אדם פשוט אך טוב, רואה את ה"*מעריפה*" או הגנוסיס של אלוהים בדברים כאלה:

א. בבריאתו של האדם ממקורה הצנוע של טיפת מים.
ב. בתכונות המוזרות של איברי הגוף.
ג. בסיפוק על ידי אלוהים לכל רצונותיו וצרכיו של האדם.

ד. ביופי של המבנה הפיזי של האדם. הדברים האסתטיים שברא אלוהים באחד המעניקים לאדם מראה מושך ומושך.

הקב"ה אוהב אדם כזה ומברך אותו ב"*מעריפה*" או בגנוסיס שלו. הערכה כזו של העצמי הופכת למפתח לגנוסיס האלוהי ("*מעריפה*").

היקום שבך

האדם שואף להבין את הדבר שאינו יודע. אדם מנסה כמיטב יכולתו להבין את אלוהים על פי התכונות הפנימיות והחיצוניות שיש לו. בעוד שהמאמץ של האדם ראוי לשבח, העובדה היא שהבנתו ויכולתו של האדם מוגבלות, לא משנה עד כמה מעמדו נשגב. המחקר הבלתי פוסק של אדם בהקשר זה ללא ספק ישפר את מעמדו בחיים; ככל שהלב והנפש ישקעו יותר ויותר בתהליך זה, על ידי אהבתו הגדולה אליו, הוא יגיע לקרבה יחסית אליו, אך בסופו של דבר הוא יבין את האמת ש"רק ה' יודע את ה' בשלמות" ושלא ניתן להקיף אותו.

לדוגמה, לא ניתן לכמת את לב האדם, ה"*נאפס*" או העצמי, במציאות. אין לו ממדים. הוא בלתי ניתן לחלוקה [ולכן מעל אילוצי הכמות, הגבול והמגבלות של ממדי הזמן והמרחב]. אין לו צבע. בקיצור, זה מעל לכל שיקולים כאלה. איך יכולים, במקרה כזה, לקבוע את צורתו של דבר כזה? כיצד ניתן לדמיין דבר כזה שצורתו או כיוונו אינם ידועים? לכן, היא אינה עולה בקנה אחד עם שום תכונה באדם שיכולה להבחין בה בהתאם.

ישנם דברים רבים באדם שהאדם מרגיש אך אינו יכול להבין אותם. אהבה וכאב, למשל, יכולים להיות מורגשים, אבל לא ניתן לראות אותם או להעלות אותם בראש ואין להם שום צורה, צבע או גודל. העניין מורכב למדי. הבחנות ומצבים שונים שמרגיש האדם, נוגעים למרכיבים שונים של החושים של האדם. למשל, אנחנו יודעים שהקול דומה לאוזן. הצבע נראה ומוערך על ידי העיניים. הלשון מזהה את הטעם והאף מריח את הריח. הגורם המשותף הגואל, האינטלקט, עשוי להיות קשור אליו. ספר של לוגיקה אינדוקטיבית עשוי אולי להיות רלוונטי לנושא במידה מסוימת, אבל בוודאי לא ללב ולמתת המיוחדת שלו, שהיא נושא במעמד אחר לגמרי.

אלוהים נמצא בכל מקום. אך לא ניתן להגביל את נוכחותו למקום מסוים, להוציא את השאר. נוכחותו ופיקודו מורגשים בכל מקום. לא ניתן להרגיש את הנפש לבדה ביחס לאיבר כלשהו בגוף. לא ניתן לומר שהוא נמצא בידיים, בכפות הרגליים, בראש או בכל חלק אחר של הגוף. איברי הגוף הללו ניתנים לחלוקה כאמור, אך הלב והנשמה אינם ניתנים לחלוקה. מבחינה לוגית, דבר שאינו ניתן לחלוקה, אינו יכול להיות מוכל בשום דבר הניתן לחלוקה.

עם זאת, באמירה שללב ולנשמה אין קשר לשום איבר בגוף, אין זה אומר שאין לכך השפעה עליהם. למעשה, כל חלקי הגוף כפופים לו ונתונים לשליטה ישירה של הלב, הנשמה, או ה"*נאפס*" או העצמי של האדם. נשמת האדם היא המלך בהקשר זה, כשם שהיקום כולו נתון לשליטתו הישירה של האל הכול יכול, מלך היקום וכל הקיום.

נושא הנפש הוא עדין ועדין מאוד. למרות כל ההתלבטויות והדיונים בנושא, זהו סוד ייחודי ושמור היטב. לפיכך, לא ניתן לדון בה מעבר לגבול מסוים. לדוגמה:

اِنَّ اللّٰهَ خَلَقَ ادَمَ عَلٰى صُوْرَتِهٖ

"אכן אלוהים ברא את אדם [ומכאן את כל האנושות שיצאה ממנו] בצלמו שלו".

כאן אין ברירה אלא לומר שאלוהים יודע הכי טוב.

עד כה קבענו כי:

א. אלוהים הוא כל יכול. נדיבות תכונותיו הא-לוהיות הגדולות של המצוינות העליונה מתגלה בו.
ב. הוא נוכח בכל מקום, אך לא ניתן להתייחס לנוכחות כמוגבלת למקום אחד ולא לכלול כל מקום או מקום אחר.
ג. הכרת העצמי היא המפתח לגנוסיס או ל"*מעריפה*" שלו.
ד. המטרה והמטרה האמיתית של האדם היא להשיג את הגנוסיס או ה"*מעריפה*" שלו.

עכשיו רוצים להבין כיצד. הוא השליט העליון, המלך העליון בממלכת האדם. ישנן חידות רבות שצריך לפתור:

א. מתן פקודות למלאכים וצייתנותם הצנועה.
ב. הסמכויותיו מהשמיים ממעל וצייתנותם המתחננת לארץ מתחת.
ג. התנועה המתמדת של הכוכבים וקבוצות הכוכבים.
ד. הענקת פרנסת יצוריו החיים למחייתם על ידו (מהשמיים ממעל).

אלה שאלות משכנעות הנוגעות לגנוסיס שלו. עניינים אלה ודומיהם נכנסים לתחום של מה שנקרא "מעשי חסדו".

בתזה זו קבענו מסלולים רבים המובילים לגנוסיס שלו ("*מעריפה*"). כעת ברצוננו לדעת על הגנוסיס של פעולותיו האלוהיות ("*עפאל*"). במילים אחרות, אם לא תדעו את האופן שבו האדם שולט בממלכת הגוף, לא תוכלו להבין כיצד הוא, אדון כל המאסטרים, מולך על היקום כולו. מכאן שוב, אנו מגיעים למסקנה הבלתי נמנעת שאם האדם לא יכיר את ה'עצמי' שלו וכל פעולה שלו מונחית בפרספקטיבה זו, הוא לא יוכל לפתור את התעלומה.

לדוגמא, כאשר אתם מתכוונים לכתוב "*ביסמיללה*" (ביטוי ערבי ל"בשם האל, הרחמן והרחום") על פיסת נייר, הלב שלכם משתוקק לעשות זאת תחילה, ואז הלב (כלומר, הלב האמיתי ולא האיבר הפיזי בצד שמאל של הגוף שנקרא גם "לב") מעורר את האפקט הזה ומצווה על המוח ליישם אותו. החדר הרגיש הראשון במוח שהוא מקומו של ה"*ח'יאל*" האנושי, כלומר, העלאת המחשבה עליו, עושה זאת. מושג המחשבה נתפס. הוא מועבר על ידי המוח לשרירי המוח המתפשטים ומרחיבים אותו לגוף; האצבעות הכותבות מכוונות, הוורידים והרקמות שלהם מקבלים את המסר לכך, בתורם הם מחזיקים את העט וכותבים את המילים בהתאם לגירויים שהתקבלו. גם איברי החישה האחרים מסייעים ומסייעים ונכתב "*ביסמיללה*". מכאן, שניתן להסיק כי העסקה כולה נעשתה בשל ה"רצון" הבסיסי לעשות כן. באותו אופן, בהתחלה או בתחילתו של הכול, ה"רצון" או ה"*איראדה*" הזה הוא המהות. כאשר הוא מיוחס לאלוהים, ה"רצון" הזה נקרא "הרצון העליון" של אלוהים.

כשם שרצונו של האדם נובע תחילה בלבו של האדם ומשם והלאה הוא מגיע לחלקים אחרים [של הגוף], כך גם הרצון העליון של אלוהים והשפעתו, מתחיל תחילה מה"*ארש*", כלומר, ריבונות הכל-יכול האלוהי, ואז הוא מגיע לעמדות אחרות ולאנשים אחרים. יתר על כן, האופן הגאוני שבו מושג זה של הרצון מגיע למוח האנושי דרך הסיבים העדינים והעדינים של הלב, הנשמה; באופן דומה, פנינה בלתי ניתנת להפרה זו של רצון האל, ה"*איראדה*" או ה"רצון" שלו, מועברת על ידו מה"*ארש*" (או "שלטון הכל-יכול האלוהי") ל"*כורסי*", "המושב השמימי של המצוינות האלוהית העליונה". פנינה פר אקסלנס זו מתגלה במלאכו או ב"*רוח אל-קודס*" (רוח הקודש). כשם שריבונות המוח כפופה ללב האדם, כך גם השפעת פקודות האל מועברת ל"*כורסי*" דרך ממלכת הכניעה של ציוויו, לציות וציות מיידיים. כל התהליך המתואר בפרק הקודם, מהופעת המחשבה על כתיבת "*ביסמיללה*" ("בשם האל, הרחום והרחום") בלבב, ביצועו הסופי, מתחיל גם הוא על ידי "*ג'אוהר טליף*" או "רצונו המופלא של האל" בדרך מלכותית, המניעה את הכוכבים וקבוצות כוכבים אחרות בגלקסיה, הקצה להם את התפקידים הרצויים להם. כתוצאה מכך, על ידי הקרינה שלהם (קרניים), המבוססת על הפוטנציאל הפנימי שלהם, האטמוספירה מעוררת ליצירת תנאי מזג אוויר כמו חום, קור, עונת הסתיו וכו'.

כמו כן, כאשר העט מניע את הדיו להטמיע ולאסוף מראש מילים מפוזרות כדי לתת לו את הצורה המאוחדת של "*ביסמיללה*", באותו אופן, החום, הקור, המים והאבק מניעים את תרכובותיהם כדי לאסוף צורות תקפות המורכבות מהאינטראקציה ביניהם כדי לתת לחומר את צורותיו השונות, את החום והאבק כדי למזג אותם ואת היובש כדי ללכד אותם.

כאשר העט נע לכתוב, כל מה שנתפס להיכתב, החזון שלו מנוסח, שבסופו של דבר מתגבש במילים שנכתבות. באותו אופן, כאשר הערכים האינהרנטיים של התרכובות הנ"ל מופעלים, לאחר מכן, באמצעות שליחותם של המלאכים, צורות החיות והצמחייה האחרת מוצגות באופן חזותי בהתאם לתעתיק של הנ"ל המכונה "*לא מחפוד*" (הלוח השמור המכיל תיעוד מלא של כל הבריאה והקיום וכל ההתרחשויות הקשורות אליהם). לאור רוממותם של "*ארש*" (פשוט "כס", אך למעשה, זהו ריבונות הכל-יכול האלוהי), "*לא מחפוד*" (הלוח המשומר) וה"*כורסי*" (המושב השמיימי של המצוינות האלוהית העליונה), אנשים רבים חושבים מאז ומעולם שאלוהים שוכן בשמיים ב"*ארש*"! בפרק של [הנביא] יונה (*סורת יונס*) בקוראן נאמר:

ثُمَّ ٱسْتَوَىٰ عَلَى ٱلْعَرْشِ ۖ يُدَبِّرُ ٱلْأَمْرَ ۖ

"אז [אלוהים] הקים על כס המלכות וניהל את העניין". (הקוראן, פרק 10, פסוק 3)

כשמדברים על אלה שניחנו ב"*קאשף*" או גילויים רוחניים, אפשר לומר שלמילה שלהם יש את הערך שלה:

إِنَّ اللّٰهَ خَلَقَ ادَمَ عَلٰى صُوْرَتِه

"אכן, אלוהים ברא את אדם בצלמו".

היזהר אפוא שכמו שאומרים, "רק מלך יודע את ערכו האמיתי של מלך". אם אתה עצמך לא היית מלך בתחומך ואם אלוהים לא היה מברך אותך במראית-עין של רחמיו שבך, לעולם לא היית מתקרב לגנוסיס שלו ("*מעריפה*"). לכן, תודה למלך הכל יכול שברא אותך והכתיר אותך במלכות ממלכתך.

ה"*ארש*" (כס המלכות) שלך הוא הנפש החייתית ("נפש החיה" נפרדת מ"נפש האדם" שהיא החלק הנעלה ביותר של הקיום האנושי). מקורו בלב. ה"*ישראפיל*" שלכם (המלאך שיתקע בחצוצרה ביום הדין שיחזיר את כולם לחיים; כאשר הנשמה מוחזרת לחיים, יש לה פוטנציאל לחדש, להחיות ולהחיות כל היבט של הקיום האנושי) נוצרה ממנה על ידי אלוהים. ה"*כורסי*" שלך (מושב) נבנה באופן דומה מהמחשבות. עיניים, אוזניים ואלמנטים חושיים הם כמו המלאכים. המוח הוא כמו חופה. הכיפה שלו, שעשויה ממרכיביכם בעלי התפיסה, היא השמיים שלכם. לאחר שניקיתם את כל המושגים הבסיסיים מלבכם, הוא הוצב כמלך השולט על כל חלקי גופכם. לאחר שעשיתם כל כך הרבה למענכם, נאמר לכם לעולם לא להזניח את עצמכם או את הממלכה שלכם. אחרת, הזנחה זו שקולה להתעלמות מהוראות האל שתביא לסכנה חמורה של מעמדכם בפניו:

فَاِنَّ اللّٰهَ خَلَقَ آدَمَ عَلٰى صُوْرَتِه فَاعْرِفْ نَفْسَكَ يَا اِنْسَانُ
تَعْرِفْ رَبَّكَ

"אז אכן, אלוהים ברא את אדם (אבי האנושות כולה, ובכך בהרחבה, את כל בני האדם) בצלמו שלו. אז דע את עצמך הו בן אדם! [אז] תדע את אדונך".

מושג מלכות האדם נגזר במזעור ממושג מלכות האל ומלכותו על היקום כולו. כשלעצמו, רעיון זה מכיל את הדגש על:

א. הידע של העצמי של האדם עצמו לגבי לימוד התכונות החיוניות והמקצועות של איברי הגוף השונים המרכיבים את ממלכתו של האדם.
ב. הידע של הגנוסיס של אלוהים, מלכותו ביחס לתשומת הלב המיטיבה של אלוהים כלפי מלאכיו, בתורו יחסי המלאך, זה לזה וה"*ארש*" המרומם (הכסא האלוהי), השמים וה"*כורסי*" (המושב השמימי של המצוינות האלוהית העליונה) שהוא גם פן של ידע ייחודי בעל זכות גדולה.

אדם נבון לעולם לא יישאר אדיש, כנגד טיפש רשלן שרק יקצור את יבול בורותו המופקרת. למרבה הצער, חלק מה"נטורליסטים" וה"אסטרולוגים" אינם מושגים כל כך בהסתמכותם על השכלתם המוגבלת של הנושא, עד שהם נוטים לייחס את ההשפעה הסופית, התוצאה של הכול, בהשפעת הכוכבים. אמונתם כה דוגמטית, כה הולכת רגל עד כי במונחים של אשליה זו, ניתן להשוות את מצבם לזה של נמלה הזוחלת על פיסת נייר שעלולה לקבל את הרושם שהעט יוצר עקבות שחורים על פני השטח [של הנייר], בעודו מתקדם בחוסר מנוחה. נמלה אחרת שזוחלת על נייר, בעלת ראייה גבוהה יותר, עשויה להרחיב עוד יותר את האמונה שהיד [האוחזת בעט] יוצרת סימנים על הנייר. זו הדוגמה של חוקרי הטבע. הכשל הברור של אמונתם [השגויה] טמון, באמונתם המוגזמת, שכל בני האדם מושפעים באופן בלתי הפיך מכוכבים ללא קשר לכל העובדות האחרות. הניגוד של עובדה הוא דמיון או פארסה. אז האסטרולוגים שוכחים בקלות שגם הכוכבים הללו מצייתים למלאכים, כפי שציווה אלוהים, המאסטר העליון של השמיים והכוכבים ושל כל מה שנמצא ביקום ומעבר לו. אחיזתם מוגבלת לדברים החומריים בלבד. הם טירונים גמורים בתחום הרוחני הנעלה מכל השיקולים הארציים הפיזיים. לכוכבי העולם הפיזי (או החומרי) יש פחות זוהר מאשר האור הזוהר של העולם הרוחני ("*עלם רוחאני*"). הם לא יודעים שהנשמה שולטת על הגוף. ההיפך אינו נכון. הם גאים בידע ובידע שלהם, אך באבסורד שלהם, הם נותרים נטולי הברכות של הנתיב של הממלכה הרוחנית של הנשמה, שבה כוכבים זוהרים רבים של הישות הפנימית ("*בטין*"), מסמנים אבן דרך במהלכו של אלוהים וה"*מרג*'" (התעלות רוחנית או תפארת הגבהים העולים לנתיב האלוהים, כפי שהוענק לנביא מוחמד [עליו השלום]). בהתאם לכך הכריז אלוהים בספר הקדוש (הקוראן):

وَكَذَٰلِكَ نُرِيٓ إِبۡرَٰهِيمَ مَلَكُوتَ ٱلسَّمَٰوَٰتِ وَٱلۡأَرۡضِ

"וכך הראינו לאברהם את מלכות השמים והארץ". (קוראן, פרק 6, פסוק 75)

הנביא אברהם (עליו השלום) קרא בתגובה:

إِنِّي وَجَّهْتُ وَجْهِيَ لِلَّذِي فَطَرَ ٱلسَّمَٰوَٰتِ وَٱلْأَرْضَ

"אני מפנה את פניי (כלומר, את כל ישותי - הפנימית והחיצונית) אל מי שברא את השמים והארץ". (קוראן, פרק 6, פסוק 79)

הנביא מוחמד (עליו השלום) אמר גם הוא:

إِنَّ لِلّٰهِ سَبْعِينَ أَلْفَ حِجَابٍ مِنْ نُورٍ لَوْ كَشَفَهَا لَأَحْرَقَتْ سُبُحَاتُ وَجْهِهِ كُلَّ مَنْ أَدْرَكَهُ بَصَرُهُ

"אכן, ישנם שבעים אלף צעיפים של אור טהור עבור אלוהים. אם הוא היה חושף אותו, קרני פניו היו שורפות את כל מי שהביט אליו".

באופן דומה, אנשי הידע של הרפואה ביססו חלק גדול מהעיסוק שלהם באופן דומה על ההשפעה החמה או הקרה של הדברים. זה עזר להם במידה מסוימת בתרגול המקצוע שלהם. תכונתו הגואלת של הבורא בהפיכת השמש לבהירה וחמה, שבתאי יבש וקר ומרקורי חם עוד יותר, אינה חסרת מטרה. האסטרולוג המסכן, בראייה הרוחית האסטרונומית של האדם, לא יכול היה להבין את כושר ההמצאה של בוראו במיקום השמש הקרוב ביותר לכדור הארץ, או וריאציות של היום והלילה, או לצורך העניין, את הציות הצנוע בחובה של כל הכוכבים וקבוצות הכוכבים בשמיים לרצונו העליון. אדם כזה שכח לתת אמון בסגולתם הרוחנית ביחס לקיומם הפיזי ותכונותיהם הידועות. רק אם אדם היה יודע שכל הכוכבים הללו בחצי הכדור משועבדים וכפופים לרצונו ולציוויו של אלוהים, הוא לא היה מאמין כל כך בהיבט הפיזי שלהם בצורה עיוורת:

ٱلشَّمْسُ وَٱلْقَمَرُ بِحُسْبَانٍ

"[בהוראתו] השמש והירח עוברים את מסלולם הקבוע". (קוראן, פרק 55, פסוק 5)

وَٱلشَّمْسَ وَٱلْقَمَرَ وَٱلنُّجُومَ مُسَخَّرَٰتٍۭ بِأَمْرِهِۦٓ

"והשמש, הירח והכוכבים כפופים לפקודתו". (קוראן, פרק 7, פסוק 54)

דבר נחשב למשועבד אשר נרתם ונתון לשליטה וגורם לו לעבוד. כמו שהאיברים האנושיים עושים לאדם. לכל אחד מהם הוקצתה פונקציה לבצע. גם הכוכבים הם משרתי ה' וממלאים את מצוותיו. באותו אופן, כפי שהמוח מכוון את האיברים האחרים של גוף האדם לפעול בשילוב עם יכולות ההבחנה שהוא העניק לאדם, גם הכוכבים נשארים עסוקים בביצועיהם שנקבעו באמצעות המלאכים שהוקצו על ידי אלוהים למטרה זו, וממלאים את תפקיד המנהלים והמניעים העיקריים שלהם. למעשה, מלאכיות אלו הינן המבשרות החיים של דברים רבים בתחומים שנקבעו להם.

הסיבה לכאורה ותוצאתה, כלומר התוצאה, חשובים רק כל כך. צירופי המקרים הבלתי מסויגים כולם שם כדי לגרום לאנשים להאמין בדברים עד כדי כך שניתן להשוות את עמדתם לעיוורים האגדיים שמיששו פיל בחלק האפל חלק אחר חלק, ובמקום לחשוב על השלם, נתנו לכל אחד מהם שם אחר המבוסס על שיפוט מוטעה. אותו הדבר חל על אסטרולוג זה, הרואה הרוחי, שבאופן דומה מחשיב את העבד כאדון, המלך. דבר זה מתואר בבהירות בקוראן הקדוש [באמצעות דברי הנביא אברהם (עליו השלום)]:

لَآ أُحِبُّ ٱلۡأَفِلِينَ

"אני לא אוהב את אלה ששוקעים [כמו השמש בשקיעה]". (הקוראן, פרק 6, פסוק 76)

הירח והשמש נחשבים לאלוהים על ידי הבורים. המפקדים נקראים המפקדים עד שהשפיות גוברת. ישנם שנים עשר "*בורוג*"', כלומר הרים בכדור השמימי. ניתן לדמות זאת למלך נשגב היושב בתוך חדר החסד המפואר שלו עם ה"*וזיר* " (השר) שלו. סביבו, בנקודת תצפית, יושבים עוזריו המובחרים של ה"*וזיר* " (שר המלך) בשנים עשר שמיים מכובדים של שלום, שלכל אחד מהם דלת. שבעה פרשים צייתנים אך זריזים מרחפים סביב כל דלת לבקשתם של עוזרי ה"*וזיר* " ומקשיבים בתשומת לב לזימון שהתקבל. לצורך יישומם המיידי, ישנם ארבעה אנשים העומדים ברגל במרחק מה מהפרשים הללו, מוכנים עם קשתותיהם וצופים בתשומת לב בפרשים הללו, ובכך ממלאים את ההוראות שקיבלו על ידי חבל קבוצה מסוימת של אנשים והבאתם לפני הפיקוד העליון. ואז הם נענשים או מתוגמלים.

לפיכך, ה"*ארש* " ("שלטון הכל-יכול האלוהי") הוא מקום מושבו של השר המכובד ("*הוזיר* ") הממונה על העניינים, כלומר המלאך המועדף בשמים העליונים. זה מנוגד להרים בחצי הכדור של הכוכבים כפי שחזה אסטרולוג. ראייה רוחית זו מעניקה משמעויות שונות למיקום השונה של הרגליים והאביזרים על לוח השחמט של השמיים באותו אופן שבו רופא מפענח את המחלות השונות לפי סימפטומים שונים:

ذَٰلِكَ مَبۡلَغُهُم مِّنَ ٱلۡعِلۡمِۚ

"זו ההישג המוחלט שלהם של ידע". (קוראן, פרק 53, פסוק 30)

אבל כאשר רחמי ה' באים על חולה כזה, המשרתים הנ"ל מטפלים בו, כאמור, והוא ניצל. דרכו של נביא משובצת כוכבים באותו אופן, וגם ה"*ואלי*" (קדוש, גנוסטי או מקורב לאלוהים) מחולל ניסים, כדי לרפא את האדם.

إنَّ البَلَاءَ مُوَكَّلٌ بِالْأَنْبِيَاءِ ثُمَّ الْأَوْلِيَاءِ ثُمَّ الْأَمْثَلُ فَا الْأَمْثَلُ
مَرِضْتُ فَلَمْ تَعُدْنِي

"אכן, הנביאים עוברים ניסיונות ומצוקות, אחר כך מקורבי האלוהים (*ואלי*') ואז הדומים להם [אך נמוכים בדרגותיהם, כולם לפי דרגתם הרוחנית לפני אלוהים]. לכן, כשאהיה חסר מנוחה, אל תבקש לבריאותי." (*חדית'* או מסורת הנביא מוחמד [עליו השלום])

אנו רואים גם כמה אנשים שנראים חולים מאוד אך אינם חולים. למעשה, הם האנשים שהידרדרו למצב כזה בגלל אהבת האל, שאותו הם מעריצים כל כך עד שהם נראים חולים. אכן, אהבה היא כל כך צורכת את עצמה!

כעת עליכם להבין את משמעות המונחים "*סובהאן אללה*" (תהילה לאללה), "*אלחמדוללה*" (כל השבח לאל), "לא *אללה אללה* لا إله إلا الله " (אין אלוהים מלבד אלוהים) ו"*אללה אכבר* " (אלוהים הוא גדול [מרומם מעל ומעבר לכל השוואה לכל אחת מהבריאה]) משום שהם צירופים בלתי נפרדים של ה"*מעריפה*"" או גנוסיס של אלוהים.

בנגזרת, כאשר אתה לומד להכיר את ה"עצמי" שלך ("*נאפס*"), כלומר, באדיקות ובמידות הטובות שבך, אתה לומד להכיר את האדיקות והמוסריות העליונות של אלוהים ובכך להבין את "*סובחאנאללה*" (תהילה לאל). כאשר תהיו מודעים למלכות האל מתוקף היותכם המלך של תחומכם, ותטמיעו את האמת על אודות עליונותו הכבירה של האל ביקום כולו, הואיל והכול כפוף לו. רק אז אתה יכול לחשוב שהגעת להבנה של המשמעות של "*אלחמדוללה*" (כל השבח לאל). אכן, כל התשבחות וההודאות הן לו ולו בלבד.

עכשיו אחרון חביב, אתה צריך להבין מה המשמעות של "*אללה אכבר* ". זה לא אומר פשוט "אלוהים גדול". זה אומר הרבה יותר מזה. זה לא רק אומר שהוא גדול מאחרים. הוא הגדול מכולם. עם זאת, לא ניתן להשוות בינו לבין אף אחד אחר. הוא מעל ומעבר לכל הבנה. הוא עליון לאין שיעור. הוא מתעלה ומקיף את הכל. הוא כל יכול, יודע כל, נוכח בכל והמיטיב ביותר! אנו לומדים להכיר אותו ואת תכונותיו וכוחותיו הייחודיים והנפלאים הרבים מגאונותו היצירתית ושמותיו הקדושים. הוא כה גדול וחסר תקדים עד שלעולם לא נוכל לתאר אותו או למנות את ברכותיו.

אדיקות האלוהים אינה דומה לאדיקות האדם. זה פשוט לא יכול להיות. זה אנחנו, שאיננו יכולים למצוא מילים, כלל וכלל, לתאר את תכונותיו הגדולות, ובכך לייחס לו מילים או ביטויים שפשוט אינם מספיקים, כי הוא בורא כל ברואיו. אז איך הם יכולים להיות כמוהו? באותו אופן, אלוהים סולח לנו, כאשר אנו משווים בין מלכות האדם שעליה אנו שולטים לבין מלכות האלוהים שעליה מתגלה מלכותו, איננו מתכוונים לכך שהן דומות. זה רק מראה עד כמה אנחנו לא מוכשרים, כמה חסרי אונים הם בני האדם וכמה נפלא אלוהים! למשל, אם ילד שואל אותנו על הקסם שבשליטה על מדינה וכדי לגרום לו להבין, אנו משיבים שזה אותו הדבר כמו שאתה מוצא במשחק עם המחבט והכדור שלך, אתה יכול לראות עד כמה אנחנו קרובים או רחוקים מהאמת. אמרנו זאת בעבר ואנו חוזרים ומדגישים שרק אלוהים יודע את אלוהים בשלמות ואף אחד אחר לא יודע. הדרך הטובה ביותר לאמץ עבור בני אדם בנסיבות היא:

א. שקעו בחיפוש אחר הגנוסיס שלו ("*מעריפה*") כמיטב יכולתכם.
ב. להתרכז בטובו ולחפש את אורו ("*נור*"), את יופיו ("*ג'מאל*"), את כוחו ("*קודרה*") בתכונותיו ובברואיו האלוהיים.
ג. להודות לו על טוב ליבו.
ד. לעבוד אותו בכל נימי ליבו ונפשו.
ה. לציית למצוותיו.

כולנו באנו ממנו ואליו נחזור.

إِلَيْهِ الْمَرْجِعُ وَ الْمَصِيرُ

"אליו זו חזרתנו והמוצא האחרון".

ככל שתאהבו אותו יותר, תעריצו אותו, תעבדו אותו, כך תבורכו [על ידו]. הוא אוהב את אלה שהם כנים, מסורים, צנועים, אוהבים ואסירי תודה. התנהגות אצילית כזו בוודאי תתגמל [על ידו].

أَنَا بُدُّكَ اللَّازِمُ فَالْزِمْ بُدَّكَ

"אני (כלומר, אלוהים) הבלתי נמנע ההכרחי שלך, אז היצמד בחוזקה לבלתי נמנע שלך".

זיכרונו ("*דכר*") מעומק הלב יכול להתחזק רק על ידי ניתוק כל התאוות [השפלות] מהנשמה, ויתור על מעשים שפלים ושקיעה מלאה בעבודתו. לב כן הוא שליו ונקי. גדולתו של המאמין ("*מומין*") טמונה בו:

قَدْ أَفْلَحَ الْمُؤْمِنُونَ

"המאמינים הצליחו [בהצלחה אמיתית, אולטימטיבית, נצחית ונצחית]". (קוראן, פרק 23, פסוק 1)

אלוהים גם ציין כי:

قَدْ أَفْلَحَ مَن تَزَكَّىٰ ﴿١٤﴾ وَذَكَرَ ٱسْمَ رَبِّهِۦ فَصَلَّىٰ ﴿١٥﴾

"הרי מצליח מי שמטהר את עצמו [כלומר, מטהר את הנשמה] וזוכר את שם אדונו ומתפלל [אליו במסירות כנה]". (קוראן, פרק 87, פסוקים 14-15)

להכיר את העולם

אל-ע'זאלי ממשיך את ההצגה המופלאה שלו של האלכימיה (או הסוכן הטרנספורמטיבי) של האושר הנצחי וההצלחה המתמשכת האמיתית בספרו "*קימיה א-סעדאת*" או "אלכימיה או סוכן טרנספורמטיבי של שינוי לאושר נצחי והצלחה אינסופית", על ידי הסבר השלישי מבין ארבעת הכותרות (או הדרישות) של האלכימיה (או הסוכן הטרנספורמטיבי) של האושר הנצחי שהוא "להכיר את העולם ואת המציאות של החיים הארציים". בהסברו את הדרישה השלישית לסוכן טרנספורמטיבי של אושר נצחי - "להכיר את העולם ואת המציאות של החיים הארציים", הוא כותב [4]:

אהובים יקרים! העולם הזה הוא נתיב שבו האדם הולך במסעו הלאה אל העולם הבא. זהו נווה מדבר בקצה ודריסת רגל של מדבר עצום של ה"*מעריפה*" או הגנוסיס [של האל]. העולם הזה ("*דוניא*") והעולם הבא ("*אחריה*") או העולם הבא הם שני מצבים. מצב אחד מתייחס לחייו ולזמנו של האדם [שהוא קרוב מאוד לאדם] עד לפני מותו. העולם הבא מתחיל [מיד] לאחר מותו. העולם הזה [וחיי העולם] נועדו להתכונן לעולם הבא ("*אחרינה*"). מטרת החיים הללו היא לאסוף אוצר של מעשים טובים כרווחים עבור שהותו כאן, אשר יעמוד במקום טוב בעולם הבא. למרות שהאדם נברא חלש למדי ולא שלם בראשיתו, הוא התברך בו זמנית בגאונות כזו (יכולת ייחודית) שעל ידי ציות לצו האל, הוא יכול להיות בעמדה להשיג את ה"*כמאל*" או השלמות והמצוינות, לרכוש תכונות מלאכיות ולראות את תפארת האל. זהו סך כל קיומו של האדם. זהו "גן העדן" המובטח.

המפתח לגנוסיס שלו ("*מעריפה*") טמון בהכרת התודה של האדם על חסדו הגדול כלפי האדם, בהערכה לאינספור חסדיו ובהכרת היופי הציורי של יצירותיו. חושי התפיסה של האדם גורמים לאדם לטעום ולהתענג על הדברים המרהיבים שנוצרו על ידו, לראות את הפאר הייחודי של היופי העצום, המפוזר סביבו בטבע. אוזניו של האדם גורמות לו להעריך צלילים מרגיעים ומוזיקה [של הטבע], ידיו גורמות לו להרגיש את החום של מגע אוהב וכו'. כל עוד האדם חי, האדם יכול ליהנות מכל זה ולהיות אסיר תודה [לקב"ה על חסדיו העצומים שהוענקו לו גם בלי לשאול]. כאשר אדם מת, הוא מאבד את שירותיהם החופשיים של סוכני [איסוף] המודיעין (כלומר, החושים) שאינם נשארים עוד. לכן, האדם זקוק לשני דברים בחיים:

1. להגן על הלב מפני הדברים שהורגים את הלב. אדם צריך לספק ללב את מזונו [ומזון].

2. להגן על גופו של אדם מפני ההשפעות המזיקות של אותם דברים ש[מזיקים ו] הורגים אותו. וכן יש לספק לו את מזונו.

בשיחתנו הקודמת, קבענו שמזון הלב הוא אהבת ה' וגנוסיס ה', המבוסס על האמירה שמזונו של כל דבר הוא מה שהוא באמת אוהב ומשתוקק שיהיה לו על סמך תכונותיו הפנימיות, הטבעיות לכך. היא חייבת גם להיות מזינה ומקיימת. לצורך העניין, גם הטיפול בגוף הוא לשם הלב. כי בסופו של דבר הגוף יאבד אבל הלב יחיה [גם לאחר המוות לנצח]. ניתן לתת דוגמה פשוטה בהקשר זה, כלומר, הגוף מיועד ללב, כפי שגמל (כאמצעי התחבורה בימי קדם) מיועד ל"*חאג*'י" או עולה רגל [המבצע *חאג'* או עלייה לרגל לבית הקדוש של אלוהים, כלומר, סמל רחמי האל עלי אדמות] בדרכו של אלוהים. רוכבים עליו ומגיעים ל"*כעבה*" (בית האלוהים הקדוש במכה). ההיפך אינו נכון, כלומר, עולה הרגל אינו מיועד לגמל, אך הגמל מיועד לצליין. באופן טבעי, עולה הרגל יאכיל את הגמל עד שיגיע ל"*כעבה*" [שהיא המטרה והיעד המיועד של עולי הרגל]. כל הרפיה או עיכוב, כל הזנחה מצד האדם בשל כך תפגע במטרתו [להגיע ליעדון].

כדי לנתח את העניין לעומק, גוף האדם דורש שלושה דברים:

a) מזון

b) בגדים

c) בית.

במילים אחרות, אכילה דורשת מזון, הצורך להתכסות דורש בגדים, הבית הוא מקום המקלט שבו האדם יכול להישאר מוגן מפני מתקפת החום והקור כדי שהגוף יישאר מוגן מפני פגיעות. בקיצור, שלושת הדברים הללו הם הבסיס, התנאים המוקדמים הבסיסיים של הגוף, כלומר של הקיום הפיזי של האדם. אבל אם האדם אוכל יותר מדי, מותר למות. גם תאוות הבית והבגדים הושתלו באדם למחייתו. דרישה

מוגזמת מסוג זה עלולה להזיק. כאן הרציונל, השכל הישר בא לעזרתו של האדם ומונע ממנו להתמכר יתר על המידה לדרישות הגוף הללו. עקרון הטוב שבו נכללים כל ערכי המוסר או שממנו הם נגזרים, הטוב העליון או העליון שגובר עליהם, הוא הלב. האוכל שלה אצילי. ככל שהלב מקבל יותר מזון, כך הוא טוב יותר לנשמה. התוצאה היא שהלב ניזון היטב, עם אהבתו וחיפושו של אלוהים, מוצא את הנישה שלו ורוכב על הגוף כמו רוכב אביר שמושכות הרכוב שלו בידו. לכן, שים לב לידידי, ואל תיתן למושכות להשתחרר. כאשר אתה שולט לחלוטין בתאוות הגוף, תאוות הבצע, הזדוניות, הדחפים הלא קדושים והמטעים ירוסנו.

העולם מורכב משלוש קטגוריות עיקריות של דברים:

א. הדברים הנמצאים על פני האדמה, כמו צומח מכל הסוגים, מכרות ובעלי חיים וכו'. פני הקרקע כשלעצמם מהווים את הבסיס למגורי האדם, לחקלאות וכו'.

2) המינרלים כמו ברזל, פלדה, ברונזה וכו' משמשים לייצור כלים, כלים ומכשירים אחרים הנדרשים על ידי האדם למטרות שונות.

ג. האדם רוכב על בעלי החיים ואוכל את בשרם, ומקיים את קיומו על ידי אכילת שאר דברי מזון.

ישנן מורכבויות רבות אחרות. חבל שבשגרת יומו האדם שומר על ידיו ורגליו ובעיקר על לבו עסוק בהם, שכן כל העיסוק בלבו כשלעצמו עלול להזיק מאוד. זה יכול להוביל למותו של הלב עקב שכחת מטרתו האמיתית ומעורבותו בתאוות בצע ארצית, גידופים, כעס ועיסוקים מרושעים דומים.

כמו כן, שלושה מקצועות - צורפות (למתכות), אריגה וזה של אדריכלות הם גם בעלי חשיבות עליונה. מקצועות אלה לא רק קשורים זה בזה בצורה כזו או אחרת, אלא גם קשורים באופן פעיל למקצועות הבת שלהם. כמו שקוטפי הכותנה קוטפים את פרחי הכותנה ממטעי כותנה. גלגלים מנפים את המוך; טוויית כותנה טווית אותם לחוטים ובסופו של דבר אורגי כותנה מתנשאים ואורגים אותם לסוגים שונים של בדים. לאחר מכן הבגדים הללו נתפרים ומותאמים. הברזל מייצר כלים שבעזרתם מתבצעת התפירה, התפירה והתפירה. באופן זה, אנשים בעלי מקצועות שונים עובדים זה עם זה.

כל אחד תלוי בשני. באופן טבעי, סיבוכים וקנאה מקצועית החלו. החייט מסתמך למעשה על האורג עבור החומר הארוג ועל הטוויה, אשר מסובב אותו עם המכשירים המכניים שלו המיוצרים בתורו על ידי נגר או חרש ברזל, בעוד שהוא עצמו זקוק גם לכלים ולמכשירים משלו כדי לתפור, ולשם כך גם נדרשים

שירותיו של חרש הברזל. מערכת מורכבת זו של תן וקח, מביאה לסיבוכים ויריבויות, שעבורם שלושה דברים עיקריים יחד עם גורמים אחרים המשפיעים על הנושא, הם חיוניים:

1) פוליטי, במילים אחרות, פיקחות טקטית ומדינאות.

2) ציוד הניטור והממשלה.

3) "*עלם אל-פיקה*" או ידיעת החוק וקוד ההתנהגות בהתאם לכללים ולתקנות שנקבעו בדת.

בסופו של דבר, תשתית זו מיועדת למימוש ולהגשמת שלושת התנאים המוקדמים האנושיים שהוזכרו לעיל, כלומר מזון, ביגוד ובית או מקום מגורים. השאר הולכים בעקבותיהם. הדרישות האנושיות הבסיסיות הללו נוגעות לגוף. הגוף בתורו מיועד ללב, לנשמה. הנשמה צריכה לעלות על הגוף כמו שעולה הרגל ("*חאג'י*") צריך לרכוב על הגמל כדי להגיע *לכעבה* (היעד הסופי של עולי הרגל - בית האלוהים הסמלי במכה שהוא סמל רחמי האל עלי אדמות). במקרה של האדם, מטרתו של האדם היא שם נרדף לו, כלומר, להשיג את מטרת ה"*מעריפה*" או הגנוסיס של האל. במקום לזכור את מטרתו להגיע *לכעבה*, אם עולה הרגל הנ"ל מבזבז את זמנו בנסיעה, בטיפול בגמל ובטיפול בו לאורך כל הדרך, יש לו רק את עצמו להאשים ברשלנות חמורה [שתמנע ממנו להגיע למטרתו וליעדו הסופי]. אהובים יקרים! למדו מזה לקח. אל תתערב בענייני העולם על חשבון המטרה האמיתית של החיים. הזמן המבוזבז בעולם בעיסוקי חיים בטלים [ועיסוקים חסרי תועלת] יעלה לכם ביוקר. זכרו שמסע החיים הזה הוא למעשה מסע לעבר העולם הבא ("*אחריה*"). הכריזמה של העולם הזה מפתה מאוד. אין לקחת אותך. להתעלות מעל פיתויי החיים. הנביא מוחמד (עליו השלום) הצהיר בצדק כי "העולם הוא מכשף גדול יותר מ*חרוט* ומרוט' (המכשפים האגדיים המפורסמים)". ניתן לסכם את המציאות [של העולם] כך:

א. הקסם הראשון שהעולם הזה מטיל עליכם הוא שהוא גורם לכם להרגיש שהעולם הזה וכל הקסמים שלו נמצאים שם כדי להישאר כל הזמן, בעוד שלמעשה, ההפך הוא הנכון. הזמן חולף, צועד קדימה ברציפות, אם כי די רפה, כשאתה מאבד את ספירת הזמן ברגעיו המאושרים. הזמן החולף, הדריכה שלו בעולם היא כמו צל. הוא תמיד נראה רדום כמו צל שנראה דומם. אתם מבינים מאוחר יותר שהצל כבר לא היכן שהיה, במקום זאת הוא זז והתרחק לאט ובאופן בלתי מורגש ממיקומו המקורי. אכן, העולם בתנועה. הזמן והשפל לא מחכים לאף אחד. לכן היזהרו ואל תתנו לדשא לצמוח מתחת לרגליכם. רגע שהושג לא הולך לאיבוד אבל רגע שאבד לעולם לא יושג. כפי שהם, החיים קצרים. אז למה לא להפיק את המרב מזה.

ב. הדוגמה השנייה לקסם של העולם הזה היא שהוא מתייחס אליך כאל חבר יקר שהוא מעמיד פנים שהוא מרעיף עליו את מתנות האהבה והאהבה הארצית שלו, כאילו כמו חבר נאמן הוא תמיד יישאר איתך. הוא מנסה להקסים אותך בכל תחבולה מפתה בפקודתו לגרום לך לסמוך עליו, שאתה המושא היחיד הנערץ ביותר לתשומת ליבו. אבל מאוחר יותר, כשזה משאיר אותך במבוכה, אתה מטלטל ואבוד. אתה מקבל הלם מהחיים שלך. מה שקורה הוא שכמו חובב יפהפה של טבע סורר, הוא עוזב אותך בפתאומיות, שוזר את כבלי המשי שלו על מישהו אחר, לוקח טרף קל כל כך לטרקלין המסוכן שלו וגורם לאדם לטעום מוות ושממה.

נאמר שפעם ישוע (*ישוע* [עליו השלום] או ישוע המשיח), ראה אישה נשואה לעתים קרובות (שהייתה התגלמות המציאות של העולם) במצב של "*קאשף*" (מצב רוחני שבו מציאויות מהעולם הרוחני מוצגות במצב של ערות) ושאל אותה כמה בעלים היא התחתנה? היא ענתה שהיא איבדה את הספירה. ישוע שאל אותה שוב, "האם הם מתו, או שהתגרשת מהם?" היא ענתה בחזרה שהיא הרגה את כולם! ישוע לא יכול היה שלא להעיר לשמע התשובה האומללה הזו, "רחמים על האנשים שנפלו בקסמך. הם ראו מה קרה לקודמיהם, ובכל זאת הם נכנסו לתוך כישוף היופי שלך, אל המוות ולא למדו לקח בזמן".

ג. הדוגמא השלישית בהקשר זה היא של אישה זקנה המכסה את פניה בצעיף נאה, מתקשטת בבגדים מרהיבים, מקשטת את הפרופיל שלה בצורה ראוותנית ועונדת תכשיטים נדירים שלא יסולא בפז כדי שמי שישים עליה עין, יוכל להתאהב בה מיד. כך העולם מתנהג עם בני אדם. הוא מנסה להטיל כישוף כזה על האדם עם יופיו המקסים וההתלהבות שלו עד שאדם עלול לצאת מדעתו ולהיות מטומטם מהשריון שלו. הוא מפרק את כל המחשבות והשיקולים של קשיחותו. האדם שוכח שהחיים קשים ורציניים. לפעמים מבינים את זה מאוחר מדי כשזה הופך לזעזוע גס כשהזקנה שמתחפשת לפאם פאטל, מסירה את הצעיף שלה ורואים במקום זאת פרצוף מחריד.

ד. הדוגמה הרביעית היא שאם מישהו ינסה לחשב את פרק הזמן שחלף מאז התפתחות היקום, את התקופה שבה היקום הזה לא היה קיים ואת פרק הזמן שנותר מעתה ועד סופו, הוא יגלה שהדבר בלתי אפשרי ואפילו לחשוב על כך הוא חציית גבולות השפיות. בפשטות, כל מה שהאדם יודע הוא שעולמו הוא "מהעריסה ועד הקבר", כלומר העריסה היא תחילת המסע של האדם בחיים, בעולם הזה, והקבר הוא סופו. אפשר לומר שיש כמה תחנות באמצע, הכוללות את השנים, החודשים, הימים ולבסוף הנשימות שאדם נושם. חלקם מכסים מרחקים ארוכים וחלקם קטנים. בין אם [חייו] של האדם הם ארוכים או קטנים, תוחלת החיים [במציאות] קצרה אך האדם שוכח את הנקודה החשובה הזו לחלוטין. אדם חי כאן כאילו הוא הולך לחיות לנצח. כמה אירוני שלמרות שאדם אינו בטוח אפילו לגבי נשימתו הבאה, הוא מתכנן דברים לעשר השנים הבאות כדי שלא ירגיש את רצונו או ייפול בהם. ייתכן שאפילו לא יחיה כדי לראות את היום הזה!

ה. התענגות יתר על המידה בתענוגות החיים מזיקה לעולם הבא ("*אכירה*") של האדם באותה מידה שאכילת יתר מזיקה לזללן תאב בצע. גרגרן מתנפל על מזון עשיר, מתוק או חם, חריף ושמנוני וזולל אותו בהפקרות, מבלי להתחשב בהשלכות של העמסת הבטן במזון כה כבד ולא נחוץ. התוצאה היא שמתחילים להקיא ולבצע תנועות רופפות. בשביל טעם והנאה רגעיים, העודף של האדם מביא אותו לעלבון, סבל ובושה כאלה. אפילו הצואה לאחר ארוחה כה כבדה, היא מחליאה ומגעילה. לכן נצפה שככל שאדם מתמכר יותר לתאוות ולהפקרות בעולם הזה, כך הוא מושפל יותר בעולם הבא. בשעה האחרונה, בעוויתות נשימתו האחרונות, ככל שהאדם מודד יותר כסף, זהב, כסף, גינה, משרתים ומשרתות בביתו, כך ייסורי הפרידה מהם יהיו חמורים יותר. להיפך, לאדם עני לא יהיו חרטות. כאב כזה רק מוסיף למצבו המידרדר ממילא של האדם, ומגיע לשיאו ב"*אדהב*" או גמול [אלוהי] על מעשיו הרעים.

ו. גורם יוצא דופן נוסף בחיים הוא שלענייני העולם הזה יש השפעה מיידית. הם נראים כמו מטלות רגילות, שגרתיות ולא קשות. כשהוא מתעלם מכל המושגים והשיקולים האחרים, האדם נהיה שקוע בהם לחלוטין. אדם אינו מבין שיש גלגלים בתוך גלגלים וגלגלים בתוכם. דבר אחד מוביל לדבר אחר, וכתוצאה מכך חיים מבוזבזים. ישוע (*ישוע* או ישוע כריס עליו השלום), אמר שמחפש העולם הזה הוא כמו אותו אדם ששפתיו מחוברות לחוף הים, שקוע בשקיקה בהרוות ללא הרף את צמאונו ממנו. נראה שהצמא שלו גובר. ככל שהוא שותה יותר, כך הוא משתוקק לעשות זאת יותר. בסופו של דבר, הוא מת במרדף חסר התועלת הזה, נותר צמא ולא מרוצה. כזו היא קללת התאווה [לעולם הזה ולנכסיו]. הנביא מוחמד (עליו השלום) העיר על אדם כזה:

"לא יתכן שאדם יטבול במים ולא יירטב". אדם כזה, שיש לו שיגעון כה בולט לעולם הזה, בוודאי יוכתם על ידו.

ז. הדוגמא השביעית על העולם הזה היא כמו אורח שהולך למארח שהוא עשיר מאד ונוהג לנהוג בפאר באורחיו שבאו אליו במספרים גדולים בגלל איכות קבלת הפנים. מגישים להם אוכל מפואר במגשי זהב וכסף בעיצוב ותפאורה מעודנים באווירה ארומטית של הובנה וענבר בוער בתנור כסף. אורח נבון שבמקרה מבין את טבעו, לוקח בו חלק בהכרת תודה, מוסיף לו מעט בושם משלו ונפרד מהמארח בחינניות, לשביעות רצונם ההדדית. מצד שני, אורח חמדן מנסה לשדוד את חפציו הראויים של מארחו הראוי לאחר הכנסת האורחים שלו, ותוך כדי כך נתפס ומושפל על ידי משרתיו של המארח. התאווה האנושית ותשוקותיה המושחתות הן זימה. במסע הזה בעולם הזה, הרכוש שנרכש כדין הוא רכושו האמיתי שהוא יכול לשאת איתו כמטען. בבית הארחה זה (או במלון בעידן המודרני), ניתן להפיק תועלת רק מהחוקי והאמיתי. תאוות בצע לא תועיל לאחד.

ח. הדוגמה הבאה של העולם, כלומר של טבעו המרתק היא כזו שהאדם הולך לאיבוד בתוכו [במצב של היקסמות]. עד כדי כך שאדם שוכח את העולם הבא לחלוטין. למשל, קבוצת אנשים על סיפון ספינה. הם מגיעים לאי בדרכם, שם הם יוצאים לזמן מה להפוגה קצרה, להיגיינה אישית ולהתרחץ. הקברניט מודיע שהספינה חייבת לצאת בקרוב, ולכן עליהם לטפל בכל צרכיהם במהירות ולעלות מחדש על הספינה במהירות. ההגיוניים שבהם עושים זאת במהירות, ואילו הקבוצה האחרת של העצלנים, מתפזרים פה ושם, נעלמים מהעין, מסיירים באי שלא לצורך, נהנים מיופיו הנופי של המקום, מהחי והצומח שבו, ומהצדפים הצבעוניים. כשהם חוזרים, הם מגלים שכל המקומות הנוחים על הספינה תפוסים. לכן, הם צריכים לשבת בפינות חשוכות ומלוכלכות. הקבוצה הבאה של אנשים שבאה אחריהם, מביאה איתם מטען כבד של קונכיות אלה. הם מקבלים מקומות גרועים יותר מקודמיהם בגלל הטיולים הבזבזניים הדומים שלהם. הם כל כך מבולבלים שהם בקושי מוצאים מקום לשבת על הסיפון. בנוסף, הם צריכים לשאת את המטען של הקונכיות היפות הללו הקשורות סביב צווארם. לאחר יומיים, הקליפות הללו מתלכלכות ומתחילות להסריח. מה שגרוע יותר הוא שבגלל מחסור במקום, הם אפילו לא יכולים לפרוק את הנטל הזה. כבדה לא פחות היא הבושה והחרטה שלהם. קבוצת הבטלנים האחרונה כל כך שקועה בחקר האי עד שבגחמותיהם, הם לגמרי לא שמים לב לקריאת הקפטן להתאספות מהירה, מפספסים את הספינה שלהם ומתים בשממה.

בקצרה, הקבוצה הראשונה שלהם דומה לזו של המאמינים, והאחרונה שבהם היא של הכופרים שהם כמו אותם אנשים ששכחו את אלוהים, את נביאו הקדוש (עליו השלום) ואת יום הדין:

استحبوا الحياة الدنيا على الآخرة

"הם העדיפו את אהבת העולם הזה על פני העולם הבא".

שתי הקבוצות המתווכות הן החוטאים שטעו בניגוד לשיקול דעתם הטוב יותר ולדרך ההתנהגות הקבועה שלהם. הם סובלים בעולם הזה ובעולם הבא. הם נתונים לעונש אלוהי על מעשיהם הרעים.

היזהרו שלא מדובר בגינוי העולם כשלעצמו. אחרי הכל, העולם נברא על ידי אלוהים, ולכן הוא לא יכול להיות חסר תכלית. כל הדברים בעולם הזה אינם רעים. למשל, ה"*אילם*" או הידיעה כשלעצמה

וה"אמל" (ביצוע פעולות על פי התנהגות שנקבעה) הן שתי מעלות בעלות משמעות בפני עצמן. עד כדי כך, ששניהם נמצאים לכאורה בעולם הזה, אך למעשה ילוו את האדם לעולם הבא. לדוגמה, ידיעת ה"*מעריפה*" או הגנוסיס של האל והשגתה היא פסגת קיומו של האדם. ל"*עמל*" או למעשיו ומעשיו הטובים של האדם יש השפעה חיובית מתמשכת משלהם, כלומר, הטוהר והאדיקות של הנפש הנובעים מהשלכת הרוע והזנת הנפש על ידי עבודת אלוהים מסורה הזכירה התמידית של אלוהים היא השכר הנצחי של האדם:

وَٱلْبَٰقِيَٰتُ ٱلصَّٰلِحَٰتُ خَيْرٌ عِندَ رَبِّكَ

"אבל מעשי הצדקה הנצחיים טובים יותר בשכר לאדונך." (קוראן, פרק 18, פסוק 46)

העונג, העונג של ה"*ד'יקר*", כלומר, הזיכרון של האל, הוא נפלא. אנו סוגדים לו ונהנים מהקסם שלו בעולם הזה, אך למעשה הוא אינו קשור אליו. זוהי ברכת העולם הבא. יש גם שמחה בעולם הזה שמסתיימת ברגע שהאדם מת. אבל השמחה של אהבתו ועבודתו חיה לנצח. הנביא מוחמד (עליו השלום) אמר:

الدنيا ملعونة وملعون مافيها الاذكر الله وما والاه

"העולם והנכסים הארציים הם אנתמטיים. אבל הדברים שעוזרים לאדם לזכור את אלוהים הם מבורכים".

מסה זו על העולם ותכונותיו הרבות מספיקה לצורך הדיון הנוכחי. השלכותיה ועניינים קשורים אחרים יידונו, בעזרת השם, בבוא העת.

להכיר את החיים שלאחר המוות

אל-ע'זאלי ממשיך את ההצגה הנפלאה שלו של האלכימיה (או הסוכן הטרנספורמטיבי) של האושר הנצחי וההצלחה המתמשכת האמיתית בספרו "*קימיה א-סעדאת*" או "אלכימיה או סוכן טרנספורמטיבי של שינוי לאושר נצחי והצלחה אינסופית", על ידי הסבר האחרון מבין ארבעת הכותרות (או הדרישות) של האלכימיה (או הסוכן הטרנספורמטיבי)

של האושר הנצחי שהוא "להכיר את המציאות של החיים שלאחר המוות". בהסברו את הדרישה הרביעית לסוכן טרנספורמטיבי של אושר נצחי - "לדעת את המציאות של החיים שלאחר המוות", הוא כותב [5]:

אהובים יקרים! זכרו שאם לא תכירו את מציאות המוות, לא תוכלו להבין מה פירוש העולם הבא. לממשות המוות, בתורו, יש התייחסות ישירה והשפעה על החיים. אמיתות החיים טמונה בניסיון להבין את משמעות הנשמה ("*רוח*"), שבמילים אחרות שקולה לידיעת העצמי ("*נאפס*"). לכל דבר ועניין, הנפש והעצמי הם מילים נרדפות. כבר הגענו למסקנה שהאדם נברא בצורת מסגרת פיזית עם התשתית השלמה שלה ועם הנשמה ("*רוח*"). ראוי לחזור ולהדגיש שהנשמה היא הרוכבת והגוף הוא ההר עליו היא רוכבת.

הנשמה תהיה בגן עדן או בגיהינום לפי צורתה, הערך שלה, ללא קשר לגוף. הוא יוקדש או יגונה. נכסיו היקרים של הלב, החדורים בחסד האלוקי על האדם, ללא הגוף, נקראים "גן עדן של הנשמה". המבורך של אלוהים עם נשמה כזו, יזכה בעולם הבא בארמונות יפים, גנים ואינספור תענוגות אחרים [שאף עין לא ראתה מעולם, ושום לב לא דמיין מעולם על פי הקוראן והנבואה]. בניגוד לכך, הנפש הנתונה בייסורים ובסבל, עקב מעשיה הרעים ללא הגוף, מכונה "האש שבנפש". משכנו יהיה גיהינום. משוכות ועקרבים קוצניים יהיו בני לוויה [שם]. פרטים נוספים על הנושא ניתנו בכרך הנלווה לעבודה זו [בספרי הנקרא] "*חיא אל-עולום א-דין*" או "תחיית הידע של הדרך לאלוהים". לא הרבה אנשים יודעים הרבה על המוות שבו נגענו כאן; אנשים מעדיפים להתעכב יותר על גן העדן והגיהינום מאשר על נושא המוות. נאמר ב"*חדית' קודסי*" (מסורות הנביא מוחמד [עליו השלום] שבהן העביר מאלוהים) כי:

اعدت لعبادى الصالحين ما لا عين رأت ولا اذن سمعت ولا شكر على قلب بشر

"לעבדי הצדיקים הכנתי [שמחות כאלה] אשר לא נראו בעין ולא נשמעו בשום אוזן, ואפילו לא עלו על דעתו של כל אדם."

יתר על כן, ישנו חלון בלב האדם הפתוח לעבר הממלכה השמימית (או הרוחנית) שדרכה הוא רואה את מסתרי הבלתי נראה ("*ע'יב*"). הוא אינו מכיר אותם על פי שמועה, אלא הוא למעשה רואה אותם ורואה את מצב הברכה בעולם הבא או את זה של הרשעה בעולם הבא. הוא מבחין בבהירות בהבדל הבולט בין שני המצבים של להיות בריא או חולה כפי שרופא היה עושה. הוא מתעורר לגמרי לסגולה של נטילת תרופות נאותות במחלה ובזו של הקפדה על המניעות שנקבעו על ידי הרופא, על ידי הימנעות מדברים שהוא אסר. תהליך זה נקרא ברכת הגוף ("*סעדה בדאניה*"). להיפך, פינוק יתר, כמו אכילת יתר ואי תשומת לב לרופא שלו, הוא רע ונקרא מחלת הגוף ("*Shaqawatu badania*"). ההתבוננות המעשית גורמת לאדם לראות בבירור כי הלב, הנשמה של זרעו של אדם הראשון, כלומר האדם, יש בו גם את

המעלה וגם את השפל. ה'תרופה' לקבלת שכר המידה הטובה טמונה בעבודת האל ובגנוסיס ("*מעריפה*") של האל, בעוד שהקללה, הארס של השפלות כלולים בטיפשות הבורות ובהתנהגות השפלה [שכן מטרות נאצלות יכולות להיות מושגות רק באמצעים נאצלים ומטרות שפלות הן התוצאה היחידה של אמצעים שפלים]. לרכוש את הידע הזה, זה לרכוש חכמה גדולה. רבים מהאנשים שכינו את עצמם "*עולמא*" או מלומדים, לא רק שאינם מלומדים בידע זה, אלא הם גם מתנגדיו ומכחישיו. ודאי שידיעת דבר גורמת לאדם להישען ("*עלים*") ולבור על כך שאינו יודע אותו. ובכל זאת, הנה הם. הם מכירים רק גן עדן פיזי או גיהינום. עבורם, העולם הבא מוגבל לשמועה או להליכה עיוורת אחר ה"עוקבים אחריהם לעתים קרובות". למותר לציין כי כתבנו את העובדות בלימוד ובמחקר של הנושא על סמך טיעונים מבוססים, בערבית.

אפשר רק להוסיף, בנסיבות העניין, שאדם נבון ונבון שפנימיותו ("*בטין*") או נשמתו טהורה ונטולת דעות קדומות, ימצא את הדרך הנכונה המובילה למשפט העולם הבא באמיתותו המתהווה, בניגוד ללא מעט אנשים הנמצאים באפלה מוחלטת בקשר לכך.

כדי להבין את האמת על המוות, עליכם לדעת שלאדם יש שני סוגים של נשמות. "*רוח חייוואני*" פירושו הנפש הפיזית, החייתית השני נקרא "*רוח אינסאני*" שהוא הנשמה ממקורות נשמת המלאכים באדם. המקור, הדלתא, המעיין של הנפש החייתית הוא אותו גוש בשר הנקרא 'הלב' [הפיזי] הממוקם בצד השמאלי העליון של האדם. יש לו את המאפיינים המובהקים הבאים:

א. הוא מורכב מחום נאיבי עדין של צימוד פיזי בעל אופי מתון.
ב. החום או החום הקל שבהתהוותו הוא מתון למדי, נובע מוורידי הלב [הפיזי], מגיע למוח ולשאר חלקי הגוף.
ג. זה פועם.

בקצרה, זוהי הנפש החייתית הנושאת ומנהלת את נטל המדיום והתנועה. כשהוא מגיע למוח, החום שלו פוחת והופך לסלחני. העיניים יכולות לראות דרכו והאוזניים שומעות. זה מתפשט בהדרגה לכל החושים. ניתן לדמות את הנשמה למנורה. כשהוא מגיע לבית, הקירות סביב המקום בו הוא ממוקם מוארים. באותו אופן, כפי שמנורה זו מאירה את הסביבה, את החלקים סביבה בבית, אלוהים ברחמיו העליונים מעניק אור, את היכולת לראות בעיניים ואת היכולת לשמוע באוזניים על ידי נשמה זו וכל איברי החישה מתאפשרים.

מצד שני, אם וריד כלשהו נפגע ונעשה מעוות או מסוקס, הוא עלול להיות משותק, חסר מנוחה ורדום והרופא מנסה כמיטב יכולתו לראות שהקשר הזה נפתח ומוסר איכשהו. כלומר, שהנשמה היא כמו להבת המנורה, הלב הוא הפתילה, והמזון הוא השמן. ללא השמן, המנורה מנוקבת. ללא מזון, כלומר השמן, הטמפרמנט המתון של הנפש נעצר וכתוצאה מכך מוות. אם יש שם שמן אבל הפתיל משתמש בהרבה שמן, זה אומר שהוא הפך פגום וייתכן שיגיע לשלב שבו הוא לא יעבוד כלל. זה מה שקורה

לבסוף ללב - הוא הופך להיות לא מסוגל לקבל ולהטמיע את מזונו. כמו כן, אם המנורה מכוסה, היא תכבה למרות נוכחותם של פתיל ושמן. באופן דומה, בעל חיים מת כאשר הוא נפצע קשה.

הבה נסתכל על הדוגמה של המראה המלוטשת. כל עוד הוא נשאר מסודר ונקי, הוא מקבל את כל מה שמוקרן לו ומשקף אותו בצורה משביעת רצון מאוד. עם זאת, הוא אינו יכול לעשות זאת כאשר הוא מתלכלך, מוכתם או מכוסה באבק. התמונות והמראה של הדברים אינם נראים בה, לא מפני שהם אינם שם, אלא משום שהמראה התלכלכה מדי ולכן אינה מסוגלת לשקף תמונות.

באופן דומה, יכולתו של המדיום לאפשר לו לעורר ושל רגישויות האיברים בנפש החייתית נובעת ממזגו הטבעי של המתינות וגם בשל חומו הנאיבי והעדין. אבל ברגע שתכונה זו של הטבע הגמיש, המתינות שלו הולכת לאיבוד, הכוחות שלו הפועלים כמניעים עיקריים, מפסיקים לפעול. לפיכך, ברכה ייחודית זו של אלוהים אבודה. איברי הגוף מפסיקים לתפקד והאדם מוכרז כמת. תפקידו של המלאך, שהוטל על ידי האל הכול יכול, המוכר לנו כ"*מאלכ אל-מאות*" או "מלאך המוות", מתחיל. ההכרה בעניינים כאלה ידועה לו היטב. אנו מכירים אותו על פי השמועות כ"*מאליק אל-מוט*" או "מלאך המוות", אך יושרתו האמיתית היא בידיעת מעטים בלבד.

אולם שאלת מותו של האדם שונה. בנוסף לנפש הבהמית שתוארה לעיל, לאדם יש נשמה נוספת ("*רוח*") בנשמה הנקראת "*רוח אינסני*" או "נפש האדם" או "הלב". נשמה זו, בניגוד לנפש הפיזית או האורגנית שהוזכרה לעיל, נמצאת במישור גבוה בהרבה. נפש האדם אינה מקבלת חלוקה. ניתן להמחיש את חשיבותו וחשיבותו על ידי העובדה שהוא יכול להכיל את ה"*מעריפה*" או הגנוסיס של האל. אכן, אלוהים הוא גם אחד ויחיד. גם החלוקה של ה"*מעריפה*" או הגנוסיס שלו, אינה ניתנת להגנה. מכאן שהמושג של ה"*מעריפה*" או הגנוסיס שלו להיות מוגבל בכל צורה גופנית, שווה ערך לחילול הקודש.

אהובים יקרים! אם לצורך הוויכוח, היינו מניחים מראש את נוכחות הפתילה, הלהבה והאור שלה באדם, אז היינו יכולים לייחס רק את המרכיבים הפיזיים של המנורה, כלומר את המבנה שלה ואת הפתילה לצורת הבהמה, אז גם לא נוכל לרמוז לה את אורה ככזה. בהתאם ל"נפש האדם" של האדם. זה ברור, מכיוון שהראשון שלו הוא חולף, אבל השני לא, כלומר, האור של המנורה הפיזית כפוף למנורה. אם המנורה מנופצת, אורה יכבה. אבל הנשמה האמיתית של האדם (כלומר, "נפש האדם") לעולם אינה נכחית או נמחקת, למרות ש"נפש החיה" של האדם עלולה להיכחד. במובן מסוים, הנפש הבהמית שבאדם היא הר הנפש האמיתית של האדם שעליו היא אוכפת ודוהרת. היא גם האמצעית, המנגנון המאפשר לאדם לעשות זאת, לטובתו. לכן, כאשר ההר הזה (כלומר, הנפש הבהמית) נכחד, האדם מאבד את השימוש בו. באותה מידה, כמו בהיעדרו, האדם צובר יותר ביטחון והופך לעצמאי ועצמאי יותר. זה הכי פחות חשוב לאדם, במיוחד בתקופה זו, מכיוון שהאדם עבד כל כך קשה שהוא כבר השיג איזושהי זכות של חשבון ומעמד של ראוי לציון. כדי להטביע חותמת של סמכות על תהילה זו, הנביא מוחמד (עליו השלום) אמר גם כי "המוות הוא מתנה למאמין".

המצב דומה לזה של צייד שנמצא בשטח עם ציוד ציד ואביזרים. לצורך הוויכוח, אם אדם מצליח להשיג את הטרף שלשמו הוא בא במיוחד עד הסוף, אבל מאבד את הציוד שלו [בתהליך הזה], עדיין עדיף לו. לחלופין, אם אדם מאבד את ציוד הציד שלו לפני שהוא משיג את הטרף, מצבו יחמיר למורת רוחו [עקב כישלונו להשיג את מטרתו]. יש בזה לקח עמוק לאותו הדבר. אדם כזה פוגש את הכישלון שלו במו ידיו. העונש של העולם הבא גובר על האדם, וכתוצאה מכך ייסורים רבים מספור.

אדם עלול להיות משותק בגפיים מסוימות. הידיים והרגליים עלולות להפסיק לפעול. צריך לזכור שזה עתה איבדנו את השימוש בכלים האלה. את מה שאי אפשר לרפא יש לסבול. לכן, כל עוד האדם, הסוכן הראשי, חי, חי, חשיבותם של איברים אלה היא משנית. האמת של האדם, המציאות היא אפוא לא בהם, לא בגב, לא בבטן ולא בראש. לצורך העניין, אפילו אם כל איברי המסגרת של האדם, גופו מפסיקים לעבוד, ואינם נשארים בשליטתו, מכל מקום האימננטיות שלו אפשרית, שכן הנפש הבהמית אינה דומה לנפש האדם. עם זאת, ישנם שני היבטים שיש להדגיש מחדש:

א. בסוג אחד של קיום [הנקרא חיים], ההשתתפות הפעילה של הגוף היא חיונית. הרעב, הצמא, השינה וכו' הם תופעות שאינן מתרחשות או מתפקדות ללא הצורה הפיזית אלא מתות כאשר האדם מת.

ב. בקיום האחר [רק עם 'נפש האדם' או '*רוח אינסאני*'], אין קיום של הגוף. קיום זה הוא הפרס הגדול של הגנוסיס של אלוהים ("*מעריפה*") של המרדף אחר היופי האלוהי ("*ג'מאל אילהי*"), תפארתו הנשגבת ותהילתו פר אקסלנס; יפה, מבלבל וכל כך מענג, עד שהאושר עומד המום באקסטזה העילאית שלו. אלו הן הברכות הנצחיות ("*בקית אל-סליחהאת*") שאלוהים מזכיר אותן בספר הקדוש (הקוראן). "הברכות הנצחיות של המבורך, הטוב המאושר" הללו הן גמול שאין שני לו מאלוהים, שנפש האדם צריכה להישאר מרוצה ממנו לנצח. האליטה של אלוהים, הנבחרים, הם בעלי תכונה זו בראש ובראשונה בעצמם ("*נאפס*") המרוממת אותם באופן אוטומטי למעמד גבוה העולה ללא הרף. להיפך, ההזנחה, הבורות והטיפשות הם הצד השני של העניין, שכמוהו כפגיעה ועיוורון הנפש:

وَمَن كَانَ فِي هَٰذِهِۦٓ أَعۡمَىٰ فَهُوَ فِي ٱلۡأٓخِرَةِ أَعۡمَىٰ وَأَضَلُّ سَبِيلٗا ٧٢

"וכל עיוור בעולם הזה, יהיה עיוור בעולם הבא וסטה עוד יותר מדרך [האמת]". (קוראן, פרק 17, פסוק 72)

אלא אם כן אתם נוטים להבחין בהבדל בין שני סוגי הנשמות הללו בבני האדם, לא תהיו מסוגלים להבין את המוות.

הנפש החייתית נמצאת בסדר של המהלך הפיזי, הישות הגולמית עוסקת בעיקר בגנטיקה אדים למדי, כפי שתואר קודם. מרה, פיברוזיס והפרשות אחרות מצטרפות ליצירת התרכובת שלה. יסודות הבסיס

שלהם הם מים, אש, אבק ואוויר. מכאן שהאחידות או השונות המתקבלת המסומנת על ידי האינטראקציה ביניהם מיוחסת לחום, קור, לחות ויובש רלוונטיים. הידע הרפואי או המטפל בו - הרופא - נשאר אפוא חי לחלוטין למשמעותם.

אך הם אינם יודעים שבטיפול בגופם של מטופליהם, הם מנסים באופן בלתי רצוני להפוך את המסגרת הפיזית של הגוף למתאימה ל"נפש האדם", הנפש האמיתית של האדם. מלאכי בטבעו, ה"*נאפס אל-מוטמיינא*" או הנשמה המעודנת של האדם שהגיעה לרמה של שלווה וסיפוק פנימית מלא, הוא בעל מאפיינים גדולים. מסעו של האדם בחיים אינו מרצונו החופשי. אדם מצוה לעשות זאת, להראות את ערכו האמיתי של נתיב המלכודות הזה ולהגיע בצבעים עזים אל עמוד המטרה ולקבל את גמולו על העבודה הקשה והקשיים, שאנו מתמודדים איתם באומץ במעבר המפרך הזה [של חיי העולם] על ידו. אלוהים אומר:

قُلْنَا ٱهْبِطُوا۟ مِنْهَا جَمِيعًا ۖ فَإِمَّا يَأْتِيَنَّكُم مِّنِّى هُدًى فَمَن تَبِعَ هُدَاىَ فَلَا خَوْفٌ عَلَيْهِمْ وَلَا هُمْ يَحْزَنُونَ ﴿٣٨﴾

"אמרנו: 'הורידו את כולכם מכאן [כלומר, מגן עדן בנוכחות אלוהים; זה היה ממוען לאדם וחווה] יחד; תבוא אליכם הדרכה ממני וכל מי שהולך אחר הנחייתי, לא יפחד ולא יצטער.'" (הקוראן, פרק 2, פסוק 28)

אלוהים הרחמן הוסיף:

إِذْ قَالَ رَبُّكَ لِلْمَلَـٰٓئِكَةِ إِنِّى خَـٰلِقٌۢ بَشَرًا مِّن طِينٍ ﴿٧١﴾

فَإِذَا سَوَّيْتُهُۥ وَنَفَخْتُ فِيهِ مِن رُّوحِى فَقَعُوا۟ لَهُۥ سَـٰجِدِينَ ﴿٧٢﴾

"אלוהים אמר למלאכים, 'אני הולך לברוא את האדם מחימר, כך שכאשר אעצב את האדם ואשפך לתוך אחד, את הנשמה שבראתי...'" (קוראן, פרק 38, פסוקים 71-72)

בפסוק זה יש התייחסות עדינה להבדל בין שתי הנשמות הללו ("*רוח*"). אחד מהם יוחס לעפר והמילה שם שימשה כדי להקנות את משמעות המתינות שלו בטבע, בעוד ש-"*Nafakhtu fehe min Roohi*" או "נשמתי לתוך נשמה אחת" הוא מצביע עדין ל"עצמי שלו". זה כמו להכין לפיד צמר גפן כדי להבעיר אותו כדי למגר את חיידקי המחלה.

הגורם העיקרי, יש לזכור, הוא "החוק האלוהי וקוד ההתנהגות של האדם" המשמש כמדריך, כמנחה וכמשגיח. בסופו של דבר, אנו מגיעים שוב לאותו הדבר, כלומר, למהות קיומו של האדם, להיות במימוש העצמי של האדם כדי לזכות ב"*מעריפה*" או בגנוסיס של האל. כיצד להבין ולהכיר את העצמי הוא המפתח כיצד לנסות להשיג את ה"מעריפה" או הגנוסיס של אלוהים. באותו אופן, להבין את האמת על הנשמות הללו, זה לנסות להשיג את ידיעת העולם הבא.

היסוד הבסיסי של האמונה ("*דין*" או "הדרך לאלוהים"), בין שאר התנאים המוקדמים, טמון באמונה מפורשת באלוהים וב"יום הדין" שנקבע על ידו. כאן טמון מפגש סודי בבדידותו, שאסור לנו לגעת בו. כמו כן, לא ניתן להבינו או להעלות אותו בקלות שכן במעמקי עומקיו מסתתרים ה"*מעריפה טול חק*" וה"*אחרירה*", כלומר, האמת של האדון העליון והעולם הבא המובטח שלו. לכן, אתם יכולים להיווכח לחלוטין ולמצות את חוכמתכם במאמץ להשיג את הידע וההבנה שלה. המחקר שלו כל כך מצמרר, כל כך מוזר, כל כך מורכב שהוא גובל בבלתי נתפס עד כדי כך שאלה ששמעו עליו הכי פחות נתקעו, נדהמו וסירבו לקבל אפילו את האלפא והאומגות שלו וזעקו שזה בלתי אפשרי, בהתבסס על חוסר אדיקות של מחשבה ועל תרגיל חסר תועלת לחלוטין. לא המסורות הנבואיות ולא הקוראן הקדוש נוגעים לנושא [במפורש]. אז איך תוכלו להעז לעשות זאת? זו הסיבה שאנשים פשוט לא יכולים להקשיב לו. לכן אמרו הנביאים:

كلموا الناس على قدر عقولهم

"דבר עם האנשים לפי רמת האינטליגנציה [והיכולות המנטליות] שלהם".

זו הסיבה שאלוהים הודיע לחלק מהנביאים, לא לגעת בתכונות של האל הכול יכול שאולי האנשים לא יוכלו להבין, מכיוון שכאשר הם לא יהיו מסוגלים להבין אותם, הם יסרבו להאמין בהם, מה שיפגע בהם.

האמת על הנפש האמיתית של האדם ('נפש האדם') תוארה בפירוט. "נפש החיה" מתה כאשר איברי הגוף של האדם הופכים לחסרי חיים וחסרי חיים. 'נפש האדם' נשארת גלויה ללא קשר [לחיים או למוות]. לכן, המונחים תחיית האדם, יום הדין, תחיית המתים, אינם מתכוונים בגזרה שלאחר ה"אין", האדם יובא שוב לידי קיום ככזה. במקום זאת, זה אומר שיינתן לאדם הצורה, גוף חדש, כפי שנעשה קודם ואז הוא ישופץ שוב עם המאפיינים והאיכויות הנדרשים. זה יהיה קל מאוד [לקב"ה בהשוואה לבריאה הראשונה שבה נבראו הגוף והנשמה].

עליהם להבין שמעשים טובים מביאים לטוהר ולפאר הנשמה. מדוע נונקונפורמיסטים כאלה לא יכירו בכך, זה מעבר להבנה. לכן יש ללמוד באופן הגיוני שהקדושים (הגנוסטים), האליטות של אלוהים, רואים את עצמם במסע בעולם הזה. אדם כזה, ההולך בדרך זו, סוחר ואוסף את הסחורה לרווחיו ואת החומר הלא רווחי כדי למנוע הפסד, למעשה נושא את העסקאות הטובות שעשה האדם בדרכו ליעדו הסופי, כלומר, העולם הבא. אחד יודע:

إِنَّا لِلَّهِ وَإِنَّآ إِلَيْهِ رَٰجِعُونَ

"לאלוהים אנו שייכים ואליו היא חזרתנו הסופית (היעד והשיבה הביתה)". (קוראן, פרק 2, פסוק 156)

לכן, האדם נשאר חי לחלוטין למעמד של הימצאות במעבר כל הזמן. המדינה האמיתית של אדם אינה העולם הזה. ככזה, אדם ממשיך בדרך זו ואוסף את הסחורה הסופית בשהותו בנקודות עצירה (עצירות) ואבני דרך שונות, מתוך מודעות מלאה לכך שכאשר הוא מגיע למטרתו, הוא יביא מחיר הוגן עבור מה שרכש לאורך הדרך עד כה, בארץ מגוריו הקבועה, העולם הבא, עבור אחד.

ישנן ארבע תחנות או אבני דרך נפרדות במסעות הנשמה. הנשמה היא המציאות של האדם בעוד שהגוף לא. לנשמה יש גם מקום מנוחה – המקום שממנו היא באה הוא ביתה או ארצה, והיא הגיעה לעולם הזה במסעותיה ויש לה אבני דרך רבות לפני שהיא חוזרת למקורה. כל אבן דרך במסע הנפש, היא עולם בפני עצמו אם מסתכלים עליו בהתבוננות פילוסופית כלשהי. הם כדלקמן:

1. אבן הדרך הראשונה היא "*עלם מהסוסאאת*" או "ממלכת החושים והרגישויות".

2. אבן הדרך השנייה היא זו של "*עלם תכאיולאת*" או של "ממלכת התפיסה [של המחשבות והרעיונות]".

3. אבן הדרך השלישית היא זו של "*עלם מאוהומאת*" או "ממלכת ההבחנה של הבלתי מובחנים".

4. אבן הדרך הרביעית היא של "*עלם מקולאת*" או "ממלכת הסדר הטוב, ההישגיות והמודעות העצמית". באבן דרך זו האדם מקבל מודעות לעצמי או למציאות ולאמת שלו.

בואו ננסה להבין את מצבם באמצעות הדוגמה הבאה:

א. כל עוד אדם נשאר או נמצא ב"*עלם מהסוסאת*" או "ממלכת החוש והרגישות", הוא כמו עש המרחף ומרחף סביב הלהבה הבוערת באופן אינסטינקטיבי. לעש יש עיניים אבל אין לו את האינטלקט לחשוב ולזכור. המשיכה של העש ללהבה הבוערת היא משל בשל תכונתו הפנימית להתחמק מהחושך ולהיות מודלק באהבת האור. כיוון שאין לו כח מחשבה מאוזנת וביטחון, לכן בחיפושו אחר מוצא בהארה, הוא חושב בטעות את הלהבה הבוערת כאותו פתח, וכתוצאה מכך הוא נופל בסופו של דבר על להבת הליבון ומת. אם העש ניחן ביכולת היגיון, הוא לא היה מתקרב ללהבה לאחר שזוהר חם ראשון שהורגש על נוצותיו. המחסור הזה [באינטלקט] גורם לעש לא להגיע למעמד של חשבון כלשהו. למשל, בניגוד לכך, בעלי חיים אחרים מנסים להתחמק מדבר כלשהו כשהם נפגעים. עצם המראה של מקל גורם להם לברוח מהסכנה.

ב. בשלב השני של "*עלם תכאיולאת*" או "ממלכת ההתעברות [של מחשבות ורעיונות]", האדם שוכן בממלכת הבקר ובעלי החיים חלשי הדעת.

ג. התחום השלישי הוא של "*עלם מאוהומאת*" שהוזכר לעיל או "ממלכת ההבחנה של הבלתי מובחנים". ברמה זו, האדם משתווה לעז ולסוס, כביכול, כלומר, באנטיתזה לבעלי החיים חלשי השכל של השלב השני, בשלב זה, האדם מזהה את אויביו ומנסה להדוף את הסכנה על ידי דחפים טבעיים, כלומר, המאמצים להימלט על נפשו, ברגע שהוא משליך את עיניו על זאב או אריה. למרות שאולי לא ראינו אותם קודם. משהו באחד מהם אומר לאדם לא לפחד משור אדיר, גמל או ג'ירפה, למרות שהם גדולים מהם בגודלם. האינסטינקט הזה טבוע באופן טבעי [ומהותי] באחד על ידי אלוהים. עם זאת, בעלי חיים אלה אינם כה אינטליגנטיים, כלומר, ברמה שבה הם עשויים להיחשב כבעלי יכולת לדאוג לעצמם שמגיעה בשלב הרביעי.

ד. השלב הרביעי הוא של "*עלם מקולאת*" או "ממלכת הסדר הטוב, ההישגיות והמודעות העצמית" כפי שצוין קודם. עד לשלב השלישי, האדם נשאר בתחום האלמוניות. למעשה מכאן נכנס האדם למעמד של אדם, כלומר בתחום תפארת האדם. אנו רואים דברים כאלה בשלב זה שבו השערות ואמונות טפלות מסולקות לחלוטין.

ב"*עלם מהסוסאאת*" או "ממלכת החוש והרגישות", האדם מתחיל להעריך ולהעריך דברים בפרספקטיבה הנכונה שלהם ונמנע מהדברים שיבואו. כאן מסכמים את הדברים כפי שהם רואים אותם. לדברים יש ישות, זיהוי. אדם מנסה לסווג אותם נכון ובדרך כלל מצליח לעשות זאת. באופן טבעי, בעולם ה"*מהסוסאאת*" או "ממלכת החושים והרגישויות", הריכוז של האדם מבוסס על תחושות כאלה המועברות לאדם על ידי תחושות ההבחנה שלו, כמו הליכה על פני האדמה. אבל בשלב האחרון, הרביעי, זה גם מרמז על היכולת של האדם להיות מסוגל לעשות הרבה יותר מזה, כמו ללכת על מים. זהו שלב העלייה של האדם, "*עלם מקולאת*" או "ממלכת הסדר הטוב, ההישגים והמודעות העצמית". כאן, בהשוואה בולטת, אדם שמסתובב יכול להתבסס על אמיתות של עובדות בעלות אופי שונה, המקובלות על נשמתו וככאלה הן יכולות לנצל את יכולתו ללכת על המים. זהו מעמדם המכובד של הנביאים וה"*ואלים*" של אלוהים או ידידים או קדושים אינטימיים, כמו הליכה באוויר. אנשים שאלו את הנביא מוחמד (עליו השלום), אם ישוע (עליו השלום) או ישוע המשיח יכולים ללכת על המים? הוא ענה:

وَلَوْ ازْدَادَ يَقِيْنًا لَمَشٰى فِى الْهَوَاءِ

"[ישוע אכן הלך על המים, לעומת זאת] אם אמונתו הייתה מוצקה יותר, הוא היה הולך באוויר" .

זה מראה שדברים כאלה נמצאים ב"*עלם אידראק*" או "ממלכת האפשרי או האפשרי". לפיכך, ישנם שלבים רבים שבהם האדם עולה בסולם הקומה מהמדרגה הראשונה ועד לשלב האחרון של הגדולה ורוכש תכונות מלאכיות שהביאו את האדם ל"*מרג*'" או לפסגת ההישג והתהילה. ישנן סכנות רבות בעלייה זו מהשכבות הנמוכות ביותר של "*Asfalus Safileen*" (הנמוך מבין הנמוכות) לשיא ה-"*Aa'la Illiyeen*" (הגבוה שבגבוהים) כפי שנאמר בקוראן הקדוש:

إِنَّا عَرَضْنَا ٱلْأَمَانَةَ عَلَى ٱلسَّمَٰوَٰتِ وَٱلْأَرْضِ وَٱلْجِبَالِ فَأَبَيْنَ أَن يَحْمِلْنَهَا وَأَشْفَقْنَ مِنْهَا
وَحَمَلَهَا ٱلْإِنسَٰنُ ۖ إِنَّهُۥ كَانَ ظَلُومًا جَهُولًا ﴿٧٢﴾

"הצענו את הנאמנות לשמים ולארץ ולהרים, אבל הם סירבו לשאת אותה ופחדו ממנה; אדם שנשא אותו שהיה בוודאי לא צודק ונבער". (קוראן, פרק 33, פסוק 72)

ישנם שלבים שונים בעליית האדם מהמעמד הנמוך ביותר של בעלי חיים ואבנים לזה של כן המלאכים. הסיבה לכך היא שאין סכנה במה שעל פני האדמה ב"*ג'מאדאת*" או באבנים, בצמיחה ובצמחייה. הם לא יודעים. להיפך, ה-"*Aa'la Illiyeen*" או הגבוה ביותר מוצבים בשיא תפארתם. לא יתכן שהם ירדו משם, כפי שכתוב בקוראן הקדוש:

وَمَا مِنَّآ إِلَّا لَهُۥ مَقَامٌ مَّعْلُومٌ

"לכל אחד מאיתנו יש תחנה ידועה שם". (קוראן, פרק 37, פסוק 164)

בעלי חיים הם בין "*Asfalus Safileen*", הנמוכים ביותר. לכן, אין התקדמות עבורם. אולם האדם הנמצא במדרגה האמצעית [של הסולם הרוחני] נמצא בסכנה. אדם יכול לשקוע למעמקי בעלי החיים, לרמות הנמוכות ביותר [כדי להיות כמוהם]. אפשר גם להמריא גבוה לגבהים של מדרגת מלאכים ("*מלאיקה*"). היכולת, היכולת לשאת באחריות כה כבדה להיות "*אשראפול מח'לוקאת*" או הטוב מכל הבריאה, היא אפוא עניין של מהות [האדם]. זה מרמז שרק אדם במיטבו, בשיעור קומתו המפואר של "*אשראפול מח'לוקאת*" או הטוב מכל הבריאה, יכול לקבל את האתגר.

המשמעות והמטרה של חיבור זה היא, אם כן, להתבונן עמוק יותר לתוך הדברים, לא רק להתבונן באופן שטחי במה שהם נראים על פני השטח, אלא לברר מה הם באמת. שיח זה על תכלית מסעו של האדם בחיים הוא כחומר למחשבה עבור אלה המבקשים לקלוט את דברי החוכמה ולהתרכז בערכם הפנימי. אין הרבה יצירות מסוג זה ואין הרבה אנשים שאולי רוצים או מסוגלים להבין את זה. לפיכך, הדיאלוג הנוכחי בנושא אמור להספיק.

יש לא מעט אנשים שאינם חכמים ואינם הולכים על פי התורה האלוקית. כאלה הם האנשים שמוצאים את עצמם במבוכה לגבי מצב ה"*אכירה*" או העולם הבא. במקום זאת, הם מפקפקים בכך. למעשה, כאשר תאוות העולם גוברות עליהם, מתאים להם להפריך את העולם הבא. הם עושים זאת וממציאים תירוצים כדי להגן על עצמם. השטן מפקח עליהם במעשיו הרעים, עם כל קסמיו ועזריו ומעודד אותם לחשוב שהעונש של יום הדין הוא הזיה דמיונית שנוצרה כדי להפחיד אנשים. באשר להבטחת גן העדן

לצדיקים, הם גם ממתגים אותו כראוותנות כריזמטית גרידא, פנטזיה של תרועה נפשית שהתפתחה כדי להעמיד את האדם בפני קשיים של חיים יבשים וקודרים ותו לא. לכן, הם מביטים מלמעלה על חסידי התורה האלוהית.

יש אנשים שמעמידים פנים שהם מעל לכל השיקולים הללו כשהם לבושים בסמרטוטים (שמלה של *סופים* צנועים או נוסעים רוחניים או חותרים בדרך להשגה רוחנית). יומרות כאלה לא עוזרות להם כהוא זה. גם אין להם שום מעמד של כבוד. למעשה, מתחזים כאלה גורמים לעצמם נזק לא פחות מאשר לאנשים פשוטים אחרים שמתפתים על ידם להתייחס אליהם כאל אנשים בעלי מעמד רוחני כלשהו, שהם אינם יכולים להבין. במציאות, אין להם היגיון או טיעונים שיתמכו בהם. כיצד ייתכן שלבני אדם כאלה יש ערך נסתר אמיתי? אין להם שום דבר בשרוול. בנסיבות אלה, יש לומר להם באופן חד משמעי, שאם מאה עשרים וארבעה אלף נביאים, כל חכמי הזמן, כל המלומדים ("*עולמא*") והקדושים (ידידיו ומקורביו של ה' או "*אוליה*") טעו כולם ורק הם צודקים, אזי אין מה להוסיף על הנושא לאור בורותם ויהירותם.

אפשר לומר שאולי אתה זה שטועה. לפיכך, לא יכולת להבין את האמת על העולם הבא ועל עונשו של אלוהים (""*אדהב*"), עינוי הנפש, עצם הציווי של ה"נשמה" עקב הדומיננטיות של התפיסות החושיות שלנו, קבלת מה שלא נחווה על ידי חמשת החושים, כלא נכון על קרקע דקיקה כזו אינה מוחשית. אדם עם יהירות כזו, חייב להיות מאובחן מיד שהוא כלל לא נמצא ביסודות הנכונים שלו, במיוחד כאשר הוא אומר: "בדיוק כפי שאני יודע ששניים הם יותר מאחד, אני לא צריך שיגידו לי, אני יודע היטב שאין דבר כזה 'נשמה'. אין לה קביעות, ושמחה או כאב פיזיים לא יכולים, בשום פנים ואופן, להיחשב בשילוב עם השמחה או הכאב של הנשמה". אלוהים אמר על בני אדם כאלה:

وَإِن تَدْعُهُمْ إِلَى ٱلْهُدَىٰ فَلَن يَهْتَدُوٓا۟ إِذًا أَبَدًا

"לכן, אם תקרא להם להדרכה, גם אז הם לעולם לא יקבלו הדרכה".   (קוראן, פרק 18, פסוק 57)

נניח שמישהו מקדם את הטיעון, "מדוע שאבלה את שארית חיי בצריף האדיקות וארסן את עצמי שלא לצורך מההנאות שיש לעולם להציע לי, כאשר אין לי רמזים על מה שאתה מנסה לומר לי על אמיתות הנשמה והעולם הבא, מכיוון שהם נראים לי מופרכים למדי? בכל מקרה, אינני מודע לעניינים אלה". במקרה כזה, התשובה היא: "עכשיו שקיבלתם כל כך הרבה, מדוע אינכם הולכים אחר התורה וההדרכה האלוקית? זה מבוסס על ההיגיון שכאשר אתה לא מודע לדבר, אתה לא צריך לקחת שום סיכון. נניח שאתה מושיט את ידך לאכול מתוך צלחת ואומרים לך שנחש זה עתה הכניס את פיו לתוכה, אתה תיסוג מיד מהארוחה. הצהרה זו עשויה להיות שגויה, ובכל זאת, הזהירות שבך לעולם לא תגרום לך לקחת חלק באוכל, לא משנה כמה הוא טעים.   כמו כן, נניח שאתה חולה וחושש לחייך, וכותב לחשי הריפוי מבקש ממך לתת לו כמות קטנה של כסף, כדי שיוכל להכין עבורך את הקמע, אתה תיענה לדרישה זו למרות חששותיך [והסתייגויותיך] להיפך. כמו כן, אם רואה רוחי אומר לכם שכאשר הירח מגיע לשלב

כזה או אחר, עליכם לקחת תרופה מרה כלשהי לטיפול שלכם. למרות הפנטזיה שלו, סביר להניח שתשמע לעצתו של אדם למען בריאותך, גם בטענה שאולי הוא צודק".

אם כן, כיצד ייתכן שמאה עשרים וארבעה אלף נביאים, עשרות חכמים, מלומדים ("*עולמא*") וקדושים או מקורבי אלוהים ("*אוליה*") טועים ומספרי שמועה, בעוד שרמאי או מגיד עתידות עשויים להיות צודקים? זה צריך לגרום לאדם לשקול מחדש את עמדתו. סביר להניח שמישהו יקבל השראה לעשות זאת על סמך העובדה שאם האנשים האלה צודקים, אז למה שאתכחש לעולם הבא, אולי אם לא אקשיב להם ואתענג על תענוגות העולם באופן עיוור, אני עלול להיפגע באופן בלתי הפיך בעולם הבא. אז למה שלא אפרוש עכשיו [מעמדתי הבלתי נסבלת שלא ניתן לקיימה]?

באופן היפותטי, אם העולם כולו היה מתמלא עד אפס מקום בתירס שיפון והוטלה על דרור המשימה לאסוף תירס שיפון אחד כל אלף שנה, עדיין זו נקודה שנויה במחלוקת אם תירס השיפון יעמוד בנצח. אז למה לקחת את הסיכון של עונש העולם הבא מכאן ועד יום הדין, צריך לחשוב. אנשים יוצאים למסעות בסירות ובספינות וסובלים מקשיים כדי למכור את סחורתם למחייתם. למה שבני אדם לא יעשו את זה? אדיקות, נחישות והתמדה מניבים דיבידנדים טובים.

עלי (עליו השלום) [בן לוויה גדול ובן דוד של הנביא מוחמד (עליו השלום)] אמר לאתאיסט בוויכוח דתי: "אם מה שאתה אומר נכון אז אתה תינצל ואנחנו נינצל, אבל אם מה שאנחנו אומרים נכון [ומה שאתה אומר שגוי] אז רק אנחנו נינצל ואתה תעמוד בפני עונש אלוהי נצחי". עלי (עליו השם) היה חכם. הוא לא יכול היה לקדם את הטיעון בצורה חזקה יותר. הוא אמר זאת לא בגלל שהיה לו ספק במה שהוא אומר, אלא הוא ניסח את הנחות היסוד של הצהרתו לאור הלך הרוח של האתאיסט.

מכאן אנו מגיעים למסקנה שאדם שנשאר בטלן (מבזבז) את זמנו בענייני העולם הזה על חשבון העולם הבא שלו ("*אקירה*"), העולם הבא בסכנה. לאור עוצמת הטיעונים החזקים שהוצגו כאן והדוגמאות שהובאו כאן, ראוי שהמתנגד לא ייקח סיכונים ויהיה על קרקע מוצקה.

وَالسَّلَامُ عَلَىٰ مَنِ اتَّبَعَ الْهُدَىٰ

"ושלום על מי שהולך אחר ההדרכה".

סיכמנו את השיח על הגנוסיס ("*מעריפה*") של האל, העצמי ("*נאפס*"), העולם הזה והעולם הבא. בעזרת השם נסביר כעת את ארבעים היסודות החיוניים ("*ארקן*" או צעדים) לאושר נצחי ולהצלחה נצחית.

כך סיים ע'זאלי את ההצגה המופלאה שלו של ארבעת התארים (או הדרישות) של האלכימיה או הסוכן הטרנספורמטיבי של אושר נצחי והצלחה נצחית בספרו הגדול "*קימיה א-סעדאת*" או "אלכימיה או סוכן שינוי טרנספורמטיבי לאושר נצחי והצלחה אינסופית". לאחר מכן הוא סיפק את ההקדמה הבאה לארבעים העקרונות של אושר נצחי והצלחה נצחית [6]:

כבר התעכבנו בהרחבה על הדברים הבאים:

א. הגנוסיס ("*מעריפה"*) של האל,
ב. הכרת העצמי ("*נאפס*"),
ג. הכרת מציאות העולם ("*דוניא*"), ו
ד. הכרת המציאות של העולם הבא ("*אחריה*").

הסוד להשגת אישורו של אלוהים וברכותיו טמון בעבודתו האמיתית והכנה ובצייתנותו. לכן על האדם להקפיד לבצע את הפעולות הבאות:

א. אדם צריך לא רק להיות משרתו הצנוע והצייתן ביותר של אלוהים ולעבוד אותו, אלא גם להיות בעל יכולת נשיאה, אישיות והתנהגות טובה של אדם טוב. התנהגותו הכללית של האדם תהפוך למושכת אחרים [שכולם משרתי אלוהים ללא קשר לגזע, דת, צבע, לאום, תרבות, אמונה או כל דבר אחר כזה], מלבד העצמי שלו.

ב. זה עד כמה שאדם נראה. אבל זה לא מספיק. כמו כן, יש לנהוג בחברה באופן שהתנהגותו תישאר בגבולות החוק וההדרכה הא-לוהית. לאחר מכן אדם יוכר ככזה.

ג. האמור לעיל מהווה את ההתנהגות החיצונית של האדם שאחרים רואים. כעת אנו מגיעים לנשמה [או למציאות הפנימית]. ככזה, חובה על האדם להגן על ליבו מפני הרוע וההרס שלו [שהוא ממיט על ישותו הפנימית של האדם עם השלכות מבשרות רעות על ישותו החיצונית].

ד. אדם חייב לא רק לדאוג ל"אל תעשה" שהוזכרו לעיל, אלא גם לדאוג באופן מלא ל"עשה" שלו, כלומר, לאחר ששמר על ליבו, על נשמתו מפני הרע, עליו בו זמנית לקשט ולקשט את הנשמה בתכונות פנימיות טובות ואציליות.

לפיכך, על ידי ביצוע ה"אל תעשה" של לא לאפשר לנשמה את מה שרע ומזיק לה, ועל ידי רדיפה אחר ה"עשה" של עשיית כל הדברים הטובים והטהורים האלה ופיתוח איכויות פנימיות יפות של הנשמה, האדם יזין את נשמתו במזון התורם לרווחתה. כך האדם יינצל מה"*מוהליכאת*" או מההשפעות הקטלניות של הרוע הפנימי (כל השליליות והנטיות המזיקות, התכונות, הנטיות והמצבים של ההוויה הפנימית) ויתחזק על ידי ה"*מונג'יאת*" או התכונות הפנימיות [הנשגבות] של הנשמה המטהרות, מייפות ומקשטות אותה, שבהן תתגאה נשמתו בצדק. ארבעת המרכיבים החיוניים הללו [של האלכימיה או סוכן השינוי

הטרנספורמטיבי המביאים לאושר נצחי ולהצלחה נצחית] מחולקים כל אחד לעשרה חלקים והם כדלקמן...

בנקודה זו, ע'זאלי מתחיל בהצגת ארבעים עקרונות (או צעדים) של אושר נצחי והצלחה נצחית. מתוך ארבעים העקרונות הללו, עשרים עקרונות קשורים לניהול חיינו החיצוניים ועשרים קשורים לחיינו הפנימיים במטרה לשנות את ליבנו ונפשנו כדי לשנות את חיינו. בשני החלקים הבאים של אקספוזיציה זו, עשרים עקרונות הקשורים לחיינו הפנימיים ולטרנספורמציה הפנימית שלנו מוצגים כאן בצורה מרוכזת מתוך הדרשה הנפלאה של ע'זאלי בקובץ החוכמה שלו "*יחיא אל-עולום א-דין*" או "תחיית הידע של הדרך אל האל".

החלק הראשון של חיבור זה, העוסק בהסברת המציאות האנושית והתכלית האמיתית של חיי האדם והשגת אושר נצחי והצלחה אינסופית, מגיע כעת לסיומו. כעת מתחיל החלק השני של חיבור זה.

חלק ב': תכונות ההרס הפנימיות – תכונות פנימיות שליליות הפוגעות ומסכנות יחידים, חברות ועמים שלמים

לאחר שהסברנו בדיונים הקודמים את מציאות הפנימיות של האדם ואת תכלית החיים האמיתית, נתחיל כעת בהצגת התכונות ההרסניות הפנימיות - התכונות הפנימיות השליליות של העצמי הנמוך הטבועות עמוק בנפש. תכונות אלה הרסניות לחלוטין לרווחתם של יחידים, חברות, אומות שלמות והעולם מכיוון שהן מובילות לסבל הפוגע בהווייתנו הפנימית, בחברות, בקהילות, באומות ובעולם כיום. לאחר שני הפרקים הבאים שחוקרים עוד יותר את המציאות הפנימית של האדם, שמונת הפרקים הבאים יבחנו מקרוב את המאפיינים ההרסניים הפנימיים הללו כדי להבין אותם ולתאר את התרופות למיגורם. ע'זאלי, המבהיר אמת עמוקה בספרו האחרון, כותב כי כל הקשיים, התהפוכות, ההרס והכישלון שהתרחשו בעולם בכל ההיסטוריה האנושית מאז ומעולם, ויתרחשו עד אחרית הימים, קרו ויקרו בשל העצמי הנמוך של האדם (*מנהאג' אל-עאבדין* או "הדרך הטובה ביותר לסוגדים", פרק 3 שכותרתו "המכשול של ארבעה נקיקים [בנתיב השלמות הפנימית]") זו הסיבה שההרסנות של העצמי הנמוך זקוקה לחיסול במלוא הרצינות בישות הפנימית. חלקו השני של הספר מאיר את הדרך שצריך ללכת בה כדי להביס את ההרסנות הנובעת מבפנים, כדי שהכוחות החיוביים שבתוכנו יוכלו לפרוח ולרומם את היחידים, החברות והעולם כולו למלוא הפוטנציאל שלהם.

פרק 1 - הכרת מסתרי הנשמה - הכרח למסע רוחני של מודעות עצמית, הארה והארה

ספרו הראשון של ע'זאלי בכרך השלישי או ברבע של *יצירת המופת שלו* *"יחיא אל-עולום א-דין"* או "תחיית הידע של הדרך לאלוהים" עוסק בנפלאות ובתעלומות של הלב והנשמה, באופן שבו הם נלכדים בשליליות, ובאופן שבו ניתן להגן עליהם ולטפח אותם לצעוד בנתיב הטוב והחיוביות במחשבות. רגשות, מילים, מעשים והוויה. ההצגה הנפלאה הזו של הנושא תנחה את כולם לעבר האמצעים להשגת שלווה פנימית, שלווה ואושר אמיתי. דרשתו של ע'זאלי מוצגת כאן בתמציתיות כדלקמן[7]:

משמעותם ותכליתם של המונחים עצמי (*נאפס*), נפש (*רוח*), לב (*קלב*) ואינטלקט (*עקל*)

שיהיה ברור שארבעת המונחים הללו ישמשו בשפע בדיונים הקשורים לתכונות, תכונות, תכונות, נטיות, נטיות וטמפרמנטים פנימיים הרסניים ובונים. יש מעט מאוד חוקרים שמכירים את המשמעויות האמיתיות של ארבע המונחים הללו ויש להם ידע נכון על ההבדלים במשמעויותיהם, מגבלותיהם, והשלכותיהם. לכן, נעשות טעויות בכוונת המונחים הללו. אביא את הסבר המונחים הללו באופן הקשור לכוונתנו ולתכליתנו [להסביר את נפלאות הנפש ומסתוריה] כדלקמן:

<u>**מונח ראשון – לב (*קלב*):**</u> ניתן להשתמש ב"לב" בשתי משמעויות: חתיכת בשר שנמצאת בצד שמאל של החזה. זהו סוג מוזר של בשר שיש לו רווח באמצע שיש בו דם בצבע שחור והוא מעיין הנשמה ואמצעי החיים. אולם, הסבר צורתו, צורתו ומצבו אינם קשורים למטרת דיוננו. זה הנושא של הרופאים. עניינים דתיים ורוחניים אינם קשורים אליו, שכן מלבד בני אדם, אפילו בעלי חיים אינם נטולי זה ולגופים מתים וחיים יש אותו. בספר זה, בכל מקום שבו ישתמשו במונח "לב", זה לא יכוון לצורתו הפיזית, לצורתו ולמצבו, מכיוון שמשמעות הדבר היא שמדובר בפיסת בשר ושייכת לממלכת הנראה. לא רק בני אדם אלא אפילו בעלי חיים יכולים לתפוס זאת בעיניהם.

משמעות שנייה של מונח זה היא ש"לב" הוא עדינות רוחנית א-לוהית הקשורה ללב הפיזי שבתוך הגוף, ועצם העדינות הזו היא המציאות של האדם. הוא זה שקולט. זה זה שמתייחסים אליו [באופן אלוהי] ונתון למשמעת ולתוצאות. האינטלקט אינו מסוגל לתפוס את הקשר שיש לעדינות הזו ["לב"] עם הלב הפיזי מכיוון שקשר זה הוא אותו קשר שיש לממדים עם הגוף ואיכויות [פנימיות] עם בעלי התכונות

והכלים הללו עם המשתמש בכלים ודייר עם המגורים. הדמיון, היחס והזיקה הללו לא יוסברו משתי סיבות. הסיבה הראשונה היא שהוא קשור לידע הגלוי מבחינה רוחנית (*עולום אל-מוקשאפה*), בעוד שמטרת הספר היא הסבר הידע הנגלה (*עולם אל-מועמלה*). הסיבה השנייה היא, שכדי להסביר את זה, צריך להרים את המסך מעל סוד הנשמה. זהו סוד כזה שלא נגלה ולא נאמר עליו דבר מלשון הנבואה [כלומר, אף אחד מהנביאים, כולל הנביא מוחמד (עליו השלום), לא גילה דבר על סוד הנשמה]. איזו זכות יש למי שאינו נביא [למרות שהוא יכול להיות קדוש או אדם שהפך למושלם מבחינה רוחנית] לומר משהו בקשר לכך? יש לזכור שבכל מקום שבו המילה "לב" מופיעה בספר זה, היא מתייחסת לעדינות הרוחנית האלוקית שהוזכרה קודם [ולא ללב הגשמי שבגוף האדם]. אני אסביר את המצבים והאיכויות של הדקויות האלה. דיון על המציאות והמבנה שלו אינו המטרה שלי.

<u>**מונח שני – נשמה (*רוח*):**</u> יש לו גם שתי משמעויות. הראשונה היא שה"נשמה" היא שמה של חומר עדין השוכן בחלל שבתוך הלב הפיזי. ממרכז זה הנשמה מתפשטת בכל הגוף דרך ורידים ועורקים. התפשטות הנשמה בתוך הגוף ולתת אור חיים לחלקי הגוף ולהעניק יכולות חושיות [מיוחדות] לחמשת החושים, דומה למנורה המוצבת בבית ומתפשטת האור ממנה בכל הבית. משל זה מוכיח ש"הנשמה" ממלאת את תפקיד המנורה, והחיים דומים לאור, והנשמה העוברת בגוף דומה למנורה המפיצה ומחלחלת אור בסביבתה. משמעות זו של המונח "נשמה" תואמת את הטרמינולוגיה של הרופאים. במילים אחרות, הנפש היא חום עדין או קדחת קלה, שבהתהוותה היא מתונה למדי, נובעת מעורקי הלב [הפיזי] ונוצרת מהחום שלה. משמעות זו [של הנפש] אינה רלוונטית לדיון זה, אלא נושא שמעניין רופאים הנותנים ריפוי למחלות גוף. רופאי הדת (מאסטרים רוחניים) המרפאים את מחלות הלב (כלומר, מחלות רוחניות פנימיות) אינם עוסקים במשמעות זו אלא במקום זאת הם אומרים שהנפש היא עדינות תפיסתית באדם. ההסבר לעדינות זו ניתן גם בהסבר הלב. הפסוק הבא מצביע על אותה משמעות:

قُلِ ٱلرُّوحُ مِنۡ أَمۡرِ رَبِّي

"אמור להם (הו הנביא מוחמד) שהנשמה היא מפקודת אדוני." (קוראן, פרק 17, פסוק 85)

זהו קיום עדין כל כך מסתורי הקשור לאלוהות שרוב האינטלקטואלים לקויים בהבנת המציאות והמבנה שלו.

<u>**מונח שלישי – עצמי (*Nafs*):**</u> משמעות המונח הזה משותפת גם למונחים שונים אחרים. שתיים מהמשמעויות של מונח זה קרובות למטרת פירוש זה. האחד הוא ש"עצמי" (*Nafs*) הוא אותו קיום שהוא אוסף של כוחות של כעס, זעם ותענוגות גשמיים בבני אדם. משמעות זו נפוצה ביותר בקרב *הסופים* (ההולכים בדרך הרוחנית המחפשים שלמות רוחנית, הארה וכתוצאה מכך, אינטימיות וגנוסיס של האל). לכן הם אומרים שהמאבק הרוחני הפנימי (*מוג'האדה*) נגד העצמי (*נאפס*) ושליטה ואילוף של תאוות ההנאות הגשמיות [הנובעות ממנו] הם חיוניים. הנביא מוחמד (עליו השלום) התכוון לאותו הדבר באמירתו הבאה:

اعدى عدوك نفسك التي بين جنبيك

"האויב הגדול ביותר שלך הוא זה שנמצא בתוכך (כלומר, העצמי שלך)". (נלקח מאוסף החדית' [תורות נבואיות] *ביהאקי* על סמכותו של אבן עבאס [שאלוהים יהיה מרוצה ממנו])

המשמעות השנייה של העצמי (*נפס*) קשורה גם היא לעדינות הרוחנית האלוקית שהוזכרה קודם. למעשה, על פי משמעות זו, זוהי המציאות וההוויה של האדם. אבל העצמי הזה חדור באיכויות פנימיות שונות במצבים שונים. לפיכך, כאשר הוא חי בשלום עם הציות האלוהי וההתנגדות והספק שלו מתפוגגים, הוא נקרא "העצמי בשלום" (*נאפס אל-מוטמה-אינה*). אלוהים פנה אל "העצמי השלווה" במילים אלה:

يَٰٓأَيَّتُهَا ٱلنَّفۡسُ ٱلۡمُطۡمَئِنَّةُ ﴿٢٧﴾ ٱرۡجِعِيٓ إِلَىٰ رَبِّكِ رَاضِيَةٗ مَّرۡضِيَّةٗ ﴿٢٨﴾

"הו העצמי השלו! שובו אל אדונכם במצב שבו אתם מרוצים ממנו והוא מרוצה מכם". (קוראן, פרק 89, פסוקים 27-28)

משמעות העצמי שהוזכרה קודם לכן אינה מייצגת שיבה לאלוהים שהיא כבוד העבדות, אלא במשמעות זו אנו מוצאים מרד ודחייה של ההדרכה הא-לוהית שנוצרה בהשראת השטן ובהסתה שלו. מצב נוסף של העצמי הוא שהוא נטול שלמות של עבדות ועבודת [אלוהים], אך הוא נוזף בעצמו על חסרונותיו. העצמי במצב זה נקרא "העצמי המוכחה" (*נאפס אל-לוואמה*). אלוהים אומר:

وَلَآ أُقۡسِمُ بِٱلنَّفۡسِ ٱللَّوَّامَةِ

"אני נשבע בעצמי המוכיח [המאשים את עצמו בחסרונותיו וברשעותיו, כלומר: *נאפס אל-לוואמה*]."
(קוראן, פרק 75, פסוק 2)

מצב נוסף של העצמי הוא שהוא חסר אונים לעצור את הזרימה והלחץ של התשוקות הנמוכות הבסיסיות לתענוגות גשמיים ורוע ונכנע לו בכניעה מחפירה. העצמי במצב זה נקרא "העצמי מעורר ההשראה הרע" (*נאפס אל-אמראטו בי אס-סו*). הקוראן מזכיר את העצמי במצב זה באירוע של הנביא יוסף (יוסף) (עליו השלום) עם שליט מצרים:

وَمَآ أُبَرِّئُ نَفۡسِيٓۚ إِنَّ ٱلنَّفۡسَ لَأَمَّارَةُۢ بِٱلسُّوٓءِ

"אני לא מייחס טוהר ומחשיב את ה'עצמי' שלי כחף מפשע [כי] העצמי הנמוך רק מעורר רוע [בלב האדם]." (קוראן, פרק 12, פסוק 53)

בעיקרו של דבר, 'העצמי' (*נאפס*) הוא רע כאשר הוא נוטה לרוע, לתאוות שפלות נמוכות ולנטיות לתענוגות גשמיים (*נאפס אל-אמראתו בי אס-סו*) והוא טוב וראוי לשבח כאשר הוא שרוי בשלום ומסתפק [במצוות ובהדרכה האלוהית ונמנע מכל רע ושליל בכל הצורות והצורות] (*נאפס אל-מוטמא-אינה*).

<u>מונח רביעי – אינטלקט (*עקל*):</u> גם מונח זה משמש לריבוי משמעויות. שתיים מהמשמעויות הללו קרובות למטרת הספר הזה. הראשון הוא ש'אינטלקט' הוא שם הידיעה של מציאות העניינים והדברים. במקרה זה, השכל קשור לתכונה [הפנימית] של הידיעה ומשכנו הוא הלב. לפעמים, 'שכל' מתייחס לבעל הידע (*מודריק אל-עולום*) שהוא תכונת הלב. במקרה של משמעות זו, 'שכל' הוא אותה עדינות רוחנית א-לוהית שהוזכרה לעיל בהסבר שלושת המונחים הקודמים. אנא הבינו לגבי ההסבר של שתי המשמעויות של 'אינטלקט', שהכל יודעים את המציאות שהאדם היודע או היודע קיים בעצמו והוא גלוי ונראה לעין, ותכונת הידע מושרשת עמוק בתוך אדם כזה. האיכות או המאפיין הם משהו אחר מאשר הבעלים שלהם. לפיכך, 'אינטלקט' מתייחס לפעמים למאפיין זה המכונה ידע ולפעמים הוא מתייחס לבעל תכונה זו. סיפור נבואי (חדית' הנביא מוחמד [עליו השלום] מתייחס לאותה משמעות כדלקמן:

اول ما خلق العقل

"הדבר הראשון שאלוהים ברא היה האינטלקט (*עקל*)".

כאן המאפיין המתייחס אינו יכול להיות ידע מכיוון שידע אינו קיים בפני עצמו אלא מה שמתייחסים אליו הוא גוף (טווח). מדוע הגוף נברא תחילה, משום שקודם כל יש צורך במשכן ההבנה, ואחר כך יש ליצור ידע, שהוא המאפיין של משכן זה, או ששניהם צריכים להיברא יחד? כמו כן, לא ניתן להתייחס למאפיין הידע.

התוצאה של זה [דיון בארבעה מונחים חשובים] היא שהחשיבות של ארבעת המונחים הללו דומה וגם לא דומה. מי שמכיר את המציאות של ארבעת המונחים הללו יודע שאין הבדל בין המונחים הללו. כדי להסביר נקודה זו, היה צורך להסביר את הדמיון והשוני במשמעויות של ארבעת המונחים הללו.

בכל מקום שבו הקוראן והחדית' (סיפורים נבואיים של הנביא מוחמד עליו השלום) משתמשים במונח 'לב', הם מתייחסים ליכולת התופסת את המציאות של הדברים. יכולת זו קיימת בתוך בני האדם. המילה 'לב' משמשת כדי להתייחס ולרמוז על יכולת זו מכיוון שליכולת תפיסה זו יש קשר מיוחד עם הלב הפיזי. למרות שיכולת זו קשורה לכל הגוף ומשתמשת בכל חלקי הגוף כדי לבצע את עבודתם, היא אינה קשורה ישירות לחלקי הגוף אלא רק באמצעות הלב הפיזי. משמעות הדבר היא שהלב הפיזי בגוף האדם הוא משכנו של העדינות הרוחנית האלוקית הזו, הידענית, עיר הבירה ורוכב ההר הזה... זאת אומרת, שהלב הגשמי הוא מלכות הדקויות הרוחניות האלוקיות הזאת, והוא הכסא שעליו הוא יושב, ושולט בכל מלכות הגוף. הלב הפיזי הוא נקודת ההתחלה של שליטתה של עדינות זו. התוצאה של זה

היא שהקשר שיש לעדינות הרוחנית האלוקית הנקראת "לב" עם הלב הפיזי והגוף הוא אותו קשר שיש לאלוהים עם ה"*ארש*" (או "שלטון הכל יכול האלוהי") ועם ה"*כורסי*" (או הכסא האלוהי או "המושב השמיימי של העליונות האלוהית").

לגיונות הלב (*קלב*)

אלוהים אומר:

وَمَا يَعْلَمُ جُنُودَ رَبِّكَ إِلَّا هُوَ

"איש אינו מכיר את צבאות אדונך מלבדו." (קוראן, פרק 74, פסוק 31)

פסוק זה מזכיר את צבאות ה' שמספרם אינו ידוע לאיש מלבדו. צבאות אלה נוכחים בלבבות, בנשמות וביקומים רבים מספור אחרים. מכיוון שנושא דיוננו הוא הלב, אזכיר כמה מצבאות הלב.

ללב יש שני צבאות: הראשון שניתן לראות בעין החיצונית והשני שניתן לתפוס דרך עין השכל (*עקל*). הלב דומה למלך וצבאותיו כשריו ומשרתיו. צבאות שניתן לצפות בהם בעין החיצונית כוללים ידיים, רגליים, עיניים, אוזניים, לשון וכל שאר איברי הגוף. וכל איברי הגוף הללו, בין חיצוניים ובין פנימיים, הם עובדי הלב והם מחויבים לציית לו והוא משתמש בהם כרצונו, וחובתם היא עבודה וציות ללב, ואינם מסוגלים למרוד בו או לפעול נגד רצונותיו ורצונותיו. לדוגמא, כאשר העין מצווה לפתוח אותה היא נפתחת, כאשר היא מצווים לסגור היא נסגרת. כאשר הרגליים מצווים לזוז, הן זזות, כאשר הלשון מצווה לדבר היא מדברת. כל האיברים הם כאלה. צייתנותם דומה לציות של מלאכים לאלוהים מכמה סיבות. לפיכך, המלאכים צייתנים [לאלוהים] מעצם טבעם, שכן מטרת בריאתם היא ציות [אלוקי] והם אינם יכולים לסטות ממטרה זו. המצב שבו נמצאים המלאכים הוא:

لَّا يَعْصُونَ ٱللَّهَ مَآ أَمَرَهُمْ وَيَفْعَلُونَ مَا يُؤْمَرُونَ

"הם לא סוטים ממצוות אלוהים והם עושים את מה שנאמר להם". (קוראן, פרק 66, פסוק 6)

עם זאת, יש הבדל אחד בין צייתנות של מלאכים לבין ציות של איברי גוף: למלאכים יש את הידע על צייתנותם, אבל לאיברי הגוף אין את זה. כאשר אומרים לפקוח את העיניים, הן נפתחות, אך הן אפילו אינן מודעות לקיומם ואינן יודעות שהן נפתחות בצייתנות למלכם ולשלטונו, שהוא הלב.

בדיוק כפי שהלב זקוק לרכיבה ולאספקה למסע הרוחני אל המציאות האלוהית (*סולוק* או מאבק רוחני להגיע ל"*מעריפה*" או לגנוסיס של אלוהים שהיא תכלית החיים כפי שגזאלי הצהיר קודם), כך הוא זקוק לעוזרים ומשרתים. זה בדיוק המסע שלשמו הוא נוצר. אלוהים אומר:

وَمَا خَلَقْتُ ٱلْجِنَّ وَٱلْإِنسَ إِلَّا لِيَعْبُدُونِ

"ובראתי *ג'ינים* (יצורים על-טבעיים בלתי נראים הנמצאים על פני האדמה) ובני אדם רק כדי לעבוד אותי." (קוראן, פרק 51, פסוק 56)

הר הרכיבה של הלב הוא הגוף, הידע הוא האספקה שלו למסע [הרוחני] הזה והדרך לרכוש את האספקה הזו היא עשיית מעשים טובים של צדק. אין זה אפשרי לשום עבד [קרי, בן אנוש] להגיע לאלוהים מבלי להישאר בעולם הזה [ולחיות חיי עולם]. כדי להגיע ליעד הרחוק ביותר, הכרחי להגיע ליעד הקרוב ביותר. זו הסיבה שהעולם נקרא "האדמה החקלאית של העולם הבא" [כי מה שאתה זורע כאן, תקצור שם], העולם הוא יעד אחד בין יעדי ההדרכה [לקראת האמת]. זה נקרא "עולם", כי הוא יעד קרוב. לכן כדי להגיע ליעד הבא, יש צורך לקחת אספקה מהיעד [הקרוב ביותר] הזה. מכיוון שלגוף יש מעמד של הר הרכיבה כדי להגיע ליעד [האולטימטיבי] [של הנוכחות האלוהית או הגנוסיס של אלוהים], חובה לשמור על הגוף ולהגן עליו. שימור והגנה על הגוף נעשים באמצעות מתן מזון חיובי לבריאותו ולרווחתו ומניעתו ממזון שעלול להזיק או קטלני. שני צבאות דרושים להשגת מזון: הראשון הוא פנימי והוא התיאבון (תשוקה או רעב) והשני הוא חיצוני כמו ידיים ואיברי גוף אחרים המשמשים להשגת מזון.

תשוקה נוצרה בלב מסיבה זו בדיוק, ואיברי הגוף החיצוניים ניתנו להגשמת רצון זה. כמו כן, שני צבאות הוענקו [לבני אדם] להגנה מפני הדברים ההרסניים. הראשון נמצא בישות הפנימית שנקראת "כעס" והשני נמצא בחיצוניות המורכבת מידיים ורגליים. האדם משתמש בהם כדי לבצע את ההשלכות של הכעס. נוכחותם של איברים אלה בגוף היא כמו חייל שיש לו נשק וכלי מלחמה. בנוסף, הרצון והצורך במזון אינם מספיקים, אלא במקום זאת, האדם צריך לדעת את מצב המזון ולכן יש צורך בצבאות פנימיים וחיצוניים. צבאות חיצוניים כוללים את חמשת החושים כמו שמיעה, ראייה, ריח, מגע וטעם, וצבאות פנימיים כוללים את העובדה שהאדם אינו נטול תפיסה של חמשת החושים הללו. ניתן לדון רבות על משרתי הלב ועוזרי הלב. הדיון הזה כל כך מפורט שאפילו כרכים [של ספרים] לא מספיקים לו. ניסיתי לכתוב משהו על כך בספר הכרת התודה [בספר הנוכחי "תחיית הידע של הדרך לאלוהים"] (פרק 12). מחפש האמת (*סאליק*) צריך להסתפק בכך.

ישנם שלושה סוגים של משרתי הלב: הסוג הראשון [של משרתי הלב] הם אלה המעוררים חשק לדבר שהוא או כדי להשיג תועלת או כדי לדחות רע. הדוגמה הראשונה היא התשוקה (למשל, רעב) והדוגמה לשנייה היא כעס. סוג זה של משרת נקרא גם "כוונה". הסוג השני כולל את המשרתים הגורמים לתנועה של הגפיים (או איברי הגוף) להשגת מטרה או להשלמת כוונה. זה נקרא "כוח" או "יכולת" (*קודה*) שמתפשט בכל האיברים ובכל עורק ווריד בגוף. הסוג השני כולל את המשרתים שתופסים את המציאות של דברים כמו מרגלים ומכירים אותם. יכולות הראייה, השמיעה, הריח, המישוש והטעם

קשורות לכך. כוחות אלה מפוזרים באיברים שלהם. סוג זה נקרא "ידע ותפיסה". לצד המשרתים הפנימיים הללו, ישנם משרתים חיצוניים הממלאים את תפקיד הכלים והסיבות, כגון כוח האחיזה באצבעות והיכולת לראות בעיניים. ניתן להסיק ולהבין כוחות ואיברים אחרים באופן דומה.

מוקד הדיון שלנו אינו באיברים חיצוניים מכיוון שהם קשורים לתחום הפיזי [הנראה לעין] אלא נדון בעוזרים ומשרתים פנימיים שאינם נראים ונראים בעין ומכונים "כוחות התפיסה וההבנה". אז כוחות התפיסה הללו הם משני סוגים: חלקם שוכנים באיברים החיצוניים והם חמשת החושים של שמיעה, ראייה, טעם, מגע וריח, וחלקם שוכנים בוורידי המוח והם גם חמישה. כאשר אדם רואה דבר ואז עוצם עיניים, התמונה של מה שנראה עדיין נמצאת בלב וזה נקרא "דמיון". ואז התמונה הזו נקשרת לזיכרון של אותו אובייקט וזה נקרא "זיכרון". כאשר אדם מהרהר במה שנשאר בזיכרון ומחבר חלק עם אחרים ונזכר במה שנשכח, ותמונה או תמונה של הדבר מופיעים שוב בראש ואוספים את כל תפיסות החושים במחשבתו, אז זה נקרא היזכרות, התבוננות וחוש משותף. אם אלוהים לא היה בורא את כוחות השינון, ההתבוננות, הזיכרון, הדמיון והחשיבה, המוח היה נטול אותם בדיוק כמו שהידיים והרגליים נטולות כוחות אחרים ממה שנועד להם. מכיוון שכוחות אלה הם פנימיים בטבעם, משכנם הוא גם פנימי.

אלו הם הסוגים השונים של לגיונות הלב. הבנתם והבנתם תלויים בראייה. כדי להפוך אותם למובנים על ידי חסרי ידע, יש צורך בפרטים. לכן, כמה דוגמאות ישמשו כדי לשפוך אור על סוגים אלה כך שאפילו המתחילים יוכלו להבין אותם.

משרתי הלב הפנימיים (*קלב*) והדוגמאות הקלות להבנה שלהם

כאשר כעס ותשוקה, שני משרתי הלב, מצייתים ללב לחלוטין והופכים להיות משועבדים לו, אז זו עזרה עצומה בדרך הרוחנית. הארט מחשיב אותם כבני הלוויה הטובים ביותר במסע הרוחני וכעוזרים כנים וחסרי אנוכיות. לפעמים, שני המשרתים האלה נחושים למרוד ולמרד, ובמקום להישמע ללב, הם מכריחים אותו לציית להם והופכים לסיבה להרס הלב. אולם ללב יש משרתים ועוזרים אחרים מלבדם, ואם הרצון והכעס נוטים למרד, אל ללב להתאכזב, אלא עליו לגייס את עזרתם של עבדים אחרים נגדם. לפעמים, כעס ותשוקה מצטרפים לקבוצת השטן. אם הלב לא יבקש עזרה מהלגיונות האלוהיים, ובמקום זאת יניח לצבאות הכעס והתשוקה לשלוט על העצמי (*נאפס*), אז הוא יהיה בדרכו לחורבן ולאובדן עצום. רוב בני האדם נמצאים במצב זה, האינטלקט שלהם כפוף לתאוות ולתשוקות ומחפש תירוצים להגשמתם. מה שהיה צריך לקרות במקום זאת, הוא שהתאוות והתשוקות היו צריכים להיות משועבדים לאינטלקט שלהם. נקודה חשובה זו תפורט באמצעות כמה אנלוגיות כדלקמן.

אנלוגיה ראשונה: נניח שהעצמי האנושי, העדינות הרוחנית הא-לוהית שהוזכרה מספר פעמים, דומה למלך בארצו ובבירתו. הגוף הוא מרכז שליטתו והוא הבירה. איברי הגוף דומים למטה המלכותי. כוח האינטלקט הינו יועצו הכן והיועץ האינטליגנטי והנאמן שלו. הכעס הוא שומר ראשו ושופט העיר, וההגנה על המלך מפני אויביו נכללת בין חובותיו המלכותיות. תאווה (או תשוקה) היא משרתה הלא מנומסת וחסרת המזג שאחראית לספק מזון לתושבי העיר. אדם זה הוא שקרן רגיל, רמאי, רמאי ומרושע שאולי נראה כן אך מאחורי מראית העין של כנותו מסתתר רעל קטלני. לחלוק על דעתו ותכנונו של היועץ והשר הכן (כלומר, השכל) הוא טבעו והרגליו, ואין רגע אחד שבו הוא אינו מתנגד לשכל. במקרה זה, אם המלך פועל על פי הצעותיו ותכנונו של השר שלו, מתייעץ איתו ומראה על ידי הימנעות מהעבד הרשע הזה שעדיף להתרחק ממנו לטובת הממשל. בנוסף, הוא מורה לשופט העיר (כלומר, הכעס) לפקוח עין על העבד הרשע הזה ועל חסידיו ולהעניש אותו אם הוא עושה מעשים רעים. יש לקוות שבמצב זה, משרת זה לא יוכל למרוד ויישאר כפוף ותלוי למלך והממשלה תתנהל בצדק ובמשמעת. באופן דומה, אם העצמי (*נאפס*) ממשיך לבקש עזרה מהשכל, ולפעמים מכה את התאווה באמצעות שומר הראש של הכעס; ולפעמים מבקש עזרה מהתאווה (או התשוקה) כדי להפחית את כוחו ושליטתו של הכעס, ואז כל כוחותיו ויכולותיו יישארו במתינות [במצב של שיווי משקל], גינוני ואופיו יישארו טובים. אם היא תסטה מדרך זו [של המתינות], היא תהיה בין האנשים שעליהם אלוהים אומר:

أَفَرَءَيْتَ مَنِ ٱتَّخَذَ إِلَٰهَهُۥ هَوَىٰهُ وَأَضَلَّهُ ٱللَّهُ عَلَىٰ عِلْمٍ

"האם ראית את מצבו של מי שיצר את תשוקותיו מהעצמי הנמוך כאלוהיו, ואלוהים הטעה אותו למרות ידיעתו?" (קוראן, פרק 45, פסוק 23)

وَٱتَّبَعَ هَوَىٰهُ ۚ فَمَثَلُهُۥ كَمَثَلِ ٱلْكَلْبِ إِن تَحْمِلْ عَلَيْهِ يَلْهَثْ أَوْ تَتْرُكْهُ يَلْهَث

"הוא התחיל ללכת אחרי התשוקות והתשוקות השפלות שלו, כך שמצבו הפך לזה של הכלב שאם אתה מכה אותו, מכנסיים ואם אתה עוזב אותו, הוא עדיין מכנסיים". (קוראן, פרק 7, פסוק 176)

הקוראן אומר על מי שמגן על עצמו מפני הונאת התאוות:

وَأَمَّا مَنْ خَافَ مَقَامَ رَبِّهِۦ وَنَهَى ٱلنَّفْسَ عَنِ ٱلْهَوَىٰ ﴿٤٠﴾

فَإِنَّ ٱلْجَنَّةَ هِىَ ٱلْمَأْوَىٰ ﴿٤١﴾

"זה שחשש לעמוד לפני אדונו ומנע את העצמי (*נאפס*) מתוך תשוקות ותאוות נמוכות שפלות, גן העדן יהיה משכנו של האדם". (קוראן, פרק 79, פסוקים 40-41)

המצב של כפיית כעס ותשוקה אחד על השני והתועלת המושגת על ידי [המאבק הפנימי] הזה יפורט בפרק על המאבק הרוחני להטלת משמעת על העצמי, בעזרת האל.

אנלוגיה שנייה: נניח שהגוף הוא עיר והשכל, כלומר כוח התפיסה באדם, הוא השליט שלו והחושים החיצוניים והפנימיים הם עוזריו וחייליו, איברי הגוף הם נתיניו, העצמי הנמוך - הנוטה לרוע (*נאפס אל-עמארה*) - שיכול להתפרש כתשוקה וכעס, הוא אויבו ורוצה להשתלט על השלטון [של השכל] ולהרוג את כל הנתינים. במקרה זה, הגוף מקביל לשדה הקרב שבו שליט העיר נוכח באופן אישי כדי להילחם באויב. אם הוא ישלוט בקרב ויכריח את האויב לברוח, אזי מאבק זה יזכה למחווה ושבחים בחצר המלוכה. אלוהים אומר:

فَضَّلَ ٱللَّهُ ٱلْمُجَٰهِدِينَ بِأَمْوَٰلِهِمْ وَأَنفُسِهِمْ عَلَى ٱلْقَٰعِدِينَ دَرَجَةً

"אלוהים הגדיל והעלה את מעמדם של אלה שנאבקים עם עצמם ועם עושרם בהשוואה לאלה שרק יושבים בבית [ולא עושים הרבה]". (קוראן, פרק 4, פסוק 95)

עם זאת, אם הוא (כלומר, האינטלקט) לא יפעל באומץ ויובס על ידי האויב (כלומר, העצמי הנמוך), אז זה יהיה מעשה מצער ויסבול מתוצאות חמורות של רשלנות.

סיפור נבואי (*חדית'*) מתייחס לאותה חתירה כדלקמן:

رجعنا من الجهاد الاصغر الى الجهاد الاكبر

"אנו חוזרים משאיפה קטנה (מאבק להגנה עצמית לגיטימית ושימור עצמי נגד צבא פולש המאיים על עצם קיומה של הקהילה) למאבק גדול יותר (המאבק הרוחני להכניע את עצמך כדי להביס את נטיותיו המרושעות)".

אנלוגיה שלישית: נניח שהאינטלקט הוא רוכב שעוזב בכוונה לצוד. תשוקה ותשוקה הם הסוס שלה, והכעס הוא הכלב שלה. אם לרוכב יש מומחיות בציד, אילוף סוסים והכלב מאולף, אז הרוכב הזה יצליח במטרתו. ניתן לומר בוודאות שהרוכב יחזור הביתה בהצלחה עם הציד. התרחיש השני הוא שהרוכב אינו מודע לאמנות זו, הסוס מרדן והכלב משוגע. לא ניתן לצפות מאדם כזה שהוא יחזור בהצלחה. אם רק חוזרים הביתה בשלום זה די והותר. חוסר הידע והמומחיות של הרוכב הוא כמו בורות של בן אדם, המרדנות של הסוס היא כמו שליטת התאוות ושיגעון הכלב הוא כמו שליטת הכעס.

מאפייני הלב האנושי (*קלב*)

מה שנאמר עד כה אינו שייך רק לבני האדם אלא גם לבעלי החיים. לדוגמה, תשוקה, כעס, חושים פנימיים וחיצוניים נמצאים אצל בעלי חיים כמו אצל בני אדם. עד כדי כך שעז המתבוננת בזאב מבינה שהיא רוצה לתקוף אותו וקולטת כי מלבה היא בורחת. זוהי תפיסה פנימית שאינה מיוחדת לאדם, ואף בעלי החיים חסרי השכל משתמשים ביכולת זו ותופסים באמצעותה את התועלת והנזק שלהם. כאן המטרה היא לגייס את העניינים המיוחדים לבני האדם, ובזכותם הם זוכים לעליונות ומצוינות על שאר הבריאה, ומקרבה ואינטימיות עם הקב"ה.

שיהיה ידוע שהעניינים הקשורים ללב האדם הם רק שניים: הראשון הוא ידע והשני הוא כוונה. הכוונה בידע כאן היא הידע של המציאות הארצית, הבאה והאינטלקטואלית. עניינים ומציאויות אלה אינם נתפסים באמצעות החושים ובעלי החיים אינם חולקים עם בני האדם את היכולת לקלוט אותם. בנוסף, ההיגיון וההיגיון גם הם ייחודיים לאינטלקט, כי רק בני אדם יכולים להחליט שאי אפשר שאדם אחד יהיה נוכח בשני מקומות בו זמנית. למרות שאדם ראה רק מספר מוגבל של אנשים, אך עיקרון זה חל על כל בני האדם בעולם. אם כן, אנו יודעים שהחלת העיקרון הזה על כל בני האדם היא עניין נוסף שיכול להיות קשור רק לשכל. כאשר זה המצב עם ידע נרכש וחיצוני, ידע הנרכש באמצעות התבוננות אישית ראוי יותר לעיקרון זה. כאשר אדם מתבונן בקצה הסופי של חומר כלשהו ורואה בו משהו טוב, הוא מעורר בו דמיון והתלהבות לרכוש אותו נולדת בו. זה בכוונה הוא לא זה שנקרא "תאווה" או "תשוקה" שקיימת גם אצל בעלי חיים, אלא זה ההפך מכוונת התאווה. ההבדל בין תאווה לכוונה יתברר בדוגמא אחת שבה התאווה נוטה לכל סוגי המאכלים הטעימים בזמן מחלה, אך השכל מונע מהאדם את הפינוק הזה וחושב שהוא מזיק. ואיסור זה אינו מהתאווה אלא מהשכל. אם אלוהים לא היה בורא את הכוונה הפונה לאינטלקט והאדם היה פועל על פיהם אז תכלית בריאת השכל הייתה מתפוגגת.

זה מראה שדעת וכוונה בלב האדם הם שני עניינים שאינם מצויים בבעלי חיים ואפילו בילדים קטנים. במקום זאת, תכונה זו [של ידע ושכל המסייעים להבחין בין טוב לרע, מזיק ומועיל] מוחדרת בהם לאחר גיל ההתבגרות, למרות שתאווה, כעס, חושים חיצוניים ופנימיים נמצאים בהם כבר מההתחלה.

שתי דרגות של רכישת ידע זה: אנו יודעים שילד משיג תכונה זו [של ידע ואינטלקט] לאחר גיל ההתבגרות. להשגה או לרכישה זו יש שתי דרגות. מדרגה ראשונה היא שיש לאדם את הידע של היסודות, כלומר, הוא חושב על בלתי אפשרי כבלתי אפשרי ואפשרי ככל האפשר. במקרה זה ייאמר שאדם מודע ליסודות אך אין לו את הידע הנצפה. עם זאת, ניתן לומר שאדם קרוב לרכישת הידע הנצפה שביחס לידע בסיסי, הוא כמו הקליגרף שאולי אינו בקיא בקליגרפיה אך מכיר את כלי הקליגרפיה כמו דיו, עט ואותיות. אדם כזה לא יכול להיקרא קליגרף, אבל בהחלט ניתן לומר שהוא קרוב לאמנות זו.

דרגה שנייה היא שאדם רוכש עושר של ידע זה על ידי ניסיון, התבוננות ולמידה פעילה ומשמר ידע זה במאגר הזיכרון שלו מתוך כוונה שהוא יכול להפיק ממנו תועלת בכל עת שירצה. אדם כזה הוא כמו קליגרף מומחה שאולי אינו כותב בשלב זה אך בקיא בידע הקליגרפיה ויכול לכתוב מתי שרוצים. זוהי הדרגה הגדולה ביותר של האדם. יש אינספור דרגות בדרגה זו. כמות הידע, בין אם יותר או פחות,

ועבודה, הבדלים בדרכי החקירה שונים עבור כל אדם ומכאן שכל אחד נמצא במצב שונה. לבבות מסוימים תופסים את הידע הזה באמצעות התעוררות רוחנית או השראה (*Ilham*) וחשיפה רוחנית (*Kashf*). יש לבבות שרוכשים אותו באמצעות הדרכה ולמידה. יש אנשים שהם כל כך אינטליגנטים ולומדים מהר שהם מבינים את העניינים הקשים ביותר תוך שניות. יש אנשים שהם כל כך קהי מוח ולומדים לאט שהם לא מבינים דבר ללא חזרה, התבוננות והתלבטות. דרגות המלומדים, החכמים, הנביאים והקדושים כולם שונים בידע זה. בכל הנוגע לדרגה הגבוהה ביותר, אין גבול או סוף, שכן מעגל הידע רחב ביותר. הדרגה הגבוהה ביותר בה שייכת לנביא שעליו מתגלות לו רוב או כל המציאויות ללא כל מאמץ או לימוד בחסד האל הכול יכול. המזל הטוב וההצלחה האמיתית (*סעדה*) מקרבים את האדם לאלוהים. קרבה זו אינה הקרבה בין המקום למרחק, אלא היא הקרבה מבחינת המשמעות הרוחנית, המציאות והמאפיינים הפנימיים. הטיפוס בסולם הדרגות בקרבה זו [ובאינטימיות עם האלוהי] והשהות בתחנה במסע הרוחני הזה, הם אבני דרך עבור הנוסעים הרוחניים. אין גבול של דרגות, דרגות ותחנות במסע הרוחני הזה. כל עובר אורח מודע לאבני הדרך שעובר אך אינו מודע לאבני הדרך העתידיות. אולם מאמינים בהם מתוך אמונה בנסתר, כשם שאנו מאמינים בנביאים ובנבואה, אף על פי שמציאות הנבואה אינה ידועה לאף אחד מלבד הנביאים. בדיוק כמו שילד שטרם נולד בעובר אינו יודע את מצבו של תינוק יונק ותינוק יונק אינו יודע את מצבו של ילד בוגר שהתחיל להבין דברים, וילד כזה בתורו אינו יודע את מצבו של אדם אינטליגנטי בוגר או את הידע שהוא (אדם אינטליגנטי בוגר) רכש. בדומה לכך, אדם נבון או אינטליגנטי אינו יודע אילו ברכות [ומתנות רוחניות] אלוהים העניק לקדושים ולנביאים שלו ואילו סודות (מציאויות מהעולם הבלתי נראה שאינן ידועות לאנשים רגילים) התגלו להם. אלוהים אומר:

مَّا يَفْتَحِ ٱللَّهُ لِلنَّاسِ مِن رَّحْمَةٍ فَلَا مُمْسِكَ لَهَا

"כשאלוהים פותח את דלתות רחמיו וברכותיו, אין אף אחד שמסוגל לסגור אותן". (קוראן, פרק 35, פסוק 2)

הרחמים והברכות הא-לוהיים הללו משותפים לכל [האנושות ללא כל אפליה] מתוך נדיבות וחסד א-לוהי ואין בזה קמצנות. עם זאת, הדבר בא לידי ביטוי באותם לבבות הממתינים לבואן של משבי רוח של רחמים ונדיבות אלוהיים שנותרו פתוחים לקראת בואו כפי שנאמר *בחדית'* (סיפור או מסורת של הנביא מוחמד [עליו השלום]):

ان لربكم في ايام دهركم لنفحات الا فتعرضوا لها

"בימי חייכם, יש הרבה משבי רוח של רחמי אלוהים וברכותיו. אתה צריך להיזהר מהם [כפי שהם מתקבלים כאשר אתה מוכן ומסוגל לקבל אותם קודם]".

"לחכות לרוחות האלה ולהיזהר מהן" פירושו שצריך לטהר ולטהר את הלב [והנשמה] מהעכירות, הטומאות והזוהמה שמצטברות בו בגלל מידות ונימוסים מגונים ורעים. זה יוסבר בפירוט בקרוב. הנדיבות והנדיבות האלוהית הללו מוזכרות *בחדית'* הבא (סיפור של הנביא מוחמד [עליו השלום]):

ينزل الله كل ليلة الى سماء الدنيا فيقول هل من داع فاستجيب له

"אלוהים יורד על השמים הארציים (כלומר, התחתון מבין שבעת הרקיעים) בכל לילה ואומר, 'האם יש מישהו שמתחנן בפניי כדי שאוכל להעניק אחד?'" (מסופר על ידי *חדית'* אוספים *בוכארי* ו *מוסלמי* על סמך אבו הוריירה ואבו סעיד [שאללה מרוצה משניהם])

בעקבות *חדית' קודסי* (מסורת של הנביא מוחמד [עליו השלום] שבה אלוהים מצוטט על ידו) מכריז על אותם רחמים אלוהיים כדלקמן:

لقد طال شوق الابرار الى لقائي واني الى لقاءهم اشد شوقا

"הצדיקים האדוקים מחכים בקוצר רוח לפגוש אותי, ואני משתוקק יותר לפגוש אותם." (מסופר על ידי *אוסף* חדית' *מסנד אל-פירדאוס* על פי אבו אל-דרדא [שאלוהים ישמח ממנו])

من تقرب الي شبرا تقربت اليه ذراعا

"מי שמתקרב אלי בטווח, אני מקרב לאחד ביד". (מסופר על ידי *אוספי* חדית' *בוכארי ומוסלמי* ברשות אבו הוריירה [שאלוהים ישמח ממנו])

ממסורות אלו נלמד כי היותם של הלבבות חסרי אור [הפנימי] של הידע [והחכמה] אינם נובעים מכל מכשול או קמצנות מצד הבורא והמשפיע (אלוהים), אלא במקום זאת, הלבבות נשללים מהאורות [הרוחניים הפנימיים] הללו בגלל הרוע, העכירות, הזוהמה והאובססיה כלפי אחרים מלבד אלוהים. הלבבות הם כמו כלי וכל עוד הם מלאים במים, האוויר לא זורם לתוכם. באופן דומה, אור הגנוסיס של אלוהים (*מעריפה*) אינו נכנס ללבבות שמתמכרים אליהם מלבד אלוהים. הנביא מוחמד (עליו השלום) אמר:

لولا ان الشياطين يحومون على قلوب بني آدم لنظروا إلى ملكوت السماء

"אם השדים לא היו מרחפים סביב ליבם של בני אדם (כלומר, כל בני האדם), הם היו עדים לריבונות השמיים [בשל טוהרם הפנימי, צלילתם ומצוינותם הרוחנית]". (מסופר על ידי *אוסף* חדית' *מוסנד אחמד* ברשות אבו הוריירה)

לסיכום, המומחיות והמאפיין המיוחד של האדם נובעים מהידע והחוכמה והנעלה מכל הידע הוא ידיעת ישות האל (*דאת*), תכונות (*סיפת*) ופעולות (*אפעל*). בידיעה זו טמון סוד השלמות האנושית ושלמות זו תלויה באושר העילאי של האדם, בניצחון האינסופי ובאושר הנצחי (*סעדה אבאדיה*). על ידי כך האדם הופך להיות מסוגל לחיות בקרבתו ובקרבתו של הקב"ה ולהגיע לשכינה. הגוף הוא ההר (או כלי

התחבורה) של העצמי (*נאפס*) והעצמי הוא משכן הידע והידע [האלוהי] (גנוסיס של אלוהים או *מעריפה*) הוא התכלית האמיתית של חיי האדם והיא התכונה הייחודית של האדם. אחד נוצר רק למטרה זו בדיוק. בדיוק כפי שסוס חולק את התכונה שיש לו את הכוח והכוח לשאת כמות עצומה של משקל עם חמור אך הוא עולה עליו בהרבה בהדר, ביופי ובמהירות, ישנן תכונות מסוימות שהופכות את האדם לעליון על חמור או סוס ותכונות ייחודיות אלה שייכות לתכונות של מלאכים הנמצאים בקרבת אלוהים. האדם הוא יצור בין מלאכים לבעלי חיים מכיוון שמבחינת מזון ומזון, האדם הוא צמחייה; במונחים של חושים, תנועה, יכולות ופעולות, אדם הוא בעל חיים; ומבחינת המראה והבנייה, האחד הוא תמונה על קיר. תכונת הידע ותפיסת המציאות [האנושית] של הדברים והעניינים מבדילה את האדם מבעלי החיים. מי שמפעיל את איברי גופו וחושיו על דעת ומעשה [לפי ידיעה זו, בהתחשב בכך שהעליונה מכל הידיעה היא הידיעה האלוקית המקנה לאדם מצב של גנוסיס], לא רק שהוא דומה למלאכים, אלא ראוי להיכלל בקטגוריית המלאכים ולהיקרא "מלאך אלוקים" (*מל"ק רבאני*) בדיוק כפי שאלוהים גרם לנשים שהיו עדות ליופיו של הנביא יוסף (עליו השלום), הודו:

مَا هَٰذَا بَشَرًا إِنْ هَٰذَآ إِلَّا مَلَكٌ كَرِيمٌ

"זה לא יכול להיות אדם, אלא מלאך אלוהים". (קוראן, פרק 12, פסוק 31)

מי שהופך את הנאות הגוף למרכז מחשבותיו ומעשיו (כלומר, תכלית חייו) ושקוע בהם לגמרי, הרי הוא כבהמה שאין לה שום מטרה אלא לרעות ולאכול, ונכנס לקטגוריה של בעלי חיים. במקרה כזה, אדם יהיה טיפש כמו שור או חמדן כמו חזיר או כועס כמו כלב או חריף כמו גמל או יהיר כמו צ'יטה או רמאי כמו שועל ואם הוא התגלמות כל התכונות והתכונות החייתיות הללו אז הוא יהיה השטן הארור (*שטן אל-רג'ים*).

אין איבר חיצוני אחד או חוש פנימי (או יכולת) שלא ניתן להשתמש בו לקרבה ואינטימיות עם הקב"ה, כפי שיוסבר בספר ההודיה וההודאה. מי שמשתמש באבריו בצורה נכונה (למטרות נכונות) זוכה להצלחה ומי שאינו מציית [למצוות האלוהיות] סובל מהפסד גדול ומושפל. שלמות האושר וההצלחה ושלמות האושר היא בכך שהאדם הופך את המפגש עם אלוהים לתכלית [החיים] שלו, מכאן ואילך כביתו האמיתי, העולם הנוכחי כאבן דרך או תחנה זמנית, הגוף כרכוב הרכיבה שלו, האיברים [והחושים] [הגופניים] כמשרתיו, ויכולת התפיסה וההבנה שלו, שמקום משכנו הוא החלק האמצעי של הלב [הגשמי]. כמלך וחושב על כח המחשבה והדמיון שבקדמת המוח, כשליח המלך, כי הבשורה מהחושים באה לאדם ושוכנת בכוח הזיכרון, הזכירה והזיכרון, ומגנה עליהם (כלומר, החדשות מהחושים) כמו גזבר [השומר על האוצרות]. הלשון היא הביטוי או הדובר שלה, האיברים הפעילים הם השחקנים שלה, חמשת החושים הם המרגלים של ממלכתו וכל אחד מהחושים הללו ממונה לחיפוש ואספקת חדשות. תחום האחריות של העיניים קשור לעולם הצבעים, האוזניים לעולם הצלילים והאף לעולם הריחות. כל החושים הללו צוברים חדשות מעולמם ומספקים אותן ליכולת ההתלבטות והמחשבה. יכולת ההתלבטות והמחשבה, שהיא השליח, מעבירה את החדשות הללו לגזבר המלכות שהוא יכולת הזיכרון. יכולת הזיכרון מוסרת את החדשות למלך (יכולת התפיסה וההתלבטות) ובוחרים את החדשות המועילות לניהול ענייני המדינה, עוזרות להשלים את המסע שלפנינו, להביס את אויבי המדינה ולהתמודד עם שודדי הדרך. זו אושר והצלחה גדולים ליידע את האיברים [והחושים] על אחריותם ולהעסיק אותם

בשחרורם, ובכך טמונה הכרת התודה לאלוהים על ברכותיו [העצומות]. מי ששומר על האיברים [והחושים] ברשלנות [במילוי חובותיהם] הוא מפסיד חסר מזל ומושפל. אדם כזה הוא מתכחש לחסדי ה' כפי שבזבז את הלגיונות או הצבאות האלוהיים שניתנו לו על שהפעיל אותם נגד האויבים, כיבד את האויבים והשפיל את הלגיונות האלוהיים. בסופו של דבר, מגיע לאדם עונש קשה וחרפה בעולם הבא. אנו מבקשים את מקלטו של אלוהים מפני חרפת העולם הבא ומעונשו. אמן.

האנלוגיה המוצהרת שלנו [לעיל] מקבלת חיזוק באמצעות המסורת של כעב אל-אחבאר [שהיה בן לוויה ועוזרו של הנביא מוחמד (עליו השלום)]. לדבריו, הוא אמר לעאישה (שאלוהים מרוצה ממנה) [שהייתה אשתו של הנביא מוחמד (עליו השלום) ומעבירה גדולה של מסורות נבואיות]: "עיני האדם הן המדריכות של האדם, האוזניים הן המגינות שלו, הלשון היא הדובר או המשדר, הידיים הן החיילים, הרגליים הן השליח והלב הוא המלך. אם המלך טוב, גם נתיניו יהיו טובים." היא ענתה: "אתה צודק. שמעתי כך מהנביא מוחמד (עליו השלום)". (מסורת זו הועברה על ידי *אבו נעים* ב[ספר] "רפואה נבואית", *אל-טבראני* ב"*מסנד אל-תאסין*", *וביהאקי* ב"*שעב אל-אימאן*" מפי בן לווייתו ועוזרו הנבואי אבו הורייר [שאלוהים ירצה עליו]]. עלי (שאללה מרוצה ממנו) [שהיה בן לוויה ועוזרו של הנביא מוחמד (עליו השלום)] עשה אנלוגיה של הלב באומרו: "הלבבות הם כלי האל עלי אדמות. האהוב ביותר על אלוהים והאהוב עליו ביותר הוא הרך ביותר, הטהור ביותר והמוצק ביותר. רכות הלב, טוהר ומוצקות הלב היא שהוא רך לאחיו, צלול וטהור בוודאותו ואיתן בדרך האלוהית".

אוביי בן כעב (שאלוהים ישמח ממנו) [שהיה בן לוויה ועוזרו של הנביא מוחמד (עליו השלום)] מסביר את הפסוק הבא:

مَثَلُ نُورِهِۦ كَمِشْكَوٰةٍ فِيهَا مِصْبَاحٌ

"משל אור האלוהים הוא כאילו יש גומחה ובתוכה מנורה". (קוראן, פרק 24, פסוק 35)

אמר: "משל האור [הפנימי] של המאמין ולבו והמשל הזה:

أَوْ كَظُلُمَٰتٍ فِى بَحْرٍ لُّجِّىٍّ

"או כמו מעמקי החושך באוקיינוס עמוק ועצום." (קוראן, פרק 24, פסוק 40)

הוא כמו לבו של צבוע".

זייד בן אסלאם כינה את "הלוח המשומר" ("*לו מחפוד*"; הלוח השמור מכיל תיעוד מלא של כל הבריאה והקיום וכל ההתרחשויות הנוגעות אליהם) המוזכר בקוראן כלבו של מאמין ו[הקדוש הגנוסטי המפורסם]

סאהל אל-תוסטארי השווה את הלב ל"*ארש*" (פשוט "כס" אך במציאות, זהו שלטון הכל-יכול האלוהי) ו"*כורסי*" (המושב השמיימי של המצוינות האלוהית העליונה).

מאפיינים מקיפים של הלב (*Qalb*) והדוגמאות שלו

שיהיה ידוע שיצירתו והרכבו של האדם הם אוסף של ארבעה דברים. לפיכך, יש לאדם ארבעה סוגים של תכונות ותכונות: חייתי, חייתי, שטני ואלוהי. במונחים של כעס וזעם השולטים באדם, הם גורמים לאדם לבצע מעשים חייתיים כמו איבה, טינה, מכות, התעללות מילולית וקללות. במונחים של תאווה ותאוות גשמיות השולטות על האדם, האדם מבצע מעשים חייתיים כמו חמדנות, תאוות בצע, הפקרות וקנאה. במונחים של היותו ציווי אלוהי כפי שנאמר בקוראן:

قُلِ ٱلرُّوحُ مِنْ أَمْرِ رَبِّى

"אמור (הו מוחמד!), הנשמה היא מפקודת אדוני." (קוראן, פרק 17, פסוק 85)

אדם טוען לאדנות ואוהב יהירות, עליונות על אחרים, תכונות ייחודיות ואינדיבידואליות, וסולד משעבוד [לאלוהים], ענווה ושעבוד. באותו אופן, אדם אוהב להיות מודע לכל ידע וקשר עם ידע אהוב על האדם וקשר עם בורות אינו אוהב אותו. אדם טוען שהוא מבין את מציאות הדברים וטוען שרכש ידע וגנוסיס למרות שהתכונות של הבנת כל המציאויות והעליונות על כל הבריאה הם תכונות של אדנות [שאינה הולמת את האדם אלא רק את האל], אך לא תכונות של עבדות ושעבוד [לאלוהים]. על אף שהוא חולק את מאפייני הזעם והתאווה עם החיות ובעלי החיים, לאדם יש את יכולת ההבחנה, ומכאן שיש לו מאפיין נוסף שהוא התכונה השטנית. השטן הוא רע מכף רגל ועד ראש, והאדם משתמש ביכולת ההבחנה שלו בדרכים רעות, משתמש בהונאה ובהונאה כדי להשיג את מטרותיו, וזורע את זרע הרוע במשכן הטוב (כלומר, הקיום האנושי). אלה הם המאפיינים של השדים ואפילו אותם אנשים חולקים את המאפיינים של שדים שיש להם את האלמנטים של תכונות אלוהיות, שטניות, חייתיות וחייתיות. המרכז של כל ארבע התכונות הללו הוא הלב כך שבתוך עור האדם, חזיר, כלב, שטן וחכם נאספים כולם יחד. חזירים הם סמל לתאווה והפקרות. החיה הטמאה הזו, שיש לה תכונות פנימיות רעות, אינה רעה בגלל צבעה ומראהו החיצוני, אלא היא רעה בגלל תאוות הבצע והתאוות שלה. זהו גם מצבו של כלב שהוא התגלמות הזעם. בעלי חיים מסוימים אינם שנואים בגלל שהם בעלי חיים אלא בגלל שיש להם תכונות חייתיות קיצוניות כמו חייתיות ואיבה. באותו אופן, הישות הפנימית (*בטין*) של האדם מחזיקה בחייתיות של החיות, איבה, זעם ותאוות בצע ותאוות של חזירים. חיית פרא מעוררת את זעמה לבצע טבח וחזירים מעוררים את תאוות הבצע שלה לבצע הפקרות והשטן שומר על שתי [התכונות הרעות] הללו במלחמה מתמדת זו נגד זו - לפעמים הוא מסית תאוות בצע נגד זעם ולפעמים מסית זעם כדי להתנגד לתאוות בצע, ובו בזמן הוא משבח את האינסטינקטים המולדים הנובעים מתכונות אלה.

אינטלקט מתפרש כאדם חכם. תפקידו להדוף את ההונאה וההונאה של השטן ולהשתמש בתובנתו העמוקה ובאורו הצלול [של התבונה, ההגינות וההבנה], להשמיד את רמיזות השטן ולהביס את תאוות החזירים בכעס הכלב, משום שהתאווה מסתיימת בכעס [כנגד ההשלכות המזיקות של התאווה]. באופן דומה, האינטלקט צריך לכפות את החזיר על הכלב כדי לשים קץ לחייתיות שלו ולשמור על הכלב (כעס/זעם) מרוסן וצייתן באמצעות חוכמתו ואסטרטגייתו. אם הוא (האינטלקט) יעשה זאת, ממלכת הגוף תשמור על מערכת צודקת ומאוזנת והאיברים ימשיכו לבצע את תפקידיהם המיועדים. אולם, אם החכם (השכל) נכשל במאמציו ואינו מסוגל להתעמת עם השטן ולשעבד את החזיר והכלב, אזי שלושת אלה יהפכו לדומיננטיים על האחד וילכדו אותו בחוזקה בשלשלאותיהם, באופן שלא ישתחרר למרות המאמץ, אלא יהיה משרתם וצייתנו במשך כל חייו. רוב האנשים חיים את חייהם במאסר הזה [רחוק משחרור וחירות אמיתיים] שכן כל מאבקם הוא על תאוות הבטן והאיברים הפרטיים. זה מפתיע כאשר אנשים אלה הופכים את עבודת האלילים למטרה לביקורתם ולועגים לה. אם יוסרו מעיניהם צעיפים עבים של רשלנות וחוסר תשומת לב, הם יהיו עדים לצייתנות ולסגידה שלהם לאדם אחר מלבד אלוהים. לפעמים הם משתחווים לפני החזיר ולפעמים עומדים בידיים שלובות ומשתחווים לפני הכלב [כדי להשתחוות לו]. הגשמת רצונותיהם היא אמונתם והמתנה לבקשתם היא פעולתם. אם המציאות מתגלמת בצורה פיזית בפני אנשים כאלה, הם יעידו במו עיניהם שאין הבדל בינם לבין עובדי עבודה זרה. הם משיגים את אישורו של השטן על ידי סגידה לבעלי חיים כאלה (נטיות ודרישות רעות של העצמי הנמוך). השטן הוא זה שמסית את החזירים והכלבים לקבל שירותים לעצמם מבן אנוש. עובדה היא שבני אדם העומדים לרשותם של חזירים וכלב לכודים ברשת ההונאה של השטן.

כל עבד של אלוהים (כלומר, בן אנוש) צריך לפקוח עין על תנועותיו, דממתו, דיבורו ושתיקתו, ולשמור על עין פנימית של תובנה פקוחה אם אדם מסוגל לעשות זאת במצבו הפנימי בצדק ובהגינות, הוא יגלה אם הוא מבלה את יומו בציות לאלוהים או בעבודת העצמי הנמוך. כמה גדול הדיכוי הזה שסוגדים לעצמי הנמוך הפכו את האדון לעבד ואת הדומיננטי למשועבד! זכות השליטה וההנהגה הייתה שייכת לאינטלקט, אך החזירים, הכלב והשטן חטפו אותה מיד ממנה והפכו אותה למשועבדת וכלואה. כאשר השכל נשלל ממנהיגות, הוא מביא לידי מימוש את הציות לשלושת המאפיינים [הנתעבים] הללו, ותכונות אלו מתבצרות בלב שסופו הסופי אינו אלא הרס והשפלה.

הציות לחזירי התאווה וההפקרות מוביל לחוסר בושה, שפלות, בזבוז, קמצנות, ראוותנות, לשון הרע, חוסר מוסריות, חמדנות, תאווה, חנופה, קנאה, איבה, שנאה ושאר תכונות שפלות [ושליליות] נולדות מהם [בלב ובנפש האדם]. ציות לכלב הזעם והכעס מביא לחריפות יתר, יהירות עצמית, צדקנות, ריכוז עצמי, יהירות, האדרה עצמית, לעג, זלזול, כוונה רעה ורצון לאכזריות ותכונות רעות אחרות נולדות מהם. ציות לאלי הכעס והתאווה הוא למעשה ציות לשטן וכתוצאה מכך לידתם של מאפיינים פנימיים שליליים ונתעבים שהוזכרו לעיל ובנוסף מביא לליבוי מאפיינים פנימיים רעים של הונאה, הונאה, התחממות, עקשנות, חוסר יושר, גסויות ועוד דומים להם. אם המצב הפוך מזה ומעיינות כל הרעות הללו וסיבותיהן הופכים להיות משועבדים לחכמה ולהשפעה המאירה של התכונות האלוהיות, אז התכונות האלוהיות של ידע, חכמה, ודאות, הבנת מציאות הדברים, תובנה עמוקה של הדברים, בולטות על פני אחרים בכוח ראיית הנולד והחכמה, זכות ההבחנה על פני אחרים בשל שלמות הידע ותכונות אחרות [החיוביות הפנימיות הנשגבות] של הלב עוטפות את הלב. אין עוד צורך בציות וכניעה לתאווה ולכעס, אלא במקום

זאת, על ידי החזקת חזירי התאווה כלואים בגבולותיה [של ההגינות והחוק האלוהי] מביאים לתכונות פנימיות גדולות כמו תמימות, הגינות, שביעות רצון, שלווה, התנזרות מהארציות ותאוות בצע חומרנית (*זוהד*), פשטות, יראת אלוהים ויראת אלוהים, סיפוק פנימי ואושר, צניעות וביישנות, מראה פיזי וחיצוני יפהפה, טבע פנימי יפהפה, אופי וגינונים מחדירים את הלב. החזקת כלב הכעס כבול בשלשלאותיו, מביאה לאומץ, טוב לב, גדלות, סבלנות, ריסון העצמי הנמוך [מלהשתולל ולגרום נזק וקשיים לעצמו ולאחרים], סובלנות, התמדה והגינות בכל עסקיו של האדם ואיכויות פנימיות נשגבות דומות נולדות בלב. הלב הוא כמו מראה [מלוטשת] [בצורתו המקורית לפני שהוא מתכסה באבק או נגוע ברעות ובשליליות הפנימיות שבנפש]. לציות לכעס, לתאווה ולשטן [בצורת שכנועים מרושעים שהוא מחדיר ללב] יש השפעה שלילית על יופיה ובהירותה של המראה הזו ו[כתוצאה מכך] האדם אינו יכול לראות בה בבירור את דמותו שלו. האיכויות הפנימיות היפות והראויות לשבח [של הנשמה] מגבירות את הברק והזוהר של המראה הזו עד כדי כך שאפילו היופי האלוקי [של אלוהים] מתגלה בה במלוא הדרו (וזה מה שמכונה "*מעריפה*" או גנוסיס של אלוהים, שהשגתו היא התכלית האמיתית של חייו של האדם) ומציאות החומר המבוקש [במונחים של חשיפת האמת והאמיתות הנצחיות כמטרת המאבק הרוחני הפנימי של האדם]. הבאה *חדית'* (מסורת נבואית או אמירה של הנביא מוחמד [עליו השלום]) רומזת ללב נקי, צלול ומואר שכזה:

اذا اراد الله لعبد خيرا جعل له واعظا من قلبه

"כאשר אלוהים מתכוון להיטיב עם עבדו, הוא יוצר בלבו תוכחה [לעורר השראה לדברים הנכונים ולטוב בכל העניינים]". (מסופר על ידי *חדית'* אוסף *אבו מנסור א-דילאמי* על פי אשת הנביא מוחמד [עליו השלום] אום סלאמה [שאלוהים ירצה ממנה])

סיפור נבואי אחר (*חדית'*) מציין כי מי שיש לו תוכחה בלב, אלוהים ממנה שומר שיגן על לב כזה. לב כזה הוא מרכז הזיכרון של אלוהים ומוצא שלווה באמצעות זיכרון אלוקי כזה. אלוהים אומר:

أَلَا بِذِكْرِ ٱللَّهِ تَطْمَئِنُّ ٱلْقُلُوبُ

"אכן, לבבות מוצאים שלווה ושלווה בזיכרון האלוהים". (קוראן, פרק 13, פסוק 28)

מוסר ונימוסים מגונים ומרושעים משפיעים לרעה על הלב בדיוק כמו שעשן ואבק מערפל את הבהירות והברק של המראה. מראת הלב מתכהה בחשכת החטאים. החושך הזה הוא סוג של צעיף שנמתח בין העבד (כלומר, האדם) לבין אלוהים. צעיף זה עצמו מכונה "חותם" (*טאבה*) ו"חלודה" (*רען*). הקוראן אומר את הדברים הבאים על לב כזה:

كَلَّا ۖ بَلْ ۜ رَانَ عَلَىٰ قُلُوبِهِم مَّا كَانُوا۟ يَكْسِبُونَ

"זו לא המציאות של החומר, אלא חלודה התיישבה על ליבם בגלל מעשיהם [השגויים והמרושעים]". (קוראן, פרק 83, פסוק 14)

أَن لَّوْ نَشَآءُ أَصَبْنَٰهُم بِذُنُوبِهِمْ ۚ وَنَطْبَعُ عَلَىٰ قُلُوبِهِمْ فَهُمْ لَا يَسْمَعُونَ

"אילו היינו רוצים, היינו משמידים אותם על פשעיהם ושמנו חותם על ליבם, כדי שלא ישמעו (יבינו ויתפסו את מציאות הדברים בלבם)". (קוראן, פרק 7, פסוק 100)

בפסוק אחר, אי הקשבה [לאמת ולעצה לרווחת האדם] מתפרשת כאיטום הלבבות. במקום אחר, ההקשבה הותנתה ביראת אלוהים, יראת אלוהים ויראת אלוהים (*תקווה*). אלוהים אומר:

وَاتَّقُوا۟ ٱللَّهَ وَٱسْمَعُوا۟

"היו יראת כבוד, יראת אלוהים ויראת אלוהים והקשיבו". (קוראן, פרק 5, פסוק 108)

وَاتَّقُوا۟ ٱللَّهَ ۖ وَيُعَلِّمُكُمُ ٱللَّهُ

"היו יראת אלוהים, יראת אלוהים ויראת אלוהים; והוא זה שמעניק לך ידע [ומלמד אותך על עניינים לתועלתך, גשמיים ובלתי חומריים, שקודם לכן לא היית מודע אליהם]". (קוראן, פרק 2, פסוק 282)

כאשר החטאים (מעשים רעים, לא מוסריים, מזיקים, שליליים וגורמים נזק עצמי) מתגברים, הלב נאטם ונשלל ממנו הבנת האמת ומהיכולת לתקן את מצבו [השלילי הפנימי]. עניין העולם הבא אינו נשאר חשוב לאדם, הפאר והזוהר הארצי הופכים להיות הכל עבור האדם, האדם נעשה חמדן לנכסי העולם ולעושר ומבזבז את כל כוחותיו בהשגתם, תוכחות על העולם הבא עוברות באוזניו כרוח מבלי להשפיע על הלב והיכולת לתקן את טעויותיו והתשובה על החטאים נלקחת ממנו.

חושך הלב המוזכר בקוראן *ובחדית'* (סיפורים נבואיים), מתייחס למעשה למצב כזה של הלב. מימון בן מוהראן (שאלוהים ירחם עליו) (חכם וקדוש מפורסם) אמר: "כאשר עבד [אלוהים] חוטא - נקודה שחורה מופיעה על ליבו. אם אדם נמנע ממנה [לאחר מכן] וחוזר בתשובה לפני ה' בתשובה כנה ואמיתית של הלב, אזי נקודה זו נמחקת והלב חוזר למצבו [שהיה לפני ביצוע החטא]. אם אדם חוזר על החטא הזה או מבצע חטאים אחרים, אז גם החושך וגם הגודל של הנקודה הזו גדלים עד שמגיע הזמן שבו הנקודה השחורה הזו מקיפה את כל הלב. עצם החושך הזה הוא החלודה של הלב [וכתוצאה מכך האיטום שלו שמונע מכל חיוביות והארה להגיע אליו]". הנביא מוחמד [עליו השלום] אמר:

قَلْبُ الْمُؤْمِنِ أَجْرَدُ فِيهِ سِرَاجٌ يَزْهَرُ وَقَلْبُ الْكَافِرِ أَسْوَدُ مَنْكُوسٌ

"לבו של המאמין נקי [ומואר ומואר] עם מנורה דולקת בתוכו [המפיץ אור בבהירותו ובזוהרו בגלל שאיפותיו הרוחניות של האדם לשנותו לכל דבר חיובי] ולבו של חסר האמונה חשוך ומתהפך [בגלל העדר מאמציו הרוחניים ושביעות רצונו מהשלילי, נטיות כלפי מטה]". (מסופר על ידי *אוספי* חדית' *מוסנד אחמד וא-טבראני* מפי בן לוויה נבואי אבו סעיד [שאלוהים ישמח ממנו]).

ציות לאלוהים [על ידי קיום המצוות האלוהיות] והתנגדות לתאוות העצמי הנמוך (*נפס*), משמשים כמלטש הלב והחטאים מחשיכים אותו (הלב) כלילה חשוך. עשיית מעשים טובים לאחר ביצוע חטאים אינה משאירה את הלב חשוך, אלא אורו מצטמצם בדיוק כמו מראה שנחשפת לנשימה חמה ואז מתנקה, ואז שוב נחשפת לנשימה חמה שמכתימה את פני השטח שלה, תישאר ירידה מסוימת בזוהר שלה והשפעת המריחה הזו לא תימחק לחלוטין. הנביא מוחמד (עליו השלום) הזכיר ארבעה סוגי לבבות:

القلوب اربعة قلب اجرد فيه سراج يزهر، فذالك قلب المؤمن، وقلب اسود منكوس فذالك قلب الكافر، وقلب اغلف مربوط على غلافه فذالك قلب المنافق، وقلب مصفح فيه ايمان ونفاق، فمثل الايمان فيه كمثل البقلة يمدها الماء الطيب، ومثل النفاق كمثل القرحة يمدها القيح والصديد فاى المادة غلبت عليه حكم لها وفي رواية ذهبت به

"לבבות הם מארבעה סוגים: סוג אחד של לב נקי [ויש בו בהירות וצלול], יש בו נר דולק [מאיר ומפיץ אור]. זהו ליבו של המאמין. סוג אחד אם הלב כהה והפוך. זהו לבו של הלא מאמין. סוג אחד של לב עטוף בכיסוי ופתחו סגור. זהו לבו של צבוע. סוג אחד של לב מתקיים בו גם אמונה וגם צביעות. האנלוגיה של האמונה בלב כזה היא כמו ירק [וצומח] שצומח במים טהורים, ואנלוגיה של צביעות היא כמו פצע שהולך ומחמיר בגלל הפרשות וחומר מטונף שבו. כל חומר שישלוט יצווה על לב כזה". (מסופר על ידי *אוספי* חדית' *מוסנד אחמד ואל-טבראני סע'יר* על פי חברו הנבואי אבו סעיד אל-ח'דרי [שאלוהים ישמח ממנו]).

אלוהים אומר:

إِنَّ ٱلَّذِينَ ٱتَّقَوْاْ إِذَا مَسَّهُمْ طَـٰٓئِفٌ مِّنَ ٱلشَّيْطَـٰنِ تَذَكَّرُواْ فَإِذَا هُم مُّبْصِرُونَ

"אכן, אלה שיש להם יראת אלוהים, יראת כבוד, מודעות ויראת אלוהים, כאשר הם מקבלים שכנוע [נתעב] מהשטן [בלבם], הם עוסקים בזיכרון אלוהים ומיד נבהלים מכך [ביודעם היטב שהשטן מנסה לשכנע אותם לעשות משהו רע והם לא מרשים אפילו לרגע לחשוב על כך בלבם]." (קוראן, פרק 7, פסוק 201)

פסוק זה מגלה שחיי הלב, החכמה, התבונה והמודעות נעשים על ידי זכירת ה', ורק אותם אנשים העוסקים בזיכרון ה' שיש להם את תכונת *התקווה* (יראת ה', יראת ה', הכרה ויראת ה'). ההיזכרות האלוהית מובילה לגילויים רוחניים (*קאשף*) שהם הצלחה אדירה ואמצעי למפגש עם האל (כלומר, גנוסיס או "*מעריפה*", שהשגתם היא המטרה האמיתית של חייו של האדם).

דימוי הלב ביחס לידע – מראה מלוטשת של הלב ואור האמת המשתקף בו

יש לדעת כי מושב הידע ומשכן הוא הלב. במילים אחרות, העדינות הרוחנית האלוקית היא שמנהלת את המערכת של כל האברים והיכולות. כל האיברים משרתים את העדינות הזו וכפופים לה. ביחס לטבע האמיתי של הדברים והידע, הדמיון של הלב הוא כמו מראה ביחס לאובייקטים נראים או לדברים מובנים. התמונה של כל חפץ והופעה נראית במראה [של הלב]. באופן דומה, המציאות של כל חפץ ידוע מוטבעת על הלב. בדיוק כמו שמראה היא אובייקט נפרד, הופעות של אובייקטים נראים הם אובייקטים נפרדים וההשתקפות שלהם במראה היא עניין נפרד, אותה הבחנה קיימת עבור הלב וכמו המראה, ישנם שלושה דברים הנוגעים ללב. הראשון הוא הלב, שנית המציאות או הטבע האמיתי של הדברים, ושלישית השתקפות המציאות של הדברים המופיעים בלב. הלב הוא היודע; המציאות והטבע האמיתי של הדברים נכנסים לתוכה. עובדות ידועות הן אובייקטים, וידע הוא שם ההשתקפות של העובדות הידועות הללו בלב. בדיוק כמו ששלושה דברים נדרשים כדי לתפוס חרב: זה שאוחז, כמו היד; מה שנתפס, כמו החרב; ופעולה של חיבור החרב והיד על ידי הנחת החרב ביד הנקראת פעולת האחיזה, כך גם נוכחות צלם המובן לתוך הלב נקראת הבנה. באופן דומה, השתקפות הדימוי של המובן או הידוע לתוך הלב נקראת ידע. לפעמים יש מציאויות ועובדות, וגם הלב נוכח, אבל אין רכישת ידע והבנה. הסיבה לכך היא שידע הוא שמה של מציאויות שנכנסות ללב. בדיוק כמו שחרב ויד קיימות בנפרד אך אין אחיזה או אחיזה מכיוון שכדי שזה יקרה, היד חייבת להגיע לחרב ולאחוז בה. ההבדל בין אחיזה לידע הוא שבאחיזה, החרב נכנסת ליד, אבל המציאות לא נכנסת ללב. לאדם אחד יש ידע על אש, אך אין זה מרמז על כך שהאש עצמה נוכחת בלב. אלא יאמר, שמציאות האש היא בלב, הדומה לקיומה ולהופעתה החיצונית. לפיכך, הלב הושווה למראה מכיוון ששום דבר [פיזי] לא נכנס לתוכו, במקום זאת, ההשתקפות או הדימוי של אובייקט מופיעים לתוכו בהתאמה לקיומו האמיתי.

דמיון ודמיון של הלב למראה: עדיף להשוות את הלב למראה. סיבה אחת היא מה שהוזכר לעיל. הסיבה השנייה היא שמסיבות מסוימות התמונה [של חפץ] אינה מופיעה במראה. באופן דומה, בנסיבות מסוימות, מראת הלב נשללת מידיעת המציאות של הדברים. ישנן חמש סיבות לכך שתמונות של אובייקטים אינן משתקפות במראה: ראשית, בגלל פגם בהיווצרותה, למשל, ייתכן שמדובר רק בחתיכת ברזל גולמי [שלא עוצבה ולוטשה] או שיש פגם במהותה, או שצורתה אינה נכונה. שנית, בגלל פגם כלשהו שאולי התגנב לתוכו או שהוא היה חלוד או שהברק והבהירות שלו פחתו [בגלל אבק שכיסה את פני השטח שלו]. שלישית, מכיוון שהוא הוסב או הוזז למרחק מהכיוון של האובייקט שאת דמותו הוא אמור לשקף, למשל, האובייקט [שהוא אמור לשקף] הועבר מאחורי המראה. רביעית, צעיף או וילון נמתח בין המראה לאובייקט. חמישית, בשל הבורות בכיוון האובייקט שדמותו צריכה להיראות במראה, כאשר הצורך הוא למקם אותו מול המיקום והכיוון של המראה כדי לשקף את דמותו בה.

כזה הוא מצב המראה של הלב. כל ענייני האמת והמציאויות יכולים להתגלות לתוכה. אבל לבבות רבים אינם מקבלים את הידע הזה. יש לכך את אותן חמש סיבות. ראשית, הלב עשוי להיות פגום מיסודו, למשל, ללב של ילד אין את היכולת לגלות מציאויות אלה. שנית, הלב מתלכלך ומוכתם בבוץ של חטאים (מחשבות, רגשות, מילים ומעשים שגויים, שליליים וראויים לגינוי) ובזוהמה של תאוות, וכתוצאה מכך מאבד את הבהירות, הצלילות והטוהר שלו. האמת אינה מתגלה בלב חשוך. המציאות מפסיקה להתגלות בה ביחס לחשיכתה ולזוהמה שנערמה עליה. סיפור נבואי (*חדית'* הנביא מוחמד עליו השלום) מצביע על אותה מציאות:

من قارف ذنبا فارقه عقل لا يعود اليه ابدا

"שכלו של אדם החוטא, נפרד מזה שאינו חוזר [ובכך אינו מסוגל לתפוס את מציאות הדברים]".

זאת אומרת, שיופיעו בלבבות כאלו בוץ ורוע, מחמת חטאים, שלא יתפוגגו לעולם, ואי אפשר לתקן את זה. נכון לומר שעשיית מעשים טובים וצדיקים לאחר ביצוע חטאים מסיימת את השפעת החטאים על הלב, אך האם הלב יכול לחזור לאותו מצבו המקורי לפני החטאים? אף פעם! המציאות היא שאם אותו אדם היה עושה רק מעשים נכונים, אז הלב היה מגביר את הזוהר והרפיון. אובדן בהירות מוגברת הוא, ללא ספק, אובדן כזה שלא ניתן לפצות עליו. כאשר מראה חלודה מטופלת ומלוטשת, היא מחזירה לעצמה את הברק שלה, אך האם ניתן להשוות את המראה המטופלת בבהירות ובברק למראה שמעולם לא החלידה? בכל מקרה, ציות לאלוהים והתנגדות לנטיות התאווה או ההליכה אחר הרצונות השפלים של העצמי הנמוך, מביאים לבהירות ורפיון, ומסירים את הערפול [וההשלכות] של החטאים. אלוהים אומר:

وَالَّذِينَ جَاهَدُوا فِينَا لَنَهْدِيَنَّهُمْ سُبُلَنَا

"אלה ששואפים בדרכינו, אנו בוודאי ובהחלט נדריך אותם בדרכינו". (קוראן, פרק 29, פסוק 69)

שליח האל, הנביא מוחמד (עליו השלום) אמר:

من عمل بما علم ورثه الله علم ما لم يعلم

"אלוהים מעניק למי שפועל על פי הידע שהוא יודע, את הידיעה שהוא לא יודע". (סיפור זה מדווח באוסף של מסורות נבואיות *אבו נעים פיל חוליה* בסמכותו של בן לוויה הנבואי ועוזרו אנס [שאלוהים ישמח ממנו]).

הסיבה השלישית היא, שיכול להיות שהלב רחוק מהתמודדות עם המציאות המבוקשת, למשל, יש חסיד וצדיק שהולך במצוות ה', ומשום כך יש לו לב שיש בו בהירות, אך האמת אינה משתקפת בלב זה, מפני שאינו מבקש אמת. אדם כזה משקיע את כל מאמציו ומרצו בעבודת אלוהים ובצבירת האמצעים הכלכליים [לנוחות העולם], ולכן ההתבוננות באדנותו של אלוהים (*רוביה*), ריבונותו ואמיתות ומציאויות אלוהיות נסתרות אינה דבר שהאדם רגיל אליו. האמת והמציאות האלוקית אינן מופיעות ומשתקפות בלב כזה [כי הוא אפילו אינו מחפש אותן אלא עוסק בעניינים חומריים, ארציים ולא רוחניים אחרים]. אלא רק העניינים הללו מתגלים למי שהאדם מהרהר בו בדרך כלל. לדוגמה, אם אדם מהרהר בפגמים ובחסרונות של מעשיו ומעשיו וחסרונות של העצמי הנמוך שלו, אז מציאויות הקשורות אליהם מתגלות בלבו. אם אדם מתלבט בנבכי העניינים הכלכליים [הקשורים לפרנסתו], הרי שהמורכבויות הללו מתגלות בלבו. אם כן, חשבו על כך, אם הגבלת עצמנו למעשים נכונים ולמעשי פולחן גופניים הופכת לצעיף או מכשול בדרך לחשיפת ההצצה לאמת (אמיתות נצחיות, אמיתות ומציאויות מהממלכה הרוחנית), אז מדוע התשוקות והתאוות של העצמי הנמוך וההיאחזות וההסתבכות של העולם והארציות לא יהוו מכשול לחשיפת מציאויות?

הסיבה הרביעית היא הצעיף שהופך למכשול בדרך לחשיפת האמת. לדוגמה, לפעמים אדם השולט בתאוותיו ובתשוקותיו בהיותו עבד צייתן ועובד [של אלוהים], עדיין נמנע ממנו להבין את המציאות למרות ההתלבטויות וההתבוננות. חסך זה נובע מאמונה כלשהי שהשתרשה במוחו של האדם מילדות מוקדמת עקב הליכה [עיוורת] אחר אבותיו ומונעת כל דבר להתגלות ללבו בניגוד לפרשנויות מחמירות של הדוקטרינות שקיבל בעיוורון. אמונה זו הפכה כעת לאבן נגף עיקשת בפני כל עניין הנוגד אותה או מנוגד לה לחלוטין. זהו צעיף כזה שמאפיל על תיאולוגים סכולסטיים רבים, אינטלקטואלים, אנשי ידע אך בעלי דעות קדומות וקנאות דתית, ואפילו אנשי רפורמציה (*סולהא*) שמחשבותיהם והרהוריהם ממוקדים בשליטה על השמיים והארץ, נטולי הבנה של מציאויות ואמת. הם מוסתרים בשל ההליכה העיוורת שלהם אחר אמונות דוגמטיות שהשתרשו היטב בליבם ובמוחם עד כדי כך שהם מאבדים את היכולת לקבל כל דבר שנוגד אותם [גם אם זו האמת]. באופן דומה, אמונות דוגמטיות אלה הופכות למכשולים ומסכות בדרכם להבין את האמת ולתפוס אותה.

סיבה חמישית היא הבורות לגבי הכיוון שממנו ניתן להשיג את הידע המבוקש. זה לא אפשרי עבור תלמיד [מתחיל או מתחיל] להשיג את הידע של הלא נודע מבלי להשיג תחילה את הידע הידוע הקשור למה שמחפשים. אז זה לא מספיק רק להחזיק את הידע הידוע הרלוונטי, אלא הוא צריך להיות מסודר בסדר מיוחד שנחשב אמין על ידי אנשי הידע [כדי שהמסקנה הלוגית תוכל להתרחש]. לכידת הידע המבוקש על הלא נודע אפשרית באמצעות הרשת הפרושה על הידע הידוע [מסודר בדרך מסוימת באמצעות תהליך של דדוקציה]. יש צורך שלפני כל ידיעה יבואו שני ידע הנמצאים בסדר מסוים ומשולבים יחד כדי להביא לידיעה שלישית [שלא הייתה ידועה קודם לכן] בדיוק כמו שילד נולד משילוב של זכר ונקבה. כמו כן, הכרחי שהידע יהיה תואם וקשור קשר הדוק זה לזה בזיקה טבעית. לכן, אם מישהו רוצה להשיג סייח מהאיחוד של סוס וגמל אז הוא יתאכזב כי כדי שזה יקרה, יהיה צורך בסוסים זכרים ונקבות וגמל לא יכול למלא את הצורך הזה [בגלל היותם מין אחר]. כמו כן, לכל ידע יש שני עקרונות מיוחדים ויש מתודולוגיה מיוחדת לאיחודם ורק הקפדה על המתודולוגיה הנכונה תביא לידע הרצוי. הבורות בעקרונות הללו ובאופן שילובם היא המעכבת את הידע וההבנה. לכן, כפי שהוזכר לעיל

באנלוגיה של מראה, הבורות בכיוון האובייקט הרצוי שתמונתו מבוקשת במראה, תביא לכך שהתמונה לא תוצג במראה והמטרה לא תושג. לדוגמא, אם מישהו רוצה לראות את צווארו במראה אך הציב את המראה מול פניו, ברור שהצוואר לא ייראה במראה המבוקשת; תמונת הפנים, שלא התבקשה, מופיעה בו. וכן אם מניחים מראה מאחורי הצוואר, גם אז הצוואר לא נראה, אלא המראה הייתה נעלמת מהעין. כדי לראות את הצוואר יש צורך במראה שנייה ויש להציב אותה מול העיניים באופן שיראו בה את המראה האחרת [המונחת מאחורי הצוואר]. ואז האדם יכול לראות את הצוואר, מפני שהשתקפות הצוואר תהיה מוטלת על המראה הראשונה, והשתקפות ההשתקפות תיפול על המראה השנייה. קשיים כאלה מתמודדים במרדף אחר ידע, מתמודדים איתם נושאים מורכבים הרבה יותר. בני אדם כאלה לא קיימים על פני כדור הארץ שיכולים להיתקל בכל המורכבויות הללו וזו הסיבה לכך שרבים מהמציאויות והידע אינם נתפסים. אלו הן כמה סיבות שהופכות למכשול בדרך הבנת האמת והמציאויות [הרוחניות הנצחיות] על ידי הלבבות, אחרת כל לב [או נשמה] מסוגל במהותו לקלוט את המציאות בשל היותו ציווי אלוקי, בהיותו אדוני ואצילי [בשל מקורו האלוקי], והוא נבדל באופן מובהק מכל החומרים של היקום ומעבר לו [בשל תכונותיו המיוחדות ותכונותיו הנאצלות]. את מעלתו, ייחודו ומעלתו של הלב [או הנשמה] ניתן לשפוט מלמטה את האמירה הא-לוהית:

إِنَّا عَرَضْنَا ٱلْأَمَانَةَ عَلَى ٱلسَّمَٰوَٰتِ وَٱلْأَرْضِ وَٱلْجِبَالِ فَأَبَيْنَ أَن يَحْمِلْنَهَا وَأَشْفَقْنَ مِنْهَا وَحَمَلَهَا ٱلْإِنسَٰنُ ۖ إِنَّهُۥ كَانَ ظَلُومًا جَهُولًا ﴿٧٢﴾

"אכן הצענו את האמון לשמים ולארץ ולהרים והם סירבו לשאת אותו ופחדו ממנו, אך בני האדם התחייבו לשאת אותו. אכן, אחד (בן האדם) היה לא צודק ונבער". (קוראן, פרק 33, פסוק 72)

פסוק זה מתייחס למאפיין המיוחד של האדם, המבדיל באופן מובהק את האדם מיצורים נשגבים, רחבים וחזקים כמו שמים וארץ, הרים, וכשיר לשאת את אמונו של הקב"ה [כאשר כל שאר הבריאה לא נמצאה ראויה לכך]. אמון [אלוהי] זה הוא המונותאיזם או האחדות (*תוחיד*) והגנוסיס של האל (ידע רוחני חווייתי או *מעריפה*). כל אדם מסוגל מולדת ומהותית לשאת את כובד הנאמנות [הא-לוהית המפוארת] הזו, אך מסיבות שהוזכרו לעיל הוא מאבד את האומץ לממש את הנאמנות הזו ואינו מסוגל עוד לשאת את כובד הנאמנות הזו. בהקשר זה אמר שליח האל, הנביא מוחמד (עליו השלום):

كل مولود يولد على الفطرة فأبواه يهودانه وينصرانه ويمجسانه

"כל ילד נולד על ה*פיטרה*' (הטבע המקורי הפנימי האמיתי של האדם התואם לחלוטין את הרצון האלוהי, המציאות האלוהית והאמיתות האוניברסליות הנצחיות ונוטה לאמון האלוהים שהאדם ניחן בו באופן מובהק, כלומר, מונותאיזם וגנוסיס אלוהי), ואז הוריו הופכים אותו ליהודי, נוצרי, או Magian (המרמז על מסורות דתיות ואידיאולוגיות מגוונות הקיימות בעולם ובכך מעצב את האדם לתוך ההקשר הדתי, האידיאולוגי, התרבותי, הגיאוגרפי והאינטלקטואלי שלו)." (סיפור זה מדווח על ידי אוסף של סיפורים נבואיים *סאחיח בוכארי* וסאחי *מוסלמי* על פי חברו הנביא אבו הורייה [שאלוהים ישמח ממנו]).

הנביא מוחמד (עליו השלום) הוסיף ואמר: "אלמלא השדים המרחפים מעל ליבם של בני אדם (כלומר, בני האדם), הם היו עדים לשלטון השמיים". זוהי התייחסות לרבים מהמכשולים הללו שהופכים לצעיפים בין הלב לבין השלטון [השמימי]. מישהו שאל את עבדאללה בן עמר [שהיה בן לוויה ועוזר נבואי] על אלוהים והיכן הוא נמצא והאם הוא בשמים או בארץ: "אלוהים נמצא בלב עבדיו המאמינים". ישנו *חדית'* (סיפור או מסורת) של הנביא מוחמד (עליו השלום):

لم يسعنى ارضى ولا سمائى ووسعنى قلب المئومن اللين الوادع

"[אלוהים אמר:] לא ארצי ולא שמי יכלו להכיל אותי, אלא לבו הרך והרגוע של עבדי [יש לו את היכולת להכיל אותי]."

סיפור נבואי נוסף (*חדית'*) הוא כדלקמן:

قيل يا رسول الله من خير الناس، فقال كل مئومن مخموم القلب، فقيل وما مخموم القلب، فقال: هو التقى النقى الذى لا غش فيه، ولا بغى ولا غدر ولا غل ولا حسد

שליח האל, הנביא מוחמד (עליו השלום) נשאל: "מי הם הטובים שבאנשים?" הוא השיב: "כל מאמין שהוא '*מח'מום אל-קלב*'". הוא נשאל: "למה מכונה '*מח'מום אל-קלב*'?" הוא השיב: "לב שהוא כל כך ירא שמים ונקי [וטהור מכל זוהמה פנימית ושליליות ורוע] שאין בו לכלוך של שקר ומרמה, לא בגידה ולא מרד, ולא חוסר יושר או חוסר אמינות, ולא טינה או קנאה [כך שהלב טהור ונקי מכל רע ושליליות ופגמים]".

זו הסיבה לכך שעומר (שאלוהים ישמח ממנו) אמר: "בכל פעם שלבי ראה את אלוהים, הוסר המסך בגלל '*תקווה*' (אדיקות ויראה אדוקה, יראת אלוהים ויראת אלוהים)". כי אם מורמים את הצעיף למישהו בין אלוהים ללבו, הוא רואה את העולם החומרי הנראה לעין ואת השליטה השמימית או השליטה בעולם הבלתי נראה, ורואים את גן העדן, שרוחבו של חלק ממנו הוא רוחבם של השמים והארץ. בכל הנוגע לגן העדן האחר, הוא עדיין מוגבל למרות שאינו מתאים למרחב הרחב של השמים והארץ בשל היותו רחב בהיותו רחב בגודלו ומצפנו מרחיק לכת. אך גן העדן שהלב עד לו אינו יודע גבולות לאורכו ולרוחבו, הוא גן העדן של שלטון הממלכה הבלתי נראית (*עלם אל-מולכ*) וממלכת המלאכים (*עלם אל-מלכות*). אמנם, חלקו הנכנס ללב הוא מוגבל, אך אם מסתכלים עליו מנקודת המבט של הידיעה האלוקית, זהו תחום שהוא אינסופי ועצום. אם שני העולמות של המלכות הא-לוהית (*עלם אל-מלכ*) וממלכת המלאכים (עלם *אל-מלכות)* מוזכרים יחד, אזי הם נקראים שכינה א-לוהית המקיפה את כל הדברים הקיימים. הסיבה לכך היא שהאדנות האלוהית מקיפה את כל הדברים. כל מה שנוכח מלבד אלוהים הם או פעולותיו או ריבונותו או משרתיו. מה שמופיע בלב האנושי מהקיום הזה הוא גן עדן עבור חלק מהאנשים, אבל עבור אנשי האמת, זה לא גן עדן אלא אמצעי לזכות בו, ושליטתו הקיימת של האדם בגן עדן היא פרופורציונלית למידת הידע של האדם. במילים אחרות, מה שאדם יודע על מידותיו של אלוהים ומעשיו

שנחשף לאדם, עד כדי כך גן העדן יהיה רחב ידיים עבורו. מטרת מעשי הציות והפולחן היא שפני השטח של הלב יטוהרו ויטהרו כמו מראה, ולא יישארו בהם עכירות וזוהמה. מטרת טיהור הלב היא שאור האמונה וזוהר הגנוסיס יחלחל אליו. שני הפסוקים הבאים מתייחסים לאותו אור של אמונה והארה והארה של הגנוסיס (*מעריפה*):

فَمَن يُرِدِ ٱللَّهُ أَن يَهْدِيَهُۥ يَشْرَحْ صَدْرَهُۥ لِلْإِسْلَٰمِ

"כל מי שאלוהים רוצה להדריך, הוא מרחיב את הלב *לאסלאם* (במובן האמיתי של המונח, הכוונה היא לכניעה לרצון האל ולטוהר ולהארה של הנשמה שאור האמונה האמיתי והגנוסיס האלוהי מביא לתוכו)." (קוראן, פרק 6, פסוק 125)

أَفَمَن شَرَحَ ٱللَّهُ صَدْرَهُۥ لِلْإِسْلَٰمِ فَهُوَ عَلَىٰ نُورٍ مِّن رَّبِّهِۦ

"מי שאלוהים פתח את לבו והתרחב לרווחה בנכונות להתמסר לו, הוא מואר באור [הזורם] מפרנסתו (כלומר, אלוהים) [האם ניתן לדמות אותו לעיוור וחרש לב?]" (הקוראן, פרק 39, פסוק 22)

מדרגות הארה ואמונה: הארה ואמונה זו יש לה ג' מדרגות: המדרגה הראשונה היא אמונת הדיוטות שהיא חיקוי עיוור בלבד. הדרגה השנייה היא אמונתם של תיאולוגים סכולסטיים המעורבת בחשיבה לוגית. המדרגה השלישית היא אמונת הגנוסטים, שהיא ראייה ברורה באור הוודאות.

מובאת דוגמא [כאן] כדי לבאר את הדרגות הללו. הדוגמה לכך היא שבירור נוכחותו של זייד בבית יכול להיעשות בשלוש שיטות. [שיטה] אחת היא שאתה מקבל את הבשורה על נוכחותו באמצעות אדם נאמן שלא יוחס לשקר ולשקר. אתה מסתפק בחדשות שמביא אדם כזה ומפתח את הוודאות הזו שזייד אכן נמצא בבית. זוהי דוגמה לאמונתם של הדיוטות או של אנשים רגילים המבוססת על הליכה [עיוורת] בלבד. כזה הוא מצבם של ההדיוטות, שכאשר הילד מגיע להבחנה [ומסוגל להבין את החיים בכוחות עצמו] מקבל את מה שהוא שומע, ללא כל היסוס, מפי הוריו וממוריו, על קיומו של אלוהים, ידיעתו, כוחו ועוד תכונות אלוהיות כאלה, שליחות הנביאים והמצוות הא-לוהיות שהם הביאו. אמונות כאלה מושרשות ומושרשות במוחם עד שכל מה שמתנגד להן אפילו לא עובר על דעתם. זאת משום שיש להם דעה טובה לגבי אמיתות הוריהם ומוריהם ואינם מהססים לקבל ולהאמין לכל ידיעה [או מידע] מהם. אמונה כזו היא סיבה לגאולה בעולם הבא, אך מאמינים כאלה נשארים בדרגה ובקטגוריה] של "אנשי ימין" (*"אשאב אל-יאמין"*, או אנשים רגילים חסידים וצדיקים הזכאים לקבלה אלוהית) והם אינם נכללים בין מקורבי האל (*מוקרבין*) [שהדרגה הגבוהה ביותר שלהם היא שלמות רוחנית. השגה ומדרגה לפני ה'] מכיוון שכדי להיות אינטימיים עם האלוהי (*תקרוב*), יש צורך שהלב יהיה מואר בגילוי מיסטי, תובנה רוחנית פנימית עמוקה והרחבת הלב באור הוודאות. תכונות [נאצלות] אלה אינן נמצאות באמונה המבוססת על הליכה עיוורת, מלבד האפשרות לטעויות במה שזוכרים משמיעת יחידים [במה שנוגע לדוקטרינה].

השיטה השנייה לרכישת ידע על נוכחותו של זייד בבית היא שאתם בעצמכם מקשיבים לקולו באוזניכם בזמן שהוא בבית ואתם מחוץ לחומת הבית. האזנה לקולו תגרום לבירור רב יותר [של נוכחותו של זייד בבית] בהשוואה למישהו [אמין ואמין] שיספר לך על כך, כי הקול מתווכח על המראה והצורה ועולה בלב שהקול שייך לאדם מסוים. אמנם אמונה זו מהולה באהבה ובהוכחה, אך עדיין קיימת אפשרות לטעות [בסוג זה של אמונה], שכן הקולות לפעמים דומים זה לזה ולפעמים אדם אחד יכול לחקות את קולו של אדם אחר מתוך העמדת פנים, והשומע אינו מסוגל להבחין בין שני הקולות ויכול להטעות. כי אדם לא חשב על דבר כזה [שהוא יעשה דבר כזה ומטרת החיקוי הזה].

השיטה השלישית [לפתח ודאות, למשל, לגבי נוכחותו של זייד בבית] היא להיכנס לבית ולראות את זייד בעצמך. זהו גנוסיס אמיתי (*מעריפה*) או ידע והתבוננות חווייתית אמיתית בוודאות. הגנוסיס (*מעריפה*) או הידע החווייתי הזה דומה לזה של הקרובים והידידים של האל (*מוקרבין*) והקדושים או אנשי האמת (*סידיקין*) מכיוון שהם מאמינים לאחר התבוננות [אישית]. בדרך זו, אמונתם כוללת את אמונתם של ההדיוטות והתיאולוגים הסכולסטיים (*Mutakallemeen*), אך עקב העלייה בהתבוננות, האמונה מתחזקת עד כדי כך שלא נותרת אפשרות לטעות. אולם, הגנוסיס (*מעריפה*) או הידע החווייתי הרוחני של כל ידידי האל (*מוקרבין*) והקדושים או אנשי האמת (*סידיקין*) אינו באותה רמה, אלא ישנם הבדלים בדרגות [של הקרבה, האינטימיות, הגילוי הרוחני והוודאות עם האל]. את ההסבר להבדלים אלה בדרגות ובדרגות ניתן ללמוד שוב מהדוגמה של זייד. אדם אחד רואה היטב את זייד בחצר הבית מקרוב באור יום. אדם שני רואה אותו בתוך החדר או מרחוק או בערב כשאור היום נסוג. התבוננות בגוף ראשון מושלמת יותר מזו של גוף שני, למרות שתפיסתו של האדם השני עדיין נכונה, אך אין מבחינים בפרטים הקטנים ובתווי פניו הנסתרים. ההבדל בדרגות של ראיית אמיתות שהתגלו על ידי אלוהים וידע [רוחני] הוא מסוג זה. ההבדל בהשגת הידע הוא כאילו אדם רואה את זייד, עמרו ובכר ואילו אחר רואה רק את זייד. הידע של הראשון הוא בוודאי גדול יותר מזה של השני [בגלל שפע הדברים הידועים לראשונים וכזה הוא מצב הלבבות ביחס לידע החווייתי הרוחני].

ההבדל בין לימוד (*תעלום*) לבין השראה רוחנית (*אלהאם*) - מציאות ההבדל בין תיאולוגים סכולסטיים לבין הולכי הדרך הרוחנית:

כניסתו של ידע לא קונבנציונלי ללב מתרחשת בדרכים שונות. לפעמים הידע הזה נאסף בלב כאילו הוכנס לתוכו באופן בלתי מורגש ולפעמים הוא נרכש על ידי ויכוחים ולמידה. הידע הראשון נקרא "התעוררות רוחנית או השראה" (*Ilham*) והשני נקרא "ידע נרכש". הידע הקודם הוא משני סוגים: הראשון הוא שהנמען אינו יודע את מקור הידע הזה והוא מכונה התעוררות רוחנית או השראה (*Ilham*) או "מתת ללב" (*Nufikha fil Qalb*). השני הוא שהמדיום שדרכו מועבר הידע הזה ידוע, כלומר רואים את המלאך ששם את הידע הזה בלב ומכנים אותו "התגלות אלוהית" (*וואחי*). הראשון קשור לקדושים ולגנוסטים והשני קשור לנביאים, והידע הנרכש באמצעות לימוד והוכחות הוא ייחודי למלומדים.

המציאות היא שללב האדם יש את היכולת להבהיר בו מציאויות של דברים. אם הלבבות מאבדים את היכולת הזו, זה נובע מאותן חמש סיבות שהוזכרו קודם. הסיבות הללו הופכות לצעיפים בין מראת הלב לבין "הלוח המשומר" (*לו מחפוד*) שבתוכו חקוקים כל העניינים שהוכרעו מאז ומעולם. הופעת האמת במראה הלב ממראה הלוח השמור היא כמו התמונה ממראה אחת המופיעה באחרת. שלילת לבבות מהמציאויות הללו עקב מכשולים כאלה היא כמו צעיף הנכנס בין שתי מראות. בדיוק כפי שניתן להסיר את הצעיף במשהו כמו יד, הצעיף שבין הלוח המשומר (*לו מחפוד*) ומראה הלב מוסר על ידי רוח הרחמים האלוהית ואותן מציאויות מתחילות להופיע בו שנמצאות בלוח המשומר (*לו מחפוד*).

זה קורה לפעמים בחלומות ואירועים עתידיים באים לפנינו. ההסרה המלאה של הצעיף מתרחשת עם המוות. המוות הוא מציאות כזו שכל העניינים הנסתרים מתבהרים איתו וכל המכשולים לתפיסת המציאות מוסרים. כתוצאה מכך, הארות של מורכבויות הידע מופיעות מהתחום הבלתי נראה; לפעמים כמו ברק לכמה רגעים ולפעמים ברציפות ובאופן קבוע, אבל זה קורה לעתים רחוקות. אין הבדל בין לימוד (*תעלום*) לבין התעוררות רוחנית או השראה (*אלהאם*) מבחינת הידע והמקום שבו שוכן הידע (כלומר, הלב). אם יש הבדל, אז זה רק שהצעיף מורם בהתעוררות רוחנית או בהשראה (*אילהאם*) ובלימוד, יש להשתמש באמצעים לרכישת [ידע] ולהרים את הצעיף שלא בשליטתו של האדם. באופן דומה, ההבדל היחיד בין התגלות אלוהית (*וואחי*) לבין התעוררות רוחנית או השראה (*אלהאם*) הוא שמעניק ההשראה אינו נראה באחרון וניתן לראותו בהתגלות אלוהית. בין אם הידע נרכש באמצעות התגלות אלוהית (*וואחי*) או התעוררות רוחנית או השראה (*אילהאם*), בכל המקרים מושג באמצעות מלאכים. אלוהים אומר:

وَمَا كَانَ لِبَشَرٍ أَن يُكَلِّمَهُ ٱللَّهُ إِلَّا وَحْيًا أَوْ مِن وَرَآيِٕ حِجَابٍ أَوْ يُرْسِلَ رَسُولًا فَيُوحِىَ بِإِذْنِهِۦ مَا يَشَآءُ

"לאף אדם אין מעמד כזה שאלוהים ידבר אליו [ישירות] אלא [בשלוש דרכים], או באמצעות התעוררות רוחנית או השראה (*אילהאם*) או מאחורי צעיף או על ידי שליחת מלאך שמעביר מסר כרצונו או כרצונו". (קוראן, פרק 42, פסוק 51)

יש צורך להסביר כאן *שהסופים* (נוסעים וחותרים בדרך הרוחנית לרפורמה עצמית המובילה להכרת האל) נוטים לידע הקשור להתעוררות רוחנית או להשראה (*אילהאם*). זו הסיבה שהם לא משקיעים זמן בלימוד הקונבנציונלי, הם לא קוראים ספרי סופרים, או מתווכחים עם אמירות והוכחות, אלא הם אומרים שצריך לשאוף מבחינה רוחנית, ובכך למחוק את כל התכונות הפנימיות השליליות והשפלות (שליליות, נמוכות וראויות לגינוי); לאחר שהאדם שם קץ לכל המכשולים הללו [בדרך הרוחנית], עליו למקד את מלוא תשומת הלב בקב"ה. כאשר זה מושג, אלוהים עצמו הופך למגן הלב ומספק את הארת הידע [הרוחני]. צל הרחמים יהיה על האדם, האור יאיר את הלב והרחבת הלב [להשגת הארות רוחניות] תושג והמסכה על מראה הלב תתפוגג ותמונות המציאות של העניינים הא-לוהיים ייפלו עליה. על העבד מוטלת רק האחריות לטהר את הלב [מכל המחלות הפנימיות, המחשבות השליליות והנטיות הנבזיות] כדי לפתח את היכולת לקבל את האמת. נחישות איתנה וחיפוש אחר האמת ישמרו על אומץ הלב של האדם, בהמתנה להתגשמות באמצעות רחמי האל. הדברים המתגלים בפני הנביאים והקדושים וכתוצאה מכך הארה פנימית שהם מקבלים, אינם נובעים מהתמכרותם להוראה, לימוד ולימוד ספרים, אלא יש בהם ניתוק מהעולם (*זוהד*), הם מסירים את מקורות המחשבות הרעות, והסיבה לכך היא שהם

מאמצים *את הזוהד* (ניתוק מהארציות) ובמלוא הנחישות, האומץ והכוונה, ממקדים את תשומת ליבם באלוהים בלבד. מי שהופך לאישיות של אלוהים, אלוהים הופך להיות שלו.

יש אמרה בקרב *הסופים* שכדי להפוך לאישיות של אלוהים, אדם צריך להתנתק לחלוטין מהמכשולים הארציים [בדרך הרוחנית] ואז הוא צריך לרוקן את הלב [כדי שיהיה זמין למאבק רוחני] ולהסיט את תשומת הלב מקרובים, ילדים, רכוש, ארץ, ידע, תהילה וכוח ולהחדיר מצב כזה בלב כדי שנוכחותו או היעדרו של דבר יהיו שווים. להתבודד, להסתמך רק על דברים וליטניות הכרחיים והכרחיים, לרוקן את הלב מכל דבר מלבד אלוהים עד כדי כך שאפילו התבוננות במשמעויות הקוראן וספרי *החדית'* (סיפורים נבואיים) אינה מפריעה למוקד הלב. במקום זאת, אדם צריך להשתדל ששום דבר לא יעלה על ליבו מלבד אלוהים. כאשר ההצהרה היחידה על לשונו של אדם נשארת "*אללה, אללה*" ("*אללה*" הוא שמו הפרטי האחד והיחיד של אלוהים ללא קשר לשפות, בעוד ש"אלוהים" הוא מונח כללי ספציפי לשפה האנגלית לרמיזה לישות שהיא הבוראת, המקיימת והמספקת של כל מה שקיים, שכן לכל שפה יש טרמינולוגיה כללית משלה ל"אלוהים") הן בפרטי והן בפומבי, בעוד אמירה זו נאמרת בנוכחות שלמה של הלב ובשפע כזה שגם אם הלשון אינה זזה, הלב נראה כאומר אותה, אז מגיעים למצב [רוחני פנימי] שבו השפעת האמירה הזו נמחקת מהלשון והלב מתבסס בזיכרונו במידה כזו. שאפילו מהלב, צורת האותיות והמילה נעלמת והמשמעויות נשארות שם באופן קבוע כל הזמן, כאילו הלב והמשמעויות הופכים להיות חיוניים זה לזה. לעבד [קרי, בן אנוש] יש את הפוטנציאל והזכות להגיע לרמה כזו [של טרנספורמציה רוחנית]. יש לאדם גם פוטנציאל שכדי להפוך את המצב [הרוחני הפנימי] הזה לקבוע, הוא יכול להדוף את המחשבות והדחפים של דברים אחרים מלבד אלוהים. עם זאת, אין לאדם שליטה על המשיכה והקליטה של החסד והרחמים האלוהיים, אך מתפתחת בו היכולת למשוך את החסד האלוהי לעצמו. לאחר שהגיע למדרגה זו, צריך העבד להמתין לפתחי החסד האלוקי, שכמו שהפתחים הללו ניתנו לנביאים ולקדושים, הם יוענקו גם לאחד. במקרה זה, אם יש לאדם כוונה אמיתית, נחישות נכונה, יופי של התמדה, הימנעות מתאוות ותשוקות [מהעצמי התחתון], ושום דבר מההחזקות והדאגות הארציות לא עבר דרך הלב שלו, אז אור האמת יתחיל להאיר בלב - בהתחלה כמו ברק לכמה רגעים ואז שוב באותו אופן. לפעמים יהיו עיכובים אבל אין צורך להתאכזב בגללם. לאט ובהדרגה, האורות [הרוחניים הפנימיים] הללו יתחילו להישאר בלב. לפעמים הזמן שהם נשארו בו יהיה כל כך קצר שאדם מרגיש את הצמא אליהם. לפעמים הם יישארו זמן רב יותר; לפעמים האורות [של ההארה הרוחנית] יאירו על הלב בזה אחר זה. בהקשר זה, לגנוסטיקנים יש כל כך הרבה דרגות ורמות שונות שאי אפשר אפילו לדמיין אותן, בדיוק כמו שקשה לדמיין את ההבדל בין יצירות ותכונות האופי שלהן (*איכלאק*).

התוצאה של דיון זה היא שהחייאת הלב וטיהורו [מכל עכירות, בוץ ושליליות] היא באחריות העבד (כלומר, כל אחד ואחד). הגדלת הקיבולת שלה ועבודה בסבלנות עליה הן גם חלק מהמחויבויות האישיות. גם מלומדים דתיים של התורות החיצוניות (עולמה *אל-זאהר*) אינם מפריכים אותה מכיוון שרוב הנביאים, הקדושים והגנוסטים מחזיקים באותם מצבים רוחניים. אבל הם רואים את הדרך והשיטה הזו כקשות. לדעתם, יש המתנה ארוכה לתוצאות ולפירות בדרך זו. לא קל לעמוד בתנאים שנקבעו בדרך זו. ראשית, קשה להתעלם מכל האחריות, ההחזקות והבעיות הארציות. גם אם זה קורה באמצעות קשיים רוחניים ומשמעת, זה לא יכול להימשך זמן רב מכיוון שחששות קטנים ושכנועים [שטניים] בלב הורסים את השלווה והשלווה. הנביא מוחמד [עליו השלום] אמר:

قلب المؤمن اشد قدرا فى غلياتها

"לב המאמין רותח אפילו יותר מהרתחת סיר (כלומר, הלב נמצא כל הזמן במצב של השתנות ועלול להשתנות)". (סיפור זה מדווח על ידי אוסף של סיפורים נבואיים *מוסנד אחמד וחכים* בסמכותו של בן לווייתו הנבואי מקדאד בן אל-אסווד [שאלוהים ישמח ממנו]).

הנביא גם אמר:

قلب المؤمن بين اصبعين من اصابع الرحمن

"לבו של המאמין נשאר בין שתי האצבעות בין אצבעותיו של הרחמן (כלומר, אלוהים שולט במצב הלב בכל עת ויכול לשנות אותו בכל עת כרצונו)". (סיפור זה מדווח על ידי בן לווייתו הנבואי עבדאללה בן עומר [שאלוהים ישמח ממנו]).

במהלך המאבק הרוחני הזה, הטמפרמנט הופך להיות לא נעים, האינטליגנציה נסוגה, הבריאות מידרדרת וסוגים שונים של מחלות גוף מתגנבות פנימה. אם לא מבקשים את הידע לפני הקשיים הרוחניים לטיהור העצמי [התחתון], הלב מתמלא בסוגים רבים של מחשבות רעות ושליליות והעצמי מסתבך בהן במשך כל תקופת החיים שחולפת ללא כל הצלחה. *סופים* רבים (ההולכים בדרך הרוחנית) אימצו את הדרך הזו ואחר כך נשארו מסובכים בכל מחשבה [רעה, שלילית או הרסנית] שגם לאחר עשרים שנה חלפו מבלי להתקדם אפילו צעד אחד קדימה [בדרך הרוחנית]. בנקודה זו, הם מבינים שאם הם היו רוכשים ידע, עשרים שנה לא היו מתבזבזות וההשלכות של המחשבה הזו [האחראית למצב העגום הזה של התקדמות רוחנית] היו מתגלות כבר ביום הראשון בגלל הידע הנרכש. זה מראה שדריכת רגל בגיא החתירה הרוחנית בדרך הידע היא לא רק אמינה אלא גם קרובה למטרותיה. חוקרי הידע החיצוני (תיאולוגים סכולסטיים) סבורים כי דמותו של *הסופים* דומה לאנשים שאינם לומדים את הפיקה (ידיעת מעשי הפולחן החיצוניים, הנראים והגופניים) וטוענים שהנביא (עליו השלום) לא רכש את הידע החיצוני הזה והפך *לפקיה* (מלומד ועוסק בידע דתי חיצוני) באמצעות התגלות והשראה אלוהית, ולכן גם הם (כלומר, *הסופים*) יהפכו לכאלה על ידי התמדה והתמדה בתרגילים רוחניים ועל ידי אותו מקור [של התגלות והשראה אלוהית], הם ירכשו גם את אותו הידע החיצוני (*פקה*). אדם שמסתבך באותו סוג של מחשבות מגוחכות ונתעבות מדכא את עצמו ועסוק בבזבוז רגעים יקרים מחייו. *סופי* כזה (כלומר, מי שאינו *סופי* אמיתי אלא רק אדם הוזה את עצמו וחושב באופן שגוי שהוא שואף לדרך הרוחנית) דומה לאדם שאינו מעבד את האדמה [כדי לגדל יבולים] ואינו נוגע בשום סוג של עבודה [או מקצוע כדי להתפרנס] ועדיין יש לו תקווה שהוא יזכה באוצר; תוצאה כזו היא רק סבירה אך אינה הכרחית כמו סיכויי ההצלחה נמוך מאוד. התוצאה היא שסופי (השואף לצעוד בדרך הרוחנית) צריך קודם כל לרכוש ידע ולהבין את המשמעויות האמיתיות של אמרות המלומדים ואז [מוצדק] להמתין לידע [הרוחני הפנימי] שמלומדים של הלימוד החיצוני של הדת (תיאולוגים סכולסטיים) נעדרים ממנו. אין זה מפתיע שידע כזה מתגלה לאחר מאמצים וקשיים רוחניים [מתמשכים ומתמשכים] [לאחר שרכשנו ופעלו בכנות על פי הידע של מעשי הפולחן החיצוניים והצייתנות האלוהית].

הסבר ההבדל בין ידע נגלה לידע נרכש עם דוגמאות מוכרות

תפיסת הנפלאות והמסתורין של הלב היא מחוץ לתחום החושים [האנושיים]. אפילו הלב אינו משהו שניתן לתפוס באמצעות החושים. יתר על כן, דבר שאינו נתפס באמצעות החושים אינו יכול להיות מובן באמצעות אינטלקט שהוא חלש במהותם, מכיוון שהאינטלקט אינו מצויד לעשות זאת אלא אם כן מובאת דוגמה מממלכת החושים. כדי להסביר זאת לאנשים רגילים, מובאות כאן דוגמאות מתחום החושים.

דוגמה ראשונה: נניח שמאגר מים נחפר באדמה. ישנן שתי דרכים לתעל לתוכו מים. שיטה אחת היא ליצור תעלות מים סביבו ולפתוח שערי מים [ממקורות מים] לתעלות הללו כדי שיצטברו מים במאגר. הדרך השנייה היא לחפור את החלק הרדוד של המאגר כל כך עמוק עד שהמים עצמם זורמים ממנו. מים שנרכשו בשיטה השנייה יהיו טהורים יותר, עמידים יותר ויכולים להיות בשפע ובשפע. לאור דוגמא זו, יש לפרש את הלב כמאגר מים, את הידע כמים ואת חמשת החושים כתעלות המים. הגישה של הלב לידע יכולה להיות דרך חמשת החושים, כך שכל התבוננות שיש לאדם, מגיעה ללב שמתמלא בידע. השיטה השנייה היא לסגור את תעלות המים הללו בהתבודדות, כך שחמשת החושים לא ישמשו לרכישת ידע, ומאגר המים של הלב ייחפר עמוק יותר עד כדי כך שמעיינות הדעת יתחילו לנבוע מבפנים. זה יכול לקרות רק כאשר הלב מטוהר ומטוהר בקפידה, והצעיפים מוסרים ממנו [כדי לחשוף את המציאויות הרוחניות].

באשר לשאלה, "כיצד תצמח הידיעה מן הלב כאשר היא כלל אינה קיימת בו?", תשובתה שייכת לנפלאות ולמסתרי הלב. מנקודת המבט של הידע החיצוני, ניתן לומר רק את הדברים בתשובה לשאלה זו, שמציאות הדברים טבועה בלוח השמור (*לא מחפוד)*, ולא בלבבות המלאכים הקרובים [למציאות האלוקית]. בדיוק כמו לפני בניית בית, מהנדס מכין את השרטוט והעיצוב המפורט שלו ובונה את הבית בהתאם, כך גם בורא שמים וארץ הכין תוכנית ותכנון מפורט של כל מה שנוצר מההתחלה ועד הנצח האינסופי. תוכנית אב זו נשמרה בלוח המשומר (*Loh Mahfoodh*). כל מה שקורה בעולם קורה על פיו. זה לא מופרך שתוכנית האב הזו תשקף קצת לב. לכן, כאשר משהו נוצר פעם אחת שמאוחר יותר מפסיק להתקיים, אך עדיין באמצעות תפיסה ודמיון ניתן לדמיין את צורתו ומראהו. לדוגמה, אם אדם עוצם את עיניו לאחר שהוא מסתכל על העולם הנראה לעין, אז הצורה והמראה של הארץ והשמיים יהיו בתפיסה ובדמיון שלו ויורגש כאילו הוא מתבונן בהם. אם נניח שהשמים והארץ חדלו להתקיים ורק האדם שראה אותם נשאר, לא תישלל ממנו תמונתם בדמיונו ובמחשבתו. מחשבה זו תמשיך להשפיע על הלב ומציאויות הדברים ימשיכו להופיע בלב שהיו נוכחים במחשבה ובתפיסה [בזמן כלשהו לפני כן]. כל מה שנכנס ללב הוא בהתאם לצורה ולמראה הדמיוניים הדומה לצורה החיצונית האמיתית ולמראה של אותו אובייקט התואם את המפה הקיימת בלוח השמור (*לו מחפוד)*.

סוגי קיום: נלמד מלמעלה שיש ארבע רמות של קיום. [דרגת] הקיום הראשונה היא זו שנמצאת בלוח המשומר (*לו מחפוד)*. קיום זה נעלה על הקיום הפיזי. הרמה השנייה של הקיום היא הקיום הממשי - זה שנמצא בחיים [הארציים] האלה. הרמה השלישית של הקיום היא דמיונית - כזו שנמצאת במחשבות

ובתפיסות. הוא מתייחס לקיום שהופעתו וצורתו מופיעים במחשבה ובדמיון לאחר הקיום האמיתי. דרגת הקיום הרביעית היא הקיום השכל, שהוא המראה והצורה שנכנסים ללב לאחר הקיום הדמיוני. מתוך ארבעת הקיום הללו, חלקם רוחניים וחלקם פיזיים. ישנן גם וריאציות בתוך הקיום הרוחני מכיוון שחלקם רוחניים יותר מאחרים. כל העניינים האלה הם נפלאות ותעלומות של חוכמת האל. ראו שאלוהים ברא את העין כה קטנה, אך למרות גודלה הקטן היא יכולה לאסוף בה את המרחב העצום של השמיים והארץ. זה כלל שאם לא מגיע עניין לאחד, האדם לא מודע לו. לכן, אם אלוהים לא היה בורא את הדוגמה, הצורה והמראה של בריאת העולם, לא הייתם מודעים אליהם ולא הייתם יודעים אותם. זוהי דוגמה קטנה לשלמות העוצמה והשליטה המוחלטת של אדונכם על כל הדברים שהוא העניק אוצרות עצומים של הנפלאות הללו בעיניים ובלבבות. כדי לקבל תוכחה, חלק מהלבבות נעשו חסרי תבונה וחלק מהעיניים חסרות ראייה עד כדי כך שחלק מהלבבות כה אדישים עד שהם אינם יודעים את פגמי העצמי [הפנימי] שלהם, או מקבלים את החדשות על הנפלאות והמסתורין [מהעולם הרוחני] שהלב חייב להחזיק. הם גם לא יודעים על אלה או מודעים לתעלומות האלה.

כעת אנו חוזרים למטרתנו העיקרית כאן לאחר דברי הפתיחה הללו. מה שנדון כאן הוא שקיומו של משהו בלב יכול להיות באמצעות החושים וגם בזכות הלוח המשומר (*לו מחפוד).* בדיוק כפי שצורת השמש נכנסת לפעמים לעיניים על ידי התבוננות בה ולפעמים על ידי ראיית השתקפותה במים וההשתקפות הזו דומה לשמש הממשית, כך גם כאשר מורמים צעיפים בין הלב לבין הלוח המשומר (*לו מחפוד),* מציאויות העניינים מתחילות להשתקף בו והידע שלהם נכנס ללב. במקרה כזה, הלב כבר לא צריך להסיק [ידע] ולהפיק תועלת מהחושים. הופעת הידע בשיטה זו דומה למים הנובעים מהאדמה [מתוך מעיין] הממלאים את מאגר המים. לפעמים הלב עסוק במחשבות כאלה, שהוא רוכש על ידי החושים. מחשבות אלו הופכות למכשול עבור הלוח המשומר (*לו מחפוד),* ולכן אם מחשבות כאלה ממלאות את מאגר המים וממלאות את חלקו התחתון, הוא אינו מוסר מתחתיתו.

שתי דלתות הלב: ללב יש שתי דלתות. דלת אחת נפתחת לעבר ממלכת המלאכים (*עאלם אל-מלקוט*) והשנייה לעבר חמשת החושים הרוכשים חדשות מהממלכה החומרית או ממלכת הנראה (*עלם אל-מלכ וא-שחאדה*, הידוע גם כממלכת הופעת הכל-יכולת והעוצמה האלוהית). לשני העולמות יש קשר הדוק. בכל הנוגע לפתיחת הדלת לעבר חמשת החושים, זה ידוע היטב, עם זאת, פתיחת הדלת לעבר ממלכת המלאכים (*עלם אל-מלקוט*) או הלוח המשומר (*לח מחפוד*) אינה בלתי מתקבלת על הדעת. התבוננו במצב החלום וכיצד אנו עדים לנפלאות במצב זה. יש אנשים שרואים את אירועי העתיד ואת אירועי העבר בחלומות, למרות שהחושים אינם מעורבים בחלומות, אך דלת זו נפתחת רק למי שמיוחד בזיכרון האלוקי שלו. זה אומר שהם שקועים ושקועים בזיכרון ה' באופן כזה שלא נותר שום עניין עם [שום דבר או איש] מלבד אלוהים. במסורת נבואית אחת, הנביא מוחמד (עליו השלום) אמר:

سبق المفردون، قيل ومن هم المفردون يا رسول الله، قال المتنزهون بذكر الله تعالى، وضع الذكر عنهم اوزارهم فوردوا القيامة خفافا

"העם היחיד (*מופרידון*) הצטיין והתקדם [בהשוואה לכל האחרים בנתיב הרוחני לאלוהים]". הנביא נשאל: "הו שליח האל! מי הם האנשים החד-מחשבתיים?" הוא ענה: "אותם אנשים שטוהרו באמצעות

[טיהור רוחני פנימי באמצעות הזיכרון הכן והאדוק של אלוהים] (*ד'כר*). זיכרון אלוהים הקל את עול חטאיהם וביום הדין הם יבואו במשקל קל [כפי שמשקל עול העוולות היה מוסר מהם]". (קריינות זו מדווחת על ידי *אוספי* חדית' *סאחי מוסלמי* וחכים על פי בן לווייתו הנבואי אבו הוריירה [שאלוהים ישמח ממנו])

לאחר מכן, הנביא מוחמד (עליו השלום) הצהיר את הדברים הבאים מאלוהים (*חדית' קודסי*): "אני מפנה את פני אליהם; האם אתם יודעים למי אני מפנה את פניי ומה אני רוצה להעניק להם? המתת הראשונה שלי להם היא שאני מכניס את האור שלי לתוך ליבם ואז הם מתחילים לבשר עליי כפי שאני יודע על מצבם". חדשות אלה נכנסות מאותה דלת פנימית [של הלב הפונה אל הממלכה הבלתי נראית של הופעת הכול-יכול והעוצמה האלוהיים] שהוזכרה זה עתה. ההבדל בין ידיעת הנביאים והקדושים לבין החכמים והחכמים מאידך גיסא, הוא שהידע הנבואי בא מהדלת הנפתחת אל הלב הפונה אל עולם המלאכים (*עלם אל-מלאכות*) וידיעת החכמה נכנסת דרך דלתות החושים הנפתחות אל העולם הגשמי (*עלם זאהיר*). באמצעות דוגמה זו, ההבדל בין שני התחומים הובהר. בכל הנוגע לתעלומות ולפלאים של ממלכת הנסתר (*עלם אל-ע'יב וא-שחאדה*, הידוע גם כממלכה הבלתי נראית של הופעת הכול-יכול והעוצמה האלוהית), הם כה רבים עד שלא ניתן אפילו להעריך אותם במעגל ההערכה האנושית.

דוגמה שנייה: באמצעות דוגמה זו, ברצוני לנסח בבירור את ההבדל בין הידע של מלומדים לזה של הגנוסטים (או קדושים או מקורבי אלוהים הידועים גם בשם *אוליה*). מלומדים שואפים לרכוש את ישות הידע ומנסים למשוך אותה אל ליבם *ואוליה* (גנוסטיקנים, קדושים או מקורבי אלוהים) עסוקים בטיהור, תיקון, ליטוש והחייאת הלב. כמיטב המסורת, הרומאים והסינים שיבחו בנדיבות את יכולות הבנייה והאמנות שלהם וכל קבוצה טענה שהיא מצטיינת באחרת בפני מלך. המלך חשב לתת למומחים משתי הקבוצות הזדמנות להציג את כישרונותיהם. הוחלט כי שניהם יקבלו חלק במבנה כדי לבטא את יכולותיהם האמנותיות. מצד אחד, סינים יבצעו את יצירות האמנות ורומאים מצד שני. בין שני החלקים יהיה וילון כך שכל קבוצה אינה מודעת לעבודתה של הקבוצה השנייה. שניהם קיבלו את המשימה הזו. הרומאים הכניסו אינספור צבעים מופלאים בזמן שהסינים נכנסו לחלק שלהם בבניין ללא כל צבע והחלו ללטש את החלק שנמסר להם. כאשר הרומאים הודיעו על השלמת עבודתם, גם הסינים יצאו ואמרו שגם עבודתם הושלמה. המלך הופתע מסוג יצירות האמנות [של הסינים] שלא נזקקו לצבעים או לצבעים. הם ביקשו מהמלך להורות על הרמת הווילונות בין שני חלקי הבניין. כאשר הוסרו הווילונות, זוהר הצבעים ביצירות האמנות הרומיות החל לזרוח והברק והברק שלהם גדלו פי כמה מכיוון שהסינים ליטשו את קירות החלק שלהם בבניין עד כדי כך שהקירות נעשו מלוטשים להפליא כמו מראה מלוטשת נקייה [ששיקפה את היופי של יצירות האמנות הרומיות]. זהו מצבם של *האווליה* (קדושים, גנוסטיקנים ומקורבי אלוהים) שהם, כמו הסינים [במשל זה], משקיעים מאמץ כה רב בטיהור, בתחייה ובתיקון [מכל השליליות, הנטיות, הנטיות והנטיות השפלות והרעות] של הלב עד שהוא מואר ב[אור אלוהי] בעוד שהמלומדים והחכמים מתמקדים יותר ברכישת ידע ורשמים באמצעות אמצעי לימוד קונבנציונליים.

יהיו אשר יהיו האמצעים לרכישת הדעת, אין הכחדה ללב שיש לו אור הידע [האלוהי] [כפי שהלב מונצח על ידו]. הידע אינו מסתיים במוות, ואין למוות השפעה על טוהר הלב וצלילות הלב, ואין בו עכירות

כלשהי. לפיכך, חסן אל-בצרי (שאלוהים ירחם עליו) [שהיה מגדולי *העאוליה* והגנוסטים] אמר כי משכן האמונה (כלומר, הלב) אינו נאכל על ידי האדמה (כלומר, חיי הלב המאמין במציאות האלוהית, אינם מסתיימים במוות). ידע, היכולת והיכולת לקבל אותו, וטוהר וגמישות הלב נחוצים למאמין (*מומין*). אושר נצחי והצלחה אינסופית (*סעדה*) בעולם הבא אי אפשר אפילו לדמיין בלעדיו. כמו כן, לאושר הנצחי הזה ולהצלחה האינסופית יש דרגות שונות. כשם שכל בעל עושר נקרא עשיר, כך כל בעל *סעדה* (אושר נצחי והצלחה אינסופית) נקרא "*סעיד*" (בעל שפע עצום של אושר נצחי והצלחה אינסופית). אולם, האם בעל מאה אלף *דירהם* (מטבע ישן בעבר בצורת מטבעות זהב) יכול להיות שווה למי שיש לו מיליון *דירהם*? זה אותו הדבר לגבי אושר נצחי והצלחה אינסופית [מכיוון שלכל בעלי השפע העצום הזה אין את אותה מידה של זה]. חלקם נמצאים בדרגה עליונה של זה, חלקם פחות מזה וחלקם בדרגה הנמוכה יותר. דרגות אלה של אושר נצחי נובעות מדרגות שונות של גנוסיס (*מעריפה*) ואמונה (*אימאן*).

אבו סלימאן אל-דראני (הגנוסטיקן הגדול של העבר) אמר: "דמות הלב דומה לכיפה שיש סביבה דלתות סגורות רבות. הדלת שנפתחת ביניהם, הלב עובד דרכה". אנו יודעים מכך שבין דלתות הלב, אחת מדלתותיו נפתחת לעבר ממלכת המלאכים (*עלם אל-מלקוט*) והממלכה הרוחנית הגבוהה יותר. דלת זו אינה נפתחת ללא מאבק רוחני נמרץ ומתמשך, יראת אלוהים והימנעות מתאוות ופינוקים של העצמי הנמוך. זו הסיבה לכך שעומר (עליו השלום) הורה למפקדיו במכתב שעליהם לזכור את כל מה שנאמר להם על ידי עבדיו האדוקים של אלוהים, משום שעניינים הנוגעים לאמיתות גבוהות יותר [נצחיות אוניברסליות] מתגלים בפניהם. יש חכמים שאומרים שיד אלוהים על פי החכמים והם אומרים רק את האמת. גנוסטיקן אחד אמר שהוא יכול לטעון שאלוהים מגלה כמה סודות למי שמאמץ ענווה בפניו.

שליטתו של השטן בלבבות באמצעות רמיזות (*Waswaas*) - משמעות הרמיזות והסיבות לשליטתו של השטן

הלב פשוט דומה לכיפה שיש לה דלתות רבות ודרך כל דלת מצבים פנימיים באים והולכים ללא הרף. יש לכך דוגמאות רבות. לדוגמא, הלב הוא כמו מטרה שמכוונת ללא הרף על ידי חיצים מכל עבר או שהוא כמו מראה שבה משתקפות תמונות שונות בזו אחר זו ושום רגע לא עובר בסרק או שהוא כמו מאגר מים שמקבל מים מתעלות מים מחוברות שונות הבנויות סביבו. הופעה מתמשכת של השפעות שונות על הלב מתרחשת הן דרך החושים החיצוניים והן דרך החושים הפנימיים. זו הסיבה לכך שמחשבות, תאוות, כעסים ותכונות אופי [פנימיות] אחרות הם שמות של אותן השפעות ומצבים. שינויים בלתי פוסקים בלב מתרחשים כל הזמן. אם אובייקט נתפס דרך החושים, אז השפעתו תיראה על הלב. באופן דומה, אם שפע של מזון וכוח המזג מעוררים תאווה, אז הלב יושפע. מחשבות הלב משתנות כל הזמן והוא ממשיך לנוע ממחשבה אחת לאחרת. זו המשמעות של שינוי הלב. הפגיעה הנולדת בלב כתוצאה מהדיונים והזיכרונות נקראת "סכנות" (*ח'ואטיר*). ידע הנתפס על ידי הלב מתייחס על ידי 'התלבטויות' ו'זיכרונות', בין אם הם חדשים או ידועים מבעבר ומוזכרים כעת. [נתפס] סכנות (*ח'וואטיר*) נקראות כך מכיוון שהן נכפות על הלב כאשר האדם מתרשל בהן. סכנות אלו מעוררות כוונות ונחישות [אנושיות]

מכיוון שהכוונה, הנחישות ותוכנית הפעולה נולדות רק לאחר שהמחשבה חוצה את הלב. פעולות נולדות ומתחילות על ידי הסכנות הללו (*ח'וואטיר*). סכנה מעוררת תשוקה, תשוקה מעוררת נחישות, נחישות מעוררת כוונה או תוכנית פעולה, וכוונה מעוררת את איברי הגוף [לפעול בהתאם למחשבה או לסכנה הנתפסת בלב].

שני סוגים של סכנות - השראה אלוהית (*Ilham*) ורמיזות (*Waswaas*): סכנות המעוררות תשוקה הן משני סוגים. הסכנה הראשונה היא כזו שהיא מזמינה את האדם לעניין שהוא רע (*שר*) או במילים אחרות מזיק לתוצאה הסופית של החיים ולחיי הנצח (*עקיבה*). הסכנה השנייה היא כזו שהיא מזמינה את האדם לעניין טוב ואצילי, שהוא מקור לתועלת ולטוב בעולם הבא. באופן זה ישנן שתי סכנות שונות (*ח'וואטיר*) ולשתיהן יש שמות שונים. הסכנה הטובה (*ח'אטיר מחמודה*) נקראת "השראה אלוהית" (*אילהאם*) וסכנה ראויה לגינוי (*ח'אטיר מדהמומה*) נקראת "רמזים" (*וואסוואסה*). סכנות אלה הן חולפות או מקריות (*חוודית*) ועבורן בורא (ישות מותנית או *חדית'*) הוא חיוני. מכיוון שסכנות הן מסוגים שונים, ההבדלים ביניהן אומרים לנו שגם הסיבות והמקורות שלהן יהיו שונים. החוכמה האלוהית ודרכו (*הסונה*) של אלוהים מחלחלת ללא הרף וממשיכה בסדר הסיבות והתוצאות. בדיוק כפי שהסיבה היא, התוצאה תהיה כזו. לכן, אם מדליקים אש בחדר ודרך אורו קירות החדר מוארים והתקרה מושחרת בעשן, שחור התקרה לא ייוחס לאור. כמו כן, ישנן סיבות שונות לחושך ולהארה של הלב. הגורם לסכנה [השנייה] נקרא "מלאך" שהוא מזמין הטוב, והגורם לסכנה [הראשונה] נקרא "השטן" שהוא מזמין הרע. העדינות והענווה שיוצרות את היכולת בלב לקבל את הטוב נקראות "*תאופיק*" (היכולת האלוהית לעשות טוב) וזו שמאפשרת לקבל רמיזות שטניות נקראת "*ח'דלאן*" (תהומות של חוסר מזל ושקיעה לשפל במסלול רוחני מטה). הבדלי משמעויות מובילים לטרמינולוגיות שונות.

מלאך ושטן: "מלאך" מתייחס לבריאה שאלוהים ברא כדי להפיץ טוב, אור של דעת, לגלות את האמת, להבטיח טוב ולצוות על טוב ואצילי. אנג'ל שבוי [בידי אלוהים] למשימות המוטלות הללו. "שטן" (*השטן*) מתייחס לבריאה שהיא היפוכו הגמור של מלאך בכל הדברים הנ"ל. במילים אחרות, השטן נברא כדי להבטיח רוע, להזמין רע ורוע ולגרום לאדם לפחד הנוטה לעשות טוב. מכאן נלמד שהרמיזה (*וואסווסה*) מנוגדת להשראה האלוהית (*אילהאם*), השטן מנוגד למלאך, ותהומות של חוסר מזל ושקיעה לשפל במסלול רוחני יורד (*ח'דלאן*) מנוגדות ליכולת האלוהית לעשות טוב (*תאופיק*). הפסוק הבא מתייחס לאותו הדבר:

وَمِن كُلِّ شَيْءٍ خَلَقْنَا زَوْجَيْنِ

"ויצרנו הכל בזוגות של שניים". (קוראן, פרק 51, פסוק 49)

זה אומר שכל הבריאה היא בזוגות מלבד האל האדיר המלכותי שהוא אחד וייחודי, אף אחד לא מתחרה בו, הוא האמת והוא הבורא של כל הזוגות. גם המלאך וגם השטן עסוקים במשיכת הלב לעצמם. לכן, על פי מסורת, הנביא מוחמד (עליו השלום) אמר:

في القلب لمتان' لمة من الملك ايعاد بالخير و تصديق بالحق' فمن وجد
ذالك فليعلم انه من الله سبحانه و ليحمد الله و لمة من العدو و ايعاد بالشر و
تكذيب بالحق' و نهى عن الخير فمن وجد ذالك فليستعذ بالله من
الشيطان الرجيم (ثم تلا هذه الاية) الشيطان يعدكم الفقر و يامركم بالفحشاء

"בלב יש שתי קרבות: האחת היא הקרבה למלאך שתפקידו להבטיח טוב ולברר את האמת; כל מי שיודע זאת צריך לדעת שזה מאלוהים ולהיות אסיר תודה לאלוהים על כך. שנית, קרבת הלב היא זו של השטן, שתפקידו לדחות את האמת ולאסור על הטוב; כל מי שיודע זאת צריך לבקש מקלט מאלוהים מפני השטן, הארור". לאחר מכן דקלם הנביא את הפסוק הבא: 'והשטן מפחיד אתכם מעוני ומצווה אתכם לעשות מעשים רעים ומבישים [ומופקרים]'". (קריינות זו מדווחת על ידי *החדית'* אוסף *את טירמידי ונאסאי* בסמכותו של בן הלוויה הנבואי עבדאללה אבן מסעוד [שאלוהים ישמח ממנו]).

חסן אל-בצרי (גנוסטיקן גדול) אמר ששתי מחשבות [של כוונה ונחישות] סובבות סביב הלב. אחד מאלוהים ואחד מהאויב. מי ייתן ואלוהים ירחם על מי שעוצר למחשבתו. אם זה מאלוהים אז צריך לפעול על פיו ואם זה מהאויב (כלומר, השטן) אז צריך לנהל מאבק נגדו. [עוקב] *חדית'* (המסורת הנבואית) מצביעה על המאבק בין המחשבות [המתחרות והמנוגדות] הללו:

قلب المؤمن بين اصبعين من اصابع الرحمن

"לבו של המאמין נמצא בין שתי האצבעות מאצבעותיו של הרחמן".

אלוהים מרומם מעל שיש לו אצבעות העשויות מבשר, דם ועצמות. במקום זאת, האצבעות כאן מתייחסות לעובדה שבדיוק כפי שאדם עובד במהירות דרך אצבעותיו ומסובב דברים ומזיז [חפצים] איתם, כך גם אלוהים משתמש במלאך ובשטן כדי לעשות את עבודתם [בכבוד] לאחר ששעבד אותם. שניהם (מלאך ושטן) משועבדים כדי להפוך את הלבבות ולהפוך אותם בדיוק כפי שאצבעותיך משועבדות [לרצונך] כדי להזיז ולהפוך חפצים. הלב, בטבעו הטבעי, מסוגל לקבל באותה מידה את ההשפעות של המלאך והשטן ויש לאחד עדיפות על פני השני. עם זאת, ההליכה אחר הרצונות מהעצמי הנמוך או ההתנגדות להם מעדיפה צד אחד (מלאך או שטן) על פני השני. לכן, אם האדם פועל על פי ההשלכות של כעס ותאווה, השטן ישלוט באדם באמצעות תשוקות מהעצמי הנמוך והלב יהיה הקן, החממה והתומך שלו. הסיבה לכך היא שתשוקותיו של העצמי הנמוך רועות את שדות המרעה של השטן. אם אדם מנהל מאבק אמיץ נגד התאוות ולא נותן להן לשלוט בו ומאמץ את תכונות האופי של המלאכים, לבו של אדם כזה יהפוך למקום מנוחתו ויעדם של המלאכים. הלב השוכן בתאווה, כעס, חמדנות, תאוות בצע ותשוקות ממושכות, הלב הזה יהיה מטרה לרמיזות שטניות בכל הנסיבות. בסיפור נבואי נאמר:

ما منكم من احد الا وله شيطان' قالوا و انت يا رسول الله؟ قال و انا الا ان الله
اعانني عليه فاسلم فلا يامر الا بخير

"'שטן (*שטן*) ממונה על כל אחד מכם'. שאלו בני הלוויה הנבואיים: ' וגם עליך? הנביא (עליו השלום) ענה: "כן, גם עליי. עם זאת, אלוהים עזר לי נגדו והוא הפך *למוסלמי* (כפוף לרצון ולצו האלוהי). הוא לא אומר לי דבר מלבד טוב"'. (קריינות זו מדווחת על ידי *אוסף* חדית' *סאחי מוסלמי* על פי חברו הנבואי עבדאללה אבן מסעוד [שאלוהים ירצה ממנו]).

השטן משתמש בתאווה ככלי לשליטה ולמניפולציה. האדם שמקבל עזרה אלוהית בתאוותו כך שהיא נעשית משועבדת לו עד כדי כך שהיא לא תצוץ מחדש אלא בגבולות המתאימים, אז היא לא נשארת קוראת לרוע וגם לשטן אין את הדרך שלו להשתמש בה למטרותיו [המרושעות]. לשטן יש את היכולת להחדיר רמיזות בלבבות כאשר הם נשלטים על ידי זיכרון העולם [והארציות] ותשוקות מהעצמי הנמוך (*נאפס*). אם הלב פונה לזיכרון ה', אז לשטן לא נותרה ברירה אלא להתרחק [מאדם זה שבו הזיכרון האלוהי שולט] ואין לו את היכולת להפיץ רמזים (*ואסאס*). ואז בא מלאך ומצווה על האדם לטובה. צבאות של מלאכים ושדים נעולים בדרך זו במאבק עז. מצב לחימה זה נמשך עד שהלב נכבש ומשועבד לאחד משני [הצבאות]. במקרה כזה, הלב הופך למשכן מנוחה ולתחנה של המנצח [מבין המלאך והשטן]. אם היריב [המובס] עובר על פניו, הוא עושה זאת כתוקף ולא כבעלים ומנצח שלו. בעצב ושוב בעצב רב נכבשו רוב הלבבות [של האנושות] על ידי השדים בשל המניפולציות והמזימות שלהם. הלבבות הכבושים, המשועבדים והמשועבדים הללו [השייכים לרוב המכריע של בני האדם] הפכו למשכנם של רמיזות שטניות [שפלות ומרושעות] (*וואסוואס*). הם העדיפו את העולם (חיי העולם הזה ושאיפותיו) על פני העולם הבא. הסיבה לשליטתו של הצבא השטני [על הלבבות] היא תאוות מהעצמי הנמוך. חזרתם (כלומר, הלבבות) לאלוהים יכולה להתרחש רק במקרה שבו האחיזה והשליטה השטנית יוסרו והלב יתרוקן מתשוקות מהעצמי הנמוך ויאוכלס ומתמלא בזיכרון האל. מלאכים יורדים לגיא הלב באמצעות הזיכרון האלוהי ולשטן אין ברירה לברוח ממנו עם צבאו וחבריו.

ג'אבר בן זובידאתו אל-אדווי אמר: "התלוננתי בפני עלא בן זיאד (שאלוהים ירחם עליו) (גנוסטיקן גדול) על המחשבות הרעות (רמיזות שטניות) שנולדו בלב". הוא אמר: "הדמיון לכך הוא כמו גנבים שפורצים לבית. אם יש משהו בבית, הגנבים ייקחו את זה איתם ואם אין שם כלום, הם יצטרכו לחזור [בידיים ריקות] בכישלון". באמצעות דוגמה זו, עלא אבן זיאד הודיע שהשטן אינו נכנס ללב נטול תשוקות מהעצמי הנמוך. לפיכך, האל הכול יכול אמר:

إِنَّ عِبَادِى لَيْسَ لَكَ عَلَيْهِمْ سُلْطَٰنٌ

"[אלוהים אמר לשטן] לא תהיה לך שליטה על משרתיי המיוחדים." (קוראן, פרק 17, פסוק 65)

אדם הכפוף לרצונות של העצמי התחתון, אינו עובד ה' אלא משרת תאוות [מהעצמי התחתון]. אלוהים אמר במקום אחר [בקוראן]:

أَفَرَءَيْتَ مَنِ ٱتَّخَذَ إِلَٰهَهُۥ هَوَىٰهُ

"האם ראית את מצבו של אדם שברא את אלוהים מתוך תשוקותיו של העצמי הנמוך." (קוראן, פרק 45, פסוק 23)

נאמר לנו בבהירות רבה בפסוק זה כי אלה המשועבדים לתשוקותיהם מהעצמי הנמוך, עשו מהם אלוהים (כלומר, הם עובדים את תשוקותיהם כאילו היו אלוהים).

דרך ההגנה מפני השטן: עמר בן אל-עאס (שאלוהים ישמח ממנו) אמר לנביא מוחמד (עליו השלום): "הו שליח האל! השטן חוצץ ביני לבין תפילותיי [לאלוהים] (במילים אחרות, כשאני מדקלם את הקוראן בתפילותיי, השטן מסבך את מוחי ולבי בדברים אחרים מלבד אלוהים)." הוא ענה:

ذالک شیطان یقال له خنزب، فاذا احسسته فتعوذ باللّٰه منه واتفل عن یسارک ثلاثا

"זה השטן שנקרא 'חינזאב'. כשאתה מרגיש את זה, בקש מקלט מאלוהים מפניו וירוק שלוש פעמים משמאלך". (סיפור זה מדווח על ידי *אוסף* החדית' *סאחי מוסלמי* מפי בן לווייתו הנבואי עמר אבן אל-עאס).

עמר בן אל-עאס (שאללה מרוצה ממנו) אמר שכאשר הוא נקט בשיטה זו, התלונה טופלה. ממסורות אלה נלמד שיש רק דרך אחת להגן על עצמך מפני השטן והיא הזיכרון האלוהי (*Dhikr*). עם הזיכרון הזה, נשמתו של השטן מזדעזעת עד היסוד והוא נכשל בכל מזימותיו. סיבה אינטלקטואלית הגיונית לבריחת השטן בשל זיכרונו של אלוהים היא שהלב יהיה נטול רמיזות שטניות רק כאשר משהו אחר ייכנס לתוכו. כי כשמחשבה נכנסת ללב, מה שהיה שם מקודם לא נשאר. לפיכך, עיסוק הלב במשהו אחר יביא לסיום הרמיזה השטנית, אולם ייתכן גם שהרמיזה נולדת בצורה של מחשבה חדשה בלב. הזיכרון האלוהי הוא הדבר היחיד שבו השטן אינו מסוגל לעשות דבר בנוכחותו. כלל הוא, שהריפוי לכל דבר נעשה על ידי היפוכו. ההיפך מרמיזות שטניות הוא חיפוש מקלט באלוהים (*Isti'aadha*) וזיכרון אלוהי באמצעות התכחשות להעמדת הפנים של כוחו ועוצמתו של האדם, כפי שאנו אומרים את הדברים הבאים כדי להגן מפני השטן:

أَعُوذُ بِاللَّهِ مِنَ الشَّيْطَانِ الرَّجِيمِ وَلَا حَوْلَ وَلَا قُوَّةَ إِلَّا بِاللَّهِ الْعَلِيِّ الْعَظِيمِ

"אני מבקש מקלט מאלוהים מפני השטן הארור. אין כוח ועוצמה מלבד אלוהים, הנשגב, העליון".

רק מי שמסוגל להגן על עצמו מפני השטן, שיש לו יראת אלוהים, יראת אלוהים ויראת אלוהים ואשר הזיכרון האלוהי שולט עליו. השטן רוצה לגבור עליהם במזימותיו, אך הם מביסים אותו בכוח הזיכרון של אלוהים. אלוהים אומר:

إِنَّ ٱلَّذِينَ ٱتَّقَوْا۟ إِذَا مَسَّهُمْ طَٰٓئِفٌ مِّنَ ٱلشَّيْطَٰنِ تَذَكَّرُوا۟ فَإِذَا هُم مُّبْصِرُونَ

"אלה שיש להם יראת אלוהים, יראת ה' ויראת אלוהים, כאשר באה אליהם רמז מהשטן, מיד עוסקים בזיכרון האלוהי ונבהלים ומתעוררים [לפעולה] מההתרחשות הרעה הזו." (קוראן, פרק 7, פסוק 201)

בהסבר לפסוק הבא:

مِن شَرِّ ٱلْوَسْوَاسِ ٱلْخَنَّاسِ

"[אני מבקש מקלט באלוהים] מהרוע של הרמיזות השטניות". (קוראן, פרק 114, פסוק 4)

מוג'אהד (תלמידו הדגול של חברו הנבואי עבדאללה בן עבאס שהתמחה בפרשנות הקוראן) אמר שהשטן מטיל את צלו על הלב; כאשר אדם בעל לב זוכר את שם האלוהים ["*אללה*" שהוא שמו הפרטי האחד והיחיד של אלוהים, בעוד ש"אלוהים" הוא מונח כללי ספציפי לשפה המתייחס אליו ולכל שפה אנושית יש מונח כללי מקביל משלה ל"אלוהים"] ואז הוא (השטן) נסוג ומתיישב מכווץ לגמרי, וכאשר האדם אינו מודע אליו ואינו מתייחס אליו, הוא (השטן) ממשיך להתפשט על הלב. הסתירה בין זיכרון אלוהים לבין הרמז השטני היא כה גדולה כמו שהיא בין אור יום לחושך או בין יום ללילה, כך שכאשר האחד מגיע, השני מפסיק להתקיים. הפסוק הקדוש הבא מתייחס לאותה סתירה:

اسْتَحْوَذَ عَلَيْهِمُ الشَّيْطَانُ فَأَنسَاهُمْ ذِكْرَ اللَّهِ

"השטן השלים את שליטתו המלאה בהם וגרם להם לשכוח את זיכרון אלוהים". (קוראן, פרק 58, פסוק 19)

אנס בן מאלכ (שאלוהים ישמח ממנו) מספר מהנביא מוחמד (עליו השלום) שהוא אמר:

ان الشيطان واضع خرطومه على قلب ابن آدم فان هو ذكر الله تعالى خنس وان نسى الله تعالى التقم قلبه

"השטן שם את זנבו על לבו של בן אדם (האדם). כשאדם זוכר את אלוהים, הוא (השטן) מתרחק וכאשר הוא שוכח את אלוהים, הוא (השטן) בולע את ליבו (של בן האדם)." (סיפור זה מדווח על ידי *אוספי* החדית' *אבן אבי אל-דניא, אבו יעלה* ואבן *עדי*).

אבן וודה (אלוהים ירחם עליו) אמר שכאשר אדם מגיע לגיל ארבעים ואינו חוזר בתשובה מחטאיו, השטן מעביר את ידו על פניו ואומר: "כמה אני מעריץ את הפנים היפות הללו שלא תהיה לישועה כגורלו". בדיוק כפי שתאוות ופיתויים שזורים בבשר ודם [אנושיים], כך גם השטן מסתובב עם הדם בעורקיו של האדם ומקיף את הלב מכל עבר. לכן הנביא מוחמד (עליו השלום) אמר:

ان الشيطان يجرى من بنى آدم مجرى الدم فضيقوا مجاريه بالجوع

"השטן מסתובב עם דם בגוף האדם; לכן צמצם את הקטעים שלו ברעב (כלומר, באמצעות צום ואי התמכרות לתאוות הקשורות לאוכל ושתייה מפוארים ומוגזמים)".

העצה לצמצם את הקטעים [של השטן] ניתנה מכיוון שהרעב שם קץ לתאוות והשטן נכנס לגופים באמצעות תאוות ומתחיל להסתובב בדם, במיוחד סביב הלב מכל ארבעת הכיוונים (מכל הצדדים) מכיוון שמרכז התאוות הוא רק הלב. ההוכחה לכך שהשטן תוקף מכל ארבעת הכיוונים נמצאת בפסוק זה שבו אלוהים, המרומם, סיפר בלשונו של השטן שאמר:

لَأَقْعُدَنَّ لَهُمْ صِرَاطَكَ الْمُسْتَقِيمَ ﴿١٦﴾

ثُمَّ لَآتِيَنَّهُم مِّن بَيْنِ أَيْدِيهِمْ وَمِنْ خَلْفِهِمْ وَعَنْ أَيْمَانِهِمْ وَعَن شَمَائِلِهِمْ

"אני נשבע בך (הו אלוהים!) שאשב בדרכך הישרה (הדרכתך הנכונה) עבורם (בני האדם) ואז אתקוף אותם מלפנים וגם מאחור, מימינם וגם משמאלם". (קוראן, פרק 7, פסוקים 16-17)

על פי דברי הנביא מוחמד (עליו השלום) הרמיזות [השטניות] הן חששות [הקשורים לעניינים שונים העומדים בפני בני האדם] העולים ללב באמצעות שכנועיו. איש אינו חף מחששות אלה, שכן נאמר בסיפור נבואי (*חדית'*) שלכל אדם יש שטן; אם יש הבדל [בין בני האדם מבחינת האופן שבו הם מתייחסים אליו], הרי זה רק במידה שחלק מהאנשים מתנגדים לשטן, ויש כאלה שכפופים לו.

מהו השטן? כאן יש אנשים שיכולים להעלות שאלות על אופיו של השטן, כגון: "האם יש לו גוף עדין או שאין לו גוף כלל?", "אם הוא גוף, אז איך הוא נכנס לגוף האדם ומסתובב בוורידים [דרך זרם הדם]?" אופיו ומציאותו של השטן אינם קשורים לידע החיצוני. הדמיון של האדם ששואל שאלות כאלה הוא של מי שנחש חודר לגופו ובמקום לדאוג להוציא אותו החוצה, הוא מתמכר לסיפורים על צורתו, צבעו, אורכו ורוחבו. זוהי בורות טהורה. השטן הוא אויבך והאיבה שלו ברורה כמו ספר פתוח. אתה צריך להיות עסוק בניהול מאבק אמיץ ולהילחם נגדו. הוא התחבא בתוך הגוף, הלב והוורידים שלכם. אתה צריך לדאוג להוציא אותו החוצה. האל המרומם הזכיר את איבתו [כלפי בני האדם] פעמים רבות בספרו (הקוראן). הוא אמר:

إِنَّ ٱلشَّيۡطَٰنَ لَكُمۡ عَدُوّٞ فَٱتَّخِذُوهُ عَدُوًّاۚ إِنَّمَا يَدۡعُواْ حِزۡبَهُۥ لِيَكُونُواْ مِنۡ أَصۡحَٰبِ ٱلسَّعِيرِ

"אכן, השטן הוא אויבכם, לכן קחו אותו כאויבכם. הוא קורא לקבוצה שלו [של חסידיו לרוע ולרע] כדי שאנשים יהפכו לתושבי הגיהינום [שזו משימתו היחידה לקחת איתו מספר מקסימלי של בני אדם לגיהינום]". (קוראן, פרק 35, פסוק 6)

أَلَمۡ أَعۡهَدۡ إِلَيۡكُمۡ يَٰبَنِيٓ ءَادَمَ أَن لَّا تَعۡبُدُواْ ٱلشَّيۡطَٰنَۖ إِنَّهُۥ لَكُمۡ عَدُوّٞ مُّبِينٞ

"הו בני אדם! (כלומר, האנושות כולה מההתחלה ועד סוף הזמן) האם לא הזהרתי אתכם לא לעבוד את השטן [על ידי ציות לתכתיביו, לדחפיו הרעים ולרמיזותיו לגבי כל דבר נתעב, רע, שלילי ומזיק לרווחתכם האישית והקולקטיבית]? אכן, הוא אויבך הגלוי והמוצהר." (קוראן, פרק 36, פסוק 60)

האדם צריך להגן על עצמו מפני האויב הזה ולא לשאול מאיפה האויב הזה, מה השושלת והצבע שלו? אם צריך לשאול אז צריך לשאול איך האויב הזה תוקף, אילו סוגי נשק יש לו, ובאילו אסטרטגיות הוא פועל כדי לשעבד את אויבו (האנושות כולה)? זה הוסבר בעבר שכלי הנשק של האויב (של השטן) הם תשוקות שפלות מהעצמי הנמוך ובאמצעות הכוח המוחדר בו באמצעות הרצונות הללו ממש, הוא נכנס עמוק למלכות ולניהול הגוף. באמצעות אסטרטגיות של רמיזות ודחפים מרושעים, הוא מביס את האנשים בעלי האמונה החלשה [והנחישות]. הוסברו גם אסטרטגיות להדוף את מתקפות השטן, והוזכר הנשק שמתסכל את רוחו ושאיפותיו של השטן ומכריח אותו לברוח משדה הקרב. פשוטי העם הם פשוטי העם, אפילו מלומדים (תיאולוגים סכולסטיים) לא יורשו לדעת יותר מזה. ההכרה במציאות הווייתו ותכונותיו של השטן שייכת לגנוסטים ("*עאריפין*" או קדושים ויודעי אלוהים). אנשים אלה שקועים בידע האזוטרי ("*עלם אל-מוקשאפה*" או ידע של גילויים רוחניים).

סוגי מחשבות חולפות (*ח'וואטיר*) המתרחשות בלב: הן נחלקות לשלושה סוגים: ראשית, אותן מחשבות המזמינות וקוראות למה שטוב. ניתן להתייחס למחשבות כאלה כאל *אילהם* או השראה אלוהית ללא כל היסוס. שנית, אותן מחשבות חולפות המזמינות רוע [או דברים שליליים, מדכאים ומזיקים]. ניתן להתייחס למחשבות כאלה כאל רמיזות ושכנועים שטניים (*וואסווסה*) ללא כל ספק. שלישית, אלה שנמצאים בין ההשראה האלוהית לרמיזה השטנית ולא ניתן לומר בוודאות אם הם מהמלאך או מהשטן, מכיוון שאחת הצורות של הונאת השטן היא להציג את הרוע כטוב. קשה מאוד להבחין בין השניים. רוב האנשים נופלים קורבן להונאה הזו ונהרסים על ידה. לדוגמה, השטן אומר למלומד (תיאולוג סכולסטי) בדרך של עצה, "הבט באנשים! הבורות דוחפת אותם להכחדה וחוסר תשומת לב מקרב אותם לאבדון. הם הגיעו קרוב לקצה הגיהינום וזעם אלוקי עומד לעטוף אותם. האם אינכם מרחמים על משרתי אלוהים הללו כדי שתצילו אותם מהשמדה באמצעות עצותיכם יקרות הערך ושיחותיכם המלומדים? אלוהים העניק לך תכונות [גדולות] כמו תובנות ברורות, הבנות עמוקות ולב

שמרגיש את סבלם של אחרים. הדיבור שלך מושך, סגנון הנאום שלך פופולרי, לדבריך יש אור של אמונה. מדוע אתם כפויי טובה על הברכות [העצומות] הללו של אלוהים? מי ייתן ולא יקרה שתיענש [על ידי אלוהים] על כפיות הטובה שלך ובסופו של דבר תזכה למורת רוחו ואולי היכולת שלך להפיץ ידע ולהזמין אנשים לאלוהים תילקח ממך כעונש". השטן נוזף ללא הרף בעצה זו ובעצות דומות אחרות פעמים כה רבות, עד שלבו של התלמיד החכם אינו נותר בלי להיות מושפע מהן, ובסופו של דבר הוא נכנס לתחום של מתן דרשות ויוצא מבדידותו אל אסיפה של אנשים. במשפט זה, השטן מרמה את האדם בכך שהוא אומר לו ששום דבר לא משפיע על הלבבות עד שמי שנותן עצות ומשמיץ אנשים נראה טוב, לבוש היטב ומדבר יפה. אדם נכנס להונאה [השטנית] הזו ומובא בהדרגה לתחנה שממנה נולדות ראוותנות, יהירות, צדקנות ותשוקה לתהילה ולכוח, וכל אדם אחר מלבד האדם הזה עצמו נראה נמוך ונחות. שים לב כיצד השטן ברא כל כך הרבה מקורות של רוע במסווה של טוב, ונראה שכל העצות הללו התבססו על כנות עם המלומד בזמן שהוא גרר אותו בסתר לאבדון. המלומד או המטיף המסכן הזה מפזר פניני חוכמה במילים וחושב שמטרתו של האדם טובה, למרות שהלב עסוק במאבק על התהילה והפופולריות [בקרב ההמונים]. אדם חושב שמאמציו יישאו פרי ויזכה למעמד כלשהו בעולם הבא.

על פי המסורות, השטן הארור בא אל ישוע (עליו השלום) בדמות אדם וביקש ממנו לומר "*לא אילה אללה*" או "אין אלוהים מלבד אלוהים". ישוע (עליו השלום) ענה: "אף על פי שההצהרה הזו [של עדות על אלוהים] היא אמת, לא אומר אותה [רק] מפני שביקשת ממני לומר אותה". הסיבה לסירובו של ישוע היא זהה: השכנוע של השטן לעשות אפילו דברים טובים אינו חף ממלכודות ומלכודות והמלכודות של השטן באמצעות הטוב אינן ניתנות להערכה. באמצעותם, כל אותם מלומדים (תיאולוגים ומטיפים סכולסטיים), מתפללים, נמנעים מהארציות, נוסעים רוחניים ונדיבים נהרסים שאינם אוהבים רוע גלוי בכל הנסיבות, ויתרה מזאת, הם אינם מסכימים לבצע חטאים. כמה דוגמאות להונאות השטן יוצגו בכרך השלישי [של *יצירת המופת של ע'זאלי "יחיא אל-עולום א-דין*" או "תחיית הידע של הדרך לאלוהים"] בספר על יהירות ויהירות עצמית, ואם אלוהים ייתן לי חיים, אני מתכנן לכתוב ספר על אותו נושא בשם "*טלביס איבליס*"" (שכנועים ומלכודות של השטן). בכל מקום, מדינה ואומה, כל אדם הוא קורבן של שכנועים ומלכודות של השטן. בפרט, הוא (השטן) עבר את כל הגבולות בלכידתם של אנשים באמונות [דתיות] ובאסכולות תיאולוגיות (*מד'היב*). עכשיו הטוב והצדק הפכו לעניין טקסי בלבד. על בני האדם לעצור בכל מחשבה וכוונה שלהם ולבחון את כל ההיבטים הטובים והרעים שלהם [לפני שהם ממשיכים לפעול על פיהן], ולקבוע אם המחשבה והכוונה הללו הן רמז שטני או השראה אלוהית ולעצור ככל האפשר ולהשתמש בכל יכולות ההתבוננות וההערכה שלהם (יכולות שכליות ואינטלקטואליות) כי זה לא נקבע ללא רוחב ידע. עומק של תובנה ויראה, יראת אלוהים ויראת אלוהים (*תקווה*) כפי שאלוהים אמר:

إِنَّ ٱلَّذِينَ ٱتَّقَوْا۟ إِذَا مَسَّهُمْ طَـٰٓئِفٌ مِّنَ ٱلشَّيْطَـٰنِ تَذَكَّرُوا۟ فَإِذَا هُم مُّبْصِرُونَ

"בכל פעם שעולה מחשבה [או רמז] מהשטן, [משרתי אלוהים הצדיקים] עוסקים בזיכרון האלוהי ונבהלים מכך, מה שבתורו פוקח את עיניהם [לגבי מה שקורה להם בפועל]". (קוראן, פרק 7, פסוק 201)

כלומר, בנסיבות אלה, הם (הצדיקים) בודקים את ליבם והאור הפנימי שלהם מוציא אותם מחשכת הבורות. עם "*קשף*" (חשיפה רוחנית במצב של ערות) ותובנה (*בסירה*), כל המורכבויות והסודות מתפרקים. אדם נטול יראת אדוקות, יראת אלוהים ויראת אלוהים (*תקווה*), הנתון ללחץ על ידי תשוקותיו מהעצמי הנמוך, מקבל את ההונאה של השטן הרואה בה טובה (*ח'יר*) ומתחיל לצעוד באופן לא מודע בנתיב ההרס. הקוראן אומר את הדברים הבאים על אנשים כאלה:

وَبَدَا لَهُم مِّنَ ٱللَّهِ مَا لَمْ يَكُونُوا۟ يَحْتَسِبُونَ

"הם ייתקלו בעניין מאלוהים שיהיה מעבר לדמיונם". (קוראן, פרק 39, פסוק 47)

רכישת ידע על הונאת השטן היא חובה אישית על כל אדם: בידיעת העניינים החיצוניים (ידע חיצוני או "*אילם מועמלא*"), הדבר החשוב הוא להיות מודעים ומודעים להונאת העצמי הנמוך (*נאפס*) ולערמומיות של השטן. להסית את הרמיזות והדחפים (*וואסוואס* מהשטן) שיספקו לשטן הזדמנות לשמור על אחיזת החנק שלו [באנשים]. הם שוכחים את האיבה שלו ואת הדרכים להגן על עצמם מפניו על ידי מעורבות ברכישת ידע כזה. הדרך היחידה להיפטר משפע של רמיזות והנחיות היא לסגור את הדלת מפני מחשבות כאלה. הדלתות של מחשבות כאלה או סכנות נתפסות (או "*ח'וואטיר*" המכונות כך מכיוון שהן נכפות על הלב כאשר לאדם יש שמירה פנימית והגנות כלפי מטה והוא מזניח אותן) הן חמשת החושים על החיצוניות והתאוות והתסבוכות הארציות על הפנימי. אימוץ הבדידות בבית קטן, סוגר את המעברים של חמשת החושים. שמירת מרחק מקרובי משפחה ועושר, מפחיתה את אהבת התאוות והארציות. במצב זה [כאשר כל הדלתות הפנימיות והחיצוניות סגורות], רק דלתות המחשבות נשארות פתוחות, אך ניתן לשמור עליהן בשמירה על זכרו של אלוהים. לפעמים מחשבות אלה מסוגלות להתגנב בהצלחה מעבר לשומר אל הלב. אם זה יקרה, יש צורך במאבק אינטנסיבי נגד ה"גנב" הזה. המאבק [הרוחני הפנימי האינטנסיבי] הזה לעולם אינו נגמר אלא נמשך עד נשימת חייו האחרונה. הסיבה לכך היא שאדם חי לעולם לא יוכל להיות חסין מפני השטן שתמיד צופה [בכוונה] במצב של מארב והתקפות ברגע שנקרתה הזדמנות. הכרחי לעמוד על המשמר בכל עת מפני האויב הזה (השטן). לפעמים ניתן להכניע את האויב הזה ולהנחית עליו מכה על ידי מאבק רוחני, אך תבוסה זו אינה קבועה אלא זמנית בלבד. ברגע שהשטן מקבל הזדמנות, הוא תוקף שוב. כל עוד הדם זורם בעורקים, המשך המאבק נגד השטן הוא חיוני. דלתות "עיר המקלט" של הלב תמיד נשארות פתוחות בפני השטן לאורך כל חייו של האדם והן לעולם לא נסגרות. אלו הן דלתות התאווה, הכעס, הקנאה, החמדנות ותאוות הבצע שיוסברו בקרוב. כאשר הכניסות לעיר פתוחות והאויב ערני, ניתן להגן על העיר רק באמצעות מאבק ושמירה [רוחניים]. אדם אחד שאל את חסן אל-בצרי (שאלוהים ירחם עליו): "הו אבו סעיד! האם השטן ישן?" הוא ענה: "אם הוא היה ישן, האם לא היו לנו כמה רגעים של שקט ונחמה?" על אף שמשרת מאמין לא יכול להימלט מהשטן, אדם יכול להביס אותו ולהגן על עצמו מפניו על ידי החלשת כוחו של השטן. הנביא מוחמד (עליו השלום וברכות האל עליו) אמר:

ان المئومن ينضى شيطانه كما ينضى احدكم بعيره فى سفره

"עבד מאמין הופך את השטן לרזה וחלש כשאתה עושה זאת עם גמליך במסעותיך". (סיפור זה מדווח על ידי *אוסף* החדית' *מוסנד אחמד* מפי בן לווייתו הנבואי אבו הוריירה [שאלוהים יהיה מרוצה ממנו]).

עבדאללה בן מסעוד אמר כי השטן של המאמין [המצל ומלווה אותו כל חייו] הוא חלש. קייס בן אל-חג'אג' (גנוסטיקן גדול) אמר: "השטן שלי אמר לי שכאשר נכנסתי אליכם, הייתי כמו גמל ועכשיו אני כמו ציפור". שאלתי אותו לסיבה. הוא ענה: "אתה ממשיך להמיס את גופי באמצעות זיכרון האל". בכל אופן, לאנשים בעלי יראת אלוהים, יראת אלוהים ויראת ה' (*תקווה*), סגירת דלתות השטן, השגחה עליהם בדריכות, במילים אחרות, סגירת הדלתות החיצוניות והקלה על הדרכים הברורות המזמינות את האדם לחטוא ולרוע, אינה קשה. אולם, גם הם הולכים שולל על ידי שיטות מורכבות של השטן ואינם מסוגלים להתגונן מפניו, כפי שמוסבר לעיל על מלומדים (תיאולוגים סכולסטיים) ומטיפים שהשטן מזמין אותם בחשאי ומוביל אותם דרך שערי [המעשים] הטובים לעבר הרע.

האתגר העצום הוא שישנן דלתות רבות לשטן להיכנס ללב בעוד שיש רק דלת אחת שממנה יכול המלאך להיכנס. הדלת המלאכית הטרנסצנדנטית הזו [של הלב] הופכת מפוקפקת בנוכחותן של אינספור דלתות של השטן. ביחס לדלתות הללו (כניסות ללב), האדם דומה למטייל ההולך בג'ונגל בלילה שחור וחשוך, שעוצר במקום מסוים שבו צצים אינספור שבילים קשים ומפרכים המבלבלים את האדם באיזו דרך לבחור שתסייע לו להתקדם ולהגיע ליעד. בחירת הדרך הנכונה מבין אינספור דרכים לא בברורות יכולה להיעשות בשתי דרכים: ראשית בשכל ובתובנה; שנית עם אור השמש. בעניין זה, לב עם יראת אדוקות, יראת אלוהים ויראתו, שכל ותובנה, ידיעת הספר [האלוהי] והדרך הנבואית (*הסונה*) שקולים לאור השמש. כשם שאור השמש מקל על מציאת הדרך הנכונה אל היעד, כך גם אור הידע של הספר [האלוהי] והדרך הנבואית (*הסונה*) מכוון את האדם אל היעד, אחרת דרכי השטן [העזיבה את האדם לעבר השפל] הן רבות מספור וקשה מאוד להתגונן מפניהן. עבדאללה בן מסעוד (שאלוהים ירצה ממנו) מספר שפעם אחת הנביא מוחמד (עליו השלום) מתח קו [באדמה עם מקל] ואמר: "זוהי דרכו של אלוהים". לאחר מכן, הוא צייר קווים שונים מימין ומשמאל לקו [הראשון] ואמר: "גם אלה שבילים, אך בכל אחד מהם נוכח שטן המזמין אנשים לצעוד בנתיב הזה". לאחר מכן הוא דקלם את הפסוק הבא:

وَأَنَّ هَٰذَا صِرَٰطِي مُسۡتَقِيمٗا فَٱتَّبِعُوهُۖ وَلَا تَتَّبِعُواْ ٱلسُّبُلَ

"וזאת דרכי הישרה והאיתנה [נטולת כל פגמים מכיוון שהיא מובילה את האדם ישר אל אלוהים]. לכן, צעדו בדרך זו ואל תצעדו בדרכים אחרות". (קוראן, פרק 6, פסוק 153)

הוא (עליו השלום) כינה קווים שונים כשבילים ששורטטו סביב הדרך הישרה (*סיראת אל-מוסתקים*). אנו יודעים על שפע הדרכים השטניות מהסיפור הנבואי הזה. מבין הדרכים הללו, יש נתיב שאליו השטן מזמין מלומדים (תיאולוגים סכולסטיים), אדוקים, אלה ששלטו בתשוקות מהעצמי הנמוך, ואלה שנמנעים מחיי חטאים, על ידי הונאתם באמצעותם. עכשיו יוזכר נתיב מבין הנתיבים הללו [של הונאה] שהאדם מתחיל לצעוד בו ללא ידיעה ובאופן בלתי מורגש. אירוע זה מוזכר בסיפור נבואי (*חדית')*. הנביא מוחמד (עליו השלום) הזכיר נזיר (אדם של עבודת אלוהים במצב של בדידות תוך שלילת כל תאוות העולם) מבני ישראל שבעירם, השטן חנק ילדה ואז הכניס את המחשבה הזו ללב בני משפחתה שהמרפא שלה הוא עם אותו נזיר. הם הביאו אותה לנזיר שסירב בתוקף [להתמודד עם המצב הזה] אבל הם התעקשו עד שהנזיר נאלץ לרפא אותה. לאחר מכן, השטן החל לרמוז מחשבות על ניאוף בליבו של הנזיר והסית אותו למעשים מגונים עד שהוא זנה, והיא נכנסה להריון. השטן החדיר אז את הפחד מפני החרפה והחרפה ורמז על רציחתה בלבו של הנזיר כדי להסתיר את סוד [הפשע] ואז יוכל איכשהו להבטיח למשפחתה את מותה הטבעי. זה בדיוק מה שהוא עשה. השטן המשיך במעשיו נגד הנזיר והחדיר ללב משפחתה של הנערה שהנזיר הרג אותה לאחר שהכניס אותה להריון מפחד מבושה. הם באו אל הנזיר ושאלו אותו עליה. מונק נתן את אותה תשובה שהשטן החדיר לליבו שהילדה חולה, והיא מתה ממחלתה, אך הם לא האמינו לו ורצו לעצור אותו. אז השטן סיפר לנזיר שכל מה שקרה היה בגלל תחבולה שלו עצמו שכן הוא זה שחנק אותה, הוא זה ששכנע את הוריה לשלוח אותה אליו (הנזיר), הוא זה שהסית אותו (את הנזיר) לזנות ולהרוג אותה ועכשיו הוא זה שיכול לעזור לו (לנזיר) לצאת מהמצב הזה על ידי הספד לו. מונק שאל אותו כיצד הוא יכול לציית לו (לשטן). השטן אמר לו שהוא יכול להיחלץ מהמצב אם ישתחווה לו פעמיים. לאחר מכן השתטח מונק בפני השטן. השטן הלך משם ואמר: "אין דבר שאני יכול לעשות למענכם. מה אני יודע עליך?" אלוהים אמר את הדברים הבאים על בני אדם כאלה:

كَمَثَلِ ٱلشَّيْطَٰنِ إِذْ قَالَ لِلْإِنسَٰنِ ٱكْفُرْ فَلَمَّا كَفَرَ قَالَ إِنِّى بَرِىٓءٌ مِّنكَ

"דמותו של השטן היא שהוא קודם כל אומר לבני האדם לא להאמין [באלוהים]. ואז כשאדם הופך לכופר, השטן אומר, 'אין לי שום קשר לאדם הזה (בן אדם)'". (קוראן, פרק 59, פסוק 16)

חשבו כיצד השטן הכריח את הנזיר בתחבולותיו לבצע חטאים עצומים (*כבאיר*) על ידי ציות לפקודותיו. אם הוא לא היה פועל על פי עצתו [של השטן] לרפא, הוא לא היה נואף ואז מבצע רצח. לכאורה, העצה לריפוי הייתה טובה ואיש לא יכול היה להעלות על דעתו שיהיה בה רוע. אף על פי כן, האסטרטגיה של השטן היא למצוא את הרוע דרך המאמצים הטובים והנאצלים, וברגע שהוא מעלה את האדם על נתיב הרע, הוא מושך אותו מרע אחד למשנהו עד שכל נתיבי הישועה נסגרים, והאדם נאלץ להמשיך לצעוד בנתיב הרוע מבלי אפילו לרצות בכך. הנביא מוחמד (עליו השלום) מתכוון לאותו הדבר באמירתו הבאה:

من حام حول الحمى يوشك ان يقع فيه

"המסתובב בשטחי המרעה נמצא בסכנה [בשוגג] להיכנס אליה [לפיכך, יש להימנע מלהתקרב לרשע כדי למנוע אפשרות ליפול לתוכה]". (סיפור זה מדווח על ידי *אוספי* החדית' *סאחי בוכארי* וסאחי *מוסלמי* בסמכותו של בן לווייתו הנבואי נאומן בן בשיר [שאלוהים ישמח ממנו]).

כניסות השטן ללבבות

הלב הוא כמו מבצר והשטן הוא כמו אויב שרוצה להיכנס לתוכו כדי לכבוש אותו ולהפוך אותו לנחלת שלו. יש רק דרך אחת להגן על המבצר מפני האויב והיא לשמור על הכניסות והשבילים המאפשרים את הכניסה למבצר. מי שאינו מודע אפילו לפתחים הללו, כיצד יכול אדם כזה לשמור עליהם ולמנוע מהאויב להיכנס דרכם? מכאן נלמד שחובה להגן על הלב מפני השטן, אלא חובה אישית על כל אדם שפוי ובוגר, וכל מה שהוא אמצעי להגיע לחובה אישית הוא גם חובה. הסיבה לכך היא שאי אפשר למנוע מהשטן להיכנס [אל הלב] מבלי להכיר את נתיבי כניסתו. לכן, הכרת השבילים הללו היא גם הכרחית. כניסות ושבילים אלה אינם ניתנים לתפיסה באמצעות חושים חיצוניים אלא הם תכונות אופי פנימיות או תכונות של אינדיבידואלים. השטן משתמש בתכונות האלה ממש כאמצעי להיווכחות [בלבבות]. תכונות אלה גדולות במספרן, ולכן רק כמה כניסות יוזכרו כדלקמן, כאשר יש אסיפות גדולות של חיילי השטן:

כעס ותאווה: השכל מתפוגג דרך שתי כניסות גדולות של הלב, כלומר כעס ותאווה. צבא השטן תוקף [את הלב] כאשר צבא השכל נחלש. כשבני אדם נופלים קורבן לכעס, השטן משחק באחד מהם כמו שילד משחק בכדור. על פי מסורת, השטן נפגש עם הנביא משה (הידוע גם בשם מוסא [עליו השלום]) ואמר: "הו משה! אלוהים מינה אותך לתפקיד הנבואה והעניק לך את הכבוד לדבר איתו. אני גם יציר כפיו של אלוהים. חטאתי [בכך שלא צייתתי לאלוהים כאשר הוא ציווה על השטן להשתחוות לאדם (עליו השלום)] ואני רוצה לחזור בתשובה. אנא התערב בפני אלוהים בשמי כדי לקבל את תשובתי". משה (עליו השלום) הבטיח להתערב עבורו (השטן). לאחר מכן הלך משה להר סיני ודיבר עם אלוהים. לאחר מכן, כשירד [מן ההר], אמר לו הקב"ה: "הו משה! החזירו את האמון!" משה (עליו השלום) אמר: "הו אלוהים! עבדך איבליס (השטן) מתחרט על החטא שביצע ומתחרט. אנא קבל את תשובתו". התגלות אלוהית באה למשה (עליו השלום): "הו משה! בקשתך התקבלה! אמור לאיבליס (השטן) להשתחוות לפני קברו של אדם (עליו השלום) כדי להביע את צערו [על החטא שחטא כאות לאמיתות תשובתו]". משה (עליו השלום) העביר את הציווי האלוהי הזה לשטן. השטן נתקף כעס ואמר ביהירות גמורה: "לא

השתחויתי לאדם הראשון בעודו בחיים, האם אשתחווה לו עכשיו כשהוא מת? עם זאת, אני מודה לך על שהתערבת בפני אלוהים למעני ובגלל [טובה] זו, יש לך עכשיו זכות עליי. כדי לממש את הזכות הזו, אני אומר לך שאם תזכור אותי שלוש פעמים, לא אוכל לפגוע בך: ראשית, בשעת כעס, כי נפשי בנפשך ועיני בתוך עיניך. אני מסתובב בכל וריד בגוף כמו דם, לכן, הקפד לשים לב אלי בזמן הכעס. כשלאדם יש כעס, אני נושף לתוך האף ואז הוא מאבד את המודעות למה שהוא עושה. שנית, בשעת מלחמה, מפני שכאשר אדם רוצה להילחם נגד אויב בחזית מלחמה, אני מזכיר לאדם את ביתו, אשתו וילדיו, כדי לגרום לו לזנוח את המחשבה להילחם במלחמה ולגרום לו לברוח ממנה. שלישית, לעולם אל תשב לבד עם אישה שאינה *מהרם* (כזו שיכולה להינשא לו מכיוון שהיא אינה מבין קרובי המשפחה האסורים שלו של אם, חמות, סבתא, בת, נכדה, אחות, אחיינית או דודה). אני הופך לשליח בין הלבבות של גבר ואישה ורומז בלבו של כל אחד על השני. אני ממשיך לעשות זאת עד ששניהם מסתבכים בצרה של חטא (*פתנה*)".

חמדנות וקנאה: השטן הצביע על שלוש תכונות פנימיות באמצעות שלוש הזדמנויות: כעס, תאווה ותאוות בצע. הסיבה לכך היא שהבריחה מהמלחמה נובעת מתאוות בצע של רכוש עולמי ועושר, ולא השתחוותה לאדם המת (עליו השלום) נובעת מקנאה שהיא גם כניסה גדולה [ללב] עבור השטן. קדוש אחד (גנוסטי) ביקש מהשטן להראות לו את שליטתו על בני האדם. הוא אמר: "אני לוכד בני אדם במצב של כעס ותשוקה ומקבל שליטה מלאה עליהם". השטן הופיע בפני נזיר ושאל אותו: "אילו תכונות של ילדי אדם (בני האדם) מועילות לך יותר?" הוא ענה: "עוצמת הכעס. לכן, כשבן אדם משתולל בגלל עוצמת הכעס, אני מסתובב ובועט בו כמו שילד בועט בכדור עם הרגל". זוהי גם אמירה של השטן: "איך יכולים בני אדם (בני האדם) להשתלט עלי, כמו שכאשר אדם שמח, אני נשאר בלבו וכאשר הוא כועס, אני עף לתוך ראשו". תאוות בצע או תאוות בצע היא גם כניסה גדולה של השטן מכיוון שהיא הופכת את האדם לעיוור וחירש. ואח"כ אין האדם יכול לשמוע לשום עצה טובה, ואינו יכול לראות את דרך הטוב. סיפור נבואי אומר:

حبك الشئ يعمي ويصم

"האהבה שלך לדבר עושה אותך עיוור וחירש." (קריינות זו מדווחת על ידי *חדית'* אוסף *אבו דאוד* על פי חברו הנבואי אבו אל-דרדא [שאלוהים ירצה ממנו]].

רק באמצעות אור התובנה, האדם יכול להיות מודע לכניסותיו של השטן. כאשר חשכת החמדנות ותאוות הבצע משעבדת את אור התובנה, השטן מנצל את ההזדמנות הזו עד תום ושם בלבו את התשוקה ותאוות הבצע לכל דבר שמזיק וקטלני עבורו. על פי מסורת, כאשר הגיע המבול העצום, הנביא נח (הידוע גם בשם נח [עליו השלום]) עלה על ספינתו עם כל אנשי האמונה מעמו וכל זוג בעלי חיים. הוא ראה איש זקן יושב בספינה שהיה זר. הוא שאל אותו מי הוא. הוא אמר: "באתי לקחת את לבבות חבריך. גופם יהיה איתך, אך ליבם יהיה איתי". הנביא נח (עליו השלום) אמר: "הו אויב האלוהים! לך מפה! אין לכם מקום כאן". הוא ענה: "יש חמישה דברים שבאמצעותם אני משמיד אנשים. אני אגיד לך שלושה, אבל לא אגיד לך שניים". התגלות אלוהית באה [לנביא נח (עליו השלום)]: "הו נח! אתה לא צריך את שלושת הדברים שהוא רוצה להגיד לך. גלה ממנו מה הוא מסתיר ממך". הנביא נח (עליו השלום) שאל אותו על שני הדברים. הוא ענה: "תאוות בצע וקנאה. שני הדברים האלה לעולם לא ירמו אותי ולעולם לא יצליחו להשמיד בני אדם. הקנאה שבגללה קיללו אותי וקיבלתי את התואר 'השטן הארור', והיא תאוות הבצע, כי אדם הראשון הותר לו הכל בגן עדן חוץ מעץ אחד ושמתי את רצונו בלבו, שהוציא אותו משם".

שובע: אכילה לשובע, גם אם היא מותרת (*חלאל*) וטהורה, היא כניסה גדולה לשטן [ללב] בשל השפעותיו הממריצות והמרעננות על התאוות והתאוות הן כלי הנשק של השטן. על פי מסורת, השטן הופיע לפני הנביא יוחנן, בנו של הנביא זכריה (הידוע גם בשם יחיא בן זכריה [עליו השלום וברכות האל על שניהם]) והיו לו מלכודות [עשויות מחבלים]. הנביא יוחנן (עליו השלום) שאל אותו: "בשביל מה המלכודות האלה?" הוא השיב: "אלה מלכודות התאוות וההפקרות. אני לוכד את ילדיו של אדם (בני אדם) עם אלה". הוא שאל: "האם יש גם לי מלכודת כלשהי?" הוא ענה: "כן. כשאתה אוכל לשובע, אני מקשה עליך את התפילות [לאלוהים]". הוא שאל: "האם יש עוד משהו בשבילי?" הוא ענה: "שום דבר אחר חוץ מזה". הוא אמר: "אני נשבע באלוהים, לא אוכל לשובע אחרי היום". השטן השיב: "אני גם נשבע שלעולם לא אגיד שום דבר מועיל *למוסלמי* [כמוך] (כלומר, מי שמאמין ומשרת את האל במצב של כניעה מוחלטת וכניעה לרצון האל)". נאמר שיש שש נזקים באכילה לשובע: ראשית, יראת ה' אינה נשארת בלב; שנית, אדם אינו חש חמלה כלפי בני אדם אחרים וכלפי יצירי אלוהים מכיוון שהוא חושב על אחרים כעל עצמו (שבע כמוהו) ואינו חש את ייסורי הרעב; שלישית, האדם מרגיש שעבודת אלוהים מכבידה; רביעית, כשאדם שומע דברי חוכמה כלשהם, לבו אינו נמס בענווה ואינו הופך להיות מסוגל להקשיב ולקבל. חמישית, כאשר אדם אומר דברים של חוכמה ועצות, אין לכך השפעה על אחרים; שישית, נולדות ממנה מחלות שונות [גופניות ורוחניות].

פאר ונצנצים: מציאת פאר, נצנצים, צריכה בולטת והפגנת עושר, אטרקטיביים הם גם כניסה לשטן. התצוגה, הפאר והנצנצים מתרחשים בלבוש, ברכוש חומרי ובמגורים. כשהשטן רואה את התשוקה להפגין פאר וזוהר בלבו של אדם, הוא מלבה אותו עוד יותר ומראה לאדם את החלום על בניינים גדולים ומשכנע אותו שהקירות סביב הבית צריכים להיות גבוהים, שהבית צריך להיות מסנוור ומעוצב היטב, הבגדים צריכים להיות יפים והנסיעה או התחבורה צריכים להיות יקרים ומקושטים. כאשר הרצונות הללו מושרשים במלואם בלב, השטן יודע שהרצונות הללו לעולם לא ייפרדו מהלב, ורצון אחד יוליד רצון אחר, ורכישת דבר אחד תוביל לדאגה לרכוש דבר אחר לשרשרת בלתי נגמרת [של רצון לרכוש דבר אחר דבר] עד שיבוא המוות והאדם יצטרך לעזוב הכל מאחור כדי לעזוב את העולם. דרכו של השטן לתשוקות מהעצמי הנמוך מסוכנת גם לאמונתו של האדם. לעיתים, להבת התאוות מאלצת את העובד בה לצעוד בדרך הכפירה. מי ייתן ואלוהים יגן עלינו מפני תשוקותיו של העצמי הנמוך!

חמדה וציפיות מבני אדם: חמדה וציפיות מאחרים הן גם כניסה חשובה לשטן [ללב]. כאשר תאוות בצע [וציפיות מאחרים] שולטת בלב, השטן משכנע ללא הרף את האדם להיות מלאכותי, ראוותני ולהשוויץ בפני אלה שיש לו ציפיות ותאוות בצע מהם. זה מגיע עד כדי כך שמי שיש לו ציפיות ממנו, הופך לאלוהים שלו ויש לו ציפיות, תמיד שואף למצוא מקום בלבו של האדם שהוא או היא רוצים בו, אפילו אם זה באמצעות שקרים, הונאה, התפארות ושכנוע. הרמה הנמוכה ביותר של זה היא שאדם מגזים בשבח האדם שהוא או היא מצפים ממנו ואינו שש לעשות את העבודה של עידוד האדם לטוב ולמנוע ממנו רע כדי לא לפגוע בו. פעם הופיע השטן לפני עבדאללה בן חנזאלה (שאלוהים ישמח ממנו) ואמר: "הו בן חנזאלה! אני הולך לייעץ לך אז תזכרי את זה". עבדאללה בן חנזאלה אמר: "אינני זקוק לעצה ממך". השטן אמר: "הקשיבו לו תחילה, אם הוא טוב קבלו אותו, אם הוא רע דחו אותו. הו בן הנזלה! מלבד אלוהים, לעולם אל תשאל אף אחד שאלה שיש בה חמדנות וחמדנות. כמו כן, שלטו בעצמכם בכעס מכיוון שכאשר משרת מאבד שליטה על עצמו, אני [מסוגל] להשתלט עליו".

פזיזות וחוסר התמדה: שתי התכונות או תכונות האופי הללו הן גם נקודות כניסה לשטן. הנביא מוחמד (עליו השלום) אמר:

العجلة من الشيطان والأناة من الله

"חיפזון (או חיפזון לעשות משהו ללא שיקול דעת מדוקדק) הוא מהשטן ועצירה להרהר היא מאלוהים".

(קריינות זו מדווחת על ידי *חדית'* אוסף *טירמידי* בסמכותו של בן הלוויה הנבואי סהל בן סעד [שאלוהים יהיה מרוצה ממנו]].

אלוהים אומר:

خُلِقَ ٱلْإِنسَٰنُ مِنْ عَجَلٍ

"האדם נברא בחיפזון". (קוראן, פרק 21, פסוק 37)

وَكَانَ ٱلْإِنسَٰنُ عَجُولًا

"לאדם יש נטייה למהר". (קוראן, פרק 17, פסוק 11)

אלוהים ציווה על הנביא מוחמד (עליו השלום):

وَلَا تَعْجَلْ بِٱلْقُرْءَانِ مِن قَبْلِ أَن يُقْضَىٰٓ إِلَيْكَ وَحْيُهُۥ

"אל תמהרו [לקריאת] הקוראן לפני שתושלם ההתגלות האלוהית הבאה אליכם". (קוראן, פרק 20, פסוק 114)

טעם האיסור הא-לוהי מהחיפזון הוא שהכל צריך להיעשות בידע, במחקר ובחקירה, ולצורך החקירה יש צורך בהפסקה ובדיון, ואילו החיפזון אינו מאפשר הפסקה וחקירה. בזמן החיפזון, השטן כופה את הרוע שלו על בני האדם באופן כזה שהם אפילו לא מבחינים בו. על פי מסורת, כאשר נולד ישוע (עליו השלום), כל השדים (*שייאטין*) הלכו למנהיגם איבליס ואמרו לו: "היום כל האלילים על פני האדמה נראו כנפלים". איבליס אמר: "משהו חדש קרה בוודאות. אני הולך לכדור הארץ לראות". איבליס הסתובב על פני כדור הארץ אך לא ראה דבר. במקום אחד הוא ראה כמה מלאכים מקיפים תינוק שזה עתה נולד. איבליס הלך לעמו [של השדים] ואמר להם: "הלילה נולד נביא. כל ההריונות שהתרחשו בעולם עד היום, הייתי מודעת אליהם והלידות התרחשו בנוכחותי. אבל באופן מוזר, לא ידעתי על ההיריון של האישה הזו ולא הייתי מודעת ללידה. עכשיו התייאש מעבודת אלילים. עם זאת, רמז למשרתי האלוהים (בני האדם) ברגעי החיפזון שלהם [ואתה תצליח להתגבר עליהם]".

עושר ורכוש חומרי: *דירהם ודינר* (מטבעות זהב וכסף), רכוש חומרי, רכוש ופיסות אדמה בבעלות הם כולם כניסות גדולות לשטן [ללב האדם]. לבו של האדם שברשותו יותר מהרכוש החומרי הדרוש, הוא משכנו של השטן, ולבעלים של החומר הדרוש בלבד יש לב חופשי. אם אדם מקבל מאה *דינרים,* רצונות שונים נולדים ללב. הגדול שבהם הוא להשיג עוד מאה וזה מעגל בלתי נגמר. כשלא היה לאדם כלום, לא היה תשוקה, לא חמדנות ולא צורך. כאשר אדם קיבל מאה *דינרים*, הוא התחיל לחשוב על עצמו כעל עשיר למרות שהוא נעשה נזקק לתשע מאות נוספים. השגת מאה *דינרים* עוררה באדם את המחשבה שאם היו לו עוד תשע מאות, הוא היה קונה בית. אחרי הבית, הצורך להשיג מוצרים לבית צף ואחריו סוגיות של לבוש ונוחות ושרשרת הצרכים הזו מתרחבת ללא הרף. עבור דברים קיימים, דברים שאינם נוכחים הופכים להיות חיוניים. עוד לפני שהדאגה מסתיימת, מתחילה דאגה אחרת ושרשרת הצרכים הזו מסתיימת בגיהינום. ת'אבת אל-בנאני (שאלוהים ירחם עליו - גנוסטיקן וקדוש מפורסם) אמר: "כאשר הנביא מוחמד (עליו השלום) קיבל נבואה [בגיל ארבעים שנה], אמר איבליס (מנהיג השדים) לקבוצתו: 'היום התרחש אירוע חדש. לכו ותראו מה קרה'. כל השדים התפשטו על פני כדור הארץ אך לא מצאו דבר וחזרו ללא הצלחה. איבליס אמר להם: 'תישארו כאן! אני אלך ואסתכל'". הוא חזר ואמר

לתלמידיו: 'אלוהים העניק נבואה למוחמד. ועתה לכו אחרי חבריו וחבריו [כדי להניאם מההדרכה הא-לוהית]'. השדים פנו אל האדמה וחזרו ללא הצלחה ואמרו: 'מעולם לא ראינו עם כזה עד היום. כאשר אנו גורמים להם לטעות, הם קמים לתפילה וזה מביא לסליחה על טעויותיהם". איבליס אמר: "חכה והיה סבלני. בקרוב הם ישלטו בעולם ואז אנחנו בוודאי נצליח בהמצאה שלנו'".

ישנה מסורת שפעם ישוע (עליו השלום) שכב [על האדמה] עם ראשו על סלע [והשתמש בו ככרית המעידה על מצב העוני והענווה שלו]. השטן חלף על פניו וקרא: "הו ישוע! האם אתה נוטה יותר מדי לעולם?" ישוע הרים את הסלע מתחת לראשו והשליך אותו על השטן ואמר: "האבן הזו וכל דבר אחר מהעולם הזה הם רק בשבילך". המסקנה הנגזרת מכך היא שאפילו אבן היא רכוש חומרי מהעולם, והשטן עדיין יכול לעשות את עבודתו [של הטעיית האנושות לנתיבים הלא נכונים] באבן. לדוגמא, אדם קם בשעות הבוקר המוקדמות לתפילת *תהג'וד* (תפילות שהן טובות ביותר ומסייעות להתקדמות רוחנית ונעשות בחלק השלישי של הלילה כאשר הלילה בין השקיעה לעלות השחר מחולק לשלושה חלקים) ומוצא אבן ליד מקום ההשתחוויה בתפילה. במצב זה, השטן בוודאי ישים בלבו את המחשבה לשכב מעט ולהניח את ראשו על האבן. שכיבה זו תהיה מבשרת שינה שבתורה תמנע מאדם להתפלל את תפילת *התהג'וד*. אם האבן לא הייתה שם, לא היה חושב שתהיה לו כרית, לא היה צורך לשכב ולהוביל לשינה ונמנע מתפילות *התהג'וד*. [כפי שניתן לראות באמור לעיל,] כל כך הרבה נזק נגרם אפילו על ידי האבן האחת הזאת, ואז העיף מבט במצבם של אנשים, במטרה להפיק לקח לעצמך, שיש להם מיטות וכריות נוחות עשויות משי ויש להם את כל הסחורות לחיפוש נוחות בבתיהם. האם אדם כזה יכול בכלל ליהנות מטעם עבודת ה'? תמיד תהיה תשוקה לנחמה נוכחת בלב האדם.

פחד מעוני וקמצנות: שתי התכונות השפלות והשליליות הללו הן גם שתי כניסות גדולות לשטן [ללב האדם]. קמצנות ופחד מעוני הן שתי תכונות הרסניות שליליות כאלה, המונעות מהאדם לבזבז בדרך ה' [במעשי צדקה] ומשכנעות אותו לאגור את רכושו ולהחזיק בו. הקוראן מנבא לאנשים כאלה השלכות כואבות:

وَٱلَّذِينَ يَكۡنِزُونَ ٱلذَّهَبَ وَٱلۡفِضَّةَ وَلَا يُنفِقُونَهَا فِي سَبِيلِ ٱللَّهِ فَبَشِّرۡهُم بِعَذَابٍ أَلِيمٍ

"אלה שאוגרים זהב וכסף ולא מוציאים אותם בדרכו של אלוהים (למטרות צדקה ומאמצים מועילים לאנושות לקידום הרווחה הכלכלית של חברות אנושיות), מבשרים להם על ייסורים כואבים". (הקוראן, פרק 9, פסוק 34)

ח'ית'מה בן עבד אל-רחמן (שאלוהים ישמח ממנו - בן לוויה נבואי גדול) אמר שהשטן טוען: "לא משנה כמה שליטה יש לאדם עליי, יש שלושה דברים שהם כאלה שלעולם לא ניתן לשלוט בי בעניינים האלה. ראשית, לקיחת רכוש של מישהו ללא הצדקה; שנית, הוצאות ללא הזדמנות וצורך מתאימים; שלישית, לא להוציא היכן שיש צורך להוציא". סופיאן אל-ת'ורי (שאלוהים ירחם עליו - קדוש גדול וגנוסטי) אמר: "לשטן אין טקטיקה יעילה יותר מאשר הפחד מהעוני. כאשר אדם מתחיל לפחד מעוני, נולדת בו נטייה לשקר ולעוול. אדם מפסיק את האמת, מעדיף תשוקות מהעצמי הנמוך ואשם בכך שיש לו דעה נמוכה על אדונו. קמצנות מולידה תאוות בצע ותאוות בצע הופכת לשרשרת ברגליו של האדם שאינה מאפשרת לאדם לצאת מהשווקים וממקומות הרווח. שווקים אלה הם קן השטן ומקומות מנוחתו [מכיוון שיש לאדם נטייה להיות חומרני ואינו מודע לכל שיקול רוחני ולמפעל אצילי וחסר אנוכיות בהם]". אבו אומאמה (עליו השלום - בן לוויה נבואי) אמר: "כאשר איבליס (מנהיג השדים) בא לעולם, הוא התחנן לאלוהים: 'הו אלוהים! השלכת אותי מרחמיך והשלכת אותי אל האדמה הזאת. בבקשה תעשה לי בית כאן'. אלוהים אמר: 'השירותים הם הבית שלך'. הוא ביקש: 'תקבע לי מקום לחברה'. אלוהים אמר: 'שווקים ורחובות הם מקומות החברה שלכם'. הוא ביקש: 'תתן לי מזון ומזון'. השיב הקב"ה: 'המאכל הזה הוא מזונכם אשר לא נלקח שמי [על ידי אנשים שאוכלים אותו]'. הוא אמר: "האוכל נקבע; האם מותר לי גם מים?"

אלוהים ענה: 'חומרים משכרים וסמים הם המשקאות שלך'. הוא ביקש: 'בבקשה תן לי מזמין'. אלוהים ציווה: 'מלא את המטרה הזאת [שלך] בכלי נגינה'. הוא שאל: 'מה הפקודה שלך בקריאה וכתיבה'. אלוהים ענה: 'קרא שירה [שאינה מזמינה לטוב] וקעקע את הגופות'. הוא ביקש: 'תן לי נרטיב'. אלוהים ענה: 'השקר הוא הסיפור שלך'. הוא ביקש: 'תן לי רשתות (מלכודות) לציד'. אלוהים ענה: 'התאווה למין השני היא נטו [כלומר, אם רודפים אחריך בדרכים לא מוסריות ולא מוסריות]'".

קנאות דתית: מה שמכונה כאן קנאות דתית הוא היהירות והדעות הקדומות של אנשים מאסכולות מחשבה [ודתות] שונות זה נגד זה. הבסיס לכך אינו אמת אלא רצונות מהעצמי הנמוך. אנשים שונאים את יריביהם [בענייני הבדלים דתיים ואידיאולוגיים] ומזלזלים בהם. זה כל כך רע שהוא הורס כל מתפלל (או אדם דתי) וחוטא כאחד. לבקר אנשים ולמצוא בהם פגמים שייכים לאיכות חייתית מתוך שלל תכונות חייתיות. כשהשטן מציג את התכונה המגונה הזו כדבר טוב, הטמפרמנטים האנושיים שכבר קרובים אליה מאמצים אותה, והאדם נעשה מעורב בה לחלוטין ומרגיש שמח מהמחשבה שהוא מעורב במאבק דתי [ולכן חושב על זה כעל דבר אלוהי] למרות שהוא נשמע לשטן. מצב ההבדלים הדתיים והעדתיים הוא כזה ש[למשל] אדם אימץ קנאות באהבתו לאבו בכר (עליו השלום - בן לוויה נבואי גדול), אך אהבה זו אינה טהורה, אלא היא מהוללת ומעורבת *בחראם* , בשקרים, באיבה ובמחלוקת חריפה [המובילה למהומה]. אם אבו בכר (עליו השלום) יראה אדם כזה [כיום], הוא יכריז עליו כעל אויבו ולא על חברו. זאת משום שחברו [של אבו בכר] הוא זה שהולך בדרכו ומאמץ את תכונותיו האציליות ואת אופיו ועוצר את לשונו משיחות חסרות תועלת [כפי שנהג לעשות]. דרכו של אבו בכר הייתה כזו שהוא נהג להכניס חלוקי נחל לפיו כדי למנוע מעצמו לומר דברים חסרי תועלת. אדם זה שאומר דברים חסרי תועלת ומיותרים [הטוען שהוא אוהב את אבו בכר], איזו זכות יש לאדם לתבוע את אהבתו וידידותו לאבו בכר (שאלוהים ישמח ממנו)? [סכסוכים, מריבות ושנאה על בסיס דתות של אנשים יכולים להתפרש ככאלה]

אדם שני חצה את כל גבולות ההגזמה באהבתו לעלי (עליו השלום - בן לוויה נבואי גדול) למרות שאינו קרוב אפילו במעט למעשיו ולאופיו האצילי (של עלי). עלי (שאלוהים ישמח ממנו) לבש שמלה בפחות *מדירהם* אחד במהלך שלטונו (*ח'ליפות*) בעוד הטוען השקרי לאהבתו מסתובב לבוש בבגדי משי (האסורים לגברים על פי הקוד הדתי) העשויים בתורם בכסף אסור (חראם). ביום הדין, עלי (שאלוהים ישמח ממנו) יראה באדם כזה לא ידידו אלא אויבו. האם ניתן להכריז על צדק בחברותו של אדם שלוקח את הילד האהוב של חברו לביתו ומכה אותו, מושך בשערו ופוצע את גופו, אך גם עם זה ממשיך לטעון שהוא חבר נאמן להורה של הילד ואוהב אותו מאוד. כזה הוא מצבם של האנשים הטוענים שהם אוהבים את ארבעת הח'ליפים הישר (אבו בכר, עומר, עות'מאן ועלי [שאללה מרוצה מכולם]) ואת בני הלוויה הנבואיים האצילים (שאלוהים ירצה בכולם) ומעורבים בהשמדת הדת למרות שהדת הייתה הדבר האהוב עליהם ביותר (הח'ליפים ובני לוויה נבואיים נאצלים אחרים) והם העדיפו אותה על פני חייהם שלהם. רכוש, משפחה וקרובי משפחה. אנשים אלה אשמים בתורה האלוהית שחתכו אותה לחתיכות במספריים של תאוות, לא חדלו לתבוע את אהבתם לבני לוויה נבואיים, אך למעשה, מצייתים לאויבם המשותף של אלוהים וידידיו - השטן הארור. מציאות זו תתבהר ביום הדין, כאשר הם ייענשו בפני "חבריהם". תשכחו מיום הדין, אם הם יכירו את השקפתם של בני לוויה נבואיים עליהם ועל סוג האנשים שהם אוהבים בעולם הזה ממש, אז הם יבושו מאוד מהתבוננות במצבם ולא יעזו להביא את שמותיהם של האדוקים הגדולים הללו על לשונם המטונפת. השטן גם משכנע את החסידים הללו [של בני לוויה נבואיים שונים] שאם מישהו ימות באהבתו לאבו בכר ולעומר (שאלוהים ישמח את שניהם), האש [של הגיהינום] אפילו לא תתקרב אליו. השטן מבטיח לאחרים שאם הם יקריבו את חייהם באהבתם לעות'מאן ולעלי (שאלוהים ישמח את שניהם), אזי הם ילכו לגן עדן ללא כל דין וחשבון [לאלוהים על מעשיהם הארציים], בעוד שבמציאות שום אהבה וקרבה של אף אחד לא יועילו באותו יום, רק מעשיו

[הטובים והצודקים] [בחיי העולם הזה] יועילו. הנביא מוחמד (עליו השלום) אמר לבתו האהובה פאטמה (שאלוהים ישמח ממנה):

اعملي فاني لا اغني عنكم من الله شيئا

"עשה מעשים (מעשים טובים ואציליים, צדיקים) כי איני יכול להגן עליך מפני שום דבר מאלוהים." (סיפור זה מדווח על ידי *אוספי* החדית' *סאחי בוכארי* וסאחי *מוסלמי* בסמכותו של בן לווייתו הנבואי אבו הוריירה [שאלוהים ישמח ממנו]).

זוהי דוגמה למעקב אחר רצונות מהעצמי הנמוך שהוזכרו כאן. כך גם לגבי אנשים המחזיקים בדעות קדומות כלפי האסכולות המסורתיות (המקובלות במשך למעלה מאלף שנה על ידי הקונצנזוס הכללי של הקהילה כחלק מהמתודולוגיה האסלאמית המסורתית שנועדה למנוע הפרזות, אידיאולוגיות סוטות והבטחת מתינות באמצעות ציות להבנה המסורתית) של האימאמים שאפעי, אבו חניפה, מאלכ ואחמד (שאלוהים ירחם על כולם) וממשיכים עד כדי כך שהסתכלות למטה באסכולות מחשבה אחרות הופך לוודאי. כל אחד טוען לאמיתות *האימאם* שלו , אך אינו הולך בעקבות אופיו האצילי. ביום הדין, *האימאמים* הגדולים הללו ישאלו את חסידיהם: "האסכולות שלנו היו [מורכבות] ממעשים ולא אמירות ואמירות שנועדו גם למעשים, אז מה הסיבה שאתם נותנים חשיבות לאמירות תוך הימנעות ממעשים ובכך מתנגדים לשיטולוגיה ולאופי שלנו בטענות שווא שהם חסידי האסכולות שלנו?" זוהי כניסה גדולה לשטן ונתיב גדול לבואו [אל הלב]. מלומדים רבים (תיאולוגים סכולסטיים) הגיעו לחורבן בידי השטן בדרך זו. אלה הם האנשים שלא יראו את אלוהים, שיש להם תאוות בצע ונטייה לעולם, התובנה שלהם לגבי הדת חלשה, והכוח המניע מאחוריה אינו הכנות [והמסירות לאלוהים] אלא הרצון לזכות במסירות ובכבוד מצד בני האדם. זו הסיבה שהם היו מעורבים בקנאות דתית וחושבים על הקנאות הזו כטובה. הם לא יודעים שהקנאות הזו היא מעשה שטני, אך למרבה הצער, בני האדם האלה אינם מודעים להונאות ולמזימותיו של השטן, ובמקום זאת הם מעורבים ביישום מעשי של מזימותיו. אנשים רגילים החלו לבקר מלומדים (תיאולוגים סכולסטיים), עקרונות הדת נשכחו, וחילוקי דעות במורכבויות ההלכה (*הפיקה*) קיבלו חשיבות. התיאולוגים הסכולסטיים הללו הרסו את עצמם יחד עם אחרים. מי ייתן ואלוהים יקבל את תשובתנו ואת תשובתם. חסן אל-בצרי (שאלוהים ירחם עליו - גנוסטיקן וקדוש גדול) הזכיר את הציטוט הבא של השטן: "הצגתי את החטאים בצורה מקושטת ומקושטת לאומה ולחסידיו (*אומה*) מוחמד, אך הם שברו את גבי בתשובה. לאחר מכן, קישטתי לפניהם חטאים כאלה שהם לא יחזרו בתשובה מהם. חטאים אלה הם תשוקות מהעצמי הנמוך (*נאפס*)". השטן דיבר אמת [בעניין זה]. בני האדם אפילו לא יודעים שבעניינים האלה הם הולכים לקראת חטאים, אז איך הם בכלל יחזרו בתשובה? הונאה גדולה של השטן היא שאדם שוכח את חובותיו ובמקום זאת מעורב בחילוקי דעות הקיימים בנושאים הקשורים לתיאולוגיה הסכולסטית ולאמונות. עבדאללה בן מסעוד (שאלוהים יהיה מרוצה ממנו - בן לוויה נבואי) אמר שברגע שאנשים היו עסוקים בזיכרון האל (*ד'כר*) אז השטן הגיע. הוא התכוון שהם יעזבו את הכינוס שלהם ויעצרו אותם, אך לא הצליחו בשאיפותיו, ואלה שזוכרים את ה' סיכלו כל אחת מהאסטרטגיות שלו. לאחר מכן הוא נאלץ להסית כמה אנשים שישבו בקרבת מקום והיו עסוקים בשיחות ארציות כדי לגרום לצרות. הם החלו לריב בינם לבין עצמם במהלך השיחות שלהם עד כדי כך שהם החלו להכות ולפצוע אחד את השני. מתוך התכנסות הזיכרון האלוקי, קמו כמה אנשים

לעצור את קבוצת האנשים האחרת וביקשו מהם לא להילחם. כאן מטרת השטן לא הייתה לגרום לקטטה, אלא הוא רצה להפסיק את זיכרון אלוהים ולגרום לאנשים שעושים זאת לעזוב.

ויכוחים עממיים ופילוסופיים: אחת משיטותיו של השטן היא שהוא מסית את פשוטי העם לעסוק בידע שהם חלשים בו ומזמין אותם לדון בעניינים שהם אינם יכולים להרשות לעצמם [להתעמק בהם]. למשל, ידיעת ישות ה' ותכונותיו הא-לוהיות, וכן עניינים דומים אחרים שהשכל החלש שלהם אינו מסוגל להבין. במצב זה, הם אינם רואים את האינטלקט החלש והמוגבל שלהם ואינם רואים את חוסר הידע שלהם, במקום זאת הם מתחילים לפקפק בדת ורעיונות כאלה על אלוהים נולדים במוחם שמוציאים אותם מתחום הדת ובמקום זאת מכניסים אותם למעגל של כפירה וחידושים בדת (*בדעה*) או אימוץ חידושים ורעיונות זרים בדת. הם אפילו לא יודעים שהם איבדו את מצרך האמונה היקר מפז, ובמקום זאת הם שמחים בכך וחושבים שכל מה שעלה בלבם הוא הבנה ותובנה אמיתיות, וזה הושג באמצעות האינטליגנציה והאינטלקט המופרז שלהם. המסכנים הללו אפילו לא יודעים שהאדם הכי חסר דעת הוא זה שסומך על השכל שלו הרבה והאינטליגנטי ביותר הוא זה שחושב שהשכל שלו הוא לקוי וכל הזמן שואל את המלומדים. עאישה (שאלוהים ישמח ממנה - אשת הנביא ומלומדת ומורה מובילה) מצטטת את הדברים הבאים מהנביא מוחמד (עליו השלום):

ان الشيطان ياتي احدكم فيقول: من خلقك؟ فيقول الله تبارك وتعالى فيقول فمن خلق الله؟ فاذا وجد احدكم ذلك فليقل آمنت بالله ورسوله فان ذلك يذهب عنه

"השטן בא לאחד מכם ושואל: 'מי ברא אותך?' אחד עונה: 'אלוהים'. לאחר מכן הוא שואל: ' מי ברא את אלוהים? אם מישהו מכם נתקל במצב זה, עליו לומר: 'אני מאמין באלוהים ובנביאו'. אם נאמר את זה כך, הרמיזה [השטנית] תסתיים". (קריינות זו מדווחת על ידי *אוספי* החדית' *אחמד*, *בזר*, *אבו יעלי*, *סאחי בוכארי* וסאחי *מוסלם*)

הנביא מוחמד (עליו השלום) לא הרשה דיונים אינטלקטואליים על ריפוי רמיזות מכיוון שהרמיזות מגיעות לפשוטי העם ולא למלומדים. אנשים רגילים צריכים לחדש את אמונתם ולעסוק בפולחן ובפעילויות כלכליות ולהשאיר את הידע למלומדים. אדם רגיל יכול להגיע לחוסר אמונה על ידי אמירת דברים חסרי בסיס על אלוהים ודרכו. לומר משהו מבלי להשיג עומק בידע אמיתי זה כמו להציג את עצמך בפני גלים מבלי לדעת שחייה. ברור שתוצאותיה יהיו לא אחרות מאשר הרס עצמי. ההונאות של השטן בנוגע לאמונות ולדתות הן כה רבות עד שאי אפשר אפילו להעריך אותן. מה שהוזכר לגביהם הוא דוגמה להונאות הללו.

החזקת דעות שליליות ורעות: אחת מדלתות ההונאה של השטן היא הדעה הרעה על המוסלמים [וכל השאר]. אלוהים אומר:

يَٰٓأَيُّهَا ٱلَّذِينَ ءَامَنُواْ ٱجۡتَنِبُواْ كَثِيرٗا مِّنَ ٱلظَّنِّ إِنَّ بَعۡضَ ٱلظَّنِّ إِثۡمٞ

"הו המאמינים! התרחקו מהרבה מהדעות הרעות כי חלק מהדעות הרעות הן חטאים". (קוראן, פרק 49, פסוק 12)

מי שיש לו דעה רעה על אחיו (או אחותו) בוודאי יהיה קורבן להונאת השטן. השטן יעורר את הדעה הרעה שיש לאדם וישכנע אותו לנקום בו או לה או לא למלא את חובותיו כלפיו, או להפגין עצלות בכבוד כלפיו, או לזלזל בו ולחשוב על עצמו כטוב ממנו. כל התנאים הללו הם של הרס עצמי. זו הסיבה לכך שהחוק האלוהי ציווה [על אנשים] להימנע ממקומות האשמה. הנביא מוחמד (עליו השלום) אמר:

اتّقوا مواضع التّهم

"הימנעו ממקומות האשמה [כדי להימנע מלהיתפס בצורה לא נכונה מכיוון שצריך לנהל גם תפיסות כדי למנוע אי הבנות וקונפליקטים כדי לשמור על מצב של שלום פנימי וחיצוני]".

הנביא מוחמד (עליו השלום) עצמו נהג להימנע מאשמה וחשדנות. זו הסיבה לכך שעלי בן חוסיין מספר זאת מסאפיה בת חי בן אח'טאב (שאלוהים ישמח עליה - אשתו של הנביא שהייתה בתו של ראש שבט יהודי מקומי) אמרה: "הנביא היה *באתקף* (התבודדות למען עבודת האל) במסגד. באתי לבקר אותו. [במקרה] קיבלתי מחזור. כשהגיע הערב התחלתי לחזור [לביתי]. הנביא (עליו השלום) התחיל גם הוא ללכת איתי. בדרך נתקלו בשני גברים מקרב *האנצארים* (אנשי העיר מדינה). הם בירכו את הנביא בברכת שלום (*סלאם*) והלכו לדרכם. קרא להם הנביא ואמר: 'זוהי ספיה בת חי'. הם השיבו: 'הו נביא האל! יש לנו דעה טובה עליך (כלומר, אנחנו אפילו לא יכולים לחשוב על שום דבר רע עליך אז אפילו לא היית צריך להסביר לנו שהיית עם אשתך)". הנביא אמר: '[אתה דובר אמת] השטן זורם בעורקי האדם [בזרם הדם וגורם לאדם להאשים ולחשוד באחרים לזרוע מחלוקת וסכסוך ביניהם]. הייתה לי מחשבה שהוא עלול להניא אותך [או לרמוז משהו רע על בסיס של חשד והאשמה] בלבך [על האישה שהייתי איתה ולכן הרגשתי צורך להסביר]". (קריינות זו מדווחת על ידי *אוספי* חדית'*סאחי בוכארי* וסאחי *מוסלמי*)

שימו לב עד כמה הנביא (עליו השלום) דאג להגן על דתם ולשיפור העולם הבא שלהם [על ידי מניעת עליית חשדות שגויים והאשמה בלבם]. כמו כן, כמה גמל חסד עם חסידיו בכך שלימד אותם את הדרך להימנע ממקומות שיכולים לעורר חשדות והאשמות, ולימד שגם אדם משכיל לא צריך לגלות עצלות במצבו. מי שידוע ביראת ה', ביראת ה' וביראת ה' ובהלכה על פי התורה, אל לו לחשוב שלעם לא תהיה דעה רעה או שלילית עליו, ובהכרח תהיה לו דעה טובה עליו. לא משנה עד כמה אדם מצטיין בידע וביראת אלוהים, בני האדם אינם רואים אותו רק בדרך אחת. יש אנשים שחושבים על אחד כטוב ויש כאלה כעל רע. במקום זאת, מספר האנשים שחושבים רע על אחד עולה על אלה שחושבים טוב על אחד. חובה להגן על עצמך מפני דעות רעות של אחרים והאשמת האנשים הרעים. מצפים מהם לדעה

שלילית. כשאתם רואים מישהו עסוק בדעות שליליות על אחרים ומציאת פגמים בהם, דעו שהוא מעורב ברוע [ובשליליות] של העצמי הפנימי. דעות רעות על אחרים הן השתקפות של הרוע הפנימי [והשליליות] של האדם ורוצה לראות את כולם בדמות הישות [הרעה והשלילית] שלו. המאמין מוצא תירוצים למעשיו של אחיו (או אחותו). לצבוע אין את היכולת לעשות שום דבר מלבד גידופים. ליבו של המאמין נקי וצלול כלפי כל אדם [ופוגש אותו וחושב עליו בלב פתוח].

זה היה דיון קצר על כניסות השטן [ללב האדם]. פתחים אלה כה רבים עד שלא ניתן להעריך אותם. לדעתי, כל מה שנכתב וכל הכניסות שהוזכרו כאן, ניתן להסיק מהם את כל הכניסות האחרות [של השטן ללב האדם]. עם זאת, תכונות פנימיות שליליות רבות שיש לאדם, כל אחת מהתכונות הללו היא נשק של השטן ודלת מבין דלתות השטן [אל לב האדם].

דרך ההגנה מפני השטן: ניתן לשאול את השאלה הזו כאן: "מהי התרופה [להגנה על עצמך מפני מזימותיו] של השטן? האם הזכרת אלוהים והאמירה '*La Hawla wa la quwwata illa billah*' או 'אין כוח וכוח מלבד אלוהים' יהוו הגנה מפניו?" יש לדעת כי ריפוי הלב אפשרי רק כאשר כל הכניסות נסגרות, שדרכן נכנס השטן ללבבות ומזהם אותם. במילים אחרות, יש לטהר את הלב מכל התכונות ההרסניות הפנימיות השליליות והשפלות. טיהור הלב מהרס פנימי הוא נושא נרחב. המטרה היחידה של הכרך השלישי או הרבע של הספר [הנוכחי] "*יחיא עולום א-דין*" או "החייאת הידע של הדרך אל ה'" היא להניח את התרופה לאיכויות ההרסניות הפנימיות [בלב האדם]. מכיוון שכל תכונה הרסנית פנימית כזו זקוקה לפרק משלה [לטיפול יסודי] כפי שתראו בעמודים הבאים, די להזכיר כאן שאם הלב מטוהר ומטוהר מתכונות רעות שליליות והרסניות פנימיות אלה, השטן לא מקבל הזדמנות לחזק את רגליו בלב. כל מה שהוא יכול לעשות זה לבוא ולעבור. זכירת ה' הופכת למכשול בדרכו. זיכרון ה' משפיע על הלב כאשר הוא מואר באור של יראת אלוהים, יראת ה' ויראת ה' (*תקווה*) ומטהר מזיהום התכונות הפנימיות השליליות הראויות לגינוי. אם לא כך הדבר, אזי הזיכרון של אלוהים ייחשב רק כמחשבה או כמצב רגעי בלב, ולא תהיה לו הנהגה ושלטון עליו. הוא מחזק בקלות את שליטתו על לוח השחמט של הלב. אלוהים אומר:

إِنَّ ٱلَّذِينَ ٱتَّقَوۡاْ إِذَا مَسَّهُمۡ طَٰٓئِفٞ مِّنَ ٱلشَّيۡطَٰنِ تَذَكَّرُواْ فَإِذَا هُم مُّبۡصِرُونَ

"אלה שיש להם יראת אלוהים, יראת אלוהים ויראתו (*תקווה*), כאשר סכנה (מחשבה רעה שלילית) באה לליבם מהשטן, הם מיד מתלהבים מזיכרונו של אלוהים ועיניהם נפקחות מיד [כשהם נבהלים מהמעשה ויודעים שהשליליות שהם מוצאים בלבם היא מהשטן ועליהם להיפטר ממנה מיד]." (קוראן, פרק 7, פסוק 121)

בפסוק זה נעשתה הבחנה מיוחדת לאדם ירא ה'. דוגמתו של השטן דומה לכלב רעב. אם אין לך לחם או בשר בשבילו אז אתה יכול לדחוף אותו ממך אבל אם יש לך בשר ביד וגם הכלב רעב אז זה לא ייעלם על ידי דחיפה שלו אלא במקום זאת יקפוץ על הבשר. השטן בורח כשהוא שומע נזיפה מהלב שאין לו מזון. עם זאת, הלבבות שבהם האוכל שלו נמצא, הוא בוודאי תוקף אותם ורק לנזוף בו בלשון לא מספיק

בשביל זה. לב הנשלט על ידי תאוות, אינו מאפשר למציאות של זיכרון אלוהים להיכנס לתוכו ולב זה הופך למקום מנוחה לשטן. הוא אינו מתדפק על דלתותיהם של יראי ה' שהם נטולי תאוות מהעצמי התחתון ומתכונות הרסניות פנימיות בשל תאוותם, אלא הוא דופק עליהם כשהוא רואה אותם מתעלמים ומזניחים את הזכירה האלוקית. עם זאת, הוא בורח מלבבות כאלה כשהם חוזרים לזיכרון ה'. ההוכחה להימלטו באמצעות הזיכרון האלוהי הם אותם פסוקי קוראן *וחדית'* (מסורות נבואיות) המצווים לבקש את מקלטו של אלוהים בזמן הרמיזות השטניות. למשל, ישנו פסוק:

فَٱسْتَعِذْ بِٱللَّهِ مِنَ ٱلشَّيْطَٰنِ ٱلرَّجِيمِ

"בקשו מקלט מאלוהים מפני השטן, הארור". (קוראן, פרק 16, פסוק 98)

אבו הוריירה (עליו השלום - בן לוויה נבואי) אמר: "פעם אחת נפגשו השדים (חסידי השטן) הנמצאים עם מאמין וחסר אמונה. שניהם שאלו זה לשלומו של זה. השטן של הלא-מאמין סבל מעודף משקל והיה שומן מופרז על גופו, אך השטן של המאמין היה שברירי, חלש, מודאג וחסר בית. השטן של הכופר שאל אותו: ' מדוע עשית לעצמך תנאים כאלה? למה את כל כך חלשה ורזה?" אמר לו: אני נמצא עם אדם המתחיל בשם ה' כשאוכלים. אני נשאר רעב [כתוצאה מכך]. כשאדם שותה מים, הוא מתחיל בשם אלוהים ואני חושש מצמא. כשאדם לובש בגדים, הוא לוקח את שמו של אלוהים, ולכן הגוף שלי נשאר חשוף. כששמים שמן בשיער [כדי לחזק את שורשי השיער כפי שנהוג בתרבויות רבות] הוא נוטל את שם ה', לכן השיער שלי נשאר יבש ופרוע'. השטן של הלא-מאמין הביע בפניו את צערו ואמר: 'אני נכפה על אדם שאינו עושה דבר כמו חברך. באכילה, בשתייה ובלבוש של אדם, אני שותף שווה שלו". מוחמד בן אל-ואסי (שאלוהים ירחם עליו - גנוסטיקן וקדוש גדול) נהג לשאת תחינה זו מדי יום להגנה מפני השטן:

اَللّٰهُمَّ إِنَّكَ سَلَّطْتَ عَلَيْنَا عَدُوًّا بَصِيرًا الْعُيُوبِ بِنَا يَرَانَا هُوَ وَقَبِيلُهُ مِنْ حَيْثُ لَا نَرَاهُمْ اَللّٰهُمَّ فَآيِسْهُ مِنَّا كَمَا آيَسْتَهُ مِنْ رَحْمَتِكَ وَقَنِّطْهُ مِنَّا كَمَا قَنَّطْتَهُ مِنْ عَفْوِكَ وَبَاعِدْ بَيْنَنَا وَبَيْنَهُ كَمَا بَاعَدْتَ بَيْنَهُ وَبَيْنَ رَحْمَتِكَ إِنَّكَ عَلَىٰ كُلِّ شَيْءٍ قَدِيرٌ

"הו אלוהים! הטלת עלינו אויב כזה המודע היטב למגרעותינו. הוא וקבוצתו מתבוננים בנו בצורה כזו שאיננו מסוגלים לראות אותם. הו אלוהים! גרום להם להתייאש מאיתנו כפי שגרמת להם להתייאש מרחמיך. הפוך אותו לחסר תקווה כלפינו, כפי שהפכת אותו לחסר תקווה לסליחתך. צור כל כך הרבה מרחק והפרדה בינו לבינינו כפי שבראת בינם לבין רחמיך. אכן, אתה מסוגל להכל".

מוחמד אל-ואסאי (עליו השלום) אמר: "פעם פגשתי את השטן בדרכי *למסגד* (מסגד או מקום פולחן והאדרת האל) ששאל אותי: 'האם אתה מכיר אותי?' אמרתי: 'לא'. הוא אמר: 'אני *איבליס* (השטן או מנהיג השדים)'. שאלתי אותו על המטרה לפגוש אותי כך בדרך והוא אמר: 'רצוני הוא שלא תלמד את

התחינה הזו לאף אחד אחר. לעולם לא אתנגד לך'. אמרתי לו: 'אני נשבע באלוהים שאם מישהו רוצה ללמוד את התחינה הזאת, לא אמנע ממנו ללמוד. לך ועשה ככל אשר לבך חפץ'". עבד אל-רחמן בן אבי לילה (עליו השלום - בן לוויה נבואי) אמר: "השטן היה בא עם ניצוץ אש בידו לפני הנביא מוחמד (עליו השלום) בעת התפילה. הוא לא עזב את התחנונים וביקש מקלט באלוהים. פעם אחת בא המלאך גבריאל (*ג'בריאל* [עליו השלום]) ואמר לו לדקלם את התחינה הבאה:

أَعُوذُ بِكَلِمَاتِ اللهِ التَّامَّاتِ الَّتِي لَا يُجَاوِزُهُنَّ بَرٌّ وَلَا فَاجِرٌ مِنْ شَرِّ مَا يَلِجُ فِي الْأَرْضِ وَمَا يَخْرُجُ مِنْهَا وَمَا يَنْزِلُ مِنَ السَّمَاءِ وَمَا يَعْرُجُ فِيهَا وَمِنْ فِتَنِ اللَّيْلِ وَالنَّهَارِ وَمِنْ طَوَارِقِ اللَّيْلِ وَالنَّهَارِ إِلَّا طَارِقًا يَطْرُقُ بِخَيْرٍ يَا رَحْمٰنُ

"אני מבקש מקלט באלוהים באמצעות דבריו שאיש לא יכול לעלות עליהם, בין אם זה טוב או רע, מהדבר הנכנס אל הארץ ומה שיוצא ממנה ועולה השמימה ומה שיורד מהשמיים, מניסיונות ומצוקות היום והלילה, מהתהפוכות והצרות של הלילה והיום מלבד ההתרחשות [של הלילה והיום] שבאה עמוסה בטוב, הו הרחמן!" (מסורת זו הועתקה על ידי אבן אבי אל-דניא בספרו "*מקעיד א-שטן*", מאת האמאם מאלכ ב[אוסף *החדית'*] *מוואטה* על סמכותו של [בן לוויה נבואי] יחיא אבן סעיד, ועל ידי אבן עבד אל-בר על סמכותו של [בן לוויה נבואי] אבן מסעוד [שאלוהים ירצה ממנו]

כאשר הנביא מוחמד (עליו השלום) דקלם את הדברים הללו, הם כיבו את להבת השטן והוא נפל על פניו על האדמה. חסן אל-בצרי (שאלוהים ירחם עליו - גנוסטיקן וקדוש גדול) סיפר שהמלאך גבריאל בא אל הנביא ואמר לו: "*ג'ין* רוצה לרמות אותך, לכן כשאתה הולך לישון, קרא את פסוק הכסא [האלוהי] (הנקרא *איאת אל-כורסי* [הקוראן, פרק 2, פסוק 255])".

על פי מסורת נבואית:

ما سلك عمر فجا الا سلك الشيطان فجا غير الذى سلكه عمر

"בכל נתיב שעומר הולך בו, השטן בורח מהנתיב הזה והולך לדרך אחרת".

הסיבה לכך הייתה שלבם של האנשים הנכבדים האלה היה נטול כל מזון לשטן, במילים אחרות, התאוות לא עברו בלבם. אם מישהו רוצה שהשטן יתרחק ממנו, רק באמצעות היזכרותו של אלוהים כאשר הוא התרחק מעומר (שאלוהים יהיה מרוצה ממנו) אז זה בלתי אפשרי. מישהו שמטפח את הציפייה הזו דומה לאדם שלוקח תרופות אבל נמנע ממניעה [מדברים מזיקים שאינם מועילים לנטילת תרופות]. כיצד תרופות יכולות להועיל במצב כזה כאשר הקיבה מלאה במזונות מזיקים ולא בריאים? אין זמן להיפטר [מההשפעות המזיקות] של מזון כזה למרות שהתרופה מועברת לחלקים שונים בגוף כדי להועיל לה. הזיכרון האלוהי הוא כמו תרופה, *ותקווה* (יראת אלוהים, יראת אלוהים ויראת אלוהים המונעת מאדם לעסוק בעניינים רעים ורעים, בין אם פנימיים או חיצוניים) היא מניעה. התוצאה של מניעה זו היא שהלב

צריך להיות נטול תשוקות ותאוות מהעצמי הנמוך. לכן כאשר הזיכרון האלוהי מתרחש בלב נטול שום דבר מלבד אלוהים, השטן יברח מאותו [לב] בדיוק כמו התרופה כשהיא נכנסת לקיבה ריקה, מחלה ומחלה בורחות ממנה. אלוהים אומר:

إِنَّ فِي ذَٰلِكَ لَذِكْرَىٰ لِمَن كَانَ لَهُۥ قَلْبٌ

"יש בו שיעור גדול למי שיש לו לב". (קוראן, פרק 50, פסוק 37)

ה' אומר במקום אחר:

كُتِبَ عَلَيْهِ أَنَّهُۥ مَن تَوَلَّاهُ فَأَنَّهُۥ يُضِلُّهُۥ وَيَهْدِيهِ إِلَىٰ عَذَابِ ٱلسَّعِيرِ

"שעליו (כלומר, השטן) נכתב עם אלוהים שכל מי שישמור איתו קשרים, הוא (השטן) יטעה אותו ויראה לו את דרך העונש של הגיהינום". (קוראן, פרק 22, פסוק 4)

אדם המסייע לשטן במעשיו [הרעים, השליליים והרעים] ייקרא ידידו ובעל בריתו, אף על פי שהוא עשוי לזכור את אלוהים בלשונו.

אין די בזכירה אלוהית בלשון: אם אתה אומר *שהחדית'* (סיפור נבואי) אומר שהזיכרון האלוהי (*ד'כר*) מרחיק את השטן מאדם ואין בו שום אזכור של הגבלות ותנאים כלשהם וכל הפרטים הספציפיים הללו הומצאו על ידי תיאולוגים סכולסטיים והסיפור הנבואי אינו מעביר את המידע [הספציפי] הזה, התשובה להתנגדות זו שהזכירה הא-לוהית באמצעות הלשון בלבד אינה יעילה, היא שאני מזמין אתכם להתבונן בעצמכם במקום לספק לכם טיעון חיצוני. החדשות והמידע המועברים אליכם אינם באותה רמה של עדות [במו עיניכם] ותראו אם טענתי תקפה או לא. כולם יודעים שמטרת הזיכרון והפולחן האלוהי היא תפילות (*תפילות* או תפילות יומיות נדרשות וכן תפילות אופציונליות לאלוהים). כשאתה מתפלל, הבט במצב לבך. השטן לוקח את לבכם לאינספור מקומות – דרכים, סמטאות, שווקים, מרכזי בילוי וכו', ומעביר את מחשבותיכם דרך דברים מגוונים ומזכיר לו אינספור דברים עד כדי כך שהוא מזכיר לכם אפילו את הדברים ששכחתם לגמרי [הכל במהלך התפילות כאשר עליכם להתמקד באלוהים בלבד כנקודת המיקוד היחידה שלכם. להיות מסוגל להפיק ממנו תועלת רוחנית אמיתית, שבראשה החדרת קשר פנימי עמוק עם אלוהים וכתוצאה מכך גנוסיס של האלוהי].

השטן בוודאי תוקף את לבך במצב של תפילות. [מה קורה במהלך] ניתן להסיק פעולות אחרות של זיכרון ועבודת ה' מהתפילה. התפילה היא אמת המידה של הלבבות המגלה את מידותיהם וחסרונותיהם של הלבבות. תפילות הלבבות, שהפכו למרכזים של תאוות העולם, אינן מתקבלות. תפילות כאלה אינן דוחות את השטן, אלא מקלות על האפשרות להגביר את הרמיזות והשכנועים [מהשטן] בדיוק כפי שתרופות ללא מניעה גורמות יותר נזק מתועלת. אם אתה רוצה להיפטר מהשטן, אז קודם כל אמצו את המניעה של *תקווה* (יראת אלוהים אדוקה, יראת כבוד ויראת אלוהים שמונעת מאדם לעסוק בעניינים

רעים ורעים, בין אם פנימיים או חיצוניים) ולאחר מכן, השתמש בתרופת הזיכרון האלוהי (*ד'יקר*). השטן יפחד ממך כפי שהוא פחד מעומר (שאלוהים יהיה מרוצה ממנו). והאב בן מונביח (אלוהים ירחם עליו - קדוש וגנוסטי) אמר: "ירא את אלוהים ואל תקרא לשטן רע מבחוץ בזמן שאתה ידידו מבפנים מבחינת הציות לו". קדוש אחד אמר: "זה מפתיע שהאנשים לא מצייתים למיטיבם (אלוהים) למרות שהם יודעים את חסדיו עליהם ומצייתים לשטן הארור למרות שהם יודעים את מרדנותו". כשם שאתה מתחנן והיא אינה מתקבלת למרות שאלוהים אמר "קרא לי, אני נענה לקריאתך", כך השטן אינו נרתע ממך, למרות הזיכרון האלוקי שלך. מפני ששם נעדרו תנאי התחנונים, וכאן חסרים תנאי הזכירה הא-לוהית. מישהו שאל את אברהים בן אדהם (שאלוהים ירחם עליו - קדוש גדול וגנוסטי) את אותה השאלה: "מדוע תחינותינו אינן מתקבלות [באופן אלוהי] למרות שאלוהים הבטיח [את קבלתן בקוראן]?" הוא ענה: "זה מפני שלבכם מת". הם שאלו: "מה גרם למות ליבנו?" הוא ענה: "שמונה תכונות שלך גרמו למות הלב: ראשית, למדתם להכיר את זכויות ה' עליכם, אך לא מילאתם את זכויותיו; שנית, אתה קורא את הקוראן אך אינך פועל על גבולותיו [של התנהגויות ופעולות מקובלות ובלתי מקובלות הן פנימיות והן חיצוניות]; שלישית, אתם טוענים שאתם אוהבים את שליח האל (הנביא מוחמד [עליו השלום]) אך אינכם הולכים בדרכו [של צדקה ומסירות לאל]; רביעית, אתה אומר שאתה מפחד מהמוות אך אינך מתכונן אליו; חמישית, אלוהים אומר:

إِنَّ ٱلشَّيْطَٰنَ لَكُمْ عَدُوٌّ فَٱتَّخِذُوهُ عَدُوًّا

"אכן, השטן הוא אויבך [האמיתי], לכן קח אותו כאויבך". (קוראן, פרק 35, פסוק 6)

אך הושטתם אליו יד של ידידות על ידי עשיית חטאים (עבירה על גבולות ה'); שישית, אתם מבטאים את הפחד שלכם מהגיהינום אך מבצעים את הפעולות שהופכות את היווכחותכם בו לוודאית. שביעית, אתה חפץ בגן עדן אך אינך עושה מעשים [טובים וצודקים] המביאים אותך לשם; שמינית, כשאתה קם ממיטותיך, אתה שם את הפגמים שלך מאחורי גבך ומעורב במציאת פגמים אצל אחרים. כל התכונות הללו הן הגורם למורת רוחו של ה'. בנוכחותם, הציפייה לקבל את תחינותיך היא חסרת תועלת".

והייב אבן אל-ורד (שאלוהים ירחם עליו - גנוסטיקן וקדוש) אמר: "נודע לנו שהשטן הופיע פעם לפני הנביא יחיא (עליו השלום) (הידוע גם בשם יוחנן) ואמר: 'אני רוצה לתת לך עצה'. הוא אמר: 'אינני זקוק לעצתך. עם זאת, ספר לי משהו על בני האדם (כלומר, עם איזה סוג של בני אדם אתה מתמודד)?" הוא אמר: "יש שלושה סוגים של בני אדם. סוג אחד של אנשים הם כאלה שהם מאוד קשים אלינו. כאשר אנו הולכים אליהם ומכניסים אותם למצב של חטא ומכניסים אותם לשליטתנו, הם מיד מבקשים תשובה לאחר שביצעו חטאים ובדרך זו הם הורסים את כל העבודה הקשה שלנו. אנחנו עובדים קשה שוב, והם חוזרים על אותו הדבר שוב (כלומר, הם מתחרטים על מעשיהם הרעים). מצבנו כל כך מוזר שאיננו מתייאשים מהם ואיננו מסוגלים להסתדר איתם. סוג שני של בני אדם הם כמו כדור ביד של ילד מכיוון שאנו יכולים לסובב אותם איך שאנחנו רוצים. האנשים האלה נותנים לנו גמול מלא על העבודה הקשה שלנו. הסוג השלישי של אנשים הם כמוך – אדוקים, חפים מפשע ורחוקים מחטאים. אנחנו לא יכולים להתגבר עליהם'".

הופעתו הפיזית של השטן בפני בני האדם: כאן עולות השאלות: "כיצד מופיע השטן באופן פיזי בפני בני אדם ואינו מופיע בפני אחרים וכאשר הוא מופיע, האם זו הופעתו האמיתית או הופעתו המטפורית? אם זו מראהו האמיתי, הרי הוא מופיע בהופעות שונות, וכיצד הוא נראה בשתי הופעות שונות בשני מקומות, כך ששני אנשים רואים אותו בשתי הופעות שונות?" יש לומר בהקשר זה כי לשדים ולמלאכים יש הופעה אמיתית אך לא כל אחד מסוגל לחזות בהופעתם האמיתית, במקום זאת, ניתן לראותם באור הנבואה. הנביא מוחמד (עליו השלום) ראה את המלאך גבריאל בצורתו האמיתית רק פעמיים - פעם אחת הוא עצמו ביקש ממנו להראות לו את צורתו האמיתית והוא (גבריאל) הבטיח לעשות זאת והופיע בצורתו המקורית בהר חירה [במכה] וכל האופק ממערב למזרח התמלא בהווייתו; בפעם השנייה, הוא הופיע בצורתו המקורית בליל עלייתו השמימית של הנביא (*מעראג'*) *בסידראת אל-מונטהא* (עץ לוטה המסמן את סוף הרקיע השביעי, הגבול שבו שום בריאה אינה יכולה לעבור, על פי האמונה האסלאמית) והנביא מוחמד (עליו השלום) ראה אותו. בדרך כלל, הנביא ראה אותו בצורת אדם. גבריאל הגיע לעתים קרובות בדמותו של דהיה כלבי (שאלוהים ישמח ממנו - בן לוויה נבואי שהיה ידוע במראהו הטוב) [על פי קריינות נבואית או *חדית'* באוספים *סאחי בוכארי* וסאחי *מוסלמי*].

לרוב אנשי הלב (הרוחניות) יש את *המוקשפה* (גילוי רוחני) באופן כזה שהדוגמה של צורתם האמיתית מופיעה לפניהם. לפיכך, השטן בא לפניהם במצב של ערות. הם רואים ושומעים אותו. דוגמה זו של צורה ממשית הופכת לתחליף לצורה בפועל. צדיקים רבים נתקלים במצב זה בחלומותיהם. אדם בעל גילוי רוחני (*קאשף*) הוא זה שהשימוש שלו בחושים חיצוניים אינו מעכב גילויים רוחניים. במילים אחרות, מה שידוע לאחרים באמצעות חלומות נראה על ידם בערות. עומר בן עבד אל-עזיז (שאלוהים ירחם עליו) סיפר שאדם התפלל לאלוהים שיראה לו את המקום בתוך הלב האנושי שבו שוכן השטן. לאחר מכן הוא ראה בחלום את גוף האדם כזכוכית שקופה שדרכה ניתן לראות את מה שיש שם מבחוץ. הוא ראה את השטן בצורת צפרדע יושב על כתף שמאל בין מפרק הכתף לאוזן. היה לו חדק דק וארוך שהוא הכניס ללב האדם ורמז דרכו. כשאותו אדם נזכר באלוהים, השטן היה מסיר את המשאית שלו מלבו. לפעמים התבוננות זו מתרחשת במהלך ערות. זו הסיבה לכך שכמה אנשים בעלי גילויים רוחניים ראו את השטן בדמות כלב שוכב על פגר ומזמין אנשים אליו. פגר הוא דוגמה לעולם. סוג זה של עדות הוא תחליף לצורה המקורית. זה כבר נאמר בעבר שללב יש שני צדדים. צד אחד פונה ל"*עלם אל-מלאכות*" או ממלכת המלאכים - צד זה הוא נקודת הכניסה להתגלויות אלוהיות (*וואחי*), השראה אלוהית (*אלהאם*) וסימנים ורמיזות רוחניות (*אישראת*). הצד השני [של הלב] פונה אל "*עלם אל-זאהר*" או ממלכת הנראה. אולם, מכיוון ששני הצדדים קשורים זה לזה, השפעת הצד הפונה לממלכת המלאכים נראית בצד הפונה לממלכה הנראית לעין.

דברים בעולם הנראה נראים בצורתם ובהופעתם הנתפסת מכיוון שכל הממלכה הנראית ניתנת לתפיסה. בתפיסות יתכן שהצורה שמגיעה ללבו של האדם באמצעות החושים החיצוניים עשויה שלא להיות תואמת את טבעם האמיתי. לפיכך, האדם נראה יפה לכאורה, אך אין זה הכרחי שהיופי החיצוני שלו יהיה בהתאם ליופי הפנימי. אדם יכול להיות אדם מכוער מבפנים. התחום הנראה הוא רק תפיסת המציאות [בניגוד למציאות]. עם זאת, הצורה והמראה המתגלים במחשבה דרך הזוהר והזוהר של ממלכת המלאכים, כפופים [תמיד] לטבע הפנימי האמיתי שלה ובהתאם לו. לכן מה שמכוער מבפנים, ייראה רע מבחוץ. זו הסיבה לכך שהשטן מופיע בצורת כלב, צפרדע וחזיר בעוד שמלאכים מופיעים

בצורות טובות. הצורה [היפה] הזו נובעת מהמשמעות [הפנימית] והיא התמונה האמיתית של הפנימי. זו הסיבה לכך שראיית מישהו בחלום ככלב או כקוף מתווכחת על הרוע הפנימי של האדם וראיית האדם כעז טוענת על כך שהוא טוב לב. כזה הוא המצב בפירוש חלומות. וענין זה קשור בסודות הלב, ואין צורך להזכיר אותו בידיעת הרוחניות המעשית. הסיבה היחידה להעלאת הנושא הזה כאן היא לפתח את הוודאות הזו שהשטן והמלאכים מופיעים לפעמים לבני האדם שבלב כדוגמה וכאנלוגיה בשינה, ולפעמים כמציאות האמיתית שלהם. לעתים קרובות קורה שרואים דוגמה או צורה אנלוגית הדומה למציאות הפנימית. למרות שהצורה היא דוגמה או אנלוגיה, אך העדות שלה בעין היא אמיתית, עם זאת, רק אנשים בעלי גילויים רוחניים יכולים לראות אותה בעוד שאנשים סביבם אינם יכולים לראות אותה. בדיוק כמו שהאדם הישן יכול לראות חלום בעוד שאנשים סביבו [שאינם ישנים] אינם יכולים לראות אותו.

רמיזות הלב, אמונות טפלות, סכנות וכוונות

פעולות הלב עוברות שלבים רבים לפני שהן מופעלות על ידי איברי הגוף. הדבר הראשון שעולה על הלב נקרא "*חאטיר* " או מחשבה. לדוגמה, הלב תופס את המחשבה של מישהו שניתן לראות על ידי הסתובבות אם הוא רוצה [לראות]. שנית, התשוקה לראות מתעוררת, כלומר, התאווה בטמפרמנט של האדם הופכת לפעילה. רצון זה נולד תחילה מתוך מחשבה הנקראת נטייה [של הלב או הטמפרמנט] והמחשבה הראשונה נקראת "סיפור העצמי התחתון" (*חדית' אל-נאפס*). שלישית, רשות הלב ליצר הזה, למשל, ציווי הלב לראות את האדם ההוא. לפעמים יצר הלב נמצא שם, אבל מכשולים מסוימים, כמו בושה ופחד, אינם מאפשרים ללב לראות. מכשולים אלו מוסרים על ידי היסוס והשכל מקבל החלטה. פעולה זו נקראת אמונה. רביעית, יש לאדם נחישות איתנה לראות מה נקרא נחישות או כוונה. הבסיס של כוונה זו הוא לפעמים חלש, אך כאשר הלב מתמקד לחלוטין במחשבה הראשונה, הנחישות הזו הופכת ליציבה, הכוונה חזקה והנחישות בלתי ניתנת לערעור. לעיתים, למרות תקיפות הכוונה, האדם אינו מסוגל לבצע את המעשה מחמת חרטה, לפעמים בגלל חוסר תשומת לב הוא אינו מרוכז במעשה, לפעמים נוצר מכשול שמונע מימוש מעשי של כוונה למרות רצונו.

ארבעה מצבי לב לפני ביצוע פעולה: התוצאה היא שיש ארבעה מצבי לב לפני ביצוע פעולה: סיפור העצמי הנמוך (*חדית' אל-נאפס*), נטיית הלב, אמונה ונחישות. בכל הנוגע למחשבה [הראשונה] או "הנרטיב מהעצמי הנמוך", אין דין וחשבון עליה מכיוון שהיא מחוץ לשליטתו של האדם. והוא הדין בנטיית הלב, שגם מצב זה אינו בשליטתו של האדם. שתי המדינות הללו מתכוונות באמירתו של הנביא מוחמד (עליו השלום) שענייני הלב של האומה שלי נסלחו. "סיפור מהעצמי התחתון" מתייחס למחשבות שעולות בלב שאין לאדם שום כוונה לפעול עליהן. כוונה ונחישות אינן מה שמכונה "קריינות מהעצמי הנמוך".

המצב השלישי של הלב נקרא "אמונה", כלומר הלב קובע שביצוע פעולה מסוימת הוא מקובל. אמונה זו יכולה להיות מודעת (מאומצת בכוונה) או תת מודעת (נכנסת ללב באופן תת מודע ללא רצונו של האדם). יש חשבון ואחריות [אלוהיים] עבור המודע אך לא עבור התת-מודע. התנאי הרביעי של הלב הוא הכוונה והנחישות לעשות פעולה החייבת לתת דין וחשבון נפש. אם מסיבה כלשהי האדם אינו מסוגל לבצע את

המעשה, נראה אם ההפסקה מהמעשה הייתה מתוך בושה או יראת שמים. אם הבושה או יראת ה' מנעו מהאדם לבצע את המעשה המיועד, אזי ייכתב לו מעשה צדק אחד, מפני שההחלטה לבצע חטא היא חטא, ולהפסיק לבצע כוונת חטא ולהיאבק בתאוות העצמיות הנמוכה הוא מעשה צדיק. אם אדם התכוון לבצע חטא, להיות מוכנע על ידי התעקשות של העצמי הנמוך, אז זה לא מייצג הימנעות וחוסר תשומת לב מאלוהים, אלא [במקום זאת] ביטול כוונת החטא על ידי מאבק נגד העצמי הנמוך שלו הוא בהחלט דבר גדול. אם אדם התכוון לחטוא בכך שהוא הולך בעקבות השטן, הרי שהימנעות ממנו על ידי התנגדות לנטייתו [הפנימית] [ובכך מאבק רוחני פנימי נגד הרע והרע] הופכת אותו לראוי למעשה צדיק טוב. אבל אם אדם לא יכול היה לבצע את הכוונה [לעשות רע] בגלל איזה מכשול [מבלי להפסיק את העצמיות הנמוכה שלו ועדיין לרצות לעשות רע], אז ייכתב לו מעשה רע אחד, כי כוונת הלב היא בשליטתו. הסיפור של הנביא מוחמד (עליו השלום) הטוען על כך הוא כדלקמן:

قالت الملائكة عليهم السلام، رب ذاك عبدك يريد ان يعمل سيئة وهو ابصر به فقال: ارقبوه فان هو عملها فاكتبوها له بمثلها وان تركها فاكتبوها له حسنة وانما

تركها من جرائي

"מלאכים אומרים זאת לאלוהים: 'הו אלוהים! העבד הזה שלך רוצה לחטוא. [למרות שאלוהים יודע על מצבו של אדם יותר מכל אחד אחר,] הוא אומר: 'שמור על אחד. אם אדם מבצע את כוונתו, אז כתוב מעשה רע אחד [בחשבון המעשים שלו] שווה ערך למעשה שלו. אם אדם נמנע מלעשות על פי כוונתו [הרעה], אז כתוב מעשה טוב אחד בחשבונו כי הוא עזב את החטא הזה בגללי'". (מסורת זו מסופרת ב *סחיח מוסלמי* ברשותו של [בן לוויה נבואי] אבו הוריירה [שאלוהים ירצה ממנו]]

סיפור נבואי אחר אומר:

انما يحشر الناس على نياتهم

"אנשים יקומו [ביום הדין] על כוונותיהם". (מסורת זו מסופרת ב *סחיח מוסלמי* בסמכותן של אום סלמא ועאישה [שאלוהים ישמח מהן])

מסורת זו מראה שאם אדם מתכוון לעשות משהו ומת לפני שביצע אותו, אז הוא היה מת על כוונה זו ויקום על כוונה זו למרות שהוא לא ביצע את החטא הזה. עניין זה מוסבר בבירור על ידי המסורת הבאה של הנביא מוחמד (עליו השלום):

اذا التقى المسلمان بسيفيهما فالقاتل والمقتول فى النار، فقيل يا رسول الله هذا القاتل فما بال المقتول، قال لانه اراد قتل صاحبه

'כאשר שני מוסלמים מתעמתים זה עם זה עם חרבותיהם שלופות [בקרב להרוג זה את זה] אז הרוצח והנרצח ילכו שניהם לגיהינום'. הנביא נשאל: 'הו נביא האלוהים! רוצח הולך לגיהינום זה הגיוני, אבל למה הנרצח (הקורבן) ילך לגיהינום?' הוא ענה: 'זה בגלל שהוא התכוון גם להרוג את השני'". (מסורת זו מסופרת ב *אוספי* חדית' *סאחי בוכארי* וסאחי *מוסלמי* בסמכותו של [בן לוויה נבואי] אבו בקרה [שאלוהים ישמח ממנו])

אי אפשר להניח לאחר הסבר זה שהקב"ה אינו מתחשב בכוונות הלב. בהקשר זה, העיקרון שיש לזכור הוא שכל כוונה מכוונת ונחישות כפופה לחשבון. הסבר זה גם מוכיח שאין דין וחשבון ודין וחשבון בעניינים שהם מעבר לשליטה וליכולת אנושית. יש אנשים שלא מבדילים בין פעולות שונות של הלב ומכנים כל דבר שנכנס ללב "סיפור מהעצמי הנמוך" או "מחשבה". דעה זו שלהם אינה תקפה. מדוע לא יהיה חשבון על מעשי הלב כאשר יהירות, צדקנות (או האדרה עצמית), ראוותנות, קנאה וכו' [המזיקים ביותר לרווחת הפרט והקולקטיבי] הם מעשי הלב ופסוקים [מהקוראן] וסיפורים נבואיים מוכיחים שיש עליהם דין וחשבון. האמת היא שכל הפעולות שהן ביכולתו של עבד [של אלוהים, כלומר, אדם] יהיו כפופות לחשבון ולאחריות. לפיכך, אם נפל מבט על אישה שאינה *מהרם* (הניתנת לנישואין על פי הדין האלוקי) שלא בכוונה, אין על זה חשבון, אבל אם המבט השני ייעשה בכוונה ובכוונה, אז הוא יהיה נתון לחשבון. כזה הוא מצב מחשבות הלב. אלא חשבון זה צריך להיות קודם כל של הלב, כי הלב הוא הדבר האמיתי [כלומר, הלב הוא הבסיס והמציאות של האדם].

סוגי רמיזות: ישנם מספר סוגים של רמיזות:

סוג ראשון – הזמנה לאמת ולצדק: סוג אחד [של רמיזה] הוא שהשטן מחדיר אותה [ללבבות] כדי להטיל ספק באמת. למשל, הוא יאמר למישהו: "אסור לעזוב את תענוגות העולם כי החיים ארוכים, ולרסן את הרצונות לאורך זמן זו משימה מפרכת הדורשת סבלנות רבה". בנקודה זו, אם העבד [קרי, בן אנוש] מתחשב בזכויותיו העצומות של אלוהים, בשכר הנשגב ובעונשים הכואבים, וגורם ללב להבין שהחיים יכולים להיות ארוכים אך בהשוואה לחיים שלאחר המוות, הם אכן חסרי חשיבות וכל תענוגות העולם הם בני חלוף וחולפים, למרות שלכאורה קשה להתאזר בסבלנות כלפיהם אלא בהשוואה לאש הגיהינום. זה לא קשה בכלל. אחת מהשניים היא חיונית: אם אדם סובל את הקושי של סבלנות כלפי תענוגות העולם הזה, הוא לא יצטרך לסבול את קשיי הגיהינום, ואם הוא לא הפגין סבלנות כלפי העולם, הוא יצטרך להתמודד עם קשיי העולם הבא. אף על פי כן, זיכרון ותזכורות להבטחות אלוהים, אזהרות וחידוש האמונה והוודאות, מאלצים את השטן לברוח מכיוון שהוא לא יכול לומר שאש הגיהינום קלה יותר מסבלנות לחטאים או ביצוע חטאים אינם מובילים לגיהינום. גם אם יטען טענות כאלה, העבד המאמין לא יבטח בהבטחות כאלה [מהשטן] בשל אמונתו בספר ה' (ציוויים אלוהיים ואור התבונה). בדומה לכך, אם הוא רומז על יהירות עצמית, שלאף אחד אין יותר גנוסיס של אלוהים ממך, ואין דוגמה דומה לעבודתך ושיש לך מעמד גבוה בפני אלוהים. בנקודה זו, העבד צריך לחשוב שהגנוסיס, הפולחן, המעמד הרוחני הגבוה [לפני אלוהים], כל האיברים שפעלו וכל המעשים שבאמצעותם רכש האדם את הגנוסיס, כולם יצירי אלוהים והם ניתנים לו על ידי העושר ושאין לאדם שום מעלה אישית בהם. לאחר מחשבה זו, לא נותר מקום לצדקנות, ליהירות עצמית, לשבח עצמי ולתפארת הבל, והשטן נחל תבוסה משפילה מפני שהוא אינו יכול לומר שאלה אינם יצירי אלוהים. גם אם הוא טוען זאת, הגנוסיס והאמונה של המשרת לעולם לא יאפשרו לאדם להאמין בכך. רמיזה מסוג זה נעקרת לחלוטין מלבם של בעלי אור האמונה והגנוסיס, ויודעי האלוהים (הגנוסטים), באמצעות ההיזכרות האלוהית.

סוג שני – ליבוי תשוקות ותאוות: רמיזה מהסוג השני היא שהשטן מעורר תאוות. גם זה משני סוגים. האחת היא שהעבד מודע לכך שהתאווה היא חטא בוודאות. השני הוא שאדם יודע על כך באמצעות השערה דומיננטית. במקרה של ודאות, השטן לא יחדל מלעורר את התאווה, אך הוא לא יוכל להפוך את ההסתה הזו ליעילה. אם זה לא בטוח אבל זו השערה, ההסתה של השטן יכולה להיות יעילה. במקרה זה, יהיה צורך במאבק רוחני כדי למגר אותה. רמיזה מסוג זה אינה מסתיימת במלואה, אך גם היא אינה מסוגלת לשלוט.

סוג שלישי - מחשבות חולפות: סוג שלישי של רמז הוא רק מחשבות חולפות והיזכרות בדברים נסתרים המתרחשים בזמן התפילה. לפיכך, כאשר אדם עוסק בהיזכרות אלוהית (*ד'כר*) אז המחשבות החולפות הללו מסתיימות לזמן קצר ואז הן חוזרות ואז שוב מסתיימות. לפעמים הופעת המחשבות החולפות היא בלתי פוסקת ומתמשכת, כך שנדמה שהמחשבות והזכירה הא-לוהית הן שתי טבעות בשרשרת אחת. זה קורה עד כדי כך שלפעמים מחשבות חולפות מגיעות במקביל למשמעויות של הקריאה [של הקוראן] כאילו ללב יש שני מרחבים נפרדים לשניהם ושניהם יכולים להתקיים בו זמנית. קשה לנתק רמז כזה לחלוטין אך לא בלתי אפשרי מכיוון שהנביא מוחמד (עליו השלום) אמר:

من صلى ركعتين لم يحدث فيهما نفسه بشئ من امر الدنيا غفر له ما تقدم من ذنبه

"מי שעושה שני מחזורי תפילה באופן כזה שהעצמי הנמוך שלו (*נאפס*) לא מדבר על ענייני העולם הזה, אז כל חטאיו הקודמים יימחלו".

אם לא היה אפשר שלא יהיה שום רמז בלב, אז הנביא (עליו השלום) לא היה מזכיר זאת. זה לא המקרה עם כל לב [להיות נטול כל רמז] אבל זה יכול להיות רק עם הלב שאהבת אלוהים שולטת בו במידה כזו ששום מחשבה אחרת לא עולה על דעתו. כשם שאוהב אמיתי אין לו שום מחשבה אחרת בלבו מלבד מחשבת האהוב, כך מי שחושש לאויב, הוא כל כך שקוע במחשבתו ובמחשבה שפגע בו, עד שאינה נעלמת אפילו בשעת התפילה, ואינו זוכר את כמות המחזורים שהתפלל ומה שאמר בכל מחזור תפילה. דבר זה הוא עד כדי כך שאינו מבחין אפילו אם עובר על פניו, אף על פי שהעיניים פקוחות ומביטות בעובר אורח. העיסוק בענייני העולם יכול להיות כזה שהפחד מהגיהינום והתשוקה לגן עדן יגרמו להתעסקות כזו [אם כן נוכל לדמיין כמה מרתקת יכולה להיות האהבה האלוקית]. אולם, בשל חולשת האמונה, מצב זה אינו נפוץ.

התוצאה [של הדיון הזה] היא שאפשר להיפטר מהשטן לכמה רגעים, אבל לא לכל החיים. אם מישהו היה יכול להיות בטוח ומוגן מפני רמיזות והסתה של השטן, זו הייתה האישיות האצילית של הנביא מוחמד (עליו השלום) אבל המסורת מספרת שבמהלך התפילה, כשמבטו נפל על כמה דוגמאות ועיצובים על בגדיו, לאחר שהתפלל, הוא פשוט זרק את הבגדים האלה ואמר:

شغلني عن الصلاة اذهبوا بها الى ابى جهم

"[השמלה] הזו העסיקה אותי מהתפילה, אז קחו אותה בחזרה לאבו ג'הם (בן לוויה נבואי שהעניק את השמלה במתנה)".

מקרה דומה אירע עם טבעת זהב וכתוצאה מכך הנביא (עליו השלום) השליך אותה (*חדית'* שנאמר על ידי *נסאא'י* על פי עבדאללה בן עבאס [שאלוהים ישמח ממנו]). חלוקת תשומת הלב והמיקוד [במהלך התפילות המונעות מהנביא (עליו השלום) להתמקד באופן מלא באלוהים] עקב דפוסי עיצוב הלבוש וטבעת הזהב היו מעשה של רמיזה של השטן. יש לזכור כי מעשה טבעת הזהב התרחש לפני האיסור הא-לוהי על זהב לגברים. הנביא מוחמד (עליו השלום) ענד את טבעת הזהב מכיוון שהיא הייתה מותרת באותה תקופה [לפני האיסור לאחר מכן]. הוא הסיר אותה מכיוון שהיא הולידה רמיזות ורמיזות הקשורות לנכסים ונכסים ארציים שניתן למגר רק על ידי הסרתם מעצמנו.

כל עוד יש לאדם יותר ממה שצריך, השטן בוודאי יערב אותו ברמיזה, למרות שהחזקה הנוספת הזו היא רק *דירהם* או *דינר* (מטבעות זהב וכסף ישנים בהתאמה). צורת הרמיזה במקרה כזה תהיה שהשטן ישאיר את האדם מודאג וחרד לגבי הגנתו, וייעץ לו היכן להוציא אותו וכיצד להסתיר אותו, כדי שאחרים לא ילמדו על נוכחותו או יחשפו אותו באופן כזה שבני האדם יקבלו את עליונותו. רמיזות כאלה ואחרות דומות יגרמו לאדם להיות מודאג. מי שרוצה להינצל מהשטן לאחר שאחז בפגר העושר החומרי בטפרי תאוות הבצע, דומה למי שנפל בדבש ומצפה שזבובים לא ישבו עליו. זו לא רק דלת אחת, אלא דלתות רבות מספור שדרכן נכנסים ויוצאים צבאות השטן, עמוסים במשקל הרמיזות, ללא הרף וללא הרף. אדם חכם אחד (חכם) אמר שהשטן בא לאדם בדרך החטא. אם הדרך נסגרת, הוא נוקט בדרך העצה ומערב את האדם בעניינים הסוטים מההדרכה האלוקית (*בדעה*). אם הדרך הזו סגורה, השטן מוביל את האדם לדרך של קשיים, צמצום וקיצוניות, כך שהוא אפילו אוסר לעצמו דברים שאינם אסורים (*חראם*). אם אדם סוגר גם את הנתיב הזה, השטן מערב אותו בספקות וחששות לגבי היטהרות (*וודו*, כלומר, טיהור הגוף הנדרש כדי להיכנס למצב הרוחני של תפילות רשמיות) ותפילות. אם אדם סוגר אפילו את הנתיב הזה [כדי שהשטן ייכנס], השטן מקל עליו מעשי צדק טובים. כאשר אנשים מתחילים להתקרב לאדם שחושב שהוא אדוק, סבלני, תמים ובעל יושר מוסרי, השטן מערב אותו בצדקנות, שבח עצמי, האדרה עצמית ותהילה (*'אוג'וב*) והורס אותו עם זה. כאן השטן מבזבז את כל מה שיש לו בכוחו ובכוחו, שכן זו ההזדמנות האחרונה שלו שהוא לא רוצה להחמיץ מכיוון שהוא יודע שאם הוא יחמיץ אותה, הטרף שלו לא יילכד ברשת [הציד] שלו אלא ילך ישר לגן עדן.

שינויים מהירים בלב ובסוגי הלב מהבחינה הזו

כאמור, הלב מוקף באיכויות מנוגדות שונות. זה כמו מטרה שעליה נורים גשם של חיצים מכל עבר. אם דבר אחד משפיע עליו, אז משהו אחר בא ומפיג את השפעתו. השטן מושך אותו לעבר תשוקות העצמי הנמוך. אנג'ל מושך אותו בכיוון ההפוך. שטן אחד מושך אותו לעבר רוע אחד ושטן אחר מושך אותו לעבר רוע אחר. באופן דומה, מלאך אחד קורא לו על מעשה טוב אחד ומלאך אחר קורא לו על מעשה טוב אחר. לפעמים הלב הזה מעורב במאבק בין שני מלאכים ולפעמים בין שני שטנים ולפעמים בין מלאך לשטן. אין בו שום רגע של שלווה ודי כשהוא לא עסוק מראש. הפסוק הבא רומז לאותו מצב של הלב:

وَنُقَلِّبُ أَفْئِدَتَهُمْ وَأَبْصَارَهُمْ

"ואנחנו נפנה את ליבם ואת מבטם". (קוראן, פרק 6, פסוק 110)

הסיבה לכך היא שהנביא מוחמד (עליו השלום) היה מודע לבריאתו המופלאה של אלוהים בפלאי הלב והיה מודע לכך שפיסת הבשר הזו נמצאת תמיד במצב חולף, חולף ומשתנה ללא הרף. לכן הוא נהג לקלל:

ومقلب القلوب

"אני נשבע במחליף הלבבות (כלומר, אלוהים)". (מסורת זו מסופרת ב*סחיח בוכארי* על סמכותו של [בן לוויה נבואי] עבדאללה אבן עומר [שאלוהים ישמח ממנו])

הוא נהג להשמיע את התחינה הבאה בשפע:

يَامُقَلِّبَ الْقُلُوبِ ثَبِّتْ قَلْبِى عَلٰى دِيْنِكَ

"הו אתה שמשנה את הלבבות! שמור את לבי איתן בדרכך".

אנשים שאלו אותו: "הו שליח האל! האם גם לך יש חששות לגבי הלב שלך?" הוא ענה:

ومايؤمنني والقلب بين اصبعين من اصابع الرحمن يقلبه كيف يشاء

"מאיזו סיבה אהיה חסר פחד כאשר הלב נמצא בין שתי אצבעותיו של הרחמן (אלוהים) שיכול להפוך אותו איך שהוא רוצה?"

את יכולת השינוי של הלב ואת המסתורין של אלוהים בו יכולים להבחין רק בני האדם שתמיד משגיחים עליו ונמצאים כל הזמן במצב של התבוננות.

שלושה סוגים של הלב מבחינת יכולת ההשתנות והיציבות שלו: ישנם שלושה סוגי לב מבחינת יציבותו על טוב או רע או הישארות מהוססת בין השניים:

לב מלא באור של יראת חסידות, יראת כבוד ויראת אלוהים (*תקווה*): לב אחד הוא כזה שהוא שופע באור של יראת חסידות, יראת כבוד ויראת אלוהים (תקווה) וטוהר מכל התכונות הפנימיות הנמוכות והשפלות. סוג כזה של לב מקבל מחשבות טובות מאוצרות העולם הבלתי נראה וממממלכת המלאכים (עלם *אל-מלכות*). האינטלקט מהרהר בהם כדי לתפוס את הדקויות, המורכבויות, הסודות והיתרונות שלהם. כאשר אור התבונה מגלה דבר טוב כטוב, השכל מחליט על חשיבותו ומשכנע את הלב לפעול על פיו. כאשר המלאך [האחראי על הכנסת האור האלוהי ללב] רואה שמהות הלב מטוהרת ומטוהרת, אור השכל וההיגיון הבריא מאיר אותו, קרני אור מאירות של יראת אלוהים [הפועלות כריסון מוסרי נגד כל דבר שלילי, נתעב ומזיק לעצמו ולאחרים] נופלות בכל מקום ומנורת הגנוסיס האלוהי בוערת. אין ספק שלב כזה הוא משכנם של המלאכים שבו הם יורדים ושוהים, ואז המלאך מסייע לצבאות הנסתר ועוזר לאדם לפעול על מעשי צדק רבים עד שצדקה ומעשים המזינים אותו, הופכים לטבע שני מולד כפי שאלוהים אומר:

فَأَمَّا مَنْ أَعْطَىٰ وَاتَّقَىٰ ﴿٥﴾ وَصَدَّقَ بِالْحُسْنَىٰ ﴿٦﴾

فَسَنُيَسِّرُهُۥ لِلْيُسْرَىٰ ﴿٧﴾

"לכן מי שנתן [בצדקה מבקש את פני האדון] והיה לו יראת אלוהים אדוקה, יראת אלוהים ויראתו והאמין באמת הדבר הנכון (הדרך לאלוהים), ניצור הקלות לאחד כזה." (קוראן, פרק 92, פסוקים 5-7)

ללבבות כאלה יש הארה שופעת מחצר האדון האלוהי שאפילו [הרעות המעודנות כמו] פוליתאיזם נסתר אינו נשאר נסתר מהעיניים, שהוא עדין יותר מנמלה שחורה כהה הזוחלת בלילה שחור חשוך [כך

הרגישות לכל דבר נתעב או שלילי ברמה הקלה ביותר, גוברת ומשמשת כחיל חלוץ נגדו]. ההונאה של השטן אינה יעילה על לבבות כאלה. הוא מנסה כמיטב יכולתו לרמות ולהונות באמצעות דיבורו המתוחכם, אך העבד [קרי, הצדיק] אינו שם לב לכך ולו במעט. לב כזה מתקשט באיכויות פנימיות מושיעות ומבורכות (*מונג'יאת*) לאחר מיגור איכויות הרסניות פנימיות (*מוהליקאת* או איכויות פנימיות קטלניות המביאות להרס הלב והנשמה). תכונות פנימיות מושיעות אלה כוללות הכרת תודה לאלוהים [על אינספור ברכותיו המוענקות לכולם גם בלי לבקש], סבלנות [כנגד כל המצוקות מכיוון שהיא דוחפת את האדם לרמות גבוהות יותר של מודעות רוחנית], יראת *אלוהים, יראת אלוהים ויראתו*, אופטימיות ותקווה מאלוהים (*ריג'ה*), עוני רוחני (*פקר* או נזקקות לאלוהים בכל הנסיבות), התנזרות מחומרנות (*זוהד*), אהבת אלוהים (*מהאבה*), שביעות רצון מהצו האלוהי (*רידה*), להיטות וחיבה לאלוהים ורצון להיות איתו (*שוק*), ביטחון באלוהים (*תוואכול*), התבוננות עמוקה בנפלאות ובמסתורין שנבראו על ידי אלוהים הן חומריים והן רוחניים כדי להטמיע אהבה אלוהית (*תפקור*), לקחת את עצמו לדין על חסרונותיו בעבודת ה', ציות וחתירה בדרך הרוחנית להשגת מטרת החיים האמיתית (*איתיסאב*) וכו'. תשומת לבו של אלוהים נתונה ללב כזה וזה הלב המוזכר בפסוק הבא:

أَلَا بِذِكْرِ ٱللَّهِ تَطْمَئِنُّ ٱلْقُلُوبُ

"אכן, לבבות מוצאים שלווה [ושלווה פנימית] בזיכרון אלוהים". (קוראן, פרק 13, פסוק 28)

يَٰٓأَيَّتُهَا ٱلنَّفْسُ ٱلْمُطْمَئِنَّةُ ﴿٢٧﴾ ٱرْجِعِىٓ إِلَىٰ رَبِّكِ رَاضِيَةً مَّرْضِيَّةً ﴿٢٨﴾

"הו הנשמה במנוחה השוכנת בשלווה ובשלווה נצחיים! שובו אל אדונכם [לגודל רחמיו ונדיבותו] במצב כזה שאתם מרוצים ממנו והוא מרוצה מכם". (קוראן, פרק 89, פסוקים 27-28)

לב שופע תשוקות מהעצמי הנמוך: הסוג השני של הלב הוא ההפך מהסוג הראשון. במילים אחרות, היא שופעת תשוקות מהעצמי הנמוך והיא נגועה בהרגלים מגונים [ונטיות]. דלתות הלב הזה פתוחות בפני השטן וסגורות בפני המלאכים. תחילתו של הרוע בסוג זה של לב מתרחשת עם דמיון התשוקה מהעצמי הנמוך, ואחריה היסוס להתמכרות לחטא ולרוע. הלב מתייעץ עם השליט שהוא האינטלקט. מכיוון שהאינטלקט כבר היה עבד של העצמי הנמוך והוא מאוד מורגל וקשור אליו, הוא פוסק לטובתו ומספק אמצעים להצדקה [לדברים שחושבים עליהם שהוא שגוי, נתעב ומזיק]. באופן זה, העצמי הבסיסי התחתון (*נאפס*) לוכד את הלב [ומשתלט עליו לחלוטין] המסייע לו בחטא. הלב נפתח לרצונות מהעצמי הנמוך וחושך החמדנות מתחיל להתפשט לכל עבר מכיוון שצבא השכל כבר איבד את כוח ההתנגדות שלו ומסר את שליטתו המוחלטת לעצמי הנמוך [הנוטה במהותו לרוע ולרע]. מעגל שליטתו של השטן משתרע עוד יותר, והוא מסבך ולוכד את הלב בפזרנות חיצונית [באמצעות צריכה בולטת], הונאה והונאה, תקוות שווא ורומז לעניינים אחרים כאלה. ממילא נחלשת שלטון האמונה [בה' ובהנהגה הא-לוהית המביאה ליושר מוסרי המשמש מבצר נגד כל הפרזה] ומנורת הוודאות המאירה [באמיתות ההדרכה האלוקית המובילה לצדקה] נכבית. במילים אחרות, האמונה והוודאות בהבטחות האלוהיות, גן עדן וגיהינום והעולם הבא מגיעים לקיצם. תשוקות מהעצמי הנמוך הן כמו עשן המקיף את הלב מכל הכיוונים ומכבה את מנורת האמונה והוודאות. האינטלקט נכנס למצב כזה, כאילו עינו של האדם מתמלאת עשן והיא מאבדת את היכולת לראות. שליטת התאוות [מסוגים שונים - חומריים, לא גשמיים וגשמיים] מוציאה מן הלב את יכולת החשיבה וההתבוננות ואת התובנה שלו, והוא (הלב) הופך להיות כל כך אדיש להדרכה [לגבי הדרך הנכונה בחיים] שאפילו אם המוכיח רוצה לייעץ על דבר טוב, הוא אפילו לא מסוגל להבין. הפסוקים הבאים רומזים לאותו לב:

أَرَأَيْتَ مَنِ ٱتَّخَذَ إِلَـٰهَهُۥ هَوَىٰهُ أَفَأَنتَ تَكُونُ عَلَيْهِ وَكِيلًا ﴿٤٣﴾

أَمْ تَحْسَبُ أَنَّ أَكْثَرَهُمْ يَسْمَعُونَ أَوْ يَعْقِلُونَ ۚ إِنْ هُمْ إِلَّا كَٱلْأَنْعَـٰمِ ۖ بَلْ هُمْ أَضَلُّ سَبِيلًا ﴿٤٤﴾

"הו נביא! האם ראית את מצבו של האדם שיצר אל מתשוקותיו מהעצמי הנמוך [כאילו הוא משתחווה לאלוהות כזו]? אם כן, האם אתה יכול להשגיח על אדם כזה [כדי להציל אותו מפגיעה בעצמו]? או שאתה חושב שרוב האנשים האלה מקשיבים ומבינים? [לא, ליתר דיוק] הם ממש כמו בקר, אלא סוטים עוד יותר מהדרך [הנכונה] [שכן הם אפילו חסרי יכולת לראות מה נכון ומה לא נכון, מועיל ומזיק, מוצלח והרסני, מזיק ומועיל]." (קוראן, פרק 25, פסוקים 43-44)

لَقَدْ حَقَّ ٱلْقَوْلُ عَلَىٰٓ أَكْثَرِهِمْ فَهُمْ لَا يُؤْمِنُونَ

"הוכח לרובם שהם לא יאמינו [באמת]". (קוראן, פרק 36, פסוק 7)

سَوَآءٌ عَلَيْهِمْ ءَأَنذَرْتَهُمْ أَمْ لَمْ تُنذِرْهُمْ لَا يُؤْمِنُونَ

"[הו הנביא! אין זה משנה] בין אם תזהיר אותם ובין אם לאו [מפני ההשלכות של מעשים פסולים], הם לא יאמינו [באמת]." (קוראן, פרק 2, פסוק 6)

יש לבבות שיש להם את אותו מצב בכל סוגי התאוות, חלקם מתערבים בתאוות מסוימות וחלקם אפילו לא מתקרבים לתאוות כלשהן. לדוגמא, יש אנשים שמתרחקים מחטאים נפוצים אך כאשר הם רואים פנים יפות, הם אינם מסוגלים לשלוט בעצמם ולהשאיר את השכל מאחור ולהסתבך בעוולות הקשורות אליו. יש אנשים הרעבים כל כך לכוח, לתהילה ולמעמד [המעיד על מעמד חברתי גבוה יותר] שכאשר צצה הזדמנות להשגתה, הם רצים אחריה בטירוף. יש בני אדם שלא יכולים לשמוע על מגרעותיהם, ואינם יכולים לסבול את עלבונם. אם מישהו אומר אפילו מילה [נגדו], הוא זועם מזעם. יש אנשים ששומרים על יראת ה' (*תקווה*) וניקיון (*טהרה*), אך כשמדובר בכסף, הם קרעו לחתיכות את כל בגדי יראת ה' והתרוממות ה' ונפלו על הון ורכוש כמו כלב המתנפל על עצם. כל החטאים הללו מבוצעים על ידי לבבות העטופים בעשן של איוולת עיקשת (*חווה*) מהעצמי הנמוך (*נאפס*), זוהר התובנה הפנימית פוחת, הביישנות [או הצניעות המשמשת כריסון מוסרי נגד כל צורות ההפקרות והשפלות] והאמונה עוזבת, ובני האדם האלה עוסקים בהשלמת מטרתו ומטרתו של השטן.

לב בין תאווה לאמונה: לסוג השלישי של הלב יש מחשבות שנולדות בו מאיוולת עיקשת או תשוקות מהעצמי הנמוך שמזמינות אותו לרוע. יחד עם זאת, מגיעות מחשבות מהאמונה ומזמינות אותה לטוב ולצדק. העצמי הנמוך עם כל תאוותיו נוטה למחשבות רעות, מעורר את התאוות ומספר על המצוינות של תענוגות וחיפוש נוחות. השכל מסייע למחשבות הצדק, מבקר את התאוות ואומר לעצמי התחתון שזו היא מעשה בורות ודומה למעשיהם של בעלי חיים וחיות פרא מכיוון שהם נפלו על הרע מבלי שיהיה אכפת להם אפילו מההשלכות. אם העצמי נוטה לעצת האינטלקט, השטן נוטש את המרדף אחר העצמי הנמוך והולך אחרי האינטלקט וכך הוא מחזק את הגורמים הקשורים לתאוות. השטן אומר לאינטלקט: " מדוע אתה מצמצם את עצמך ללא סיבה? מדוע הנחת את תשוקותיך בצד? האם יש מישהו מבני דורך שמתנגד לרצונותיו של האדם וזונח את צרכיו? הם מקבלים את חלקם בתענוגות העולם ובחלקכם, יש רק צמצום [ואיפוק מהחיים הטובים]. הם ברי מזל בעוד שאתה מקופח, אומלל, מוכה צרות. אנשים בעולם לועגים לך ונותנים דוגמאות לאחרים שהלכו בדרך שאמרתי להם לצעוד בה והגיעו לעמדות גדולות. למה אתה לא הולך בעקבותיהם? האם אינך רואה חכמים כאלה ואחרים שהם עושים דברים

כאלה ואחרים ואם אלה היו דברים רעים אז מדוע הם (אנשים קדושים ודתיים) היו עושים זאת [מלכתחילה]?" [כתוצאה מהשכנוע הכוחני וההגיוני והמשכנע לכאורה הזה,] העצמי הנמוך נוטה לשטן. באותו רגע ממש, המלאך חוסם את דרכו של העצמי הנמוך ואומר לו: "אדם שכדי לזכות בתענוגות ההווה, מתעלם מהתוצאה הסופית ומהסיום של כל העניינים, נהרס. האם אתה מוכן לעזוב את הברכות והשמחות הנצחיות של גן עדן בגלל ההסתמכות על תענוגות העולם [הארצי החולפים] הללו שיימשכו ימים ספורים בלבד? האם אתה חושב שעינויי הגיהינום קלים יותר מאשר להתאזר בסבלנות? אל תלכו אחרי האנשים ואל תלכו שולל על ידי השטן. חטאים של אנשים אחרים לא יכולים להפחית את הכאב של העונש שלך. אם אתה מקבל בית נוח וקריר בזמן הקיץ העז וגל החום, האם עדיין תהיה עם האנשים [העסוקים בהתענגות על תענוגות העולם הארעי] או שהיית מעדיף את הבית שבו הגופים אינם נמסים מעוצמת החום מהשמש ושבו מכות אוויר חמות אינן מדליקות את הגוף? מצבכם בעולם (הקיום הארצי) הוא כזה שאינכם יכולים לסבול את חום השמש. אתה לא יכול לעמוד בזה אז לא ידוע מה מונע ממך לפחד מהגיהינום? האם חום הגיהינום פחות מחום השמש?" עם עצה זו, העצמי נוטה לכיוון המלאך. בקצרה, המאבק והמאבק בין המלאך לשטן נמשך, ובמאבק הזה האדם מכסה את אבני הדרך בחייו. לפעמים איכויות שטניות שולטות והעצמי הנמוך נוטה לחלוטין לשטן והופך לעמיתו ולעוזרו. היא נמנעת מקבוצת הרחמן (אלוהים) וכל הפעולות הללו נעשות באמצעות איברי הגוף שנחתמו על ידי הגורל שנקבע מראש ו[פעולות אלה] המרחיקות את האדם מאלוהים. כאשר תכונות [נאצלות] מממלכת המלאכים שולטות, אז העצמי אינו נלכד במלכודות השטן ומשמיד את ההונאה שלו. אדם אינו מגלה עצלות בענייני העולם הבא אלא משתחוה לקבוצת הרחמן (אלוהים) ופעולות כאלה נעשות על ידי איברי הגוף המביאים לקבלה ולאישור האלוהי. זה קורה גם בהתאם לגורל שנקבע מראש. הסיפור הנבואי [הנ"ל] ש"לב המאמין נמצא בין שתי אצבעותיו של הרחמן (אלוהים)" רומז לאותו ריב המתנהל בין שני היריבים. לבבות כאלה אינם נוטים באופן קבוע לאף אחת מהקבוצות, אלא ממשיך פעולת המהפכה והשינוי בלבבות הללו [שכן הם שדות הקרב של מאבק מפרך ולחימה בין כוחות הטוב והרע].

מעשי הציות וההפרות [של המצוות הא-לוהיות] מופיעים כולם בתחום הקיום הפיזי מתוך אוצרות הנסתר, והלב הופך לאמצעי להגשמתם, כי הלב הוא אוצר מאוצרות ממלכת המלאכים הבלתי נראית והטרנסצנדנטית. אנשים בעלי לב משתמשים בהופעה זו כדי להשיג הבנה עמוקה של הגורל. בני האדם שנבראו למען גן עדן מקבלים את האמצעים לציות [אלוהי], ובני האדם שנבראו לגיהינום קיבלו את האמצעים לאי ציות וסופקו להם חברתם של חברים רעים, ובלבם נוצרו הרמיזות השטניות.

השטן עושה שטויות מאנשים בצורה מוגזמת למדי בכך שהוא מתייחס לרחמים ולנדיבות האלוהיים. הוא גם אומר להם שנותרו הרבה חיים, אז המשיכו לבצע חטאים ואז חזרו בתשובה [מאוחר יותר לקראת סוף חיים ארוכים]. הוא גם אומר להם שלא חסרים אנשים יראי אלוהים ואם תתנגדו לדרככם אז שום דבר רע לא יקרה. הקוראן צייר תמונה מדויקת של הבטחותיו [השקריות והמטעות]:

يَعِدُهُمْ وَيُمَنِّيهِمْ ۖ وَمَا يَعِدُهُمُ ٱلشَّيْطَٰنُ إِلَّا غُرُورًا

"השטן מבטיח להם הבטחות והופך אותם לחמדנים [בתקווה לחיים ארוכים] והשטן רק מבטיח להם הבטחות שווא". (קוראן, פרק 4, פסוק 120)

זה אומר שהוא מבטיח תשובה ומעורר תקוות לסליחה וגורם לאנשים להשמיד עם תירוצים ותחבולות כאלה. בני האדם מושפעים מהונאת השטן ומקבלים את טיעוניו, ו[כתוצאה מכך] לבם מתכווץ על ידי הנחיות הייעוד הנצחי, כפי שאלוהים אמר:

فَمَن يُرِدِ ٱللَّهُ أَن يَهْدِيَهُۥ يَشْرَحْ صَدْرَهُۥ لِلْإِسْلَٰمِ ۖ وَمَن يُرِدْ أَن يُضِلَّهُۥ

يَجْعَلْ صَدْرَهُۥ ضَيِّقًا حَرَجًا كَأَنَّمَا يَصَّعَّدُ فِى ٱلسَّمَآءِ

"לכן למי שאלוהים רוצה להדריך, הוא מרחיב את הלב לכניעה לרצון האלוהי (*האסלאם*), ואשר אלוהים רוצה להטעות אותו [מדרך ההדרכה האלוהית והאמת הנצחית], הוא מצמצם את לבו של האדם כאילו הוא מטפס לשמיים." (קוראן, פרק 6, פסוק 125)

إِن يَنصُرْكُمُ ٱللَّهُ فَلَا غَالِبَ لَكُمْ ۖ وَإِن يَخْذُلْكُمْ فَمَن ذَا ٱلَّذِى يَنصُرُكُم مِّنۢ بَعْدِهِۦ ۗ

"אם אלוהים עוזר לך אז אף אחד לא יכול לשלוט בך ואם הוא לא עוזר לך אז אחרי זה, מי שם שיכול לעזור לך? ורק באלוהים, המאמינים צריכים לשים את מבטחם". (קוראן, פרק 3, פסוק 160)

מפסוקים אלו נלמד שהקב"ה לבדו הוא נותן ההדרכה, והוא לבדו המטעה (ומכאן הצורך להימנע מכל מה שמביא למורת רוח א-לוהית מהאדם וממעשיו]:

يَفْعَلُ مَا يَشَآءُ وَ يَحْكُمُ مَا يُرِيدُ

"אלוהים עושה מה שהוא רוצה ומחליט מה שהוא רוצה".

איש אינו יכול להתחמק מציוויו ואינו יכול לדחות את החלטתו. הוא ברא את השמים ואת האנשים הראויים לכך וגרם להם לצעוד בנתיב הציות [האלוקי]. הוא גם ברא את הגיהינום ואת האנשים הראויים לו וגרם להם לצעוד בנתיב המרדנות ואמר למשרתיו את האותות של הראויים לגן עדן וגיהינום והכריז את הדברים הבאים:

وَإِنَّ ٱلْفُجَّارَ لَفِى جَحِيمٍ ﴿١٤﴾ إِنَّ ٱلْأَبْرَارَ لَفِى نَعِيمٍ ﴿١٣﴾

"החסידים והצדיקים יהיו בברכות ובנחמה, והשפלים אכן יהיו בגיהינום". (קוראן, פרק 82, פסוקים 13-14)

האל נשגב ועליון:

لَا يُسْـَٔلُ عَمَّا يَفْعَلُ وَهُمْ يُسْـَٔلُونَ

"אי אפשר לחקור אותו על מה שהוא עושה, ואפשר לחקור אחרים על מה שהם עושים". (קוראן, פרק 21, פסוק 23)

די בתיאור קצר זה על נפלאות הלב ובאמירה יותר מכך בנושא זה אינו מתאים ביחס לידע החיצוני (ידיעת העניינים החיצוניים או *עלם אל-מועמלה*). מטרת הדברים שהוזכרו כאן היא גם להכיר את הסודות והמורכבויות של הידע החיצוני (*עולום אל-מועמלה*) שאינם רוצים להתמודד עם השפעות חיצוניות (חשיבות חיצונית של ידע זה) ומעדיפים את המהות הפנימית על פני הקליפה החיצונית ויש להם להיטות למורכבויות [פנימיות] של מציאויות. יש לקוות שדרשה קצרה זו תרווה את צמאונם [לאמיתות הנצחיות] ותועיל להם.

פרק 2 - מאבק רוחני לטיהור הנשמה, רכישת איכויות פנימיות מוארות וריפוי החושך הפנימי ומחלות הנפש

ספרו השני של ע'זאלי בכרך השלישי או ברבע של *יצירת המופת שלו "יחיא אל-עולום א-דין*" או "תחיית הידע של הדרך לאלוהים" עוסק בריפוי מחלות הנפש ובחתירה באמצעות קשיים רוחניים להשגת מטרה זו. זה בתורו דוחף את הנשמה לרמות גבוהות יותר של זיכור, מודעות, התעלות רוחנית וגנוסיס (*מעריפה*) כציווי אישי עבור כל אדם ואדם כדי להדוף אסונות ברמה האישית והקולקטיבית ולהביא לשינוי הדרוש כדי לרומם את האנושות שוב ברמה האישית והקולקטיבית. ספר זה מוצג כאן בצורה מרוכזת כדלקמן:

הבה נודע כי יופי האופי הוא תכונתו [הפנימית והמולדת] של הנביא מוחמד (עליו השלום) והיא הפעולה הנעלה ביותר של המושלמים מבחינה רוחנית, קדושים, גנוסטיקנים ומיסטיקנים (*סידיקין*). במציאות, זה חצי מהדת. הוא פרי המאמץ הרוחני של יראי האלוהים ושל המאמינים האדוקים. מוסר, נימוסים ואופי גרועים הם רעלים קטלניים ובחלקם יש השפלה, ייאוש וחוסר כבוד. הם מרחיקים את האדם מאלוהים ומקרבים אותו לשטן. אלה הן נקודות הכניסה לגיהינום.

מוסר יפה, נימוסים, נטייה פנימית, מזג, מצב הוויה ואופי (*אח'לק אל-חסנה*) הם דלתות פתוחות לרווחה לגן העדן ומהווים אמצעים לקרבה ואינטימיות אלוהית. מוסר, נימוסים ואופי גרועים (*אח'לק אל-כבית*'ה) הם מחלות ומחלות לב. מחלות הגוף שוללות מהאדם את חיי העולם הזה, ומחלות הלב והנפש גורמות לחיי העולם הבא להסתיים. אין קשר לכאורה בין מחלות הגוף למחלות הלב והנפש, אך אנו רואים שהרופאים מרפאים את מחלות הגוף והם קבעו אינספור חוקים ותקנות ולאורם מתבצעת אבחון ומרשם תרופות. כאשר האדם שואף בקשר למחלות הגוף האנושי הזה, יש לשאוף גם למחלות הלב והנפש. למחלות כאלה יש גם מתודולוגיה [של אבחון וריפוי וידע הדרוש לכך] שהכרחי שכל אדם ילמד כי בכל לב יש כמה מחלות, אם הן לא נרפאות אז הן הופכות להרסניות וכתוצאה מהן נולדות מחלות רבות אחרות. לכן חשוב להכיר את המחלות הללו, לגלות את הגורמים להן ולהכיר את דרכי הריפוי שלהן. בפסוק הבא בקוראן:

قَدْ أَفْلَحَ مَن زَكَّاهَا

"אכן, אחד הגיע לאושר ולהצלחה אמיתית שטיהר אותו (כלומר, את הנשמה מכל מחלותיה)". (קוראן, פרק 91, פסוק 9)

הכוונה היא לריפוי הלב:

وَقَدْ خَابَ مَن دَسَّىٰهَا

"ומקופח ונכשל, הוא זה שהשחית את הנפש [בעבירות על הנהגת ה', השפלה מוסרית, שחיתות פנימית, שליליות ושפלות]". (קוראן, פרק 91, פסוק 10)

פסוק זה מתייחס לרשלנות עם ריפוי [מחלות ומחלות הלב]. בספר זה יוסברו בקצרה כמה מחלות לב ומצבי הריפוי שלהן. כל מחלה תוסבר בנפרד בספרים הנותרים בכרך [השלישי] הזה [של ספרו של ע'זאלי *"יחיא אל-עולום א-דין"* או "החייאת הידע על הדרך אל האל", העוסק אך ורק בסגולות ההרסניות של הנפש]. המטרה כאן היא רכישת מוסר, נימוסים ומצוינות אופי פנימי ולשפוך אור על דרכי השגתם. אך ראשית, ריפוי מחלות הגוף יוזכר כדוגמא [או כאנלוגיה לריפוי מחלות רוחניות]. שזור בדיון זה, יוסברו המצוינות של מוסר יפה, נימוסים ואופי יחד עם המציאות שלו. יתר על כן, יוסבר שעל ידי חתירה [רוחנית] נחושה, ניתן לאמץ מוסר טוב, נימוסים ותכונות אופי (להטמיע ולהשיג אותם). יוסברו שיטות ואמצעים לרכישת תכונות אופי טובות. יחד עם הציוויליזציה וזיכוך האופי ושיטות השאיפות הרוחניות, יוזכרו אותם סימנים וסימנים שדרכם מזהים את מחלות הלב.

מצוינות של אופי אצילי טוב ופגיעה באופי רע ומתועב

פסוקים וסיפורים נבואיים: אלוהים משבח את נביאו האהוב מוחמד (עליו השלום), הביע את חסדיו עליו באומרו:

وَإِنَّكَ لَعَلَىٰ خُلُقٍ عَظِيمٍ

"אכן, אתה נמצא במישור נשגב של אופי אצילי ונשגב." (הקוראן, פרק 68, פסוק 4)

הנביא מוחמד (עליו השלום) אמר:

هوان تصل من قطعك وتعطى من حرمك وتعفو عمن ظلمك

"יופי באופי הוא שאתה מתחבר לאלה שמנתקים את היחסים איתך [מקרוביך], אתה נדיב, רחום ונותן למי שמקפח אותך, ואתה סולח למי שמדכא אותך". (מסורת זו מסופרת ב*אבן מרדאויה* על סמכות [מלווים נביאים] ג'אבר, אנס וקייס בן סעד בן עבאדה [שאלוהים ירצה בהם])

הוא גם אמר:

انما بعثت لاتمم مكارم الاخلاق

"הוסמכתי [מאלוהים] לשלמות ולהשלמת האופי הטוב, המוסר והנימוסים". (מסורת זו מסופרת ב *מוסנד אחמד*, *חכים* ו *בייהאקי* ברשותו של [בן לוויה נבואי] אבו הוריירה [שאלוהים ירצה ממנו]]

اثقل مايوضع فى الميزان يوم القيامة تقوى الله و حسن الخلق

"הדבר הכבד ביותר שיוצב על כף המאזניים ביום הדין יהיה יראת האל והאופי הטוב, המוסר, הנימוסים, הנטיות הפנימיות והטמפרמנט". (מסורת זו מסופרת ב*אבו דאוד* ו*תרמידי* בסמכותו של [בן לוויה נבואי] אבו אל-דרדא [שאלוהים ירצה ממנו])

אדם אחד שאל את הנביא מוחמד (עליו השלום): "הו שליח האל! מהו סימן רע (כלומר, קיפוח מכל מה שטוב)?" הוא ענה: "אופי רע, מוסר ונימוסים". (מסורת זו מסופרת ב*מוסנד אחמד* על סמכות [אשת הנביא] עאישה [שאלוהים ישמח ממנה])

אדם ניגש אל הנביא וביקש ממנו עצה. הוא ענה:

اتق الله حيث كنت' قال: زدنى' قال اتبع السيئة الحسنة تمحها' قال: زدنى قال: خالق الناس بخلق حسن

"היו אדוקים, יראת כבוד ויראו את אלוהים לא משנה היכן אתם גרים". הוא ביקש עצה נוספת. הנביא השיב: "אם במקרה עשית משהו לא בסדר או עשית חטא, עשית משהו טוב ואצילי כמו שמעשים טובים מוחקים חטאים". הוא ביקש עצה נוספת. הנביא השיב: "התייחס לאנשים עם מוסר טוב, נימוסים ואופי".

הוא נשאל: "הו שליח האל! מה הטוב מכל האקשן?" הוא ענה: "מוסר יפה, נימוסים ואופי".

אבו אל-דרדא (עליו השלום) אמר ששמע את הנביא מוחמד (עליו השלום) אומר:

اول ما يوضع فى الميزان حسن الخلق والسخاء' ولما خلق الله الايمان قال: اللهم قونى' فقواه بحسن الخلق والسخاء ولما خلق الله الكفر قال اللهم قونى' فقواه بالبخل وسوء الخلق

"בסולם המעשים (*מיזאן*) [ביום הדין], מוסר יפה, נימוסים ואופי (*חוסן אל-ח'ולק*) ונדיבות (*סח'ה*) יוצבו בראש סדר העדיפויות. כאשר אלוהים ברא את האמונה [בו], הוא שאל: 'הו אלוהים! העצימו וחזקו אותי!' אלוהים חיזק אותה במוסר יפהפה, נימוסים ואופי (*חוסן אל-ח'ולק*) ונדיבות (*סח'ה*). כאשר הוא ברא את הכפירה והדחייה של אלוהים (*כופר*), הוא שאל: 'הו אלוהים! העצימו וחזקו אותי!' אלוהים העניק לה את כוח הקמצנות (*בוח'ול*) ואת המוסר, הנימוסים והאופי הרעים והמתועבים (*סו אל-ח'* ולק)". (חאפז עיראקי, מלומד גדול של *חדית'* או סיפורים נבואיים, שחקרו וסיפקו מקורות *לחדית'ים* בספר זה "תחיית הידע של הדרך לאלוהים" של האימאם ע'זאלי, אמר שהוא לא הצליח למצוא מקור הפניה *לחדית' זה*, עם זאת, *אוספי* החדית' *אבו דאוד* ו*ת'רמידי* סיפרו מסורת נבואית מפי אותו מספר (אבו אל-דרדא: "בסולם המעשים, אין דבר כבד יותר ממוסריות, נימוסים ואופי יפים")

הנביא מוחמד (עליו השלום והברכות) אמר:

ان الله استخلص هذا الدين لنفسه ولا يصلح لدينكم الا السخاء وحسن الخلق الا فزينوا دينكم بهما

"אלוהים טיהר את הדת הזו לעצמו ולדת שלכם (*דת* או דרך לאלוהים) אין דבר מתאים יותר מאשר נדיבות ומוסר יפה, נימוסים ואופי. היזהרו! ייפו את הדת שלכם בשתי התכונות הללו". (מסורת זו

מסופרת ב*דאר קטני* וח*'רא-אתי* בסמכותו של [בן לוויה נבואי] אבו סעיד אל-ח'דרי [שאלוהים ירצה ממנו])

בסיפור נבואי נאמר:

حسن الخلق خلق الله الاعظم

"מוסר, נימוסים ואופי יפים הם תכונתו [האלוהית] של האל, העליון". (מסורת זו מסופרת ב*טבראני אווסט* בסמכותו של [בן לוויה נבואי] עמאר בן יאסר [שאלוהים ירצה ממנו])

הנביא מוחמד (עליו השלום והברכות) אמר:

انكم لن تسعو الناس باموالكم فسعوهم ببسط الوجه وحسن الخلق

"אם אינך יכול להרחיב עם אנשים באמצעות העושר והרכוש שלך (כלומר, אם אין לך אמצעים כספיים לעזור לאנשים בנדיבותך למלא את צרכיהם) אז היה מרחיב איתם (היה נדיב כלפי אנשים) עם פנים מחייכות ומוסר יפה, נימוסים ואופי [כלפיהם]". (מסורת זו מסופרת ב *אוספי* חדית' *באזאר*, *אבו יעלה וטבראני* על פי [בן לוויה נבואי] אבו הוריירה [שאלוהים ישמח ממנו])

בראא בן עאזיב (עליו השלום) אמר: "הנביא מוחמד (עליו השלום) היה היפה והיפה ביותר ובעל המוסר, הנימוסים, האופי וההתנהגות הטובים ביותר כלפי בני האדם". (מסורת זו מסופרת ב *אוסף* חדית' (*Khara-eti*

אבו מסעוד (עליו השלום) סיפר שהנביא מוחמד (עליו השלום) נהג לשאת את התחינה הבאה:

اَللّٰهُمَّ حَسَّنْتَ خَلْقِيْ فَحَسِّنْ خُلُقِيْ

"הו אלוהים! הפכת את המראה החיצוני שלי לטוב, בבקשה תעשה טוב גם את האופי הפנימי שלי (במילים אחרות, זה לא מספיק רק שיהיה לך מראה טוב, כי מראה טוב בשילוב עם ישות פנימית מרושעת ומרושעת אינו מועיל; מה שהופך אדם ליפה באמת הוא מראה טוב יחד עם מוסר יפה, נימוסים, אופי וטבע פנימי, כלומר, לב ונשמה יפים)". (מסורת זו מסופרת ב*חדית'* אוסף *קארה-אתי*)

עבדאללה בן עומר (עליו השלום) אמר שהנביא מוחמד (עליו השלום) נהג לשאת את התחינה הבאה בשפע ובשפע

اَللّٰهُمَّ اِنِّيْ اَسْاَلُكَ الصِّحَّةَ وَالْعَافِيَةَ وَحُسْنَ الْخُلُقِ

"הו אלוהים! אני מבקש ממך להעניק לי בריאות טובה, שלום וביטחון [מכל נזק בעולם הזה ובעולם הבא], ומוסר, נימוסים ואופי יפים (שכן צירוף הברכות הללו הוא שלמות של ברכות אלוהיות)". (מסורת זו מסופרת ב *אוסף* חדית'*Khara-eti*)

אוסאמה בן שאריק (שאלוהים מרוצה ממנו) אמר: "פעם ביקרתי את הנביא מוחמד (עליו השלום) כאשר כמה ערביי מדבר שאלו אותו על הדבר הטוב ביותר שהוענק למשרת [האל]. הוא ענה: 'מוסר יפה, נימוסים, אופי וטבע פנימי (*חוסן אל-ח'ולק*)'". (מסורת זו מסופרת ב *אוסף* חדית'*אבן מג'ה*)

הנביא מוחמד (עליו השלום) אמר:

ان احبكم الى واقربكم منى مجلسا يوم القيامة احسنكم اخلاقا

"ביום הדין, האנשים האלה יהיו האהובים והקרובים ביותר אליי שיש להם מוסר, נימוסים, אופי וטבע פנימי נעלים".

עבדאללה בן עבאס (עליו השלום) סיפר מפי הנביא מוחמד (עליו השלום):

ثلاث من لم تكن فيه او واحدة منهن فلا تعتدوا بشى من عمله تقوى تحجزه عن معاصى الله او حلم يكف به السفيه او خلق يعيش به بين الناس

"אדם שאין לו את שלושת הדברים הללו או אחד מהם, אז אינו בוטח באף אחד ממעשיו: אדוק, יראה, יראת אלוהים ויראת אלוהים (*תקווה*) המונעת מהאדם לא לציית לאלוהים; סבלנות, טבע סובלני, סלחנות ואיפוק (הילם) המונעים מאדם [להילחם עם] אדם טיפש; ומוסר טוב, נימוסים, אופי וטבע פנימי (*ח'ולק*) שאיתם אדם חי את חייו בין אנשים". (מסורת זו מסופרת ב החדית' אוסף *את ח'ארה-אתי* וטבראני כביר *ברשותה של אום סלאמה [שאלוהים ישמח ממנה])*

הנביא מוחמד (עליו השלום) הוסיף וסיפר על איכות המוסר, הנימוסים, האופי והטבע הפנימי היפים:

من سعادة المرء حسن الخلق

"מוסר יפה, נימוסים, אופי ונטייה פנימית (*חוסן אל-ח'ולק*) הוא בין הסוכנים הטרנספורמטיביים [של השינוי] לאושר נצחי ולהצלחה אינסופית (*סעדה*) עבור יחיד". (מסורת זו מסופרת ב *חדית'* אוסף *קארה-אתי*)

הנביא מוחמד (עליו השלום) אמר פעם:

ان المسلم المسدد ليدرك درجة الصائم القائم بحسن خلقه وكرم مزيته

"מוסלמי שאלוהים מעניק לו את היכולת לעשות טוב, מגיע לדרגה של עובד אלוהים שצם ועובד את אלוהים כל הלילה באמצעות המוסר היפה, הנימוסים והאופי שלו ובאמצעות הטבע הפנימי הנדיב שלו". (מסורת זו מסופרת ב *אוסף* חדית' *מוסנד אחמד* על סמכותו של עבדאללה בן עמר [שאלוהים ישמח ממנו])

הנביא מוחמד (עליו השלום) אמר פעם:

ان العبد ليبلغ خلقه عظيم درجات الاخرة وشرف المنازل واله لضعيف فى العبادة

"עבד [קרי, אדם] יגיע לדרגות ומדרגות [רוחניות] גבוהות [לפני ה'] על ידי מוסר טוב, נימוסים, מידות וטבע פנימי, אף על פי שהוא עשוי להיות חלש בעבודת ה'". (מסורת זו מסופרת ב *אוספי* החדית' *ח'ארה-אתי וטבראני* בסמכותו של אנס בן מאלכ [שאלוהים ישמח ממנו])

הנביא מוחמד (עליו השלום) אמר:

سوء الخلق ذنب لا يغفر وسوء الظن خطيئة تضوح

"מוסר גרוע, נימוסים, אופי וטבע פנימי נתעב הם חטא בלתי נסלח ודעה רעה על אחרים היא חטא כזה שמוליד חטאים אחרים". (מסורת זו מסופרת ב *אוסף* חדית' *טבראני סע'יר* על סמכות [אשת הנביא] עאישה [שאלוהים ישמח ממנה])

ג'וניד בגדאדי (שאלוהים ירחם עליו) אמר: "למרות מיעוט הידע והמעשים [הצדיקים], ישנן ארבע תכונות שלוקחות את האדם למדרגות רוחניות גבוהות: הראשונה היא סובלנות, השנייה היא ענווה, השלישית היא נדיבות והרביעית היא מוסר יפה, נימוסים, אופי וטבע פנימי. ארבע התכונות הללו הן שלמות האמונה". קטאני (שאלוהים ירחם עליו) אמר: "*תצווף* (ידע, מתודולוגיה מעשית ומצב רוחני) הוא שמו של *אחלאק* (מוסר יפה, נימוסים, אופי וטבע פנימי). מי שגדול יותר באח*'לאק* גדול יותר גם *בתצווף*". עמר אמר: "היפגשו עם אנשים בעלי מוסר יפה, נימוסים, אופי וטבע פנימי והתרחקו מהם במעשיכם [כדי שלא יגרמו להם נזק]". יחיא בן מועאד' (אלוהים ירחם עליו) אמר: "מוסר, נימוסים ומידות רעים הם רע כל כך ששפע המעשים הטובים אינו מועיל בנוכחותו. מוסר טוב, נימוסים ואופי הם מעלה כזו שבנוכחותה שפע החסרונות אינו מזיק". עבדאללה בן עבאס (שאלוהים מרוצה ממנו) נשאל: "מהי אצולה (*כרם*)?" הוא השיב: "האצולה מוזכרת בקוראן כ:

إِنَّ أَكْرَمَكُمْ عِندَ اللَّهِ أَتْقَاكُمْ

"אכן, האציל שביניכם בעיני אלוהים הוא זה שיש לו יראת אלוהים, יראת אלוהים ויראת אלוהים (*תקווה*)'". (קוראן, פרק 49, פסוק 13)

עבדאללה בן עבאס (שאלוהים מרוצה ממנו) אמר: "לכל בניין יש יסוד והיסוד של האסלאם הוא מוסר יפה, נימוסים, אופי ונטייה פנימית". עטא (שאלוהים ירחם עליו) אמר: "כל מי שהגיע לגבהים [רוחניים], הושג באמצעות מוסר יפה, נימוסים, אופי וטבע פנימי. אף אחד מלבד הנביא מוחמד (עליו השלום) לא השיג שלמות במוסר יפה, בנימוסים, באופי ובטבע הפנימי. אנשים אלה קרובים יותר לאלוהים שהולכים בעקבותיו של הנביא מוחמד (עליו השלום) ב[טיפוח] מוסר יפה, נימוסים, אופי וטבע פנימי (*חוסן אל-ח'ולק*)".

מציאות של אופי אצילי טוב ואופי רע ומתועב

מציאות של מוסר יפה, נימוסים, אופי וטבע פנימי: ישנן שתי מילים [רלוונטיות] - *ח'לק* (מראה חיצוני טוב) וח*'ולק* (אופי וטבע פנימיים טובים). שתי המילים הללו משמשות גם יחד. למשל, אומרים שאדם כזה וכזה הוא גם יפה וגם בעל אופי טוב. לפי הסדר, מראהו של האדם טוב והמוסר, הנימוסים, ההתנהגות, האופי והטבע הפנימי שלו טובים גם כן. לאדם זה יש יופי חיצוני כמו גם יופי פנימי. באמירה כזו, *ח'לק* פירושו מראה חיצוני וח*'ולק* פירושו מראה פנימי וזאת מכיוון שהאדם הוא שילוב של גוף ונשמה. ניתן להתבונן בגוף בעין והנשמה נתפסת באמצעות תובנה (*בסירה*) או עין פנימית. לגוף ולנפש יש גם מצב וגם מראה. מראה זה יכול להיות גם נעים וגם מכוער. הנשמה, הנתפסת על ידי

תובנה (*בסירה*) או עין פנימית, היא עליונה וגבוהה יותר מהגוף הנתפס בעין. לכן, הקב"ה מייחס לעצמו נשמה, ביטא את גדולתה כך:

إِنِّي خَالِقٌ بَشَرًا مِّن صَلْصَالٍ مِّنْ حَمَإٍ مَّسْنُونٍ ﴿٢٨﴾

فَإِذَا سَوَّيْتُهُۥ وَنَفَخْتُ فِيهِ مِن رُّوحِى فَقَعُوا۟ لَهُۥ سَٰجِدِينَ ﴿٢٩﴾

"אני עומד ליצור אדם מחימר נשמע. לכן, כאשר סיימתי לברוא אותה והכנסתי לתוכה (כלומר, את הצורה החיצונית של האדם שהיא הגוף) נשמה ממני, כולכם [הו המלאכים] נפלתם בהשתחוות לפני זה [על פי פקודתי] (להיכנע לרצוני ולמטרה האלוהית של בריאת האדם ולהיכנע לרוממות נשמתך, בשל הסוד האלוהי והפוטנציאל להגיע לפסגת ההישג הרוחני, בצורת הגנוסיס האלוהי הטבוע בו באופן מהותי)." (קוראן, פרק 15, פסוקים 28-29)

בפסוק זה, הגוף מיוחס לחמר והנשמה מיוחסת לקב"ה. כאן נשמה (*רוח*) ועצמי (*נאפס*) מתייחסים לאותו דבר ואם משתמשים במילה עצמי במקום נשמה, אז לא צריך להיות בלבול. עכשיו בואו נקשיב להסבר של *חולק* (אופי פנימי ונטייה). *ח'ולק* הוא שמו של מצב מהותי כה אינהרנטי של העצמי שדרכו מעשים מבוצעים בקלות. אם מעשים הנובעים ממצב זה [של העצמי] הם טובים על פי החוק האלוהי (*השריעה*) והאינטלקט, אז הם ייקראו מוסר יפה, נימוסים, אופי וטבע פנימי ואם מעשים הם רעים אז הם ייקראו מוסר, נימוסים, אופי וטבע פנימי רעים.

בהגדרה זו, התנאי של המצב הפנימי האינהרנטי של העצמי כך שהמעשים יבוצעו בקלות וללא מאמץ, נקבע מכיוון שלעשות מאמץ להוציא [במעשי צדקה ולעזור לאנשים במצוקה], לשלוט בכעס באמצעות כוח ומאבק וכו', אינו סובלנות מכיוון *שחולק* (אופי פנימי וטבע) הוא משהו שמבטא את עצמו באמצעות מעשים (טובים או רעים) ללא כל מאמץ.

יש כאן ארבעה עניינים: ראשית, האם מעשה הוא טוב או רע; שנית, האם אדם מסוגל לעשות מעשה טוב או רע; שלישית, ידיעת המציאות שלהם (כלומר, מעשים בין אם הם טובים או רעים); רביעית, קיומו של מצב פנימי אינהרנטי בתוך העצמי שנוטה ליופי או לכיעור וכל אחד מהם הופך להיות קל עבורו. *ח'ולק* (אופי וטבע פנימיים) קשור למשמעות הרביעית - במילים אחרות, זהו המצב הפנימי האינהרנטי [המושרש עמוק בתוך העצמי] שדרכו האדם מעורב באופן פעיל [בפעילות שלילית או חיובית כמו קמצנות או נדיבות.

ארבעת מרכיבי היופי הפנימי: בדיוק כפי שיופי חיצוני אינו שמו של רק עיניים יפות, אלא האיזון והפרופורציה של כל האיברים - עיניים, אף, אוזניים, שפתיים, לחיים וכו' - נקרא יופי ובאמצעות היופי של כל אלה, מתרחשת השלמת [ושלמות] היופי. כמו כן, גם ליופי הפנימי יש ארבעה מרכיבים, וצריך שיהיה יופי בכל ארבעת המרכיבים [כדי שיהיה לו יופי פנימי]. אם כל ארבעת המרכיבים הללו יישארו מאוזנים ופרופורציונליים, האדם ייקרא שלם מבחינת היופי הפנימי. ארבעת המרכיבים הללו הם כוח הידיעה, כוח הכעס, כוח הרצון וכוח הצדק, כלומר הכוח לשמור על שלושת הכוחות הראשונים במצב של איזון ומתינות.

המצוינות והיופי של כוחו של הידע הוא שבאמצעותו האדם הופך להיות מסוגל להבחין בין שקר לאמת באמירות, אמת ושקר באמונות, ויופי וכיעור במעשים. כאשר כוח זה יגיע למדרגה כזו, פירותיו יינתנו

בצורת חכמה (*חכמה*). המציאות של מוסר יפה, נימוסים, אופי וטבע פנימי (*איכלאק*) היא חוכמה שעליה אלוהים אומר:

وَمَن يُؤْتَ ٱلْحِكْمَةَ فَقَدْ أُوتِىَ خَيْرًا كَثِيرًا

"וזה שזכה לחכמה קיבל [מקור] טוב עצום". (קוראן, פרק 2, פסוק 269)

מעלתם של כוחות הכעס והתאווה, היא, ששניהם פועלים על פי כיוון החכמה, דהיינו השכל והחוק האלוקי. מטרת כוח האיזון והצדק היא להפוך את כוחות הכעס והתשוקה למשועבדים ומשועבדים לחכמה. השכל הוא כמו יועץ ועוזר נדיב וכוח האיזון והצדק הוא מיישם עצות מהשכל. כעס הוא הכוח שיש לו את היכולת לקבל את כיוון האינטלקט. הדמיון שלו דומה לכלב ציד שזקוק לאילוף ולאחר מכן הוא הופך להיות כזה שללא רמז מהצייד, הוא לא מתקדם קדימה ולא נסוג אחורה. התשוקה היא כמו סוס שרכוב עליו כדי לצאת לציד. הסוס הוא לפעמים מאולף ומתורבת ולפעמים פרוע ומרדן. באמצעות כוח האיזון והצדק, התשוקה נשמרת בשליטה, אחרת במקום לצוד [את האושר הנצחי וההצלחה הנצחית], האדם עצמו ניצוד.

מי שיש לו את ארבעת המרכיבים הללו [של היופי הפנימי] ברמת המתינות יהיה אדם בעל מוסר יפה, נימוסים, אופי וטבע פנימי. אדם שיש לו כמה מרכיבים [של יופי פנימי] במתינות וחלקם לא מאוזנים ולא מתונים (כלומר, בקיצוניות, מכיוון שיש לו מעט מדי או יותר מדי מהמרכיבים הללו), אז הוא ייקרא בעל אופי טוב ביחס למתונים. הדוגמה שלו היא כמו של אדם שיש לו עיניים יפות על הפנים, אבל דברים אחרים אינם טובים. במקרה זה, אדם נקרא יפה ביחס לעיניים ומכוער ביחס לאיברים אחרים. היופי והמתינות המאוזנת של כוחו של הכעס נקראים אומץ; מתינות ויופי מאוזנים של כוח התשוקה נקראים תמימות (*'איפה'*). אם כוח הכעס הוא יותר מרמת המתינות המאוזנת, הוא ייקרא זעם מופרז (*טהור*); אם זה מתחת לרמת המתינות המאוזנת זה יוגדר כפחדנות. באופן דומה, כוח הרצון שמעל לרמת המתינות המאוזנת נקרא "מסית לרע" (*שר*) ומתחת לרמת המתינות המאוזנת נקרא "קיפאון" (*ג'מוד*). מידת המתינות המאוזנת הנדרשת בין שני [הקצוות] היא אומץ ותמימות. מה שנמצא בשני קצוות הספקטרום או הקצוות, במילים אחרות, המחסור או העודף אינם המטרה, במקום זאת, הם (הקיצוניות) הוקעו ובמקום להיקרא מצוינות (*פאדא-איל*), הם מכונים עיוותים (*ראדה-איל*). לכוח הצדק (*עדל*) אין כל מחסור או עודף [כפי שהוא ברמת המתינות המאוזנת] והיפוכו הוא דיכוי. כשהצדק לא קיים, הדיכוי יוצא. רמת המתינות המאוזנת של הידע נקראת חכמה (*חכמה*) ולהשתמש בה למטרות שגויות פירושו להוציא אותה מרמת המתינות המאוזנת. אם השימוש בו הוא לכיוון הגזמה [בדרכים שגויות], זה נקרא רוע והונאה ואם השימוש בו הוא לכיוון מחסור אז זה נקרא טיפשות. המדרגה האמצעית [של מתינות מאוזנת] של הידע [הנמנעת מכל הקצוות] נקראת חוכמה. פרטים אלה מגלים כי העקרונות והמרכיבים הבסיסיים של מידות טובות (*אח'לק*) הם ארבעה: חוכמה, גבורה, תמימות וצדק.

חוכמה מתייחסת למצב העצמי (*נאפס*) שבו אדם יכול להבחין בין טוב לרע הוא כל העניינים הנמצאים ביכולתו של האדם. צדק מתייחס למצב העצמי (*נאפס*) שבאמצעותו האדם שולט על הכעס והתשוקה

והופך אותם למשועבדים לחכמה. גבורה מתייחסת למצב שבו כוח הכעס כפוף וצייתני לכוח השכל ואינו פועל או נמנע מלפעול ללא רשותם. תמימות מתייחסת לכוח שבאמצעותו ניתן להפוך את התשוקה והתאווה לממושמעים ולהכפיף לאינטלקט ולחוק האלוהי. המקור והמקור של כל התכונות הטובות ותכונות האופי הם ארבעת העקרונות הללו. למשל, התכונות הפנימיות הראויות לשבח נולדות מתוך המתינות המאוזנת של כוח השכל: קבלת החלטות נבונה על ידי חשיבה בדברים, חדות הדעת, הסתכלות נבונה על הדברים, מודעות לנזקים הנסתרים של העצמי התחתון ולדקויות של העניינים והמעשים. עודף הכוח הזה [של השכל] מוליד נטייה פנימית שלילית כלפי עוולות, תחבולות [לפגוע באחרים], הונאה וערמומיות. מחסור [בכוחו של האינטלקט] מוליד מחלות כמו חוסר ניסיון (מומחיות וידע), טיפשות, טיפשות, חוסר מודעות [למציאות העניינים] ואובססיות (התנהגויות אובססיביות). חוסר ניסיון מתייחס לחוסר ניסיון למרות תקינות תהליך החשיבה של הדמיון מכיוון שאנשים מסוימים מנוסים בעניין אחד אך חסרי ניסיון לחלוטין בעניין אחר. ההבדל בין טיפשות לאובססיה הוא שמטרתו של אדם טיפש היא נכונה אך אינו יודע את הדרך להשיג את המטרה. אובססיה היא לאמץ דבר שאינו ראוי לאמץ מכיוון שהוא מזיק לחלוטין לאחד ולאחרים. המתינות המאוזנת של האומץ מטפחת את התכונות הפנימיות היפות הללו: אצילות, תעוזה, שמירה קפדנית על עצמך, סובלנות, התמדה, ריסון כעס, כבוד, פיכחון וכו'. היעדר כוח אומץ מוליד עלבון, השפלה, פחד, זילות, תסביך נחיתות, חוסר אומץ ומורל נמוך. המתינות המאוזנת של התמימות מטפחת [את התכונות הפנימיות היפות והמעלות של] נדיבות, צניעות וביישנות, סבלנות, התעלמות מפגמים של אחרים, שביעות רצון, יראת שמים, עדינות, אומץ ומורל גבוהים, לב רחב ונדיבות וחוסר חמדנות. חריגה מגבולות המתינות המאוזנת של התמימות מולידה מחלות פנימיות ואיכויות הרסניות שליליות כמו תאוות בצע, תאוות בצע, חוסר בושה, נטייה פנימית לרוע, בזבזנות ובזבזנות, ראוותנות, העלבת אחרים, גידופים, חנופה, קנאה, ביזוי והשפלה של עניים וענווים.

התוצאה של זה היא שישנם ארבעה עקרונות של אופי יפה, תכונות וטבע פנימי: חוכמה, אומץ, תמימות וצדק. כל שאר המוסר, הנימוסים, תכונות האופי הפנימיות והאיכויות הם ענפים של ארבע התכונות העיקריות הללו. בארבעת העקרונות הללו [של מצוינות המוסר, הנימוסים, תכונות האופי הפנימיות והאיכויות], השלמות של מתינות מאוזנת לא הוענקה לאף אחד מלבד לנביא מוחמד (עליו השלום). אנשים שבאו אחריו אינם קרובים אליו במצוינות ובשלמות זו. במידה שאדם דומה ומחקה את הנביא בתכונות הללו, הוא יהיה קרוב לקב"ה באותה מידה, ומי שרחוק מהנביא בתכונות הללו, יהיה רחוק מהקב"ה באותה מידה. אדם שהוא התגלמות של כל המוסר, הנימוסים, תכונות האופי הפנימיות והאיכויות היפות הללו ראוי שאחרים יצייתו לו, יתייחסו אליו ויעקוב אחריו בכל מעשיו. האדם נטול הדברים הללו, ובמקום זאת הוא התגלמות ההפכים שלהם, ראוי להיות מגורש מהעיר ולהחרים אותו על ידי בני אדם, משום שלאדם כזה לא נותרה אנושיות אלא הוא הפך לנציג של השטן. כשם ששומרים מרחק מהשטן [על ידי הימנעות מרע ורע], כך גם אדם כזה צריך להיות מרוחק. כשם שאדם שהוא התגלמות של מצוינות במוסר, בהליכות, בתכונות ובתכונות פנימיות, ויש לו קרבה לתכונות מלאכיות, ראוי להנהגה ולחיקוי, כך גם אדם בשל זיקתו לתכונות השטניות ראוי להיות מסולק מרחמי ה' ולהימנע ממנו. הנביא מוחמד (עליו השלום) נשלח להשלים ולשלמות את *האיכלאק* (מוסר יפה, נימוסים, תכונות אופי פנימיות, טבע ותכונות). תכונות אלה הן אלה שהקוראן הזכיר כחלק מתכונות המאמינים:

إِنَّمَا ٱلْمُؤْمِنُونَ ٱلَّذِينَ ءَامَنُوا۟ بِٱللَّهِ وَرَسُولِهِۦ ثُمَّ لَمْ يَرْتَابُوا۟ وَجَٰهَدُوا۟

بِأَمْوَٰلِهِمْ وَأَنفُسِهِمْ فِى سَبِيلِ ٱللَّهِ ۚ أُو۟لَٰٓئِكَ هُمُ ٱلصَّٰدِقُونَ

המאמינים המוחלטים הם אלה שהאמינו באלוהים ובנביאו, ומעולם לא פקפקו [בהדרכה האלוהית] וחתרו בדרכו של אלוהים [מתוך חתירה כנה להגיע לקרבת האל] עם רכושם [החומרי] ועם עצמם. אלה הם האמיתיים (*סדיקון*, כלומר, אלה הראויים לגנוסיס של אלוהים, ידידות ואינטימיות)." (קוראן, פרק 49, פסוק 15)

האמונה באלוהים ובשליחו ללא כל ספק והיסוס היא מעשה של כוח הוודאות, וכוח הוודאות הוא פרי השכל ושלמות החוכמה. חתירה עם רכוש חומרי היא נדיבות ושאיפה זו יכולה להתרחש כאשר התשוקה והתשוקה נשלטים. חתירה עם עצמך היא גבורה, וחתירה זו נעשית בתנאים של השכל ושימוש בכוח הכעס בגבולות המתינות המאוזנת.

שינוי אופי ואיכויות פנימיות באמצעות חתירה ומאבק רוחני

אלה שיש להם הטעיה לגבי אמונות [שגויות], מחשיבים את השאיפה (שאיפה רוחנית להשיג טרנספורמציה רוחנית פנימית כדי להפוך לאנשים טובים יותר על ידי שחרור הלב והנשמה מכל הנטיות והאיכויות השליליות והמזיקות) כמכבידה וקשה [או אפילו בלתי אפשרית]. הם אינם מוכנים להעסיק את עצמם בטיהור ושינוי העצמי הפנימי שלהם ובבניית אופיים והפיכתו לתרבות. הם אינם לוקחים בחשבון את החסרונות והנטיות הפוגעות של אופיים, נובעים מכישלונותיהם האישיים, הליקויים והנטיות השליליות שלהם. במקום זאת, הם טוענים שהאופי, המוסר והנימוסים נשארים כפי שהם, ושום שינוי לא אפשרי בהם מכיוון שלא ניתן לשנות את הטבע הפנימי של האדם. הם הציגו שני טיעונים לטובת טענתם. ראשית, *ח'ולק* הוא שם הצורה והמראה הפנימיים של האדם וח*'לק* הוא שם הצורה והמראה החיצוניים של האדם. אין שום שינוי אפשרי במראה החיצוני ובצורתו של האדם. לדוגמה, אדם נמוך לא יכול להגדיל את הגובה כדי להיות גבוה וגם אדם גבוה לא יכול להיות נמוך. אדם מכוער לא יכול להיות יפה ויפה לא יכול להיות מכוער. יש לפרש את הצורה והמראה הפנימיים כחיצוניים. הטענה השנייה שיש להם היא שהאופי היפה מתכוון לסלק את התאווה והכעס, אבל גילינו מתוך הניסיון והניסיונות שהתאווה והכעס הם חלק מהטבע האנושי המולד, והם לעולם לא נגמרים וההליכה אחריהם היא מאמץ חסר תועלת ולבזבז את החיים במאמצים חסרי תועלת, שכן מטרת טיהור העצמי היא שהלב לא יישאר נוטה לתענוגות חולפים וזהו בלתי אפשרי. בהמשך תינתן תשובה לשני הטיעונים הללו.

תשובה לטענה הראשונה: היא שאם שינוי ושינוי באופי לא היו אפשריים, לא היה צורך בשום הטפה, עצה, הכשרה וחינוך וגם הנביא מוחמד (עליו השלום) לא היה אומר:

"הפוך את המוסר, הנימוסים, האופי והתכונות שלך לטובים". (מסורת זו מסופרת ב *אוסף* חדית' *אבו בכר בן לאל פי מכרים אל-אח'לק* על סמכותו של מועאד' [שאלוהים ירצה ממנו])

שינוי ושינוי של מוסר, נימוסים, אופי, נטייה פנימית ואיכויות אינם שמורים אך ורק לאדם, אלא אפילו תכונותיהם של בעלי החיים משתנות. הביטו בנץ שלמרות שהוא פראי, הוא מתרגל לבני אדם. כלב ציד לאחר אילוף הופך להיות מסוגל לרוץ אחרי טרף בפקודת אדונו ולתפוס אותו ולהגיש אותו לאדונו מבלי לאכול אותו. באופן דומה, סוס פרא הופך לצייתן לאחר האימון. האין כל אלה דוגמאות לשינוי אופי? המציאות בענין זה היא, שיש שני סוגים של קיום, מושלם וחסר. קיומים מושלמים הם אלה שהם שלמים מבחינת קיומם - אין בהם ירידה או עלייה מכיוון שלאדם אין את הכוח לגרום לירידה או עלייה בהם. למשל, שמיים, כוכבים, חלקים חיצוניים ופנימיים של הגוף, בעלי חיים וחלקיהם [הפנימיים והחיצוניים] וכו'. קיום חסר הם אלה שקיומם עדיין לא שלם. הם יכולים להגיע לשלמות בתנאי שיש להם את התנאים להגיע לשלמות. לדוגמה, זרעי תמר אינם פרי או עץ, אך הרכבם הוא כזה שאם שותלים אותו ומגישים אותו על ידי השקיה, אז הזרע הזה יכול להפוך לעץ מכיוון שיש לו פוטנציאל להפוך לעץ. אבל אם מישהו רוצה להמיר את הזרע הזה ישירות לפרי אז זה לא אפשרי כי אין לו פוטנציאל להפוך לפרי. כאשר מצבו של הזרע הוא כזה שהוא מושפע מזכותו של האדם ומשתנה ממצב אחד למשנהו, אז איך ייתכן שכוחות הכעס והתשוקה לא ישתנו? עם זאת, חיסול מוחלט של סמכויות אלה אינו בשליטתנו. באמצעות קשיים ותרגילים רוחניים ושאיפות רוחניות אנו יכולים להביא את הכוחות הללו לשליטתנו אך איננו יכולים לסיים אותם. נצטווינו לעשות בדיוק את זה וזה בדיוק האמצעי לישועתנו בחיים שאחרי וכדי להגיע לאלוהים (*וסול אל-אללה*, כלומר, גנוסיס ואינטימיות אלוהית). עם זאת, טמפרמנטים [אנושיים] הם מגוונים או שונים - חלק מהטמפרמנטים מקבלים שינוי ומשתנים במהירות וחלקם מקבלים אותו מאוחר. ישנן שתי סיבות להבדלים בטמפרמנטים: הראשונה היא שהתכונה שהטרנספורמציה שלה רצויה, מושרשת היטב בטמפרמנט בשל קיומה כל עוד האדם חי. שינוי תכונות התאווה, הכעס והיהירות הוא אפשרי אך הקשה ביותר לשינוי הוא תכונת התאווה והתשוקה כפי שקורה לאדם מאז לידתו. זו הסיבה שאפילו ילדים קטנים אינם נטולי זה. כעס נולד בדרך כלל לאחר גיל שבע ורק לאחר מכן נולד כוח ההבחנה. השני הוא שתכונת אופי מסוימת הפכה לטבע שני בגלל שהיא פועלת עליה ועל השלכותיה ורואה אותה ללא הרף כטובה.

ארבע דרגות של בני אדם: ישנן ארבע דרגות של בני אדם בקשר לכך. מדרגה ראשונה היא שהאדם חי באותו מצב שבו הוא נולד ואינו מבחין בין אמת לשקר, בין טוב לרע, ומבחינת טבעו האמיתי הוא נטול כל מיני אמונות. הריפוי של אדם כזה הוא קל, והאדם יכול להיות בריא [במובן הרוחני] תוך זמן קצר. מטופל כזה זקוק למדריך רוחני (*מורשיד*) ולזרז פנימי ודחף כדי שזרז כזה יניע אותו לעבר חתירה רוחנית. מוסר, נימוסים, טבע פנימי ואופיו של אדם כזה יכולים להפוך במהירות לטובים. מדרגה ב' היא, שהאדם חושב על הרע בבחינת רע, אבל אינו נוהג לעשות מעשים טובים. במקום זאת, השטן הסתבך במעשים רעים, ואדם כזה משועבד לתשוקותיו ולתאוותיו שלו, אך מודע לחסרונותיו למרות סטייתו מדרך

האמת. טרנספורמציה של אדם כזה קשה יותר מ[האדם שנמצא ב] מדרגה ראשונה מכיוון שיהיו שני שלבים של תיקון: ראשית, יש לשבור את ההרגלים הרעים של האדם; שנית, צריך להרגיל את האדם למעשים טובים. הרפורמה של האדם אפשרית בתנאי שאדם כזה מוכן באופן פעיל לקשיים ולמאמצים רוחניים. דרגה שלישית היא שאדם חושב טוב על מוסר רע ותכונות אופי רעות, ומעשים רעים ורעים נחוצים [חלק מהחיים] לאדם ואדם גדל עם מוסר ומעשים כאלה. ריפוי אדם כזה הוא בלתי אפשרי ואי אפשר לצפות לשינוי [רוחני פנימי] של אדם כזה, כי אם יש סיבה אחת להטעיה אז אפשר להסיר אותה, במקום זאת, כאן יש שפע של סיבות [של הטעיה] וזה מבלבל לראות אילו סיבות ניתן להסיר. דרגה רביעית היא שהאדם מעורב בעצמו רע ו[נוסף על כך] רוצה לראות אחרים מתנהגים בדיוק כמוהו ומרגיש גאווה על כך שהוא הורס אחרים [מבחינה מוסרית ורוחנית שבסופו של דבר מוביל להרס מוחלט בכל מובן]. אדם כזה נמצא ברמה קשה מאוד וההטעיה שלו היא בשכבות על גבי שכבות. תיקון של אדם כזה הוא בלתי אפשרי ובלתי מתקבל על הדעת.

בארבע הדרגות או הקטגוריות הללו, האדם הראשון הוא פשוט בור, השני הוא בור ומוטעה, השלישי הוא בור, מוטעה ונוטה לרוע (*פאסיק*), הרביעי הוא בור, מוטעה, נוטה לרוע ומזמין נזקים ומצוקות.

תשובה לטיעון השני: המתנגדים טוענים שמטרת התרגילים הרוחניים היא למגר את כוח התשוקה והכעס, למרות שזה בלתי אפשרי. אנו סבורים כי חיסול הכוחות הללו אינו המטרה, אלא יצירת כוח התשוקה היא יתרון ונוכחותו בבני אדם היא הכרחית. לכן, אם אין לאדם חשק לאכול, אז הוא ימות. אם התשוקה להזדווג לא תישאר אז המין האנושי יגיע לקצו. אם הכעס מפסיק להתקיים, אז האדם לא יוכל להגן על עצמו מפני דברים מזיקים וימות. המטרה אינה למגר את הסמכויות הללו אלא רק להגן עליהן מפני עודף ומחסור ולהביאן לרמת מתינות מאוזנת. למשל, מטרת הכעס היא שלא תישאר כמות מוגזמת של כעס המובילה לפזיזות ולא תהיה פחדנות, אלא במקום זאת, כוחו של הכעס הופך להיות משועבד לשכל ולחוק האלוקי. אלוהים אומר:

وَٱلۡكَٰظِمِينَ ٱلۡغَيۡظَ وَٱلۡعَافِينَ عَنِ ٱلنَّاسِۗ

"והם אלה שמרסנים את הכעס שלהם וסולחים לאנשים". (הקוראן, פרק 3, פסוק 134)

בפסוק זה זכו לשבחים האנשים המרסנים את כעסם. הוא לא מתייחס לאנשים שאפילו לא כועסים מלכתחילה. זה מראה שביעור הכעס והתאוות הוא עניין לא טבעי, ואין זו מטרת התורה האלוקית. מטרת החוק האלוקי היא להביא את שני הכוחות [של הכעס והתשוקה] לדרגת מתינות מאוזנת כזו שהשכל מתחיל לשעבד ולשלוט בהם, ולא לדרגה שבה הם שולטים בשכל. זוהי המטרה של שינוי תכונות האופי והנטיות הפנימיות. לפעמים התאווה תוקפת את האדם בעוצמה כזו שהשכל אינו מסוגל להדוף אותה. עם זאת, באמצעות מאמצים רוחניים, ניתן להביא אותו למתינות מאוזנת. הניסיון והניסיון מוכיחים זאת ולא נותר בזה ספק. ההוכחה מהקוראן לכך שבכל הנוגע למוסר, נימוסים ותכונות אופי פנימיות, נדרשת מתינות מאוזנת ולא קיצוניות של עודף או מחסור, היא הפסוק הבא:

وَٱلَّذِينَ إِذَآ أَنفَقُواْ لَمۡ يُسۡرِفُواْ وَلَمۡ يَقۡتُرُواْ وَكَانَ بَيۡنَ ذَٰلِكَ قَوَامٗا

"וכשהם מוציאים, הם לא בזבזנים ולא קמצנים, אלא ההוצאות שלהם הן בין שני הקצוות (כלומר, ברמה בינונית)". (קוראן, פרק 25, פסוק 67)

פסוק זה מתייחס לנדיבות שהיא מדרגה בין הרמות [הקיצוניות] של בזבוז פזיז וקמצנות [הנמצאות בקצוות המנוגדים של הספקטרום]. יתר על כן, אלוהים אומר:

وَلَا تَجۡعَلۡ يَدَكَ مَغۡلُولَةً إِلَىٰ عُنُقِكَ وَلَا تَبۡسُطۡهَا كُلَّ ٱلۡبَسۡطِ

"אל תקשור את ידיך לצוואר ואל תשאיר אותן פתוחות לגמרי (כלומר, אל תהיה קמצן או בזבזן, אלא הישאר באמצע שני הקצוות)". (קוראן, פרק 17, פסוק 29)

הושם דגש על מתינות גם ברצון לאכול. אלוהים אומר:

وَكُلُواْ وَٱشۡرَبُواْ وَلَا تُسۡرِفُوٓاْۚ إِنَّهُۥ لَا يُحِبُّ ٱلۡمُسۡرِفِينَ

"אכלו ושתו ואל תחרגו מהגבולות והגבולות. אכן, אלוהים לא אוהב את האנשים החורגים מגבולות [המתינות והולכים לקיצוניות]". (קוראן, פרק 7, פסוק 31)

הנביא מוחמד (עליו השלום) אמר:

"העניינים הטובים ביותר נמצאים באמצע [בצורה של מתינות מאוזנת תוך הימנעות מכל צורה של קיצוניות וקיצוניות]". (מסורת זו מסופרת ב *גביית* חדית' *ביחקי* על פי מורף בן עבדאללה [שאלוהים יהיה מרוצה ממנו])

יש סוד [אלוקי] מאחורי השבח, ההעדפה והחיפוש אחר הדברים ברמת המתינות המאוזנת. חקירת סוד זה היא, שהאושר הנצחי וההצלחה האינסופית של העולם הבא תלויים בטיהור הלב מכל הדבקות וטומאות הארציות, כדברי ה':

إِلَّا مَنۡ أَتَى ٱللَّهَ بِقَلۡبٖ سَلِيمٖ

"[הישועה, האושר הנצחי וההצלחה יהיו] למי שמביא לאלוהים לב בריא (כלומר, לב מטוהר מכל הזוהמה, כולל ההחזקות והטומאות של הארציות)." (קוראן, פרק 26, פסוק 89)

קמצנות ובזבוז פזיז שייכים שניהם לזיהומים ולהחזקות לארציות. הלב צריך להיות נטול שתי הגפיים הללו. במילים אחרות, הלב לא צריך להיות נוטה לצבור רכוש חומרי [עם חשיבה חומרנית] וגם לא לנטות לבזבז את כולו, כי מי שיש לו את החמדנות לבזבז יהיה לו את המיקוד וההיאחזות של הלב בו, כמו מהיכן הוא יגיע (סחורות חומריות, רכוש וכסף) והיכן הוא יוציא. מצד שני, ליבו של הקמצן יתמקד אך ורק באגירה. ביטחון הלב הוא להיות נטול שני [הקצוות] משום שלא ניתן למגר אותם, לכן נקבע מצב שבו שני [הקצוות] הללו לא היו וזהו מצב האיזון והמתינות. במצב הזה, שתי התכונות [השליליות] הללו אינן שם. לכן, כאשר החום משאיר מים חמים וגם הוא לא קר, הוא נקרא "פושר". נדיבות זו היא מיתון של הוצאות מופרזות וקמצנות. אומץ הוא תכונת המתינות בין תוקפנות מוגזמת (אלימות) לחוסר גבריות (פחדנות). תמימות היא נקודת המתינות בין תאוות בצע (תאווה) לקיפאון. יש להסיק מכך את כל שאר התכונות הפנימיות ותכונות האופי.

בכל תכונת אופי ואיכות [אנושית], עודף ומיעוט שניהם מוקעים, והאובייקטיבי הוא המתינות המאוזנת. המורה והמדריך הרוחני צריכים להוציא את נזקי הכעס והקמצנות בפני תלמידיהם ולא לאפשר שום יוצא מן הכלל מכיוון שאם הם יאפשרו אפילו כמות קטנה של תכונות [הרסניות] אלה, הם ימצאו תירוץ לעוד. אבל אם לא יתירו אפילו סכום מועט, יתכן שיסתפקו בפחות ולא ירצו ליותר, וכך יגיעו לרמת המתינות המאוזנת. הרשאה לפחות תהפוך לתירוץ ליותר. לכן, נאמר לתלמידים ולמחפשי הדרך הרוחנית אפילו לא לאפשר לשני הכוחות הללו להישאר, במקום זאת עליהם למגר אותם. הסוד הזה לא היה צריך להיכתב כאן כי אנשים עם יכולת שכלית נמוכה הולכים שולל על ידי זה והם חושבים שכעס הוא זכותם וקמצנות היא גם זכותם. [באופן דומה, ניתן להסיק מדיון זה על הצורך באיזון ומתינות בתכונות אנושיות אחרות ובתכונות אופי פנימיות, שכן מדובר בדיון רחב היקף המקיף את כל תכונות האופי הפנימיות של האדם]

האמצעי והמקור של אופי פנימי יפהפה, נטייה ואיכויות (*חוסן אל-ח'ולק*) הוא מתינות המתנערת מכל קצוות

כבר הבנתם זאת היטב, שעיקר מידותיהן הפנימיות היפות הוא שכוח השכל צריך להיות מתון, והחכמה (מדרגת השכל המתונה) צריכה להיות מושלמת, וכוחות הרצון והכעס, מלבד היותם במדרגת המתינות, צריכים להיות כפופים וצייתנים לחוק האלוקי ולשכל. מתינות זו נרכשת משתי סיבות. הסיבה הראשונה היא חסדו ורחמיו של אלוהים על היחיד ו[ההכרה] שהאדם הוא מיום לידתו, בעל אופי טוב ובעל אינטלקט מושלם. התאווה והכעס אינם שולטים על האדם, אלא שניהם כפופים לשכל ולחוק האלוקי. אדם כזה אינו זקוק לחינוך חיצוני כדי להפוך למלומד וללימודי גינונים חיצוניים כדי להפוך לאדם מתורבת ומנומס. במקום זאת, אדם כזה הוא מלומד טבעי ואדם מנומס כמו ישוע (עליו השלום), יוחנן (עליו השלום) ואחרון הנביאים, הנביא מוחמד (עליו השלום). ואין זה דבר מופרך, שיש לאדם בטבעו ובמזגו את התכונות [הפנימיות הנאצלות] הנרכשות מלימוד ויגיעה. יש ילדים שהם כנים, נועזים ונותנים מההתחלה. יש ילדים שהם שקרנים, פחדנים, רמאים וקמצנים מההתחלה. עם זאת, תכונות אלו נולדות בהם לעיתים על ידי שמירה על חברתם של האנשים שיש להם אותן ולעיתים על ידי למידה [מאחרים באמצעות אמצעי

למידה שונים, כולל חיקוי מה שהם רואים באחרים סביבם]. הסיבה השנייה [או האמצעים] היא שהאדם רוכש תכונות אופי פנימיות יפות, נטיות ואיכויות באמצעות קפדנות, מאמצים ותרגילים רוחניים. במילים אחרות, על ידי דרישת העבודה מהעצמי הנמוך כך שתושג תכונת האופי או האיכות הפנימית הרצויה. לדוגמא, אדם שרוצה להיות נדיב צריך ללכת אחרי האנשים הנדיבים ולהוציא את העושר כמוהם, למרות שצריך להיות סבלני כלפי העצמי הנמוך (*נאפס*) [מכיוון שהוא אינו פתוח לשינוי לטובה]. [מאמץ] זה צריך להימשך עד שהעצמי הנמוך ירכוש זאת כהרגל ועד שהנדיבות תהפוך לחלק מהטמפרמנט והטבע הפנימי של האדם.

וכן מי שנשלט על ידי גאוותנות, ורוצה להיות ענווה, צריך ללכת אחר מעשיהם של אנשי הענווה, ולהמשיך בחתירה ובמאבק הרוחני, ולהשתדל להטות את העצמי התחתון לענווה, עד שתהפוך תכונת האופי הפנימית הזו להרגל ועד שהענווה תהפוך קלה לעצמי התחתון. זוהי אותה שיטה לרכישת כל התכונות והתכונות הפנימיות הטובות והראויות לשבח. הנביא מוחמד (עליו השלום) אמר:

جعلت قرة عيني في الصلاة

"קרירות עיניי היא בתפילות". (מסורת זו מסופרת ב *חדית'* אוסף *נסאי* בסמכותו של אנס [יהי רצון שאלוהים ישמח ממנו])

הנביא הרגיש את קרירות עיניו בתפילות מכיוון שמעשה צדק זה הפך להרגל ולטבע השני שלו. עד שהעצמי הנמוך לא ירגיש קושי בעבודת אלוהים וקושי לנטוש את האיסורים, הנזק יישאר בעינו, ושלמות האושר הנצחי לא תושג. אבל התמדה במעשים טובים של צדק עם רגשות של קושי וכאב עדיפה על חוסר התמדה בהם, אבל היא לא טובה יותר מלעשיית אותם ברצון ובנטייה פנימית. אלוהים אומר:

وَإِنَّهَا لَكَبِيرَةٌ إِلَّا عَلَى ٱلْخَٰشِعِينَ

"אכן, תפילות הן קשות, חוץ מאלה שיש להם ענווה בלבם". (קוראן, פרק 2, פסוק 45)

הנביא מוחמד (עליו השלום) אמר:

اعبد الله في الرضا فان لم تستطع ففي الصبر على ما تكره خيرا كثيرا

"עבדו את אלוהים במצב של *רידא* (שמחה ברצון האלוהים כך שתהיו מרוצים מכל מה שהוא בוחר עבורכם, בין אם זה נראה טוב או רע). אם זה לא אפשרי [עבורך בגלל הנשגבות של המצב הרוחני הזה] אז להיות סבלני כלפי כל מה שאתה לא אוהב, יש בזה הרבה טוב [כי זה מאגר של אוצרות רוחניים]". (מסורת זו מסופרת ב *אוסף* חדית' *טברני כביר*)

אין זה שלמות של *סעדה*, שלפעמים נעשה מעשה עם *רידא* (קבלה גמורה של הגזירה ושמחה עליה) ועם היצר הפנימי, והאדם מוצא בזה תענוג, ולפעמים להיפך. במקום זאת, בכל רגע ובכל פנייה האדם צריך להיות באותו מצב. אלא ככל שהאדם מתקדם בגילו, הרצון והחיבה והנטייה הפנימית, האהבה והכמיהה האלוקית וקבלת הגזירה האלוקית צריכים להתגבר.

הנביא מוחמד (עליו השלום) כשנשאל על *סעדה* (מזלו הטוב של האדם המבשר אושר נצחי וניצחון אינסופי) אמר:

طول العمر في طاعة الله

"[זה] לחיות חיים ארוכים בציות ובעבודת האל". (מסורת זו מסופרת ב *אוסף* חדית'*אבו מנסור א-דילאמי* על פי עבדאללה בן עומר [שאללה מרוצה ממנו])

זו הסיבה שהנביאים (עליו השלום והברכות של אלוהים על כולם) וקדושים נהגו לשנוא את המוות מכיוון שעל פי סיפור נבואי: "העולם הוא אדמה חקלאית של העולם הבא". ככל שיש לאדם חיים, כך תהיה כמות עבודת ה', ובמידה זו יהיו השכר והשכר מה'. העצמי ישתנה מנקי למטהור, תכונות ותכונות אופי פנימיות יתקדמו מחזק לחזק ומטוב למצוין. מלבד זאת, מטרת העבודה היא להשפיע על הלב [שהרי עבודת ה' אינה לשם עבודת אלוהים בלבד אלא לשם טיפוח הלב והנפש כדי לאפשר ולהעצים אותם להגיע לפתח המציאות האלוקית] וזה קורה כאשר יש התמדה והתמדה בלתי פוסקת בעבודת האלוהים.

המטרה של המוסר, הנימוסים, תכונות האופי הפנימיות והטבע היפים האלה היא שאהבת הארציות לא תישאר בלב, שאהבת אלוהים תשתרש היטב בלב, שום דבר לא יישאר אהוב על האדם מלבד [השיבה הביתה ו] המפגש עם אלוהים, האדם מבזבז רכוש חומרי בדרכים שבאמצעותן הוא יכול להגיע לאלוהים. הכעס והתשוקה שניהם הועמדו לרשות האדם [במצב של כניעה] כדי שישתמשו בהם בהתאם לדרכים שהתוותה החוק האלוהי וגם כדי להפוך אותם לאמצעים להגיע לאלוהים במצב של גנוסיס ואינטימיות אלוהית. ואח"כ האדם צריך לשמוח במעשים כאלה, ולמצוא אותם מהנים. אם מישהו מוצא נחמה בתפילות או מוצא בהן קרירות עיניים או שעבודת אלוהים נראית טובה, אז זה לא מפתיע כי הרגלים [טובים] בעצמי יכולים להפוך לסיבה להופעתם של דברים מופלאים ומשונים עוד יותר. אנו מוצאים מלכים ואנשים משגשגים שתמיד סובלים מעצב וכאב. מצד שני, תסתכלו על המהמר העני שעדיין שמח אחרי שהפסיד ומוצא בו הנאה ובלעדיו החיים יהיו קשים מאוד. הימורים גורמים לאובדן עושר, בית ומשפחה נהרסים, נוחות החיים נחטפת והפחד ממתן דין וחשבון לרשויות אכיפת החוק תלוי כמו חרב עליהם. גם אז הם לא יכולים להיפטר מההתמכרות הזו כי אחרי שמשחקים (הימורים) לזמן מה, מתרגלים אליה ולא מסוגלים לעזוב אותה גם לאחר שניסו. המעיף יונים כל כך מאוהב בספורט זה, עד שהוא עומד כל היום בשמש ואינו מרגיש את קשיחות קרני השמש מפני אהבתו ליונים והעניין לראותן עפות בשטח פתוח והימור עליהן הוא הבילוי החביב עליו. כך גם מצבם של אנשים רעי לב שנענשים יומם ולילה בעונשים נוראיים ומתמודדים עם קשיי מאסר, אך עדיין אינם חדלים ממעשיהם הפסולים ורואים בתחביביהם [הפליליים באופיים] כראויים לגאווה ועומדים בשמחה בכל העונשים. עד כדי כך הם

[התשוקה והטירוף לפעילותם הפלילית] שגם אם הגנבים ייהרגו, הם לא יגלו היכן החביאו את הסחורה הגנובה, ולא יזהו את שותפיהם [לפשע]. הסיבה לכך היא שהם רואים בעבודתם מצוינות ושלמות [של מאמצי האדם] ואלימות מופרזת כגבורה, והתרגלו לפעולות אלה עד כדי כך שהם אינם נמנעים מלהתמודד עם [מעצר, משפטים ועונשים]. עונשים אלה הם מקור נחמה עבורם. כל אדם עסוק ועסוק במדינתו וגאה במאמציו ובמקצועו, בין אם הם שליטים ומנהיגים, או משרתים וספרים. כל העניינים הללו עולים לקדמת הבמה כתוצאה מהתמדה והתמדה באותה עבודה, וכאשר אותו עניין נצפה אצל אנשים בעלי מזג ושכנוע דומים, העניינים הללו מושרשים עוד יותר.

בכל מקרה, כאשר העצמי האנושי יכול למצוא הנאה בשקר [ובעוול] ויכול להיות נוטה לרע, מדוע הוא לא יכול למצוא הנאה באמת ומדוע הוא לא יכול לנטות לטוב ולצדק? המציאות היא שהטבע המולד [האנושי] אינו נוטה לדברים רעים ולאיכויות הרסניות פנימיות. וזה דומה לאדם, שיש לו רצון ונטייה, לאכול אדמה. האם ניתן לכנות יצר זה נטייה טבעית? נטייתו של האדם לחכמה, לאהבת ה', לגנוסיס האלוקי ולעבודת אלוהים היא כנטייתו לאכילה ולשתיה [שהיא תופעת טבע טהורה]. כשם שהנטייה לאכול מזון היא חלק מהטבע המולד, כך גם הנטייה לאהבת ה', הגנוסיס והפולחן הם תוצאה הכרחית של הטבע המולד של הלב. הסיבה לכך היא שהלב הוא ציווי א-לוהי, ונטייתו להשלכות של תשוקה ותאוות יכולה להיות זמנית אך אינה יכולה להיות תמידית וטבעית מטבעה. ההזנה האמיתית של הלב [או הנשמה] היא חוכמה, גנוסיס אלוהי ואהבה אלוהית. אם בגלל מכשולים הוא סוטה מההשלכות של טבעו המולד האמיתי, אז זה כמו זה שפיתח בעיה בקיבה ולא נשאר לו חשק לאוכל למרות שהזנת הקיבה היא דרך מזון וחיי האדם תלויים בכך. ברור מדוגמא זו, שככל שהלב נוטה ל[דברים ועניינים] אחרים מלבד הקב"ה, כך הוא (הלב או הנשמה) יחלה. עם זאת, אם אהבה לאחרים מלבד אלוהים היא למען אלוהים אז אין בזה שום דבר רע, במקום זאת, אהבה כזו תהיה גם חלק מהטבע [האנושי] המולד האמיתי.

הסבר זה מוכיח מעל לכל צל של ספק שבאמצעות מאמצים ומאבקים רוחניים ניתן לרכוש מוסר יפה, נימוסים, תכונות אופי פנימיות ונטיות. במילים אחרות, אם אדם רוכש אותם במאבק ובמאמץ וממשיך לדבוק בהם, אז בסופו של דבר, התכונות הפנימיות ותכונות האופי הללו הופכות לטבע מולד ושני. זהו קשר מוזר בין הלב לאיברי הגוף, מכיוון שלא משנה מה התכונות שנולדות בלב, הן בהכרח משפיעות על הגפיים והן מתחילות לנוע עם קבלת אותות מהלב. באופן דומה, פעולות המבוצעות על ידי גפיים משפיעות על הלב. שרשרת זו של השפעה [הדדית] של הלב והגפיים נמשכת. זה יעזור להבין את המציאות הזו באמצעות דוגמה. נניח שמישהו רוצה לרכוש מומחיות באמנות הקליגרפיה. הדרך לרכוש אותו היא לחקות את הדוגמה של קליגרפים מומחים ולכתוב את האותיות והמילים כפי שהם עושים. יש להמשיך בתרגיל זה זמן רב עד שהקליגרפיה הופכת להרגל ובדיוק כפי שאותיות יפות נוצרו בעבר במאמץ רב, כעת הן מתחילות להיווצר בקלות. באופן דומה, אם מישהו רוצה להיות תיאולוג סכולסטי (*פקיה*), עליו ללכת בעקבות התיאולוגים הסכולסטיים. במילים אחרות, אדם צריך לחזור ולחזור ללא הרף על הנושאים (עניינים או נקודות ידע) הקשורים לתיאולוגיה הסכולסטית (*פיקה*) כדי שהאדם ישנן אותם כך שהשפעתם תגיע ללב והאדם יהפוך באמת לתיאולוג סכולסטי העוקב אחר מה שלמד. בדומה לכך, מי שרוצה להיות נדיב, ירא שמים, סובלני, סובלני וענווה, צריך ללכת בעקבותיהם של אותם אנשים שניחנו באמת בקישוטים של נדיבות, יראת שמים, סובלנות, סובלנות וענווה. ההליכה הזו נעשית

בתחילה במאמצים גדולים, אך מאוחר יותר הפעולות הללו שמתבצעות הופכות להרגל ומשתרשות [בחוזקה] בטמפרמנט ובטבע הפנימי של האדם. זוהי האסטרטגיה עצמה לרכישת מוסר יופי, נימוסים, תכונות אופי פנימיות, תכונות ונטיות.

יש לזכור כאן שבדיוק כפי שתלמיד של תיאולוגיה סכולסטית אינו נכשל במטרתו עקב נטילת יום חופש, כך הוא אינו הופך לתיאולוג סכולסטי על ידי לימוד וחזרה [לשנן נקודות ידע של תיאולוגיה סכולסטית] במשך יום אחד. באופן דומה, המחפש טהרה, שלמות וייפוי הלב על ידי מעשים נכונים, אינו יכול להשיג את מטרתו על ידי מאמץ ליום אחד, ויום של חטא אינו הופך למכשול למטרה זו. אמירת חכמים שחטא גדול אחד אינו גורם לאובדן נצחי אומרת אותו דבר [שכן דלת הסליחה הא-לוהית באמצעות חרטה, חרטה ותיקון פתוחה תמיד]. עם זאת, הפסקה של יום יכולה להיות סיבה להפסקה של יום נוסף ואם היא נמשכת, היא עלולה להוביל לעצלנות בטמפרמנט של האדם והעצמי הנמוך יכול להתרגל לחוסר מעש. יהי רצון שהקב"ה יגן עלינו מפני זה [כפי שהתוצאות של עצלות המובילה לחוסר מעש בעניין שיפור מצבנו הרוחני מובילות לאובדן נצחי, מחסור וצער]. כזה הוא מצבם של האנשים שאינם מייחסים חשיבות רבה לחטאים הקטנים וחושבים אותם כקטנים ומרמים את העצמיות הנמוכה שלהם בתשובה [עתידית] וזה נמשך עד כדי כך שהם לא מקבלים הזדמנות לחזור בתשובה ואחיזת הברזל של המוות אוחזת בהם. ליבם החשיך [עד אז] בשל התעקשותם על החטאים והם אינם מסוגלים עוד לחזור בתשובה. עלי (עליו השלום - בן לוויה של הנביא מוחמד [עליו השלום]) אמר: "ראשית האמונה בלב מתחילה בנקודה לבנה [חלקיק של אור אלוהי]. וככל שמתגברת האמונה, כך גדל גם ההארה והגודל של הנקודה הזאת, עד שכל הלב נדלק. צביעות מתחילה בנקודה כהה [כתם כהה על הלב]. ככל שהצביעות גוברת, כך גוברת גם החושך של חלקיק זה ונוכחותו בקיומו הנתפס של האדם עד שכל הלב [והנשמה] מחשיך".

מהסבר מפורט זה מוכח כי נימוסים יפים, מוסר, תכונות אופי פנימיות ונטיות (*איכלאק*) הם לפעמים מולדים [בטבעו של האדם] ונמצאים באופן טבעי בעצמיות האנושית [כמתת אלוקית ונדיבות על אותו אדם] ולעתים יש להשיגם במאמץ. רכישה זו נעשית בתחילה במאמץ ובכאב, אך בהמשך אותם נימוסים יפים, מוסר, תכונות אופי פנימיות ונטיות הופכים להרגל ולחלק מהטמפרמנט של האדם. אלה נרכשים גם על ידי התבוננות באנשים טובים והליכה בעקבותיהם, כי הטמפרמנטים טובים בהעתקה וכל העניינים (הטמפרמנטים), בין אם טובים או רעים, נספגים בהם. אדם שיש לו [אופי טוב הוא חלק מהטמפרמנט, ההרגל והחינוך שלושתם], נמצא ברמה גבוהה מאוד של מצוינות. ואדם נמצא בדרגה קיצונית של השפלה וריחוק מאלוהים, שמזגו פגום, אוהב את הרע בגלל טבעו הפנימי ונטייתו אליו, ויש לו גם חברים וחברים רעים. וכל שאר בני האדם נמצאים במדרגות שבין ב' המדרגות הללו. הקוראן אומר:

فَمَن يَعْمَلْ مِثْقَالَ ذَرَّةٍ خَيْرًا يَرَهُۥ (٧)

وَمَن يَعْمَلْ مِثْقَالَ ذَرَّةٍ شَرًّا يَرَهُۥ (٨)

"מי שעושה טוב במשקל האטום יראה אותו [בעולם הבא] ומי שעושה רע במשקל האטום יראה אותו".
(קוראן, פרק 99, פסוקים 7-8)

وَمَا ظَلَمَهُمُ ٱللَّهُ وَلَٰكِن كَانُوٓا۟ أَنفُسَهُمْ يَظْلِمُونَ

"ואלוהים לא דיכא אותם [ולו במעט] אלא הם דיכאו את עצמם [במעשיהם הרעים, הרעים והרעים שעשו בחייהם הארציים]". (קוראן, פרק 16, פסוק 33)

הסבר מפורט על הדרך לרכישת ציוויליזציה של מוסר, נימוסים, אופי פנימי ונטייה

גוף ועצמי: למדתם זאת בעבר שמתינות בתכונות אופי פנימיות היא אינדיקציה לבריאות וסטייה ממתינות היא אינדיקציה למחלה. זה דומה למתינות ואיזון בטמפרמנט של הגוף שהוא סימן לבריאות וסטייה ממנו סימן למחלה. ביחס לנושא הנדון, אנו יכולים להשתמש בדוגמה של גוף. בדיוק כפי שנעשים מאמצים לסלק מחלות גוף כדי להביא למצב הבריאות והרווחה הגופנית, כך גם תכונות הרסניות פנימיות (תכונות אופי, תכונות פנימיות ונטיות המזיקות לרווחתו הרוחנית, הפסיכולוגית, הרגשית והאינטלקטואלית של האדם) מוסרות מהעצמי (*נאפס*) והוא מעוטר במוסר יפה, נימוסים, תכונות אופי פנימיות ונטיות. במערכת הגופנית האנושית הפיזית, המטרה האמיתית היא איזון ומתינות. הפגמים במזון והרצונות הקשורים אליו עלולים לגרום לפגם בקיבה. באופן דומה, המטרה האמיתית בעצמי הפנימי האנושי היא גם איזון ומתינות. איזון ומתינות אלה של העצמי הפנימי נרמזים במסורת (*חדית'*) מפורסמת של הנביא מוחמד (עליו השלום) שכל ילד נולד עם מזג מתון וטבע מולד אמיתי [הנוטה לכל מה שטוב] אך בהמשך ההורים מעצבים אותו בתבנית שלהם. דברי החדית' הם כדלקמן:

كل مولود يولد على الفطرة وانما ابواه يهودانه او ينصّرانه او يمجّسانه

"כל ילד נולד על טבע מולד אמיתי [שעליו ברא אלוהים את האנושות כולה כך שהוא נולד עם נטייה לאמונה באלוהים, מסירות לאמת ולצדק, כל מה שטוב וחיובי, שלום והרמוניה עם כולם, וכמיהה להגיע למקורו השמימי באמצעות מצב של גנוסיס המוביל להארה פנימית ולשחר של אמיתות נצחיות] אך הוריו הופכים אותו ליהודי, נוצרי ומאגי (רמז למסורות דתיות ואידיאולוגיות מגוונות הקיימות בעולם ובכך מעצב את האדם לתבנית ההקשר הדתי, האידיאולוגי, התרבותי, הגיאוגרפי והאינטלקטואלי שלו)". (מסורת זו מסופרת ב *אוספי* חדית' *סאחי בוכארי* וסאחי *מוסלמי* על פי חברו הנבואי אבו הוריירה [שאלוהים ישמח ממנו])

אם הגוף בריא, הרופא מתלבט בדרכים לשמר את הבריאות ואם הוא חולה, הרופא מתקשה להחזיר אותו למצב בריאותי. כמו כן, יש להשתדל לשמור על עצמי טהור, מנומס ומתורבת, ולנסות להטמיע בעצמי הנטול תכונות של מצוינות וטהרה. בדיוק כפי שהריפוי של הגורמים המתישים וההורסים את המתינות המאוזנת במערכת הפיזית של הגוף נעשה באמצעות ההפכים שלהם, כך גם הריפוי למחלות

של העצמי נעשה באמצעות ההפכים שלהם. לדוגמה, בורות נרפאת באמצעות חינוך, ריפוי מחלת קמצנות באמצעות נדיבות, יהירות באמצעות ענווה, תאווה באמצעות הצבת מכשולים בפני מבול התשוקות למרות שהיא עלולה לגרום לכאב ואי נוחות. בדיוק כפי שהתרופה למחלות הגוף היא באמצעות סובלנות למרירות התרופות ודיכוי תשוקות העצמי [שאינן תורמות לריפוי], כך גם מחלות העצמי (או הנפש) אינן מוסרות מבלי לשאת בסבלנות את המרירות והקשיות של המאבק הרוחני (*מוג'האדה*). במקום זאת, מחלות הלב דורשות את המאבק הזה עוד יותר, כי סוף מחלות הגוף מתרחש עם המוות כאשר נשמת האדם עוזבת את הגוף, אבל מחלות הנפש נשארות לנצח גם לאחר המוות [מכיוון שהנשמה לעולם לא מתה]. מחלות שנולדו מחום אינן נרפאות באמצעות תרופות בעלות אופי קר ונרשמו על ידי בחינה מדוקדקת של עוצמת המחלה וחולשתה בכמות מתאימה. לרופאים יש סטנדרטים קבועים לגבי כמויות של תרופות שונות, והם רושמים אותן בכמויות מתאימות ומועילות המתאימות למחלה לאור סטנדרטים אלה. אם לא מקפידים על סטנדרטים אלה, התחלואה תגדל במקום לרדת.

כך גם המצב של מחלות הנפש (או העצמי). מדריכים רוחניים צריכים לדבוק בסטנדרטים דומים כאשר ניתן ריפוי למחלות נפש באמצעות הפכיהם. הסטנדרט של הרפואה נקבע בהתאם למחלה. מדריכים רוחניים לא צריכים להטיל כל כך הרבה עול של תרגילים רוחניים וקשיים על המטופלים הרוחניים שלהם שהם לא יכולים לשאת. יתר על כן, מדריך רוחני לא צריך לרשום תרופה עד שאופי המחלה נקבע בצורה נכונה. חובה על רופא בקשר למתן ריפוי, לרשום תרופה ותרופות בהתאם להערכת המחלה. אם מנסים לרפא את כל המחלות באותה תרופה, אז זה לא יביא לשום דבר אחר מלבד מותו של החולה. באופן דומה, מדריך רוחני לא צריך לאמץ את אותה שיטה לתיקון [כל] תלמידי הדרך הרוחנית. אם אדם יעשה זאת, הוא יגרום להרס הלבבות של המטופלים הרוחניים שלו. חובה על המדריך הרוחני לאבחן תחילה את מחלתו של התלמיד (המחפש את הדרך לשלמות רוחנית), לסקור את הנסיבות הספציפיות של התלמיד, לקחת בחשבון את גילו ומצבו הנוכחי ולראות עד כמה הוא מסוגל לשאת את הקשיים והעוצמה של המאבק הרוחני. לאחר ששקל היטב את כל העניינים הללו, מדריך רוחני צריך לרשום תרגיל רוחני.

אם התלמיד (המחפש בדרך השלמות הרוחנית) הוא מתחיל [בדרך הרוחנית] ואינו מודע לגבולות [ההתנהגות והמעשים האנושיים המקובלים] מהחוק האלוקי, אז ראשית יש ללמד את האדם את הדרכים הנכונות לעשות את הניקיון החיצוני (היגיינה אישית וטהרה), תפילות ופעולות עבודה חיצוניות. אם תלמיד מעורב ב[רכישה והחזקה] של רכוש חומרי לא חוקי (חראם) ומבצע חטאים, אז יש לעצור אותו [על ידי המורה או המדריך הרוחני] ולאסור עליו ולמנוע ממנו לחיות את חיי החטאים [כולל חטאים פנימיים של מחשבות, רגשות ונטיות שליליות ומזיקות]. כאשר קיומו החיצוני של האדם מטוהר מהטומאות והטומאות של החטאים החיצוניים ומואר באור מעשי הפולחן, על המדריך הרוחני לבחון את ישותו הפנימית של הלומד דרך סימני המצבים החיצוניים ולנתח את המוסר, הנימוסים, האופי, הנטיות, ההרגלים והמחלות של הלב. אם לתלמיד יש יותר ממה שצריך, אז המדריך הרוחני צריך לקחת אותו ולחלק אותו לצדקה, כדי שלא תישאר נטייה בלב לנכסים חומריים ויוכל להתמקד אך ורק באלוהים. וכן אם לתלמיד יש תסביך גאווה, יהירות ותחושת עליונות דומיננטית, יש לשלוח אותו לשוק כדי להושיט יד לקבץ נדבות, מפני שהן אינן חולפות בלא השפלה, ואין דבר משפיל יותר מקיבוץ נדבות, ויש לחייב אותו להמשיך ולעשות זאת עד שהמחלה הזו תיעלם לגמרי. גאווה ויהירות הן בין מחלות הלב הקשות ביותר. אם יש לתלמיד מחשבה על ניקיון הגוף והלבוש המופלג כפי שהוא נוטה לכך יותר, יש להכריח אותו

לנקות את הבית ולמטאטא את המקומות המלוכלכים או לתת לו עבודת מטבח שבה צריך להתמודד עם עשן [מהתנור] ולא נשארת גאוות הניקיון וההקפדה על כך. אנשים שמאמצים צריכה בולטת בבגדים ומחפשים כל הזמן בגדים יפים, אין הבדל בינם לבין כלות מכיוון שהם עסוקים כל היום ביופי עצמם. יתר על כן, אין הבדל בין אדם שעובד את עצמו לבין אדם שעובד אבן או אליל.

בכל פעם שעבד [של אלוהים, כלומר, בן אנוש] עובד [כל דבר או מישהו] מלבד אלוהים, לבו של האדם הופך למצועף בפני אלוהים (מסך או מחסום נמתח בין האדם לבין אלוהים). מי שדואג לשמלה יותר מאשר ניקיונה ומותרה, סוגד לעצמו (*נאפס*). אחת הדקויות של המאבקים הרוחניים היא שאם התלמיד או המחפש [של הדרך הרוחנית] אינו נמנע מאחת הרעות ההרסניות הפנימיות, אז המיקוד והכיוון של האדם מופנה מאותה תכונה שלילית לעבר תכונה שלילית אחרת שהיא בדרגה נמוכה יותר. לדוגמה, ילד מתמכר תחילה למשחק מחבט וכדור בבית הספר ואז נוטה מספורט לבגדים טובים ואז מבגדים טובים וגאווה בקישוט עצמי לחיפוש אחר משרה פוליטית ותהילה ובסופו של דבר לחיי העולם הבא. אם לבו של אדם אינו נוטה לוותר בפתאומיות על התשוקה לתהילה ולכוח, אז יש לשכנע אותו להיות בעל רמה נמוכה יותר של תהילה ועוצמה ויש להניא אותו בהדרגה מתכונה [הרסנית פנימית] זו. באופן דומה, אם מדריך רוחני מוצא בתלמיד חמדנות למזון, אז יש להכריח אותו לדבוק בצום ולאכול פחות, ואז יש להטיל עליו אחריות להכין אוכל טעים ולהאכיל אותו לאחרים, אך לא לאכול את עצמו עד כדי כך שהעצמי (*נאפס*) יתרגל אליו, וכוח הסבלנות ייוולד בו ותאוות הבצע תסתיים. וכן אם התלמיד צעיר ורוצה להתחתן ואינו מסוגל לפרנס [את הנישואין מבחינה כלכלית, כשם שהבעל מחויב לפרנס את אשתו], יש להכריח אותו לצום. לפעמים התשוקה העזה אינה פוחתת על ידי הצום. במקרה כזה, יש לבקש מהמבקש (הנוסע הרוחני) לשבור את הצום [במועדו] במים בלבד [וללא מאכל אחר] ולא לאכול לחם. ביום השני, יש לשבור את הצום עם לחם, אך לא להשתמש בבשר או בכל קארי או תבשילים אחרים, עד כדי כך שעוצמת התאווה תגיע לקיצה. אין תרופה טובה יותר מרעב בתחילה.

אם המדריך הרוחני רואה במחפש שליטה של כעס, אז יש לצוות עליו להיות סובלני, סבלני ושקט ויש לדרוש ממנו לעבוד עם אנשים שאינם מנומסים ויש לבקש ממנו לשרת אותם כדי להתרגל לסבלנות על ידי הפעלת סבלנות כלפי הכאב שנגרם על ידם. מסופר על קדוש אחד (מאסטר רוחני) שבדרך כלל עבד כפועל כפיים עבור אנשים כאלה שהיו לא מנומסים וקשים ושימוש בשפה גסה היה הרגל שלהם. הוא היה נושא בסבלנות את כל הכאב שנגרם להם ומרסן את כעסו [כלפיהם על התנהגותם הרעה]. היה לו קשה לעשות זאת בהתחלה, אך מאוחר יותר, הסבלנות השתרשה בו היטב כטבע שני ושמו החל להילקח כמודל לסבלנות על ידי פשוטי העם. היו קדושים שמצאו בעצמם חולשה ופחדנות. הם ריפאו [את התכונות הבלתי רצויות הללו] בעצמם על ידי מסע על פני הים כשמזג האוויר היה קר, והגלים היו מופרעים וסוערים. חלק מהקדושים היו איטיים בהתחלה והם ריפאו את עצמם על ידי עמידה עם הראש למטה כל הלילה עד שהעצמי הוטרד מעוצמתו והסכים לעמוד על הרגליים [בפולחן]. יש אנשים שהסירו מלבם את האהבה לעושר ולרכוש חומרי על ידי הכנסת כסף לנהר. הם העדיפו לשים כסף בנהר מאשר לתת אותם לצדקה, כי בצדקה הייתה סכנה של ראוותנות.

דוגמאות אלה מראות לנו את השיטות לריפוי מחלות הלב. המטרה כאן היא לא להסביר את התרופה לכל מחלה. תרופות ושיטות ריפוי יוסברו בעמודים הבאים. ובזמן הזה הכוונה היא רק להסביר, שאפשר לרפא כל מחלה [רוחנית] על ידי פעולה הפוכה ממנה. אלוהים הסביר את שיטת הריפוי בספרו במשפט אחד בלבד:

وَأَمَّا مَنْ خَافَ مَقَامَ رَبِّهِۦ وَنَهَى ٱلنَّفْسَ عَنِ ٱلْهَوَىٰ

فَإِنَّ ٱلْجَنَّةَ هِىَ ٱلْمَأْوَىٰ

"מי שהיה ירא [בעולם הזה] לעמוד לפני אדונו [ביום הדין] ורסן את עצמו מ[כל] הרצונות מהעצמי התחתון (*הווא* או שטויות עקשניות שגויות) [המזיקות לרווחתו האישית והקולקטיבית של האדם בחייו החומריים והלא-חומריים (הרוחניים)], גן עדן יהיה היעד [הסופי] של אדם כזה". (קוראן, פרק 79, פסוקים 40-41)

הדבר האמיתי והחשוב ביותר במאבק רוחני הוא שאדם צריך להשלים את מה שהוא החליט לעשות. לפיכך, אם אדם החליט לדחות את כל התאוות ונתקל בקשיים מסוימים בדרך, אזי הוא שומר על האומץ להתגבר על הקשיים והמכשולים הללו, ועל ידי מאבק נגד קשיים אלה כדי להגשים את נחישותו, זהו המאבק הרוחני האמיתי. אם אדם לא יממש את נחישותו [להתקדם בדרך הרוחנית כנגד כל המצוקות אז העצמי יתרגל לכך (כלומר, יחזור בו מנחישותו) והוא יושמד [במונחים של החמצת השגת המטרה האמיתית של חייו והשגת אושר נצחי וניצחון אינסופי באמצעות התעלות רוחנית כלפי מעלה, ובמקום זאת, לוקח מסלול מטה המוביל לאובדן נצחי וצער] בשל כך. אם חס וחלילה אדם חוזר בו מהחלטתו, אזי עליו להעניש את עצמו כפי שמוסבר בפרק על "חשבון נפש ואחריות עצמית על כל חסרונותיו וחסרונותיו" (פרק י"ח). אם אדם לא יצליח להעניש את עצמו [על רפיון וביטול הנחישות להתקדם מבחינה רוחנית], העצמי הנמוך ישלוט [באדם כזה] וכל המאבק הרוחני שנעשה עד כה ירד לטמיון.

מחלות נפש וסימני בריאות

שיהיה ידוע שכל איבר בגוף נוצר למטרה מסוימת. אם הפעולה שלשמה הוא נוצר אינה מבוצעת על ידו או מבוצעת בכאב ובקושי, אז ייאמר שהאיבר איבד את בריאותו. המחלה (או העיוות) של היד היא שהיא מאבדת את יכולת האחיזה שלה. מחלה של העין היא שנשללת ממנה היכולת לראות. כמו כן, מחלת הלב (או הנשמה) היא שאינו מסוגל לבצע את המשימה הספציפית שלשמה הוא נברא, ו[משימתו הספציפית של הלב] היא ידיעה אלוקית, חכמה, גנוסיס אלוהי, אהבה אלוקית, עבודת ה', מציאת הנאה בזכירה האלוקית, להעדיף אותו על פני כל רצון ורצון של האדם, ולקבל עזרה מכל הרצונות והאיברים כדי להשיג זאת. לכן אלוהים אומר:

وَمَا خَلَقْتُ ٱلْجِنَّ وَٱلْإِنسَ إِلَّا لِيَعْبُدُونِ

"לא יצרתי *ג'ינס* ובני אדם מלבד עבודתי". (קוראן, פרק 51, פסוק 56)

בכל מקרה, לכל איבר יש תועלת מיוחדת לו. הפעולה המיוחדת של הלב היא חוכמה וגנוסיס של אלוהים. התכונה המיוחדת באדם היא שבאמצעותה האדם נבדל מבעלי החיים, כי הכוח לאכול, לשתות, לראות ולהזדווג קיים גם בבעלי החיים. התכונה הייחודית של האדם היא שהאדם תופס את המציאות של הדברים וזו עובדה שמקורם של כל הדברים, ממציאם ובוראם הוא אלוהים. אם למישהו יש ידע על דבר אך אינו מכיר ואינו מכיר את ממציאו, אז ייאמר שהוא אפילו לא מודע למציאות של אותו דבר. סימן הידיעה הוא אהבה. מי שיודע שאלוהים גם יאהב אותו, וסימן האהבה הוא ששום דבר בעולם אינו מקבל עדיפות על פניו. מי שבלבו אהבת זולת ה', לבו של אדם כזה חולה, והוא דומה לבטן שמתרגלת לאכול עפר ולא לאכול לחם. קיבה כזו מכונה חולה. אלו הם סימני מחלות הלב וידוע מהסבר זה שכל הלבבות חולים חוץ מאלה שהקב"ה הגן עליהם.

חלק מהמחלות כל כך דיסקרטיות שהמטופל אפילו לא מודע להן. המצב עם מחלות לב הוא כזה והחולה אפילו לא מודע למחלות הללו. זו הסיבה שמתנהלים ברשלנות איתם. אם אדם לומד על מצב המחלה, הוא יאבד את האומץ להתאזר בסבלנות לנוכח המרירות של התרופות שלה. הסיבה לכך היא שהתרופה למחלות הלב מנוגדת לתאוות ולתשוקות והכאב של עשייה זו כואב יותר ממה שאדם חווה בייסורי המוות. גם אם יש לאדם יכולת להתאזר בסבלנות, לא נמצא רופא מומחה שיוכל לתת ריפוי נכון [למחלות הנפש]. הרופאים או המרפאים של מחלות הלב יכולים להיות מלומדים [דתיים] אך לבם שלהם מעורב במחלות. כשהם לא מסוגלים לרפא את עצמם, איך הם יכולים לרפא אחרים? מבחינה זו, מחלות הלב החמירו והפכו לחשוכות מרפא. הידע על ריפוי מחלות הלב נכחד מכיוון שלא נשארו האנשים שמבינים את המחלות הללו ולא אלה שירפאו אותן. בני האדם שקועים לחלוטין באהבת הארציות והם שקועים במעשים שהחיצוניות שלהם היא סגידה ו[המציאות] הפנימית היא ראוותנות והתפארות. עד כה הוזכרו סימני מחלות אמיתיות. כעת הקשיבו לסימני הבריאות הנרכשים כתוצאה מהריפוי.

בהקשר זה, יש לשים לב למחלה שצריך לרפא. אם מחלה זו היא, למשל, קמצנות הרסנית [בשל יכולתה הפנימית למחוק את הרוחניות, את הדרך הרוחנית ואת השאיפות הרוחניות] ויוצרת ריחוק מאלוהים, הרי שניתן לרפא אותה באמצעות בזבוז עושר ורכוש חומרי. אבל לפעמים, גבולות נחצים בהוצאות וזה נכנס להוצאה בזבזנית שגם היא מחלה. הרמה הרצויה היא של מתינות [בין כל הקצוות]. בהוצאות, הרמה האמצעית היא המטרה שנמצאת באמצע [שני הקצוות של] בזבוז וקמצנות. אם אתה רוצה למצוא את נקודת המתינות ואת האמצע של שני דברים, אז השיטה שלה היא להעיף מבט על המעשים שנוצרו באמצעות איזושהי איכות פנימית. אם הפעולה הזו נראית קלה ונעימה, אז צריך לדעת שהאיכות הפנימית [הקשורה לפעולה זו] דומיננטית על העצמי (*נאפס*). לדוגמה, אם בזבוז עושר על נזקקים וראויים מתועב יותר מאשר צבירת עושר ואגירתו, אז צריך לדעת שהתכונה הפנימית של הקמצנות שולטת על העצמי. במקרה כזה, יש לדאוג להוצאות ולהחזרת זכויותיהם של האנשים

הראויים. אם העצמי [הנמוך] מוצא הנאה בהוצאה על אנשים שאינם ראויים והוצאה זו נראית קלה יותר מחיסכון, אז ניתן להבין מכך שהוצאה בזבזנית שולטת על העצמי. במקרה כזה, יש לפנות לחיסכון ולעצור את העושר מהוצאות בזבזניות. יש להשגיח על העצמי (נאפס) ולשמור עליו כך ויש לראות ולשים לב אילו פעולות קשות לעצמי ואילו קלות. השמירה והשמירה הללו צריכות להימשך עד שהרצון והנטייה לעושר ולרכוש חומרי יגיעו לקיצם, כך שהעצמי לא יהיה מעוניין לבזבז ולא ייטה לאגירה. במקום זאת, הם הופכים להיות כמו מים שנעצרים בעת הצורך ומשתמשים בהם בעת הצורך. יתר על כן, לא צריכה להיות העדפה של הוצאה על פני חיסכון [או להיפך]. לב שיגיע לדרגה כזו [של מתינות מאוזנת בכל העניינים תוך התרחקות מכל קיצוניות] יישאר נקי ומטוהר מכל הרעות ההרסניות ותכונות האופי הפנימיות השליליות.

כדי להגיע לקב"ה [במצב של גנוסיס אלוקי], חובה לנתק את הלב מכל המלכודות והתסבוכות של העולם, כדי שכאשר יבוא הציווי [האלוקי] להתקדם במסע מהעולם הזה (כלומר, המוות), אז הלב אינו נוטה לשום דבר [חומרי] ואינו ממוקד בשום אמצעי [של חומריות, שכן המסע מן העולם הזה אינו גשמי]. במצב זה, חזרת העצמי לשכינה תהיה חזרתו של העצמי העדין (*נפס*) המרוצה מאדונו, וגם ה' מרוצה ממנו. כאלה הם העצמיים הנמנים עם מעמד הנביאים (*אנביה*), הקדושים והגנוסטים (*סידיקין*), הקדושים הקדושים (*שוהאדה*) והצדיקים (*סולהא*) [שהם בין ארבע הקטגוריות העליונות של בני האדם בסדר זה מבחינת הישגיהם בתחום הרוחני הלא-חומרי והטרנסצנדנטלי, והם משיגי הדרגות הגבוהות ביותר של אושר נצחי וניצחון אינסופי]. אלוהים פנה לעצמי כזה במילים אלה:

يَٰٓأَيَّتُهَا ٱلنَّفْسُ ٱلْمُطْمَئِنَّةُ ﴿٢٧﴾ ٱرْجِعِىٓ إِلَىٰ رَبِّكِ رَاضِيَةً مَّرْضِيَّةً ﴿٢٨﴾

"הו העצמי השלו! שובו אל אדונכם במצב שבו אתם מרוצים ממנו והוא מרוצה מכם". (קוראן, פרק 89, פסוקים 27-28)

הרמה האמצעית בין שתי הרמות הקיצוניות היא עדינה ביותר. במקום זאת, מוטב לומר שהוא דק יותר משערה וחד יותר מחרב. אותם אנשים שיישארו איתנים בדרך הקשה הזו בחיי העולם הזה, יעברו את גשר *סיראט* (גשר צר מעל הגיהינום שבקצהו השני נמצא גן העדן, שהוא דק משיער וחד מחרב וכל אדם יצטרך לעבור את הגשר הזה ביום הדין כפי שמוסבר על ידי הלימוד הנבואי) בבטחה. הסיבה לכך היא שבני האדם נוטים לצד זה או אחר של דרך אמצעית זו של מתינות מאוזנת (*סירת אל-מוסתקים*) ומכאן שהלב קשור לצד שאליו הוא נוטה. אנשים שיש להם יראת אדוקות, יראת כבוד ויראת אלוהים (*מתקין*) הם אלה שנשארו קרובים יותר לדרך האמצע של מתינות מאוזנת (*סיראת אל-מוסתקים*) מאשר להתרחק ממנה. לאור הקושי לשמור על התמדה בדרך האמצעית של מתינות מאוזנת (*סירת אל-מסתקים*), פרק הפתיחה [של הקוראן המכונה *סורת אל-פאתחה*] הנאמר בתפילות יום חובה שבע עשרה פעמים בכל יום, תפילה זו הפכה לחובה:

ٱهْدِنَا ٱلصِّرَٰطَ ٱلْمُسْتَقِيمَ

"[הו אלוהים!] הדריכו אותנו לדרך הישרה (דרך האמצע של מתינות מאוזנת) (*סיראת אל-מוסתקים*)." (הקוראן, פרק 1, פסוק 6)

ואף על פי שקשה מאוד לעלות על דרך הישר של מתינות מאוזנת, אין להתרשל בהישארות קרוב אליה ככל האפשר. אם אדם אינו מסוגל להגיע למתינות מאוזנת מדויקת, עליו להבין זאת בבירור שהישועה הנצחית תלויה רק במעשים ישרים, ומעשים נכונים נולדים מתוך מוסר יפה, נימוסים, תכונות פנימיות, תכונות אופי וטבע. מבחינה זו, כל עבד [של אלוהים] צריך לבחון [כל הזמן] את תכונותיו, מוסר, נימוסיו, תכונות האופי הפנימיות שלו ונטיותיו, כדי שאם יש חסרונות כלשהם, ניתן יהיה להסירם.

השיטה למציאת הפגמים של עצמך

כל מי שאלוהים מתכוון להיטיב איתו, הוא מודיע לאדם על מגרעותיו. לאדם בעל תובנה עמוקה [פנימית] אין פגמים נסתרים מעצמו וכאשר הוא נעשה מודע לפגמים אז הריפוי שלהם הופך להיות קל, אבל רוב האנשים אינם מודעים לפגמים שלהם. המצב הוא כזה שאדם יכול לראות פגמים זעירים באחרים אך אינו יכול לראות פגמים גדולים בתוך עצמו. ישנן ארבע דרכים להכיר בפגמים של עצמך:

שיטה ראשונה: יש להשתתף בכינוס של מדריך רוחני כזה המודע לפגמים של העצמי ולפוטנציאל ההרסני החבוי בו. יש להקשיב למדריך רוחני כזה ולפעול על פי ההנחיות הנוגעות למאבק רוחני. כזה הוא המצב של מחפש (*מוריד*) עם המדריך הרוחני (*מורשיד*) ותלמיד עם המורה. מדריך רוחני מודיע למחפש ומורה מודיע לתלמיד על הפגמים והחסרונות הפנימיים שלו ומציע דרכים להיפטר מהם. בימינו, נדיר למצוא את אלה שפועלים בשיטה זו.

שיטה שנייה: אדם צריך לחפש חבר כנה, נאמן, אינטליגנטי ומודע לאלוהים ולמנות אותו כמשגיח על עצמו כדי שחבר כזה יוכל לפקוח עין על מצבו הפנימי ומעשיו, וכל פגם שנראה בישות החיצונית או הפנימית שלו צריך להזהיר אותו מפניה. החוקרים הגדולים של דרך האלוהים הלכו בשיטה זו.

עמר (שאלוהים ירצה בו - עוזרו ובן לווייתו של הנביא מוחמד [עליו השלום] והח'ליף השני) נהג לומר: "אלוהים ירחם על מי שיודיע לי על מגרעותיי". פעם אחת בא אליו סלמאן אל-פרסי (שאלוהים ישמח ממנו) והוא שאל אותו: "אם שמעת על משהו רע עליי, אנא הודע לי כדי שאוכל לתקן את עצמי". סלמאן (שאלוהים ישמח ממנו) ניסה לתרץ את עצמו מלהגיב, אך כאשר עומר (שאלוהים מרוצה ממנו) התעקש, הוא אמר לו: "שמעתי שיש לך שני כלים (פריטי מזון) על משטח האוכל שלך ושיש לך שני זוגות בגדים, אחד ללילה ואחד ליום". שאל עומר: "האם נודע לך על עוד משהו מלבד זה". סלמאן (שאלוהים מרוצה ממנו) השיב: "לא". אמר עומר: "תסתפק בשני העניינים הללו [שהרי אף אחד מהם אינו נכון, כי אני אוכל רק מאכל אחד לארוחה ויש לי רק זוג בגדים אחד]". עומר (שאלוהים ישמח ממנו) נהג לשאול את חצ'יפה (שאלוהים ישמח ממנו) על מגרעותיו ושאל אותו: "אתה שותף לנביא הסוד לגבי מי הם הצבועים.

האם גם אתה רואה בי סימנים של צביעות?" חשבו כיצד עמר (שאללה מרוצה ממנו) למרות הוד מלכותו [כמנהיג חסר פחד ששלט על שטח נרחב של העולם] ומעמדו הרם [כבעל הישגים רוחניים גדולים], נהג להאשים את עצמו [בחסרונותיו] וללחוץ על האנשים לספר לו על מגרעותיו.

מי שהשכל שלו גדול יותר ומעמדו [הרוחני] גבוה יותר, לא יידבק במחלת הצדקנות או היהירות העצמית (*עוג'וב* או האדרה עצמית ומחשבה גבוהה על עצמו כצודק בכל דבר) אלא במידה מועטה [שגם אותה ניתן להסיר על ידי מאבק רוחני]. אדם כזה יחשוב ללא הרף על העצמי כעל רע וראוי שישמרו עליו על מעשיו הרעים במקום להיות טוב וטהור [הדוגמה של עומר (שאלוהים ישמח ממנו) היא דוגמה לכך]. בימינו, קשה למצוא חברים שיודיעו לאדם על פגמיו ללא כל ויתור. רוב החברים אוהבים להחמיא ולא מוצאים שום בעיה לקרוא לתקלה מומחיות (או משהו טוב להתגאות בו) וחושבים על כך כמימוש זכויות החברות [על ידי היותם חברים טובים]. לחלק מהחברים יש מזג קנאי והם מגזימים בפגמים בכך שהם מספרים להם. קיומו של חבר כנה, חסר אנוכיות ואמיתי הוא נדיר. זו הסיבה שהגנוסטיקן דאוד טה-אי (שאלוהים ירחם עליו) התבודד מאנשים כאלה. היו ששאלו אותו: מדוע אינך נפגש עם אנשים? הוא ענה: "מה הייתי עושה אם הייתי נפגש עם חברים שלא היו מוכנים להודיע לי על מגרעותיי?"

לאלה שאוהבים את הדת (הדרך לאלוהים) יש את הרצון העיקרי שאנשים אחרים יצביעו בפניהם על מגרעותיהם. ההשפלה [הנתפסת] בעולם הזה [כתוצאה מהידיעה על מגרעותיו] קטנה מאוד לעומת ההשפלה [הממשית] של העולם הבא [שיהיו לה השלכות על טמיון הפגמים הללו בעומק נשמתו]. אבל עכשיו המצב עם האנשים הוא הפוך. חברים כאלה מוצאים את עצמם במקום הראשון ברשימת האויבים שיודיעו לנו על מגרעותינו וייעצו לנו לגביהן. זהו סימן לחולשת אמונתנו שאנו נעלבים וכועסים כאשר מצביעים על פגמותינו. הדמיון של מוסר גרוע, נימוסים, תכונות אופי פנימיות, תכונות ונטיות דומה לזה של נחשים ועקרבים. אם היצורים הקטלניים הללו נכנסים לבגדים שלך ומישהו מודיע לך על הנזקים שלהם ומייעץ לך להגן על עצמך מפניהם או אומר לך דרך להגן על עצמך מפניהם במצב זה, האם אותו אדם יהפוך לאויב שלך? ממש לא! עלינו להיות אסירי תודה לאדם כזה ולנסות להציל את עצמנו מעקרבים וכו', למרות שהשפעת רעל העקרב תישאר ליום או יומיים, עם זאת, ההשפעה של מוסר גרוע, נימוסים, תכונות אופי פנימיות, תכונות ונטיות תישאר גם לאחר המוות. אם כן, מהו העניין שאנו מחשיבים את יועצנו ומבקש טובתנו כאויבנו ואיננו מבטלים את הפגמים שאדם כזה הצביע עליהם? במקום זאת, אנו מתחילים למצוא פגמים באותו אדם, כדי שאדם כזה לא יעז לייעץ לנו בעתיד. החשיבה על מבקש טובתנו [המודיע לנו על מגרעותינו] כאויב נעשית על ידי אלה שליבם החשיך והתקשח בגלל חטאים מופרזים [ועוולות]. זהו מעשה חולשת האמונה. הו אלוהים! הראה לנו את דרך היושר וההדרכה והודיע לנו על מגרעותינו והעניק לנו את הכוח למגר אותן ולאפשר לנו להודות לאנשים שמודיעים לנו על מגרעותינו. *אמין*! (אמן!)

שיטה שלישית: אדם צריך לרכוש את ידיעת פגמיו על ידי האויבים, מפני שעיני האויבים אינן רואות אלא פגמים, ולשונם אינה אומרת דבר מלבד פגמים. המחשבה שלי על זה היא שבהשוואה לחברים שאוהבים להחמיא, אפשר להפיק תועלת רבה יותר מאויבים שקולטים, רואים פגמים ומדברים שגיאות. הסיבה לכך היא שחברים בדרך כלל משבחים ועיניהם רואות רק דברים טובים ולשונם מדברת רק טוב.

נכון שבני האדם, בטבעם המולד, דוחים את אויביהם וחושבים שכל מה שבא מהם [נובע מקנאתם]. עם זאת, אנשי התובנות מנצלים גם את אויביהם.

שיטה רביעית: אדם צריך להתערבב עם אנשים וכל פגמים שהוא רואה בהם צריך לשים אותם בחזית ולקחת את העצמי (*נאפס*) לדין אם הם נמצאים בעצמי שלו. המאמין הוא מראה של המאמין [דבר שנאמר ואושר בסיפור נבואי]. כל אחד צריך לראות את דמותו שלו בראי אחיו [או אחותו] המוסלמית ודרך מגרעותיו, לגלות את פגמיו ולקחת בחשבון שבכל הנוגע להליכה אחר תשוקות, הטמפרמנטים בדרך כלל קרובים זה לזה. משהו שנוכח באחד, החלק או השלם שלו יהיה גם בשני. לאור העקרונות הללו, על האדם לגלות את פגמיו ולנקות את הלב מהם. אם תאומץ שיטה זו להטמעת נימוסים טובים וטיהור פנימי, אז הרפורמה של כל אדם תתרחש מעצמה מכיוון שלא יהיה צורך במדריך ומורה לנימוסים. מישהו שאל את ישוע (עליו השלום): "מי לימד אותך *אדב* (מוסר, נימוסים ונימוסים)?" הוא השיב: "אף אחד לא לימד אותי *אדב* (מוסר, נימוסים ונימוסים), הבורות של הבור נראתה לי רעה, אז הפרדתי את עצמי מזה". זוהי שיטתם של האנשים שאינם מוצאים מורה (מדריך רוחני) בעל תכונות כמו הצטיינות, תובנה, גנוסיס אלוהי ואינטליגנציה, שלאחר שסיים עם הציוויליזציה והטיהור העצמי, הוא עסוק כעת בחינוך ובציוויליזציה של משרתי האלוהים (כלומר, אחי בני האדם) ומייעץ להם בחמלה ומכוון אותם לדרך הטובה. מי שיש לו חברת מורה [רוחני] כזה, כאילו יש לו בית חולים מהלך שיש בו תרופה לכל מחלה [פנימית] [של הנפש]. יש לשמור על קשר עם מורה כזה שירפא את מחלותיו [הפנימיות] ויציל אותו מהרס.

ריפוי מחלות הלב על ידי דחיית התאוות והתאוות וההוכחות והראיות המועברות מהתורה האלוהית

אם תתבונן בפרטים הנ"ל, דלתות התובנות ייפתחו [לך] ובאור הדעת והוודאות יתבררו מחלות הנפש ושיטת הריפוי. אולם, אם אינך מסוגל להכיר את המחלות ואת ריפוין על ידי התבוננות, עדיין יש ללכת בדרך זו ולברר אותן על ידי האמונה בנסתר (*אימאן בי אל-ע'יב*) מכיוון שמידת האמונה נפרדת ומידת הידע נפרדת ממנה. הידע מושג לאחר האמונה. אלוהים אומר:

يَرْفَعِ ٱللَّهُ ٱلَّذِينَ ءَامَنُوا۟ مِنكُمْ وَٱلَّذِينَ أُوتُوا۟ ٱلْعِلْمَ دَرَجَٰتٍ

"ה' ירומם את הדרגות [של הכבוד והאינטימיות והקרבה הא-לוהית] של המאמינים בכם ושל בעלי הדעת". (קוראן, פרק 58, פסוק 11)

לכן מי שבדק זאת בלי לבקש הצדקה שהדרך היחידה להגיע לקב"ה (במצב של שכינה) היא נגד הרצונות [והתאוות של העצמי הנמוך יותר], הגיע לדרגת המאמינים באמונה, ומי שהשיג את מציאות הסוד הזה הוא מאלו שזכו לדעת יחד עם האמונה. אלוהים הבטיח טוב הן לאנשי האמונה והן לאנשי הידע. אלוהים אומר:

وَكُلًّا وَعَدَ ٱللَّهُ ٱلْحُسْنَىٰ

"ולשניהם, אלוהים הבטיח טוב". (קוראן, פרק 4, פסוק 95)

ראיות מן החוק האלוהי: המציאות שלפיה עזיבת התאוות היא הדרך היחידה להגיע לאלוהים (השגת השכינה) הוכחה בפסוקים [של הספר האלוהי – הקוראן], במסורות הנבואיות (*חדית'ים*) ובאמירות של מלומדים. אלוהים אומר:

وَأَمَّا مَنْ خَافَ مَقَامَ رَبِّهِۦ وَنَهَى ٱلنَّفْسَ عَنِ ٱلْهَوَىٰ ﴿٤٠﴾

فَإِنَّ ٱلْجَنَّةَ هِىَ ٱلْمَأْوَىٰ ﴿٤١﴾

"מי שחושש לעמוד לפני אדונו ולרסן את העצמי מתאוות שפלות ושטויות עקשניות (*הווא*), משכנו האחרון של אדם כזה יהיה גן עדן." (קוראן, פרק 79, פסוקים 40-41)

أُو۟لَٰٓئِكَ ٱلَّذِينَ ٱمْتَحَنَ ٱللَّهُ قُلُوبَهُمْ لِلتَّقْوَىٰ ۚ

"אלה הם האנשים שאלוהים טיהר את ליבם מיראת כבוד, יראת אלוהים ויראת אלוהים (*תקווה*)." (הקוראן, פרק 49, פסוק 3)

ההסבר לכך הוא שאלוהים הסיר מליבם את אהבת התשוקות מהעצמי הנמוך. הנביא מוחמד (עליו השלום) אמר:

المؤمن بين خمس شدائد، مؤمن يحسده، ومنافق يبغضه، وكافر يقاتله، وشيطان يضله، ونفس تنازعه

"המאמין נמצא באמצע חמישה קשיים: מאמין אחר מקנא באחד, צבוע מטפח איבה כלפיו, כופר נלחם בו, השטן מטעה אותו, והעצמי (*נאפס*) מתווכח איתו". (מסורת זו מסופרת ב *אוסף* חדית' *מכרים אל-אח'לק* על פי אנס [שאלוהים ישמח ממנו])

מסורת נבואית זו מודיעה כי העצמי הוא אויב מתווכח ומאבק [רוחני] נגדו הוא הכרחי. על פי סיפור, אלוהים גילה לנביא דוד (עליו השלום): "הו דוד! גרמו לחבריכם לפחד להקל על תשוקות מהעצמי הנמוך מכיוון שהאינטלקט של לבבות כאלה קשור לתשוקות והם (הלבבות) [אמורים להיות] קשורים אליי".
ישוע (עליו השלום) אמר: "מי ייתן והבשורה תהיה לאדם שעוזב את התשוקות והתאוות הנוכחיות לטובת דברים שהובטחו לעתיד (במילים אחרות, גן עדן)". עוד אמר:

المجاهد من جاهد نفسه في طاعة الله عز وجل

"הפוסע [בדרכו של אלוהים] הוא זה שבציות לאלוהים, מבצע את המאבק [הרוחני] נגד העצמי הנמוך [ותאוותיו]". (מסורת זו מסופרת ב *אוספי* החדית' *טירמידי* ואבן *מג'ח* על פי פד'לה בן סעיד [שאלוהים ירצה ממנו])

אמרות הקדושים והגנוסטים: סופיאן אל-ת'ורי (שאלוהים ירחם עליו) אמר: "לא מצאתי תרופה קשה יותר מאשר לרפא את העצמי. העצמי לפעמים מועיל ולפעמים מזיק". אבו אל-עבאס מוסלי (עליו הרחמים) נהג לומר זאת לעצמו: "אינך נהנה מהעולם כמו נסיכים ואינך מאבק רוחני כמו מתפלל. האם תכניסו אותי לכלא בין גן העדן לגיהינום? אין לך בושה?" חסן אל-בצרי (שאלוהים ירחם עליו) אמר: "בהשוואה לסוס פרא, העצמי זקוק יותר לסוס [שכן הוא משתולל יותר מסוס פרא פראי]". יחיא בן מועאד (אלוהים ירחם עליו) אמר: "הילחם בעצמי בחרב המאבק הרוחני והחרב הזו היא שאדם אוכל פחות, ישן פחות, מדבר רק בעת הצורך והיה סבלני כלפי הקשיים שמקבלים מהעם. תשוקות ותאוות מגיעות לקיצן על ידי אכילה פחותה, שינה פחותה מביאה לטוהר כוונותיו, דיבור פחות מציל את האדם מניסיונות ומצוקות, והפעלת סבלנות כלפי כאב וקשיים שמקבלים מבני אדם מביאה להצלחה בהשגת המטרה והיעד. העניין הקשה ביותר לאדם הוא סובלנות בעת כאב וסבל [שנגרמו על ידי אחרים] וסבלנות בעת מצוקה. לפיכך, כאשר נולדים תאוות ותאוות בעצמיות, או שמתעצמת ההנאה והמתיקות של דיבור חסר תועלת, אז יש להוציא את חרב האכילה המועטה ממעטפת השינה הפחותה, ובידי השתיקה, להכות מכה קטלנית, כדי שהעצמי יחדל מדיכויו. והצרות הנובעות ממנו מתקררות והלב מטוהר ומטהר מזוהמת התשוקות והתאוות. אם יחס כזה יינתן לעצמי, הוא יטהר, יטוהר, מואר וקל משקל, שדות של צדק יהיו דרכיו, עמקים של ציות [אלוהי] יהיו מעבריו והוא ירוץ בשדות ובעמקים הללו כמו סוס הדוהר ללא הפוגה במישורים או יטייל כמו מלך בגן".

גם יחיא בן מועאד (עליו השלום) נהג לומר: "לאדם יש שלושה אויבים: העולם, השטן והעצמי. הגן על עצמך מפני העולם (או הארציות) באמצעות התנזרות [מהתמכרות אליו], השג שליטה על השטן על ידי התנגדות לו [והטפותיו ושכנועין], ושעבד את העצמי על ידי נטישת התשוקות והתאוות". מדריך רוחני חכם אחד אמר: "מי שנשלט על ידי עצמו הוא אסיר של תאוות, רגליו כבולות על ידי תשוקות, הוא כבר לא מונחה על ידי האינטלקט, הם (תשוקות ותאוות) אוחזים בו ולוקחים אותו לאן שהם רוצים, ולא ניתן לספק שום תועלת ללב. כל אנשי הדעת והחכמה מסכימים שברכות העולם שאחרי (כלומר, גן עדן) אינן מושגות בלי להיפרד מהברכות [החומריות] של העולם הזה [בעוד שהברכות הלא גשמיות (הרוחניות) של העולם הזה אינן מהעולם הזה]". אבו יחיא ווארק (עליו השלום) אמר: "כל המשמח את האיברים על ידי התענגות על תאוות ותאוות, זרע בארץ הלב זרעי בושה". ווהיב בן אל-ורד (שאלוהים ירחם עליו) אמר: "כל דבר אחר מלבד לחם הוא מתאוות העצמי הנמוך". עוד אמר: "מי שאוהב את תאוות העולם הזה צריך להתכונן להשפלת העולם הבא". כאשר הנביא יוסף (עליו השלום) הפך לאחראי על אוצרות מצרים והוא הוביל תהלוכה מפוארת של שנים-עשר אלף אליטות מצרים בנתיב אז זוליכה (אשתו של שר מצרים שהתאהבה בנביא יוסף [עליו השלום] כשהיה צעיר ומאוחר יותר נישאה לו לאחר עשרות שנים של מאסר, שחרור ומינויו לממונה על אוצרות מצרים) אמרו לו: "הו יוסף! תאוות בצע ותשוקות הפכו את המלכים לעבדים וסבלנות ויראה אדוקה, יראת אלוהים ויראת אלוהים (*תקווה*) הפכו את העבדים למלכים". הנביא יוסף (עליו השלום) אמר שזה נכון בהתאם לאמירה הבאה של אלוהים:

إِنَّهُۥ مَن يَتَّقِ وَيَصْبِرْ فَإِنَّ ٱللَّهَ لَا يُضِيعُ أَجْرَ ٱلْمُحْسِنِينَ

"אכן, מי שחוזר בו מחטאים במצב של יראת אלוהים, יראת אלוהים ויש לו סבלנות, אלוהים לא נותן למעשים [טובים כאלה] לרדת לטמיון עבור עושי טוב כאלה". (קוראן, פרק 12, פסוק 90)

ג'וניד בגדאדי (שאלוהים ירחם עליו) אמר: "לילה אחד הייתי ער וניסיתי להתפלל, אך לא הצלחתי להשיג את התענוג [הפנימי] שהייתי רגיל אליו. ניסיתי לישון אבל לא הצלחתי, ניסיתי לשבת אבל לא הצלחתי. מרוב אילוץ יצאתי החוצה וראיתי שאדם עטוף בשמיכה שוכב בצד הדרך. כששמע את צעדיי ביקש ממני לבוא אליו. אמרתי לו: 'לא הודעת לי על הגעתך!' הוא אמר: 'התפללתי לאלוהים שיטה את לבך אליי'. אמרתי: 'אלוהים שמע את תפילתך, עכשיו אמור לי את כוונתך [לבוא לכאן]'. הוא אמר: 'הו אבו אל-קאסם! אמור לי, מהי התרופה לעצמי [הנמוך]?" אמרתי: 'כאשר אדם מתנגד לרצונותיו, הוא מרגיש כאב ועינוי על ידי כך, אך זהו התרופה והתרופה של זה'. הוא אמר: 'הו עצמי! תקשיב לזה! עניתי לך את אותה תשובה שבע פעמים, אבל אתה לא הקשבת לי. עכשיו ג'וניד מברר את אותו הדבר. האם אפילו לא תקשיב לו?'" מישהו שאל את עומר בן עבד אל-עזיז (שאלוהים ירחם עליו): "מתי עלי לדבר?" הוא ענה: "כשיש לך רצון להישאר בשקט". הוא שאל: "מתי אני צריך לשתוק?" הוא השיב: "כשאתה רוצה לדבר". עלי (שאלוהים ישמח ממנו) אמר: "מי שרוצה ללכת לגן עדן צריך להתרחק מתאוות העולם הזה". מאלכ בן דינר (עליו השלום) היה הולך לשוק, וכשראה דבר טוב ולבו נוטה לקנותו, הוא היה מנחם את עצמו, מפציר בו להתאזר בסבלנות ואומר: "אני נשבע באלוהים! אני אוסר עליך לעשות זאת בגלל הפאר והגדולה שלך [בשל הפוטנציאל שיש לך לעלות לגבהים רוחניים עליונים]".

החלטה פה אחד של המלומדים: לכל המלומדים ואנשי החכמה יש החלטה פה אחד שיש רק דרך אחת להשיג אושר נצחי וניצחון אינסופי (*סעדה*) בעולם הבא והיא להרחיק את העצמי מאיוולת עיקשת ושגויה (*הווא* - הנובעת מאגואיזם ושכנוע עצמי להיות צודק בכל דבר) ותאוות בצע ולמנוע ממנו ללכת אחר התשוקות והתאוות של עצמי נמוך. מבחינה זו, חובה להאמין בהחלטה זו ולפעול על פיה. התוצאה והסיכום של המאבק הרוחני הוא שהעצמי מנצל רק לפי הצורך את הדברים שלא ילכו עם האדם בקבר כמו לבוש, נישואין, אכילה, שתייה, מגורים וכו', שהם חיוניים לחיים. חציית גבולות הכמות הדרושה של חפצים אלה פירושה שאדם אוהב את הדברים הללו ולאחר המוות, ירצה לחזור לעולם ורק אותו אדם יכול לרצות לחזור לעולם שאין לו כל חלק בשכר ובשכר של העולם הבא. החברות בעולם הזה היא מחלה ויש רק דרך אחת להיפטר מהמחלה הזו והיא שליבו של האדם מתמכר לחלוטין לאהבת האל, לגנוסיס, לזיכרון ולהתבוננות והאדם נשאר מרוצה מדברים ארציים (אמצעים) רק במידה שהם אינם הופכים למכשול בפינוק זה. מצב זה נוצר רק בחסדו ובברכתו של אלוהים ובאמצעות הכוח והעוצמה שהעניק לו.

ארבעה סוגים של אנשים: מי שלא מסוגל להגיע לתרגול הרוחני האמיתי הזה, בוודאי צריך לנסות להגיע לדרגות קרובות יותר אליו. מבחינה זו, ישנם ארבעה סוגים של אנשים. יש אנשים שהם כאלה שליבם שקוע [במלואו] בזיכרון אלוהים. למעט הצורך הכלכלי, תשומת הלב שלהם אינה מופנית לעולם. אנשים אלה נמנים עם הקטגוריה של *סידיקין* (הקטגוריה השנייה בחשיבותה של אנשים אחרי הנביאים הידועים גם כגנוסטיים או אלה המסורים לאמת, וכתוצאה ממאבק רוחני השיגו גנוסיס אלוהי, ידידות ואינטימיות עם האל). ומדרגה זו מושגת רק לאחר מאבק רוחני ממושך ונשגב ונטישת התאוות והתאוות במשך זמן רב. הסוג השני כולל את אותם אנשים שליבם שקוע בכל רגע בעולם (ארציות או קיום חומרי). אפילו אם הם זוכרים את אלוהים, זה רק על הלשון וללב אין שום קשר לזה. הם נכללים בקטגוריה של אלה ההולכים לאבדון. הסוג השלישי של אנשים כולל את אלה העוסקים הן בדת (הדרך

לאלוהים או הדרכה אלוהית) והן בעולם, אך *הדת* שולטת בלב. הם יזכו לעונש אלוהי, אך ייפטרו ממנו במהרה בהתאם למידת הדומיננטיות של הדאגות האלוהיות על הלב. הסוג הרביעי של אנשים כולל את אלה העוסקים הן בדת (הדרך לאלוהים) והן בעולם, אך בלבם שולטים ענייני העולם האלוהי. אנשים אלה יהיו נתונים לעונש אלוהי למשך זמן ארוך יחסית, אך בסופו של דבר ייצאו ממנו לאחר שיעמדו מולו, מכיוון שלמרות שהעולם שלט בלבם, הם גם לא נשללו *מהדין* (הדרך לאלוהים או הנהגה אלוקית). כוח הזיכרון הא-לוהי יהיה מקור ישועתם.

הנאות מדברים מותרים: יש אנשים שחושבים שהפקת הנאה מדברים מותרים היא מקובלת והיא לא תגרום לריחוק מאלוהים. המחשבה הזו שלהם שגויה. המציאות נתגלתה לאותם אנשים שכינו את אהבת העולם שורש כל החטאים, ולדעתם כל מעשי הצדק יורדים לאבד באהבה זו. שיש דברים מותרים, יותר ממה שצריך, אף על פי שמותר, זה נכלל בבחינת הארציות, ומרחיק את האדם מה'. אמר אבראהים אל-ח'וואס: "פעם אחת הייתי יושב בהר ליקאם וראיתי רימון על עץ. רציתי לאכול אותו, אז תלשתי אחד מהעץ וכשאכלתי אותו, הוא היה חמוץ. זרקתי אותו והמשכתי בדרכי. ראיתי אדם שוכב על השביל ונעקץ שוב ושוב על ידי דבורים. הוא קרא לי: 'הו איברהים!' עניתי בחזרה בתדהמה: 'מי אתה ואיך אתה בכלל מכיר אותי?'. הוא אמר: 'מי שיודע את אלוהים (יש לו גנוסיס אלוהי), שום דבר לא נסתר מאדם כזה'. אמרתי: 'אתה קדוש ירא שמיים. למה שלא תתפלל לאלוהים בשביל עצמך שייפטר מהדבורים בשבילך ומהכאב שהן גורמות". הוא ענה: "גם אתה קדוש ירא שמיים. מדוע לא התפללת לה' שיסיר את תאוות הרימון מלבך? הכאב של הדבורים הוא רק בעולם הזה. הסבל שנגרם על ידי תשוקות ותאוות לא יעזוב אותך גם לאחר המוות". לא הצלחתי להגיב על כך והמשכתי הלאה". סרי אלסקאטי (שאלוהים ירחם עליו) אמר: "במשך ארבעים שנה לבי חפץ לטבול לחם בצוף התמרים ולאכול אותו, אך לא קיבלתי את ההצעה הזו מלבי".

הימנעות מעניינים מותרים: תיקון העצמי אינו אפשרי עד שנמנע ממנו [להתמכר לתענוגות] של הדברים המותרים. הסיבה לכך היא שאדם עלול לחרוג מההנאות של הדברים המותרים ולהתמכר לעניינים אסורים. למשל, אם אדם רוצה שלשונו לא תהיה שקועה בגינופים ובדיבורי עקר, עליו לומר רק את דברי הזכירה האלוקית ועניינים הקשורים לצרכים רוחניים. יש לשתוק בשאר הדברים, אף על פי שהם מותרים (*מובא*), עד שתגמר תאוות הדיבור (הדיבור) והלשון תתרגל לאמת (רגישות באמירת מילים תוך שמירה על מוסר, מוסר ויושר). במקרה זה, אפילו הדיבור יהפוך לסגידה [אלוהית] והשתיקה תהפוך גם היא לסגידה. כזה הוא גם מצב העין. אם הוא רגיל לראות כל דבר טוב, אז יום אחד הוא יסתכל גם על משהו רע. כי הדבר שגורם לתשוקה למה שמותר ומותר, מוליד גם את הרצון לאסור ולרע. מבחינה זו, התאווה היא אחת, וחובה לעצור אותה מאיסור (*חראם*). אם האדם לא יתרגל להסתפק רק בהכרחי, אז התאווה תגבר עליו, והתאווה הזו, שהייתה קשורה בתחילה למותר, תעבור את גבולה ותגיע לאסור. זהו הנזק הקטן ביותר של המותר (*מובא*) וישנם נזקים רבים אחרים מלבדו. בין הנזקים הללו ניתן למנות את העובדה שהעצמי (*נאפס*) מאושר בהנאות ארציות והוא מחפש לעצמו שלווה ושלווה ומשתכר כל כך בשיכרונם (כלומר, בהנאות הארציות) עד שהאדם מתעלם מעצמו ושוכח את עצמו. האושר הזה והשיכרון הנובע מכך, הם רעל קטלני שמתפשט בכל עורקיו והווייתו של האדם ומסיר מליבו את זיכרון האל, את הפחד ממתן דין וחשבון לחיים שלאחר מכן, ואת האירועים המחרידים של יום הדין. מצב זה מכונה "מות הלב".

הטלת משמעת על העצמי: יש מבעלי הלב שבחנו את ליבם ומצאו שבשמחתם בתענוגות העולם הזה, הלבבות מרדנים, סוררים וסוטים מהזיכרון האלוקי, ואילו במצב הצער הם צייתנים, רפויים ונרגשים בזיכרון האלוקי. הם הסיקו מכך שמצב הצער התמידי והריחוק מאמצעי האושר [הארצי החיצוני] [כמו אוכל, שתייה, לבוש, עושר, תהילה, חיי חברה, חומרנות, צריכה בולטת וכו'] הוא הגורם לישועה. לפיכך, הם גרמו לעצמם (*Nufus*) להתרגל לנהוג בסבלנות כלפי כל צורות התאוות והתשוקות, בין אם הן

מותרות (*חלאל*) או אסורות (*חראם*). הם ידעו שיהיה דין וחשבון [אלוהי] על רצונות מותרים ועונש [אלוהי] על תאוות אסורות, והתשוקות המפוקפקות [הנמצאות בתחום האפור שבין המותר לאסור] יהוו סיבה לגינויים. גמול הוא גמול גלוי, בעוד שדין וחשבון ותוכחה הם גם צורות של גמול [נסתרות]. הנשמות המטוהרות הללו ניסו להציל את עצמן מעונש [אלוהי] של דין וחשבון על ידי התרחקות אפילו מהמותר (*חלאל*), ושחררו את עצמן מהמאסר והאחיזה של התשוקות ובכך העניקו לעצמן שחרור נצחי ושליטה על שני העולמות (זה וזה שיבוא אחריו). הם מצאו שלווה פנימית, סיפוק והסתגלות לזיכרון האלוקי, וכדי להרגיל את עצמם לצייתנות, הם טיפלו בעצמם באופן דומה לזה שנעשה עם נץ. כלומר, נץ מוחזק בתחילה בחדר חשוך ועיניו נתפרות כך שלא יישאר רגיל לעוף באוויר. לאחר מכן הוא מכיר את אדונו על ידי האכלתו בבשר כך שהוא מתחיל לזהות את אדונו ומתקרב בריצה לעבר אחד כאשר הוא נקרא. דומה הוא מצב העצמי (*נאפס*). העצמי אינו מתרגל לאדונו (אלוהים) עד שהוא מתעלם מההרגלים [השגויים] הללו, באמצעות בדידות והימנעות, כגון אוזניים המקשיבות לדיבורים מיותרים, עיניים רואות דברים מיותרים, ולשון המוציאה מילים מיותרות ומגנה על [איברים] מפניהם. לאחר שעבר שלב זה, העצמי ניזון מהזנת הזיכרון וההאדרה האלוהיים, כך שהוא מתאהב באדון ובבעליו ומתרגל אליו, וכל ההסתבכויות וההחזקות הארציות מתנתקות. דבר זה קשה לעצמיותו של הנוסע הרוחני (*מוריד*), אך כאשר הוא מתרגל אליהם באמצעות מאמצים רוחניים בלתי פוסקים, אזי אותה בדידות מספקת לעצמי את ההנאה שלו ואותה ניתוק מספקת את מקור הפיתוי [וההעשרה] שלו. מבחינה זו, הנוסע הרוחני דומה לתינוק שנגמל מחלב. בהתחלה התינוק בוכה הרבה בגלל מחסור בחלב כי במשך שנתיים חלב היה התזונה היחידה ועכשיו פתאום נמנע מהתינוק את זה. לכן, התינוק בוכה, עושה התקפים, לא אוכל או שותה כלום אלא מתחיל לאכול בהדרגה מזונות אחרים עד שאפילו המחשבה על חלב מפסיקה להתקיים. האוכל שהתינוק מתעב מתחיל להיות מקובל.

אותו הדבר הוא מצבה של חיית רכיבה. בתחילה, הידוק האוכף, הידוק המושכות והרכבתו קשה מאוד. חיית הרכיבה מעצבנת את הרוכב שלה, אבל אם הרוכב עושה זאת בצורה אינטליגנטית ומרגיל אותו לציוד הרכיבה, המרד שלה הופך לצייתנות. בתחילה, הוא נלכד ונקשר בשרשראות וחבלים, אך בהדרגה הוא הופך להיות כל כך ממושמע שבכל מקום שהרוכב עוזב אותו, הוא אפילו לא זז משם בין אם הוא קשור ובין אם לא. בדיוק כפי שציפורים וחיות מבויתות ממושמעות ומרוסנות, גם העצמי ממושמע. הטלת משמעת על העצמי היא שהוא מרוסן מאושר עם ברכות ותענוגות ארציים, אסור לו לראות אותם ולהשתמש בהם, ומרוסן מכל דבר שלא יעזור לו לאחר המוות, ונאמר לו שאין טעם לאהוב דברים כאלה שאינם יכולים לעזור לאדם בעולם הבא ולהשאיר אותו תקוע בתחנה בדרך [לעבר היעד הסופי של מטרת החיים האמיתית של האדם]. כאשר העצמי מפתח את הוודאות של המציאות הזו שלא משנה כמה אהוב הוא דבר מהעולם הזה, ודאי תהיה פירוד ממנו, אז במקום להידבק בדברים הארעיים והזמניים הללו, הוא מתחבר לדברים נצחיים וקבועים כמו זיכרון אלוקי שיישאר עם האדם גם בקבר ויסיר ממנו את זוועותיו. עם זאת, העצמי מפתח את הוודאות הזו לאחר הפעלת סבלנות במשך כמה ימים (כלומר, קיום ארצי קצר). בהשוואה לחיי הנצח, החיים הארציים נמשכים ימים ספורים בלבד. איננו מוצאים אדם אינטליגנטי שאינו מוכן לסבול את תלאות המסע במשך כמה ימים למען הקלה נצחית ונוחות של השהות [ביעד הסופי] או מוכן ללמוד מיומנות חדשה לכמה חודשים או שנים כדי לחיות חיים שלווים במשך שנים. ניתן לראות שבהשוואה לנצח, חיי העולם הזה אינם דומים אפילו ליום אחד בהשוואה לכל תקופת חייו של האדם. כאשר קשיים, כאבים וייסורים נישאים עבור החיים הללו שהם שווי ערך לכמה ימים [לעומת חיי הנצח שאין להם סוף], מדוע הם אינם יכולים להינשא עבור חיי הנצח?

שיטת ההתמודדות והתרגילים הרוחניים: שיטה זו נפרדת לכל אדם, אלא נכון יותר לומר שכל אדם מכיר את שיטת ההתמודדות הרוחנית והתרגילים בהתאם למזגו (מצב הווייתו הפנימית). אבל זה אותו דבר אצל כל אדם, שכל מה שגורם לאושר מהארציות, צריך להתנתק מזה (כלומר, על ידי ניתוק פנימי של הלב). לדוגמה, מי שמקבל אושר מרכוש חומרי, עושר ותהילה צריך להסיר את אהבתו מלבו, מי

שמקבל אושר מדיבורו הנעים ומנאומיו המרשימים צריך לבטל מחשבות כאלה, מי שמקבל אושר מכוח פוליטי, שליטה, ממשל, מוניטין ושפע של תלמידים צריך לנתק את ליבו ממחשבות כאלה. אם הם אומללים, עצובים ומודאגים בגלל שנמנעו מהם הדברים האלה, הבינו שהקוראן הכריז על אנשים כאלה:

وَرَضُوا۟ بِٱلْحَيَوٰةِ ٱلدُّنْيَا وَٱطْمَأَنُّوا۟ بِهَا

"והם התמודדו עם חיי העולם הזה והתמכרו אליהם [עד כדי כך שהם הפכו למקור הסיפוק שלהם, למרות שזה מזיק להם בתוכנית הכוללת של הדברים]". (קוראן, פרק 10, פסוק 7)

אמצעי ארציות אלה פועלים כרעל קטלני עבור הנוסע הרוחני (*מוריד*). אדם צריך לאמץ את הבדידות לאחר שמתנתק מהם ומנותק מבני אדם, צריך לשמור על הלב כדי שבכל רגע הוא יהיה עסוק בזיכרון ובהתבוננות של אלוהים וצריך לפקוח עין על כל התשוקות, התאוות והרמיזות החודרות לזיכרון ולהתבוננות [הא-לוהית] הזו. יש לסלק את התשוקות, התאוות והרמיזות הללו על ידי סילוק שורשיהם או ביעור האמצעים הגורמים להופעת הרמיזות והתאוות הללו. לאורך כל חייו של האדם, עליו להמשיך באחריות עצמית ובהתבוננות ולהמשיך בתהליך זה של סילוקם והכחדתם. המאבק [הרוחני] והחתירה [לטיהור] העצמי מסתיימים רק במוות [עבור נוסע רוחני אמיתי ונחוש שבאמת אכפת לו מהמאבק הרוחני הזה, שמטרתו להפוך לאדם טוב יותר, נטול כל שליליות וספוג בכל האפשרויות, כדי להשיג את התכלית האמיתית של החיים הללו שתוצאתה אושר נצחי והצלחה אינסופית].

סימנים של מוסר טוב, נימוסים, אופי, נטייה פנימית ואיכויות

יש אנשים שאינם מודעים לפגמים [הפנימיים] שלהם ורואים במאבקם הרוחני הקלוש את היעד האחרון של מסעם [הרוחני] ורואים בהתרחקות מזימה את פסגת המאבק הרוחני. הם מקבלים את הרושם המטעה הזה שהם הטילו משמעת על עצמם והפכו את המוסר, הנימוסים, האופי הפנימי והטבע שלהם לטובים והם אינם זקוקים לשום מאבק רוחני והם אינם זקוקים לשום מאמץ בדרך הרוחנית. כדי להסיר את השאננות של אנשים כאלה, הכרחי למנות את הסימנים של מוסר טוב, נימוסים, אופי פנימי וטבע. בקצרה, עליהם להבין שמוסר טוב, נימוסים, אופי פנימי וטבע הם אמונה, ומוסר, נימוסים, אופי פנימי וטבע רעים הם צביעות. הקוראן מנה את תכונותיהם של המאמינים והצבועים. הם כולם תוצאות ותוצאות של מוסר, נימוסים, אופי פנימי וטבע טובים או רעים. אלוהים אומר בקוראן:

وَعِبَادُ ٱلرَّحْمَٰنِ ٱلَّذِينَ يَمْشُونَ عَلَى ٱلْأَرْضِ هَوْنًا وَإِذَا خَاطَبَهُمُ ٱلْجَٰهِلُونَ قَالُوا۟ سَلَٰمًا ﴿٦٣﴾

وَٱلَّذِينَ يَبِيتُونَ لِرَبِّهِمْ سُجَّدًا وَقِيَٰمًا ﴿٦٤﴾

"משרתיו המיוחדים של הרחמן הם אלה שמתהלכים על פני האדמה בענווה, וכאשר הבורים מדברים אליהם על בורות, הם אומרים 'שלום!' [כדי להפיג את הבורות והרוע שהם נמנעים מלעסוק בהם ולהדוף את כל השכנוע והפיתויים הללו] והם אלה שמבלים את לילותיהם בהשתטחות ובעמידה לפני אדונם [במצב של יראה, יראת כבוד ומסירות בחיפוש אחר פניו, קרבתו ואינטימיות]." (קוראן, פרק 25, פסוקים 64-63)

פסוקים אלה הם הקריטריונים: מי שמצבו הפנימי מוטל בספק, צריך להעריך את עצמו לאור הפסוקים הללו [מהקוראן]. נוכחותן של תכונות אלה היא סימן למוסר טוב, נימוסים, אופי פנימי וטבע והיעדרם הוא

סימן למוסר, נימוסים, אופי פנימי וטבע גרועים. אם יש לאדם חלק מהתכונות הללו וחלקן חסרות, עליו להגן על הקיימות ולשאוף להשיג ולהטמיע את אלה שחסרות. הנביא מוחמד (עליו השלום) הזכיר מספר רב של תכונות של משרתים מאמינים [של אלוהים] ובאמצעותן הצביע על מעלות המוסר, הנימוסים, האופי הפנימי והטבע הטוב. הוא אמר פעם:

لا يؤمن احدكم حتى يحب لاخيه ما يحب لنفسه

"אף אחד לא יכול להיות מאמין (מי שמאמין באלוהים) עד שהוא אוהב לאחיו [או לאחותו] את מה שהוא אוהב לעצמו". (מסורת זו מסופרת ב *חדית'* אוספים *סחיח בוכארי* ו *סחיח מוסלמי* בסמכותו של אנס [יהי רצון ממנו]] [כאן המונח "אח" מתייחס לכל אדם, ובכך נכנס לאנושות כולה בדאגתו של האדם, מה שהופך אותה לראויה לדאגתו ולחמלה.]

من كان يؤمن بالله واليوم الآخر فليكرم ضيفه

"המאמין באלוהים וביום הדין יכבד את אורחו". (מסורת זו מסופרת ב *חדית'* אוספים *סחיח בוכארי* ו *סחיח מוסלמי* על סמכותו של אבו שארח אל-ח'זאא'י [שאללה מרוצה ממנו])

במסורת אחרת נאמר: "[המאמין באלוהים וביום הדין] יכבד את רעהו". (מסורת זו מסופרת ב *אוספי* חדית' *סאחי בוכארי* וסאחי *מוסלמי* על פי אבו הוריירה [שאלוהים יהיה מרוצה ממנו])

במסורת אחרת נאמר:

فليقل خيرا او ليصمت

"[מי שמאמין באלוהים וביום הדין] צריך לדבר טוב או לשתוק". (מסורת זו מסופרת ב *חדית'* אוספים *סחיח בוכארי* ו *סחיח מוסלמי* בסמכותו של אבו הוריירה [שאלוהים יהיה מרוצה ממנו])

במקום אחד, הוא הכריז על אדם בעל מוסר טוב, נימוסים, אופי פנימי וטבע (*איכלאק*) כמאמין. הוא אמר:

أكمل المؤمنين ايمانا احسنهم اخلاقا

"מבין המאמינים, אחד הוא המושלם ביותר באמונה שהוא הטוב ביותר במוסר טוב, בנימוסים, באופי הפנימי ובטבע (*איכלאק*)."

הוא אמר פעם:

اذا رأيتم المؤمن صموتا وقورا فادنوا منه فانه يلقى الحكمة

"אם אתה רואה מאמין שקט ומכובד, אז התקרב למאמין כזה כי הוא מקבל הדרכה [אלוהית] בחוכמה". (מסורת זו מסופרת ב *אוסף* חדית' *אבן מג'ה* על פי אבו ח'אלד [שאלוהים ישמח ממנו])

הוא אמר:

من سرته حسنته وساءته سيئته فهو مؤمن

"מי שמוצא את מעשיו הטובים כטובים ורעים כרוע הוא מאמין". (מסורת זו מסופרת ב *חדית'* אוספים *מוסנד אחמד*, *א-טבראני* ו *חכים* על סמכותו של אבו מוסא אל-אשערי [שאללה מרוצה ממנו])

لا يحل لمؤمن ان ينظر الى اخيه بنظرة تؤذيه

"אסור למאמין (כלומר, אסור) להביט באחיו במבט פוגעני". (מסורת זו מסופרת ב *אוסף* חדית' *אבן אל-מובארק פי א-זוהד*)

עוד אמר:

لا يحل لمسلم ان يردع مسلما

"אסור למוסלמי (כלומר, אסור) לנזוף במוסלמי".

انما يتجالس المتجالسان بامانة الله عز وجل فلا يحل لاحدهما ان يفشى على

"שני אנשים יושבים יחד עם אמון באלוהים. לכן אסור לאדם לגלות לאחרים דבר על אחיו שאולי לא ירצה להתגלות".

יש [אנשים חכמים ומלומדים] שרשמו כסימנים של מוסר טוב, נימוסים, אופי פנימי וטבע שיש לו ביישנות וצניעות (*חיה*), שאינו פוגע באף אחד (כלומר, בשום אדם), הוא צדיק וטהור [בטהרה פנימית של הלב והנפש], הוא אמת, עושה מעשים טובים בשפע, עושה פחות טעויות, מתרחק מדיבורים חסרי תועלת, מכובד, סבלני, אסיר תודה, סובלני, אדיב, רחום ונעים; אינו מדבר רע, מדבר רע, נושך בגב, מתלונן מאחורי גבם של אנשים, פזיז, מטפח איבה, נוהג בקמצנות וקנאה; לא מסכים ואוהב רק למען אלוהים. פעם נשאל הנביא מוחמד (עליו השלום) על סימניו של מאמין וצבוע והוא השיב:

ان المؤمن همته فى الصلاة والصيام والعبادة والمنافق همته فى الطعام والشراب كالبهيمة

"שאיפותיו ושאיפותיו של המאמין הן בתפילות, בצום ובעבודת אלוהים, ושאיפותיו ושאיפותיו של הלא-מאמין הן באכילה ושתייה כמו בקר".

דברי הקדמונים המלומדים: חאתם אל-עאסם (אלוהים ירחם עליו) אמר: "המאמין עסוק לחלוטין בהתבוננות ובהפקת לקחים [מהתרחשויות סביבו ומאירועי העבר לעצמו או לאחרים] והצבוע עוסק בתאוות בצע ובתקווה לחיים ארוכים [הגורמים לחוסר רצון לעשות את הדברים הנכונים]; מאמין הוא ייאוש מכל אדם אחר מלבד אלוהים [מכיוון שאלוהים הוא היחיד שיכול להועיל ולהזיק, וכל אחד וכל דבר כפוף לרצון האלוהי, וכל ההתרחשויות בחיינו ובסביבתנו הן אך ורק על פי הרצון האלוהי למטרה

שנקבעה על ידי אלוהים שרוב או כל בני האדם עשויים לראות או לא לראות את חוכמתה] בעוד שחסר אמונה מפחד מכל אחד אחר מלבד אלוהים. המאמין אינו מוכר את אמונתו [תמורת רווח חומרי וגשמי זעום] ומבזבז את רכושו החומרי ואת חייו [בעבודת ה' כדי לזכות באושר נצחי] בעוד שהצבוע אינו מייחס חשיבות לאמונתו בפני העושר. המאמין בוכה גם לאחר שעשה מעשים טובים [בגלל יראת ה' וחסרונות במעשיו הטובים שאולי אינם עומדים בקנה אחד] ואילו הצבוע מחייך גם לאחר שעשה עבירות [שכן הוא נמצא תחת ההנחה המוטעית שאין למעשיו הרעים תוצאות שליליות המזיקות לעצמו ולמעמדו לפני ה']. המאמין זורע זרעים [של הטוב] אך עדיין מפחד מהתוצאות [בגלל חסרונות במעשיו שאולי לא יובילו לקבלה אלוהית] ואילו הלא מאמין אינו זורע זרעים [של הטוב] אלא מבזבז אותם ועדיין יש לו ציפיות טובות. המאמין מזהיר את הצדק ומזהיר מפני רע ופועל לשיפור ותיקון יצירותיו של אלוהים בעוד שצבוע מפיץ רוע.

המבחן הראשון של מוסר טוב, נימוסים, אופי פנימי וטבע הוא להישאר סבלני כלפי התנהגויות, גישות ונימוסים רעים של אחרים. אם אדם חושד במוסר, נימוסים, אופי פנימי ונטייה גרועים מאחרים, אז הבן שהוא עצמו בעל תכונות אלה. מוסר טוב, נימוסים, אופי פנימי וטבע הוא השם של להישאר סבלני לנוכח כאב שנגרם על ידי אחרים ולהישאר סובלני כשהם נותנים זמן קשה. פעם הנביא מוחמד (עליו השלום) כיסה את עצמו בצעיף עבה מנג'ראן והלך למקום כלשהו עם אנס בן מאלכ (שאלוהים ישמח ממנו). הם נתקלו בבדואי (ערבי מדברי שנחשב בדרך כלל לגס רוח, מחוספס וחסר תרבות) שתפס קצה של הצעיף ומשך אותו כל כך חזק עד שהצעיף סביב צווארו של הנביא התהדק ובסופו של דבר חנק אותו. הבדואי שאל: "הו מוחמד! תן לי קצת ממה שאלוהים נתן לך!" הנביא (עליו השלום) הביט בו וחייך וביקש שיינתן משהו לבדואים. (מסורת זו מסופרת ב *אוספי* חדית' *סאחי בוכארי* וסאחי *מוסלמי* בסמכותו של אנס בן מאלכ [שאלוהים ישמח ממנו]). כאשר שבט קורייש (שאליו השתייך הנביא מוחמד [עליו השלום]) הרגיז אותו והכה אותו, במקום להתלונן, הוא התחנן כך:

اَللّٰهُمَّ اغْفِرْ لِقَوْمِيْ فَإِنَّهُمْ لَا يَعْلَمُوْنَ "הו

אלוהים! סלח לעם שלי כפי שהם לא יודעים". (מסורת זו מסופרת ב *חדית'* אוספים *אבן חיבאן* ו *באיהאקי* בסמכותו של סהל בן סעד [שאלוהים ישמח ממנו]]

בשל המוסר, הנימוסים, האופי הפנימי והטבע המפוארים הללו, הקוראן שיבח את הנביא מוחמד [עליו השלום] כדלקמן:

وَإِنَّكَ لَعَلَىٰ خُلُقٍ عَظِيمٍ

"אין ספק, אתה נמצא בגדולתם של מוסר מצוין, נימוסים, אופי פנימי וטבע".

יוסף בן אסבט (אלוהים ירחם עליו) [קדוש גדול וגנוסטי] אמר: "ישנם עשרה סימנים למוסר טוב, נימוסים, אופי פנימי וטבע: התנגד [לאחרים] לעתים רחוקות, השתמש ביופי של צדק [במגעים עם אנשים], לא לנקום, לתעב דברים רעים, לקבל התנצלויות ותירוצים, לגנות את העצמי, לפקוח עין על פגמיו של עצמך לעומת אלה של אחרים. להתייחס לכל אדם צעיר או מבוגר בחום ובחיבה, ולנהל שיחה רכה ועדינה עם כל מי שנמוך או גבוה [בספקטרום החברתי]". מישהו שאל את סהל אל-תוסטרי [קדוש גדול וגנוסטי]: "מה זה מוסר יפה, נימוסים, אופי פנימי וטבע?" הוא השיב: "הדרגה הנמוכה ביותר שלה היא לא לנקום ולשאת צער שנגרם על ידי אחרים בסבלנות, לרחם על העושק ולבקש [מאלוהים] את סליחתו". מאירועים כאלה נלמד שעצמיותם של הקדושים הללו הגיעה לדרגת מתינות באמצעות קפדנות רוחנית בלתי פוסקת, ונטהרו מתכונות כמו רמאות, חוסר יושר, איבה וקנאה, והם היו מרוצים ואסירי תודה על

גורלו של אלוהים בכל הנסיבות. הגעתו של האדם לדרגה זו היא אמת המידה העליונה של המוסר, הנימוסים, האופי הפנימי והטבע היפים. שיאם של המוסר, הנימוסים, האופי הפנימי והטבע הגרועים הוא בכך שהאדם כועס על גזרתו והחלטתו של אלוהים ונלחם נגד הגורל שנגזר על ידי אלוהים (כלומר, עליו לשאוף לשנות את המצב הרע בו הוא נמצא בסבלנות ובחתירה מתמדת תוך סבלנות והכרת תודה לרצון ה' מבלי לחוש קוצר רוח ותלונה על הגזירה הא-לוהית). אף על פי כן, אלה הם כמה סימנים של מוסר יפה, נימוסים, אופי פנימי וטבע. אל לו להטעות אדם שישותו הפנימית נעדרת סימנים אלה להאמין שיש לו מוסר, נימוסים, אופי פנימי וטבע טובים. העצמי של האדם (*נאפס*) חולה ויש לרפא אותו באמצעות מאמצים רוחניים וקשיים כדי להגיע לדרגה הגבוהה של מוסר יפה, נימוסים, אופי פנימי וטבע שיש למקורביו של אלוהים (*מוקרבין*) ואלה המסורים לחלוטין לאמת וכתוצאה מכך הגנוסיס האלוהי (*סידיקין*).

חינוך וחינוך ילדים ותרבות וייפוי המוסר, הנימוסים, האופי, הנטייה הפנימית והתכונות שלהם

אימוץ שיטה יעילה לאימון ילדים הוא חשוב והכרחי ביותר. מפני שהילד הוא בטחון ה' בידי ההורים, ולבו של הילד הוא כמו מראה יפה, נקייה ופשוטה, שאמנם היא נטולת כל סוג של רשמים וצורות, אך מסוגלת לקבל את ההשפעה של כל סוגי הרשמים וההשפעות, והיא יכולה להיות נוטה לכל דבר. לכן, אם הרגלים טובים מוטמעים בילד ואם הוא מקבל הדרכה בידע, אז הילד לאחר שזכה בתזונה מצוינת (חינוך) כזה, משיג את ההצלחה האמיתית של החיים האלה ושל העולם הבא. בהצלחה זו, הוריו ומוריו של הילד זכאים להשתתף בגמול [מאלוהים על גידולו הטוב של הילד]. ואם הרגלים רעים מוטמעים (מטפחים) בילד ו[אם] הילד נשאר ללא הפרעה (ללא השגחה/חופשי) כמו חיות, אז הילד נהרס לאחר שנעשה לא מנומס. נטל החטא [של רשלנות כזו] נופל על האפוטרופוס והמטפל (של הילד). אלוהים, המרומם, אמר:

يَٰٓأَيُّهَا ٱلَّذِينَ ءَامَنُواْ قُوٓاْ أَنفُسَكُمۡ وَأَهۡلِيكُمۡ نَارٗا

"הו המאמינים! הצילו את עצמכם ואת משפחותיכם מאש הגיהינום". (קוראן, פרק 66, פסוק 6)

וכאשר האב מציל את בנו מאש העולם הזה, אזי בעדיפות ראשונה, חובה עליו (חובה) להציל את בנו מאש העולם הבא (אש הגיהינום), והדרך היחידה לעשות זאת היא ללמד את הילד נימוסים וציוויליזציה, ולחנך אותו למוסר הטוב ביותר ולהגן עליו מפני חברים וחברים רעים ולא לתת לתשוקה כי היופי הפיזי, השמלות היפות, הקישוטים, הקלות הפיזית וחיפוש הנוחות מתיישבים בלבו, אחרת, הילד לאחר שיגדל, יבזבז את חייו היקרים בהשתוקקות ובחיפוש אחר הדברים הנמוכים הללו ויהרס אותם לנצח. במקום זאת, חובה על האב לשמור על השגחה וטיפול קפדניים מגיל צעיר מאוד.

נחיצות וחשיבות המזון המותר (חלאל): לגידול הילד ולהנקה, [בהיעדר האם או בתרבויות שבהן נעשה הסדר נפרד למטרה זו] יש למנות אישה בעלת אופי ודתיות טובה, שאוכלת מזון חוקי (*חלאל*) בגלל החלב היוצא ממזון לא חוקי, אין בזה שום שיפור או ברכה, במקום זאת, אם הילד גדל עם חלב שמגיע ממקורות לא חוקיים (*חראם*), אז הרוע מחלחל לתוך הסיב עצמו (תודעה/פסיכולוגיה/הוויה פנימית) של הילד, ובגלל זה, הטמפרמנט של הילד נוטה למעשים שטניים (רעים). וכאשר [ההורה מרגיש] שהילד מסוגל להבחין בין הטוב לרע, אז צריך להתחיל בחינוך שלם של הילד. [שלב זה בחיי הילד] מסומן על ידי הופעת הסימנים הראשוניים של ביישנות (*חיה*/צניעות), מכיוון שכאשר הילד, שמבין את הכבוד והכבוד העצמי שלו, מתחיל להרגיש ביישן ובגלל הביישנות מתחיל לעזוב לעשות דברים

מסוימים, אז זו רק התוצאה של אור האינטליגנציה המופיע באדם. זה [הופעת אור האינטליגנציה] קורה במידה כזו שאדם מתחיל לחשוב על דברים מסוימים כטובים ועל דברים מסוימים כרעים, ומתחיל לחוש בושה לגבי מעשים מסוימים ועצם ההבנה הזו של הביישנות (*חיה*) היא טובה עצומה לילד על ידי האל המרומם. וזה סימן ברור שטוען (מראה בבירור) את המתינות שלו את ערכי המוסר ואת טוהר הלב. במקום זאת, עלינו לחשוב על כך כך, שהמודעות הזו של מימוש הטוב והרע [אצל הילד], היא בשורה משמחת מהטבע (כלומר, אלוהים) שילד זה, בהגיעו לגיל ההתבגרות, יהיה בעל אינטליגנציה מושלמת. לכן, ילד עם ביישנות (*חיה*/צניעות), לעולם לא צריך להיות חופשי (משוחרר), אלא במקום זאת, תוך שימוש בביישנות (*חיה*) ובהבחנה [בין טוב לרע], יש לספק לו הכשרה מלאה.

הסבר על נימוסי האכילה: התשוקה הרעה הראשונה ששולטת בילד, היא תאוות הבצע לאכול יותר, ולכן הכרחי מאוד ללמד את נימוסי האכילה. לדוגמא, לאכול אוכל רק ביד ימין, לומר "*ביסמיללה*" בהתחלה, לאכול מהחלק הקדמי [של הצלחת], לחכות שאחרים יתחילו לפני, לא להתחיל לבהות באוכל [כשאחרים מתחילים קודם], אפילו לא לבהות באחרים שאוכלים. לא לאכול בחיפזון מיותר, ללעוס את האוכל כראוי, שלא להכניס ברציפות [או בחיפזון] פיסות מזון לפה [אלא לעשות זאת בהדרגה], שלא ללכלך את היד והבגדים באוכל. לפעמים יש להאכיל את הילד רק בלחם כדי שלא יחשבו שהקארי [ללכת עם הלחם] הוא הכרח כדי שלא יוכל אפילו להסתדר בלעדיו. כמו כן, אדם (הורה או אפוטרופוס) צריך לספר בפני הילד על הלא רצוי לאכול יותר מדי. יש לומר לילד לא ללכת אחרי הילדים שאוכלים יותר מדי, ויש לשבח את הילדים שאוכלים פחות ומאומנים היטב בפני הילד. יש להפנות את תשומת לבו של הילד להקרבת המזון למען אחרים [שמזלם פחות טוב] על ידי דאגה לצרכי חבריו [שעשויים להיות זקוקים יותר לצרכי החיים הבסיסיים]. יש לפתח אצל הילד את ההרגל לא לדאוג יותר מדי לאוכל [משובח] ולהסתפק באוכל פשוט.

הסבר על נימוסי הלבוש: באופן דומה, במקום בגדים צבעוניים ומשי, יש לפתח בלב הילד את האהבה והרצון לבגדים פשוטים ופשוטים. יש להטביע בדעתו שלבוש בגדים כאלה אינו ראוי ואנשים אדוקים מתעבים דרכי לבוש כאלה. דברים כאלה (תוכחות) צריכים להיאמר לילד מפעם לפעם בצורה כללית. וזוהי חובה על ההורים שכאשר הם רואים לפניהם ילד כלשהו לבוש בשמלות משי או בצבעים עזים, עליהם להביע את מורת רוחם [מדרכי הלבוש הללו] בפני הילד ולהחדיר את חוסר רצויים [ללבוש כזה] בלב הילד. ההורים צריכים להגן על ילדם מפני מפגש עם כל אותם ילדים שרגילים לשגשוג, מחפשים נוחות (אורח חיים נוח) ומתלבשים בגאווה. הם (ההורים) צריכים גם להגן על הילד מחברתם של כל אותם אנשים שמספרים לילד סיפורים על דרכי פינוק כאלה [כמו חיפוש נוחות, לבוש גאה וכו']. כל ילד, שנותר ללא השגחה [בדברים כאלה] במהלך צמיחתו הראשונית (גידול), לאחר שגדל, הופך בדרך כלל לחסר נימוס, שקרן, גנב, מספר מעשיות, עקשן (עקשן), דברן רע, סרקסטי, ערמומי, רמאי וטיפש. המקור היחיד להגנה על הילד מכל הרעות הללו הוא חינוך וחינוך טובים, לאחר מכן, יש להכניס את הילד לבית ספר כדי שילמד את הקוראן *והחדית'* (מסורות הנביא מוחמד [עליו השלום]), ירכוש ידע על התנאים, הביוגרפיה והמסורות של עבדי האל הצדיקים, כך שמגיל צעיר, אהבת הקדושים (שאלוהים ירחם על כולם) מתבססת בלב האדם. יתר על כן, הגן על הילד מפני שירה רומנטית ומשוררים בעלי אוריינטציה רומנטית וגם גרום לאדם להתרחק מאותם סופרים החושבים ששירה כזו היא סימן לחיי הלב ולעדינות התפיסה [או הביטוי], משום שדברים כאלה זורעים את זרעי השחיתות (*פסד*) והרוע במוחם של הילדים.

שיטת שכנוע הטוב והתוכחה מפני הרע: בכל פעם שהילד מפגין תכונה טובה או מפגין מעשה ראוי לשבח, אז האב צריך לשבח את הילד ולתת לו מתנה כזו שתשמח את הילד וצריך לשבח את הילד בפני אחרים. אם הילד עושה משהו הפוך [לתכונה או לפעולה הראויה לשבח], אז ראוי להראות חוסר מודעות לכך ו[האב] לא צריך להעליב או להשפיל את הילד ולא להדגיש את הפגם. במקום זאת, האב [או

ההורה] אפילו לא צריכים ליידע את הילד שהוא בכלל חושב שלילד יש אומץ לעשות דבר כזה לפניו, במיוחד במקרה שבו הילד עצמו מנסה לכסות ולהסתיר את הפגם. הסיבה לכך היא שגילוי הטעויות [של הילד] לפעמים הוא הגורם לילד להיות נועז יותר עד כדי כך שלאט לאט ובהדרגה לא אכפת לו אפילו שהפגמים שלו יתגלו. גם לאחר שנקט אמצעי זהירות נבון כזה, אם הילד עושה שוב את אותו הדבר [הרע], אז ראוי לגעור בו בפרטיות ויש לגלות לו את אשמת המעשה הרע ולומר לו: "היזהר! לעולם אל תעשה את הדבר הרע הזה שוב. חס וחלילה, אם מישהו ימצא את זה, אז תושפל לעיני העם", [וכו' וכו' וניתן להסיק מכך אמירות נוספות].

נזיפות מוגזמות: אך יש לזכור כי הילד אינו ננזף יתר על המידה, מכיוון שזה יוצר אצל הילד הרגל להקשיב לגינוי ולנזיפה ומגביר אצל האדם את האומץ לבצע עוולות. ולאט לאט ובהדרגה, ערך התוכחות יורד מלבו של הילד. באופן דומה, האב צריך שכאשר הוא מדבר עם הילד, הוא ישמור על יראת הכבוד שלו [בלב הילד] ורק לעתים רחוקות יגער בו, והאם תגרום לו לפחד מהאב כשהילד עקשן ותמנע ממנו לעשות דברים רעים.

נימוסי שינה: יש לומר לילד לא לישון במהלך היום כי זה יוצר עצלות, אך אין למנוע מאדם לישון בלילה. עם זאת, עדיין יש למנוע מהילד לישון על מיטה רכה כדי שאיברי גופו של הילד יתחזקו והגוף לא יתעוות, שבגללו הילד לא יוכל לחיות ללא נוחות. במקום זאת, יש להנחיל לילד את ההרגלים של שינה על מיטות קשות, לבישת בגדים פשוטים, אכילת אוכל פשוט. צריך למנוע מהילד לעשות דברים בצורה חשאית כי הוא יודע שזה רע, לכן הילד מסתיר את זה. אם מתעלמים מזה, אז הילד יפתח את ההרגל לעשות דברים רעים.

באופן דומה, יש להנחיל לילד את ההרגל ללכת במהלך היום ולהתעמל כדי שלא יהפוך לרדום ועצלן. עם זאת, יש לנקוט בזהירות מירבית כדי שהילד לא יחשוף את הראש, הברכיים, הירכיים וכו'. יתר על כן, הילד לא צריך ללכת מהר מדי ולא צריך לשחרר את הידיים [שזה סימן לעצלות], אלא צריך לשמור את הידיים קרוב לגוף ולהיות פעיל.

איסור גאווה וגאווה: יש לאסור על הילד להתגאות בכל דבר מרכוש הוריו, מאכלים, בגדים, אפילו מדבר כמו לוח כתיבה ודיו. במקום זאת, ההרגל להתייחס לכל הילדים האחרים בענווה, כבוד, כבוד ולנהל שיחה טהורה (נקייה/מתורבתת), צריך להיות מוטמע באחד מהם ואסור לאפשר לו לקחת שום דבר מילדים אחרים. אם מדובר בבן להורים עשירים, יש להסביר שהכבוד והמעמד הם בנתינה ולא בלקיחה, אלא יש בלקיחה [מאחרים] שפלות, השפלה והשפלה. אם זה ילד להורים עניים, אז צריך ללמד את האדם שלהיות בעל תאוות בצע ולקחת משהו מאחרים זה גורם לעלבון ולהשפלה של עצמו, וזה המאפיין של כלב שהוא ממשיך לכשכש בזנבו ולחמדן לפרוסה [של מזון]. באופן דומה, יש לגרום לילד לשנוא זהב וכסף ויש לגרום לו לפחד מאהבת הדברים הללו יותר מאהבת נחשים ועקרבים. זאת משום שהאהבה ותאוות הבצע של זהב וכסף גורמות הרבה יותר נזק לילדים ולמבוגרים מאשר נזקי הרעל [של נחשים ועקרבים].

נימוסים של מפגש עם אנשים וניהול שיחות: יש ללמד את הילד לא לירוק בפומבי, לא לחטט באף, לא לפהק מול אף אחד, לא להפנות את הגב לאף אחד, לא לשבת ברגליים משוכלות, לא לשבת תוך כדי הנחת כף היד מתחת לסנטר או תוך כדי תמיכה בראש בידיים כי כל אלה הם סימנים לעייפות ועצלות, במילים אחרות, יש אפילו ללמד את הילד את אופני הישיבה הנכונים. יש לרסן את הילד מלדבר יותר מדי ויש להטביע בבירור במחשבתו שכל אלה הם דברים מבישים ואינם מעשה ידיהם של ילדים

מנומסים. יתר על כן, יש לאסור לחלוטין על הילד להישבע אמת או שקר, כדי שלא יפתח הרגל לקלל מילדות. באופן דומה, יש למנוע מהילד להתחיל בשיחה תחילה ולהחדיר בו את ההרגל הזה שצריך לדבר רק כדי לענות על [שאלות] וגם זה צריך להיות פרופורציונלי לשאלה [שנשאלה]. כאשר מישהו מדבר אל הילד אז צריך להקשיב בתשומת לב רבה וצריך לקום כדי ליצור יותר מקום למבוגרים ואז לשבת מולו בנימוסים נאותים. יש למנוע מהילד דיבור חסר תועלת, דיבור מלוכלך, קללות, האשמות, התעללות מילולית ויש לאסור עליו לפגוש אנשים שעושים את הדברים הללו מכיוון שהתכונות הרעות של ילדים אחרים, בהכרח משפיעות על הילד [בצורה רעה]. והסוד האמיתי של חינוך ילדים טמון בהגנה על הילדים מפני חברים רעים.

סבלנות וסובלנות: הכרחי גם שכאשר המורה מטיל משמעת על הילד, אז הילד לא יצעק ולא יצעק ולא יבקש תמיכה ממישהו, במקום זאת, [הילד] צריך לנהוג בסבלנות ובסובלנות. כדי לגרום לילד להבין זאת, יש לומר לו שסבלנות היא דרכם של האמיצים ולצעוק, לצעוק ולבכות הם מעשיהם של חסרי הכבוד.

חשיבות ויתרונות של תרגילים גופניים: לאחר סיום לימודיו, יש לאפשר לילד לעסוק בספורט טוב, בעזרתו ניתן להיפטר מהעייפות מבית הספר ולהירגע. אבל אסור לתת לילד לשחק עד כדי כך שהוא מתעייף בגלל המשחק עצמו. מכיוון שכדי להפסיק לחלוטין את הילד מלשחק ופשוט להשאיר אותו תחת לחץ הלימודים, הופך את הלב למת, הופך את האינטליגנציה לחסרת תועלת ומאמללת את חייו, בשל כך, הילד מתחיל לחפש תירוצים להיפטר מהלימודים.

נימוסים של כיבוד זקנים: חשוב ביותר ללמד את הילד ציות להורים, למורים ולכל מי שמבוגר ממנו בגילו, בין אם הוא קרוב משפחה ובין אם לאו. וצריך לומר להם להסתכל עליהם בעיניים של כבוד וצריך לנטוש את המשחק מולם. כאשר הילד מגיע לגיל ההתבגרות, אין לאפשר לו להתעצל בניקיון (היגיינה אישית) וטהרה ואין להתעלם ממנו בשל החמצת תפילות. בימים מסוימים של *הרמדאן* (חודש הצום), יש להכריח את הילד [לפני הגיעו לבגרות מינית] לצום בימים מסוימים ויש להרחיק אותו ממשי וללבוש זהב וכסף. במידת הצורך, יש להסביר לילד את הגבולות האלוהיים (הגבולות) והחוקים האלוהיים ויש לגרום לו לפחד מגניבה, הכנסות ומזון לא חוקיים, הפרת אמונים, חוסר יושר, חוסר בושה וכל הדברים הרעים שנולדים בטמפרמנט (אישיות) של הילד בגיל ההתבגרות. כאשר החינוך של ילד מהילדות [המוקדמת] יהיה כזה, עד שהילד יגיע לגיל ההתבגרות, הוא יוכל להבין בבירור את הסודות והחוכמה שמאחורי העניינים הללו. בשלב זה [של הילדות או הנעורים] יש להסביר שכל מזון מותר (*חלאל*) שיש בו, גם הוא כמו תרופות, וכל מטרתן היא שבני האדם, לאחר אכילתם יוכלו להיות צייתנים לקב"ה.

ארעיות העולם: כמו כן, יש להטמיע בבירור במוח [של הילד] שהעולם עצמו אינו התכלית [של חיינו] ו[העולם] אינו אמיתי, חסר קביעות ויש לו סוף. המוות שם קץ לברכות [החומריות] הללו והעולם הוא רק מקום שאנו עוברים בו [לקראת חיי נצח]. זה לא מקום של סיפוק ו[אינו] מקום להתיישב בו. אבל העולם של העולם הבא הוא התחנה האמיתית של שלום ושלווה ומקום של שקט וסיפוק והמוות, בכל עת, אורב למארב, כדי לשים קץ לחיי העולם.

מיהו אינטליגנטי? במציאות, אינטליגנטי הוא זה שמספק את בירת ההסתמכות (האספקה הדרושה למסעו של האדם לעולם הבא) ומעשים טובים מעולם בן תמותה זה לחיי הנצח של העולם הבא, כך שהאדם משיג דרגה גבוהה של קבלה בפני אלוהים, הנשגב והברכות הבלתי מוגבלות של גן העדן. אם

החינוך הראשוני של הילד היה טוב, הרי שבמהלך גיל ההתבגרות, דיון זה יתגלה כמשביע רצון לעצמי (*נאפס*) ויעיל, וייחרט על הלב כמו כתובת [בל תימחה] על האבן ובכך מבשר טובות עבור הילד.

בניגוד לכך, אם ההתפתחות הנפשית (האינטלקטואלית) של הילד הייתה מתנהלת בקווים הלא נכונים, אזי התכונות של רוע, חוסר בושה, תשוקה לאכול יותר מדי, תאוות בצע לשמלות נאות, ראוותנות וקישוטים, עליזות, יהירות וגאווה, היו נולדות באדם, ולבו של האדם יסרב לקבל עובדה זו (כלומר, הארעיות של חיי העולם הזה והצורך לעבוד למען חיי העולם הבא) כמו הקיר היבש מסרב לקבל אדמה יבשה (כלומר, לימודים כאלה לא ידבקו לליבו של הילד). לסיכום, אלו הם העניינים הראשוניים שיש לטפל בהם עד תום.

טבעו של הילד וחובת ההורים: מכיוון שהרכב ליבו של הילד הוא כזה שיוכל לקבל את ההשפעות של הטוב והרע, הצודק והרע, זוהי אחריותם של האב והאם להטות את הילד לטוב או לרע (ע'זאלי אינו נותן בחירה בעניין זה, אלא במקום זאת, לעודד את ההורים להטות את הילד לטוב, אחרת, הילד ייטה אוטומטית לרע בגלל רשלנות ההורים). הנביא מוחמד (עליו השלום) אמר:

كل مولود يولد على الفطرة فابواه يهودانه او ينصرانه او يمجسانه

"כל ילד נולד על טבע מולד אמיתי [שעליו אלוהים ברא את האנושות כולה, כך שהוא נולד במצב של נטייה לאמונה באלוהים, מסירות לאמת ולצדק, כל מה שטוב וחיובי, שלום והרמוניה עם כולם, וכמיהה להגיע למקורו השמימי באמצעות מצב של גנוסיס המוביל להארה פנימית ולשחר של אמיתות נצחיות] אבל הוריו ממירים את דתם ליהודי, נוצרי או מאגי (רמז למסורות דתיות ואידיאולוגיות מגוונות הקיימות בעולם, ובכך מעצב את האדם לתוך ההקשר הדתי, האידיאולוגי, התרבותי, הגיאוגרפי והאינטלקטואלי שלו)". (מסורת זו מסופרת ב *אוספי* חדית' *סאחי בוכארי* וסאחי *מוסלמי* על פי חברו הנבואי אבו הוריירה [שאלוהים ישמח ממנו])

הוכחה היסטורית להשגת התוצאות הטובות ביותר בזכות חינוך טוב: השייח' סאהל בן עבדאללה תוסטרי (שאלוהים ירחם עליו) אמר: "כשהייתי בן שלוש, נהגתי לקום בלילה כדי לראות את הרוחניות של תפילות *התהג'וד* (הנעשות בחלק האחרון של הלילה המומלצות מאוד להתקדמות רוחנית בדרך האל) של דודי מצד אמי מוחמד בן סוואר (שאלוהים ירחם עליו) עליו). פעם אחת אמר לי: האינך עוסק בזכירת ה' הנשגב אשר ברא אותך? שאלתי, 'איך אני צריך לזכור את אלוהים?' הוא אמר, 'בלילה, כאשר אתה מחליף צד [במיטה לפני השינה], דקלם רק את הדברים הבאים בלבד, שלוש פעמים מבלי להזיז את לשונך:

אללה מאיה, אללה נזירון אילאיה, אללה שהידי

אלוהים איתי, אלוהים צופה בי, אלוהים מולי'.

עשיתי את זה במשך כמה לילות, ואז הודעתי לו על זה והוא אמר, 'עכשיו כל לילה, תעשה את אותו הדבר שבע פעמים'. עשיתי את זה והודעתי לו על כך והוא אמר, 'עכשיו תעשה את זה אחת עשרה פעמים'. עשיתי את אותו הדבר וכתוצאה מכך התחלתי להרגיש את הטעם והמתיקות שלו בליבי. כאשר עברה שנה ופעלו על כך [כל לילה], הוא אמר, 'את הזיכרון שלימדתי אתכם, עליכם לזכור אותו

היטב, ולהמשיך לפעול על פיו עד שתמותו. זה יהיה מקור תועלת עבורך בעולם הזה ובעולם הבא". המשכתי לעשות זאת במשך כמה שנים, עד שהתחלתי להרגיש את טעמו (השפעתו העמוקה) בשקעים העמוקים ביותר של ישותי. ואז יום אחד הוא אמר, 'הו סאהל! אלוהים, כשהוא נמצא עם מישהו, שהוא צופה בו [בכל רגע ורגע], שהוא נמצא מולו, האם אותו אדם יכול אי פעם להמרות את פי אלוהים, המרומם? היזהרו! לעולם אל תעבור על אלוהים ואל תמרה את פיו!' לכן התחלתי לחיות בהתבודדות. אחר כך הוא ניסה לשלוח אותי לבית ספר, אבל אמרתי, 'אני מרגיש סכנה שתשומת הלב שלי [כלפי אלוהים] תתחלק. אבל זה יהיה טוב יותר, אם תוכל לקבל את ההתחייבות הזו מהמורה שאלמד איתו זמן מה, אז אחזור במהירות לעסוק בזיכרון האל'.

אחר כך הלכתי למורה וכשהגעתי לגיל שש או שבע שיננתי את כל הקוראן בעל פה. תמיד צמתי ועד גיל שתים עשרה, לחם השעורה היה המזון העיקרי שלי (תזונה). בתקופה זו, כשהייתי בן 13, היה לי צורך ללמוד (לברר) על עניין דתי מסוים, ואז ביקשתי ממשפחתי לאפשר לי לנסוע לבוצרה [בעיראק] כדי שאוכל לשאול את המלומדים שם על העניין הזה. לכן באתי לבוצרה ושאלתי את המלומדים שם בעניין זה, אך אף אחד מהם לא סיפק אותי. לאחר מכן, נסעתי לעבאדאן כדי להיות בנוכחות השיח' חביב חומזה בן עבדאללה עבאדאני (שאלוהים ירחם עליו) ושאלתי אותו על אותו עניין דתי שעליו הוא השיב לי תשובה מספקת. לאחר מכן המשכתי לשהות במחיצתו זמן רב כדי להפיק תועלת רוחנית (*פאיד*) מ[ספרו] '*מלפוזאת אל-קדסיה*' שלו והמשכתי ללמוד ממנו נימוסים [רוחניים]. אחר כך חזרתי לטוסטר וחילקתי את התזונה שלי כך ששעורה בשווי *דירהם* (מטבע ישן) הייתה נטחנת עבורי ומכינים לי לחם. בכל לילה, בזמן *סוחור* (ארוחה לפני עלות השחר לפני תחילת הצום), נהגתי לאכול *אאוקיה* אחת (יחידת מידה ישנה המקבילה לאונקיה אחת כיום) מהלחם מבלי להשתמש בקארי איתו. לפיכך, *דירהם* אחד [שהוא סכום קטן מאוד] הספיק לי לכל השנה.

התקדמתי עד כדי כך שנהגתי לשבור את הצום לאחר שלושה לילות (כלומר היה צם ברציפות שלושה ימים ולילות), ואחר כך לאחר חמישה לילות, ואחר כך לאחר שבעה לילות, ואז הגעתי בהדרגה לעשרים וחמישה לילות. המשכתי כך במשך עשרים שנה ברציפות. אחר כך הסתובבתי בעולם במשך שנים רבות וחזרתי לטוסטר. נהגתי להתפלל ולהתפלל כמעט כל הלילה".

האמאם אחמד (שאלוהים ירחם עליו) אמר: "מעולם לא קיבלתי שום הוכחה לכך שהוא (הכוונה לשיח' צאהל תוסתרי [שאלוהים ירחם עליו]) השתמש אי פעם בקארי [עם הלחם שלו כשהוא אכל]". [ע'זאלי (אלוהים ירחם עליו) לא הזכיר את המסורת הזו כדי שגם אנו מגדלים כך את ילדינו במונחים של תרגילים רוחניים אינטנסיביים והישגים יוצאי דופן של סיבולת גופנית שביצע שייח' סאהל (עליו השם) מילדותו המוקדמת. מטרתו של ע'זאלי באזכור זה היא לחדד את הנקודה שאם ההורים עושים סידורים נאותים לחינוך נכון של הילד, אז הילד יכול להגיע לפסגת הפוטנציאל האנושי, אחרת תרגילים וקשיים רוחניים ופיזיים אינטנסיביים כאלה אינם נחוצים ונדרשים לכולם].

פרטים על התנאים ליציאה למסע הרוחני, תחילת המאבק הרוחני והתפתחות הדרגתית של המחפש הרוחני בדרך הרוחנית

ויש לדעת, שמי שמתבונן בעולם הבא בוודאות דרך הלב, נעשה בעולם הבא, נאבק עליו, צובר תלות בו, הולך בדרך המובילה אליו, ולא נשארת בלבו חשיבות לתענוגים ולברכות הארציות. אם למישהו יש פנינה ומבטו נפל על תכשיט יקר, הפנינה עוזבת את הלב והאדם רוצה להשיג את התכשיט במקום הפנינה. מי שאינו חפץ בעולם הבא או במפגש עם אלוהים, דומה למי שמגדיר פנינה קטנה כעדיפה על התכשיט היקר בשל חוסר אמונה באלוהים וביום האחרון. טיפשות זו יכולה להיעשות רק על ידי מי

שמבטו הוא רק על התכשיט ולא על המציאות של התכשיט. אדם כזה כמובן יחשוב על פנינה קטנה כיקרת ערך ולא יראה שום חשיבות של התכשיט. עם זאת, לא ניתן להגיע לאלוהים ללא מאבק רוחני וחציית הדרך הרוחנית (*סולוק*) שאינה אפשרית ללא כוונה. המכשול הגדול ביותר בדרך הכוונה הוא היעדר אמונה. האמונה נעדרת במי שזוכר (אלוהים). מדריכים רוחניים ומלומדים צריכים להראות את דרך האמת ולומר לבני האדם שהעולם הזה הוא בעל ערך מועט, אין לו קביעות, וחיי העולם הבא הם בוודאי חשובים, אלא שיש להם קביעות, נצחיות ונצח, ושהאנשים שקועים בחוסר תשומת לב [לתכלית ולמשמעות האמיתית של חייהם והדרך להשגתה], שקועים בתאוות ותשוקות, לא מודעים לתועלת ולנזק האמיתיים שלהם ושיכורים לחלוטין במצב של חלום. לא נמצאים מלומדים כאלה שיכולים להעיר אותם מתרדמתם, להרחיקם מתאוותיהם ותאוותיהם, ולהזהירם מראש מפני רשלנותם וחוסר תשומת לבם [של תכלית אמיתית, משמעות חיים ודרך לאושר נצחי ולהצלחה אינסופית].

אם אדם מתעורר במקרה מתרדמת חוסר תשומת הלב שלו, הוא אינו מוצא דרך לצאת מחשכת הכופר והצביעות, והוא מועד ונופל בכל צומת ובכל מקום [בחייו] בגלל בורותו [של ידיעת רווחתו והצלחתו האמיתית]. אם אדם כזה שואל את המלומדים על הדרך [החוצה מהחושך הסובב את האדם, לחיים של הארה פנימית אמיתית ושלווה], אז הם אינם מסוגלים לענות על שאלה כי הם עצמם עבדים של תשוקות ותאוות שפלות והם שבויים של תאוות מהעצמי הנמוך (*נאפס*). חולשת הכוונה, חוסר ההיכרות עם הדרך והטעיית המלומדים הם הגורמים שבגללם הדרך אל ה' נטולת עוברי דרך, הולכים רוחניים וחותרים. כאשר המטרה [ומשמעות חייו של האדם והדרך להשגתם] נסתרת מן העין, נעלם המדריך להוביל אל המטרה [האמיתית] [ותכלית החיים] שלו, העצמי [הפנימי] נשלט על ידי שטויות ותאוות עיקשות, והמחפש [את האמת, ההדרכה וההארה הפנימית] מתמכר לחוסר תשומת לב, אז כיצד יוכל למצוא את הדרך? אם הוא נמצא [במקרה] ואדם עשה צעד לקראתו, כיצד יגיע ליעד כאשר הוא אינו יודע אפילו כיצד לצעוד בדרך?

התנאים ליציאה למסע הרוחני: אם אדם נבון ומכוון בכוחות עצמו או על פי שכנועו של מישהו, ויש לו כוונה לעולם הבא, אז עוד לפני שהוא עושה צעד, עליו לברר את התנאים ליציאה למסע הרוחני. לפני היציאה למסע הרוחני, יש צורך במילוי התנאים הבאים:

בראש ובראשונה, התנאי ליציאה למסע הרוחני הוא להסיר את כל הצעיפים (דברים שמסתירים ומטשטשים) שהוא מוצא בינו לבין האמת. בני האדם מנועים מלחוות את האמת בשל צעיפים רבים המושרשים בינם לבין האמת. אלוהים אומר:

وَجَعَلْنَا مِنْ بَيْنِ أَيْدِيهِمْ سَدًّا وَمِنْ خَلْفِهِمْ سَدًّا فَأَغْشَيْنَاهُمْ فَهُمْ لَا يُبْصِرُونَ

"ואנחנו שמנו מחסום בפניהם, מחסום מאחוריהם ועם זה, הקפנו אותם מכל הכיוונים, ולכן הם אינם יכולים לראות [את אור האמת, וזה נעשה בגלל חוסר תשומת הלב שלהם עצמם כלפי חיפוש האמת ומעשיהם השגויים]". (קוראן, פרק 36, פסוק 9)

סוגי צעיפים: בין המחפש הרוחני לאמת יש ארבעה צעיפים (מכשולים המעכבים את האמת ומטשטשים את הדרך הנכונה בחיים המובילה להשגת תכלית אמיתית של החיים, הארה פנימית, אושר נצחי והצלחה אינסופית): עושר, תהילה, הליכה עיוורת וחטאים. מסך העושר מתפוגג כאשר הוא יוצא מרשותו של המחפש ונשאר רק לפי צרכיו של האדם. גם אם יישאר אצל המבקש דירהם שהוא מעבר לצרכיו, לבו יישאר קשוב אליו, *הדירהם* ישלוט בלב והוא לא יוכל לנטות אל ה'. מסך התהילה מתרומם

כאשר המחפש מתרחק ממקומות של תהילה וסמכות, הופך את הענווה והענווה להרגל, מעדיף את חיי האנונימיות, נשאר מנותק מסיבות התהילה, ועושה מעשים מהסוג [בגבולות החוק וההגינות הא-לוהיים] המעוררים סלידה באדם ממנו. מסירים את מסך החסידה העיוורת על ידי הנחת המנטליות המוטה כנגד אסכולות שונות של הלכה וטיעונים אלוהיים [באופן דומה נגד מסורות דתיות שונות] ורק מוודאים שאין אלוהים מלבד אלוהים ומוחמד (עליו השלום) הוא שליח האל. הכרחי לביטוי מעשי של האמת והאמיתות של הדברים הללו לנתק את כל היחסים מכל דבר וכל יצור שנחשב ראוי לסגידה מלבד אלוהים, במיוחד [לנתק את כל היחסים] עם האל העצמי [של האדם] (*נאפס* או אגו), שכן ל"אלוהים" הזה ניתנת חשיבות רבה וכל פקודה שלו נשמעת וכל מחווה שלו נכנעת על ידי הרכינת ראש אליו. אם ההצהרה הזו של אחדות האל ואחדותו תאושר כך, אזי כל האמונות הנובעות מהליכה עיוורת [של אידיאולוגיות שונות] יבוטלו. הדבר מושג באמצעות מאבק רוחני וחתירה (*מוג'האדה*) ולא באמצעות ויכוחים וויכוחים [עם אנשים]. אם דעות קדומות וחוסר סובלנות שולטים באדם ו[כתוצאה מכך] אינו מוכן להקשיב לשום דבר בניגוד לאמונותיו [האהובות והיקרות] אזי זוהי אחיזת החנק של ההליכה העיוורת וקשה מאוד לצאת מאחיזת החנק הזו. אין זה תנאי להיות מחפש להיות חסיד אדוק של אסכולה מסוימת, אלא מעריץ וחסיד של אסכולה כלשהי יכול לעבור את נתיב היציאה למסע הרוחני. מסך החטא אינו מוסר עד שאדם חוזר בתשובה [לאלוהים על כל עוונותיו], מביע חרטה וחרטה על כל חטאי העבר ומחזיר את זכויותיו של כל מי שדיכא [על ידי גזל זכויותיו]. מי שרוצה להתוודע לסודות ולחוכמה הפנימית של הדרך לאלוהים (*דין*) באמצעות הארות רוחניות וגילויים (*מוקשאפה*) מבלי לחזור בתשובה על חטאיו, דומה למי שרוצה להבין את המשמעויות והכוונות של הקוראן מבלי ללמוד ערבית בעוד הקוראן הוא בערבית. לא ניתן להבין אפילו פסוק אחד מהקוראן מבלי ללמוד ערבית, והבנת סודותיו, דקויותיו וחוכמתו קשה עוד יותר בשל כך. באופן דומה, לפני שצועדים בגיא החתירה הרוחנית, חובה לדבוק בלימודי החוק האלוהי [לנהל את חייו החיצוניים באמצעות מעשים של עבודת ה' ומגעים חברתיים עם כל בני האדם]. היצמדות מוחלטת לחוק האלוקי לניהול החיים החיצוניים, מביאה לפתיחת דלתות הסודות הא-לוהיים ומעיינות האמיתות הנצחיות נובעים החוצה.

הצורך במדריך רוחני מושלם: הדבק בכל ארבעת התנאים הללו ונמנע מתאוות העושר והתהילה דומה למי שמתנקה לאחר שהתלכלך בזוהמה ולאחר שביצע היטהרות (*וודו* - פעולת טיהור פיזית שהיא תנאי הכרחי לקיום תפילות) הופך להיות זכאי להתפלל. עם זאת, זכאות זו אינה מספיקה לביצוע תפילות. במקום זאת, לפעמים צריך מנהיג קהילה (*אימאם*) שבהנהגתו ניתן לבצע תפילות. כמו כן, לא מספיק לקיים ולפעול על פי ארבעת התנאים הללו, אלא יש צורך גם במורה או מדריך רוחני (*סקיך*) שיוכל להדריך ולגרום לאדם ללכת בדרך הישר של הדרכה. הדרך לאלוהים (*דין*) היא מורכבת וקשה ביותר ומוקפת מכל עבריה בשפע של דרכים שטניות (מרושעות) [המובילות להרס עצמי]. אם לא נמצא אף אחד (מדריך רוחני), ייתכן שהשטן יבוא להנהגה ולהדרכה, שינסה להסיט את האדם מדרך ההדרכה הישרה להוביל אותו בדרכו שלו. הליכה בדרכים מסוכנות ללא מדריך [רוחני] כמוה כיציאה למסע של מוות [רוחני]. אותם אנשים שיש להם ביטחון בעצמם במידה כזו ומתחילים לצעוד בנתיב בעצמם הם כמו צמחים הגדלים על שביל. חייהם יכולים להיות קצרים, וחייהם יכולים להסתיים בכל עת [עקב הליכה בנתיבים שגויים בחיים שעלולים להזיק]. אם הם ישרדו, הם לא יוכלו לשאת פירות [בדרך הרוחנית שבתורה יש לה השלכות על פעולות חיוביות ומועילות בחייו החיצוניים של האדם].

לאחר שארבעת התנאים הללו מתקיימים, הדבר החשוב ביותר הוא קיומו של מורה רוחני מושלם (*שיח' אל-כמיל*) שהווייתו מחייבת את האדם בביטחון כמו סומא שיש לו אמון מלא בחברו והולך אחריו מבלי לדאוג למלכודות הדרך. זה צריך להיות מצבו של המחפש הרוחני (*מוריד*) שמוסר את עצמו למדריך הרוחני ועושה את מה שהמדריך אומר לו לעשות [בגבולות החוק האלוהי - מדריך רוחני אמיתי לעולם לא ילך נגד הציוויים האלוהיים של החוק המפחיד ויעריך אותו ביותר] ויש לו את הוודאות הזו שגם אם המדריך הרוחני טועה, זה לא יפגע באחד וזה יתברר כמועיל לאחד. הטעות של המדריך הרוחני עדיפה

על הליכה בדרך הרוחנית לבד [ללא מדריך רוחני המשתמש בהשערות ובמחשבות של האדם עצמו כמדריך] ולהסתכן בבחירת הדרך [הרוחנית] הנכונה [שכן מורה רוחני מושלם מונע מהאדם לצעוד צעד אחד קדימה עם כמה צעדים אחורה בדרך הרוחנית].

תפקידי המדריך הרוחני: כאשר מחפש רוחני הופך מישהו למדריך ולמנהיג [בדרך הרוחנית] אז חובה על המדריך לספק [למחפש הרוחני] מקלט בטוח [מבחינת לימוד רוחני יעיל, הדרכה ועזרה] ולעשות סידורים להגנת המחפש הרוחני במבצר כה חזק שאליו לא מגיעות צעדיהם של שודדי הכבישים והשודדים. למקדש ומבצר בטוחים כאלה יש ארבע חומות מקיפות אותה: בדידות, דממה, רעב וערות [בניגוד להימצאות בחברת אנשים, במצב של חיפזון ותנועה מתמידים, שבעים ומתמלאים, וישנים שעות ארוכות, שכן אלה הם מכשולים עיקריים בדרך הרוחנית]. מטרתו של המחפש הרוחני היא תיקון הלב [הידוע גם כזיכוך וטיהור הנשמה, כך שהוא הופך להיות מסוגל לשבור את הכבלים המחזיקים אותו ולגרום לו לעלות למחוזות הגבוהים יותר של הקיום, לרפיון מעכירות, לאושר נצחי ולניצחון אינסופי מהלחץ של הכישלונות היומיומיים והנתפסים בתחום החומרי] כך שהראייה האלוקית [בעין של הנשמה] מתאפשרת והאדם מגיע לקרבה האלוקית. ארבעה דברים שהוזכרו לעיל נחוצים כדי להשיג מטרה זו. הרעב מפחית את זרימת הדם ללב, מה שבתורו מוסיף לו בהירות ובהירות זו היא אור הלב. הרעב מפחית את הקשיות בלב ונולדות בו ענווה, חמלה ורכות שבתורו הוא המפתח לגילוי רוחני (*מוקשאפה*), בעוד שהקשיחות היא צעיף כלפיו. צמצום זרימת הדם מצמצם את המעברים של האויב [האמיתי] [של המין האנושי, כלומר, השטן], מפני שעורקים עמוסים בתאוות ותשוקות הם המעברים שלו, ודרך הדם בעורקים האלה הוא מסתובב בכל הגוף. ישוע (עליו השלום) אמר לחבריו: "שמרו על לבכם רעב, אולי תוכלו לראות את אדונכם". סאהל בן עבדאללה טוסטארי (אלוהים ירחם עליו) אמר: "*עבדאל* (אחת הקטגוריות הגבוהות ביותר של קדושים וגנוסטים) נוצר על ידי ארבעה דברים: רעב, ערות, שקט ובדידות". השפעת הרעב על הארה והארה של הלב היא עובדה שאין להכחישה. הניסיון מעיד על כך. פרטים יינתנו בפרק "לשבור את שני הרצונות" (פרק 3).

ערות מביאה גם לצליעה, ברק והארה בלב. כאשר אור זה מוסיף על האור שנוצר על ידי הרעב, הלב הופך להיות ככוכב בהיר או מראה מלוטשת המשקפת את היופי האלוקי ובה עדות למדרגות נשגבות של העולם הבא, ומתרחשת אפלות, השפלות ומלכודות של הקיום הארצי. לאחר עדות זו, לא נותרת חשיבות לארציות בעיני המחפש הרוחני והאדם מתמקד לחלוטין בעולם הבא [שהוא היעד הסופי של הקביעות והנצח במסעה של הנפש האנושית כשהיא מתקדמת מרמת קיום אחת לאחרת]. השינה [בהגזמה] הופכת את הלב לקשה ומת, אבל אם זה לפי הצורך, אז מתגלים בו סודות העולם הנסתר. כתוב באיכויותיהם של *האבדאל* (קדושים וגנוסטיקנים ברמה רוחנית גבוהה מאוד) שהמזון שלהם הוא רעב, הם ישנים רק כשהכי זקוקים להם, ומדברים רק בהתאם לצורך שעוזר להסיר את העייפות שמקבלים מהזיכרון וההתבוננות האלוהיים. השקט והשקט מחזקים את הלב ומובילים לקפדנות (*Wara'*) וליראת אלוהים (*Taqwa*).

מלוא התועלת של הבדידות מושגת כאשר העיניים והאוזניים, שהן דלתות הלב, עצומות ושום דבר לא מפריע לעיסוק הלב. הדמיון של הלב בגוף הוא כמו מאגר מים שנפלו לתוכו מים מלוכלכים מכל עבר. מטרת המאבק והחתירה הרוחנית היא לסגור את כל התעלות המובילות מים מזוהמים [למאגר המים, כלומר ללב] ולחפור את מאגר המים עמוק כדי שלא יהיה צורך במקור חיצוני כלשהו [למים], אלא המים עצמם נובעים מתחתית המאגר. כדי להפוך את המאגר לעצמאי במים, יש צורך לרוקן לחלוטין את מאגר המים המלוכלכים וזה יכול לקרות רק כאשר כל התעלות המובילות למאגר סגורות. אם מישהו רוצה להשאיר את התעלות פתוחות [להזרמת מים מלוכלכים למאגר] ולאחסן מים טהורים ומתוקים במאגר, אז זה די בלתי אפשרי. ערוצי הלב [המוליכים לתוכו טומאות וזוהמה] הם חושים. הדרך לעצור את החושים היא לאמץ בדידות בבית חשוך, ואם אין חדר חשוך, יש לשבת שם עם בד על הראש. אדם

מקשיב לקול האמת בבדידות ורואה את הוד ההשגחה האלוהית. אל הנביא מוחמד (עליו השלום) הגיע ופנה קול האמת הזה במצב זה ממש [של בדידות והתבוננות רוחנית לפני תחילת נבואתו]. התוצאה של הסבר זה היא שארבע התכונות הללו של רעב, ערות, שקט ובדידות הן מקלט לנוסע רוחני. אדם יכול להגן על עצמו מפני שודדים ושודדי הדרך [הרוחנית] [המובילה לאלוהים] באמצעות [ארבעה] האמצעים הללו.

תחילת החתירה בדרך הרוחנית (*סולוק*): לאחר מילוי כל התנאים הללו, יש להיכנס לנתיב החתירה בדרך הרוחנית (*סולוק*) ולהיות מודע לכך שיש הרבה קניונים (או נקיקים) קשים בדרך שיש לחצות כדי להתקדם. קניוני הדרך אל ה' אינם אלא התכונות [הפנימיות השליליות והרעות] של הלב המעוררות תאוות ארציות. חלק מהקניונים הללו ענקיים שקשה לחצות וחלקם קטנים שקל לחצות. הרצף [הנכון] לחציית הקניונים האלה הוא לחצות קניון קל, אחר כך קניון קצת קשה מהראשון, ואז קשה יותר [וכן הלאה]. תכונות אלו הן הסודות והסימנים לאותם מחסומים שנחצו בתחילת המאבק הרוחני כמו נטייה לעושר, תהילה, יצירות וחטאים. בדיוק כפי שהאינדיקציות של המחסומים הללו מנותקות מהישות החיצונית [של העצמי], כך יש לעקור אותן מהישות הפנימית [של העצמי]. אבל זה דורש מאבק רוחני ארוך. כתבתי זאת בעבר שהמאבק הרוחני האמיתי הוא ההתנגדות של הרצונות והתאוות [של העצמי הנמוך].

כאשר לבו של הנוסע הרוחני מתרוקן מתאוות ותאוות, ולא נותר בלב דבר המתנגד למאמצים רוחניים, אזי המדריך הרוחני (*מורשיד* או *שייח'*) צריך להשגיח כל הזמן על לבו של הנוסע הרוחני [שהוא במקרה מורה הדרך של התלמיד או *המוריד*] ולמנוע ממנו דבקות חיצונית מוגזמת או תפילות (*עבר*). במקום זאת, יש להזהיר את האדם להסתפק בחובות [דתיות] (*פרעיד*) ומעשים נבואיים (*סונאן*) [הנמוכים מרמת החובות הדתיות ונחשבים כחיקוי למעשי החסידים והמסירות של הנביא שהם מעל ומעבר למעשי הפולחן המחייבים]. לכל היותר, המדריך הרוחני צריך לומר לאדם את הזיכרון שהוא סיכום של כל הזיכרונות והליטניות, כלומר, כאשר הלב מתרוקן מכל דבר אחר מלבד אלוהים, האדם צריך לבקש מהנוסע הרוחני לזכור את השם העליון "אללה" (כלומר, שמו הפרטי האחד והיחיד של אלוהים, בעוד ש"אלוהים" הוא דרך כללית ספציפית להתייחס לישות העליונה שהיא האדון, בורא, מקיים ומפרנס את כל מה שהוא יצר). עם זאת, אין להכריח אדם לעשות את הזיכרון הזה כל עוד הלב נוטה לעבר מכשולים אחרים של הדרך הרוחנית (*עלאיק*). זו הסיבה ששיבלי (עליו השלום) נהג לומר לתלמיד שלו: "אם קורה בלבך משהו שאינו אלוהים בין יום שישי הזה לאחריו, אז אל תבוא לבקר אותי ביום שישי הבא". הקפדה כזו אינה מושגת ללא שליטת הכוונה האמיתית לחצות את הדרך הרוחנית ולהגיע לאהבה אלוקית. הלב הוא נטול מלבד אלוהים, כאשר אין אפילו מחשבה אחת בלב שאינו אלוהים, והאדם הופך לאוהב אמיתי כל כך, שמלבד ההתבוננות האחת, לא נשארות הרהורים אחרים. אם הנוסע הרוחני מגיע למצב פנימי כזה, על המדריך הרוחני לאפשר לו לשבת בפינה בבדידות ולמנות מישהו שיביא אוכל מותר. חובה שהאוכל יהיה מותר, מפני שיסוד הדרך אל ה' הוא אכילת מזון מותר [בניגוד למאכל אסור כמו זה שנרכש באמצעים לא חוקיים ובלתי מוסריים, כגון שוחד, סחיטה, גניבה, מרמה וכדומה, או בכסף שהושג שלא כדין או מהסוג האסור על פי התורה הקדושה].

לאחר שנתן לאדם רשות להתבודד, מדריך רוחני צריך לומר לאדם לעשות זיכרון אלוהי (*ד'כר*) שבו הלב והלשון נשארים שניהם מפונקים במלואם, כגון "*אללה, אללה*" ("*אללה*" הוא שמו הפרטי האחד והיחיד של אלוהים), "*סובחאנאללה*" (השבח לאלוהים שהוא מעל לכל הפגמים, החסרונות, השגיאות וכל מה שפגום, נתעב ושלילי), וכו. יש להתמיד בזיכרון זה עד כדי כך שתנועת הלשון תיפסק, ונראה שהיא נמשכת על הלשון ללא כל תנועה מכוונת. תפילה זו צריכה להימשך עד כדי כך שכל השפעת הלשון שנותרה [על הזכירה הא-לוהית] תחדל להתקיים, ורק צורת המילה [של השם העליון] תישאר בלב. אז

יגיע שלב [באמצעות מאמץ בלתי פוסק במאמץ רוחני זה] שבו אפילו צורת המילה נמחקת מהלב ונשארת רק המציאות של משמעותה. זה קורה באופן כזה שהמשמעות נשארת עם הלב כל הזמן ולעולם לא נעלמת, ובנוכחותה, אפילו המחשבה על משמעות אחרת לא מתרחשת בלב.

כאשר הלב מתמכר למשהו, לא משנה מה הוא, לא נותר בו מקום לשום דבר אחר מלבד זה. לפיכך, אם הלב עסוק בזיכרונו של אלוהים והוא האחד שמחפשים אותו כמו גם את מטרתו, הלב יהיה נטול כל דבר אחר מלבד אלוהים. לאחר שהגיע לשלב זה, על הנוסע הרוחני (*סאליק* או *מוריד*) להשגיח בקפדנות על ליבו ולהשתדל שלא לאפשר אפילו לדמיון של שום דבר אחר להיכנס ללב - לא קשור להווייתו ולא קשור לאף אחד [או שום דבר] אחר. כי אם הלב נוטה לצד כלשהו, הוא יהיה חסר זכר אלוקי, אף על פי שזה קורה לרגע, זה הפסד גדול. יש להימנע מאובדן מסוג זה. מצב הלב ברמיזות הוא, שאם נפטרים מרמזים חיצוניים וממקדים את הלב בדיבור אחד, אז גם זה יהפוך למקור לרמיזות כמו: "מה הדיבור הזה?", "מה פירושו?", "למה זו עבודת ה'?". רמז זה יפתח את הדלתות או הדאגות והשטן ייכנס [ללב] עם רמיזות חדשות. הם יכללו רמיזות שיובילו את האדם מביטחון האמונה להרס הכפירה, מאור הדרך הנבואית (*הסונה*) לחושך של עניינים חדשים וחידושים באמונה (*בדעה*, כלומר, עניינים המזיקים לאמונתו של האדם מכיוון שהם סטיות מהלימוד הטהור, המקורי והאמיתי של האמונה). אם הנוסע הרוחני פעיל [בשמירה מפני הפרות כאלה לאמונתו] ושומר בקפדנות על דרכים המביאות רמיזות כאלה, אז אין סכנה לפגיעה כלשהי.

שני סוגים של רמיזות: רמיזות שמטייל רוחני נתקל בהן, הן משני סוגים. כמה רמזים הם אלה שלגביהם ניתן לומר בוודאות שאלוהים חופשי מהם לחלוטין [מכיוון שהם אינם תואמים את ההוד והיופי האלוהיים] אך השטן עדיין מנסה להחדיר אותם ללב. הדרך להגן על עצמך מפני מזימות כאלה של השטן היא לעסוק בזיכרון האלוהי. אלוהים אומר:

وَإِمَّا يَنزَغَنَّكَ مِنَ ٱلشَّيْطَٰنِ نَزْغٌ فَٱسْتَعِذْ بِٱللَّهِ ۚ إِنَّهُۥ سَمِيعٌ عَلِيمٌ

"אם אתה מתחיל לקבל מחשבה רעה מהשטן, חפש מקלט באלוהים. אכן, הוא שומע ויודע כל". (קוראן, פרק 7, פסוק 200)

עוד אמר:

إِنَّ ٱلَّذِينَ ٱتَّقَوْا۟ إِذَا مَسَّهُمْ طَٰٓئِفٌ مِّنَ ٱلشَّيْطَٰنِ تَذَكَّرُوا۟ فَإِذَا هُم مُّبْصِرُونَ

"אכן, מי שיש לו יראת אדוקות, יראת ה' ויראתו, כאשר הוא נתקל בסכנה מאת השטן (מחשבה רעה, רעה ושלילית), מיד הוא עוסק בזכירה אלוקית ועיניהם נפקחות לפתע (במצב של מימוש רוחני פנימי המשמש גם כמחסום והגנה מפני כל מה שמזיק לאדם)". (קוראן, פרק 7, פסוק 201)

הסוג השני כולל רמיזות כאלה שיש בהן היסוס וספק. אי אפשר לומר עליהם בביטחון מלא שאלוהים חופשי מהם. כאשר נתקלים ברמיזות כאלה, במקום לקבל החלטה בעצמו, על הנוסע הרוחני לשאול את דעתו של המדריך הרוחני. לא זו בלבד, אלא שהאדם צריך לחלוק את מצב הלב עם המדריך הרוחני בין אם זה עייפות או התמרצות, נטייה למשהו או אמת הכוונה [לחצות את הדרך הרוחנית], בקיצור, כל מצב [פנימי] [של הלב] צריך להיות משותף עם המדריך הרוחני כדי שיוכל לרשום תרופה [למצבים פנימיים של הלב הזקוקים לריפוי]. כמו כן, אין לחלוק אותם עם אף אחד אחר מלבד המדריך הרוחני, שצריך גם להשגיח לעומק על מצבו [הפנימי] של ההולך הרוחני (*מוריד* או תלמידו של התלמיד בדרך הרוחנית) ולקבל החלטה [בדבר ריפוי המצבים הפנימיים השליליים וגורמי הנזק] על פי התבונה וראיית הנולד [של הנוסע הרוחני]. אם המדריך הרוחני רואה שהרשות להתבוננות והתבוננות פנימית תגרום לנוסע הרוחני

להיות מודע אוטומטית לאמת, אז יש לשים אותו על הנתיב הזה ולומר לו לשמור על נצחיות ההתבוננות [הרוחנית] הזו כדי שההארה האלוקית תופיע מאלוהים ומגלה את המציאות. עם זאת, אם נתפס שהנוסע הרוחני לא יוכל למצוא את הדרך בעצמו והאמת לא תתגלה לו באופן אוטומטי, אז המדריך הרוחני צריך להפחית את הספקות ולהודיע לאדם על המציאויות שהוא מסוגל לסבול, לייעץ לו ולהתחשב בסטנדרטים שלו (יכולות נפשיות ורוחניות). הציגו כמה טיעונים. המדריך הרוחני לא צריך להשתמש בהדגשת יתר כדי להבין את העניינים [הרוחניים], במקום זאת, כל מה שצריך לומר או לייעץ צריך להיעשות בטוב לב ובקלות, מכיוון שדרך זו [של התעלות רוחנית לשכינה] היא מפרכת מאוד ועמוסה בסכנות קטלניות. חלק מהנוסעים הרוחניים מוקפים במחשבות מזיקות במהלך הפעילות הרוחנית של הזכירה וההתבוננות הא-לוהית, וכתוצאה מכך מאבדים את היכולת לחשוף את המציאות באופן רוחני. כתוצאה מכך, הם מתחילים לחצות נתיב חסר תועלת [שבו זמנם ומאמציהם מתבזבזים] ומתקרבים לאבדון. זהו אובדן גדול. מי שליבו פנוי לעסוק בזיכרון האלוקי וגם המכשולים לכך אינם קיימים, עדיין לפעמים מסתבך במחשבות מזיקות דומות. נוסע רוחני דומה לנוסע בספינה הנתונה בסכנות. אם אדם בורח, הוא הופך למלך הדרך [הרוחנית]. אם אדם לא יכול לברוח, הוא נהרס [במונחים של הפסד במאבק להתעלות רוחנית כדי להשיג את מטרת חייו וכתוצאה מכך אושר נצחי וניצחון אינסופי].

לאחר שאמונה ואמונות בסיסיות הקשורות למעשי פולחן חיצוניים נרכשו על ידי הליכה (*תקליד* או הליכה אחר אחרים עם ידע), יש לעסוק במעשים ישרים [הקשורים לעבודת ה' ולשירות הזולת]. ישנן סכנות רבות בפעולה בכל דרך אחרת. זו הסיבה לכך, יש אנשים שסברו שחיוני שהמדריך הרוחני ישתמש בתובנות [ובאינטואיציות] שלו כדי למצוא את המצב [הפנימי] של תלמידיו (נוסעים רוחניים). אם אדם אינו אינטליגנטי ויש לו אמונות בעניינים חיצוניים [הקשורים למעשים חיצוניים של עבודת אלוהים בניגוד לעניינים רוחניים פנימיים], אז במקום לעסוק בזיכרון האלוקי, עליו להיות מעורב במעשי הלל חיצוניים ואוורד בלתי פוסק , או להיות מעורב בעבודת אלה שהקדישו את עצמם לזיכרון ולהתבוננות א-לוהית כדי שגם הוא יוכל להשיג את ברכותיהם. בעודו עוסק כל הזמן בזכירה הא-לוהית, הנוסע הרוחני [שעלה מעל לרמה של עבודת אלוהים החיצונית בלבד והולך בעקבות אחרים במעשים חיצוניים] חווה מצבים פנימיים טובים ו[אפילו] הישגים יוצאי דופן [כמו ניסים] מתחילים להתרחש באמצעות אחד. מצבים פנימיים אלה והישגים יוצאי דופן אלה גורמים לנוסע הרוחני הבלתי ראוי [בשל איכותו הרוחנית הנמוכה והיותו מתחיל בדרך הרוחנית] לעסוק בצדקנות, יהירות עצמית, התפארות ואושר [על כך שהוא נעלה על אחרים בהערכתו ובדעותיו השגויות]. יש לזכור שתנאים ומצבים אלה הם מכשולים לשאיפות רוחניות. אם הנוסע הרוחני נעשה קשוב אליהם והאדם עצמו שוקע במצבים אלה, אז זה יגרום להפרעה בנתיב הרוחני, במקום לחשוש שהנוסע הרוחני יפסיק להתקדם בדרך הרוחנית. וטוב שיישאר כל ימי חייו כאדם צמא, שאינו יכול להשביע אפילו ממי האוקיינוס כולו [כי שביעות הרצון העצמית מעכבת ומעכבת את ההתקדמות הרוחנית והשלמות].

בירת הנוסע הרוחני היא סיום מערכת היחסים (כלומר, היאחזות בלב) עם הנבראים [כלומר, עם כל דבר ודבר אחר מלבד אלוהים, שכן ההיאחזות בהם מובילה בסופו של דבר לאכזבה והתפכחות בשל ארעיותם והיעדר כוחם האמיתי], היאחזות באלוהים (הבורא) ובדידות [כדי לאפשר זאת כפינוק הלב בפאר, הזוהר וההדר של העולם הורגים את כל השאיפות הרוחניות]. נוסע [רוחני] אחד אמר: "שאלתי עבדאל (גנוסטיקן בעל הישגים רוחניים גבוהים מאוד) על דרך החקירה. הוא ענה: 'אתה חי בעולם כמו שמטייל מתגורר במקום כלשהו'. ביקשתי ממנו: 'אמור לי את המעשה שבגללו לבי נשאר תמיד עם אלוהים'. אמר לו: אל תסתכל על הנבראים, שההסתכלות בהם היא חושך. עניתי: 'זה הכרחי'. הוא ענה: 'אל תקשיב לדיבורים שלהם כי זה גורם לקשיחות הלב'. אמרתי: 'גם זה הכרחי'. הוא ענה: 'אל תנהל איתם שום עסק כי זה גורם לפחד'. אמרתי: 'גם זה הכרחי, כי אני מבלה את חיי ביניהם. איך זה אפשרי שלא יהיה לך שום עסק איתם?' הוא השיב: 'אל תחיה איתם. לחיות איתם זה הרס'. עניתי: 'גם המחלה הזו לא הולכת לעזוב'. הוא אמר: 'אתם מסתכלים על האנשים האדישים והאדישים, מקשיבים

לדיבורים של בורים, מנהלים מגעים עם אנשים חסרי תועלת (אנשים בעלי שאיפות רוחניות נמוכות או ללא שאיפות רוחניות שחברתם אינה מועילה לאדם) ועדיין רוצים שלבכם יישאר עם אלוהים? זה לעולם לא יהיה אפשרי'".

הרמה הגבוהה ביותר של מאבק רוחני: הרמה הגבוהה ביותר של מאבק רוחני היא שהנוסע הרוחני (*מוריד*) מוצא את ליבו נוכח בכל רגע ורגע, עם אלוהים, ודרגה זו אינה יכולה להיות מושגת עד שליבו מתרוקן מכל דבר אחר מלבד אלוהים, וזה לא אפשרי ללא מאבק רוחני ארוך [ונחוש]. כאשר לא נותר דבר בלב האדם זולת זכר ה', מתגלה לו הוד ההשגחה האלוקית, אור האמת זורח עליו, ומתגלות כל הדקויות של העולמות העליונים שאי אפשר להסביר את תכונותיהם. ומכל מקום אם יש חסד אלוקי מיוחד על ההולך ברוחניות (*מוריד*), ונתגלה כל דבר מהעניין הנ"ל, יש לשמור על מצב רוחני כזה [שהוא לא יסולא בפז]. לאחר שהגיעו לדרגה [גבוהה] כזו של מצב רוחני, שודדי דרכים רבים מעכבים את דרכו של האדם (התקדמות והתעלות בדרך הרוחנית). שודד הדרכים הגדול ביותר [המעכב את מסעו הרוחני] הוא שהאדם מתחיל לספר מצבים [רוחניים פנימיים] כאלה [לציבור הרחב] כתוכחות ועצות ונעשה משתוקק בלהט לדרשות ולנאום בציבור [כאשר הוא מפתח את ההנחה השגויה והמצב ההזוי הזה שהיעד הסופי בדרך הרוחנית הושג עכשיו והגיע הזמן לחלוק את ההישגים הרוחניים הפנימיים שלו בצורה של מצבים פנימיים גבוהים עם הכלל ציבור. זה נעשה לעתים קרובות מתוך מחשבה לעזור להם, אבל במציאות, העצמי הנמוך (*נאפס*) מחפש נחמה, תהילה, יוקרה, כבוד וכתוצאה מכך התרוממות רוח ויתרונות חומריים [עוינים לרוחניות של האדם].

תחביב זה מספק הנאה בלתי ניתנת לתיאור לעצמי הנמוך (*נאפס*). זה [במציאות] לא תענוג, זה שיכרון. האדם שקוע לחלוטין בתחביב זה במצב של התעלמות מוחלטת מהתועלת והנזק של האדם. לא זו בלבד, כדי להפוך את הדרשות לאפקטיביות ומקובלות יותר, מתמכרים לבחירת מילים [יפות ומרשימים], לשיח צבעוני, וכדי לספק את הדחף להפגין ידע, מחפשים סיפורים, דוגמאות וראיות מהקוראן *ומהחדית'* ומציגים אותם בפני הקהל. לפעמים השטן מכניס זאת לראשו: "העבודה הזו שלכם גדולה ועצומה, נאומיכם מחיים לבבות מתים, צעיפים של חוסר תשומת לב [לקראת מטרת החיים האמיתית והמאמצים הרוחניים הדרושים להשגתה] מתרחקים. אתה מתווך בין אלוהים למשרתיו, אתה לא מזמין את יצירי אלוהים לטוב לכל רווח או מניע נסתר אלא רק עושה זאת ברוח של אמת וכנות". הונאה זו של השטן מתגלה כאשר מישהו אחר מבני דורו של הנוסע הרוחני ממלא את אותה חובה של הזמנה [לאלוהים] והוראה, שגם היא פופולרית בקרב העם בשל יכולת הנאום. אם רגש קנאה כלפי אדם כזה נולד בלב הנוסע הרוחני, הרי שיש להבין שהדרשה היא לשם הנאה צרופה ולא לטובת הבריות ושכר ושכר אלוקי. אם מטרתו של אדם הייתה אדוקה, הוא לא היה מקנא במטיף בן זמנו. במקום זאת, אדם היה שמח אם הוא זוכה לתמיכתו של אדם נוסף [עבור המשימה האצילית של הזמנת אנשים לעבר האמת, הצדק ומטרת החיים האמיתית]. זה כמו למצוא גופה של נפטר לא ידוע והאחריות לקבורה מוטלת על הכתף. אם מישהו מוצא אדם שמשתף פעולה בעניין הצודק הזה, האם זה יהיה מקום של אושר או קנאה? כמו כן, אנשים חסרי תשומת לב ואדישים הם מתים, למרות שגופם נראה כמהלך ונע אך הם למעשה חסרי נשמה. מלומדים ומזמינים לאמיתות [נצחיות] מפיחים חיים בנשמות מתות. אם קורא לאמת מקבל עזרה וידידות של מזמין אחר, הרי שזו סיבה לנחמה לאדם ולא סיבה לצער, אך המלומדים והמטיפים הארציים אינם רואים בכך נחמה אלא מפרשים זאת כהתערבות בגבולות הטריטוריות והדומיניונים זה של זה. נוסע רוחני חייב להימנע מכך מכיוון שזו מלכודת של השטן שדרכה הוא אורב לאנשים שנכנסים לעמק הגנוסיס האלוהי. אנשים נלכדים במלכודת הזו מכיוון שאהבת הארציות שולטת בטמפרמנט האנושי. ה' הנשגב אומר:

بَلْ تُؤْثِرُونَ ٱلْحَيَوٰةَ ٱلدُّنْيَا

"... במקום זאת, אתה מעדיף את חיי העולם (כלומר, את הקיום הארצי הארעי על פני חיי הנצח)". (קוראן, פרק 87, פסוק 16)

אלוהים גם אמר שהרוע [והנטיות והנטיות השליליות] שלטו בטמפרמנטים [האנושיים] מקודם, כפי שהוא מוזכר גם בספרי ההתגלות הא-לוהית ובמגילות של העמים הקודמים. אלוהים אומר:

إِنَّ هَٰذَا لَفِى ٱلصُّحُفِ ٱلْأُولَىٰ ﴿١٨﴾ صُحُفِ إِبْرَٰهِيمَ وَمُوسَىٰ ﴿١٩﴾

"זה קיים גם בספרי ההתגלות האלוהיים הקודמים, במגילות של אברהם ומשה". (קוראן, פרק 87, פסוקים 18-19)

זהו שרטוט קצר של המאבק הרוחני, המאמץ וההכשרה של הנוסע הרוחני. בפרקים הבאים יובאו צעדים מפורטים לגבי אילו תכונות פנימיות [שליליות ומזיקות] יש לעקור וכיצד [להשיג זאת] ואילו תכונות פנימיות [נשגבות] יש לעטר בלב.

התכונות הדומיננטיות והדומיננטיות ביותר מבין כל התכונות האנושיות הן תאוות הבטן, האיברים הפרטיים והלשון. אחריהם, הכעס הוא זה שתומך בהם. לאחר שהתרגלנו והתרגלו לתאוות אלו, אהבת הארציות גוברת בלב בני האדם ונולדת התשוקה לעושר ותהילה. דרך הרחם של הרצון הזה נולדים חיידקי היהירות, הצדקנות וההאדרה העצמית, והאדם נלכד בהם בצורה כזו שאי אפשר אפילו לדמיין להשתחרר מהם. אדם אוהב רק את ההיבטים של הדת שיש בהם אמצעים כלשהם של שליטה, יוקרה וכוח. בהתחשב בחומרת העניין וברגישותו, נדון בסוף שני הפרקים הללו בתכונות הפנימיות השליליות ההרסניות המביאות להרס הלב והנפש (*מוהליקאת*). דיון זה יהיה בשמונת הספרים הבאים [או בפרקים של "*יחיא אל-עולום א-דין*" או "תחיית ידיעת הדרך אל האל" מתוך הכרך השלישי מתוך ארבעת הכרכים של הספר המקבילים לשמונת הפרקים הבאים בחיבור זה]. ראשית, תאוות הקיבה והאיברים הפרטיים; שנית, סכנות הלשון; שלישית, כעס, טינה וקנאה; רביעית, גינוי הארציות ופרטים על הונאתה; חמישית, אהבת עושר, רכוש חומרי וקמצנות; שישית, ראוותנות [הקשורה להצגת תכונות עצמיות ואנוכיות] ואהבת תהילה; שביעית, יהירות ויהירות עצמית; ושמינית: מצבים של אשליה עצמית. באמצעות שמונת הספרים הללו תושג מטרתנו העומדת לפנינו מהכרך השלישי של "*יחיא אל-עולום א-דין*" או "החייאת הידע של הדרך אל האל" [שעוסק בהבהרת התכונות הפנימיות השליליות ההרסניות המביאות להרס הלב והנפש כדי שניתן יהיה לנקוט באמצעי הגנה נגדם]. בפרק הראשון מבין שני הפרקים הקודמים (ע'זאלי מתייחס אליהם כאל ספרים), הבהרנו את התכונות והאיכויות הפנימיות של הלב, שכן הלב הוא המקור ומקום המגורים של כל התכונות הפנימיות ההרסניות (*מוהליקאת*), ושל ישועה, מזל, חיים והצלחה המעניקים איכויות פנימיות (*מונג'יאת*)) [המובילים לאושר נצחי ולניצחון אינסופי]. הספר השני (או הפרק הנוכחי) סיפק מתודולוגיה של ציוויליזציה וייפוי של תכונות האופי והנטיות הפנימיות של האדם (*איכלאק*) ותרופות להחלמה מלאה נרשמו למחלות ומחלות לב [או נפש]. הדיון הזה היה קצר, אבל הפרקים הבאים יכללו את הפרטים.

وَمَا تَوْفِيقِىٓ إِلَّا بِٱللَّهِ عَلَيْهِ تَوَكَّلْتُ وَإِلَيْهِ أُنِيبُ

"אין מאפשר מעשים טובים וטובים מלבד אלוהים, בו אני שם את כל מבטחי וחוזר אליו ללא הרף לכל עזרה וצרכים".

פרק 3 - שבירת האחיזה של שני תשוקות בסיסיות מכריעות מהעצמי הנמוך

ספרו השלישי של ע'זאלי בכרך השלישי או ברבע של *יצירת המופת שלו "יחיא אל-עולום א-דין*" או "תחיית הידע של הדרך אל האל" עוסק בשבירת שתי התשוקות החזקות של התמכרות לאוכל והתמכרות לתענוגות גשמיים. שני הרצונות הללו חזקים יתר על המידה בגלל אופיים האובססיבי, מסכנים את הבריאות ומחדירים חוסר תשומת לב ורשלנות כלפי מטרת החיים האמיתית של האדם, מה שמשאיר מעט מאוד מקום למאמצים ולמאמצים רוחניים. המסע הרוחני נחסם לחלוטין עקב התמכרות להנאות גשמיות ועיסוקים גופניים, מה שמשאיר מעט מקום למאמצים חיוביים שאינם מרוכזים בעצמם. דחף בלתי נשלט להנאות גשמיות, משאיר מעט מקום למאמצים אלטרואיסטיים חיוביים המבוססים על אמפתיה לאחרים. במקום זאת, אובססיות אנוכיות מובילות את האדם לאנוכיות ולכל ההשלכות המתישות שלה שכולן ברורות לעין. במסורות רוחניות שונות בעולם, הרעב שימש ככלי להתחייבויות רוחניות, מה שהקל על המטיילים בו את הדרך. ע'זאלי שב ומדגיש את העליונות של רעב חלקי ואיפוק במזון ככלי להקל על השאיפות הרוחניות שלנו, אשר בתורו מקדם מאמצים אלטרואיסטיים חיוביים ואמפתיה לאומללים, מנושלים ואלה הסובלים מסבל. ברגע שמתפתחת בהירות הנשמה ורגישות הלב באמצעות ריסון הרצונות השפלים, האדם מרגיש את הכאב והסבל של הזולת בכל עצב, סיב ואטום של ישותו. מחלה של אחרים הופכת למחלה של האדם, צערם של אחרים הופך לצער של עצמו, בעיות של אחרים הופכות לבעיות של עצמו, וכאב וסבל של אחרים הופכים לכאב ולסבל של עצמו. אדם אינו נשאר אנוכי, מרוכז בעצמו וקשוח לב כאשר הוא נדחף למאמצים אציליים באמצעות כוח בלתי פוסק הנובע מבפנים. זה בתורו מניע את ההתעלות של האדם בנתיב הרוחני. ספר זה של ע'זאלי שכותרתו "שבירת אחיזתן של שתי תשוקות [בסיסיות מכריעות] [מהעצמי הנמוך]" מוצג כאן בצורה מרוכזת כדלקמן:

דעו שעבור בני אדם ראשון (כלומר, האנושות כולה), התאווה הקטלנית וההרסנית ביותר היא תאוות הבטן. בשל כך, אדם וחוה [האב והאם של האנושות כולה בהתאמה] (עליהם השלום) גורשו מגן העדן [מחיי הנוחות] ונשלחו לעולם הזה [כדי להתחיל חיים חדשים עמוסים במאבקים, מאמצים, עבודה קשה, אתגרים, מצבים לא נעימים ודברים לא רצויים כמו כאב, סבל, צער, רעב, מחלות וטרגדיות שבאופן פרדוקסלי נמצאים שם כדי לעזור לנו למצוא את דרכנו חזרה למקורותינו השמימיים האמיתיים בצל השכינה]. נאסר עליהם לאכול מעץ מסוים, אך התאווה גברה עליהם, ובסופו של דבר אכלו מן העץ. כתוצאה מאי ציות זה נתגלו כל הפגמים (ענייני הבושה) שהיו נסתרים עד אז.

קיבה - מעיין כל התאוות, התשוקות והדחפים המשתלטים: המציאות היא שהקיבה היא מקור כל התאוות ומקור כל הנזקים. תאוות הבטן מעוררת תאווה לתענוגות גשמיים. כשהבטן מלאה, הוא חושב על התמכרות לתענוגות גשמיים מוגזמים. תשוקות מוגזמות של מזון והזדווגות, יוצרות תשוקה לתהילה ולרכוש חומרי (עושר). תהילה ועושר הם שני דברים המהווים מקור לגידול במספר הנישואים והאוכל המשובח. שפע העושר והעודף בתהילה, יוצרים יהירות, רצון להתעלות על אחרים בתחרות [על דברים חומריים שונים], ורגשי קנאה כלפי העליונים על האחד [ברכוש החומרי, התהילה והשררה] ומרחמם נולדות רוע הראוותנות, ההתרברבות, הגאווה וכדומה. תחושות של עוינות, איבה וטינה מתפוצצות כתוצאה מכך. לאחר מכן הוא נטה למרד, למרדנות ולמרד, ושוקע ברשע ובהפקרות. כל אלה הן ההשלכות והפירות של לא להשאיר את הקיבה ריקה מכיוון שזו כל היהירות והשיכרון של אכילת מזון לשובע. אם אדם היה שומר על עצמו (*נאפס*) מושפל מרעב ומציב שמירה קפדנית ומשגיח על מעברי השטן (עורקים לזרימת הדם בכל הגוף), הוא לעולם לא היה פונה למרד [נגד נורמות של הגינות, נימוס, טובת הכלל וציוויים אלוהיים]. במקום זאת, האדם היה נשמע לאלוהים ולא היה צועד בנתיב של יהירות, ראוותנות (התמקדות בעצמו, הפגנה אגואיסטית של עצמו), אי ציות [לצו האלוהי] ומרד. אדם לא היה טובע בתענוגות ארציים ולא היה טועה להעדיף את העולם הארעי על פני הנצחי (העולם הבא) ולא היה מתנפל על רכוש ועושר ארציים כמו כלבי ציד המתנפלים על טרפם. עם זאת, נזקי תאוות הקיבה הם כה מסוכנים וקטלניים, עד שחובה להודיע למשרתי ה' (כל בני האדם) על סכנותיה ועל הדרכים להתגונן מפניה. כך גם עם התאווה המינית, שכן היא כפופה לתאוות הבטן. את הדיון הזה נשלים בעזרתו וביכולתו של הקב"ה בכמה פרקים. בחלק הראשון יוסברו מצוינות הרעב וגינוי הגרגרנות ואז יוזכרו היתרונות [של הרעב]. ואח"כ תתבהר שיטת ההשתדלות הרוחנית לבער את תאוות הבטן על ידי הפחתה באכילה ודחיית הארוחות. בהקשר לרעב יוזכרו ההבדלים בין מצבי האנשים. לאחר מכן, נדון בתאוות האיברים הפרטיים. בהמשך יוסבר האם יש צורך בנוסע רוחני להינשא או לא. לאחר מכן, יוזכרו מעלותיהם של אותם אנשים המתנגדים לתאוות הבטן, האיברים הפרטיים והעיניים.

מצוינות הרעב וגינוי הגרגרנות

המסורות [של הנביא מוחמד (עליו השלום)] על מצוינות הרעב הן כדלקמן:

جاهدوا انفسکم بالجوع والعطش فان الاجر فی ذلک کاجر للمجاهد فی
سبیل الله فانه لیس من عمل احب الی الله من جوع وعطش

"עשו מאבק רוחני וחתירה עם עצמכם (*נאפס*) ברעב ובצמא, משום שיש לזה את אותו גמול אלוהי כמו לעסוק בהגנה עצמית [לגיטימית] [מפני תוקפנות חיצונית כדי לשמור על החיים, החירות, הרכוש והשלום] בדרך האל. זה מפני שאין מעשה אהוב יותר על אלוהים מאשר רעב וצמא".

עבדאללה בן עבאס (עליו השלום) מספר זאת מפי הנביא מוחמד (עליו השלום):

لا یدخل ملکوت السموات من ملا بطنه

"מלאכי שמים אינם מתקרבים לאדם הממלא את הבטן [מורה על התמכרות לתכלית החיים וההשתדלות שיש לעשות כדי להשיג אותה]".

البسوا وكلوا واشربوا في انصاف البطون فانه جزء من النبوة

"התלבשו [בבגדים המכסים את מה שצריך לכסות], אכלו ושתו עם בטן חצי ריקה כי זה חלק מהנבואה".

الفكر نصف العبادة وقلة الطعام هي العبادة

"התבוננות היא חצי מהפולחן ואכילת כמות קטנה של אוכל היא סגידה מלאה".

افضلكم عند الله منزلة يوم القيامة اطولكم جوعا وتفكرا في الله سبحانه
وابغضكم عند الله عز وجل يوم القيامة كل نؤوم أكول شروب

"ביום הדין, האדם הבכיר ביותר היה זה שנהג להישאר רעב הרבה ונהג לעסוק בהתבוננות רבה באלוהים. ביום הדין, אותו אדם יהיה נמוך בעיני אלוהים שנהג לישון, לאכול ולשתות הרבה".

لا تميتوا القلب بكثرة الطعام والشراب فان القلب كالزرع يموت اذا اكثر
عليه الماء

"אל תמתים את לבבכם על ידי שפע של אוכל ושתייה. זה נובע מכך שהלב הוא כמו אדמה חקלאית - כשהוא מושקה בעודף מים, הוא נהרס".

ما ملأ ابن آدم وعاء شرا من بطنه، حسب ابن آدم لقيمات يقمن صلبه، وان
كان لا بد فاعلا فثلث لطعامه، وثلث لشرابه وثلث لنفسه

"בן אדם (כלומר, האדם) לא מילא שום כלי גרוע יותר מהקיבה. כמה פרוסות מספיקות לבן אדם שיכול לשמור על גב ישר. אם יש צורך למלא, יש לחלק את הקיבה לשלושה חלקים - חלק אחד (שליש מהקיבה) למזון, חלק אחד למים וחלק אחד לנשימה (כלומר, יש להשאיר שליש מהקיבה ריקה לנשימה קלה ולהימנע מאכילה ושתייה מופרזת כדי שיהיו השלכות רפואיות חיוביות על הבריאות הגופנית)".
(מסורת זו מסופרת בקובץ *החדית' "תרמידי"* מפי חברו הנבואי מקדאם [שאלוהים ירצה ממנו])

במסורת ארוכה [של הנביא מוחמד (עליו השלום) המסופרת על ידי אוסאמה בן זייד ואבו הוריירה (שאלוהים ישמח מהם) אומר:

ان اقرب الناس من الله عز وجل يوم القيامة من طال جوعه وعطشه وحزنه فى
الدنيا الاحفياء الاتقياء الذين ان شهدوا لم يعرفوا وان غابوا لم يفتقدوا تعرفهم
بقاع الارض وتحف بهم ملائكة السماء نعم الناس بالدنيا ونعموا بطاعة الله
عزوجل افترش الناس الفرش الوثيرة، وافترشوا الجباه والركب، ضيع
الناس فعل النبيين واخلاقهم وحفظوها، هم تبكى الارض اذا فقدتهم
ويسخط الجبار على كل بلدة ليس فيها منهم احد لم يتكالبوا على الدنيا
تكالب الكلاب على الجيف، أكلوا العلق ولبسوا الخرق شعثا غبرا يراهم
الناس فيظنون ان بهم داء وما بهم داء، ويقال قد خولطوا فذهبت عقولهم وما
ذهبت عقولهم، ولكن نظر القوم بقلوبهم الى امر الله الذى اذهب عنهم الدنيا
فهم عند اهل الدنيا يمشون بلا عقول عقلوا حين ذهبت عقول الناس، لهم
الشرف فى الاخرة يا اسامة اذا رايتهم فى بلدة فاعلم انهم امان لاهل تلك البلدة،

ولا يعذب الله قوما هم فيهم الارض بهم فرحة، والجبار عنهم راض اتخذهم
لنفسك اخوانا عسى ان تنجوا بهم، وان استطعت ان ياتيك الموت وبطنك
جائع وكبدك ظمآن فافعل، فانك تدرى بذلك شرف المنازل وتحل مع
النبيين وتفرح بقدوم روحك الملائكة ويصلى عليك الجبار

"ביום הדין, האנשים האלה יהיו קרובים יותר לאלוהים שהיו נשארים רעבים, צמאים ומתחרטים יותר [בעניינים הקשורים למערכת היחסים שלהם ולמעמדם עם אלוהים]. האנשים הללו הם כל כך נסתרים (אלה עם יראת אדוקות, יראת אלוהים ויראת אלוהים מושרשים בהם היטב) שאם הם נוכחים, אף אחד לא יבחין בהם ואם הם לא יהיו שם, אף אחד לא יחפש אותם, למרות שכל חלקיק אדמה מכיר אותם היטב ומלאכים מקיפים אותם. האנשים האלה הם הטובים ביותר בעולם. [אחר] אנשים שוכבים על מיטות רכות ונוחות [כדי לישון בשלווה במשך כל הלילה] כשהם משתחווים על מצחם וכורעים על ברכיהם [במעשים של עבודת אלוהים ומסירות לאלוהים]. [אחר] האנשים בזבזו את דרכם האצילית ואת אופיים [המרומם] של הנביאים בשעה שהם הגנו עליהם [בכך שאימצו אותם עמוק בתוך נשמתם]. הארץ בוכה עליהם כאשר הם עוזבים [את קיומם הארצי] וחרון אף אלוקי (מורת רוח) יורד על העיר שאין לה איש מהם [שכן הם היו אמצעי הברכה הא-לוהית במקום שבו הם חיון]. הם לא נפלו בפח הארצי כמו שכלבים נפלו לפגר. הם אוכלים את המינימום הדרוש, לובשים בגדים ישנים וקרועים וחיים פרועים. אנשים שמסתכלים עליהם, מגבשים את הדעה שאולי הם חולים במחלה כלשהי, למרות שבמציאות, אין להם מחלה. יש אנשים שקוראים להם טיפשים (שוטים) למרות שיש להם אינטלקט [חד וחדן]. עם זאת, אין להם אינטלקט שאנשים ארציים נושאים אליו את עיניהם ושאלוהים הרחיק מהם. אנשים ארציים חושבים שאולי הם מסתובבים ללא שכל [ותבונה הדרושים כדי לחיות בנוחות בעולם], למרות שהם שומרים על השכל שלהם כאשר הוא נפרד מכולם [בגלל תאוות יתר או מצוקות רגשיות, פסיכולוגיות ואחרות]. הו אוסמה! כבוד ומצוינות הם לאנשים כאלה בעולם הבא. כשאתה רואה אותם בעיר כלשהי,

ראה בכך צו שלום לאותה עיר. אלוהים לא מעמיד אומה בצרה שבה אנשים כאלה נמצאים. כדור הארץ שמח איתם ואלוהים מרוצה מהם. הפוך אותם לאחיך, אולי תוכל גם לזכות בישועה באמצעותם. אם אתה יכול לעשות זאת כדי שכאשר יגיע זמן מותך, הבטן שלך רעבה, והכליה שלך צמאה, אז עשה זאת. אתה תגיע להצטיינות בשלבים של העולם הבא, אתה תחיה עם הנביאים, מלאכים ישמחו עם הגעת נשמתך [בחזרה למקורותיה השמימיים] ואלוהים ירעיף עליך את רחמיו". (מסורת זו מסופרת *בכתאב אל-זוהד* על ידי ח'טיב ובאל-מודועאת על ידי אבן אל-ג'וזי על פי חבריהם הנבואיים אוסאמה בן זייד ואבו הוריירה [שאלוהים ירצה עליהם] על פי אימות *החדית'* של חאפז עיראקי [*חדית'* גדול (מסורות נבואיות של הנביא מוחמד) שאימת את כל *החדית'ים* המוזכר בספרו של ע'זאלי "תחיית הידע של הדרך לאלוהים")

ישוע המשיח (עליו השלום) אמר לתלמידיו ולעוזריו (*הווארייון*): "שמרו על בטנכם רעבה וגופכם עירום [מלבד כיסוי חובה של החלקים שחייבים להיות מכוסים מתוך צניעות ובהתאם לשריעה (החוק האלוהי)] כדי שלבכם יפתח את הכוח להעיד על אלוהים [בעין הלב ולא בעיניים הפיזיות]". מסורת דומה הגיעה מהנביא מוחמד (עליו השלום) שסופר על ידי טאווס. לתורה (ספר אלוהי נוסף שהתגלה לנביא משה [עליו השלום]) יש מסורת שאלוהים אינו אוהב תלמיד חכם שמן מכיוון שהשמנת יתר היא אינדיקציה לחוסר תשומת לב [מאלוהים] והתענגות מוגזמת על מזון. זהו הרגל רע במיוחד עבור חכמים [דתיים]. מסורת אחרת של הנביא מוחמד (עליו השלום) אומרת את המילים הבאות:

ان الشيطان يجرى من ابن آدم مجرى الدم فضيقوا مجاريه بالجوع والعطش

"השטן זורם בעורקיהם של בני אדם [דרך מחזור הדם]. צר את דרכיו באמצעות רעב וצמא." (מסורת זו מסופרת בקובץ *החדית' אבן אבי א-דוניא*)

עאישה [אשת הנביא] אמרה: "הנביא מוחמד (עליו השלום) מעולם לא אכל אוכל לשובע. לפעמים הייתי רואה עליו סימני רעב ובוכה, והייתי מניחה את ידי על בטנו ואומרת: 'מי ייתן וחיי יבלו אותך! אתה צריך לאכול לפחות את הכמות שנותנת לך כוח ומחסלת את הרעב שלך". הוא נהג להגיב: "הו עאישה! אחיי הנביאים הנחושים ביותר [מן העבר כמו אדם, נח, אברהם, ישמעאל, יצחק, יעקב, יוסף, דוד, שלמה, משה, יוחנן וישוע (יהי שלום וברכות אלוהים על כולם)] הפגינו סבלנות כלפי ניסיונות, מצוקות וסבל גדולים בהרבה מזה. כאשר הם עזבו את העולם ובאו לפני אדונם, הם קיבלו גמול עצום, כבוד ללא גבול ומעמד מרומם. אני מתבייש שאולי יקרה לי מחר שאשיג דרגה פחותה מהם [בפני אלוהים] בשל הנוחות של חיים [קצרים ככל שהם] של כמה ימים. עדיף לי לסבול בסבלנות תלאות במשך כמה ימים מאשר לקבל מחר חלק מופחת בעולם הבא ואני לא אוהב שום דבר מלבד להיות בחברת חבריי ואחיי (נביאי העבר הגדולים)". עאישה (שאלוהים ישמח ממנה) אמרה: "לא עבר אפילו שבוע לאחר השיחה הזו שהוא פגש את אדונו [כשהוא נפטר מהקיום הזמני הזה למשכנו הנצחי בשכינה]".

יתרונות הרעב ונזקי הגרגרנות

השאלה המתעוררת לגבי מעלות הרעב היא: "מדוע יש כל כך הרבה מעלות של מעשה המכאיב את הבטן? אם החשיפה לכאב ולסבל [כמו רעב] הייתה דבר טוב, אז היו יכולות להיות צורות אחרות לעשות זאת כמו להכות את עצמך במקל, לאכול דברים לא נעימים וכו'. אבל אנחנו רואים שהדברים האלה

אסורים, אז למה גרימת קיפוח לקיבה הוכרזה כמעשה טוב והפכה לבסיס לכל המעשים הטובים?" התשובה לשאלה זו היא שרעב הוא כמו תרופה. אם אדם נעשה בריא על ידי תרופה, ושיער שהגיע לבריאות מחמת מרירות ואי הנעימות של הרפואה, והגיע למסקנה שכל דבר מר ולא נעים מועיל, ולכן מתחיל לאכול כל דבר מר ולא נעים, יאמרו לו, שמרירות התרופה היא לא מה שמועיל להשגת בריאות, אלא יש לה תכונה מסוימת, שידועה רק לרופאים. כך גם לגבי רעב. [דתי] חוקרים מכירים את היתרונות שלו. מי שנשאר רעב בעודו מאמין במעלותיו של הרעב על פי החוק האלוהי, ישיג תועלת ללא קשר לידיעתו של הרעב ובין אם לאו. עם זאת, למען אנשים שרוצים להתקדם מרמת האמונה לרמת הידע [והוודאות הנלווית לכך], יתבררו יתרונות הרעב. ישנם עשרה יתרונות לרעב המוסברים כאן בנפרד כדלקמן:

תועלת ראשונה – טוהר, צלילות וצלילות הלב (*ספאא אל-קאלב*): טוהר, צלילות וצלילות הלב כוללים את שלמות ראיית הנולד הפנימית ואת היכולת לראות דרך מציאות הדברים (*בסירה*). גרגרנות יוצרת קהות של התודעה, הארת הלב פוחתת, התודעה מתכהה, מתאדים כמו אלה של חומרים משכרים, מתפשטים במוח ועוטפים אותו באופן שאינו מותיר מקום להתבוננות, הלב אינו מסוגל לקלוט דבר וכל יכולות החשיבה וההבנה פוחתות. ילד שאוכל יותר, חווה ירידה בכוח הזיכרון, התודעה נעשית מעורפלת והאינטליגנציה מתחלפת בקהות. אבו סלימאן אל-דראני (עליו השלום) [גנוסטיקן וקדוש מפורסם] אמר: "אמצו את הרעב כפי שהוא משפיל את העצמי הנמוך (*נאפס*) [הנוטה לכל נטייה, תכונה ותכונה פנימית נמוכה, שלילית, מזיקה ונבזית], יוצר רכות בלב [בניגוד לקשי לב, קשיחות, יהירות ואנוכיות] והופך להיות יורש של ידע שמיימי (ידע שבא עם מצב של גנוסיס אלוהי או *מערפא*)". הנביא מוחמד (עליו השלום) אמר:

احيوا قلوبكم بقلة الضحك وقلة الشبع وطهروها بالجوع تصفو وترق

"שמרו על לבכם חי עם פחות צחוק ופחות אכילה וטהרו אותו ברעב. הם יישארו נקיים ורכים [שבתורם יעזרו להתעלות בדרך הרוחנית]".

שיבלי (שאלוהים ירחם עליו) (קדוש וגנוסטי מפורסם) אמר: "בכל פעם שנשארתי רעב ביום נתון [טהור] למען האל, נפתחו בלבי אופקים חדשים של חוכמה ולמידה, שלא היו ידועים לי קודם לכן". שיהיה ברור שהמטרה האמיתית של הסגידה היא השגת התבוננות שמובילה את האדם לגילוי רוחני (*קאשף*) של הידע האלוהי והגנוסיס (*מעריפה*) והמציאויות הרוחניות (*חקה-איק*) והגרגרנות היא המכשול הגדול ביותר בדרך זו [לשלמות והשגה רוחנית]. הרעב פותח דלתות של ידע אלוהי וגנוסיס (*מעריפה*) וזה בתורו הדלת לגן העדן השמימי. מבחינה זו, הרעב ממלא את תפקיד הדפיקה על דלת גן העדן. לוקמן (ה' ירחם עליו) (קדוש מפורסם מבני ישראל בימי הנביא דוד [עליו השלום]) אמר לבנו: "הו בן! כאשר הבטן מלאה, כוח ההתבוננות נרדם, החוכמה נעשית מטומטמת ולגפיים לא נותרה שום יכולת ואנרגיה לעבודת אלוהים". ביאזיד אל-בוסתמי (שאלוהים ירחם עליו) (קדוש וגנוסטיקן מפורסם) אמר: "כאשר עבד [האל] רעב, החוכמה בוקעת בשפע כגשם מהלב". הנביא מוחמד (עליו השלום) אמר:

نور الحكمة الجوع والتباعد من الله عز وجل الشبع، والقربة الى الله عز وجل
حب المساكين والدنو منهم، لا تشبعوا فتطفوا نور الحكمة من قلوبكم، ومن
بات في خفة من الطعام بات الحور حوله حتى يصبح

"אור החכמה הוא רעב והסיבה לריחוק מאלוהים היא גרגרנות. קרבתו וקרבתו של אלוהים היא באהבת העניים ובקרבה אליהם. אל תאכלו לשובע, תכבו את נר החכמה שבלבכם. אדם שיש לו קיבה קלה, מוקף בבני לוויה שמימיים [שאינם נראים על ידי העין הפיזית] עד הבוקר". (מסורת זו מסופרת בקובץ *החדית' אבו מנסור א-דילמי* מפי חברו הנבואי אבו הוריירה [שאלוהים ישמח ממנו])

תועלת שנייה - רכות וענווה של הלב: הלב מתרכך על ידי הרעב ונולדת בו היכולת למצוא הנאה בזיכרון האלוקי. פעמים רבות, ההיזכרות הא-לוהית נמצאת שם עם נוכחות הלב אך אין בה הנאה והלב אינו מתרגש ממנה, כאילו יש צעיף בין הלב לבין הזיכרון האלוקי שניתן לכנותו "*קסאווה*" או "קשיות וחוסר רגישות של הלב". לפעמים יש בלב כל כך הרבה רכות וענווה, עד שהאדם מוצא הנאה עצומה בזכירה האלוקית. הסיבה הבולטת ביותר להשגת התענוג הזה היא ריקנות הבטן [במצב של רעב]. ג'וניד (שאלוהים ירחם עליו - קדוש גדול וגנוסטי) אמר: "יש אנשים שרוצים להתפנק באוכל ובו בזמן רוצים את המתיקות של שיחה אינטימית עם האלוהי". אבו סולימאן אל-דראני (שאלוהים ירחם עליו - קדוש גדול וגנוסטי) נהג לומר: "כשאדם רעב וצמא, ללב יש רפיון ורכות; כשהבטן מלאה, הלב סובל מעיוורון ועכירות". ברור מפרט זה שקלות ההתבוננות והידע והאינטימיות עם האלוהי או הגנוסיס (*מעריפה*) הם דבר אחד, ולמצוא בו הנאה זה דבר נפרד.

תועלת שלישית - ענווה ורכות הלב: תועלת שלישית של הרעב היא בכך שהוא מוליד ענווה ורכות, והיהירות והאופוריה [על תענוגות העולם] באות לקיצן, ושניהם מקור למרד ולחוסר תשומת לב כלפי ה'. העצמי הנמוך (*נאפס*) אינו מרוכך או מושפל בשום דבר מעבר לרעב. כאשר אדם רעב, הוא נוטל את שם אדונו [במצב של זיכרון אלוקי, חוזר לאלוהים בצורך מוחלט], נשמע לו ונשאר עניו ועניו [בפני אלוהים שבתורו גורם לו לעשות את הדברים הנכונים עם כל הסובבים אותו]. בשעת רעב כוחו של האדם נחלש, והחיים מצטמצמים בגלל שאין לו פרוסת לחם ולגימת מים. אלא אם כן ועד שאדם עד להשפלתו ולחולשתו של אדם, הוא אינו מודה בגדולתו, בהוד ובהישגו המשתלט של אדונו [כדי להביא אותו לדין על מעשיו הרעים]. האושר הנצחי וההצלחה האינסופית של האדם (*סעדה*) הוא לראות את העצמי הנמוך שלו (*נאפס*) בעין של השפלה וחוסר יכולת; ולראות את אלוהים בעין הכבוד האלוהי והגבורה הכל-יכולה, להישאר תמיד רעב ונזקק לאלוהים, למצוא הנאה בנזקקות ובהפרעה האלה. לכן, כאשר אוצרות העולם הוצגו בפני הנביא מוחמד (עליו השלום) [על ידי הכול יכול האלוהי], הוא אמר:

لابل اجوع يوما واشبع يوما فاذا جعت صبرت و تضرعت واذا شبعت شكرت

"לא (אני לא רוצה אותם)! במקום זאת, אשאר רעב ביום אחד [במצב של צום] ואוכל ביום אחר. כאשר אשאר רעב, אהיה סבלני ואבכה לפניך (הו אלוהים!) [במצב של נזקקות מוחלטת לך, משתחווה בכניעה להוד מלכותך ולגבורתך] ו[ביום] שבו אוכל, אביע את תודתי העמוקה לך!" (מסורת זו מסופרת ב *אוסף* חדית' *טירמידי*)

הקיבה והאיברים הפרטיים הם שתיהן דלתות לגיהינום והדרך המובילה אליו עוברת דרך גרגרנות. ענווה וענווה [בפני אלוהים] הם דלתות לגן עדן והדרך המובילה אליו עוברת ברעב. מי שסוגר דלת אחת לגיהינום, בוודאי פותח דלת לגן עדן, שכן גן העדן והגיהינום נמצאים ממש זה מול זה בדיוק כמו המזרח והמערב. התרחקות מאחד, מקרבת את האדם לשני.

תועלת רביעית – זכירת הגמול האלוהי והפקת לקחים ממצבם של אנשים המתמודדים עם קשיים וסבל: תועלת רביעית היא שהאדם אינו שוכח את העונשים האלוהיים [על עוונותיו] וזוכר את האנשים שסבלו סבל כלשהו. קורה שאדם שבע שוכח מרעב. אדם אינטליגנטי הוא זה שזוכר את ייסורי העולם הבא כשהוא רואה מישהו במצוקה. בהיותם צמאים, יש לדמיין שאנשים יסבלו מצמא בתחום הדין ביום

הדין. בהיותנו רעבים, יש לדמיין את הרעב של תושבי הגיהינום; כשהם יהיו רעבים וצמאים, הם יאכלו עצים קוצניים וישתו מוגלה ודם. עונשי העולם הבא והכאב והסבל שלו לעולם לא ייעלמו מעיני העבד [של אלוהים] (כלומר, בני האדם) מכיוון שהם מעוררים יראת אלוהים [המרתיעה מכל צורות הרע והעוול] והאדם [כתוצאה מכך] צועד בזהירות ומציל את עצמו מחטאים. אדם שאינו נלכד בהשפלה או בקשיים כלכליים או בייסורים מכל סוג שהוא או חולה במחלה כלשהי, הופך לחסר תשומת לב ומזניח את עונש העולם הבא. כמו כן, אין זה נשאר בדעתו של האדם שמחר יהיה דין וחשבון [על כל מעשיו] ביום הדין, ויראת ה' שולטת בלבו. לכן, מוטב לעבד [של אלוהים] להיות נתון בדאגה או בניסיון כלשהו. אם זה לא המקרה, לפחות קצת דאגה ומשפט צריכים להישאר בהתבוננות של האדם. הניסיון והדאגה הגדולים ביותר שגורמים לכאב הם הדאגה מרעב. אפשר לסבול הכל אבל לא רעב. ישנם אינספור יתרונות לרעב מלבד זיכרון העונש של העולם הבא. סוד הניסיונות והמצוקות העומדים בפני נביאים וקדושים (גנוסטיקנים ומקורבי אלוהים) הוא שבאמצעות הצרות הללו, העולם הבא נשאר תמיד לפניהם וזיכרון ודמיון מתמשכים ללא הפרעה של העולם הבא מביאים להתקדמות בדרגות הרוחניות שלהם [מה שגורם להתעלות רוחנית לאלוהים]. מישהו שאל את הנביא יוסף (עליו השלום): "מדוע אתה נשאר רעב כאשר מפתחות אוצרות מצרים נמצאים בידך?" הוא השיב: "אני חושש שאם אוכל לשובע, אני עלול להזניח את הרעבים [העניים והעניים]". זכירת הרעבים והעניים [וההכרח לעזור להם כתוצאה מכך] היא גם אחד היתרונות מאינספור היתרונות של הרעב מכיוון שהוא מטפח רגשות ורגשות של טוב לב ורחמים כלפי אנשים והרצון להאכיל אותם. כיצד יבין אדם שבע את כאבם של הרעבים?

תועלת חמישית - ביעור התאוות ושעבוד העצמי התחתון המסית לרוע (*נפס אל-עמראה*): זהו התועלת החשובה ביותר. הבסיס לכל החטאים [והעוונות] הם התאוות והיכולות האנושיות (הן איברי הגוף והן הכוחות הפנימיים) הנעזרים במזון. אם צריכת המזון מופחתת, התאווה והחמדנות נחלשות, גם הכוח הפיזי נחלש. השלמות של המזל הטוב (*סעדה* או אושר נצחי והצלחה אינסופית) היא שהאדם שולט על העצמי הנמוך (*נאפס*) והשלמות (גובה) של המזל הרע (*שקאווה* , או צער נצחי, קללה וכישלון אינסופי) היא שהעצמי הנמוך שולט באדם. בדיוק כפי שסוס פראי ומרדני מאולף על ידי מניעת מים ומספוא, כך גם העצמי הנמוך המרדני והבלתי מתפשר משועבד על ידי הכפפתו לרעב. אם הסוס מורד ואוכל ושותה הרבה, המרד שלו לא פוחת אלא במקום זאת, הוא מתגבר. כך גם מצבו של העצמי הנמוך (*נאפס*), שכן מזון [ומפואר] יותר, במיוחד אלה שהוא אוהב וחושק בהם, הופך אותו למרדני ומרדני יותר. מישהו שאל חכם (גנוסטי ואינטימי של אלוהים): "אתה חלש מאוד ונכנסת לשלב עדין בחייך. למה אתה לא מטפח את הגוף שלך [במזון]?" הוא ענה: "אחי! הגוף הזה נעשה גאה מהר מאוד ואם המושכות שלו משתחררות בכלל, הוא מתחיל לעשות דברים שובבים חדשים. אינני מטפח אותו [במזון] כדי שלא ימרד ויכניס אותי לאבדון. מוטב לנהוג בה בחומרה מבלי להקל עליה, מאשר להסתבך בעבירות בגללה". דון נון אל-מצרי (שאלוהים ירחם עליו - קדוש מצרי וגנוסטי מפורסם) אמר: "בכל פעם שאכלתי לשובע, הייתי מעורב בחטא כלשהו או שמחשבה על כך עלתה בלב". עאישה (שאללה מרוצה ממנה - אשתו של הנביא מוחמד) אמרה: "לאחר מותו של הנביא מוחמד [עליו השלום], החידוש הראשון (*בדעה* או דבר חדש הסותר את עקרונות האמונה המבוססים ולכן אינו מאושר על ידה) הופיע בצורת שובע (אנשים אוכלים לשובע). כאשר הבטן של אנשים מלאה, העצמי הנמוך שלהם (*Nufus*) מאמץ מרד והמושכות שלהם נמשכות מהעולם הבא אל הארציות". אין זה התועלת היחידה [של הרעב], אלא בתועלת האחת הזו טמונים אינספור יתרונות סמויים, אלא מוטב לקרוא לה "אוצר ההטבות". הסיבה לכך היא שהרעב נחשב לאוצר מאוצרות האל. התועלת הקטנה ביותר של הרעב היא שלא נשארת תאוות האיברים הפרטיים ולא תאוות הדיבור; לבו של אדם רעב אינו רוצה לדבר הרבה. כך האדם מוגן מפני הנזקים [הגזמות והגסויות] של הדיבור כמו שקר, גידופים, זימה ותלונות מאחורי גבם של אנשים. מי שהבטן שלו מלאה חושב על הומור. ברור שאדם יספק את חוש ההומור שלו על ידי העלבת אנשים (כלומר, על ידי פגיעה בכבודם). אנשים ילכו לגיהינום על ידי קצירת קציר לשונם. רוע הניאוף ניכר. אדם רעב מוגן גם מפני רעותיו. אם הבטן מלאה, התאוות עולות בראשן והאדם אינו מסוגל לשלוט

באיברים הפרטיים. אם יראת ה' (*תקווה*) משמשת כמכשול בהגשמת תשוקותיהם, קשה להימנע מניאוף העיניים. אם עוצמים עיניים, אין שליטה על הלב. צורות רבות ומגוונות של רמיזות [תאוותניות] ישאירו אותו מוטרד ויהיה קשה מאוד להיפטר ממחשבות מגונות וזימה. לפעמים המחשבות הללו יהרסו את השלווה והשלווה של התפילות והתחנונים [לאלוהים]. נזקי הלשון והאיברים הפרטיים [עקב גרגרנות] מובאים כאן כדוגמה. אחרת, סיבת החטאים של כל שבעת האברים, הוא אותו הכח שמושג על ידי גרגרנות.

יתרון שישי - כוח ויכולת להישאר ער: אכילה פחותה מולידה כוח להישאר ער. מי שאוכל יותר ישתה יותר מים וזה בתורו יגרום לישנוניות. זו הסיבה לכך שכמה מדריכים רוחניים נהגו לומר לתלמידיהם: "הו קבוצת מחפשי האמת! אל תאכלו הרבה! אם תאכלו יותר, תשתו יותר, וכשתשתו יותר, תישנו יותר, וכשתישנו יותר, תחוו יותר אובדן [במונחים של שלילת תועלת רוחנית שיכולתם להשיג בעבודת הבוקר המוקדמת]". שבעים גנוסטיקנים מסכימים [עם הקביעה] שאדם ישן יותר כאשר שותים יותר מים וחייו מתבזבזים יותר כאשר הוא ישן יותר, תפילות שחרית מוקדמות (תפילות *תהג'וד* שזוכות להתקדמות רוחנית) אינן נעשות [כתוצאה משינה מרובה], מה שיוצר עצלות במזגו וקשיחות בלבו. החיים [או החיים שיש לאדם] הם תכשיט יקר מפז, הנכס האמיתי (ההון) של האדם הוא החיים הללו ובאמצעותם הוא עושה עסקים וסוחר בעולם הבא. שינה דומה למוות; העודף שלו מפחית את הון החיים. ואם אדם מסוגל להתפלל תפילת שחרית מוקדמת למרות השליטה בשינה, לא יטעם את מתיקותה. בקיצור, שינה [מופרזת] גורמת לנזקים רבים וגרגרנות מולידה שינה ורעב מסיים אותה.

יתרון שביעי – קלות ההתמדה בפולחן: גרגרנות היא מכשול בדרך לפולחן מוגזם מכיוון שלוקח זמן לאכול. לפעמים צריך לצאת לקנות דברי מזון ולבשל אותם לפי הצורך. לאחר הארוחות, שטיפת ידיים, שתיית מים במהלך ואחרי הארוחות לוקחת זמן. אם כל הזמן הזה יכול לשמש לזיכרון האלוקי, לתחנונים ולשאר פעולות הלל, יהיה זה מקור לתועלת עצומה. כל רגע בחיים הוא תכשיט כה מעודן שלא ניתן לקבוע את מחירו בשוק הזמן. במקום לבזבז אותו, מוטב לקנות בו אוצר שיישאר בעולם הבא [במצב של קביעות ונצח]. עסקה זו מסתיימת על ידי שימוש בזמנו של האדם בזיכרון ובצייתנות של אלוהים. אדם המורגל בגרגרנות נתקף חרדה שלא להישאר במצב של טהרה [של היטהרות הנדרשת לפעולות מסוימות של עבודת אלוהים כמו תפילות], ואדם אינו יכול להקדיש את כל זמנו להלל מכיוון שהוא יצטרך לצאת ממנו כדי לשתות מים ולעשות את צרכיו לעתים קרובות. מי שרגיל לגרגרנות אינו יכול לצום בקלות, מכיוון שהצום יכול להיעשות בקלות על ידי מי שרגיל לרעב. צום, בדידות תמידית לעבודת ה', טוהר תמידי (או מצב של היטהרות שהוא תנאי מוקדם לפעולות פולחן רבות), ניצול הזמן המוקדש לרכישת מזון לעבודת אלוהים הם אותם יתרונות גדולים שרק חסרי תשומת לב יכולים להתעלם מהם. הקוראן אומר את הדברים הבאים לגבי אנשים כאלה:

وَرَضُوا۟ بِٱلْحَيَوٰةِ ٱلدُّنْيَا وَٱطْمَأَنُّوا۟ بِهَا

"הם נעשו מרוצים מהחיים של העולם הזה והפכו מרוצים מהם [כאילו החיים החומרניים וההדוניסטיים הם כל מה שיש ואין שום דבר מעל ומעבר להם, במיוחד בעולם הרוחני הגבוה והלא-חומרי]". (קוראן, פרק 10, פסוק 7)

يَعْلَمُونَ ظَٰهِرًا مِّنَ ٱلْحَيَوٰةِ ٱلدُّنْيَا وَهُمْ عَنِ ٱلْءَاخِرَةِ هُمْ غَٰفِلُونَ

"הם יודעים רק על ההיבטים החיצוניים (ממלכת הקיום הפיזית) של חיי העולם הזה והם מתעלמים מהעולם הבא". (קוראן, פרק 30, פסוק 7)

אבו סולימאן אל-דראני (שאלוהים ירחם עליו - גנוסטיקן וקדוש מפורסם) הזכיר שישה נזקים של גרגרנות. הוא אמר: "אדם שאוכל לשובע, מסתבך בששה ניסיונות וצרות: הוא מאבד את מתיקות הדיבור האלוקי האינטימי, ואינו זוכר את נקודות החכמה, ואינו שומר שום חסד עם הזולת בלבו, כי כשקיבתו מלאה, הוא משער אותו דבר על אחרים שגם קיבתם מלאה. עבודת אלוהים נעשית קשה לאדם כזה, התאוות מתגברות, וההפסד הגדול ביותר הוא שכל המאמינים נמשכים למקומות עבודת ה' וכאלה נמשכים למסעדות".

יתרון שמיני – בריאות: אדם שאוכל פחות נשאר בריא. רוב המחלות נוצרות כתוצאה מגרגרנות מכיוון שאכילה רבה יותר גורמת להצטברות חומר רע בקיבה ובוורידים וגורמת למחלות מסוגים שונים. אם אדם חולה, הוא לא יכול לעבוד ולא יכול להזכיר את אלוהים בשלווה מכיוון שהוא נשאר חסר מנוחה ומוטרד כל הזמן, מה שגורם להרס ההנאה (שלווה, שלווה וחיים תכליתיים) של החיים. אדם חולה זקוק להליכים כירורגיים, תרופות ורופאים וצורך זה אינו מתמלא ללא כסף. גרגרנות גורמת לגוף ולנפש להישאר מודאגים, חלשים ורדומים. דאגה נוספת מתגנבת והיא מהיכן להשיג את הכסף כדי לקבל תרופה רפואית [לנזקים עצמיים ולמחלות הנגרמות כתוצאה מצריכת מזון מופרזת] דבר שאינו אפשרי ללא כסף. אם אדם היה מתאזר בסבלנות [עם דחף לאכול יתר על המידה כל מיני מאכלים שהוא אוהב] והיה מסתפק בכמות קטנה יותר של מזון, הוא לא היה מתמודד עם כל כך הרבה דאגות [שהן תוצאה של חוסר זהירות כזה]. רופא [חכם] אמר: "תרופה שאין בנוכחותה אפשרות למחלה היא לא לאכול עד שיהיה לך חשק [אמיתי] ולהרים את ידך [מן האוכל] כאשר עדיין נשאר רצון [לאכול]". כאשר להלן הוזכרה עצתו של הנביא מוחמד (עליו השלום) לפילוסוף מעם הספר (כלומר, מהמסורת היהודית או הנוצרית):

ثلث طعام وثلث شراب وثلث النفس

"[כשאתה אוכל, צריכת המזון שלך צריכה להיות כזו שהמקום שהוא תופס בקיבה מחולק ל] שליש למזון, שליש למים ושליש נותר פנוי לנשימה קלה".

הפילוסוף נדהם לגמרי מכך ואמר: "אין דבר מדויק ומועיל יותר באוכל מאשר האמירה הזו. אין ספק שזו אמירה של חכם".

הנביא מוחמד (עליו השלום) אמר:

البطنة اصل الداء والحمية اصل الدوا وعودوا كل جسم ما اعتاد

"[מקור] המחלה האמיתית היא גרגרנות ותרופה אמיתית היא מניעה. יש להתמודד עם הגוף שהוא מתאים לו (כלומר, הגוף לא צריך להיות נתון לדברים שמזיקים לו כמו צריכת מזון מופרזת, מזונות ומשקאות לא בריאים, סמים, חומרים משכרים וכו')"

אני אישית חושב שהפילוסוף הזה היה נדהם יותר מהסיפור הנבואי לעיל. אבן סלים אמר: "אם אדם אוכל לחם חיטה בנימוסים נאותים, הוא לא יחלה לעולם". הוא נשאל: "מה הכוונה באכילה עם נימוסים?" הוא ענה: "לאכול אחרי תחושת רעב ולהפסיק לאכול לפני שאדם שובע". כמה רופאים מומחים גינו את הגרגרנות ואמרו: "הדבר המועיל ביותר שנכנס לקיבה הוא רימון והדבר המזיק ביותר שנכנס לקיבה הוא מלח אך צריכה קטנה של מלח מועילה בהשוואה לאכילת כמות מוגזמת של רימון". מסורת של הנביא מוחמד (עליו השלום) אומרת:

تصوموا تصحوا

"שמור על צום ותהיה בריא". (מסורת זו מסופרת ב *חדית'* אוסף *טבראני אווסט* ברשותו של בן לווייתו הנבואי אבו הוריירה [שאלוהים יהיה מרוצה ממנו]]. באסלאם, צום הוא להימנע לחלוטין מכל מאכלים, משקאות ויחסי אישות בין עלות השחר [זמן הרבה לפני הזריחה כשעדיין חשוך] לבין השקיעה ברמה הבסיסית ביותר, וברמה גבוהה יותר זה גם להימנע מכל הרעות המוסריות [כגון שקר, רמאות, מריבות, גסויות, חוסר יושר, וכל צורות ההתנהגות המזיקה והמזיקה במחשבות. רגשות, מילים ומעשים].

ידוע מזה שבצום, בהישארות רעב ובאכילה מועטה, יש רפואה לגוף, כמו גם רפואה [להתחדשות, התחדשות, זיכוך והתחזקות] ללבבות. אם הגוף מרוסן [על ידי צום ואכילה פחותה], גם הלבבות אינם נוטים למרד (כל צורות ההתנהגות השלילית, המזיקה והמזיקה) ולמרדנות [לציוויים אלוקיים שמלכתחילה נמצאים שם לטובת האנושות ולטובתה].

תועלת תשיעית - צמצום ההוצאות: מי שאוכל פחות, יספיק לו עושר ורכוש מועט. הבטן היא המרכז והמוקד של כל המאבק על הגרגרנות וכדי למלא את הגיהינום של הבטן האדם עושה כל מיני תחבולות ותכנונים, צובר כל מיני השפלות, נוקט באמצעים לא חוקיים ואסורים (*חראם*) כאשר האמצעים החוקיים (*חלאל*) [של השתכרות ופרנסה] אינם מספיקים. יש חטא בהשתכרות באמצעים לא חוקיים ויכולים להיות השפלות, דאגות וקשיים בהשתכרות באמצעים מותרים. הסיבה לכך היא שרווחים אינם נוצרים ללא תאוות בצע בכל מקום שמסתכלים עליו, אנו מוצאים בו תאוות בצע. תאוות בצע היא השפלה קיצונית. המאמין הוא זה שהוצאותיו מצטמצמות. איש חכם אמר: " לעתים קרובות אני ממלא את צרכיי בכך שאני מוותר עליהם. זה נותן סיפוק גדול ללב". חכם אחד אמר: "כשאני מרגיש צורך לקחת הלוואה כדי למלא את הצרכים שלי, אני לוקח הלוואה מעצמי (*נאפס*) על ידי כך שאני מסכים לנטוש את הרצון הזה והעצמי שלי נותן לי הלוואה גדולה". אברהים בן אדהם (עליו השלום) נהג לשאול את חבריו על מחירם של מוצרי מזון חיוניים שונים ואם הם ציינו פריט כלשהו כיקר, הוא נהג לומר להם להוזיל אותו על ידי נטישתו. סהל בן עבדאללה אל-תוסטרי (רחמי האל) אמר: "אדם שאוכל הרבה הוא רע בשלושה מצבים: אם אדם נמצא בין המתפללים, הוא יתעצל לאחר שיאכל יותר; אם אדם נמנה עם אלה המיומנים במקצוע מסוים, הוא לא יוכל להגן [על עצמו] מפני קשיים; אם אדם מקבל הכנסה כלשהי, הוא לא יוכל לעשות צדק עם ליבו [על ידי הגנה על שאיפותיו הרוחניות ומדינותיו]". עם זאת, תאוות בצע של העולם (עושר ורכוש חומרי) היא סיבה אמיתית לחורבנו ותאוות בצע זו נולדת בגלל הקיבה והאיברים הפרטיים, והגורם האמיתי לתאוות האיברים הפרטיים הוא הקיבה. אם אדם אוכל פחות, לא תישאר תאוות האיברים הפרטיים, ולא תאוות הבצע של העולם. תאוות בצע לעולם (עושר ורכוש חומרי) היא דלת הגיהינום. אם הדלת הזו נסגרת, הדלת לגן עדן נפתחת. הנביא מוחמד (עליו השלום) אמר:

اديموا قرع باب الجنة بالجوع

"המשיכו לדפוק על דלת השמים באמצעות רעב".

מי שיש לו אומץ להסתפק בלחם אחד (יותר כמו פיתות דקיקות) יכול להימנע מכל התאוות. בסיפוק זה, יש את השחרור והחופש של העצמי והמודע, התעלמות ממה שיש לאנשים [ומסוגלים לעשות במונחים של גרימת נזק ומתן תועלת לאדם], נוחות פנימית (שלווה ושלווה בלב), היכולת לעבוד את אלוהים ולעסוק במסחר למען העולם הבא. אנשים כאלה נרמזו בפסוק הבא:

لَّا تُلْهِيهِمْ تِجَٰرَةٌ وَلَا بَيْعٌ عَن ذِكْرِ ٱللَّهِ

"הם אינם מוסטים מזיכרונו של אלוהים בגלל עסקאות ארציות (קנייה, מכירה ועיסוקים ארציים אחרים הנחוצים כדי לשרוד בשהות הארצית ובקיום הארעי)". (קוראן, פרק 24, פסוק 37)

אנשים אלו אינם מתעלמים ומזניחים את זכירת ה', מפני שאינם קשורים לענייני העולם (כלומר, אין להם דביקה בלבם לתסבוכות העולם ולשכבות, אף על פי שהם משלמים את חובם לכל מה שנדרש בחיי העולם). אלה שזקוקים לעולם (כלומר, אלה שיש להם קשר בלבם לענייני העולם ושקועים בו לחלוטין על חשבון נפשם) הם אכן אדישים ואדישים [לתכלית האמיתית של חייהם שבתורה מובילה לאושר נצחי ולניצחון אינסופי].

תועלת עשירית – צדקה והוצאות על נזקקים: יתרון אחד של אכילה פחותה הוא שכל מזון שאינו בשימוש יכול להינתן לצדקה ליתומים ונזקקים. מי שרגיל לצדקה ולבזבז על אנשים נזקקים יהיה בצל הצדקה שלו כפי שמוזכר במסורות נאצלות שונות של הנביא מוחמד (עליו השלום). מה משיגים על ידי אכילה נוספת? [מוגזם] המזון לאחר האכילה הופך לפסולת אנושית ומופקד באוצר הפסולת ואילו המזון שניתן בצדקה יופקד באוצר ה'. העושר האנושי והרכוש [החומרי] שנותר הם רק אלה שהושקעו בדרכו של אלוהים. מלבד זאת, כל מה שמבוזבז ייכחד (יגיע לקיצו), בין אם הוא נאכל [בצורת מזון] ובין אם נלבש [בצורת בגדים]. חסן אל-בצרי (שאלוהים ירחם עליו - גנוסטיקן וקדוש גדול) דקלם את הפסוק הבא מהקוראן:

إِنَّا عَرَضْنَا ٱلْأَمَانَةَ عَلَى ٱلسَّمَٰوَٰتِ وَٱلْأَرْضِ وَٱلْجِبَالِ فَأَبَيْنَ أَن يَحْمِلْنَهَا
وَأَشْفَقْنَ مِنْهَا وَحَمَلَهَا ٱلْإِنسَٰنُ إِنَّهُۥ كَانَ ظَلُومًا جَهُولًا

"הצגנו את הנאמנות הזו לשמים ולארץ, אבל הם סירבו לקבל את האחריות שלה ופחדו ממנה, אבל האדם לקח את האחריות הזו על עצמו. האחד (כלומר, בן האדם) הוא [ללא ספק] מדכא ובור". (קוראן, פרק 33, פסוק 72)

לאחר מכן אמר: "אלוהים ביקש משבעת הרקיעים המעוטרים בכוכבים לשאת את עול הנאמנות [הא-לוהית] הזו ואמר: 'האם אתם מוכנים לשאת את הנאמנות הזאת ואת מה שיש בה?' הם שאלו: מה יש בנאמנות זו? אמר לו: אם יעשה רע ימצא עונש ואם יעשה טוב ימצא גמול. השמיים ענו: 'איננו מסוגלים לשאת את האמון הזה'. ואז הוצעה נאמנות זו לכדור הארץ אך גם היא סירבה. הרים נישאים נשאלו, והם גם ראו את שלוותם בכך שהם מבטאים את חוסר היכולת והחסרונות שלהם לשאת את האמון הזה. כאשר האדם נשאל על כך [בעולם הנשמות לפני בואו לעולם], הוא קיבל על עצמו אחריות זו מכיוון שהוא היה מדכא את עצמו (*נפס*) ולא היה מודע לחכמה שמאחורי הציווי האלוקי הזה. אלוהים! אנו עדים כעת לדיכוי ולבורות של בני האדם. אנשים מוכרים את אמונתם במקום עושר, מרוויחים בכמויות גדולות כדי להגדיל את המרחב [וההדר] של בתיהם במקום לצמצם ולצמצם את קבריהם (כלומר, להרוס את חייהם בעולם הבא), הופכים את בעלי החיים שלהם (רוכבים על גבעות שבאופן מסורתי היו מקור לגאווה, יוקרה ומעמד חברתי) להשמין במקום להפוך את *הדת* שלהם (הדרך לאלוהים והקשר איתו) דק. אנשים כאלה הולכים למלכים (אנשי תהילה וסמכות חזקים ובעלי השפעה) בוקר וערב ו[כתוצאה מכך] הם מדכאים את עצמם. בלב האדם, התשוקה לרכוש חומרי ולעושר בועטת, בליבו של מישהו אחר, יש תשוקה לתהילה. אדם מסתובב עם הרצון לסעודות [מפוארות ומגוונות] מבלי לחשוב על שום הבחנה של מותר [בדין האלוקי] או מימוש של איסור [בדין האלוקי]. כאשר היא גורמת לקשיי עיכול וטיפוס

הבטן, המשרתים נדרשים להביא תרופות המקלות על מצבים כאלה. מישהו צריך לשאול את הטיפש הזה: 'מה קרה לאותם ילדים יתומים, אלמנות ונזקקים שדאגתם היא חובתכם [המוסרית] ששכחתם בשל תשוקתכם לאוכל ולטעם?'"

מטרת הפרט הזה היא להביא הביתה את הנקודה שיש לצרוך רק את כמות המזון הדרושה ולתת את המנוחה לצדקה כדי שהיא תופקד במאגר של העולם הבא. פעם ראה הנביא מוחמד (עליו השלום) אדם שמן והוא שם את אצבעו על בטנו [רמז לחוסר רצוי של השמנת יתר - הסיבה לכך היא גרגרנות, חוסר כושר, השלכותיה המזיקות על בריאותו ורוחניותו הפנימית] ואמר: "אם המזון הזה היה נמצא בבטן של מישהו אחר [שזקוק לו בגלל עוני] במקום בבטן שלך, אז זה היה טוב יותר עבורכם [הן מבחינה פיזית והן מבחינה רוחנית]". (מסורת זו מסופרת ב *אוספי* חדית' *מוסנד אחמד, חכים וביהאקי* בסמכותו של בן לווייתו הנבואי ג'עדה אל-חת'מי [שאלוהים ישמח ממנו])

חסן אל-בצרי (שאלוהים ירחם עליו) אמר: "באלוהים! ראינו אנשים כאלה שהיה להם מעט מאוד מה לאכול ואם הם היו אוכלים את זה, זה לא היה מספיק עבורם. הם עדיין אמרו שהם לא יאכלו אפילו את הכמות הזעומה הזו בעצמם אלא יכללו בה אחרים [כדי להשתתף בכמות הזעומה הזו] למען האל".

אלו הם עשרת היתרונות של הרעב כאשר כל תועלת מהווה אינספור יתרונות. התוצאה של כל היתרונות הללו היא שהרעב הוא האוצר של העולם הבא. לכן, מלומדים חכמים רבים אמרו שרעב הוא המפתח לעולם הבא והדלת להימנעות מהארציות, וגרגרנות היא המפתח לארציות ודלתות לתאוות בצע. נושא זה הוכח גם באמצעות הסיפורים והמסורות המוזכרים למצוינות הרעב וגינוי השובע [והגרגרנות]. לאחר השגת מודעות ליתרונות אלה, הידע של פרטי הנושא ומשמעויותיו האמיתיות, יתבסס על ודאות (*יאקין*) ותובנה עמוקה (*בסירה*). אם אדם אינו יודע את היתרונות הללו אך עדיין מחשיב את הרעב כעליון, אז הוא יהיה ברמת האמונה על ידי הליכה [מבלי להבין את מציאות החומר] (*תקליד*).

הבדלים בפסיקות, מצוינות ומצבים אנושיים הקשורים לרעב

שיהיה ידוע שהשגת דרגת המתינות או דרך האמצע היא המטרה בכל העניינים ובאח*לאק* (מוסר יפה, נימוסים, תכונות אופי פנימיות, נטייה ותכונות) כפי שמוזכר להלן *בחדית'* (מסורת הנביא מוחמד [עליו השלום]):

خير الامور اوساطها

"העניינים הטובים ביותר הם אלה שבהם מופעלת מתינות או נוקטים בדרך האמצע".

שני הצדדים [או שני קצוות הספקטרום] או הקצוות, במילים אחרות, עודף או מחסור [בכל העניינים] שניהם מגונים. ניתן להבין ממה שנכתב [כאן] במצוינות הרעב שעודף הרעב הוא המטרה, למרות שממש לא כך הדבר. אלא סודות התורה האלוקית, המלאים חכמה, הם מטבע כזה, שבדברים שהטמפרמנט האנושי נוטה לקיצוניות, ויש בהם זרעי מהומה [פנימית וחיצונית], אזי הדברים הללו אסורים בהגזמה גדולה, באופן שאפילו בור יכול להבין שמטרת החוק הא-לוהי היא לגרום לאדם לפעול נגד הטמפרמנט. רק מלומד (הבקיא בידע ובהבנה דתית) מבין שמטרת ההגזמה באיסור היא [להביאו לדרגת המתינות או דרך האמצע]. זאת משום שהמלומד יודע שהגרגרנות שולטת בטמפרמנט האנושי ובני האדם הגיעו לדרגת קיצוניות (עודף בצריכת מזון) וראוי יותר להזכיר עוד ועוד מעלות של רעב ויש להפסיק את הגרגרנות בהגזמה כדי שהטמפרמנט [האנושי] יגיע לדרגת מתינות [בעניין זה הקשור

לצריכת מזון]. לא ניתן לשים קץ לטמפרמנט [האנושי], אך ניתן להביאו לדרגת מתינות או דרך האמצע. לכן, אם מישהו הולך נגד המזג ומבזבז יותר מדי, החוק האלוקי מגנה את המעשה הזה. לדוגמה, אינספור מעלות של להישאר ער בלילה כדי לעבוד את אלוהים ולצום מוזכרות *בחדית'* (מסורות הנביא מוחמד [עליו השלום]), אך כאשר הנביא מוחמד (עליו השלום) למד שיש אנשים שצמים תמיד ונשארים ערים כל הלילה, הוא אסר עליהם לעשות זאת. לאחר דיון זה על העקרונות, יש לדעת שהשיטה העדיפה והמתונה באכילה היא לאכול רק כמות שאינה גורמת לכבדות בבטן ואינה גורמת לייסורי רעב. מטרת האכילה היא לקיים את החיים ולרכוש כוחות גופניים לעבודת אלוהים. כבדות הבטן היא גם מכשול לסגידה וריקנות הקיבה גם מעסיקה את הלב. יש לאכול במידה שהיא מוחקת את ייסורי הרעב, בעוד שגם השפעת המזון אינה ידועה. אכילה כזו גורמת לבני האדם להידמות למלאכים, מפני שהם נמצאים מעל ייסורי הרעב וכבדות האוכל. הליכה אחריהם יכולה רק להוביל את האדם לדרגת המצוינות והשלמות שהיא מטרת הבריאה של האדם. בצד אחד של רמת המתינות הזו יש גרגרנות ובצד השני רעב. שניהם קטלניים. בהגנה על עצמך משניהם לאמץ את דרך המתינות, טמון הקיום של החיים. הדמיון שלו הוא כמו נמלה שנשארת באמצע מעגל אש. לאן שלא יפנה, יש מוות כי המעגל חם מכל עבר והלהבה הקטנה שלו יכולה לסיים את חייו הקטנים. אולם אם הנמלה תישאר במרכז ולא תלך לשום כיוון, היא תישאר רחוקה מהאש ותוכל להגן על חייה. כזה הוא מצבו של האדם כאשר התאוות הקיפו אותו מכל עבר. מלאכים רחוקים מהתאוות. הדרך היחידה להשיג את הדמיון ביניהם היא להתרחק מהתאוות, כי מידת המתינות היא במרחק שווה מכל הצדדים [להישאר במרכז המעגל האמיתי]. לפיכך, מבקשים אותה (מתינות) ומכיוון שרמת המתינות נמצאת במרחק שווה מכל הצדדים והראיות לכך נמצאות *בחדית'* (מסורת הנביא מוחמד עליו השלום), "הטוב מכל העניינים הם אלה שבהם נוקטים במתינות או נוקטים בדרך האמצע" ומאומת על ידי פסוק זה מהקוראן:

وَكُلُوا۟ وَٱشْرَبُوا۟ وَلَا تُسْرِفُوٓا۟ ۚ

"אכלו ושתו ואל תחרגו מגבולות המתינות כדי לבצע הפרזות". (קוראן, פרק 7, פסוק 31)

מתינות ברעב ושובע: עד שבני האדם לא ירגישו את ייסורי הרעב ואת כובד הגרגרנות, לא ניתן להשיג התמקדות בעבודת אלוהים. כדי להקל על הפולחן וההתבוננות, הכרחי שהאדם לא יישאר רעב או שבע. מכיוון שהעצמי האנושי (*נאפס*) הוא מרדני בתחילתו, חובב תאוות ומרוחק מגבולות המתינות, יש קושי להביאו למרכז העודף והמחסור. בהתחלה, יש הגזמה באיסור על דברים. לדוגמא, כדי להביא אותו לדרגת הביניים שבין רעב לגרגרנות, הדבר הראשון שצריך לעשות הוא לגרום קשיים לעצמי על ידי השארתו רעב בדיוק כמו שסוס סורר פראי מוחזק בתחילה רעב, צמא ואפילו מוכה כדי לשלוט בו. לאחר שעבר שלב זה, הסוס נשלט והופך להיות משועבד לרצונות אדונו. ברגע שהסוס עוזב את מרדנותו והופך לצייתן, לא נותר צורך להשאיר אותו רעב, צמא ונתון לקשיים גופניים. מדריך רוחני נותן את אותו היחס לתלמידים (שואפים ומטיילים בדרך הרוחנית) ואומר להם לעשות דברים שהמדריך עצמו לא עושה. למשל, האדם אומר להם להישאר רעבים ולנטוש את כל התאוות, למרות שהמדריך עצמו אינו נשאר רעב ואינו מתנתק לחלוטין מכל התאוות (תשוקות רבות הן לגיטימיות בגבולות החוק האלוקי). לפעמים המדריך עוסק בפירות לאחר הסעודה ונהנה משאר טעמים ותאוות, מפני שהוא צייתן [ומשועבד לצו האלוקי] ואין צורך להכפיף אותו לתרגילים ואימונים רוחניים נוספים. אולם, כיוון שהעצמי (*הנפש*) נשלט על ידי חמדנות, תאווה, מרדנות ועצלות בעבודת ה', טוב לו הרעב, והוא ממשיך להרגיש את כאבו ונעשה עניו ובאמצעותו מגיע לדרגת מתינות, כלומר למתינות בצריכת המזון. מבין הולכי הדרך הרוחנית, רק שני [סוגים] נמנעים מלהישאר רעבים - גנוסטי וטיפש הוזה את עצמו. גנוסטיקן אינו צריך להישאר רעב מכיוון שהעצמי נמצא בנתיב הישר של הדרכה ובהליכה בנתיב האמת, הוא אינו זקוק לסבול מרעב. טיפש אינו נשאר רעב משום שיש לו השערה על עצמו שהוא גנוסטי והעצמי אינו זקוק

למאמץ רוחני ולמשמעת. זוהי הונאה גדולה ורוב האנשים מעורבים בהונאה זו של העין. יש קושי גדול בהטלת משמעת מלאה על העצמי. בדרך כלל, אנשים לוקחים את המצבים הרוחניים של הגנוסטים וחושבים שהמצבים שלהם הם כאלה, בין אם זה נכון או לא, וכמו הגנוסטים, מתעלמים מהאמצעים [להשגת מצבים רוחניים נשגבים כאלה ואינם מאמצים את האמצעים האלה].

מדריך רוחני לא צריך להזכיר את הסודות [הקשורים לעניינים רוחניים וחוכמה פנימית מאחורי תורות רוחניות שונות] בפני התלמידים (נוסעים רוחניים שנמצאים בתחילת הדרך הרוחנית). במקום זאת, יש להנחות אותם להיות רעבים ככל האפשר. לא מתאים לחנך אותם לגבי רמת המתינות [בצריכת המזון] משום שהם יחרגו במידה מסוימת מהמתינות [בהיותם תלמידים מתחילים]. יש להדריך אותם לנהוג ברעב רב כדי שיהיה להם קל להגיע לרמת המתינות [שכן התלמידים עושים פחות ממה שהם מתבקשים לעשות]. אין לומר לתלמידים (נוסעים רוחניים) שאדם שהפך למושלם מבחינה רוחנית (גנוסטי) אינו זקוק לקשיים רוחניים ולמשמעת של העצמי [שכן אדם כזה כבר עבר את זה והגיע לדרגות רוחניות גבוהות]. אם יאמרו להם זאת, השטן ירמוז בלבם שהם הגיעו לרמה גבוהה מאוד של גנוסיס ושלמות רוחנית והם אינם זקוקים עוד לקפדנות רוחנית כפי שנמסר על ידי המדריך הרוחני (*שייח'*). לאברהים אל-ח'וואס (שאלוהים ירחם עליו - גנוסטי, קדוש ומדריך רוחני) הייתה שגרה כזו שכל הקשיים הרוחניים שהוא הורה לתלמידיו, הוא עצמו ביצע אותם [למרות שהוא עצמו לא היה זקוק להם אבל הוא עשה אותם כדי לא ליצור רושם מטעה לתלמידים שהם לא צריכים אותם כי הוא לא היה זקוק להם] כדי שלא יחשבו שהם מקבלים הדרכה לעשות דברים שהמדריך הרוחני עצמו לא עושה. מחשבה זו עלולה להוביל תלמידים (נוסעים רוחניים) לחוש גועל מהשאיפות הרוחניות [על ידי תפיסה מטעה של צביעות במדריך הרוחני מכיוון שהשטן נמצא שם בחוץ ושואף באופן פעיל להניא אנשים מדרך ההדרכה הנכונה בכל שלב בדרך ובכל מצב שבו האדם נמצא]. המדריך הרוחני (*שייח'* או *מורשיד*) צריך לפעמים לרדת מהדרגה [הרוחנית] שלו בדיוק כמו שמתאבקים מתנהגים חלשים ואפילו נוק אאוט כדי להתאמן ולאמן את תלמידיהם ללמד אותם מהלכי היאבקות שונים. לצורך אימון העצמי, בהשוואה לתרגילי הגוף, יש צורך יותר בעדינות ובעדינות. מאמצים רוחניים וקשיים הם עילה למבחן גדול [עבור נוסעים רוחניים]. נביאים וקדושים עברו ניסיונות ומצוקות כאלה. לכן, יש לנקוט בזהירות ובזהירות בעניין זה. כאשר נודע לעומר (שאלוהים מרוצה ממנו - בן לוויה נבואי גדול שהפך לימים למנהיג עולמי דגול) שבנו עבדאללה אוכל בשר עם לחם מדי יום, הוא זעם ואמר לו: "הו אדם לא ראוי! יום אחד לאכול לחם עם בשר, יום אחד לאכול לחם עם חלב, יום אחד לאכול לחם עם גהי (שומן על בסיס חלב), יום אחד לאכול לחם עם שמן, יום אחד לאכול לחם עם מלח ובימים מסוימים פשוט לאכול לחם ללא שום דבר אחר". מכאן ידוע שזו מהות המתינות. קביעות וסדירות באכילת בשר ועיסוקים בתאוות [כך בכל יום] פירושם הגזמה [ומכאן הקצנה בעניינים הקשורים לאכילה]. לנטוש אותם לחלוטין זה מחסור ולאכול לפעמים ולא לאכול לפעמים זו מתינות.

נזקי אכילה מועטה וזניחת התאוות

יש לדעת, שמי שיוצא לנטוש את התאוות, הופך למטרה לשתי פגיעות. נזקים אלה מסוכנים יותר מאכילת המאכלים האהובים עליך. נזק אחד הוא שהעצמי אינו יכול להשאיר כמה תאוות. הנוסע הרוחני רוצה לעזוב אותם, אבל העצמי (*נאפס*) אינו מאפשר זאת. על מנת להגשים את תשוקתו של העצמי הנמוך, הנוסע הרוחני אוכל את הדבר האהוב עליו בסתר על ידי הסתרתו מאנשים. זהו פוליתאיזם נסתר (*סקירק אל-חאפי*). אם נוצר מצב כזה, האדם צריך לגלות את רצונו. גילוי זה הוא מהות האמת של מצבו [הפנימי] של האדם. לשמור על מגרעותיו בסוד ולהראות את מעלותיו [לאחרים] יש בו שני

נזקים. עד שהאדם לא יחזור בתשובה כנה ממנו, לא יוסר הכעס האלוקי. זוהי השלמות של גנוסיס (*מעריפה*) לנטוש את התאוות למען אלוהים ולהמשיך להראות שהאדם מעורב בהן. זה נעשה כדי שהאדם יהיה שפל בעיני בני אדם. קדוש אחד נהג לקנות דברי מזון טובים ולשים אותם בביתו במקומות בולטים כדי שאנשים יחשבו שהוא אוכל את הדברים האלה, למרות שהוא נהג לאכול אוכל פשוט מאוד. התצוגה נועדה לאפשר לאנשים לא לחשוב עליו כקדוש, כדי שלא יתקרבו אליו בכך שהם יחשבו עליו כקדוש. השלמות של *זוהד* (התנזרות מהארציות) היא שהאדם פועל נגדה כדי להראות שהוא אינו מתנזר אלא מעורב בתאוות. זוהי פעולתם של הגנוסטים או האינדיבידואלים המושלמים מבחינה רוחנית (*סידיקין*) מכיוון שהם שילבו שתי אמיתות על ידי הטלת שני עול על עצמם (*נאפס*) והפעילו סבלנות פעמיים - פעם אחת כאשר הם נפרדו מהדברים האהובים עליהם ופעם שנייה כאשר אנשים גינו אותם וביקרו אותם על ידי התבוננות במצבם החיצוני [שנראה כמעורב בתאוות]. ארציות ומעשים שאינם מתנזרים מכיוון שהם יצרו בכוונה את הרושם הזה כדי להימנע מהתהילה וההערצה שבאות עם היותם קדושים או גנוסטיים]. נאמר על אנשים כאלה:

أُوْلَٰٓئِكَ يُؤْتَوْنَ أَجْرَهُم مَّرَّتَيْنِ

"אנשים כאלה יקבלו שכר אלוהי כפול". (קוראן, פרק 28, פסוק 54)

מצבם דומה לזה שמקבל מתנה כשהיא מוצעת לעיני כולם, אך מאוחר יותר מחזיר אותה בחשאי. אדם כזה יכאב בגלל שני דברים: ראשית, בגלל שהוא מושפל על ידי כך שהוא נותן משהו לפני כולם [כמו שיש שפלות בלקיחת דברים מאחרים]; שנית, בגלל שהחזרתי את אותו הדבר בחשאי למרות שמישהו היה זקוק לו. אם הנוסע הרוחני (*סאליק*) אינו מסוגל להגיע לדרגה זו, אל לו להימנע מלהכריז על פגמיו ולבטא את חוסר יכולתו להתרחק מתאוות, ואל לו ללכת שולל אחר הונאה זו של השטן, שאם אדם מגלה את מגרעותיו, אנשים ילכו אחריו בפגמים הללו ומוטב להסתיר את פגמיו למען תיקון אנשים. הנוסע או המחפש הרוחני צריך להבין שהרפורמה [הרוחנית הפנימית] של האדם חשובה יותר מהתיקון של העם. המטרה של הסתרת הפגמים שלך מנקודת המבט של רפורמה באנשים היא ראוותנות או התפארות (*ריה*). אדם כזה עסוק בללכת בעקבות השטן באמתלה של תיקון אחרים. המציאות היא, שאדם כזה לא רוצה לחשוף את החסרונות שלו בגלל הפחד שאנשים יימנעו ממנו. אדם כזה אינו רוצה את הרפורמה של עצמו או את הרפורמה של אחרים.

הנזק השני הוא שהנוסע או המחפש הרוחני מסוגל למעשה לנטוש את התאוות, אך הוא אוהב להיות מפורסם כמתנזר [מהארציות] (*זאהיד*) ושמח כאשר אנשים קוראים לו "חף מחטא". מחפש זה זנח תאווה חלשה יותר [הקשורה לאוכל] אך הוא מעורב בתאווה גדולה הרבה יותר והיא רדיפת התהילה והכבוד והיוקרה. זוהי תאווה נסתרת, ומי שעוסק בה, נודע לו על מעורבותו בה די מאוחר. ביעור התאווה הזו חשוב והכרחי יותר מאשר הפסקת התאווה לאוכל. מי שרחוק מלהשוויץ אך עסוק בתאוות האוכל עדיף על מי שזנח את תאוות האוכל אך מתמכר לאהבת התהילה. אבו סלימאן (עליו השלום) אמר: "כאשר בא לפניך מאכל שנטשת, אכול ממנו כמות מועטה, אך אל תמלא את רצון העצמי [באכילה נוספת]. כך ייגמרו שתי תאוות העצמי - התאווה לאוכל ותאוות התהילה והיוקרה [להתנזרות מהארציות]". העוזב את תאוות האוכל ומתמכר לתאוות הראווה, דומה למי שבורח מעקרב כדי למצוא מקלט לצד נחש, אף על פי שהנחש קטלני יותר לאחד [מאשר עקרב]. באופן דומה, התפארות מזיקה יותר מהרצון לאוכל.

תאוות האיברים הפרטיים

ויש לדעת, שהרצון להזדווג נברא בבני האדם לשני יתרונות. יתרון אחד הוא שבני אדם יכולים להסיק את ההנאה של העולם הבא מההנאה של הזיווג. אם התענוג הזה היה נמשך זמן רב, הוא היה החזק ביותר מכל תענוגות הגוף. אנשים זקוקים לתמריץ ושכנוע כדי להשיג אושר נצחי וצורך זה מתמלא לחלוטין כאשר משתמשים בכאב כלשהו שניתן להרגיש או בהנאה כלשהי שניתן להרגיש ולתפוס, כאמצעי לאושר הנצחי.

היתרון השני של הזיווג הוא המשך המין האנושי. אלו הם שני היתרונות, אך גם נזקים רבים טמונים בזה, אם האדם אינו שומר על עצמו ואינו מביא את התאווה הזו לדרגת מתינות, שכן הוא עלול לאבד גם את ההצלחה הארצית וגם את האמונה. מסופר במסורת שהנביא משה (עליו השלום) ישב באסיפה כאשר השטן בא [בצורת אדם]. היה לו כובע על הראש שהרבה צבעים נצצו בו. לאחר שהגיע למפגש הזה, הוא הסיר את כובעו ובירך אותו. אמר לו הנביא משה (עליו השלום): "מי אתה?" הוא ענה: "אני *איבלס* (השטן)". הנביא משה אמר: "מי ייתן ואלוהים ייתן לך מוות! למה באת לכאן?" הוא אמר: "אתה בדרגה גדולה לפני אלוהים, לכן באתי לברך אותך". הנביא משה שאל: "מדוע חבשת כובע בצבעים שונים?" הוא ענה: "אני חוטף את הלבבות האנושיים ומרמה אותם באמצעות הכובע הזה". הנביא משה שאל: "על ידי אילו פעולות אנושיות אתה מסוגל לשעבד אותם?" הוא ענה: "כאשר יהירות נולדת בלב האדם ואדם חושב על מעשיו הקטנים (מעשים טובים) כגדולים ושוכח את חטאיו. אני מזהיר אתכם מראש לגבי שלושה עניינים: האחד הוא לא להיות לבד עם אישה זרה (פוטנציאלית לנישואין) מכיוון שכאשר זה קורה, אני באופן אישי נכנס ביניהם מבלי לשלוח אף אחד מתלמידיי כדי לסבך אותם *בפתנה* (ניסיון ומצוקה עקב מעשים לא ראויים). השני הוא לקיים את כל ההבטחות שאתה מבטיח. שלישית היא שהכסף שאתה מפריש לצדקה חובה והתנדבותית, תחלק אותו מיד. אני גם ממהר להגיע להזדמנויות כאלה ולאמץ תירוצים כאלה שאדם משנה את הכוונה המונעת ממנו לתת את הצדקה". לאחר מכן, השטן עזב ואמר: "אבוי! משה יודע כעת את הדברים שבהם סובלים בני האדם [לרעתם]". חצי מצבא השטן הוא תאווה וחצי הוא כעס. באמצעות הצבא הזה עצמו [המורכב גם מתאוות וגם מכעס], השטן כובש את הלבבות. התאווה הגדולה מכולן היא התאווה למין השני.

שלוש דרגות של תאוות הפרטיות: כמו תאוות האוכל, גם לתאווה זו יש שלוש דרגות: עודף, מחסור ומתינות. הגזמה היא שהתאווה הזו גוברת על השכל ולא נותרה לאדם שום מטרה מלבד חיפוש סיפוק מיני. האדם שוקע בה ושוכח את דרך העולם הבא והיא שולטת באמונתו ומערבת אותו ברוע. עודף של תאווה זו מוליד רעות רבות. לדוגמה, אדם מודאג מתרופות המשפרות את היכולת הזו. זה כמו אדם שמוקף על ידי חיות פרא ונחשים וכאשר הם הופכים לרשלנים המאפשרים לאדם לברוח, הוא מעורר אותם לתקוף את עצמו בהתאם לאינסטינקטים הטבעיים שלהם. אדם סובל כל מיני השפלות כדי למלא את עודף התאווה הזו עד כדי השלמה עם העבדות אליה. אדם שם את הגוף המת של האינטלקט וההארה שלו לרגלי התאווה הזו למרות שבני האדם נבראו כדי שכל שאר הבריאה מצייתת להם. בני האדם לא נבראו כדי שהאדם יהפוך לעבד לתאוותיו ותאוותיו ולא ישאיר אבן על אבן כדי לשרת אותם. זוהי מחלה של לב שאין לה מטרה אחרת. ניתן להישמר מהתאווה בשלביה הראשונים. ברגע שהיא

מתחזקת ומתבססת לגמרי [במוח, בלב ובנשמה], קשה מאוד למגר אותה. כך גם המצב של אהבת העושר, התהילה, הרכוש והצאצאים, שכן אהבתם אינה מתפוגגת לאחר שהתבססה במלואה. זה קורה עד כדי כך שהעניין של האדם בענפי ספורט שונים, עיסוקים נינוחים [ועיסוקים אחרים, אובססיות והתמכרויות] שהוא לא מייחס חשיבות לשום דבר מהעולם והאמונה שלפניהם. הדברים האלה משאירים את האדם מוטרד וחסר מנוחה כל הזמן. מי שמכבה את אש התאווה (אובססיות והתמכרויות הסוטות את האדם מדרך האמת ומפזרות כל שאיפות רוחניות) בשלבים הראשונים, דומה למי שרוצה שהסוס לא ייכנס דרך הדלת. לכן כל זמן שהוא מפנה את פניו אל הדלת, הוא אוחז במושכות ומושך אותו. מי שמנסה לכבות את האש לאחר שהיא מתחילה להשתולל, דומה למי שנותן בתחילה לסוס להיכנס דרך הדלת וכשהוא נכנס תופס את זנבו כדי לנסות למשוך אותו החוצה. האם הסוס לא יתנגד ויהיה מרדן? כמה הבדל עצום קיים בין שני המצבים? לכן עדיף לנקוט בזהירות ובזהירות בשלבים הראשונים. כאשר מחלה הופכת חמורה, נדרש מאמץ עצום ומאבק כדי לרפא אותה. זה גם ראוי לגינוי שאדם מאבד את היכולת הזו להפוך ללא-גברי. מידת המתינות היא שהאדם אינו משועבד לתאווה, אלא התאווה כפופה לשכל ולחוק האלוקי ומצייתת להוראותיהם. את עודף התאווה הזו [של האיברים הפרטיים] ניתן לרפא באמצעות רעב ונישואין. הנביא מוחמד (עליו השלום) אמר:

يامعشر الشباب من استطاع منكم النكاح فليتزوج فمن لم يستطع
فعليه الصيام فانه له وجاء

"הו צעירים! מי מכם שמסוגל להתחתן צריך לעשות זאת, ומי שאינו מסוגל להתחתן [בגלל שאינו מסוגל למלא את חובות הנישואין עקב מצבו בחיים] צריך לצום כי צום הוא, עבור אדם כזה, דרך להפוך את האדם לרדום [מבחינת הרצון לאינטימיות גופנית, שכן הצום עוזר לפתח שליטה עצמית פנימית כדי לרסן את תשוקותיו ותאוותיו]."

מצוינות בהגנה מפני ניאוף העיניים: קרוב למי ששומר על עצמו מניאוף למרות שיש לו הזדמנות לעשות זאת, הוא זה ששומר על עצמו מניאוף העיניים. יש לדעת שנקודת המוצא של ניאוף היא העין. ההגנה עליו חשובה יותר. מכיוון שקשה יותר לעצור את העיניים מלהסתכל, אנשים התחילו להתרשל בעניין זה (להגן על עיניהם מצפייה במה שנתפרש כלא מוסרי ולא ראוי לצפייה), והחלו לחשוב שזה לא עניין גדול ואינם רואים בחטא שלו חשיבות [מספיק כדי למנוע אותו] למרות שנקודת המוצא של כל הנזקים היא העיניים. מבט ראשון, אם אין מעורבות של מטרה או כוונה, נסלח, אבל יש חשבון ודין וחשבון על המבט השני [שנעשה בדרך כלל מתוך כוונה ותכלית]. הסיבה לכך היא שהמבט זורע את זרע התאווה בלב. עם זאת, אם העיניים מוגנות ומונעות מהן להתבונן [בכל מיני דברים בלתי הולמים] אז הלב נשאר מוגן מפני נזקים רבים.

פרק 4 - נזקים בלתי הפיכים של דיבור חסר מעצורים

ספרו הרביעי של ע'זאלי בכרך השלישי או ברבע של *יצירת המופת שלו "יחיא אל-עולום א-דין"* או "החייאת הידע על הדרך לאלוהים" עוסק באסונות הנגרמים על ידי דיבור חסר

מעצורים ושימוש חסר מצפון ביכולת זו. נזק נגרם וסכסוכים נזרעים בין יחידים, חברות ואומות שלמות, מה שמוביל לאיבה ואפילו למלחמות כאשר אנשי סמכות משחררים את לשונם נגד יריבים נתפסים. אומות שלמות נבלעות בסכסוכים אינסופיים כתוצאה מכך. ברמה האישית, דיבור חסר מעצורים וחסר זהירות יכול להוביל ליחסים חמוצים ומנותקים בין אנשים, וחברויות שהופכות לאויבות המובילות לשנאה הדדית שעלולה לצאת משליטה. דיבור חסר מעצורים אינו מוגבל למילים מדוברות. מילים כתובות בצורת חומר שפורסם הן חזקות יותר בגרימת נזק ובזריעת קונפליקטים ההורסים את השלווה הפנימית והחיצונית. לפיכך, קציר הלשון יכול להיות קטלני והרסני בכל רמה. ע'זאלי נכנס לנזקי הדיבור הבלתי מרוסן, הסיבות להיאלץ לדבר ללא מעצורים, ולרפא את החולי הזה כדי לקדם שלום, כבוד והרמוניה בין עמים ועמים. כל התחייבות להחדיר חיוביות, הרמוניה ושלווה בתוך הנשמה ולרכוש שלמות רוחנית, תלויה במידה רבה בריסון היכולת האנושית הזו שהיא פוטנציאלית לקלקל. טיפולו המופתי של ע'זאלי בנושא זה, בעל חשיבות עצומה, בספר "נזקי [שימוש לרעה] בלשון" מוצג כאן בתמציתיות כדלקמן[10]:

לשון - ברכה גדולה: הלשון היא ברכה גדולה מברכות ה' ועדינות מדקויות הבריאה. גודלה אמנם קטן, אך צייתנותה [לצו ה'] עצומה, וגם החטא עצום. המציאות של אמונה (*אימאן*) וחוסר אמונה (*כופר*) באה לידי ביטוי באמצעות הלשון. הדבר הראשון שהוזכר (אמונה) הוא פסגת הציות [האלוהי] והדבר השני המוזכר (חוסר אמונה) הוא הקיצוניות של אי ציות [אלוהי]. כל דבר, בין אם קיים ובין אם לאו, בורא או בריאה, דמיוני או אמיתי, משוער או אמונות טפלות, בא על הלשון [ומתבטא על ידה] והוא מבצע אישור או הכחשה שלה. כל מה שנמצא בתחום הידע, בין אם אמת או שקר, מפותח באמצעות הלשון. זהו מאפיין כזה שמבדיל את הלשון על פני כל שאר האיברים [הגופניים]. טווח העין מוגבל לצבעים ולצורות, מעגל השיפוט של האוזניים הוא רק הצלילים, ניתן למתוח ידיים רק לדברים שיש להם קיום פיזי, וכך גם מצבם של כל האיברים [הגופניים]. לשון היא היחידה מביניהם שיש לה תחום שיפוט רחב ונרחב. כשם שהלשון מסוגלת לרוץ בשדה הטוב, כך אין מי שינצח אותה בשדה הרע. לכן, הכרחי לשמור על זה תחת שליטה. מי שלא שולט בלשונו, השטן גורם לו לומר מה שהוא רוצה ומוביל אותו לסוף רע. הנביא מוחמד (עליו השלום) אמר:

ولايكب الناس فى النار على مناخرهم الا حصائد السنتهم

"אנשים, כדי לקצור את היבול שזרעו מלשונם, יושלכו לגיהינום באפם".

רק אותו אדם יכול להגן על עצמו מפני פגעי הלשון, ששם עליה את מושכות החוק האלוהי (*השריעה*), ושם את שלשלאות הדרך הנבואית (*הסונה*), ומשחרר אותה רק כאשר היא צריכה לדבר על משהו

שמועיל לענייני העולם הזה כמו גם לעולם הבא. יתר על כן, אדם מרסן אותו בכל דבר שתחילתו וסופו עלולים לגרום לתוצאות רעות.

עם זאת, לברר על מה טוב לדבר ומה רע או רע, היכן עדיף לשחרר את הלשון כדי לדבר והיכן היא רעה, זה קשה ביותר. גם אם היא ידועה, קשה עוד יותר לפעול על פיה. מכל האיברים האנושיים, המספר הגדול ביותר של אי-ציות [לצו האלוהי הנוגע להגינות אנושית אוניברסלית משותפת] מתרחש עם הלשון. הסיבה לכך היא שאין קושי להזיז אותו, וגם אין עייפות ועצלנות בכך. בני האדם מתעצלים להגן על עצמם מפני פגעי הלשון ומתעלמים מרוע הלשון ורואים בו חסר חשיבות, למרות שהוא הנשק היעיל ביותר בארסנל של השטן [לזריעת מחלוקת, אנרכיה, מהומה ומלחמה גלויה בין יחידים, קהילות ועמים]. באמצעות הלשון, השטן מסוגל להביס את משרתי האל ולאלץ אותם לצעוד בנתיב ההטעיה. בעמודים הבאים, על פי היכולת שהעניק אלוהים, נפרט את נזקי הלשון בנפרד ובפירוט רב, נזכיר את הגבולות וההשלכות של כל הנזקים ואת האסטרטגיות להתגונן מפניהם. יש בסך הכל עשרים נזקי לשון. לפני שנסביר אותם, נזכיר תחילה את הסכנות שבלשון ומצוינות השתיקה.

הסכנה הגדולה של הלשון ומצוינות השתיקה

יש לדעת שסכנת הלשון גדולה והדרך היחידה להתגונן ממנה היא השתיקה. לפיכך, התורה הא-לוהית שיבחה את השתיקה ושכנעה את חסידיה לשתוק. לכן, הנביא מוחמד (עליו השלום) אמר:

من صمت نجا

"מי ששתק השיג ישועה (ישועה והגנה מפני פגיעות וסכנות רבות, כולל העמידה לפני אלוהים שהיא הכרחית להשגת סליחה וקבלה אלוהית)". (מסורת זו מסופרת ב *חדית'* אוסף *טירמידי* בסמכותו של בן לווייתו הנבואי עבדאללה בן עומר [שאלוהים ישמח ממנו])

الصمت حكم وفاعله قليل

"שתיקה היא חוכמה, אבל יש רק מעטים שפועלים על פיה". (מסורת זו מסופרת ב *חדית'* אוסף *אבו מנסור א-דילאמי* בסמכותו של בן לווייתו הנבואי עבדאללה בן עומר [שאלוהים ישמח ממנו])

עקבה בן אמיר אמר ששאלתי את הנביא מוחמד (עליו השלום): "מהי דרך הישועה?" הוא אמר:

امسك عليك لسانك ويسعك بيتك وابك على خطيئتك

"שמרו ושלטו בלשונכם, ביתכם צריך להספיק לכם והזיל דמעות על הטעויות והעוולות שלכם". (מסורת זו מסופרת ב *אוסף* חדית' *טירמידי*)

סהל בן סעד אל-סעדי מספר מפי הנביא מוחמד (עליו השלום):

من يتكفل لى بما بين لحيتيه ورجليه اتكفل له الجن

"מי שמבטיח לי את הצניעות של מה שהיו שתי האוזניים (כלומר, הלשון) ומה שיש לו בין שתי הרגליים (כלומר, האיברים הפרטיים), אני אבטיח גן עדן לאחד כזה". (מסורת זו מסופרת ב *אוסף* חדית' *סאחי בוכארי*)

من وقى شر قبقبه وذبذبه ولقلقه فقد وقى الشر كله

"מי שהגן על עצמו מפני רעות קיבתו, איבריו הפרטיים ולשונו - נשאר מוגן מכל מיני רעות". (מסורת זו מסופרת ב *אוסף* חדית' *אבו מנסור א-דילמי* על פי חברו הנבואי אנס בן מאלכ [שאלוהים ישמח ממנו])

אלה הם שלושת האיברים; תאוותה מביאה לחורבן העם. לפיכך, לאחר שהרחבתי על תאוות הבטן והאיברים הפרטיים, מצאתי לנכון להרחיב על נזקי הלשון. הנביא מוחמד (עליו השלום) נשאל על הדבר שבגללו אנשים ילכו לגן עדן. הוא ענה:

تقوى الله وحسن الخلق

"יראת האלוהים ויראת האלוהים (*תקווה*) והמוסר, הנימוסים, האופי והטבע הפנימי היפהפיים (*איכלאק*)."

הוא נשאל: "בבקשה תגיד לנו גם מה יוביל אנשים לגיהינום?" הוא ענה:

الاجوفان الفم والفرج

"בגלל שני דברים חלולים: הפה והאיברים הפרטיים". (מסורת זו מסופרת ב *אוספי* החדית' *טירמידי* ואבן *מג'ח* מפי בן הלוויה הנבואי אבו הוריירה [שאלוהים ישמח ממנו])

בחדית׳ זה (מסורת נבואית), "פה" עשוי להתייחס גם כנזקי הלשון שכן הפה הוא משכנה של הלשון והוא עשוי להתייחס גם לקיבה כפה, הנתיב למילוי הקיבה. מועאד בן ג'בל (עליו השלום) ביקש מהנביא מוחמד (עליו השלום): "הו נביא האל! האם תהיה גם אחריות על [אפילו] הדברים שאנחנו אומרים [כמו שרק להגיד משהו, לא משנה מה זה, לא צריך להיות עניין גדול]?" על כך הוא ענה:

تكلتك امك يا ابن جبل، وهل يكب الناس فى النار على مناخرهم الا حصائد السنتهم

"הו אבן ג'בל! מי ייתן ואמא שלך תבכה עליך! אנשים יושמו בגיהינום הפוך על כך שהם קוצרים את קציר לשונם". (מסורת זו מסופרת ב *אוספי* החדית' *טירמידי*, *חכים* ואבן *מג'ח* בסמכותו של בן לווייתו הנבואי מועאד בן ג'בל [שאלוהים ישמח ממנו])

עבדאללה בן עומר (שאלוהים ישמח ממנו) מספר על הנביא מוחמד (עליו השלום) שאמר:

من كف لسانه ستر الله عورته ومن ملك غضبه وقاه الله عذابه ومن اعتذر الى الله قبل الله عذره

"מי שעוצר את לשונו [מדברים רעים וחסרי תועלת], אלוהים מסתיר את פגמיו של אדם כזה, ומי ששולט בכעסו [מלפרוק ולהתפרץ בבני אדם גם כאשר הוא מרגיש מוצדק וזכאי לעשות זאת], אלוהים מגן עליו מפני עונשו [על עוונותיו], וכל מי שמביא תירוץ לאלוהים. הוא מקבל את התירוץ". (מסורת זו מסופרת ב *אוסף* חדית' *אבן אבי אל-דוניא* על פי חברו הנבואי עבדאללה בן עומר [שאלוהים ירצה ממנו])

ישוע המשיח (עליו השלום) התבקש להודיע על מעשה שיוביל את האדם לגן עדן. הוא ענה: "לעולם אל תדבר". השואל אמר: "זה לא אפשרי". לאחר מכן אמר: "אם יש צורך לדבר, אל תאמרו דבר מלבד מה שטוב". בדואי (ערבי נווד במדבר) בא לנביא מוחמד (עליו השלום) ושאל על מעשה שיוביל לגן עדן. הוא השיב:

اطعم الجائع واسق الظمان وامر بالمعروف وانه عن المنكر فان لم تطق فكف لسانك الا من خير

"האכילו את הרעבים, תנו מים לצמאים, פקדו על הימין, עודדו נגד הרוע, אם אינכם יכולים לעשות זאת אז מנעו מהלשון לומר משהו אחר מלבד מה שטוב". (מסורת זו מסופרת ב *אוסף* חדית' *אבן אבי א-דוניא*)

הנביא מוחמד (עליו השלום) אמר:

اذا رأيتم المؤمن صموتا وقورا فادنوا منه فانه يلقن الحكمة

"כשאתה רואה מאמין שקט ומכובד, אז התקרב אליו, כי הוא מקבל הדרכה [אלוהית] בחוכמה". (מסורת זו מסופרת ב *אוסף* חדית' אבן *מג'ה* על פי חברו הנביא אבו ח'אלד [שאלוהים ישמח ממנו])

ישוע המשיח (עליו השלום) אמר: " יש עשרה חלקים של עבודת אלוהים. תשעה קשורים לשתיקה וחלק אחד קשור לבריחה מהעם".

הסיבה לעליונות השתיקה: יש הרבה נזקים בדיבור. טעויות, שקרים, גידופים, סיפורי מעשיות, ראוותנות, זימה, התפארות, האדרה עצמית, מריבות, דיבורים חסרי תועלת, שבחים עצמיים, הגזמה, גרימת נזק, חשיפת פגמים של אנשים ונזקים אחרים כאלה קשורים ללא דבר אחר מלבד הלשון. אין כאב, מאמץ ועייפות בהזזת הלשון. במקום זאת, יש הנאה בדיבור. מזגו של האדם משכנע אותו לדבר, וגם השטן דוחף אותו לכך [באמצעות רמיזותיו בלבו]. אותם אנשים שרגילים לדבר [שלא לצורך ובאופן מוגזם], רק לעתים רחוקות מסוגלים לעצור את לשונם מלדבר, בין אם יש הזדמנות ובין אם לאו. במקום זאת, הם ממשיכים לדבר ללא קשר לתוצאות. עם זאת, יש הרבה סכנות בדיבור ויש ביטחון מכל הסכנות בשתיקה. לכן עליונותו ומצוינותו גדולים בהרבה. יש אינספור יתרונות לשתיקה. אומץ לבו של האדם נשאר אסוף ומחשבותיו אינן מתפזרות, הוא נשאר מכובד [כתוצאה משתיקה]. יש לאדם זמן

להתבוננות, לזיכרון האלוקי ולעבודת אלוהים. אדם נפטר מההשלכות השגויות של הדיבור בעולם והאחריות שלו בחיים שלאחר מכן. אלוהים אמר:

مَا يَلْفِظُ مِن قَوْلٍ إِلَّا لَدَيْهِ رَقِيبٌ عَتِيدٌ

"אין אדם מוציא מפיו מילה שצופה קרוב המשגיח עליו, מוכן [לרשום אותה] (הכוונה לשני המלאכים הקרובים לכל אדם, האחד רושם את כל המעשים הטובים והשני רושם את כל מעשיו הרעים בפנקס המעשים האנושיים שלהם עבור אותו אדם. פנקסים אלה יומצאו לפני אלוהים ביום הדין למשפט הסופי לאותו אדם)". (קוראן, פרק 50, פסוק 18)

הנה טיעון מצוין לגבי המצוינות שבשתיקה. ישנם ארבעה סוגי דיבור. לסוג הראשון יש רק נזק. לסוג השני יש רק יתרונות. לסוג השלישי יש גם יתרונות וגם נזקים. לסוג הרביעי אין שום תועלת או נזק. בכל הנוגע לסוג הדיבור שיש בו רק נזק, חובה להתרחק ממנו ולשתוק. אותה הוראה חלה על דיבור שיש בו גם תועלת וגם נזק, בתנאי שהנזק עולה על התועלת. הטיפוס שאין לו תועלת או נזק הוא חסר תועלת ועדיף לשתוק מכך כי התמכרות אליו היא בזבוז זמן וזה הפסד גדול. רק הסוג הרביעי נשאר עכשיו [שהוא הסוג שיש בו רק יתרונות]. בדרך זו, שלושה מתוך ארבעה חלקי דיבור נעלמים ורק חלק אחד נשאר ויש בו סכנות ואפשרויות לנזקים. לפעמים, ראוותנות, מלאכותיות, קישוט, גידופים, האדרה עצמית ורעות אחרות מתגנבות לתוך הנאום באופן כזה שהדובר אפילו לא מבין זאת. לכן, אפילו זה שמנהל דיבור ושיחה מועילים הוא כמו זה שמשחק בסכנות. מי שמבין את דקויות הנזקים הקשורים בלשון ייאלץ להודות כי בהקשר זה, האמירה הבאה של הנביא מוחמד (עליו השלום) שומרת על מעמדה של המילה האחרונה בנושא:

من صمت نجا

"מי ששתק זכה לישועה (גאולה והגנה מפני פגיעות וסכנות רבות, כולל עמידה בפני אלוהים שהיא הכרחית להשגת סליחה, קבלה ואינטימיות אלוקית)". (מסורת זו מסופרת ב*חדית'* אוסף *טירמידי* בסמכותו של בן לווייתו הנבואי עבדאללה בן עומר [שאלוהים ישמח ממנו])

הנביא מוחמד (עליו השלום) קיבל את היכולת לומר דברים בעלי משמעות רבה בכמה מילים והוענק לו יהלום החוכמה שלא יסולא בפז. כל מילה שנאמרת מלשונו המבורכת מכילה בתוכה אוקיינוס בלתי נתפס של משמעויות וחוכמה. לצלול ולקטוף פנינים מקרקעית האוקיינוס הבלתי נתפס הזה היא עבודתם של מלומדים נבחרים בלבד (אלה המושרשים היטב בידע בשל יראת האלוהים שלהם, המסירות המוחלטת לאמת והכנות ללכת אחריה בטוהר נשמתם המרבי). אין זה מתפקידו של כל אחד [בין אם הוא מלומד ובין אם לאו] להבין את החוכמה הפנימית העמוקה של הדיבור הנבואי.

הנזקים של שימוש לרעה בלשון או בדיבור

פגיעה ראשונה בלשון – דיבור חסר תועלת: עדיף לשמור על דבריו מכל הנזקים שהוזכרו זה עתה, כגון גידופים, מעשיות, שקרים ומחלוקות וכו', ולומר רק דברים מותרים ואמירתם אינה פוגעת בדובר או בשומע. חלק מהדברים המותרים והבלתי מזיקים שנאמרים על ידי הלשון הם כאלה שאין צורך לומר

אותם. אלה דברים חסרי תועלת ולא מועילים. יש בהם בזבוז זמן, כמו גם האחריות של העולם הבא והפעולה של השארת משהו נעלה מאחור והחלפתו במשהו נחות. הסיבה לכך היא שאם הדובר במקום לדבר, היה מטה את ליבו ומחשבתו להתבוננות בישות האלוהים (*דאת*) ובאיכויות האלוהיות (*סיפת*), זה היה טוב יותר עבורו. ייתכן מאוד שמתוך התבוננות זו היו נפתחים שערי הברכות האלוקיות לאדם והלב היה מקבל התרחבות (בהירות, הארה, רפיון). במקום לדבר, אילו היה אדם מהלל את ה' ומבטא את קדושתו ואחדותו בזיכרון האלוקי, מוטב היה לו. כמה מילים הן כאלה, שאפילו אם נאמרה מילה אחת כזו, נבנה בה ארמון בשמים. מי שמסוגל להשיג אוצר ובמקום זאת מתחיל לאסוף אבנים, איך זה ייקרא חוץ ממזל רע? זוהי דוגמא לאדם שעוזב את הזיכרון האלוקי ובמקום זאת עוסק במעשה חסר תועלת וחסר תועלת. ואף על פי שהאדם אינו חוטא על כך, האם זה הפסד קטן יותר שהוא לא הרוויח רווח גדול, והמלאכה שהוא עוסק בה, לא תביא שום תועלת? הנביא מוחמד (עליו השלום) אמר:

فان المؤمن لا يكون صمته الا فكرا ونظره الا عبرة ونطقه الا ذكر

"שתיקתו של המאמין היא התבוננות, הראייה מלמדת לקחים, והדיבור הוא זיכרון אלוהי".

הנכס האמיתי של אדם הוא הזמן. אם אדם מנצל את הזמן במאמציו חסרי תועלת ולא שומר נכס זה כמאגר לעולם הבא, אז מה היה משיג מלבד הפסד? לפיכך, הנביא מוחמד (עליו השלום) אמר:

من حُسن اسلام المرء تركه ما لا يعنيه

"זוהי אינדיקציה ליופיו של האסלאם לנטוש את מה שחסר תועלת". (מסורת זו מסופרת ב *אוספי* החדית' *טירמידי* ואבן *מג'ה* מפי בן הלוויה הנבואי אבו הוריירה [שאלוהים ישמח ממנו])

מי שעושה דברים חסרי תועלת לא יוכל להתחמק מדין וחשבון ביום הדין, שגם הוא סוג של עונש. אבו ד'הר (עליו השלום) סיפר שהנביא מוחמד (עליו השלום) שאל אותו: "האם לא אספר לך על מעשה שהוא קל בגוף וכבד במאזני יום הדין?" הוא ענה: "הו שליח האל! כן, בבקשה תגיד לנו". הוא ענה:

هو الصمت وحسن الخلق وتركه ما لا يعنيك

"זה [המעשה] הוא שתיקה, מוסר טוב, נימוסים ונטייה פנימית, ונטישת [המעשה או הדיבור] חסרי התועלת". (מסורת זו מסופרת ב *אוסף* חדית' *אבן אבי א-דוניא*)

אבן עבאס (עליו השלום), בן לוויה נבואי, אמר: "יש חמישה דברים שאני הכי אוהב: האחד הוא לא לעשות דיבורים חסרי תועלת ולא מועילים, כי הם מיותרים ומיותרים ותמיד יש בהם סכנת חטא. שנית, שגם אם מישהו עושה דיבור מועיל, צריך קודם כל לבדוק אם יש מקום אפילו לשיחה מועילה או לא, כי לפעמים אפילו שיחה מועילה שנעשית ללא הזדמנות והזדמנות יכולה להיות מקור לייסורים. שלישית היא שאסור להתווכח עם אדם סובלני או טיפש, כי להתווכח עם אדם סובלני זה להכעיס אותו ולהתווכח עם אדם טיפש זה להכפיף את עצמו לכאב. רביעית, שאדם צריך להזכיר את אחיו באופן שהוא רוצה שיזכירו אותו בעצמו. חמישית, לא משנה מה עושים, זה צריך להיעשות בוודאות שאם המעשה הזה הוא טוב, הוא יתוגמל, אבל אם הוא רע ורע, זה יביא לעונש". דיבורים חסרי תועלת נעשים מסיבות רבות. לפעמים, לדובר יש חמדנות לשאול דברים מיותרים, לפעמים יש לאדם הרגל להפיץ דברים או שהוא רוצה למשוך את המאזין לעצמו. לפעמים אדם מאוהב במאזין והארכת השיחה נעשית כדי לשמור

על המאזין נוטה לעצמו לאורך זמן. לפעמים, סיפורים [על אנשים שונים] מסופרים כבילוי. התרופה לכל זה היא לחשוב על המוות מול אדם ולחשוב שאני אהיה אחראי על כל מילה שנאמרה. הנשימות שלי הן הנכסים שלי והלשון היא הרשת שלי [לתפוס משהו יקר במונחים של יתרונות ארציים אחרים]. לבזבז את הרכוש ולהשאיר את הרשת ללא שימוש [או בשימוש בדברים לא נכונים] זה לא אינטליגנטי. זוהי התרופה המבוססת על ידע לדיבור חסר תועלת. התרופה המעשית לכך היא לאמץ בדידות או לעצור את הלשון לפעמים אפילו מעניינים מועילים, כדי שתתרגל לא לומר דברים חסרי תועלת.

נזק שני – דיבור מוגזם: דיבור מוגזם הוא גם מעשה לא רצוי. היא כוללת דיבורים חסרי תועלת כמו גם דיבור מועיל החורג מגבולות ההכרח. דיבור מועיל יכול להיות קצר. אדם שיש לו יכולת לקצר ובכל זאת משתמש בשתי מילים בניגוד לאחת, ייחשב כמדבר יתר על המידה, אף על פי שהוא נועד לנאום או להדגשה, אף שאין בו חטא. עטא בן אבו-רבאח (שאלוהים ירחם עליו – קדוש וגנוסטי) אמר: "היו לפניך אנשים ששנאו דיבורים חסרי תועלת. מבחינתם, מלבד דיבור הקשור לספר האל, דרכו של הנביא, הטפת הישר ואיסור הרע, ולצרכים הארציים החשובים ביותר, הם ראו בכל דיבור אחר מוגזם". קשה לדעת איזו דיבור או שיחה מוגזמת, ואיזו מיותרת מכיוון שאין לה גבול. עם זאת, הקוראן סיפק גבול לדיבורים מועילים והכרחיים כפי שאלוהים אומר:

لَّا خَيْرَ فِي كَثِيرٍ مِّن نَّجْوَىٰهُمْ إِلَّا مَنْ أَمَرَ بِصَدَقَةٍ أَوْ مَعْرُوفٍ أَوْ إِصْلَٰحٍۭ بَيْنَ ٱلنَّاسِ

"ברוב הדיונים של אנשים רגילים אין שום תועלת. עם זאת, יש המשכנעים אחרים לתת צדקה, או לעשות מעשים נכונים או להביא לפיוס הדדי ולתיקון בין בני האדם". (קוראן, פרק 4, פסוק 114)

אפילו כשמשבחים מישהו עם אלפי אמצעי זהירות, יוצאות מהפה כמה מילים שנוגדות את העובדות ומוגזמות. גם אם השבח הוא עובדתי, קיימת סכנה שהשטן יגרום לאדם לומר דברים מיותרים. מוג'אהד (שאלוהים ירחם עליו) אמר: "כל מילה שנאמרת על ידי אדם נכתבת ומתועדת במידה שאב אומר לבנו שהוא יקנה עבורו דבר מסוים ולא הייתה זו כוונתו לעשות זאת באמת, זה יירשם כשקר עבורו". חסן אל-בצרי (שאלוהים ירחם עליו) אמר: "הו בן אדם! פנקס השטרות שלך פתוח ושני מלאכים מונו לרשום עליו את השטרות שלך. עכשיו זה תלוי ברצון שלך מה אתה רוצה לעשות, אם אתה עושה יותר או פחות, כל מעשה שלך יירשם וביום הדין, פנקס השטרות הזה יהיה ראיה גדולה, אם לטובתך או נגדך". על פי מסורת, הנביא שלמה (עליו השלום) שלח את אחד ה*ג'ינים* שלו למקום כלשהו ושלח אחריו כמה *ג'ינים* אחרים כדי שיוכלו להודיע לו לאן הוא הלך ומה הוא עשה. הם חזרו ואמרו לו שהוא הלך לשוק ואחרי שהגיע לשם, הוא הביט לשמיים ואז לבני האדם למטה. לאחר מכן הוא הניד בראשו והמשיך קדימה. שלמה הנביא הופתע מכך ושאל אותו על כך. הוא השיב: "הופתעתי מהמלאכים באיזו מהירות הם כתבו מעשי בני אדם בעודם יושבים על ראשם ואז הופתעתי מהמהירות שבה בני האדם טועים". איברהים תיאמי (אלוהים ירחם עליו) אמר: "המאמין רואה לפני שהוא מדבר אם זה מועיל או מזיק לאדם. אדם מדבר רק אם זה מועיל, אחרת הוא שותק, ואדם שנוטה לרוע ולחטא מדבר בלי לחשוב". נאמר על ידי חכם: "אם אדם אוהב לדבר באסיפה אז הוא צריך לאמץ את השתיקה ואם הוא אוהב לשתוק אז הוא צריך לדבר". זייד בן אבי חביב (עליו השלום) אמר: "הניסיון של תלמיד חכם הוא בדיבור לעומת השמיעה, שכן הוא חשוף לסכנות של השמטה [של האמת], שכנוע [מתוך אינטרס אישי] וקישוט (קישוט) של דיבורו". איברהים בן אדהם (אלוהים ירחם עליו) אמר: "אדם נהרס על ידי עודף העושר והדיבור".

נזק שלישי – אזכור עוול: עוול מכונה דיבור הקשור לחטא. למשל, [הדיבור והשיחה על] היופי והתכונות הפיזיות של המין השני, סיפור סיפורים רומנטיים, תיאור התקבצות החטאים, הגזמת העשירים, מעשיהם הרעים של השליטים, כל העניינים הללו פסולים ואסור להתמכר אליהם. דיבור מיותר אינו אסור [בהלכה א-לוהית], הוא רק לא מוצא חן בעיניו ולא מומלץ, כך גם דיבור מיותר אינו אסור, הוא לא מוצא חן בעיניו, אולם דיבור רע בא בגדר איסור. עם זאת, ניתן לומר שמי שמרבה לדבר על נושאים מיותרים קרוב להתמכר לדיבורים לא נכונים [לכן עדיף להימנע מכך]. שיחות בידור בימינו הן תחביב מיוחד ואנשים מארגנים מפגשים מיוחדים לכך. הנושאים של המפגשים הללו הם משהו לא בסדר, מישהו נלעג, פגמיו של מישהו נחשפים, פגמיו של מישהו נבדקים, מישהו זומם נגדו, וכו'. למעשה, אין התכנסות כזו חפה מחטא. אלה כל כך הרבה סוגים שונים של חטאים שלא קל למנות אותם. הדרך להיפטר מהם היא להגביל את האדם לעניינים דתיים [ולמאבקים רוחניים] ולצרכים ארציים הכרחיים בשיחות ובשיחות. אזכור עניינים רעים הוא טענה מסוכנת, ואדם שמתרגל אליו, נהרס [מבחינה רוחנית עם השלכות גם על חייו החומריים והחיצוניים], למרות שהוא עלול לחשוב על זה כטריוויאלי ולא להבין ולהבין את הסכנות שבו. עם זאת, ביום הדין, יתגלה שהחטא שנחשב לטריוויאלי, הביא כל כך הרבה חורבן לאדם. בילאל בן אל-חארת' (עליו השלום), מסופר מפי הנביא מוחמד (עליו השלום):

ان الرجل يتكلم بالكلمة من رضوان الله ما يظن ان تبلغ به ما بلغت فيكتب الله بها رضوانه الى يوم القيامة وان الرجل يتكلم بالكلمة من سخط الله ما يظن ان تبلغ به ما بلغت فيكتب الله عليه بها سخطه الى يوم القيامة

"אדם אומר מילה שמוצאת חן בעיני אלוהים וחושב ששם אולי לא קיבל שום אישור אלוהי משמעותי מזה; עם זאת, אלוהים כתב את אישורו האלוהי למילה זו עד ליום הדין. לפעמים, אדם אומר מילה שאינה מוצאת חן בעיני אלוהים וחושב שהוא לא יכעס על כך, אך בגלל אותה מילה אחת, אלוהים כותב את מורת רוחו האלוהית עד ליום הדין". (מסורת זו מסופרת ב *אוסף* חדית' *אבן מג'ח* ותרמידי)

הדיבור הרע והרע הוא סוג נפרד מלשון הרע ומציאת האשמות, והוא עוסק באזכור דברים אסורים ואין צורך דתי בכך. הוא כולל אזכור חידושים [בענייני דת], אזכור אידיאולוגיות סוטות ואף אזכור ההבדלים ההדדיים בין בני לוויה נבואיים [שנעשה כדי לזרוע מחלוקת ולקדם עדתיות].

פגיעה רביעית – ניתוק שיחות ומחלוקות של אנשים: אסור לנתק אנשים כשהם מדברים. הנביא מוחמד (עליו השלום) אמר:

لا تمار اخاك ولا تمازحه ولا تعده موعدا فتخلفه

"אל תכבלו את אחיכם [כשהוא מדבר], אל תעשו איתו בדיחה לא מנומסת ואל תבטיחו הבטחה שאינכם יכולים לקיים". (מסורת זו מסופרת ב *אוסף* חדית' *טירמידי* בסמכותו של חבר הנביא עבדאללה אבן עבאס [שאלוהים יהיה מרוצה ממנו])

ذروا المراء فانه لا تفهم حكمته ولا تؤمن فتنته

"הפסיקו לנתק שיחות כי אין בזה חוכמה שאפשר להבין, ואי אפשר להתרחק מנזקיה". (מסורת זו מסופרת ב *אוסף* החדית' *טבראני* על פי בן לווייתו הנבואי אבו דרדא [שאלוהים ישמח ממנו])

من ترك المراء وهو بنى له بيت فى اعلى الجنة ومن ترك المراء وهو مبطل بنى له بيت فى ربض الجنة

"מי שעוזב את השיחות של אנשים בעודו צודק (או בצד האמת), ייבנה בית ברמה הגבוהה ביותר של השמים עבור אדם כזה; ומי שיעזוב את השיחות של אנשים תוך שהוא טועה (או בצד השקר), ייבנה בית באמצע השמים לאחד כזה".

נאמר שהאומות הוטעו לאחר שקיבלו את אור ההדרכה [הא-לוהית] בשל מחלוקות [וויכוחים]. אנס בן מאלכ (שאלוהים ישמח ממנו) אמר: "ניתוק שיחות וויכוחים עם אנשים גורם לקשיחות הלב וזרעי איבה נטועים בלבבות בגלל זה". בילאל בן סעד (שאלוהים ישמח ממנו) אמר: "כשאתה רואה מישהו בעל דעה עצמית, מתקוטט ומתעקש על דעתו, אז דע שאדם כזה נועד לאבדון העולם הבא". אבו אל-דרדא (שאלוהים מרוצה ממנו) אמר: "מספיק לריב או להתווכח עם אנשים כדי שאדם כזה יהיה חוטא". עמר (שאלוהים ישמח ממנו) אמר: "אל תרכשו דעת לשלושה דברים ואל תמנעו מעצמכם לרכוש ידע בגלל שלושה דברים. שלושת הדברים שאסור לרכוש עבורם ידע הם ויכוחים (וויכוחים עם אנשים), גאווה והתרברבות. שלושה דברים שאסור להפסיק לצבור ידע הם ביישנות בחיפוש ידע, הימנעות מרכישת ידע וסיפוק מבורות". ישוע המשיח (עליו השלום) אמר: "מי שמשקר הרבה, מוצא את יופיו מגיע לקצו, מי שמתווכח הרבה עם אנשים מוצא את כבודו נפגע, מי שדואג הרבה חולה, מי שהמוסר והנימוסים שלו גרועים, מסתבך בעונש אלוהי".

הגדרה של ניתוק אנשים: ההגדרה שלה היא למצוא פגם בשיחה של מישהו ולהתנגד לה על בסיס זה, בין אם הפגם הזה הוא במילים, במשמעות או בכוונה. בהקשר זה, יש לזכור שכל שיחה שאתה שומע, אם היא אמת אז תעיד על אמיתותה ואם היא שגויה אז תשתוק, בתנאי שהיא לא עוסקת בענייני דת. פגמים מתגלים במילים על ידי כך שהם אומרים לדובר שהמילים מנוגדות לכללי הדקדוק ורצף נכון של מילים אינו עוקב אחר מסירת המילים. טעויות כאלה במילים קורות מסיבות שונות. לפעמים, אנשים לא מכירים היטב את השפה, לפעמים אנשים רוצים להגיד דבר אחד אבל משהו אחר יוצא מהפה; תהיה הסיבה לטעות במילים אשר תהיה, אין הצדקה לביקורת. משמעות המילים הופכת למטרה להתנגדות באמירה: "אמרת דבר שגוי כזה, טעית בדעה כזו או אחרת, מחשבתך או דעתך אינה נכונה" וכו'. הכוונה נמתחה ביקורת על ידי אמירה: "הדבר הזה שאתה אומר, אמנם מבוסס על עובדות, אבל הכוונה שלך אינה ביטוי של עובדות, אלא משהו אחר". בכל המקרים הללו, חובה לשמור על שתיקה. אולם, אם מטרת החקירה היא רכישת ידע ותועלת, ולא איבה ומציאת הזדמנות לביקורת, אין בכך כל פסול. מטרת הוויכוח היא להשתיק את היריב, להכריז על בורותו, פגמיו וחסרונותיו, כך שאדם יושפל ואנשים ילעגו לו. האינדיקציה [למטרה מרושעת כזו] היא שאם ההתנגדות היא למען האמת, אז במקום להשתמש בשיטה מתאימה אחרת, האדם נוקט בשיטה שהיא מעליבה את היריב ועליונותו שלו על היריב.

שיטת ההימנעות ממחלוקות וניתוק שיחות: הדרך להתגונן משניהם, היא לשתוק גם בעניינים מותרים. שתי הרעות הללו נולדות בגלל מטרתו של האדם להשמיץ את היריב ולבסס את עליונותו. אלו הן שתי תאוות כאלה של העצמי הנמוך שקשה לשלוט בהן. ביטוי עליונותו של האדם שייך לקטגוריה של צדקנות, שבתורה היא תגובה של החשבת עצמך כגבוה וגדול. אולם, הגבורה והגדלות הן תכונותיו של הקב"ה בלבד וראויות לו בלבד. באופן דומה, להתייחס למישהו כפגום ושפל זה אינדיקציה למזג חייתי כי חיית פרא אוהבת לקרוע ולפגוע באחר. שתי התכונות הרעות הללו ראויות לגינוי ומזיקות ביותר. ויכוח וניתוק שיחות מזינים את התכונות [השפלות והשליליות] הללו [של התייחסות לאחרים כפגומים

ושפלים]. מי שממשיך להתמכר לוויכוחים וביקורת שנויים במחלוקת ימשיך לספק מזון לצמיחה לשתי התכונות הפנימיות ההרסניות הללו. מחלוקות ושיחות של אנשים שניהם חורגים מגבולות התועבה, אלא שניהם חטאים אם אחרים נפגעים בגלל זה. בכל הנוגע לטיעונים וביקורות שנויות במחלוקת, אף אחד לא יכול לומר שהם לא גורמים לכאב. מי שמתווכחים איתו, מתעצבן ומנסה להגיב באותו אופן ושניהם מתחילים לריב כמו כלבים. כל אחד מהם רוצה לפגוע ולהשפיל את השני עד כדי כך שלא יוכל אפילו להרים את הראש או לתת תשובה כזו, עד שאנשים ישתכנעו בחוסר השכל של היריב. זו מחלה והתרופה שלה היא למגר את היהירות שמובילה את האדם לתסביך עליונות, וגם את החוצפה לבטא אותו ובאופן דומה, ניתן לרסק את הרגש החייתי הזה שמעורר את האדם להסתכל למטה על אחרים.

פרטי הריפוי יוסברו בפרק על גינוי היהירות והיהירות העצמית (פרק 10). כאן, רק כך נאמר שריפוי כל מחלה יתרחש על ידי הסרת הסיבות לאותה מחלה. הסיבות לניתוק השיחות והוויכוחים של אנשים הן יהירות, גאווה ותכונות חייתיות. אם לא יוסרו הגורמים הללו, המחלה לא תיעלם. כאשר משהו נעשה ברציפות, הוא הופך להרגל ולטבע שני, וקשה להיפטר ממנו. האימאם אבו חניפה (שאלוהים ירחם עליו) ביקש מדאוד אל-טאי (שאלוהים ירחם עליו) את סיבת ההסתגרות והבדידות שלו. הוא ענה: "אני נשאר בבדידות כדי שאוכל להיאבק בלא להילחם עם אחרים". האימאם אבו חניפה אמר: "זה לא מאבק רוחני, אלא ללכת לאסיפות של אנשים, להקשיב להם ולשתוק". דאוד אל-טאי אמר שהוא פעל על פיה והרגיש שאין שאיפה רוחנית קשה מזו. זו גם המציאות שכן להקשיב למישהו שאומר דבר לא נכון ולהישאר בשקט זה קשה מאוד, במיוחד במקרה שבו אדם מסוגל לתקן את הטעות שלו. זו הסיבה שהנביא מוחמד (עליו השלום) נתן בשורות טובות על גן עדן לאדם, שהיותו צודק ואמת עדיין לא קוטע את השיחות של אנשים, כי לדעת את האמת ואת הנכון, לשתוק על דבר לא נכון זה קשה מאוד לעצמי. במיוחד, הרצון לבטא את הדבר הנכון שולט בעניינים הקשורים לדתות ואמונות. ויכוחים הם כבר חלק מהטמפרמנט של האדם, וכאשר אדם חושב שיש שכר מאלוהים בהצגת האמונות הנכונות, אז הלב נעשה חמדן לאותו גמול וגמול אלוהי. בדרך זו, הן החוק האלוהי והן מזגו של האדם, מסייעים לטיעונים השנויים במחלוקת הללו. אולם, לחשוב שהוויכוחים והוויכוחים הללו הם מקור לשכר אלוקי, זו טעות בפני עצמה.

מוטב לאדם לחדול מלומר דבר לבני הדת, ואם אדם מוצא מישהו העוסק בחידושים [בענייני דת הידועים גם בשם *בדעה*], יש להוכיח אותו בפרטיות [בניגוד לעשותו בפרהסיבי שגורמת להתמרמרות ולעקשנות]. אדם ייקח את הדיונים הציבוריים כנורמה מתוך מחשבה שאנשים מכל הדתות והאמונות עושים זאת כדי להוכיח את אמיתות אמונותיהם ולשקול את הצלחתם להשתיק את יריביהם. דבר זה יטמיע את החידוש [בענייני דת] בלב [בניגוד לוויתור עליו]. אם אדם רואה שהעצה אינה משפיעה על ליבו של העוסק בחידוש [בענייני אמונה] ולא נותרה באדם כזה יכולת לקבל את האמת, עליו לעסוק ב[תיקון] עצמו ולהניח לאדם השני לנפשו. מי שרגיל להתווכח, ואנשים משבחים ומתייחסים אליו בכבוד ובכבוד, אז התכונות הפנימיות ההרסניות הללו מושרשות ומתחזקות היטב בלבו של האדם וקשה מאוד להיפטר מהן. לפיכך, אם בליבו של אדם מצטברים החסרונות הפנימיים כמו כעס, יהירות, הראווה, צדקנות ותאוות שליטה, קשה מאוד להיאבק בהם [כדי לעקור אותם מהשורש]. קשה להיאבק נגד תכונה אחת כזו, אפשר לדמיין, כמה קשה יהיה להיאבק נגד כולן יחד.

פגיעה חמישית - עוינות ואיבה: גם זו תכונה [פנימית] ראויה לגינוי. גם עוינות ואיבה יש בהן מחלוקת, אך מטרתן היא לגזול את רכושו או זכותו של מישהו. מסורות הביעו גינוי לתכונה הפנימית השפלה הזו. עאישה (שאלוהים ישמח ממנה) מספרת את הדברים הבאים מהנביא מוחמד (עליו השלום):

ان ابغض الرجال الى الله الالد الخصام

"בעיני אלוהים, הגרוע ביותר מבין בני האדם הוא זה שמתקוטט ונוטה למעשי איבה ואיבה". (מסורת זו מסופרת ב *אוסף* חדית' *סאחי בוכארי*)

חכם אחד אמר: "הימנע ממעשי איבה ועוינות, שכן הם הורסים את דרכו של האדם לאלוהים (*דין*)". אומרים שיראי אלוהים ואדוקים אינם רבים עם אחרים. בשאר בן עבדאללה (שאלוהים ירחם עליו) אמר: "אין דבר גרוע יותר ממעשי איבה ואיבה. היא הורסת את אמונתו של האדם ואת דרכו אל ה', פוגמת בהגינות ובכבוד האדם, מסיימת את שמחת החיים, והלב במקום לעסוק בזיכרון ובהתבוננות אלוהיים, נלכד בדאגות של עוינות ואיבה". ניתן לומר כאן שאם למישהו יש זכות המגיעה לאחר שאינו מוכן לתת אותה, אז יש לשאוף לקבל אותה. הסכסוך או העוינות הניתנים לגינוי הם אלה המבוססים על שקר או שנעשים ללא ידיעה, למשל, עורך דין מתחיל לתמוך בצד מבלי לדעת היכן האמת. באופן דומה, אותה מחלוקת או עוינות ראויה לגינוי גם כאשר תובע את זכותו הלגיטימית של אדם אך אינו מתפשר על כך, אלא מפגין איבה ועוינות מקסימלית שכן המטרה אינה השגת זכותו, אלא לפגוע ביריב. מחלוקת או עוינות זו ראויה לגינוי, הכרוכה גם בשימוש במילים פוגעניות למרות שהן אינן נחוצות כדי לבטא את זכותו של האדם ולחזק את טענתו. גם מחלוקת או עוינות זו ראויה לגינוי, לכאורה לשם השגת זכות אך במציאות, מטרתה היא השפלה ועלבון של היריב, והכוח המניע שלה הוא טינה ואיבה. כל מעשי מחלוקת או עוינות כאלה ראויים לגינוי. אם הנדכא מבטא את טענתו על פי דרך החוק האלוקי ללא כל איבה, הגזמה, טינה ורצון לפגוע, אזי אין הדבר אסור אם אין דרך אחרת להשיג את זכותו. אם אדם מסוגל להשיג את זכויותיו מבלי להתווכח, אז עדיף שהוא לא ילך בדרך זו. הסיבה לכך היא שבוויכוח קשה לשמור על הלשון בגבולות המתינות. יתר על כן, המחלוקת מולידה טינה בלב ואש הכעס מתגברת, וכאשר האדם כועס, אין לצפות ממנו לדבוק בחוק האלוקי. מגיע שלב בזמן המחלוקת, שבו טעמו נעלם מהלב, והמטרה היחידה שנותרה בלב הטוען היא לנצח את היריב, ולהשתמש בכל האמצעים והטקטיקה האפשריים לשם כך. הם שמחים לגרום כאב אחד לשני ולנפץ את כבודו של זה. מי שמתחיל את הסכסוך הוא זה שמבצע את כל העבירות הללו. אם נוקטים זהירות רבה, אפשר להתרחק מעבירות אלו, אולם יהיה קשה מאוד לשמור על שלוות הלב. כל עוד המחלוקת נמשכת, הלב יהיה מודאג עד כדי כך שגם בשעת התפילה יחשוב להכניע את היריב בדרך כלשהי. סכסוך מעורר מהומה ורוע. אותו מצב של ויכוחים וויכוחים שכן שניהם מולידים רוע. מוטב לסגור את שערי הרע כדי שגם הלשון וגם הלב יישארו מוגנים מפני ההשלכות וההשפעות של מחלוקות, וזה עניין קשה.

הרע במיעוטו בוויכוחים, ויכוחים וויכוחים הוא שהמסורת של דיבור יפה אחד עם השני מגיעה לקיצה, למרות שהיופי של שיחה אחד עם השני הוא מרכיב חשוב של דו-קיום יפה וראוי לגמול אלוקי. אלוהים אומר בקוראן:

وَقُولُواْ لِلنَّاسِ حُسْنًا

"ולדבר עם [כולם] בצורה יפה". (קוראן, פרק 2, פסוק 83)

עבדאללה בן עבאס (שאלוהים ישמח ממנו) אמר: "אם מישהו מברואיו של אלוהים מציע לך ברכות וברכות (*סלאם*), עליך לומר גם את הברכות והברכות בחזרה לאחד למרות שהוא יכול להיות מגוי. הסיבה לכך היא שאלוהים אומר בקוראן:

وَإِذَا حُيِّيتُم بِتَحِيَّةٍ فَحَيُّوا۟ بِأَحْسَنَ مِنْهَآ

'כשמישהו מברך אותך בברכות וברכות, עליך להחזיר את הברכות והברכות במילים טובות עוד יותר.'" (קוראן, פרק 4, פסוק 86)

עבדאללה בן עבאס (שאללה מרוצה ממנו) אמר גם הוא: "גם אם פרעה יאמר לי משהו טוב, גם אני אענה לו במשהו טוב".

אנס בן מאלכ (שאלוהים ישמח ממנו) מספר מהנביא מוחמד (עליו השלום) שהוא אמר:

ان في الجنّة لغُرفا يرى ظاهرها من باطنها وباطنها من ظاهرها اعدها الله تعالى لمن اطعم الطعام وألان الكلام

"יש בתי מגורים כאלה בגן עדן שבהם הנוף של הפנים מבחוץ והנוף של החוץ מבפנים נראה בבירור. אלוהים הכין בתים כאלה לאלה שמגישים אוכל [לכולם, במיוחד לנזקקים] ומאמצים רכות בשיחותיהם [עם כל האנשים]". (מסורת זו מסופרת ב *אוסף* חדית' *טירמידי*)

הנביא מוחמד (עליו השלום) אמר גם:

الكلمة الطيّبة صدقة

"[לומר] מילה טובה היא צדקה [בדרך האלוהים]". (מסורת זו מסופרת ב *חדית'* אוסף *סחיח מוסלמי* בסמכותו של בן לווייתו הנבואי אבו הוריירה [שאלוהים ישמח ממנו])

אין לנהוג בקמצנות בניהול שיחה טובה [עם אחרים]. אולי, הקב"ה יעניק גמול א-לוהי על כך. כל הדיון הזה היה על קיום נאום ושיחה יפים [עם כל בני האדם] שהם ההיפך ממריבה, ויכוח וויכוח, וכל הדיבורים בקטגוריה של שלושת אלה הם שנואים, כואבים ומסיתים. מי ייתן ואלוהים יאפשר לנו להתייחס לאנשים בשיחות טובות ולהתרחק משיחות רעות.

נזק שישי - קישוט ומלאכותיות בדיבור: לרבים מהשואפים לדיבור בפני קהל יש הרגל לייפות את הדיבור שלהם. הם מהנדסים מבואות והתחלות ארוכים ומקשטים אותם בחרוזים ומילים גדולות. המלאכותיות והקישוטים הללו ראויים לגינוי. סיפור נבואי אחד של הנביא מוחמד (עליו השלום) אומר:

انا واتقياء امتى براء من التكلّف

"אני וירא ה' של עמי רחוקים מן המלאכותיות והקישוט [בדיבור]".

במסורת אחרת הוא אמר:

ان ابغضكم الى و ابعدكم منى مجلسا الثرثارون المتفيهقون المتشدقون في الكلام

"מביניכם, הגרועים והרחוקים ממני (הדרך הנבואית) הם הדברנים הקלים, הדיבורים המופרזים ומאמיצי

הקישוט [והמלאכותיות] בדיבור". (מסורת זו מסופרת ב *חדית'* אוספים *מוסנד אחמד* ו *טירמידי* בסמכותו של בן לווייתו הנבואי אבו ת'אלבה [שאלוהים ישמח ממנו])

פאטמה (שאללה עליה – בתו של הנביא) אמרה שהנביא מוחמד (עליו השלום) אמר:

شرار امتي الذين غذوا بالنعيم يأكلون الوان الطعام ويلبسون الوان الثياب و يتشدقون في الكلام

"האנשים הגרועים ביותר בקרב עמי [או חסידי] (*אומה*) הם אלה שגדלו בנוחות ובשפע, אוכלים את כל סוגי המזון, מתלבשים בכל סוגי השמלות (מה שמעיד על התמכרותם לצריכה בולטת) ומאמצים קישוטים ומלאכותיות בשיחות". (מסורת זו מסופרת ב *אוספי* חדית', *אבן אבי א-דניא* וביהאקי פי אל-שועב*)*

פעם אחת הוא אמר וחזר על זה שלוש פעמים:

واهلك المتنطعون

"היזהר! הגזמות נהרסות". (מסורת זו מסופרת ב *חדית'* אוסף *סחיח מוסלמי* ברשותו של בן לווייתו הנבואי עבדאללה אבן מסעוד [שאלוהים ישמח ממנו])

שיחה צריכה להיות כזו שהמאזין יבין אותה. מטרת השיחה והדיבור היא לגרום לאחרים להבין זאת, כל דבר אחר הוא חסר תועלת ונכלל במלאכותיות ובחוסר טבעיות שהחוק האלוקי גינה וכדומה. עם זאת, החריזה הנפוצה בדרשות דתיות פטורה ממנה בתנאי שאין בה עודף והגזמה. מטרת המטיף מדרשות ותוכחות היא שהמאזינים יציתו בלבם, את התמריץ והרצון לעשות מעשים ישרים. בהקשר זה, לא ניתן להכחיש את השפעת המילים. אולם בשיחות כלליות אין צורך במשקל, בחרוז, ברמיזה או בקונוטציה. לכן, לאמץ את סגנון הדרשה בשיחות יומיומיות זו בורות מוחלטת. הזרז של המלאכותיות וחוסר הטבעיות הזה הוא הראוותנות (*ריה*), והאדם המעורב באסון הזה רוצה שאנשים יתרשמו מהנאום והרהיטות שלו, ויביעו את הערצתם לאחד כזה.

הפגיעה השביעית - זימה, גסות וקללות מגונות: גם זה מגונה ואסור [בחוק האלוהי]. מקור הזימה והגסויות הוא הרוע הפנימי והשפלות [של הטבע הפנימי]. הנביא מוחמד (עליו השלום) אמר:

اياكم والفحش فان الله تعالى لا يحب الفحش ولا التفحش

"הגנו על עצמכם מפני זימה וגסות. אין ספק שאלוהים לא אוהב זימה, וולגריות וגסויות". (מסורת זו מסופרת ב אוסף *החדית'* את *נסאא'י* וחכים בסמכותו של הנביא עבדאללה בן עומר [שאלוהים ישמח ממנו])

במסורת אחרת הוא אמר:

ليس المؤمن بالطعان ولا اللعان ولا الفاحش ولا البذي

"מוצא אשמים, עושה קללה, מדבר זימה ומגונה, ומדבר מוגזם לא יכול להיות מאמין." (מסורת זו מסופרת ב *אוסף* חדית' *תרמידי* על פי סמכותו של בן הלוויה הנבואי עבדאללה בן מסעוד [שאלוהים ישמח ממנו])

הנביא מוחמד (עליו השלום) אמר גם הוא:

الجنة حرام على كل فاحش يدخلها

"על כל דברן זימה נאסר להיכנס לגן עדן". (מסורת זו מסופרת ב *חדית'* אוסף *אבן אבי א-דניא* בסמכותו של בן לווייתו הנבואי עבדאללה בן עומר [שאלוהים ישמח ממנו])

אחנף בן קייס (שאלוהים ירחם עליו) אמר: "האם לא אודיע לך על מחלה קטלנית? זה זימה ונימוסים רעים, מוסר וטבע פנימי".

להזכיר עניינים מבישים במונחים מפורשים זה זימה וגסות. למשל, לקיחת שמות של איברים פרטיים ותיאור עניינים הקשורים לזיווג. אנשים בעלי מידות רעות הנוטים לזרוע מהומה [גם אם זה בעניינים הקשורים למוסר, נימוס והגינות אנושית רגילה], פיתחו ביטויים מפורשים ומגונים הקשורים לכך ומשתמשים בהם ללא כל היסוס ובושה, ואילו האנשים האדוקים וטובי המזג שומרים על עצמם משימוש בביטויים כאלה. במקום זאת, בעניינים כאלה [שיש להזכירם בשל צורך מוצדק], הם מדברים ברמיזות ובמונחים מעורפלים. עבדאללה בן עבאס (שאלוהים מרוצה ממנו) אמר: "לאלוהים יש ביישנות. הוא נדיב, הוא סולח על חטאים ומזכיר [דברים מפורשים בטבע] ברמיזות". לכן, הקוראן מרמז על מגע עם הזדווגות. מילים כמו "לבוא אליו", "לגעת" ו"חברות" הן רמזים להזדווגות [ששימשו בקוראן לתיאור כללים הקשורים ליחסי אישות]. אין בהם זימה וגסויות.

אנשים לא ריסנו את עצמם ל"הזדווגות", במקום זאת, לפרש אותה ולרמוז עליה, הם המציאו ביטויים ומילים שגורמים לאדם להתבייש רק להקשיב להם וגורמים לתחושת דחייה וסלידה. חלק מהמילים הללו פחות וולגריות מאחרות. בהקשר זה, ההרגלים שונים עבור כל מדינה ואזור. בכל מקרה, דרגה פחותה יותר של מילים גסות ומגונות אינן מוצאות חן בעיני (*מקרו*) ובמידה קיצונית אסורות (*חראם*). המילים שבין שתי המדרגות אינן חפות מפקפוק [מבחינת היותן שנואות או אסורות בהלכה הקדושה]. מילים אלה אינן קשורות אך ורק להזדווגות, אלא אנשים בעלי אופי רע משמיעים גסויות גם במילים שאינן קשורות לכך. מילים הקשורות לפסולת אנושית הן מסוג זה ואין להשתמש בהן במפורש. וכן אם יש למישהו מום, כגון צרעת, מחלת עור וכדומה, או מחלה כלשהי, אין להזכיר זאת במפורש אלא ברמיזות, כגון פלוני או פלוני שיש לו מחלה או מחלה קשה. אזכור המחלה במפורש הוא מגונה [במיוחד כאשר הסובל ממנה, אינו אוהב לגלות או להזכיר אותה] ונכלל בין נזקי הלשון. הזרז לדיבור גס וגס הוא גם ההרגל [המושרש בלבו של האדם לאחר שתרגל אותו במשך זמן רב] וגם חברתם של אנשי החטא וחוסר המוסריות שרגילים לזימה ולגסות. פעם בא בדואי לנביא מוחמד (עליו השלום) וביקש עצה והוא ענה:

عليك بتقوى الله وان امرو عيرك بشي تعلمه فيه ويكن وباله عليه واجره لك ولا تسبن شيئا

"המשיכו לחוש יראת אלוהים, יראת אלוהים ויראת אלוהים. אם מישהו מבחין במשהו [רע] בך ומגנה אותך, אז אתה לא צריך לגנות אותו בחזרה לאחר שראית משהו [רע] באדם כזה. [אם אתה מתנהג כך] הנטל יישאר על אדם כזה ואתה תקבל שכר אלוהי [על סבלנותך, איפוקך ואי תגמולך], ואל תקלל שום דבר [או איש]". (מסורת זו מסופרת ב *אוספי* החדית' אבן *אחמד וטבראני* על פי בן לווייתו הנבואי אבו ג'ארי אל-נג'ימי [שאלוהים ישמח ממנו])

הבדואי אמר: "אחרי העצה הזאת, מעולם לא קראתי לשום דבר רע". איאד בן חמר (שאלוהים ישמח ממנו) שאל: "הו נביא האל! אדם שהוא נמוך ממני בדרגה [בריבוד החברתי] ומקלל אותי, האם יש נזק אם אני מתנקם באדם כזה". הנביא מוחמד (עליו השלום) ענה:

المتسابان شيطانان يتكاذبان ويتهاتران

"שני המתעללים [זה שיוזם את ההתעללות והשני שנוקם באותו אופן] הם שני שדים שמזייפים ומפריכים זה את זה ומהנדסים השמצות אחד נגד השני". (מסורת זו מסופרת ב *אוספי* חדית': *אבו דאוד תיאליסי* ומוסנד אחמד*)*

פגיעה שמינית – איחולי ניתוק הרחמים האלוהיים (*לאנה*): איחולי ניתוק מהרחמים האלוהיים (*לאנה*) [שתוצאתו היא גשם של אסונות מכל עבר] בין אם זה לאדם, חיה או אבן, היא ראויה לגינוי. הנביא מוחמד (עליו השלום) אמר:

لا يكون المؤمن لعانا

"מאמין אינו אדם שמתרגל *לאנה* (מבקש ניתוק מרחמי האל)". (מסורת זו מסופרת ב *אוסף* חדית' *טירמידי* בסמכותו של בן לוויה נביא עבדאללה בן עומר [שאלוהים ישמח ממנו])

אמר הוד'יפה: "עם שביקש להתנתק מרחמי ה' זה לזה, נעשה ראוי לעונש אלוהי". באחת המסורות, הנביא מוחמד (עליו השלום) אמר:

ان اللعانين لا يكونون شفعاء ولا شهداء يوم القيامة

"אלה המבקשים [לאחרים] להתנתק מרחמי ה' לא יהיו מפגיעים או עדים ביום הדין". (מסורת זו מסופרת ב *אוסף* חדית' *סחיח מוסלמי* על סמכותו של בן לווייתו הנביא אבו אל-דרדה [שאלוהים ישמח ממנו])

משמעות *הלנה* היא להרחיק ולהרחיק את האדם מאלוהים. שימוש במילה זו יהיה נכון עם מישהו שיש לו תכונות שמרחיקות אותו מאלוהים כמו חוסר אמונה ודיכוי. במקרה כזה, מותר לומר: "יהי קללת ה' על המדכאים", "מי ייתן וקללת ה' תהיה על הכופרים באמת [והולכים לצד השקר]" וכו'. יש סכנה ברצון שמישהו יורחק או יורחק מרחמי ה'. זהו מצב רגיש והטענה שאלוהים שלל ממישהו את קרבתו, היא עניין מהתחום הנסתר שאיש אינו מודע לו מלבד אלוהים, או שאם אלוהים מודיע לנביא שלו [מוחמד] (עליו השלום), אז גם הוא יכול להיות מודע. התכונות הללו הגורמות להתרחקות ולקיפוח מרחמי ה' הן שלוש: כפירה (*כפר*), חידוש (סטייה) בעקרונות ובלימוד דתיים מבוססים (*בדעה*) וחטא בוטה (*פיסק*). אין לאחל לחוטא מסוים קיפוח מרחמי ה', שכן יש בכך מהומה וסכנה גדולה. עדיף לאחל לשטן לשלול את רחמי אלוהים לאחר שראה מישהו שקוע בחטא, מכיוון שהשטן הוא זה שמסית אנשים לרוע ואין כל נזק בקללתו. ייחוס כפירה (*כפר*) וחטא בוטה (*פיסק*) למוסלמי ללא חקירה ראויה אינו נכון כפי שאמר הנביא מוחמד (עליו השלום):

لا يرمي رجل رجلا بالكفر ولا يرميه بالفسق الا ارتدت عليه ان لم يكن صاحبه كذلك

"אם מישהו מאשים מישהו בחוסר אמונה והאדם הזה אינו כזה, אז ההאשמה הזו של חוסר אמונה וחטא תחזור למאשים". (מסורת זו מסופרת ב *אוספי* החדית' *סאחי בוכארי* וסאחי *מוסלמי* על סמכותו של בן לווייתו הנבואי אבו ד'אר [שאלוהים ישמח ממנו])

עבדאללה בן עומר (שאלוהים מרוצה ממנו) אמר: "אלוהים מאוד לא אוהב אדם שמקלל אנשים בשפע". קריאה ותחינה לאלוהים לגרום נזק, קרובה למשאלה לניתוק הרחמים האלוהיים (*לאנה*). זה גם לא טוב לומר על מדכא שאלוהים גורם לאדם כזה לחלות או לא נותן בריאות ממחלה או גורם לאדם כזה למות וכו'. חדית׳ [מסורת הנביא מוחמד (עליו השלום)] אומר:

ان المظلوم ليدعو على الظالم حتى يكافئه ثم يبقى للظالم عنده فضلة يوم القيامة

"אדם מדוכא נוקם את נקמתו בתחנונים לפגוע במדכא. אז רק מה שעודף [מהנזק שנגרם למדכא כתוצאה מתחינה כזו של המדוכא] נותר למדכא ביום הדין".

הנזק התשיעי – מוזיקה ושירה: נושא זה נדון בהרחבה בספר הדקלים והאקסטזה הרוחנית (*כתאב אדב אל-סמאע ואל-וג'ד* - ספרו השמיני של ע'זאלי בכרך השני או ברבע של יצירת המופת שלו "*יחיא אל-עולום א-דין*" או "תחיית הידע של הדרך אל האל"; הכרך הראשון [העוסק במעשי עבודת האל והחוכמה הפנימית שמאחוריהם] והכרך השני [העוסק במגעים חברתיים עם בני אדם] של יצירת המופת של ע'זאלי לא נכללו בספר זה) איזו מוזיקה מותרת ואיזו אסורה. אין צורך לחזור על הדיון הזה כאן. מבחינת השירה, שירה טובה היא טובה ושירה רעה היא רעה. עם זאת, להקדיש את עצמך לשירה ולהפוך אותה לתחביב זה לא טוב. גנוסטיקן אחד נשאל על פסוק שירה והשיב: "עזוב את השירה ועסוק בזיכרון אלוהי (*ד'יקר*)". אף על פי כן, אין איסור (*חראם*) לומר או לכתוב פסוקי שירה. אולם התנאי הוא שלא יהיה בה שום דבר החורג מגבולות החוק האלוקי. הנביא מוחמד (עליו השלום) אמר:

ان من الشعر لحكمة

"אין ספק, כמה פסוקי שירה מלאים בחוכמה".

פסוקי שירה מורכבים בדרך כלל מנושאים של שבח וגינוי. יש בהם מקום גדול לשקרים. עם זאת, לא גינוי מפורש ולא שבחים בוטים. אפשר לעשות קצת הגזמה בשבח מכיוון שיש בזה רפיון מסוים. לדוגמה, סוגים אלה של פסוקי שירה יכולים להיקרא אסורים (*חראם*) בשל ערבוב כלשהו של שקר בהם:

ولو لم يكن في كفه غير روحه لجاد بها فليتق الله سائله

"אם לא היה לו שום דבר אחר מלבד נשמה, הוא היה מוציא אפילו את זה. השואל, גם הוא ירא את ה'".

אם המהולל בפסוק זה אינו נדיב, הרי שפסוק זה אינו אלא שקר גמור [האסור על פי החוק האלוקי]. אולם, אם השבח הוא באמת נדיב, הגזמה זו תהיה מותרת ותקרא יופיו של הפסוק הפיוטי, מפני שמטרתה [של הגזמה זו] אינה המציאות אלא לבטא את נדיבותם הקיצונית של המשבחים. פסוקי שירה כאלה שיש בהם רמה כזו של הגזמה נאמרו בפני הנביא מוחמד (עליו השלום) פעמים רבות, אך הוא לא אסר אותם. עאישה (שאללה מרוצה ממנה - אשת הנביא) מספרת: "פעם אחת היא סובבה את הגלגל (גלגל קטן ונייד המשמש לטוויית כותנה וסיבים אחרים) והנביא מוחמד (עליו השלום) תפר את נעליו [כדי לתקן את התגלמות העוני הקיצוני]. הרמתי את עיני להביט בו וראיתי טיפות זיעה על מצחו מנצנצות וזוהרות באור השמש ככוכבים. נדהמתי ונדהמתי ממראה כל כך יפה. הוא ראה אותי מביט בו בתדהמה, אז הוא שאל: 'הו עאישה! למה את נראית כל כך מופתעת?" אמרתי: 'הו נביא האל! טיפות הזיעה על המצח שלך נוצצות כמו כוכבים. אם בו כביר הודלי (משורר ערבי מפורסם מהתקופה שלפני הנביא) היה רואה אותך, הוא היה קורא לך התגלמות פסוקי השירה שלו". הנביא (עליו השלום) שאל: 'מה אומר בו כביר הודלי?' אמרתי לו את שני הבתים הבאים [של שירה מ-Bu Kabeer Hudhli]:

ومبرأ من كل غبر حيضة   وفساد مرضع وداء مغيل
وإذا نظرت إلى أسرة وجهه   برقت كبرق العارض المتهلل

המהולל נקי מטומאת הווסת, חולשת הסיעוד והתנוונות של כל המחלות.

כשאני מסתכל על הפרטים העדינים יותר על פניו של אחד כזה, הם מסנוורים כמו ברק בעננים.

כאשר שמע הנביא (עליו השלום) את הפסוקים הפיוטיים הללו, הוא עזב את יצירתו, נישק את מצחי ואמר:

جزاك الله خيرا يا عائشة ما سررت مني كسروري منك

"מי ייתן ואלוהים יעניק לך גמול טוב, הו עאישה! ייתכן שמעולם לא היית מרוצה ממני כפי שאני מרוצה ממך ברגע זה"'. (מסורת זו מסופרת ב *אוסף* חדית', *ביהאקי דלאיל אל-נבווה*)

נזק עשירי – הומור: גם זה אסור ולא אהוב אבל אין שום נזק אם זה בכמות קטנה. הנביא מוחמד (עליו השלום) אמר:

لا تمار أخاك ولا تمازحه

"אל תנתק את השיחה של אחיך ואל תתלוצץ איתו". (מסורת זו מסופרת ב *אוסף* חדית' *טירמידי*)

מבחינה זו, ניתן לטעון שהסיבה לאיסור על ניתוק שיחות והפרעות היא הגיונית, שכן למעשה, כוללת עלבון למי שמשוחח וגרימת אי נוחות, עם זאת, אין עלבון ואי נוחות לאף אחד בהומור וזה אינדיקציה לטוב לב ובילוי טוב. מדוע אם כן הוא אסור? התשובה היא שגם הגזמה בבילויים והתמדה בהם אסורה [מכיוון שהיא מביאה לחוסר תשומת לב לתכלית החיים ולרתיעה ממנה]. המשמעות של התמדה היא שהלב תמיד שקוע בספורט ובהומור. מותר לעסוק בספורט אך להתמיד בו אסור. הגזמה והגזמה בו, גורמים לריבוי הצחוק, וצחוק עודף גורם למוות הלב והיראה המכובדת באה לקיצה. לפעמים, איבה

נולדת בלבבות בגלל זה. אם הצחוק נטול פגמים אלה, אז זה לא דבר רע. לפיכך, הנביא מוחמד (עליו השלום) אמר:

اني لامزح ولا اقول الا حقا

"יש לי הומור, אבל אין בזה שום דבר מלבד האמת".

ייחודו היה שאפילו בהזדמנויות של הומור טוב ושעשועים, הוא השמיע רק את האמת מלשונו. אנשים אחרים, לא משנה עד כמה דרגת ההימנעות שלהם מהארציות (*זוהד*) ויראת האלוהים שלהם (*תקווה*), אינם מסוגלים להגן על עצמם מפני שקר כשהם נכנסים לתוך ההומור. המטרה שלהם היא להצחיק אנשים, לא משנה איך זה נעשה. עמר (שאלוהים ישמח ממנו) אמר: "מי שצוחק יותר, מאבד את יראת הכבוד שלו (*הייבה*); מי שמתמכר להומור, מאבד את כבודו בלבבות האנשים; מי שעושה משהו הרבה, זוכה להכרה עם זה; מי שמדבר הרבה, לעתים קרובות עושה טעויות; מי שעושה יותר טעויות, מאבד את הביישנות והצניעות (*חיה*); מי שמאבד את הביישנות והצניעות, גרם למות הלב; בנוסף, צחוק מופרז מעיד על חוסר תשומת לב מהעולם הבא". הנביא מוחמד (עליו השלום) אמר:

لو تعلمون ما اعلم لبكيتم كثيرا ولضحكتم قليلا

"אם אתה יודע את מה שאני יודע, אתה תבכה יותר ותצחק פחות". (מסורת זו מסופרת ב *אוספי* החדית' סאחי *בוכארי וסאחי מוסלמי* על סמכותו של בן לווייתו הנבואי אנס בן מאלכ [שאלוהים ישמח ממנו]] [הוא אמר זאת מכיוון שכאינטימי מושלם של אלוהים, הגנוסיס האלוהי, הנוכחות האלוהית ועניינים הקשורים להתגלות אלוהית, הכבידו על נפשו ולא הותירו מקום להומור. עם זאת, ההבחנה שלו הייתה שאפילו עם עניינים חשובים שהכבידו על ישותו הפנימית, הוא הצליח לצחוק לפעמים ולשמור כלפי חוץ על תחושה של נורמליות אנושית לטובת בני האדם האחרים כדי להמשיך להאיר את הדרך האלוקית עבורם.]

עטא אל-סולמי (שאלוהים ירחם עליו) בילה ארבעים שנה מחייו בלי לצחוק. והייב בן אל-ורד (שאלוהים ירחם עליו) ראה כמה אנשים צוחקים בעיד (יום של חגיגה והודיה לאחר חודש הצום) ואמר: "אם אלוהים סלח להם, אז אין זו דרכם של אסירי תודה לאלוהים ואם לא נסלחו להם מאלוהים אז אין זו דרכם של אלה שיש להם יראת חסידות. יראת אלוהים ויראתו". עבדאללה בן עבאס (שאלוהים ישמח ממנו - בן לוויה נבואי) אמר: "האדם שצוחק לאחר שחטא ייכנס לגיהינום בבכי". יש להזכיר כאן שלצחוק הבלתי רצוי יש קול. חיוך [שאינו מלווה בקול] אינו פסול או אסור. הנביא מוחמד (עליו השלום) נהג לחייך ככה. קאסם מולה מועאוויה מספר כי בדואי (ערבי מדבר) בא אל הנביא מוחמד (עליו השלום) רכוב על גמל אדום והצדיע לו. בכל פעם שניסה להתקרב אל הנביא כדי לשאול אותו משהו, הגמל היה מתרגש ולוקח אותו משם. בני הלוויה הנבואיים [שהיו איתו] המשיכו לצחוק כשראו זאת. בסופו של דבר, הבדואים לא הצליחו להשתלט על הגמל ונפלו ממנו ומתו. המלווים אמרו: "הגמל גרם לרוכבו ליפול ולהרוג". הנביא (עליו השלום) אמר: "הוא מת ואתם פיכם מלא בדמו". (מסורת זו מסופרת ב *אוסף* חדית' *אבן אל-מובארק פי א-זוהד*)

צחוק הפוגע בהילה וביראת הכבוד של האדם אסור. עמר (עליו השלום) אמר: "מי שצוחק [הרבה] הופך לקל [בשיעור קומה ובכבוד]". סעד בן אל-עאס (שאלוהים מרוצה ממנו) יעץ לבנו ואמר: "הו בן! אל תתבדחו עם אדם מכובד, הוא יגעל מכם; ואל תתבדח עם אדם נמוך [בתכונות אופי] ושפל כי הוא יתחזק ויעז אותך". עמר בן עבד אל-עזיז (שאלוהים ירחם עליו) אמר: "ירא את אלוהים והימנע מהומור, כי ההומור מעורר חריפות בלבבות ומוביל לרוע. הפכו את הקוראן לנושא הדיונים שלכם והקימו מפגשים

עבורו. אם זה מכביד עליך אז נהל שיחות טובות והזכיר אנשים טובים". עומר (שאלוהים ישמח ממנו) שאל את האנשים: "האם אתם יודעים מדוע הומור (*מיזה*) נקרא הומור?" הם השיבו בשלילה. הוא אמר: "זה בא מ[שורש המילה] *עזה*' שפירושו 'להתרחק ולהתרחק' מכיוון שהאדם מתרחק, בגללו, ולכן הוא נקרא 'הומור' (*מזה*)". כמה גנוסטיקנים אמרו שלכל דבר יש כמה פירות ופרי ההומור הוא איבה. כמה גנוסטיקנים אמרו: "האינטלקט מתפוגג בגלל ההומור ואדם נפרד מחבריו".

נזק אחד עשר - לעג : לעג למישהו הוא גם לא מעשה חביב מכיוון שהוא גורם כאב לאחרים. אלוהים אמר:

يَٰٓأَيُّهَا ٱلَّذِينَ ءَامَنُواْ لَا يَسۡخَرۡ قَوۡمٞ مِّن قَوۡمٍ عَسَىٰٓ أَن يَكُونُواْ خَيۡرٗا مِّنۡهُمۡ

وَلَا نِسَآءٞ مِّن نِّسَآءٍ عَسَىٰٓ أَن يَكُنَّ خَيۡرٗا مِّنۡهُنَّۖ

"הו המאמינים! אומה אחת (או קהילה או קבוצת אנשים) לא צריכה לצחוק על אומה אחרת. יכול מאוד להיות שהאנשים שצוחקים עליהם טובים יותר מאלה שצוחקים. נשים גם לא צריכות לצחוק על נשים אחרות. יכול מאוד להיות שהם (שצוחקים עליהם) טובים מהם (אלה שצוחקים)". (קוראן, פרק 49, פסוק 11)

משמעות הלעג היא אזכור פגמיו של מישהו, מתוך כוונה להעליב ולהשפיל מישהו, באופן כזה שהמאזינים יצחקו על מי שלעגו לו. לעג יכול להיעשות באמצעות מילים, מחוות, רמיזות והעתקת פעולות של מישהו. אם זה נעשה מאחורי הגב, אז זה גידוף ואם זה נעשה מול מישהו אז זה לעג וסרקזם שאינו גידוף אבל זה גם לא פחות מזה [מבחינת חומרת העבירה]. עאישה (שאלוהים ישמח ממנה - אשת הנביא) אמרה שפעם אחת היא לעגה למישהו, והנביא מוחמד (עליו השלום) אמר:

والله ما احب اني حاكيت انسانا ولي كذا وكذا

"אלוהים! אני לא אוהב ללעוג לבן אדם אחר". (מסורת זו מסופרת ב *אוספי* חדית', *אבו דאוד* ותרמידי')

ללעוג למאמין ולצחוק על אשמתו או עיוותו של אדם הם בין החטאים. במסורת אחת של הנביא מוחמד (עליו השלום), נודע לנו על הסוף הסופי בעולם הבא של אנשים הלועגים לאחרים כדלקמן:

ان المستهزئين بالناس يفتح لاحدهم باب من الجنة فيقال لهم هلم
فيجيئ بكربه وغمه فاذا جاء اغلق دونه ثم ليفتح له باب آخر فيقال له هلم
هلم فيجيئ بكربه وغمه فاذا اتاه اغلق دونه فما يزال كذلك حتى ان الرجل
ليفتح له الباب فيقال له هلم هلم فلا يأتيه

"[ביום הדין] תיפתח דלת לגן עדן לאלה הלועגים, והם יאמרו להיכנס. כאשר הם יגיעו לדלת במצב של אומללות וכאב, הדלת תיסגר בפניהם. לאחר מכן תיפתח דלת שנייה, והם יתבקשו להיכנס. הם יגיעו לדלת הזאת עם האומללות והכאב שלהם, אבל היא תיסגר בפניהם. זה ימשיך לקרות עד שיגיע שלב

שבו הם יתבקשו להיכנס פנימה אך הם לא יבואו [בשל אכזבתם מכך שהורשו להיכנס לאחר שהדלתות נסגרו שוב ושוב על פניהם]". (מסורת זו מסופרת ב *אוסף* חדית' *אבן אבי א-דוניא*)

מועאד בן ג'בל (שאללה מרוצה ממנו) מספר זאת מפי הנביא:

من عير اخاه بذنب قد تاب منه لم يمت حتى يعمله

"המקניט את אחיו על חטא שעשה עליו תשובה, לא ימות לפני שעשה על אותו חטא". (מסורת זו מסופרת ב *אוסף* חדית' *טירמידי*)

התוצאה של כל המסורות הללו היא שהעלבון, ביזוי ולעג לזולת אינם מותרים [על פי ההלכה]. הפסוק [של הקוראן] אפילו סיפק סיבה לכך שמי שאתה חושב שהוא רע, יכול להיות טוב ממך. לצחוק על מישהו אסור במצב שבו זה יגרום לאדם כאב, אבל אם הוא שמח שצוחקים עליו אז זה נכלל בהומור. הפרטים על הומור הוסברו בעמודים קודמים. כל מה שצריך להזכיר כאן הוא שהלעג האסור (*חראם*) הוא זה שגורם למישהו כאב. למשל, אם במהלך שיחה מישהו אומר משפט או מילה שגויים וצוחק עליהם, או כדי ללעוג למבטא או לסגנון השיחה של מישהו, או לומר לאדם עם כתב יד גרוע שאדם כזה כותב טוב מאוד [בצורה סרקסטית], או אדם גבוה שצוחק על משפט קצר, או אדם גדול שצוחק על אדם רזה, או צוחק על אובדן של מישהו, כל הלעג והסרקזם הללו אסורים [בחוק הקדוש].

הפגיעה השנים עשר - גילוי סודות ועניינים סודיים: גם חשיפת סודותיו ועננייניו הסודיים של אדם אסורה [בהלכה] משום שהיא גורמת גם לכאב ולפגיעה בזכויות החברים והמכרים. הנביא מוחמד (עליו השלום) אמר:

اذا حدث الرجل الحديث ثم التفت فهي امانة

"אם אדם אומר משהו ועוזב, אז זו נאמנות [שיש לשמור עליה בסוד אלא אם כן הוא מסכים לחלוק אותה]". (מסורת זו מסופרת ב *אוספי* חדית' *אבו דאוד ותרמידי* בסמכותו של בן לווייתו הנבואי ג'אבר [שאלוהים ישמח ממנו])

מסורת נבואית אחרת אומרת:

الحديث بينكم امانة

"השיחות והעניינים ההדדיים שלכם [המתרחשים בסודיות] הם נאמנות [שיש לשמור בסודיות]". (מסורת זו מסופרת ב *אוסף* חדית' *אבן אבי א-דוניא*)

חסן (שאלוהים ישמח ממנו) אמר: "גילוי עניין של אח (או אחות) שהוא רוצה לשמור בסוד הוא חוסר יושר ומעילה". גילוי סוד של אדם הוא חוסר יושר (הפרת אמונים) ואסור אם הוא גורם נזק למישהו, וגם אם אין פגיעה באיש, זה סימן לרדידות.

הנזק השלוש עשרה – הבטחות שווא: יש לדעת שהלשון היא הראשונה במתן הבטחות, אך העצמי הנמוך (*נאפס*) אינו דבק בהן ואינו נוטה לקיימן, מה שגורם להפרת ההבטחה. זו אינדיקציה לצביעות. אלוהים אמר:

يَٰٓأَيُّهَا ٱلَّذِينَ ءَامَنُوٓاْ أَوۡفُواْ بِٱلۡعُقُودِۚ

"הו המאמינים! מלא את הבטחותיך". (קוראן, פרק 5, פסוק 1)

הנביא מוחמד (עליו השלום) כינה את ההבטחה מתנה. (מסורת זו מסופרת ב *אוסף* החדית' *Tabarani Awsat* על סמכותו של בן לווייתו הנבואי קבאת' בן את'ים [שאלוהים ישמח ממנו] מלבד אזכורו בכמה אוספים אחרים). בדיוק כמו שמתנה לא נלקחת בחזרה, גם הפרת ההבטחה אינה נכונה. אלוהים הזכיר במיוחד את תכונתו של הנביא ישמעאל (עליו השלום) בקוראן שהוא עמד בתוקף בהבטחותיו ובהתחייבויותיו. אבו הוריירה (עליו השלום) סיפר שהנביא מוחמד (עליו השלום) אמר:

ثلاث من كن فيه فهو منافق وان صام وصلى وزعم انه مسلم اذا حدث كذب و
اذا وعد اخلف، واذا ائتمن خان

"אם יש שלושה דברים, אדם הופך לצבוע למרות שהוא צם, מתפלל וטוען שהוא מוסלמי. [הראשון הוא] אדם משקר תוך כדי דיבור, מבטיח הבטחות מבלי לקיים אותן, הוא בוגדני ולא ישר כאשר הוא מופקד בידיו אמון". (מסורת זו מסופרת ב *אוספי* חדית' *Sahih Buhkari* ו-*Sahih Muslim*)

אפיון זה מיועד לאדם שמתכוון לא לקיים הבטחות לאחר שהבטיח אותן. מי שמתכוון לקיים את הבטחותיו, אך לאחר מכן בא מכשול כלשהו וכתוצאה מכך אינו מסוגל לקיימן, לא ייכנס לאפיון זה ולא ייקרא צבוע למרות שיש בכך צורה של צביעות. לכן, בדיוק כמו שהכרחי להגן על עצמך מפני צביעות אמיתית, יש להימנע אפילו ממראית עין ועקבות של צביעות. ללא כל צורך [חוקי], אל לאדם לפטור את עצמו מקיום הבטחות.

הנזק הארבעה עשר – שקר וקללות: זהו גם האשמה החמורה ביותר וחטא גדול. אבו בכר (עליו השלום) מספר מסורת מהנביא מוחמד (עליו השלום) שאמר:

اياكم والكذب فانه مع الفجور وهما في النار وعليكم بالصدق فانه مع البر و
هما في الجنة

"הצל את עצמך משקר כפי שהוא נלווה למעשים רעים וגם לשקר וגם לאנשים רשעים נמצאים בגיהינום. אמצו את האמת [במקום] כפי שהיא מלווה את מעשי הצדק ושניהם בגן עדן". (מסורת זו מסופרת ב *אוספי* חדית', *אבן מג'ה* ונאסא'י)

חסן (עליו השלום) אמר: "ההבדל בין חיצוני לפנימי, דיבורים ומעשים, ומה שנכנס ויוצא [מהלב] נקרא צביעות ויסוד ההבדל והצביעות הזה הוא בשקר". הנביא מוחמד (עליו השלום וברכות האל עליו, אמר:

كبرت خيانة ان تحدث اخاك حديثا ولك به مصدق وانت له به كاذب

"הפרת אמון גדולה ומעשה של חוסר יושר (*חיאנה*) הוא שאתה אומר לאחיך משהו שהוא חושב שהוא נכון אבל [במציאות] אתה משקר לו". (מסורת זו מסופרת ב *אוספי* חדית' *בוכארי פי אל-אדב אל-מופרד* ואבו*דאוד* על פי בן הלוויה הנבואי סופיאן בן אוסיד [שאלוהים ירצה ממנו])

עבדאללה בן מסעוד (עליו השלום) מספר מפי הנביא מוחמד (עליו השלום):

لا يزال العبد يكذب ويتحرى الكذب حتى يكتب عند الله كذابا

"עבד תמיד מדבר שקרים ועושה מאמצים לשקר [כדי להפיץ אותם] עד שאלוהים כותב אותו כשקרן". (מסורת זו מסופרת ב *אוספי* חדית' *Sahih Buhkari* ו-*Sahih Muslim*)

אלוהים אומר בקוראן:

إِنَّمَا يَفْتَرِي ٱلْكَذِبَ ٱلَّذِينَ لَا يُؤْمِنُونَ بِـَٔايَٰتِ ٱللَّهِ

"האנשים שממציאים שקרים הם אלה שלא מאמינים בפסוקי אלוהים". (קוראן, פרק 16, פסוק 105)

אנס (שאלוהים ישמח ממנו) מספר מהנביא מוחמד (עליו השלום) שהוא אמר: "קבל ממני שישה דברים, אני מבטיח לך גן עדן". בני לוויה שאלו: "מה הם ששת הדברים האלה?" הוא ענה: "כשאתה מדבר, אל תשקר; כשאתה מבטיח, אל תחזור בך; לא מפרים את האמון; השפל את מבטך [מהתבוננות בדברים לא הולמים]; הגן על הפרטיות שלך; ועצרו את ידיכם [מגרימת נזק לאחרים]". (מסורת זו מסופרת ב *אוספי* חדית': *מוסתדרק חכים* ו*ח'ארה-אתי עלא מכרים אל-אח'לק*)

ישנה מסורת שהנביא מוחמד (עליו השלום) סירב לקבל עדות של עד שדיבר שיקר (מסורת זו מסופרת בקובץ *החדית' אבן אבי אל-דניא* מפי חברו הנבואי מוסא אבן שביח [שאלוהים ישמח ממנו]). עאישה (שאלוהים ישמח ממנה) מספרת שהנביא מוחמד (עליו השלום) לא אהב שום תכונה יותר מאשר שקר ושקר. לפיכך, כאשר נודע לו על חברו שהוא מגזים, היתה שוקעת בלבו עננה שלא תתבהר עד שנודע לו שחזר בתשובה לה' על חטאו. הנביא משה (עליו השלום) התחנן לאלוהים: "הו אדון! מי מבין העבדים שלך טוב יותר מבחינת מעשי צדק?" התשובה הגיעה: "אותו עבד אשר לשונו אינה משקרת, אשר לבו אינו מבין מחשבות על מעשים רעים ואיבריו הפרטיים אינם מתמכרים לניאוף או לזנות". לוקמן (עליו השלום - חכם ישראלי בימי דוד הנביא) נזף בבנו ואמר: "אל תדבר שקר אף על פי שהשקר טעים כבשר ציפורים, אבל שקר קטן הורס את הדובר". הדברים הבאים דווחו מפי הנביא מוחמד (עליו השלום) בשבח האמת:

اربع اذا كن فيك فلا يضرك مافاتك من الدنيا صدق الحديث، وحفظ الامانة، وحسن خلق وعفة طعمة

"אם יש לך ארבע מידות, אז מה שאין לך מנכסי העולם, לא יזיק לך [כלומר, המדות הללו יספיקו לך כדי לעלות לגבהים גדולים בעולם הזה ובעולם הבא]: אמת בדיבור, שמירת האמונות [שהופקדו על ידי אחרים, בין גשמיים ובין שאינם חומריים], מידות טובות וטבע, ולאכול רק את החוקיים". (מסורת זו מסופרת ב *אוסף* חדית' *ח'ארה-אתי* בסמכותו של עבדאללה בן עומר [שאלוהים ישמח ממנו])

שקר כולל גם את הצו הדתי (*פתווה* או דעה או צו דתי לא מחייב) של תיאולוג סכולסטי שלא ערך חקירה מלאה של העניינים. הוא כולל גם מסורת נבואית שלא הוכחה לאותנטיות משום שמטרת [הציטוט] היא

לבטא את הידע, המצוינות והעליונות של האדם. לכן, אפשר לראות בזה עלבון אישי להגיד "*לה אדרי*" או "אני לא יודע". הוצאת צווים וציטוט סיפורים נבואיים ללא חקירה ראויה אסורה (*חראם*) [בהלכה הקדושה].

הנזק החמישה עשר – גידוף: אלוהים גינה את החרפה בקוראן והכריז עליה כשווה ערך לאכילת בשר אחיו המת [שכן קניבליזם הוא כבר מתועב ואסור, וכאשר מדובר באחיו המת, התיעוב והסלידה מועצמים מאוד. התיאור של גידופים באופן זה הוא דרך אלוהית להחזיר הביתה את התיעוב, הדחייה והאיסור של מעשה זה שנראה אנדמי באינטראקציות אנושיות]. אלוהים אומר:

وَلَا يَغْتَب بَّعْضُكُم بَعْضًا ۚ أَيُحِبُّ أَحَدُكُمْ أَن يَأْكُلَ لَحْمَ
أَخِيهِ مَيْتًا فَكَرِهْتُمُوهُ ۚ

"ואף אחד לא צריך לנשוך את השני. האם מישהו מכם אוהב לאכול את בשרו של אחיכם המת? [לא] אתה מתעב את זה!" (קוראן, פרק 49, פסוק 12)

הנביא מוחמד (עליו השלום) אמר:

كل المسلم على المسلم حرام دمه وماله وعرضه

"כל המוסלמי – דמו, רכושו וכבודו של אדם – אסורים כולם למוסלמי אחר (שכן הם מקודשים ואינם ניתנים לפגיעה בהלכה הקדושה)". (מסורת זו מסופרת ב *אוסף* חדית'*סחיח מוסלמי* על סמכותו של אבו הוריירה [שאלוהים ישמח ממנו])

גידופים פוגעים בכבודו של מוסלמי אחר או אדם אחר לצורך העניין. מסורת נבואית אחרת אומרת:

لا تحاسدوا ولا تباغضوا ولا يغتب بعضكم بعضا وكونوا عباد الله اخوانا

"אל תפתחו קנאה הדדית ואיבה הדדית, ואל לחלק מכם לנשוך בחזרה. [במקום] הפכו למשרתי אלוהים אמיתיים ואחים זה לזה [כפי שאין זה ראוי למשרתי אלוהים האמיתיים להסיט את תשומת ליבם מאלוהים לתכונות הנמוכות והשפלות של העצמי הנמוך כפי שהן באות לידי ביטוי בקנאה הדדית, איבה, גידופים ותכונות שליליות דומות אחרות]". (מסורת זו מסופרת ב *אוספי* חדית'*סחיח בוכארי* וסאחי *מוסלמי* על פי אבו הוריירה ואנס [שאלוהים ישמח מהם])

הנביא מוחמד (עליו השלום) אמר:

لا تحقرن من المعروف شيئا ولو ان تصب من دلوك فى اناء المستقى وان
تلقى اخاك ببشر حسن وان ادبر فلا تغتابنه

"אל תתייחס לשום דבר טוב [שבעולם] כחסר חשיבות אפילו אם הוא דבר [קטן] כמו לשפוך מים בסיר של אדם צמא מהדלי שלך [שהוצאת מהבאר] ולהיפגש עם אחיך (או אדם אחר) בפנים מחייכות [או בצורה יפה] ולא לגעור בו כשהוא נעדר [או רחוק ממך, כמו במקרה זה הדבר הטוב שאתה עשית זה למנוע מעצמך לבצע משהו רע או מזיק לאדם אחר]". (מסורת זו מסופרת ב *אוסף* חדית' *אבן אב אל-דוניא*)

על פי מסורת, אלוהים גילה לנביא משה (עליו השלום): "מי שמת לאחר שחזר בתשובה, יכנס לגן עדן אחרי כולם, ומי שמת בלי תשובה יהיה הראשון להיכנס לגיהינום". בני לוויה נבואיים נהגו להיפגש זה עם זה באדיבות, לעומת זאת, הצבועים לכאורה פגשו זה את זה יפה אך מאחורי גבם הם נהגו לנשוך בחזרה. אלוהים אומר בקוראן:

وَيْلٌ لِّكُلِّ هُمَزَةٍ لُّمَزَةٍ

"אוי לו למי שבורר את הפגמים [של האנשים] מאחורי גבם". (קוראן, פרק 104, פסוק 1)

קדוש אחד אמר: "ראינו את הגדולים מקרב האמונים האדוקים שלא ראו בתפילה ובצום עבודת אלוהים, אלא ראו בהימנעות מביזיון אנשים מעשים של פולחן". עבדאללה בן עבאס (שאלוהים מרוצה ממנו) אמר: "כאשר אתה מתכוון למנות את מגרעותיו של חבר, זכור את פגמיך [ראשית, כי זה ימנע ממך לנקום בחברך]". חסן אל-בצרי (שאלוהים ירחם עליו) נהג לפנות לאנושות באומרו: "הו בני אדם! אינכם יכולים להבין ולתפוס את מציאות האמונה [באלוהים] עד שתפסיקו לקרוא לאנשים רעים על האשמה שבתוככם ותתקנו אותה קודם כל בתוך עצמכם. כשאתה עסוק בתיקון העצמי [הנמוך] שלך, אז זה לבדו יהיה מספיק עיסוק עבורך, ולא יהיה לך זמן פנוי להעיף מבט בפגמים של אחרים. משרתי אלוהים האהובים ביותר הם אנשים כאלה". מאלכ אבן דינר (אלוהים ירחם עליו - קדוש גדול וגנוסטי) אמר: "ישוע המשיח (עליו השלום) עבר ליד כלב מת בחברת תלמידיו וחבריו. מישהו אמר: 'יש כל כך הרבה סירחון בכלב הזה'. הוא אמר: "כמה שיניו לבנות!" לפיכך, הוא אסר עליהם לנשוך את הכלב [המת] ויעץ להם להזכיר את התכונות הטובות של יצירי האל"'. עומר (שאלוהים ישמח ממנו) אמר: "עסוק בזיכרון האלוהים (*ד'כר*), יש בזה ריפוי [רוחני פנימי]; אל תזכירו [או תזכרון] אנשים, יש בזה מחלה [רוחנית פנימית] [מכיוון שאנשים נוטים לזלזל, להשמיץ, ללעוג ולשנוא אותם ולמחלות פנימיות דומות אחרות הקשורות אליהם]".

המשמעות של לשון הרע וגבולותיה: ההגדרה של לשון הרע היא שאדם מוזכר בצורה כזו שאם הוא שומע אותה, הוא יחשוב שזה רע [ולא היה רוצה שידברו עליו בצורה כזו]. בין אם האזכור הזה קשור לעיוות פיזי או לפגמים מוסריים, בין אם דבריו של האדם מכוונים למטרה או למעשיו, בין אם הפגמים נבחרו בשמו או בשושלת [או בגזע] שלו, בין אם בעניינים הקשורים לאמונתו של האדם או בענייניו הארציים. עיוות הגוף הוא לקרוא לאדם עיוור, עקום עיניים, קירח, נמוך, גבוה, כהה או צהבהב או לשייך אותו לתכונה פנימית, שנוכחותה נחשבת לרעה. מציאת פגמים בשושלת היוחסין נעשית על ידי כך שהאדם קורא לאביו עבד, חוטא, נמוך, מתקן נעליים או שייך למקצוע שנוא (*מקרו)*. חסרונות מוסריים על ידי כינוי אדם רע מזג, קמצן, יהיר, ראוותני, קצר רוח, פחדן, חלש, צנוע, דחוי או מתמכר לרשע מוסרי כזה. מציאת פגם באמונתו ובדתו נעשית על ידי כך שהאדם נקרא גנב, שקרן, שיכור, לא ישר, עושק, מי שהוא עצלן בעבודת ה' כמו תפילה וצום, מי שאינו מבצע השתחוות והשתחוויה מספיק [בתפילות הרשמיות], או מי שאינו מגן על הצום על ידי הימנעות מגידופים ודיבור רע [שכן הרעות הללו מקלות את הצום שאמור להיות מעשה של השגה] טיהור רוחני]. מציאת פגמים בענייני העולם נעשית על ידי כך שאדם קורא לאדם אדם לא מנומס, גס רוח, דוחה את זכויות האדם, רכושני, דברן, רעבן, ישן, ישן

בזמנים מוזרים, יושב במקום שאסור לו לשבת. מציאת פגמים בבגדים נעשית על ידי אמירה שהשרוולים רחבים מדי, החולצה רחבה מדי, הבגדים מטונפים ומלוכלכים.

יש אנשים שאומרים שאמירת משהו לאנשים [כמו תוכחה וגינוי] על עניינים דתיים אינה מהווה גינוי מפני שמדובר בגינוי של משהו שאלוהים לא אהב. אם אדם הוא חוטא ונקרא כך בגלל חטאיו, אז אין בזה שום דבר רע. טענה זו שגויה משום שבני הלוויה לא הזכירו רעות כאלה לנביא מוחמד (עליו השלום) במטרה למצוא פגמים או להעליב, אלא מטרתם הייתה להכיר עניינים דתיים וציוויים ולא היה צורך להזכירם בשום אסיפה מלבד כינוס הנביא. יש קונצנזוס מלומד (*'Ijma*) שהתוצאה של גידופים היא לומר משהו על מישהו שאם שומעים, מרגישים רע לגביו. הנביא מוחמד (עליו השלום) הגדיר את החזרה ככזו, ואם מישהו מזכיר את האחר בצורה כזו, אז הוא יהיה אשם בגנבה, ייקרא כמרדני לאדונו, ויהיה אוכל הבשר של אחיו [המת].

הנביא מוחמד (עליו השלום) שאל את חבריו: "האם אתם יודעים מה נקרא 'גידוף'?" הם השיבו: "אלוהים ונביאו יודעים הכי טוב!" הוא אמר: "להזכיר את ענייניו של אחיך שהוא לא אוהב שיזכירו אותם [זה גידוף]". חבריו שאלו: "מה אם הדבר שהוזכר [שהוא רע בטבעו והוא לא אוהב שמזכירים אותו] באמת נוכח בו?" הוא השיב: "אם זה [באמת] קיים אצלו, אז זה [בדיוק העניין] גידופים, אחרת [אם זה לא קיים אצלו], זו האשמה [חסרת בסיס] [שהיא הרבה יותר גרועה]". (מסורת זו מסופרת ב *אוסף* חדית' *סחיח מוסלמי* על סמכותו של אבו הוריירה [שאלוהים ישמח ממנו])

גידוף לא נעשה רק מילולית, אלא כל מעשה מהווה גידוף שחושף את אשמתו של אדם אחר, בין אם על ידי מחווה, רמיזות או על ידי כל תנועה [גופנית] ברורה או לא ברורה. בקשר לגידופים, הכל אסור (*חראם*) ובלתי חוקי המנוסח בבירור, מבוטא במעורפל, מילה, פעולה, רמיזות ומחוות. אותה מצווה [על איסור חרבה] חלה על חיקוי מישהו, כגון חיקוי אדם שצולע [בשל נכות ברגלו] גרוע יותר מגיבוי. גידופים יכולים להיעשות גם בכתיבה מכיוון שכתיבה היא גם אמצעי ביטוי חשוב כמו הדיבור. אם סופר [או כותב בכל אמצעי כתיבה בכל צורה שהיא] מזכיר מישהו בשמו בכתיבתו ומונה את פגמיו [זה עדיין גידוף] אלא אם כן הדבר נעשה מסיבה מוצדקת. כאשר הנביא מוחמד (עליו השלום) לא אהב מעשה של אדם אחר, אז הוא לא נהג לומר שאדם כזה או אחר עושה דברים כאלה ואחרים, אלא הוא נהג לומר: "מה קרה לאנשים שהם עושים דברים כאלה?" (מסורת זו מסופרת ב *אוסף* חדית' *אבו דאוד* ברשות עאישה [שאלוהים ישמח ממנה])

גידופים על ידי מלומדים ותיאולוגים סכולסטיים: גידוף הנזיפה הגרוע ביותר הוא גידוף מצד מלומדים ותיאולוגים סכולסטיים (אנשי דת או *'עולמא'*) הנוטים להשוויץ, מכיוון שהם מבטאים את מטרתם בכך שהם מתנהגים כטובים [אנשים קדושים אך בכל זאת, נוקבים באנשים אחרים בשם אלוהים והדת בדרך צדקנית] ואנשים (פשוטי העם והדיוטות) חושבים שהם (כלומר, החכמים) אינם נושכים באש מחמת בורותם, שכן הם אינם יודעים שתלמידי חכמים אלו עוברים בו זמנית שני חטאים - האחד של גידוף והשני של התפארות [דתיותם וחסידותם על ידי השפלת אנשים אחרים על חטאיהם וטעויותיהם]. לפיכך, כאשר מזכירים לפניהם אדם כלשהו [על טעויותיו, חטאיו או חוסר יושר מוסרי ויושר], הם אומרים: "תודה לה' על חסדיו עלינו, שלא העמיד אותנו בניסיון ביקור המלכים [או האליטות הפוליטיות החזקות] והציל אותנו מהשפלה של חיפוש העולם". או שהם יאמרו בצורת תפילה: "שאלוהים יציל אותנו מחוסר בושה והשפלה כאלה". מטרתם היא לגלות את פגמי הזולת, אך לשם כך הם משתמשים לפעמים במילים של הודיה א-לוהית ולפעמים הם משתמשים בצורת תפילה ותחנונים [לה'], אך מטרתם אינה תפילה או הודיה אלוקית. לפעמים הם משבחים מישהו לפני שהם משמיצים אותו. למשל, הם היו אומרים: "אדם כזה וכזה הוא כל כך טוב, כמה עבודת אלוהים עושה אדם כזה אבל יש לו תכונה רעה אחת ולא רק אותו אדם, כולנו מעורבים בתכונה הרעה הזו שהיא חוסר סבלנות ושביעות רצון". לכאורה, יש בכך גינוי משלהם, אך המטרה כאן אינה לגנות את העצמי הנמוך שלהם, אלא לחשוף את אשמתו של

מישהו אחר. אולם, הסגנון שננקט כאן לשם כך, הוא לשכנע את השומעים בענוותנותם ובכנותם כדי שיוכלו להימנות עם הצדיקים. 'מלומד' כזה שילב שלושה חטאים [בעשותו זאת] - גידוף, התפארות ו[טענה] לטיהור העצמי - במילים אחרות, לספור את עצמו בין הצדיקים [על ידי ייחוס אדיקות לעצמו במצב של אשליה עצמית של יהירות צדקנית שבתורה מעכבת מאבק רוחני פנימי וטרנספורמציה] ומתוך טיפשות, הוא מחשיב את עצמו מטוהר מחרפה חוזרת.

השטן צד בני אדם כאלה בקלות רבה. אנשים אלה הם חסרי ידע נכון והעצמי הנמוך [שלהם] (*נאפס*) מרמה אותם ללא הרף. לפעמים הם שמים לב להקשיב לגידופים על חברם באומרם: "כל השלמות לאלוהים (שכן הוא נקי מכל טעויות ופגמים)! זה כל כך מוזר!" כאן שם ה' אינו נתפס כביטוי והודאה של הוד והאדרה א-לוהית, אלא כביטוי לרוע הפנימי שלהם. לפעמים הביטוי המשמש לגידופים הוא: "אנו עצובים ומתאבלים עמוקות על מצבו [הרע] של חברנו. מי ייתן ואלוהים יעניק לו או לה נחמה". השתתפות זו בצער ובתחינה [לה'] אינה נעשית מתוך רגשות של חמלה, אלא מתוך מטרה להביע את עליונותו של האדם. אם באמת הייתה כוונה לתחינה, הם היו עושים זאת בבדידות לאחר תפילתם, במקום לעשות זאת בהתכנסות ציבורית. באופן דומה, אם הם היו ממש עצובים, הם לא היו מבטאים זאת בפני אנשים שלא הכירו זאת. לפעמים הם אומרים: "כמה חבל! אדם כזה וכזה נתון בייסורים גדולים! מי ייתן ואלוהים יעניק לנו ולו את היכולת לחזור בתשובה!" לכאורה זו תחינה, אבל הקב"ה מודע לרוע הפנימי שלהם ויודע במה מלא לבם [כמו שהקב"ה יודע את הסודות הטמונים בלבבות ואת הרעות העדינות] האורבות בפנימיות הנפש], אך הם, מתוך בורותם, אינם יודעים שעל ידי תחינה זו, הם הפכו לזכאים לעונש [אלוהי] (*אדהב*) במקום שכר (*ת'וואב*). האזנה ל-backmiting והבעת הפתעה על כך, היא גם backbiteing מכיוון שהיא מעודדת backbiter על backbite. המאזין לגידופים הוא שותף לחטא של גידוף עד שאדם עוצר אותו עם הלשון. אם אין לאדם את האומץ והכוח לעצור את זה, אז הוא צריך לחשוב על זה כעל רע בלב, או לקום ולעזוב את המפגש הזה או לנסות לשנות את הנושא. במצבים כאלה, לא יהיה חשבון מצד המאזין. אם אדם אוסר על הלשון ויש לו רצון בלבו להקשיב לו, הרי שזו צביעות. הקריטריון למשפט הוא הלב. אדם יהיה מוגן מפני חטא כאשר הוא חושב שהוא רע בלב. לגבי איסורו בלב, יש צורך לאסור אותו במפורש ולהגן על הנזכר.

סיבות לגידופים: ישנן אינספור סיבות לגידופים, אך כולן נכנסות לתחום של אחת עשרה סיבות. מתוכם, שמונה [הראשונים] קשורים להדיוטות ו[האחרונים] [האחרונים] קשורים לאנשים בולטים (לא רגילים).

סיבה ראשונה - איבה וטינה: קורה אירוע שמצית את אש הכעס בלב, וכאשר זה קורה, הוא נכבה רק על ידי אזכור הפגמים של מי שגרם לכעס, בין אם [אזכור זה] נעשה על ידי הכעס או על ידי מישהו אחר. לפעמים מצליחים לכאורה לשלוט בכעס, אבל הטינה נשארת בלב שהיא גרועה יותר מכעס, כי הטינה והאיבה שנשארות בלב, מניחות את היסוד הקבוע לגידופים. מכאן נלמד כי איבה וטינה הן שתיהן סיבות לגידופים.

סיבה שנייה - הסכמה עם אחרים: במילים אחרות, להסכים עם חברים ובני לוויה ולאמת אותם ולהתמכר לכך בעצמך תוך כדי צפייה בהם עושים זאת ו[תחושת הצורך] לעזור להם ולהסכים איתם. לכן, כשאנשים בהתכנסות משחקים בכבודו ובלעג של מישהו, אז חושבים שאם הם מסרבים להשתתף בזה, לא מסכימים איתו, משנים את הנושא או מתרחקים, אז הם יתעצבנו ויתחילו לשנוא אדם כזה. עם מחשבה זו, אנו מסכימים איתם ורואים בה בסיס חשוב להתנהלות חברתית והומוגניות. לפעמים החברים נושכים מישהו מתוך כעס. אדם מעמיד פנים שהוא כועס כמוהו מתוך תפלות ומסתבך בעצמו

בגידופים ומראה באמצעות פעולה זו שהוא נמצא עם חבריו בכל מצב, בין אם זה אושר, צער, חרדה או נינוחות.

סיבה שלישית - זהירות ומניעה: לפעמים אדם משער שמישהו צופה בו ואדם כזה נוקש בו בפני אדם חשוב [או רב-עוצמה] או מעיד נגדו בעניינים מסוימים. בשל החששות והחששות הללו, אדם מתחיל באופן יזום לנגוח באדם כזה כדי למתן את מה שמצופה ממנו לומר ולהכפיש [באופן יזום] [אדם כזה]. בהתחלה אפשר גם לומר דברים נכונים על אדם אחר, כדי שיוכל לפתח מוניטין של מסירת מידע נכון על אותו אדם, כך שבהמשך יוכל להפיץ שקרים ושמועות נגד אותו אדם [מבלי להיחשד בהפצת שקרים] ולטעון ש"שקר לא באופי שלי ובמה שאמרתי על האדם הזה קודם, התברר כנכון ומה שאני אומר עכשיו הוא גם נכון". אדם חושב שהודות לתכנון מוקדם ואמצעי זהירות כאלה, האדם יהפוך לבטוח מכיוון שהאדם שמפחדים ממנו לא יעז לדבר נגדו, ואם במקרה יעשה זאת, לא תינתן לו חשיבות ולא יאמינו לו.

סיבה רביעית - פטור מעוולות: לפעמים, גידוף נועד להראות את הפטור של האדם מחטאים. מבחינה זו, אדם טוען שהוא לא לבד שעושה דברים לא נכונים. אם הפטור של אדם היה הכוונה, הוא צריך להזכיר את הסיבות שלו [לעשיית דברים לא נכונים] מבלי להתייחס למישהו אחר. מכיוון שהטיעון של אדם מתחזק על ידי הכללת אדם אחר, הוא כולל אדם אחר [באמצעות גידופים].

סיבה חמישית - גאווה וביטוי של התרברבות: זה נעשה על ידי הפגנת עליונותו של האדם על ידי מציאת פגמים באחרים. למשל, הצהרות שאדם כזה או אחר הוא בור, שיש לו הבנה לקויה ויש לו דיבור חלש וחסר תועלת. מטרתה של ביקורת כזו היא להראות את עליונותו של האדם על פני האחר ולהוכיח שיש לו ידע רב יותר מהשני, שיש לו כוח הבנה ודיבורו טוב. ביקורת זו נועדה למנוע מאנשים לכבד מישהו אחר כמוכם ולמנוע מהאחר להשיג מעמד בולט בחברה.

סיבה שישית - קנאה: לפעמים קנאה מעוררת את האדם לנקמה בתגובה מכיוון שאנשים משבחים את המקנאים, אוהבים אותם ומכבדים אותם. אי אפשר לסבול את זה ורוצה שהברכות הללו ייחטפו מהמקנאים ואנשים יתחילו לשנוא ולזלזל בקנאים. כדי להשיג מטרה זו, מתחילים להצביע על הפגמים של המקנאים. קנאה היא מצב שאינו איבה וטינה, שיוצא החוצה כאשר אדם אחר מבצע הפרזה כלשהי כלפי אחד והם מגלמים נקמה. בקנאה אין את האלמנט הזה [של נקמה]. לפעמים אדם מתחיל לקנא אפילו בחברו הנדיב ובחברו הקרוב.

סיבה שביעית - התלוצצות: במילים אחרות, פגמיו של מישהו מוצאים החוצה כדי ליצור עניין במפגש [חברתי] וכדי להוציא צחוק מהמשתתפים כדי ליהנות.

סיבה שמינית - זלזול: לפעמים גידוף נעשה כאקט של ביזוי והשפלה של אדם אחר. זהו סימן ההיכר של אנשים יהירים. אין בזה שום הגבלה שהאדם השני יהיה נוכח או לא. יש אנשים שמבקרים ולועגים לאדם היושב מולם מבלי לחשוב אפילו כמה השפלה הם גורמים, ומה היה קורה להם אם הם היו במקומו של אדם אחר.

הסיבות לגידופים הקשורים לאנשים בולטים: שלושת אלה עדינים ומסובכים מאוד. הם רוע טהור, אך השטן מחדיר בהם תאוות בצע שכל הסיבות הללו טובות או שיש בהן משהו טוב, אך השטן מערבב בהן רוע.

סיבה ראשונה - הפתעה: לפעמים אדם דתי טועה, ולכן כביטוי להפתעה הוא אומר: "אנו מופתעים ממעשה כזה של אותו אדם. הוא או היא לא היו צריכים לעשות את זה". נכון שטעות של אדם דתי היא סיבה להפתעה, אבל מי שאומר את ההצהרה הזו לא צריך להזכיר שמות כדי להביע הפתעה. השטן הפך את הרגש הדתי הזה לגידופים בכך שהתגרה באדם להזכיר שמות ועירב אותו בחטא. אמירה זו

נכללת גם בלשון הרע "זה מפתיע שאדם כזה או אחר אוהב אדם מכוער כזה [מהמין השני] או שאדם משכיל הולך לאדם בור כזה או אחר".

סיבה שנייה – רגשות של אמפתיה וסימפטיה: במילים אחרות, אדם נהיה עצוב ממצבו של מישהו ולראות אותו מעורב במשהו רע אומר: "המצב הנוכחי של אדם כזה גרם לי להפריע. אני מצטער על מצבו של אותו אדם". טענת החרטה נכונה וראויה לשבח, אבל אזכור השם הפך אותה לרעה, ורגש טוב הפך לגורם לגידופים. להצטער על טעויות של מוסלמי ולחוש אמפתיה ואהדה כלפיו, זה דבר טוב, אבל השטן מתגרה באדם להזכיר שמות ולכן מערבב רוע למשהו טוב.

סיבה שלישית – התמרמרות למען ה': לראות מישהו מעורב במעשה מגונה או לשמוע משהו רע עליו, יכול לגרום להתמרמרות בגלל דחף האמונה. אם התמרמרות באה והתבטאה על ידי הזכרת שמות, אזי מעשה זה לא רק יישלל גמול אלוקי, אלא להיפך גם יהפוך לגורם לחרבה. התמרמרות על שכנוע הטוב והתוכחה נגד הרע היא טובה, אך יש לקחת בחשבון שאם היא צריכה להתבטא כלפי אדם מסוים, יש לעשות זאת באופן שמישהו אחר לא יהיה מודע [למי היא מיועדת]. אם יש צורך להזכיר שמות, אין להביע תרעומת. אלו הן הדקויות שלא רק ההדיוטות, אלא גם המלומדים אינם מודעים להן, וחושבים שאם ההפתעה, החסד והכעס הם לשם ה', אין כל נזק באזכור שמות, וזו השערה שגויה.

ריפוי של גידופים: ניתן לרפא את כל הנטיות הפנימיות המזיקות, התכונות וההרגלים הנתעבים באמצעות שילוב של ידע ומעשים [בהתאם לידע הנרכש]. ידע לבדו אינו מספיק כדי לרפא את המחלות הללו, וגם לא את המעשים בלבד. התרופה לכל מחלה היא ההיפך מהגורם לאותה מחלה. ראשית, עלינו למצוא את הסיבות לגידופים ורבות נכתב על כך בעמודים קודמים. ישנן שתי שיטות לעצור את הלשון מלגנוב: האחת היא תקציר והשנייה היא שיטה מפורטת.

שיטה קצרה לריפוי גידופים: יש לאדם אמונה איתנה שאדם משיג את מורת רוחו של אלוהים על ידי גידוף, ושמעשים טובים ירדו לטמיון כתוצאה מכך ביום הדין, מכיוון שגידופים מעבירים מעשים טובים [של המחזיר] למי שהושמץ. אם לאדם אין מספיק מעשים טובים, אז חטאי הקורבן מועברים לחשבון [המעשים]. יתר על כן, אדם הופך להיות דומה לקניבל, אוכל את בשר אחיו המת על ידי גידוף באחיו [ביחסים, באמונה או באנושיות, כלומר, כל אדם]. עד כמה גדולה ההשפלה הזאת? אם בתיאור המעשים של אדם יש גם מעשים טובים וגם מעשים רעים, אך סולם המעשים הרעים כבד יותר, האדם הזה ילך לגיהינום. נניח ששני המאזניים של אדם שווים [במשקל]. בתפנית עצובה של האירועים, חטאו היחיד של אדם זה היטה את כף המאזניים של המעשים הרעים עקב גידופים והפך אותו לראוי לגיהינום.

כאשר מסתכלים על המסורות [הנבואיות] ועל האזהרות שניתנו על החזרת הדברים, אז מתוך פחד, הלשון לא תסכים [אפילו] לעשות גידופים. אסטרטגיה זו יכולה להיות שימושית גם בכך שאדם מעיף מבט על עצמו לפני שהוא עושה גידופים. אולי אדם יכול למצוא פגם בתוך עצמו ואז לדאוג למתן אותו, במקום לקלוט פגמים במישהו אחר ולהרוויח חטאים כתוצאה מכך. אם אדם מוצא פגם בתוך עצמו, עליו לגנות את העצמי הנמוך שלו (*נאפס*) ולהוקיע אותו. מדוע יש צורך לגנות אחרים [במקרה שלאדם יש פגמים בתוך עצמו ולעתים רחוקות מישהו נטול כזה]? אדם צריך לחשוב כמו שאדם אינו מסוגל להסיר פגמים בתוך עצמו, ייתכן שאחרים לא היו מסוגלים לעשות זאת. זה קורה במקרה שהאשמה היא מבחירתו של האדם [במונחים של לאפשר לו להתקיים] ואם הוא קיים מלידה [ולכן לא מבחירה משלו] אז לגנות אותו פירושו לגנות את הבורא. בדיוק כמו שאדם קרא לחכם: "הו איש מכוער!", הוא ענה: "הו אחי! אם היופי או הכיעור היו בכוחי, הייתי עושה את פניי טובות". ואם האדם אינו מוצא שום פגמים בנפשו, עליו להודות לה' שנתן לו את היכולת להימנע מחטאים ולא לערב אותו בלשון הרע שהוא פגם גדול בין הפגמים, מה יותר גרוע מאכילת בשר נבלה? אם מתבוננים בעניין זה, אין אדם חף מפגמים.

רק ישות האלוהים חפה מכל פגמים [ופגמים]. אדם שחושב על עצמו כחף מכל פגם, הוא בורות טהורה ורעיון מטופש והוא כשלעצמו פגם גדול. בכל הנוגע להגנה על עצמך מפני גידופים, עניין אחד שיכול להועיל הוא שאדם מסיק (מפרש) את עצמו כאחרים, במילים אחרות, הוא צריך לחשוב: "בדיוק כפי שאני מתאבל על כך שאני משמיץ אותי, גם אחרים יתאבלו על כך שאני משמיץ אותם. בדיוק כמו שאני לא מרוצה מגידופים נגדי, האם אחרים יהיו מרוצים מגידופים נגדם?"

שיטת ריפוי מפורטת: שיטת ריפוי מפורטת היא לבחון את הסיבות שמעוררות גידופים. ריפוי כל מחלה אפשרי על ידי מיגור הגורם [השורש] שלה. סיבות וגורמים מסיתים לגידופים הוזכרו בעבר. לפיכך, אם הסיבה לחרפה היא כעס [כלפי מישהו], יש לרפא אותה על ידי [שכנוע עצמי] ש: "אם אכעס ולא אשלוט בזה, יכעס הקב"ה עלי מפני חרפתי מפני שאסר לחרף ואני לא שמעתי לו וראיתי את ציוויו כחסר חשיבות". הסיבה השנייה לגידופים היא קונפורמיות (או להיות בהרמוניה עם חברים), כלומר, לעשות גידופים כדי להיות ספורט טוב עם החברים [כשהם מחזירים]. והאדם צריך לחשוב, מה התועלת הזאת, אם האדם מקבל את אישור הנבראים, שכתוצאה מכך יש לזלזל [בורא ובעל הכל]. מי טיפש מספיק כדי להכעיס את אלוהים בעודו מחפש את רצונו של אחר מלבד אלוהים?

הסיבה השלישית לגידופים היא ייחוס טוהר לעצמיות, במילים אחרות, ייחוס חטאים ועוולות לאחרים, כדי לבטא את הזיכוי שלך מהם ולמנות את טוהר העצמי שלך. ויש לחשוב שאין משמעות למורת רוחם של בני האדם מול מורת רוחו של הקב"ה. אז מורת רוחו של אלוהים היא ודאית עקב גידופים, אך אישור של אנשים, שבפניהם רצוי לזכות את עצמו, אינו מובטח באמצעותו. ניתן להניח (לרצות) את כבודו של העולם הזה רק כפי שאדם עשוי לקבל אותו או לא, עם זאת, ההשפלה והאובדן של העולם הבא הם בוודאות שאדם צפוי לקבל כתוצאה מגידופים. ללכת בעקבותיו מותר רק לאנשים הכפופים לרצונו של אלוהים ופועלים לפי מצוותיו. אסור למי שעובר על מצוות ה', לא משנה באיזו דרגה הוא נמצא בחיי העולם הזה. אם הסיבה לגידופים היא לבטא את עליונותו של אדם על אחרים, יש לרפא אותה על ידי מחשבה על כך שכל המעמד שהיה לי בפני אלוהים נעלם בגלל החזרה הזו. אם אדם עדיין מקבל שכר וכבוד ארציים, אז מה ערכו? כמו כן, לא בטוח שאדם אפילו יבין את זה מכיוון שאנשים עשויים להאמין או לא להאמין במה שיש לו לומר [במונחים של גידופים באחרים]. אם הם אפילו לא מאמינים, כל הכבוד שנותר להם, ירד לטמיון והם יתחילו לחשוב עליו כשקרן.

לחרפה הנובעת מקנאה יש עונש כפול מהעונש האלוהי - ראשית היא בשל קנאה בברכות העולם שעתידות להתדרדר, ושנית היא שאדם הוסיף לה את עונש העולם הבא בשל גניבת האדם שקינא בו. זה כרוך באובדן של העולם הזה ושל האמונה. נזק נוסף של גידופים הוא שמעשיו הטובים של האדם מועברים לאדם שננשא ומעשיו הרעים מועברים לאדם שנענש בחזרה. אם התמריץ לגידופים הוא לעג, יש להבין שהאדם צובר השפלה בפני ה' על ידי השפלת הזולת. אם אדם מתבונן בסופו הסופי ורואה כמה בושה והשפלה הוא יצטרך לסבול ביום הדין בעודו צועד לעבר הגיהינום, ומסיר את עול החטאים של אלה שלעג לו על כתפיו. אם אדם חושב כך, יראת ה' תיוולד בלב, והאדם אפילו לא יעז ללעוג לאחר. אדם ראוי יותר ללעג מאחר בגלל טיפשותו שלו בלעג לאחר, וכתוצאה מכך הוא מוסר את עצמו להשפלה של יום הדין.

לרחם על מישהו בשל החטאים הוא רגש ראוי לשבח, אולם השטן מקנא במעשה הצודק הזה ורוצה להטעות את האדם על ידי כך שהוא גורם לו להשמיע מילה שיכולה לגרום למעשיו הצדיקים לעבור לאדם שהוא ריחם עליו. בדרך זו, אובדן של אחר [המעורב בחטאים ובעוונות] יפוצה והאדם עצמו יהיה מעורב באובדן שלא ניתן לפצות עליו ובכך יהיה ראוי לרחמים על עצמו. חוסר שביעות רצון למען אלוהים לא צריך להיות כרוך בגידופים. כאשר אדם אינו מרוצה מאדם אחר למען אלוהים, השטן רוצה שיישלל ממנו

הגמול האלוהי שמצופה ממנו על ידי התמכרות לגידופים. כך גם מצב ההפתעה. אם מישהו מביע הפתעה ממצבו של אחר, הוא מסתבך בגידופים. שנית, אף אחד אינו ראוי להפתעה שלו, במקום זאת הוא צריך להיות מופתע מהעצמי שלו (*נאפס*) על כך שאיבד את דתו על ידי הבעת הפתעה על אמונתו או עניינו הארצי של אדם אחר ובכך הפך לראוי לעונש ארצי. הסיבה לכך היא הרמת המסך מעל פגמיו הנסתרים של הזולת, על ידי שימוש בתירוץ ההפתעה וחשיפתם בפומבי. כמו כן, הפגמים של האדם ייחשפו וכתוצאה מכך השפלה. התרופה לכל המחלות הללו היא הידע והגנוסיס. הלשון מוגנת מפני גידופים עבור מי שאמונתו חזקה ויש לו הבנה אמיתית של האלוהי [גנוסיס].

איסור לשון הרע מן הלב: התפכחות או התפכחות של אחרים (*סו אל-זון*) אסורה [בהלכה האלוקית] כמו דיבור רע, רע וגס. במילים אחרות, בדיוק כפי שאסור לך לספר על פגמים של אחרים, כך גם אסור לך לחשוב מחשבות שגויות על מישהו אחר בלבך, ולהתפכח מאחר. התפכחות פירושה לחשוב בכוונה על אדם אחר כרע. אבל אם זה קורה בלי כוונה, אז זה נסלח, אלא גם הספק נסלח. מה שאסור הוא להחזיק בדעה רעה ושפל על הזולת וזה נוגע לנטיית הלב ולכוונה [לטפח מחשבות רעות על אחרים]. התפכחות זו אסורה בקוראן:

يَـٰٓأَيُّهَا ٱلَّذِينَ ءَامَنُوا۟ ٱجْتَنِبُوا۟ كَثِيرًا مِّنَ ٱلظَّنِّ إِنَّ بَعْضَ ٱلظَّنِّ إِثْمٌ

"הו המאמינים! הימנע מרוב ההשערות מכיוון שחלק מההשערות הן חטאים [מכיוון שהן מובילות אותך להתפכחות, שליליות, שנאה וכדומה, מה שבתורו מוביל אותך לנתיב הרסני מבחינה חומרית ורוחנית]." (קוראן, פרק 49, פסוק 12)

התפכחות או החזקת דעה נמוכה על אחרים (*סו אל-זון*) אסורה מכיוון שרק היודע את הסודות מן הנסתר (כלומר, אלוהים) מכיר את סודות הלבבות. לכן, אסור לשום משרת [של אלוהים, כלומר, בן אנוש] לטפח בלבו מחשבות שגויות (שליליות) על אחר. אולם, אם דברים שגויים מתגלים באופן כזה שלא נותר מקום להפרכה או לקונוטציה [שאולי זה לא מה שזה נראה] אז מחשבה שגויה יכולה לבוא ולהתיישב בלב עקב הידע וההתבוננות הישירים של האדם. עם זאת, המחשבה על רוע שלא הבחנו בו ולא שמעו עליו ממקורות מהימנים שנכנסה ללב היא מהשטן. השטן הוא זה שמכניס רמיזות כאלה ללב, ויש להפריך זאת בקול רם, מכיוון שהחדשות המועברות על ידי חוטא (או מישהו הנוטה לרוע) אינן מהימנות והשטן הוא ראש החוטאים [ועושי העוולה]. אלוהים אומר:

يَـٰٓأَيُّهَا ٱلَّذِينَ ءَامَنُوٓا۟ إِن جَآءَكُمْ فَاسِقٌۢ بِنَبَإٍ فَتَبَيَّنُوٓا۟ أَن تُصِيبُوا۟ قَوْمًۢا بِجَهَـٰلَةٍ

"הו המאמינים! אם חוטא (או עוול רגיל או מישהו שנוטה לרוע) מביא לך חדשות, אז חקור אותן ביסודיות ובשלמות [לפני שאתה מאמין בהן] כדי להימנע מגרימת נזק בטעות לאומה (או לקבוצת אנשים)". (קוראן, פרק 49, פסוק 6)

הדבר מראה שאסור לברר חדשות (רמיזות בלב, הנוגעות למחשבות שגויות על אחרים) שהביא השטן. אם התפכחות או דעה רעה על אחרים מוצאים את דרכם ללב, יש לחשוב על דרך לסיים אותם ולגרום לעצמי (*נאפס*) להבין שמצבו הפנימי של האחר נסתר ממנו וההתרחשות הגורמת להתפכחות, יכולה להיות בעלת אפשרויות של טוב ורע כאחד, ואין צורך להעדיף את הרע תוך השארת האפשרות לטוב. התפכחות מזוהה מסימניה והסימן הוא שפעם אדם אהב מישהו ועכשיו מתחיל לשנוא, בעבר הוא היה מכניס אורחים ומכבד את אותו אדם אבל עכשיו האושר [בהתמודדות עם אותו אדם] לא נשאר. אדם צריך להבין משינוי הלב הזה שאחד מתאכזב מהשני. התרופה היא שאם אי פעם באה השערה רעה

ללב, אין להניח לה להישאר ולהתיישב [בלב] ואין לבטא אותה דרך איברי הגוף. הביטוי של התפכחות המתיישבת בלב הוא שהאדם מתחיל לבטא תיעוב ושנאה, והביטוי דרך האיברים הוא להתחיל לפעול בהתאם להתפכחות שבלב. בכל מקרה, השטן משתמש בתירוץ הקל ביותר כתירוץ לשים התפכחות בלב כלפי אנשים אחרים ויחד עם זה, משכנע את האדם עד כמה הוא אינטליגנטי וחכם בתפיסת הרוע, ושהמאמין רואה באור האלוהים למרות שבמציאות, הוא אינו תופס באור האלוהי. במקום זאת, האדם מבחין בחשכת ההונאה של השטן. אולם, אם אדם אמין ומהימן מודיע לך על דבר מה וההשערה שלך נוטה לברר את אותו אדם, אז הוא פטור [מאחריות מוסרית להתפכחות] מכיוון שאם אדם דוחה אדם כזה, זה יהיה ביטוי של התפכחות כלפי אדם אמת שמודיע וראוי לבירור ולא דחייה בגלל אמת. זה לא מתאים בשום אופן שכדי שתהיה לך דעה טובה על מישהו, אתה מתאכזב מהאחר. אולם יש לראות שאין למלשין שום איבה ואינו מקנא במי שנמסר לו, אחרת ניתן לחשוד במסירה כלשון הרע שהיא סיבה לדחות את העדות. אם אדם נתקל במצב כזה, עליו לעצור ולא לחשוב על הנאשם כשקרן או כאמת, במקום זאת יש לחשוב שמצבו [הפנימי] של האדם, שהידיעה שלו נמסרה על ידי המודיע, נסתר מהאדם בעבר ועדיין נסתר כעת.

אם אתה מתאכזב ממוסלמי, עליך להגביר את הכנסת האורחים והכבוד שלך כלפיו ולהתחנן לאלוהים לטובה. כך לבכם יתבהר [מהתפכחות] והשטן יתאכזב מכם ויסיר את ידו מעליכם ולא ינסה להכניס בלבכם דעה רעה על אחרים בשל הפחד שתתחילו להתפלל לטובה ולהפגין יותר כבוד כלפי אותו אדם. אם באמצעות עדות מהימנה או התבוננות אישית, אתה לומד על רוע במוסלמי, במקום להיכנס להשפעת השטן כדי לנשוך אותו, עליך לייעץ לו בדרך כזו שאחרים לא יהיו מודעים לכך. אם אתה מייעץ, אין צורך לשמוח על כך שלמדתם להכיר את פגמיו של הזולת, ושאלוהים שלח אתכם כמוכיח ומדרשן והעניק לכם את היכולת להראות את הדרך [הנכונה] לאחרים, ואל לכם לחשוב על גדולתכם בלבכם או על שפלותו של האחר. במקום זאת, בדיוק כמו שאתה נהיה מוטרד לאחר שנודע לך על האובדן שלך, אתה צריך להתחרט על מצבו של האחר. הכוונה צריכה להיות שהאשמה לא תישאר באדם האחר. אדם צריך לנסות שהאדם השני יעלה על המסלול הנכון בעצמו מבלי להזדקק לעצתך, או שמישהו אחר יציע את העצה שתועיל לאחר. אם פעלתם בשיטה זו, אזי במקום אחד, תקבלו שלושה גמולים [מאלוהים]: ראשית על עצה, שנית על חרטה על מצבו של האחר, ושלישית על העזרה שסיפקתם לדתו של אחר.

חריגים ללשון הרבה: ישנם שישה חריגים לאיסור לשון הרע [בהלכה הקדושה], כלומר מותר לעשות זאת בששת המצבים הללו:

א. ראשית לתיקון העושק [בדמות מדוכאים המתלוננים בפני השלטונות על דיכוי המדכא],
ב. שנית, להקלה על הרוע ולקבלת עזרה [ממי שיש בכוחו לעזור] להסרת החטאים [וזה יכול להיות החטאים של האדם],
ג. שלישית, על קבלת חוות דעת משפטית [מתיאולוגים ומשפטנים על ידי כך שסיפרתי להם על ההתרחשויות האמיתיות ותלונות על אחרים],
ד. רביעית, למנוע מהמוסלמים את הרוע של הזולת [אם רואים אותם נוטים לאידיאולוגיות שגויות במסווה של דת],
ה. חמישית לשם שנעשה נפוץ בקרב אנשים [שאולי נראה פוגעני אבל מי ששמו נודע, לא אכפת לו],
ו. שישית על חטאים גלויים של אחר [שאדם מבצע בגלוי וגאה בכך].

הנזק השישה עשר – סיפור מעשיות: סיפור מעשיות או הפצת רכילות ועניינים סודיים של אחרים שעלולים לגרום נזק או צרות, הוא אחד מנזקי הלשון. אלוהים אומר:

هَمَّازٍ مَّشَّآءٍ بِنَمِيمٍ ﴿١١﴾ وَلَا تُطِعْ كُلَّ حَلَّافٍ مَّهِينٍ ﴿١٠﴾

"ואל תשמע למי שרגיל בשבועת שקר, שהוא אדם זול (לא מכובד), חסר ערך [כפי שמוקדש לקלות דעת], שמתגרה הרבה ומספר מעשיות". (קוראן, פרק 68, פסוקים 10-11)

פסוק לאחר מכן, אלוהים אומר:

عُتُلٍّ بَعْدَ ذَٰلِكَ زَنِيمٍ

"אדם קשה מזג ומרושע". (קוראן, פרק 68, פסוק 13)

הנביא מוחמד (עליו השלום) אמר:

لا يدخل الجنة نمّام

"מספר סיפורים לא ילך לגן עדן". (מסורת זו מסופרת ב *אוספי* חדית': *סחיח בוכארי* וסאחי *מוסלמי* על פי אבו חוד'יפה [שאלוהים ישמח ממנו])

אבו הוריירה (עליו השלום) מספר מפי הנביא מוחמד (עליו השלום) שאמר:

احبكم الى الله احاسنكم اخلاقا الموطئون اكنافا يالفون ويؤلفون وان ابغضكم الى الله المشاؤن بالنميمة المفرقون بين الاخوان الملتمسون للبراء العثرات

"האהובים ביותר על אלוהים מביניכם הם אלה שאתם הכי טובים בגינוניהם (מוסר, נימוסים, טבע פנימי וחיצוני), רכי לב, אוהבים ואהובים [על ידי אחרים]. האנשים השנואים ביותר ביניכם הם אלה שהם מספרי מעשיות, שזורעים מחלוקת בין אחים ומחפשים את פגמיהם של אנשים חפים מפשע". (מסורת זו מסופרת ב *גביית* חדית' *טבראני אוסט* על סמכותו של אבו הוריירה [שאלוהים ישמח ממנו])

ההגדרה של סיפור היא לחשוף משהו שגילויו רע, במיוחד אם האדם שעליו התגלה משהו חושב עליו, או מי ששומע לא אוהב אותו. אין זה הכרחי שההתגלות נעשתה בלשון, שכן הכתיבה והרמז הם תחליפי לשון. יתר על כן, אין זה הכרחי שהסיפור קשור למילים או למעשים או לפגמים [של מישהו]. סיפור הוא ביטוי (או גילוי) של כל דבר שאינו אהוב. כאשר אדם נתקל בעניינים או במצבים לא רצויים של אנשים אחרים [כתוצאה מגילוי שלהם], עליו לשתוק. עם זאת, יש לדבר אם הכוונה היא להיטיב עם מוסלמי או להסיר חטא. לדוגמה, אם אדם רואה מישהו לוקח את רכושו או רכושו של מישהו ללא הצדקה, עליו למסור עדות כדי להגן על זכויות הקורבן ולהודיע שאדם זה או אחר לקח את רכושו.

הכוח המניע מאחורי סיפורי מעשיות הוא לפגוע באדם שאמירתו או עניינו הקשור נחשף או להביע אהבה לאדם שמביא את החדשות או סתם כדי ליהנות, שכן מעורבות בעניינים חסרי תועלת מעוררת את האדם לסיפור מעשיות. אם מישהו עושה סיפורים מול אחד מהם ואומר: "אדם כזה וכזה אומר כך וכך עליך, עושה כך וכך נגדך, זומם נגדך לפגוע בך, הוא חבר של אויבך, או מנסה להשמיד אותך", ועוד דברים כאלה, יש לפעול על פי שישה דברים. ראשית, אין להאמין לאדם כזה מכיוון שמספר הסיפורים הוא חוטא (*פאסיק*) ועדותו של אדם כזה אינה מתקבלת על הדעת אפילו. אלוהים אומר:

يَـٰٓأَيُّهَا ٱلَّذِينَ ءَامَنُوٓا۟ إِن جَآءَكُمْ فَاسِقٌۢ بِنَبَإٍ فَتَبَيَّنُوٓا۟ أَن تُصِيبُوا۟ قَوْمًۢا بِجَهَـٰلَةٍ

"הו המאמינים! אם אדם הנוטה לרוע מביא לך בשורה, חקור אותה ביסודיות. אולי, אתה יכול לפגוע באומה [או בקבוצת אנשים] בגלל בורות [של אי ידיעת העניין האמיתי והולכת שולל על ידי שקרים של אנשים עם מניעים נסתרים]". (קוראן, פרק 49, פסוק 6)

שנית, יש לאסור [על בעל הסיפור] לספר סיפורים, לייעץ ולברר את רוע המעשה מפני שה' אמר:

وَأْمُرْ بِٱلْمَعْرُوفِ وَٱنْهَ عَنِ ٱلْمُنكَرِ

"והזהירו מעשים טובים והטיפו נגד מעשים רעים". (קוראן, פרק 31, פסוק 17)

שלישית, אדם צריך לשנוא את המספר למען ה', מפני שאלוהים לא אוהב אותו, וחובה לשנוא אדם שאלוהים לא אוהב אותו [בגלל המעשה הלא מוסרי הזה]. רביעית, אל לאדם להתאכזב מאחיו (או אחותו) שנעדר [כאשר נעשית נגדו או נגדה]. אלוהים אמר:

يَـٰٓأَيُّهَا ٱلَّذِينَ ءَامَنُوا۟ ٱجْتَنِبُوا۟ كَثِيرًا مِّنَ ٱلظَّنِّ إِنَّ بَعْضَ ٱلظَّنِّ إِثْمٌ

"הו המאמינים! הימנע מרוב ההשערות מכיוון שחלק מההשערות הן חטאים [מכיוון שהן מובילות אותך להתפכחות, שליליות, שנאה וכדומה, מה שבתורו מוביל אותך לנתיב הרסני]". (קוראן, פרק 49, פסוק 12)

חמישית, אל לנו להיות סקרנים לגבי מציאת מידע נוסף כאשר שומעים את מה שחזרו עליו לפני האדם, מכיוון שאלוהים אסר זאת. הוא אמר:

وَلَا تَجَسَّسُوا۟

"ואל תרגלו אחד אחרי השני [ואל תהיו סקרנים בטלים לחקור עניינים פרטיים או לא רצויים של אחרים שאנשים לא אוהבים להיחשף]". (קוראן, פרק 49, פסוק 12)

שישית, אין להסתבך באותו עניין שאוסרים על מספר הסיפורים, למשל, לומר "פלוני סיפר לי כך וכך על פלוני (האדם שעניינו הבלתי רצוי נחשף)".

עמר בן עבד אל-עזיז (שאלוהים ירחם עליו) סיפר שבא אליו אדם והתחיל לומר משהו על אדם אחר, אך הוא אמר לו: "אם אתה רוצה, נוכל לחקור את דבריך. אם יתברר שזה שקר, אז אתה תהיה מה שהפסוק הזה [של הקוראן] אומר: 'אם חוטא בא אליך עם בשורה, חקור אותה היטב', ואם זה נכון, אתה תהיה כמו הפסוק [של הקוראן] שאומר: 'אדם קל דעת הוא המתגרה ומספר סיפורים'. המצב השלישי הוא שאני אסלח לך". אותו אדם אמר: "הו מנהיג המאמינים! אנא סלח לי, עשיתי טעות ולא אעשה את הטעות הזו שוב". על פי מסורת, חבר של איש חכם בא לקראתו והתחיל לומר משהו על חבר אחר. החכם אמר: ״באת לאחר ימים כה רבים, וברגע שבאת, ביצעת שלושה פשעים: ראשית, זרעת איבה ביני לבין ידידי; שנית, מילאת את לבי ומחשבותיי השקטים והריקים [מכל טינה ומחשבות רעות] במצוקה וחוסר מנוחה; שלישית, פגעת ביושר [ובאמינות] שלך". חסן (עליו השלום) נהג לומר: "מי שמספר סיפורים על אדם אחר [בוודאי] יעשה נגדך למישהו אחר". זהו רמז לכך שמספר הסיפורים אינו ראוי להאמין לו ולהיחשב לאמיתי, משום שאדם כזה ביצע חטאים חמורים כמו שקר, גידוף, זריעת שובבות, חוסר יושר, הונאה, צביעות, קנאה וזריעת מחלוקת בין המוסלמים [או כל אחד אחר לצורך העניין]. אדם

כזה נחוש בדעתו לשים קץ לקשרים [של אהבה, ידידות, הרמוניה ודו-קיום בשלום] שנצטוו על ידי אלוהים לשמרם, ובמקום זאת, הוא מפיץ אנרכיה ומהומות (*פסד*) על פני האדמה (העולם). אלוהים אומר:

وَيَقْطَعُونَ مَآ أَمَرَ ٱللَّهُ بِهِۦٓ أَن يُوصَلَ وَيُفْسِدُونَ فِى ٱلْأَرْضِ ۙ

"הם מנתקים את הקשרים [של אהבה הדדית, ידידות, הרמוניה ודו-קיום בשלום] שאלוהים ציווה לשמור עליהם [ללא פגע] ו[במקום זאת] לזרוע מהומה בעולם". (קוראן, פרק 13, פסוק 25)

בפסוק אחר אומר ה':

إِنَّمَا ٱلسَّبِيلُ عَلَى ٱلَّذِينَ يَظْلِمُونَ ٱلنَّاسَ وَيَبْغُونَ فِى ٱلْأَرْضِ بِغَيْرِ ٱلْحَقِّ ۚ

"האשמה היא רק על אלה שמפעילים אכזריות ודיכוי על אנשים ומורדים בעולם ללא כל זכות או הצדקה [להתנהגותם הפוגענית]". (הקוראן, פרק 42, פסוק 42)

ואפילו אם דובר אמת, אין הוא נטול שפלות, מפני שלא דאג לכבודם של אחרים ולא פעל בהסתרה. יש הטוענים כי סיפור סיפורים מורכב משקרים, קנאה וצביעות, ושלוש התכונות הללו הן מרכיבים של השפלה [ושפלות של המספר]. לסיכום, הרוע של מספרי הסיפורים הוא עצום, ויש להישמר מפניו.

הנזק השבע עשר – גישה דו-פרצופית או צביעות: צביעות הלשון היא גם [חטא] עצום. דובר כפול מנצל הרבה את האיבה בין שני אויבים. כל מי שפוגש אותו, מבטיח לו את הכנות והתמיכה שלו, ומשמיץ את הצד השני. לעתים רחוקות קורה שאדם נפגש עם שני יריבים ונמנע מלדבר בעד שניהם. זו צביעות אמיתית. הנביא מוחמד (עליו השלום) אמר:

تجدون من شر عباد الله يوم القيامة ذالوجهين الذى يأتى هؤلاء بحديث وهؤلاء بحديث

"אדם דו-פרצופי יימצא ביום הדין במצב רע מאוד, שנהג לומר משהו לאחד ומשהו אחר לאחר". (מסורת זו מסופרת ב *אוסף* חדית' *אבן אבי אל-דוניא* מפי אבו הוריירה [שאלוהים ירצה עליו])

אבו הוריירה (עליו השלום) נהג לומר: "אדם דו-פרצופי אינו נאמן בעיני האל". כולם הסכימו שפגישה דו-פרצופית עם שני אנשים שונים היא צביעות. אם מישהו משבח את ההתנגדות שיש לשני יריבים זה כלפי זה ומבטיח לשניהם את תמיכתו [בפגישות נפרדות איתם], הרי שזו גישה דו-פרצופית. באופן דומה, אם מישהו משבח מישהו על הפנים אבל מתחיל לגייס את הפגמים שלו בהיעדרו, אז גם זו גישה דו-פרצופית. עדיף לאמץ שתיקה או לשבח רק את האדם שצודק והשבח הזה צריך להיות זהה על הפנים או מאחורי הגב, גם אם זה נעשה מול היריב. עבדאללה בן עומר (שאלוהים מרוצה ממנו) נאמר על ידי אנשים שהם אומרים דברים בפני אליטות ורשויות שהם לא אומרים כשהם לא איתם. הוא אמר:

"נהגנו לראות זאת כצביעות בתקופתו של הנביא מוחמד (עליו השלום)". (מסורת זו מסופרת ב *אוסף* חדית' *טברני*). אם יש לאדם אומץ, עליו להפסיק דברים לא חוקיים או דיבורים רעים. ואם אין לאדם את היכולת, צריך לשתוק אבל לחשוב שזה רע בלב.

הנזק השמונה עשר – שבח: במקרים מסוימים, אפילו שבחים אינם מותרים. בכל הנוגע לסיפור חטאיו של מישהו, הוא נכנס תחת מצוות [איסור] החרבה. ישנם שישה נזקים של שבח. ארבעה מהם קשורים לזה שמשבח ושניים קשורים לזה שזכה לשבח.

ארבע פגיעות הקשורות לאחד המשבח: הנזק הראשון הוא שהאדם המשבח עושה כל כך הרבה הגזמה עד שזה הופך לשקר. הנזק השני הוא שלפעמים ההתפארות נכללת בשבח, כלומר, למרות שהשבח יכול להיות נכון, המשבח רוצה להראות את אהבתו למהולל למרות שאין אהבה בלב, או שאינו משוכנע בלבו במידותיו של המשבח שאינו אלא מביע אהבה כלפיו. בדרך זו, האדם הופך לצבוע. הנזק השלישי הוא שלפעמים אדם אומר דברים שהוא לא חקר או שיש לו ידע ומידע מסוימים לגביהם. אדם שיבח מישהו לפני הנביא מוחמד (עליו השלום) שאמר לו:

ويحك قطعت عنق صاحبك' لو سمعها ماافلح ثم قال ان كان احدكم لا بد مادحا
اخاه' فليقل احسب فلانا ولا ازكى على الله احدا حسيبه الله ان كان يرى
انه كذلك

"שברת את צווארו של חברך (כפי שמשתמע מכך ששבח על הפנים יכול להיות הרסני מאוד מכיוון שהוא גורם לאדם לשמוח, להיות גאה ויהיר, ולהסתבך בהאדרה עצמית ובתכונות הרסניות פנימיות אחרות הפוגעות ברוחניות של האדם מכיוון שהן מחלות הנפש)! אם ישמע אותו, לא יזכה לישועה [כי היה מפתח מחלות נפש כתוצאה משבחך]. ואם צריך לך לשבח את אחיך, אמור 'אני חושב כך וכך (רומז להשערה ולא לוודאות) ואינני מעיד על טהרתו לפני הקב"ה, שהרי הקב"ה הוא היודע אותו [ומציאותו הפנימית כאל יודע כל נימי פנימיותו של היחיד]". שבח זה [כאשר ידיעת האמת מיוחסת לאלוהים] צריך להיעשות כאשר אתה יודע [בוודאות] שאדם הוא כזה". (מסורת זו מסופרת ב *אוספי* חדית': *סחיח בוכארי* וסאחי *מוסלמי* על פי אבו בכרה.

פגיעה זו קשורה לאותן מידות ברורות הידועות על ידי הוכחות (ראיות) [מכאן שיש בהן יסוד של שכנוע [מכאן שיש בהן יסוד של שכנוע עצמי], כגון לומר שפלוני הוא ירא שמים, צדיק, נמנע [מהארציות] ונותן צדקה. ברור שהתכונות הללו נסתרות, והן קשורות להוויה הפנימית של האדם ואין לנו דרך להכיר אותן. עם זאת, נכון לומר ש'ראיתי אדם מתפלל את תפילות הבוקר המוקדמות (*תהג'וד*) או ראיתי אדם מבצע את העלייה לרגל ונותן צדקה', מכיוון שעניינים אלה הם ודאיים ונשמרים ישירות. לקרוא למישהו צודק או להסכים עם הגורל האלוהי (*קדהא*) גם זה לא נכון, כי צדק וקבלת ייעוד שנקבע על ידי אלוהים הם עניינים הקשורים לישותו הפנימית של האדם וידיעתם ללא מבחן (ניסיון ומצוקה) הקשורה לישות הפנימית של האדם אינה אפשרית. עומר (שאלוהים ישמח ממנו) שמע אדם משבח אדם אחר ושאל אותו: "האם נסעת איתו?" הוא אמר: "לא!" הוא שאל שוב: "האם אתה שכנו בבוקר ובערב?" הוא ענה שוב: "לא!" עמר (שאלוהים ישמח ממנו) אמר: "אני נשבע באלוהים! לדעתי אתה לא מכיר אותו. אתה משבח אותו ללא ידע וחקירה. תכונותיו [הפנימיות] של האדם מתגלות בנסיעות ובעסקאות ובקרבה בכל עת, ואינך בן לווייתו במסעות, ואינך שכן או עשית עמו עסקאות בקנייה ומכירה. על סמך מה אתה משבח אותו?" הנזק הרביעי הוא שהמהלל בשבח נותן הזדמנות לאושר לעושק או לרשע למרות שזה לא חוקי. הנביא מוחמד (עליו השלום) אמר:

ان الله تعالى يغضب اذا مدح الفاسق

"אכן אלוהים מתמרמר כאשר משבחים את רשע". (מסורת זו מסופרת ב *אוספי* חדית' אבן *אבי אל-דוניא וביהאקי* בסמכותו של אנס בן מאלך [שאלוהים ישמח ממנו])

חסן (עליו השלום) אמר: "מי שהתפלל לחיים ארוכים של מדכא הביע את רצונו שמעשי אי הציות המתמשכים לאלוהים בעולם יימשכו זמן רב. העושק והרשע ראויים לגינוי ולשלילה, כדי שאדם כזה יתעצב ויימנע מהדיכוי והרוע. אחד כזה אינו ראוי לשבח".

שתי פגיעות הקשורות לזו המשובחת: הנזק הראשון הוא שהשבח וההערכה גורמים ללידתן של יהירות (*כיבר*) ויהירות עצמית (*'אוג'וב'* או דעה גבוהה על עצמך בין אם אתה טועה ובין אם לאו, וזה ההפך הגמור מענווה) בלב. שתי התכונות הפנימיות הללו הן קטלניות והרסניות [להוויה הפנימית ולרוחניות של האדם, אשר בתורן עלולות להוביל לנזק פיזי חיצוני]. הנזק השני הוא שאדם נעשה מרוצה מהשבחים ואי ההבנה הזו תשתרש היטב בלב ש"אני טוב בגלל זה אנשים משבחים אותי". תמימות זו או הערכה גבוהה לעצמו תגרום לאדם להתעצל בעשיית מעשים [טובים וצדיקים] ותדביק אותו במחלת הצדקנות [או היהירות העצמית] (*עוג'וב*) ותגרום להבנה זו בלב שאין צורך לעשות שום מעשים [ישרים וטובים] כעת. לכן, במסורת הנ"ל נאמר על זה שמשבח את זה, "לא נהגת יפה לחברך בשבחך ושברת את הצוואר; אם אדם שומע אותו, הוא לא יזכה לישועה".

אמר מוטרף: "כל אימת ששמעתי את תהילתי מלשון של אדם אחר, נעשיתי שפל בעיני עצמי ועצמי (*נאפס*) הושפל לי". זיאדה בן אבו מוסלם (אלוהים ירחם עליו) אמר: "כל מי שמקשיב לשבח או להספד של עצמו, השטן מערב אותו בגאווה ובהתרברבות, אך המאמין ניצל מכך". אבן אל-מובארכ (שאללה ירחם עליו) אמר: "דבריהם של מוטרף וזיאדה נכונים, אולם דבריו של זיאדה הם תמונה של ליבם של פשוטי העם ואמירתו של מוטרף היא המציאות של האליטות [הרוחניות] (*אווליה* או קדושים וגנוסטים), כלומר, פשוטי העם מתגאים כתוצאה משבחם והאליטות מושפלות". מי שזוכה לשבחים מתעצל בעשיית מעשים צדקיים, או שבח מביא ללידתם של צדקנות ויהירות, ושתיהן מחלות קטלניות הגורמות למות הנשמה, בדיוק כמו שהרג גורם למות הגוף. אם האדם שזכה לשבחים מוגן מפני נזקים שהוזכרו לעיל, אז אין בזה שום דבר רע, במקום זאת, שבח מסוג זה הוא טוב. זו הסיבה שהנביא מוחמד (עליו השלום) שיבח את חבריו השונים. בני הלוויה הנבואיים ניחנו באופי כה גבוה, עד כי שבחים אלה לא גרמו לרגשות הגאווה, ההתרברבות, הצדקנות והיהירות להיוולד בלבם. במקום זאת, הם נהגו להיות אסירי תודה לאלוהים ולאמץ עוד יותר ענווה והשפלה. לכן, לשבח את עצמך בלשון שלך זה לא דבר טוב כי יש לו גאווה בזה. הנביא מוחמד (עליו השלום) אמר:

انا سيد ولد آدم ولا فخر

"אני מנהיג כל בני אדם (כלומר, כל האנושות מראשית ועד אחרית הימים, מראשית ועד אחרון עלי אדמות) ואין בזה גאווה". (מסורת זו מסופרת ב *אוספי* חדית' *טירמידי* ואבן *מג'ה* על פי אבו סעיד אל-ח'דרי [שאלוהים ישמח ממנו])

במילים אחרות, הוא לא אמר זאת מתוך גאווה או התרברבות כמו אנשים אחרים, שנהגו לספור את תכונותיהם ולהביע בהם גאווה. הגאווה (המילה שימשה במונחים של "אושר" במשפט זה) [ללא אלמנט הגאווה וההתרברבות] של הנביא מוחמד (עליו השלום) נבעה מקרבה ואינטימיות עם אלוהים, היא לא נבעה מהיותו מנהיג האנושות או נברא [אלוהי] בראש ובראשונה [לפני שאלוהים ברא מישהו או משהו] (זו אחת התורות המיסטיות המפענחות את סוד הבריאה כאשר מובן בעיני הנפש כאשר הוא מואר בהארה אלוהית, כפי שהבינו הגנוסטיקנים בכל התקופות). מוג'אהד (שאלוהים ירחם עליו) אמר: "מלאכים מלווים את בני אדם (כלומר, כל בני האדם). כאשר מוסלמי מזכיר את אחיו בצורה טובה, המלאכים אומרים, 'שאלוהים יעשה גם אותך כזה!' אבל כאשר הם מוזכרים בצורה רעה, המלאכים אומרים, 'הו בן אדם! הפגמים שלך נסתרים, פשוט עצור בזה והביע תודה לאלוהים על כך שהוא לא השפיל אותך על ידי חשיפת הפגמים שלך".

אחריות המשבחים: מי שזוכה לשבחים לא צריך לשמוח על שבחו ולא לתת אפילו למעט אבק של גאוות נפש (*כיבר*) והאדרה עצמית (*עוג'וב*) ליפול על פני ליבו. זה יכול לקרות רק כאשר אדם חושב בשעת השבח שלו שרגע ההסתלקות מהעולם הזה הוא עדין ומסוכן מאוד, ראוותנות ותכונות הרסניות אחרות של מעשים ישרים אורבים לו; ברגע אחד, כל מעשי הצדק יכולים להתבזבז לחלוטין. המשבח צריך לבחון את הפגמים שלו עצמו שהמהלל אפילו לא מודע להם, אחרת הוא לעולם לא היה משבח.

פגיעה תשע עשרה - רשלנות בטעויות דיבור: רשלנות בטעויות דיבור ודיבור עדינות היא גם פגיעה גדולה, במיוחד אלה הקשורים להוויית האל ותכונותיו וקשורים לדת, ודברים כאלה יכולים להיאמר בצורה נכונה על ידי מלומדים ורהוטים. הדיבור של חסרי הידע והרהיטות, אינו חף מטעויות. עם זאת, אלוהים סולח על טעויות כאלה בגלל בורותו של הדובר. עבדאללה בן עבאס (עליו השלום) מספר שאדם בא אל הנביא מוחמד (עליו השלום) והתחיל לומר: "כל מה שאלוהים ונביאו רוצים [שיקרה]". הנביא השיב:

اجعلتني لله عديلا بل ما شاء الله وحده

"האם אתה הופך אותי לשותף של אלוהים [באלוהות כפי שמשתמע מלשונך]? [אני רק עבד ושליח של אלוהים ולא שותפו לאלוהות.] במקום זאת [תאמר] 'כל מה שהקב"ה, שאין לו שותפים [באלוהות], רוצה'". (מסורת זו מסופרת ב *אוספי* חדית' *נסאי* ואבן *מג'ה*)

עבדאללה בן עבאס (עליו השלום) אמר: "כמה מכם, מייחסים שותפים לאלוהים באופן כזה שאתם הופכים את הכלב לשותף בכך שאתם אומרים: 'אלמלא הכלב, הייתה גניבה בביתנו בלילה'".

עומר (עליו השלום) מספר מהנביא מוחמד (עליו השלום) שאמר:

ان الله تعالى ينهاكم ان تحلفوا بآبائكم من كان حالفا
فليحلف بالله وليصمت

"אלוהים אוסר עליך להישבע בשם אבותיך. מי שצריך להישבע צריך להישבע באלוהים או לשתוק". (מסורת זו מסופרת ב *אוספי* חדית' *סאחי בוכארי* וסאחי *מוסלמי*)

הנה כמה דוגמאות. ניתן לנחש מהם את [סוג] הטעויות שנעשות בדיבור שפשוטי העם אינם מסתכלים עליהן, למרות שיש עליהן אחריות. לא ניתן להבין את הטעויות הללו. התבוננות בנזקי הלשון שהוזכרה עד כה מגלה שאין ביטחון בהשארת הלשון פנויה [לפטפט או לומר כל מה שרוצים] ואמירה זו של הנביא מוחמד (עליו השלום) מלאה בחוכמה:

من صمت نجا

"מי ששתק זכה לישועה". (מסורת זו מסופרת ב *אוסף* חדית' *טירמידי*)

זאת משום שכל הנזקים הללו של [שימוש לרעה] בלשון הם קטלניים ומסוגלים לסכן את העצמי (*נאפס*). ניתן להגן על האדם מפני ההרס והסכנות הללו על ידי שתיקה, שכן בדיבור יש רק סכנות, למעט [במצבים] שבהם יש לו יכולות של רהיטות, ידע, יראת אלוהים והתבוננות רוחנית פנימית (*מוראקבה*).

נזק עשרים – שאלות של הדיוטות: זהו גם נזק גדול מכיוון שהדיוטות שואלים כל מיני שאלות על תכונות אלוהיות (תכונות האל) ושואלים על דיבור אלוהי, ואותיות ומילים [עם שאלות] כמו, "האם אלה זמניים (שנוצרו בנקודה מסוימת בזמן) או עתיקים (קיימים לנצח)?", למרות שהזכות היחידה שיש להדיוטות היא לקיים את המצוות האלוהיות מהקוראן. הסיבה לכך היא שהמעשים והמעשים קשים לעצמי (*נאפס*) והלשון והשכל מרגישים את הטעם בוויכוחים חסרי תועלת. לכן, אנשים כאלה נראו מתדפקים על דלת הידע שאין להם אפילו שמץ של התאמה אליו (כלומר, אנשים מעמידים פנים שהם בעלי ידע ואינם בקיאים אפילו במעט). השטן מתגרה בהם ומשכנע אותם כי "אתם תלמידי חכמים, בעלי ברכות ומצוינות [בדעת], יש לכם דעה ראויה ועליכם להביע אותה [לתועלת הציבור]". לפעמים, השטן מוציא מפי אותם "מלומדים" שהם חוסר אמונה מוחלט והאדם אפילו לא מבין את השטויות שהם אמרו. עבור הדיוט, טיעונים אינטלקטואליים אלה מסוכנים אפילו יותר מחטאים גדולים, במיוחד אלה הקשורים לישותו של אלוהים (*דאת*) ולמידותיו (*סיפת*). תפקידם הוא רק להאמין במה שמתגלה בקוראן מבלי שיהיו להם ויכוחים, ויכוחים והיסוסים ולעסוק בעבודת האל. אדם שמדבר על נקודות ידע עדינות שהשכל שלו לא מסוגל להבין, הוא גם כמו הדיוט, למרות שיש לו כישורי דיבור טובים בנושאים אחרים. הנביא מוחמד (עליו השלום) אמר:

ذروني ما تركتكم فانما هلك من كان قبلكم بكثرة سئوالهم
واختلافهم على انبياءهم ما نهيتكم عنه فاجتنبوه وما امرتكم
به فاتوا بهما استطعتم

"מה שלא הודעתי לך עליו, תשאיר את זה לי כי אנשים לפניך נהרסו כי הם נהגו לשאול שאלות רבות ולחלקו על נביאיהם. מה שביקשתי ממך להימנע ממנו, התרחק ממנו ומה שציוויתי אותך לעשות, עשה ככל יכולתך לעשות". (מסורת זו מסופרת ב *אוספי* חדית' *סאחי בוכארי* וסאחי *מוסלמי* על פי אבו הוריירה [שאלוהים יהיה מרוצה ממנו])

הנביא מוחמד (עליו השלום) הוסיף ואמר:

يوشک الناس يتساءلون حتّى يقولوا قد خلق الله الخلق،
فمن خلق الله؟ فاذا قالوا ذلک فقولوا قل هو الله احد الله الصمد
حتّى تختموا السورة ثم ليتفل احدكم عن يساره ثلاثا و
يستعذ بالله من الشيطان الرجيم

"נראה לי שבמהלך התשאול [המוגזם], אנשים יתחילו לומר, 'אם אלוהים ברא את הבריאה, אז מי ברא את אלוהים?' אם אנשים מבקשים זאת, אז אמרו להם: 'אלוהים אחד, אלוהים אינו זקוק לשום דבר או לאף אחד', קראו להם את כל פרק הכנות [מהקוראן, כלומר, פרק 110, המסביר את האחדות האלוהית], אז אחד מכם ירק על השמאל שלוש פעמים ויבקש מקלט מאלוהים מפני השטן הארור". (מסורת זו מסופרת ב *אוספי* חדית' *סאחי בוכארי* וסאחי *מוסלמי* על פי אבו הוריירה [שאלוהים יהיה מרוצה ממנו])

[החשיבות של הימנעות משאילת שאלות מיותרות מודגשת גם בסיפור ח'יזר והנביא משה (עליו השלום) (קוראן, פרק 18, פסוקים 60-82)] ח'יזר (עליו השלום) הבהיר לנביא משה (עליו השלום), לפני שלקח אותו [למסע ללימוד ידע אזוטרי] שלא לשאול אותו שאלות עד שהוא עצמו יזכיר זאת. כאשר שאל הנביא משה (עליו השלום) את הסיבה לקדוח חור בסירה במצב של הפתעה, הוא הזכיר לו את הבטחתו. הנביא משה (עליו השלום) התנצל על כך אך זה קרה שלוש פעמים. בסופו של דבר, ח'יזר (עליו השלום) הודיע על פרידתו מהנביא משה (עליו השלום).

ההדיוטות ששואלים על הסודות (החוכמה הפנימית) והעניינים העדינים הקשורים לדת גורמים לה נזק רב מכיוון שהיא עלולה להוביל למצבים קשים. לפיכך, חובה להפסיק ולאסור על הדיוטות לשאול שאלות מסוג זה [מכיוון שזה מונע מהם לעשות את העבודה שהם צריכים לעשות]. תפקידם הוא לקיים את המצוות הא-לוהיות, אך הם לא עשו זאת ובמקום זאת הסתבכו בדברים (שאלות חסרות תועלת וויכוחים שגרמו להסחות דעת ומחסומים) שלא נדרשו מהם. אדם כזה ראוי לחשבון אלוהי.

פרק 5 - אסונות הנגרמים על ידי כעס, זעם, חריפות וקנאה

ספרו החמישי של ע'זאלי בכרך השלישי או ברבע של *יצירת המופת שלו* *"יחיא אל-עולום א-דין"* או "תחיית הידע של הדרך אל האל" עוסק בכל הרעות החולות המוכרות מדי של העצמי הנמוך המושרשות עמוק בטבע האנושי – תחלואי הכעס, הזעם, האיבה והקנאה. ההרס שנגרם על ידי איכויות הרסניות פנימיות אלה של הנפש ביחסיו של הפרט עם בני האדם ובין אומות וחברות, הוא מובן מאליו. ע'זאלי נכנס עמוק יותר לסיבות מאחורי עלייתם של הכוחות השליליים הללו המוטבעים עמוק בתוך העצמי ורושם תרופה למיגור הטבע ההרסני שלהם. תוכן ספרו של ע'זאלי מובא כאן בתמציתיות כדלקמן[11]:

זעם הוא ניצוץ זוהר של אש. זוהי אש שעליה התגלה הפסוק הבא בקוראן:

نَارُ ٱللَّهِ ٱلْمُوقَدَةُ ﴿٦﴾ ٱلَّتِي تَطَّلِعُ عَلَى ٱلْأَفْـِٔدَةِ ﴿٧﴾

"זוהי אש שהדליק אלוהים [כמבחן לבני האדם כדי שיוכלו לקלוט את נזקיה ואז לשאוף להתגבר עליה לתועלתם האישית] שתגיע ללבבות [אם תישאר ללא מעצורים]". (קוראן, פרק 104, פסוקים 6-7)

האש הזו נשארת חבויה בעומק הלב כמו ניצוצות באפר. בדיוק כפי שהאש מופיעה כאשר אבני אש מתחככות זו בזו, כך אש הכעס מתלקחת כאשר אבני אש של יהירות נמרחות ולו במעט. אנשי חוכמה (*בסירה*) וגילויים רוחניים (*מוקשאפה*) תפסו את המציאות הזו באור הוודאות שעורק אחד של האדם מושיט את עצמו אל השטן. מי שסובל מהתקפי כעס קיצוניים טוען לקרבתו לשטן. תפארת האבק [המסמלת ענווה] היא בהישארות רגועה ושלווה ומכובדת, והדר האש הוא בהתלקחות ובהישארות פעילה [בהתפשטות ושריפה של כל מה שנקרה בדרכה]. לכן, אם אדם משועבד על ידי כעס, אז הבינו שלאדם כזה יש פחות אבק ויותר אש בהרכבו. איבה וקנאה הן שתיהן תוצאה של כעס ושתיהן הרסניות ביותר. הם הגורם להרס המתפשט, הם הסיבה למהומה ולמהומה, והלב הוא המקום והמרכז שלהם. הלב [בצורתו הפיזית] הוא חתיכת בשר שכאשר היא בריאה, כל הניהול של הגוף [האנושי] מתפקד כראוי וכאשר היא פגומה, כל המערכת של הגוף נכשלת. מכאן נלמד שכל שלושת הדברים הם הרסניים. לכן, מצאתי לנכון וראוי להודיע לנוסעים ולמתאמצים בדרך הרוחנית על ההרסנות הטבועה בהם, כדי שיוכלו להתקדם על ידי שמירה מפניהם, אם התכונות הרעות הללו מושרשות בלבם, הם יוכלו לעקור אותן מהשורש ולטפל בהן כמרפא. גם הודעה על רעות היא הכרחית מכיוון שמי שאינו מודע להן, מעורב בהן. רק להיות מודע לרוע גם הוא לא מספיק אלא אם כן ועד שאדם מודע לאסטרטגיות המניעה נגדו. בפרקים הבאים של ספר זה [הנקראים "נזקי הכעס, הזעם, החריפות והקנאה"], יוסברו נזקים של כעס, זעם, חריפות וקנאה, ונדון באסטרטגיות להתגונן מפניהם.

גינוי הזעם והכעס

אלוהים אומר:

إِذْ جَعَلَ ٱلَّذِينَ كَفَرُوا۟ فِى قُلُوبِهِمُ ٱلْحَمِيَّةَ حَمِيَّةَ ٱلْجَٰهِلِيَّةِ فَأَنزَلَ
ٱللَّهُ سَكِينَتَهُۥ عَلَىٰ رَسُولِهِۦ وَعَلَى ٱلْمُؤْمِنِينَ

"כאשר הכופרים נתנו מקום בלבם לאיבה ולכעס, וגם האיבה והכעס הללו [נולדו] מתוך בורות, כך הוריד אלוהים שלווה וסובלנות מעצמו על הנביא [מוחמד עליו השלום] ועל המאמינים [כדי לצנן מצב עוין ולמנוע את המאבק בבורות ובעוינות באמצעות בורות ועוינות]. זה רק מלבה עוד יותר סכסוכים ויוצא משליטה לרעת האנשים והאומות המעורבים, שכן ראשים ולבבות קרירים יותר מסוגלים יותר להפחית עוינות בין אנשים ומדינות]". (קוראן, פרק 48, פסוק 26)

עבדאללה בן מסעוד (שאלוהים ישמח ממנו) מספר שהנביא מוחמד (עליו השלום) שאל: "מי לדעתכם חזק וחזק". ענינו: "אחד שאי אפשר להביסו בהיאבקות". הוא אמר: "זה לא המקרה. חזק וחזק הוא זה ששומר על העצמי [הנמוך] בשליטה [מפני השתלחות וגרימת נזק] בזמן הכעס (כלומר, מרסן את הכעס ונושא אותו בסבלנות)". (מסורת זו מסופרת ב *אוסף* חדית' *סאחי מוסלמי*)

עבדאללה בן עומר (עליו השלום) מספר שהנביא מוחמד (עליו השלום) אמר:

من كف غضبه ستر الله عورته

"מי שמרסן את כעסו, אלוהים מסתיר את פגמיו של אדם כזה [מלהפוך לידיעת הציבור וגורם לחרפה והשפלה]". (מסורת זו מסופרת ב *אוסף* חדית' *אבן אבי א-דוניא*)

גנוסטיקן אחד אמר לבנו: "הו בן! האינטלקט (חשיבה רציונלית צלולה ומצב נפשי בריא) אינו נשאר [במקומו] בזמן הכעס. הכעס הקטן ביותר מגיע לאלה שהם האינטליגנטים ביותר. אם הכעס הוא למען העולם, אז הוא הונאה והונאה ואם הוא למען העולם הבא, אז הוא סובלנות וחוכמה". נאמר גם שהכעס הוא אויב האינטלקט. עומר (שאלוהים ישמח ממנו) נהג לומר בדרשותיו: "אותו אדם מכם יזכה לישועה שנמנע מתאוות בצע, תאוות מהעצמי הנמוך ומכעס". גנוסטיקן אחד אמר: "אדם המשועבד לתאוותו ולכעסו, שתי התכונות הפנימיות הרעות הללו דוחפות אותו אל הגיהינום".

מציאות הכעס: אלוהים ברא את החיה [ואת כל היצורים החיים כמו בני האדם] באופן כזה שהיא מגיעה לסיומה בשל סיבותיה הפנימיות והחיצוניות. הקב"ה ברא את המזון על פי ההרכב הפיזי של הבהמה וגם ברא בה את הרצון אליה כדי שתאכל לפי צרכיה, ובכך תמנע מעצמה להיכחד. גורמים וגורמים חיצוניים קיימים במונחים של סכנות כמו חרב וכלי נשק אחרים. אלוהים ברא באדם כוח שיכול לשמש להגנה ולהגנה מפני נזקים אלה. אלוהים ברא את כוח הזעם מאש. בכל פעם שנתקל במשהו שנוגד את רצונו של האדם או שנמנע ממנו המטרה, האש הזו מתלקחת והלהבה מתעצמת עד כדי כך שהדם שבלב מתמלא אנרגיה ומתפשט בכל הוורידים שמעל [הלב]. בדיוק כמו שלהבות האש עולות כלפי מעלה או שחין של סיר עולה כלפי מעלה, פניו ועיניו של אדם הופכים לאדומים בגלל רכות וצלילות העור המבטאת את אדמומיות הדם כמו חפץ בתוך. זהו מצב שבו אדם כועס על מישהו ממעמד נמוך יותר

[מבחינת הכוח הפיזי, הפוליטי, החומרי או החברתי-כלכלי] ויודע שהוא מסוגל לנקום. אם אדם כועס על מישהו מדרגה גבוהה יותר ואינו מסוגל לנקום, הדם נאסף בלב מהעור החיצוני, במקום להתפשט והופך לגורם לקדרות ולצער. זו הסיבה לכך שהפנים מחווירות. אם כועסים על אדם במעמד שווה, אז שני המצבים הללו באים לידי ביטוי כלפי חוץ - הפנים לפעמים הופכות אדומות ולפעמים חיוורות. זהו מצב של הפרעה.

סימנים גלויים לכעס: סימני הכעס המופיעים על הגוף החיצוני הם שצבע [הפנים] משתנה, הגוף מתחיל לרעוד ואין סדר ואיזון בפעולות הגפיים עד כדי כך שמתחיל לזרום קצף מהפה, העיניים הופכות אדומות, האף מתחיל להתנפח ולהתכווץ והפנים מתעוותות. אם אדם כועס מסתכל על פניו בזמן הכעס, הוא יהפוך למושפל בעיני עצמו ויתבייש כל כך בכיעורו עד שכל הכעס יתפוגג. אדם צריך לחשוב שכאשר לכעס יש השפעה שלילית כל כך על הגוף עד שהפנים התעוותו, אז כמה רעה תהיה לו השפעה על הישות הפנימית וכמה עיוות זה היה גורם לו. הישות החיצונית היא הכותרת וההשתקפות המשתקפת של הישות הפנימית. ראשית, הישות הפנימית מתדרדרת ואז הידרדרות זו נעה לעבר המראה החיצוני. השינוי החיצוני הוא פרי ותוצאה של שינוי הפנים. השפעת הכעס על הלשון היא שאדם מתחיל לקלל ולהשתמש במילים מטונפות כל כך, שכאשר אנשים רגישים והגונים שומעים אותם, הם מוצפים בבושה. אדם עצמו יתבייש לבטא אותן, בתנאי שהוא לא נמצא במצב של כעס או כשהכעס מתפוגג והוא זוכר את מצב הכעס שלו ואומר שטויות וגסות, לא מסוגל לבטא את המילים בצורה נכונה עם וולגריות, ולא מסוגל לשמור על רצף הגיוני במשפטים, במקום זאת הוא הגה את רוב המילים שאפילו לא היו בעלות משמעות כלשהי.

מידת מתינות בכעס: גם לא להיות כעס בכלל אינו רצוי. הכעס הזה הוא רצוי הכפוף לשכל ולדרך האלוהית (*ד׳ין*) כך שהוא בא כאשר יש צורך באסרטיביות [למשל, במצבים שבהם רואים התעללויות, אכזריות ודיכוי] ולא בא כאשר יש צורך בסובלנות. שמירה על גבולות המתינות היא אותה התמדה (*איסתקאמה*) שאלוהים הטיל עליה דין וחשבון על משרתיו, ואשר זכתה לשבחים על ידי הנביא מוחמד (עליו השלום) במילים אלה:

خير الامور اوساطها

"העניינים הטובים ביותר הם אלה שנמצאים בגבולות המתינות [הימנעות מקיצוניות וקיצוניות בכל ענייני החיים]". (מסורת זו מסופרת ב *אוסף* חדית'*Bayhaqi*)

מי שלעולם אינו כועס אפילו במקרים שבהם פחדנים נעשים אמיצים [בשל היותו מודע לעוולות סביבם], צריך לרפא את עצמו. וכן מי שכעסו עבר את הגבולות [של מתינות, מוסר, מוסר והתנהגות טובה] זקוק גם הוא לרפואה עד שיוכל להבחין בין כעס מופרז למתון. במילים אחרות, יש לרפא כעס הן בהיעדר (או במחסור) והן בהגזמה. מצב טוב הוא מצב המתינות המתואר על ידי הקוראן כ"דרך הישר של ההתמדה" (*סיראת אל-מסתקים*) (הקוראן, פרק 1, פסוק 6) למרות ש"דרך ההתמדה הישרה" הזו דקה משערה וחדה מחרב [מראה שדרך האיזון והמתינות בין כל הקצוות, עדינה וקשה לדבוק בה. כאשר הטמפרמנט האנושי סוטה מדרך האמצע של המתינות לעבר נטיות ועמדות קיצוניות בכל ענייני הקיום האנושי]. מי שאינו מסוגל להגיע למצב של מתינות, ישתדל להתקרב אליו ככל האפשר, ולא להיכנע לייאוש. אין הכרח שמי שאינו מסוגל לעשות הכל בצורה טובה, יעשה הכל בצורה רעה. יש רעות קלות יותר בהשוואה לרעות אחרות ויש דברים טובים שעדיפים. לכן, עד כמה שניתן, צריך להישאר קרוב לעשיית טוב ולמנוע רע. ההצלחה והיכולת לעשות טוב (*תאופיק*) הן מאלוהים בלבד.

האם ניתן למגר או למתן את הכעס באמצעות מאמץ רוחני?

אם הדבר האהוב שלך נחטף, נגנב או ניזוק, הוא בהכרח כועס על כך. ישנם שלושה סוגים של דברים שאדם אוהב. הסוג הראשון כולל דברים הנחוצים לכולם כגון מזון, מגורים, ביגוד ובריאות וכו'. אם מישהו מכה אדם כדי לפגוע או לפצוע את הגוף, אז הוא צריך לכעוס על אדם כזה מכיוון שהגנה על הגוף (או הקיום החיצוני) היא הכרחית. אף אחד לא אוהב להרוס דברים שהם חיוניים להישרדותו של אדם וצריך לכעוס על נזקים כאלה. סוג שני של דברים שאדם אוהב כולל דברים שאינם חיוניים לאף אדם כמו תהילה, כוח, שפע של עושר, משרתים, טרמפים וכו'. אולם, בני האדם מחשיבים אותם כחיוניים בשל הרגליהם ובורותם, והם אוהבים אותם עד כדי כך שאם הם מאבדים אחד מהם, עוצמת הצער והצער שלהם גדולה וכתוצאה מכך הם כועסים על אובדנו ועל האנשים שהם תופסים כמי שגרמו לאובדן זה. הסוג השלישי של דברים שאדם אוהב כולל עניינים שהם חיוניים לאחדים אך לא לאחרים. למשל, ספרים חיוניים למלומד, לכן מלומד אוהב את הספרים [בגלל תחומי המומחיות שלו] ולכן אם קורעים אותם, שורפים או מטביעים אותם, הם כועסים.

מהי השפעת החתירה הרוחנית [לריסון הכעס] על שלושת סוגי הדברים הללו שהאדם אוהב? מהסוג הראשון, המאבק הרוחני אינו נעשה כדי לבער את הכעס, אלא הוא נעשה כדי שהלב לא יישאר עוד משועבד לו, ולכאורה יש להשתמש בו רק במידה שמוצאת חן בעיני התורה והשכל. זה אפשרי באמצעות מאבק רוחני (*מוג'האדה*) וניסיון באמצעות שימוש בסובלנות וסבלנות בהתמודדות עם זה במשך זמן מה עד שהסובלנות והסובלנות הופכות לטבע השני של האדם. סילוק הכעס מן הלב לגמרי אינו מה שהטמפרמנט האנושי דורש ואינו אפשרי, אולם הפסקת עוצמתו והפחתת כוחו אפשריים כדי שלא תהיה הפרעה בפנימיות, וצריכה להיות לו השפעה כזו על הצד החיצוני, עד שאף אחד לא יוכל להבחין בין מצב הכעס הנוכחי לבין התבוננות בו. אמנם זה מאבק רוחני קשה אבל זה לא בלתי אפשרי. אם אדם עושה מאמצים ללא הרף, לא תהיה סיבה לכישלון [בהשגת מצב של שליטה בכעס]. אותו הדבר חל על דברים מהסוג השלישי מכיוון שחלק מהדברים חיוניים לחלק כמו הסוג הראשון של דברים [שהם חיוניים באופן אוניברסלי לכל בני האדם]. אותה השפעה תיראה על שני סוגי הדברים כתוצאה ממאבק רוחני.

את הכעס שאדם מקבל על דברים מסוג שני, ניתן למגר לחלוטין באמצעות מאבק רוחני על ידי הוצאת האהבה לדברים אלה מלבו ושכנוע עצמו שמולדתו היא הקבר ומשכנו הסופי הוא העולם הבא והעולם הזה הוא רק גשר שהאדם עובר עליו כדי להגיע למשכן העולם הבא. או שהעולם הוא רק תחנה שבה אדם נשאר לכמה רגעים כדי לאסוף את ההסתמכות (האספקה) הדרושה כדי להמשיך למסע הקרוב ולתחנה הבאה שהיא היעד הקבוע של האדם. מלבד זאת (כלומר, האספקה שנאספה למסע הקרוב), מה שיש הוא עול שיהיה על מי שאין לו תועלת בקבר או בעולם הבא. על האדם לאמץ אדישות וניתוק מנכסי העולם ולהסיר את אהבתם מלבו. אם אין לאדם אהבה לכלב שלו, הוא לא יכעס על מישהו שמכה אותו. זה מראה שהכעס כפוף לאהבה [והיאחזות במשהו]. מטרת המאבק הרוחני לדברים מסוג זה היא למגר לחלוטין את הכעס. עם זאת, קשה מאוד שזה יקרה, במקום זאת, קל יותר להחליש את הכעס או לא לפעול על פי השלכותיו. אדם יכול להיות מרוצה גם אם זה מושג. אדם הנשלט על ידי כול יכולתו ואחדותו של אלוהים (*תוחיד*) וחושב על הכל כמתנת אלוהים הנמצאת בכוחו וזכויותיו של אלוהים, אינו כועס על ברואיו [של אלוהים] [שכן הוא יודע שאלוהים הוא המנהל האולטימטיבי של כל העניינים ושום דבר לא מגיע אליו, בין אם זה טוב או רע], אלא ברשות ה'], כי יש לאדם את האמונה הזו שליצירות עצמן אין שום זכות משלהן והן כולן משועבדות ונכבשות על ידי הכוח האלוהי והכול יכול בדיוק כמו שעט משועבד בידו של סופר [כך שזה לא העט אלא הסופר שכותב והעט עושה רק מה שהסופר רוצה]. מכאן נלמד שהכעס נעלם כתוצאה משליטת אחדותו ויכולתו של אלוהים (*תוחיד*) והדעה הטובה

על אלוהים (*חוסן אל-ד'ון*) (האמונה שאלוהים יעשה רק מה שטוב לאדם למרות שזה אולי לא נראה כך) יעילה גם מבחינה זו מכיוון שהאדם מבין שלא משנה מה יקרה, זה בא מאלוהים וכל מה שאלוהים עושה לאדם הוא דבר טוב, בין אם זה לשמור על אדם רעב וצמא, לגרום לו להיפצע, או אפילו לגרום לו לאבד את חייו בגלל מישהו [או משהו]. לאחר אמונה זו, לא נותרה סיבה לכעס בדיוק כפי שאף אחד לא כועס על האדם השואב את הדם [מסיבות רפואיות כפי שמאמינים שזה נעשה לצורך שימור והקניית בריאות].

התוצאה של דיון זה היא שיש רק דרך אחת להתגונן מפני אש הכעס שהיא הוצאת העולם כולו מהלב (בכל מקום שבו ע'זאלי משתמש במילה "עולם", הוא מתכוון להחזקות ולהסתבכויות של הלב ההורסות את הלב שהוא מהות הקיום האנושי). והוא אינו מתייחס לעולם כשלעצמו כפי שע'זאלי הזכיר שוב ושוב שהעולם הוא אמצעי להשגת אושר נצחי וניצחון אינסופי). זה אפשרי רק כאשר המחפש [בדרך האמת] (הנוסע הרוחני) מודע לנזקי העולם (כלומר, החזקות ארציות ותסבוכות הלב). ההסבר לגינוי הארציות יגיע בקרוב, שם יתבררו הנזקים הללו. כאן די להודיע שמי שלבו נעשה נטול אהבת עולם, מוגן מרוב סיבות הכעס. סיבות שלא ניתן לבטל לגמרי, ניתן להחלישן, והחלשתן יכולה גם לגרום להחלשת הכעס. אנו מבקשים מאלוהים את היופי שביכולת לעשות את הנכון וכתוצאה מכך להצליח (*תאופיק*) במאמץ זה [של ביעור או החלשת הכעס].

גורמים לכעס

זה כבר ידוע היטב שהדרך לרפא מחלה היא למגר את החומר והגורמים שלה. יוחנן (יחיא עליו השלום) שאל את ישוע (עליו השלום): "איזה דבר קשה יותר?" הוא ענה: "הכעס שלך". יוחנן שאל: " מדוע הכעס מתרחש ומה הגורמים להזנתו? " ישוע השיב: " יהירות, פזיזות, תשוקה לכבוד ולתהילה. גורמים המגבירים את עוצמת הכעס הם: יהירות, לעג, הגזמה, פרובוקציה, הפרעה לשיחה, התעקשות נוקשה, תאוות בצע לרכוש חומרי ותהילה וכו'". כל אלה באים תחת מוסר, נימוסים, מזגים וטבע פנימי רעים והרסניים, והם מוקעים בתורה האלוהית. נוכחותן של סיבות אלה אינה מאפשרת להיפטר מכעס. לכן, זה הכרחי שאם יש למישהו אחד או יותר מבין הגורמים לכעס, הם יטופלו וימתנו באמצעות ההפכים שלהם. לפיכך, יש להסיר את היהירות על ידי [החדרת ענווה פנימית אמיתית], צדקנות והאדרה עצמית (*עוג'וב*) על ידי גינוי העצמי הנמוך (*נאפס*), ויש להסיר את הגאווה על ידי אמונה זו שגם האדם האחר [הנתון לכעסו] הוא בן אדם, וכמו שאר עבדים, גם הוא עבד ה' - [כל] בני [העולם] הם למעשה בניו ובנותיו של אותו אב אמא, כלומר אדם וחווה] שמאוחר יותר נפרדו [זה מזה על פי קווים גיאוגרפיים, תרבותיים, לשוניים, גזעיים, שבטיים, דתיים ואתניים] ונוצרו חומות של הבדלים [שפגעו באינטגרציה ובהרמוניה] ביניהם, אך כולם שווים באנושיותם. גאווה (המילה המשמשת בהקשר זה היא במובן של האושר והשמחה הפנימיים של האדם, ולא "גאווה" כשלעצמה) צריכה להיות על מעלות פנימיות [שהן מוסר טוב, בריא, בונה וחיובי, נימוסים, טמפרמנטים ונטיות פנימיות שהם מאפיינים של ישותו הפנימית של האדם ושל המציאות האמיתית שלו - הלב והנשמה]. יהירות עצמית, יהירות וגאווה הן רעות הרסניות שהן השורשים והבסיס לרוע פנימי רע, ואם אינכם נטולי אותן, אינכם טובים יותר מאחרים. גאווה לא מתאימה לך. איך אנשים אחרים, שבהשוואה אליהם אתה מרגיש גאה, נחותים ממך ובאילו דרכים? בדיוק כמו שיש לך אף, אוזניים ועיניים, יש להם אותם איברים, הם צאצאים של אותו אב (אדם עליו השלום) שגם אתה צאצא שלו [ולכן הם אחיך ואחיותיך]. ניתן למגר את ההומור על ידי עיסוק בעניינים הרציניים הקשורים לעיסוק באמונה [הדורשים יושר מוסרי ומאבק רוחני כדי לעקור תכונות, נטיות ונטיות פנימיות נמוכות, שפלות, ולהחליפן במוסר, נימוסים, תכונות, נטיות וטמפרמנטים גבוהים הדורשים חיים שלמים של מאבק אמיץ ועיקש] כך שהאדם לא יספיק אפילו להתמכר למאמצים חסרי

תוחלת [כמו לעג והסתכלות על אחרים]. יש להימנע ממאמצים חסרי תועלת על ידי עיסוק ברכישת מעלות פנימיות (*פדא-איל*), מוסר טוב, נימוסים ונטיות פנימיות (*אח'לאק אל-חסנה*) וידע דתי [המובילים אל המטרות הנאצלות הללו ומביאים לזיכוך וטיהור הנשמה, תחילה להרמוניה ולהאנשה של האדם, ולאחר מכן להוביל אותו לפסגת ההישג האנושי שהוא הקרבה והגנוסיס (*מעריפה*).) של האלוהי] עם האמונה שהדברים הללו לוקחים את האדם לאושר הנצחי ולהצלחה האינסופית (*סעדה*) של החיים שלאחר המוות. בנוגע ללעג, צריך לזכור שבדיוק כמו שכואב לי להיות מטרה ללעג על ידי אנשים אחרים, כך גם אחרים צריכים להיות מוטרדים מכך שאני לועג להם, לכן אסור ללעוג לאף אחד. ניתן לנטוש את ההרגל של מציאת אשמים על ידי אי הוצאת מילה רעה מלשונו, אחרת האדם שאליו פונים [בדרך גרועה למציאת פגמים] שומר גם הוא על לשון; ייתכן שהאדם שאליו פונים, בסופו של דבר אומר משהו חריף עוד יותר. מיגור עוצמת החמדנות אפשרי באמצעות שביעות רצון רק ממה שאנחנו באמת צריכים [בניגוד לצרכים נתפסים שאולי אפילו אינם מציאותיים]. יש כבוד בסיפוק ובהתעלמות מדברים מיותרים, בעוד שיש בזה השפלה.

לא קל לרפא שום תכונה מבין התכונות, הנטיות, הנטיות, הנימוסים והטמפרמנטים הפנימיים הללו. במקום זאת, יש צורך לסבול קשיים ומאבק רוחני פנימי עז. מטרת המאבק הרוחני הפנימי הזה היא קודם כל להכיר את הנזקים של כל התכונות הפנימיות הרעות הללו, הנטיות, הנטיות, הנימוסים, הטמפרמנטים וההרגלים הנתעבים הללו, כדי שהלב ייגעל מהם והרעות שלהם יתבהרו כשמש. לאחר מכן, אדם צריך לפעול על פי ההפכים של התכונות, הטבעים, הנטיות, הנימוסים והטמפרמנטים הנמוכים והרעים הללו ולהמשיך לפעול עליהם בהתמדה כל עוד הם הופכים לטבע השני של האדם ועד שהם הופכים להרגלים ולא נשארים קשים לפעולה. על מנת להיפטר מהכעס, הכרחי שהעצמי (*נאפס*) יטוהר מהרעות הפנימיות הללו מכיוון שהם המקור והמקור של הרגלים [רעים] שמקורם ומזינים כעס.

בורים כועסים מסיבה אחרת. האנשים הפתטיים הללו, מתוך בורותם וחוסר ההבנה שלהם, חושבים שיש גבריות (תעוזה ותעוזה) ואומץ בהפגנת כעס ואותם אנשים שלא כועסים אינם ראויים להיקרא "גברים". אנשים כאלה מפרשים את הכעס ככבוד עצמי, שאיפה גבוהה וכבוד ו[שלא בצדק] נותנים לו שמות טובים עד שהעצמי נוטה אליו ומתחיל להתייחס אליו כאל טוב. לקרוא לכעס כבוד עצמי ואומץ היא בורות, במקום זאת היא מחלת לב ואינדיקציה לפגם באינטלקט. הטענה לכך היא שאדם חולה כועס יותר מאדם בריא מכיוון שהוא חלש לב. אדם לא מנומס וחסר אופי נופל קורבן לכעס יותר מאשר אדם צדיק ומנומס. לפיכך, אדם שפל בשביל פרוסה אחת וקמצן בשביל דגן אחד כועס. הדרך לטפל בבורים הללו היא לספר להם את מסורות הסובלנות, הסובלנות, הסליחה והנדיבות של הצדיקים ולספר להם שהם נהגו לרסן את כעסם. מסורות כאלה הגיעו גם מנביאים, קדושים, גנוסטיקנים, חכמים, מלומדים ומנהיגים טובים, בעוד שמסורות מנוגדות הגיעו מבורות ושוטים.

ריפוי הכעס לאחר ההסתה

התוצאה של הדיון עד כה היא שיש לדחוק את הגורמים לכעס, ולמגר את הסיבות הטבועות בו כדי שהכעס בדרך לא נכונה לעולם לא יתרחש. כאן המטרה היא להסביר מה אדם צריך לעשות אם הוא כועס. האם יש לפעול על פי השלכותיה או להתמדה ולמנוע מהעצמי (*נאפס*) לפעול על פי ההשלכות של הכעס? ניכר שהאחרון הוא ביטוי של תבונה וזו שאיפה רוחנית גדולה והשיא שלה הוא באמצעות ידע ופעולה.

ביעור הכעס על ידי הידיעה: להלן ששת העניינים הם עיקר הידיעה: **ראשית**, יש להרהר ולהרהר באירועי העבר ובמסורות על העליונות והמצוינות של ריסון הכעס, הסליחה, הסובלנות והסובלנות, והתוצאה של זה תהיה התעוררות הרצון להשיג את המעלות הללו. רצון זה ירסן את האדם מלנקום ויכבה את אש הכעס. מאלכ בן עוס אבן אל-חדת'אן מספר שפעם [הח'ליף] עומר (שאללה מרוצה ממנו) כעס על מישהו והורה לגזור את דינו [בשל פשע שביצע]. אותו אדם אמר: "הו מנהיג המאמינים! אנא שימו לב לפסוק הבא [מהקוראן]:

خُذِ ٱلْعَفْوَ وَأْمُرْ بِٱلْعُرْفِ وَأَعْرِضْ عَنِ ٱلْجَٰهِلِينَ

'נהגו בסליחה ועודדו [אנשים] לעשות מעשים טובים ולהימנע מבורות'". (קוראן, פרק 7, פסוק 199)

המספר של מסורת זו אומר שעומר (עליו השלום) נהג לקרוא את הפסוק הזה שוב ושוב ולהרהר במשמעויותיו. זו הייתה השגרה שלו. למרות שהייתה לו שליטה עצומה במשמעויות ובהבנת הקוראן, הוא המשיך להתלבט בקוראן. לכן פסוק זה הזמין אותו להתלבט. התוצאה הייתה שהאיש קיבל דחייה ויצא ממנה.

שנית, אדם צריך לגרום לעצמי הנמוך שלו (*נפס*) לירא מעונשו של אלוהים [על עוונותיו שלו מתוך הצדק האלוהי] ולומר לו שלאלוהים יש הרבה יותר כוח על אחד מאשר מה שיש לו על האחר. אם אנסה לפרוק את כעסי על אחר, ייתכן שלא אוכל להימנע מכעסו של אלוהים [על עוולות והפרזות שלי כלפי אחר] ביום הדין, כאשר אהיה זקוק יותר לסליחה ולרחמים. בכמה כתבי קודש שהתגלו לאלוהים כתוב שאלוהים שלח את ההתגלות הזו: "הו בן אדם! כאשר תכעסו, זכרו אותי, אזכור אתכם בעת מורת רוחי מכם [בשל עוונותיכם] ולא אכלול אתכם בין האנשים שנועדו להשמדה [בשל הפרזותיהם ופשעיהם נגד גבולות ההגינות וההגינות]". מספר שחכמים נהגו ללוות בהכרח את מלכי בני ישראל. בכל פעם שמלך היה כועס, חברו החכם היה מניח לפניו קלף ועליו הכתובת: "רחם על העניים, פחד ממותך וזכר את העולם הבא". קינג נהג לקרוא את הכתיבה הזו ולהירגע.

שלישית, אדם צריך לחשוש מההשלכות של איבה ונקמה, ומהסבל והקשיים כתוצאה מהאיבה, שהאדם שאני אכעס עליו, יהפוך ליריב שלי וינסה לעשות לי צרות. אבל גם היעדר כעס למען שיקולים ארציים, סבל וקשיים, אינו חף מסכנות, כי בו טמונות התאווה והרצון לשמור על חיי העולם הזה לבביים. זה בוודאי לא מעשה של העולם הבא, אלא כפיית תאווה על כעס. בדיוק כמו כעס, גם התאווה היא רעה. לכן דיכוי הכעס למען העולם (חיי העולם הנעימים) לא יזכה בשכר אחד. אם דאגה ארצית כלשהי מעכבת את שלוות הלב והגוף [להמשיך במאמצי ההתקדמות הרוחנית], הרי שהסרתה בוודאי תביא לשכר אלוקי.

רביעית, כשאדם כועס, הוא צריך לדמיין את הכיעור של המראה החיצוני שלו [בגלל הכעס, שהוא גורם מוביל למראה המכוער]. בדיוק כפי שפניהם של אנשים מתעוותים בזמן הכעס, הפנים שלי היו מעוותות. באופן זה, סלידה מהזעם תיוולד בלב. עוד יש לחשוב שאדם שכועס, דומה לכלב משוגע ולחיית פרא אכזרית, ואילו אדם סובלני, סובלני ואינו נוטה לכעס, דומה בתכונותיו לנביאים, קדושים וחכמים. בהזדמנות זו, אדם צריך להציע את הבחירה הזו לעצמי הנמוך שלו (*נאפס*) בין אם הוא רוצה להידמות לכלבים, בהמות ואנשים רעים או שהוא רוצה להידמות לנביאים ולתלמידי חכמים. אם יש בעצמי (*נאפס*) ולו חלקיק אחד של הגינות ואמונה, הוא בוודאי ייטה לחסידי חכמים ונביאים ולעולם לא ירצה להידמות לכלבים [בשיגעון הכעס].

חמישית, יש להרהר בסיבה לכך שהזמנת האדם לנקמה וגרימת ריסון הכעס נראית קשה. ברור שבהחלט תהיה סיבה מכיוון שהכעס אינו בא ללא סיבה. לדוגמה, הסיבה יכולה להיות שהשטן מסית

את האדם לנקום ומטמיע מחשבות כאלה בלב, ש"אם תרסן את כעסך ולא תנקום, אנשים יכריזו עליך כבלתי מסוגל ומובס, הם ישפילו ויעליבו אותך ויראו אותך שפלות". אם זו הסיבה לכך, אז האדם צריך לומר את זה לעצמיותו הנמוכה (*נפס*): "אתה לא אוהב את ההשפלה והחרפה של חיי העולם הזה, ואתה נוטה לנקום כדי להימנע מזה, אבל אתה לא חושב לעמוד בפני החרפה הגדולה ביום הדין, שהאדם יתפוס אותך בידך וייקח ממך את נקמתו ולא תוכל לעשות זאת משהו. אתה מפחד להצטמצם בעיני האנשים, אך אינך חושש להצטמצם בעיני נביאים, קדושים ומלאכים. יש להסיר את הכעס למען ה', מה אתה צריך מבני אדם [שאינו נעשה למענם]? האם ההשפלה והכבוד בידיהם? גם אם מישהו מדכא אותך, אתה לא צריך לנקום, כי העושק הזה יהיה מקור להשפלה גדולה למדכא ביום הדין. האם אינך אוהב לעמוד ביום הדין שבו יוכרז כי מי שמגיע לו שכרו מאלוהים יקום, ואז יקומו אותם אנשים שהיו סולחים לעושקים [ובכך היו ראויים לגמול א-לוהי עצום בשל נדיבותם]?"

שישית, יש לחשוב: "הכעס שלי הוא למעשה אינדיקציה לכך ש[האמונה האמיתית שלי היא] מדוע דבר מסוים לא קרה לפי רצונותיי ורצונותיי ומדוע זה קרה לפי רצונו וכוונתו של אלוהים? איך ייתכן שהמטרה שלי נעלה על מטרתו של אלוהים? רק זה יקרה אם אלוהים רוצה. לא יכולה להיות תוצאה אחרת של הכעס וקוצר הרוח שלי שאעמוד בפני העונש על כך ואהיה נתון לעונש אלוהי".

ביעור ההסתה לכעס על ידי מעשים: אם במקרה אדם כועס, עליו לומר זאת בלשון:

أعوذ بالله من الشيطان الرجيم

"אני מבקש מקלט מאלוהים מפני השטן, הארור".

הנביא מוחמד (עליו השלום) יעץ לומר זאת כך בעת כעס. (מסורת זו מסופרת ב *אוספי* החדית' *סחיח בוכארי* וסאחי *מוסלמי* בסמכותו של סולימאן אבן סארד [שאלוהים ישמח ממנו])

כאשר [אשת הנביא] עאישה (שאללה עליה) הייתה כועסת, הנביא מוחמד (עליו השלום) היה תופס את אפה [כאות חיבה] ואומר: "הו עואיש! אמור זאת כך:

اَللّٰهُمَّ رَبَّ النَّبِيِّ مُحَمَّدٍ اغْفِرْ لِيْ ذَنْبِيْ وَاَذْهِبْ غَيْظَ قَلْبِيْ وَاَجِرْنِيْ مِنْ مُضِلَّاتِ الْفِتَنِ

הו אלוהים! אדון מוחמד! סלח לי על חטאיי, הסר כעס מלבי והגן עלי מפני ניסיונות ומצוקות שמובילים להטעיה". (מסורת זו מסופרת ב *אוסף* חדית' *אבן א-סאני פי אל-יום ואל-לילה*)

מומלץ לעשות תחינה זו (תפילה) בשעת הכעס. ואם הכעס עדיין נמשך לאחר מכן, יש לשנות את ההתכנסות, לשבת במקרה של עמידה, לשכב במקרה של ישיבה ולהתקרב לאדמה שממנה נברא, זה יכניס ענווה לעצמי (*נאפס*). יש תועלת (חוכמה) בישיבה ובשכיבה שהלב נהיה שליו מכיוון שהגורם לכעס הוא חום וחום נגרם על ידי תנועה. אם התנועה תיפסק, החום יתפוגג, וגם הכעס יגיע לסיומו. אם הכעס אינו מסתיים באסטרטגיה זו, יש להתטהר או להתרחץ במים קרים מכיוון שהאש נכבית במים כפי

שמסופר במסורת נבואית:

ان الغضب من الشيطان وان الشيطان خلق من النار وانما تطفا النار بالماء
فاذا غضب احدكم فليتوضا

"הכעס הוא מהשטן והשטן נברא מאש והאש נכבית באמצעות מים. אם אחד מכם כועס, הוא צריך להתטהר (וודו)". (מסורת זו מסופרת ב *אוסף* חדית' *אבו דאוד על פי* עטיה אל-סעדי [שאלוהים ישמח ממנו])

סיפור נבואי אחר רומז להשתחוות [לה'] בשעת כעס, משום שבמצב זה האדם מניח את מיטב האיברים [הגופניים] (המצח והלחיים) על המקום הצנוע ביותר (כלומר, האדמה). חכמת ההשתטחות במעמד זה היא שהענווה והשפלות נולדות בלב, ותחושת הגאווה, היהירות והעליונות מתרחקת מן הלב המעורר כעס.

מצוינות של סובלנות

סובלנות, עדינות וענווה (*הילם*) עדיפים אפילו על ריסון הכעס, מכיוון שריסון הכעס פירושו תרגול בכוח של סובלנות. כלומר, מי שמרסן את הכעס, הוא זה שכעס מלכתחילה. זהו שלב קשה ותרגיל רוחני קשה יותר, אך מאמצים בלתי פוסקים [בריסון הכעס] ימנעו את הצורך בתרגול סובלנות בכוח, ובמקום זאת יתרגל בהדרגה שלא לכעוס. גם אם יבוא הכעס, האדם לא ירגיש שום קושי להפיל אותו. זוהי הסובלנות הפנימית, וסובלנות זו פירושה שיש לאדם שכל מושלם, והשכל שולט בו, וגם כוח הכעס משועבד לשכל. מכאן נלמד שריסון הכעס הוא השלב הראשוני של הסובלנות והסובלנות הטבועה הטבעית היא שיאו. הנביא מוחמד (עליו השלום) אמר:

انما العلم بالتعلم والحلم بالتحلم ومن يتخير الخير يعطه ومن يتوق
الشر يلقه

"ידע מושג על ידי לימוד וסובלנות [מושגת] על ידי סבלנות באמצעות מאמצים מצפוניים מכוונים [על ידי סובלנות לעניינים לא נעימים]. מי שרוצה בטוב יזכה לטוב [בנדיבות ובנדיבות אלוהית] ומי ששומר מפני הרע יהיה מוגן מפניו". (מסורת זו מסופרת ב *אוספי* חדית' *טבראני ודארקטאני* על פי אבו אל-דרדא [שאלוהים ישמח ממנו])

אבו הוריירה (עליו השלום) מספר מפי הנביא מוחמד (עליו השלום):

اطلبوا العلم واطلبوا مع العلم السكينة والحلم، لينوا لمن تعلمون ولمن
تتعلمون منه، ولا تكونوا من جبابرة العلماء، فيغلب جهلكم علمكم

"לרכוש ידע ויחד עם ידע, לחפש שלווה וסובלנות מכובדת. התייחסו לתלמיד ולמורה שלכם בצורה עדינה ועדינה. אל תהיו בין חכמים קשוחים וחמומי מוח כדי שהבורות שלכם תשתלט על הידע שלכם". (מסורת זו מסופרת ב *אוסף* חדית' *אבן א-סאני פי אל-ריאדת אל-מתעלמין*)

נאמר בכך כי יהירות ותחושת עליונות יוצרות כעס ותכונות פנימיות אלה מונעות מהאדם סובלנות ועדינות. הנביא מוחמד (עליו השלום) נהג להתפלל במילים אלה:

اللهم أغنني بالعلم وزينني بالحلم وأكرمني بالتقوى وجملني بالعافية

"הו אלוהים! העשיר אותי בדעת, עטר אותי בסובלנות ובעדינות, כבד אותי ביראת חסידות, יראת כבוד ויראה, וייפה אותי בבריאות ובביטחון".

אבו הוריירה (עליו השלום) מספר מפי הנביא מוחמד (עליו השלום):

ابتغوا الرفعة عند الله، قالوا وماهي يا رسول الله! قال تصل من قطعك، وتعطي من حرمك، وتحلم عمن جهل عليك

"חפש גדולה עם אלוהים". אנשים שאלו: מה הם הדברים הגורמים לאדם להגיע למדרגה גבוהה לפני ה'? הוא השיב: "שמור על קשריך עם מי שמנתק אותם, תן למי שקפח אותך, והתייחס בסובלנות ובעדינות למי שמתייחס אליך בבורות". (מסורת זו מסופרת ב *אוספי* חדית' *חכים וביהאקי*)

אדם אחד [בזמנו של הנביא מוחמד (עליו השלום) התפלל: "הו אלוהים! אין לי שום דבר שאני יכול לתת לצדקה [בגלל העוני החומרי שלי], אבל אני יכול לעשות כל כך הרבה שאני סולח למי שגרם לי סבל כלשהו וזה הופך לצדקה לטובתי". אלוהים שלח את ההתגלות הזו לנביא מוחמד (עליו השלום) שהוא סלח לו בשל תחינה זו. (מסורת זו מסופרת ב *אוספי* חדית': *אבו נעים פי א-סחאבה* וביהאקי פי אל-שועב)

פעם אחת הנביא מוחמד (עליו השלום) שאל את חבריו: "האם מישהו מכם לא יכול להיות כמו אבו דמדם?" חבריו שאלו: "מיהו אבו דמדאם ומהן תכונותיו המיוחדות שאיננו דומים לו?" הוא אמר: "הוא היה איש מעמים קודמים שהיה קם בבוקר ומתחנן ל"הו אלוהים! היום אני נותן בצדקה את הכבוד והכבוד שלי למי שמדכא אותי'".

הנביא מוחמד (עליו השלום) אמר:

ثلاث من لم تكن فيه واحدة منهن فلا تعتدوا بشئ من عمله، تقوى تحجزه عن معاصي الله عز وجل وحلم يكف به السفيه، وخلق يعيش به في الناس

"שלושה דברים הם כאלה, שאם הם אינם קיימים באדם, אין מחשיבים את מעשיו כמשמעותיים: יראת אדוקות, יראת אלוהים ויראת אלוהים (*תקווה*) המונעת מהאדם את מרדנותו, סובלנות (*חילם*) המונעת מהאדם טיפשות, ותכונות אופי פנימיות טובות (*איכלאק*) שבהן האדם מבלה את חייו בקרב בני אדם". (מסורת זו מסופרת ב *גביית* חדית' *טבראני* על סמכותה של אום סלמא [שאלוהים ישמח ממנה])

מצבים שונים של אנשים במונחים של כעס: ישנם מצבים שונים של אנשים במונחים של כעס. יש כאלה שאינם מסוגלים לדכא את כעסם אך חוזרים למצבם המקורי [של השלום] במהרה, חלקם אינם מפגינים כעס אלא שומרים על איבה וטינה בליבם לנצח. אם נתלונן, ישנם ארבעה סוגים של אנשים במונחים של כעס: ראשית, כמו עשב שעולה באש במהרה אך גם נכבה במהרה; שנית, כמו פחם שעולה באש מאוחר ונכבה מאוחר; שלישית, כמו עץ רטוב שעולה באש מאוחר ונכבה במהרה - מצב זה טוב מאוד בתנאי שהוא לא מתוך אדישות; רביעית, כמו משהו שעולה באש במהרה ונכבה מאוחר - אנשים כאלה הם די מרושעים. לא לכעוס בכלל זה גם לא דבר טוב. האמאם שאפא'י אמר: "מי שאינו כועס גם לאחר שניסיונות להכעיס [בדברים שצריכים להכעיס] הוא חמור ומי שאינו מפייס גם לאחר הפיוס הוא השטן". אבו סעיד אל-ח'דרי (עליו השלום) מספר מפי הנביא מוחמד (עליו השלום) שאמר:

الا ان بنى آدم خلقوا على طبقات شتى فمنهم بطى الغضب سريع الفى و منهم سريع الغضب سريع الفى فتلك بتلك ومنهم سريع الغضب بطى الفئ الا وان خيرهم البطى الغضب السريع الفى وشرهم السريع الغضب البطى الفى

"זכרו, צאצאיו של אדם הראשון (עליו השלום) (כלומר, כל בני האדם) נבראו בקבוצות שונות [מבחינת תכונות האופי הפנימיות שלהם, הטמפרמנט, הנטיות והנטיות שלהם]. יש כאלה שכועסים מאוחר ונרגעים במהרה, יש כאלה שמתעצבנים מהר ונרגעים במהרה, באופן זה אחד [תכונה רעה כמו כעס מהיר] מתוגמל באחרת [תכונה שהיא טובה, כמו להרגיע במהירות]; יש כאלה שמתעצבנים במהרה ונרגעים מאוחר. זכרו, האדם הטוב מביניהם הוא זה שכועס מאוחר אבל נרגע מהר והגרוע מביניהם הוא זה שכועס מאוחר ונרגע מאוחר".

מכיוון שהוכח שהכעס משפיע על הלב והמוח של האדם, חובה על רשויות השלטון לא להעניש אף אחד במצב של כעס, משום שהוא נוטה לחרוג מגבולות ההכרח [כאשר הוא כועס]. יתר על כן, השתלחות בכעסו של האדם היא גם אמצעי לסיפוק והנאה של העצמי הנמוך, מכיוון שאדם במצב של כעס, אינו מרגיע ושלווה עד שהוא מכוון מישהו לכעסו, למרות שמה שהיה צריך לקרות הוא שהכעס והעונש של האדם היו צריכים להיות רק למען אלוהים [ולא למען האגו האישי שלו].

המציאות וההשלכות של טינה ומצוינות של סליחה ועדינות

כאשר אדם כועס ואינו מסוגל לנקום בשל חולשתו, הוא נאלץ לרסן אותו. אותו כעס הופך לטינה ורשעות בלב. המשמעות של טינה היא ששנאה ואיבה נולדות בליבו של אדם כלפי מישהו לנצח. הנביא מוחמד (עליו השלום) אמר:

المؤمن ليس بحقود

"המאמין הוא נטול טינה ורשעות [בלב, ולכן הוא אדם טהור לב שאינו נוטר טינה ורוע כלפי איש]".

כעס מוביל לטינה ורשעות, שבתורם יש להם את התוצאות וההשלכות הבאות:

התוצאה הראשונה היא קנאה, ומשמעות הדבר היא שהזדון מעורר בלבכם את התשוקה הזו שכל העושר והברכות שיש לאדם האחר, ייחטפו; אם לאדם אחר יש ברכה כלשהי, אתם כואבים ומתאבלים על כך, ואם אותו אדם נקלע לקשיים, אתם נעשים מרוצים. זוהי פעולה (סימן היכר) של צבוע והגינוי שלה יתברר בקרוב. **התוצאה השנייה** היא שיש עודף של קנאה, כלומר אתה צוחק על הקשיים של אדם אחר ולועג לו. התוצאה השלישית היא שאתה נוטש אדם אחר ומנתק את כל היחסים, למרות שהוא רוצה לפגוש אותך ואפילו בא אליך עם כוונה זו. **התוצאה הרביעית** היא שאתה מעליב ומשפיל אחד. **התוצאה החמישית** היא, שאתה אומר על מי דברים שאפילו אסור לומר [בהלכה א-לוהית], כגון שאתה משקר, נושך, מגלה סודות [או דברים פרטיים שהוא רוצה להסתיר מעיני הרבים], ומוצא פגמים. התוצאה **השישית** היא שאתה מחקה אחד עם הרעיון של להעליב וללעוג לאחד. **התוצאה השביעית** היא שאתה גורם לנזק גופני אחד, כלומר מכות (אלימות) והתעללות פיזית. **התוצאה השמינית** היא שאתה לא מחזיר את זכויותיו של אדם ואם יש לך הלוואה, אתה לא מחזיר אותה לאדם, לא ממלא את זכויות הקרבה ולא מחזיר את החפץ שהוחרם. כל התוצאות והתוצאות הללו אסורות (*חראם*) [בחוק האלוהי]. המעט שאתם יכולים לעשות בנוגע לרשעות ולטינה הוא להגן על עצמכם מפני שמונת הנזקים שהוזכרו לעיל ולא להיות חשופים למרדנות של אלוהים [על ידי התמכרות לאחת משמונה התוצאות הללו או לכולן], במקום זאת לחשוב על זה כעל פסול ולהתייחס אליהם כאל רעים [מכל הלב]. [אם אתה מחשיב את הזדון לרע בלבך, אבל עדיין] אינכם מדברים עם אדם בשמחה כפי שנהגתם לעשות בעבר, אינכם דואגים לצרכיו, אינכם יושבים עמו באסיפה, אינכם זוכרים עמו את ה', אינכם עוזרים לתועלתו, אינכם מתפללים עבורו ואינכם משבחים אותו, אינכם מעודדים אותו למעשים טובים, אינכם מזדהים או חולקים עמו צער, ואז הזדון הקטן הזה יגרום לירידה במדרגתך בדיתך ויהיה מכשול בהשגת ברכה גדולה וגמול אלוקי, אף על פי שלא תהיה ראוי לעונש א-לוהי על זדון זה. לפיכך, כאשר אבו בכר (עליו השלום) נשבע שלא ייתן דבר לקרוב משפחתו מיסתא [שבעבר עזר לו כספית] משום שהוא היה אחד האנשים שהיו מעורבים בהוצאת דיבה נגד בתו [שהייתה גם אשתו האהובה של הנביא מוחמד (עליו השלום)] עאישה (שאלוהים ירצה ממנה), אך כאשר התגלה הפסוק למטה [של הקוראן] [באמצעות התגלות אלוהית לנביא]:

وَلَا يَأۡتَلِ أُوْلُواْ ٱلۡفَضۡلِ مِنكُمۡ
وَٱلسَّعَةِ أَن يُؤۡتُوٓاْ أُوْلِي ٱلۡقُرۡبَىٰ وَٱلۡمَسَٰكِينَ وَٱلۡمُهَٰجِرِينَ فِي
سَبِيلِ ٱللَّهِۖ وَلۡيَعۡفُواْ وَلۡيَصۡفَحُوٓاْۗ أَلَا تُحِبُّونَ أَن يَغۡفِرَ ٱللَّهُ لَكُمۡ

"ואלה מכם שיש להם ייחוד ומעלה ויש להם אמצעים [ארציים], לא ישבעו שלא יתנו לקרובים, לעניים ולנזקקים, ולמהגרים בדרך ה'. עליהם לסלוח להם [על טעויותיהם ועוולותיהם] ולהתעלם [מכל פגיעה שנגרמה על ידם]. האם אתם לא אוהבים שאלוהים יסלח לכם על מעשיכם הרעים והחסרונות שלכם? אכן אלוהים סלחן ורחום". (קוראן, פרק 24, פסוק 22)

למשמע הפסוק הזה, אמר אבו בכר: "אין ספק שאנו רוצים את סליחת האל". לאחר מכן הוא התחיל להתייחס למיסטאח כפי שנהג להתייחס אליו קודם לכן. (מסורת זו מסופרת ב *אוספי* החדית' *סאחי בוכארי* וסאחי *מוסלמי* בסמכות עאישה [שאלוהים ישמח ממנה])

מוטב שלא לשנות את גישתו [כלפי מישהו] בשל טינה וזדון, אלא אם אפשר, יש להגביר את ההתנהגות והיחס היפה [כלפי מי שהוא יעד לרשעותו] למאבק הרוחני נגד העצמי הנמוך שלו (*נאפס*) ולהביס את השטן. מעשה כזה הוא דרגת הקדושים והגנוסטים (*Siddiqeen*) [שהיא הדרגה הגבוהה ביותר

שהאנושות יכולה להשיג] ובין המעשים הנעלים של המאמינים (*Mumineen*). הסיבה לכך היא שלאדם המטפח זדון יכול להיות אחד משלושת המצבים: ראשית, ממלא את זכויותיו של האדם שהוא מטפח כלפיו זדון ללא כל מחסור או עודף - זהו הצדק. שנית, הוא להתייחס לאדם שאדם מטפח כלפיו זדון בסליחה, מצוינות, שמירה על קשרי קרבה - זה עדיף. שלישית, לחטוף דבר מאדם שאדם מטפח כלפיו זדון מתוך אכזריות - זהו דיכוי. המצב והמעמד האחרונים שייכים לנתעבים ולרשעים, השני שייך לקדושים ולגנוסטים, והראשון שייך לצדיקים.

מצוינות של סליחה ולעשות מעל ומעבר בטוב

סליחה פירושה שאדם מוותר על זכויותיו, כלומר אינו נוקם או מקנסות. אלוהים אומר:

وَأَن تَعۡفُوٓاْ أَقۡرَبُ لِلتَّقۡوَىٰۚ

"והסליחה שלך [והוויתור על דברים שאתה זכאי להם באופן לגיטימי] קרובה יותר ליראה אדוקה, יראת כבוד ויראת אלוהים (*תקווה*)." (קוראן, פרק 2, פסוק 237)

הנביא מוחמד (עליו השלום אמר):

ثلاث والذى نفسى بيده لو كنت حلافا لحلفت عليهن، ما نقص مال من صدق فتصدقوا ولا عفا رجل عن مظلمة يبتغى بها وجه الله الا زاده الله بها عزا يوم القيامة ولا فتح رجل على نفسه باب مسالة الا فتح الله عليه باب فقر

"שלושה דברים הם כאלה שאם הייתי אדם שנשבע על דברים, הייתי נשבע עליהם: האחד הוא שהרכוש לא יורד על ידי צדקה, לכן, לתת צדקה; שנית, אם מישהו מוותר על זכותו כדי לזכות באישורו של אלוהים, אלוהים יעניק לו כבוד ביום הדין. שלישית, אם אדם פותח לעצמו את הדלת לבקש [מאחרים לספק את צרכיו], הקב"ה פותח לו את דלת העוני". (מסורת זו מסופרת *באוספי* החדית' *"תרמידי"*, *"אבו דאוד"* ו*"סחיח מוסלם"* על פי אבו כבשה אל-אנצארי)

זה מסופר במסורת אחרת של הנביא מוחמד (עליו השלום):

التواضع لا يزيد العبد الا رفعة فتواضعوا يرفعكم الله، والعفو لا يزيد العبد الا عزا فاعفوا يعزكم الله، والصدقة لا تزيد المال الا كثرة فتصدقوا يرحمكم الله

"ענווה מעניקה לעבד [את העולם הזה ואת העולם הזה] (דרגה רוחנית גבוהה יותר), לכן, אמצו ענווה, אלוהים יעניק לכם התעלות. סליחה מעניקה כבוד לעבד, לכן, סלח ואלוהים יעניק לך כבוד. צדקה מגדילה רכוש (רכוש חומרי), לכן, תן צדקה, אלוהים ירחם עליך". (מסורת זו מסופרת ב *אוספי* חדית' *אספהאני אל-תרע'יב ואל-טרהיב* ואבו *מנצור אל-דילמי* ברשות אנס [שאלוהים ישמח ממנו])

עוקבה (שאלוהים ישמח ממנו) מספר: "יום אחד באתי אל הנביא מוחמד (עליו השלום). אני לא זוכרת אם החזקתי את היד שלו בהתחלה או שהוא החזיק את היד שלי. הוא אמר לי:

يا عقبة! الا اخبرك بافضل اخلاق اهل الدنيا والآخرة صل من قطعك
وتعطى من حرمك، وتعفو عمن ظلمك

"הו עוקבה! האם לא עלי להודיע לכם על תכונות האופי הנעלות ביותר של אנשי העולם הזה ושל העולם הבא? מי שלא נפגש איתך, אתה פוגש אחד כזה; מי שמקפח אותך, אתה נותן לאחד כזה; מי שעושה לך עוול ומדכא אותך, אתה סולח לאחד כזה!"' (מסורת זו מסופרת *באוספי* החדית' *טבראני, ביהאקי* ואבן *אבי אל-דוניא*)

הנביא מוחמד (עליו השלום) אמר שישוע (עליו השלום) שאל:

يارب اى عبادك اعز عليك، قال الذى اذا قدرعفا
الاخلاق

"הו אדוני! מי יקר לך מבין עבדיך?" אלוהים גילה: 'הסולח אף על פי שיש לו יכולת לנקום'".
(מסורת זו מסופרת בקובץ *החדית' Khara-eti Marakim al-Ikhlaq על פי* אבו הוריירה [שאלוהים ישמח ממנו])

מצוינות של עדינות ורחמים

עדינות או חנינה היא תכונה טובה ומולה תוקפנות וקשיחות. שני המאפיינים [האחרונים] נולדים מתוך כעס ומזג רע, ואילו עדינות נולדת מתוך מוסר יפה, נימוסים, מזג, טבע פנימי וטבע שליו. לפעמים תוקפנות נולדת מתוך כעס ולפעמים מעוצמת ושליטה של תאוות בצע. אנשים נשללים מיכולתם לחשוב ולהבין בזמן שעוצמת החמדנות ושיווי המשקל של הטמפרמנט אובד. עם זאת, עדינות היא פרי של מוסר יפה, נימוסים, מזג וטבע פנימי (*חוסן אל-ח'ולק*) וזה מושג כאשר כוחות הכעס והתשוקה נשמרים בגבולות המתינות. זו הסיבה לכך שסיפורים נבואיים שיבחו את העדינות יתר על המידה. לפיכך, הנביא מוחמד (עליו השלום) אמר:

يا عائشة انه من اعطى حظه من الرفق فقد اعطى حظه من خير الدنيا والآخرة
ومن حرم حظه من الرفق فقد حرم حظه من خير الدنيا والآخرة

"הו עאישה! מי שהוענק לו בעדינות [על ידי נדיבות אלוהית], זכה לטוב הן מחיי העולם הזה והן מהעולם הבא, ומי שנשלל ממנו העדינות נשלל מהטוב של חיי העולם הזה ושל העולם הבא".
(מסורת זו מסופרת באוספי *החדית' אחמד ואל-עקאלי כתאב אל-דואפא* על פי עבד אל-רחמן בן אבי בכר אל-מאלכי)

ان الله ليعطى على الرفق مالا يعطى على الخرق واذا احب الله عبدا اعطاه
الرفق مامن اهل بيت يحرمون الرفق الا حرموا محب الله تعالى

"אלוהים נותן כל כך הרבה בעדינות ובטוב לב שהוא לא נותן בבורות ובקשיחות. כאשר אלוהים אוהב עבד (בן אדם), הוא מעניק לו עדינות כזו; ובני בית נטולי עדינות, גם הם נשללים מאהבת האל". (מסורת זו מסופרת בקובץ *החדית' טבראני כביר* בסמכותו של ג'ריר [שאלוהים ישמח ממנו])

ان الله رفيق يحب الرفق ويعطى عليه مالا يعطى على العنف

"אלוהים עדין וטוב לב, הוא אוהב עדינות ונותן כל כך הרבה על עדינות שהוא לא נותן בחומרה". (מסורת זו מסופרת בקובץ *החדית' Sahih Muslim* מפי עאישה [שאלוהים ישמח ממנה])

يا عائشة ارفقى فان الله اذا اراد باهل بيت كرامة دلهم على باب الرفق

"הו עאישה! אמצו עדינות מכיוון שכאשר אלוהים מתכוון לכבד בית (אדם או משפחה), הוא מראה להם את דרך העדינות". (מסורת זו מסופרת ב*חדית'* אוסף *אחמד* בסמכותה של עאישה [שאלוהים ישמח ממנה])

من يحرم الرفق يحرم الخير كله

"מי שנשלל ממנו עדינות נשלל מכל מה שטוב". (מסורת זו מסופרת ב *אוסף* חדית' *מוסלמי* בסמכותו של ג'ריר [שאלוהים ישמח ממנו])

ايما والى ولى فرفق ولا رفق الله تعالى به يوم القيمة

"מי שהפך לסמכות פוליטית ויחס חסד לציבור הרחב, ה' ינהג בו בחסד ביום הדין". (מסורת זו מסופרת ב *אוסף* חדית' *סאחי מוסלמי* על סמכות עאישה [שאלוהים יהיה מרוצה ממנה])

الرفق يمن والخرق شؤم

"עדינות היא ברכה עצומה וקשיחות היא סימן רע [שרק מביא לתוצאות רעות]". (מסורת זו מסופרת ב *אוסף* חדית' *טבראני אוסט* על פי עבדאללה בן מסעוד [שאלוהים ישמח ממנו])

גינוי הקנאה, ממשותה ואמצעי הריפוי שלה

קנאה היא תוצאה של טינה ואיבה ושייכת לאותה משפחה של רעות פנימיות (תכונות, נטיות ונטיות שליליות). במקום זאת, ניתן לומר שהקנאה היא ענף של טינה שהוא עצמו מרכיב (תוצאה) של

כעס. יש כל כך הרבה ענפים הנובעים מקנאה שאי אפשר לספור. ישנן מסורות [נבואיות] רבות בגינוי הקנאה. הנביא מוחמד (עליו השלום) אמר:

الحسد يأكل الحسنات كما تأكل النار الحطب

"קנאה אוכלת מעשים טובים בדיוק כמו שאש אוכלת עצים (כלומר, לא נשאר דבר ממעשים טובים של צדק כמו עבודת ה', צדקה, שירות לבריות וכו', לאחר שקינאתי במישהו)". (מסורת זו מסופרת באוספי *החדית* ', *אבו דאוד* בסמכותו של אבו הוריירה [שאללה מרוצה ממנו] ואבן *מג'ה* בסמכותו של אנס [שאלוהים ירצה ממנו])

בסיפור נבואי אחד, הקנאה ותוצאותיה וסיבותיה נאסרו. כתוב:

لا تحاسدوا ولا تقاطعوا ولا تباغضوا ولا تدابروا وكونوا عباد الله اخوانا

"אל תקנאו הדדית, אל תפסיקו להיפגש זה עם זה [על ידי ניתוק קשרי קרבה או ידידות בשל עניינים פעוטים או אי הבנות], אל תהיו איבה הדדית, אל תסיטו פניכם זה מזה [כתוצאה מרגשות קשים], והו עובדי ה'! היו אחים [ואחיות] איש לרעהו!" (מסורת זו מסופרת באוספי *החדית* '*סאחי בוכארי* וסאחי *מוסלמי*)

ثلاث لا ينجو منهن احد الظن والطيرة والحسد وساحدثكم بالمخرج من ذلك اذا ظننت فلا تحقق واذا تطيرت فامض واذا حسدت فلا تبغ

"יש שלושה דברים שאף אחד לא חף מהם: השערות, מחשבות רעות על אחרים וקנאה. אני אגיד לך את השיטה להיפטר מהם. כאשר השערה עולה בלבך אז אל תחשוב שהיא נכונה, כאשר מחשבות רעות נכנסות ללבך אז העסיק את עצמך בעבודתך [מבלי לשים לב אליה], כאשר נולדת קנאה אז אל תבקש אותה (כלומר, פרי מחשבות קנאה)". (מסורת זו מסופרת בקובץ *החדית*' *אבן אבי אל-דוניא* מפי אבו הוריירה [שאלוהים ישמח ממנו])

הנביא מוחמד (עליו השלום) הוסיף ואמר:

انه سيصيب امتي داء الامم قالوا وما داء الامم قال الاشر والبطر والتكاثر والتنافس في الدنيا والتباعد والتحاسد حتى يكون البغي ثم الهرج

"האומה שלי (*אומה*) תידבק בקרוב במחלה של עמים אחרים". מלווים שאלו: "מהי מחלת העמים?" הוא השיב: "יהירות, ביטוי של שפע, תחרות הדדית באמצעים ארציים (עושר), איבה הדדית, קנאה הדדית, עד כדי כך שיהיה מרד [תחילה] ואז תתפשט מהומה". (מסורת זו מסופרת *באוספי* החדית' אבן *אבי אל-דניא* וטבראני *מפי אבו הוריירה [שאלוהים ישמח ממנו])*

ستة يدخلون النار قبل الحساب بسنة قيل يا رسول الله من هم قال: الامراء بالجور، والعرب بالعصبية والدهاقين بالتكبر والتجار بالخيانة واهل الرستاق بالجهالة والعلماء بالحسد

"שישה סוגים של אנשים ייכנסו לגיהינום שנה לפני הדין [ומתן דין וחשבון]". הוא נשאל: "הו שליח האל! מי הם האנשים האלה?" הנביא מוחמד (עליו השלום) הגיב: "עוצמה פוליטית עקב דיכוי, ערבים עקב גזענות לאומנית דעה קדומה (*עסביה*) (למרות שהערבים הוכחו בצו אלוהי זה שנמסר לאנושות על ידי הנביא מוחמד (**עליו השלום וברכות האל עליו** השלום), תכליתה של מסורת זו חלה על כולם, כלומר, גזענות מכל סוג שהוא, הנהוגה על ידי כל קבוצה גזעית, אתנית ולאומית של אנשים, מובילה אותם לחוסר אהדה אלוהי המגולם בגיהינום), חקלאים בשל יהירות, אנשי עסקים בשל חוסר יושר, כפריים בשל בורות, וחכמי דת בשל קנאה". (מסורת זו מסופרת ב *אוסף* חדית' *אבו מנסור אל-דילאמי* על פי עבדאללה בן עומר [שאלוהים ישמח ממנו])

מסופר [במסורת] שכאשר הנביא משה (עליו השלום) הלך להר סיני לשוחח עם אלוהים, הוא ראה אדם בצל כסא האלוהים. הוא קינא [בדרגתו ובמעמדו הרם לפני אלוהים] והתחנן בפני אלוהים שיאמר לו את שמו. אלוהים אמר: "מה תעשה בשמו, במקום זאת נספר לך על מעשיו. הוא לא קינא באף אחד, לא מרה את פי הוריו, ולא עשה שום סיפור מעשיות (העברת עניינים של אנשים שהם לא רוצים שידברו עליהם או שיידעו עליהם, בין אם טובים או רעים, לאחרים, בין אם בכוונה או בכוונה זדונית)". הנביא זכריה (עליו השלום) אמר שאלוהים אמר: "אדם קנאי הוא אויב לברכותיי, כועס על החלטתי, ואינו מרוצה מחלוקתי [של השפע האלוהי מתוך החוכמה האלוהית לאנושות כולה כאדון, מקיים ומעריך של כל הבריאה; חוסר שביעות רצון וכעס על הפצתו של אלוהים הם מה שלמעשה כרוך בקנאה בבני אדם]".

יש לדעת שהקנאה נוהגת לברכות [אלוקיות] ולמתנה אלוקית. כאשר הקב"ה מתגמל את עבדו, אזי יש לאדם אחר שני מצבים בקשר לזה. ראשית, האדם לא אוהב את הברכה הזו ורוצה בנפילתה. זהו מצב של קנאה. מכאן, ההגדרה של קנאה היא לא לאהוב ברכה [על אדם אחר שזוכה בה] ולרצות בנפילתה. שנית, האדם אינו חפץ בנפילתו ואינו מתנגד להמשכיותו, אלא רוצה להשיג זאת גם עבור עצמו. וזה נקרא "*ג'יבתא*", או לרצות ברכה לעצמו שיש לאדם אחר [מבלי לרצות בירידה או בהרחקתה מהאדם האחר. דבר זה מותר למעשה בתורה האלוקית]. הקנאה אסורה בכל מצב, אלא אם כן היא ניתנת לאדם רשע שמשתמש בה כדי לזרוע אנרכיה ומהומה, לעודד מחלוקת בין בני אדם ולפגוע בהם. הבעת סלידה מברכה כזו ורצון בנפילתה היא נכונה, משום שבמקרה זה סלידתך ורצונך בשקיעתה אינם משום שדבר כזה הוא ברכה, אלא משום שהוא שימש כאמצעי לאנרכיה ומהומה. אם אין חשש מאנרכיה ומהומה, אז לא יתעצב עליהם ולא ירצה שייקחו אותם. להתייחס לברכה [לאדם אחר] כברכה רעה, פירושו שאדם חושב שהחלטת ה' היא רעה שהוא העדיף חלק ממשרתיו על פני אחרים בדברים מסוימים. זוהי מציאות כזו שאינה יכולה לשמש בסיס לתירוץ לתיעוב ולסלידה, וגם החוק האלוקי אינו מתיר להתערב במצוות האלוהיות ולשפוט אותן על פי קריטריון רצונותיו. מה יכול להיות חטא גדול יותר מהחטא של אי היכולת לראות עוד מאמין בנוחות שעושרו הוא כמו קוץ בעינך, למרות שהוא לא מזיק לך. בקוראן יש גינוי חריף לקנאה:

إِن تَمْسَسْكُمْ حَسَنَةٌ تَسُؤْهُمْ وَإِن تُصِبْكُمْ سَيِّئَةٌ يَفْرَحُوا بِهَا

"אם אתה במצב טוב, זה הופך לסיבה לצער עבורם ואם אתה במצב של סבל, זה משמח אותם".
(קוראן, פרק 3, פסוק 120)

אם למוסלמי יש ברכה מסוימת שחובה לקבל על פי החוק האלוהי כגון אמונה באלוהים (*אימאן*), תפילות (*סלאט*), צדקה חובה (*זכאת*) וכו', חובה לרצות להשיג את הברכות הללו. אי חפץ בהם פירושו שהאדם מסכים לחטוא [של אי עשיית מעשי החובה הללו] שהוא אסור (*חראם*). ואם הברכות הללו נוגעות למעלות, כגון הוצאת עושר על מעשים טובים, צדקה מופרזת וכדומה, התחרות בהן וההשתוקקות אליהן ראויות לשבח רב. אם יש ברכה שמותר ליהנות ממנה, מותר גם התחרות בה והשתוקקות אליה. ההצדקה להתיר היא שאדם רוצה שוויון ולהשתתף בברכה זו מבלי להתייחס לברכה כאל רעה. מכאן שיש כאן שני דברים: ראשית, לכבד את הברכה [ולא לרצות בנפילתה]; שנית, אדם שרוצה את אותו הדבר, נשאר מאחור בזה. אבל הרצון להשתוות ולהתחרות עם הזולת על הדברים המותרים, גורם לירידה במעלותיו, מפני שדברים אלו הם נגד הבטחון בה' (*תוכל*) וקבלת הגזירה האלוקית (*ראדא*) [שהם מצבים רוחניים נשגבים] ומהווים מכשול בדרך המדרגות הרוחניות הגבוהות יותר, אף על פי שאינם מגיעים לכדי מרדנות ה'.

דרגות קנאה: ישנן דרגות קנאה [מבחינת חומרתן ופגיעה]. מדרגה ראשונה היא, שהאדם חפץ בנפילת ברכה מאדם אחר, אף על פי שאינו משיג את הברכה הזו. רק האנשים הרעים ביותר מעורבים ברמה זו של קנאה. דרגה שנייה של קנאה היא שאדם חפץ בנפילת ברכה מאדם אחר כדי שישיג את הברכה הזו לעצמו, למשל, בן זוג יפה, בית מפואר, תהילה רבה ומעמד חברתי. דרגה שלישית היא שהאדם אינו רוצה ברכה מסוימת אלא רוצה ברכה דומה לזו שיש לאדם אחר. לכן, כשהאדם לא מצליח להשיג את זה, הוא מתחיל לרצות את נפילתו מהאדם השני, ששניהם יהיו שווים. מדרגה רביעית היא שאדם רוצה ברכה שיש לאדם אחר, אך במקרה שאינו מצליח להשיג אותה, אינו רוצה בנפילתה מאדם אחר. מדרגה אחרונה זו נסלחת אם הברכה נוגעת לענייני העולם הזה, וראויה לשבח אם היא נוגעת לעניינים רוחניים. בדרגה השלישית יש גם היבטים של טוב וגם של רע. דרגה שנייה קלה יותר מהשלישית. מדרגה ראשונה ראויה לגינוי בכל הנסיבות. לא לרצות בנפילה של ברכה מאחר זה טוב, אבל זה לא טוב שאדם רוצה להיות הבעלים של ברכה שיש לאחר.

גורמים לקנאה

למרות שישנן סיבות רבות לקנאה, אך בסך הכל, ניתן להתייחס אליהן כתלויות בשבע סיבות: ראשית, איבה; שנית, תשוקה לכבוד; שלישית, יהירות; רביעית, הפתעה; חמישית, פחד לאבד את המטרות שלך; שישית, אהבת כוח (שליטה) ותהילה; שביעית, הרוע הפנימי וקמצנות הנפש. לפעמים, אדם לא רוצה לראות ברכה על אדם אחר מכיוון שאדם אחר הוא אויבו ואף אחד לא אוהב לראות אויב בנוחות. לפעמים, האדרה עצמית והערצה עצמית של אנשים שניחנו בברכות מחמת גאוותם ויהירותם, הופכים לבלתי נסבלים למי שאינו רוצה שיהיה לשני שום הבחנה על האחד, וממילא הוא מתחיל לקנא כדי שהברכה תילקח מאדם אחר כדי ששניהם יהיו שווים. לפעמים, ללבו של אדם קנאי יש יהירות כלפי אדם אחר, אך אי אפשר לבטא זאת בגלל הבחנה (ברכות) כלשהי שיש לאדם אחר. לפעמים הברכה גדולה כל כך, והמעמד כל כך נשגב, עד שהברכה והמעמד הללו הופכים להיות סיבה להפתעה. לפעמים, יש חשש שאדם אחר יהפוך למכשול בדרך למטרותיו של אדם אחר בגלל הברכות שיש לאדם אחר. לפעמים, אדם מקנא באחרים בגלל כישלונו בהשגת שליטה וכוח. לפעמים אין אף אחת מהסיבות הללו, אבל האדם מקנא באחרים בגלל הרוע הפנימי וקמצנות הנפש שלו. כעת הקשיבו לפרטים של כל אחת מהסיבות הללו [לקנאה]:

סיבה ראשונה - איבה וטינה: גורם זה לקנאה קשה יותר מהגורמים האחרים. כל מי שנגרם לו סבל או שהוצבו לו מכשולים במטרותיו, הופך ליריב של האדם שגורם לסבל או מציב מכשולים, מחשיב אותו כרע, וטינה וכעס מעודדים אותו לנקמה. אם אדם אינו מסוגל לנקום, הוא רוצה שאחרים ינקמו [מהאדם שגורם לו סבל או מציב מכשולים בדרכו]. עד כדי כך שאם האויב שרוי בדאגות ובצרות, האדם מפרש אותו כסמל למעמדו הרם ולקרבתו לקב"ה, ואם האויב משיג ברכה או מעמד כלשהו בניגוד לרצונו, הוא מפרש אותו כבלתי מקובל בבית הדין האלוקי שגרם לכישלונו ולניצחון האויב. התוצאה של זה היא שקנאה ואיבה חיוניות זו לזו והולכות יד ביד. יראת ה' והזהירות מחייבות את האדם שלא לתת לקנאה כזו לתפוס מקום בלב, ו[תמיד] להתייחס אליה כאל רעה. קנאה היא מחלה [פנימית] קטלנית [של הנפש]. אלוהים אמר:

إِن تَمْسَسْكُمْ حَسَنَةٌ تَسُؤْهُمْ وَإِن تُصِبْكُمْ سَيِّئَةٌ يَفْرَحُوا۟ بِهَا

"אם אתה במצב טוב, זה גורם לצער עבורם; ואם יבוא עליך אסון, הם מרוצים ממנו." (קוראן, פרק 3, פסוק 120)

وَدُّوا۟ مَا عَنِتُّمْ قَدْ بَدَتِ ٱلْبَغْضَآءُ مِنْ أَفْوَٰهِهِمْ وَمَا تُخْفِى صُدُورُهُمْ أَكْبَرُ

"הם רוצים לפגוע בך; האיבה ניכרת מפיהם [מבחינת דבריהם] ומה שהם [החביאו] בלבם הוא הרבה יותר [מזה]". (קוראן, פרק 3, פסוק 118)

האיבה הנובעת מקנאה [ברמת האומות או קבוצות האנשים בעלות ייחוד וכוח], מסתיימת בדרך כלל בשפיכות דמים, מלחמה והרג. כל חייו של אדם מוקדש לתכנון נפילתן של הברכות מהאדם שהוא יעד לקנאה, כפי שהוא מתמכר לרוע כמו סיפורי מעשיות, עלבון, גידופים וכו'.

סיבה שנייה – תשוקה לכבוד או ליוקרה: לפעמים, קנאה נגרמת על ידי אי קבלת הכבוד או ההבחנה [בשל תכונה ייחודית, יכולת או מיומנות כלשהי] של מישהו ש[נתפס] כשווה לו. במילים אחרות, אדם הקנאי אינו רוצה שאדם אחר יבטא הבחנה על אדם לאחר שזכה לברכה כלשהי. למשל, אם אדם שווה לו [במעמד החברתי] מקבל מעמד גבוה או עושר או ידע, הקנאים חוששים שאותו אדם יתחיל להביע גאווה ויהירות כלפיו, למרות שאינו רוצה להיות יהיר, הוא גם לא רוצה שאדם אחר יהיה יהיר כלפיו. אדם מסכים לשוויון של אדם אחר אך אינו מסכים עם עליונותו.

סיבה שלישית – יהירות: לפעמים, סיבה לקנאה היא שהאדם הקנאי מחשיב אחרים כמושפלים, נחותים ונחותים ורוצה שאדם כזה יישאר תחת שליטתו בזמן שהוא משרת אותו ויהיה מוכן באופן פעיל לבצע את פקודתו. אם במקרה, אדם אחר מוצא ברכה, הקנאי מוטרד מהפחד שהאדם האחר ישתנה בגלל הברכה, יתחיל לגנות אותו, יסרב לציית לפקודותיו, יטען לשוויון איתו, או יכריז על עליונותו על האחד במחשבה, "כרגע אני יהיר כלפי האחר אבל האחר יכול עכשיו להיות יהיר כלפיי". פחד זה גורם

לאדם לקנא. אלה היו בדיוק הסיבות לקנאת הכופרים [במכה] כלפי הנביא מוחמד (עליו השלום), קרי תאוות הכבוד והיהירות. הם אמרו איך יכול הילד היתום הזה להפוך למנהיג שלנו ואיך ייתכן שהם נכנעים לו [בסמכותו הרוחנית כשליח האלוהים לאנושות כולה שמקורה צנוע מאוד ביתמות ובעוני מלכתחילה]. הקוראן שיקף את מחשבותיהם במילים אלה:

وَقَالُوا۟ لَوْلَا نُزِّلَ هَٰذَا ٱلْقُرْءَانُ عَلَىٰ رَجُلٍ مِّنَ ٱلْقَرْيَتَيْنِ عَظِيمٍ

"מדוע הקוראן הזה לא ירד (התגלה באופן אלוהי) על איזה אדם דגול משתי הערים הללו?" (קוראן, פרק 43, פסוק 31)

במילים אחרות, "אם היית אדם בולט אז לא הייתה לנו התנגדות לעקוב אחריך". כמו כן, [שבט] קורייש [ששלט למעשה בחצי האי ערב] נהג לומר זאת בזלזול רב:

أَهَٰٓؤُلَآءِ مَنَّ ٱللَّهُ عَلَيْهِم مِّنۢ بَيْنِنَآ ۗ أَلَيْسَ ٱللَّهُ بِأَعْلَمَ بِٱلشَّٰكِرِينَ

'האם אלה הם האנשים [הצנועים, הנמוכים והעניים] (כלומר, המוסלמים הקדומים הנאבקים על עצם הישרדותם במכה האלילית) שאלוהים העניק להם את ברכותיו והתעלה על כולם?' האין זה המקרה שאלוהים יודע מי הם עבדיו אסירי התודה? (כלומר, זו החלטתו של אלוהים למי הוא בוחר להעניק את ברכותיו הרוחניות, ולא ניתן לשפוט את ברכותיו של אלוהים במובן החומרי על פי שפע של עושר וכוח. במקום זאת, אלוהים יודע מי הם משרתיו אסירי התודה והם אלה שאלוהים בחר בהם לברכותיו הרוחניות של אינטימיות אלוהית, קרבה, סגידה, הדרכה לאמת והארה רוחנית פנימית ללא קשר למעמדם החברתי הנמוך לכאורה, היעדר כל כוח פוליטי ועוני חומרי". (הקוראן, פרק 6, פסוק 53)

סיבה רביעית – הפתעה: להיות מופתע מלראות מישהו במעמד גבוה [חברתי ו/או רוחני] או במצב טוב, יכול גם הוא להפוך לסיבה לקנאה. הקוראן אומר:

وَلَئِنْ أَطَعْتُم بَشَرًا مِّثْلَكُمْ إِنَّكُمْ إِذًا لَّخَٰسِرُونَ

"אם תתחילו לעקוב אחר [תורתם] של אדם כמוכם, אין ספק שתהיו אובדי עצות". (קוראן, פרק 23, פסוק 34)

סיבה חמישית – פחד לאבד את המטרות שלך: זה ספציפי רק למי ששואף למטרה אחת. לפיכך, אדם מקנא באחר על כל ברכה כזו שיכולה להועיל בהשגת מטרותיו. [דוגמה ל] סוג זה של קנאה כולל שני אחים (או אחים) שמקנאים זה בזה כדי לכבוש את לב הוריהם, מכיוון שהשגת רכוש וכבוד תלויה באישור ההורים וכולם רוצים לזכות באישורם ולהפוך לבעלים היחידים של הרכוש הזה. כך גם מצבם של שני תלמידים של אותו מורה, כפי שזהו המאמץ של כל אחד משני התלמידים להשיג תועלת מקסימלית [בצורה של ידע וחינוך] על ידי שירות מקסימלי למורה. השנאה והאיבה ההדדית של עמיתיו

וחבריו של מלך (או סמכות פוליטית) נובעת מכך שכולם רוצים להגיע לקרבת המלך, אמצעי להשגת תהילה ועושר. המטיפים של אותה עיר מקנאים זה בזה כי כל אחד מהם רוצה להיות פופולרי לבד כדי שאפשר יהיה לצבור את העושר המקסימלי.

סיבה שישית – תשוקה לתהילה וכוח: לפעמים, קנאה נובעת מהרצון לתהילה וכוח. לדוגמה, אם למישהו אין אח ורע באמנות או במיומנות כלשהי ורוצה שאף אחד אחר לא ירכוש את אותה מומחיות כדי שהוא יישאר פופולרי, אנשים משבחים אותו ונאלצים להחמיא לו, מחשיבים אותו או אותה ליחיד במינו בעולם ומעניקים לו תארים גדולים. אין שום מטרה חומרית לאדם כזה מלבד לזכות בשבחים ופופולריות בקרב אנשים. במילים אחרות, אדם אינו רוצה לצבור עושר או להשיג מטרה אחרת באמצעות האומנות, המיומנות או המומחיות שלו. לפיכך, אדם כזה אוהב באופן מהותי חנופה ורוצה שאנשים יישארו תלויים בו במיומנות זו. אם אדם אחר מפתח מומחיות כלשהי באותה מיומנות, הוא מקנא ומוצא את התהילה והשוויון של האדם האחר [באותה מיומנות] כואבות ורוצה שאדם אחר ימות ורוצה בנפילת הברכה שמישהו אחר לקח בה חלק ושם קץ לייחודו בכך. לדוגמה, אומץ, ידע, סגידה, מיומנות, יופי, עושר וכו', אם יש לאדם, הם סיבה לגאווה, ואם אדם הוא הבעלים היחיד שלהם, אז גאוותו אינה יודעת גבולות. הסיבה לקנאה [במקרה זה] אינה כוללת תשוקה לכבוד, יהירות או פחד לאבד את המטרה, אלא רק הרצון שהייחודיות שיש לאדם באומנות או במיומנות תישאר אצלו [מבלי שאף אחד אחר יקבל חלק בכך].

סיבה שביעית – רוע פנימי או שחיתות של העצמי: השחיתות של העצמי הנמוך וקמצנות הלב לגבי מעשי צדק הם סיבות גדולות לקנאה. תמצאו בקלות אנשים שאינם משתוקקים לכוח, אין להם יהירות, אינם מחפשים עושר, אין להם פחד לאבד את מטרותיהם. למרות זאת, אם מצבו של אדם אחר מוזכר בפניהם או שהם מגלים שאדם אחר נהנה מברכה אלוקית מסוימת, נחשים יתגלגלו על ליבם (כלומר, הם ישנאו זאת לחלוטין). כאשר אומרים להם שאדם מסוים שרוי כיום בדאגות ולא הצליח להשיג את מטרותיו או שהוא מתמודד עם קשיים כלכליים, כשישמעו זאת, אנשים כאלה של שחיתות פנימית ישמחו עד עמקי נשמתם. בני אדם כאלה רוצים שאיש לא יצליח, והם כל כך מוטרדים ומוטרדים מכך שהם רואים את הגמול מאלוהים ממטיר על אחרים, כאילו אחרים קיבלו את הגמול הזה לאחר שחטפו אותם מאוצרותיהם. נאמר ש"*בכחיל*" (קמצן) הוא אדם שהוא קמצן ברכושו ו"*שאחיה*" (בעל לב מכווץ) הוא אדם שקמצן ברכוש של אנשים אחרים (כלומר, אדם כזה אינו רוצה טוב לאחרים למרות שזה לא עולה לאדם דבר מכיסו הפרטי). בני אדם כאלה הם כאילו קמצנים בברכות אלוהים ומקנאים בבני האדם שאין להם כל איבה כלפיהם ואין להם כל מגע. הסיבה לכאורה לכך אינה אלא השחיתות של העצמי [הנמוך] (*נאפס*). זוהי התגובה של השחיתות הפנימית שהפכה לטבע השני של האדם. הריפוי שלה קשה מאוד מכיוון שכל הגורמים האחרים לקנאה הם זמניים מלבד סיבה זו, שלא ניתן למגר אותה מכיוון שהיא שחיתות מובנית. הוא לא שם בגלל סיבה זמנית כלשהי, לכן קשה למגר אותו.

אלה כמה סיבות שמעוררות קנאה. לפעמים, כל הסיבות הללו נמצאות בו זמנית אצל אדם אחד, ובמקרה זה הקנאה גדולה ומונעת בעוצמה כה רבה, שלמרות המאמצים והתשוקה, לא ניתן להסתיר אותה בלב, במקום זאת פונים לאיבה גלויה. לעתים קרובות, זהו מצבם של אלה שמקנאים במהותם.

לאחר התלבטות, ברור שכל הסיבות הללו לקנאה נובעות מאהבת העולם (ארציות או השקפה חומרית על החיים), כי העולם הוא הדבר היחיד שאינו מספיק [לא משנה כמה יש ממנו] לאנשים האוהבים בו, ולא משנה כמה הוא מרובה, הם מתלוננים על מחסורו. לעומת זאת, בעולם הבא לא חסר, יש יכולת גדולה והרחבה בדברים הקשורים לעולם הבא. דמותו של העולם הבא דומה לזו של הידע, שכן המעגל שלו רחב ללא גבולות. אם מיליוני אנשים רוכשים ידע על דבר מסוים, זה לא יורד כהוא זה, כי כל אדם מנצל אותו עד תום ונהנה ממנו במלואו. לכן, מי שמשיג את הגנוסיס של אלוהים (*מערפא* או ידיעה ואינטימיות אלוהית) וידיעת התכונות האלוהיות, המלאכים, הנביאים, מלכות השמים והארץ, אינו מקנא באף אחד אחר בידע הזה ובגנוסיס - אם אחר רוכש אותו, אין ירידה [בידע ובגנוסיס של עצמו] - לא משנה כמה אנשים הופכים לגנוסטים. במקום זאת, מצבם של הגנוסטים האמיתיים הוא כזה שהם חווים אושר רוחני הולך וגובר עם מספר הולך וגדל של גנוסטיקנים שם בחוץ. לפיכך, לעולם אין קנאה בין תלמידי חכמים אמיתיים של הדרך האלוקית (*דין*), מפני שתכליתם היא הגנוסיס של ה' [והידיעה, הקרבה והאינטימיות האלוקית שבאה איתה, שבתורם מגבירים את מדרגותיהם הרוחניות], שהוא אוקיינוס חסר תפיסה ללא חופים ואין בו מחסור - כל צולל יכול להוציא את הפנינים מקרקעיתו לפי מאמציו שלו. הם רוצים להשיג את האינטימיות של אלוהים עם הגנוסיס שלהם וגם בזה אין מחסור, כפי שזה לא המקרה עם זה, שיש אנשים שמקבלים אותו והשאר נשארים משוללים ממנו. הברכה המהנה ביותר ליד הקב"ה היא ברכת החזון האלוקי [שאין הנאה אחרת בעולם הזה או בעולם הבא] - לא יהיה שום מכשול והתנגדות לכך - אלא כל בני האדם ייהנו מהראייה האלוקית באותה מידה, אלא ההנאה מהראייה האלוקית תגדל פי כמה וכמה בגלל שפע האנשים.

אולם, אם מטרת החכמים היא להשיג עושר ותהילה באמצעות ידע, הם בהכרח יקנאו זה בזה. הסיבה לכך היא שעושר הוא דבר חומרי ופיזי - אם הוא מגיע ליד אחת, ידו של מישהו אחר תהיה נטולת זה. תהילה פירושה להיות בעל הלבבות - כאשר לבו של אדם מלא כבוד ומסירות לתלמיד חכם אחד, הוא בהכרח יופנה מכבוד ומסירות לתלמיד חכם אחר - גם אם עדיין יש לו מסירות [לתלמיד חכם], זה לא יהיה הרבה. זה בהחלט יהיה סיבה לקנאה. ההבדל בין ידע לעושר הוא שעד שהעושר עוזב יד אחת, הוא אינו מגיע ליד אחרת, ואילו הידע נשאר טבוע היטב בליבו של המלומד ואינו פוחת באמצעות חינוך והוראה. במקום זאת, הוא עובר לליבם של התלמידים מבלי להצטמצם. מכיוון שעושר ורכוש הם דברים פיזיים, הם מגיעים לסיומם בנקודה מסוימת. אם אדם יהפוך לבעלים של כל כדור הארץ, לא יישאר שום דבר לאחר מכן שעדיין יוכל להיות בבעלותו. לעומת זאת, אין גבול ונקודת סיום של הידיעה, וגם לא ניתן לתחום ולהגביל אותה.

תוצאת הדיון הזה היא שמי שמרגיל את עצמו להתלבט ולהתבונן בהוד האלוהי, בהדר, בהדר ובאדנות ובשלטון השמים והארץ, ההתבוננות הזו נעשית כל כך מענגת ומענגת ששום תענוג אחר [של החיים הארציים האלה] לא משתווה לזה. לכן, אין לאדם שום קנאה כלפי אף אחד למרות שהאדם האחר נמצא באותה דרגה של גנוסיס אלוהי כמוהו. מה יש שם שיפחית מההנאה האישית של האדם בזה? ממש כלום! לאדם תהיה היאחזות רבה עוד יותר בזה [התלבטות והתבוננות שמובילים בתורם לגנוסיס, לקרבה ולאינטימיות של אלוהים]. ההנאה שחווים המתבוננים בנפלאות ובהדר שלטון האל, גדולה יותר מההנאה של מי שצופים בגני גן העדן, פירותיו ופרחיו בעיניים חיצוניות. גן העדן של הגנוסטי הוא הגנוסיס של אלוהים. גן העדן הזה לעולם לא ייכחד. גנוסטיקן קוטף לנצח פירות טעימים מהעצים

הירוקים השופעים שלו ומזין את הנפש בהזנה הנאצלת והעסיסית הזו. אלו הם הפירות המתוארים בדברי ה' כך:

لَّا مَقْطُوعَةٍ وَلَا مَمْنُوعَةٍ

"[פירות כאלו הניתנים מחסדי ה' ונדיבותם] לא יגיעו לקיצם לעולם ולא ימנע אדם מהם בשום אופן". (קוראן, פרק 56, פסוק 33)

قُطُوفُهَا دَانِيَةٌ

"פירותיו יהיו תלויים נמוכים [מוכנים לקטיפה בקלות מושלמת לשביעות רצונו המרבית]." (קוראן, פרק 69, פסוק 23)

אם גנוסטיקן עוצם את עיניו החיצוניות, הוא עדיין מסוגל לחזות בגן העדן עם הנפש ולסייר בגניו. אם נניח שיש מספר גדול של גנוסטיקנים, אז אין שאלה של קנאה הדדית ביניהם. זהו מצבם בעולם. ניתן להסיק מכך מה יקרה כאשר יוסר המסך בעולם הבא ויהיה לאדם הכבוד לחזות באהוב. ומזה ידוע, שלא יהיה שום רע הנקרא "קנאה" בגן עדן. עוד ידוע מכך כי אלה שעתידים להיות תושבי גן העדן, אינם מקנאים גם כאן [בקיומם הארצי] משום שאין בגן עדן מחסור או צמצום מכל סוג שהוא, ואין שום מניעה. גן העדן יהיה אמצעי להשגת הגנוסיס של אלוהים ואף אחד לא יוכל להוות מכשול לאחר ב[נתיב] הגנוסיס האלוהי. לפיכך, אין צורך שאנשי גן העדן יקנאו - אין להם צורך לעשות זאת לא בעולם הזה ולא בעולם הבא - שכן זוהי תכונה כה מגונה הגורמת לאדם ליפול מהגבוה שבגבוה (*עלא עליין*) לנמוך שבשפל (*אספל אל-ספילין*) [בדרגות רוחניות עם השלכות והדהודים בחיי העולם הזה].

עוד מוכח מפרטים אלו שהקנאה נוגעת לאותן מטרות מוגבלות - אם אחד משיג אותן, אחר נשלל מהן. לכן אתה רואה, שאין בני אדם מקנאים זה בזה, בהנאה מקישוט השמים, אלא מקנאים זה בזה בהליכתם בגנים, אף על פי שהגנים הם חלק קטן מהאדמה הרחבה הזאת, והארץ עם כל רוחבה היא זניחה מאד ושפל לעומת השמים. מכיוון שהשמים הם כל כך רחבים שאם כל בני העולם יתחילו להסתכל עליהם בו זמנית, זה יספיק לכולם, וכל אדם יכול ליהנות מהם לפי כוח ההתבוננות שלו.

אם יש לך תובנה פנימית אמיתית (*בסירה*) ואתה נדיב ונדיב כלפי עצמך (*נאפס*), אז אתה צריך לחפש את הברכה שאין בה מאמץ והנאה שאין בה הכחדה, ותענוג כזה שייך לברכות (גנוסיס) של ישותו או ישותו של אלוהים (*דאת*), תכונות [אלוהיות] (*סיפאת*) ופעולות [אלוהיות] (*אפעל*)). אם אינך חפץ בגנוסיס של אלוהים ואינך רוצה לטעום ממנו או שתשוקתך חלשה, אז אתה פטור מכך מכיוון שלילד חסר הבחנה אין תשוקה לשליטה ולסמכות [פוליטית] - הם מובנים ומוערכים רק על ידי מבוגרים. באופן דומה, ההנאה [הרוחנית העצומה] של הגנוסיס של אלוהים מובנת רק לאלה שעבורם התגלה הפסוק הבא [של הקוראן]:

رِجَالٌ لَّا تُلْهِيهِمْ تِجَارَةٌ وَلَا بَيْعٌ عَن ذِكْرِ ٱللَّهِ

"אלה הם האנשים [בעלי הנחישות האיתנה] שאינם נרתעים מזיכרון אלוהי עקב קנייה או מכירה (כלומר, כל צורות החזקה או פרנסה או אמצעי מחיה והישרדות בחיי העולם)". (קוראן, פרק 24, פסוק 37)

שלב התשוקה העזה (*שוק*) מגיע לאחר שטועמים ממנו. מי שאפילו לא טעם [את הגנוסיס של אלוהים] אפילו לא יהיה מחפש אותה ולא יוכל אפילו להבין אותה. אדם כזה ייפול בסופו של דבר לתהום [של מחסור ואובדן עצומים עקב חזרה בידיים ריקות למקורו האמיתי ולמולדתו מבלי לנצל את ההזדמנות היקרה של חיי העולם כדי להשיג את מטרתם האמיתית וכתוצאה מכך אושר נצחי והצלחה נצחית] עם נשמות מקופחות.

תרופה לריפוי קנאה

קנאה היא בין המחלות הגדולות ביותר של הלב וריפוי מחלות הלב אפשרי רק על ידי ידע ומעשה. הידע המועיל לכם על מחלת הקנאה הזו הוא לדעת שהקנאה מזיקה גם בעולם הזה וגם בעולם הבא, אך הנזק הזה ייגרם רק למי שמקנא ושום דבר רע לא יקרה לאדם [או לקבוצה קולקטיבית של אנשים] שאתם מקנאים בו. לא עולמו ולא הדת, במקום זאת, אחד כזה ירוויח מהקנאה שלך. אם תדע זאת על פי תובנה, לא תהיה אויב לעצמך (*נאפס*) ולא ידיד של אויבו האמיתי ובוודאי תימנע מקנאה.

פגיעת הקנאה בדרכו של האדם אל ה': פגיעת הקנאה בדרכו של האדם אל ה' (*דין*) היא בכך שאתה משיג את מורת רוחו של אלוהים כאשר אתה מביע את חוסר שביעות רצונו מחלוקת חסדיו של אלוהים לעבדיו, ואתה נוקף את אצבעך (חפץ) על הצדק של אלוהים שהוא ייסד במלכותו באמצעות חוכמתו הנסתרת (הסודית) [שאנשים רגילים אינם נחשפים אליה]. זהו פשע חמור [להתנגד לחלוקה אלוהית ולקנא בבני אדם על מה שיש להם]; לא יכול להיות פשע גדול יותר מזה בגבולות אחדות האל (*תוחיד*) והאמונה באמיתות הנצחיות האלוהיות (*אימאן*). מלבד זאת, איחלת רע למאמין בעוד שהיית צריך לאחל טוב. אימצת ריחוק מקבוצת הנביאים והחברים והאינטימיים של אלוהים (*אוליה*) - אנשים אלה הם חברים וכנים עם משרתי האלוהים (האנושות). קנאה היא רע הלב מכיוון שהיא אוכלת צדק ומעשי צדק כמו אש אוכלת עצים ומביאה אותו להכחדה כמו שהלילה טורף את היום.

הנזק של הקנאה לחיי העולם הזה: הנזק של הקנאה בעולם הזה הוא שאתה סובל כל הזמן מכאב בכל פעם שברכה יורדת על האדם שאתה מקנא בו. נחש מתגלגל על ליבך (אלגוריה לשנאה) כאשר האדם שנמצא מטרה לקנאה נראה בנחמה, כשדמך רותח ואתה מתחיל לתכנן אסטרטגיה לנפילתן של הברכות הללו. כשאתה מרגיש חסר אונים לעשות משהו בנידון, אתה הופך להתגלמות של צער, חרטה, חרטה

ובושה - בדרך זו אתה לא עושה דבר מלבד לצבור דאגות וקשיים לעצמך בזמן ששום דבר רע לא קורה לאדם שהוא יעד לקנאה שלך. נניח שאין לך ודאות לגבי תחיית המתים לאחר המוות, דין וחשבון ביום הדין, שכר ועונש [לאחר דין וחשבון אלוהי], גם אז [השכל הישר והאינטליגנציה האישית שלך] דורשים ממך להימנע מקנאה מכיוון שאתה לא משיג באמצעותה דבר מלבד צער וכאב הלב. אם יש לך ודאות לגבי עונש חמור בעולם הבא, עליך לעשות כמיטב יכולתך להימנע ממנו. זה נראה קצת מוזר לגבי אדם שכלי, שאדם קונה את מורת רוחו של הקב"ה ללא כל תועלת חומרית. מה יכולה להיות תועלת מקנאה? רק ההיפך קורה בדמות נזק, אובדן והצטברות של עונש מתמשך וכאב ללב - דרכו של האדם אל ה' (*די'ן*) וחיי העולם (*דוניא*) נהרסים והאדם נשאר בידיים ריקות. העיף מבט באדם שאתה מקנא בו והסתכל על מצבו! האם הקנאה שלך גורמת נזק כלשהו לאדם כזה? אם תהרהר, תקבל את התשובה בשלילה. לא חייו הארציים של האדם (*דוניא*) לא ייפגעו ולא הדרך לאלוהים (*די'ן*) מכיוון שהברכות שיש לו, לא ידעכו בגלל קנאתכם, במקום זאת הן יישארו עד לזמן שאלוהים ייעד להם. אלוהים אומר:

وَكُلُّ شَىْءٍ عِندَهُۥ بِمِقْدَارٍ

"הכל מחולק וממונה על ידי אלוהים במידה מסוימת". (הקוראן, פרק 13, פסוק 8)

נביא אחד התחנן לאלוהים על קיסרית שנהגה לשלוט על אומה באמצעות דיכוי. התגלה לו, "אין שום סיכוי לשינוי במה שנגזר על ידי ה' מנצח, והיא בוודאי תקבל את כל ההתעלות והברכות המיועדות לה. היו סבלניים כדי שתחלוף תקופה זו שנועדה לה [כדי שתגיע תקופה חדשה לאחר תקופה זו כמבשרת זמנים טובים יותר עבורכם כפרס על סבלנותכם והתמדתכם]". מכאן לומדים שהברכה אינה מתפוגגת עם הקנאה ואין הגורם לקנאתך שום הפסד, ואם אתה חושב שהברכה יכולה להתפוגג מחמת קנאתך, הרי זה שיא הבורות והיא איבה לעצמך. אם זה הרצון שלך שבגלל הקנאה שלך, הברכות של כל הברואים [של אלוהים] יוסרו והברכות שלך לא יוסרו בגלל קנאת הזולת כלפיך, אז הרצון הזה הוא גם בורות טהורה. הסיבה לכך היא שאין לך שום התמחות שבגללה אתה מקבל עדיפות על פני אחרים. זוהי ברכה א-לוהית כה גדולה, עד שהקנאה אינה מבטלת את ברכתו של איש. עליכם להיות אסירי תודה לאלוהים על הברכה הגדולה הזו, אך למרבה הצער, אינכם מעריכים אותה במעשיכם.

בכל הנוגע לרווח של מי שהוא יעד לקנאתך, ברור מאוד שאדם מקבל רווחים בעולם הזה ובעולם הבא. התועלת בנתיב לאלוהים (*די'ן*) או לדת היא שמי שהוא מטרה לקנאה הופך למדוכא בגללך, במיוחד בזמן שהקנאה שלך יוצאת מלבך אל לשונך או מתגלה באמצעות פעולה כלשהי שלך, למשל, כאשר אתה נושך גב, הרים את אצבעך על כבודו, לקלל או להכות (לפגוע) אחד. כל אלה הן המתנות שאתה נותן לאדם שהוא יעד לקנאתך, כלומר אתה מוסר את מעשיך הטובים לאותו אדם במידה [של קנאתך] ואז כאשר תפגוש אותו ביום הדין, לא יישאר לך דבר בחשבונך מלבד חרטות וחסכים - שם תישלל ממך הברכות כפי שהיית בחייך הארציים. ייחלת לנפילת הברכות שלו, אבל הן נשארו על כנן. יתר על כן, אדם השיג את הברכות על מעשיך הטובים והעביר אותו לחשבון המעשים הטובים שלו - אדם זה יקבל ברכות ואתה תקבל אסונות. יחד עם זאת, נתתם לאויב האנושות, השטן, הזדמנות להיות מאושר. הסיבה לכך היא שהשטן חושש שתתחיל לאהוב את האנשים שאתה תופס כאויביך - אלה שיש להם תכונות של ידע, יראת חסידות, יראת אלוהים ויראת אלוהים - כדי שתקבל חלק בגמול האלוהי שלהם

[על התכונות הנאצלות הללו]. השטן רוצה שבדיוק כמו שאתה נשלל מהטוב, אתה נשלל מהאהבה לטוב. ערבי מדברי שאל את הנביא מוחמד (עליו השלום): "הו שליח האל! פלוני אוהב את קבוצת הצדיקים אף על פי שאינו מביניהם". הוא ענה:

المرء مع من احب

"אדם יהיה עם האדם [או קבוצת האנשים] שהוא אוהב". (מסורת זו מסופרת ב *אוספי* חדית' *סחיח בוכארי* וסאחי *מוסלמי* בסמכותו של עבדאללה בן מסעוד [שאלוהים ישמח ממנו])

קנאה היא חטא בפני עצמו. יש לבחון את הדברים הנובעים מכך כמו חילוקי דעות, סירוב לקבל את האמת, וחופש להשתמש בגסות של לשון ויד כדי לנקום באויב. זו מחלה שגרמה להרס של עמים קודמים.

התרופה המבוססת על ידע לקנאה היא שאדם פועל נגד כוונת הקנאה, בין אם מדובר במשהו שנאמר או במעשה. לפיכך, אם הקנאה גורמת לאדם להרשיע את קורבן הקנאה, עליו להשתדל לשבח אותו. אם הקנאה גורמת לאדם להיות יהיר כלפי אויבו, עליו לשמור על ענווה מול אויבו ולהיות מוכן להתנצל בעת הצורך; ואם זה מדרבן את האדם לתת או לגמול [לאדם הנתפס כאויב], צריך לתת עוד יותר, אפילו אם הוא צריך להכריח את עצמו ולהכריח את הלב, שאין בזה שום פסול. כאשר האדם המטרה לקנאה יראה את הדברים הללו, זה יביא אושר ויתחיל לאהוב אותו, וכאשר יש אהבה מאדם כזה, גם הקנאי ייאלץ לאהוב בתמורה. אהבה הדדית תוליד הרמוניה שבתורה תמגר את הקנאה. ענווה, שבח, הבעת שמחה על ברכותיו, גורמת ללב המבורך להימשך ולנטוי כלפי האדם העושה את המאמץ הזה [אמנם קנאה, כדי להתנגד לה בתוך נפשו] והופך לעבד ומתחיל לנהוג בו בחסד ולהתייחס אליו יפה. הצטיינות זו בהתנהגות [מהאדם שהיה מטרה לקנאה] חוזרת לאדם בעל הקנאה, משמח את לבו של האדם ששאף תחילה למצוינות אך בהמשך זה הפך להרגל ולמזג שלו (טבע שני שעושה דברים באופן טבעי וללא מאמץ). ההונאה של השטן לא צריכה להניא אתכם מהנתיב הזה, שאם תתייחסו לאדם שנמצא יעד לקנאתכם, בענווה ובשבחים, אתם יחשיבו אתכם לחלשים, נחותים, צבועים ומפוחדים. השטן מרמה בדרך זו כדי להשמיד את בני האדם. יחס טוב לאויב, בין אם זה נעשה באופן טבעי או כפייתי, מבטל את בסיס האיבה ומחליף אותו באהבה משני הצדדים והם משוחררים מהכאב והעונש של הקנאה.

אלו הן תרופות הקנאה ואי אפשר להכחיש את היתרונות שלהן. עם זאת, לבבות מוצאים את טעמם מר, אך התרופה המרה היא זו המועילה יותר. מי שאינו מגלה סבלנות למרירות של תרופה, אינו מוצא את מתיקות התרופה. הסבלנות לתרופה המרה הזו תהיה קלה כאשר האדם מהרהר בדרכי הריפוי המבוססות על הידע והמעשיות, ומבין שקבלת הגזירות האלוקיות ולהיות מבקש גמול אלוקי, מוביל את האדם לאושר נצחי ולהצלחה אינסופית (*סעדה*). המחשבה ששום דבר בעולם לא צריך לקרות בניגוד לרצונותיי ומשהו מנוגד [לרצונותיי] מנוגד לכבוד העצמי שלי (*נאפס*), היא בורות טהורה. אם המחשבה [השגויה] הזו תשתרש היטב בלב, תוצאתה תהיה שהיא תרצה למות את כל אויביו כדי שלא תישאר אפילו שמץ של התנגדות [לעצמו]. ועוד, שהוא היה רוצה שלא יקרה כלום בניגוד לרצוני והכל יקרה לפי רצונותיי, אף על פי שאי אפשר והאדם יקנא באויבים על כישלונו [שהכל יקרה לפי רצונותיו], ובסופו של

דבר זה יהיה השפלה והשפלה גמורה. ישנן שתי דרכים להימנע מהשפלה זו: ראשית, מה שאתה רוצה קורה, ושנית, כל מה שקורה הופך לרצון שלך. השיטה הראשונה אינה בשליטתו של האדם ואין מקום להתאמץ בה, אולם ההשתדלות הרוחנית תעבוד עבור השיטה השנייה. על ידי השתדלות רוחנית עזה, יתכן שלבו של האדם יתרוקן מכוונה ורצון [לרצות שיקרו הדברים על פי רצונו] ולהשתעבד לרצון האלוקי. רכישת שיטה זו היא הכרחית לאדם אינטליגנטי וחכם [על מנת להשיג שלווה פנימית, שלווה, אושר, אושר נצחי וניצחון אינסופי].

פרק 6 - היאחזות בחיי העולם, רכוש וכוח, והפיכתם לתכלית חייו של האדם

היאחזות הלב בחיי העולם הזה והתייחסות אליהם כאל הדבר האמיתי, או הדבר הגדול ביותר או הדבר היחיד החשוב, סוללת את הדרך להניח בצד את כל המגבלות והשיקולים המוסריים והמוסריים, ולהילחם עליהם עד הסוף, על עניינים שהם טריוויאליים וחסרי חשיבות בתוכנית הכוללת של הדברים. תהליך חשיבה זה הוא הן ברמת הפרט והן ברמה הקולקטיבית של אומות שלמות. ברמת הפרט, זה מעיב על נקודת המבט של האדם על מה שאמיתי וחשוב בחייו, וגורם ללחץ עז על ההוויה הפנימית והחיצונית שלו. זה מבטיח מרוץ עכברים, תחרות עזה על משאבים מוגבלים ומאבק מיותר שמכלה את כל חייהם של יחידים במאמצים חסרי תוחלת שצורכים את ההון הטוב ביותר שיש לאדם שהוא הזמן. מצד שני, הניתוק מחיי העולם הזה, מוביל להצבת הכול בפרספקטיבה הנכונה, לשחרור הנפש, הגוף, השכל והנשמה מהתבוססות חסרת תוחלת וחסרת חשיבות הצורכת את ההון הגדול ביותר שיש לאדם, שהוא הזמן המוגבל של חייו. ניתוק מהיאחזות בחיים הארציים מטפח שלווה פנימית, שלווה, שלום עם עצמך ושלום עם כל בני האדם. חכם סופי אמר, "כשאני חושב על העולם ועל החיים הארציים כגדולים, אני מרגיש שאני רק אטום ביקום. אבל כשאני חושב על החיים הארציים כקטנים, אז אני מוצא שהעולם הוא אטום בקוסמוס, ואני אדון הקוסמוס הזה!" ניתוק זה הוא כוח משחרר המניע את האדם לרמה גבוהה יותר של תודעה המשרה שלווה פנימית וחיצונית. אדם לומד לחלוק במקום לתרגל קמצנות, אכפתיות בניגוד לאדישות, וחוסר אנוכיות בניגוד לאנוכיות. ע'זאלי מסביר את הסיבות מאחורי ההיאחזות בחיי העולם, את הנזקים הנגרמים על ידם, ואת התרופה למחלה זו המשחררת את הנפש, הגוף, האינטלקט והנשמה של האדם כדי לרדוף אחר רמה גבוהה יותר של תודעה. ספרו השישי של ע'זאלי בכרך השלישי או ברבע של *יצירת המופת שלו "חיא אל-עולום א-דין*" או "תחיית הידע של הדרך לאלוהים", עוסק בכך ורושם תרופות לכך. תוכן ספרו של ע'זאלי מובא כאן בתמציתיות כדלקמן:

ארציות היא יריבה של אלוהים, יריבה של ידידיו של אלוהים וגם יריבה של מכחישי אלוהים ומתנגדיו. היא יריבה של אלוהים מכיוון שהיא אינה מאפשרת למשרתי אלוהים (כלומר, לכל בני האדם) לצעוד בנתיב היושר וההדרכה הנכונה. הוא יריב של ידידים וקרובים לאלוהים (גנוסטיקנים וקדושים) כשהוא מופיע לפניהם מעוטר במיטות ומנסה לפתות אותם להיות מלאי חיים ויופי, כך שהם נלכדים ברשת ההונאה שלו. כדי להשתחרר ממלכודות שלו, הם צריכים לבלוע משקעים מרים של סבלנות. איבתה עם מכחישי ה' ומתנגדיו היא בכך שהיא לכדה אותם ברשת ההונאה שלה על ידי התיידדות איתם, על ידי כך

שהיא מראה להם שדות מרעה ירוקים עד שהם באים חזק באחיזתה, וכאשר הם נעשים בטוחים בכך, היא עוטפת אותם בהשפלה - אם הם מצליחים להימנע מההשפלה שבעולם הזה. הם לא יוכלו להיפטר מההשפלה והבושה של העולם הבא. הם יישללו מהאושר הנצחי ומהניצחון האינסופי של הנצח כשהם יעזבו את העולם, הם ייסרו מכאב הפרידה שלו; כאשר הם יקבלו את ייסורי העולם הבא, הם יזעקו קריאות חרטה לעזרה, אך העולם ("עולם" בספר זה אינו "עולם" כשלעצמו אלא הוא מתייחס לארציות או החזקות ארציות; יש לזכור זאת כל הזמן לצורך הדיון הבא) לא יבוא לעזרתם.

כאשר מצב הרוע והייסורים של העולם (ההחזקות הארציות) הוא כזה שהוא אינו ידיד של אלוהים, או ידיד של ידידי אלוהים (גנוסטיקנים, קדושים וקרובים לאלוהים), מה שיותר מבלבל הוא שהוא אפילו לא חבר של אויביו של אלוהים, אז זה הופך להיות הכרחי עבורנו להיות מודעים למציאותו ולגלות את החוכמה [האלוהית] ליצירתו. למרות שהוא יריב של הבורא והבריאה. לאחר מכן עלינו לראות כיצד הוא מרמה ובאילו שיטות הוא משתמש כדי להפיץ רוע (חרדה, מערבולת וסערה) מכיוון שאם לא נהיה מודעים לנקודות הכניסה של הרוע, לא נוכל להגן על עצמנו מפניו, במקום זאת, לא יהיה זה מפתיע אם נישאב לתוכו. בפרקים הבאים, תחילה יוסברו נזקי הארציות מתוך פסוקים אלוהיים, סיפורים נבואיים ומסורות ויתבררו מציאותם באמצעות דוגמאות, לאחר מכן יפורטו על מעשי העולם מדוע כאשר אנשים מתערבים בהם, הם מתעלמים ומזניחים את הזיכרון האלוקי, ולאחר מכן הדרשה לריפוי החזקות ארציות.

הקוראן גינה את הארציות באינספור מקומות והקהל נצטווה להימנע ממנה ולהפנות את עצמו לאדונם, הנדיב. מטרת שליחת הנביאים, עליהם השלום, היא להניא את משרתי האלוהים (בני האדם) מהקשרים ארציים כדי לגרום להם לצעוד בנתיב העולם הבא. הנביא מוחמד (עליו השלום) אמר:

حب الدنيا راس كل خطيئة

"אהבת העולם (החזקות והסתבכויות ארציות) היא שורש כל החטאים". (מסורת זו מסופרת ב *חדית'* אוספים *אבן אבי אל-דוניא* ו *בייהאקי*)

ان الدنيا حلوة خضرة وان الله مستخلفكم فيها فناظر كيف تعملون ان بنى اسرائيل لما بسطت لهم الدنيا ومهدت تاهوا فى الحلية والنساء والطيب والثياب

"העולם מתוק וירוק, ואלוהים ממנה אותך למשנה לו בו כדי לראות איזה סוג של פעולות ומעשים אתה עושה. כשהתרחב עולמם של בני ישראל, הם נדהמו מתכשיטים, נשים, בשמים ובגדים". (מסורת זו מסופרת ב *אוספי* החדית' *טירמידי* ואבן *מג'ח* על פי אבו סעיד אל-ח'דרי [שאלוהים ישמח ממנו]. לסיפור זה לא היה החלק על בני ישראל שסופר על ידי *אבן אבי אל-דוניא* בסמכותו של חסן [שאלוהים ישמח ממנו])

ישוע (עליו השלום) אמר: "אל תהפוך את העולם לבעלים שלך, הוא יהפוך אותך לעבד שלו. שמור את האוצר שלך כנאמנות אצל מישהו שלא יבזבז אותו וישמור עליו. בעל אוצרות עולמיים מפחד מגניבה כל הזמן. מי שיש לו אוצרות עם אלוהים, אין לו פחד מכל סוג שהוא". פעם הוא אמר: "הו תלמידים! הפכתי את העולם למענכם. אל תרים אותו אחרי. מבין הרעות שבעולם האדם ממרה את פי אלוהים למען העולם הזה, למרות שעד שאדם עוזב את העולם, הוא לא מקבל את העולם הבא. אם אתה רוצה את העולם הבא, אז תחיה כאילו העולם הוא רק מעבר ואל תאכלס אותו ודע שהשורש לכל חטא הוא

אהבת העולם. לפעמים, רגע של תאווה הופך לגורם לצער לזמן רב". ישוע (עליו השלום) אמר גם: "העולם הוא גם מחפש וגם מבוקש. את מבקש העולם הבא מבקש העולם כדי שיוכל להשלים את פרנסתו [שכבר הקצה הקב"ה לכל אחד ואחד בגזרתו הא-לוהית]. מחפש העולם הבא מחפש את העולם הבא עד שאדם מת והוא מתחיל לרכוב על צווארו". במסורת ידועה שהנביא שלמה, בנו של הנביא דוד (עליו השלום) הלך לבקר מתפלל יחד עם צבאו. מימינו ומשמאלו, *ג'ינים* ושורות וציפורים בצורת אדם הצלילו עליו מלמעלה. אמר המתפלל: "הו בן דוד! אלוהים העניק לך שלטון גדול". הנביא שלמה (עליו השלום) אמר: "מחרוזת תפילה אחת של זיכרון אלוהי ממעשיו של המאמין טובה מכל העולם אשר הוענק לבן דוד. כי מה שיש לבן דוד, יבוא לסיומו והזיכרון האלוקי יימשך [לעולם]". הנביא מוחמד (עליו השלום) אמר:

الهاكم التكاثر يقول ابن آدم مالي مالي وهل لک من مالک الا ما اکلت
فافنيت اولبست فابليت او تصدقت فابقيت

"תאוות בצע של עודף החזיקה אותך ברשלנות ובחוסר תשומת לב [של אלוהים]. בן אדם (בן אדם) אומר, 'עושרי! העושר שלי!', למרות שמה ששייך לך הוא מה שאכלת או הזדקנת על ידי לבישתו או נתת אותו לצדקה [ולכן הצלחת לשמר אותו]". (מסורת זו מסופרת ב *אוסף* חדית' *סאחי מוסלמי* על פי עבדאללה אבן אל-שח'יר [שאלוהים ישמח ממנו])

הנביא מוחמד (עליו השלום) אמר גם:

الدنيا دار من لا دار له، ومال من لا مال له ولها يجمع من لا عقل له، وعليها
يعادى من لا علم له، وعليها يحسد من لا فقه له ولها يسعى من لا يقين
له

"העולם הוא ביתו של מי שאין לו בית; רכוש חומרי של מי שאין לו שום רכוש [מהצטיינות רוחנית]. מי שצובר את העולם הוא זה שאין לו שכל, והוא נלחם (מתווכח) על מה שאין לו ידיעה, ומקנא במי שאין לו שכל, וממשיך לשאוף אליו כי אין לו ודאות". (מסורת זו מסופרת ב *אוסף* חדית' *מוסנד אחמד* על סמכותה של עאישה [שאלוהים ישמח ממנה])

סיפור נבואי אומר:

من اصبح والدنيا اكبر همه فليس من الله فى شئ والزم الله قلبه اربع خصال
هما لا ينقطع عنه ابدا وشغلا لا يتفرغ منه ابدا وفقرا لا يبلغ غناه ابدا واملا لا
يبلغ منتهاه ابدا

"מי שמצבו [הפנימי] הוא כזה שהעולם (השאיפות והמטרות החומריות הארציות) הופך להיות המטרה הגדולה ביותר [בחיים], הוא נעשה חסר אלוקות והקב"ה עושה ארבע תכונות הכרחיות ללבו של אדם כזה: צער שאינו מפריד לעולם, עיסוק מתמיד [בפעולות ארציות] שאינן מאפשרות שום הפוגה, עוני (תחושת חוסר מספיק) שאינו מגיע לשפע [עד כדי כך שהאדם מסתפק בכך שיש לו מספיק], ותקוות ארוכות שלעולם לא יתגשמו". (מסורת זו מסופרת ב *אוספי* חדית' את *טבראני אוסט* על סמכותו של אבו ד'אר [שאלוהים ירצה ממנו] ואת *אבן אבי אל-דניא* על סמכותו של אנס בן מאלכ [שאלוהים יהיה מרוצה ממנו])

ישוע בנה של מרים (עליו השלום וברכות אלוהים על שניהם) אמר: "זה מפתיע עבור מישהו מהעולם הזה שאדם הולך שולל על ידי זה אפילו כשהוא בטוח לגבי המוות ומת כשהוא משאיר מאחור הכל, העולם משפיל אותו אבל הוא [עדיין] לא מפחד ממנו ומסתמך עליו; אסון גדול הוא לאלה שהולכים שולל, אלה שהעולם מראה להם את מה שהם לא אוהבים לראות ומפריד אותם מהדברים האהובים עליהם [של העולם הזה]. חרטה היא על אותם אנשים שמטרתם היא העולם, שמעשיהם הם חטאים, כמה מושפלים הם יהיו בגלל חטאיהם". התגלות אלוהית באה לנביא משה (עליו השלום): "הו משה! מה הקשר שלך למשכן (עולם) הזה של מדכאים? מקום מגורים זה בוודאי אינו שלך. אל תהפכו אותו למרכז (נקודת מוקד) של המחשבות והדמיונות שלכם. הסר את לבך ממנו והרחיק ממנו את שכלך, שהוא ביתך. עם זאת, אם מישהו יעשה צדק בבית הזה, זה יהיה בית טוב לאדם כזה. אני עומדת על המשמר של המדכאים עד שאני נוקמת [מהם] במדוכאים". במסורת נבואית מסופר כי הנביא מוחמד (עליו השלום) שלח את אבו עבידה אבן אל-ג'ראח (עליו השלום) למסע [לגביית מסים] לבחריין. כשחזר, הביא עמו מעט כסף (בצורת מטבעות זהב וכסף שהיו נפוצים באותה תקופה). חבריו של אנסארי (התושבים המקוריים של מדינה וסביבותיה) שמעו על שובו של אבו עוביידה אבן אל-ג'ראח (שאלוהים ישמח ממנו) וכי הוא החזיר מעט כסף. כולם השתתפו בתפילות שחרית מוקדמות [כפי שנהגו לעשות בכל יום] עם הנביא. כשהוא חזר [הביתה] לאחר התפילה, הם עמדו בדרכו. הנביא מוחמד (עליו השלום) חייך כשראה אותם ואז אמר:

انا اظنكم سمعتم ان ابا عبيدة قدم بشئ' قالوا اجل يا رسول الله! قال: فابشروا
واملوا ما يسركم فوالله ما الفقر اخشى عليكم ولكني اخشى عليكم ان
تنبسط عليكم الدنيا كما بسطت على ما كان قبلكم فتنافسوها كما
تنافسوها فتهلككم كما اهلكتهم

"אני חושב ששמעת שאבו עוביידה הביא משהו". בני לוויה ענו: "כן, שליח האל!" הוא אמר: "יש בשורות משמחות עבורכם שאלוהים הסיר מכם קשיים. אלוהים! אינני חושש שתהפכו לחסרי כל, אך אני חושש שהעולם יתרחב עבורכם [מבחינת הפיכתכם לעשירים ואמידים] כפי שהיה לאנשים לפניכם ושתתחילו להתחרות זה בזה [על רווחי העולם] ושהעולם (הארציות) יהרוס אתכם כפי שהרס אותם". (מסורת זו מסופרת ב *אוספי* חדית' *סאחי בוכארי* וסאחי *מוסלמי* בסמכותו של עמרו בדרי [שאלוהים ישמח ממנו])

ישוע (עליו השלום) אמר: " איש לא יוכל לבנות בניין על גלי הים. גם העולם הוא כמו גלי הים, אל תחשוב עליו כעל משכנך". כמה מחבריו של ישוע (עליו השלום) ביקשו ממנו לתת להם עצה שתגרום להם להיות ראויים לאהבת אלוהים לאחר שפעלו על פיה. הוא ענה: "תפסיק לאהוב את העולם, אלוהים יתחיל לאהוב אותך". אבו דרדא (עליו השלום) סיפר כי הנביא מוחמד (עליו השלום) אמר:

لو تعلمون ما اعلم لضحكتم قليلا ولبكيتم كثيرا ولهانت عليكم الدنيا ولآثرتم الآخرة

"אם היית יודע את מה שאני יודע, היית צוחק פחות ובוכה יותר והעולם היה מצטמצם עבורך והיית מעדיף את העולם הבא". (מסורת זו מסופרת ב *אוספי* חדית' *טירמידי* ואבן *מג'ה*)

לאחר מכן, הוסיף אבו ד'אר (עליו השלום - בן לוויה נבואי שנודע בוויתורו על הארציות) מעצמו: "אילו ידעת את מה שאני יודע, היית יוצא להרים בוכה ובוכה והיית עוזב את כל רכושך והונך ובורח ולא משתמש בהם ללא צורך קיצוני. עם זאת, העולם הבא נעלם מלבבכם ותאוות הבצע לנכסים ונכסים ארציים נוכחת תמיד [בלבבכם]. כל מעשי הצדק שאתם עושים, הם למען העולם והפכתם לאלה שאינם יודעים דבר. חלק מכם גרועים יותר מבקר שלא חושבים קודם כל על ההשלכות לפני שהם עושים מעשים רעים. מה קרה לכם שאתם לא נוהגים באהבה הדדית או בכנות אחד כלפי השני למרות שכולכם מחוברים ליחסי האחווה בדרך לאלוהים (*דין*)? הרוע הפנימי שלכם יצר הבדלים במטרות שלכם וגרם לנתיבים שלכם להיות מופרדים. אם כולכם הייתם מסכימים על צדק, כולכם הייתם אוהבים זה את זה. מה קרה לכם שאתם כנים זה לזה בעניינים ארציים, אך אינכם כנים זה לזה בעניינים הקשורים לעולם הבא. את אלה שאתם אוהבים, אינכם עוזרים להם בעניינים הקשורים לעולם הבא. כל אלה הם סימנים לחולשת האמונה. אם הייתה לך ודאות בטוב וברע של העולם הבא כמו שיש לך את הוודאות של העולם הזה, היית נאבק למען העולם הבא שעוזר לך בטוב בכל העניינים.

אם אתם אומרים שאתם אוהבים את מה שקרוב אליכם (את החיים הארציים) יותר מאשר את מה שרחוק (חיי העולם הבא) מכיוון שהעולם נמצא לנגד עיניכם בעוד שהעולם הבא נסתר מעיניכם, מה שנוכח הוא אהוב ומה שאינו נוכח אינו נאהב; התגובה לכך היא שאנו רואים שאתם עוזבים את הדברים הארציים הקיימים לטובת אותם דברים שעוד יבואו (צפוי) - אתה עובד קשה ודברים שלא נמצאים לפניך אבל יש שביב של תקווה שתשיג אותם, עבורם אתה נושא סוגים שונים של קשיים ודאגות. אתם לא אנשים טובים מכיוון שאין לכם ודאות לגבי מה שמהווה את שלמות האמונה. אם יש לכם ספק לגבי החוק האלוהי שהביא הנביא [מוחמד] (עליו השלום) אז בואו אלינו, נספר לכם ובאור האמונה נראה לכם את המציאות [הרוחנית] שתספק את לבבכם. באלוהים, אינכם אנשים בעלי שכל פגום ולכן אנו מחשיבים אתכם פטורים [מאחריות מוסרית להבחין בין טוב לרע]. בעניינים ארציים, הדעה שלך מוצקה ואם אתה מקבל פיסה קטנה מהעולם, האושר שלך אינו יודע גבולות. כאשר דבר קטן ביותר מהעולם הולך לאיבוד, מצב הצער שלכם שווה לראות - הפנים שלכם הופכות להשתקפות של הלב שלכם והלשון שלכם מבטאת את מה שבליבכם. אתה קורא לזה קשיים. יש ביניכם רבים שנפרדו מדתכם (*דת* או דרך לאלוהים), אך לבכם אינו מתחרט ואינו ניכר על פניכם. יש חוסר רגישות מוזר [בלבבכם]. נראה לי שאלוהים לא מרוצה ממך. כשאתם נפגשים זה עם זה, אתם מכריחים את עצמכם להביע אושר פשוט

בגלל הפחד שאם תהיו גסי רוח, האדם השני יתייחס אליכם באותו האופן. אתה שוכח את התמותה שלך (סוף החיים). אני רוצה שאלוהים יעניק לי הקלה ממך (יפריד אותי ממך) ובמקום זאת, יצטרף אלי לאלה שאני משתוקק לפגוש אותם (כלומר, הנביא מוחמד [עליו השלום], חבריו האצילים ומבקשי האלוהים הכנים בעקבותיהם). אילו הם היו בחיים היום, הם לא היו מקבלים מכם את הדברים האלה. אם יש בכם אלמנט כלשהו של טוב, הסברתי הכול בבהירות. אם אתם רוצים להשיג זאת באמצעות אלוהים, השיטה הזו אינה קשה. אני מבקש את עזרתו של אלוהים בעזרה ועזרה לעצמי ולעצמך".

ישוע (עליו השלום) אמר לתלמידיו: "הסתפקו בעולם קטן בביטחון דתכם, בדיוק כפי שאנשי העולם מתמודדים עם דת קטנה עם ביטחון העולם". עלי (שאלוהים מרוצה ממנו) אמר: "מי שהחדיר שש תכונות בפנימיותו של האדם, לא השאיר אבן על אבן בהשגת גן העדן ושמירה על עצמו מפני [חוסר הסכמתו של אלוהים המתבטא ב] הגיהינום: התכונה הראשונה היא שציית לאלוהים לאחר שהכיר בו, השני הוא שאדם לא ציית לשטן לאחר שהכיר בו, השלישי הוא שאדם הלך בעקבות האמת לאחר שהכיר בה, הרביעי הוא שאדם נמנע משקר לאחר שהכיר בו, החמישי הוא שאדם דחה את הארציות לאחר שהכיר בה, והשישי הוא שאדם חיפש את העולם הבא לאחר שהכיר בה". לוקמן (עליו השלום – החכם בימי דוד הנביא [עליו השלום]), החכם, שנזף בבנו ואמר: "הו בן! העולם הוא כמו ים עמוק שבו אנשים רבים טבעו; סעו דרכו על ספינת יראת האל, הפכו את האמונה לשותפתכם למסע, בטחו באלוהים כמפרש שלכם, אולי תצילו את עצמכם מטביעה בדרך זו, אחרת אינני רואה שום דרך אחרת לשרוד אתכם". אבו סלימאן אל-דראני (עליו השלום) אמר: "מי שמחפש את העולם באהבה, אינו מקבל לפי רצונו, ומי שמחפש את העולם הבא באהבה, מקבל יותר מכוונתו ורצונו, אין לזה סוף ואין גבול". עבדאללה בן מסעוד (שאלוהים ישמח ממנו) אמר: "כל אדם הוא אורח וכל רכוש חומרי ועושר שיש לו הוא נאמנות; האורח יעזוב והנאמנות תחזור לבעליה, שהוא יורש הארץ הזו וכל מה שקיים בה ומחוצה לה]". איברהים בן אדהם (עליו השלום) נשאל על מצבו, והשיב בשני פסוקי השירה הבאים:

نرقع دنيانا بتمزيق ديننا فلا ديننا يبقى ولا ما نرقع
فطوبى لعبد آثر الله ربه وجاد بدنياه لما يتوقع

"אנחנו הורסים את דרכנו לאלוהים (*דת* או אמונה) כדי לבנות את עולמנו, אבל לא הדרך (האמונה) נשארת ולא העולם. בשורות טובות הן לאותם משרתי [אלוהים] שאימצו את [הדרך אלין] ה' והקריבו את חייהם הארציים למען הדבר הצפוי (הגמול האלוהי של העולם הבא)".

עבדאללה בן עבאס אמר: "אלוהים חילק את העולם לשלושה חלקים - חלק אחד למאמין, חלק אחד לצבוע וחלק אחד ללא-מאמין. המאמין לוקח מהעולם הזה הסתמכות (הוראה) לדרך העולם הבא, הצבוע ממקד את תשומת הלב בקישוט החיצוני [של העולם הזה] והלא מאמין משיג הצלחה בעולם [במונחים של הישגים חומריים, כוח, יוקרה ושפע]".

חסן אל-בצרי (שאללה ירחם עליו) כתב [מכתב] ל[ח'ליף] עמר בן עבד אל-עזיז (עליו השלום) ואמר: "העולם הוא יעד במסע [אל הנצח] ואינו מקום לשהות בו [לצמיתות]. אדם הראשון (עליו השלום) נשלח

לעולם כעונש, לכן, הגן על עצמך מפניו (ההונאות והמלכודות שלו). הו מפקד המאמינים! נטישתה (כלומר, הארציות על כל מלכודותיה) היא עצם האספקה של העולם הבא ולבלות בה את החיים עם פחות ונטישת רצונות מיותרים היא עצם השפע [עבור הפרט]. זה הורג כל רגע כל הזמן. מי שמכבד אותה, מושפל ממנה. מי שצובר אותה, נעשה נזקק על ידה. זה כמו רעל שנצרך ללא ידיעתו וגורם לאדם להגיע לחיבוק המוות. חיו את חייכם בעולם הזה כמו מי שמטפל בפצעים שלו. במילים אחרות, הקפידו על כל אמצעי הזהירות והמניעה הנחוצים למטופל במהלך הטיפול מתוך חשש שחוסר זהירות עלול להוביל לחומרת המחלה. חולה צריך לנסות לסבול את המרירות והעוצמה של הרפואה, כדי להימנע מהתמשכות המחלה. הגן על עצמך מפני העולם הלא מתמשך, הלא נאמן, הערמומי והמתעתע הזה. הוא הסתיר הונאה בקישוטו. היא לוכדת אנשים ברשת יופיה ומעוררת בהם את הרצון להשיג אותה, ואז אוהביה נרדפים במערבולת ובקשיים שלה עד שהם מאבדים את הכרתם ומשתייכים אליה לחלוטין, מבלי לדאוג למטרתם הסופית. זה כמו כלה שיופיה מסנוור את המראות, הלבבות משתוקקים לראותה, ומוטרדים להציץ בה, אבל היא שליחה של הסוף הסופי עבור אוהביה. מי שמוצא את קרבתה, ההרס הופך לגורלו. אבוי! עכשיו אנשים לא מפיקים לקחים מהעבר ולא מההווה. גם מי שמכיר באלוהים אינו שומע לעצה הקשורה לעולם. ישנם אוהבי אלוהים רבים שמתגאים כאשר הם מקבלים חלק ממנו והופכים לגיהינום נחושים למרוד [נגד הציוויים האלוהיים], שוכחים את העולם הבא ושקועים בו כל כך, עד שהם אינם יכולים להימנע מטעויות. כשהם חוזרים להכרה, הם חשים בושה והחרטה מושכת את הלב אבל זה הזמן של המוות הקרב - מצד אחד מתמודדים עם עוצמת המוות ומצד שני סובלים את כאב הבושה והחרטה. אדם הנוטה לעולם (ארציות) אינו מסוגל להשיג את מטרתו או לנחם את עצמו (*נאפס*) מכל קושי ומגיע [למולדתו הסופית] ללא כל אספקה והכנה. הו מפקד המאמינים! הגן על עצמך מפניו. כאשר אתה שמח יותר ויותר עם זה, הישאר זהיר במיוחד מכיוון שכאשר אנשים ארציים מסתפקים באושר כלשהו, זה עוטף אותם בקשיים. מי שנשאר מאושר בה, הולך שולל. מי שמרוויח היום יסבול הפסד מחר. התרחבות החיים הארציים מבשרת על סבל והקיום בהם מסתיים בהכחדה. כל אושר שלה מלא צער. המתרחק ממנו, אינו חוזר אליו. מי שחי בה, לא יודע מה יקרה אחר כך ולכן אפשר היה לחכות לזה. האדם מוקף בשתי סכנות בעודו חי כאן - סכנה אחת היא שהברכות יסתלקו, והסכנה השנייה היא קשיים. נניח שאם אלוהים לא היה מודיע לנו על [נזקי העולם] ואם אלוהים לא היה מגלה את המציאות באמצעות דוגמאות, [הנסיבות שעמדו בפניהן] מספיקות כדי להעיר אדם רשלן מתרדמתו. עם זאת, אלוהים לא השאיר אותנו ללא כל עזרה, במקום זאת הוא שלח אליהם תוכחות. הנביא מוחמד (עליו השלום) קיבל את המפתחות לאוצרות העולם; אם הוא היה מקבל אותם, דרגתו לא הייתה פוחתת אך הוא [עדיין] סירב לקבלתם". (מסורת זו מסופרת במכתב זה ובתשובתו על ידי חסן אל-בצרי (שאלוהים ירחם עליו) על ידי *אבן אבי אל-דוניא*)

הגנה מפני נזקי העולם לאחר שהתמכרת אליו

ההגנה מפני נזקי הארציות לאחר הטבילה בה היא לא רק קשה, אלא היא בלתי אפשרית. הנביא מוחמד (עליו השלום) אמר:

انما مثل صاحب الدنيا كالماشى فى الماء هل يستطيع الذى يمشى فى الماء ان لا تبتل قدماه

"דמותו של אדם בעולם הזה דומה לאדם ההולך במים. האם זה אפשרי שמי שהולך במים לא ירטיב את הרגליים?" (מסורת זו מסופרת ב *אוספי* חדית' אבן *אבי אל-דניא וביהאקי* על פי אנס [שאלוהים ירצה ממנו])

לאור מסורת נבואית זו, מתבררת בורותם של אלה שאומרים: "גופנו [רק] מתמכר לתענוגות ארציים אך ליבנו לא, שכן ללבנו אין קשר עם הגופים". זו הונאה שטנית, מפני שאם הם מתרחקים מההנאות האלה, הם נעשים עצובים על הפרידה מהם. ואם התענוגים האלו אינם קשורים ללבם, אז מה פשר הצער הזה. כשם שמשמעות ההליכה במים היא שהרגליים בהכרח יירטבו, כך הפירוש של התענגות על תענוגי העולם הוא שבהכרח הלב יושפע ממנו, והשפעת המזהמים מהתענוגים הללו ודאי תגיע ללב. אלא אם יש בלב אפילו שמץ של מחשבה על העולם הזה, גם אז תישלל ממנו מתיקות עבודת ה'. ישוע (עליו השלום) אמר: " אני אומר לכם את האמת שכשם שאדם חולה אינו נהנה מאוכל, כך גם אדם ארצי אינו טועם את מתיקות עבודת אלוהים. אני גם אומר לכם זאת באמת שכמו שסוס שכבר לא רוכב עליו, נעשה מורד ומזגו נעשה רע, כך גם לב האדם הוא כזה - אם הוא לא מתרכך בזיכרון המוות וקשיי הפולחן, כך נולדים בו קשיחות וקשיות. זה גם נכון שעד שהמכל לא נפרד מהרטיבות ומתייבש, הוא לא מסוגל לאגור דבש, כך גם הלבבות מלאים בחוכמה ובגנוסיס עד שהם נשארים מופרדים מהתאוות ולא מזוהמים בתאוות בצע וקשים בתענוגות".

משל על פינוק בעולם ורשלנות העולם הבא: משל הזנחתם של תושבי העולם כלפי העולם הבא הוא על קבוצת אנשים הנוסעת בספינה המגיעה לאי נידח וקברניט הספינה אומר להם לרדת כדי למלא את צרכיהם. יחד עם זאת, מודיעים להם שלא מתאים להם לשהות במקום זה זמן רב מכיוון שמדובר במקום מסוכן ואם לא ימהרו, הספינה תפליג לעבר יעדה. עכשיו אנשים יורדים על האי ומתפזרים. חלקם חוזרים לספינה מיד לאחר מילוי צרכיהם ומוצאים מקומות רחבים, מתאימים ונחשקים בספינה. יש אנשים שנשארים באי. הם מתפתים על ידי הנוף המרהיב, הפרחים האטרקטיביים, הגנים המרהיבים, שירי הציפורים היפהפיים, האבנים היקרות והמינרלים השייכים לאי. עם זאת, הפחד שהספינה תפליג משם לא מאפשר להם להישאר שם יותר מדי זמן. בחוסר רצון הם חוזרים לספינה, אולם מקומות טובים על הספינה כבר נתפסו והם מוצאים מקומות צרים שאין להם ברירה אלא לתפוס. חלק מהאנשים חזרו; עם זאת, הם אהבו את האבנים היקרות, הפרחים היפים והפירות הטעימים מהאי עד כדי כך שהם לא יכלו לחזור בלעדיהם. הם אספו חלק מהדברים האלה והביאו אותם איתם. החלל בספינה כבר היה צר ולא ניתן היה להכיל את הדברים שהביאו איתם. הם נאלצו לשבת במקומות הצרים שנותרו בספינה עם חפציהם שנאספו מונחים על ראשם. הם המשיכו להתבייש בלבם שהם הביאו איתם את הדברים האלה שלא לצורך. היו אנשים שעיניהם [מבין הנוסעים] הסתנוורו ולבם התלהב והוקסמו מהנופים הצבעוניים המרהיבים והתכשיטים הקודמים של האי, עד שהם שכחו לגמרי מהספינה ונכנסו כל כך עמוק לאי שהם אפילו לא יכלו לשמוע את קולו של רב-החובל [שזימן אותם בחזרה לספינה לפני יציאתה הקרבה]. הם היו כל כך שקועים באכילת פירות, בריח פרחים ובסיורים בגנים השופעים, שגם אם קולו של רב החובל

היה מגיע אליהם, הם עדיין לא היו יכולים לשמוע אותו, או אם היו שומעים אותו, הם לא היו יכולים לשים לב אליו. למרות שהיה להם פחד בליבם מפני החיות האכזריות והבינו שיכולות להיות מצוקות, דאגות וקשיים באי, קוצים שקורעים את הבגדים, עצים שפוצעים את הגוף, זוועות וקולות איומים שירעידו את הלבבות ואם אז ירצו לחזור, הם לא יוכלו לעשות זאת. בעודם נבוכים במחשבות אלה, הם שמעו את קולות האנשים על הספינה. הם מיהרו להעמיס על עצמם מזון ותכשיטים והלכו לעבר הספינה, אבל עד אז הספינה הרימה את העוגן שלה וירדה כדי להפליג הלאה. האנשים הללו עמדו על החוף מאוכזבים ומדוכאים ומתו מפחד ואימה. חלק מהאנשים [שנשארו מאחור] לא יכלו אפילו לשמוע את קריאתו של רב-החובל - חלקם הפכו למזון לבהמות וחלקם מתו משוטטים מודאגים ונבוכים. חלקם איבדו את חייהם בטביעה בביצה וחלקם הוכשו על ידי נחשים.

עכשיו הקשיבו למצבם של נוסעי הספינה. חלק מאלה שעלו על הספינה עם חפצים שנאספו באי, המשיכו לשבת עם חפציהם על ראשיהם. לא היה מספיק מקום בספינה לשבת, נוסף על כך, היה עוד יותר מחסור במקום לדברים מיותרים. המסע היה ארוך. הסוף הסופי של הדברים שהם אספו היה שהפרחים נבלו, הפירות נרקבו, התכשיטים שינו את צבעם, המוחות התחילו להתפוצץ מרוב סירחון, ולא ניתן היה להעלות על הדעת מה לעשות בקשר לזה ואיך לקחת את הדברים האלה איתם בבטחה. כשלא היה אפשר לחשוב על כלום, הם השליכו הכל לאוקיינוס, אבל הסירחון גרם להשפעה כה רבה עד שקשה היה לחזור הביתה. כשהם [סוף סוף] הגיעו הביתה, אנשים רבים חלו במחלה. אותם אנשים שעלו על הספינה באיחור, למרות שהם נשארו מעט מודאגים מחוסר מקום אך עדיין הגיעו הביתה בשלום. אלה שהגיעו בזמן לאונייה ומצאו מקומות נוחים, נשארו שלווים במהלך המסע וחזרו הביתה בשלום. זוהי הדוגמה של בני האדם הארציים שמתמכרים לתענוגות חולפים ועד כמה הם שכחו את המיקוד [ואת מטרת החיים] שלהם ואת מקורותיהם [השמימיים] [שהוא יעדם האמיתי והסופי]. הם אינם מודעים לסופם הסופי ואינם מודעים למה שעתיד לבוא. כמה רעים הם בני האדם שחושבים על עצמם כאינטליגנטים וחכמים לאחר שאספו עושר וסחורות חומריות, על אף שהם לא מבינים שאלה הם הדברים של קישוטים ארציים ואף אחד מהדברים האלה לא יהיה איתם בזמן המוות, במקום זאת הם יהפכו למקור לכאב ולסבל. לפני המוות, הקשיים שנגרמים על ידם, הם לא פחות ממה שהאדם מוטרד כל הזמן מהפחד לאבד אותם והצער על כל מחסור בהם, מאלץ את הלב לבכות מלבד אותם אנשים שנמצאים במקלט ובהגנה של אלוהים. רוב האנשים הם כאלה.

הנביא מוחמד (עליו השלום) אמר לחבריו: "המשל שלי, שלכם ושל העולם הוא המשל של כמה אנשים הנוסעים במדבר. הם הלכו כל כך הרבה שהם לא זכרו אם המרחק שהם עברו הוא יותר [מהמרחק שנותר] או המרחק שנותר לעבור הוא יותר. כל האספקה שלהם [למסע] הסתיימה, ואומץ ליבם התפוגג. ללא אספקה ונסיעה גוברת, הם נשארו במדבר הצחיח והייתה להם ביטחון שהם קרובים למות. לפתע הם ראו גבר בלבוש נאה מתקרב אליהם וטיפות מים מטפטפות משערו. הם חשבו שהאיש הזה בא מאזור פורה והמקום הזה בהחלט קרוב אליהם. כשהתקרב אליהם, הוא שאל על מצבם. הם ענו: 'אתם יכולים לראות את הסבל שאנו סובלים'. האיש שזה עתה הגיע אמר: "אם אקח אותך למים מתוקים ולגנים שופעים, מה תעשה?" הם ענו: 'נשמע לך'. הוא אמר: 'חזקו את הבטחותיכם בשבועה באלוהים [שתעשו כדבריכם]'. הם נשבעו באלוהים שלא ימרו את פיו. כפי שהבטיח, הוא לקח אותם למעיין המים המתוקים והגנים הירוקים השופעים ושהה איתם כמה ימים. לאחר מכן שאל: מה אתה אומר על המשך

המסע? הם שאלו: 'לאן אנחנו הולכים?' אמר לו: 'למים המתוקים מהמים הללו ולגנים הירוקים יותר מהגנים הללו'. רוב האנשים ענו: 'מה שמצאנו כאן, אולי, איננו יכולים למצוא יותר מזה בשום מקום אחר ואת חיי הנוחות שיש לנו כאן, אולי, איננו יכולים למצוא יותר מזה. לכן לא נלך איתך'. היו אנשים שענו: ' האם לא נשבעת באלוהים והבטחת לא להמרות את פי אלוהים? עכשיו קיים את הבטחתך כפי שהוא קיים את הבטחתו הראשונה, הוא יקיים את הבטחתו האחרת". חלק מהאנשים עזבו איתו והשאר נשארו ונשארו מאחור. בבוקר ארבו כוחות האויב - הם הרגו חלק וחלקם הפכו לשבויים". (מסורת זו מסופרת ב *אוספי* חדית' *אבן אבי אל-דוניא, אחמד, בזאז וטבראני* על פי עבדאללה בן עבאס [שאלוהים ירצה ממנו])

انما مثلي و مثلكم و مثل الدنيا كمثل قوم سلكوا مفازة غبراء حتّى اذا لم يدروا ما سلكوا منها اكثر او ما بقي انفدوا الزاد و خسروا الظهر و بقوا بين ظهرا في المفازة ولا زاد ولا حولة فايقنوا بالهلكة فبينما هم كذلك اذ خرج عليهم رجل في حل تقطر راسه فقالوا هنا قريب عهد بريف فلما انتهى اليهم قال: يا هؤلاء فقالوا: يا هنا فقال: علام انتم فقالوا على ماترى فقال! اذائيتم ان هديتكم الى ماء رواء و رياض خضر ما تعملون' قالوا لا نعصيك شيئا؟ قال: عهودكم ومواثيقكم بالله فاعطوه عهودهم و مواثيقهم بالله لا يعصونه شيئا؟ قال: فاوردهم ماء رواء ورياضا خضرا فمكث فيهم ماشاء الله' ثم قال: يا هولاء قالوا! يا هنا قال الرحيل' قالوا! والى اين؟ قال الى ماء ليس كمائكم والى رياض ليست كرياضكم فقال اكثرهم والله ما وجدنا هنا حتّى ظننا ان لن نجده وما نضع بعيش خير من هنا وقالت طائف وهم اقلهم الم تعطوا هنا الرجل عهودكم ومواثيقكم بالله ان لا تعصوه شيئا وقد صدقكم في اول حديثه فو الله ليصدقنكم في آخره فراح فيمن اتبعه و تخلف بقيتهم فبدرهم عدو فاصبحوا بين اسير وقتيل

מסורת נבואית זו מזכירה שתי קבוצות של אנשים. האחד הוא ההולך אחר הציוויים האלוהיים והשני יוצא נגד זה. האיש שבא אליהם הוא הנביא מוחמד (עליו השלום) בכבודו ובעצמו, העולם הוא אותו מדבר צחיח שבו שוכבים אנשי השיירה לאחר שהתעייפו [ממסע ארוך ומפרך], ואותם מעיינות מתוקים וגנים שופעים הם המעיינות והגנים השופעים של העולם הבא.

משל לפינוק בתענוגות ובעיסוקים ארציים וכאב הפרידה מהם: הדמות של אנשים שיש להם עושר ורכוש ארצי היא של מי שבונה בית ומקשט אותו בשפע ואז מזמין אנשים לבוא לבית. אנשים נכנסים בזה אחר זה. כאשר כף רגלו של אחד מהם נכנסת לבית, המארח היה מגיש לאורח מגש זהב עמוס פרחים ובשמים כדי שהאורח יריח אותם ויתקדם הלאה, כשהוא משאיר מאחור את המגש לאדם הבא שנכנס. אבל אם האורח חושב בטעות שהמארח נתן את המגש במתנה לאורח והאורח הוא עכשיו הבעלים של המגש ומפתח קשר של הלב עם המגש ובשמיו. כאשר המגש נלקח מהאורח, האורח מבין שהפרחים והבשמים הוגשו לאחד להנאה בלבד ולא הוצגו כדי להפוך אותו לבעלים שלהם. בשלב זה,

הכאב, הצער והייאוש של האורח ראויים לראות. טעות זו התרחשה מכיוון שהאורח לא היה מודע לנימוסים ולמסורות הללו של המארח. לעומת זאת, נכנס אורח נוסף, שהכיר את מסורת האירוח והנימוסים ולקח את המגש, נהנה ממנו זמן מה, הודה למארח ובעליזות ובלב פתוח החזיר אותו למארח. זהו מצבם של אלה המודעים לדרך הקב"ה העתיקה הזו ביחס לעולם, שהעולם הזה הוא בית הארחה המוקדש לנוסעים [לחיי הנצח] כדי שיוכלו לעשות כאן עצירה [קצרה] ולאסוף מכאן אספקה ליעדם הבא. במילים אחרות, בדיוק כמו שמטייל מנצל בית הארחה (או מוטל), גם הוא מקבל הטבות מהעולם [במסעו ליעדו האמיתי והסופי] ואינו רואה בו (כלומר, בית ההארחה הזה שנקרא העולם) את משכנם הקבוע, וכל כך נקשר אליו ליבו, עד שכאשר מגיע זמן הפרידה, קשה [להיפרד ממנה, להיפרד ממנה ולעזוב]. זוהי הדוגמה של העולם, סבלו ונזקיו. אנו מבקשים עזרה מאלוהים בעניין זה.

המציאות והטבע של העולם עבור האדם

יש לזכור שלא מספיק לדעת את נזקי הארציות עד שידוע אילו צדדים בעולם מזיקים, מאילו עולם יש להימנע ומאילו אין להימנע. מבחינה זו, הכרחי לקבוע כי מכיוון שהוא (ההיבטים המזיקים של העולם) הוא אויבם של מחפשי האמת וגוזל את הדרך אל האמת. וצריך לדעת, שהעולם והעולם הבא הם שני מצבים של הלב שלך, המצב הקרוב והמצב הרחוק. המצב הראשון, כלומר המצב שלפני המוות, נקרא עולם ומצב שני, כלומר המצב שלאחר המוות נקרא העולם הבא. ידוע מכאן, שקודם המיתה, הדברים הקשורים לצורך, לרצון ולתענוג האנושיים, הם עולמו של האדם, והם משלושה סוגים:

סוג ראשון: כולל דברים שיישארו עמך בעולם הבא ופירותיהם יתגלו לך לאחר המוות והם רק שני דברים - דעת ומעשים [טובים, חסידים וצדיקים]. ידע כאן מתייחס להכרת ישותו של אלוהים, תכונותיו ופעולותיו, ומלאכים, ספרים שהתגלו על ידי אלוהים, נביאים ושלטון בשמים ובארץ. מעשים מתייחסים לעבודת אלוהים הנעשית אך ורק למען רצונו הטוב של אלוהים. לפעמים, מלומד נקשר כל כך לידע שהוא הופך לדבר האהוב והמענג ביותר. אדם אינו מעדיף הנאה אחרת על פניו. אדם שוכח לאכול, לשתות, לישון, הכל למען הידע. אדם אינו מתחתן מפני שהתענוג שהוא מוצא בידע אינו יכול להימצא בדברים הללו, אך כאשר אנו מזכירים את הארציות המגונה, איננו סופרים אותה [כדבר ארצי] אלא מונים אותה בין הדברים של העולם הבא. באופן דומה, המתפלל נקשר כל כך לעבודת אלוהים ומוצא בה הנאה כה רבה, שאם ימנעו ממנו לעבוד את אלוהים, זה יהיה אולי העונש הגרוע ביותר עבורו. חכם אחד נהג להתחנן: "הו אלוהים! תן לי את הכוח להתפלל, להשתחוות ולהשתחוות לך גם בקברי". הוא נהג להתחנן לכך מפני שהתפילות הפכו עבורו למקור ספונטני של תענוג [רוחני פנימי]. גם תענוג מסוג זה יכול להיחשב ארצי [יחד עם עולם אחר] כפי שהוא מושג בחיי העולם הזה, אך הוא אינו יכול להיחשב כארציות ראויה לגינוי. בסיפור נבואי מפורסם אחד [באוספי *החדית' נסאי* וחכים על פי אנס (עליו השלום)], הנביא מוחמד (עליו השלום) מנה את התפילות בין שלושת הדברים שהוא אוהב מהעולם הזה. הסיבה לכך היא שניתן להרגיש ולהתבונן בהנאות, ותפילות הן גם חושיות וניתנות לצפייה. התענוג המושג על ידי תנועות ההשתחוות וההשתחוות [לה'] הוא גם תענוג ארצי, אך הוא אינו ארציות ראויה לגינוי, ולכן איננו מתנגדים לו.

סוג שני: כולל סוג הפוך לחלוטין של טעמים ותענוגות שאין להם תועלת והשלכות בעולם הבא, כגון הפקת הנאות מחטאים, הנאה מדברים מותרים שהם יותר ממה שצריך שהם בגדר בזבוז וגאווה. למשל, ערימות של זהב וכסף, סוסים (אמצעי תחבורה שהם גם מקור לגאווה), בהמות, משרתים, ארמונות, בגדים יקרים, מאכלים טעימים וכו'. משרת [אלוהים] שנהנה מהם הוא מהעולם הראוי לגינוי.

סוג שלישי: כולל את ההנאות שאינן ארציות טהורות ואינן שייכות לעולם הבא. במקום זאת, הם עוזרים במעשים הקשורים לעולם הבא, כגון מזון לפי צרכיו, לבוש לפי צרכיו, וזה כולל כל תענוג שהאדם משיג להישרדותו או להשגת הבריאות הדרושה להשגת הידע והמעשים [הדרושים להשגת התכלית האמיתית של החיים וכתוצאה מכך אושר נצחי וניצחון אינסופי]. ההנאות הללו אינן כמו הסוג הראשון, אבל הן עוזרות לסוג הראשון, והופכות לאמצעים להשגתם. לפיכך, אם אדם אוכל כדי שיוכל להמשיך בדעת ובמעשים [טובים] אזי מעשה זה אינו מן העולם הזה ואינו ראוי להיקרא ארצי. אבל אם המניע לאכילה הוא תענוגים ארעיים [בתענוגים קולינריים], אז תענוג זה יהיה תענוג עולמי וימנה בסוג השני.

דברים שנשארים עם האדם לאחר המוות: לאחר המוות, נשארים רק שלושה דברים אצל העבד [של אלוהים] - לב נקי מזיהום מהארציות [והסתבכויות והחזקות ארציות שמנעו ממנו להמריא אל העולם הרוחני], היאחזות ואהבה לזיכרון האלוהי, וטיהור ורפיון. [כולם] אלה מושגים על ידי שפע הזיכרון האלוהי וההתמדה בו, ואהבת ה' מושגת על ידי גנוסיס, וגנוסיס מושגת על ידי התבוננות מתמדת. כל שלוש התכונות הללו הן האמצעי לגאולה ולאושר נצחי עבור האדם לאחר המוות.

טיהור הלב מתאוות העולם הוא מושיע מכיוון שהוא מחסום בין הגמול האלוקי לבין האדם. התקשרות עם אלוהים ואהבה אלוהית הם מפתחות לאושר נצחי. שתי תכונות אלו מעניקות לאדם את התענוג של הראייה והמפגש [עם האהוב], והמזל הגדול הזה מושג מיד לאחר המוות, ומצב זה נשאר עד שהאדם משיג את חזון ה' בגן עדן. הקבר הופך לגן עדן יפהפה ומדוע שלא יהיה זה כאשר ליושב הקבר היה רק אהוב אחד (כלומר, אלוהים)? כאשר אדם כזה היה בעולם, לא ניתן היה לפגוש את האהוב מכיוון שהיו כמה מכשולים. המוות הסיר את המכשולים הללו והאדם השתחרר מכלא העולם הזה - החומה שעמדה כמכשול בין האדם לאהוב, הוסרה. כעת אדם ידרוך בשמחה בעולם הבא בעודו בטוח ובטוח מכל הנזקים והסכנות. מחפש העולם עומד בפני עונש בקבר ומדוע זה לא צריך להיות כך? אהובו של אדם היה רק [חפץ] אחד וזה היה העולם. אותו אהוב נחטף מהאדם וקיר הקבר הפך למכשול בין האדם לבין אהובו (כלומר, העולם). המוות אינו שם הכחדה, אלא המוות גורם להפרדה בין הדברים האהובים והאדם מובא לבית הדין האלוקי. ידוע מכאן שההולך בדרך העולם הבא, הוא זה ששקוע תמיד בזיכרון ובהתבוננות האלוקית, ומקפיד על מעשים המבטלים את התאוות והתאוות הארציות, ומוותר עליהם, וכל אלו אינו אפשרי בלי בריאות, שבתורה מושגת על ידי המזון. בגדים ומגורים [לחיות]. השגת כל אחד מאלה תלויה באמצעים [ארציים] [כגון מסחר או תעסוקה]. לפיכך, מי שמשיג לבוש ומזון ומגורים לפי צרכיו, אינו ראוי להיקרא ארצי, אלא שהעולם יהיה ארץ חקלאית לעולם הבא. אבל אם השיג את הדברים הללו לשם הנאת העצמי [התחתון] או לשם הפקרות, יהיה [אדם] ארצי ויימנה עם המתעניינים בתענוגים ארציים.

סוגי פינוקים בתענוגות ארציים: ישנם שני סוגים של פינוקים בתענוגות ארציים. מי שהפינוק שלו הופך לנושא לעונש אלוהי וזה נקרא התמכרות לדבר שאסור מאלוהים (*חראם*). הסוג השני של המחילה מונע מהפינוק להגיע לדרגות גבוהות של הישגים [וקבלה אלוהית], במקום זאת, הם מערבים אותו בדין וחשבון ממושך [ביום הדין]. שמה של מחילה זו הוא "עניינים מותרים" (*חלאל*). אנשים בעלי חכמה ותבונה פנימית יודעים ששהייה ארוכה לדין וחשבון ממושך היא גם סוג של גמול א-לוהי [על התענגות על תענוגות בחיי העולם הזה, שהם מקום של מילוי צרכים ולא של תאוות; המקום למילוי הרצונות הוא חיי הנצח]. גם אם אין דין וחשבון אלא רק צמצום הדרגות הגבוהות בגן העדן וצער הלב על כך שנשללו ממנו דרגות גבוהות בגלל תאוות ארעיות, נכחדות ונמוכות של העצמי הנמוך, זה כשלעצמו לא פחות מעונש.

אתה יכול להסיק את מצבך הזה [בעולם הבא] ממצבך בעולם הזה. כאשר אתה רואה את בני דורך ואנשים בעלי מעמד שווה מצליחים ומתקדמים [ממך ומאחרים] בכל תחום [של הישגים ועשייה אנושית], אז כמה אתה מרגיש מקופח וכמה הלב דואג שאתה נשאר מאחור [בהשוואה לאחרים שמצליחים ממך],

למרות שאתה יודע שהדרגות והברכות הארציות הללו הן זמניות. הם באים עם חרדות וקשיים מעורבבים בהם. אין להם קביעות וקיום. הרהרו בכך, כאשר אתם כה עצובים ועצובים על כך שלא זכיתם לברכות ארציות, אז מה יהיה מצבכם כאשר בני דורכם יעלו עליכם בשדה העולם הבא ואתם תישארו משוללים מאושר נצחי גדול והצלחה נצחית, שלא ניתן לבטא במילים את תפארתם? המענה לשאלות הנשאלות בעולם הבא כרוך בהשפלה, פחד, סכנה, קושי והמתנה, וכל העניינים הללו מפחיתים את קיום העולם הבא. לפיכך, כאשר הרגיש עומר בן אל-ח'טאב (עליו השלום) צמא [וביקש מים], הוגשה לו מים קרים וממותקים מעורבבים בדבש. הוא המשיך לסובב את הספל בידיו במשך זמן רב [מבלי ללגום ממנו], ואז החזיר אותו למגיש ואמר:

اعزلوا عني حسابها

"הרחיקו אותי מאחריותה [בפני אלוהים ביום הדין]".

התוצאה של זה היא שהמחסור, השפע, המותר והאסור כולם מיותרים. רק הכמות הזו אינה נכללת בכך, המסייעת לאדם ביראת אדוקות, יראת אלוהים ויראת ה'. התרחקות מברכות ארציות היא פרופורציונלית לעוצמת הגנוסיס (*מעריפה*) של האדם. פעם אחת ישוע (עליו השלום) שכב [על האדמה] בכוונה לישון והניח את ראשו על סלע. השטן הופיע בדמות אדם ואמר: "נעשית נוטה לעולם". כששמע זאת, הוא לקח את הסלע [שהשתמש בו כדי להניח את ראשו על האדמה] וזרק אותו [והראה במעשיו לשטן שהוא אפילו לא היה זקוק להרבה כל כך מהעולם]. באופן דומה, הנביא שלמה (עליו השלום), למרות שהיו לו המפתחות לאוצרות הארץ ולשלטון העולם, נהג לאכול לחם שעורים בעצמו ולהאכיל ארוחות טעימות מעולות לאחרים. הוא הכניע ושלט בעצמי הנמוך שלו (*נאפס*) בדרך זו, למרות שזו הייתה משימה מפרכת, מכיוון שהפעלת סבלנות תוך כדי היכולת לקבל ארוחות [מפוארות ומגוונות] היא קושי עז ושאיפה רוחנית, אינה יכולתו של אדם רגיל. זו הסיבה לכך שברכות העולם נמנעו מהנביא מוחמד (עליו השלום) [ברצון האל], לכן הוא היה רעב ימים רבים ברציפות. (מסורת זו סופרה על ידי *החדית'* אוסף את *טירמידי* ואבן *מג'ח* בסמכותו של עבדאללה בן עבאס [שאלוהים יהיה מרוצה ממנו]). לעיתים, בשל עוצמת ייסורי הרעב, נהג לקשור אבנים לבטנו.

הסיבה האמיתית לקשיים ולמצוקות הבלתי פוסקות שעמם מתמודדים נביאים וידידים ומקורבי אלוהים (קדושים) היא שיהיה להם את החלק המקסימלי בעולם הבא וחלקם בעולם הבא לא יפחת בגלל הנאה ארצית כלשהי. זה בדיוק כמו אב אוהב שמונע מבנו לאכול אוכל טעים ומכריח אותו לקבל טיפול רפואי למחלתו. הוא לא עושה זאת מתוך קמצנות או קשי לב, אלא מתוך הכרח על ידי האהבה והחיבה לבנו למען רווחתו האישית. כעת התברר מכך שכל מה שהוא למען אלוהים אינו עולם וכל מה שאינו לשם אלוהים הוא עולם (או ארציות).

מציאות העולם והפינוקים שגורמים לבני האדם לשכוח את עצמם, את בורא היקום, ואת הסוף שלהם כשהם שקועים בהם

צריך לדעת שהעולם הוא שמם של אותם דברים שבני האדם נוכחים ונהנים מהם ושהאדם עוסק בשיפורם. אלה שלושה עניינים. לפעמים זה מרגיש שאחד משלושת הדברים האלה נקרא עולם (ארציות). אלוהים אומר:

إِنَّا جَعَلْنَا مَا عَلَى ٱلْأَرْضِ زِينَةً لَّهَا لِنَبْلُوَهُمْ أَيُّهُمْ أَحْسَنُ عَمَلًا

"עשינו דברים רבים על פני האדמה, כדי לייפות אותה, כדי לבחון את האנשים [לראות] מי עושה מעשים טובים". (קוראן, פרק 18, פסוק 7)

כדור הארץ הוא כמו מיטה, משכן ותחנה (מקום מנוחה זמני) וכל מה שנמצא עליו כולל את הלבוש, המזון וההזדווגות. מכל הדברים שנמצאים על פני האדמה, ניתן לחלק את כולם לשלושת הסוגים הללו: מינרלים, צמחים ויצורים חיים. בני אדם משיגים מזון ותרופות מצמחים, מייצרים כלים וכלים ממינרלים כמו נחושת ופלדה או שומרים אותם כמזומנים כמו מטבעות זהב וכסף שנוצקים מהם או קישוטים העשויים מהם. יצורים חיים הם משני סוגים - בני אדם ובעלי חיים. בעלי חיים נחוצים לבשר, רכיבה וקישוט. בני אדם נחוצים לשירותיהם [לצרכיו של אדם באינספור עניינים, שכן בני אדם תלויים זה בזה בכל דבר], חברות כמו במקרה של בן זוג, או המטרה היא פשוט להטות את ליבם כלפי עצמו - במילים אחרות, התשוקה לתהילה. אלו הם הדברים הנקראים "עולם" (*Dunya*). אלוהים קיבץ את כל אלה בפסוק אחד כדלקמן:

زُيِّنَ لِلنَّاسِ حُبُّ ٱلشَّهَوَٰتِ مِنَ ٱلنِّسَآءِ وَٱلْبَنِينَ وَٱلْقَنَٰطِيرِ ٱلْمُقَنطَرَةِ مِنَ ٱلذَّهَبِ وَٱلْفِضَّةِ وَٱلْخَيْلِ ٱلْمُسَوَّمَةِ وَٱلْأَنْعَٰمِ وَٱلْحَرْثِ ۗ

"אנשים מוצאים את זה נעים באהבה לדברים חביבים מקרב נשים, בנים, אוצרות זהב וכסף, סוסים מסומנים, בהמות ועבודות [של אדמות חקלאיות ומקצועות שונים אחרים שבני אדם עוסקים בהם]". (הקוראן, פרק 3, פסוק 14)

בפסוק זה, נשים ובנים מתייחסים לבני אדם, זהב וכסף מתייחסים למינרלים ותכשיטים, סוסים ובעלי חיים מתייחסים לבעלי חיים ועבודת אדמה מתייחסת לצמחים.

יחסו של העבד לדברים ארציים: לעבד [של אלוהים, כלומר, האדם] יש שני תחומים של [יחסים] לדברים ארציים. תחום ראשון הוא עם הלב, והוא שהאדם אוהב אותם, ומנצל אותם, ומעסיק את מחשבותיו בהשגתם, עד כדי כך שהלב נעשה שבוי שלו, ואח"כ נכנסות לתחום הזה כל אותן תכונות הלב [הבלתי רצויות והשליליות] הקשורות לעולם, כגון גאווה. קמצנות, קנאה, התפארות, אהבת תהילה, דעה רעה על אחרים, עוינות, אהבת שבח, התרברבות ותסביך עליונות. אזור זה נקרא העולם הפנימי. האזור השני נקרא העולם החיצוני שהוא פיזי בטבעו. כלומר, להעסיק את הגוף בשיפור הדברים שמאפשרים לאדם ליהנות. הם כוללים את כל אותם תעשיות ומקצועות שאנשים מעורבים בהם ועסוקים בהם.

בשל שני התחומים הללו ממש – אזור האהבה של הלב [של דברים שונים שתוארו קודם] ואזור הפינוק של הגוף [במקצועות ובתעשיות השונות] – אנשים הזניחו ושכחו את העצמי שלהם (*נאפס*) ואת מטרת חייהם. אם הם יכירו ויכירו את עצמם, את אדונם, ויכירו את הסוד והחוכמה מאחורי בריאת העולם, הם יתחילו להבין שדברים שקראנו להם העולם (בני אדם, מינרלים, בעלי חיים וצמחים) נבראו כמספוא להר הרכיבה שעליו אתם רוכבים, והוא נוסע בדרכו לעולם הבא. הר הרכיבה הזה הוא גופך וגופך אינו יכול לשרוד ללא מזון, מים, בגדים ומגורים. בדיוק כמו שגמל לא יכול להישאר בחיים במסעו *לחאג'* (עלייה לרגל לבית האלוהים הסמלי הקדוש שהוצב על פני האדמה כדי שהאנושות תוכל להפיק ממנו תועלת) ללא דשא, תבואה ומים. בני האדם הזניחו את עצמם ואת תכלית חייהם לאחר שהגיעו לעולם. זה כמו עולה רגל שעוצר בתחנה בדרכו [ליעד הסופי], מאכיל את הגמל בשפע, מטפל בו היטב, רוחץ אותו,

מקשט אותו, אוסף עבורו סוגים שונים של עשב, מסדר לו מים קרים, וכך השיירה מתקדמת ואסיר הגמל הזה נשאר מאחור. עולה הרגל הזה עסוק כל כך בשירות הגמל שלא נותרה ההבנה של מטרת המסע הזה ולא נותרה ההבנה כיצד ימשיכו במסע כאשר השיירה תתקדם ותשאיר אותו מאחור ושהג'ונגל מלא הזוועה הזה יהפוך לקברו. חיות פרא לא יחוסו על אף אחד או על הגמל שלו. עולה רגל אינטליגנטי שומר רק את מטרתו בטווח ראייה וכמות השירות שהוא מספק לגמל תהיה [רק בכמות הדרושה כדי לשמור על הגמל ו]להיות חלק מאותה מטרה ואמצעי להשגת מטרה זו. אדם יהיה עסוק בהגשת הר הרכיבה רק במידה שכוחו נשאר ומסוגל להביא את הרוכב ליעד הסופי. כך גם מצבו של הנוסע האינטליגנטי החוצה את נתיב העולם הבא. אחד ישרת את הגוף רק במידה הדרושה. כשם שאינו הולך לשירותים שלא לצורך, כך אינו עובד את הגוף שלא לצורך. לדעתי, אין הבדל בין להכניס אוכל לקיבה לבין להוציא אותו משם. שניהם צרכים של הגוף. כשם שאין מוציאים מזון מהגוף שלא לצורך, כך אין להכניס אותו שלא לצורך. הדבר שמרחיק את האדם מאלוהים ומיום הדין הוא הקיבה. זה בגלל שאוכל חשוב יותר. העניין הקשור לבגדים ומגורים אינו כה קשה בהשוואה לזה של הקיבה. אפשר לחיות בלי בגדים תחת כיפת השמיים, אבל לא יכול להישאר רעב וצמא.

אם אנשים יכירו את הסיבה לצורך בדברים האלה, הם יסתפקו רק בסכום הדרוש (ההכרחי). אותם אנשים ששקועים בעיסוקים ארציים, עושים זאת מפני שהם לא מכירים את המציאות והחוכמה של העולם. הם היו לכודים כל כך בהתחייבויות ארציות שהם שכחו את המטרות [האמיתיות] שלהם וזכרו רק את העבודות שהם עוסקים בהן. כעת יינתן הסבר על עיסוקים ארציים ומדוע אנשים מרגישים צורך בהם וכיצד הם שוכחים את מטרת חייהם על ידי עיסוק בהם.

שלושה צרכים אנושיים: מעורבות ארצית כוללת את כל אותם תעשיות ומקצועות שאנשים עסוקים בהם. הסיבה לריבוי העיסוקים הללו היא שהאדם זקוק לשלושה דברים: מזון, בגדים ומגורים. מזון נועד להישאר בחיים, בגדים להפיג חום וקור, ומגורים כדי להגן מפני חום, קור, גשם ולשמור על בטיחות האישה, הילדים והרכוש. הקב"ה, המרומם, לא ברא משלושת הדברים האלה שום דבר שאין לו שום קשר לתעשיות או למקצועות כלשהם. מצד שני, זה לא אותו דבר עבור בעלי חיים. לדוגמא, הם אוכלים דשא והם לא צריכים לבשל, חום וקור לא משפיעים על גופם, לכן הם לא צריכים בגדים ומגורים. בגדיהם הם עורם ושיערם, ומגוריהם הם ג'ונגלים ומדבריות. הם יכולים לחיות את חייהם תחת כיפת השמיים. האדם אינו כזה, שכן אדם זקוק לחמישה תעשיות ומקצועות בסיסיים לצרכי החיים: חקלאות, מרעה, ציד, אריגה ובנייה. בנייה היא לבניית בית, אריגה ועניינים נלווים לבגדים, מרעה לרכיבה על גבעות ולהשגת בשר [מבעלי חיים], חקלאות ועיבוד למאכל, וציד פירושו השגת מה שאלוהים ברא מבחינת ציד [כמו דגים ובעלי חיים], מינרלים, דשא, עץ, משאבי טבע וכו'.

חלוקת עיסוקים: חקלאי מייצר יבולים, רועה צאן מגן ומגדל בעלי חיים, צייד (או חוקר ולקט משאבי טבע) משיג דברים שקיימים באופן טבעי מבלי שצריך לעשות דבר כדי ליצור אותם. יש הרבה תעשיות ומיומנויות שכלולות בזה וכל אחת מהן צריכה את הכלים שלה. הכלים האלה עשויים מצמחים (עץ) או ממינרלים (כמו ברזל ונחושת) או מפרווה של חיות. זה בתורו דורש שלוש תעשיות: אומנות, ברזל ועבודות עור. כל העיסוקים הללו קשורים לייצור כלים. אלה הם הכישורים והמקצועות הבסיסיים [וכל האחרים נבעו מעיסוקים בסיסיים אלה].

בריאת בני אדם וקיום קולקטיבי: האדם נברא בצורה כזו שאדם אינו יכול לחיות את חייו לבד ונאלץ לקיים קיום קולקטיבי עם אנשים אחרים מסוגו. יש לכך שתי סיבות. סיבה אחת היא שלמען הישרדותו של המין האנושי, האדם זקוק לקידום המין האנושי, מה שלא יכול להתרחש ללא איחוד של גבר ואישה בחיי נישואין. הסיבה הב' היא, שהאדם אינו מסוגל לעשות את כל העבודות בעצמו. אכילה, שתייה, הלבשה, גידול ילדים ועניינים אחרים כאלה, גורמים לאדם להבין את הצורך בשיתוף פעולה עם אחרים. ילדים נולדים מתוך מערכת היחסים בין גבר לאישה ואדם יחיד אינו יכול למלא את כל האחריות לבדו,

החל מגידול ועד אספקת המזון והלבוש שלהם. יתר על כן, לא מספיק קיום קולקטיבי עם בן זוג וילדים, אלא לחיות את החיים, חשוב שיהיו הרבה אנשים כדי שכל אדם יאמץ עיסוק אחר. אדם אחד לא יכול לעשות את כל העבודות הקשורות לחקלאות מכיוון שהחקלאות דורשת כלים שלא ניתן לבנות ללא עובד ברזל ואומן. על מנת להכין אוכל מהיבול, יש צורך במישהו לטחון את הגרגירים ואופה לאפיית לחם. וכן אין אדם יכול לייצר בגדים לבד, כי קודם כל צריך לגדל כותנה ואחר כך לבנות כלים לאריגה ותפירה. הכלים רבים מדי, ואדם אחד לבדו אינו יכול להכין את כל הכלים הללו בעצמו. כמו כן, לא יתכן שאדם יחיה לבד, במקום זאת, הקיום הקולקטיבי הוא הכרחי. אם הקולקטיב הזה נמצא במדבר או באדמה חשופה תחת כיפת השמיים, אז הם יסבלו מחום, קור וגשם. הם יכעסו על ידי גנבים ושודדים. לכן היה צורך לבנות בתים ולכל משפחה יש בית משלה שבו היא מבלה את חייה בבטחה עם רכושה, מגנה על עצמה מפני חום, קור וגשם ושומרת על אמצעי הפרנסה שלה. מכיוון שגנבים ושודדים יכולים לפרוץ לבתים מוצקים ולהטריד את תושביהם, לבזוז את רכושם ואת אמצעיהם [לפרנסה], התעורר הצורך לבנות חומות גבוהות סביב הבתים. צורך זה היווה את הבסיס לערים ויישובים. ואז, כשאנשים נפגשו בבתים ובערים וניהלו עסקאות הדדיות, זה גרם לסכסוכים הדדיים ביניהם. באופן דומה, גם הבדלים הדדיים נולדו [מתוך החיים הקולקטיביים הללו]. הבעל אחראי על אשתו והאב אחראי על צאצאיו, שכן הצאצאים חלשים וזקוקים לתמיכת הוריהם כדי לחיות את חייהם. אחריות ואפוטרופסות מביאות לקונפליקטים ומחלוקות, לעומת זאת, אפוטרופסות על בעלי חיים אינה גורמת למחלוקות כי אין להם אפילו כוח להתווכח ולהתנגד למרות שנעשה נגדם עושק. מצד שני, אישה הייתה מתווכחת עם בעלה ומתקוממת כנגדה אם נעשה לה עוול. ילדים בסופו של דבר מתווכחים עם הוריהם. זהו מצב הבית (או בתוך המשפחה). לאנשים בעיר יש עסקאות הדדיות וכתוצאה מכך הם מתמודדים עם חילוקי דעות וקונפליקטים. אם הם יישארו לבד, הם יהרגו אחד את השני על ידי ריב בינם לבין עצמם. כך גם עם רועי צאן וחקלאים. אם הם ייהנו ממשאבי מרעה, אדמות חקלאיות, נחלים ובארות ומטרותיהם לא יתגשמו מהם, ודאי יתעוררו ביניהם חילוקי דעות הדדיים. ישנם אנשים שבגלל חולשה, מחלה, זקנה או סיבות אחרות, אינם מסוגלים לחקלאות או לעבוד בתעשייה. אם אנשים אלה יישארו חסרי אונים, הם יתבזבזו (או ייהרסו). אם האחריות לדאוג להם מוטלת על כולם, היא לא תפתור את העניין או אם תוטל על אדם אחד בלבד, מדוע שאדם יישא באחריות הזו [לבדו]. בגלל הסיבות והמכשולים הללו, נולדו תעשיות רבות אחרות. אחד מהם הוא מיומנות המדידות ובאמצעותה ניתן למדוד את כמות האדמה. מקצוע אכיפת החוק נולד מכיוון שבזמן סכסוכים, ניתן להעריך את הדברים בצורה נכונה כך שכל בעלים חוקי יוכל לקבל את זכויותיו. הבקיאים במקצוע זה, שומרים על הערים בנשקם ומגנים על יושבי הערים מפני גנבים ואויביהם. מיומנות אחת היא מינהל וממשל ובעזרתה נפתרות הסכסוכים ההדדיים של תושבי העיר. מיומנות אחת כזו היא החוק האלוהי (פיקה), כלומר היכרות עם אותם ציוויים וחוקים אלוקיים המשמשים להנחלת משמעת בחיי הנבראים ולהכיר לאנשים את גבולות ה' כדי שיישארו בגבולות החוק האלוקי בכל העניינים ולא יכנסו למחלוקות. מיומנויות אלה קשורות לניהול העיר ולא ניתן להכחיש את נחיצותן. רק אותם אנשים ספציפיים יכולים להיות עסוקים במיומנויות אלה שיש להם איכויות של ידע, הבחנה, הדרכה ותכונות אחרות כאלה.

ברור שאם האנשים האלה יהיו מעורבים במיומנויות ובמקצועות האלה, הם לא יוכלו לעשות שום דבר אחר. הם צריכים להתפרנס ותושבי העיר זקוקים להם [לניהול]. אם נניח, כל האנשים בעיר ייכנסו למלחמה, כל התעשיות יוקפאו. כמו כן, אם כל החיילים יעסקו בתעשיות ובמקצועות כדי להתפרנס, הערים (והמדינות) יהפכו לבלתי בטוחות [בשל היעדר הגנה מפני צבאות פולשים] וחיי התושבים יהיו בסכנה כל הזמן. לכן התעורר הצורך להוציא כספים לפרנסתם ולפרנסתם של אנשים כאלה, ממקורות שאינם בבעלות אדם מסוים (כספי ציבור המשמשים לטובת הציבור). תושבי העיר יצטרכו לעזור להם עם המשאבים שלהם כדי שיוכלו לסייע בהגנה על העיר. זה העלה את הצורך במסים. צרכים רבים אחרים נבעו מעניינים הקשורים למיסים. לדוגמה, היה צורך במישהו שימנה מיסים בצורה הוגנת על מטפחים ואנשים עשירים. יחד עם זאת, היה צורך בגובה מסים וגזבר כדי לשמור על המסים שנגבו. גם

מפיץ מס היה בלתי נמנע. כל הצרכים הללו הביאו להאצלת אחריות לאנשים מוסמכים. היה צורך במנהיג שפועל בצדק בגביית מיסים, בחלוקתם [לטובת הציבור], בשימוש בחיילים במקרה של מלחמה, במתן נשק להגנה, במינוי מנהיג לצבא, במינוי אינספור אנשים לניהול ענייני המדינה. כל האנשים הללו (הממונים על משרות ציבוריות) זקוקים למשכורות מכיוון שהם אינם יכולים לאמץ עיסוקים אחרים תוך מילוי חובותיהם הציבוריות. כל המאמצים הללו [הקשורים לאדמיניסטרציה] דורשים משאבים שניתן להשיג באמצעים כמו מיסים.

הרהר בזה! הצורך במזון, בגדים ומקום מגורים הוליד כל כך הרבה צרכים אחרים. כזה הוא מצבם של כל שאר ענייני העולם. אם דלת אחת נפתחת, היא גורמת לדלתות רבות אחרות להיפתח באופן אוטומטי ושרשרת אירועים זו אינה מסתיימת כאילו העולם הוא כבור שאין לו גבול. כאשר אדם נופל לתעלה אחת בעולם הזה ואינו מסוגל לצאת ממנה, הוא נופל לתעלה שנייה ומשם לשלישית. אלו הן כמה דוגמאות למעורבות של יצירות, מאמצים [מגוונים] ומאבקים כלכליים. אנשים עסוקים בפעילויות אלה יומם ולילה. כל אדם אובססיבי להרוויח כסף והפך אותו למטרת חייו. האדם שקוע כל כך בפעילויותיו [ובעיסוקיו הארציים השונים] עד שלא נותר לו שום תחושה לגבי קיומו או מימוש מטרת חייו [האמיתית] או התחשבות בחיים שלאחר המוות. כל בני האדם נאבקים ללא הרף למען העולם ומסתובבים נבוכים [במאבק הזה כדי ששכחו את נשמתם]. הבוץ מהעיסוקים הארציים הפך לכה דומיננטי על האינטלקט החלש והמוח הלא מושלם שלהם, שאפילו מחשבותיהם לא נחסכו מהמהומה והשחיתות!

סוגי אנשים השקועים בארציות: לאנשים השקועים בעולם אין את אותן מחשבות ואין להם מטרה משותפת. לחלק מהאנשים יש נקודת מבט אחת, לאחרים יש נקודת מבט אחרת. עיניה של קבוצה כזו של בני אדם מכוסות בצעיפים עבים של חוסר תשומת לב ובורות, עד כדי כך שלעיניהם (התובנות) לא נותרה כל יכולת להעיף מבט אל סופם הסופי. אומרים שיש לנו רק כמה ימי חיים (פרק זמן קצר) לחיות בעולם, לכן אנחנו צריכים לעבוד קשה כדי שנוכל להרוויח את המזון שלנו, לאכול ולצבור כוח מאכילה כדי שנוכל שוב להרוויח מזון. במילים אחרות, הם אוכלים כדי להרוויח. זו נקודת המבט של מטפחים, אנשי מקצוע ואלה שאין להם [הרבה] נוחות ארצית זמינה ואין להם מעמד (הרבה תרגול) בדת. הם עובדים קשה מאוד במהלך היום כדי שיוכלו לאכול לשובע בלילה והם אוכלים בלילה כדי שיוכלו לעבוד קשה במהלך היום. זה מסע כזה ומעגל שיסתיים רק במוות.

יש אנשים שטוענים שהם יודעים את מטרת יצירתם. הם אומרים שמטרת החוק האלוהי אינה לגרום לבני האדם לעשות מעשים [צדיקים] ושהם אינם נהנים מתענוגות העולם הזה, אלא ששיאו של ההישג האנושי (*סעדה*) הוא שבני האדם ימלאו את תאוות הבטן והאיברים הפרטיים. אנשים אלה גם הזניחו את עצמם (*נאפס*) והם כל כך שקועים בתענוגות גשמיים ובמאכלים טעימים עד ששום דבר [אחר] לא נזכר. הם התחילו לחיות את חייהם כמו בעלי חיים ונוסף על כך הם טוענים שתאוות (הנאות ותענוגות גשמיים) הן המטרה האמיתית [של החיים]. כאלה הם האנשים שאינם שמים לב לזיכרון האלוקי ולמחשבת העולם הבא.

יש אנשים שהאמינו ששיאו האמיתי של ההישג האנושי (*סעדה*) הוא שפע העושר והאוצרות. לפיכך, הם הרסו את שנת הלילה ואת שלוותם במהלך היום באיסוף רכוש חומרי [ועושר] על ידי יציאה למסעות ארוכים וסבלו כל קושי בדרך, עשו כל דבר למען העושר ללא קשר למידת הקושי וההשפלה. הם ממשיכים לעסוק רק בלהרוויח ולצבור עד כדי כך שהם אפילו לא אהבו לאכול יותר מהכמות [המינימלית] הדרושה, שכן קמצנותם לא אפשרה להם להוציא דבר ולגרום לירידה בהונם. כאילו צבירת העושר הפכה למקור ההנאה עבורם, ועד נשימת חייהם האחרונה הם היו שקועים בתענוג הזה עד שבא המוות וכל האוצר הזה נשאר קבור באדמה [או בכל מקום שבו הם אחסנו אותו בסתר] או הגיע לידיהם של אנשים אחרים שהוציאו את כולם בדרך של תאווה ותענוגות. הם עצמם לא השיגו דבר [מתוך מאמציהם

הבלתי נלאים] מלבד קשיים, התוצאות בעולם הבא היו בנוסף לכך, הנאה הושגה רק על ידי אנשים אחרים שהרוויחו ממאמציהם. זה מפתיע שאנשים רואים איך קמצנים [ואגרנים] מגיעים בסופו של דבר אבל [עדיין] לא אכפת להם.

היו אנשים שסברו ששיאו האמיתי של ההישג האנושי (*סעדה*) הוא שיש לשבח אותם [ולהשיג תהילה רבה] ושכל אדם צריך להתפעל משמותיהם היפות ומהופעתם החיצונית ללא רבב, אלגנטית ומקושטת. אנשים כאלה גם עסוקים יומם ולילה בלהרוויח כסף, אך הם מגבילים את עצמם באכילה ושתייה (מזון) ומוציאים את כל כספם על רכישת בגדים טובים ותחבורה טובה. הם מאירים את דלתות הבית ואת הקירות החיצוניים בצבעים [יפים] כדי לסנוור את העיניים כדי שאנשים שמסתכלים עליהם יתחילו לחשוב שבעל הבית כל כך עשיר. שבח זה הוא עצם ההנאה והשיכרון שלהם, ועבור התענוג הזה הם מרוויחים יומם ולילה מבלי לחשוב היכן מוציאים את כספם שהרוויחו בעמל רב.

היו אנשים שחשבו ששיאו האמיתי של ההישג האנושי (*סעדה*) הוא בהשגת תהילה ומעמד שכולם מכבדים ומשתחווים להם בענווה ובכבוד והופכים לצייתנים. על מנת לזכות בחסידים של אנשים, היה צורך במעמד (מעמד חברתי גבוה וכוח) ויוקרה (תהילה). לכן, הם התחילו לשאוף להשיג תפקיד בממשלה כדי להיות בעמדה לקבל החלטות שייושמו. לשלוט בכמה אנשים ולקבל את צייתנותם היא מטרתם. הדבר הזה נוכח אצל רוב האנשים שחסרי תשומת לב לכך שהם מחשיבים את חסידיהם של בני האדם ככול דבר, וצייתנותם (או חסידותיהם בכל עניין) גרמו להם להתעלם מצייתנותו של אלוהים, עבודתו ודמיונם של העולם הבא.

אלה סוגים מסוימים של אנשים [ששקועים בארציות]. מלבדם, יש עוד כמה כתות (קבוצות של אנשים) שמספרן יותר משבעים. כל הקבוצות הללו מוטעות במהותן, והן מטעות אחרים מדרך האמת. הסיבה האמיתית לנטייתם להטעיה זו היא שבחיי העולם הזה, הם רוצים אוכל טוב, בגדים טובים ובית טוב. אין להכחיש את הצורך באוכל, בבגדים ובבית, אך יש לראות גם כמה מכל אחד משלושת [הדברים] מספיק [לצרכיו האמיתיים]. הצורך והרצון ליותר מהכמות הדרושה דחפו והניעו אותם כל כך עד שהעולם הפך לתכלית החיים היחידה שלהם והם רצו לעבר מטרה זו בדרך כזו שהם שכחו את הסוף הסופי שלהם. אותם אנשים שמבינים את הצורך באמצעי החיים - מזון, בגדים ומגורים ומכירים את מטרתם האמיתית, אינם שקועים בשום עבודה [באופן כזה] עד שהם מזניחים את מטרת יצירתם. לא משנה מה העבודה שהם עושים, יש להם את הידע על מטרתה ואת חלקם בכך. ברור שמטרת המאבק הכלכלי היא להגן על הגוף באמצעות מזון וביגוד כדי שהגוף לא ימות, ולמטרת ה"פולחן" שלשמה הוא נוצר. אנשים שמקבלים חלק קטן יותר מחלקם בעולם, [מסוגלים] להיות אדישים לעיסוקים ארציים כדי להפנות את תשומת ליבם לעולם הבא. על ליבם, ההתבוננות בזיכרון האלוקי ובמותם [בדמות מותם הבלתי נמנע] שולטת ובכל רגע הם מוכנים לחיים הבאים. אותם אנשים החורגים מגבולות הצורך (ההכרח), מעשיהם ומאמציהם הארציים אינם מאפשרים להם לחיות בשלום. עיסוק אחד [ארצי] מוליד את השני ושרשרת [ההתקשרויות] הזו הופכת לבלתי נגמרת. העיסוקים המופרזים [הארציים] מגבירים את הדאגות וכולאים את הלב והמוח בחרדות. אדם כזה שלבו תמיד מתמכר לעולם ודעתו מאפילה עליו, כיצד יכול אדם כזה בכלל לזכור את אלוהים? כזה הוא מצבם של אלה השקועים בעולם.

בני האדם שתופסים את המציאות הזו נמנעים מהארציות, אך השטן מקנא בהם ומטעה אותם אפילו בהימנעותם. לפיכך, קבוצות רבות נוצרו מאנשים הנמנעים מהארציות. קבוצה אחת חשבה שהעולם הוא המקום לעבודה קשה ולקשיים והעולם הבא הוא משכן האושר הנצחי וההצלחה האינסופית (*סעדה*). לכן, כל מי שהגיע לעולם הבא [בהצלחה], אימץ אושר נצחי והצלחה אינסופית, בין אם הוא ביצע את עבודת ה' (*עבדה*) ובין אם לאו בעולם הזה. מסיבה זו, הם הבינו שהדרך הנכונה היא שכדי להיפטר מסבל העולם, על בני האדם להשמיד את עצמם. לפיכך, קבוצה של אנשים נופלת לאש כדי לחבק את המוות וחושבת שבכך הם נפטרים מסבל וצער ארציים. קבוצה אחת של אנשים חושבת שאין טעם

לקחת את החיים של עצמך, במקום זאת יש צורך למגר את התכונות האנושיות (הטבע). שיאו של ההישג האנושי (*סעדה*) של העולם הבא הוא בהפרדה מוחלטת של הכעס והתאווה מהעצמי (*נאפס*). קבוצה זו ניהלה מאבק רוחני עז כדי לחסל את הטבע האנושי שלהם. היו אנשים שהיו כל כך קשים עם עצמם שהם מתו במהלך מאבקם הרוחני וחלקם איבדו את דעתם וחושיהם וחלו ולא יכלו עוד להמשיך במאבקם הרוחני. היו אנשים, כשראו שהם לא מצליחים לעקור את הטבע האנושי שלהם למרות המאבק הרוחני, התחילו לחשוב שאי אפשר לפעול על פי החוק האלוקי (ציוויים על לימודי מוסר, מוסר ורוח) ושהחוק האלוקי הוא רק הונאה ואין לו בסיס. כתוצאה מכך, הם הלכו בדרך של חוסר דתיות ודחיית האל. קבוצה אחת סברה שכל הפולחן נעשה לשם ה' שאינו זקוק להם, שכן לא אי-ציות של החוטא מפחית מגדולתו הא-לוהית ולא עבודת הצדיק מגדילה את גדולתו וקדושתו. [כתוצאה משמירה על אמונה מוטעית זו] הם חזרו לתאוותיהם והחלו לצעוד בדרך של הכרזה על כל דבר כלגיטימי [ללא קשר לטוב או לרע, מוסרי או לא מוסרי, מוסרי או לא מוסרי, צודק או רע]. הם הפכו את החוק האלוהי ואת ציווייו והסתבכו בהשערה המושחתת הזו שהתייחסות לכל דבר כלגיטימי [ומשחק הוגן] היא הוכחה לבהירות ולצלילות של אמונתם באחדות האלוהית (*תוחיד*) מכיוון שאמונתם היא שאלוהים אינו זקוק לעבודת עבדיו (בני האדם). קבוצה אחת האמינה שמטרת עבודת ה' היא חתירה רוחנית כדי שהעבד יוכל להגיע לגנוסיס האלוהי באמצעות השתדלות בעבודת האל. השגת הגנוסיס מסמלת שהמטרה הושגה ואין עוד צורך במאמץ רוחני נוסף. בדרך זו, אנשים אלה עזבו את המאבק הרוחני והפולחן והחלו לטעון שהגנוסיס של אלוהים שחרר אותם מגבולות השאיפות - רק הדיוטות מחויבים לדבוק בהוראות החוק האלוהי. יש אינספור קבוצות מוטעות של אנשים כאלה והאמונות השגויות שלהם כל כך רבות שקשה להעלות אותן על הכתב. מבין הקבוצות הללו, הקבוצה היחידה שתשיג ישועה היא זו שתנהג בשיטת הנביא מוחמד (עליו השלום) וחבריו האצילים (שאלוהים ישמח מכולם), כלומר הם לא יעזבו את העולם לגמרי ולא יעקרו את התאוות (המילה כאן היא במובן של "טבע האדם") - הם ייקחו מהעולם [רק חלק נחוץ שיהפוך להסתמכות או לאספקה (צרכים בסיסיים שאדם לוקח במסע) בנתיב העולם הבא, וישאיר את אותן תאוות שאינן נכללות בגבולות הדבקות בחוק האלוהי.

מאמין בעל אמונות נכונות לא צריך ללכת אחרי כל תאווה ולא לעזוב כל תאווה, במקום זאת, צריך לאמץ דרך של מתינות. כלומר, אין לעזוב את כל העולם ולהשיג את כל העולם, אלא להבין את תכליתו של כל מה שברא הקב"ה ולשמור על תכלית זו. למשל, יש לקחת את כמות המזון הדרושה כדי לצבור כוח לעבודת ה' (מכלול העבודה אינו מצטמצם לתפילה ולזכירה אלוקית, אלא כל מעשה גשמי ככל שיהיה, כולל פרנסה ופנאי, הנעשה לשם ה' ולהתקדמות בדרך המובילה אליו). הוא מעשה של עבודת ה'), להשיג את הבית הרב שיכול להגן על האדם מפני גנבים ומזג אוויר חם וקר, את הבגדים הרבים שיכולים לכסות את הגוף ולהגן על האדם במזג אוויר משתנה, כך שכאשר הלב משתחרר מאחריות גופנית, הוא מסוגל להתמקד באלוהים ולעסוק בזיכרון ובהתבוננות אלוהיים. תוך שמירה קפדנית על תאוותיו (תאוות ושאיפות חומריות) כדי שלא יחרגו מגבולות הצדק ויראת ה'. כל העניינים הללו מגיעים לידיעת האדם על ידי הליכה אחר הקבוצה הגואלת שהולכת בדרכם של בני הלוויה האצילים (שאלוהים יהיה מרוצה מכולם) כפי שלפי הנביא מוחמד (עליו השלום) נמצאים בדרכו ואלה ההולכים בדרכם של חבריו. אנשים אלה צעדו בנתיב המתינות והיו הלכים של הדרך הברורה והמוארת הזו שתוארו בפירוט באמור לעיל. הם נהגו להשיג את העולם לא למען העולם, אלא למען הדרך לאלוהים (*ד'ין*), הם לא אימצו אורח חיים נזירי ולא התעלמו מצרכי העולם. בענייניהם לא היה עודף ולא מחסור, אלא היה זה דרך [של מתינות הימנעות מכל קצוות] באמצע בין מיעוט לעודף, כפי שהמתינות חביבה על ה'.

פרק 7 - פגעי הקמצנות ואהבת הרכוש החומרי

ספרו השביעי של ע'זאלי בכרך השלישי או ברבע של *יצירת המופת שלו "חיא אל-עולום א-דין*" או "תחיית הידע של הדרך אל האל" עוסק בשני מכשולים נוספים בדרך הרוחנית – שניהם מונעים על ידי תאוות בצע, קמצנות, אהבה והיאחזות ברכוש חומרי. השקפה מטריאליסטית על החיים פוגעת בנדיבות לטובת הכלל של הקהילה הרחבה יותר שהאדם חלק ממנה, ומטפחת תאוות בצע שמובילה לגזל זכויות לגיטימיות של אחרים. קידום אנוכיות, המונעת על ידי תאוות בצע וחומרנות, הופך יחידים, חברות וקהילות לחסינים מפני סבלם של אלה הנמצאים בקצה התחתון של הסדר החברתי ובתורו גורם לקונפליקטים, מחלוקות ופילוג בין בעלי הון לחסרים. ע'זאלי מאבחן את שתי המחלות הללו, מנתח את השלכותיהן השליליות על הדרך הרוחנית וקובע את התרופה שלהן המשחררת את האדם לחיפוש חופשי אחר מצוינות רוחנית פנימית. תוכן ספרו של ע'זאלי מובא כאן בתמציתיות כדלקמן:

ניסיונות ומצוקות של חיי העולם: יש לדעת שהניסיונות והצרות של העולם הם די נרחבים עם ענף אחר ענף והם רבים מספור. הגדול שבהם הוא רכוש חומרי ואף אדם לא יכול להתעלם ממנו ואם הוא מושג, ההגנה מפני נזקיו קשה מאוד. קיפוח ממנה הוא עוני שיכול לפעמים להוביל את האדם לכפירה (*כפר*) ולהיות עשיר הוא גורם למרד [נגד ציווי אלוקי] שאינו מביא לשום דבר מלבד הפסד. התוצאה היא שלעושר יש גם יתרונות וגם נזקים. יתרונותיה הם בין התכונות הגואלות ונזקיה הם בין התכונות הפנימיות ההרסניות. לעושר יש שני היבטים - הטוב והרע. כל כך קשה להבחין בין השניים, שרק מלומדים מושרשים היטב בידע ובעלי תובנות עמוקות על הדרך אל ה' (*ד'ין*) יכולים לעשות זאת, בניגוד לאלו שהם מלומדים רגילים ואליטה דתית מוכת רמאות. לכן, חובה להזכיר את הנזקים של העושר והרכוש החומרי בנפרד מכיוון שמה שהוסבר בפרק האחרון היה קשור לגשמיות ולא ספציפית לעושר. כל תענוג חולף וחולף נקרא "עולם". מבחינה זו, עושר הוא גם מרכיב של העולם, עושר לבדו אינו נקרא "עולם". מרכיב אחד של העולם הוא תהילה ויוקרה, מרכיב אחד הוא תאוות הבטן והאיברים הפרטיים, מרכיב אחד הוא להכניע את הכעס, מרכיב אחד הוא קנאה, מרכיב אחד הוא יהירות והדר. יש הרבה מרכיבים וחלקים כאלה שבני אדם שואבים מהם הנאה.

ניסיונות של עושר: בספר זה, רק רכוש חומרי [ועושר] יהפוך לנושא לדיון מכיוון שיש בו יותר ניסיונות ונזקים לבני אדם. אם חסר לאדם רכוש חומרי, זה יוצר את תכונת העוני (הכוונה גם לנזקקות לאלוהים במובן הרוחני) באדם, ואם היא קיימת, היא יוצרת את תכונת העושר באדם. שני המצבים הללו הם מצבים של ניסויים ומבחנים. ואז נולדות באדם שתי תכונות נטולות רכוש חומרי - שביעות רצון ותאוות בצע. אחד מהם (תאוות בצע) ראוי לגינוי והשני (שביעות רצון) הוא רצוי. לאדם חמדן יש גם שתי תכונות נוספות - האחת היא לפקוח עין על רכושו של אדם אחר ורוצה לגזול אותם; השני הוא הרצון להשיג רכוש חומרי שמניע את האדם לעסוק במסחר, בתעסוקה או בתעשייה. תאוות בצע היא אחת

התכונות הגרועות ביותר. גם לעשיר יש שתי תכונות - קמצנות והסתרה מאחרים [גם אם זה דבר לגיטימי שצריך לתת לאחרים, בגלל טבעו הקמצן], והוצאות. אחת מהתכונות הללו רצויה והשנייה ראויה לגינוי. לבזבזן יש גם שתי תכונות - בזבוז ומתינות. ביניהם, המתינות ראויה לשבח. כל הדברים האלה מעורפלים ועדינים, לכן, חשוב להסביר אותם. עניינים אלה יוסברו בהמשך. ראשית, נזקי העושר יוסברו ואחריהם היתרונות שלו. לאחר מכן יוצגו פרטים לגבי היתרונות והנזקים שלו. לאחר מכן יבוא גינוי של תאוות בצע ואז יוסבר הריפוי שלה. נדיבות תוסבר במסורות של אנשים נדיבים, לאחר מכן יגונו הקמצנות ויוצגו מסורות על קמצנים. לאחר מכן, יוסברו המצוינות והעליונות של העדפת הזולת על פני עצמך. נדון בגבולות החוק האלוהי לגבי קמצנות ונדיבות. תרופת הקמצנות תתואר ואז יהיה הסבר לאחריות קולקטיבית לגבי עושר.

פגיעות בעושר והסתייגות מאהבה כלפיו

אלוהים אומר:

يَٰٓأَيُّهَا ٱلَّذِينَ ءَامَنُوا۟ لَا تُلْهِكُمْ أَمْوَٰلُكُمْ وَلَآ أَوْلَٰدُكُمْ عَن ذِكْرِ ٱللَّهِ ۚ

وَمَن يَفْعَلْ ذَٰلِكَ فَأُو۟لَٰٓئِكَ هُمُ ٱلْخَٰسِرُونَ

"הו המאמינים! אל תתנו לרכושכם החומרי (העושר) ולצאצאיכם להתעלם מזיכרונו של אלוהים. מי שיעשה זאת, יהיה בין המפסידים". (קוראן, פרק 63, פסוק 9)

إِنَّمَآ أَمْوَٰلُكُمْ وَأَوْلَٰدُكُمْ فِتْنَةٌ ۚ وَٱللَّهُ عِندَهُۥٓ أَجْرٌ عَظِيمٌ

"רכושך החומרי (עושר) וצאצאיך הם [סיבה] לניסיון ולמבחן עבורך, ואצל אלוהים זה גמול אדיר [על כך שהצבת את סדרי העדיפויות שלך נכון ושמירה על המיקוד והחתירה שלך למטרה האמיתית של חייך תוך מילוי האחריות הארצית שלך בצורה הטובה ביותר]." (קוראן, פרק 64, פסוק 15)

مَن كَانَ يُرِيدُ ٱلْحَيَوٰةَ ٱلدُّنْيَا وَزِينَتَهَا نُوَفِّ إِلَيْهِمْ أَعْمَٰلَهُمْ فِيهَا وَهُمْ فِيهَا لَا يُبْخَسُونَ

מי שרוצה רק את חיי העולם הזה ואת הפאר והזוהר שלו [כגמול על מעשים טובים], אזי אנו מעניקים לאנשים כאלה גמול על מעשיהם [הטובים] בעולם הזה ואין להם מחסור [או צמצום ברווחים החומריים] עבורם בעולם." (קוראן, פרק 11, פסוק 15)

كَلَّآ إِنَّ ٱلْإِنسَٰنَ لَيَطْغَىٰٓ ﴿٦﴾ أَن رَّءَاهُ ٱسْتَغْنَىٰٓ ﴿٧﴾

"האדם חורג מכל הגבולות [של הגינות, מוסר והתנהגות טובה] בגלל שהוא רואה את עצמו כעצמאי ועשיר". (קוראן, פרק 96, פסוקים 6-7)

أَلۡهَىٰكُمُ ٱلتَّكَاثُرُ

"שפע העושר הפך אותך לחסר תשומת לב [לגבי המטרה האמיתית של חייך והפעולות הנכונות שאתה צריך כדי לפעול לקראתה]". (קוראן, פרק 102, פסוק 1)

הנביא מוחמד (עליו השלום) אמר:

ماذئبان ضاريان ارسلا في زريبة غنم باكثرا فسادا فيها من حب الشرف
والمال والجاه في دين الرجل المسلم

"אם שני זאבים אכזריים [ורעבים] פורצים לעדר עזים, הם לא גורמים למהומה (נזק) הנגרמת באמונתו של מוסלמי בשל אהבת העושר והיוקרה (תהילה וכוח)". (מסורת זו מסופרת ב*החדית*' אוסף *את טירמידי* ונאסאי *בסמכותו של כעב אבן מאלכ [שאלוהים ישמח ממנו])*

يقول ابن ادم مالي مالي وهل لك من مالك الا ما اكلت فافنيت او لبست
فابليت او تصدقت فامضيت

"בן אדם (בני אדם) אומר: 'עושרי, עושרי!' האם יש משהו מהעושר שלך שהוא באמת שלך מלבד מה שאכלת ממנו וגמרת אותו או לבשת ממנו והפכת אותו למיושן [על ידי השימוש בו]?" (מסורת זו מסופרת ב *אוסף* חדית'*סחיח מוסלמי* על סמכות אבו הוריירה ועבדאללה בן אל-שחיר [שאלוהים ישמח מהם])

اخلاء بني آدم ثلاثة واحد يتبعه الى قبض روحه والثاني الى قبره والثالث الى
محشره فالذي يتبعه الى قبض روحه فهو ماله، فالذي يتبعه الى قبره فهو اهله
والذي يتبعه الى محشره فهو عمله

"לילדי אדם (בני האדם) יש שלושה חברים. תחילה נשאר איתם עד שהנשמה נתפסת (מוות). השני נשאר עם אחד עד הקבר (קבורה). השלישי נשאר עם אחד עד יום הדין. אחד שעוזר עד שהנשמה נתפסת הוא העושר. מי שעוזר עד הקבר הם חברים, משפחה וקרובי משפחה. המסייע עד ליום הדין הוא מעשיו [הטובים, הצדיקים, החסידים והנאצלים]". (מסורת זו מסופרת ב *אוספי* חדית'*טבראני אוסט, טבראני כביר ואחמד* על פי נאומן בן בשיר [שאלוהים ישמח ממנו])

תלמידיו של ישוע (עליו השלום) אמרו לו: "אתה הולך על המים, ואנחנו לא יכולים. מה הסיבה לכך?" הוא השיב: "מה החשיבות של*דירהם* ודינר (מטבעות זהב וכסף ששימשו למטבעות בימי קדם)?" הם אמרו: "אנחנו לא מחשיבים אותם כטובים". הוא ענה: "שני אלה שווים לי חלוקי נחל קטנים [וזו הסיבה שאני מסוגל ללכת על המים בגלל הניתוק מהחומריות]".

כך אמר משורר [ערבי]:

لا يغرنك من المرء قميص رقعه   او ازار فوق عظيم الساق منه رفعه
او جبين لاح فيه اثر قد خلعه   اره الدرهم تعرف حبه او ورعه

"אל תלך שולל על ידי בגדיו של מישהו עם טלאים [סימן לעוני], מכנסיים מורמים מעל הקרסוליים (סימן לציות לצו האלוהי) וסימן השתחוויה [לפני אלוהים] על המצח (סימן לעבודת אלוהים אדוקה). הראה לאדם את *הדירהם* (מטבעות זהב או כסף) ואז תדע את אהבתו לעושר או את הימנעות ממנו [כי התנזרות מחומרנות היא האינדיקציה האמיתית לדתיות ולרוחניות של האדם ולא למראית עין חיצונית של דתיות ואדיקות]".

פתרון קונפליקט בין שבח לביקורת על העושר

החוק האלוהי מגנה אותו לפעמים וקורא לו טקטיקה של השטן ומעיין כל החטאים והרעות, ולפעמים משבח אותו וקורא לו אמצעי להשגת פולחן [אלוהי] שונים. כיצד יכול להיות פתרון קונפליקט בין הפסוקים והמסורות הסותרים הללו? קשה להבין את השיטה לעשות זאת (פתרון הקונפליקט לכאורה) עד שמבינים את החוכמה, המטרה והנזקים של העושר. רק לאחר מכן, המציאות הזו מתגלה שהעושר הוא טוב מסיבה אחת ורע מסיבה אחרת. הוא ראוי לשבח על היותו טוב וראוי לגינוי על היותו רע. הסיבה לכך היא שהעושר אינו רע טהור ואינו טוב טהור, אלא הוא האמצעי לטוב ולרע והוא האמצעי להשגת שניהם. בפרק על הכרת התודה (בכרך הרביעי של "החייאת ידיעת הדרך אל האל" של ע'זאלי ובפרק י"ב בחיבור זה) הסברנו את דרגות הטוב והברכה. הכוונה היחידה להזכיר זאת כאן היא שתכליתם של חכמים ובעלי תובנה מיסטית היא האושר הנצחי וההצלחה האינסופית (*סעדה*) של העולם הבא שהוא ברכה [אלוהית] מתמשכת ומתמשכת. האנשים הרוחניים והאינטליגנטיים הם היחידים שמתכוונים להשיג את הברכה הזו.

אמצעים להשגת אושר נצחי וניצחון אינסופי:

בעולם הזה, האושר הנצחי וההצלחה האינסופית (*סעדה*) של העולם הבא אינם יכולים להיות מושגים ללא שלושה מקורות: ראשית, מעלות העצמי (נאפס) כגון ידע והתנהגות טובה, טבע, מזג ואופי (*איכלאק*). שנית, מצוינות גופנית כמו בריאות ורווחה אישית. שלישית, מעלות שהן זרות [לעצמו ולגופו] כגון עושר ומשאבי העולם. מבין אלה, האמצעי הטוב מכל [להשגת אושר נצחי והצלחה נצחית או *סעדה*] הוא מעלות העצמי, ואחריהם מעלות גופניות, ובסופו של דבר הן המעלות, שהן זרות הן לגוף והן לעצמי, והן כוללות עושר וכסף שיש להם מעמד פחות, שכן הם משרתים את בני האדם ושום דבר לא משרת אותם. הם רצויים כדי להשיג דברים אחרים [דרכם] והם אינם רצויים לעצמם. הסיבה לכך היא שהעצמי (*נאפס*) הוא קיום כה עדין שאושרו הנצחי וניצחונו האינסופי רצויים, והוא משרת ידע, גנוסיס אלוהי ותכונות אופי גבוהות כך שתכונות אלה הופכות לאיכויות פנימיות מהותיות של העצמי. לאחר מכן, העצמי משרת את הגוף, החושים והגפיים. אוכל וביגוד משרתים את הגוף. נאמר בעבר שאכילה נועדה לשימור הגוף ונישואין נועדו לשימור המין האנושי. מטרת הגוף היא לגרום לשלמות ולהשלמה של העצמי; טיהור הנפש, הידע והאופי הטוב נועדו לתכלית ריח גן העצמי. אדם שמודע לרצף או לסדר הזה יהיה מודע היטב למעמד האמיתי של העושר [שהוא המעט מכל המצוינות ונמצא שם כדי לשרת את המטרה והמטרות הגבוהות יותר של הקיום האנושי] ויהיה מודע למה שהופך אותו לטוב. רכוש חומרי

חשוב לעצמי, אבל העצמי הוא הגרעין האמיתי של הקיום. מי שמבין את התועלת של חפץ ומשתמש בו לאחר שהכיר את מטרתו האמיתית וראה את מטרתו האמיתית, אז השימוש הזה יהיה טוב ומועיל לאדם. כשם שהעושר יכול להיות אמצעי לתכלית נכונה, כך הוא יכול להיות גם אמצעי למטרות ומטרות שגויות המתנגשות עם האושר הנצחי וההצלחה האינסופית של העולם הבא וחוסמות את דרכי הידע והמעשים. באופן דומה, עושר (רכוש חומרי) יכול להיות גם ראוי לשבח וגם ראוי לגינוי - ראוי לשבח כאשר הוא מיוחס למטרות ראויות לשבח וראוי לגינוי כאשר הוא מיוחס למטרות הראויות לגינוי. כך נאמר בסיפור נבואי (*חדית'*) שמי שלוקח יותר רכוש חומרי מצרכיו האמיתיים, למעשה, מבקש באופן בלתי מורגש את השמדתו. כי הטמפרמנט האנושי נוטה לתאוות ומוצא תענוג ללכת בהן, והתאוות הללו מונעות מהאדם ללכת בדרך האמת, והעושר הוא אמצעי גדול להשגת התאוות הללו. לכן, לקיחת יותר עושר ממה שצריך, אינה נטולת סכנה. לפיכך, הנביאים ביקשו מקלט מאלוהים מפני הרעות של העושר והרכוש החומרי [כפי שהם מפתים את האדם לדרכים רעות ורעות אם משתמשים בו למטרות פסולות]. התחינה הבאה [לאל] מיוחסת לנביא מוחמד (עליו השלום):

اللّٰهم احيني مسكينا وامتني مسكينا واحشرني في زمرة المساكين

"הו אלוהים! החזיקו אותי בחיים כעני, תנו לי מוות במצב של עוני והרימו אותי [ביום הדין] בקבוצת העניים". (מסורת זו מסופרת ב *אוסף* חדית' *תרמידי* בסמכותו של אנס בן מאלכ [שאלוהים ישמח ממנו])

נזקים ויתרונות של עושר

לעושר יש, כמו לנחש, גם ארס וגם תרופה. תרופת נגד היא מיתרונותיה וארס הוא מנזקיה. רק אדם שמכיר הן את נזקיו והן את יתרונותיו יוכל להציל את עצמו מהארס שלו ולהפיק תועלת מהתרופה שלו. יתרונות העושר הם גם דתיים וגם ארציים. אין צורך להזכיר את היתרונות הארציים מכיוון שהם ידועים ומפורסמים. אם זה לא היה המקרה, מדוע אנשים יכניסו את עצמם לפגיעה והרס למען העושר? עם זאת, ראוי להזכיר את היתרונות הדתיים (הרוחניים).

יתרונות דתיים של עושר: הם משלושה סוגים. ראשית, זה להוציא כסף על עצמך, בין אם זה לעבודת אלוהים או להשגת עזרה בפולחן כמו עלייה לרגל (*חאג'*) מכיוון שלא ניתן להשיג זאת ללא עושר (אמצעים כספיים). זה אחד מעקרונות הפולחן ואדם עני אינו מסוגל להשיג את התכונה הזו [של ביצוע העלייה לרגל]. קבלת עזרה בעבודת אלוהים נעשית על ידי הוצאה על מזון, בגדים, מגורים ונישואין, כי אלה הם צרכים בסיסיים [של החיים] ועד שהם מתמלאים, הלב נשאר שקוע בהם ואינו מתפנה לעניינים הקשורים לדרך האלוהים (*די'ן*), וזהו עיקרון שדברים הדרושים להשגת הכוח לעבודת אלוהים נכללים גם הם בעבודת האלוהים. זו הסיבה לכך שהשגת משאבים ארציים בהתאם לצרכיו [האמיתיים] של האדם כדי לזכות בעזרה עבור דתו [כדי שצרכיו ואחריותו הארציים יתמלאו, והלב יתפנה לשאיפות רוחניות], הוא גם אחד היתרונות הדתיים של העולם. עם זאת, היא אינה כוללת צריכה בולטת, שפע, הנאות חומריות וכמויות שמעבר לצרכיו האמיתיים של האדם, שכן הם נמנים עם תענוגות ארציים (גשמיים). שנית, העושר המושקע באחרים הוא מארבעה סוגים: צדקה, הכנסת אורחים, שמירה על כבודו ותשלום עבור שירותים שהושגו. מבחינת צדקה, הגמול האלוקי שלה אינו נסתר מאף אחד. מעשה צדק כל כך טוב הוא שמכבה את מורת רוחו של אלוהים [עם עבד על מעשיו הרעים והפרת הציוויים הא-לוהיים]. בפרקים הקודמים נמנו מצוינות של צדקה. בהכנסת אורחים אנו מתכוונים להוציא כסף על הזמנת

עשירים וצדיקים לסעודה ולתת להם מתנות, וזה לא נקרא צדקה כי צדקה ניתנת לנזקקים. גם הוצאות בדרך של הכנסת אורחים אינן משוללות יתרונות דתיים, משום שהן אמצעי ליצירת חברים ואחים. על ידי קישוט תכונת הנדיבות, האדם נכלל בין הנדיבים [שכן נדיבות ואלטרואיזם הן מעלות רוחניות עצומות]. אדם אינו ראוי להיקרא נדיב עד שהוא מתייחס לאנשים במצוינות ובהכנסת אורחים. מעשה זה הוא גם אמצעי לגמול א-לוהי גדול.

גם הוצאות לשמירה על כבודו של אדם אינן נטולות תועלת דתית. למשל, לתת משהו למשורר שאומר דברים רעים על משורר בשירה או לועג לו במפגשים. באופן דומה, זו הוצאה כדי לסתום את פיותיהם של אנשים חסרי כל כבוד עצמי וכבוד עצמי ולהגן על עצמך מפני הרוע שלהם. הוצאות לשמירה על כבודו של אדם ראויות גם לגמול אלוהי במובן זה שהמחזיר ניצל מחטא החרפה ושום *מהומה (פתנה)* לא מתפשטת בדיבור [ובכתיבה לצורך העניין], המוסלמים אינם נלכדים ב[מלכודת הטיעון] של האיבה, והאדם שנגדו עונש בחזרה. אינו מגיב בעין בהיותו נאלץ על ידי רגשות נקמה באופן המנוגד לגבולות החוק האלוקי. גם תשלום פיצויים עבור קבלת שירותים מאחרים אינו משולל גמול אלוקי, מכיוון שבני האדם תלויים באחרים לאינספור דברים לצרכיהם. אם יתחיל לעשותם בעצמו, הדבר יבזבז זמן רב ויהיה קשה לצעוד בדרך העולם הבא ולא יישאר זמן לזכירה האלוקית, למרות שהמעמד הגבוה של הנוסעים הרוחניים הוא עצם הזכירה וההתבוננות הא-לוהית הזו. ברור שמי שאין לו עושר (אמצעים כלכליים) יעשה את כל מעשיו בעצמו. למשל, קניית יבולים (דגנים), טחינתם, בישולם, ניקיון הבית, אפילו הכנת עותקים של הספרים הדרושים לאדם עצמו. את כל העבודות שניתן לבצע באמצעות אחרים, האדם יצטרך לעשות אותן בעצמו. זהו חיסרון עצום. אדם עשיר מוגן מפני זה. גם אם אדם עשיר שמתחיל לעשות הכל בעצמו, יישאר משולל מעשים, דעת, זיכרון אלוקי והתבוננות.

שלישית, [היתרונות הדתיים או הרוחניים של הוצאת עושר כוללים] הוצאת עושר לא על יחידים ספציפיים אלא על תועלת ציבורית או שירות משותף. למשל, בניית מסגדים (מקומות פולחן לאל), גשרים, לודג'ים למטיילים, מרפאות, בתי ספר ומקומות לימוד רוחניים (*מדאריס*), הקדשת קרקעות ונכסים להקמת נאמנויות ציבוריות (*ווקף*). אלה ההוצאות שמועילות לאדם גם לאחר המוות. משרתי אלוהים אדוקים וצדיקים מתפללים עבור אנשים כאלה במשך זמן רב ומה יהיה מעשה צדק טוב מזה. מלבד היתרונות הדתיים של העושר, יש להם יתרונות ארציים רבים. למשל, מי שיש לו את זה, ניצל מהשפלת העוני ומפגמי הנזקקות. אנשים מכבדים אחד ומייחסים לו חשיבות. אם אדם עשיר מוציא [על הכנסת אורחים], זה מגדיל את מעגל החברים שלו, אנשים מרגישים גאווה ליצור עמו קשרי אחווה ולעזור לו בשעת צרה. עשירים חסידים וצדיקים, מכבדים אנשים מעומק הלב.

נזקי העושר: ישנם גם שני סוגים של נזקים של עושר - דתיים וארציים. פגיעות דתיות הן משלושה סוגים. האחת היא שעושר ורכוש חומרי מעמידים את בני האדם על נתיב החטא מכיוון שתאוות תוקפות את הלב ללא הרף. על ידי נישול [העושר] והענווה [הנובעת ממצב של עוני ונזקקות], ניתן להגן על האדם מפני תאוות, מפני שכאשר אדם מיואש (אינו מסוגל) לבצע חטא, התמריץ (הפרובוקציה) לכך (חטא או כל דבר רע או מזיק לאחרים) אינו נולד אפילו בלב. כאשר יש הבנה שאדם יכול כעת לבצע חטא, מתעוררת פרובוקציה לעשות זאת בלב. נוכחות העושר היא גורם המאפשר לאדם את היכולת [לבצע חטאים, הפרות של נורמות אנושיות, דיכוי וכו']. אדם ייהרס על ידי פעולה על פי הרצון הזה והוא יסבול קשיים אם הוא יפעיל סבלנות ואיפוק [מלעשות זאת], משום שהסבלנות קשה מאוד לנוכח היכולת [לעשות רע]. הנזק *(פתנה) של העושר גדול יותר מהנזק* (*פתנה*) של העוני. הנזק השני [לדת או לרוחניות שנוצר על ידי העושר] הוא שנוכחות העושר עלולה להוביל לשפע, בזבזנות ובזבוז בעניינים מותרים וזוהי הרמה הראשונה של שימוש לרעה בעושר. הסיבה לכך היא שאדם עשיר אינו יכול לאכול לחם שעורה, ללבוש בגדים גסים ולנטוש כל אוכל טעים כפי שעשה הנביא שלמה (עליו השלום) למרות מרחבי מלכותו, ריבונותו ושליטתו באוצרות הארץ. אך לא כל אחד יכול לעשות זאת, ומי שיש לו

התרחבות [וקלות חיים] בשל העושר, בוודאי יאמץ את השפע, הפזרנות והבזבזנות, כלומר יאכל טוב, ילבש בגדים טובים וירגיל את עצמו לזה. כאשר אדם מוצא הנאה בשפע, בזבזנות ובזבזנות, אי אפשר יהיה להניא אותו מכך. במקום זאת, הרגל זה יגבר עד כדי כך שאם העושר, הבזבזנות והבזבוז של האדם לא יתגשמו באמצעים חוקיים (*חלאל*), הוא ייאלץ להשתמש באמצעים אסורים (לא חוקיים או *חראם*) [כדי להשיג עושר כדי לקיים את אורח החיים המפואר והראוותני של האדם]. אדם יאפשר לעקשנות, לשקרים, לצביעות ולשאר מוסר והרגלים רעים לפנות מקום בלב, כך שהארגון (הקמה וניהול) של עולמו יישאר על פי רצונו ולא תהיה ירידה בשפע, בזבזנות ובזבזנות. מי שיש לו יותר עושר, שהוא זקוק יותר לבני אדם ומשתמש בדרכים צבועות כדי לבצע דברים, ואפילו לא חדל ממרדנותו של אלוהים כדי לזכות באישורם. הצורך והתלות ביצירות מולידים ידידות ואיבה שבתורם מאפשרים לקנאה, טינה, ראוותנות, יהירות, שקר, סיפורי מעשיות, גידופים וכל החטאים הללו לשגשג הספציפיים ללב וללשון. נותרה גם האפשרות שחטאים אלו יתעלו מעל הלב והלשון ויעברו לאיברים אחרים. כל אלה הם מבשרים רעות על עושר ורכוש חומרי.

הנזק השלישי ואין עשיר חף ממנה, הוא שלאחר שמתמכרים לצבירת עושר ושמירה עליו, הוא מתרשל בזיכרון האלוקי וכל מה שגורם לכך הוא הפסד כזה שלא ניתן לפצות עליו. חוסר תשומת לב לזיכרון האלוהי הוא מחלה חשוכת מרפא וקטלנית, מכיוון שעיקר ומטרת כל הפולחן הוא ההיזכרות וההתבוננות הא-לוהית בישותו ובתכונותיו, שבתורה דורשת לב משוחרר. אם יש לאדם קרקע [חקלאית], הוא עסוק יומם ולילה בעניינים הקשורים לחקלאות, לפעמים בניהול חשבונות, לפעמים בוויכוחים עם שותפים, לפעמים יש חילוקי דעות בעניין המים והגבולות, לפעמים במריבות עם פקידים שמונו לגביית מיסים.

לפעמים מתמודדים עם נושאים הקשורים לבנאים ופועלים. איש עסקים מוטרד מהצער על כך ששותפו העסקי זכאי למחצית מהרווחים אך אינו משתתף באופן שווה בביצוע העבודה. לפעמים רואים אדם מפברק את ההאשמה שבן זוגו מעורב בגניבה ובחוסר יושר. כך גם מצבם של בעלי בעלי החיים. במקום זאת, עבור כל סוגי הרכוש והעושר, הבעלים נמצאים בערך באותו מצב שבמקום לזכור את אלוהים, הם מעורבים ברכושם, והם דואגים ודואגים לריבוי ולביטחונם. לפיכך, המוקד אינו בזיכרון ובהתבוננות הא-לוהית, אלא בכל רגע נתקף האדם דאגות לשמירה עליהם (על הנכסים). הדאגות והעיסוקים הארציים הם אינספור ואין להם גבולות. מי שיש לו מזון ליום אחד, מוגן מכל הדאגות הללו ובטוח מכל ההתחייבויות הללו. אלה הם הנזקים הדתיים של העושר. ניתן להוסיף לכך שהעשירים עושים הכל למען צבירת עושר. ברגע שהעושר מושג, הם מוטרדים עד עמקי נשמתם כדי להגן עליהם. הגנה על עצמם מפני קנאת הקנאים היא בנוסף לכך. כל הזמן, אדם חושש שהעושר שהושג על ידי כל כך הרבה עבודה קשה וקשיים, עלול להתבזבז. ברור מכך שהעושר הוא רעל. היא תרופת נגד רק כאשר היא נחשבת כאמצעי קיום וכל עושר עודף מבוזבז כצדקה (נתינה ללא אנוכיות) בדרך ה' [להשגת הנאה וקרבה אלוהית].

ריפוי תאוות בצע ותרופות לטיפוח שביעות רצון

תרופה זו מורכבת משלושה מרכיבים: סבלנות, ידע ומעשים [על פי הידע הנכון]. יחד הם מולידים חמישה עניינים: ראשית, מעשים; ליתר דיוק, [הפעולות מהוות] התמתנות בעניינים כלכליים וצמצום הוצאות [מיותרות]. החפץ בכבוד הנוחות, ישתדל לסגור את הדלתות בפני עצמו (*נפס*) להוצאות, ולהוציא רק על צרכיו. הסיבה לכך היא שמי שמעגל ההוצאות שלו הולך וגדל, אינו מסוגל להיות מרוצה. אם אדם נמצא לבד (חי לבדו), יש להסתפק בבגדים גסים ובמעט מזון. אם אפשר, יש להוציא את הקארי מהתזונה ולהתרגל לאכול בלעדיו [עם הלחם בלבד]. ואם יש לו משפחה, ישכנע את כל בני הבית

שיהיו להם בגדים ואוכל רגילים, וישתדל לצבוע אותם בצבעו, מפני שאפשר להשיג כמות קטנה מכל דבר במאמץ מועט, מפני שכך הצטמצמו רצונותיו, והחיים יעברו במתינות. זוהי המציאות של שביעות רצון. קלות בהוצאות, מתייחסת לאותו הדבר. הנביא מוחמד (עליו השלום) אמר:

ان الله يحب الرفق في الامر كله

"בוודאי, אלוהים אוהב עדינות ורחמים [שכל בני האדם מפעילים אותם] בכל העניינים (ובכל עניין ועניין)". (מסורת זו מסופרת ב *אוספי* החדית' *סאחי בוכארי* וסאחי *מוסלמי* בסמכות עאישה [שאלוהים ישמח ממנה])

ما عال من اقتصد

"אדם מתון (מי שמתנהג במתינות בכל עניין בחיים ונמנע מללכת לכל צורות הקיצוניות והקיצוניות) לעולם לא הופך לעני (כלומר, אדם כזה משגשג ולעולם אינו מאוכזב)". (מסורת זו מסופרת ב *אוסף* החדית' את *אחמד* וטבראני *בסמכותו של עבדאללה בן מסעוד [שאלוהים ישמח ממנו])*

ثلاث منجيات خشى الله في السر والعلانية والقصد في الغنى والفقر والعدل في الرضا والغضب

"שלושה דברים הם מושיעים בטבעם: יראת חסידות, יראת אלוהים ויראת אלוהים (*תקווה*) ב[חיים] הפרטיים והציבוריים כאחד, מתינות בין אם [הוא] בעושר או בעוני, וצדק והגינות בין אם [הוא] באושר או בכעס". (מסורת זו מסופרת ב *אוספי* חדית' *באזאז, טבראני* ואבו *נעים* בסמכותו של אנס בן מאלכ [שאלוהים ישמח ממנו])

الاقتصاد وحسن السمت والهدى الصالح جزء من بضع وعشرين جزءا من النبوة

"המתינות, היופי של ההרכב הפיזי והצדק הם מרכיב מבין יותר מעשרים מרכיבים (חלקים) של הנבואה". (מסורת זו מסופרת ב *אוסף* חדית' *אבו דאוד* ברשות עבדאללה בן עבאס [שאלוהים ישמח ממנו])

שנית, אם לעת עתה, יש לאדם מספיק לצרכים מינימליים בלבד, אז הוא לא צריך להיות מוטרד מדי ולדאוג לגבי העתיד. אם אדם מקצר את תקוותיו ושאיפותיו ומטמיע היטב את האמונה הזו [בלבו] שהוא בהכרח יקבל את כל המזון המיועד לו [על ידי הצו האלוקי] בין אם יש לו חמדנות ובין אם לאו, הוא לא יהיה מודאג [בחרדות ודאגות] לגבי העתיד. אדם אינו מוצא פרנסה באמצעות תאוות בצע או תקווה. מאמין (*מומין*) צריך להאמין בהבטחת הבורא שלו, המרומם. הצו האלוהי הוא:

وَمَا مِن دَآبَّةٍ فِي ٱلْأَرْضِ إِلَّا عَلَى ٱللَّهِ رِزْقُهَا

"אין ולו יצור חי אחד על פני האדמה, שמזונותיו אינן באחריותו של אלוהים". (קוראן, פרק 11, פסוק 6)

תאוות בצע היא תוצאה של פעילותו המרושעת של השטן. הוא גורם לבני האדם לפחד מעוני ומרעב ומתמרץ אותם לעשות דברים רעים ורעים (*מונקיראט*) [או עבירות על ציוויים אלוהיים, המתבטאים בצורה של דברים רעים ורעים המנוגדים לנורמות של הגינות, נימוס, הגינות וצדק אנושיים]. השטן אומר

לאדם: " אם לא תצבור עושר ולא תאחסן דברים, יהיו לך דאגות בעתיד, אתה עלול לחלות ולהיות ענווה. אתה תעמוד בפני השפלה של לשאול (לקבץ נדבות) לאנשים במקרה כזה, ותצטרך להסתובב עם קערת נדבות מדלת אחת לאחרת". באופן זה, הפחד מפני קשיים בעתיד [במיוחד בזקנה ובשעת צרה], גורם לאדם לסבול את הקושי של חיפוש העושר כל החיים. השטן מביט באדם כזה שעסוק במאבק הזה וצוחק על אחד שאומר: "האידיוט הזה מעמיד את עצמו במצוקה כה רבה בגלל הפחד מהעתיד ו[כתוצאה מכך] הוא מתעלם מזיכרונו של אלוהים. מה אדם יודע בכלל אם החששות שהוא מטפח [לגבי עתידו] יתרחשו בכלל?"

ניתן למגר את תאוות הבצע בלב האדם בוודאות מוחלטת בתוכנית האלוהים [עבור כולם]. אם לעבד [של אלוהים] יש את הוודאות הזו שהגורל שאלוהים קבע בחלוקת המזון והתוכנית שהוא תכנן הוא אמת, ואם אדם נאבק להשיג את מזונו, הוא בוודאי יקבל את מה שאלוהים ייעד לו. עם הבנה זו, אין סיבה שהרוע של תאוות הבצע לא יעזוב את הלב. במקום זאת, על העבד לזכור תמיד שפעמים רבות זה קורה, שאלוהים מספק מזון ממקום שאדם אפילו לא יכול לדמיין כפי שאומר הקוראן:

وَمَن يَتَّقِ ٱللَّهَ يَجْعَل لَّهُۥ مَخْرَجًا ﴿٢﴾ وَيَرْزُقْهُ مِنْ حَيْثُ لَا يَحْتَسِبُ

"מי שיש לו יראת אלוהים, יראת ה' ויראת ה', הוא נותן מוצא [מכל הקשיים, הניסיונות והצרות] ופרנסה לאדם כזה ממקורות שאי אפשר אפילו לדמיין (כלומר, ממקורות מאוד לא צפויים כעזרה א-לוהית)". (הקוראן, פרק 65, פסוקים 2-3)

אבו חאזם (עליו השלום) אמר: "אני מחשיב את העולם כמורכב משני דברים: אחד שהוא בשבילי וזה משהו שאני לא יכול להשיג לפני הזמן, למרות שאני מפעיל את כל כוח השמים והארץ כדי להשיג אותו. השני הוא עבור מישהו אחר וזה משהו שלא קיבלתי בעבר ואני לא מצפה לקבל אותו בעתיד. הסיבה לכך היא שהישות (כלומר, אלוהים) ששומרת על הדברים שלי מפני [הגעה] לאחרים היא אותה ישות שמונעת ממשהו של מישהו אחר להגיע אליי. אז מה התועלת בלתת את החיים שלי בשביל שני הדברים האלה?" זוהי התרופה לרמיזות השטן שהוא מעורר בלבבות בני האדם על עוני ומחסור, וגורם להם לפחד ממחלות ונזקקות. זוהי התרופה של הידיעה [המחלה והריפוי שלה].

שלישית, אדם צריך לדעת שלסיפוק יש כבוד שאינו זקוק לשום דבר מאף אחד, ולתאוות בצע יש את ההשפלה של לבקש [או להתחנן או להסתמך על אחרים]. אם אדם משיג הבנה אמיתית של הכבוד וההשפלה הללו, לא תהיה שום סיבה לעצמי (*נאפס*) לא לנטות לשביעות רצון. אין מקום לספק כי הרעבתנות לעוד אין בה דבר מלבד קושי והשפלה. איש אינו מכיר את הקושי הזה מלבד אלוהים. מצד שני, תאוות בצע לא נשארת נסתרת מעיני האדם מכיוון שכולם מבינים שאדם מסוים הוא חמדן. מה שמוסיף להשפלה זו הוא עונש העולם הבא שיש לשאת, הכבוד העצמי אובד בנפרד, ואין עוד את היכולת ללכת אחר האמת. מי שיש לו יותר תאוות בצע זקוק יותר לאנשים ובגלל הצורך הזה, הוא לא מסוגל להזמין אותם לאמת או לנזוף בהם על טעויות, השעבוד הופך לטמפרמנט של האדם, אשמה היא כבר לא אשמה, אפילו אם מישהו חושב על אשמה כאשמה, הוא לא מעז לומר את זה, אמונתו של האדם נהרסת ללא סיבה, וגם העולם הבא נהרס. אדם שאינו מעדיף את הכבוד העצמי על פני תאוות הבטן הוא טיפש מאוד וחלש באמונה. הנביא מוחמד (עליו השלום) אמר:

عز المؤمن استغناءه عن الناس

"כבודו של המאמין הוא *באיסטיגנה* מאנשים (כלומר, לא להסתכל או לרצות שום דבר מאף אחד, להיות אדיש למה שיש לאנשים, ולשים את כל תקוותיו ושאיפותיו באלוהים בלבד לכל צרכיו, תוך שהוא עושה

את כל המאמצים האנושיים האפשריים להגשמתם בצורה מכובדת ומכבדת את עצמה)". (מסורת זו מסופרת ב *אוספי* חדית' *טבראני* וחכים בסמכותו של סהל אבן סעד [שאלוהים ישמח ממנו])

בשביעות רצון יש חופש וכבוד עצמי מכובד. לכן, נאמר שאם אתה נשאר אדיש למישהו [במונחים של לא לרצות שום דבר ממנו], אתה תהפוך לשווה לו; ואם תזדקק לאחד, תהפוך לאסיר שלך; ואם תעשה טובה לאחד, תהפוך למנהיג ולמדריך שלו.

רביעית, יש להרהר במציאות הזו שכמה אנשים טיפשים, בורים וחסרי דת הם עשירים. לעומת זאת, לנביאים [של אלוהים], ח'ליפים צדיקים ובעלי הדרכה נכונה, בני לוויה נבואיים, חסידיהם המיידיים, היו חיים פשוטים. יש להשוות בין שתי הקבוצות הללו, להקשיב לסיפוריהם, ללמוד את חייהם ואז לתת את הבחירה הזו לשכל להחליט איזו קבוצה הוא רוצה לחקות ולהידמות - החלאות [של העולם] או הנביאים והצדיקים. יש לקוות שעל ידי הפעלת סבלנות על פני מחסור, שביעות הרצון תהפוך לקלה. המאמין [באלוהים ובחיי האדיקות, היושר המוסרי והצדק הכרוכים בכך] צריך לחשוב שאימוץ פאר במזון אינו דבר ראוי לשבח שכן חמור אוכל יותר מבן אדם. שפע בהזדווגות גם אינו ראוי לשבח מכיוון שחזיר עושה זאת הרבה יותר מבן אדם. גם אימוץ אלגנטי בלבוש וברכיבה אינו ראוי לשבח מכיוון שיש רבים כאלה בקרב אנשים לא דתיים שמתלבשים ורוכבים היטב. אם אדם מרוצה ושלם עם פחות, זה ללא ספק ראוי לשבח מכיוון ששביעות רצון עם פחות והשלמה עם פחות, היא סימן ההיכר (תכונת האופי הטבועה בו) של נביאים וקדושים.

חמישית, יש להרהר בסכנות שבצבירת עושר ורכוש כפי שמוסבר בפרק העוסק בנזקי עושר ורכוש חומרי. נוסף על כך, יש בזה סכנת גניבה ואובדן. כאשר יש לאדם עושר ורכוש, יש חשש [בלבב] שמא יתבזבז, וכאשר הוא בידיים ריקות, אין בלבו צער מכל סוג שהוא. עוד יש לחשוב: "אני אהיה מנוע מלהיכנס לגן עדן במשך חמש מאות שנה [בגלל שיש לי עושר, לאחר תחילת יום הדין, בגלל דין וחשבון ממושך על איך הוא נרכש והוצא], ואם אעבור את גבולות ההכרח [בהשגת עושר], אהיה נמנה עם קבוצת העשירים ואצא מרשימת העניים (*פוקארה*) והעניים יכנסו לגן עדן חמש מאות שנה לפני העשירים [שכן הם נשארו סבלניים ואיתנים בעוני, במחסור ובמצוקה, באמונה ובצדק]". אדם צריך תמיד להסתכל על הנחות שלו [במונחים של רכוש חומרי, עושר, מעמד חברתי וכוח, וכתוצאה מכך להעריך את ברכות האל ולהשתמש בהן בתבונה ביושר מוסרי, במקום להתלונן על כך שאין לו מספיק] ולא להסתכל על מישהו נעלה ממנו [במונחים של אותם קריטריונים שהוזכרו זה עתה]. השטן מציג את הממונה עליו [במונחים של פאר, זוהר, עושר, כוח, תהילה ויוקרה] כמודל עליון [שיש ללכת אחריו ולחקות, ולפיכך הוא מלכוד אותו במעגל קסמים של קנאה, שנאה, איבה ומרוץ עכברים חומרי לרעתו] ואומר (רומז בלב): "מדוע אתה כל כך עצלן? תסתכל על העשירים כדי לראות איך הם נהנים מהחיים! הם אוכלים אוכל טעים וטעים ולובשים בגדים יפים". בעניין הדת, השטן מציג את הדל כמודל ואומר: "מדוע אתה מציב את עצמך באילוצים (הגבלות וקשיים)? הביטו כך וכך, שאף על פי שיש לכם יותר ידע מכם, אינכם יראים את אלוהים ואתם רועדים תמיד מיראת אלוהים. כל בני האדם נמצאים במותרות (נהנים מהחיים הטובים), למה אתה שונה מהם?"

אלה הם חמשת העניינים שיכולים לעזור להטמיע את האיכות (תכונת הלב והטבע הפנימי) של שביעות רצון. בהם החשיבות הבסיסית היא לסבלנות ולהפחתת התקוות [בענייני ארציות]. תוך כדי הפעלת סבלנות, אדם צריך להיות בטוח שבחיים הארציים הללו ששווים כמה ימים, תרגול סבלנות כדי להשיג את האושר הנצחי והניצחון האינסופי של חיי הנצח הוא המטרה. זה בדיוק כמו חולה שמתרגל סבלנות על מרירות של תרופות כדי להשיג בריאות ורווחה גופנית.

מצוינות של נדיבות: אם אין לאדם עושר ורכוש חומרי, עליו להישאר מרוצה ולהימנע מתאוות בצע. אם יש לאדם עושר, עליו להיות אלטרואיסטי (להעדיף אחרים על פני עצמו) ונדיב, לנהוג ביחס טוב לאחרים

ולהתרחק מקמצנות. הנדיבות היא אחת ממידות האופי [האציליות] מתכונות האופי של הנביאים [של ה'] והיא אחד היסודות מיסודות הישועה. הנביא מוחמד (עליו השלום) פירש זאת במילים אלה:

السخاء شجرة من شجر الجنة اغصانها متدليته الى الارض، فمن اخذ بغصن منها قاده ذلك الغصن الى الجنة

"נדיבות היא אחד העצים מעצי גן העדן. ענפיו תלויים כל הדרך אל האדמה. מי שתופס אחד מהענפים האלה, הענף הזה מושך אותו לגן עדן". (מסורת זו מסופרת ב *אוספי* חדית' אבן *חיבאן* על סמכות עאישה (שאלוהים מרוצה ממנה) ואבן *עדי* ודארקטאני *על סמכותו של אבו הוריירה [שאלוהים יהיה מרוצה ממנו])*

قال جبرئيل عليه السلام قال الله تعالى: ان هذا دين ارتضيته لنفسى ولن يصلحه الا السخاء وحسن الخلق فاكرموه بهما ما استطعتم

"גבריאל אמר שאלוהים אמר: 'זו הדרך [האלוהית] שבחרתי לעצמי. היא יכולה להישאר מסודרת רק באמצעות נדיבות ומוסר יפה, נימוסים, אופי ונטייה פנימית (*חוסן אל-ח'ולק*). כבדו את הדרך [לאלוהים או לדיון] במידת האפשר, באמצעות שתי [התכונות הפנימיות הנאצלות] הללו'". (מסורת זו מסופרת ב *אוסף* חדית' *דראקתאני פיל מוסתג'אד* בסמכותו של ג'אבר [שאלוהים ישמח ממנו])

ما جبل الله تعالى وليا له الا على حسن الخلق والسخاء

"האל הנשגב ברא את ידידיו ומקורביו (*אוליה*) על מוסר יפה, נימוסים, אופי וטבע פנימי (*חוסן אל-ח'ולק*) ועל נדיבות". (מסורת זו מסופרת ב *אוסף* חדית' *Daraqtani fil Mustajad* על סמכותה של עאישה [שאלוהים יהיה מרוצה ממנה])

خلقان يحبهما الله عزوجل وخلقان يبغضهما الله عزوجل، فاما اللذان يحبهما الله تعالى فحسن الخلق والسخاء واما اللذان يبغضهما الله فسوء الخلق والبخل واذا اراد الله بعبد خير استعمله فى قضاء حوائج الناس

"שני הרגלים הם כאלה שאלוהים אוהב אותם, ושני הרגלים הם כאלה שאלוהים לא אוהב אותם. הם מוסר יפה, נימוסים, אופי וטבע פנימי (*חוסן אל-ח'ולק*) ונדיבות, ואלה שהוא לא אוהב הם מוסר גרוע, נימוסים, אופי וטבע פנימי (*סו אל-ח'ולק*) וקמצנות. כאשר אלוהים חפץ בטוב לעבד, הוא ממלא את צרכיהם של בני האדם באמצעות משרתו". (מסופר על ידי *אוסף* חדית' *אבו מנסור א-דילאמי* על פי עבדאללה בן עומר [שאללה מרוצה ממנו])

בסיפור נבואי אחד, הנביא מוחמד (עליו השלום) אמר: "*העבדאל* (קטגוריה גבוהה של קדושים וגנוסטים) של עמי (*אומה*) לא ייכנסו לגן עדן בגלל תפילתם וצומם, אלא הם ייכנסו לגן עדן בגלל טוהר ליבם (ללא מחשבות שליליות, רגשות, טמפרמנטים ונטיות בלבבות כמו שנאה, כעס, קנאה, עוינות וכו' כלפי כל

אחד) וכנות כלפי מוסלמים". (מסורת זו מסופרת ב *אוסף* חדית' *דראקתאני פיל מוסתג'אד* בסמכותו של אנס [שאלוהים ישמח ממנו])

אבו סעיד אל-ח'דרי (עליו השלום) סיפר מפי הנביא מוחמד (עליו השלום) כי הוא אמר: "אלוהים ברא צורות רבות של *אחסאן* (*אחסאן* אינו רק 'טוב' אלא הוא הולך מעל ומעבר עם מצוינות במחשבות, ברגשות, במילים ובמעשים כלפי כולם) עבור משרתיו (כל בני האדם). הראשון הוא שהם אוהבים את *אחסאן*. שנית, אהבתם של עושי *אחסאן* הונחה בלבבות ברואיו. שלישית, אלוהים כיוון את מבקשי *אחסאן* לעבר בעלי *אחסאן*. רביעית, הוא הפך את העולם [ואת חיי העולם] לקלים כל כך עבור עושי *אחסאן* (כלומר, *מוחסינין* או אלה שיש להם מצוינות במחשבות, ברגשות, במילים ובמעשים שהולכים עד הסוף כדי להיטיב לאחרים בכנות מירבית מבלי לבקש דבר בתמורה, אפילו לא לצפות לתודה בתמורה) כמו עננים הממטירים מים על אדמה צחיחה וצחיחה. להעניק חיים לכדור הארץ וליושביו". (מסורת זו מסופרת ב *אוסף* חדית' *Daraqtani fil Mustajad*)

גינוי הקמצנות

אלוהים אומר:

وَمَن يُوقَ شُحَّ نَفْسِهِۦ فَأُو۟لَٰٓئِكَ هُمُ ٱلْمُفْلِحُونَ

"מי שניצל מקמצנות נפשו, הוא זה שישיג ישועה". (קוראן, פרק 59, פסוק 9)

وَلَا يَحْسَبَنَّ ٱلَّذِينَ يَبْخَلُونَ بِمَآ ءَاتَىٰهُمُ ٱللَّهُ مِن فَضْلِهِۦ هُوَ خَيْرًا لَّهُم ۖ
بَلْ هُوَ شَرٌّ لَّهُمْ ۖ سَيُطَوَّقُونَ مَا بَخِلُوا۟ بِهِۦ يَوْمَ ٱلْقِيَٰمَةِ ۗ

"ואלה הקמצנים בדבר שנתן להם אלוהים מחסדו ונדיבותו, לא יחשבו ש[קמצנות] זו תועיל להם, אלא זה יהיה רע מאוד עבורם. ביום הדין, הם יחויבו לחבוש אזיקים העשויים מדברים שהם היו קמצנים בהם". (קוראן, פרק 3, פסוק 180)

הנביא מוחמד (עליו השלום) אמר:

اياكم والشح فانه اهلك من كان قبلكم حملهم على ان يسفكوا دماء هم
ويستحلوا محارمهم

"הצילו את עצמכם מקמצנות, כי היא הרסה אנשים לפניכם, משום שגרמה להם לבצע שפיכות דמים ולהכריז על מה שאלוהים אסר כמותר [כמו לקיחת רכושם וזכויותיהם הלגיטימיות שלא כדין באמצעות גניבה, שוד, ביזה, הונאה, הונאה, גזל, עוול, אפליה ודיכוי]". (מסופר על ידי *אוספי* חדית' *סחיח מוסלמי*

מפי ג'אבר [שאלוהים מרוצה ממנו] ואבו *דאוד ונאסאי* מפי עבדאללה בן עומר [שאלוהים יהיה מרוצה ממנו])

لا يدخل الجنة بخيل ولا خب ولا خائن ولا سيئ الملكة

"שום קמצן, שום ערמומי, לא ישר ולא מנומס (רע מזג) לא ייכנס לגן העדן". (מסופר על ידי *אוסף* חדית' *מוסנד אחמד* על סמכותו של אבו בכר [שאלוהים ישמח ממנו])

ثلاث مهلكات شح مطاع وهوى متبع واعجاب المرء بنفسه

"שלושה דברים הם קטלניים והרסניים: קמצנות שהולכים אחריה, תשוקה מהעצמי הנמוך (*נאפס*) שמצייתים לה, ויהירות עצמית (לחשוב על עצמך עם האדרה עצמית ורעיון של להיות תמיד צודק)".

اياكم والظلم فان الظلم ظلمات يوم القيامة واياكم والفحش فان الله لا يحب
الفاحش ولا المتفحش واياكم والشح فانما اهلك من كان قبلكم الشح
امرهم بالكذب فكذبوا وامرهم بالظلم فظلموا وامرهم بالقطيعة فقطعوا

"שמרו על עצמכם מפני דיכוי כי אכזריות ודיכוי יהפכו את עצמם לחושך ביום הדין, והימנעו מגסות והפקרות מכיוון שאלוהים לא אוהב את האדם הוולגרי ולא את הוולגריות, והתרחקו מקמצנות כי זה בדיוק הדבר שהרס את האנשים לפניכם. היא ציוותה על אנשים לשקר והם שיקרו, היא ציוותה עליהם לדכא והם דיכאו, היא ציוותה עליהם לנתק קשרים [של קשרי משפחה וקרבה] והם ניתקו את היחסים". (מסופר על ידי *אוסף* חדית' *חכים* בסמכותו של עבדאללה בן עמר [שאלוהים ישמח ממנו])

על פי מסורת, חברי משלחת [שהגיעה לבקר את הנביא מוחמד (עליו השלום)] אמרו בתשובה לשאלה כי מנהיגם [השבטי] הוא ג'אד בן קייס. הנביא שאל: "על סמך מה אתה חושב שהוא מתאים להנהגתך?" השיב: "הוא העשיר שבינינו, אך הוא אינו רחוק מאשמת הקמצנות". הנביא השיב: "זו מחלה גדולה, איזו מחלה יכולה להיות גדולה יותר מקמצנות? הוא לא כשיר להיות המנהיג שלך". הם שאלו: "את מי עלינו לבחור כמנהיג שלנו?" הנביא השיב: "המנהיג שלכם [מעתה ואילך] הוא בשאר בן אל-בראא". [מסורת זו מראה שהנביא מוחמד (עליו השלום) שינה את מנהיג השבט בשל מידת הקמצנות שלו והחליף אותו באדם נדיב, שכן קמצן אינו מתאים לשום תפקיד מנהיגותי.] (מסופר על ידי *אוסף* חדית' *חכים* על פי אבו הוריירה [שאלוהים ישמח ממנו])

הנביא מוחמד (עליו השלום) אמר:

خصلتان لا يجتمعان في مؤمن البخل وسوء الخلق

"שתי מידות אינן מצטברות במאמין [האמיתי] - קמצנות ומוסר רע, נימוסים, מידות אופי ונטיות פנימיות". (מסופר על ידי *גביית* חדית' *תרמידי* על סמכותו של אבו סעיד [שאלוהים ישמח ממנו])

האמאם אבו חניפה (שאלוהים ירחם עליו) אמר: "קמצן לא יכול להיות צודק והוגן כי הוא ייקח יותר מחלקו ההוגן וזכויותיו או ינסה לקחת יותר מחלקו המגיע לו בגלל הפחד שהוא עלול להפסיד. אי אפשר לסמוך על מי שנמצא במצב הזה על היותו ישר". הנביא יחיא בן הנביא זכריה (יוחנן בן זכריה - עליו

השלום) ראה את השטן בצורתו המקורית. הוא שאל אותו: "את מי אתה הכי אוהב בקרב בני האדם ואת מי אתה הכי שונא?" הוא ענה: "אני הכי אוהב מאמין קמצן והכי לא אוהב אדם חוטא אך נדיב". הוא שאל אותו לסיבת הדברים, והשיב: "קמצן מציל אותי מהצרה להטעות אדם בגלל קמצנותו [כי היא מביאה את האדם להוליך שולל על ידי כך שהוא גורם לו ללכת בדרך של מרדנות וחוסר אמון באלוהים] ואני חושש מאדם חוטא אך נדיב שאלוהים יקבל את נדיבותו [ומוביל אותו לדרך ההדרכה; יושר ותיקון מתוך נדיבות אלוהית וחסד לאחד כזה]". ואז הלך השטן ואמר: "אם מישהו אחר מלבד יוחנן היה שואל אותי את השאלה הזאת, לא הייתי עונה עליה".

מציאות האלטרואיזם ומצוינותו

ישנן רמות רבות של נדיבות וקמצנות. בזה, לאלטרואיזם יש דרגה גבוהה מאוד. משמעות האלטרואיזם היא לתת את רכושו וכספו למישהו אחר למרות הצורך האישי שלו, ונדיבות היא להעניק מרכושו וכספו למישהו בין אם הוא נזקק ובין אם לאו. הוצאה [בצדקה או עזרה לזולת] למרות הצורך האישי היא שלב קשה ומעט מאוד אנשים עוברים את השלב הזה בהצלחה. בדיוק כפי שהדרגה הגבוהה ביותר של נדיבות היא נתינה לזולת למרות הצורך האישי שלך, כך גם הדרגה הקיצונית של קמצנות היא אפילו לא להוציא על עצמך [לצרכיו הלגיטימיים של עצמך] למרות שיש לך את האמצעים והאמצעים למלא את צרכיו. כמה קמצנים יש שם בחוץ שהאוצרות שלהם מלאים בעושר, אבל הם מתו בסבל מכיוון שלא יכלו לאזור אומץ לבזבז על ריפוי שלהם. הלב משתוקק לאכול, אבל אין להם אומץ לבזבז, למרות שלא אכפת להם לאכול אם הם מקבלים את זה בחינם. עד כמה גדול ההבדל בין שני האנשים הללו? מוסר יפה, נימוסים, תכונות אופי פנימיות, טבע ואיכויות (*חוסן אל-ח'ולק*) הם מתנות אלוהיות שאלוהים מעניק למי שהוא רוצה ושולל אותם, למי שהוא רוצה. אין מידה גדולה יותר בנדיבות מאשר אלטרואיזם. אלוהים שיבח את חבריו של הנביא מוחמד (השלום והברכות של אלוהים על כולם) במילים אלה:

وَيُؤْثِرُونَ عَلَىٰٓ أَنفُسِهِمْ وَلَوْ كَانَ بِهِمْ خَصَاصَةٌ

"הם מעדיפים אחרים על פני עצמם למרות שהם סובלים מרעב [והם עצמם נזקקים]". (קוראן, פרק 59, פסוק 9)

עאישה (שאלוהים ישמח ממנה) אמרה: "הנביא מוחמד (עליו השלום) מעולם לא אכל לשובע במשך שלושה ימים ברציפות עד שהוא מת. אם היינו רוצים, היינו יכולים לאכול לשובע, אבל העדפנו אחרים על פני עצמנו". (מסופר על ידי *אוסף* חדית' *Bayhaqi*)

אדם הפך לאורחו של הנביא מוחמד (עליו השלום). באותה תקופה לא היה בביתו שום דבר שיכול היה לשמש להגשת האורח הזה. בן לוויה של *אנצארי* (תושב העיר אל-מדינה, שיחד עם תושבים רבים אחרים אירח את המהגרים ממכה שנמלטו כדי להימנע מרדיפות שם) בא לבקר את הנביא שלקח את האורח לביתו והביא והגיש את כל האוכל שהיה בביתו באותה עת, וביקש מאשתו לכבות את המנורה כדי שהאורח [לא יראה דבר] ויחשוב שהמארח [ו] גם בני משפחתו] אוכלים את הארוחה, שכן הוא היה מושיט את ידו לצלחת [הריקה] ומעמיד פנים שהוא אוכל. המלווה המארח עשה זאת והאורח אכל לשובע. בבוקר, הנביא מוחמד (עליו השלום) אמר לו שאלוהים אהב את מה שהוא עשה עם אורחו וגילה לנביא את הפסוק הזה מהקוראן:

وَيُؤْثِرُونَ عَلَىٰٓ أَنفُسِهِمْ وَلَوْ كَانَ بِهِمْ خَصَاصَةٌ

"הם מעדיפים אחרים על פני עצמם למרות שהם עלולים לסבול מרעב". (קוראן, פרק 59, פסוק 9)
(מסופר על ידי *חדית'* אוספים *סחיח בוכארי ו סחיח מוסלמי*)

עם זאת, נדיבות היא אחת מתכונות האל (תכונות אלוהיות) ואלטרואיזם הוא הדרגה הגבוהה ביותר של נדיבות עליה נשאר הנביא מוחמד (עליו השלום) עד כדי כך שאלוהים שיבח את התכונה הגדולה הזו שלו ושל כל שאר תכונותיו הנאצלות והנשגבות במילים אלה:

وَإِنَّكَ لَعَلَىٰ خُلُقٍ عَظِيمٍ

"וללא ספק, אתה (הו מוחמד!) הם עומדים על אופי נשגב ונשגב [שכל האנושות חייבת לחקות עד קץ הזמנים לטובתה ולרווחתה]". (הקוראן, פרק 68, פסוק 4)

סהל בן עבדאללה אל-תוסטרי (שאלוהים ירחם עליו - קדוש וגנוסטי נודע) אמר שהנביא משה (עליו השלום) התחנן לאלוהים: "הו אלוהים! הראה לי כמה מעלות של מוחמד (עליו השלום) ושל עמו [לפניך]". [משה, ישוע ונביאים גדולים רבים לפני הנביא מוחמד ניבאו על בואו של הנביא מוחמד לשיאה של ההדרכה האלוהית, שנשלחה מעת לעת, לנביאים שונים שמונו על ידי אלוהים כדי להעביר לאומות שלהם בזמנם כדי לעזור להם להישאר בדרך ההדרכה האלוהית והיושר המוסרי; הדרכה אלוהית זו הגיעה לשיאה עם הנביא מוחמד, לאנושות כולה עד קץ הימים] אמר אלוהים: "הו משה! אתם לא תהיו מסוגלים לשאת את החזון הזה. אבל אני אראה לך מדרגה אחת גדולה ממדרגות גדולות שלו [של קרבתו אליי], שבזכותה נתתי לו מדרגה עליונה על כל הנבראים שלי". לאחר מכן הוסר הצעיף מעל עיניו של הנביא משה כדי שיהיה לו חזון של נפלאות השמים והוא היה עד לדרגה הנשגבה של הנביא מוחמד ולזוהר דרגות הקרבה והקרבה האלוהית שלו שסנוורו את עיניו. הנביא משה שאל: " הו אלוהים! איך מוחמד הגיע לדרגה הזאת?" השיב הקב"ה: "על ידי מידת אופי ותכונה שאפיינתי אותו במיוחד, ותכונה זו היא אלטרואיזם [פר אקסלנס שהיה לו כל ימי חייו]. הו משה! אם אדם מפגין אלטרואיזם אפילו פעם אחת בחייו, אני אתבייש לתת לו דין וחשבון ואני אתן לאדם כזה להיכנס לגן עדן ללא כל חשבון, לחיות היכן שלבו חפץ". על פי המסורת, עבדאללה בן ג'עפר (עליו הרחמים) נסע לבדוק את ארצו הרחוקה [שהייתה בבעלותו]. במהלך המסע, הוא עצר והתגורר בסחלב בבעלות קבוצת אנשים (שבט). עבד אתיופי [מוסלמי] עבד בסחלב הזה. תוך כדי כך, האוכל של העבד הגיע. באותו רגע, כלב נכנס לסחלב והתיישב לידו. העבד שם לחם [מצלחתו שלו] לפני הכלב שאכל אותו. הוא הניח את הלחם השני שלו לפני הכלב שאכל אותו. לאחר מכן הוא האכיל את הלחם השלישי שלו לכלב שאכל גם אותו עד שכל האוכל שלו נגמר. עבדאללה בן ג'עפר שצפה בכל העניין שאל את העבד: "מה התזונה היומית שלך?" הוא ענה: "זה מה שראית עכשיו". עבדאללה שאל בתדהמה: "אז למה האכלתם את הכלב באוכל שלכם?" העבד ענה: "העובדה היא שהסחלב הזה שלנו הוא לא המקום שבו כלבים יכולים לגור. הכלב הזה מגיע ממקום מרוחק בתקווה למצוא אוכל לאכול. לא אהבתי שאני אוכל בזמן שהכלב הזה נשאר רעב". עבדאללה שאל: "אז מה תעשה (תאכל) כל היום?" הוא ענה: "אני אמות ברעב". עבדאללה חשב בליבו שהוא מבקר את העבד בליבו על נדיבותו (אלטרואיזם) למרות שהיה נדיב ממנו. עבדאללה קרא מיד לבעל הסחלב ורכש ממנו את הסחלב יחד עם העבד וכל הכלים [ששימשו לטיפול בסחלב] ושחרר את העבד הזה. לא רק זה, הוא העניק את הסחלב הזה במתנה לעבד לשעבר [כהוקרה על

ההקרבה העצמית והאלטרואיזם שלו, שכן הוא הכיר בדרגתו הגבוהה בפני אלוהים על שירותו הבלתי נלאה בעבדות, שנעשה בהתמדה סבלנית יחד עם מעשי אלטרואיזם בנוסף לכך].

עומר (שאלוהים ישמח ממנו) מספר שבן לוויה נבואי שלח ראש עז במתנה למישהו (ראש הוא החלק הזניח והזול ביותר של בעלי החיים המשמשים לצריכת בשר - האדם ששלח אותו במתנה יכול היה להרשות לעצמו להשיג רק את זה לעצמו בהתחלה, אבל החליט לתת מתנה למישהו אחר שלדעתו זקוק לו יותר בגלל העוני הנרחב). בן הלוויה המקבל חשב שאחיו המסוים (בן לוויה נבואי עמית) זקוק לו יותר, ולכן הוא העניק לו אותו במתנה. השלישי העניק אותו במתנה לרביעי וכך הלאה עד שנשלח לשבעה אנשים ואז חזר לראשון [שבמקור העניק אותו במתנה, כך שכל בן לוויה מקבל חשב על אחר כמקבל נזקק יותר במעשים של אלטרואיזם מוחלט].

תרופה לקמצנות

הקמצנות נולדת מתוך האהבה לעושר ולרכוש חומרי ויש שתי סיבות לאהבה זו.

סיבה ראשונה לאהבת העושר המביאה לקמצנות: היא אהבת התאוות והתאוות [החומריות], שאי אפשר להשיג אותן בלי השגת עושר. יש בה גם תקוות ארוכות [לחיים ארוכים], משום שאם בני האדם יידעו שהם יעזבו את המשכן הזמני הזה יום אחד, אז הם לא יהיו קמצנים. מפני שהסכום המספיק ליום, לחודש או לשנה הוא קטן, והאדם יכול להוציא את ההון העודף שלו [על כל מעשי הצדק הראויים, ובפרט אלה הדוחפים אותו בדרך אל ה']. לפעמים האדם אינו משתוקק לתקוות ארוכות [לחיים ארוכים], אך ילדיו הופכים לתחליף לתקוות ארוכות, והוא נאבק על קיומם כפי שהוא נאבק על קיומו. לכן, הנביא מוחמד (עליו השלום) אמר:

الولد مبخلة مجبنة مجهلة

"[פחד, חשש, חרדה ותכנון לעתיד הילד] מולידים קמצנות, פחדנות ובורות". (מסופר על ידי *חדית'* אוסף *אבן מג'ה* בסמכותו של יעלי בן מרה [שאלוהים ישמח ממנו])

אם נוסף על כך, יש פחד מעוני וחוסר אמון בבוא הפרנסה [שבאה מההשגחה העליונה והנדיבות], הקמצנות מתעצמת [המובילה לאגירה, צבירה וגזל בכל האמצעים החוקיים, הבלתי חוקיים, המוסריים והבלתי מוסריים, גם אם הדבר פוגע בזכויותיהם ההוגנות והלגיטימיות של הזולת].

סיבה שנייה לכך שאהבת העושר מובילה לקמצנות: היא שמותר לאהוב את העושר בזכות עצמו [ולא כאמצעי למטרה אחרת כמו שימור צאצאיו או מניעת משבר כלכלי בגיל מבוגר]. אנשים רבים הם כאלה שיש להם מספיק הון לשארית חייהם בתנאי שהם מוציאים באופן שגרתי, במקום שיש להם כל כך הרבה הון שיישאר הרבה גם לאחר ההוצאות. הם משוללי צאצאים, יש להם ערימות של עושר, אך לא מתחשק להם להוציא *זכאת* (צדקת חובה שיש לתת לעניים מחסכונות המזומנים והזהב של האדם שנמשכו שנה

בסכום של 2.5% מהערך; בעלי חיים, תוצרת חקלאית ונכסים אחרים כפופים גם הם לצדקה חובה על פי החוק האלוהי) עד כדי כך שהם אפילו לא נוטים להוציא כסף על השגתם טיפול רפואי למחלתם שלהם. במקום זאת, הם אוהבי *דירהם ודינר* (מטבעות זהב וכסף שהיו בשימוש בימי קדם) שנהנים מנוכחותם איתם ושליטתם עליהם. הם קוברים אותם מתחת לאדמה למרות שהם יודעים היטב שהם ימותו [במוקדם או במאוחר] ולאחר המוות כל האוצר הזה יאבד או יגיע לידי אויבים [או זרים שאינם קשורים אליהם]. למרות זאת, הם אפילו לא מרשים לעצמם לאכול ממנו או להוציא ממנו סכום קטן [לצרכיהם הלגיטימיים]. זוהי מחלה עצומה וקטלנית של הלב והריפוי שלה קשה מאוד, בפרט, היא הופכת חשוכת מרפא בגיל מבוגר. משל אדם כזה הוא של אוהב ששולח מישהו להיות שליחו של האהוב ואז מתחיל לאהוב את השליח [במקום את האהוב] ולשכוח את האהוב. העושר הוא כמו שליח שדרכו האדם ממלא את צרכיו. לכן, אנשים אוהבים עושר ומפיקים ממנו הנאה וגם אמצעי ההנאה חביבים. ואז לפעמים הצרכים נשכחים והעושר הופך לאהוב האמיתי. זו הטעיה קיצונית. כל המבין את ההבדל בין זהב לאבן הוא בור, אלא כאשר הוא יודע שצרכים מתמלאים על ידי זהב (עושר) ומה שנשאר לאחר מילוי צרכים שווה לאבן.

שיטות ריפוי שונות: שיטות ריפוי שונות הן כדלקמן. ידוע שכל מצב מטופל על ידי היפוכו. לכן התרופה לאהבת התאוות היא על ידי הסתפקות בפחות ובסבלנות. התרופה לתקוות לחיים ארוכים היא באמצעות שפע של זיכרון המוות (המוות של האדם עצמו וסיום מסעו בעולם הזה) ושל מותם של בני דורו. הפחתת הרצון לצבור עושר היא באמצעות התבוננות בבזבוז העושר המצטבר [שאנשים משאירים אחריהם לאחר מותם, שאחרים משתלטים עליו מיד]. רפואת נטיית הלב לזרעו היא ע"י האמונה הזאת, שכשם שהקב"ה נתן פרנסה לאדם, כך נברא פרנסה כשנולדים בנים [כמו שכל ילד מביא עמו את הפרנסה שהקב"ה ייעד לון]. כמה ילדים יש שלא מקבלים דבר מירושת אביהם אך עדיין חיים חיים משגשגים יותר? אדם כזה צריך גם לזכור שאדם משאיר עושר לילדיו כדי שיוכלו לחיות טוב, אך לאחר שזכו לעושר [בעיקר בירושה] הם מתחילים ללכת בדרך הרע. אם צאצאיו של מישהו הם צאצאים אדוקים, צדיקים ויראי אלוהים, אז אלוהים מספיק להם והם לא יזדקקו לנחלת אביהם. אם הם רשעים ועושי עוול, אז להשאיר להם ירושה כדי לעזור להם עם הרע שלהם זה לא נכון. לעזור למישהו עם רשע זה כמו לבצע חטא בעצמך. ניתן לרפא את הלב על ידי גינוי הקמצנות, ועל ידי שבח הנדיבות ומעקב אחר המסורות שהועברו על ייסורים שנגרמו לקמצן והפיכתם לנושא להתבוננות של האדם. ניתן לרפא את הלב גם על ידי הרחבת ההתבוננות במטרות של עושר ורכוש חומרי, וחשיבה מדוע הם נוצרו? יש רק תשובה אחת לשאלה זו: עושר ורכוש חומרי נוצרו כדי למלא את צרכי החיים. לפיכך, יש להוציא רק את העושר הדרוש לצרכיו של האדם. כל השאר צריך להיות מושקע בנתיב האלוהים ומאוחסן בדרך זו, כאוצר לעולם הבא [כמו העושר המושקע במאמצים אנושיים, נדיבים ואציליים לעזרה לאחרים במצוקה, מונצח כמבוזבז בדרכו של אלוהים והופך לאוצר לחיי הנצח של האדם, כאשר אלוהים גומל לו על כך באין שיעור, גמול בלתי נתפס, נצחי, נפלא ונצחי]. אלו הן התרופות השייכות לידע ולגנוסיס האלוהי.

הפחתת הקמצנות באמצעות אילוץ עצמי לבזבז [במאמצים אציליים, אנושיים וצדקה]: תכונת הקמצנות אינה נעלמת ללא הוצאות. כשם שהאהבה אינה מסתיימת בלי ליצור ריחוק [עם מושא האהבה] על ידי נסיעה, אף על פי שעזיבת האהוב והפירוד קשה מאוד לעצמי (*נאפס*). עם זאת, אם סובלים את הקושי הזה פעם אחת, אמצעי כלשהו לנחם את הלב נולד מרחוק על ידי התרחקות. וכן מי שרוצה להקל על הקמצנות, צריך להכריח את עצמו להיפרד מעושרו ומרכושו על ידי הוצאות [למטרות צדקה כדי לעזור לאחרים במצוקה]. אסטרטגיה טובה להגנה על עצמך מפני קמצנות היא לרמות את עצמך ולשכנע אותו להשקיע בנדיבות כדי להשיג תהילה וכבוד [חברתי] כפי שאנשים היו מכנים אותו נדיב. בתחילה, מעשה זה יהיה להשוויץ אך בהמשך, הוא יהפוך לחלק מהטמפרמנט של האדם והלב ירצה לבזבז מבלי לרצות תהילה ומוניטין. נכון שעם אסטרטגיה זו הלב מזוהם ברוע הראוותנות, אבל מיגור הראוותנות אינו קשה כמו ביעור הקמצנות. תהילה ומוניטין הם אמצעים לנחם את הלב לאחר מות

העושר. בדיוק כמו שתינוקות נגמלים מחלב על ידי הסחת דעתם עם ציפורים, כך הם עסוקים במשחק ושוכחים מהחלב. ברגע שהם לא מתעניינים בחלב, הם מורחקים גם הם מההצגה. הרגלים רעים אחרים נמצאים באותו מצב בכך שאחד נכפה על השני, למשל, תאווה נכפית על הכעס כדי להפחית את עוצמתו וכעס נכפה על התאווה כדי להפחית את חומרתו, אך אסטרטגיה זו יעילה עבור אדם כזה שיש לו תכונת קמצנות הדומיננטית על אהבת התהילה וראוותנות במזגו. באופן זה חזק מוחלף בחלוש [הרגל או איכות]. אבל אם מישהו הוא אוהב תהילה באותה מידה כמו שהוא קמצן, אז אין טעם לסיים את הקמצנות בראוותנות, כי באופן זה יסתיים רע אחד, אבל רע אחר באותה דרגה. האינדיקציה אם יש לאדם את התכונה הדומיננטית של קמצנות או ראוותנות היא שאדם זה אינו מתקשה לבזבז למען ראוותנות. אם זה המקרה, ייאמר שהראוותנות היא דומיננטית מכיוון שאדם מוכן להוציא דבר אהוב כמו עושר למען ראוותנות (תהילה ומוניטין). אם אדם מתקשה להוציא למען ראוותנות, אז ייאמר שהקמצנות שולטת עליו כפי שהוא אינו מוכן להוציא למען ראוותנות.

הדוגמה למיגור התכונות השליליות הללו באמצעות אחרים היא שמרכיבי הגופה [הקבורה בקבר] הופכים לחרקים. כאשר לא נשאר דבר בקבר כדי שהחרקים הללו יאכלו, החרקים הללו אוכלים זה את זה עד שמספרם יורד עד שבסופו של דבר נשארים רק שני חרקים גדולים. כשהם לא מוצאים מה לאכול, הם תוקפים אחד את השני והדומיננטי מכלה את השני. מאוחר יותר, החרק הדומיננטי מת מרעב בגלל שלא מצא מה לאכול. כמו כן, ייתכן שבמידות הרעות, התכונה החלשה מפסיקה להפוך למזון לתכונה החזקה. המשמעות של עצירת המזון עבור תכונות אלה היא לא לפעול על פי דרישותיהם. באופן זה, התכונה הזאת בעצמה תיחלש ובסופו של דבר יגיע הקץ. לדוגמה, מטרתו של קמצן היא לעצור את העושר [מלהיעלם בהוצאות]. אם אדם פועל בניגוד לדרישותיו על ידי בזבוז עושר למרות שקשה מאוד לעשות זאת, אז תכונת הקמצנות תגיע לקיצה, והלב יתחיל לרצות לבזבז ולא יהיה נטל על מזגו.

תרופות מבוססות ידע ופעולה לקמצנות: ריפוי מבוסס ידע של קמצנות הוא להשיג ידע על נזקיה ועל היתרונות של נדיבות, וריפוי מבוסס פעולה הוא להכריח את הטמפרמנט (את עצמו) להוציא על מטרות צדקה. לפעמים תכונת הקמצנות כל כך דומיננטית ומשתלטת עד שהיא הופכת את האדם לחירש ולעיוור, והאדם מפסיק לראות כל רוע בקמצנות וכל טוב בנדיבות. במילים אחרות, האדם אינו זוכה להבנה ולהבנה, שבלעדיהם רוח הנדיבות אינה מופעלת, וזה בתורו גורם לתכונה זו [של הקמצנות] להישאר לנצח עד המוות. מי שאינו מכיר בתרופה, אינו אדם שיתרפא.

כזה הוא המצב של כל העושר והרכוש החומרי של העולם [שהוא מעבר לצרכיו האמיתיים של האדם]. העולם (סמלו העיקרי הוא העושר והרכוש החומרי של העולם) הוא אויב של אויבי אלוהים מכיוון שהוא דוחף אותם לגיהינום, וגם אויב של ידידיו ומקורביו של אלוהים מכיוון שהם צריכים לסבול קשיים בגילוי סבלנות כלפיו. היא גם אויבת של אלוהים מכיוון שהיא מונעת ממשרתיו (בני האדם) לצעוד בדרכו. היא האויב של עצמה, שכן היא מכלה את עצמה, שכן השמירה על העושר נעשית באמצעות מגינים [ואמצעים שונים אחרים לשמירה עליו] שדורשת הוצאת עושר. עובדה היא שהעולם (רכוש חומרי) מושקע בשמירה על העולם עד שהוא מגיע לקיצו ושום דבר לא נשאר. אדם שמודע לנזקי הרכוש החומרי, אינו מתרגל אליו, אינו חוגג את רכישתו או לוקח יותר מצרכיו האמיתיים. מי שמסתפק בצרכים בסיסיים, אינו נוהג בקמצנות, כי חיסכון בעושר וברכוש חומרי בכמות צרכיו, אינו קמצנות; ועבור מה שאינו נחוץ, האדם אינו מעמיד את עצמו במצוקה על ידי שמירה עליו, אלא מוציא אותו [על מאמצים נדיבים ומועילים להיטיב עם בני האדם, ובדרך זו משתמש בו להשגת אושר נצחי וניצחון אינסופי].

חובות האדם בעושר וברכוש חומרי: כפי שהסברנו להלן, עושר במובן אחד הוא טוב ובמובן אחד הוא רע. הדמיון שלו דומה לנחש שיש לו גם את הרעל וגם את התרופה והרעל שלו קטלני [בעוד שהתרופה

שלו מצילת חיים]. בדומה לכך, לעושר יש גם את הרעל וגם את התרופה. מי שיכול להימנע מהרעל שלו, הוא זה ששומר על חובותיו [בעניין העושר והקניין].

חובה ראשונה: האם יש להכיר את מטרתה ולנסות לברר מדוע אלוהים ברא את העושר והרכוש החומרי, ומדוע האדם זקוק להם. לאחר שידע זאת, הוא ירוויח את מה שמספיק לצרכיו, לא ישמור יותר ממה שצריך, ולא ייתן את עושרו למי שאינו ראוי לו (הוא יבזבז אותו על מאמצים נאצלים במקום מאמצים בזבזניים שרק מוסיפים לפאר ולזוהר של חיי העולם).

חובה שנייה: היא לפקוח עין על מקורות ההכנסה כדי להימנע מאותם מקורות הכנסה שהם אסורים לחלוטין [כגון סחיטה, שוחד, ריבית, גזל וכדומה] או אסורים לרוב כמו עושר שהושג משליטים. באופן דומה, יש להימנע מדברים לא רצויים שמלכלכים את טוהר האופי של האדם, כגון מתנות שיש בהן עקבות של שוחד או פנייה לאחרים (או קיבוץ נדבות) שיש בהם השפלה.

חובה שלישית: היא לשקול את הסכום הדרוש לכלכלה האישית (צרכים פיננסיים). אסור לאדם לרכוש יותר ממה שצריך [כדי להימנע מלהפוך לחומרני וחמדני באופן עיוור שהורג באופן מיידי את הרוחניות ואת השאיפות הרוחניות שלו] וגם לא כמות שהיא פחות מצרכיו. [אנושיי] צרכים קשורים לשלושה דברים: מזון, ביגוד ומגורים. לכל אחד מהם יש שלוש דרגות: רגילה, מצוינת ובינונית (כזו שנמצאת באמצע הרגיל והמצוין). עד שהאדם לא ייטה לפחות, האדם יהיה קרוב לגבולות הצרכים [האמיתיים] וכאשר הוא יחרוג מהם, הוא ייפול לבור עמוק שאין לו סוף. הבאנו פרטים על הדרגות הללו בספר ההתנזרות מהארציות (פרק י"ד).

חובה רביעית: היא לפקוח עין על הזדמנויות להוציא [על מטרות נאצלות וצדקה, כמו גם על הצרכים של האדם]. צריכה להיות התמתנות בהוצאות - לא צריכה להיות הגזמה או צמצום מעבר לגבולות [המתינות]. אדם צריך להוציא על מטרות חוקיות כפי שהרוויח באמצעים חוקיים. בדיוק כפי שזה חטא לקחת [מאחרים את הונם ורכושם] ללא הצדקה, כך זה גם חטא לבזבז ללא הצדקה.

חובה חמישית: היא לשמור על הכוונה הנכונה בלקיחת, נתינה, עצירה ובזבוז של עושר ורכוש חומרי. כאשר אדם לוקח רכוש גשמי [באמצעים חוקיים ומוסריים], הכוונה צריכה להיות להיעזר בו בעבודת ה'. כאשר אדם משאיר אחריו רכוש חומרי, עליו להיות בעל כוונה להתנזר מהארציות. כאשר אדם עושה זאת, נוכחות העושר לא תזיק. לכן אמר עלי (עליו השלום): "אם אדם הופך לבעלים של כל אוצרות העולם, אך מטרתו אינה אלא השגת רצונו של אלוהים (*רִידא*), אזי הוא ייקרא מתנזר [מהארציות] (*זאהִיד*), ואם אדם מוציא את כל העושר אך רצונו של אלוהים אינו המטרה. אז אדם לא ייקרא נמנע". כל תנועותיכם ומנוחותיכם צריכות להיות למען אלוהים בלבד - הן צריכות להיות סגידה [אלוהית] או מועילות לעבודת האלוהים.

אין דבר [מדברים קטנים שיש לאדם] שאינו יכול להועיל לדרכו של האדם לאלוהים (*דת*) כגון חולצות, פיג'מות, מיטה, סירים וכו'. כל הדברים הללו חיוניים לחיים. במקום לשמור דברים שהם מעבר לצרכיו, יש לחשוב שמשרתי אלוהים אחרים יכולים להפיק מהם תועלת. לכן, אם מישהו בא אליך עם הצרכים שלו ויש לך את זה כתוספת ומעבר לצורך שלך, אז אתה לא צריך לסרב [לעזור].

מי שפועל לפי עקרונות אלה דומה למי שמוציא מנחש תרופת נגד שהיא ערכו האמיתי ושומר מפני הרעל שלו. אדם כזה אינו נפגע משפע העושר. הבחנה זו מושגת על ידי מישהו שיש לו הבנה מושלמת של הדת ויש לו ידע עליון. מי שצובר עושר וחושב שאחד כזה הוא כמו בני לוויה נבואיים (*סחאבה*) שהיו בעלי עושר, הוא כמו ילד חסר הבנה ולאחר שראה בעל נחש שולט בנחש, מתחיל לתפוס נחש במחשבה שבדיוק כמו שמכשף נחשים הצליח לתפוס את הנחש, הוא יוכל לעשות את אותו הדבר. ילד כזה בוודאי

ימות. זה ההבדל בין שני אלה (בני הלוויה הנבואיים שהיה להם עושר כלשהו ואדם רגיל המחשיב את עצמו כמוהם), אולם אחד שננשך על ידי נחש הוא ברור אך אחד שננשך על ידי עושר אינו מובן מאליו.

אני אגיד לך מה היו קודמיו האדוקים (*סלף סאליהין*) ומה אתה. לכמה מבני הלוויה הנבואיים [שהיו מעטים במספר] היה עושר כדי שלא יזדקקו לקיבוץ נדבות או לבקשה, וכדי שיוכלו לבזבז בדרכו של אלוהים. הם רכשו את עושרם באמצעים חוקיים. הם אכלו מזון מותר (*חלאל*), הוציאו במתינות, והפכו אותו לאמצעי להצלחה בעולם הבא. הם לא גזלו את זכויותיו של איש, הם לא נהגו בקמצנות, הם בזבזו את רוב עושרם ורכושם החומרי בדרך האל, וחלקם בזבזו את כל הונם בצדקה בכך שהעדיפו את צרכיהם של אחרים על פני עצמם [באופן אלטרואיסטי באמת]. אני שואל אותך, "האם גם אתה כזה?" ברור שזה לא המקרה. אין לך אפילו דמיון קל לקודמים אדוקים.

איך היו בני הלוויה הנבואיים? בני לוויה נבואיים היו כאלה שהם אהבו את העוני [החומרי] [שבא עם עושר רוחני]. הם היו נטולי פחד מעוני ורעב ובטחו באלוהים לפרנסתם. הם שמחו בגורלם, השלימו עם הקשיים [שנאלצו לשאת]. הם הביעו הכרת תודה בעוני ותרגלו סבלנות בקשיים. הם היללו את אלוהים בנחת ובנוחות, הם השפילו את עצמם למען אלוהים, והם פחדו מיהירות, מתסביך עליונות ומגאווה בשפע של רכוש חומרי. הם לקחו רק את החלק המותר להם מהעולם, הם קיבלו את הכמות המתאימה לצרכיהם האמיתיים, הם דחו את העולם (הארציות), סבלו את קשיי העולם בסבלנות, טעמו את מרירותו, דחו את נוחויותיו וברכותיו. אתה יכול להישבע שאתה כזה? נודע לנו שכאשר העולם דפק על דלתם, הם רעדו מפחד [לסטות מדרך ה'] והיו חושבים שהם חטאו איזה חטא שעונשו המיידי נעשה בצורת עולם (הישגים חומריים). כשהגיע העוני, הם נהגו לקבל אותו בברכה ואימצו אותו כדרכם של הצדיקים. קיבלנו את המסורת הזו על כמה בני לוויה נבואיים שאם הם ראו משהו בביתם בבוקר, הם היו מתעצבים יתר על המידה ואם הם לא מצאו דבר, הם התחילו את היום שלהם בחיוך. אם מישהו הביע תמיהה על כך ואמר, "אנשים שמחים לראות עושר בבתיהם אבל אתה מתעצב", אז הם נהגו לענות, "הסיבה שאני מתעצב לראות משהו עם המשפחה היא שביתי לא הולך בדרכו של בית הנביא מוחמד (עליו השלום)". מסופר על כמה חברים נבואיים שמצב הצער שלהם היה ראוי לראות כאשר הם חוו שגשוג והם נראו אומרים, "מה הקשר של העולם (הארציות) אלינו?" אם קשיים נפלו עליהם וכף רגלם דרכה בבתיהם, אז הם היו שמחים ורואים בכך סימן טוב לעצמם ונהגו לומר, "עכשיו אדוננו השליך עלינו מבט של נדיבות". אלה הם מצבם ותכונותיהם של קודמיו האדוקים (*סלף סליחין*). לאורם, ניתן להחליט היטב אם העושר טוב יותר או העוני. האם אתם יכולים להישבע [באלוהים] ולאשר שיש לכם את אותם מצבים [רוחניים פנימיים]? אינכם דומים כלל לאנשים הקדושים והקדושים הללו.

מה שלומך? כעת אספר את מצבך ואשפוך אור על תכונותיך שאינן תואמות כלל את התנאים והאיכויות של הקדמונים האדוקים. אתה הופך למרדני בעושר, מתגאה בשגשוג ורוקד בשמחה בנוחות ובנוחות. יש לך שנאה לעוני למרות שהוא היה בירת גאווה לנביאים [של אלוהים]. אתה שונא את בירת הגאווה שלהם. אתם צוברים עושר מתוך פחד מעוני, למרות שזו דעה שלילית על אלוהים והיא הוכחה לחוסר אמון בהבטחתו. עניין אחד זה הוא עדות צודקת לסופה [הממשמש ובא] של [מסעך בעולם] שאתה צובר עושר רק כדי להגשים את הברכות, התשוקות, הנוחות והתאוות הארציות, למרות שהנביא שלנו (עליו השלום) אמר:

شرار امتی الذين غذوا بالنعيم فربت عليه اجسامهم

"האנשים הגרועים ביותר בעמי הם אלה שאוכלים אוכל מפואר וגופם ניזון ממנו (כלומר, הם רגילים לנוחות, מותרות וחיים טובים בעולם, ואינם מתייחסים למאמצים ולמאמצים שאדם צריך לעשות כדי להצטיין בדרך הרוחנית המובילה לקבלתו ולאישורו של אלוהים)".

מלומד אחד אמר שכאשר אנשים יבואו ביום הדין לחפש את מעשיהם החסידים הטובים, יאמרו להם:

أَذْهَبْتُمْ طَيِّبَٰتِكُمْ فِى حَيَاتِكُمُ ٱلدُّنْيَا وَٱسْتَمْتَعْتُم بِهَا

"כבר השגת דברים טובים בחיים בעולם [שכן חיית חיים מפוארים ועשירים ולא נותר לך דבר בעולם הבא]." (קוראן, פרק 46, פסוק 20)

קומו מתרדמתכם של חוסר תשומת לב! אם תישלל מברכות העולם הבא בגלל ברכות העולם הזה, זה יהיה מקום של מחסור גדול, צער וקשיים. אתם גם צוברים עושר כדי שתוכלו להביע גאווה זה על זה בשל השפע שלו ולהחשיב את עצמכם נעלים [על בסיס זה]. עם זאת, קיבלנו את המסורת הזו שמי שצובר עולם בשביל הגזמה וגאווה, יפגוש את אלוהים במצב כזה שאלוהים לא יהיה מרוצה ממנו. אך למרבה הצער, לא אכפת לכם כלל מחוסר שביעות רצונו של אלוהים. אתה שקוע במצבך שלך ואינו מודע לסופך הסופי. אתה מוצא את החיים בעולם חביבים יותר מאשר ללכת לקרבת אדונך. אתה לא אוהב להיפגש עם אלוהים ואלוהים מאוד לא אוהב להיפגש איתך. אם משהו מהעולם אינו זמין עבורך אז תחושת הקיפוח שלך שווה לראות. מצבכם הוא כזה שאתם משחררים את עצמכם ממגבלות הדת כדי לצבור עולם (רכוש עולמי) וכאשר אתם משיגים זאת, אתם מתנדנדים מאושר למרות שהנביא מוחמד (עליו השלום) אמר:

من احب الدنيا وسر بها ذهب خوف الآخرة من قلبه

"מי שאוהב את העולם ושמח כשמשיג אותו, יראת העולם הבא עוזבת את ליבו של אדם כזה".

ככל שיש לך עניין בעניינים ארציים, אתה לא מגלה את אותה מידה של עניין בעניינים הקשורים לעולם הבא. הסבל מחטאים אינו גדול בעיניך כמו הסבל מחוסר השגת העולם (פאר, זוהר, תהילה, עושר ורכוש חומרי). אתה לא מפחד מחטאים (מעשים רעים) כמו שאתה מפחד מאובדן עושר. אתה יכול להוציא את כל ההון שלך כדי להשיג תהילה וכוח, אבל אתה לא מסוגל לעזור למישהו שסובל. אתה יכול לשמח את הנבראים כדי לזכות בכבוד ובכבוד, אבל אין לך זמן לזכות באישור ה'. נכון שהעושר מסתיר את מגרעותיך ואנשים אינם מבקרים אותך, אך אלוהים מודע למצבך [האמיתי]. אבל מתי אכפת לך מהידע והמודעות של אלוהים [איך אתה באמת]? אינכם סובלים את ההשפלה של העולם הזה, אך אתם מוכנים להשפלה שתעמוד בפניה בעולם הבא. המשרתים האלה [של אלוהים] (הבריאה) אהובים עליכם יותר מאלוהים. אם זו לא בורות, אז מה זה? הווייתכם הפנימית מלוכלכת בזוהמה אינסופית והיא מקור לפגמים רבים מספור, אך אתם מחשיבים את עושרכם כעושרם של משרתי האל הצדיקים. אבוי! כמה רחוקים אתם מ[התנהגותם ואופיים] של קודמיהם! באלוהים, הם היו מתנזרים בדברים מותרים עד לרמה שאתה לא בדברים אסורים. הם פחדו מטעויות קטנות יותר [בגלל ההשפעה על מעמדם עם אלוהים] מאשר אתם חשים על חטאיכם הגדולים. אלה שתכונות האופי שלהם אינן תואמות את שלהם (של קודמינו האדוקים), אינם דומים להם בעולם הזה ולא יהיו חבריהם בעולם הבא. ההבדל בין שתי קבוצות האנשים ברור למדי.

אם אתה מחשיב את עצמך כדוגמה של הקודמים האדוקים, אז אתה צריך להסתפק בפחות, להתנזר מנכסים חומריים חוקיים, להוציא כמה שיותר בדרכו של אלוהים, להיות אלטרואיסטי, לא לפחד מעוני, לשנוא את תאוות העושר, להסכים לפחות [חומרנות] ולקשיים. שמח על המחסור, התייחס לענווה כאל טוב, הסתכל על יהירות וחיפוש מעמד גבוה בבוז, חזק בענייניך. הלב לא אוהב הדרכה, הייתם נותנים דין וחשבון עם עצמכם על חובותיו וזכויותיו של אלוהים [בדרך זו], ו[הייתם] מעצבים את כל מצבכם בתבנית של אישורו וקבלתו של אלוהים. במצב זה, לא תיאלצו לעמוד על דין וחשבון [ביום הדין] ותיספרו בקטגוריה של יראי אלוהים.

דוגמה לתאוות בצע לעושר ממסורות ישוע: ג'אריר מספר מליית' (שאלוהים ירחם על שניהם) שאדם אימץ את חברתו של ישוע (עליו השלום). שניהם הלכו למקום כלשהו עד שהגיעו לנחל. שניהם ישבו לצדו לארוחה. היו להם שלושה לחמים אז שניהם אכלו אחד כל אחד והשליש נשאר. ישוע הלך לנחל לשתות מים, וכשחזר, הלחם השלישי נעלם. הוא שאל על כך את שותפו למסע שהביע חוסר ידע על כך. ישוע שמר על שתיקה והמשיך במסעו. הם מצאו נקבת צבי עם שני גורי האיילים שלה. ישוע ביקש מאחד הגוזלים להגיע, והוא בא והוא שחט אותו, בישל את הבשר, אכל ממנו והגיש אותו גם לחברו למסע. אז ישוע אמר לגור הצבי, "בפקודת אלוהים, תחיה!" והוא התעורר לחיים. הוא פנה לחברו למסע ואמר, "אני שואל אותך בשבועה לישות (אלוהים) שהראתה לך את הנס הזה, לאן נעלם הלחם השלישי?" הוא ענה, "אני לא יודע". לאחר מכן הגיעו שניהם לעמק שהיה מלא מים בכל מקום שהעיניים יכלו לראות. הוא אחז בידו וחצה את העמק בהליכה על המים. כשהגיעו ליבשה, הוא שאל אותו שוב, "אני שואל אותך בשבועה לישות (אלוהים) שהראתה לך את הנס הזה, מי לקח את הלחם הזה?" הוא ענה שוב, "אני לא יודע". המסע התחדש והפעם הוא עצר כשהגיעו לג'ונגל. ישוע אסף מעט אדמה, לבנים ואבנים ואמר, "בפקודת אלוהים, הפכו לזהב!" כאשר ערמת האדמה, האבנים והלבנים הפכה לזהב, ישוע חילק אותה לשלושה חלקים ואמר, "חלק אחד שלי, אחד שלך ואחד לאדם שלקח את הלחם השלישי". שותפו למסע אמר מיד, "אני זה שלקחתי את הלחם השלישי". ישוע נתן לו את כל הזהב [שהיה שם] והפריד את עצמו ממנו ויצא לדרך. האיש הזה ישב בג'ונגל עם ערימת הזהב עד שהגיעו שני גברים. כשראו את העושר הזה, הם נעשו חמדנים והתכוונו להרוג את האיש הזה ולגזול את כל העושר. הוא התחנן, "אל תהרגו אותי, כולנו יכולים להיות שותפים שווים בעושר הזה. ראשית, אחד מאיתנו צריך ללכת לכפר הסמוך כדי להביא אוכל. ברגע שנאכל, נחלק את כולו בינינו לבין עצמנו". אחד משני האנשים שהגיעו, הלך להביא אוכל, והתחיל לחשוב בליבו: "אם אערבב רעל באוכל, השניים האלה ימותו ואני אהיה הבעלים היחיד של העושר הזה". מצד שני, שני האנשים [שהמתינו בג'ונגל] הכינו מזימה להרוג אותו לאחר שהביא את האוכל כדי שיוכלו לחלק את הזהב באופן שווה לשני חצאים ביניהם. כשהאדם השלישי הביא אוכל מהכפר, הם הרגו אותו ואז הם עצמם נהרגו על ידי אכילת האוכל הרעיל. ערמת הזהב נשארה שם בזמן ששלוש גופותיהם היו מונחות סביב הזהב שנאכל על ידי נשרים וכלבים. לאחר מספר ימים, ישוע (עליו השלום) עבר במקום ההוא. כשראה זאת, אמר לחבריו למסע: "ראו, זהו מצב העולם, לכן היזהרו ממנו!"

פרק 8 - נזקי הרדיפה אחר תהילה והלל

ספרו השמיני של ע'זאלי בכרך השלישי או ברבע של *יצירת המופת שלו* "*יחיא אל-עולום א-דין*" או "תחיית הידע על הדרך אל האל" עוסק בנזקים של חיפוש אחר תהילה ופופולריות. תחלואים אלה מכלים את עצמם עד כדי כך שהם משתלטים על חייו של האדם ומסיטים את האדם מהדרך הרוחנית - שכבר תוארה בחלק הראשון של חיבור זה - וגוזלים ממנו את השלווה והשלווה הפנימית. ע'זאלי מספק תובנות חשובות על תחלואים אלה, על מקורותיהם, וקובע דרכים למגר אותם מהלב, וכתוצאה מכך למלא אותו בשלווה פנימית ובשלווה פנימית. חיפוש תהילה מקדם את האגואיזם ואת היהירות הנובעת מכך, יחד עם אובססיה לעצמי (*נאפס*) ועיוורון לחסרונותיו, ובכך מוחקים את כל האפשרויות לתיקון עצמי והופכים את המצב לטובה. חיפוש שבחים הוא תכונה מזיקה נוספת שמסירה כנות ממעשים אנושיים טובים ומכתים אותם במניעים אנוכיים, אנוכיים, האדרה עצמית ונסתרים. זה מפחית את הערך של המאמצים האנושיים להעמדת פנים ריקות מתוכן, נטולות תוכן ומשמעות אמיתיים. ע'זאלי מספק תרופות למחלות הפנימיות הללו המעכבות את השלווה והשלווה הפנימית. תוכן ספרו של ע'זאלי מובא כאן בתמציתיות כדלקמן:

הנביא מוחמד (עליו השלום) אמר:

إني أخوف ما أخاف على أمتي الرياء والشهوة الخفية التي هي اخفى من
دبيب النملة السوداء على الصخرة الصماء في الليلة الظلماء

"אני מפחד יותר מכל מ[שתי תכונות פנימיות מזיקות] של התפארות ותאוות דיסקרטית [של חיפוש תהילה, יוקרה ופופולריות] בעם שלי. הם דיסקרטיים יותר מזחילה של נמלה שחורה כהה על סלע שחור כהה בלילה שחור כהה [מכיוון שקשה מאוד להבחין בכך, ולכן יש לנקוט בזהירות מרבית כדי להגן על עצמך משני הנזקים הללו של הנפש שעלולים להיקבר בשקעים הפנימיים ביותר של הנפש ולהניא את האדם מהדרך הרוחנית]". (מסופר על ידי *אוסף* חדית'*אבן מג'ח וחכים* על פי שדאד אבן אווס [שאלוהים ישמח ממנו])

זו הסיבה שאפילו מלומדים גדולים (תיאולוגים סכולסטיים) אינם מכירים את הידע על הנזקים של ראוותנות ותאוות דיסקרטית, אז איך נוכל לצפות מהעובדי הלא-מלומדים (הדיוטות) ומאנשים יראי

אלוהים לקבל את הידע הזה. הראוותנות היא בין אחרוני הנזקים הפנימיים של העצמי (*נאפס*), וההונאות הדיסקרטיות שלה והאנשים המעורבים בהן במיוחד, הם התיאולוגים הסכולסטיים, המאמינים ואלה הנחושים לצעוד בנתיב העולם הבא. מפני שאנשים אלו משעבדים את העצמיות הנמוכה שלהם (*נופוס*, כלומר ברבים *נפס*) לאחר מאבקים רוחניים קשים, ומגינים על עצמם מפני דברים מסופקים [שקשה לראות ולא רק מדברים אסורים ודברים גלויים] ומטים אותם לעבודת ה' [ללא הסחות דעת ועכירות של הנשמה שהפכה לרפיון]. ובמצב זה, הם אינם מסוגלים לעשות עבירות בוטות מאיברי הגוף.

כדי להקל מעט על הקושי הזה [של הריסון העצמי הפנימי], הם אינם מוצאים דרך אחרת מלבד להפגין את מעשיהם הטובים ולהשיג פופולריות וכבוד בקרב בני האדם. הפופולריות הזו מעניקה להם הנאה ומפחיתה את עוצמת הקושי, שקשה לצאת ממנה [בשל מאמציהם הרוחניים הקשים בטבעם]. אלה אנשים שמבטאים את מעשיהם הצדיקים [בפומבי] ורוצים שהבריאה (אחיהם בני האדם) תהיה מודעת לעבודתם ולמאמציהם. ידיעת הבורא [על מעשי עבודתם ומאמציהם הרוחניים הייתה אמורה להספיק, אך לא מספיקה] והם מוצאים אושר באנשים המשבחים אותם. הם יודעים שאם נתכחש לתאוות ולתאוות, ונימנע מדברים ספקניים, ולא נחדל מקשיי עבודת ה', אז לשונות הבריות יהיו עסוקות בשבחנו, יגזימו בשבחנו, יהיו בעיניהם כבוד וכבוד כלפינו, יראו במפגש עמנו ובהסתכלות בנו מקור של כבוד וגאווה גדולה. הם ינצלו את תפילותינו, ילכו בעקבות דעותינו, ישרתו אותנו, יובילו לברך אותנו ולהצדיע לנו, יכבדו אותנו באסיפות [חברתיות], יתנו לנו ויתורים בקנייה ובמכירה, יקדימו אותנו בהתקהלויות, יעדיפו אותנו על פני עצמם במזון, בשתייה ובלבוש, הם יישארו ענווים וראשים מורכנים לפנינו. ויהיו כפופים ל[מניעים נסתרים ו] מטרותינו. העצמי התחתון (*נאפס*) מקבל ממנו כל כך הרבה תענוג, שלא נשאר קשה לעזוב את החטאים, והסדירות של עבודת אלוהים נעשית קלה, כי התענוג שהעצמי הנמוך תפס [מכל היתרונות הנ"ל], הוא עיקר כל התענוגות. אדם זה חושב שחיי הם לשם ה' ואני עסוק בעבודת אלוהים כדרך ה', אף על פי שאדם כזה שקוע בתאוות נסתרות שמחוץ לתפיסת השכל מלבד השכל החזק והבריא [המעוגן באמת ובהבנה הנכונה]. אדם כזה חושב שאני נשמע לאלוהים בכנות לבי ואני מרוסן מדברים האסורים על ידי אלוהים (*חראם*), אולם העצמי הנמוך נתן מקום בפני עצמו לתאוות ולתשוקות כדי שהפולחן יתקשט בפני משרתי האלוהים (בני האדם) וכדי שהם ימצאו אושר בשבחים הכוזבים של בני האדם. דבר זה מבטל את הגמול האלוהי על מעשי הציות האלוהי שלהם והם נשללים מברכות מעשיהם הצדיקים ושמותיהם נרשמים ברשימת הצבועים למרות שהם מחשיבים את עצמם כמקורבי ה'.

גינוי של חיפוש אחר תהילה ופופולריות

פופולריות [חיפוש או רצון להשיג תהילה וחסידות] מגונה ואנונימיות אהובה ועדיפה. אנס בן מאלכ (עליו השלום) אמר שהנביא מוחמד (עליו השלום) אמר:

حب المرء من الشر الا من عصمه الله يشير الناس اليه بالاصابع فی دينه و دنياه

"די ברוע באחד, מלבד זה שאלוהים מגן עליו, שאנשים מצביעים עליו באצבעותיהם לגבי דתו או עולמו (מעמד ארצי, תהילה, פופולריות בגלל יכולת כלשהי, כישרון, כוח או עושר)". (מסופר על ידי *אוסף* חדית' *ביהאקי פי אל-שועב*)

בשאר (עליו השלום) אמר: "אני לא מכיר מישהו שאהב פופולאריות ואמונתו (הדת) לא נהרסה והושפלה בגלל זה. מי שמחפש תהילה, אינו משתתף בתענוגות העולם הבא".

מצוינות האנונימיות: הנביא מוחמד (עליו השלום) אמר:

رب اشعث اغبر ذی طمرين لا يؤبه له لو اقسم علی الله لأبره منهم البراء بن مالک

"יש רבים עם שיער פרוע וצעיפים מאובקים שאיש לא מייחס להם חשיבות [מכיוון שהם עניים, נראים חסרי חשיבות, צנועים ומעמד חברתי נמוך, שאנשים לא חושבים עליהם הרבה בשל היעדר כל מעמד ומעמד ארצי] אבל אם הם נשבעים באלוהים [על משהו], אלוהים בוודאי יביא [לקיום] את מה שהם נשבעו עליו [מכיוון שיש להם מעמד גבוה לפני אלוהים בגלל הגנוסיס שלהם]. אינטימיות וקרבה לאלוהים] וברה אבן מאלכ (בן לוויה נבואי) הוא אחד מהם". (מסופר על ידי *אוסף* חדית'*סחיח מוסלמי* על סמכותו של אבו הוריירה [שאלוהים ישמח ממנו])

עבדאללה בן מסעוד אמר שהנביא מוחמד (עליו השלום) אמר:

رب ذی طمرين لا يؤبه له لو اقسم علی الله لابره، لو قال: اللهم انی اسالک الجنة لاعطاه الجنة ولم يعطه من الدنيا شيئا

"רבים עם שני צעיפים [וזה כל מה שיש להם לבגד שמראה את עוני] הם כאלה שאף אחד לא מייחס להם חשיבות, אבל אם הם נשבעים באלוהים על משהו, אלוהים בוודאי מקיים את מה שהם נשבעו עליו. אם הם מבקשים את התחנונים האלה, 'הו אלוהים! אני מבקש ממך את גן העדן שלך', אלוהים בוודאי יעניק להם גן עדן למרות שהוא לא יכול לתת להם שום דבר בעולם". (מסופר על ידי *אוספי* חדית': *אבן אבי א-דניא* ואבו *מנסור א-דילאמי*)

الا ادلكم علی اهل الجنة كل ضعيف مستضعف لو اقسم علی الله لأبره واهل النار كل مستكبر جوّاظ

"האם לא עלי להודיע לך מי הם אנשי גן העדן? כל חלש ועניו שאם יישבע באלוהים, אלוהים בוודאי יקיים את נדרו (על מה שנשבעו), ואנשי הגיהינום הם כל אדם יהיר, לא מתורבת, גס רוח ומגעיל'". (מסופר על ידי *אוספי* חדית' *סאחי בוכארי* וסאחי *מוסלמי*)

פודהיל (שאלוהים ירחם עליו) אמר: "אם אתה יכול להישאר אלמוני, אז בוודאי עשה זאת. האם יש צורך למצוא תהילה ופופולריות ולצבור שבחים [מאנשים מכל רחבי העולם]? אם אתה חביב ואהוב על אלוהים, אז להיות שנוא בעיני אנשים לא יזיק לך". מסורות אלה שופכות אור על הגינוי (הבלתי רצוי והמרתיע) של התהילה והמצוינות של האנונימיות (להיות לא ידוע). תהילה ופופולריות אינן מחפשות כשלעצמן, במקום זאת, השגת כוח ויוקרה (מעמד חברתי) היא המטרה, וחיבה לכוח ויוקרה היא שורש כל המהומה. הרדיפה אחר תהילה ופופולריות מגונה, אבל אם אדם משיג אותה אך ורק בחסד אלוהי מבלי לרצות, לחפש ולשאוף אליה, אז זה לא ראוי לגינוי. עם זאת, היא עלולה להפוך לגורם לצרות (*פתנה*) עבור החלשים [מבחינה נפשית, רגשית, פסיכולוגית ורוחנית]. אף על פי כן, בעלי האופי המוצק יהיו מוגנים מפני צרותיה. הדוגמא של חלש היא כמו מי שיודע להזיז ידיים ורגליים [במים, אך עדיין אינו יודע לשחות והוא] בין אלה העומדים לטבוע. מוטב שהעומדים לטבוע לא יכירו את מי שיודע להזיז ידיים ורגליים, כי כשיראו אדם מזיז ידיים ורגליים [בכדי להציל את עצמו מטביעה], הם יאחזו באחד כזה. [כתוצאה מכך,] הם עצמם יטבעו ויגרמו למי שמתאמץ לטבוע גם הוא. עם זאת, אין כל נזק של תהילה לחזקים, במקום זאת, אלה העומדים לטבוע צריכים להכיר היטב את השחיין המומחה כדי שיוכלו לתפוס אותו ולהגיע לחוף ולזכות בישועה.

גינוי אהבת הכוח והיוקרה: אלוהים אומר:

تِلْكَ ٱلدَّارُ ٱلْـَٔاخِرَةُ نَجْعَلُهَا لِلَّذِينَ لَا يُرِيدُونَ عُلُوًّا فِى ٱلْأَرْضِ وَلَا فَسَادًا ۚ

"אנו ניתן את משכן העולם הבא לאלה ספציפית, שאינם רוצים אפילו בהאדרה עצמית (גדולה) ובמהומה על פני האדמה". (קוראן, פרק 28, פסוק 83)

בפסוק זה נזכרים הכוונה והרצון גם למהומה וגם לחיפוש הגדולה והכבוד יחדיו במקום אחד, ונאמר שהעולם הבא הוא רק לאותם אנשים שאין להם גם כוונות וגם תאוות [להפיץ מהומה ולחפש גדולה, כי שניהם קטלניים לכל שאיפות רוחניות]. הנביא מוחמד (עליו השלום) אמר:

حب المال والجاه ينبتان النفاق في القلب كما ينبت الماء البقل

"אהבה לעושר ולתהילה מצמיחה צביעות בלב בדיוק כמו מים מצמיחים צמחייה".

משמעות התהילה והמציאות שלה: תהילה ועושר הם שני מרכיבים של העולם. משמעות העולם היא להפוך לבעלים של דברים שניתן להפיק מהם תועלת [חומרית] ומשמעות התהילה היא להפוך לבעלים (שובה ומשעבד) של לבבות שהכבוד, הציות וההליכה שלהם רצויים. כשם שהעשיר הופך לבעל הכסף

ובכך משיג את מטרותיו ומסוגל למלא את הרצונות וההנאות של העצמי הנמוך (*נאפס*), כך אדם מפורסם לאחר שהפך לבעלים (שובה ומשעבד) של הלבבות, משתמש בהם להשגת האינטרסים והמטרות שלו. בדיוק כפי שהעושר מושג באמצעות תעשיות ועיסוקים שונים, כך גם הלבבות נכבשים באמצעות התנהגות יפה בעניינים ובאמצעות מעשי חסד. לבבות נכבשים באמצעות ידע ואמונה. לדוגמה, אם עולה בדעתו של לב שלמישהו יש תכונה או יכולת מסוימת, אז הלב הזה ייכבש על ידי זה ויתאים לעוצמה ולעוצמה של האמונה שלו [באיכות וביכולת של אדם אחר], הלב יהפוך להיות משועבד לאותו אדם. התכונה או היכולת [המבוקשת או הנערצת] אינה חייבת להיות מושלמת בפני עצמה, אלא מספיקה כדי להיתפס כשלמות בלב המעריץ. לכן, הוא (הלב של המעריץ) תופס לפעמים משהו כשלמות שאינה שלמות במציאות והלב נעשה משועבד למי שנערץ. הסיבה לכך היא שהכניעה של הלב היא מצב (מצב) ומצבי הלב כפופים לאמונותיו, לידע ולדמיונותיו. בדיוק כפי שטמפרמנטים האוהבים עושר ורכוש חומרי רוצים לשלוט באנשים, כך גם אנשים שאוהבים תהילה רוצים לשים את כבלי העבדות בצווארם של בני אדם חופשיים כדי שישיגו שליטה מוחלטת על ליבם כדי שיוכלו להשתמש בהם כדי לקדם את האינטרסים [האנוכיים] שלהם. העבדות (השליטה) המבקשת על ידי מחפש התהילה גדולה בהרבה מהעבדות המבקשת על ידי מחפש העושר. הסיבה לכך היא שאדם עשיר ורב עוצמה הופך בכפייה לשולט באנשים שאם תינתן להם בחירה, לא יהיו מצייתים אפילו לרגע. רודף התהילה הופך את האנשים [החופשיים] לעבדים מתוך רצונם ובחירתם החופשית, ורוצה שאנשים יצייתו לאדם כזה [ברצון ובשמחה] וצייתנות וכניעה זו תהפוך לטבע השני שלהם. מכאן מובן היטב שמטרתו של מחפש התהילה גדולה בהרבה ממטרתו של מחפש העושר.

עם זאת, משמעות התהילה היא שיהיה לה מקום בלבבות האנשים. כלומר, אמונה איתנה בלב על קיומה של מידה (תכונה שיכולה להיות תכונה פנימית) מבין מידות המצוינות, הייחוד והשלמות. פרופורציונלי לעוצמת האמונה הזו בדבר השלמות, יהיה עודף החסידים [של העם], וביחס לכך יהיה מחפש התהילה השליטה והכניעה של הלבבות, וביחס לשליטה זו ולשעבוד הלבבות תהיה אהבתו של האדם לתהילה ולאושר הנובע מכך. יש פירות והשלכות של תהילה, למשל, שבחים של אנשים וחריגה מהגבולות בזה. מי שמשוכנע בשלמות של מישהו, אינו שותק מלהביע אמונה זו ומשבח את השלמות. מבין פירות התהילה והיוקרה, משרת את בעל התהילה, כאדם בעל אמונה זו, מקדיש את עצמו לשירותו ונשאר משועבד לבעל התהילה שמשתמש בה כרצונו. באופן דומה, להיות אלטרואיסטי לבעל התהילה, לא להראות חילוקי דעות, לכבד, לברך ולהצדיע תחילה, להפוך את האדם לאורח ראשי באסיפות ולשמור על אחד הראשון בכל העניינים, הם בין פירות התהילה שנולדים כאשר נותנים לאדם מקום בלב ומאמינים בשלמות שלו - בין אם הם בזכות ידיעתו. סגידה, הרגלים יפים, יופי חיצוני, שושלת, סמכות פוליטית, כוח או היבט אחר שאנשים מחשיבים כשלמות. כל התכונות הללו נותנות מקום בלבבות ובעליהן מוצאים כבוד.

למה כל כך אוהבים תהילה? בכל הנוגע לשאלה מדוע אנשים מסוימים נוטים כל כך לאהוב תהילה, אין כמעט לב נטול תהילה, ואי אפשר להיפטר ממנו ללא מאמצים רוחניים עזים. תהילה פירושה להיות הבעלים של ליבם של אנשים. בדיוק כפי שאדם מסוגל להגשים את כל מטרותיו על ידי בעלות על זהב וכסף, כך הוא משיג את היכולת להגשים את כל מטרותיו על ידי בעלות על לבבות בני אדם וכיבושם,

מכיוון שהסיבה לאהבת שני הדברים (עושר ותהילה) זהה. לכן, ללבבות יש גם את אהבת העושר וגם את התהילה, אבל תהילה עדיפה על עושר, ומכאן שאהבת התהילה גדולה מהעושר.

מדוע עדיפה תהילה על פני עושר? תהילה עדיפה על פני עושר משלוש סיבות:

סיבה ראשונה: היא שקל יותר להגיע לעושר באמצעות תהילה מאשר להגיע לתהילה באמצעות עושר. לכן, אם יש מתנזר מהארציות (*זאהיד*) או תיאולוג סכולסטי (*עלים*) שכבודו השתרש היטב בלבבות, רוצה להרוויח עושר, הוא יכול לעשות זאת בקלות, כי הלבבות המכבדים יכולים להוציא את הונם על אנשים כאלה שהם מכבדים ואוהבים. אבל מי שנשלל ממנו מדת השלמות, מוצא אוצר, וכזה נשלל ממנו תהילה, ורוצה להשיג תהילה על ידי עושר, אז זה קשה. מכאן ידוע שאפשר להרוויח עושר על ידי תהילה, אבל אי אפשר לזכות בתהילה על ידי עושר. מבחינה זו, התהילה אהובה יותר.

הסיבה השנייה: האם ניתן לבזבז את העושר כפי שניתן לגנוב אותו, לחטוף אותו, פקידי [הממשלה] והמדכאים חומדים אותו. הוא זקוק להגנה, שמירה ואחסון בטוח כדי לאחסן אותם. למעשה, לעושר יש נזקים רבים [הקשורים אליו]. מצד שני, אם תהפכו לבעלים של הלבבות, אז לא תצטרכו להתמודד עם שום נזק מכיוון שללבבות יש אוצרות נסתרים קבורים כל כך עמוק שלא ניתן לגנוב אותם וגם לשודדים ולבוזזים אין גישה אליהם. אוצרות הלבבות מוגנים בפני עצמם ומבחינה זו, התהילה מוגנת מעצמה מפני תפיסה וגניבה. עם זאת, סכנה אחת בהחלט קיימת באוצרות הלבבות שמישהו יוכל להטעות אותם (להתפכח) או להשמיץ את בעל התהילה ומסוגל לעקור את האמונה [בשלמות באישיות התהילה מלבבות המעריצים]. אולם, סכנה זו מתמודדת רק לעתים רחוקות, שנית, ניתן להגן עליה (על האמונה בשלמות באדם הנערץ) ללא קושי רב, ואז [שלישית] אמונה זו מושרשת בדרך כלל כל כך חזק [בלבבות] עד שמאמציו של הממאיר [בדרך כלל] אינם מצליחים [שכן אנשים אינם מוותרים על אמונותיהם למרות שהאמונות עשויות להיות שגויות או חסרות בסיס].

סיבה שלישית: שהבעלות על הלבבות היא בלי גבול וגדלה בלי שום בעיה. כי בזמן שהלב מלא כבוד ומאמין בדעתו ובמעשיו, אז מוכרחים הלשונות לשבח ולפאר אותו. לאנשים עצמם יש אמונה זו והם מבטאים אותה לאחרים שבתורם נוטים לאותו כבוד. לכן, טמפרמנטים [אנושיים] אוהבים פופולריות ותהילה, מכיוון שכאשר אזכור של אדם הופך לנפוץ, התהילה נודדת מעיר לעיר וממדינה למדינה וגורמת ללבבות להכריח את עצמם לכבוד וכבוד. שרשרת ההעברה הזו [של התהילה] ממשיכה להתארך ואין לה סוף ואין לה גבול. זה לא המקרה עם עושר. העשיר אינו יכול להגדיל את עושרו ללא קושי ואהבה. התהילה נמצאת כל הזמן בתנועה ולא עוצרת בשום מקום. העושר נשאר במקום אחד וגדל עם [המאמצים] להגדיל. לכן, עושר נחות מהתהילה. אלו הן כמה סיבות ברמה גבוהה להעדפת תהילה על פני עושר ואם הן מפורטות יותר אז יכולות להיות אינספור סיבות.

אהבת העושר והתהילה נמצאת בליבו של כל אדם. יש לכך שתי סיבות. סיבה אחת ברורה, וכולם יודעים, והסיבה השנייה נסתרת וזו הסיבה הגדולה יותר, אבל היא מאוד עדינה. קהי מוח וחסרי שכל אינם מצופים לדעת, אך גם אנשים בעלי הבנה אינם מכירים את הסיבה. הסיבה לכך היא שההיגיון [העדין והגדול יותר] הזה נעזר בווריד הפנימי של העצמי הנמוך (*נאפס*) ומהדרישות הסודיות של הטמפרמנטים האנושיים ורק אותם אנשים שמכירים אותו וצוללים עמוק לתוך האוקיינוס הזה.

סיבה ראשונה - חיסול הפחד: התוצאה של סיבה זו היא שבני אדם חמדנים לעושר בגלל הפחד מהעתיד. דעות רעות (חששות) [לגבי עתידו] הופכות את האדם לחמדן, למרות שאולי יש לו מספיק עושר לצרכיו. אך מכיוון שבני האדם משתוקקים ומצפים לחיים ארוכים, אין גבול לרצונותיו של האדם. הפחד הזה נשאר בלבו של האדם שהעושר שיש לו עלול להסתיים והוא עלול [כתוצאה מכך] להפוך לנזקק בפני אחרים. כאשר [מחשבה] זו מתרחשת בלב, הפחד מקיף את הלב של האדם ואין הפחד הזה מתבטל עד שעושר אחר אינו זמין לו, כך שהוא הופך לתחליף לעושר הראשון אם הוא הולך לאיבוד עקב תאונה. בכל רגע, האדם נתקף בפחדים הללו. אהבה עזה לחיים מאלצת את האדם להעריך שהוא יחיה זמן רב. יחד עם זאת, האדם מניח שבאופן פרופורציונלי להתארכות חייו, גם צרכיו יגדלו. אפשר גם להניח ש"העושר שלי מוכה בנזקים וקשיים ועלול להתבזבז בכל רגע". מחשבה זו גורמת לפחד מי שמנסה להגן על עצמו מפני הפחד הזה על ידי השגת עוד ועוד עושר, כך שאם חלק מהעושר מבוזבז, העושר השני ימנע את הצורך להושיט את היד המתחננת בפני אחרים. פחד זה אינו מאפשר לאדם להתפשר על עושר קבוע כלשהו, במקום זאת, הוא רוצה להיות הבעלים של העולם כולו. הנביא מוחמד (עליו השלום) אמר:

منهومان لا يشبعان منهوم العلم ومنهوم المال

"שני אנשים חמדנים לעולם אינם שבעים - אחד חמדן לידע והשני חמדן לעושר". (מסופר על ידי *אוסף* חדית' *טבראני* על פי אבו מסעוד [שאלוהים ישמח ממנו])

זו כמעט אותה סיבה לאהבת התהילה. אדם שרוצה לבסס את מידת ההערכה והערך הגבוהה שלו בלבבות האנשים החיים בארצות רחוקות, למעשה מעורב בפחד הזה שמא יצטרך להיפרד ממולדתו ולחיות במקום אחר, או שאנשים אלה יבואו ויתחילו לחיות במולדתו מסיבות כלשהן. במצב כזה, בוודאי יהיה צורך בעזרתם. עם זאת, אפשרות זו קיימת, ולא מן הנמנע לבקש עזרה מאנשים שגרים רחוק. לכן, אם דרגת ההערכה והערך הגבוהים של האדם מבוססת בלבם, אז העניין הזה נעים ומענג ביותר.

סיבה שנייה: זוהי סיבה חזקה יותר, ותוצאתה היא שהנשמה היא ציווי אלוקי. הקוראן הזכיר את הנשמה במילים אלה:

وَيَسْـَٔلُونَكَ عَنِ ٱلرُّوحِ ۖ قُلِ ٱلرُّوحُ مِنْ أَمْرِ رَبِّى

"הם שואלים אותך על הנשמה. אמור להם שהנשמה היא מפקודת אדוני." (קוראן, פרק 17, פסוק 85)

משמעות היותה של הנשמה "אדוניה" (השייכת לצו האלוקי) היא שהנשמה קשורה לסודות הידע הגלוי מבחינה רוחנית (*עולום אל-מוקשאפה*) שגילויו אינו מותר [לגנוסטים מתוך חכמה אלוהית לשמור על קדושתה מפני ההמונים שאינם ראויים לה בשל חוסר הבנתם והערכתם אליה]. ולשמור אותו לטובת האנושות - הנשמות המוארות מבחינה רוחנית השואפות לידע זה בעל חשיבות עצומה שהוא בין הגבוהים מכל הידע]. הסיבה לכך היא שאם גילויו היה מותר, הנביא מוחמד (עליו השלום) היה בוודאי מגלה את מציאות הנשמה. לפני כל דיון נוסף בנושא זה, יש לדעת שהנפש נוטה לארבעה סוגים של תכונות (תכונות פנימיות ונטיות של הטמפרמנטים). [ראשית,] תכונות חייתיות כמו אכילה והזדווגות. [שנית,] תכונות חייתיות כגון הרג, הכאה, גרימת כאב [וסבל]. [שלישית,] תכונות שטניות כמו הונאה, ערמומיות והרתעה [מבני האדם מהדרך הנכונה של הדרכה ויושר]. [רביעית,] תכונות אלוהיות כמו יהירות, כבוד ועליונות. הסיבה לנטיית הלב לתכונות המגוונות הללו היא שהאדם מורכב מכמה עקרונות שקשה להסבירם. מספיק לומר כאן שלאדם יש את "מצוות האדון", לכן, אדם נוטה מבחינה טמפרמנטית לאהוב אדנות. משמעות האדנות היא ייחודיות בשלמות והתמדה בקיום. הסיבה לכך היא שהשיתוף בקיום הוא אינדיקציה לחוסר שלמות. לכן, השלמות של השמש היא בהתמדה שלה בקיומה. אם הייתה שמש אחרת אז זה היה פגם עבורה מכיוון שבאותה תקופה לא ניתן היה לומר שהשמש היא ייחודית ויחידה בשלמותה. אלוהים יחיד בקיום [לבדו] מכיוון שאף אחד מלבדו אינו קיים. כל מה שנמצא שם מלבד אלוהים, הוא אינדיקציה ליכולתו הכול-יכולה שאינה קיימת בפני עצמה, במקום זאת, קיומם הוא באמצעות קיומו של אלוהים. דו-קיום בקיום דורש שוויון בדרגה ושוויון בדרגה הוא פגם במצוינות ובשלמות. אדם שהפך למושלם הוא רק מי שאין לו מופת (שותף שותף) בדרגתו. אור השמש מאיר את כל העולם ואז הוא לא חוסר השלמות שלו, אלא הוא אינדיקציה לשלמותה. חוסר שלמות היה מתרחש כאשר שמש אחרת בעלת אותו מעמד ואותו מעמד הייתה שם והיא הייתה מתעלמת מהשמש השנייה. אותו הוא מצבם של כל הקיום מלבד אלוהים; אלה גם שומרים על קיומם לאחר שמצאו את אור החיים מהשמש האמיתית (אלוהים). כל הקיומים הללו כפופים לקיום האמיתי (אלוהים) והם לא אלה שיש להיות כפופים להם. עם זאת, אדנות (*רובוביה*) פירושה להיות ייחודי בקיום. כל אדם מבחינה טמפרמנטית רוצה להיות ייחודי בשלמות. זו הסיבה לכך שכמה מדריכים רוחניים (קדושים וגנוסטיקנים) אמרו שאין אדם שאין בו את מה שפרעה פירט כשאמר:

أَنَا۠ رَبُّكُمُ ٱلۡأَعۡلَىٰ

"אני אדונך, עליון." (קוראן, פרק 79, פסוק 24)

עם זאת, לאדם אין דרך להפוך לעליון ועליון. אדם רוצה שלמות אך אין לו מספיק יכולת להפוך למושלם. לעבדות (עבדות) לאלוהים (*אובודיה*) יש כוח חזק על העצמי הנמוך (*נאפס*) והאדנות (*רובוביה*) היא חביבה ואהובה מבחינת הטמפרמנט. ומחמת הקשר הזה [שיש לנשמה] עם האדנאות [האלוקית] שנרמזה באמירה זו של הקב"ה "אמור להם כי הנפש מצו אדוני", אין האהבה והרצון לשלמות נגמרים, והאדם שואב הנאה מדמיונו, אף על פי שהאדם אינו מגיע לשיא השלמות. כל יצור חי אוהב את ישותו ואת שלמות ההוויה, ושונא את המוות הגורם לקץ הווייתו ולתכונת השלמות. אם ההוויה לא תגיע לקיצה, אז זה ייחשב לשלמות, מכיוון ש[כתוצאה מכך,] תהיה לאדם עליונות ודומיננטיות על רוב הישויות האחרות. לכן, בני אדם אוהבים סמכות, עליונות ודומיננטיות בטמפרמנט של האדם. עם זאת, זה

ייחשב כדומיננטיות על דברים כאשר לאדם יש את הכוח לשנות ולגרום להשפעה מתוך כוונתו ורצונו, והדברים הללו משועבדים למי שמסוגל לעשות להם את מה שהוא רוצה. באופן זה, זה הפך להיות אהוב על האדם להיות בעל שליטה על דברים שנמצאים איתו.

סוגי ישויות: ישויות הקיימות הן מכמה סוגים. ישויות מסוימות אינן מקבלות שום שינוי או השפעה כמו ישותו ותכונותיו של אלוהים. ישויות מסוימות מקבלות את השינוי, אך יצורים [כמו בני אדם] אינם יכולים לשלוט בהם כמו שמיים, כוכבים, דומיניונים שמימיים, ישויות מלאכיות, *ג'ינים* (יצורים על-טבעיים בלתי נראים הנמצאים על פני האדמה), שדים וכו'. הסוג השלישי כולל את הישויות שבהן האדם יכול לגרום לשינוי כמו מרכיבים של אדמה, מינרלים, צמחים, בעלי חיים. בין היצורים הללו, נמצאים לבם של האנשים שמקבלים שינוי והשפעה בדיוק כמו הגוף, ובדיוק כמו יכולת השינוי וההשפעה הקיימת בגופם של בעלי החיים.

תשוקה לשליטה על בסיס ידע: חלוקת הישויות [שיש להן קיום] היא שלחלקן יש יכולת השפעה אנושית כמו דברים השייכים לכדור הארץ ולחלקן אין השפעה אנושית כמו ישות האלוהים, המלאכים והשמיים (השמיים ומה שמעבר ביקום ואפילו מעבר לכך). לכן, בני האדם רצו שמכיוון שהם לא יכולים לשלוט בשמים (היקום ומה שמעבר), הם יגיעו לשליטה באמצעות ידע וישיגו הבנה של סודותיו ודקויותיו וזו גם צורה של שליטה. זה משום שדבר המוקף בידע נכנס לתוך הידע ומלומד נקרא דומיננטי עליו [בגלל הידע, למרות שאין דומיננטיות פיזית]. התשוקה לשליטה אילצה את בני האדם להכיר את נפלאותיו ותעלומותיו של אלוהים, המלאכים, היקומים, הכוכבים, ההרים והאוקיינוסים, שכן ידע הוא גם [דרך] שליטה ושליטה היא גם סוג של שלמות. שלמות הידע מעניקה לבני האדם אושר.

הסוג הראשון [של שליטה על בסיס ידע] קשור לדברים הקיימים על פני האדמה. האדם אינו מוצא ידע מספיק [לגבי דברים ארציים] אלא רוצה את השליטה וההשפעה כדי שיוכל לבצע את פעולת ההשפעה והשינוי כרצונו. הדברים הקיימים על פני האדמה הם משני סוגים - גוף ונפש. גופים כוללים דברים כמו זהב, כסף, רכוש חומרי וכו'. בדברים האלה, האדם רוצה להיות מסוגל לשנות ולהשפיע בצורה מעשית, לשמור אותם איפה שהוא רוצה, לתת אותם למי שהוא רוצה, ולא לתת למי שהוא לא רוצה. שליטה וכוח על דבר נקרא "יכולת" ויכולת היא שלמות. שלמות היא תכונה של אדנות ואדנות אהובה על הטמפרמנט האנושי. לכן אדם אוהב עושר, בין אם הוא זקוק לו ובין אם לאו, במילוי תאוות כמו לבוש, אכילה, שתייה ומילוי תאוות. אדם משפיע על הגוף והנפש אך אינו מסוגל לכבוש את הלבבות מכיוון שהלבבות אינם נכבשים (או משועבדים) ללא אמונה בשלמות. עם זאת, הכעס הופך לתחליף לשלמות. אדם מוצא הנאה אפילו בכעס ובעוצמה, מכיוון שגם בהם יש מעורבות של שליטה וזכויות.

הסוג השני [של שליטה על בסיס ידע] כולל את העצמי (*Nufus*) ואת הלבבות (*Qulub*) של בני האדם. אין דבר טוב ויקר מהם על פני האדמה. זהו רצונם של בני האדם להשיג שליטה על העצמי והלב, לכבוש אותם ולהיות מסוגלים לעשות כל שינוי שהם רוצים. הסיבה לרצון זה היא שכיבוש הלבבות ושינויים הוא שלמות השליטה ויש לו דמיון לתכונות האדנות האלוקית (*רובוביה*). כי הלבבות אינם נכבשים בלי

אהבה, ואהבה אינה באה בלא האמונה בשלמות האדם, וכל שלמות היא אהובה וחביבה מפני שהיא קשורה למידות, והמידות האלוקיות חביבות על מזגו של האדם מפני שהן שזורות בציווי האלוקי (הנשמה) [הנוטה לאדנות]. ולאדם יש את הציווי האלוקי הזה (נשמה) שאינו יכול להיכחד על ידי המוות ואינו נאכל על ידי אדמה [כאשר הגוף נקבר באדמה לאחר המוות]. זה [הציווי האלוהי שהוא הנשמה שבכל אדם] הוא משכן האמונה [בקיום האלוהי, במציאות, באור, בהדרכה ובציוויים] והגנוסיס, האינטימיות הא-לוהית והקרבה. הדבר הזה עצמו (הנשמה) הוא הכלי לקחת את האדם לאלוהים והוא הגורם לראייה האלוקית.

התוצאה של מה שנכתב עד כה היא שמשמעות התהילה היא שעבוד הלבבות. מי שהלבבות נכבשים עבורו, מסוגל לזכות בשליטה ושליטה עליהם, ושליטה היא שלמות, שהיא בתורה תכונה של אדנות אלוקית. לכן, הטמפרמנטים [האנושיים] מאוהבים בידע ובעוצמה. עושר ותהילה הם סיבות לכוח. מכיוון שאין גבול לדעת, לכן עד שדבר לא יישאר מחוץ לגבולות הידע והשליטה עליו, לא יבואו על סיפוקם הרצון וההתלהבות אליו, ולא ניתן יהיה להסיר את החסרון. זו הסיבה שהנביא מוחמד (עליו השלום) אמר על האדם החמדן לידע ועל האדם החמדן לעושר שהוא לעולם לא שובע. לכן הוכח כאן, שמה שמבקשים הוא השלמות, והשלמות מושגת על ידי דעת וכח. יש אינספור דרגות לכך. כל אדם מקבל את ההנאה והאושר במידה של מידת השלמות שיש לו. זו הסיבה לאהבת התהילה והעושר שנשארת למרות הגשמת התאוות. במילים אחרות, אהבת התהילה והעושר אינה פוחתת למרות שהצרכים מתמלאים. בעניין הידע, בני האדם אוהבים אותו למרות שהוא עשוי שלא להועיל בהשגת מטרה כלשהי ולפעמים הופך למכשול בדרך להשגת המטרה. אולם הטמפרמנט האנושי סובל את קשיי הדרך, מתגבר על קשייה, ומקשט את הלב בפלאי הידיעה, כי הידיעה היא צורה של שליטה על נושא הדעת, ושליטה זו היא שלמות, ושלמות היא תכונה א-לוהית (תכונה) ולכן היא אהובה ונחשקת במהותה.

שלמות אמיתית

ידיעת ישותו ותכונותיו של אלוהים, פעולותיו, חכמתו בשמים ובארץ, בעולם ובעולם הבא, והעניינים השייכים להם בסדר חשיבות נכון, היא השלמות האמיתית [שבני אדם יכולים להשיג]. מי שניחן בשלמות זו יהיה הקרוב יותר לאלוהים [במצב הגנוסיס של האל], ושלמות זו של העצמי (*נאפס*) תישאר גם לאחר המוות, ותהפוך לאור שופע [של הגנוסיס האלוהי המוביל את האדם לאושר נצחי ולהצלחה אינסופית] שעליו נאמר בקוראן:

يَسْعَىٰ بَيْنَ أَيْدِيهِمْ وَبِأَيْمَـٰنِهِمْ يَقُولُونَ رَبَّنَآ أَتْمِمْ لَنَا نُورَنَا

"האור שלהם יתקדם לפניהם וימינם והם יתפללו, 'הו אדוננו! שלמו לנו את האור הזה (הארה) במצב נצחי'". (קוראן, פרק 66, פסוק 8)

במילים אחרות, הגנוסיס הזה יהפוך להון (נכס) כזה שגם הידע שלא היה ידוע בעולם ייוודע. והדמיון לזה, דומה לאדם שיש לו נר קטן [עם פתילה ושמן] עם אור חלש, שמשתמש בו כדי להדליק נר אחר שיש לו אור חזק יותר (הארה). מי שאין לו אפילו מנורה, אינו יכול להדליק מנורה אחרת או לשכלל את האור המקורי. מי שנשלל ממנו הגנוסיס (ידע אלוהי, קרבה ואינטימיות עם האלוהי) דומה למי שנשלל ממנו מנורה מאירה. הדוגמה שלו היא כמו זו של:

كَمَن مَّثَلُهُۥ فِى ٱلظُّلُمَٰتِ لَيْسَ بِخَارِجٍ مِّنْهَا

"[המואר בהארה אלוקית במצב של גנוסיס] יכול להיות כמו מי ששקוע בחושך [על החושך], ואינו יכול לצאת ממנו?" (קוראן, פרק 6, פסוק 122)

במקום זאת, הדמיון של החושך שבו האדם נמצא, הוא כמו זה של:

أَوْ كَظُلُمَٰتٍ فِى بَحْرٍ لُّجِّىٍّ يَغْشَىٰهُ مَوْجٌ مِّن فَوْقِهِۦ مَوْجٌ مِّن فَوْقِهِۦ سَحَابٌ ۚ ظُلُمَٰتٌۢ بَعْضُهَا فَوْقَ بَعْضٍ

"או שהם כאילו בחשכת אוקיינוס עמוק, מכוסה בגל גדול ואז עוד גל מעליו, ואז עננים כהים מעל [האוקיינוס] עם עוד חושך [של לילה חשוך] מעליו [לפיכך, אדם כזה עטוף בשכבות של חושך על גבי חושך, שאינו מסוגל לראות שום אור או לצאת מהחושך המוחלט הזה]." (קוראן, פרק 24, פסוק 40)

מכאן נלמד שגנוסיס (*מעריפה* או ידיעה ואינטימיות אלוהית) הוא מעיין כל טוב ואושר נצחי וניצחון אינסופי (*סעדה*). המצב עם ידע על דברים אחרים הוא שחלקם חסרי תועלת לחלוטין כמו שירה וידע בגנאלוגיה. חלקם כאלה שהם עוזרים עם הגנוסיס האלוהי. הידע של טיהור הנפש מוביל להדרכה וליכולת של הגנוסיס של אלוהים. כל הידע הזה הוא כמו משאבים להשגת הגנוסיס האלוהי. השלמות היא בגנוסיס האלוהי ובהכרת התכונות והפעולות הא-לוהיות, ובזה טמון ידיעת כל הקיום, כי כל הקיום הוא למעשה הפעולות הא-לוהיות. לכן, כל מי שמסתכל על כל דבר בעולם הזה בפרספקטיבה של היותו מעשה אלוקי המשולב בכוונתו, בכוחו ובחכמתו, [ההסתכלות וההבנה] הזו במציאות היא מרכיב של הגנוסיס האלוקי.

הסבר זה [עד כה] היה על ידע. עכשיו תקשיבו לזה על כוח. במונחים של כוח [על משהו], לעבד ה' (האדם) אין שלמות אמיתית. הכוח האמיתי שייך רק לאלוהים. מעשים שבאים לידי קיום מעבודת הכוונה, העוצמה והתנועה של אלוהים, במציאות, באים לידי קיום בגלל שהקב"ה מביא אותם לידי קיום. סיכום פירוש זה הוא, ששלמות הדעת נשארת אצל העבד גם לאחר המוות וגורמת לאדם להגיע אל ה', אך בשלמות הגבורה, אין אנו רואים שום שלמות מבחינת הכוח בעבד. עם זאת, כוח (יכולות פיזיות) הוא אמצעי [להשגת] שלמות הידע. כל איברי הגוף, היכולות והיכולות, באמצעות כוחם, גורמים לאדם להגיע למציאות של שלמות הידע. כדי להעניק כוח לאיברים וליכולות הללו, יש צורך בעושר ותהילה כדי שבאמצעותם ניתן יהיה להשיג מזון, ביגוד ומגורים. אם מישהו לא השתמש בהם כדי להשיג את

הגנוסיס האלוהי, אז ברור שלאדם כזה אין שום תובנה טובה. היתרון היחיד שיש לאדם הוא להשתמש בהם רק כדי להשיג כמה הנאות שיגיעו לקיצן [יום אחד]. אלה שחושבים על ההנאות החולפות הללו כשלמות, הם בורים מוחלטים. רוב האנשים נהרסו על ידי נפילה לבור העמוק הזה של בורות. הם חושבים שהשגת סמכות על גופים בכוח, התרחבות בעושר וגדולה המושגת באמצעות תהילה בלבבות בני האדם, היא מהות השלמות. כאשר בורות זו הופכת לאמונה, הם מחשיבים זאת כחביבה, ועסוקים בהשגתה ומתים תוך כדי רדיפה אחריה, ומזניחים את השלמות האמיתית המקרבת את האדם לקב"ה ולמלאכים. שלמות זו היא שלמות הידע והחופש. דיון בידע הוצג בעבר. משמעות החירות והשחרור היא להשתחרר מתאוות וסבל העולם, ולהתגבר עליהם ולשלוט בהם כפי שמתגברים עליהם מלאכים, שאינם הולכים שולל על ידי תאוות ואינם מוסתים על ידי כעס. ביעור השפעות התאוות והכעס מהעצמי (*נאפס*), הוא שלמות וזו למעשה תכונת המלאכים. המאפיין של מידות השלמות של הקב"ה הוא שאין בהן ירידה או שינוי ואין בהן השפעה כלשהי. מבחינה זו, ככל שהאדם רחוק מההשפעה והשינוי המושפעים מהמכשולים [הארציים] [הסחות דעת, הסתבכות, הטעיות וכדומה], הוא יהיה קרוב יותר לקב"ה ויהיה דומה למלאכים באותה מידה, ויהיה לו מדרגה לפני ה' באותה מידה. זוהי השלמות השלישית הנפרדת משלמות הידע והגבורה.

אהבה לשבח בעצמי הנמוך ושנאה לביקורת

סיבות לאהבת הלל בעצמי התחתון: ישנן ארבע סיבות להנאה זו שחווה העצמי הנמוך (*נאפס*):

סיבה ראשונה: וזו הסיבה החזקה ביותר, שהשבח גורם לאדם להבין, שהוא ניחן בשלמות, וכבר הוסבר בעבר, שהשלמות נאהבת, ויש לו הנאה לקבל את כל מה שאהוב. לכן, בכל פעם שהעצמי מבין את שלמותו, הוא שמח מאוד על כך ומשיג הנאה בל תתואר. מימוש השלמות של האדם מתרחש כאשר אדם אחר משבח אותו. האיכות או התכונה שזוכה לשבחים, לפעמים ברורה ולפעמים מפוקפקת. אם התכונה הזו ברורה ומתממשת, אז ההנאה הנובעת מהשבחים שלה פחותה יחסית, אבל היא שם בוודאות. למשל, לשבח מישהו ש"אתה גבוה ויש לך עור יפה", למרות שזה ניכר ומורגש והשבחים מודעים להם, אבל לא תמיד תופסים את התכונות הללו, אלא מזניחים אותם במקצת. כשאדם מבין [שיש לו את התכונות הללו בגלל שבחים של מישהו], הוא מקבל הנאה [פנימית] מזה. ואם יש לאדם מדה או תכונה שמוטלת בספק, אז שבח שמקבל על אותה תכונה מביא איתו תענוג שאי אפשר להשוות לו לשום תענוג אחר. למשל, [לשבח מישהו] על ידי אמירה "אתה תלמיד חכם גדול" או "אתה ירא שמים וצדיק" או "אתה יפה מאוד". לאדם יש ספק בשלמות הידע, האדיקות והיופי שלו והוא רוצה להפיג איכשהו את הספק הזה, כך שהתכונות הללו הופכות לוודאיות (אדם מקבל ודאות בשלמות בתכונות אלה) ואף אדם אחר לא יהיה דומה לו בתכונות אלה. כאשר מישהו אחר מזכיר (משבח) את התכונות הללו, האדם מקבל סיפוק וודאות [בקיומן בתוך עצמו] וכך ההנאה הזו מתעצמת. תענוג זה מתגבר עוד יותר כאשר אדם זוכה לשבחים מאדם נבון וחכם, המודע לסודות היופי של הידע, החסידות והקפדנות, ואינו אוהב להוציא שום דבר בלי לחקור. לדוגמה, אם מורה משבח את האינטליגנציה וההבנה של תלמידו, התלמיד מרוצה מאוד מכך. אם אדם אחר מרעיף שבחים שיש לו הרגל לומר דברים מבלי

לחשוב ולהבין, ושהוא לא אינטליגנטי ומודע, אז ההנאה הזו פוחתת. הסיבה לשנוא את הגינוי [או הביקורת] היא שאדם לומד להכיר את הפגמים של העצמי (*נאפס*) בגלל שמישהו מצביע עליהם. אדם מרגיש את הכאב של הבנת הפגמים שלו וכאב זה מתעצם כאשר אדם אינטליגנטי וחכם מצביע על מגרעותיו.

סיבה שנייה: האם השבח טוען לעובדה שליבו של המשבח משועבד למהולל וכזה הוא חסיד, מעריץ ומשועבד לרצונו ולרצונו של המשבח. לבבות כובשים ומשעבדים אהובים על בני האדם. כאשר האדם מבין שעכשיו הוא הבעלים של הלבבות, הוא מרגיש תענוג והתענוג הזה מתגבר כאשר השבח בא מלשונו, של האדם שיש לו רשת רחבה של כוח ושליטה. הסיבה לכך היא שעל ידי לכידת ליבו של אדם כזה, יש ציפייה לקצור את מירב התועלת, כמו המלכים, הרשויות או האישים החשובים. הנאה זו פוחתת למדרגה נמוכה מאוד, כאשר האדם המשבח אינו בעל חשיבות בחברה (אין לו חשיבות חברתית) ואין לו שום דבר בתחום השפעתו או מסוגל להועיל באופן אישי למישהו. השגת שליטה על לבו של אדם כזה כמוה כשליטה בדבר חסר חשיבות ושפל. ליבו של האדם המגנה או המבקר אינו שייך לאדם. הכאב הנובע מכך יהיה תלוי פחות או יותר בחשיבות החברתית של ההרשעה גבוהה או נמוכה.

סיבה שלישית: השבח לא רק משעבד את ליבו לאדם המשבח, אלא ייתכן שהשבח משפיע על אנשים אחרים שליבם משועבד למהולל. מבחינה זו, השבח (הערות השבח) של אותם אנשים יעיל ביותר, שדבריהם נשמעים בתשומת לב ומאמינים לשבחם ולגינוים. אז השבח הזה חייב להיעשות באסיפה גדולה ופתוחה כדי שמספר מקסימלי של אנשים ישמעו אותו. ככל שמספר הקהל גדול יותר וככל שאישיותו של האדם המשבח חשובה יותר, כך תהיה ההנאה גדולה יותר מהשבח הזה ובמידה זו גם הכאב של הרשעה שאינו נסבל עבור העצמי הנמוך (*נאפס*).

סיבה רביעית: נלמד מהשבחים שלאדם המשבח יש אישיות מרשימה, לכן אנשים חסרי מנוחה לשבח אדם כזה בשפע בין אם זה מרצון חופשי או מכוח [כפייה פנימית מחייבת]. אישיות מרשימה היא גם קישוט לאדם מכיוון שיש בו סוג של שליטה וכוח. שבח זה אינו נטול הנאה גם כאשר אין לאדם המשבח מחשבות טובות על המשבח שנאלץ לשבח מתוך יראה. במקרה זה, אדם מקבל הנאה בגלל ההפרעה והפחד של אדם אחר ובגלל שליטתו וכוחו [על אחרים]. תלוי עד כמה השני חלש ומוטרד, אחד יקבל הנאה פרופורציונלית לכך.

לפעמים ארבע הסיבות הללו מצטברות באותו אדם שעושה את השבחים. במקרה כזה, ההנאה [שאדם מקבל משבח הזולת] גדלה פי כמה. אם כל הסיבות הללו לא יתאחדו באדם אחד, ההנאה מהשבחים תפחת באופן יחסי.

תרופה מסיבות שהוזכרו לעיל של שבח אוהב: הסיבה הראשונה יכולה להיות מרפאת על ידי האדם המהולל להיות בטוח שהמהלל אינו אמת באמירתו. למשל, אם מישהו שיבח אדם באומרו, "אתה

משושלת אצילית, אתה נדיב, אתה תלמיד חכם, ואתה נמנע מרע", וזה שפונים אליו או משבחים אותו, יודע שהוא לא כזה, אלא הוא ההפך הגמור מזה, אז התענוג שנולד בלב עם השבח הזה יגיע לקיצו. רק ההנאה הזו תישאר שמושגת כאשר אדם משיג שליטה ושליטה על ליבו או לשונו של מישהו. אם אדם מבין שמה שהאדם המשבח אומר, לבו [למעשה] נטול אמונה זו, ו[נוסף על כך] גם אני נעדר את התכונות הללו [שהזכיר המשבח] אזי גם התענוג השני [של שליטה ושליטה על הלבבות] יגיע לסיומו. רק תענוג אחד יישאר אחרי זה [שהוא התענוג שהאדם מקבל מזה שהוא מבין שיש לו שליטה על לשונם של אנשים]. זאת אומרת, שהתענוג היחיד שיישאר הוא מההכרה, שהמהלל מוכרח לפתוח את לשונו בשבחתי, מחמת הפחד והיראה שלי. אדם שאינו רציני בשבח אלא רק משבח אותו בתור בדיחה, אז כל ההנאות [כולל התענוג האחרון שנותר מהשליטה על לשונו של מישהו] יגיעו לקיצן, כי מתוך שלוש סיבות, אף אחת מהסיבות לא נשארה. מהסבר זה, כבר הייתם מבינים מדוע העצמי הנמוך (*נאפס*) מפיק הנאה משבחים ומוצא כאב בהרשעה. הסיבות הללו הוזכרו כדי להבין את שיטת הריפוי לאהבת התהילה, השבח והחשש מהרשעה. הסיבה לכך היא שעד שלא מבינים את הסיבה למחלה או למחלה, הריפוי שלה לא יהיה אפשרי מכיוון שריפוי הוא שם אחר לסיום הסיבות למחלה.

תרופה לאהבת התהילה

מי שאהבת התהילה שולטת בלב, ומשקיע את כל מרצו בהנאת הנבראים, ועסוק ביצירת ידידות עמם, ומודע מאד בדבריו ובמעשיו של אדם שמכבד אותו יותר ויותר, לאחר ששמע אותו וראה את מעשיו. העניין הזה הוא ים של צביעות ומעיין של מהומה. היא מולידה עצלות בעבודת אלוהים ולפעמים האדם נאלץ לעשות דברים אסורים ובלתי מוסריים כדי ללכוד את הלבבות. לפיכך, הנביא מוחמד (עליו השלום) דמה לאהבת העושר והתהילה והרסם לאמונתו של אדם לשני זאבים [רעבים ואכזריים] [המשתחררים מעדר כבשים]. הוא גם אמר שאהבת העושר והתהילה מצמיחה צביעות, בדיוק כמו שמים מצמיחים צמחים. צביעות פירושה הבדל בין הישות החיצונית והפנימית וההבדל בין מילים למעשים. אדם שמחפש הערכה ומידת הערצה, מפגין הרגלים ותכונות כל כך מצוינים שלמעשה הוא חסר אותם. זו צביעות טהורה. אהבת התהילה היא מחלה קטלנית. ריפויו והכחדתו מליבם של המאמינים חשובים ביותר. מחלה זו, כמו מחלת [אהבת] העושר, חודרת ללב הלב [והופכת לתכונה פנימית]. הריפוי שלה מורכב גם משילוב של ידע ופעולה.

תרופה מבוססת ידע לאהבת התהילה: היא למצוא את הסיבה שגרמה לאדם להיות מעורב במחלת אהבת התהילה. הסיבה הזו היא להשיג שליטה על הנפש והגוף של אנשים. אפילו אם אדם משיג זאת, סופו הסופי הוא [ב] מותו [של האדם שיבוא בסופו של דבר]. היא אינה נמנית עם מעשי הצדק שנמשכים לנצח [*אל-בקית אל-צליחאת*]. במקום זאת, אם כל בני הארץ יתחילו להשתחוות לפניכם וישמרו את מצחם ברגליכם במשך חמישים שנה, גם אז לא יישארו המשתחווים ולא אתם תישארו בחיים, וסופכם הסופי יהיה זהה לזה שהונח לפניכם אינספור אנשים בעלי תהילה, הדר ויוקרה. לעזוב את ברכות האמונה [באלוהים ובדרך הרוחנית הנאצלת המובילה אליו] שהם חיי הנצח שלעולם לא נגמרים, שכן דבר ארעי וחולף כזה [כמו פופולריות והערצה בלבבות בני האדם] אינו הולם בשום אופן. מי שמכיר את

המציאות של השלמות האמיתית כמו גם את השלמות המדומיינת [הכוזבת], אינו מייחס חשיבות כלשהי לתהילה [ולפופולריות]. אלא מי שפוקח עין על העולם הבא, אינו נותן לו אפילו את מידת החשיבות שנותנים לחלקיק אבק. אדם כזה מדמיין את המוות לפניו ומחשיב את העולם (הארציות) כנחות. הצדיקים [של העבר] התמקדו בעולם הבא והעבודה שהם עשו עבורו הייתה יראת אדוקות, יראת כבוד ויראת אלוהים (*תקווה*). הם ידעו זאת [בוודאות] שהעולם הבא מיועד לבעלי יראת אלוהים, יראת אלוהים ויראת אלוהים (*תקווה*) ועבורם אין דבר שפל יותר מתהילה ועושר. הראייה של רוב האנשים חלשה וממוקדת רק בעולם. אור עיניהם אינו מתרחב לראיית המציאות והסוף הסופי של כל הדברים כפי שאמר א-לוהי זה:

بَلۡ تُؤۡثِرُونَ ٱلۡحَيَوٰةَ ٱلدُّنۡيَا ١٦ وَٱلۡأٓخِرَةُ خَيۡرٞ وَأَبۡقَىٰٓ ١٧

"במקום זאת, אתה מעדיף את החיים הארציים, למרות שהעולם הבא הרבה יותר טוב ועמיד (נצחי) מהעולם (החיים הארציים עם הארציות שלהם)."   (קוראן, פרק 87, פסוקים 16-17)

מי שעוסק במידה כזו ברדיפת תהילה, צריך לרפא את ליבו על ידי דמיון הפגיעות והקשיים הארציים, כלומר צריך לפקוח עין על הסכנות שבהן נתקלים אנשים מפורסמים בעולם - כל אדם בעל תהילה, יוקרה ומעמד גבוה, ויש לו כמה חברים, לא חסרים לו אויבים. אנשים אלה תמיד מכוונים לזמן מתאים לגרימת נזק ובכל פעם שהם מקבלים הזדמנות, הם משחררים את האיבה שלהם. לאנשים בעלי מעמד גבוה בעצמם, יש תמיד את הפחד הזה לאבד את המעמד שיש להם או לבבות משתנים (מתהפכים) שיש להם כבוד וכבוד אליהם. הלבבות נלחמים בין לכבד [את מי שהם אוהבים ומעריצים] לבין הימנעות [ממי שהם שונאים ומתעבים]. מבנה שנבנה עם יסודותיו בלבבות אינו עמיד יותר מארמון הבנוי על גלי ים. ויתורים ללבבות, הגנה על תהילה ויוקרה, מזימות של קנאים, התנגדות לנזק שנגרם על ידי אויבים וכו', הם אותם פגיעות וקשיים ארציים הממררים את תענוג התהילה. העונש של העולם הבא על רדיפת תהילה נפרד מזה. אדם לא מקבל את כמות התועלת הארצית [מחיפוש תהילה] הצפויה, במקום זאת, יש כל כך הרבה קשיים הקשורים לחיפוש אחר תהילה. אותם אנשים שאוהבים תהילה, צריכים לרפא את ראיית הנולד שלהם (תובנה מיסטית או *בסירה*). אלה שיש להם עומק בראיית הנולד שלהם (תובנה מיסטית) וכוח אמונה, אינם מקדישים תשומת לב קלה לעולם (ארציות).

התרופה המעשית לאהבת התהילה: התרופה המעשית למחלה זו היא לעשות משהו כדי לחסל את התהילה [ולהיאחז] בלבם של אנשים אחרים, כך שהוא יינזף עד שאנשים ישפילו אותו בעיניהם. כתוצאה מכך, תחושת הפופולריות מתפוגגת והאדם מתרגל לחיי התבודדות ואנונימיות ומתמודד רק עם הפופולריות שלו אצל אלוהים. רק עד כדי כך מותר לעשות את הדברים מתוך המעשים שלא מותירים את האדם ללא יוקרה בקרב בני האדם. ישנה מסורת שמלך התכוון להתקרב לעובד אדוק. כאשר נודע למתפלל שהמלך בא לאסיפה, הוא ביקש שיביאו לו אוכל והתחיל לאכול מנות גדולות. כשראה אותו המלך אוכל כך, לא יכול היה לשמור על דעתו הטובה עליו, ואותו עובד שפל נהיה מושפל בעיניו. לאחר מכן הוא זנח את כוונתו להתקרב אליו ולהיות ממשיכו [בדרך הרוחנית]. המתפלל נשם לרווחה והודה לאלוהים על שהגן עליו מפני המלך. אנשים בעלי מצבים רוחניים מרפאים לפעמים את עצמם באמצעות השיטות הללו, והם רואים בהן מועילות לליבם [במונחים של הגנה עליהם מפני מחלות רוחניות]. על ידי

פעולה בשיטות כאלה, הם מתקנים את מצבם הפנימי ומסלקים כל עודף [או סטייה ממתינות, איזון והרמוניה בהווייתם הפנימית].

השיטה הטובה ביותר לסילוק אהבת התהילה: התרופה הטובה ביותר שלה היא לאמץ הסתגרות [חברתית] מבני אדם [בכל הצורות והצורות, בין אם באמצעים מודרניים ובין אם מסורתיים, למעט צרכים ודחיפות] ולהפוך לבלתי ידועים או ללכת למקום שאיש אינו מכיר אותו. גם אימוץ ההתבודדות בבית אינו נטול סכנה, מפני שאדם יתפרסם בכל הכפר [או העירייה] שכך וכך הנוסע הרוחני אימץ את ההתבודדות מכל בני האדם כדי להידבק בקב"ה, כך שאפילו ההתבודדות תהפוך למקור של אמונה מושרשת בלב הבריות [על אדיקותו, טובו ומצבו הרוחני הגבוה]. ייתכן גם שהאדם הנוהג בהתבודדות עשוי לחשוב שאהבת התהילה לא נשארת בלב, למרות שאהבה זו אולי אורבת בפינה כלשהי של הלב, אך כנראה שהעצמי הנמוך (*נאפס*) מסתפק בהשגת מטרתו [לאמץ את ההתבודדות ועדיין להתפרסם]. עם זאת, אם אדם משיג את הוודאות הזו שאנשים כבר לא נשארו מעריצים ומעריצים שלו, או שהם נושכים אותו בחזרה או מייחסים לו דברים רעים, אז הסיפוק [הפנימי] של העצמי הנמוך (*נאפס*) יסתיים והוא יהיה מוטרד מספיק כדי לחפש דרכים להסיר מחשבות שגויות על עצמו מלבם של אנשים. גם אם צריך לשקר או לנקוט בהונאה. יתברר במקרה זה שאדם זה אימץ את ההתבודדות כהצגה, במציאות, עדיין יש את אהבת התהילה והיוקרה בלב. אהבה זו היא כמו אהבת העושר, אך עוד יותר מרושעת מכיוון שהניסיון שנגרם על ידי התהילה גדול יותר. כל עוד יש לאדם תאוות בצע [להערצה ויראה] מאנשים כמוהו, הוא נשאר חסר מנוחה ביצירת מקום לעצמו בלבם. אבל אם אדם מרוויח במו ידיו ולא משגיח על עושרו של מישהו אחר, אז כל בני האדם יאבדו את חשיבותם בעיניו. לא יהיה אכפת עוד מבני האדם שחיים רחוק מאדם במזרח או במערב, משום שאינו יכול לראותם ואינו יכול לחוש מהם חמדנות [או ציפייה] כלשהי.

ניתן למגר את תאוות הבצע [והציפיות] מאנשים רק באמצעות שביעות רצון. מי שמרוצה, שאינו מודע לאנשים, ומי שאינו מודע, אינו מעסיק את ליבו באנשים, ואם יש הערצה ומעמדה לעצמו בלב אחר, אינו מייחס לכך חשיבות רבה. נטישת רדיפת התהילה אינה אפשרית ללא סיפוק ומיגור תאוות הבצע. יתר על כן, יש לזכור את מצבם של הקודמים האדוקים (*סלף סליחין*) שהם העדיפו ענווה על פני כבוד והשיגו את הגמול האלוהי של העולם הבא לעומת העושר הארצי.

תרופה לאהבת ההלל

אנשים רבים סבלו משום שהיו שרויים בפחד מאחרים והתמכרו לתשוקה לשבחים ולהערצה. [כתוצאה מכך,] כל תנועותיהם ומעשיהם היו בהתאם לרצונם של בני האדם כדי שהם ישבחו אותם. וענין זה הוא מהמידות ההרסניות, ומבחינה זו ריפויו הוא חובה. שיטת הריפוי היא לדון בסיבות המעוררות את הרצון לשבח ופחד מהרשעה.

סיבה ראשונה [לאהבת השבח]: כאמור, אמירת ההערצה [של השבח] גורמת לנערץ, להבין שיש לאדם שלמות. מבחינה זו, יש לפנות לשכלו, במקום להאמין לשבח המעריץ, ולשאול אותו מלבו האם התכונה המיוחסת לו, האם היא באמת קיימת או לא? אם כן, התכונה המיוחסת לאדם, היא שכל דבר שבאמת ראוי לשבח כמו ידע, יראת אלוהים, או שמא זה משהו שאפילו לא צריך להלל כמו עושר, תהילה וטובין ארציים? אם תכונה [שאדם זוכה לשבחים עליה] קשורה לאמצעים ארציים, אז להיות מאושר מכך זה כמו להיות מרוצה מהתבוננות בעשב שיתייבש במהרה ויהפוך לזיפים שהרוח תישא מסביב. סוג זה של אושר יהיה אבל על חוסר האינטלקט. אין זה ראוי שבני אדם יהיו מרוצים מעושר ורכוש ארציים. אם מישהו רוצה לשמוח על כך, אז הוא צריך לשמוח על קיומו ולא על השבחים שלו על ידי המעריצים. זאת אומרת, שהוא נוצר לאחר השבח, למרות שהיה לו מקודם [אבל נעשה מאושר רק לאחר שמישהו שיבח אותו].

יתר על כן, אם התכונה הזו היא כזו שיש לך את הזכות לשמוח בה כמו ידע ויראת אלוהים, אין זה נכון לשמוח על כך אפילו במקרה זה, מכיוון שהסוף הסופי של הכל [במונחים של אדם במונחים של השגת ישועה נצחית ואושר או צער והרשעה נצחיים] אינו ידוע לכולם. אין לדעת אם תכונה זו [ראויה לשבח ואצילית] תישאר או לא. אמנם הידע וההתנזרות מקרבים את האדם לקב"ה, אך סכנת הקץ [של קיומו הארצי] קיימת כל הזמן. אם אדם חושש מסוף רע לחייו, אז הוא לא יהיה מרוצה משום דבר מהעולם. במקום זאת, האדם יבין שהעולם הוא מקום של עצב וצער ואינו מקום של שמחה וסיפוק. אם אתה מקווה לסוף טוב לחייך, אז במקום לשמוח בשבח המעריצים, עליך לשמוח בנדיבות האלוהית ובברכות שהוענקו לך בדמות דעת והתנזרות [מהארציות] (*זוהד*). מפני שהתענוג הוא תוצאה של מימוש השלמות והשלמות [אם אכן קיים], הוא חייב את קיומו לחסדי ה' ולא לשבח המעריץ. השבח כפוף לחסד האלוקי הזה. לכן, לא צריך לשמוח על השבחים כי זה לא יגדיל את המצוינות שלך. אם מישהו משבח את אדיקותך ואת הימנעותך מהארציות ואתה יודע שהשבח הזה אינו קשור למציאות ואם אתה שמח מכך יתר על המידה, הרי שזו טיפשות מוחלטת. אלוהים מודע היטב לרוע של מזגכם ולזוהמה באופי הפנימי שלכם, וזה רק שבח שווא, והשמחה בזה היא שיא הבורות. גם אם האדם המשבח הוא אמת, אל לכם לשמוח בשבחים, במקום זאת עליכם לשמוח בטובות ובברכות שה' העניק לכם. שבחים כוזבים [לעצמך] צריכים להיות מקור לצער ולא לאושר עבורך.

סיבה שנייה: האם על ידי השבח ניכר כיבוש לב האדם המרעיף שבח. מטרתה זהה לזו של אהבת התהילה והתרופה לאהבת התהילה הוסברה באמור לעיל שאין לאדם שום חמדנות מהעם, וצריך להיות מבקש מעמד והערכה מאלוהים, ולהיות בטוח במציאות זו שבקשת מעמד והערכה מהנבראים (כל בני האדם) מרחיקה את האדם מאלוהים. לכן אין לשמוח בשבחם.

סיבה שלישית: סיבה שלישית לאושר היא שבאמצעות השבח מתגלה הכבוד והאישיות הדומיננטית של המהולל. [במציאות,] זהו גם מאפיין חולף שאין לו קביעות. אין טעם להיות מרוצה מדבר חולף כזה. שבח כזה צריך להיות סיבה לצער ולהתייחס למי שמשבח כרע. אדם צריך להיות לא מרוצה משבחים כאלה מכיוון שהם מקרבים אותו לקשיים ולאסונות. גנוסטיקן אחד אמר, "מי ששמח בשבחו של מישהו, נתן לשטן הזדמנות להיכנס לתוך ישותו הפנימית". גנוסטיקן אחר סבר ש"אם אתה לא אוהב לשמוע

מלשון של מישהו שאתה אדם רע, אבל במקום זאת אתה אוהב לשמוע שאתה אדם טוב, אז במציאות, אתה לא אדם טוב". במסורת נבואית, הנביא מוחמד (עליו השלום) אמר:

ألا لا تمادحوا وإذا رأيتم المادحين فاحثوا في وجوههم التراب

"היזהר! אל תשבחו אחד את השני באופן הדדי וכאשר אתם רואים את אלה שמשבחים אז תשימו אבק על פניהם (כלומר, באופן פתגמי, זה אומר שאסור לתת לאנשים כאלה אמינות ויש להתעלם מהשבחים שלהם ולדחות אותם בפומבי מכיוון שזה מזיק לרוחניות של האדם במונחים של חיזוק האגו והצדקנות שלו)".

זו הסיבה לכך שבני לוויה נבואיים פחדו מאוד מהשבח ונהגו לפחד מהמהומה (*פתנה* או השפעות קטסטרופליות) ומההנאה והסיפוק הפנימיים הנובעים מכך. כששמע בן לוויה נבואי את תהילתו, אמר, "הו אלוהים! עבדך זה משתוקק להתקרב אלי במשהו שיכעיס אותך. אני מעיד עליך שאני לא מרוצה ממנו". הסיבה לכך שאנשים אלה [חסידים וצדיקים] התנגדו לשבח הייתה משום שאלוהים לא היה מרוצה ממנו. יתר על כן, בעבר הייתה להם ההבנה התמידית הזו בלבם שהקב"ה מודע למצבם [הפנימי האמיתי] [ולמציאות האמיתית שלהם] ויודע [לגמרי] על מגרעותיהם. לכן, שבחים של מישהו לא יביאו להפחתת הפגמים שלו וגם לא יגדלו. האדם הטוב הוא הקרוב לקב"ה והרע הוא המרוחק ממנו. אם האדם שזוכה לשבחים הוא רע בעיני אלוהים ומקום מושבו הוא גיהינום, אז להיות מרוצה מהשבחים של מישהו זו בורות קיצונית. אם אותו אדם ראוי לגן עדן, אז הוא צריך לשמוח רק בברכותיו ובנדיבותו של אלוהים, שכן שום דבר לא מושג על ידי שמחה בשבחים של משרתים אחרים [של אלוהים]. עניינו של אדם אינו בידי משרתים [של אלוהים, כלומר, בני אדם]. המזון והמוות הם כולם בכוחו וזכותו של אלוהים. אם מבינים נקודה זו, לא יהיה אכפת לאדם מהשבח או מהגינוי של שום בריאה. אהבת ההלל תתחיל לעזוב את ליבו של האדם והאדם יתמכר לגמרי לגוף ולנפש במסעות המפרכים של הדרך הרוחנית.

תרופה לסלידה מביקורת וגינוי

כבר הוזכר בעבר שבני אדם מתעבים גינוי מסיבה שהסיבה ההפוכה שלה היא הסיבה שהם אוהבים שבחים. לכן, ניתן להבין את ריפויה מהריפוי של האהבה לשבח. בהקשר זה, ההסבר הקצר הוא שמי שמרשיע אותך אינו משולל אחת משלוש המדינות. או שאדם כזה הוא אמת זו הצהרתו של האדם או שמטרתו היא כנות ואהבה, או שהוא אמיתי בגינויו אך מטרתו אינה כנות ובמקום זאת, הוא רוצה לגרום נזק. בכל הנוגע למקרה הראשון, אל לך לכעוס על כך שאתה מקשיב לגינוייך, לא לחוש איבה כלפיך או לגנות אדם כזה כנקמה. במקום זאת, עדיף שתקבלו את חסדו עליכם מכיוון שהאדם שמודיע לכם על הפגמים שלכם, במציאות, גורם לכם להיות עדים לאיכויות הפנימיות ההרסניות שלכם ומייעץ לכם להגן על עצמכם מפניהן. אתה צריך לשמוח על הביקורת שלך ולהיאבק כדי לסלק את התכונות [הפנימיות] הראויות לגינוי שלך. להיות חרטה על גינוי או לא לאהוב אותו או לקרוא לאדם המרשיע כרע, זו בורות. אם המבקר מתח עליך ביקורת רק מתוך איבה וכדי לפגוע בך, גם אז אתה צריך לשמוח על כך שנודע לך על פגמיך בגללם. לא היית מודע אליהם קודם לכן, או שזה הזכיר לך את הפגמים שלך מכיוון שהיית

רשלני לפני כן, או שזה הפך את התכונות [הפנימיות הרעות] שלך לרעות בעיניך מכיוון שחשבת שהן טובות לפני כן. כל העניינים הללו הם הגורמים לאושרך הנצחי ולהצלחתך הנצחית (*סעדה*) וכאשר תשיג את האמצעים לכך, אל תתעכב בהשגת אושרך הנצחי והצלחתך הנצחית. הדומה לכך היא שאתה לובש בגדים מלוכלכים בזוהמה ומתכוון ללכת לחצר מלך ואינך מודע לכך שיש זוהמה על בגדיך. יתר על כן, אתה אפילו לא יודע את זה שאם תיכנס למצב הזה, המלך יכעס מאוד, וזה לא יהיה מפתיע אם הוא יעניש אותך בעונש מופתי על העלבון הזה (הפרת התנהגות). אם מישהו אומר לך, "הו מלוכלך! הו מטונף! נקה את הבגדים שלך", אתה צריך להיות מאושר מכיוון שהאזהרה המילולית הזו מוערכת מאוד. כל המוסר, הנימוסים, תכונות האופי והטבע הפנימי הרעים והמזיקים הם הגורם להרס בעולם הבא. בני אדם לומדים להכיר את המוסר ההרסני, הנימוסים, תכונות האופי והנטיות הפנימיות שלהם דרך אויביהם כאשר הם מגנים אותך והופכים אותך למטרה לגינויים. אם בגורל שלך, יש אויב כזה אז אתה צריך להעריך אותו. אם אויב כלשהו נוטה לאיבה של אדם, זה מסוכן לדרכו של האדם לאלוהים [ועמידה לצדו כאיבה של מישהו עלולה לטפח שליליות בתוכו] אך היא [בכל זאת] ברכה עבורכם. אתה צריך לשמוח בברכה זו [שאתה מודע לפגמים שלך] ולנצל אותה. מה אכפת לך אם אויבך נחוש, על דעת עצמו, להישרף לאפר (באופן מטאפורי) באש האיבה שלך?

המקרה השלישי הוא שהמרשיע הוא שקרן ומאשים אותך במשהו שאתה מזוכה ממנו עם אלוהים. לא צריך להיות אכפת לך מזה ואתה לא צריך לגנות אחד בחזרה כצעד תגמול, במקום זאת, אתה צריך לשים לב לשלושה דברים. הראשון הוא שאתה פטור מתקלה שאתה מוצהר שאתה מעורב בה. אולם, כמה עוד פגמים כאלה יש לך ואתה מעורב בהם, אבל הקב"ה הטיל עליהם מסך של הסתרה [מתוך נדיבות ונדיבות א-לוהית טהורה]. עליכם להיות אסירי תודה לאלוהים על כך שבמקום להודיע לאנשים עליהם, נמסרה להם אשמה אחת שאתם מחולים ממנה. העניין השני הוא שמציאת הפגמים של בני האדם תהפוך לכפרה על חטאיכם ופגמיכם. במילים אחרות, אנשים המייחסים פגם שאינו קיים בך, פטרו אותך מרבים אחרים שאתה באמת מעורב בהם. זכור שכל מי שנושך אותך בגב, נותן לך מתנה ממעשיו הצדיקים והטובים [שכן החזרת מעשיו הטובים מביאה להעברת מעשיו הטובים של הנוקם לחשבונו של האדם שננשא נגדך] ומי שמשבח אותך, מכה מכה אנושה על גבך. כמה מוזר העניין הזה שאתה שמח עם הכאב על גבך ומצטער על קבלת מעשים טובים במתנה, למרות שהמעשים הטובים האלה יקרבו אותך לאלוהים. העניין השלישי הוא שאותו מסכן פוגע בעצמו על ידי מציאת אשמים נגדך. אדם כזה פגע באמונתו, השפיל את עצמו בעיני אלוהים והיה ראוי לעונש כואב בגלל האשמות שווא. האם ראוי שתהיו עושקים כלפי אדם מדוכא כזה, שכבר נועד לחשבון [הראוי למעשיו הרעים] וחרון אפו של הקב"ה כבר נתון עליו? מדוע אתה נותן הזדמנות לשטן לשמוח בכך שאתה מתפלל להשמדתו ולחרון אפו של אלוהים? עליכם להתפלל עבור אדם כזה: "הו אלוהים! תקן אדם כזה, קבל את תשובתו ורחם עליו". כך עשה הנביא מוחמד (עליו השלום) כאשר הוא התחנן לאנשים ששברו את שיניו, פצעו את פניו והרגו את דודו חמזה (עליו השלום) בקרב אוהד [כאשר צבאות מכה באו לתקוף ולהרוג את הנביא ואת כל חסידיו במדינה והוא נאלץ להגן על הקהילה]:

اَللّٰهُمَّ اغْفِرْ لِقَوْمِيْ اَللّٰهُمَّ اهْدِ قَوْمِيْ فَاِنَّهُمْ لَا يَعْلَمُوْنَ

"הו אלוהים! סלח לעם שלי. הו אלוהים! הדריכו את העם שלי כפי שהם לא יודעים [את העוולות שהם ביצעו מתוך בורות]". (מסופר על ידי *אוסף* חדית', *ביהאקי דלא-איל אל-נבווה*)

גינוי לא נראה רע לאנשים שמתרגלים שביעות רצון ומסיימים כל תאוות בצע מעושרם של אנשים. אם תהיו אדישים לאנשים [ולמה שיש להם, כולל השבח וההערכה שלהם], אז לא משנה כמה הם משמיצים אתכם, לא תהיה לכך השפעה רבה על לבכם. המציאות של אמונה או הדרך לאלוהים (*דין*) היא שביעות רצון ששמה קץ לתאוות הבצע של העושר והתהילה. כל עוד תאוות הבצע נמשכת, אתם תרצו שהאדם שממנו יש לכם חמדנות וציפיות, יקבל את אהבתכם ואת מעמדכם הרם בליבו וישבח אתכם. אתה תהיה עסוק בלפנות מקום בלב לעצמך וזה לא יקרה בלי להרוס את אמונתך או את דרכך לאלוהים (*דין*).

יש אנשים שרוצים שבחים ותהילה ועושים כל מה שהם יכולים כדי להשיג אותם, אפילו עד כדי התפארות בעבודת אלוהים. כדי להטות את לבם של בני האדם לעצמם ולהכריחם לשבח את עצמם, הם אפילו לא נמנעים מלעשות דברים האסורים מבחינה דתית. אנשים כאלה נמצאים בדרך של הרס [עצמי]. יש אנשים שהם משתמשים בדברים המותרים [מבחינה דתית] כדי לחפש תהילה ושבח, מכיוון שהם לא משתמשים בפולחן כאמצעי לכך והם לא עושים דברים אסורים. אנשים כאלה נמצאים על סף תהום. הסיבה לכך היא שלא ניתן להטיל מגבלה על דיבור או על מעשים, לכן, ייתכן שהם יחצו באופן בלתי מורגש את כל הגבולות בחיפוש אחר שבחים ובסופו של דבר יהרסו את עצמם. מבחינה זו, הם קרובים מאוד לאנשים שהורסים את עצמם. יש בני אדם שלא רוצים הערכה ואינם שואפים אליה, אך כשמשבחים אותם, הם מרגישים אושר בלבם. אם אנשים כאלה אינם עוברים מאבק רוחני ואינם מכריחים את עצמם להביע סלידה מהשבח, ייתכן שהם ייכללו בקבוצה השנייה של בני האדם בגלל השמחה הפנימית שלהם. אם הם שואפים רוחנית ומביעים סלידה מהשבח ומהרסנותו, ואינם נותנים ללבם הזדמנות לשמוח בו, הרי שאנשים כאלה מוקפים בסכנות של המאמצים, לפעמים הם מצליחים ולפעמים הם נועדו לנצח.

יש בני אדם שאינם שמחים כשהם שומעים שבחים, והם כואבים אותם כאילו השבח אינו מטביע בהם את חותמו. אנשים כאלה מוערכים למרות שהם לא לגמרי כנים. יש אנשים שהם מביעים את סלידתם משבחים, אך לא עד כדי כך שהם כועסים על האדם המשבח או אוסרים עליו לעשות זאת. הדרגה הגבוהה ביותר בקרב אלה [קבוצות שונות של אנשים מבחינת תגובתם ויחסם לשבח] היא שיש לראות את השבח כרע, יש להראות סלידה אמיתית שאין לכפות עליה [במילים אחרות, סלידה חיצונית בזמן שיש לאדם סיפוק פנימי ממנה]. להיות כועס בכנות ובכנות על הלשון תוך כדי שמחת לב [בשבחים], זו צביעות טהורה. אדם כזה מבטא את הכנות והאמת של האדם, אבל בישות הפנימית, אין כנות או אמת. ועל ידי הדרגות השונות הללו, ניכרים גם ההבדלים במצבים של המגנים את השבח. הדרגה הראשונה שלה היא שצריך להיות ביטוי של סלידה והדרגה האחרונה היא שאדם מביע שמחה על הרשעה [של עצמו]. עם זאת, האדם היחיד שיכול להיות מרוצה מביקורת על עצמו הוא זה שיש לו עוינות עם העצמי הנמוך שלו (*נאפס*). העצמי הנמוך הזה הוא מרדני מאוד, יש לו אינספור פגמים, הפרת ההבטחות שלו מפורסמת, ההונאות שלו ברורות. הוא ראוי ליחס שנעשה לאויבים. זוהי [חולשה] של הטבע האנושי לשמוח בהקשבה לפגמים של אויבים. כאשר אדם הופך לאויב של העצמי הנמוך שלו (*נאפס*), אז הוא צריך להיות שמח להקשיב לפגמים שלו וצריך להיות אסיר תודה לאדם שגינה אותו, שכן אדם כזה מילא את חובתו הקהילתית (*פרד אל-כיפאיה*) והשתמש בפיקחות ובתבונה כדי להודיע לי על מגרעותיי. גינוי זה מוערך מכיוון שאדם יפחת בעיני אנשים ויהיה מוגן מפני נזקי התהילה. יתר על כן, האדם אינו מסוגל

לעשות הרבה מעשים טובים. לא יהיה זה מפתיע אם הרשעה זו [כלפי עצמך] תהפוך למעשה טוב עבור האדם ותהפוך לכפרה על חטאיו שאינו מסוגל למגר. אם הנוסע הרוחני (*מוריד*) יקדיש את כל חייו לעבודה זו, שהשבח והגינוי יהיו שווים בעיניו, אז העיסוק הזה לא יאפשר לו שום דחייה והפסקה. בנתיב האושר הנצחי וההצלחה הנצחית (*סעדה*) של הנוסע הרוחני, ישנם הרבה קניונים בוגדניים ומפרכים וזהו אחד מאותם קניונים. לא ניתן לחצות את הקניונים הללו מבלי לעשות את המאמצים הרוחניים הקשים ביותר (*מוג'האדה*).

פרק 9 - נזקי הראוותנות וההתפארות

ספרו התשיעי של ע'זאלי בכרך השלישי או ברבע של *יצירת המופת שלו "יחיא אל-עולום א-דין*" או "תחיית הידע של הדרך לאלוהים" עוסק בנזקי הראוותנות והשוויץ בכל טוב שיש לאדם במונחים של רכוש חומרי או תכונות, כישרונות וכישורים יוצאי דופן. תחלואים אלה מכלים את עצמם עד כדי כך שהם משתלטים על חייו של האדם ומסיטים אותו מהדרך הרוחנית, המתוארת בחלק הראשון של חיבור זה, וגוזלים ממנו את השלווה והשלווה הפנימית. ע'זאלי מספק תובנות עמוקות על תחלואים אלה, על מקורותיהם, וקובע דרכים למגר אותם מהלב, וכתוצאה מכך למלא אותו בשלווה פנימית. כמו רדיפת תהילה, הראוותנות מקדמת את האגואיזם ואת היהירות הנובעת מכך, יחד עם אובססיה לעצמי (*נאפס*) ועיוורון לחסרונותיו, ובכך הורגת את כל האפשרויות לתיקון עצמי והופכת את הדברים לטובה. הראוותנות מבטלת את הכנות בכל העניינים, אפילו בעניינים הקשורים לעשיית מעשים טובים, ובכך מרוקנת את הלב מכל אור שנולד בו כתוצאה ממעשיו ומעשיו הטובים. תוכן ספרו של ע'זאלי מובא כאן בתמציתיות כדלקמן[15]:

גינוי הראוותנות

ראוותנות [או התפארות או יומרנות] אסורה [בהלכה] ועושה זאת ראוי למורת רוח. אלוהים אומר [תוך שהוא מצטט משרתים כנים נטולי יומרות ריקות ומשוויצים]:

إِنَّمَا نُطۡعِمُكُمۡ لِوَجۡهِ ٱللَّهِ لَا نُرِيدُ مِنكُمۡ جَزَآءٗ وَلَا شُكُورًا

"אין אנו מגישים לכם מאכל אלא למען פניו של הקב"ה (משל לקבלה, קרבה ואינטימיות א-לוהית), ואיננו חפצים בשכר או בתודה [מאף אחד]". (קוראן, פרק 76, פסוק 9)

فَمَن كَانَ يَرْجُوا۟ لِقَآءَ رَبِّهِۦ فَلْيَعْمَلْ عَمَلًا صَٰلِحًا وَلَا يُشْرِكْ بِعِبَادَةِ رَبِّهِۦٓ أَحَدًۢا

"כל מי שמקווה לפגוש את אדונו, צריך לעשות מעשים טובים ולא לייחס שותפים לעבודת אלוהים (עשיית כל דבר כדי לבקש את הנאתם, אישורם ושבחם של הנבראים כמוה כהכללתם בעבודת אלוהים והבאתם לרמתו של אלוהים)". (קוראן, פרק 18, פסוק 110)

אדם אחד שאל את הנביא מוחמד (עליו השלום): "הו שליח האל! איזו פעולה מושיעה?" הוא השיב: "אסור לעבד [של אלוהים] לעשות שום פעולה בציות לאלוהים שמטרתה אנשים [או כל דבר שיש להם להציע במונחים של קבלת הערצה, הערכה, תודה, שבח, הטבות כספיות או חומריות, יוקרה, ויתורים וכו']". (מסופר על ידי *אוסף* חדית' *חכים* בסמכותו של עבדאללה בן עבאס [שאלוהים ישמח ממנו])

ישוע (עליו השלום) אמר: " כאשר אתה צם ביום, מרח שמן [שיער] על ראשך (קרקפת) וזקנך והעביר את ידך השמנונית על שפתייך כדי שלא יבחינו שאתה צם [שכן שפתיים יבשות הן סימן לצום]. כשאתה נותן [בצדקה] ביד ימין, אז תן באופן שיד שמאל שלך לא תהיה מודעת לכך. כשאתה מתפלל, שים וילון על דלתך [כדי שאף אחד לא יבחין שאתה מתפלל מכיוון שמטרת התפילה היא לעבוד את אלוהים ולא לעשות מזה הצגה פומבית כדי לזכות בהערצה ושבח של אנשים]. אלוהים מחלק שבחים כפי שהוא מחלק מזון [לברואיו, כולל בני האדם]". הנביא מוחמד (עליו השלום) אמר:

لايقبل الله عزّوجلّ عملا فيه مثقال ذرّة من رياء

"אלוהים לא מקבל מעשה שיש בו חלקיק שווה להשוויץ".

נאמר בסיפור נבואי שביום הדין, כאשר לא יהיה צל זולת צל ה', בין אלה שימצאו מקום בצל כסא ה' יהיה זה שנתן צדקה ביד ימין [באופן כזה] כך שיד שמאל אפילו לא הייתה מודעת לכך. (מסופר על ידי *אוספי* חדית' *סאחי בוכארי* וסאחי *מוסלמי* על פי אבו הוריירה [שאלוהים ישמח ממנו]). על פי *חדית'* אחר, מעשה סוד יש לו מעלה [צדיק] פי שבעים ממעשה [צדיק] שנעשה בפרהסיא. (מסופר על ידי *גביית* חדית' *ביהאקי* בסמכותו של אבו דרדא [שאלוהים ישמח ממנו]). הנביא מוחמד (עליו השלום) אמר: "ביום הדין ייקרא אדם ראוותני: 'מעשיך [הטובים] ירדו לטמיון וגמולך האלוהי נגמר. לך וקבל את הגמול על מעשיך מאותם אנשים שלמענם עשית אותם [מלכתחילה]'". (מסופר על ידי *אוסף* חדית' *אבן אבי אל-דניא* בסמכות ג'בל אל-יסאבי [שאלוהים ירצה ממנו]). הנביא מוחמד (עליו השלום) אמר: "אלוהים ברא את כדור הארץ, ואז היא החלה לרעוד ולרעוד עם כל מה שעליה. לאחר מכן ברא אלוהים הרים ועשה אותם יתדות על היבשה [כדי לשקם אותה]. מלאכים אמרו זה לזה שאלוהים לא עשה דבר קשה יותר מהרים. לאחר מכן אלוהים ברא ברזל שחתך את ההרים. ואז הוא ברא אש שהתיכה ברזל. לאחר מכן הוזמנה פקודה על מים שכיבו את האש. לאחר מכן ניתנה פקודה לרוח, והיא הפכה את המים. דעתם של המלאכים השתנתה לאחר מכן, והם חשבו לשאול את ה'. הם שאלו: 'מה הדבר הקשה ביותר שעשית ביצירותיך?' הוא השיב: 'לא עשיתי דבר קשה יותר מלבו של בן אדם (כלומר, בני אדם). כאשר אדם נותן צדקה ביד ימין, הוא מסתיר אותה מיד שמאל (כלומר, זה נעשה בסודיות

מוחלטת כדי להימנע מכל רמות הראוותנות וזה דורש רמה גבוהה של כנות לאלוהים שמגיעה עם חתירה אמיצה לשינוי רוחני)". (מסופר על ידי *אוסף* חדית' *טירמידי* בסמכותו של אנס [שאלוהים ישמח ממנו])

עבדאללה בן מובארכ (עליו השלום) סיפר מח'אלד בן מעדן (עליו השלום) שהוא ביקש ממעאד בן ג'בל - בן לוויה נבואי גדול (עליו השלום) - לספר לו *חדית'* (מסורת של הנביא מוחמד עליו השלום) שהוא זוכר וחוזר עליו מדי יום בשל קושי וחומרה. מועאד' הסכים לעשות זאת אך בכה זמן רב. לאחר מכן הוא אמר:

"כמה אני משתוקק לפגוש את הנביא (עליו השלום)! פעם הייתי עם הנביא מוחמד (עליו השלום). הוא רכב על גמל ולקח אותי לשבת מאחוריו. כשהמשכנו הלאה, הנביא הביט לשמיים ואמר: 'כל השבח לאלוהים המצווה על ברואיו כראות עיניו'. ואז הוא פנה אלי ואמר: 'אני אומר לך משהו, אם אתה זוכר את זה, זה יועיל לך, אבל אם תשכח את זה אז לא יהיה לך שום ויכוח בפני האל המרומם. הו מועאד! לפני שברא את השמים, ברא הקב"ה שבעה מלאכים, אחד לכל רקיע, ומינה מלאך אחד לשומר בכל שער רקיע, לפי מידות השער. כאשר שני המלאכים [השומרים]'*קירמאן קטיבין*' (שני מלאכים הנמצאים על שתי כתפיו של כל אדם ורושמים את כל מעשיו של האדם, בין אם טובים או רעים) קמים עם מעשי המשרתים, יש בהם אור כאור השמש. כאשר הם מגיעים ל[שער] הרקיע הראשון, המלאך העומד שם כשומר מבקש מ*קיראמאן קטיבין*' (המלאכים השומרים של כל אדם) לדחוף את המעשה אל פניו של העבד [של אלוהים] (כלומר, האדם שמעשיו נלקחים לאלוהים). המלאך אומר: אני מלאך ה'גון'. אדוני, אלוהים ציווה עלי שלא אתן למעשה של מחזיר עונש לעלות.

ה*קיראמאן קטיבין*' שוב עולה לרקיע השני עם עוד כמה מעשים של המשרת שזוהרים כמו אור השמש. המלאך עוצר אותם שם ומבקש מהם לדחוף את המעשה בפניו של העבד, מכיוון שכוונתו של האדם במעשה זה הייתה להרוויח רווחים ארציים. [המלאך אומר להם:] אלוהי ציווה עלי לא להודות במעשה של אדם שעשה אותם עבור מישהו אחר מלבד אלוהים. לאחר מכן המלאכים שולחים את ה*לאנה*' שלהם (המילה הערבית *לאנ*' פירושה קריאה לאלוהים למנוע את רחמיו ממשרתו) על אדם כזה עד הערב.

ואז המלאכים קמים עם מעשים [טובים] אחרים של העבד כמו צדקה, צום ומעשים טובים אחרים שהם מחשיבים כבעלי ערך וערך רב. אך כאשר הם מגיעים לרקיע השלישי, המלאך השומר עוצר אותם ומבקש מהם לדחוף את המעשים בפני העושה. המלאך אומר שהוא מלאך הגאווה. הוא נצטווה על ידי אדונו שלא להניח למעשים לעלות, כפי שרצה העושה במעשים להראות את עליונותו על בני האדם [מתוך גאווה ויהירות].

ה'*קיראמאן קטיבין*' שוב קם עם עוד כמה מעשים [טובים] של משרת זה [של האל] שזוהרים כמו כוכבים. אלה כוללים מעשים יפים כמו תפילות, '*חאג*" (או עלייה לרגל), '*תסביח*' (זיכרון והאדרת האל), צום וכו'. כשהם מגיעים לרקיע הרביעי, המלאך השומר עוצר אותם ומבקש מהם לדחוף את המעשים בפניו של העושה. המלאך אומר להם: אני מלאך ה'יהירות העצמית' ונצטויתי על ידי אדוני שלא להניח למעשים להתעלות [אל ה'] כפי שהעושה זייף את מעשיו בהתנשאות עצמית.

לאחר מכן המלאכים מקשטים את מעשי הצדק האחרים של האדם כמו כלה הכוללים '*חאג*" (או עלייה לרגל), חתירה בדרך האלוהים וכו', זוהרת כמו השמש. הם לוקחים אותם לרקיע החמישי. המלאך השומר [בשערי הרקיע החמישי] עוצר אותם ואומר: אני מלאך הקנאה. העושה ממשיך לקנא באלה שאלוהים העניק להם, ברחמיו, את חסדיו. אדם זה אינו מרוצה מהמענקים הנדיבים של אלוהים [לזולתו]. אדוני ציווה עלי לא לתת למעשיו של אדם לעלות גבוה יותר.

לאחר מכן המלאכים עולים לרקיע השישי עם מעשיו של האדם כמו היטהרות, טיהור מלא, תפילה, צום, 'חאג" (או עלייה לרגל) וכו'. המלאך השומר המוצב שם, עוצר אותם ואומר: אני מלאך ה'רחמים'. השליכו את המעשים על פני העבד מכיוון שאדם זה מעולם לא הראה רחמים כלפי איש. אחד היה מאושר לראות אחרים בצרות ובחוסר מזל. אדוני ציווה עלי שלא אתן למעשיו להתרומם [מי אשם בעבירה זו].

לאחר מכן, ה'*קיראמאן קטיבין*' עולה לרקיע השביעי עם עוד כמה מעשים של אדם זה כולל צדקה, תפילה, צום, חתירה בדרך האל, '*תקווה*' (יראת חסידות, יראת כבוד ויראת אלוהים) וכו'. המעשים הללו בוקעים בקול רם, צלילים כמו מהדק רעמים וברקים. המלאך ברקיע השביעי אומר: אני מלאך 'התהילה והשוויץ'. אדם זה התכוון לזכות בתהילה באמצעות מעשיו של נע בחברה ובאסיפות של '*עולמא*' (מלומדים) ואנשים בעלי מעמד וכבוד. אדוני ציווה עלי לא לתת למעשיו של האדם הזה לעלות גבוה יותר.

לפיכך, מעשה שלא נעשה אך ורק למען האל הנשגב הוא '*ריה*' (התפארות, ראוותנות או מעשים שנעשו כדי להרשים אחרים) והוא אינו מקבל מעשים כאלה. לאחר מכן המלאכים קמים עם המעשים הטובים של האדם כמו תפילות, צום, '*זכאת*' (חובת עניים או צדקה), '*חאג*" (עלייה לרגל), '*עומרה*' (עלייה לרגל קטנה), אופי ידידותי, שתיקה, זיכרון לאלוהים וכו'. מלאכי שבעת הרקיעים מלווים אותם כדי להבריחם עד שהם מגיעים לחצר האלוהית, שם מסירים את כל המסכות, והם מעידים לפני אלוהים שמעשיו של העבד הזה [נעשים] אך ורק למען ה'.

ברגע זה יאמר האל המרומם: אתם המלאכים משגיחים על מעשי העבדים [מבחוץ] ואני שומר על לבם. אני יודע שבמעשים האלה, האדם לא התכוון לבקש את רצוני, והוא לא עשה אותם אך ורק למעני. אני יודע למה באמת התכוון אדם במעשיו. ה*לאנה*' שלי (שלילת רחמי) תהיה על אחד כזה, כפי שרימה

אותך כמו גם את העם. עם זאת, אי אפשר לרמות אותי, מפני שאני יודע היטב מה מסתירים נבכי הלבבות הפנימיים ביותר. איש אינו יכול להישאר נסתר ממני או להימלט מאחיזתי, לא משנה כמה קשה הוא ינסה להתרחק ממני. יש לי ידע מלא על מה שקרה בעבר ומה יקרה בעתיד. הידע שלי מקיף את כל אלה שהלכו לעולמם ואלה שעוד יבואו. אני מודע לחלוטין לכל הסודות עם פרטיהם המלאים. איש אינו יכול לרמות אותי במעשיו. עבדי יכול לרמות את הבורים אך לא יוכל לרמות אותי, מכיוון שאני יודע את הנסתר. לכן אני שולח את ה*לאנה*' שלי (קיפוח מרחמי) על אחד כזה. שבעת המלאכים [השומרים] [השומרים על שערי שבעת הרקיעים] ושלושת אלפים המלאכים, כולם שולחים את ה*לאנה*' שלהם (קריאה לאלוהים לשלול מאחד את רחמי האל) על אחד. אז אסירי השמים אומרים שעל אחד כזה תהיה ה*לאנה*' שלהם ושל כל אלה ששולחים את ה*לאנ*' שלהם על רמאי כזה.

לאחר ששמעתי את כל הפרטים הללו, פרצתי בבכי ואמרתי: 'הו שליח האל! מהי הדרך להיפטר מהאסון הזה?' הנביא מוחמד (עליו השלום) אמר: 'הו מועאד! ציית לנביאך באמונה שלמה ובשכנוע מלא". אמר מועאד': 'אתה שליח האל ואני מועאד בן ג'בל. איך אני יכול לזכות בישועה?' נביא האלוהים (עליו השלום) אמר: 'הו מועאד! אם מעשיך אינם עומדים במטרה, הגן על לשונך מלדבר רעה על אחרים ולבזות אחרים, במיוחד אחיך ו'*חפז*' (אלה שביצעו את כל הקוראן בעל פה). אל תתערב בענייניהם של אחיך ושל אנשים אחרים. תן לעצמי הנמוך והמרושע שלך (*נאפס*), להימנע מפגיעה בכבוד אחרים. אל תשבחו את עצמכם בכך שתדברו רעה על אחיכם המוסלמים. לעולם אל תחשוב לבסס את עליונותך על ידי השפלת אחרים. אל תנקוט בראוותנות כדי לזכות בתהילה. אל תעסיק את עצמך בענייני העולם עד כדי כך שתזניח לחלוטין את ענייני העולם הבא. אם מישהו יושב איתך, אל תדבר בסתר [ואל תלחש] עם האדם השלישי. אל תבטא בפני אחרים את עליונותך בקרב העם, פן יאבדו מעשיך בעולם ובעולם הבא. הימנע באסיפות שלך מלדבר על נושאים של חוסר בושה (וולגריות) וזימה, שמא אנשים יתרחקו ממך בגלל התנהגותך הבלתי הולמת. אל תפגע בלשונך בכבודם של אחרים פן כלבי הגיהינום יקרעו אותך לגזרים. האל הכול יכול אמר בקוראן הקדוש:

وَٱلنَّٰشِطَٰتِ نَشۡطٗا ٢ וכאשר הם

קורעים את הבשר מהעצמות." (קוראן, פרק 79, פסוק 2)

אז אמרתי: 'הו שליח האל! למי יש את היכולת לפעול על פי כל הצווים הללו?" הנביא (עליו השלום) אמר: 'קל לעשות את העבד שאלוהים מקל עליו. לא לאהוב לאחרים את מה שאתה לא אוהב לעצמך [ולאהוב לאחרים את מה שאתה אוהב לעצמך. מעשים הנעשים בכנות מירבית בדרך זו יביאו לך את ישועתך]"'. (חאפז עיראקי, מאסטר גדול של סיפורים נבואיים [*חדית'*] ששינן מאות אלף סיפורים נבואיים עם שרשרת המסירות השלמה שלהם, עשה זאתאימות *חדית'* של כל *החדית'ים* המופיעים ב"*חיא עולום א-דין*" או "תחיית הידע על הדרך לאלוהים" של ע'זאלי וכינה את המקור למסורת נבואית זו "*כתאב א-זוהד לי אבן אל-מובארכ*" או "ספר ההימנעות מתשוקות שפלות מאת אבן אל-מובארק" ו"*אבן אל-ג'וזי פי אל-מודועאת*")

ח'אלד בן מעדן (שאלוהים ירחם עליו) אמר כי מועאד (שאלוהים ירצה ממנו) לא דקלם את הקוראן הקדוש כפי שהוא דקלם את *החדית'* (או הנרטיב הנבואי) הזה. הוא דיבר לעתים קרובות על *החדית'* הזה באסיפות שלו.

מסורות: מסופר שעומר (שאלוהים ישמח ממנו) ראה אדם משתחווה על צווארו. אמר לו: "הו אתה בעל צוואר [מורכן]! הרם את הצוואר. ענווה היא לא בצוואר אלא בלב". אבו אומאמה אל-בהילי (עליו השלום) כשראה מישהו במסגד במצב של השתטחות [לאלוהים כמחווה של עבדות, נזקקות וענווה בפני אלוהים] אמר: "כמה טוב היה אם היית עושה זאת בביתך [שם לא היה מי שיראה אותך עושה זאת ומכאן: תהיה לך כנות אמיתית לפני אלוהים]". עלי (שאלוהים ישמח ממנו) אמר: "ישנם שלושה סימנים לאדם יומרני - כאשר אדם לבד, הוא נעשה עצלן; אדם הופך לפעיל לאחר שראה אנשים; כשמישהו משבח אחד, הוא עושה יותר מעשים, אם מישהו משמיץ אותו, הוא מפחית ממעשים טובים". אדם אחד שאל את סעיד בן אל-מסייב (שאלוהים ירחם עליו): "אחד מאתנו חפץ בשכר ובהערכה א-לוהית [מבני אדם] לאחר שעשה מעשה טוב. האם מעשהו של אדם [כזה] נכון?" הוא שאל אותו: "האם אתה רוצה את מורת רוחו של אלוהים על עצמך?" האיש השיב בשלילה. הוא ענה: "כשאתה עושה מעשים טובים, עשה אותם [באופן טהור ובלעדי] למען אלוהים והישאר ישר בכך". קטאדה (שאלוהים ישמח ממנו) אמרה: "כשעבד מתפאר אז אלוהים אומר: 'הביטו בעבד שלי! אחד כזה מתלוצץ איתי!'" אבראהים בן אדהם (אלוהים ירחם עליו) אמר: "למחפש התהילה אין אמונה שלמה באלוהים".

מציאות הראוותנות ועינייני התרחשותה

ראוותנות פירושה הפגנת הרגלים ומאמצים טובים, חיפוש הערכה ויוקרה בלבבות האנשים באמצעות עבודת אלוהים. מבחינה זו, ישנם ארבעה דברים. האחד הוא האדם הראוותני או המתפלל; השני הוא האדם שמתרשם, כלומר, זה שעבורו נעשית ראוותנות; שלישית הן התכונות שבהן נעשית ראוותנות; רביעית היא הראוותנות עצמה.

דברים שבהם נעשית ראוותנות: אדם ראוותני מתהדר בחמישה דברים ומחפש דרכם תהילה בקרב אנשים: גוף, מראה, מילים, מעשים, חסידים וחפצים חיצוניים. אנשים השקועים בעולם מחפשים תהילה ודירוג באמצעות חמשת הדברים הללו.

ראוותנות עם הגוף באמונתו: דרך הראוותנות עם הגוף היא לאמץ חולשה וחיוורון על הגוף כדי שאנשים יחשבו שאדם זה עובד קשה מאוד בענייני דת ויש לו פחד מהעולם הבא שולט עליו. חולשה טוענת לאכול פחות וחיוורון טוען להישאר ערים בלילה לעבודת ה'. באופן דומה, שיער פרוע טוען לדאגה ולדאגה לדת ושהוא עסוק בעבודת אלוהים כל הזמן ולכן אין לו זמן אפילו לסרק את השיער. כאשר

סימנים מסוג זה נראים [בפומבי], אנשים מתווכחים על הקדושה של האדם וזה משמח את העצמי הנמוך (*נאפס*). דומים לאלה הם שמירה על קול נמוך, עיגולים שחורים מתחת לעיניים, יובש בשפתיים וכו'. אלה מצביעים על כך שאדם זה צם כל הזמן, יראת אלוהים גרמה לקול להיות נמוך או רעב גורם לכך. זו הסיבה שישוע (עליו השלום) נהג לומר, "כאשר מישהו מכם צם, עליכם למרוח שמן [שיער] על השיער, לסרק אותו, לשים אנטימון בעיניים ולשפשף את השפתיים ביד שמנונית כדי שאנשים לא יחשבו עליכם כצמים [כפי ששפתיים יבשות מעידות על צום]". עצה דומה מסופרת מבן לווייתו הנבואי אבו הוריירה (שאלוהים ישמח ממנו). אנשים קדושים אלה הדריכו אנשים לשיטות אלה כדי להימנע מחטא הראוותנות. השטן מכוון למשרתי [אלוהים] באמצעות הדרכים הללו ממש. אנשים דתיים ורוחניים עושים ראוותנות דרך גופם בדרך זו ואנשים ארציים עושים ראוותנות באמצעות גוף בריא, יופי חיצוני, גובה, איברים מאוזנים ועור יפה.

ראוותנות עם מראה חיצוני ולבוש: שמירה על שיער פרוע, גילוח [או קיצוץ] שפם [על פי צו דתי], הליכה עם הראש למטה, תנועה איטית [בקור רוח ובכבוד], שמירה על סימן השתטחות על המצח, לבישת בגדים מחוספסים וגסים, לבישת גלימת צמר, לבישת חולצות ארוכות המגיעות עד הקרסוליים, שמירה על שרוולים קטנים, כל הפעולות הללו נעשות לשם ראוותנות כדי שאנשים יחשבו שהוא הולך בדרך הנבואית (*סונה*) ושל משרתי האל הצדיקים. זה כולל גם לבישת בגדים טלאים וכחולים כדי להידמות *לסופים* (נוסעים רוחניים) למרות שאדם יודע היטב שאינו יודע הרבה מהמציאות של הדרך הרוחנית. ליפוף צעיף סביב חולצה ארוכה וקצהו תלוי על העין כלול גם הוא בראוותנות מכיוון שעם הופעה זו, האדם יהפוך למרכז תשומת הלב ואנשים יסתכלו בזהירות שלו בהערצה על כך שהוא הולך על השביל על ידי הגנה על העיניים מפני אבק השביל. זו גם ראוותנות שבור לובש את השמלה של תיאולוגים סכולסטיים (*עולמא*), מאמץ את המראה שלהם רק כדי שאנשים יחשבו עליו כמלומד ויתייחסו אליו בכבוד ובכבוד. התוצאה היא שכל קבוצה של אנשים ביניהם [המתהדרת בלבוש] אינה מסתפקת בפחות או יותר במה שהיא מחשיבה לפופולריות ולתהילה שלה, למרות שהדבר מותר [על פי התורה]. זהו מצבם של הדתיים. לאנשים הארציים יש ראוותנות באמצעות בגדים יקרים, רכיבות טובות, צעיפים נאים, חולצות, שמלות וסחורות יקרות. במילים אחרות, הם לובשים בגדים רגילים כשהם בבית, אך כשהם יוצאים מבתיהם, הם לובשים בגדים נאים ויוצאים עם פאר ונצנצים כדי שאנשים יחשבו עליהם כעשירים.

ראוותנות עם דיבור: לאנשי דת או דרך רוחנית יש ראוותנות על ידי אימוץ ייעוץ ודרשה כתחביב שלהם. הם ממציאים דברים של חוכמה וזהירות, משננים מסורות [של קדושים ואנשי דת] כדי שניתן יהיה להשתמש בהם בשיחות יומיומיות, כך שהנמען יודה בידע הנלהב שלהם ובזיקתם הנרחבת למדינות ולמסורות של קודמיו האדוקים (*סלף סליחין*). הם זוכרים את ה' באסיפות כלליות ומזיזים את שפתיהם, כדי שאנשים יחשבו שהם חסידים מאד ועסוקים בעבודת ה' בכל רגע. הם מטיפים לטוב (צדק) ואוסרים על הרע ומביעים את זעמם על הרע, מביעים את כאבם העצום בראותם אנשים מתמכרים לחטא, מנמיכים מאוד את קולם כשהם מדברים, מדקלמים את הקוראן בצורה נוגעת ללב ומרגשת כדי שיראתם [מאלוהים] וצערם יתגלו, טוענים לשינון סיפורים נבואיים ונפגשים עם חכמיו. מתדפקים על דלתותיהם של מספרי מסורות נבואיות ואם מישהו מספר אותן, הם מוצאים בה פגמים ומיד מגבשים דעה לגבי האותנטיות שלה או היעדרה, כך שאנשים יתרשמו מהידע שלהם בתחום זה, יישאו נאומים ארוכים כדי

להכניע את היריב ויתנו אזכורים לקוראן ולמסורות נבואיות כדי לבטא את הידע שלהם. יש אינספור סוגים של ראוותנות באמצעות דיבור לאנשים דתיים. אנשים ארציים מתרברבים על ידי שינון שירה ודוגמאות, מקפידים במיוחד על שטף ורהיטות במילים, משננים משפטים ייחודיים ומילים מעוררות יראת כבוד כדי להרשים אנשים אמידים, ומביעים ידידות כדי להטות את ליבם של אנשים כלפי עצמם.

ראוותנות במעשים: [ראוותנות במעשים מתרחשת בדרכים רבות, אם נעשית בכוונה, כגון] עמידה ממושכת בתפילה על ידי אדם מתפלל, הארכת קידות והשתחוויות, הרכינת צוואר, נטישת תשומת הלב [לדברים אחרים מלבד פולחן], הפגנת שלווה וכבוד, שמירת ידיים ורגליים יחד ומעשים כמו אלה המראים ענווה והתמכרות לתפילות, וכו. ביצוע פעולות ראוותניות אלה יכול להיות בצום, עלייה לרגל, צדקה חובה (*זכאת*) והשתדלות [פנימית וחיצונית] מלבד תפילות. באופן דומה, מעשה הענווה בהליכה והורדת הראש, השלווה והכבוד בדיבור, ומעשים דומים להם [יכולים] להיות ראוותניים. זה עד כדי כך שאדם ראוותני מזנק קדימה במהירות לצרכיו, אך כאשר אדם דתי נתקל בו, הוא משנה את מהירותו ומתחיל ללכת לאט, מרכין את ראשו עד שהסנטר נוגע בחזה, ועולה בצעדים הדרגתיים כדי שלא יקראו לו אדם נמהר וחסר כבוד. לכן, כשאותו אדם [דתי] נעלם מהעין, האדם מתחיל שוב ללכת בחיפזון, וכשהוא רואה מישהו, הוא נעשה שוב ענווה. אדם כזה אינו מאמץ ענווה בכך שהוא זוכר את אלוהים, אלא עושה זאת רק כדי להרשים את אחיו בני האדם, כדי שהם יכללו אחד ממשרתיו האדוקים של אלוהים. יש אנשים זהירים יחסית שהולכים בבדידות כמו שהם הולכים לפני אחרים. הם מתביישים שהקצב שלהם בפרהסיה מנוגד לקצב כשהם לבד כדי שלא יהיה להם צורך לשנות את הקצב שלהם מול אחרים. הם חושבים שהם יימנעו מראוותנות על ידי כך, אבל הם לא מבינים שהראוותנות שלהם תגדל בדרך זו. [הסיבה לכך היא ש,] בעבר הם השוויצו רק מול אנשים, עכשיו הם עושים את זה אפילו בפרטיות. הראוותנות של אנשי העולם באמצעות המעשים היא שהם הולכים בגאווה נפוחים, מניעים את ידיהם ללא הרף כשהם הולכים, וקופצים על הכתפיים. הם עושים זאת כדי להראות את היוקרה וההדר שלהם.

ראוותנות עם חברים ומכרים: הרצון שתלמיד חכם יבוא להיפגש עם אחד כדי שיגידו שהאדם הזה כל כך חשוב שתלמיד חכם כזה ואחר או כך וכך מכיר אותו ובא להיפגש או שיש לו מעמד גבוה בדת, לכן אנשים באים ויש להם את הכבוד להיפגש עם אחד. יש אנשים שרוצים להיפגש עם מלך (סמכות מדינה) או פקיד מלכותי בכיר (ממשלתי) כדי שהציבור הרחב יודה בגדולתו של האדם בדת. יש אנשים שמזכירים הרבה מדריכים רוחניים (*Shuyukh*) כדי להוכיח שהם נפגשו עם רבים מהם וקיבלו מהם יתרונות רוחניים. הם מביעים גאווה על פגישותיהם איתם ועל השגת תועלת רוחנית מהם, במיוחד כאשר יש ויכוח או צורך לדכא יריב. בהזדמנויות האלה, אנשים נוטים לטעון שהם ראו מלומדים כאלה ואחרים, שמעו את זה מלומדים כאלה ואחרים, נסעו לארצות כאלה ואחרות, והפיקו תועלת משירות כל כך הרבה מדריכים ומורים רוחניים.

אלה הם חמשת הדברים שבאמצעותם בני האדם הראוותניים נוהגים בראוותנות, ומטרתם היא לזכות בכבוד ובמעמד בקרב ברואיו [של אלוהים]. יש אנשים שמסתפקים בדעה טובה על יצירות על עצמם. לכן, נזירים רבים הולכים למקומות הפולחן שלהם ולא יוצאים במשך שנים. מתפללים רבים מטפסים לפסגות ההרים ונשארים שם זמן רב ואינם יורדים. היעלמותו נובעת מכך שאנשים מחזיקים בדעה

טובה עליהם. אם הם מגלים שלאנשים כבר אין דעה טובה עליהם או שיוחס להם פשע כלשהו, אז כל השלווה הפנימית שלהם נהרסת, והם כבר לא נשארים מרוצים מהדעה הטובה על עצמם שהם הסתמכו עליה כדי לאמץ את הבדידות. יתר על כן, הטרדה הפנימית שלהם אינה מסתיימת גם לאחר שהם יודעים שהם מוחלים [מהדברים שיוחסו להם בשקר] לפני ה', אלא המהומה והצער הפנימיים שלהם ראויים לראות. הם ימציאו אלפי תירוצים להחזרת היוקרה והמעמד שלהם בלבבות האנשים. למרות שאין להם תאוות בצע לעושר, אין מנוס מהתהילה מכיוון שזהו הפסד גדול יותר. תהילה היא סוג השלמות שמושג כעת, למרות שהיא לא נמשכת זמן רב, אך מכיוון שרוב האנשים בורים, נראים אינספור מחפשי תהילה.

ובני אדם רבים אינם מסתפקים במדרגתם בלבבות, אלא הם רוצים שהלשונות ישבחו ויכבדו אותם מלבד הלבבות. יש אנשים שרוצים שהם יקבלו תהילה במקומות רחוקים כדי שאנשים ייסעו למרחקים ארוכים כדי לבוא ולהיפגש איתם. חלקם רוצים תהילה אצל המלכים כדי שהפצרותיהם יתקבלו, צרכיהם ימולאו, ויהיה להם כבוד ואמינות בציבור הרחב. יש אנשים שרוצים להרוויח ולצבור עושר על ידי זה, למרות שזה יכול להיות רכוש של יתומים, נזקקים, הקדשות (*ווקף*), או רכוש אישי של מישהו אחר. מכל קבוצות האנשים הראוותניים, אלה [חמש] הקבוצות הגרועות ביותר שנוהגות בראוותנות בחמשת האמצעים הללו.

תרופה לראוותנות וריפוי הלב במחלה זו

כבר עכשיו התברר שהראוותנות מבטלת מעשים טובים והופכת אדם ראוותני לראוי למורת רוחו של אלוהים. זו מחלה קטלנית, לכן, אם מישהו חולה במחלה הזו, יש צורך בתרופות ובתרופה כדי להסיר אותה, לא משנה כמה קשה לשאת כדי להשיג אותה והמאבק הרוחני הדרוש כדי להשיג אותה. המרירות והחריפות של התרופה מהווים ערובה להחלמה. זהו מאבק רוחני שכל אדם זקוק לו למרות שהוא עשוי להיות ילד. הסיבה לכך היא שילד משולל אינטלקט והבנה ועושה את מה שהוא רואה אנשים עושים. כשילד רואה אנשים שעושים זה עם זה חיבה, יומרה ומלאכותיות, נולדת בליבו אהבת החיבה, היומרה והמלאכותיות ועוטפת את כל החושים. ההרסניות של הרגל זה מתגלה כאשר אדם משיג אינטלקט והבחנה, אך עד אז, הרגל זה מושרש כל כך עד שללא מאבק רוחני עז (*מוג'האדה*) וקשיים קיצוניים, אי אפשר למגר אותו. התוצאה של זה היא שכולם זקוקים למאבק הרוחני הזה. בהתחלה יש קשיים אבל לאחרונה מגיעה הקלה. ישנן שתי דרכים לרפא מחלה זו. הראשון הוא שהעקרונות והסיבות שלו המזינים את עץ הראוותנות נמחקים. השני הוא שהסכנות (מחשבות פולשניות) של ראוותנות מוסרות.

דרך הריפוי הראשונה - ביעור העקרונות והסיבות: דרך זו [לריפוי המחלה הרוחנית של הראוותנות] הופכת למעשית כאשר ידועים העקרונות והסיבות [לראוותנות]. מבחינה זו, יש לזכור כי הבסיס

[והמקור] של הראוותנות הוא אהבת התהילה והיוקרה. אם מסבירים זאת בפירוט, ישנם שלושה יסודות לראוותנות: הראשון הוא ההנאה מהשבח, השני הוא שנאת הצער שהאדם חווה מהרשעה, והשלישי הוא תאוות הבצע לרכושם של בני אדם. הדברים האלה הם גורמים לראוותנות והם מחדשים את הראוותנות. ולפעמים אין לאדם רצון לשבח, אלא רוצה להימנע מצער ההרשעה. לדוגמה, אדם קמצן נלכד בין כמה אנשים נדיבים שמבזבזים סכומי כסף הולכים וגדלים בדרכו של אלוהים [כגון הכסף המושקע במפעלי צדקה]. אדם קמצן כזה היה מוציא קצת כסף על צדקה כדי שלא ייקרא קמצן. לאדם כזה לא היה רצון לשבח אלא רק רצה להימנע מפגיעה במוניטין של קמצנות. דוגמה נוספת היא של פחדן שנלכד בין כמה אנשים אמיצים ורוצה להימנע מלהיות מוכרז כפחדן מבלי לרצות להיקרא אמיץ. באופן דומה, זהו האדם שבמקרה נמצא בין כמה מתפללים שנשארים ערים בלילות כדי להלל ומבצע כמה מחזורי תפילה בלילה כדי שאנשים לא יקראו לאדם עצלן. אדם כזה נזהר מגינוי ואינו חפץ בשבחים. לפעמים, אדם יכול להיות סבלני [באיפוק] עם תענוג השבח, אך לא יכול להיות סבלני עם כאב ההרשעה. לפיכך, אין שואלים שאלות גם אם יש צורך או מוציאים צו דתי [*פתוא*] ללא ידיעה או טוענה לידיעת מסורות נבואיות [*חדית'*] למרות שאינו יודע דבר, אלא רק כדי להימנע מגינוי [או ביקורת]. אלה הם העניינים שמניעים אדם ראוותני להתמכר לראוותנות.

התרופה הספציפית לראוותנות: עובדה שאין להכחישה היא שבני אדם משתוקקים למשהו רק כאשר הם חושבים עליו כרווחי ומהנה, בין אם הרווח או ההנאה מופיעים מיד או צפויים מאוחר יותר. אבל אם נודע לאדם, שהרווח או ההנאה מאותו דבר הוא ארעי, ויהיה מזיק אח"כ להפסיק את הרצון לדבר ההוא, או להימנע ממנו, לא נשאר קשה. למשל, האדם מכיר את טעם הדבש, אבל אם יתגלה לו, שהוא מעורב עם רעל, הוא לא ישתמש בו לעולם. הדרך הקלה למחוק את התאוות והיצרים היא להתעלם מהיתרונות הזמניים [החולפים] ולשמור לנגד עיניהם את נזקיה העתידיים. אם בא לידיעת העבד [קרי, האדם] את פגעי הראוותנות, ונודע שאדם ראוותני הוא חסר יכולת לעשות מעשים טובים [שהם ההון לחיי עולם עולם] בעולם, ונשללת ממנו קרבת ה' בעולם הבא, יקבל ייסורים כואבים ביום הדין, יוגדר כראוי למורת רוחו של אלוהים, יושפל בפומבי על ידי כינוי "חוטא" ו"רמאי", ויתבייש באמירתו, "האם לא התביישת להרוויח עושר ורכוש ארצי בתמורה לציות (עבודת אלוהים)? חשבתם על משרתי אלוהים [על ידי כך שעשיתם דברים כדי להרשים אותם] והתבדחת בעבודת אלוהים. הפכת לאהוב על משרתי [אלוהים] (כלומר, אחיך בני האדם) בכך שהתרחקת מאלוהים. קישטת את עצמך למענם ו[כתוצאה מכך] לכלכת את עצמך בטינופת. מצאת את הקרבה ביניהם על ידי התרחקות מאלוהים. חשבתם לחסרי חשיבות בהרשעתו של אלוהים למען [זכייתם] לשבחים מהמשרתים". כאשר העבד [של אלוהים] חושב על ההשפלה הזו ומשווה את התועלת הארצית [החולפת וקצרת הימים] להפסדים בעולם הבא, הוא לא ייטה לראוותנות ולו במעט. אובדן מעשים [צדיקים] בגלל ראוותנות הוא הפסד לא קטן. אין זה מפתיע שמעשה כן הוא בעל משקל כבד בסולם המעשים הטובים, אך כאשר הוא מעורבב עם ראוותנות, הוא נכלל בחטאים והופך את סולם החטאים לכבד יותר. אם הראוותנות גורמת לאובדן של פולחן אחד בלבד, גם אז זה לא נזק פחות. אם נניח שסולם האיזון מכביד על מעשים טובים, גם אז, מעשה ראוותני אחד לא יאפשר לאדם להיכלל בקטגוריה של נביאים, קדושים וגנוסטים ללא קשר לכל המעשים הצדיקים האחרים.

זה היה ההסבר לאובדן בדת או בדרך לאלוהים, האובדן הארצי הוא לא פחות. התחשבות בלבם של בני האדם [במונחים של מה שהם חושבים] היא בכל מקרה גורם לדאגות וחרדות. אישור האנשים הוא גבול שלא קל להגיע אליו. אם מישהו מרוצה מפעולה שלך, יש מישהו אחר שכועס עליך על אותה פעולה. יש אנשים שיכולים להיות מרוצים מלהרגיז אחרים. מי שמעדיף את חוסר ההסכמה של הבריאה על פני חוסר הסכמתו של אלוהים (הבורא), אלוהים לא מרוצה מאחד וגורם לאחרים להיות לא מרוצים ממנו. ואין מובן, אם כן, מהו התועלת של שבח הנבראים. מדוע מעדיפים בני אדם את שבח העבדים על פני חוסר רצונו של הקב"ה, אף על פי ששבחם אינו מגדיל את פרנסתו ואינו מפחית ממנו.

בכל הנוגע לתאוות בצע בעושרם וברכושם של בני האדם, יש לחשוב שאלוהים כבש את כל הלבבות ומשועבד להם. יש לו את הכוח להטות כל לב לתת ולעצור כל לב מלתת. כל הבריאה כפופה לכוחו של אלוהים והמחיה היא רק ביד אלוהים. מי שיש לו תאוות בצע לפרנסה מהבריאה, אינו נשאר מוגן מפני השפלה. גם אם אדם משיג את המטרות, הוא אינו נשאר מוגן מפני נטל הטובה. דחיית קרבתו של אלוהים והענקת כבוד אלוהי לתקוות שווא ומחשבות ריקות, היא טיפשות. יתר על כן, אין זה הכרחי שהאדם יוכל להשיג על פי תאוות הבצע שלו. רוב הזמן, אדם נתקל בכישלונות. גם אם יצליח, תענוג ההצלחה לא יביא הרבה אושר, לעומת כאב ההשפלה כתוצאה מטובה זו שיהיה הרבה יותר מזה.

הפחד מגינוי של אנשים הוא גם טיפשי. האם יש עלייה באובדן עקב הרשעתם? מה שכתב בורא הגורל, חייב לקרות. הרשעה לא תזרז את המוות ולא תעכב את הפרנסה. אם הוא ראוי לגן עדן, אלוהים לא ישא אותו [בשל גינויי האנשים]. אם אדם הוא אהוב על אלוהים, הרי שכל בני האדם אינם מסוגלים בפניו, מפני שהם אינם יכולים להועיל או להזיק, ואין להם כוח על החיים או המוות, ואין להם כוח על החיים שלאחר המוות. אם אדם מהרהר בדרך זו והלב והשכל מכוונים לקו זה של התלבטות והתבוננות, אז אין סיבה שללב תישאר נטייה כלשהי לראוותנות. לכן, לאדם אינטליגנטי אין שום נטייה לדברים שיש להם יותר נזק מאשר תועלת. זה גם חשוב שאם אנשים יכירו את המצב הפנימי של אדם ראוותני שאוהב להשוויץ בו אבל מביע כנות בלשון, אז הם יתחילו לשנוא אדם כזה. יום אחד אלוהים יפתח את הסוד הזה כדי שהאדם יהפוך לשנוא בעיני בני האדם והם יהיו מודעים לראוותנות ולהשפלה שלו בפני אלוהים. אין זה המקרה שרק הראוותנות של האדם מתגלה לבני האדם, אלא גם כנותו של האדם מתגלה, ואלוהים בשל כנותו, הופך אדם לאהוב בקרב בני האדם, כובש את לבם למענו, ומעניק ללשונם כוח לומר את תהילתו, על אף שאין שלמות בשבחם של בני האדם ואין פגם בגינויים [מכיוון שהם אפילו לא חשובים בתוכנית הדברים הכוללת]. לשבח או לגינוי של אנשים אין כל חשיבות.

מי ששומר תמיד בתודעתו את חיי העולם הבא ואת האושר הבלתי נגמר ואת הדרגות הנשגבות שיש להשיג בחיים האלה, יחשוב לחסרי חשיבות את הברכות של חיי העולם המעורב בקשיים ובעכירות, וימקד את כל כוח ההתבוננות והפעולה שלו כלפי ה'. אדם יגן על עצמו מהשפלה של ראוותנות וגרימת כאב ללבבות האנשים. השתקפות ההארות של הכנות של האדם תטיל על ליבו, שתגרום להרחבתו. הרחבת הלב תפתח את הדלת לגילויים רוחניים עדינים (*מוקשאפה*) שיגבירו את הקשר לאלוהים ואת הריחוק מהבריאה. תיעוב הארציות וגדלות העולם הבא תגדל, כי לא יישאר מקום בלב לנבראים. [כתוצאה מכך] המוטיבציה לראוותנות אפילו לא תיוולד בלב ונתיב הכנות ייפתח יותר ויותר מעצמו.

ריפוי הראוותנות על ידי מעשים

התרופה המעשית של הראוותנות היא להתרגל להסתיר את מעשי הפולחן ולהסתירם כפי שהחטאים נשמרים מוסתרים, עד שהלב מסתפק [רק] בידיעת אלוהים ובמודעותו של הפולחן, והעצמי הנמוך (*נאפס*) אינו מרגיש צורך בידע ובמודעות של אף אחד מלבד אלוהים. על פי מסורת, בן לוויה של אבו חפס אל-חדאד (שאלוהים ירחם עליו) גינה את הארציות (*דוניא*) ואת אנשי העולם והשיב: "גילית משהו שהיית צריך להסתיר. אל תשב איתי אחרי היום". הרהרו בכך, שכן אבו חפס אסר עליו לגלות דבר קטן, משום שלטעון לגינוי הארציות, זוהי הכרזה על הימנעות האדם מהארציות (*זוהד*) ועל יראת האלוהים, יראת האל ויראת האל (*תקווה*). אין תרופה אחרת יעילה ומוצלחת יותר להסתרת הראווה. בשלב הראשוני של המאבק הרוחני (*מוג'האדה*), פעולת ההסתרה היא קשה מאוד. אבל אם נוהגים בסבלנות למשך זמן מה והופכים את זה להרגל אפילו בכפייה, העול של מעשה זה יתבטל, ותבוא הקלה, מחמת חסדי ה', הברכות, היכולת והתמיכה הבלתי פוסקים. אבל כאן מקבלים את פירות המאמצים [במונחים של פעולות]. שום דבר לא מושג בחוסר מאמצים. אלוהים אומר:

إِنَّ ٱللَّهَ لَا يُغَيِّرُ مَا بِقَوْمٍ حَتَّىٰ يُغَيِّرُوا۟ مَا بِأَنفُسِهِمْ

"אכן, אלוהים אינו משנה את מצבה של אומה עד שבני האדם עצמם משנים את מצבם [הפנימי] [של נשמתם]". (קוראן, פרק 13, פסוק 11)

إِنَّ ٱللَّهَ لَا يُضِيعُ أَجْرَ ٱلْمُحْسِنِينَ

"אכן, אלוהים לא נותן לגמול האלוהי לאבד את אלה המצטיינים במעשי צדקה". (קוראן, פרק 9, פסוק 120)

שיטה שנייה - מיגור סכנות ומכשולים: במילים אחרות, ביעור הרמיזות (*וואסוואס*) והמחשבות החרדתיות (*ח'וואטיר*) שעולות ללב במהלך הפולחן ומתמכרות לאדם אחר מלבד אלוהים. יש ללמוד את השיטה למיגורו. אותם אנשים הנאבקים ונלחמים נגד העצמי הנמוך שלהם (*נאפס*), משתמשים בפעולות של שביעות רצון, ניתוק תאוות בצע, הופכים את עצמם לשפלים בעיני הבריאה, מתעלמים מהשבחים והגינויים שלהם, הם עוקרים את הראוותנות מלבם. השטן אינו מפסיק לעקוב אחריהם במהלך עבודת האלוהים, אלא מטריד אותם במחשבות ראוותניות. המחשבות והתשוקות הרמזיות שלהם מהעצמי הנמוך (*נאפס*) אינם מסתיימים לחלוטין, אלא הם מוכנעים באמצעות מאבק רוחני. כאשר גורמים חיצוניים ממריצים אותם מחדש, הם מתחילים להתחדש. לכן, חובה להסיר את הסכנות והגורמים לראוותנות ולדעת את שיטתה.

סכנות הראוותנות: ישנן שלוש סכנות (המילה "סכנה" כאן מתייחסת למחשבות חרדה פולשניות) של ראוותנות. לפעמים שלושתם מופיעים בו זמנית והם נראים [ביחד] כסכנה אחת, לפעמים הם באים

בהדרגה - בהתחלה הראשונה, אחר כך השנייה, ואז השלישית. הסכנה הראשונה [סימן לראוותנות] היא שהאדם צריך לרצות שהמתפללים יהיו מודעים [לעבודת האלוהים] ולרצות שהוא יהיה מודע לכך שהם מודעים לכך. לאחר מכן, העצמי הנמוך נוטה לשבחים, להערצה, למעמד וליוקרה של בני האדם [בלבם]. ואח"כ העצמי התחתון מקבל ומאמין בזה כהוכחה. הסכנה הראשונה מכונה "ידיעה", השנייה מכונה "מצב" שניתן לכנותה גם "תאווה ויצר" והשלישית מכונה "נחישות וכוונה". מיגור הסכנה הראשונה (מחשבה חרדתית פולשנית) דורש יותר כוח (כוח ומאמץ) כך שלא תישאר אפשרות להופעת הסכנה השנייה. לכן, אם הלב מקבל את המחשבה הזאת, על ידיעת הנבראים, והם יודעים על הידיעה ההיא, הוא צריך להסיר אותה, על ידי כך שהוא שואל את עצמו, מה אתה צריך בכלל מהנבראים. בין אם הם מודעים לעבודתך ובין אם לאו, איזו השפעה יש לכך על קבלה או אי קבלה של עבודתך? אלוהים יודע [את המציאות של כל הדברים], הוא זה שיש לו את הכוח לקבל או לדחות, מה התועלת במודעות [של עבודתך] לזולת ה'? אם הרצון לשבח נולד בלב, אזי יש לעקור את הרצון הזה על ידי התבוננות בנזקי הראוותנות, ולחשוב: "אם לא אעשה את המעשה הזה [של עבודת ה'] בכנות הלב, אזי אהיה ראוי למורת רוח ולחרון אף א-לוהי ביום הדין, וישללו ממני מעשים [טובים] [שזוכים להנאה וקבלה א-לוהית] כאשר הם נחוצים ביותר". בדיוק כמו הידיעה שאנשים מודעים לעבודתנו מעוררת את היצר והתאוות הראוותנות, כך גם אזכור נזקי הראוותנות מעורר סלידה ותיעוב [כלפי מעשים ראוותניים יומרניים]. היצר מזמין את האדם לקבלה, וסלידה מביאה לסירוב. העצמי הנמוך (*נאפס*) מקבל את ההזמנה שהיא חזקה ודומיננטית.

ביעור סכנות הראוותנות: ידוע מכאן ששלושה עניינים נחוצים להסרת הסכנות (המחשבות הפולשניות) של הראוותנות - הידיעה, הסלידה והסירוב. העבד [קרי, האדם] מתחיל לעבוד את אלוהים בנחישות ובכנות, ואז מתרחשת סכנת הראוותנות [בלב] והאדם מקבל אותה. אז אין האדם זוכר את הידיעה והתיעוב שהיה בלב מקודם. פגעי הראוותנות וההבנה של הרס העולם הבא שהיו קיימים קודם לכן, נכנעים. משל זה הוא על אדם ששומר את מחשבת הסובלנות בלבו, מחשיב את הכעס כרע, ומחזיק בקביעה זו שאם מופיעים גורמים לכעס, הוא ישתמש בסובלנות, אבל אז צצות כמה סיבות שגורמות לאש הכעס להתלקח והמחשבה על נחישות קודמת עוזבת את הלב ונזקי הכעס נעלמים מהעין. זה בדיוק אותו המצב עם המתיקות של התאווה. כאשר הלב מלא במתיקותו, אורו של גנוסיס מוסתר. כך גם מצבן של כל התאוות הללו שמתעוררות פתאום והנזק שהן גורמות לאמונתו ולדרכו הרוחנית של האדם (*אימאן*) אינו נזכר. מכאן ידוע שאם הגנוסיס לא נשאר, הדחייה [לרוע] לא מתבטאת כי הדחייה נולדת מתוך הגנוסיס וההבנה העמוקה.

לפעמים האדם זוכר ויודע שהסכנה (מחשבת חרדה מסוכנת ופולשנית) שנולדת בלבו היא סכנת ראוותנות המביאה לידי מורת רוח א-לוהית. עם זאת, התאווה כל כך דומיננטית על האדם, שלמרות ההבנה העמוקה, האדם מתעקש עליה, גחמה ואיוולת עיקשת (*חווה*) מהעצמי הנמוך (*נאפס*), מעיבה על שכלו, הוא אינו מסוגל לעזוב את התענוג שהוא מקבל, הוא ממציא תירוצים של חזרה בתשובה [מאוחר יותר לאחר שהתענג לגמרי על תענוגות] כדי לנחם את הלב, או עושה דברים שאינם נותנים לאדם הזדמנות להרהר בפגמים (תוצאות מזיקות) של התענוגות. יש תיאולוגים סכולסטיים או חכמי דת (*עולמא*) שאינם אומרים מילה נטולת ראוותנות וגם הם מודעים לה, אך למרות זאת הם אינם נמנעים ממנה, אלא הם מתעקשים עליה. התעקשות זו תהווה הוכחה אדירה נגדם [ביום הדין] משום שהם

נוהגים בראוותנות למרות שהם יודעים את הרסנותה. רק ידע והבנה אינם מספיקים, אך עם זאת, יש צורך גם בסלידה [מהראוותנות]. לפעמים יש לאדם גם את ההבנה וגם את הסלידה, ואף על פי כן הוא מקבל את ממריצי הראוותנות ופועל על פיהם, כי הסלידה [כלפי הראוותנות] חלשה לעומת כוח התאווה. סלידה כזו אינה מועילה מכיוון שכל מטרת הסלידה היא לחדול ממעשים כאלה. התועלת היא רק בשילוב של שלושה עניינים: הבנה, סלידה וסירוב. סירוב הוא פרי (תוצאה) של סלידה וסלידה היא תגובה של הבנה עמוקה. במידת עוצמת ההארה (האור הפנימי) של האמונה והדעת, הגנוסיס וההארה הרוחנית (המעריפה) [המביאים לשכינה] יהיו חזקים. במידה שיש לאדם אהבת עולם (ארציות) בלב, תהיה לו אדישות לעולם הבא. במידה שיפנה פניו מהשפע האלוקי ויתעלם מפגעי חיי העולם, יתרחק משפע חיי הנצח [בעולם הבא], ובמידה זו תהיה הגנוסיס וההארה הרוחנית שלו [מעריפה] חלשה. זוהי שרשרת שחוליותיה קשורות זו בזו. חלקם פירות ותוצאות של אחרים. המקור של כל אלה הוא באהבת הארציות ובשליטה על התאוות. זהו הבסיס לכל חטא וטעות. הסיבה לכך היא שתענוגות התהילה והמעמד ואהבת השפע הארצי, שודדים את לב האדם ומחסלים את כוח ההארה הפנימית של האמונה. אדם כל כך שקוע בהנאה זו עד שאינו מסוגל להפוך את העולם הבא לנושא ההתבוננות שלו ואינו מסוגל להשתתף באיורים של הספר האלוהי (*הקוראן*) והדרך הנבואית (*סונה*).

סימנים של אמת וכנות

בכל הנוגע לשאלה, מהם סימני הכנות, האמת והריחוק מהראוותנות אצל המלומדים והדרשנים [הדתיים] ושהם אינם מתרברבים בידע ובדרשות שלהם? צריך לדעת שיש כמה סימנים לכך. סימן אחד הוא שאם מישהו בא לפני מישהו שנושא דרשה טובה יותר מאחד, הוא מלומד טוב יותר מאחד, והוא פופולרי יותר בקרב אנשים מאשר אחד, אז הוא צריך להיות שמח ולא לקנא, עם זאת, אין שום דבר רע בהערצה יראת כבוד. הערצה נוראית היא שאדם משתוקק לידע דומה לעצמו. סימן נוסף הוא, שאם מגיעים אנשים נכבדים לאסיפה, אין משנים את סגנון ההסבר, אלא ממשיכים לדבר כמקודם. כל בני האדם צריכים להיות שווים בעיני האדם. סימן נוסף הוא שאין לאדם את הרצון הזה מאנשים שהם הולכים אחריו בשווקים ובשבילים והולכים אחריהם. הסימנים לידיעת הכנות והראוותנות של האדם הם רבים מספור וקשה למנות אותם. אלו הם כמה סימנים וסימנים שדרכם ידוע מצבו הפנימי של העבד. כאשר אתה רואה חכמים [דתיים] מקנאים זה בזה ויש להם איבה זה לזה, דע שהם קנו את החיים הארציים תמורת העולם הבא.

תרופה לרמיזות מהשטן ומהעצמי הנמוך: כל אלה הם רמיזות מהשטן ומהעצמי הנמוך (*נאפס*). התרופה שלהם היא לתת כיוון אחר למחשבות ולהרהורים של האדם במצבים אלה ועליהם לחשוב שאם אנשים יהיו מודעים לצביעות שלהם ויהיו מודעים למצב המודע שלהם, אז כמה הם ישנאו אותו. כאשר זהו מצבם של המשרתים [כלומר, בני האדם] אז מה יהיה מצבו של אלוהים שכולו מודע ויודע ומודע לכל מצב של העצמי הפנימי של האדם? הנביא מוחמד (עליו השלום) אמר:

تَعَوَّذُوا بِاللّٰهِ مِنْ خُشُوعِ النِّفَاقِ

"בקשו מקלט מאלוהים מהענווה מתוך הצביעות". (מסופר על ידי *אוסף* חדית' *ביהאקי* על פי אבו בכר אלצדיק [שאלוהים ישמח ממנו])

ענווה [הנולדת] מתוך צביעות היא שאברי הגוף רועדים [בהצגה יומרנית] אך אין שום השפעה על הלב [שכן הוא נטול כל ענווה אמיתית]. מדובר בבקשת מקלט מעונשו וחמתו של אלוהים וחזרה בתשובה, מפני שמעשה זה נגרם לפעמים על ידי יראת ה' וזכירת החטאים והחרטות על כך, ולפעמים לשם ראוותנות. המחשבות המרומזות השונות הללו יורדות על הלב והן דומות זו לזו. לכן, כאשר מחשבה כזו יורדת על לבכם, ראו מדוע המחשבה או הרמיזה הזו נמצאת שם ומהיכן היא הגיעה. אם מחשבה באה מאלוהים, הניחו לה להתרחש אך פחדו גם מכיוון שהראוותנות תוקפת בשקט כה רב עד שפעמים רבות האדם אפילו לא מבחין בו. ייתכן שהמעשה (מעשה או מעשה או מאמץ, במיוחד צדיק המבקש את רצונו ואישורו של אלוהים) שהתחלת בכנות היה נגוע בראוותנות. לכן, פחדו מהמחשבה שאלוהים מודע לכל מצב ומצב שלכם. אם המעשה שלך יתערבב במקרה עם מידה קלה ביותר של ראוותנות, אז אתה תהפוך למושא של זעם וחוסר שביעות רצון אלוהיים [מכיוון שאלוהים אינו רק התגלמות של רחמים, חסד, סליחה ונדיבות אלוהיים, אלא הוא גם לוקח אחריות על עבירות מכוונות, הפרזות, עוולות, דיכוי והתנהגות פוגענית המזיקה לרווחת הפרט והקולקטיביות. וגם זה מתוך רחמים וצדק אלוקי]. עלי בן אל-חוסיין (שאלוהים ירחם עליו) התחנן [תפילה לאל]: "הו אלוהים! אני מבקש את מקלטך מהעניין שבו החיצוניות שלי טובה בעיני בני האדם וכשאני רחוק מהם בבדידות, ישותי הפנימית רעה לפניך. אני [מבקש את מחסך מהמצב שבו אני] מגן על מעשיי שנועדו להשוויץ בפני בני אדם ולהשמיד את המעשים שהם למענך בלבד, ואני בא לפניך במעשיי הגרועים ביותר, מבקש קרבה לבני אדם במעשים טובים ובא לפניך במעשים רעים ומשיג את חרון אפך. הו אלוהים! הגן עלי מפני הראוותנות והצביעות הזאת".

אלה הם נזקי הראוותנות. עבד [אלוהים] צריך לפקוח עין על הנזקים הללו ולהכיר אותם. על פי סיפור נבואי, ישנן שבעים דלתות של ראוותנות וקראתם שחלקן עדינות ודיסקרטיות יותר מאחרות עד כדי כך שצורות מסוימות של ראוותנות הן דיסקרטיות מאוד כמו תנועת נמלה [על סלע שחור כהה בלילה שחור כהה לפי סיפור נבואי] וחלקן אפילו יותר דיסקרטיות מתנועת נמלה. איך מישהו יכול לתפוס את זה? לשם כך דרושים ערנות מתמדת ומיקוד אינטנסיבי. קשה מאוד לקבל מידע על נזקי הראוותנות ללא בחינה ובחינה מתמשכת של העצמי הנמוך. מי ייתן ואלוהים יגן עלינו מפני הנזקים האלה!

בכל הנוגע לראוותנות, יש כל כך הרבה רמיזות (*וואסוואס*) והונאות מהשטן שאי אפשר להקיף אותם בכתב. אין שום דרך להיפטר מהרמיזות הללו מלבד שאתה מוציא הכל מהלב מלבד אלוהים וכל חייך, לא אוהב את עצמך (*נפס*) להסתבך בעונש אלוהי. אלא עליך לחיות כמלך שיש לו כל הברכות וההנאות הארציות הזמינות לאדם, אך אינו נהנה מהן, מפני שגופו מוכה במחלות, והאדם חושש כל הזמן שהתענגות על התענוגות הללו תגרום לחורבנו. אם אדם הפעיל מניעה ועשה מאבק רוחני נגד העצמי התחתון [כדי לשלוט בתאוותיו], אזי הוא יחיה זמן רב ומלכותו תימשך זמן רב. מתוך מחשבה על כך, האדם מאמץ את חברתם של רופאים ומוכרי בשמים וגורם לעצמי הנמוך להתרגל ליטול תרופות מרות,

למרות שהגוף ייחלש מחמת מחסור במזון, אבל משמעת לגבי מניעה ושימוש מתמשך בתרופות תעניק לאדם היפטרות מוחלטת מהמחלה הזו שהוא נגוע בה. אפילו אם העצמי הנמוך דורש אי פעם תשוקות, כל אותן מחלות שסופן הסופי הוא מוות, יבואו לפני האדם בצורה מגולמת. בכל פעם שהשימוש בתרופה מרה קשה לעצמו, בודאי יחשוב על הבריאות שתוענק לו כתוצאה מהתרופה הזאת, וגם על החיים שיהיו חיים של רווחה ושגשוג, שבהם הגוף ישתחרר ממחלות והלב ישתחרר מדאגות. זהו גם מצבו של המאמין החפץ בעולם הבא ונמנע מכל מה שיכול לגרום להרס העולם הבא ומה שיכול להיות הרסני יותר בעולם הבא מאשר התענוגות והתאוות הארציות (הארציות או הגשמיות). המאמין נמנע מתענוגות ארציים ומסתפק במעט כמות. אדם אוהב חולשה, עגמומיות, בדידות, צער, פחד ונטישת ההיאחזות בנבראים כדי שהזעם האלוהי לא יירד עליו והרסנות לא תהפוך לגורלו. אדם כזה מצפה להשיג ישועה על ידי התעלמות מתענוגות ארציים (ארציים או גשמיים). הפחד והציפייה הללו נותנים לאדם כוח להתאזר בסבלנות ולהימנע מתענוגות העולם, והוא יודע שהעושר שיישאר אצלו, הוא קבלתו ואישורו של הקב"ה (*רידה*). אז האדם גם יודע שהקב"ה רחום ורחום, והוא מסייע לאותם עבדים [שלו] הפועלים על פי ציוויי ה' ומתייחס אליהם ברחמים ובאהבה. אם הוא רוצה, הוא יכול להעלם מכל הצער והקשיים, אבל הוא [מתוך החכמה האלוקית וכדי להניע אותם בדרך האושר הנצחי וההצלחה הנצחית] בוחן [את בני האדם בניסיונות, בצרות ובקשיים] ובחכמתו ובצדקתו האלוקית בוחן את כוונתם ואמיתותם.

כאשר האדם מאמץ את הקשיים [של הדרך הרוחנית המובילה את האדם אל השכינה], הוא מקבל עזרה מלאה מהקב"ה, והקושי הזה נעשה קל, וכוח הסבלנות מתאפשר, והציות [האלוקי] הופך למעשה אהוב, עד שהוא משיג את התענוג האחד בתחינה ובמעשים של ציות [אלוקי], הגורם לכל שאר התענוגים [הארציים והגשמיים] להיראות חסרי חשיבות. והגוף משיג את הכח הזה, שמבטל את כל תענוגי העולם. הרחמן (אלוהים) אינו נותן לעבודתו הקשה של מבקשו ללכת לשווא ואינו מניח למתחנן לצאת בידיים ריקות מפתחו. הוא אומר [על פי מסורת הנביא מוחמד (עליו השלום)] "מי שמתקדם לקראתי יד אחת, אני מתקדם לקראת אחד במוטת זרוע. הבא אלי בהליכה, אני הולך לאחד בריצה". אלוהים אמר [על פי סיפור נבואי אחר], "אנשים חפצים לפגוש אותי ואני חפץ יותר להיפגש איתם". בראשית, על העבד [של אלוהים] לגלות אמת וכנות במאבקו [הרוחני], ואז יראה עד כמה ה' הנדיב ירעיף עליו קרבה, אהבה ורחמים.

פרק 10 - פגיעות של יהירות ויהירות עצמית

ספרו העשירי והאחרון של ע'זאלי בכרך השלישי או ברבע של *יצירת המופת שלו "יחיא אל-עולום א-דין*" או "תחיית הידע של הדרך אל האל" עוסק בשתיים מהמחלות הרוחניות ההרסניות ביותר הפוקדות יחידים, קהילות ועמים שלמים – יהירות ויהירות עצמית (או צדקנות). יהירות משכנעת את האדם בעליונותו הכוזבת על פני אחרים ובכך יוצרת מחסום בין בעליו לבין אלה שזוכים ליחס מזלזל בשל גזעם, מוצאם האתני, דתם, לאומיותם, אידיאולוגיה, רכושם החומרי, עיוותם, אשמתם, נחיתותם ומעמדם החברתי. יהירות סוגרת לחלוטין את הדלת בפני כל ניסיון ללמוד את נקודת המבט של אדם אחר או קבוצת אנשים שמזלזלים בהם, והיא מובילה לרגשות קשים, איבה, קונפליקטים פתוחים וכתוצאה מכך אנרכיה שהורסת הכל בסופו של דבר. צדקנות או הערכה עצמית כמי שצודק בכל דבר, היא ענף נוסף של יהירות הסוגר את הדלת לחיפוש האמת אחת ולתמיד, וכתוצאה מכך מכניס את האדם למצב של שקר שקשה יותר ויותר למגר אותו, לאחר שהוא עוטף את ההוויה כולה. תחלואי היהירות והצדקנות הללו הם קללה לאיכות הפנימית הנשגבת של הענווה הדרושה כדי למצוא את האמת. הטיפול המופתי של ע'זאלי בנטיות השליליות הללו והריפוי שלהן המביא למצב בריא של ענווה, תיקון עצמי והפיכת החיים לטובה מוצג בצורה מרוכזת כדלקמן[16]:

יהירות (*כיבר*) ויהירות עצמית (*עוג'וב* או צדקנות) הן שתי מחלות קטלניות [מכיוון שהן הרסניות לישות הפנימית ולכל שאיפות רוחניות שיש לאדם]. אנשים יהירים וצדקנים הם חולים שהם אויבי אלוהים ונתונים לחרון אפו. מכיוון שבכרך [השלישי] הזה [של הספר "תחיית הידע של הדרך לאלוהים"], מוסברות תכונות אופי, תכונות, נטיות וטמפרמנטים הרסניים פנימיים, לכן הכרחי לשפוך אור על יהירות ויהירות עצמית. שתי אלה נחשבות בין התכונות ההרסניות הגרועות ביותר [של הפנימיות והנפש של האדם]. ספר זה (אחד מארבעים ספרי המופת בן ארבעת הכרכים של ע'זאלי "תחיית ידיעת הדרך לאלוהים") מחולק לשני פרקים.

נזקי יהירות

אלוהים אומר בקוראן:

سَأَصْرِفُ عَنْ ءَايَـٰتِىَ ٱلَّذِينَ يَتَكَبَّرُونَ فِى ٱلْأَرْضِ بِغَيْرِ ٱلْحَقِّ

"אני אמנע מהבנת פסוקיי (אותות ואמת) את מי שבעולם מתנשא שלא בצדק (כלומר, היהירות גורמת לעיוורון פנימי ולמחסום נפשי חמור המונע מהעוסקים בה לראות את אור האמת, וכתוצאה מכך הם שוקעים בחושך השקר המוחלט העוטף את כל הווייתם)". (קוראן, פרק 7, פסוק 146)

كَذَٰلِكَ يَطْبَعُ ٱللَّهُ عَلَىٰ كُلِّ قَلْبِ مُتَكَبِّرٍ جَبَّارٍ

"וכך, אלוהים חותם את לבו של כל אדם יהיר ומדכא [כדי שלבו של האדם לא יהיה מסוגל לתפוס את הדרך הנכונה של הדרכה ואמת]." (קוראן, פרק 40, פסוק 35)

إِنَّهُۥ لَا يُحِبُّ ٱلْمُسْتَكْبِرِينَ

"אכן, [אלוהים] לא אוהב את האנשים היהירים". (הקוראן, פרק 16, פסוק 23)

لَقَدِ ٱسْتَكْبَرُوا۟ فِىٓ أَنفُسِهِمْ وَعَتَوْ عُتُوًّا كَبِيرًا

"בני האדם האלה מתנהגים ביהירות בלבם [בכך שהם מטפחים מחשבות על גדולה והאדרה עצמית ומזלזלים באחרים] וחרגו מגבולות [ההגינות האנושית וגבולות האלוהים שמעודדים את בני האדם להתרחק מיהירות ולאמץ ענווה]." (קוראן, פרק 25, פסוק 21)

הנביא מוחמד (עליו השלום) אמר:

لَا يَدْخُلُ الْجَنَّةَ مَنْ كَانَ فِي قَلْبِهِ مِثْقَالُ حَبَّةٍ مِنْ خَرْدَلٍ مِنْ كِبْرٍ وَلَا يَدْخُلُ النَّارَ
مَنْ كَانَ فِي قَلْبِهِ مِثْقَالُ حَبَّةٍ مِنْ خَرْدَلٍ مِنْ إِيمَانٍ

"אותו אדם לא ייכנס לגן העדן שיש לו אפילו גרגר חרדל של יהירות בלבו. אותו אדם לא ייכנס לגיהינום אם יש לו אפילו אמונה בגודל של גרגר חרדל בלבו". (מסופר על ידי *אוסף* חדית'*סחיח מוסלמי* על פי עבדאללה בן מסעוד [שאלוהים ישמח ממנו])

لَا يَدْخُلُ الْجَنَّةَ بَخِيلٌ وَلَا جَبَّارٌ وَلَا سَيِّئُ الْمَلَكَةِ

"אף אחד לא ייכנס לגן עדן שהוא קמצן, יהיר או מי שמתעלל בנתיניו (אלה שהאחריות הופקדה בידיהם)".

"העבד הגרוע ביותר [של אלוהים, כלומר, האדם] הוא זה שמשחרר אכזריות ודיכוי ושוכח את השליט החזק והעליון ביותר (אלוהים); העבד הגרוע ביותר הוא זה שמדכא וגאה ושוכח את המטפל הגדול (אלוהים); העבד הגרוע ביותר הוא זה שנשאר שקוע ברשלנות ובבזבוז זמן חסר תועלת ושוכח את המציאות של ריקבון באדמת הקבר; העבד הגרוע ביותר הוא זה שחוצה גבולות במרד, בחריפות ובאיבה ושוכח את ההתחלה והסוף [של הקיום האנושי עלי אדמות]". (מסופר על ידי *גביית* חדית' *תרמידי* על סמכות אסמא בת עמיש [שאלוהים ישמח ממנה])

ישוע (עליו השלום) אמר, "בשורות טובות הן למי שאלוהים ידע את ספרו ונשאר מוגן מיהירות". מוחמד בן חוסיין אבן עלי (שאלוהים ירחם עליו) אמר: "ביחס למידת היהירות שבלב, השכל מצטמצם". מישהו שאל את סלמאן אל-פרסי על רוע ששום מעשה טוב וצדיק אינו מועיל בנוכחותו. הוא ענה, "זו יהירות". פעם עבר ליד חסן בחור צעיר לבוש בגדים נאים (שאלוהים ישמח ממנו). הוא קרא לאותו בחור לבוא אליו ואמר: "אדם מבטא גאווה על נעוריו ויופיו, אף על פי שאתה צריך לחשוב שגופך כאילו הקבר הסתיר אותו ומעשיך באו לפניך. לך ורפא את לבך. אלוהים רק רוצה ממשרתיו שליבם יתוקן". על פי המסורת, מוטרף בן עבדאללה אל-שחיר (שאלוהים ירחם עליו) ראה את מוחלוב (פקיד ממשלתי רם דרג) שלבש בגדי משי והלך בגאווה. הוא אמר לו: "הו אבו עבדאללה! הליכה זו אינה מוצאת חן בעיני אלוהים ושליחו". מוהלוב אמר לו: "אולי אתה לא יודע מי אני". הוא אמר, "למה לא? אני יודע [מי אתה]. בראשית (במוצאך) היית רק טיפת זרע מטונפת ובסוף תהפוך לפגר מטונף. ועכשיו [בין שני המצבים של ההתחלה והסוף שלך], אתה מסתובב עם זוהמה [בבטן]. לכן, על ידי הכרת המציאות של האדם, אין זה ראוי שיהיה לו דבר מלבד ענווה". כששמע זאת, מוהלוב הלך ועזב את ההליכה הזו.

מצוינות של ענווה

הנביא מוחמד (עליו השלום) אמר:

مَا زَادَ اللهُ عَبْدًا بِعَفْوٍ إِلَّا عِزًّا وَمَا تَوَاضَعَ أَحَدٌ لِلّٰهِ إِلَّا رَفَعَهُ اللهُ

"אלוהים מגדיל את כבודו של העבד בגלל הסליחה שלו. מי שנוקט בענווה לשם ה', הקב"ה מעלה אותו לדרגות גבוהות יותר". (מסופר על ידי *אוסף* חדית' *סחיח מוסלמי* על סמכותו של אבו הוריירה [שאלוהים ישמח ממנו])

مَنْ تَوَاضَعَ لِلّٰهِ رَفَعَهُ اللهُ وَمَنْ تَكَبَّرَ وَضَعَهُ اللهُ وَمَنِ اقْتَصَدَ أَغْنَاهُ اللهُ وَمَنْ بَذَّرَ
أَفْقَرَهُ اللهُ وَمَنْ أَكْثَرَ ذِكْرَ اللهِ أَحَبَّهُ اللهُ

"מי שמאמץ ענווה למען אלוהים, אלוהים מעלה את האדם לדרגות גבוהות ומי שהוא יהיר, אלוהים מוריד אותו [באמצעות חוויות ענוות] ומי שהוא בזבזן, אלוהים עושה עני אחד כזה, ומי שזוכר את אלוהים

הרבה, אלוהים עושה את אהובו". (מסופר על ידי *אוסף* חדית' *באזאר* בסמכותו של טלחה בן יחיא [שאלוהים ירצה ממנו])

הנביא מוחמד (עליו השלום) אמר: "ניתנה לי הבחירה להיות עבד [של אלוהים] ונביא או מלך ונביא. לא ידעתי במה לבחור. מבין המלאכים, [המלאך העליון] גבריאל הוא ידידי (שכן הנביא ביקר לעתים קרובות על ידי גבריאל, שהיה האמצעי העיקרי להתגלות האלוהית של הקוראן שנמשכה 23 שנים) והסתכלתי עליו. הוא אמר לי, 'אמצו ענווה למען אדונכם'. אז אמרתי, 'אני אוהב להיות עבד [של אלוהים] ונביא (עבדות לאלוהים היא התגלמות הרוחניות ודרגת העבדות היא הדרגה הגבוהה ביותר בפני אלוהים המושגת באמצעות ענווה המגולמת בעבדות)'". (מסופר על ידי *אוסף* החדית' *את אבו יעלה* על סמך עאישה [שאלוהים ירצה ממנה] *וטבראני* על פי עבדאללה בן עבאס [שאלוהים ישמח ממנו]) אלוהים גילה התגלות אלוהית לנביא משה (עליו השלום), "אני מקבל רק את תפילותיו של אדם המשתחווה לגדולתי, מי שאינו מאמץ עליונות על משרתיי, יראתי בלב, מבלה את יומו בזיכרוני, ונמנע מתאוות העצמי הנמוך למעני". הנביא מוחמד (עליו השלום) אמר:

اَلْكَرَمُ التَّقْوىٰ وَالشَّرَفُ التَّوَاضُعُ وَالْيَقِيْنُ الْغِنٰى

"אצילות [ונשגבות] היא ביראת אלוהים, יראת אלוהים ויראת אלוהים (*תקווה*), כבוד הוא בענווה (*תוואדו*), ועושר הוא בוודאות (*יאקין*) [באלוהים ובאמיתות הנצחיות האלוהיות]". (מסופר על ידי *אוספי* חדית' אבן *אבי אל-דניא* וחכים על סמך שומרה)

ישוע (עליו השלום) אמר, "בשורות טובות הן לענווים כאשר הם ישבו על במות ביום הדין, בשורות משמחות הן למתווכי השלום בין בני האדם מכיוון שהם יהיו יורשי גן העדן ביום הדין, בשורות משמחות הן לאלה ששומרים על ליבם נקי מכל הזוהמה הארצית כאשר הם ישיגו את חזון אלוהים על יום הדין". על פי סיפור נבואי, הנביא מוחמד (עליו השלום) אמר: "ישנם ארבעה דברים שמושגים רק על ידי אותם אנשים שאלוהים מחזיק בהם כידידיו: הראשון הוא השתיקה שהיא תחילת הפולחן, השני הוא הביטחון באלוהים, השלישי הוא ענווה, והרביעי הוא ניתוק הקשר לעולם (תענוגות ארציים, תענוגות והסתבכויות)". (מסופר על ידי *אוסף* החדית' *טבראני* וחכים בסמכותו של אנס [שאלוהים ישמח ממנו])

עאישה (שאלוהים ישמח ממנה) אמרה: "אתם מתרשלים בעבודת אלוהים המעולה ביותר [שהיא הענווה". יוסף בן אסבאת (אלוהים ירחם עליו) אמר: "מעט יראת אלוהים מספיקה לאדם בהשוואה להרבה מעשים ישרים, ומעט ענווה מספיקה לאדם לעומת הרבה מאבקים רוחניים". מישהו שאל את פודהיל בן עיאד (אלוהים ירחם עליו) על ענווה, והוא השיב: "ענווה היא שאתה נשאר כפוף בפני האמת, והיה משועבד וצייתן לאמת עד כדי כך, שאפילו אם אתה מוצא אמת מילד, אתה מקבל אותה, ואם אתה שומע אותה אפילו מפי בור, אתה מקבל את זה". עבדאללה בן מובארכ (שאלוהים ירחם עליו) אמר: "ענווה אמיתית היא שאתה מעדיף את האחד על פני עצמך שהוא פחות [בר מזל] בהשוואה אליך בברכות העולם עד שאדם כזה מקבל את הוודאות הזו שאין לך עליונות על אחד בגלל העולם (אמצעים

ארציים, מעמד וכוח). [יתר על כן,] ענווה היא שאתה מחשיב את עצמך גרוע יותר מזה שיש לו יותר ממך בברכות ארציות, עד שאדם כזה מבין שאין לו עליונות בגלל האמצעים הארציים".

על פי מסורת, התגלות אלוהית לישוע (עליו השלום) אמרה, "כאשר אשלח לך ברכה ואז קבל אותה בענווה, אשלים את הברכה הזו עליך". כעב (שאלוהים ישמח ממנו) אמר: "אם אדם קיבל ברכה [אלוהית] והביע תודה לאלוהים על כך וחי כאדם ענווה, אלוהים יעניק את רווחי הברכה הזו בעולם הזה וגם יעלה את הדרגות בעולם הבא. ואם אדם קיבל ברכה, אך לא הודה [לה'] אלא הביע עליונות על בני אדם [על בסיס זה], הוא יישאר משולל הרווחים (התועלת) של אותה ברכה וייענש בעולם הבא". לשלמה הנביא (עליו השלום) הייתה שגרה שבכל בוקר היה נוהג לקיים פגישה שטחית עם העשירים והאליטות, וברגע שסיים איתם, הוא היה בא ויושב בקהל העניים והיה אומר: "עני עני אינו יכול לבלות את חייו אלא עם העניים [בשל עוניי ונזקקותיי לאלוהים למרות מרחבי ארצי מלכות שאין לה שום השוואה לשלטון האל]". זיאד נמירי אמר: "אדם מתנזר [מהארציות] ללא ענווה דומה לעץ ללא פירות".

הסיבה לכך שכניסתם של אנשים יהירים לגן עדן תיאסר משום שמוסר טוב, נימוסים, אופי, טבע פנימי ואיכויות (*אח'לק*) הם דלתות גן העדן שנסגרות בשל יהירות וכבוד עצמי (גאווה). עבד [ה'] נותר משולל מוסר מואר, נימוסים, מידות, טבע פנימי ומידות טובות בשל יהירותו, ובפרט [נשלל] הענווה שהיא בירת ומעיין החיים ליראי ה' והיא הבסיס למידותיהם [הנשגבות]. אדם נותר משולל מוסר טוב, נימוסים, אופי, נטייה פנימית ואיכויות אחרות מלבד ענווה [כתוצאה מיהירות]. למשל, אדם לא יוכל לנטוש את האיבה יחד עם יהירות, לא יוכל להקשיב לעצתו של איש, לא יוכל לנהוג בכנות עם איש, לא יוכל להימנע מהשפלה והשפלה של אנשים, לא יוכל להגן על עצמו מפני גידופים ומציאת פגמים. למעשה, כל המוסר, הנימוסים, האופי, הטבע הפנימי והאיכויות הטובות יגיעו לקיצם, וייוולדו מוסר, נימוסים, אופי, טבע פנימי ואיכויות רעים. אין מוסר, נימוסים, אופי, טבע פנימי ותכונות רעות שלא קיימים אצל אנשים יהירים, במקום זאת, אדם יהיר נאלץ לקבל תמיכה מכל רוע ומכל תכונת אופי רעה, כי בלי לעשות זאת, הוא לא מסוגל לשמור על הכבוד העצמי הכוזב שלו [וגאווה שאינה במקומה]. אין תכונה טובה אחת שאדם יהיר אינו נשלל ממנה משום שהוא חושב (מאמין) שמוסר טוב, נימוסים, אופי, טבע פנימי ואיכויות ימנעו מהאדם את אותה תחושת כבוד וכבוד. זו הסיבה לחוסר היכולת של אדם יהיר להיכנס לגן עדן שהרבה מוסר, נימוסים, אופי, טבע פנימי ותכונות רעים ורעים הם הכרחיים ביהירות. יחד עם זאת, תכונה רעה אחת מבשרת על תכונות ותכונות אופי רעות רבות אחרות.

הסוג הגרוע ביותר של יהירות הוא זה שמונע מהאדם להפיק תועלת מהידע [במיוחד מהאמיתות הנצחיות] ומהווה מכשול לקבלת האמת ומונע ממנו ללכת בעקבות האמת. ישנם פסוקים רבים [מהקוראן] על התנשאות מסוג זה:

وَٱلْمَلَٰٓئِكَةُ بَاسِطُوٓا۟ أَيْدِيهِمْ أَخْرِجُوٓا۟ أَنفُسَكُمُ ۖ ٱلْيَوْمَ
تُجْزَوْنَ عَذَابَ ٱلْهُونِ بِمَا كُنتُمْ تَقُولُونَ عَلَى ٱللَّهِ غَيْرَ ٱلْحَقِّ
وَكُنتُمْ عَنْ ءَايَٰتِهِۦ تَسْتَكْبِرُونَ

"[בזמן מותם של אנשים יהירים] מלאכים היו מושיטים את ידיהם [לעברם ואומרים] 'הוציאו את נשמתכם! היום יינתן לכם עונש משפיל משום שנהגתם לדבר שקרים על אלוהים ובעבר נהגתם להתנשא על פסוקי האל'". (הקוראן, פרק 6, פסוק 93)

سَأَصْرِفُ عَنْ ءَايَٰتِىَ ٱلَّذِينَ يَتَكَبَّرُونَ فِى ٱلْأَرْضِ بِغَيْرِ ٱلْحَقِّ

"אני ארחיק אנשים כאלה מהבנה אמיתית של פסוקי (הקוראן) שמתנשאים ללא הצדקה על פני האדמה [כפי שהיהירות אוטמת את הלב שאינו מסוגל להבין את ההדרכה האלוהית ולתפוס את האמת]."
(קוראן, פרק 7, פסוק 146)

מלומדים של פרשנות הקוראן כתבו שמשמעות הדבר היא שהבנת הקוראן תרומם מהלבבות. בחלק מהפרשנויות נכתב שמשמעות הדבר היא שהלבבות יימנעו מלחזות במלכות השמימית. אבן ג'ארח (עליו השלום) אמר שהם לא יוכלו להרהר ולהרהר בפסוקים ולהפיק מהם לקחים. זו הסיבה שישוע (עליו השלום) נהג לומר, "הטיפוח נטוע על אדמה רכה ולא על סלעים. באופן דומה, החוכמה משפיעה על לבבות ענווים. לבבות יהירים לא מקבלים ממנו את ההשפעה הקלה ביותר". הנביא מוחמד (עליו השלום) כינה את היהירות קשורה בהכרח לדחיית האמת ואמר:

الْكِبْرُ مَنْ سَفِهَ الْحَقَّ وَغَمَصَ النَّاسَ

"יהיר הוא זה שדוחה את האמת ומוצא פגמים באנשים". (מסופר על ידי *אוסף* חדית'*סאחי מוסלמי* על פי עבדאללה בן מסעוד [שאלוהים ישמח ממנו])

דברים שבהם מתבטאת יהירות

רק אותו אדם יהיר שחושב גבוה על עצמו ומי שחושב על עצמו גבוה הוא טוען לאחת התכונות מתכונות השלמות. אז השלמות הזו היא גם ארצית וגם דתית. תכונות של שלמות הקשורות לדת הן ידע ומעשים. תכונות ארציות של שלמות הן שושלת, יופי, כוח, עושר ושפע של תומכים. אם כן, אלה הם שבעה סוגים וגורמים ליהירות:

סיבה ראשונה ליהירות - ידע: הסיבה הראשונה ליהירות היא ידע. מלומדים (תיאולוגים סכולסטיים) מסתבכים ביהירות במהירות. בהתחלה, התלמיד מבין את השלמות והיופי של הידע שלו בלב. אז האדם מחשיב את עצמו כעליון ואת האחרים כנחותים. אדם לא חושב על אחרים כראויים ומסתכל עליהם כמו על בקר. אדם מחשיב אותם כבורים ומצפה שהם יהיו הראשונים לברך אותו. אם במקרה הוא מוביל לברך אחרים או משיב לברכתם וברכתם בצורה יפה, או קם לברך אותם או לקבל את הזמנתם, הוא מחשיב זאת כטובה שהוא עושה להם וחושב שהוא כיבד אחרים על ידי היחס [הטוב] הזה, למרות שהם לא היו ראויים לכך. לכן, זה הכרחי שהם ישמשו אדם בגלל טובת האדם עליהם. לתלמידי חכמים יהירים יש את ההרגל הזה שאנשים הולכים אליהם כדי להיפגש איתם, אבל הם לא הולכים לאף אחד כדי להיפגש, אנשים באים לבקר אותם כשהם חולים, אבל הם לא מבקרים אף אחד חולה. אין להם יחס טוב אפילו עם אנשים שקרובים אליהם. הם גורמים להם לשרת אותם ולא לסלוח על הטעויות שלהם. הם רואים זאת לטובתם לחנך אנשים וחושבים שמכיוון שהם העניקו להם ידע, זכותם לשרת אותם. כזה הוא מנהגם בענייני העולם, השחתת מזגם נמצאת בשיאה בעניינים הקשורים לעולם הבא. אותם "מלומדים" כביכול חושבים שהידע העלה אותם לדרגה גבוהה לפני אלוהים, ולכן כעת עליהם להיות חסרי פחד מכל עונש ודין וחשבון אלוהי. הם אינם מפחדים לעצמם [לגבי מעמדם בפני אלוהים] אלא הם מפחדים מההדיוטות. אין להם שום דאגה לגבי הרפורמה שלהם, אבל הם מוטרדים מהרפורמה של ההדיוטות. אנשים כאלה אינם מלומדים, אלא הם בורים. מה הקשר שלהם לידע? ידע אמיתי הוא שבאמצעותו אדם מכיר את אלוהים, משיג תובנה רוחנית עמוקה של העצמי הנמוך שלו, מבין את הסכנות של סופו [הבלתי נמנע], ויש לו את האמונה הזו שהאחריות האינטנסיבית של אלוהים תהיה עם המלומדים. ידע אמיתי מגביר עוד יותר את יראת ה', הענווה והכניעה לאלוהים. מי שמשיג את הידע הזה [מתוך נדיבות וחסדים אלוקיים], לעולם אינו חושב על העצמי הנמוך שלו (*נפס*) כעליון, אלא מחשיב את כולם כעליונים מעצמו מכיוון שהוא יהיה נתון לשאלות יותר מאחרים. הידע הוא ברכה עצומה ואנשי הידע אינם מסוגלים להביע הכרת תודה [לאלוהים] על כך. אבו דרדא (עליו השלום) נהג לומר: "מי שיש לו יותר ידע, יש לו יותר כאב [על כך שאינו מסוגל להודות מספיק לאלוהים על חסדיו וברכותיו העצומים]".

סיבה לכך שידע הופך למקור של יהירות היא [לבחון את המניע] מדוע עבד [של אלוהים, כלומר, אדם] מתחיל לרכוש ידע; [במקרה זה] ישותו הפנימית של האדם הייתה מרכז של רוע [פנימי] והעצמי הנמוך (*נאפס*) היה משכן של זוהמה, ויש לו מוסר, נימוסים, אופי וטבע פנימיים גרועים (*איכלאק*). לפני שכף רגלו דרכה בעמק הידע, היה זה הכרחי שאדם יעבור מאבקים רוחניים שונים כדי לתרבת את העצמי הנמוך (*נאפס*) ולטהר את הלב והנשמה, והיה צריך לאמן את העצמי הנמוך לעבוד את אדונו. במצב כזה [שבו האדם זקוק נואשות לתרבת את הלב והנפש כצעד ראשון הכרחי], ידע לא יכול להועיל מכיוון שלמעשים אין מקום מכובד בלב. הוא (הידע) נאלץ לחיות בתוך הזוהמה, לא פירותיו יכולים להועיל, ולא יכולים להיות סימני טוב, הנראים בולטים עליהם. והאב בן מונבה (שאלוהים ירחם עליו) נתן את הדוגמה הטובה ביותר שלו. הוא אמר, "ידע הוא כמו מים מהעננים שהם טהורים, נקיים ומתוקים במהותם. עצים סופגים אותו בעורקיהם וממירים אותו כפי שהם. אם עלי העץ ופירותיו מרים, גם טעם המים נעשה מר, ואם הם מתוקים, גם טעם המים נשאר מתוק, אלא נעשה מתוק יותר. כך גם מצב הידע - אנשים סופגים אותו ושותים אותו מההחבית ועושים אותו בדיוק כמו הכוונה והנחישות שלהם כרצונם. יהיר הופך ליהיר יותר, עניו הופך לעניו יותר. מי שכוונתו הייתה להיות יהיר והיה בור אז רכש ידע ועכשיו הוא השיג

את מה שיכול להפוך למקור של יהירות. לכן, עבור אדם כזה, היהירות גברה עוד יותר. וכן מי שהיה לו ירא [מהקב"ה] אז רכש דעת, אז היראה הזאת, החשש העז ממעשי ה', הענווה והענווה גברו עוד יותר, כי הידע הוכיח את היראה". התוצאה היא שזהו אחד הגורמים הגדולים ביותר ליהירות.

סיבה שנייה ליהירות - מעשים חסידים ועבודת ה': עבודת אלוהים ומעשים [חסידים] הם הגורם השני להתנשאות. אדם מתנזר ועובד אלוהים גם אינו חף מרע כמו רדיפת כבוד, תהילה, יהירות והטיית לב הבריות לעצמו. הם גם מבטאים את הרעות הללו הן בעניינים ארציים והן בעניינים דתיים. בענייני העולם [הם מבטאים זאת] באופן שהם מחשיבים את הבאים לבקרו כטובים יותר מביקורם אצלם. הם גם רוצים שאנשים ימלאו את צרכיהם, יכבדו אותם, יפנו להם מקום בהתקהלויות, יזכירו אותם בתכונות של קפדנות ויראה, ויתנו להם עדיפות בכל העניינים. זה כאילו הם רואים בעבודתם [לאלוהים] ובמאבקם הרוחני טובה לבריאה. בעניני דת, מצבם הוא כזה, שהם מחשיבים את כולם כאומללים חוץ מעצמם, אף על פי שהם עצמם אומללים, כי הם אלה שיש להם את הכשל הזה. הטענה לאומללות של אנשים היא השתקפות של השפלתם. לא רק שהאדם הזה השפיל אנשים בדבריו, אלא שהוא גם גאה באלוהים ואינו מפחד מעונשו וממלכותו. כמה גדול ההבדל בין עובד האלוהים שרואה בכך טובה ומשפיל את הנבראים, לבין מי שאוהב את הנבראים בשל עבודתם וצייתנותם ומכבד אותם, ומצפה מהם למדרגות לפני ה' שאין אדם מצפה לעצמו.

על פי מסורת. היו שני גברים בבני ישראל. אחד מהם בשל אופיו הסוער ומעשיו המרושעים, התפרסם כמורד והאדם השני התפרסם כסוגד בשל סגידתו הרבה. הוא עבד כל כך הרבה והיה לו מעמד כה גבוה לפני אלוהים עד שענן תמיד הציל אותו. האיש המרדן חשב, "אני מאוד רע, והעובד הזה הוא אדם ירא אלוהים וסוגד לו. אם אשב לידו, ייתכן שאלוהים ירד עלי את רחמיו". המתפלל חשב, "אני מתפלל. איך האיש הרע הזה יכול לשבת קרוב אליי"? לפיכך, כאשר הסורר רצה לשבת ליד המתפלל, הוא הביע את שנאתו כלפיו ולא הרשה לו לשבת בקרבתו. אלוהים שלח התגלות אלוקית לנביא של אותה תקופה [שגם הוא היה מבני ישראל] כדי לומר לשניהם לחזור ולעשות מעשי חסידות, שכן הוא סלח על כל חטאי הסורר וביטל את כל מעשיו של המתפלל. לאחר מכן, הענן החל להצל על האיש המרדן.

מאירוע זה ידוע שאלוהים מבקש את לבם של משרתיו. אם אדם חוטא נבער מתחיל להישאר עניו ולהשתחוות בפני מלכותו של אלוהים מתוך יראת אלוהים, אז זה סימן לכך שהוא נשמע לאלוהים מכל הלב. במקום זאת, אדם הוא להיות עובד גדול יותר מאשר מלומד דת יהיר ועובד גאה. יש נזק נוסף שמעט מאוד מתפללים ומתנזרים מצילים את עצמם ממנו, והוא שאם מישהו מסתכל עליהם בבוז או פוגע בהם, הם רואים בכך פשע בלתי נסלח. הם חושבים שאלוהים לא יסלח לאדם שעושה זאת ושהוא ראוי לחרון אפו של אלוהים. אם אותו טיפול ניתן למישהו אחר, אין לו את התגובה השלילית הזו. הסיבה לכך היא שהם טוענים למעמדם ולמעמדם הגבוה, למרות שטענה זו מבוססת אך ורק על בורות. טיפשותם של אנשים מסוימים מאלצת אותם לטעון טענות כמו "לפלוני ולפלוני יהיה סוף רע" או "כך וכך ייענשו על כך" וכו'. אם במקרה הפוגע חולה במחלה קטלנית, הוא חושב על זה כעל נס ואומר שאלוהים נקם את נקמתו. לא רואים שהכופרים קיללו את אלוהים ואת שליחיו ואף פגעו בנביאים ואף הרגו אותם. למרות זאת, אלוהים נתן הפוגה לרוב העבריינים הללו ולא נתן להם שום עונש בעולם. אלא רבים מהם

הונחו לאמת ולא קיבלו עונש בעולם ולא יקבלו שום עונש בעולם הבא. האם עובד האלוהים הנבער, היהיר והרמאי הזה חושב שיש לאדם מעמד כה גבוה לפני הקב"ה, שהוא נקם באחד מהם, בעוד שהדבר לא נעשה אפילו לנביאים? אולי האדם אפילו לא יודע שאלוהים לא מרוצה ממנו בגלל היהירות והצדקנות הזאת ואינו מודע להרס [הרוחני] שלו. אמונה זו היא של אותם אנשים יהירים משוללי אינטלקט. כמה גדול ההבדל בין שני אנשים? אדם יש יראת אלוהים, יראת ה' ויראת ה' בפנימיותו ובחיצוניותו, והוא חושש מעצמיותו הנמוכה [בשל נטיותיו השליליות והמזיקות], מחשיב את מעשיו כחסרי חשיבות [מתוך ענווה], ועסוק כל הזמן במאבק לתיקונו. אדם שני הסתיר את זוהמת הראוותנות, היהירות, הקנאה וההונאה ובכך הפך לצעצוע בידי השטן, ונוסף על כך, הוא חושב שהוא עושה טובה לאלוהים באמצעות מעשיו. עובדה היא שכל אדם שמאמין שהוא נעלה על כל משרת אלוהים, כזה בזבז את כל הון המאמצים [הטובים, הצודקים והנאצלים] שלו בגלל הבורות הזו. בורות היא החטא הנורא ביותר ואין דבר גדול יותר שמרחיק את האדם מאלוהים. קבלת החלטה לגבי עצמך שאדם טוב יותר מאחרים, היא רק טיפשות ובורות והיא אינדיקציה לחוסר פחד מאחריות ה', למרות שאלוהים אמר:

فَلَا يَأۡمَنُ مَكۡرَ ٱللَّهِ إِلَّا ٱلۡقَوۡمُ ٱلۡخَٰسِرُونَ

"אף אחד לא מפחד מהתכנון והאסטרטגיה של אלוהים (*מאקר*) מלבד קבוצת האנשים שנמצאים על סף אובדן מדהים". (הקוראן, פרק 7, פסוק 99)

בקצרה, יהירות היא אסון כזה שרק משרתי אלוהים נשארים בטוחים שאלוהים מגן עליהם בהשגחתו, אחרת בני האדם בדרך כלל סובלים מהאסון הזה.

הסיבה השלישית ליהירות – שושלת (גזע, מוצא אתני, אומה, שבט, קהילה): אדם בעל ייחוס גבוה יותר [מבחינת היותו בן למשפחה טובה, מכובדת, בולטת וידועה], מביט בזלזול על אותם אנשים שנשללו מהם השושלת הגבוהה הזו [מבחינת מוצאם המשפחתי הצנוע] למרות שהם עשויים להיות טובים יותר מאחד בידע ובמעשים ישרים. [דיון זה חל על כל צורות הגאווה הגזעית, האתנית, הדתית, הכיתתית, השבטית, הקהילתית, הלשונית, הפוליטית, האידיאולוגית והלאומית, יהירות, תסביכי עליונות ושנאה כתוצאה מכך או הסתכלות מזלזלת באנשים שאינם חולקים את המאפיינים הללו ומחשיבים אותם לנחותים. משרת אמיתי ומקורב לאלוהים, הוא זה שאין לו צבע משלו, במקום זאת, הוא מאמץ את צבע האלוהים על ידי היותו חדור בתכונות אלוהיות, המיוצגות על ידי המון שמות אלוהיים, כגון התכונות האלוהיות של אהבה, חמלה, רחמים, צדק, שוויון, כנות, אלטרואיזם, שירות ללא אנוכיות, תועלת לזולת, מחשיב את סבלו של האדם כסבלו שלו. וכו']. לפעמים מצב היהירות של אדם זה הוא כזה שאדם חושב על אנשים עם מוצא ורקע צנוע כעבדים ומשרתים ומוצא שזה דוחה להתערבב, לאכול ולשתות איתם. אדם מביע גאווה על שושלת היוחסין שלו בכך שהוא קורא לאחרים בשמות גנאי או אומר, "מי אתה?", "מה היה אבא שלך?", "אני הילד או הנכד של אדם כזה או אחר. איך אדם חסר חשיבות כמוך יכול לדבר איתי או אפילו להסתכל עליי?" לכל בעל גאווה קווית יש את העצב הסודי הזה בעצמי הבסיסי התחתון [שמתבטא בדרכים עדינות או בוטות] אבל כאשר אש הכעס משתוללת, הדם הקפוא של העצב הזה נמס, הארת האור הפנימי נכבית, אז האדם מתחיל לדבר [בצורה משפילה ומשפילה] עם התייחסויות לשושלת היוחסין שלו. את זה [התנהגות משפילה ומשפילה] אי אפשר אפילו לדמיין מעבד שפל [של אלוהים]. הסיפור סופר על ידי אבו ד'אר (עליו השלום) שאמר: "בזמן שהנביא מוחמד (עליו

השלום) היה נוכח [בקרבתי], במקרה היה לי ויכוח עם גבר ומתוך כעסי קראתי לו 'בן של אישה שחורה'. [כששמעתי את זה ממני] הנביא מוחמד (עליו השלום) פנה אלי ואמר:

طَفِ الصَّاعِ طَفِ الصَّاعِ لَيْسَ لِابْنِ الْبَيْضَاءِ عَلَى ابْنِ السَّوْدَاءِ فَضْلٌ

"שני המאזניים [של האיזון] שווים. לבן לבן אין עליונות על בן שחור [שכן כל בני האדם שווים בעיני אלוהים ולכן אין זה ראוי לבטא גאווה ויהירות גזעית]".

כששמעתי זאת מפי הנביא, נשכבתי על האדמה וביקשתי ממנו לקום ולדרוך על הלחי שלי [כדי למגר את הגאווה הגזעית והיהירות שלי שבאו לידי ביטוי במצב הסכסוך הזה ופניתי לאלוהים בתשובה וכפרה על החטא הזה בכך ששיפרתי על האיש שפגעתי בו בדרך זו]". (מסופר על ידי *אוספי* חדית*': סאחי בוכארי, סאחי מוסלם ומוסנד אחמד*)

ראה כיצד הנביא מוחמד (עליו השלום) הודיע לאבו ד'אר על העוול הזה שלו מכיוון שהוא ראה בלובנו גורם לעליונותו. הנביא מוחמד (עליו השלום) שאמר לו שבאסלאם גם הלבנים וגם השחורים שווים [שכן לאף אחד אין עליונות על האחר על בסיס גזע וצבע עור], הודיע לו שאפילו מחשבה או דמיון כאלה הם חטא ובורות. ראו גם כמה השפעה מיידית הייתה לאזהרה זו של הנביא על אבו ד'אר (שאלוהים ישמח ממנו - בן לוויה נבואי שהיה תחת השגחתו והכשרתו הרוחנית של הנביא ולמד ושינה את עצמו כתוצאה מהכשרה זו) שבדיוק באותו רגע הוא התבייש בטעותו, [מיד] חזר בתשובה, והסיר מעל פני לבו את העץ שנקרא "גאווה" על ידי כפות רגליו של האדם. הוא למד כבר באותו רגע שביעור הכבוד (גאווה ויהירות במקרה זה) [מושג] רק באמצעות השפלה. על פי מסורת דומה, שני אנשים הביעו גאווה בפני הנביא. אחד מהם אמר לשני, "כך וכך, בן פלוני ופלוני. מי ייתן ואמא שלך תמות, מי אתה?" הנביא מוחמד (עליו השלום) אמר: "שני אנשים הביעו גאווה בפני הנביא משה (עליו השלום). אמר אחד מהם, פלוני אנכי, בן פלוני פלוני, עד שמנה את שמות תשעת אבותיו. אלוהים שלח התגלות לנביא משה (עליו השלום) שתשעת האבות הקדמונים הללו [שלכם] הם תושבי הגיהינום ואתם התושבים העשיריים [כך שהיהירות שלכם ושל אבותיכם הנחיתה את כולכם במקום הגרוע ביותר להיות בו]". (מסופר על ידי *אוסף* חדית' *מוסנד אחמד*)

הגורם הרביעי ליהירות – היופי והמראה: יהירות באמצעות יופי נעשית בדרך כלל על ידי נשים והיא מאלצת אותן לבטא את פגמיהן של נשים אחרות ולנקוט בהן גב. לכן מספרת עאישה (שאללה עליה - אשת הנביא): "אישה באה לבקר את הנביא מוחמד (עליו השלום) [כדי לקבל עצה רוחנית]. אחרי שהיא עזבה, סימנתי בידי כמה היא נמוכה. הנביא אמר לי: 'עשית לה גב'". מטרת הביקורת שלה הייתה יהירות נסתרת [חבויה וחבויה בליבה שהיא עצמה לא הבינה] כי אם היא עצמה הייתה נמוכה, היא לא הייתה קוראת לאישה האחרת נמוכה. זה כאילו היא אהבה את הגובה שלה והתייחסה לאישה אחרת כנמוכה, כינתה אותה "גמדה". [הנביא מוחמד (עליו השלום) לא חדל מלתקן מיד את המחשבה השלילית הזו באשתו האהובה, שגם היא הבינה מיד את האיוולת הזו, והסירה את הרעיון השגוי הזה

מלבה, וגם דיווחה על לימוד נבואי זה ביושר על חשבונה למען תיקון בני האדם לנצח. למען ההתעלות הרוחנית, הרפורמה והטרנספורמציה שלהם].

סיבה חמישית ליהירות - עושר: יהירות זו נעשית על ידי מלכים בשל אוצרותיהם, אנשי עסקים בסחורותיהם ונכסיהם, חקלאים באדמותיהם החקלאיות ואמידים בלבושם וברכיבותיהם. העשיר מחשיב את העניים כנחותים ומתנשא עליהם ואומר להם: "אתם קבצנים, עניים ונזקקים. אם אני רוצה, אני יכול לקנות כמוך ולהפוך אותך למשרת שלי. מי אתה ומה יש לך בכלל? יש לי בבית יותר סחורה ממה שהיה לך אי פעם. אני מוציא כל כך הרבה ביום שאי אפשר להוציא בשנה". העשיר אומר את כל הדברים הללו, מטעם שיש לאדם הזה חשיבות וגדלות עצומה לעושר בעיניו, והוא סולד מעוני, אף על פי שפירוש הדבר שאינו מודע למצוינות העוני ולנזקי העושר. אם מישהו היה מודע, הוא לא היה מדבר ככה.

הגורם השישי ליהירות – כוח: יהירות זו נעשית על ידי אדם חזק על פני אדם חלש. [כוח זה, שהוא יסוד להתנשאות, יכול להיות כוחות פיזיים, פוליטיים, חומריים, רוחניים ואינטלקטואליים, והוא ראוי לגינוי באותה מידה בחוק האלוקי].

הסיבה השביעית ליהירות – שפע של עוזרים, תומכים, מעריצים וקרובי משפחה: יש אנשים שיש להם יהירות בגלל מספר רב של תלמידים, עוזרים, קרובי משפחה, חסידים, תומכים ומעריצים. למלכים יש יהירות בגלל גודל הצבאות והמורים שלהם בגלל שפע התלמידים שלהם.

עיקרו של כל הדיון הזה הוא שהסיבה ליהירות [כגון יופי, כוח, עושר וכו'] היא ברכה שאפשר לכנותה שלמות, ללא קשר להיותה שלמות או לא במציאות. חלקם מביעים גאווה על בני דורם בצריכת אלכוהול מרובה ובהזדווגות, משום שהם חושבים שמעשיהם מסתכמים בשלמות שיש להם, למרות שאמונה זו מבוססת על בורות. אלה הם סוגי הדברים [שהוזכרו לעיל] שהם גורמים להתנשאות והיא נעשית נגד אלה שאין להם [תכונות] אלה או שיש להם אותם אך במידה פחותה יחסית.

מוסר, נימוסים, תכונות אופי ונטייה פנימית של אנשים ענווים והסברים למעשים המראים את השפעת היהירות או הענווה: יש לדעת כי יהירות היא בהרגלים ובגינונים של אדם כגון עשיית פרצוף מזלזל או כועס, ראייה מזווית העיניים, הנחת ראש על חזהו, ישיבה עם כרית, או שזה באמירה של האדם, כולל טון הקול, מסירת אותיות ומילים, וסגנון התגובה [בחזרה לאנשים]. יהירות היא גם בהליכה, קימה, ישיבה ותנועות גוף ומחוות. שינוי המצב [של הוויה או ביטוי] יכול גם הוא להפוך לביטוי של יהירות. בין היהירים, יש כאלה שמביעים יהירות בכל מעשיהם ודבריהם ויש בני אדם יהירים שהם יהירים בעניינים מסוימים ואילו ענווים בעניינים אחרים. בהמשך מוסברים כמה הרגלים [וביטויי יהירות].

לדוגמה, יש אנשים שרוצים שאחרים יעמדו מולם עם ידיים קשורות מלפנים [כמחווה של כבוד, כבוד או כניעה לדמות סמכותית] או שאחרים יעמדו כשהם מגיעים. עלי (שאלוהים יהיה מרוצה ממנו) אמר, "אם אתה רוצה לראות אדם מהגיהינום, פשוט תסתכל על האדם שיושב אבל אנשים רבים עומדים מולו בכבוד". אנס מספר [במסורת נבואית] שבני לוויה נבואיים אהבו כל כך את הנביא מוחמד (עליו השלום) שלא הייתה להם אהבה לאף אחד אחר. כשהם היו רואים אותו, הם לא נהגו לקום [למענו מתוך אהבה וכבוד כלפיו למרות שהם רצו] כי הם ידעו שהוא לא אוהב שהם יעמדו לצידו.

יש אנשים יהירים שלא אוהבים להתחיל ללכת עד שיש מישהו שילך בעקבותיהם. אבו דרדא (עליו השלום) אמר: "עבד [האל] רחוק מאלוהים כל עוד יש מישהו שהולך מאחוריו". לפעמים כאשר הנביא מוחמד (עליו השלום) הלך עם חבריו, הוא היה מבקש מהם להקדים אותו והוא עצמו הלך מאחוריהם. (מסופר על ידי *אוספי* חדית': *אבו מנסור אל-דילמי* ומוסנד אל-פירדוס)

מטרת זה הייתה או לחנך את בני הלוויה הנבואיים או בדרך זו, הוא רצה להסיר את הרמיזות השטניות של יהירות והאדרה עצמית מעצמו (*נאפס*). זה גם הרגל של היהיר שהם לא רוצים לשבת ליד אנשים שהם במעמד חברתי נמוך יותר מהם, אבל הם רוצים שהם ישבו מולם בכבוד. גם זה מנוגד לענווה. אנס (שאלוהים ישמח ממנו) מספר שאם ילדה קטנה כלשהי ממדינה באה ותפסה את ידו של הנביא מוחמד (עליו השלום) ועמדה שם בזמן שהוא הלך על השביל [כדי להגיע למקום כלשהו], הנביא [נהג לעמוד שם] ולא הרפה מידה עד שהיא עצמה הרפה ממנה כדי ללכת [מתוך הענווה המוחלטת ש הנביא היה וחיבתו לילדים]. זהו גם הרגל של יהירות שהם נמנעים מלשבת קרוב לחולים ולהתרחק מהם. זו גם יהירות. פעם בא אדם אל הנביא מוחמד (עליו השלום) שפניו היו מלאות פצעוני קופסאות תרנגולות ומים שיצאו מהם. באותו זמן, כמה אנשים ישבו עם הנביא וסעדו איתו. כשהוא בא, הנביא קם והושיב אותו לידו [ולא הביע סלידה ממחלתו ובמקום זאת הראה לו את חיבתו ואמפתיה כמרפא לנפשו ומרגיע את לבו]. יש אנשים שלא אוהבים לעשות אף אחת מעבודות הבית שלהם במו ידיהם. זה גם נגד ענווה. יש [אנשים] יהירים שלא אוהבים ללכת עם הדברים שלהם. שיטה זו מנוגדת גם להרגלי הענווים. לבוש ולבישת בגדים יכולים לבטא גם ענווה וגם יהירות. ישוע (עליו השלום וברכות אלוהים עליו), "פאר הבגדים מעורר גאווה בלב". הנביא מוחמד (עליו השלום) אמר:

مَنْ تَرَكَ زِيْنَةً لِلّٰهِ وَوَضَعَ ثِيَابًا حَسَنَةً تَوَاضُعًا لِلّٰهِ وَابْتِغَاءً لِمَرْضَاتِهٖ كَانَ حَقًّا
عَلَى اللّٰهِ أَنْ يَدَّخِرَ لَهٗ عَبْقَرِيَّ الْجَنَّةِ

"מי שעוזב קישוטים, קישוטים ותצוגה צעקנית (*זינה*) למען האל, מתוך ענווה ומשאיר בגדים נאים כדי לבקש את אישורו של אלוהים, חובה על אלוהים לשמור את השמלה הטובה ביותר מגן העדן עבור אדם כזה". (מסופר על ידי *אוסף* חדית' *אבו נעים* על פי עבדאללה בן עבאס [שאלוהים ישמח ממנו])

كُلُوْا وَاشْرَبُوْا وَالْبَسُوْا وَتَصَدَّقُوْا فِيْ غَيْرِ سَرَفٍ وَلَا مَخِيلَةٍ

"אכול, שתה, התלבש ותן צדקה לא בהגזמה (בזבזנות) ולא ביהירות". (מסופר על ידי *אוסף* חדית' *תרמידי* על פי סבו של עמר אבן שועיב מסבו)

ישוע (עליו השלום) אמר לחבריו, "מה קרה לכם? אתם לובשים שמלות של נזירים ויש לכם לבבות של חיות בחזה! לבשו בגדי מלכים והרגו את לבבכם (העצמי הנמוך) ביראת אלוהים". אחד ההרגלים של ענווה הוא שכאשר מישהו מקלל או גורם כאב או גוזל את זכויותיו, הוא סובלני וסובלני ומבטא ענווה. זוהי ענווה אמיתית. אנו מזכירים זאת כסיכום שפסגת המוסר היפה, הנימוסים, התכונות, התכונות והטבע הפנימי (*אח'לק*) והענווה [עבור האנושות כולה לנצח] היא דפוס ההתנהגות היפה של הנביא מוחמד (עליו השלום). בדרך זו הכרחי ללכת בעקבות הדוגמה היפה שלו ויש להפוך אותם למורה ולמדריך [בדרך הרוחנית].

תרופה ליהירות ושיטה לרכישת ענווה

אנחנו יודעים ממה שהוזכר בעמודים הקודמים שיהירות היא מחלה קטלנית ורק לעתים רחוקות יש מישהו בבריאה שמוגן מפני המחלה הזו. אז מחלה זו אינה ממוגרת בכוונה וברצון בלבד, במקום זאת, יש צורך בריפוי ושימוש בתרופות כאלה שיכולות למגר אותה. ריפוי יהירות מתבצע בשתי שיטות. שיטה אחת היא לעקור את שורשי המחלה הזו מהלב. השיטה השנייה היא להסיר את הסיבות שגורמות לאדם להתנשא על עצמו.

שיטה ראשונה לריפוי יהירות: לשיטת ריפוי זו יש שתי צורות: מבוססת ידע ומעשית. ללא שימוש בשתי הצורות של תרופה זו, לא מושגת ריפוי מלא (החלמה ובריאות כתוצאה מכך).

ריפוי מבוסס ידע: האם האדם משיג את הגנוסיס (הבנה והכרה מלאה) של העצמי (*נאפס*) ושל בורא העצמי (כלומר, אלוהים). אם אדם משיג גנוסיס אמיתי (*מעריפה*) אז יש לקוות שמחלת היהירות תתפוגג. הסיבה לכך היא שאם אדם משיג הבנה עמוקה של העצמי שלו, הוא בוודאי יגיע למסקנה שהעצמי הוא דבר מושפל ושפל ביותר. הדבר היחיד הראוי לכך הוא ענווה, השפלה וענווה. אם אדם [גם] משיג את הגנוסיס של אדונו, אז בוודאי תיוולד הוודאות הזו [בלב] שתכונות כמו גדולה והוד הולמות רק את כבוד האל [ולא לאדם, ולכן דרך הפעולה ומצב ההוויה הטובים ביותר לאדם הם להישאר עניו וכנוע להוד מלכותו של אלוהים]. ישנם דיונים מפורטים על הגנוסיס של האל ועל גדולתו ורוממותו [בקובץ החוכמה של ע'זאלי "תחיית הידע של הדרך אל האל"]. אף על פי שנושא ידיעת העצמי הוא לא פחות מפורט, בכל זאת אנו כותבים כאן רק במידה שדי בה כדי להוליד את מידות הענווה והענווה. לשם כך, נהפוך רק פסוק אחד מהקוראן לנושא לדיון שלנו, במקום דיון ארוך:

قُتِلَ ٱلْإِنسَٰنُ
مَآ أَكْفَرَهُۥ ﴿١٧﴾ مِنْ أَيِّ شَىْءٍ خَلَقَهُۥ ﴿١٨﴾ مِن نُّطْفَةٍ خَلَقَهُۥ فَقَدَّرَهُۥ ﴿١٩﴾ ثُمَّ
ٱلسَّبِيلَ يَسَّرَهُۥ ﴿٢٠﴾ ثُمَّ أَمَاتَهُۥ فَأَقْبَرَهُۥ ﴿٢١﴾ ثُمَّ إِذَا شَآءَ أَنشَرَهُۥ ﴿٢٢﴾

"אוי לו לאדם על כך שהוא כפוי טובה [לאלוהים]! אלוהים ברא אחד (בן אדם) עם מה? נברא עם טיפת זרע ואז יצר את צורתו של האדם ואז יצר את האיברים במידה, ואז הקל על האדם [להיוולד ולבוא לעולם] ואז נתן לאדם מוות ואז לקח אותו לקבר, ואז כשאלוהים רוצה, הוא יקים אותו לתחייה". (קוראן, פרק 80, פסוקים 17-22)

בפסוק זה נרמז ההתחלה, הסוף האנושי והמצבים שביניהם. אם האדם יעיף מבט על תחילתו, סופו ומצב חייו שביניהם, יבין את משמעותו של פסוק אלוקי זה. ראשיתו של האדם היא, שלא היה לו אפילו אזכור [לפני הלידה] כי הוא נכחד ונשאר במסך ההכחדה זמן רב [מאז ומעולם] עד כדי כך שהתחלת ההכחדה שלו אינה ידועה כלל. מה יכול להיות משפיל ושפל יותר מאשר להיות בהכחדה ואפילו לא להיות בסביבה? ואז אלוהים ברא אדם עם דבר שפל ומטונף ביותר. במילים אחרות, אלוהים ברא אחד תחילה עם אדמה, אדמה, אחר כך ברא אחד עם זרע, ואז עם דם, ואז ברא צורה קרושה עם דם, ואז יצר עצמות, ואז שם בשר על העצמות [ברחם האם]. זוהי ראשית הבריאה האנושית. גם אחר הבריאה, האדם נשאר בהרכב גרוע, כי הוא לא נברא לגמרי בראשית, אלא הוא היה כמו אבן חסרת חיים, שלא היה לו כח ויכולת לשמוע, לראות, לזוז, לתפוס, לדעת ולהבין. האדם התחיל [את מסע חייו] תחילה במוות (הכחדה) לפני החיים, חולשה בפני יכולת וכוח, בורות בפני ידע, עיוורון לפני ראייה, חירשות לפני שמיעה, אילמות לפני דיבור, הטעיה לפני הדרכה, עוני לפני עושר, וחוסר אונים וחוסר יכולת מול כוח ויכולת.

לאחר מכן אלוהים ברא את איברי הגוף שהם ביטוי האותות והמופתים של אלוהים. כאשר נשללו מאדם איברים אלה, הוא היה זקוק נואשות אך אלוהים הפך אותו לעשיר [בכך שהעניק לו יכולות פיזיות, מנטליות, אינטלקטואליות ורוחניות נפלאות עוד לפני שיש לו את היכולת לבקש אותן], הוא היה רעב אך אלוהים העניק מזון לקיבה, הוא היה עירום אך אלוהים כיסה את גופו, הוא טעה אך אלוהים העניק לו הדרכה אחת. הביטו וראו באיזו תוכנית ברא אלוהים את האדם והדריך [אל האמת שביקש אותה], ואז התבונן במרדנות של האדם! כמה כפוי טובה הוא וכמה גדול הוא בור! הבט בברכתו ובחסדו של אלוהים! כיצד הוציא את האדם מן ההשפלה והשפלות והזוהמה ועלה אל הנשגבות והגדלות [על ידי רוממות הנשמה שהיא עיקר הקיום האנושי והכלי העיקרי החדורה באלוקים להשגת הגנוסיס, להשגת האמת ולהגיע אל ה', שהוא המקור והמקור או כל הקיום], והעניק קיום מהכחדה. האם יכול להיות משהו חסר חשיבות ושפל יותר מכלום ואי-קיום? האם יש דרגה נמוכה יותר מהכחדה מוחלטת (אי-קיום)? אלוהים ברא את האדם לקיום [עם מתנת החיים, שהיא חסדו הגדול ביותר של אלוהים על כל בני האדם], תחילה מאדמת אדמה שפלה שנרמסת תחת רגליו, כדי שהאדם יישאר מודע לשפל ישותו וישמור על הידע וההבנה של עצמו (*נאפס*). לאחר מכן השלים הקב"ה את חסדיו על האדם כדי שיכיר

ויכיר את אדונו לאור חסדי ה' הללו, ויגיע לגנוסיס של כבוד ה', כבודו והדרו, כדי שיוכל לדעת שהגדלות והגדולה ראויים רק לו [ולא לאף אחד אחר].

בני זוג נוצרו כדי שהדורות האנושיים יוכלו להמשיך ללא הפסקה. מי שמצב ההתחלה (המוצא) שלו הוא זה ומצבו כזה, איזו זכות יש לאדם כזה להיות שחצן, אימפריאלי, גאה ויהיר? ודאי שאחד הוא שפל ביותר בקרב הנמוכים וחלש ביותר בקרב החלשים. אולם זהו מנהגו של אדם חסר חשיבות ושפל [בגלל מוצאו השפל] שכאשר אדם מגיע לכאורה למעמד גבוה [בעולם בגלל דברים כמו תהילה, עושר, שררה וכדומה], הוא מתחיל לדמיין את עצמו כגדול, למרות שלראות את עצמו כגדול הוא כשלעצמו ביזוי. עוצמה, כוח, כבוד וגדולה הם כולם לאלוהים בלבד. אולם, אם האדם היה נברא לגמרי [ללא כל מעורבות של אלוהים] וכל ענייניו היו מופקדים בידיו, והייתה לאדם היכולת לקיים את קיומו, הייתה לו הזכות למרוד ולהזניח את תחילתו וסופו.

בין אם האדם מסכים לאובדן ובין אם לאו, הוא נאלץ להיות רעב וצמא, נאלץ לחלות ולמות [בקיום הארצי הזה]. אדם אינו מסוגל להיות הבעלים של הרווח וההפסד שלו. אדם אינו בעלים של הטוב שלו או של הרע שלו. אדם רוצה לקבל ידע על משהו אך אינו משיג דבר מלבד בורות, הוא רוצה לזכור משהו אך שוכח אותו, הוא רוצה להעסיק את ליבו בעניין חשוב, אך רמיזות אוחזות בו ומאלצות אותו לצלול עמוק באוקיינוס האינסופי של דאגות וחרדות. אין לאדם שליטה על ליבו ואין לו כוח על עצמו. זהו הלב שתמיד מייחל לדברים שהחורבן של האדם טבוע בהם בסתר, ושונא את הדברים שחייו קשורים אליהם. אדם נהנה ממגוון רחב של מזונות, למרות שמזונות אלה הם קטלניים עבור האדם, הוא שונא תרופות למרות שהן מעניקות לאדם שחרור מהמחלה ובריאות לגוף. האם בכל רגע של ימיו ולילותיו של האדם, האם הוא מוגן מפני הסכנה הזו ששמיעתו תיחטף או ראייתו תילקח או איברים ישותקו או שהשכל ייהרס או הנשמה תיעלם והכול ייחטף ממי שהוא אוהב בעולם? האדם העלוב הוא התגלמות של חוסר אונים מחפיר! אם הבורא הנשגב (הקב"ה) משאיר את האדם [עם הפוגה], הוא נשאר ואם לוקח [את חייו], הוא נכחד. אדם דומה לעבד קנוי שאין לו דבר בשליטתו ואין לו שליטה על מעשיו של אדם אחר. מה יכול להיות דבר צנוע יותר מזה? היכן היהירות המתאימה לאדם כזה? המסקנה של האדם היא מוות. במילים אחרות, הנשמה תילקח מבן האדם. כוח השמיעה, הראייה, הידע, הכוח, החושים, התפיסות, התנועה וכו', כל הכוחות והיכולות יילקחו. האדם יהפוך לאבן ויהיה בדיוק כמו שהיה קודם [כלומר, ישות חסרת חיים במצב של כלום והכחדה]. צורת האיברים תישאר [בתחילה] אך לא תהיה תנועה ותחושה. לאחר מכן הוא יונח באדמה [של הקבר]. לאחר מכן הוא יהפוך לפגר מטונף ומסריח בדומה למה שהיה לפני הלידה בצורת בשר מטונף וקפוא. אז איברים יירקבו, ומרכיביהם יתפזרו זה מזה, עצמות יתפרקו לחלקיקים. חרקים יאכלו את כל בשר הגוף. הם ייכנסו תחילה לארובת העיניים ויסיימו אותן, ואז יתקפו את הלחיים ויבהירו אותן. לא יישאר שום חלק בגוף שלא יהפוך לזוהמה לאחר שנכנס לקיבתם של חרקים אלה. מצבו הטוב יותר של האדם הוא להיות כמו שהיה פעם, כלומר, לאחר שנרקב והתפרק הפך שוב לעפר. לאחר הקיום, האדם נכחד שוב כאילו מעולם לא היה קיים.

לאחר שהפך לכתם באדמה, האדם נשאר במצב זה, אך מהפכה נוספת ממתינה לו בדמות תחיית המתים ביום הדין. כל חלקיקי הגוף המפוזרים יתאחדו שוב לתוך הגוף ואחד יקום מהקבר כדי להתמודד

עם זוועות יום הדין. אדם יזדעזע לראות את המראות סביבו - יום הדין מתחיל, היקום מפוזר סביב ככדורי צמר גפן באוויר, כדור הארץ כולו משתנה, הרים עפים מסביב, ירח, שמש וכוכבים איבדו את האורות האלה, הכל חשוך מסביב, בכל מקום ניתן לראות את כנפי המלאכים הקשוחים, הגיהינום יקרא לכל תושביו, פושעים [שביצעו פשעים, הפרזות ורעות מכל הסוגים] יסתכלו על גן העדן בכמיהה מצערת, פנקס המעשים (אחד לכל אדם) יהיה פתוח, ופושעים יתבקשו לקרוא את פנקס המעשים שלהם [המתעד כל מעשה, טוב או רע, שנעשו על ידי בני אדם במהלך קיומם הארצי]. הם ישאלו, "מה יש בפנקסי השטרות האלה?" יאמרו להם: "בחייכם הארציים, שהייתם שמחים וגאים מאד, נתמנו שני מלאכים על [כל אחד מכם] שהיו רושמים את כל דבריכם ומעשיכם, בין קטנים בין גדולים, אכילתכם ושתייתכם, קימתם וישיבתם, הכל כתוב בפנקס המעשים הללו. שכחתם, אך אלוהים לכד כל תנועה ותנועה שלכם וכל עניין ועניין שלכם [בפנקס המעשים הזה]. בואו לתת דין וחשבון והיו מוכנים לתת דין וחשבון, אחרת היו מוכנים לעונש". מיד לאחר שנשמע זאת, הלבבות ירעדו מפחד למרות שפנקס השטרות עדיין לא נפתח. כשהם יסתכלו עליהם, הם יאמרו, "אבוי! פנקס השטרות הזה מכיל הכל! קטן או גדול, כל החטאים נמנו כאן!"

זהו הסוף הסופי של האדם! האם מקובל שלאדם במצב הזה תהיה יהירות ועליונות? מצבו של האדם בתקופת ההתחלה והביניים של הקיום [הנקראת חיים בעולם הזה] ידוע. אם גם מצב הסיום ידוע לאדם, הוא רוצה להיות חזיר או כלב במקום בן אדם, כדי שלא ישמע אפילו את הכתובת ולא יקבל עונש כלשהו. המציאות היא שאם אדם ראוי לגיהינום במשפט האל, אז חזיר הרבה יותר טוב מאחד - הוא היה עפר בעבר והופך שוב לעפר, הוא לא יעבור את שלב הדין וחשבון ולא יעמוד בפני עונש כלשהו. מי שסופו כזה, איזו זכות יש לו להיות יהיר? כיצד אדם מסוגל להיות גאה ומתרברב? כן, אם אלוהים סולח לאדם אז זה עניין נפרד [מכיוון שאדם יכול להיות שמח וגאה בנקודה זו]. מה אדם רואה בעצמו שגורם לו להשתכנע כל כך בעליונותו ובמצוינותו? אין עבד שלא חטא ונעשה ראוי לעונש א-לוהי, אלא שהקב"ה סולח לו מתוך נדיבותו וחסדו. יש לקוות מרחמיו שהוא יסלח. אדם אינו יודע מה יהיה סופו הסופי. די בכך שאדם יהיה במצב של פחד וצער על הדין וחשבון של יום הדין, ויחכה להשפלה ולביזוי של אותו יום. זה היה הפרט של התרופה המבוססת על ידע ליהירות.

תרופה מעשית ליהירות: התרופה המעשית ליהירות היא שלמען ה' יש לאמץ את מעשיהם של אנשים ענווים כלפי ברואיו של אלוהים, ולהתמיד בהם כי נשפך די אור על מידה זו של ענווה, תוך אזכור מצבם של הצדיקים. מישהו שאל את סלמאן (שאלוהים ישמח ממנו): "למה אתה לא לובש בגדים חדשים?" הוא ענה: "עבד אני [של אלוהים]. ביום שאקבל [מאלוהים] את הכרזת האמנציפציה (החירות), אלבש בגדים חדשים". הוא הצביע על החופש של העולם הבא [שאדם משיג על ידי עמידה במבחנים ובבחינת החיים והכריז על הצלחה ביום הדין בתום הדין האלוהי]. ענווה נשלמת (ספוגה) באמצעות מעשים [של ענווה]. זו הסיבה לכך שהערבים היהירים [שעדיין יצאו מעידן הבורות בימי הנביא מוחמד (עליו השלום) שהדריך אותם לקראת שינוי רוחני שלם] נצטוו [מאלוהים] להאמין [באלוהים] ולהתפלל [לאלוהים] בעת ובעונה אחת, ונאמר להם שהתפילה היא יסוד הדרך לאלוהים (ד׳ו)). ישנם סודות ותעלומות מסוימים בתפילות ועל בסיס זה, נכון לכנות את התפילות כבסיס האמונה. בין הסודות הללו הוא שהתפילה היא הביטוי הטוב ביותר של ענווה. עמידה [במצב התפילה] לפני ה' כשידיים קשורות לפנים, השתחוות והשתחוויות [לפני ה'] הן כל אותן פעולות המבטאות ענווה במלואן [בתנאי שהלב נוכח גם בתפילה].

לפני הופעתו של הנביא מוחמד (עליו השלום), לערבים היה מזג כזה שהם לא אהבו להרכין את ראשם בפני אף אחד, ועבורם כל פעולות התפילה היו סמלים של השפלה ושפלות. [פגאני] הערבים ראו במעשה ההשתחוויה [לאלוהים במצב התפילה] שיא ההשפלה והשפלות. לכן נצטוו תחילה להתפלל אחר האמונה [בה'], כדי שהמעשה הזה ישבור את גאוותם ויהירותם, כדי שהענווה תיוולד בלבבות.

התוצאה היא שמי שמשיג גנוסיס (ידע והבנה של הדרך לאלוהים) צריך לפקוח עין על כל העניינים והסיבות המרמזים על יהירות, ואז עליו לפעול על פי ניגודיהם ולהתמיד במעשים אלה כדי להתרגל לענווה.

הלב אינו הופך לגן של מוסר יפה, נימוסים, תכונות אופי ונטיות פנימיות (*איכלאק*) עד שהוא מושקה במעיינות של ידע ומעשים כאחד. הסיבה לכך היא שהאיברים [הגופניים] קשורים לתחום הנראה (*עלם אל-זאהר* או העולם הנראה לעין) והלב [או הנשמה] שייך לתחום המלאכים (*עלם אל-מלכות* או העולם הרוחני). בין שני העולמות יש אזור סודי. לכן, פעולות האיברים בוודאי מושפעות מהלב [שכן הלב הוא השליט הדומיננטי של הקיום האנושי].

שיטה שנייה לריפוי יהירות: היא קשורה ליהירות הקשורה לשבע הסיבות שהוזכרו לעיל. שלמות אמיתית מורכבת מידע ומעשים [טובים, חסידים וצדיקים] וכל דבר אחר מלבדם, עתיד להיכחד למרות שלכאורה הוא נראה כמו שלמות. מלבד ידע ומעשים, כל שלמות היא שלמות מדומיינת. התרופה המעשית המבוססת על ידע של כל שבעת הגורמים ליהירות מוסברת להלן.

סיבה ראשונה ליהירות - שושלת: מי שנעשה יהיר בגלל ייחוסו או אילן היוחסין שלו צריך לרפא את ליבו על ידי השגת הבנה עמוקה יותר של שני עניינים. המשמעות של סוג זה של גאווה ויהירות היא שהאדם מנסה להשיג כבוד מהשלמות של הזולת. אם היהיר בגלל הייחוס, חסר בתכונותיו האישיות, כיצד יוכל האדם למלא את חסרונו מחמת שלמות וגדלות אבותיו? שנית, אדם צריך להכיר את הייחוס האמיתי שלו, כלומר, הוא צריך להכיר את ההיכרות האמיתית עם אביו וסבו. גם אביו של אדם עשוי מטיפת זרע מטונפת וסבו (או סבא רבא שלו) הוא כעת עפר. מקורו של האדם הוא לכלוך שנרמס מתחת לרגליים. האם בן אדם, העשוי מעפר (אדמה), צריך לנהוג ביהירות? אם נאמר שהייחוס של האדם לעפר הוא רחוק מאוד, אז נאמר: "אז אתה צריך להסתכל מקרוב על הדבר שאתה מיוחס לו שהוא טיפת הזרע". מבחינה זו, האדם צריך להחשיב את עצמו כנמוך. הרהר בזה! לא לאב אין שום אצולה ממוצא וגם לא לסבא! מהיכן הגיעה האצולה בצאצאיהם [שנמצאת כרגע]? מקורו של אדם הוא עפר ואחד הגיע מזרע. אם זו השושלת האמיתית של האדם, זה רע מאוד - אחד (לכלוך) נרמס מתחת לרגליים והשני (זרע) אם הוא נוגע בגוף, צריך לשטוף. מי שמודע למציאות זו של השושלת, לעולם לא יהיה יהיר. מה יכול להיות שפל יותר מהעובדה שהאדם מורכב מעפר ודם?

הגורם השני ליהירות - יופי: הגורם השני ליהירות הוא היופי [או היופי]. התרופה היא להטיל מבט אינטליגנטי על ישותו הפנימית של האדם ולא להסתכל על ישותו החיצונית כפי שבעלי חיים נראים בו. מי שמתבונן בישות הפנימית, מודע לפגמים שלו, לתכונות המגונות ולחסרונות שמטילים פגם ביופיו [החיצוני]. יתר על כן, איברים אנושיים מלאים בטינופת. כזה הוא החלק האמצעי של הקיום [שהוא החיים הארציים האלה לאחר הלידה]. ההתחלה של האדם כבר הוסברה כהתחלה בשילוב של זרע ודם וסת. [זה גם מראה שהאדם הוא מאוד צנוע במוצאו]. אף על פי כן, מי שרואה את המציאות הזאת, שנולד מתוך הזוהמה, וחי בזוהמה, ואחר מיתתו יהיה זוהמה, אינו יכול להתגאות ביופיו. הדמיון ליופי האנושי הוא של צמחייה הצומחת על ערימת זבל שנראית לכאורה נעימה למרות שמקורה בזוהמה. או שהדמיון של היופי האנושי הוא של הפרחים והצמחייה של השממה שנראים נעימים אך יתפזרו לחתיכות (זיפים יבשים) כאשר רוח [יבשה] נושבת עליהם לאחר זמן מה. גם אם היופי האנושי היה עמיד ונצחי [לאורך כל חייו] והיה נקי מכל פגם, אין לאדם זכות להתגאות ולהתנשא על מי שאינו יפה, כי כשם שיופיו אינו אישי [כפי שהוא לא ברא אותו בעצמו], כך גם חוסר היופי של הזולת אינו אישי. יופי אינו עמיד או עמיד לאורך זמן. כל הזמן, יש את החשש הזה שהוא עלול לדעוך או להיעלם בגלל פצעונים, פציעה או מחלה אחרת. בכל יום ולילה אנו נתקלים במצבים שבהם אנשים איבדו את יופיים [כך שגאווה ויהירות על משהו חולף וחולף כמו יופי, היא מטופשת ודוחה].

סיבה שלישית ליהירות – כוח ועוצמה: כוח ועוצמה הם גורם נוסף ליהירות. התרופה שלה היא לדון במחלות ובמחלות שנכפו על בני האדם. אם מישהו צריך לראות דוגמה של חוסר אונים אנושי, ניתן לראות זאת בזמן שבו איבר גוף קטן מושפע מכאב שהופך אותו לחסר יכולת יותר מכל חסרי היכולת ונואש יותר מכל האנשים הנואשים. מצב חוסר האונים האנושי הוא כזה שגם אם זבוב לוקח משהו, אי אפשר להחזיר אותו. אם חרק, יתוש או נמלה חסרי חשיבות נכנסים לאוזן או לאף, הם יהרגו אותו ללא מוות. אם קוץ נתקע בכף הרגל או בכל חלק אחר בגוף, זה יגרום לאדם לא להיות מסוגל ללכת. חום שנמשך יום אחד יכול לגרום לאובדן כוח כה רב ששנים של תזונה אינן יכולות לפצות עליו. מי שאינו יכול אפילו לסבול קוץ, להילחם ביתוש או להגן על עצמו מפני זבוב, צריך אפילו להיות גאה ולהתפאר בכוחו ובכוחו? לא משנה כמה חזק האדם, הוא לא יכול להיות חזק יותר מחמור, פרה, פיל או גמל. האם ניתן להביע גאווה בתכונה שבה בעלי החיים נעלים?

הגורם הרביעי והחמישי ליהירות – שפע של עושר ומספר רב של תומכים, עוזרים, חסידים ומעריצים: גורם אחד ליהירות הוא שפע של עושר. סיבה נוספת היא שפע של חברים, עוזרים, עוקבים ומעריצים. זה כולל גם יהירות עקב דרגות המוענקות על ידי מלכים (רשויות ממשלתיות). יהירות זו אינה דומה ליהירות על יופי וכוח מכיוון שיופי וכוח הם חלק מתכונות אנושיות מהותיות, בעוד שעושר ומספר רב של חברים מודרים מהם. סוג זה של יהירות הוא רע ביותר, כאילו אדם מבטא התנשאות על סוסו או על ביתו. עכשיו אם סוס מת או בית נהרס, היהירות הזו תסתיים, והאדם יושפל [כי הוא משולל תכונות אישיות מהותיות, ולכן הן יותר ארעיות]. מי שמבטא גאווה לאחר שקיבל דרגה או כבוד ממלכים, משולל מתכונות מהותיות וסומך על לב שהוא מוטרד יותר מסיר רותח. לבם של מלכים משתנה מהר מאוד. כאשר הם מתאכזבים ממישהו, הם אינם מפסיקים משום דבר כדי להביא אותו למצב נורא. מי שמתנשא על משהו שאינו חלק מהטבע הפנימי שלו, הוא בור טהור. לדוגמה, עושר הוא תכונה שאינה מהותית לאדם והיא הבחנה שגנב יכול לגנוב ברגע אחד ולהפוך אדם עשיר למושפל ונזקק. אותן תכונות

שאינן מהותיות לאדם, אינן קבועות, במקום זאת, הן הופכות למקור לקשיים ולעונש בעולם הבא. להתגאות בתכונות אלה זו בורות. יתר על כן, אלה נמצאים בידי אלוהים שהקנו את התכונות הללו ולא בידי בני אדם. אם הוא רוצה, הוא יכול לשמור אותם עבורכם, ואם הוא רוצה, הוא יכול לתפוס אותם. אתה רק עבד קנוי מכיוון שאין לך כוח על שום דבר. מי שמכיר את העובדות הללו לא יכול לנהוג ביהירות. האם אדם במצב זה [שהכל בידי ה'] יכול להביע גאווה על יכולתו, עושרו, כוחו ושלמותו או לראות את עצמו כמושפל? כזה הוא מצבו של כל אדם נבון שיש לו תובנה חודרת (*בסירה*). אדם כזה מבין שהוא אינו הבעלים של עצמו, לא של גופו, איבריו או עושרו. למרות זאת, האדם מוכה בפגיעות, תאוות, סבל ומחלות המאיימות להשמיד אותו כל הזמן. זוהי השיטה לריפוי הגורמים ליהירות שאינם מהותיים לטבע האנושי.

הסיבה השישית ליהירות – ידע: יהירות על ידע [שיש לאדם] היא מחלה קטלנית. לפעמים הריפוי שלה הופך להיות קשה מאוד וההחלמה ממחלה זו דורשת עבודה קשה ומאבק אינטנסיבי. והטעם הוא, שכשם שכבוד הדעת גדול אצל הקב"ה, כך הוא גדול אצל העבדים. לעומת הידיעה, העושר והיופי הם חסרי חשיבות, אלא אור הידע והמעשים [המבוססים על הידיעה] מעניקים להם הערכה וכבוד. עומר (שאלוהים ישמח ממנו) אמר: "טעות של מלומד מטעה את ההמונים". בתורה האלוהית רשומים כל כך הרבה מעלות של ידע, שקשה לדמיין שמלומד לא יחשיב את עצמו ולא יראה את מעמדו כגבוה יותר מהבור.

התרופה ליהירות על הידע היא שמלומד צריך לשקול ולהרהר בשני דברים. האחת היא שההוכחות של אלוהים שלמות ומוצקות יותר על מלומד (או תיאולוג סכולסטי). יתר על כן, מה שנסבל מבור, אפילו עשירית ממנו, אינו נסבל על ידי מלומד מכיוון שאדם שאינו מציית לאלוהים לאחר הידע והגנוסיס, מבצע את החטא הנורא ביותר של אי תשלום זכויות הברכות של אלוהים לדעת. אלוהים אומר בקוראן:

وَٱتۡلُ عَلَيۡهِمۡ نَبَأَ ٱلَّذِيٓ ءَاتَيۡنَٰهُ ءَايَٰتِنَا فَٱنسَلَخَ مِنۡهَا

"וחזרו לאנשים האלה על מצבו של אדם שהענקנו לו את הפסוקים שלנו (אותות אלוהיים, דעת וחכמה הנובעים מגנוסיס ה'), אבל אחד כזה יצא מהם [בגלל שלא העריך את הברכות הא-לוהיות על עצמו ובמקום זאת, רץ אחרי תאוות נמוכות ושפלות לרווחים ארציים ארעיים וקצרי מועד]". (קוראן, פרק 7, פסוק 175)

בפסוק הבא, אלוהים אמר את זה על אותו אדם:

فَمَثَلُهُۥ كَمَثَلِ ٱلۡكَلۡبِ إِن تَحۡمِلۡ عَلَيۡهِ يَلۡهَثۡ

"לכן, מצבו של האדם הזה הפך להיות כמו של כלב שמתנשף לאוויר אם אתה מכה בו ועדיין מתנשף לאוויר אם אתה משאיר אותו לבד". (קוראן, פרק 7, פסוק 176)

עבדאללה בן עבאס (עליו השלום) אמר [בפירוש שני הפסוקים לעיל] כי בלעם באורה, קדוש בעל רמה רוחנית גבוהה מבני ישראל בימי הנביא משה, קיבל את הגנוסיס של אלוהים, אך [לא העריך זאת] ובסופו של דבר העדיף את תאוות העולם על פניו. ואלוהים דמה לו לכלב שמתנשף לאוויר בכל מצב. גם בלעם התנהג ככלב, שכן לא משנה כמה אוצרות החכמה ניתנו לו [מתוך נדיבות ונדיבות א-לוהית] או לא ניתנו לו, הוא לא היה מוותר על תאוותיו בשום פנים ואופן. סכנה זו היא הסכנה הגדולה ביותר עבור המלומד, שהתלמיד חכם יהיה נתון ליותר דין וחשבון [על מעשיו ומעשיו הרעים, שכן יש להם השפעה מתמשכת על ההמונים, בהיותם יורשי הנביאים לאחר תום עידן הנביאים, המופקדים על האחריות להדריך את האנשים אל האמת ואל הדרך המובילה אותם לאושר נצחי ולהצלחה אינסופית]. איזה מלומד אינו זה שהפציר באנשים לצדק והאדם עצמו נשאר משולל ממנה? מלומד המחשיב את דרגתו כעליונה על זו של בור, צריך לחשוב שאף על פי שמעמדו של אדם הוא מעל לזה של בור, לעומת תלמיד חכם כזה הוא נמצא במצב מסוכן יותר [בשל הציפייה להיות בעמדה מוסרית גבוהה יותר מההמונים ולהוות דוגמה גבוהה יותר להמונים]. [מימוש של] סכנה זו היא עצמה מכשול ליהירות [על הידע].

ואם אדם מהרהר בסכנות העתידות לבוא, לא יישאר בו שמץ של גאווה, ולא יחשוב להיות אדם גדול מבין הנבראים. המשל הוא על עבד שנצטווה על ידי אדונו לבצע כמה משימות. [משל זה מתאים מאוד מכיוון שכל בני האדם הם עבדים של אלוהים ואלוהים הוא אדונם העליון]. הוא התחיל את המשימות הללו אך עזב חלק מהן. חלק מהמשימות הללו בוצעו אך נעשו בצורה לקויה וחלקן הושלמו, אך הוא המשיך לפקפק אם הוא הצליח לבצע אותן בהתאם לרצונו של אדונו או לא. במהלך זה, מודיע הודיע לו, "אדונך קרא לך והוא יקפח ממך את רכושך וישפיל אותך. הוא יבקש ממך לעמוד מחוץ לדלת שלו באור שמש עז בחום. כשאתה הופך להיות מאוד מוטרד וחסר אונים, הוא ייתן את הדין שלך. משימות שלא השלמת נכון או לא השלמת כלל, הוא יחקור אותך עליהן ויכריז על החלטתו לעונשך. אז תיכלא בצינוק חשוך שבו תמיד תחיה ולא תמצא מנוחה". העבד הזה גם יודע שאדונו העניק יחס דומה לעבדים רבים, למרות שחלקם נסלחו. אולם, הוא אינו יודע לאיזו קבוצת עבדים הוא משתייך - אלה המעורבים בעונש חמור או אלה שזכו להכרזת מחילה. התלבטות במציאות זו תשאיר את העצמי הנמוך במצב של ענווה. יהירות תתנפץ לרסיסים. אדם יהפוך לחסר משמעות בעיני עצמו. צער ויראה ישלטו על לבו ושכלו של האדם ולא יוכל להתנשא על שום אדם עניו וחסר חשיבות מבין הנבראים, אלא יתייחס לכולם בענווה בתקווה שהאדם השני יוכל להיות מפגיע בשעת העונש האלוקי. דלתות ההתלבטויות העמוקות פתוחות בפני המלומד, אם אדם רואה את כמות ההפרות של המצוות הא-לוהיות שהוא עשה על ידי ביצוע חטאים - לא רק שהוא השתמש באיברים חיצוניים כאמצעי לביצוע חטאים, אלא שהווייתו הפנימית הייתה מרכז של חטאים [ועבירות] עם ראוותנות (*ריה*), קנאה (*חסד*), יהירות עצמית (*עוג'וב*) וצביעות (*ניפאק*)). לכאורה, הסוף הסופי [של מלומד או תיאולוג סכולסטי כזה] לא נראה טוב. אם מלומד חושב כך, זה ישחרר אותו מעבדות היהירות.

הדבר השני שמלומד צריך לחשוב עליו הוא שהיהירות (הוד והדר) הולמת רק את אלוהים. אם אדם מתנשא, הוא ראוי למורת רוחו של אלוהים וייקרא עבד מנודה של אלוהים. אלוהים רוצה ענווה מאדם. זוהי אחת האמירות האלוהיות, "הערך שלך נמצא איתי כל עוד אין לך ערך לעצמך בלבך. אם אתה מחשיב את הערך של עצמך, אז אין לך ערך קרוב אליי". ברור מכך שתלמיד חכם צריך לקחת מעצמו רק את המעשים (המעשים) שאלוהים אוהב [ועליו לחדול מכל מה שאלוהים לא אוהב, כפי שמצופה

מלומד של אלוהים ושל דרך ה' להיות בעל סטנדרטים מוסריים ואתיים גבוהים יותר מההמונים].
ההתבוננות במציאות זו צפויה למגר את היהירות, למרות שלתלמיד חכם יש את הוודאות הזו שהוא לא חטא או דמיין שהוא לא יעשה שום חטא, זה גם יסיר את חושך היהירות מלבו. סוג זה של התלבטויות, תובנות והרהורים עזר להסיר את היהירות מהנביאים. הייתה להם הוודאות הזו שאדם המתחרה באלוהים בתכונה זו של כבוד, הוד והוד אלוהיים, מוריד (מוריד) על ידי אלוהים. מצוות אלוהים היא להתייחס לעצמיות הנמוכה שלך כנחותה וחסרת חשיבות, כדי שדרגתך ליד אלוהים תתרומם.

הסיבה השביעית להתנשאות - יראת שמים: ההתנשאות על מעשי הציות והפולחן הא-לוהיים היא צרה עצומה (*פתנה*), ושיטת הריפוי היא לחייב את האדם לנהוג בענווה כלפי כל הנבראים, ולדעת שאין להתנשא על אדם בעל ידע, לא משנה כמה הוא פועל על פי ידיעתו. הקוראן אומר:

قُلْ هَلْ يَسْتَوِي ٱلَّذِينَ يَعْلَمُونَ وَٱلَّذِينَ لَا يَعْلَمُونَ

"אמור (הו מוחמד)! האם אלה שיודעים (יש להם ידע) ואלה שאינם יודעים (אלה שהם בורים) יכולים [לעולם] להיות שווים?" (קוראן, פרק 39, פסוק 9)

מלבד פסוק זה, ישנם פסוקים ומסורות נבואיות רבות המעידים על מעלת הידיעה. אם אדם עובד אלוהים אומר שפסוקים אלו נתגלו על תלמיד חכם הפועל על פי ידיעתו [שהוא ישר ונקי מכל פגם, חסרונות וצביעות] ולא על תלמיד חכם העושה חטאים. התשובה לכך היא שלא התייחסת לפסוק זה [מהקוראן]:

إِنَّ ٱلْحَسَنَٰتِ يُذْهِبْنَ ٱلسَّيِّـَٔاتِ

"אכן, מעשים טובים של צדק מוחקים מעשים רעים [מכיוון שהדרך האלוהית למגר את העוולות, הרעות, העבירות והחטאים של האדם היא למחוק אותם על ידי הפיכת חייו של האדם. זה קורה על ידי אמונה באלוהים ופעולה על פי ההשלכות של אמונה זו על ידי עשיית מאמצים טובים, צודקים, אציליים, כנים, מועילים ומועילים המסייעים לאחרים בכל רמה אפשרית]". (קוראן, פרק 11, פסוק 114)

כשם שייתכן שתלמיד חכם ייתן דין וחשבון על ידיעתו, כך גם ייתכן שהידיעה תהפוך לאמצעי ישועה לתלמיד חכם ולכפרה על חטאיו. מכיוון שמתפלל אינו יודע על היחס שיש להעניק למלומד, האם תהיה אחריות או שמישהו יזכה לישועה, לכן אין זה תקף שמתפלל ישפיל מלומד. במקום זאת, יש לשמור על ענווה כלפי מלומד [מתוך כבוד לידע שיש למלומד]. ניתן לומר כאן שבדרך זו ניתנת הזדמנות לבעלי הידע (מלומד [דתי] או תיאולוג סכולסטי) להישאר עליונים על המאמינים ולהתנשא [על בסיס זה] מכיוון שהידע נעלה על הפולחן. בדיוק כפי שמתפללים לא צריכים להיות יהירים כלפי מלומדים, כך גם מלומדים צריכים להימנע מיהירות ושניהם צריכים לחשוש לגבי העצמי הנמוך שלהם (*נאפס*). בני האדם מונו [באופן אלוהי] כמשגיחים על העצמי הנמוך שלהם ואחראים להכשרתו הנכונה. לכן, מתאים לכל אדם לחשוש מהעצמי הנמוך שלו ובעניינים הנוגעים לאחרים, התקווה והמחשבות החיוביות צריכות להיות דומיננטיות. לפעמים קורה שהאדם עובד רק באיברי הגוף החיצוניים, אך חטאים נסתרים

מסוימים נולדים בלב, שבגללם הוא הופך להיות ראוי לגמול אלוקי. [לפעמים] האדם לכאורה מעורב ברוע, אך בליבו של האדם יש מנורות דולקות של אהבת אלוהים, כנותו, יראתו וכבודו. אלוהים ממיר את מצב הלב [כך] לכפרה על חטאיו. התוצאות יתבררו ביום הדין, כאשר אנשים רבים ומרושעים בגלוי יהיו טובים בהרבה ממצבם של מאמינים [אדוקים] רבים. זה אפשרי, ובעניינים אלה, אדם צריך לחשוב על אפשרויות רחוקות כעל אפשרויות קרובות ומצב זה יתפתח כאשר אתה חושש לעצמי הנמוך [שלך].

אינטליגנציה דורשת ממך לא לשים לב למה שאפשרי עבור אחרים, אבל עליך לדון בעניינים הנוגעים לעצמך שהם גורמים לדאגה. הסיבה לכך היא שכל אדם עומד בפני עונש על חטאיו, יתר על כן, אין פחיתות בגמול האלוקי שלו בגלל העונש האלוקי של מישהו אחר. אם תאמצו את השיטה הזו, לעולם לא תחשיבו את עצמכם עליונים או טובים יותר מאף אחד אחר. ישנם שני סוגים של אנשים - חלקם טובים ממך וחלקם גרועים ממך [במצוינות ובתכונות הפנימיות]. אתה צריך להיות ענווה כלפי שתי קבוצות האנשים האלה. אם מישהו טוב ממך [בתכונות אופי פנימיות, תכונות אישיות, טוב, צדק ורוחניות] אז אתה צריך לשמוח לפגוש אדם כזה ולקבל את הרצון הזה שאלוהים גורם לך להיות כזה. אם מישהו גרוע יותר, אז אתה צריך לחשוב שאולי האדם הזה יכול לזכות בישועה ואילו אתה לא - אולי הוא עושה משהו טוב בישותו הפנימית שיכול להיות טוב לאדם או שיש לו הרגל טוב שבגללו אלוהים יכול לרחם עליו ולקבל את התשובה שלו ולהעניק לו סוף טוב במעשים יפים [לקראת סוף חייו]. מעשיי הצדיקים יכולים להיות רק חיצוניים [ללא מעלות פנימיות בשל חוסר כנות כלפי אלוהים] שאינם טובים עבורי, במקום זאת קיימת סכנה של נזק האורב במעשי הפולחן הללו [כגון התפארות או השגת יתרונות ארציים עם דתיותי החיצונית והעמדת הפנים] שעלולים לבטל כל גמול (גמול אלוהי במונחים של סליחה אלוהית, קבלה וקרבה) של פולחן זה. רק לאחר התמודדות כזו עם קבוצות שונות של אנשים, השכל ישתכלל והאדם יהיה ראוי לתפקיד מנהיגותי [מוסרי]. אף על פי כן, מי שמצפוני לגבי האפשרות להיות אובד עצות, כפי שכותב הגורל (אלוהים) אולי כתב אומללות בגורלו, לעולם לא צריך להיות יהיר - עדיף שהפחד ישלוט באחד כזה וכתוצאה מכך יחשוב על כל האחרים כטובים יותר מאחד.

גינוי היהירות העצמית ונזקיה

רוע היהירות העצמית [או הצדקנות] מוכח בספר ה' ובסיפורי הנבואה כדברי ה':

وَهُمْ يَحْسَبُونَ أَنَّهُمْ يُحْسِنُونَ صُنْعًا

"והם נשארו באותה מחשבה (אשליה) שהם עשו דברים טובים [ושום דבר רע לא יכול להיעשות על ידם]". (קוראן, פרק 18, פסוק 104)

נאמר בפסוק זה שלאדם יש מחשבות טובות וצדקנות על מעשיו - בזמנים שבהם הוא טועה ובזמנים שאינו טועה. בסיפור נבואי אחד, הנביא מוחמד (עליו השלום) אמר:

ثَلَاثٌ مُهْلِكَاتٌ شُحٌّ مُطَاعٌ وَهَوًى مُتَّبَعٌ وَإِعْجَابُ الْمَرْءِ بِنَفْسِهِ

"שלושה דברים הם הרסניים - קמצנות שאדם דבק בה, תשוקות שפלות מהעצמי הנמוך שהוא חסיד שלו, ואדם המחשיב את עצמו כגדול [במצב של יהירות עצמית]".

עבדאללה בן מסעוד (שאלוהים ישמח ממנו) אמר: "ההרס הוא בשני דברים: ייאוש וצדקנות". הוא שילב את שני הדברים הללו מכיוון *שסעדה* (אושר נצחי והצלחה אינסופית) אינה מושגת ללא מאמצים, חיפוש ומאמצים. אדם מיואש לא עושה מאמצים ולא מאבקים. לאדם צדקני יש את האמונה הזו שהוא השיג את המטרות הרצויות שלו ואפילו לא עושה מאמצים בגלל האמונה הזו. דבר שכבר קיים [או מאמינים שהוא קיים] אינו מבוקש וגם הבלתי אפשרי אינו מבוקש. אדם צדקני חושב שהוא השיג אושר נצחי והצלחה אינסופית ואדם מיואש חושב שאי אפשר לחפש אותו. האמירה האלוהית היא:

فَلَا تُزَكُّوٓا۟ أَنفُسَكُمْ

"אל תייחסו לעצמכם טוהר, קדושה ואדיקות". (קוראן, פרק 53, פסוק 32)

מישהו שאל את עאישה (שאלוהים ישמח ממנה), "מתי אדם נעשה רע?" היא ענתה, "כשחושבים 'אני טוב'". יש לדעת שנזקי הצדקנות הם רבים מספור. בין היתר, היא מייצרת יהירות ונזקים רבים נובעים מיהירות. הנזקים האלה הם עם העם. יש יותר נזקים של צדקנות בעניינים הקשורים לאלוהים. למשל, אם אדם מתמכר לצדקנות, הוא שוכח את החטאים ואינו שם לב אליהם. אדם שוכח לגמרי כמה חטאים, ואם חלק מהם עולים בזיכרונו, הוא לא עושה דבר כדי למגר אותם במחשבה, "אני [רק] עושה מעשים טובים. ה'חטאי' שלי אינם חטאים. אם הם קיימים, הם כל כך חסרי חשיבות שהם לא דורשים שום תיקון או כפרה". במקום זאת, אדם חושב שאלוהים סלח לו על חטאיו הגדולים והקטנים. האדם מעריך מאוד את עבודתו ואת מעשי הצדק שלו, מביע גאווה ויהירות עליהם, אלא הוא חושב עליהם כמי שעושה חסד עם אלוהים ושוכח שהוא היה מסוגל לעשות מעשים טובים בזכות נדיבותו וחסדיו של אלוהים. כאשר אדם מבטא צדקנות על מעשיו, הוא עוצם את העיניים מפני נזקיו, מה שמהווה אינדיקציה לכך שכל מאמציו ירדו לטמיון. אם המעשים החיצוניים אינם מטוהרים ונקיים מכל זיהום, הרווח שלהם הוא מועט מאוד. רק מי שיש לו יראת אלוהים השולטת, מגלה על נזקי הצדקנות. אדם הסובל מצדקנות גאה בעצמיותו הנמוכה (*נפס*) ויש לו גאווה כלפי ה', וחושב שהוא בטוח ומוגן מעונש ה' כפי שיש לו מעמד בפני אלוהים, יש לו גדולה, אלא יש לו חסד עם אלוהים וזכות שהקב"ה מתייחס למעשיו ומעניק לו את גמולם. מה שמכונה חסדיו של האדם על אלוהים הם למעשה ברכותיו ומתנותיו של אלוהים לאלוהים. הצדקנות מחייבת את האדם לשבח ולייחס לעצמו טוהר פנימי.

כאשר יש לאדם צדקנות והאדרה עצמית על דעותיו, מעשיו ותבונתו, הוא אינו מועיל לאדם אחר ואינו מתייעץ עם איש, אלא מתעקש על דעותיו ורואה בכך עלבון [לעצמו] לשאול אדם בעל ידע. לפעמים, אדם מרגיש מאושר מכך שיש לו צדקנות על רעיונות שגויים במוח רק בגלל שאלה התרחשו בלבו ולא בליבו של מישהו אחר, ואז הוא מתעקש על הרעיונות הנכונים או השגויים שלו מבלי להקשיב לעצתו של

אף תוכח או לקבל שום דרשה של דרש. במקום זאת, אדם מסתכל על אחרים כאילו הם בורים ומתעקש על הטעויות שלו. אם הובעה דעה שגויה בעניינים ארציים, אז האדם נשלל ממטרתו ואם זה קורה בעניינים הקשורים לאמונות, הוא ניזוק לנצח. אם אדם לא בטח בדעותיו [המופרכות] וקיבל הארה מאור הקוראן, ביקש עזרה מחכמי דת, התמיד בלימוד ידע ואיסוף חוכמה, המשיך בפעולה של חיפוש תשובות לשאלות הקשורות לעניינים משפטיים (*מסאיל* או תיאולוגיה סכולסטית) מאנשים בעלי ידע וחכמה. אז בוודאי היה מגיע לאמת. הנזק הגדול ביותר של הצדקנות העצמית הוא שהאדם מתמכר להשערות (הנחה או אשליה) של הצלחה, ולכן מתעצל בעשיית מאמצים ומאמצים, וחושב שאינו זקוק לכל פעולה [בדרך הרוחנית], אף על פי שאינו מתעלם מהמעשים [הצדיקים], והחורבן הוודאי הוא גורלו. אנו מבקשים את היופי של מתת היכולת האלוהית (*חוסן אל-תאופיק*) מאלוהים לציות [לו].

הסיבות לצדקנות העצמית וריפוין

ויש לדעת, שגם הגורמים ליהירות הם הגורמים לצדקנות. הסיבות ליהירות הוסברו בעבר. לפעמים, צדקנות נוצרת מסיבות שאינן גורמות ליהירות, כגון צדקנות בדעותיו השגויות של האדם שנראות לו טובות בשל בורותו שלו. ישנן שמונה סיבות לצדקנות והערצה עצמית:

סיבה ראשונה: יש צדקנות והערצה עצמית על פני תכונות ותכונות פיזיות כמו יופי הגוף (ההרכב הפיזי), המראה, הבריאות, הכוח, איזון האיברים, יופי הפנים, יופי הקול וכו', וכתוצאה מכך האדם שוכח שהיופי הגופני הוא ברכת ה' שעתידה להתדרדר ולהיעלם. התרופה היא כמו שכתבנו בפרק על היהירות, שהאדם המתנשא על יופיו צריך לדמיין את הזוהמה של תחילתו וסופו, וצריך לחשוב שכמה מהיפים והיפים ישנו בארץ (נקברו בקבריהם לאחר מותם) ופניהם דמויי הפרחים הפכו לערימת זוהמה בתוך קבריהם.

סיבה שנייה: האם יש לאדם צדקנות והערצה עצמית על כוחו וגבורתו, מה שמעורר בו את הרצון לתקוף [תחילה] במלחמה ולהעמיד את עצמו בחורבן, להיות הראשון להרוג את האויב [בקרב]. וכבר הוזכר התרופה שלה, שהאדם צריך להתחשב, שיום של קדחת יכול להוציא את כל מחשבות ההוד שבאחד, ולפזר את כל הכח שגורם לו להסתובב בגאווה. אם יש לאדם צדקנות והערצה עצמית על כוחו ועוצמתו, ייתכן שהקב"ה מטיל אסון על אדם [או קבוצה שלמה של אנשים או אומה] ולוקח את הכוח והעוצמה הללו [שהזינו את יהירותם].

סיבה שלישית: האם יש לאדם צדקנות והערצה עצמית על האינטליגנציה, החוכמה, התובנות וראיית הנולד שלו ולחשוב שהוא מכיר היטב את הדקויות והחוכמה הפנימית שמאחורי עניינים ארציים ודתיים.

אדם כזה הוא בעל דעה עצמית (מאוהב בדעותיו שלו) ואינו מתייעץ עם אף אחד, במקום זאת, הוא חושב על כל האנשים כעל בורים מוחלטים שאינם מסכימים איתו. לאדם כזה אין הרבה קשר לאנשי דעת ותובנות, אלא הוא אפילו לא מקשיב בתשומת לב לאנשים כדי להוכיח ש"אני שלם בדעותיי ובשכלי, ואינני זקוק להדרכת איש, אלא כל אנשי הדעת נחותים ממני והם שפלים ונבזים ממני". התרופה לכך [יהירות, צדקנות והערצה עצמית] היא להודות לה' על שהעניק לאדם שכל והבנה. אדם צריך גם לחשוב שאם אדם סובל ממחלת נפש, האם הוא יוכל לטעון שהוא אדם אינטליגנטי ובעל תפיסה? ייתכן שאדם נדבק במחלה שגורמת לו להתעלם מכל תודעה ומודעות, ו[כתוצאה מכך] הוא מסתובב ברחובות [בילדותיות], וילדים קטנים יסתכלו על מעשיו ויחשבו עליהם כמשעשעים ויצחקו עליהם. ייתכן שעל ידי הערצה עצמית ויהירות על השכל ולא להודות למעניק השכל (אלוהים), השכל נלקח ממנו. מאמין צריך לחשוב על הידע והאינטלקט שלו כמעטים, למרות שהוא בעל תפיסה, אינטליגנטי ומשכיל, ויש לו מעגל רחב של מידע. עובדה נוספת היא שאדם נשאר בור למרות שיש לו שפע של ידע ומידע נרחב ושהמידע האחר [שהוא יודע] הוא משהו שאחרים יודעים. כאשר זהו מצב הידע של האדם בהשוואה לבני אדם אחרים, מה יהיה מצב הידע שלו בהשוואה לאלוהים שהידע שלו הוא רחב בהרבה מהאוקיינוסים הבלתי נתפסים. והחשיבות את השכל של האדם כחסר [ואת הידע שלו כמועט מאוד], היא עצם החכמה.
להיראות

על הטיפשים שאינם מחשיבים אף אחד אחר אינטליגנטי יותר מהם, למרות שאחרים צוחקים על טיפשותם. אל תרחיבו את רשימת האנשים הטיפשים על ידי תרגול צדקנות והערצה עצמית בעצמכם. אדם חסר שכל, שאינו מודע לחסרונו בשכלו, ומתוך טיפשותו, חושב שהוא שכל. עדיף להעריך את האינטלקט באופן אובייקטיבי, ולא לסמוך על דעתו של מישהו אחר, במיוחד על חבריו שמציירים תמונה ורודה וגורמים לעלייה בצדקנות ובהערצה העצמית על ידי שבחים כוזבים.

סיבה רביעית: האם יש לאדם צדקנות והערצה עצמית על השושלת שלו כמו כמה אנשים משושלת האשמי (בנו האשם הוא השבט שאליו השתייך הנביא מוחמד [עליו השלום]). רבים מהם מחזיקים במחשבה ההזויה הזו שגדולת השושלת שלהם היא ערובה לישועתם, והם יסלחו להם בגלל אבותיהם [שהיו מופת של אדיקות ומצוינות מוסרית]. יש אנשים משושלת אצולה שחושבים שכל בני האדם הם משרתיהם ועבדיהם. התרופה לכך היא לחשוב ש"התנגדתי לאבותיי [בכך שיצאתי נגד הדוגמה שלהם (דפוס ההתנהגות)] ומתוך טיפשות התחלתי לחשוב שהפכתי שווה להם, למרות שזו טעות שלי. אני יכול להיות כמוהם אם אני הולך בעקבותיהם, אבל אני לא הולך בעקבותיהם". האם הם נהגו בצדקנות? היכן הייתה להם צדקנות? במקום זאת, הם היו התגלמות של ענווה מוחלטת. יראת אלוהים הייתה טבועה בעורקיהם ובסיבים של ישותם. הם החשיבו את הדברים הנמוכים ביותר כנעלים עליהם. העצמיות שלהם (*הנפש*) הייתה שפלה ושפל בעיני עצמם למרות שהיו גבוהים יותר, לא בגלל ייחוסם אלא בגלל ידיעתם, צייתנותם האלוקית, ענוותנותם ועוד מידות יפות כמותם. כדי להידמות להם, הכרחי ללכת אחריהם ולאמץ את הרגליהם הטובים. אלוהים אומר את הדברים הבאים על שושלת היוחסין האנושית:

يَـٰٓأَيُّهَا ٱلنَّاسُ إِنَّا خَلَقْنَـٰكُم مِّن ذَكَرٍ وَأُنثَىٰ

"הו אנשים! בראנו את כולכם מאיש אחד ואישה אחת (כלומר, מאדם וחוה [עליו השלום והברכות של

אלוהים על שניהם], ומכאן שלישות האנושות, מראשית הזמן ועד סופה, יש את אותה שושלת)."
(קוראן, פרק 49, פסוק 13)

זה אומר שאין הבדל ביניכם מבחינת השושלות שלכם (גזע, מוצא אתני, צבע, אילן יוחסין, שבטים, קהילות ואומות) [מכיוון שכולכם שווים בעיני אלוהים ולאף אחד אין עליונות על אף אחד על בסיס גזע, צבע, אזור, תרבות, לאום ותכונות אחרות כאלה]. כל אחד ואחת מכם נולד מגבר אחד ואישה אחת. לאחר [פסוק] זה, אלוהים מסביר את התועלת (החוכמה) של השושלת:

وَجَعَلْنَٰكُمْ شُعُوبًا وَقَبَآئِلَ لِتَعَارَفُوٓا۟ ۚ

"והוא ברא אתכם לעמים ושבטים שונים כדי שתכירו ותכירו זה את זה". (קוראן, פרק 49, פסוק 13)

[החוכמה האלוהית מאחורי הבדלים גזעיים, אתניים, צבעוניים, אזוריים, שבטיים ולאומיים היא להכיר, להעריך, לכבד ולאהוב אחד את השני ולקיים מערכת יחסים לבבית והרמונית אחד עם השני המבוססת על צדק ושוויון]. לאחר מכן, הקב"ה אומר שההבחנה והכבוד מבוססים על יראת חסידות, יראת ה' ויראת ה' (*תקווה*) ולא על ייחוס:

إِنَّ أَكْرَمَكُمْ عِندَ ٱللَّهِ أَتْقَىٰكُمْ ۚ

"בעיני אלוהים, מי שיש לו כבוד גדול יותר מביניכם הוא זה שיש לו יראה, יראת כבוד ויראת אלוהים גדולה יותר [ואלוהים הוא השופט של זה, אתם לא]". (קוראן, פרק 49, פסוק 13)

סיבה חמישית: האם יש לאדם צדקנות והערצה עצמית בכך שהוא מייחס את עצמו לעוזרים ולתומכים של שליטים אכזריים (אנשי סמכות וכוח) ואינו מייחס חשיבות כלשהי לזיקתו [במונחים של קשר דם או קשר רוחני] לאנשי אמונה וידע [רוחני]. התרופה לכך היא להעיף מבט בפעילותם המשפילה של שליטים אכזריים ושותפיהם ולראות כיצד הם מפעילים דיכוי על משרתי אלוהים, ולראות באיזו בושה הם זורעים מהומה בדרך לאלוהים (*ד׳ין*). בני האדם האלה נתונים לחרון אפו של אלוהים. אם מישהו יכול היה לראות את פניהם בגיהינום הטעונים בזוהמה וגלי צחנה היוצאים מהם, הוא יפתח כל כך הרבה תיעוב וסלידה שהם אפילו לא יזכירו את שמם, במקום זאת, יפטור את עצמו מכל קשר אליהם ויוקיע את מי שקשור אליהם. אם יתגלה להם, כמה השפלה סובלים האנשים האכזריים הללו ביום הדין, מלאכים מושכים בשערותיהם, כדי לגרור אותם לגיהינום על פניהם, אדם יעדיף לייחס את עצמו לכלבים וחזירים אך לא ירצה שמישהו ייחס לאותם בני אדם שיש להם ישויות פנימיות מרושעות וערמומיות. זכותם של צאצאיהם של אנשים אכזריים, אם אלוהים מגן עליהם מפני דיכוי, היא להודות לאלוהים על ביטחון דרכם לאלוהים (*ד׳ין*) ולהתחנן לאלוהים שיסלח לאבותיהם בתנאי שהם היו מאמינים.

סיבה שישית: האם אדם מבטא צדקנות והערצה עצמית על שפע הצאצאים, המשרתים, קרובי המשפחה, החברים, העוזרים והחסידים כפי שנהגו לעשות הכופרים במכה. התרופה שלה זהה לזו שהוזכרה ביחס ליהירות שאדם צריך להתחשב בחולשה של עצמו ושל אותם אנשים ששפעם גורם לו להתגאות. יתר על כן, יש לחשוב שכל אדם הוא אדם נזקק וחסר חשיבות, שאינו בעל רווח והפסד. נוסף על כך, מה התועלת בביטוי צדקנות והערצה עצמית כלפי האנשים הללו שייפרדו [מאחד] עם המוות? אדם אחד ילך לקברו לבדו. לא יהיה שום חבר או שותף לצער. לא יהיה אדם מוכר אוהד, לא אב, לא צאצאים, בני עמו יניחו אחד בקבר במו ידיהם וימסרו אותו לחרקים, נחשים ועקרבים. זה יהיה הזמן שבו האדם יזדקק לכולם, אך הם לא יועילו. כמו כן, הם יפנו את עיניהם ביום הדין, אלא יברחו. הנוף של אותו יום צויר על ידי הקוראן כדלקמן:

يَوْمَ يَفِرُّ ٱلْمَرْءُ مِنْ أَخِيهِ ﴿٣٤﴾
وَأُمِّهِۦ وَأَبِيهِ ﴿٣٥﴾ وَصَٰحِبَتِهِۦ وَبَنِيهِ ﴿٣٦﴾

"ביום ההוא יברח אדם מאחיו, אמו, אביו, בן זוגו וצאצאיו". (קוראן, פרק 80, פסוקים 34-36)

מה התועלת בהבעת גאווה או שמחה על נוכחותם של אנשים שאינם מועילים כאשר הם זקוקים להם מאוד ויימנעו מכך? בקבר, ביום הדין, ועל גשר *סיראט* (גשר צר מעל הגיהינום שבקצהו השני גן עדן, שהוא דק משיער וחד מחרב וכל אדם יצטרך לעבור את הגשר הזה ביום הדין כפי שמוסבר על ידי תורת הנביאים), האדם לא ירוויח אלא ממעשיו [הצדיקים] ומהחסד האלוקי. מי שאין לו שליטה על הרווח וההפסד שלו, ואין לו שליטה על חייו ומותו, איזו תועלת הוא יכול להעניק למישהו אחר?

סיבה שביעית: האם אדם מבטא צדקנות והערצה עצמית על עושרו ורכושו החומרי. התרופה שלה היא להעיף מבט על נזקי העושר והרכוש החומרי ועל מעלתם של העניים והעדיפות שלהם בכניסה לגן העדן. ועוד, שהאדם צריך לראות, שהעושר הוא דבר שבא והולך, אין לו קביעות. כמו כן, עושר אינו מאפיין ייחודי למאמינים, שכן ללא-מאמינים רבים יש יותר עושר. אבו ד'אר (עליו השלום) מספר שנכנס למסגד בחברת הנביא מוחמד (עליו השלום) ואמר לו: "הו אבו ד'אר! תרים את ראשך!" כשעשה זאת, הוא ראה גבר לבוש היטב. כעבור זמן מה הרים שוב את ראשו ועיניו נפלו על אדם שבגדיו היו ישנים מאוד. הנביא מוחמד (עליו השלום) אמר:

هٰذَا عِنْدَ اللهِ خَيْرٌ مِنْ قِرَابِ الأَرْضِ

"האדם הזה, בעיני אלוהים, טוב מכל הארץ". (מסופר על ידי *אוסף* חדית' *אבן חיבאן פי סחיחה* על סמכותו של אבו ד'אר [שאלוהים ישמח ממנו])

מסורת זו וכל המסורות הדומות האחרות שהוזכרו בספרים הקודמים (פרקים) על התנזרות מהארציות, פגעי הארציות ופגעי העושר, מספקות עדות ברורה למעמד הנמוך יותר של העשירים ולכבוד העניים.

בהתחשב במסורות הללו, לא ניתן אפילו לדמיין ממוסלמי [או כל אדם אחר לצורך העניין] צדקנות והערצה עצמית לעושר שלו. במקום זאת, אם למאמין יש עושר, הוא צריך לחשוש שמא לא יוכל למלא את הזכויות והחובות של העושר. מי שיש לו סוג כזה של צדקנות והערצה עצמית, עושרו אינו אלא השפלה לעצמו.

סיבה שמינית: האם אדם מבטא צדקנות והערצה עצמית על דעותיו השגויות. אלוהים אומר:

يَحْسَبُونَ أَنَّهُمْ يُحْسِنُونَ صُنْعًا

"האנשים האלה נמצאים במחשבה הזו (השערה שגויה) שהם עשו דברים טובים [למרות שהם לא]". (קוראן, פרק 18, פסוק 104)

הנביא מוחמד (עליו השלום) אמר על הצדקנות וההערצה העצמית לדעותיו: "לקראת סוף [הזמן] עבור האומה הזו (השלב האחרון של העולם לפני יום הדין), הנטייה של אנשים להיות צדקנים והערצה עצמית לדעותיהם [לא משנה עד כמה הן שגויות] תהפוך לדומיננטית. אומות קודמות נהרסו בגלל הנטייה הזו שהן התערבבו בקבוצות [עדתיות], כל אומה (*אומה*) התפצלה להרבה כתות, כל כת נהגה לחשוב שאמונותיה נכונות". (מסורת זו רומזת למסורת ב *אוספי* חדית'*אבו דאוד ותרמידי* בסמכותו של אבו ת'אלבה [שאלוהים ישמח ממנו])

כל החדשנים בענייני הדת (*בדעה*) וההטעיה (*דלאלה*) מתעקשים על [שני הדברים] הללו משום שיש להם צדקנות והערצה עצמית לדעותיהם [ויהירות זו הובילה למחלוקות עדתיות]. משמעות הצדקנות וההערצה העצמית (*'עוג'וב*) על חידוש בענייני דת (*בדעה*) היא שהאדם מחשיב את הפעולה הזו כטובה יותר, שנוצרה על ידי רצונו [מהעצמי הנמוך יותר] ובמחשבתו הוא חושב שהיא נכונה. התרופה לסוג זה של צדקנות היא קשה מאוד מכיוון שאדם בעל דעות שגויות אינו יכול להכיר את טעויותיו ולא ניתן לרפא מחלה זו שאינו מכיר. בורות היא מחלה שלא הובנה. עם זאת, גנוסטיקן (יודע אלוהים) יכול להודיע לבור על טעותו ויכול להפוך למקור להסרת המחלה הזו, אבל אם אותו בור גאה בבורותו של האדם, אז מה יכול הגנוסטיקן הזה לעשות? מי שאפילו לא שם לב לגנוסטיק, שאפשר להקשיב לדיבור שלו ולהקרין באמצעותו את מחלתו, הולך בכיוון ההפוך ומאשים את הגנוסטי. אלוהים הטיל אסון על אדם [שאדם גאה בדעותיו השגויות ו]זה הרסני, אבל הוא שמח לחשוב על זה כעל ברכה. ברור כי ריפוי למחלה כזו אינו אפשרי אפילו. כיצד אדם יכול לתעב משהו שהוא מחשיב כמקור להבחנה עבור עצמו? התרופה הגבוהה שלה היא תמיד להתייחס לדעותיו של אדם כמפוקפקות, במילים אחרות, לחשוב שדעתו של אדם יכולה להיות שגויה ולא להיות תלויה באמיתות דעותיו.

מי שאינו יכול להקדיש כל רגע מחייו לחינוך ולחינוך, אינו צריך להסתבך בשאלות דתיות (*מסע איל* או עמדות הלכתיות בענייני הלכה שונים). אדם צריך רק להאמין באחדות האל ושאין לו שותף, אין כמוהו, מוחמד (עליו השלום) הוא באמת נביאו ומה שהוא הביא [מבחינת ההדרכה האלוקית לכל האנושות] הוא

אמת. יתר על כן, יש לנהוג בדרכם של קודמים אדוקים [שהם יורשי הנביאים], לקבל את מצוות הקוראן ואת הדרך הנבואית ללא ויכוחים וויכוחים, וללא שאלות, לאמץ יראת אדוקות, יראת אלוהים ויראת אלוהים [לחדול מכל דבר שמזיק או מזיק לעצמו ולאחרים], להתרחק מחטאים. ולהתמכר למעשים טובים [לטובת עצמך ושל אחרים]. אם אדם מתמכר לוויכוחים דתיים למרות חוסר הידע [התפיסתי העמוק] שלו ואינו מגן על עצמו מפני דעות קדומות של אמונות וזיהום של חידושים (*בדעה* או דברים חדשים בעניינים דתיים המפרים את העקרונות המקובלים) והטעיה (*דלאלה*), הוא ייהרס (מבחינה רוחנית שיש לכך השלכות עמוקות גם על קיומו החומרי) באופן בלתי מורגש. אחריותם של אנשים המוקדשים כולה לידע אינה פחותה. ראשית, עליהם להכיר טיעונים ותנאים. השלב של רכישת ההיכרות הזו הוא כל כך מפורט שלפעמים ידיעת האמת הופכת לקשה [מכיוון שיש דקויות בנתיב האמת שלוקח חיים שלמים של מאמצים עיקשים להבין]. רק אותם אנשים מגיעים לחופי האוקיינוס הבלתי נתפס הזה, המושרשים היטב בידע ושיש להם את אור הארת הידע האלוקית [המאירה את נשמתם הפנימית ומסירה את כל החושך שבתוכם]. יש מעט מאוד אנשים כאלה. רוב האנשים אימצו את המראה החיצוני של מלומדים, אך בהווייתם הפנימית, הבורות שולטת בעליון.

גינוי הגאווה וחוסר תשומת הלב

ערנות וערנות [כנגד כל פלישת הרוע לנפשון] היא סיבה לאושר נצחי ולהצלחה אינסופית לאדם, ולהיות שקוע בגאווה ובחוסר תשומת לב (הזנחה והתעלמות מהתכלית האמיתית של החיים ולפלישות הרוע שבסופו של דבר מטביעות את הישות הפנימית בחושך מוחלט) היא סיבה לצער ולקללה נצחיים. לעבד ה' (האדם) אין ברכה גדולה יותר מהאמונה והגנוסיס (*מעריפא* או קרבה ואינטימיות עם הקב"ה), והאמצעי להשגת ברכה זו הוא הרחבת הלב (*שארח צדר*) [המתרחשת על ידי הארה פנימית שבתורה היא תוצאה של מאבק רוחני לזיכוך ההוויה הפנימית]. לעומת זאת, אין דבר גרוע יותר מחוסר אמונה ועבירה (חטא או חריגה מגבולות האל) והרוע הזה הופך רק לגורלם של אותם בני אדם השקועים בערפל הבורות ובחשכת הלב. הדוגמא של הלבבות של אנשים בעלי תובנה (הארה פנימית) היא כמו:

۞ ٱللَّهُ نُورُ ٱلسَّمَٰوَٰتِ وَٱلْأَرْضِ ۚ مَثَلُ نُورِهِۦ كَمِشْكَوٰةٍ فِيهَا مِصْبَاحٌ ۖ
ٱلْمِصْبَاحُ فِى زُجَاجَةٍ ۖ ٱلزُّجَاجَةُ كَأَنَّهَا كَوْكَبٌ دُرِّىٌّ يُوقَدُ مِن شَجَرَةٍ مُّبَٰرَكَةٍ
زَيْتُونَةٍ لَّا شَرْقِيَّةٍ وَلَا غَرْبِيَّةٍ يَكَادُ زَيْتُهَا يُضِىٓءُ وَلَوْ لَمْ تَمْسَسْهُ نَارٌ ۚ نُّورٌ
عَلَىٰ نُورٍ ۗ يَهْدِى ٱللَّهُ لِنُورِهِۦ مَن يَشَآءُ ۚ وَيَضْرِبُ ٱللَّهُ ٱلْأَمْثَٰلَ لِلنَّاسِ ۗ وَٱللَّهُ بِكُلِّ
شَىْءٍ عَلِيمٌ ٣٥

"אלוהים הוא אור השמיים והארץ. דוגמת אורו דומה לגומחה שבתוכה מנורה, המנורה בתוך זכוכית, והזכוכית כאילו היא כוכב פנינה המואר מעץ זית מבורך, לא ממזרח ולא ממערב, ששמו כמעט זוהר גם אם לא נגעה בו אש. אור על גבי אור. אלוהים מנחה לאורו את מי שהוא רוצה. ואלוהים נותן דוגמאות לאנשים, ואלוהים יודע את הכל". (קוראן, פרק 24 [האור], פסוק 35)

מצב ליבם של אנשים חסרי תשומת לב מתבהר בפסוק זה:

أَوۡ كَظُلُمَٰتٖ فِي بَحۡرٖ لُّجِّيّٖ يَغۡشَىٰهُ مَوۡجٞ مِّن فَوۡقِهِۦ مَوۡجٞ مِّن فَوۡقِهِۦ سَحَابٞۚ
ظُلُمَٰتُۢ بَعۡضُهَا فَوۡقَ بَعۡضٍ إِذَآ أَخۡرَجَ يَدَهُۥ لَمۡ يَكَدۡ يَرَىٰهَاۗ وَمَن لَّمۡ يَجۡعَلِ ٱللَّهُ لَهُۥ
نُورٗا فَمَا لَهُۥ مِن نُّورٍ ٤٠

"או [הם] כחושך בתוך ים בלתי נתפס המכוסה גלים, שעליו גלים, ומעליהם ענני חושך, חלקם על אחרים. כאשר אדם מושיט את היד [בתוכה], הוא בקושי יכול לראות אותה. ומי שלא נתן לו הקב"ה אור - אין אור (הארה פנימית של הלב והנשמה) לאחד כזה". (קוראן, פרק 24 [האור], פסוק 40)

אנשים בעלי תבונה [וראיית הנולד שיש להם תפיסה פנימית עמוקה של כל העניינים בעין מיסטית] הם אלה שהקב"ה מדריך אותם, ופותח את דלתות ליבם למצב של כניעה לו. אנשי חוסר תשומת הלב (הזנחה והתעלמות מהתכלית האמיתית של החיים והאמיתות הנצחיות) הם אלה שאלוהים מתכוון להטעות [בשל החושך שבנשמתם שהם עצמם בחרו בכוונה להכיל, להוקיר ולטפח לרעתם] ולצמצם את ליבם לאמת ולהדרכה [לאור האלוהי]. הם אותם אנשים חסרי מזל שדלת התובנה אינה נפתחת בפניהם, במקום זאת הם מחשיבים את הרצונות שלהם מהעצמי הנמוך (*נאפס*) ואת ההרהורים והמחשבות השטניות כמדריכים ומנהיגים שלהם.

מדוע יש צורך בגינוי הגאווה וחוסר תשומת הלב? הסיבה לכך היא שגאווה וחוסר תשומת לב הם המקור לכל הצער והקללות הנצחיים ומקור כל ההרס. לכן, ההסבר על הדרכים המספקות הזדמנות לגאווה להיכנס פנימה ולפרט את המצבים שבהם יש הרבה גאווה, הוא הכרחי כדי שהמחפש [בדרך האמת המובילה לגנוסיס האלוהי] יוכל למצוא את הנתיבים הללו, כדי שהאדם יוכל למנוע מהעצמי הנמוך (*נאפס*) ללכת עליהם. נשפוך אור על חוסר תשומת הלב של כל קבוצה של אנשים. למרות שסוגים אלה הם רבים, נזכיר אותם כדוגמאות כדי שנוכל לקבל אזהרות על סוגים אחרים כמוהם. ישנן קבוצות רבות [של אנשים] שמתמכרות לגאווה ולחוסר תשומת לב. עם זאת, ארבע קבוצות מייצגות את כל הקבוצות. הם מלומדים, מתנזרים מהארציות, נוסעים רוחניים והאליטה (עשירה, חזקה ובעלת השפעה).

אפשר להימנע מטעויות ואשליות: אנשים אמיצים, עוברים כל קושי בדרך [הרוחנית] ואם יש לאדם כוונה נכונה, הוא מגלה את המכשולים הנסתרים של הדרך ומוצא אסטרטגיות להתגבר עליהם. אם בן אדם רוצה, הוא יכול להפיל ציפור שעפה בשמיים הפתוחים, למרות שהם מרוחקים קילומטרים זה מזה. באופן דומה, אם מישהו רוצה להוציא דגים ממעמקי הים אז הוא יכול לעשות את זה, הוא יכול לחפור את ההר כדי להוציא זהב, כסף ומתכות יקרות אחרות, הוא יכול לכלוא חיות פרא מהג'ונגל, הוא יכול להתגבר על אריות, פילים וחיות פראיות אחרות, הוא יכול לשלוט בנחשים ובפיתונים ויכול להוציא רעל מפיהם. אפשר לעשות משי מעלים של עץ התות, אפשר למצוא את מספר הכוכבים ואורכם ורוחבם באמצעות ידע מספרי כשעומדים על פני האדמה. האדם הוא מאגר של אסטרטגיות. אין קושי כזה שלא ניתן לפתור על ידי אסטרטגיה אנושית ואין בריאה בעולם שהאדם לא יכול לשעבד את האסטרטגיה ולהשתמש בה למטרותיו. בני האדם משתמשים בסוס לרכיבה, בכלב לציד, בנץ לטרף ציפורים, ברשת לתפיסת דגים, וכמו כן יש אינספור אסטרטגיות כאלה בעולם הזה בכל רגע. כל האסטרטגיות הללו מופעלות כדי שניתן יהיה להגשים מטרות ויעדים. כאשר האדם משתמש בשיטות ואסטרטגיות מגוונות כדי [להשיג] מטרות ארציות, האם לא ניתן לעשות את אותו הדבר למען תיקון הלב [שהוא השליט הבלתי מעורער של הקיום האנושי]? זו רק אמונה טפלה אנושית, שום דבר אינו קשה או בלתי אפשרי, רק מצב הוא אומץ. אינספור אנשים הלכו לעולמם שהניחו את רגליהם בנתיב הקוצני של המאבק הרוחני ולא נסוגו לאחור. הם לא החשיבו את הרפורמה של הלב כבלתי אפשרית או בלתי נתפסת ולא הובסו על ידה. אלה הם אלה שכונו "קודמים אדוקים" (*סלף אל-סליחין*). ויש גם את חסידיהם ותלמידיהם שהלכו בעקבותיהם בלב אמיתי וגם הם נשארו מצליחים. גם כעת, מי שבנחישות איתנה, בכוונות מוצקות ובאומץ מוחלט יחצה את העמק הקוצני הזה מבלי להתייאש [מגודל המשימה], יצליח. מה שמצער הוא שכמות האסטרטגיות והתכנון שאנשים מפעילים עבור המשימות הארציות שלהם וכמות האומץ והנחישות שהם מפגינים לשם כך, הם אפילו לא משתמשים בחלק העשירי שלהם במשימות הקשורות לעולם הבא [הפגנת הרשלנות והאדישות שלהם לתכלית האמיתית של חייהם הארציים ולחיי הנצח הצפויים שלהם].

שלושה דברים נחוצים כדי להימנע מטעויות ואשליות: אם בני אדם רוצים להימנע מטעויות ואשליות, הם צריכים בהכרח להיות בעלי שלושה דברים: שכל, ידע וגנוסיס (*מעריפה* או תובנה עמוקה, בהירות ראייה, הסרת כל הספקות והערפול שבאים עם הקרבה והאינטימיות הא-לוהית). השכל מתייחס לאור המקורי ולטבע האנושי הטהור המולד [שאינו שקוע בעכירות ובבוץ, שנברא באופן אלוהי בצורתו המקורית כך], שבאמצעותו בני האדם תופסים את מציאות הדברים. אינטליגנציה וחדות קשורות גם לטבע האנושי וטיפשות ודחיסות קשורות גם הן לטבע המקורי. אדם צפוף לא יכול להישאר מוגן מפני אשליות. לפיכך, הכרחי שהאדם יהיה אינטליגנטי וחד מטבעו. אם אינדיבידואל אינו נמצא בטבע האינטליגנציה, השגתה תהיה בלתי אפשרית אלא כאשר האינטלקט המקורי קיים. במקרה כזה, ניתן להגביר ולחדד את האינטלקט עם הניסיון. ומזה ידוע, שיסוד כל האושר הנצחי וההצלחה האינסופית, הוא על השכל והשכל. הנביא מוחמד (עליו השלום) אמר:

تَبَارَكَ اللهُ الَّذِيْ قَسَّمَ الْعَقْلَ بَيْنَ عِبَادِهِ أَشْتَاتًا اِنَّ الرَّجُلَيْنِ يَسْتَوِيْ عَمَلُهُمَا وَبِرُّهُمَا وَصَوْمُهُمَا وَصَلَاتُهُمَا وَلٰكِنَّهُمَا يَتَفَاوَتَانِ فِي الْعَقْلِ كَالذَّرَّةِ فِيْ جَنْبِ أُحُدٍ وَمَا قَسَّمَ اللهُ لِخَلْقِهِ حَظًّا هُوَ أَفْضَلُ مِنَ الْعَقْلِ وَالْيَقِيْنِ

"אשרי ישות האלוהים שחילקה את השכל בין משרתיו בדרך מגוונת. שני אנשים שווים במעשיהם - מעשי החסידות שלהם, הצום והתפילות שלהם כולם שווים, אבל הם שונים מאוד בשכלם כמו חלקיק ליד הר אוהוד (כלומר, יש עולם של הבדל בשכלם כמו השוואת חלקיק להר ענק). אלוהים לא ברא ברכה גדולה יותר מהשכל והוודאות [באמיתות הנצחיות ובכל ענייני האמת]". (מסורת זו מסופרת על ידי טאווס ומדווחת על ידי האקים טירמידהי ב *נוודיר אל-אוסול*)

אינטליגנציה, הבנה, אינטלקט טבוע הם כולם ברכות גדולות של אלוהים. אם הברכה [הא-לוהית] הזו אינה ניתנת [לאדם] ובמקום זאת, אם הטיפשות והטיפשות מונחות בטבע הפנימי [של בני האדם], אז אין אפשרות להקל על כך. הדבר השני שיש להגן עליו מפני טעויות ואשליות הוא גנוסיס (*מעריפה*). גנוסיס מתייחס לידיעת ארבעה עניינים: ידיעת העצמי (*נפס*), ידיעת האל, ידיעת העולם (*דוניא*) וידיעת העולם הבא (*אחריה*) [כמבואר בחלק א' של ספר זה]. הכרת העצמי פירושה הודאה בעבדותו [לאלוהים] ובחוסר היכולת וחוסר האונים הטבועים בו [בתוכנית הכוללת של הדברים הנשלטים על ידי צו אלוקי]. ועוד, שהאדם צריך לדעת, ש"אני הולך בעולם הזה [אל היעד הסופי של חיי נצח בשכינה], והתאוות הללו [מהעצמי התחתון] אינן תואמות את הטמפרמנט שלי. מתאים לטמפרמנט שלי רק הגנוסיס של אלוהים והחזון האלוהי". אין אדם מכיר את המציאות הזו עד שהמשרת [כלומר, האדם] מפתח הבנה פנימית עמוקה של עצמו ושל אדונו. איך משיגים את הגנוסיס הזה? מבחינה זו, עליך להתייחס לנושאים שנדונו בפירוט בפרקים על "מסתרי הנשמה" (פרק 1) ו"הכרת תודה אלוהית" (פרק 12). בפרקים אלה רמזנו על העצמי הנמוך ותכונותיו המספקות הדרכה מספקת לעניין זה. שלב השלמות (*כמאל*) של הגנוסיס מגיע לאחר מכן. הוא קשור לידע של גילויים רוחניים (*עלם אל-מוקשאפה*) שאינו נושא הספר הזה (הידע האזוטרי של גילויים רוחניים מכוסה על ידי מאסטרים רוחניים גדולים אחרים כמו רומי ואבן אל-ערבי. ע'זאלי התמקד בעיקר ברוחניות מעשית שאנשים רגילים יכולים לעבוד עליה שמובילה לטיהור רוחני פנימי וטרנספורמציה. זה בתורו יכול להוביל לחשיפה רוחנית של אמיתות נצחיות בשל כנות החיפוש הפנימי של הנוסע הרוחני והנדיבות האלוהית שהיא הכרחית כדי להפוך אותה לאפשרית).

כדי לדעת את מציאות העולם והעולם הבא, יש לבקש עזרה מפרקים על "התנזרות מהארציות" (פרק י"ד) ו"התבוננות בתמותה" (פרק כ'), כדי שיהיה ידוע (נלמד) שאין לעולם דומה לעולם הבא. כאשר אדם משיג הבנה עמוקה יותר של כל ארבעת העניינים, הסיכויים להתגונן מפני אשליות וטעויות יהיו בהירים יותר. הגנוסיס האלוהי יעורר ויניע את האהבה האלוקית [בלב ובפנימיות הנפש], ידיעת העולם הבא תטה את האדם אליו (העולם הבא), וידיעת העולם (הארציות) תגרום לסלידה ממנו. אדם יראה במעשה זה את המעשה הגדול ביותר שדוחף את האדם לאלוהים ומועיל בעולם הבא. כאשר הכוונה הזו שולטת בלב, הכוונה תהיה נכונה בכל העניינים. בדאגה לכל צרכי האדם, אכילת מזון, התחפשות וכו', הכוונה תהיה לבקש מהם עזרה בחציית הנתיב הרוחני לעבר העולם הבא. כל האשליות יוסרו באמצעות בריאות הכוונה, מכיוון שאשליות וטעויות נולדות מכך שאדם מוצא משיכה במניעים נסתרים ובנטייה לעושר, תהילה וכבוד שמחלישה את הכוונה [והנחישות]. עד שאדם מעדיף את העולם הבא ומחליף את רצונותיו על פני אישור אלוקי, הוא יישאר שבוי באשליה זו.

איך לחצות את הדרך הרוחנית? האדם משיג את הידע וההבנה של העצמי הנמוך (*נאפס*) ושל בורא העצמי (אלוהים) באמצעות השכל שלו. הבנה זו מביאה לשליטת האהבה האלוקית על הלב, המולידה את הצורך בדבר שלישי, והוא לדעת לעבור את הדרך הרוחנית - מהן אותן פעולות הגורמות לאדם להתקרב או להתרחק ממנו? ועוד, מהם המכשולים בדרך העולם הבא, כמה הם השלבים המפרכים שהאדם צריך לעבור, מהי הדרך להסיר את המכשולים הללו, וכיצד להתגבר על השלבים הקשים הללו? על כל השאלות הללו נענו [ספר המופת של ע'זאלי] "*חיא אל-עולום א-דין*" או "החייאת הידע על הדרך אל האל". את תנאי עבודת ה' ניתן למצוא בפרקים העוסקים בעבודת אלוהים [הנמצאים בכרך הראשון או ברבע של הספר "החייאת דעת הדרך אל ה'" שאינם כלולים בקובץ זה] ויש לדבוק בהם, ללמוד את הנזקים שבאי עשיית אותם נכון [בכנות הלב כדי להגיע לקבלה ולקרבה א-לוהית] ולהימנע מהם.
בפרקים העוסקים [בחברה ובציבור] [המופיעים בכרך השני או ברבע של הספר "החייאת דעת הדרך אל ה'", שגם הם אינם כלולים בקובץ זה], יש ללמוד את העניינים המשפטיים הקשורים לכלכלה. דברים הכרחיים, יש להשיגם לאור החוק האלוקי ודברים שאינם נחוצים, יש להימנע מהם בהתאם לשיטה שנקבעה בחוק האלוקי. בפרקים העוסקים באיכויות ההרסניות הפנימיות [המופיעים בכרך השלישי או ברבע של הספר "תחיית ידיעת הדרך אל ה'", הכלולים כולם בקיצור בקובץ זה בחלק ב'], יש לרכוש ידע על כל המכשולים המונעים מהאדם לחצות את הדרך אל ה'. המכשולים להשגת השכינה הם תכונות, תכונות, תכונות, מזגים, נטיות ונטיות פנימיות ראויות לגינוי (שליליות, רעות והרסניות). לכן יש להכיר אותם ולברר על תרופתם [שגם הם נאספו בקצרה בקובץ זה אך ניתן למצוא אותם במלואם בספרו המקורי של ע'זאלי]. מהפרקים העוסקים באיכויות פנימיות בונות ועמידות [המופיעים בכרך הרביעי או ברבע של הספר "תחיית ידיעת הדרך לאלוהים", שכולם כלולים בקיצור בקובץ זה בחלק השלישי], יש ללמוד את הידע של תכונות, תכונות, מזגים, נטיות ונטיות פנימיות חיוביות הראויות לשבח. הסיבה לכך היא שכאשר תכונה מגונה נמחקת מהלב, יש צורך להחליפה באיכות פנימית טובה וראויה לשבח. כאשר האדם יודע את כל הדברים הללו, יש לקוות שיוכל להגן על עצמו מפני כל מיני טעויות ואשליות שהזכרנו [בספר "תחיית דעת הדרך אל ה'"]. כאן האמת היא שאהבת ה' צריכה לשלוט בלב הנוסע הרוחני (*סאליק*) ולא צריכה להיות שמץ של נטייה לעולם (ארציות), רצונו של האדם צריך להיות חזק [כדי להגיע למטרה הסופית של השגת קבלה אלוקית, קרבה ונוכחות שתוצאתה חוסן. חיוביות, אופטימיות, שלווה פנימית, אושר נצחי והצלחה נצחית], כוונה צריכה להיות בריאה (איתנה) וזה יקרה כאשר נדע מה כתבנו [כאן].

חלק 3: התכונות הפנימיות הבונות והגמישות - תכונות פנימיות חיוביות המטמיעות חוסן, חיוביות, אופטימיות, שלווה פנימית, אושר, אושר נצחי והצלחה אינסופית המבשרת על הצלחה אנושית אישית וקולקטיבית נצחית

מקור לטוב עצום הוא להיות בעל איכויות פנימיות חיוביות, נטיות ונטיות שבתורן מחדירים השקפה חיובית על החיים ומשדרים אנרגיה חיובית לעשות דברים חיוביים, בונים ומועילים בחיים. לאחר שבחנו לעומק את התכונות הפנימיות השליליות בשמונת הפרקים הקודמים, במטרה להיפטר מהן, הגיע הזמן להתבונן באיכויות הפנימיות החיוביות שמשנות את הפרט ואת האומה כולה – תכונות שע'זאלי מכנה בהסבר הראשוני "אלכימיה של אושר נצחי" או סוכן שינוי טרנספורמטיבי להפיכת חייו של האדם לטובה והפיכתם להתגלמות הטוב. עשרת הפרקים או הספרים, כפי שמתייחס ע'זאלי, בכרך הרביעי והאחרון של "*יחיא אל-עולום א-דין*" או "תחיית הידע של הדרך אל האל" של ע'זאלי, מסבירים את האיכויות הפנימיות החיוביות הללו הנחוצות לתחייה ולטרנספורמציה אישית וקולקטיבית. עשרת הפרקים המאלפים הללו מוצגים בצורה מרוכזת כדלקמן.

פרק 11 – הכרה בפגמים, עוולות והפרזות ובקשת חרטה, סליחה ותיקון עוולות שבוצעו

ספרו הראשון של ע'זאלי בכרך הרביעי או ברבע של *יצירת המופת שלו* "*יחיא אל-עולום א-דין*" או "החייאת ידיעת הדרך אל האל" עוסק בהכרה בפגמים, בחסרונות, בעוולות ובהפרזות שביצע האדם כלפי בני אדם, ובחיפוש אחר חרטה ותיקון על העוולות שנעשו לו כלפיהם ובראש ובראשונה. נגד העצמי שלך. עוולות שנעשות נגד אחרים מזיקות ללב ולנשמה של האדם מכיוון שהן מפשיטות כל רוחניות ומכבידות על עצמו. התמדה בעוולות כלפי עצמו וכלפי אחרים, גורמת לאדם להיות חסר רגישות ולהתרגל אליהם, וסוללת את הדרך להרס ולמותו של המודע הפנימי. הם כבדים עמוק מבפנים, ומונעים מהאדם שלווה ושלווה פנימית. הקוסמוס שבו אנו נמצאים מסומן בסיבה ותוצאה וכל פעולה מולידה תוצאות, חיוביות או שליליות, ההולמות את גודל החיוביות והשליליות של פעולותינו. לפיכך, ההבנה של העוולות של האדם וכיצד הן משפיעות על עצמו ועל אחרים היא הכרחית לרווחתו של האדם בכל רמת קיום – רגשית, פסיכולוגית, נפשית ורוחנית. ע'זאלי בוחן לעומק את הצעד הראשון הזה לקראת רפורמה עצמית המוצג כאן בצורה מרוכזת כדלקמן[17]:

התשובה על החטאים והפנייה אל יודע הנסתר ומסתיר הפגמים (אלוהים) היא הצעד הראשון בדרך הרוחנית והיא מצרך יקר ערך למגיעים אל היעד [הסופי] [של הדרך הרוחנית]. הנוסעים הרוחניים בנתיב הגנוסיס האלוהי, מאמצים קודם כל את דרך התשובה. תשובה היא המפתח להתמדה עבור אלה שאיבדו את דרכם [לתכלית האמיתית של חייהם עקב שקיעה בשגרת חייהם הארצית והחושך בתוך ישותם הפנימית, עקב ההשפעה הבלתי ניתנת לערעור של העצמי הנמוך יותר]. המתקרבים אל השכינה, מבקשים את האינטימיות והקירבה [עם האלוקי] על ידי התשובה. הנביאים [של אלוהים] משיגים באמצעותה את אושרם הנצחי ואת ניצחונם הנצחי (*סעדה*), במיוחד עבור אבינו [של כל האנושות] אדם (עליו השלום), היא הפכה לאמצעי הישועה ו[להשגת] דרגות גבוהות יותר. ראוי שהצאצאים ילכו [בעקבות] אבותיהם [בכל הטוב שעשו לפני מותם מתקופת הקיום הארצי]. אין זה מפתיע אם מישהו מבצע חטא כלשהו משום שאחד (כולם) הוא צאצא של עושה הטעות, אדם הראשון (עליו השלום). אך כיוון שהאב כיפר וכפר על טעותו על ידי תשובה, מוכרח שהבן [והבת] ידמו לאב בשני העניינים. אדם הראשון (עליו השלום) עשה טעות, אבל הוא הזיל דמעות של חרטה וחרטה במשך זמן רב מאוד. אם אדם מחשיב אותו כמנהיג שלו רק בשהוא טועה ולא הולך אחריו בתשובה, אז הוא טועה, מרדן, מורד ואין לו זכות לייחס את עצמו לאביו (אדם) ולטעון שהוא חסיד שלו. האמת היא שהתיישרות

מוחלטת עם הטוב והאצילי [ולהיות שקוע בו לגמרי] היא סימן ההיכר של המלאכים [של אלוהים], ולהיות שקוע לחלוטין ברע הוא עיסוקו [התמידי] של השטן.

להיות מעורב או להיקלע לרוע ואז [להבין את טיפשותו ו] לפנות לטוב היא עבודתו (טבעו או מאפיינים ייחודיים) של האדם, שיש לו את שתי התכונות בטבעו - [שתיהן] תכונות של טוב ורע. עכשיו זה תלוי [לחלוטין] בעצמך כדי להפוך לבן אנוש או להיות מיוחס לשטן (השטן). אם אדם חוזר בתשובה לאחר שחטא, ייאמר שהוא סיפק הוכחה לאנושיותו. מי שמתעקש על מרד [על ידי עבירה על ידי חריגה מגבולות ההגינות האנושית המסכנת את רווחתו האישית ו/או הקולקטיבית], ייאמר על אדם כזה שהוא רוצה לייחס את עצמו לשטן. בכל הנוגע לשאלת הייחוס למלאכים, זה מודר ממעגל האפשרות האנושית שאדם עושה רק מעשים טובים ולא עושה חטאים. הסיבה לכך היא שבהרכב האנושי [או בטבע האנושי המולד והראשוני], יש ערבוב ומיזוג כה מוצק של טוב ורע כאחד, שיכולה להיות הפרדה ביניהם רק על ידי להט החרטה או על ידי אש הגיהינום. כדי לטהר את המהות האנושית (*ג'והר*) מערמומיות ורוע השטן, הכרחי לטבול אותה באחד משני החומים. עכשיו זו זכותו של האדם באיזה חום הוא בוחר. כל חום שאדם מחשיב כנסבל, עליו להמשיך אליו, אחרת לא תהיה הזדמנות לאחר המוות - שם, מקום מגוריו יהיה בגן עדן או בגיהינום. לתשובה יש מעמד חשוב מאוד בדת (הדרך לאלוהים). לכן, בחלק של ספר זה (חלק III של העבודה הנוכחית וכרך 4 של "החייאת הידע של הדרך לאלוהים" של ע'זאלי) על איכויות ישועה, היה חשוב להזכיר אותה תחילה כדי שפרטי המציאות שלה, תנאים, סימנים, סיבות, סימנים, פירות ותוצאות, נזקים ומכשולים, פרטים על שיטת הריפוי לנוסע הרוחני, הכול מתבהר [עבור הנוסע הרוחני]. כל העניינים הללו יוסברו בארבעה פרקים (פרקים) כדלקמן.

המציאות והגדרת התשובה

תשובה היא שמם של שלושה דברים הנמצאים בסדר זה: ראשית, ידיעה, שנית, מצב, ושלישית, מעשים. בזה, הראשון נחוץ לשני והשני נחוץ לשלישי. סדר וסדר זה הם בהתאם לדרך הא-לוהית במישור הנראה או הגשמי (*מולק*) והנסתר או הרוחני (*מלכות*). שלושתם יוסברו כדלקמן.

ידיעה פירושה לדעת שלחטאים יש נזקים עצומים [הטמונים בהם] [מעצם טבעם]. הנזק הגדול ביותר שלהם הוא שהחטאים הופכים למסך בין העבד (האדם) לבין האהוב (אלוהים). כאשר המציאות הזו שולטת בלב שהאדם יימנע ממנו [להגיע ולהיפגש] עם האהוב, אז ההבנה הזו גורמת לכאב מכיוון שהאדם לא יכול לסבול בשום אופן את הפרידה מהאהוב. לכן, אדם מביע חרטה על המעשה [החטא] שנבע מפעולה שהפכה למסך בין האדם (כלומר, האוהב) לבין אהובו. וחרטה זו נקראת בושה, וזהו הדבר השני של התשובה, שהוא המצב. כאשר החרטה הזו שולטת על הלב, היא מולידה מצב נוסף, שנקרא הכוונה לעשות פעולה מסוימת. פעולה זו קשורה לכל שלושת תקופות הזמן (עבר, הווה ועתיד) -

עם ההווה, כך שהאדם עוזב את החטאים שנהג לבצע בעבר; עם העתיד במובן זה שאדם מחליט [בתוקף] להשאיר את החטא הזה (או מעשה שלילי, מזיק, פוגע, מרושע או ראוי לגינוי מבחינה מוסרית) בחיים העתידיים הבאים, זה יהווה מכשול במפגש עם האהוב; עם העבר כדי שאדם יכפר על הנזק שנגרם על ידי החטא אם ניתן לכפר עליו.

המעיין של מצב הכוונה והמעשה הוא הידע שניתן להתייחס אליו כאל אמונה (*אימאן*) וודאות (*יאקין*). האמונה היא הוכחה של המציאות שהחטא הוא רעל קטלני, והוודאות היא ההשתרשות האיתנה של הבירור הזה בלב באופן כזה שלא נותר ספק. וכאשר אור האמונה והוודאות מכסה את אופק הלב, מתלקחת אש הצער והצער והבושה, מטעם שהאדם רואה בהארת האור הזה, שהתרחק מן האהוב מחמת מעשה מסוים. בדיוק כמו שמישהו נמצא בחושך כשלפתע מופיע אור השחר, או עננים מתרחקים ואחריהם הזריחה ונראה לפתע האהוב שנמצא על סף מוות. בראותו זאת, אש האהבה בוערת בלב וחומה משכנע את האדם בוודאי לנקוט באסטרטגיה כלשהי [כדי להציל את האהוב]. באופן דומה, כאשר החטאים מקרבים את החורבן, אור האמונה והוודאות מראה לאדם את הדרך החוצה. בקיצור, ידיעה, בושה, ובהווה ובעתיד, השילוב של כוונה לעזוב את החטאים, כפרה על טעויות העבר ותיקון, נקרא תשובה (*טאובה*).

משמעות חובת התשובה: האדם לומד [בתחילה] שהכרחי וחובה הוא רק מה שהוא אמצעי להשגת אושר נצחי והצלחה נצחית (*סעדה*), והוא אמצעי הצלה נצחי. הסיבה לכך היא שלהחלטה לעשות או לא לעשות משהו, אם אינה קשורה לאושר נצחי (*סעדה*) או לקללה נצחית (*שקאווה*), אין משמעות במונחים של חובה. אין טעם להתמכר לדברים שאינם קשורים למטרות הנוכחיות והעתידיות שלנו. מכאן נלמד שהחובה היא רק הדבר המהווה אמצעי להשגת אושר נצחי והצלחה נצחית. זה כאשר האדם יודע את משמעות החובה וגם יודע שאין אושר והצלחה גדולים יותר ביום הדין מאשר החזון האלוקי. יתר על כן, אדם שנשלל ממנו ההישג העליון הזה [של השגת החזון האלוקי], אין ספק במזלו הרע ובכישלונו. מי שנשלל ממנו ההישג העליון של הראייה הא-לוהית הוא מי שהוא אסיר ובן ערובה של תאוות העצמי הנמוך (*נפס*) שיהפכו למסך בינו לבין הקב"ה. אדם כזה יסבול מאש הפרידה [מהאהוב שהיא אש הבוערת עמוק בתוך הלב, ולא נותנת לו מנוחה בגלל הצער והצער הפנימיים] וגם מאש הגיהינום. האדם לומד [באותה שעה] שהעבד רחוק מהמפגש עם הקב"ה ומחזונו, כאשר הוא עסוק בתאוות מהעצמי הנמוך, יש לו קשר עם העולם החולף, ונופל על דברים שהכרחי להימנע מהם כדי לישועה. אדם שקרוב יותר לראייה האלוהית הוא מי שמנתק את הקשר (היאחזות) של הלב שלו מניצוץ העולם הזה ונעשה קשוב לחלוטין לאלוהים, מנסה לפתח זיקה לזיכרון ה', מוצא גנוסיס של הוד ויופי אלוהי, בהתאם ליכולתו ולאהבת ה'.

אדם כזה מבין שבדיוק כמו שסטייה מהקב"ה עקב חטאים, גורמת לאדם להיקרא חוטא, סורר וחסיד של השטן הארור, מאותן סיבות, הוא יהיה זכאי למסווה מהמפגש עם האלוהי וייקרא כמי שאיבד את הדרך. לאחר שיודעים את כל העניינים הללו, אין לפקפק במציאות זו, שלמען האינטימיות האלוקית יש צורך לסטות מהדרך המרחיקה ממנה. סטייה מדרך הריחוק אינה אפשרית בלי שלושת הדברים הללו המכונים ידיעה, בושה ונחישות. לכן, עד שלא יתברר שהחטאים

הם סיבת הריחוק מהאהוב, לא תתרחש החרטה ולא ירגיש את הכאב של ההליכה בדרך הריחוק, ועד שלא ילך בדרך הכאב, לא יעלה על דעתו אפילו את החזרה. שיבה [לדרך האהובה] פירושה (כרוכה ב) נחישות לנטוש את החטאים. מכאן ידוע ששלושת האמצעים הללו (ידיעה, בושה ונחישות) נחוצים כדי להגיע אל האהוב.

מתי האינטלקט הופך למושלם? מציאות האינטלקט אינה הופכת למושלמת עד שתאווה, כעס וכל התכונות הפנימיות המגונות, שהשטן משתמש בהן כאמצעי להוליך שולל את בני האדם, מצטמצמות לשלמות. האינטלקט האנושי מסתיים בגיל ארבעים, אך מקור האינטלקט מסתיים כאשר האדם מגיע לבגרות מינית. האינדיקציות שלו מתחילות להופיע בגיל שבע. התאוות הן צבאות השטן והשכל הוא צבא המלאכים. כאשר שני הצבאות הללו מתכנסים במקום מסוים, הם מתנגשים [זה בזה] עד שאחד [צבא] אינו מסוגל להחזיק מעמד מול השני. שניהם הפכים זה לזה. בדיוק כמו יום ולילה, אור וחושך אינם מתכנסים יחד - אם האחד שולט, קיומו של השני אינו נשאר בשום צורה או צורה. מכיוון שהתאוות הופכות לדומיננטיות על האדם בילדות ובנעורים, לפני שלמות האינטלקט, זו הסיבה לכך שרגליו של השטן נעשות יציבות לפני כן [בשלב מוקדם של חיי האדם]. זו הסיבה, מדוע הלב בדרך כלל משועבד על ידי האהבה וההחזקה של התאוות ולהיפטר ממנו הופך להיות קשה מאוד. מאוחר יותר, כאשר מופיע האינטלקט, שהוא מפלגתו וצבאו של אלוהים והוא מושיע לידידי האלוהים (הגנוסטים), הוא משחרר אותם בהדרגה מידיהם של אויבי האל. לכן, אם לשכל אין את הכוח והשלמות, השטן יעשה את עבודתו [שהוא נחוש לעשות] ויהיה המנצח בקרב הזה:

لَأَحْتَنِكَنَّ ذُرِّيَّتَهُۥٓ إِلَّا قَلِيلًا

"מלבד מעטים מאוד, אשעבד את כל צאצאיו (השטן מספר לאלוהים על מניעיו המרדניים להשמיד את בני אדם, כלומר את המין האנושי, כאשר אלוהים נתן לו הפוגה עד ליום הדין, מתוך החוכמה האלוהית, לפני שיסולק מהשכינה לאחר שסירב להשתחוות לאדם [עליו השלום] מתוך יהירות גמורה, קנאה ואגואיזם)". (קוראן, פרק 17, פסוק 62)

כאשר האינטלקט נעשה מוצק ושלם, תפקידו הראשון הוא לשבור את אחיזת החנק של התאוות, לוותר על הרגלים [ישנים ומוצקים ורעים], ולהטות בכוח את הטמפרמנט לעבודת ה', ולהנחיל תבוסה מוחצת לצבאות השטן. זו משמעות החרטה שבני האדם סוטים מאותה דרך שמנהיגה הוא השטן, שהמדריך שלה הוא תאוות, ובמקום זאת הם צועדים בנתיב שמביא את האדם לאלוהים.

התאווה גוברת על האינטלקט: בכל אדם, התאווה נמצאת שם לפני שהשכל נמצא שם. חביבות השכל [למזגים האנושיים] גוברת על יקרות התאוות. לכן, על כל מעשה שנעשה בהליכה אחר התאוות, צריך שכל אדם יחזור בתשובה מהן, בין אם הוא נביא ובין אם הוא פשוט. אין לחשוב שתשובה היא תכונה מיוחדת של אדם הראשון (עליו השלום) אלא שזו מצווה נצחית שנכתבה על כל אחד מהמין האנושי. להניח משהו נגד זה, זה אפילו לא אפשרי עד שהדרך האלוקית תשתנה.

אם אדם היה בחוסר אמונה או בבורות בבגרותו, חובה עליו לחזור בתשובה על כך. אם אדם הוא במקרה מוסלמי בגלל הוריו ואינו מכיר את המציאות של האסלאם (דרך השלום והכניעה לרצון האלוהי להתחדשות רוחנית וטרנספורמציה רוחנית), חובה על האדם לחזור בתשובה על בורותו ורשלנותו. התשובה הזו תהיה באופן כזה שהאדם יבין את המציאות של האסלאם וידע שהוא לא ייהנה מהאסלאם של ההורים עד שהוא עצמו יהיה מוסלמי. כשיודעים זאת, נחוץ גם לחזור בתשובה מהדבקות בתאוות ובאהבת האדישות וללכת בדרך הישר. כלומר, היצמדות לגבולות ההתנהגות הנכונה מהחוק האלוהי וקיום חובות חובה (*פרה-איד* כגון תפילה, צום, צדקה), בין אם זה בנתינה [לאחרים] או לקיחה, עשיית משהו או אי עשיית משהו, והשלב הזה הוא השלב הקשה ביותר של התשובה. רוב האנשים נהרסו בשלב זה מכיוון שהם לא יכלו לחזור בתשובה למרות רצונם [לעשות זאת]. מוכח מכך שהתשובה היא חובה אישית על כל אדם. [מאז] אף אדם לא יכול להישאר אדיש לכך, כפי שנביאים נחושים כמו אדם הראשון (עליו השלום) לא יכלו [להישאר אדישים לכך], איך אחרים [שהם הרבה יותר נמוכים בהשגתם הרוחנית] יכולים לעשות זאת?

התאווה גורמת לחלודה על הלב: לא משנה מה התאווה שהאדם מעורב בה, היא גורמת לסוג של חושך להטיל על הלב בדיוק כמו החושך המוטל על מראה מהקיטור היוצא מהפה. אם עוקבים אחר התאוות ללא הרף, החושך של הלב נעשה עמוק יותר בגלל שכבות על גבי שכבות של חושך והוא מקבל משהו כמו חלודה [על ברזל]. הטלת חלודה על הלב הנגרמת על ידי תאוות, מוזכרת בקוראן כדלקמן:

كَلَّا ۖ بَلْ ۜ رَانَ عَلَىٰ قُلُوبِهِم مَّا كَانُوا يَكْسِبُونَ

"במקום זאת, חלודה התיישבה על ליבם בגלל מה שהם עשו [במונחים של מעשיהם המרושעים והמרושעים]". (קוראן, פרק 83, פסוק 14)

אם החלודה נעשית עמוקה יותר, היא מתפרשת כאיטום (נעילה) של הלב [כך ששום אור של היגיון, שלווה פנימית והארה רוחנית לא נכנס לתוכו] בדומה לחלודה על מראה, שאם משאירים אותה לבד במשך זמן רב, לא נשארת בה יכולת ללטש אותה, ומראה כזו מוכרזת כחסרת תועלת (מקרה נעלם מכיוון שלא ניתן להחזיר אותה בחזרה). עם זאת, כשם שלא מספיק לנקות את המראה כדי למנוע ממנה חלודה נוספת, אלא יש צורך גם להסיר את החלודה שכבר קיבלה בעבר. כמו כן, לא מספיק שהלב יחזור בתשובה רק מהליכה אחר התאוות בעתיד, אלא במקום זאת, יש לשוב גם על חטאים שנעשו בעבר [לכפרה, כפרה, תיקון, תיקון ותיקון העוולות ככל האפשר] כדי שהחושך של חטאי העבר יימחק. כשם שהלב מחשיך בחטאים, כך הלב מתבהר ומואר במעשים צדיקים. הציות האלוהי מפיג את חשכת החטאים והאור מתפשט. זוהי המציאות שנרמזה בסיפור הנבואי הבא:

أَتْبِعِ السَّيِّئَةَ الْحَسَنَةَ تَمْحُهَا

"אדם צריך לעשות מעשים טובים אחרי החטא; מעשי צדק ימחקו את החטא הזה (ויתור נדיב זה אינו חל על חטאים גדולים כמו רצח, גניבה, גזל זכויות לגיטימיות של אחרים וכו', שכן כפרה וכפרה נחוצים להם כדי לזכות בסליחה אלוקית, שכן זה כשלעצמו רחמים אלוקיים נדיבים ששום חטא לא הוצא ממעגל הסליחה האלוקית עם כפרה ראויה)". (מסופר על ידי *אוסף* החדית' *Tirmidhi* בסמכותו של אבו ד'אר [שאלוהים ישמח ממנו])

קבלת התשובה תלויה בקיום תנאיה

ואם הבנתם את פירוש התשובה, אין לכם ספק בענין זה, שכל תשובה נכונה יש לה קבלה. אותם אנשים שרואים באור של תובנה חודרת עמוקה (*בסירה*) ונהנים מהאורות של הקוראן, יודעים שכל לב בריא [נטול כל פגמים ומצבים פנימיים מלוכלכים] מתקבל לפני אלוהים. הוא ימצא תענוגות ותענוגות של קרבת אלוהים בעולם הבא ויהיה לו את חזון האלוהים בעיני הנצח [שיוענק בעולם הבא כדי להחליף את עיני האדם בן התמותה מהקיום הארצי]. הם גם מכירים את המציאות הזו שכל לב במקורו נברא בריא [והוא נקי מכל פגמים ומצבים פנימיים מלוכלכים שהוא רוכש מאוחר יותר, ככל שהאדם מתקדם בחיי העולם ומתחיל לסטות מדרך היושר] כפי שמוזכר בסיפור הנבואי שכל ילד נולד על '*פיטרה*' (הטבע המקורי הפנימי האמיתי של האדם התואם לחלוטין את הרצון האלוהי. המציאות האלוהית והאמיתות האוניברסליות הנצחיות ונוטה לאמון האלוהי שהאדם ניחן באופן מובהק, כלומר, במונותאיזם ובגנוסיס של האל). (סיפור זה מדווח על ידי אוסף של סיפורים נבואיים *סאחיח בוכארי* וסאחי *מוסלמי* על פי חברו הנביא אבו הוריירה [שאלוהים ישמח ממנו]).

תקינות הלב נמחקת בגלל חשכת החטאים ואבק העוולות. הם גם יודעים שאש הבושה והחרטה שורפת את האבק הזה לאפר [כדי להשיב את שלמות הלב]. הארת הצדקה, מפזרת את חשכת החטאים מעל פני הלב. חשכת החטאים, אינה מסוגלת לעמוד בהארת מעשי צדק. בדיוק כמו שחושך הלילה אינו מסוגל לעמוד מול אור היום, בדיוק כמו שזוהמה אינה נשארת מול סבון, בדיוק כמו שקיסר אינו אוהב לבחור לעצמו בגדים מלוכלכים, כך הקיסר האמיתי (אלוהים) אינו בוחר לבבות מלוכלכים ומטונפים לאינטימיות ולקרבה לעצמו. ואז, כמו ששימוש בבגדים לעשיית דברים מלוכלכים מלכלך אותם, ואינם מתנקים בלי לשטוף אותם במים חמים וסבון, כך גם השימוש בלבבות בתאוות עושה אותם מלוכלכים ומלוכלכים כל כך, שבלי מי הדמעות והחרטה אינם מתנקים ומטהרים. כל לב טהור וטהור באופן זה מקובל ואהוב [בבית דין האלוקי] כשם שאוהבים בגדים נקיים. לפיכך, הטהרה [של הלב והנפש] מוטלת עליך כדי שתגיע לכבוד הקבלה הא-לוהית בהתאם לייעוד האלוקי. קבלה זו מכונה גאולה בקוראן:

قَدْ أَفْلَحَ مَن زَكَّىٰهَا

"בוודאי, אחד השיג ישועה שטיהר אותה (כלומר, את הנשמה)". (קוראן, פרק 91, פסוק 9)

שיהיה ידוע שתשובה פירושה נטישת חטאים. נטישת משהו אינה אפשרית עד שאדם מפתח הבנה שלו. מכיוון שתשובה היא חובה, לכן גם האמצעים שבאמצעותם מגיעים לתשובה הם חובה. ומזה ידוע שהכרח להבין את החטאים. משמעות החטא היא להתנגד לצו האלוקי לעשות או לא לעשות משהו. נרמוז על סוגים מסוימים של חטאים ועל הקשר ההדדי ביניהם. הקב"ה לבדו הוא המעניק את היכולת להשיג הדרכה באמצעות רחמיו ונדיבותו.

סוגי חטאים על פי התכונות האנושיות: לאדם יש אינספור תכונות ואיכויות כפי שהוסבר בהצגת מסתרי הנפש (פרק 1). אולם, התכונות [האנושיות] והתכונות הפנימיות המעוררות חטאים [ומעשים רעים] נחלקות לארבעה סוגים: תכונות אלוהיות, תכונות שטניות, תכונות חייתיות ותכונות חייתיות. הסיבה לכך היא שההרכב האנושי מורכב מאלמנטים שונים וכל אלמנט רוצה את ההשפעה שלו בתוך האדם. ארבע התכונות הללו מראות את ההשפעות הנפרדות שלהן בתוך האדם. למשל, התכונות הא-לוהיות מביאות לכך שיש לאדם יהירות, גאווה, כוח, תאוות שבח, עושר, כבוד, השפעה ושלטון, והוא רוצה שיהיה נעלה על כל הנבראים (תכונות אלו אינן ראויות אלא לאדון ולבורא של כל מה שקיים) כפי שקורא הקיום האנושי מלשון מצבו:

أَنَا۠ رَبُّكُمُ ٱلْأَعْلَىٰ

"אני אדונך, עליון." (קוראן, פרק 79, פסוק 24) (כמה מדריכים רוחניים או קדושים וגנוסטיקנים, אמרו שאין אדם שאין לו בפנימיותו את מה שהוכרז על ידי פרעה המוזכר בפסוק לעיל)

מתכונה זו נולדים חטאים כה עצומים שבני האדם אפילו לא מבינים אותם ומחשיבים אותם בין החטאים, למרות שהם הרסניים ביותר ומקורם באינספור חטאים אחרים. בכרך השלישי [של "*חיא אל-עולום א-דין*" או "תחיית ידיעת הדרך לאלוהים" או פרקים 10-1 של החיבור הנוכחי], חטאים אלה תוארו בפירוט רב. האיכות השנייה היא השטנית שמולידה קנאה, מרד, תירוצים, הונאה, הונאה, סכסוכים ומהומות. על סמך תכונה זו עצמו מצווה האדם [על עצמו ועל אחרים] לרוע, לצביעות, לחידוש ולחידוש (*בדעה*) בענייני דת [להביא לדברים שאינם ציווי אלוקי, הנובעים בעיקר מהאגו ומהעצמי הנמוך יותר], חוסר יושר וחתרנות אחרת [של הווייתו הפנימית]. התכונה השלישית היא חייתית המולידה אינספור עוולות כגון חמדנות, חמדנות, תאוות קיבה ואיברי ערוות, גניבה, מעילה ברכוש יתומים, תשוקה לצבור עושר לשימוש במאמצים שאינם תואמים את החוק האלוקי וכדומה. התכונה הרביעית היא חייתית שגם מטפחת אינספור עניינים דוחים כמו כעס, טינה, הכאת אנשים, קללת אנשים, רציחתם והרס רכושם, וחטאים אלה מסתעפים לאינספור חטאים אחרים.

הסדר הטבעי של ארבע התכונות [האנושיות]: מבחינת הלידה, ארבע התכונות הללו נולדות [באדם] בהדרגה. ראשית, תכונות חייתיות שולטות, לאחר מכן, תכונות חייתיות שולטות. לאחר מכן, שתי התכונות מצטרפות כדי להעלות את השכל על נתיב ההונאה, ההונאה והתירוצים. בנקודה זו, איכויות השטן עולות, ובסופו של דבר עולות איכויות האדנות (התכונות האלוהיות) (התכונות האלוהיות שייכות רק לקב"ה, הנשגב, ואינן מתאימות כלל לעבד שצריך להישאר צנוע ושפל בחיי העולם). במילים אחרות, האדם מתחיל להתכוון להשיג עליונות ושליטה על כל הבריאה. לכן, אדם מבטא גאווה שאינה במקומה

בכל הזדמנות, מבטא עליונות ויהירות, מעליב אחרים כדי לבטא את כבודו וגדולתו, בקיצור, המקור והמקור של כל החטאים הם ארבע התכונות הללו. החטאים נובעים מהם ומתפשטים על פני איברים ואיברים [אנושיים]. יש חטאים שנקשרים ללב כמו חוסר אמונה, חידוש [בעניינים אלוקיים] וצביעות. יש [חטאים] הקשורים לעיניים ולאוזניים, כגון טינה וקנאה, ויש הקשורים לבטן ולאיברי הגוף, ויש [חטאים] הקשורים בידיים, ברגליים ובשאר איברי הגוף. מכיוון שכל החטאים הללו ברורים, אין צורך לפרטם.

חלוקת החטאים העצומים: אנו יודעים מהראיות של החוק האלוהי ומאור ההארה הרוחנית [שיש לגנוסטיקנים ולאנשים אחרים מוארים מבחינה רוחנית] שמטרת כל החוקים האלוקיים היא לקרב את הנבראים לקב"ה ולהזין את הכבוד של הראייה האלוקית [בעין הנשמה]. עם זאת, כדי להשיג את ההבחנה בין קרבתו וחזונו של אלוהים, הכרחי שהאדם ישיג הבנה של הישות האלוהית ותכונותיו (תכונות) מכתבי הקודש של אלוהים [בצורתם המקורית ללא שינוי] ומנביאיו. הקוראן רומז למציאות זו בפסוק הבא:

وَمَا خَلَقْتُ ٱلْجِنَّ وَٱلْإِنسَ إِلَّا لِيَعْبُدُونِ

"אני (כלומר, אלוהים) בראתי *ג'ינס* ובני אדם רק כדי לעבוד אותי". (קוראן, פרק 51, פסוק 56)

במילים אחרות, מטרת בריאת *הג'ינים* (יצורים על-טבעיים בלתי נראים הנמצאים על פני האדמה) **ובני האדם היא שהם יהפכו למשרתי האל. עבד אינו הופך לעבד [של אלוהים] באמת עד שהוא מפתח הבנה עמוקה של אדנותו של אדונו ושל העבדות [לאלוהים] של עצמו (*נאפס*), ועד שהוא מבין מיהו ה' ומהו העצמי (*נאפס*). נביאים נשלחו למטרה נעלה זו [להכיר לבני האדם את אדונם ואת מציאות העצמיות שלהם מבחינת עבודתה לה' והחובות והחובות הכרוכות בה]. אולם תכלית זו אינה מתקיימת לאחר [סיום] חיי העולם הזה [שהרי תכלית נעלה זו צריכה להיות מושגת בקיום הארצי הזה, שכן חיי הנצח והאושר הנצחי והצלחתו הנצחית תלויים בכך]. לכן, בסיפור נבואי (חדית' הנביא מוחמד [עליו השלום]), העולם תואר כאדמה החקלאית לעולם הבא [שכן עיבוד האדמה החקלאית הזו, בין אם היא טובה או רעה, נקצר בעולם הבא לשמחתו או למורת רוחו של העובד]. מכאן ידוע שמטרת הציות הא-לוהי היא שמירה על חיי העולם [כדי שיוכל לחיות חיים בריאים המאופיינים בשלווה פנימית, אושר והגשמה], כי חיי העולם הם אמצעי לדרכו של האדם אל ה'. בעולם הזה, שני הדברים הקשורים לעולם הבא הם עושר ועצמי. באופן זה, ישנן שלוש דרגות [של הישג אנושי בחיי העולם הארעיים הללו]: הראשונה היא דרגת [השגת] ידיעת האל ואינטימיות (*מרפא* או גנוסיס) [שכן זוהי פסגת ההישג האנושי ושלמותו] המוגנת בלבבות; השני הוא ההגנה על העצמי הקשור לגופם [ההוויה הפיזית של בני האדם]; שלישית היא הגנה על העושר והרכוש החומרי הקשורים לאנשים [ורווחתם הקולקטיבית בצורה של מסחר וכלכלה הדרושים לציוויליזציות אנושיות כדי לשרוד ולשגשג].**

גם סיווג החטאים הוא באותו קו. במילים אחרות, החטא הגדול ביותר הוא זה שסוגר את דלת הגנוסיס האלוהי (*מערפא*) [עבור העם]. לאחר מכן, החטא הגדול ביותר הוא זה שהופך את חייהם של אנשים לקשים ומצמצמים עבורם. לאחר מכן, החטא הגדול ביותר הוא זה שסוגר את דלת

הכלכלה בפני העם. אף על פי כן, ישנן שלוש דרגות [של מעשים טובים של צדק]: שמירה על ידיעת האל ואינטימיות בלבבות, הגנה על החיים בגופים והגנה על הרכוש הנמצא אצל משרתי ה' (קרי, בני האדם) [כדי לשמור על האינטרסים הכלכליים והרווחה שלהם]. כל שלושת הדברים הללו הם מטרות החוק האלוהי (השריעה). לא ניתן להעלות על הדעת שום אומה [בעולם הזה המאופיין בגיוון הגזעי, האתני, התרבותי והדתי שלה] שתחלוק על [המטרות] הללו. מפני שהשכל אינו יכול אפילו לקבל שהקב"ה ישלח נביא כלשהו לתיקון ענייני הנבראים הקשורים לדרכם אל ה' (*הדין*) ולעולמם (חיי העולם), ואז יצווה עליהם לעשות דברים שיצרו מכשולים בדרך להכרתו ואת נביאיו, או יהרסו את חייהם של בני אדם. או להרוס את תכונותיהם.

הגנוסיס של אלוהים מודר מממלכת החושים: אם אתה חושב שבירור האמת באמצעות חמשת החושים, מוגבל לחמשת החושים, אז מה יהיה ההבדל בינך לבין חמור? אפילו חמור קולט את הדברים על ידי חמשה חושים. אתה (הו בן האדם!) נבדל מחמור בגלל עדינות (כלומר, הנשמה) בתוכך [בצורתה הבתולית המולדת שעליה ברא אותה אלוהים במקור במצב של '*פיטרה*' - טבע מקורי פנימי אמיתי של האדם התואם לחלוטין את הרצון האלוהי, המציאות האלוהית, הנוכחות האלוהית והאמיתות האוניברסליות הנצחיות ונוטה לאמון האלוהי שהאדם ניחן בו באופן מובהק. כלומר, מונותאיזם וגנוסיס של אלוהים]. זו אותה עדינות שהוצגה תחילה לשמים, לארצות ולהרים והם ביטאו את חוסר יכולתם לקחת אחריות על העול שבא עם עדינות זו. עדינות זו הוצגה אז בפני האדם [שקיבל אותה בממלכת הנפשות, לפני שהותו בעולם]. זה מוסבר בקוראן כדלקמן:

إِنَّا عَرَضْنَا ٱلْأَمَانَةَ عَلَى ٱلسَّمَٰوَٰتِ وَٱلْأَرْضِ وَٱلْجِبَالِ فَأَبَيْنَ أَن يَحْمِلْنَهَا وَأَشْفَقْنَ مِنْهَا
وَحَمَلَهَا ٱلْإِنسَٰنُ ۖ إِنَّهُۥ كَانَ ظَلُومًا جَهُولًا ﴿٧٢﴾

"הצענו את הנאמנות לשמים ולארץ ולהרים, אבל הם סירבו לשאת אותה ופחדו ממנה; אדם שנשא אותה בוודאי לא צודק [על כך שלא מילא את זכויותיו] ובור [במה שכרוך באמון זה]". (קוראן, פרק 33, פסוק 72)]

זוהי אותה עדינות המסוגלת לקלוט דברים שאינם נכללים במעגל החושים. לבעלי חיים ולבהמות אין את העדינות הזו [לכן, הם אינם מסוגלים להשיג גנוסיס או ידע ואינטימיות אלוהיים]. אדם שאינו משתמש בעדינות זו, מבזבז אותה ומכריז שגבול הידע והמידע הוא רק מה שנתפס על ידי החושים, והוא נכלל באותה [קטגוריה] של בעלי חיים ובהמות [משום שאדם כזה לא הצליח להתרומם למשמעות של להיות בן אדם, ולא הצליח להתרומם לתכלית האמיתית של חייו]. השגתם מובילה לאושר נצחי ולהצלחה נצחית].

הו אחים באסלאם! אתה [במיוחד] לא צריך להיות כזה [על ידי התנהגות פזיזה, פזיזה ונהנתנית]! אדם שקולט את הדברים רק בחושים, שוכח את הקב"ה, מפני שישות ה' אינה נתפסת בחושים. מי ששוכח

את אלוהים, אלוהים [בתורו] גורם לו לשכוח את עצמו (*נאפס*) [וכתוצאה מכך הוא הולך לאיבוד במדבר של הקיום הארצי הזה ומאבקיו החומריים, ולרעתו, במונחים של חוסר שלווה פנימית והגשמה, הופך לבור לחלוטין ואינו מודע לתכלית האמיתית של חייו וכתוצאה מכך לאושר נצחי ולהצלחה אינסופית]. אז האדם אינו מסוגל לעלות ל"אופק העליון" (השכינה) ויורד לדרגת בעלי חיים [בתחום הרוחני בגלל חוסר תשומת הלב והרשלנות] ומסתפק בדרגה [הנמוכה] הזו. אדם כזה הוא למעשה מעילה בביטחון הא-לוהי שניתן לו על ידי ה', דוחה (או סרב) לברכות אלוקיות, ומכפיף את עצמו לגמול אלוקי. מצבו של אדם כזה גרוע יותר מבעלי חיים. בעלי החיים פטורים מהכל בעת מותם, אך האדם אינו פטור [מאחריות] גם לאחר מותו. במקום זאת, האמון שניתן לאדם, יצטרך להחזיר לבעליו (הקב"ה), משום שהאמון הזה ימשוך את עצמו אליו וימצא את משכנו עמו לבדו. [האמון האלוהי, שהוא העדינות שהעניק אלוהים לכל אדם, שהיא הנשמה, צריך להיות מוחזר לבעליו (אלוהים) בסוף השהות הארצית הזו בצורתה הבתולית שהייתה לה במקור, אך בנוסף לכך ניחנה בגנוסיס שהוטל עליה לרכוש בחיי העולם. זוהי הצורה שבה הוא מכיר את בוראו במצב של הרמוניה מלאה, שלום ואינטימיות עם האהוב. הנשמה נשלחה בעולם הזה כדי למצוא את דרכה חזרה למקורותיה השמימיים, בחזרה לבוראה. זה יקרה כאשר הנשמה תטוהר מכל צורות השפלות, הרוע והשליליות, שנרכשו בחיי העולם, באמצעות מאבק רוחני אמיץ לשנות אותה בחזרה למצבה הנשגב הטהור שניחן בגנוסיס אלוהי.]

מהו ה"אמון" [האלוהי] הזה? אמון זה הוא כמו השמש הזוהרת שזרחה מאופק הנצח ושקעה בגוף בן התמותה הזה [להתגלות מחדש על ידי בני האדם על ידי חיפוש האמת ויציאה למאבק בלתי נלאה לטיהור הנשמה כדי לעלות לשכינה]. כאשר המערכת של הגוף הזה תתהפך [ממש לפני המוות], השמש הזו תזרח ממערב (אחד הסימנים הגדולים ביותר לבוא יום הדין הוא זריחת השמש ממערב במקום ממזרח) ותעבור אל נוכחותו של בורא ומעצבה, או במצב של חושך או מוגבר בזוהר ובתאורה שלו. השמש הזוהרת תגיע לחצר אדונה ללא כל צעיף. אפילו השמש העטופה בחושך תגיע גם היא [אל השכינה] מכיוון שישות ה' היא מקום השיבה הסופי של הכל, אך היא תגיע עם הפנים כלפי מטה. כיוונו יהיה פונה כלפי מטה לעבר השכבות הנמוכות ביותר של "*Asfalus Safileen*" (הנמוך שבנמוך) במקום השיא של "*Aa'la 'Illiyeen*" (הגבוה ביותר המתייחס לפסגת הישג האנושי) [מכיוון שלאדם יש אחריות מוסרית ורוחנית למחוק את עצמו מהמצב של להיות נמוך מבין הנמוכים ובמקום זאת, לעלות [מבחינה רוחנית] לעבר הגבוה שבגבוהים]. הקוראן אומר:

وَلَوْ تَرَىٰٓ إِذِ ٱلْمُجْرِمُونَ نَاكِسُوا۟ رُءُوسِهِمْ عِندَ رَبِّهِمْ

"כשתסתכל, תראה מצב מוזר. הפושעים האלה ירכינו את ראשם בפני אלוהים". (קוראן, פרק 32, פסוק 12)

פסוק אלוקי זה מוכיח שביום הדין יהיו גם החוטאים נוכחים בבית הדין האלוקי, אך לא כעבדים צייתנים של הקב"ה, אלא יפנו פניהם לאחור, ובמקום שיהיו נוטים לעלות למעלה [במדרגות הרוחניות וכתוצאה מכך בקרבה האלוקית], הם נוטים לרדת למטה לכיוון הארץ [בהתאם למסלולם הירוד בחיי העולם מבחינת ריצה אחר תאוותיהם ותאוותיהם] של העצמי הנמוך שמתבטא באיוולות עקשניות ומוטעות]. לעבד לא יהיה שליטה עליה [שכן זה יהיה הגמול האלוקי על מה שעשו במהלך קיומם הארצי]. מי

שנשלל ממנו היכולת האלוקית לעשות טוב (*תאופיק*), הציווי הא-לוהי ייושם עליו באופן שלא יוכל להתקדם בדרך ההנהגה הא-לוהית. במקום זאת, האדם יתעה וישוטט בעמקי ההטעיה. אנו מבקשים את מקלטו של אלוהים מהטעיה וגם מלהימנות עם שורות הבורים.

משיגי הישועה (הצלחה אמיתית): אלו הם אלה שהשיגו את הידע והאינטימיות האלוהיים (גנוסיס). הם "הראשונים שבראשונים" (*מוקראבין אל-סביקין* או האליטות הרוחניות שהן הישגים הגבוהים ביותר של המין האנושי, שהגיעו לפסגת ההישגים האנושיים, ויצאו לחיים של אושר נצחי וניצחון נצחי). אלה שהלכו בדרכם של הצדיקים (*מקלאדין*) מבלי להצטיין בדרך היושר כפי שעשו הגנוסטים, יצליחו גם הם [למרות שלא הגיעו לדרגה הרוחנית של ההישגים הגבוהים ביותר] אך הם יכונו "אנשי יד ימין" (*עשאב אל-יאמין*). הגמול האלוקי שיוענק ל"ראשי הראשונים" יהיה מעבר לכל תיאור במילים. ניתן לומר רק על מה שמוזכר בקוראן כהתייחסות אלגורית:

فَلَا تَعْلَمُ نَفْسٌ مَّآ أُخْفِيَ لَهُم مِّن قُرَّةِ أَعْيُنٍ

"אין נפש יודעת את הדברים שנשמרו בסוד [על ידי אלוהים] למען קרירות העיניים [של אלה שהצטיינו בצדק והפכו את אלוהים למטרתם היחידה בחיים]". (קוראן, פרק 32, פסוק 17)

זה נאמר ב"*חדית' קודסי* " (מסורות של הנביא מוחמד [עליו השלום] שבהן הוא העביר מאלוהים):

أَعْدَدْتُ لِعِبَادِيَ الصَّالِحِينَ مَا لَا عَيْنٌ رَأَتْ وَلَا أُذُنٌ سَمِعَتْ وَلَا خَطَرَ عَلَى قَلْبِ بَشَرٍ

"הכנתי לעבדי הצדיק את אשר לא ראו עינים ואוזניים לא שמעו, ואפילו המחשבה עליהם לא עלתה על דעתו של כל אדם".

הגנוסטיקנים הם המחפשים את המצב עצמו שלא עלה על דעתו של אף לב אנושי. הם לא חמדנים לאף בן זוג שמימי, פירות, חלב, דבש, יין, תכשיטים, בגדים ודברים שמימיים אחרים כאלה. גם אם הם זכו בדברים אלה, הם לא יסתפקו בהם, אלא יחפשו את תענוג החזון האלוקי שהוא שיאו של האושר הנצחי והניצחון האינסופי (*סעדה*) ופסגת העונג והעונג. רביע אל-בצרי (שאלוהים ירחם עליה - שהייתה הראשונה מכל הקדושות והגנוסטיות) נשאלה על ידי מישהו: "למה היית נוטה או רוצה בשמיים?" היא ענתה, "קודם בעל הבית ואחר כך המשכן". אלה היו האנשים שאהבתם לבעל המשכן [השמימי] (כלומר, אלוהים) גרמה להם להתעלם מאהבת המשכן (כלומר, גן העדן), במקום זאת, היא גרמה להם להתעלם מכל דבר מלבדו עד כדי כך שהם הפכו לאדישים לישותם. משל האוהב שהשתוקק לראות את פני האהוב, וכל כך שקוע בזה, עד שלא היה לאדם שום דאגה, מחשבה ורצון אחר בלב, אפילו לא לעצמו. אלא האדם מתעלם מהכל כולל כל פגיעה בגוף, להמתין להסרת המסך מעל פני האהוב. מצב זה נקרא "השמדה באהבה" (*פנא פי אל-האב*). זאת אומרת, שהאדם נעשה כל כך שקוע באהבת אהובו, שאינו רואה אפילו כלום, חוץ מהאהוב. המוקד של כל המחשבות והדמיונות של האדם, הוא רק מוקד אחד

ויחיד. לאדם אין אפילו מקום בלב ובמוח לאף אחד אחר. כאשר יש לאדם את המצב [הרוחני הפנימי] הזה בזיכרון ה', הוא זוכה למתנות [מחסדי ה' ונדיבותם] בעולם הבא, שאפילו המחשבה עליהם לא עלתה על דעתו של כל אדם. בדיוק כמו שאדם חרש ועיוור אינו יודע את צורת הצבע ואת טבע הצליל, אבל אם מורמים את צעיפי העיניים והאוזניים, אז הוא יודע את הצורה והטבע של הצבע והצליל, ואז הוא יודע את מה שהוא אפילו לא יכול היה לדמיין בלבו [לפני היום ההוא שבו מורמים הצעיפים]. גם העולם הזה הוא צעיף. דברים רבים כאלה יתגלו כאשר הוא יתרומם, שלא ניתן היה אפילו לדמיין אותם בחיים הארציים. אז האדם יזכה לתענוג של החיים הטהורים והיפים ואז יתבהר נושאו של פסוק זה:

وَإِنَّ ٱلدَّارَ ٱلْـَٔاخِرَةَ لَهِىَ ٱلْحَيَوَانُ ۚ لَوْ كَانُوا۟ يَعْلَمُونَ

"ורק חיי העולם הבא הם נצחיים ונצחיים, אילו רק ידעו." (קוראן, פרק 29, פסוק 64)

כיצד חטא קטן הופך לגדול?

יש לדעת שחטאים קלים הופכים לחטאים גדולים מהסיבות הבאות:

סיבה ראשונה - התעקשות והתמדה: סיבה ראשונה היא שאדם מתעקש ומתעקש על חטא קטן. לכן, הפתגם המפורסם הזה אומר, "שום חטא לא נשאר מינורי עם התעקשות ושום חטא לא נשאר גדול עם חרטה [זה כולל בקשת סליחה, כפרה ותיקון]". התוצאה של פתגם זה היא שאם אדם כלשהו עוצר לאחר ביצוע חטא גדול ונמנע מביצוע חטא גדול נוסף, אז יש תקווה שחטאו יימחל. לעומת זאת, העניין הקשור בחטא קטן הוא קשה, שיש בו התמדה. הדמיון לכך דומה לסלע שעליו מטפטפים מים טיפה אחר טיפה [במשך תקופה ארוכה וגורמים לסימן או אפילו לחור בסלע כתוצאה מטפטוף מתמשך זה]. לפיכך, הנביא מוחמד (עליו השלום) אמר:

خَيْرُ الأُمُورِ أَدْوَمُهَا وَإِنْ قَلَّ

"העניינים הטובים ביותר הם אלה שמתנהלים בהתמדה ובהתמדה למרות שהם עשויים להיות קטנים במספרם". (מסופר על ידי *אוספי* החדית' *סאחי בוכארי* וסאחי *מוסלמי* בסמכות עאישה [שאלוהים ישמח ממנה])

זה משום שהדברים מוכרים [וחשיבותם מוערכת] על ידי ההפכים שלהם [כגון האור מוערך בגלל החושך, הטוב בגלל הרע, הידע בגלל הבורות, הצדק בגלל הדיכוי, החסד בגלל החומרה, היופי בגלל הכיעור וכו'] מכאן שמסורת נבואית זו מוכיחה שמעט מעשים [צדיקים] הנעשים בהתמדה מועילים יותר. זה גם מוכיח שהרבה מעשים [צדיקים] שנעשים בבת אחת אינם מועילים לתיקון העצמי ולטיהור הלב [מאשר

לעשות זאת בהתמדה במשך זמן רב, למרות שהם עשויים להיות מועטים במספרם]. באופן דומה, אם אדם מתעקש לבצע חטאים קטנים, הם נעשים חזקים יותר [וקטלניים] בהחשיכת הלב. זה נכון שאדם אינו מבצע חטאים גדולים אלא אם כן הוא ביצע חטאים קלים בעבר. לדוגמה, נואף אינו נואף באופן פתאומי, אך קודם כל הכוונה לעשות זאת קיימת. באופן דומה, רוצח אינו רוצח בפתאומיות, אלא קודם יש איבה וטינה. לכל החטאים הגדולים יש את המצב הזה שחטאים קלים נמצאים כמקדים להם. אם אנו יכולים להניח שחטא גדול התרחש לפתע ללא חטאים קלים כמקדים לו, אז יש תקווה לסליחתו בהשוואה לחטא קטן שעליו התעקש האדם כל חייו.

סיבה שנייה – להתייחס לחטא כקטן וחסר חשיבות: סיבה שנייה שגורמת לחטאים קטנים להפוך לגדולים היא שהאדם מחשיב את חטאיו כחסרי חשיבות [ואינם ראויים לשום דאגה או דאגה]. כל חטא שעבד [קרי, אדם] מחשיב כגדול בלבו, הופך לקטן ליד אלוהים והחטא שנחשב חסר חשיבות, הופך לגדול בעיני אלוהים. לכן, התייחסות לחטאים כגדולים פירושה שאדם מחשיב את מעשיו כפסולים מלבו ומתייחס אליהם בסלידה. לכן, בגלל הסלידה והסלידה הזו [מחטאים ומעשים רעים שאדם עשה], האדם לא מקבל הרבה השפעות של החטא הזה. בניגוד לכך, התייחסות לחטא כחסר חשיבות פירושה שיש לאדם אהבה ונטייה לחטאים. כתוצאה מכך, האדם מקבל הרבה השפעות מהחטא הזה. המטרה [של כל אדם בעל מצפון] היא להאיר את הלב על ידי הציות האלוקי. אסור להחשיך [ולזמא] את הלב בחטאים. הנביא מוחמד (עליו השלום) אמר:

الْمُؤْمِنُ يَرَى ذَنْبَهُ كَالْجَبَلِ فَوْقَهُ يَخَافُ أَنْ يَقَعَ عَلَيْهِ وَالْمُنَافِقُ يَرَى ذَنْبَهُ كَذُبَابٍ
مَرَّ عَلَى أَنْفِهِ فَأَطَارَهُ

"המאמין מחשיב את חטאו כהר תלוי על ראשו העומד ליפול, והצבוע אינו מייחס חשיבות רבה יותר לחטא שלו מאשר זבוב שעף על פני אפו והחליק עליו". (מסופר על ידי *אוסף* חדית'*סחיח בוכארי* על פי עבדאללה בן מסעוד [שאלוהים ירצה ממנו])

המאמין מחשיב אפילו חטא קטן כגדול. הסיבה לכך היא ידיעת תפארתו, עוצמתו ויכולתו של אלוהים. אלוהים גילה לנביא אחד, "אל תסתכל על מיעוט המתנה, אלא התבונן בגדולתו של מי ששלח לך את המתנה; אל תתייחס לחטא שלך כחסר חשיבות, במקום זאת שקול את גדולתה והדרה של ישותו איתה התחרית, עם החטא שלך". כמה מבני לווייתם (שאלוהים ישמח על כולם) [של הנביא מוחמד (עליו השלום)] אמרו לחסידיהם (*טבאעין*): "אתם עושים מעשים שבעיניכם עדינים יותר משיער (כלומר, נחשבים חסרי חשיבות ואינם סיבה לדאגה), למרות שאנו חשבנו אותם כקטלניים בזמנו של הנביא מוחמד (עליו השלום)". הסיבה לכך היא שבני הלוויה היו מודעים היטב למלכותו של אלוהים. לכן, לעומת ההוד האלוקי, גם החטאים הקטנים היו בעיניהם לא פחות מחטאים גדולים. זו הסיבה שבור מתעלם ממשהו קטן (לא חשוב) אבל מלומד (אדם בעל ידע) מחשיב את אותו הדבר כחשוב. יש דברים שההדיוטות מתעלמים מהם, לא נסלחים מגנוסטיקן.

סיבה שלישית – שמחה בביצוע חטאים: סיבה שלישית שגורמת לחטאים קטנים להפוך לגדולים היא שהאדם מרגיש שמח לאחר ביצוע החטאים, גאה בכך וחושב שמה שעשה היה בזכות חסדו ונדיבותו המיוחדת של הקב"ה. יתר על כן, אין לשים לב לכך שמעשה זה היה חסרון וגורם למורת רוח א-לוהית ולסימן רע לעושה. בהתאם למציאת הנאה בו, חטא קטן הופך לגדול ובמידה זו, החושך שלו חודר ללב. חלק מהחוטאים (עושי עוולה) נראים כמי שמבקשים שבחים על חטאם (עוול), מביעים גאווה ומתרברבים בכך. למשל, שהאדם אומר, הלא ראית איך הרסתי אותו. מתווכח או מתווכח אומר, "ראית איך השפלתי את היריב שלי? אני מביישת אותו בכך שחשפתי את מגרעותיו. הוא הושפל מול קהל עמוס. ואז רימיתי אותו בעימות בצורה כזו שהוא אפילו לא יכול היה לדמיין". סוחר אומר: "רימיתי אותו בכך שנתתי לו מטבע מזויף וגרמתי לו הפסד גדול. חבל שהוא הוליך שולל וגם סבל מהפסד". אלה ודיבורים דומים להם הופכים אפילו חטאים קטנים לחטאים גדולים. חטאים הם הרסניים. אם אדם מתמכר אליהם, מושפע מהשטן, שבסופו של דבר מאלץ אותו לבצע חטאים ומעשים רעים, זהו מקום של צער וחרטה ולא של אושר [וגאווה]. האם ראית מישהו שרואה בכך את גדולתו של אדם בהשתעבדות לאויב וגאה בתבוסתו? יתר על כן, האם אדם מצפוני יכול להיות מאושר לאחר שעשה דברים [רעים] כאלה שגורמים לאהוב (אלוהים) להיות אומלל? הדמיון של אדם כזה דומה לחולה ששמח כשבקבוק התרופות נשבר. האם חולה כזה מועמד להחלמה ללא תרופות?

סיבה רביעית – לקיחת תמיכה מהציווי האלוקי: סיבה נוספת שגורמת לחטא קטן להפוך לגדול היא כדי לתמוך [או לנצל] את הכיסוי של אלוהים [על חטאיו ועוונותיו של האדם כדי להציל אותו מהשפלה פומבית אך ורק מתוך חסד אלוקי], סובלנות ורצועה רפויה ולא לדעת ש[ניצול הרצועה הרפויה של אלוהים] [על ידי כך שהוא לוקח אותה בטעות כעידוד לבצע חטאים] היא סיבה למורת רוח אלוקית. אם אדם חושב שחטאו או עוונותיו הם סמל להשגחה ולרחמים אלוקיים, הרי שמדובר בבורות, בחוסר מודעות למקום הנכון [ובזמן] הנכון להביע גאווה, ובאומץ להיות חסר פחד מאחיזתו של אלוהים. משל מזגם של אנשים כאלה בא לידי ביטוי בפסוק הבא:

وَيَقُولُونَ فِىٓ أَنفُسِهِمۡ لَوۡلَا يُعَذِّبُنَا ٱللَّهُ بِمَا نَقُولُۚ

"והם אומרים זאת בלבבות, 'מדוע הוא לא מעניש אותנו על שאמרנו זאת?'" (קוראן, פרק 58, פסוק 8) [אנשים כאלה חושבים שמכיוון שהעונש של אלוהים על מעשיו הרעים והחטאים אינו ברור ומיידי, זוהי הוכחה לכך ששום דבר רע לא יקרה להם לא משנה מה הם יעשו. הם לוקחים את זה כעידוד ורישיון להמשיך לעשות דברים רעים ללא עונש עד שהם נתפסים לבסוף, גם בעולם הזה וגם בעולם הבא]

סיבה חמישית – ביטוי והכרזה על חטא: סיבה אחת לכך שחטא קטן הופך לחמור היא שאדם מבצע חטא ואז מספר לאנשים מה הוא עשה או עושה אותו במקום שבו אנשים צופים. מי שעושה זאת, רוצה לקרוע את המסך שהקב"ה שם על החטא [מתוך רחמי ה'] ורוצה להסית אנשים לעשות את החטא [אותו או דומה] שנודע להם על כך או שמישהו עשה את החטא הזה בנוכחותם. במקרה זה, חטא אחד היה שם מקודם ושניים נוספים הצטברו, לכן החטא הזה יהפוך לחטא גדול. אם מישהו מתגרה באנשים לעשות את אותו חטא [או מעשה רע] מלבד לבטא ולחשוף אותו, אז זה יהיה חטא רביעי והוא יהפוך לקטלני ביותר. הנביא מוחמד (עליו השלום) אמר:

كل الناس معافى إلا المجاهرين يبيت أحدهم على ذنب قد ستره الله عليه
فيصبح فيكشف ستر الله ثم يحدث بذنبه

"כל בני האדם יסלחו [מאלוהים] מלבד אלה שמסתובבים ומגלים את חטאיהם. אדם אחד שוכב במיטה לאחר שביצע חטא ואלוהים מסתיר את החטא הזה בחשכת הלילה. אבל כשמגיע הבוקר, האדם מגלה את החטא שאלוהים הסתיר ומספר עליו לאנשים". (מסופר על ידי *אוספי* חדית'*סאחי בוכארי* וסאחי *מוסלמי* על פי אבו הוריירה [שאלוהים יהיה מרוצה ממנו])

הטעם, הכלול בתכונות ובחסדיו הא-לוהיים של הקב"ה, הוא מפני שהוא מגלה מידות טובות ומסתיר מעשים רעים ואינו מגלה סודות של איש. אדם החושף את פגמיו [וחטאיו] דומה למי שהוא כפוי טובה לברכה אלוקית זו ודוחה את התכונה האלוקית הזו בפועל [במעשיו]. גנוסטיקן אחד אמר, "ראשית, עבד [של אלוהים] אפילו לא צריך לעשות חטאים, אבל אם הוא עושה זאת, אסור לו לשכנע אחרים, אחרת הוא יבצע שני חטאים". זוהי תכונתם של הצבועים שהם משכנעים זה את זה לעשות מעשים רעים. הקוראן אומר:

المنافقون والمنافقات بعضهم من بعض ۚ يأمرون بالمنكر وينهون عن المعروف

"גברים צבועים ונשים צבועות, חלקם מצווים על אחרים לרוע ומונעים [זה מזה] לעשות מעשים טובים". (קוראן, פרק 9, פסוק 67)

סיבה שישית – מנהיג או אדם בולט שעושה חטא: יש חטאים שנעשים גדולים גם בגלל שהם בוצעו על ידי מישהו שאנשים הולכים אחריו בעניינים משפטיים דתיים, כי אנשים הולכים אחרי מה שהם עושים. למשל, תלמיד חכם הלובש משי או רוכב על כלי תחבורה [מצופים] זהב, לוקח עושר מפוקפק ממלכים [או פקידי ממשלה או אנשים בעלי כוח פוליטי] או מסייע להם בכך שלא גרם להם להבין את עוולותיהם, ומתמכר לידע אך ורק למען היוקרה. אלו הם סוגי החטאים שאנשים פשוטים הולכים בעקבותיהם. תלמידי חכמים כאלה ימותו יום אחד, אך הרוע שלהם ימשיך להתפשט בעולם [גם לאחר לכתם]. כמה בר מזל הוא האדם שחטאיו נקברים עם אחד [בזמן המוות]? העניין הקשור לחכמים [דתיים] (או למנהיגים או קובעי מגמות שאנשים מעריצים אותם ויש להם חסידים רבים לצורך העניין) הוא מסוכן מכיוון שיש להם אחריות גדולה. כאשר הם עושים מעשים טובים [או קובעים מגמות טובות בקרב בני האדם], יש עלייה בשכרם האלוהי אם מישהו הולך אחריהם בכך. אם תלמיד חכם זנח את הפאר והזוהר הארצי ונשאר נגעל ממנו, הסתפק רק בדברים הדרושים, הסתפק בכוח האלוקי האינסופי, העדיף לעצמו בגדים ישנים, והלכו אחריו בהרגלים טובים, אז לא יקבל שכר אלוקי רק על מעשיו [הטובים] אלא כל מי שהלך אחריו. גם שכרם יינתן לאחד [מבלי לגרוע מאומה מהשכר האלוקי לחסידים]. ואם האדם נשאר נוטה לפאר ולזוהר של העולם, אז אנשים שהם נמוכים יותר במעמד [הארצי והחברתי] ישתדלו להידמות לו בזה, אבל הם לא יוכלו להצליח בזה בגלל מצבם הכלכלי. הם ייאלצו לשרת את המלכים [או אנשים בעלי עוצמה פוליטית או כלכלית] ולהרוויח עושר ממקורות לא חוקיים כדי להגשים את תשוקותיהם. בדרך זו, האדם לבדו יוכרז כסיבת הקיום לכל מעשיהם [של חסידי

מגמות רעות או מזיקות]. בשני המצבים, כשם שיש תועלת מהיותו של מלומד [או מנהיג או קובע מגמה], יש גם נזק, ולשניהם יש השפעה נראית לעין.

כיצד חושך החטאים מוסר מהלב? חושך החטאים (עוולות שנעשו) מוסר משני דברים: הראשון הוא אש החרטה והבושה; והשני הוא עוצמת המאבק הרוחני [לנטוש את העוולות בעתיד]. [שניהם כרוכים בתשובה]. ישנן דרגות רבות של חרטה. התארים הראשוניים שלהם גם מלאים בהטבות. התארים המאוחרים יותר הם ברמה גבוהה של מצוינות. סהל בן עבדאללה אל-תוסטרי (שאלוהים ירחם עליו) אמר: "עבד (אדם) זקוק לאדונו בכל מצב ובכל מצב. מוטב לאדם לפנות לאלוהים בכל מצב, בין אם הוא טוב או רע. לדוגמה, אם אדם חוטא אז הוא צריך להתפלל, 'הו אלוהים! בבקשה תשים צעיף על החטא שלי. כאשר אדם מסיים עם החטא אז הוא צריך להתפלל, 'הו אלוהים! סלח לי על העוול שלי'. לאחר התשובה, יש להתפלל 'הגן עלי מלעשות חטא [שוב]'. אם מישהו עושה משהו טוב, הוא צריך להתפלל, 'הו אלוהים! קבל את העבודה הזו שלי'". שאל אותו מישהו, איזו תשובה גורמת לסליחת חטאים? הוא ענה: "ראשית התשובה היא תשובה [לאלוהים] ואז היא חזרה אליו והיא תשובה. תשובה מתייחסת לפעולות של איברי הגוף, שיבה לאלוהים מתייחסת לפעולות הלב, ותשובה לאלוהים היא להתעלם מהבריאה ולהיות קשוב לחלוטין לאלוהים ולבקש סליחה מאלוהים על החטא שהאדם מתמכר אליו, ויתרה מכך, לבקש סליחה על פגמים כמו דחיית הברכות האלוהיות ונטישת הכרת התודה לאלוהים. יש לקוות שלאחר מכן יסלחו לאדם וימצא מקלט אצל ריבון כל היקומים". ישנם שלבים גם לאחר התשובה. השלב הראשון הוא בדידות, אחר כך התמדה, אחר כך חיפוש ידע, אחר כך התבוננות, ואז תחנונים [לאלוהים], ואז עלייה [לנוכחות האלוהית], ואז הרמוניה [עם האלוהי], ואז דיבור סודי [עם האלוהי]. אבל כל המצבים הללו יורדים על לב העבד שמזונו הוא ידיעה, קיום הוא זיכרון א-לוהי, ההסתמכות היא אישור אלוקי, בן לוויה הוא בטחון [בה'] - על לב כזה נותן ה' את תשומת לבו המיוחדת ונושא אותו אל הכסא, שם הוא מוצא מקום בין נושאי הכסא. מישהו שאל אותו על האמירה הבאה של הנביא מוחמד (עליו השלום):

التَّائِبُ حَبِيبُ اللَّهِ

"אדם שחוזר בתשובה הוא אהוב האל".

הוא ענה: "אדם בעל תשובה יהיה חביב על אלוהים כאשר ימצאו בו את התכונות הבאות:

ٱلتَّٰٓئِبُونَ ٱلْعَٰبِدُونَ ٱلْحَٰمِدُونَ ٱلسَّٰٓئِحُونَ

ٱلرَّٰكِعُونَ ٱلسَّٰجِدُونَ ٱلْءَامِرُونَ بِٱلْمَعْرُوفِ

وَٱلنَّاهُونَ عَنِ ٱلْمُنكَرِ وَٱلْحَٰفِظُونَ لِحُدُودِ ٱللَّهِ

הם אלה שחוזרים בתשובה, עובדים את אלוהים, מהללים את אלוהים, צמים, משתחווים לאלוהים [בכניעה ובהערצה], משתחווים לאלוהים, מטיפים לאנשים לטוב ולאצילים, ומרתיעים אותם מלעשות רע, ומגינים על גבולותיו של אלוהים (אל תחרוג מגבולות המוסר, הנימוס וההגינות שנקבעו על ידי אלוהים)." (קוראן, פרק 9, פסוק 112)

אדם נקרא "אהוב" כאשר הוא כל כך צייתן לאהוב שהוא אפילו לא מתקרב למה שאינו אוהב את האהוב. מטרת פירוש זה היא שלתשובה יש שני יתרונות: התועלת הראשונה היא שהחטא נמחק והאדם הופך להיות כאילו לא חטא מעולם; תועלת שנייה היא שהאדם משיג את מדרגות הקרבה האלוקית עד כדי כך שהוא נעשה אהוב. אז לכפרה ולכפרה על חטאים יש דרגות שונות - חלק מהחטאים נמחקים כאילו מעולם לא היו קיימים, חלק מהחטאים מופחתים ביחס לחרטה, אבל יש לזה את אותה השפעה בביעור החטאים.

ג'עפר אל-צאדיק (שאלוהים ירחם עליו) אמר: "אלוהים הסתיר ארבעה דברים בארבעה דברים אחרים - אישור [אלוקי] בציות [לו], לכן, אל תתייחסו אפילו למעשה קטן של ציות כחסר חשיבות, ייתכן שאישורו של אלוהים חבוי בכך; זעם [אלוקי] בחטאים, לכן, אל תתייחסו אפילו לחטא קטן כחסר חשיבות, יתכן, שעצם החטא הוא גורם לחרון אף אלוקי; גנוסיס במשרתים [של אלוהים], לכן, אל תתייחסו לשום עבד (אדם) כחסר חשיבות (שפל או בזוי), ייתכן שאחד [שמזלזלים בו] עשוי להיות מקורב לאלוהים; קבלה [אלוהית] בתחינה [לאלוהים], לכן, אל תשאיר את התחנונים (התפילה) לאלוהים בשום הזדמנות, ייתכן שתהיה קבלה [של אלוהים] בזה".

רפואת התשובה ושיטת הריפוי התעקשות על חטאים

יש לדעת, שבני האדם נחלקים לשני סוגים: האחד הוא אותו נער שאין לו שום נטייה לרע, שגדל על טוב ואצילי, וההתרחקות מהרע היא בעצם הטמפרמנט (הטבע או ההרכב הפנימי) של האדם. הנביא מוחמד (עליו השלום) אמר:

يعجب ربك من الشاب ليست له صبوة

"אדונך מופתע מהנוער שאין לו נטייה לרוע. אבל אנשים כאלה הם נדירים". (מסופר על ידי *אוספי* חדית' *מוסנד אחמד וטבראני* על פי עותבה בן עמיר [שאלוהים ישמח ממנו])

הסוג השני כולל את האנשים שמבצעים חטאים. הם מחולקים לשני סוגים: אלה שחוזרים בתשובה ואלה שמתעקשים על חטאים. ברצוני להסביר בפרק זה, את התרופה להתעקשות על חטאים ואיזו תרופה יעילה למיגור המחלה ולהקניית החלמה.

יש לדעת היטב שתשובה היא רפואה, והחלמה זו מושגת על ידי תרופה. על מנת להכיר את התרופה, חובה להיות מודעים למחלה. רפואה פירושה ללכת נגד הגורמים שגרמו לקיומה של מחלה. אם מישהו רוצה לרפא מחלה מסוימת, יש למגר את הסיבה שהולידה את המחלה. בנוסף, זו גם עובדה מבוססת שהכל מתבטל על ידי היפוכו. לאור עיקרון זה, הסיבה להתעקשות על חטאים היא חוסר תשומת לב (רשלנות) ותאווה. ההיפך מחוסר תשומת לב הוא הידיעה, וההיפך מהתאווה הוא שהאדם נשאר סבלני כלפי גורמים שמעוררים [תאוות] תאווה. רשלנות (או חוסר תשומת לב) היא שורש החטאים. התרופה שתהיה מוכנה לריפוי חוסר תשומת לב תכלול את המרכיבים של מתיקות הידע המעורבבים במרירות של סבלנות.

חובות חכמי הדת: כאשר אדם העובר חטא [מבין או] יודע שהוא חטא, אז הוא צריך להירפא מידיו של תלמיד חכם [מורה רוחני הבקיא במחלות רוחניות פנימיות ובמחלות הפוגעות באנושות]. אם אדם אינו מכיר במחלתו שלו, אז מלומד צריך לאבחן אותה. הדרך לגרום לזה לקרות היא שמלומד אחד יהיה אחראי על מדינה, עיר, שכונה, *מסגד* (מקום של סגידה והאדרת אלוהים שאליו אנשים הולכים כדי לחפש קשר וקשר עם אלוהים), או קבוצת אנשים ולחנך אותם על הדרך לאלוהים (*די'ן*), להסביר להם דברים שמזיקים להם. ליידע אותם על הדברים המועילים להם, להסביר להם בפירוט את הגורמים שהובילו *לסעדה* (אושר נצחי והצלחה אינסופית) *ולשקאוה* (קללה נצחית וכישלון מוחלט). אל לו לתלמיד חכם להמתין לאנשים שישאלו לפני שידריך אותם, אלא על התלמיד החכם לקרוא לעם לבוא אליהם או לבקר אותם ולהדריכם בדרך הישר משום שהמלומדים [והמדריכים הרוחניים] הם יורשי הנביאים [לאחר תום עידן הנבואה]. בהדרכה ובחינוך, תמיד הייתה זו דרכם של הנביאים [של אלוהים] להסתובב סביבם, לקרוא לאנשים, ללכת לכל בית ולהזמין אותם לדרך האמת, להסתובב ולמצוא כל אחד ואחד ולהזהיר אותם על הדרך אל ה'. בדרך כלל, אנשים לא מכירים את מחלות הלב שלהם, לכן המלומדים עצמם צריכים [לקחת יוזמה ולהדריך] אותם. בעניינים הקשורים למחלות חיצוניות, אדם יכול לפנות לרופא, למשל, אם יש לו ויטיליגו (מחלת עור המאופיינת בכתמים של עור ללא פיגמנט) או שיש לו סימנים על הפנים, הוא יכול לדעת את מצב המחלה שלו על ידי התבוננות במראה. אבל לא לכולם יש את המראה, ואדם לא יידע על מחלתו עד שמישהו אחר יספר לו עליה. זוהי חובה אישית (*פרד אל-עין*) על כל המלומדים [לעזור ולהדריך אנשים באופן יזום לצאת ממחלותיהם הרוחניות]. אנשים נולדים בורים, ולכן הכרחי לפנות לאנשים בעניינים הקשורים לעקרונות ולפרטים של הדרך האלוהית (*די'ן*). העולם דומה למשכן חולים - מי שנמצא מתחת לאדמה מת ומי שנמצא על פניה חולה. מחלות הלב רבות יותר ממחלות הגוף, לכן בבית החולים של העולם הזה, חולים במחלות רוחניות עולים במספרם על חולים במחלות גוף. מלומדים [ומדריכים רוחניים] הם רופאי בית החולים הזה ופקידי הממשלה הם המארגנים [והמטפלים בו]. אם חולה כלשהו אינו מקבל את הצעת הרופא שלו ואינו נוטל את התרופות שנקבעו לו, יש למסור אותו לרשויות הממשלה כדי שיצילו אנשים אחרים ממחלתם. בדיוק כמו שחולה שאינו מקפיד על מניעה, או שהוא משתגע או מוסר לסוהר כדי שיוכל לכלוא אותו ולהגן על עצמו ועל אחרים מפני מחלתו.

מדוע מחלות הלב רבות יותר? בהשוואה למחלות גוף, מחלות הלב רבות יותר. יש לכך שלוש סיבות: הסיבה הראשונה היא שחולה אינו מכיר את המחלה בה הוא נגוע. הסיבה השנייה היא, שהתוצאה של

זה (מחלות הלב) אינה נראית [בדרך כלל] בעולם הזה, ואילו תוצאת מחלות הגוף נראית בעולם הזה, וגורמת למוות. לפיכך, אנשים מפחדים ממחלות גוף מכיוון שהם יודעים שאם הם לא ירפאו את עצמם, המוות יגרום להם להיעלם מעל פני האדמה. התוצאה של חטאי הלב היא מות הלב. אבל לא יודעים על זה בעולם (החיים הארציים), לכן יש פחות שנאה נגד החטאים. למרות שבני האדם יודעים שהאדם חטא, הוא לא מייחס חשיבות רבה לחטאיו ומסתמך על אלוהים בעניינים הקשורים לבקשת חרטה וסליחה. עם זאת, אין סומכים על הקב"ה במחלות הגוף, אלא מתרוצצים מרופא אחד למשנהו. הסיבה השלישית היא החשובה והיסודית ביותר, אלא היא עצמה מחלה חשוכת מרפא והיא שרופאי הלבבות אינם קיימים. האנשים שניתן לבוא איתם במגע במחלות אלה הם חכמי הדת, אך הם עצמם נגועים במחלות [הרוחניות] הקשות ביותר בימינו [משום שהם עצמם חסרים שלמות רוחנית והמומחיות הנובעת מכך בסיוע לריפוי אנשים ממחלות רוחניות]. כיצד הם יכולים לרפא אחרים כאשר הם אינם מסוגלים לרפא את עצמם? המחלות [הרוחניות] הללו משתוללות ורק לעתים רחוקות מישהו ניצל מהן, לכן אשמתם זו של החכמים אינה מתגלה והם (החכמים) מניאים את הנבראים [מהדרך הרוחנית] ואומרים להם את סוגי הדברים שמגבירים את המחלה הזו. ההרסנית ביותר מבין המחלות הללו היא אהבת העולם (ארציות) והיא השולטת ברופאים של הדרך לאלוהים (*ד׳ין*). זו הסיבה, הם מציעים ריפוי לאחרים אבל הם עצמם מתמכרים למחלה הזו שהופכת אותה לנפוצה כל כך, במקום זאת, היא מקבלת ממדים של מגיפה.

מחסור ברופאים [של מחלות רוחניות] גורם ליצירות לחוות הרס. אלה שאמורים להיות רופאים ומרפאים משתמשים במגוון טקטיקות כדי לשדוד את היצירות הפשוטות ולהטעות אותן בדרכים שונות. אם הם לא יכולים לעשות להם טוב, אז הם לא צריכים להיות לא ישרים כלפיהם, אם הם לא יכולים להביא לתיקון, אז לפחות הם לא צריכים להחמיר את המצב. במקום זאת, עדיף להם לשתוק כי בכל פעם שהם פותחים את הפה, המטרה שלהם היא לגרום לעוד ועוד אנשים לבוא אליהם, ומטרה זו יכולה להיות מושגת רק כאשר הם נותנים תקוות שווא לסליחה לאנשים, מעדיפים את הסיבות של תקווה באלוהים (*ר׳ג׳*ה), מזכירים את טיעוני הרחמים האלוהיים, ונמנעים במכוון מלהזכיר את המסורות שבהן אנשים פחדו מעונש אלוהי על ידי אזכור חרון אפו של אלוהים [על עוון ורוע]. אנשים מוצאים סיפוק רב בדרשות כאלה והדברים הללו שופכים מתיקות באוזניהם ומספקים נכסים ללבבות. כאשר אנשים חוזרים מהאסיפות של אותם "מלומדים", התעוזה שלהם לבצע חטאים גוברת עוד יותר והסתמכותם על נדיבותו של אלוהים גוברת עוד יותר. עובדה מבוססת היא שאם רופא הוא בור ולא ישר, בסופו של דבר הוא נותן תרופה קטלנית לחולה שלו, שבמקום להעניק בריאות, דוחפת את המטופל למלתעות המוות. הסיבה לכך היא שמטופל לא מקבל את התרופה הדרושה ולא נותנים לו את התרופה באופן שבו היא צריכה להינתן.

תרופה לסיבות לחטאים: כעת יוסבר כאן התרופה לגורמים לחטאים (רעות ועוולות). התרופה לסיבה הראשונה "העונש על החטאים אינו מיידי ואינו נראה לאדם" היא לחשוב שמשהו שעתיד לקרות בעתיד יקרה [למרות שהוא מתעכב ואולי לא נראה בחיי העולם] והיום הזה אינו רחוק, אלא הוא קרוב מאוד למי שיש לו עיניים לראותו. יתר על כן, המוות קרוב כל כך לאדם כמו שרוכי הנעליים [של הנעליים שאדם נועל]. ייתכן שיום הדין קרוב [שכן המוות הוא תחילתם של החיים שלאחר המוות ושל המסע ליום הדין] וייתכן שהוא עומד להתרחש לאחר כמה רגעים. עוד יש לחשוב, שהאדם מטבעו, עובד קשה לטובת

עתידו, סובל קשיים, כגון מסעות ים [במסעות ארוכים ומפרכים למסחר, מסחר, חינוך וכדומה], מסתובב במדבריות בתקווה שהרווח שירוויח ממסעות אלו יעזור לו בחיים הבאים. ולא זו בלבד, שאם חלה ואיזה רופא שאינו מאמין, מודיע לאדם שמים קרים מזיקים לבריאותו ואף מקרבים אותו למוות, אף על פי שמים קרים מרגיעים אותו מאוד, אין נוגעים בהם כלל. ראוי לקחת בחשבון שאדם נוטש תענוג ארצי [של שתיית מים קרים כדי להרוות את צמאונו] בעצתו של מי שאינו מאמין. יכול להיות שהרופא טוב, אבל אין נס מבוסס שלרופא יש את רמת המומחיות הרפואית להיות צודק כל הזמן. מצד שני, יש ניסים מבוססים על אמיתות הנביאים [של אלוהים]. אדם צריך לחשוב שאדם יכול להאמין למי שאינו מאמין אך אינו יכול להאמין לנביא [של אלוהים] על מה שהוא הביא [במונחים של הדרכה אלוהית לשיפור האנושות].

סיבה שנייה ניתנת לריפוי באופן דומה. אם יש דומיננטיות של התעקשות על תענוגות החטאים, צריך לנטוש אותה בכוונה, ולחשוב, שאם אי אפשר לעזוב את תענוגות חיי העולם הזה, ששווים כמה ימים, אז איך אפשר לעזוב את תענוגות חיי הנצח שנמשכים לנצח. אם אדם לא יכול לשאת את הכאב [של הימנעות מעונג החטאים] בחיים האלה ששווים כמה ימים ואינו יכול להיות סבלני עם הקושי הקטן הזה, אז איך הוא יכול לסבול את הכאב של הגיהינום? יתר על כן, כאשר אדם אינו יכול להיות סבלני כלפי הברכות [וההנאות] הארציות שמלאות בתוצאות לא נעימות, אז כיצד ניתן להיות סבלני לברכות הטהורות והנקיות של העולם הבא.

ובענין התרופה לסיבה השלישית, דהיינו להקדים לעשות תשובה בתקווה לקבל תשובה [אח"כ לאחר שנהנה מאוד מחטאים, והגיע לגיל מבוגר או זקן בחיים], יש לחשוב, שעצם הסיבה לצעקת יושבי הגיהינום היא העיכוב הזה. כי הם יעכבו את התשובה על חטאים שמסתיימת במוות [כיוון שזמן המוות אינו ידוע למרות כל הציפיות לתוחלת החיים, ואנשים בכל הגילאים מתים מסיבות שונות], ואחר כך לא תישאר אפשרות לתשובה. ואפשר שאדם ימות לפני התשובה, וגם אם יזכה לחיות, איך הוא יודע שהוא יוכל לנטוש את החטאים ואילו הוא לא יכול לעשות זאת עכשיו, כי הסיבה לאי נטישת החטאים שקיימת היום, יכולה להתקיים גם מאוחר יותר. ייתכן אפילו שהרגלים מתבססים מאוחר יותר על ידי עשייה מתמשכת של דברים לא נכונים. מי שלא יצר הרגל, קל לו יותר להשאיר אותו מאחור אם הוא רוצה לעזוב אותו, אבל אם יש לו הרגל קבוע, הוא מתקשה לעזוב אותו למרות הרצון. הדוגמה של prevaricator היא של מישהו שרוצה להסיר עץ, אבל העץ חזק ולא ניתן להסיר אותו בקלות ואחד עוזב לעשות את זה כדי לעשות את זה בשנה הבאה. אדם יודע היטב שלא משנה כמה זמן העץ נשאר, שורשיו מתרחבים ומתחזקים וככל שהוא מתקדם בגיל הוא נחלש. מה יכולה להיות טיפשות גדולה יותר, שכאשר אדם אינו מסוגל להסיר עץ חלש יחסית למרות כוחו הפיזי, כיצד הוא יכול להסיר עץ חזק יותר במצבו החלש?

התרופה לסיבה הרביעית, שהיא ההמתנה לרחמי האל ולחסדו, כבר הוסברה בעבר. דוגמתה דומה למי שנותן את כל רכושו לצדקה, הופך את משפחתו לחסרת כל, ומחכה שהקב"ה ישלח מזונות מן הנסתר או נותן אוצר אחד בארץ שוממה. הסיכוי לקבל מחילת חטאים [ללא חרטה, כפרה ותיקון] הוא כמו הסיכוי למצוא אוצר; או כמשל אדם כזה כמי שמשאיר את רכושו בחצר הקדמית בעודו גר בעיר שבה דברים נבזזים לאור היום, ואומר שיש לו אמון בה' שיגן על רכושו [מפני ביזה], למרות שהוא יכול לשמור אותו

במקום בטוח. בדוגמאות אלה, מציאת אוצר או שמירה על סחורות מפני גנבים היא בלתי אפשרית. מי שעוזב את פרנסתו בגלל אמון כזה (או ציפייה שאינה במקומה) או מניח את סחורתו ברשלנות [במקום לא בטוח], הוא טיפש גדול. באופן דומה, סליחה על חטאים היא אפשרית, אבל להמשיך לעשות חטאים מתוך ציפייה לסליחה ולא לחזור בתשובה [בגלל הציפייה הזו] זו בורות קיצונית.

התרופה לסיבה החמישית, שהיא הטלת ספק באמיתותם של נביאי [האל] הם אותם גורמים המוכיחים את אמיתות הנביאים ואמיתותם. לאדם המפקפק ייאמר: "נביאים שהיו להם ניסים שהיו הוכחות לכך שהם נמצאים באמת, שהודיעו לנו שיש ממלכה של העולם הבא שהיא נפרדת מהממלכה הזו (העולם או העולם הפיזי) ולאחר המוות, האדם נקשר לתחום הזה. האם יש לך ודאות לגבי אמיתות החדשות הללו או שזה בלתי אפשרי כמו שזה בלתי אפשרי שאדם יהיה נוכח בשני מקומות בו זמנית?" אם משיב שאינו אפשרי [שהנביאים היו על האמת] אזי אין טעם להתווכח עם אדם כזה. אם אדם אומר שיש לו ספקות בזה, אז הוא נשאל, "אם אדם זר מודיע לך שכאשר יצאת מביתך והשארת מאחור אוכל מוכן, נחש הכניס את פיו לתוך האוכל שלך וערבב אותו עם הרעל שלו. אם אתה מאמין באמיתותו של הזר הזה, האם עדיין היית אוכל את האוכל הזה או עוזב אותו, למרות שזה היה אולי הטעים ביותר מכל המאכל?" אדם יענה לו: "אני לא אוכל מאכל כזה, אפילו אם הזר הזה משקר, אני לא אוכל אותו מתוך זהירות. לכל היותר, המזון הזה יתבזבז [במקרה שהזר משקר]. אבל אם הזר הזה אומר את האמת, אז אכילת האוכל הזה תהיה קטלנית עבורי". אז ייאמר לאדם כזה, "אתה מאמין בזר לא ידוע וזורק את מזונך מתוך אמונה בחדשות האלה, למרות שאין לזר שום טענות או הוכחות, אז יש אפשרות שמישהו אמר זאת מתוך קנאה או אמר זאת כדי להדאיג אותך. מצד שני, יש אמירות של נביאים, שאושרו על ידי ניסים, יש הסכמה בין קדושים, מלומדים, חכמים ואינטליגנטים, אבל אתה לא מקבל את דברי הנביאים ולא מקבל את החדשות שנמסרו על ידם. בורים בקרב ההמונים אינם נושא לדיון זה, האם יש מישהו מבין האינטליגנטים שאינו מאמין ביום הדין ואינו משוכנע בשכר ועונש? יכולים להיות הבדלים על המראה שלו, אבל יש הסכמה פה אחד על קיומו בקרב כל אנשי האינטלקט. אם החדשות שלהם נכונות אז היית מגיע קרוב לעונש [אלוהי] כזה שיימשך לנצח, וגם אם הם משקרים, אין לך הפסד משמעותי, ההפסד היחיד שיש לך הוא שלא תוכל להשיג כמה תענוגות של העולם". אם לנמען יש אפילו שמץ של שכל, הוא לא יעכב את התשובה ולו במעט, כי לא משנה כמה ארוכים החיים הארציים, הם לא יכולים להיות שווי ערך לחיי הנצח. אם נניח [שהעולם מלא גרגרים] וציפור גונבת גרגר אחד לאחר מיליון שנה ואז מפסיקה ואז גונבת גרגר אחר לאחר מיליון שנה [וממשיכה כך], גם אז כל הגרגירים ייגמרו [יום אחד] אך לא תהיה צמצום בחיי הנצח. אם כן, כיצד יכול אדם בעל שכל להפגין עצלות בהשגת האושר הנצחי והניצחון האינסופי של חיי הנצח (*סעדה*) על ידי סבלנות לתענוגות החיים [הארעיים] הללו ששווים כמה ימים? לכן, עלי (שאלוהים מרוצה ממנו) אמר לאדם שהשכל שלו לא היה מסוגל לחקור ולקלוט עניינים כאלה: "אם אתה אומר את האמת [שאין עולם הבא והחיים האלה הם כל מה שיש לנו] אז גם אתה וגם אני נינצל. אבל אם אני אומר את האמת [על קיומו של העולם הבא וחיי הנצח שלו של אושר נצחי או קללה נצחית] אז אתם תושמדו [בעולם הבא] אבל אני אזכה לישועה". אף על פי כן, אדם אינטליגנטי צריך לצעוד בנתיב השלום והזהירות בכל הנסיבות.

פרק 12 – חוסן באמצעות סבלנות לנוכח מצוקות, ניסיונות ומצוקות, והכרת תודה על הברכות וכל הטוב שיש לאדם

עליות ומורדות הן חלק הכרחי מחייו של האדם. טרגדיות אישיות וקולקטיביות, תאונות, מגיפות, אסונות, אובדן יקיריהם, אובדן חומרי, נסיגות ואתגרים בחיים, מחלות, צער, קשיים, מלחמות, רעב, עוני, אבטלה, מהומה, אי סדר חברתי ואי שקט, ייאוש, חוסר שלווה פנימית וחיצונית, חרדות, סכנות וכעס על הפרזות שבוצעו על ידי אחרים וכו', הם חלק בלתי נמנע מהחוויה האנושית בקיום הארצי הזה. כל המצבים הלא נעימים והלא נעימים הללו עלולים להתעורר למרות מיטב המאמצים למנוע אותם. אם אדם מצליח להישאר בהתנהגות הטובה ביותר שלו, אחרים עשויים שלא להיות מסוגלים לעשות את אותו הדבר וכתוצאה מכך כעס, קונפליקטים ורגשות שליליים אחרים ומצבים אנושיים פנימיים וחיצוניים. תמיד קל להיכנע לשליליות כזו ולהיות שבור לב, מיואש ושבור מהן, ולהסתבך ברגשות שליליים, כעס, צער, ייאוש ודיכאון. הכלי היחיד להתמודד ביעילות עם מצבים לא נעימים כאלה הוא להפעיל סבלנות והתמדה סבלנית עד למקסימום. סגולות הסבלנות הן רבות מספור, וכתוצאה מכך יש תועלת עצומה לרווחה האנושית האישית והקולקטיבית.

תמונת הראי של הסבלנות היא הכרת תודה שסופרת את הברכות של האדם, אפילו אלה שנלקחות כמובן מאליו כמו מזון, אוויר, נשימה, בריאות, שגשוג, שלווה, ביטחון, אושר, בגדים ללבוש וקורת גג כדי להגן על עצמך מתנאי מזג אוויר קיצוניים, חברויות, מערכות יחסים, משפחה, ושלמות המוח, הלב והאינטלקט. הכרת תודה היא להיות אסיר תודה והערכה על כל דבר טוב שיש לאדם. כמו סבלנות, הכרת תודה והכרת תודה מספקות יתרונות רוחניים עצומים לרווחתם האישית והקולקטיבית של בני האדם. הטיפול המופתי של ע'זאלי בתכונות האנושיות העצומות הללו מתוך הספר השני בכרך הרביעי או ברבע של *יצירת המופת שלו "יחיא אל-עולום א-דין"* או "תחיית הידע של הדרך אל האל" מוצג כאן בצורה מרוכזת כדלקמן[18]:

לאמונה (*אימאן*) יש שני חלקים - חצי סבלנות וחצי הכרת תודה (הכרת תודה). אלו הן שתי התכונות מהתכונות הא-לוהיות והם שני שמות משמות אלוהיים - *סבור* (אחד עם סבלנות מלאה) *ושכור* (אחד עם הכרת תודה מושלמת). אי היכרות עם המציאות של סבלנות והכרת תודה פירושה לא להכיר את שני

חלקי האמונה ולהיות בור בשתי תכונות [או תכונות אלוקיות] של הקב"ה. ללא אמונה, לא מושגת קרבה א-לוהית, ואין חוצים את דרך האמונה בלי להכיר את הישות שבה צריך להאמין. מכאן ידוע שחובה לשפוך אור על שני חלקי האמונה - סבלנות והודאה. כיוון ששני החלקים הללו משולבים זה בזה, שניהם יתבארו בספר אחד בשבעה פרקים.

הסבר לסבלנות

מצוינות הסבלנות: אלוהים הסביר אינספור תכונות של אנשים סבלניים. הקוראן הזכיר סבלנות ביותר משבעים מקומות. בפסוקים אלו יוחסו לסבלנות מדרגות גבוהות וטובות רבות. לדוגמה, אלוהים אומר:

وَجَعَلْنَا مِنْهُمْ أَيِمَّةً يَهْدُونَ بِأَمْرِنَا لَمَّا صَبَرُوا۟ۖ

"ועשינו מתוכם מנהיגים רבים (מופתים) כאשר היו סבלניים, אשר הדריכו את הבריות [לדרך הישר] על פי פקודתנו". (קוראן, פרק 32, פסוק 24)

وَتَمَّتْ كَلِمَتُ رَبِّكَ ٱلْحُسْنَىٰ عَلَىٰ بَنِىٓ إِسْرَٰٓءِيلَ بِمَا صَبَرُوا۟

"ודברו היפה של אדונך (הבטחה) [הו מוחמד!] לטובת בני ישראל נתקיימה בסבלנותם". (קוראן, פרק 7, פסוק 137)

وَلَنَجْزِيَنَّ ٱلَّذِينَ صَبَرُوٓا۟ أَجْرَهُم بِأَحْسَنِ مَا كَانُوا۟ يَعْمَلُونَ

"ואלה שמתמידים בסבלנות, בוודאי נעניק להם גמול על מעשיהם הטובים". (קוראן, פרק 16, פסוק 96)

أُو۟لَٰٓئِكَ يُؤْتَوْنَ أَجْرَهُم مَّرَّتَيْنِ بِمَا صَبَرُوا۟

"האנשים האלה יקבלו פיצוי כפול בגלל הסבלנות שלהם". (קוראן, פרק 28, פסוק 54)

إِنَّمَا يُوَفَّى ٱلصَّٰبِرُونَ أَجْرَهُم بِغَيْرِ حِسَابٍ

"לאנשי הסבלנות, יהיה גמול [אלוהי] ללא גבול". (קוראן, פרק 39, פסוק 10)

בפסוק זה, אלוהים הבטיח להעניק גמול אלוהי אינסופי על סבלנות. מכל מעשי הצדק, זו (הסבלנות) היא היחידה שהגמול האלוקי עליה יהיה בלתי מוגבל. אלוהים הבטיח לעם המתאזר בסבלנות שהוא איתו [במצב של קרבה רוחנית יחד עם משמעויות אחרות של עם]:

وَٱصْبِرُوٓا۟ ۚ إِنَّ ٱللَّهَ مَعَ ٱلصَّٰبِرِينَ

"והיו סבלניים. אכן, אלוהים נמצא עם אלה שמתאזרים בסבלנות [לנוכח כל הקשיים, האסונות והמצוקות ומתמידים במצב זה עד שאלוהים פותח להם את דלתות הנוחות ומוצא]". (הקוראן, פרק 8, פסוק 46)

במקום אחד, אוחדו תכונות הרחמים, הברכות וההדרכה לאנשי הסבלנות. שלושת התכונות הללו יחד, לא יוחסו לאף מתפלל אחר:

أُو۟لَٰٓئِكَ عَلَيْهِمْ صَلَوَٰتٌ مِّن رَّبِّهِمْ وَرَحْمَةٌ ۖ وَأُو۟لَٰٓئِكَ هُمُ ٱلْمُهْتَدُونَ

"עליהם (אנשי הסבלנות) ברכות (ברכות) מאדונם ורחמם והם אלה המודרכים [לאדונם]". (קוראן, פרק 2, פסוק 157)

ישנן מספר רב של מסורות נבואיות על סבלנות. הנביא מוחמד (עליו השלום) אמר:

الصَّبْرُ نِصْفُ الْإِيمَانِ

"סבלנות היא חצי אמונה". (מסופר על ידי *אוספי* חדית'*אבו נעים* וה*טיב* בסמכותו של עבדאללה אבן מסעוד [שאלוהים ישמח ממנו])

באחת המסורות, הנביא מוחמד (עליו השלום) אמר: "דברים שניתנו לכם פחות כוללים ודאות (*יאקין*) וסבלנות (*סבר*). ומי שקיבל חלק גדול יותר משניהם, גם בלא חלק גדול בתפילות הלילה ובתענית הרשות, אין חשש [שהרי הוודאות והסבלנות כבדות לטובתו]. במצב הנוכחי [של העוני והנזקקות] שאתם נמצאים בו היום, אם תתאזרו בסבלנות, עדיף לי יותר מאשר שתביאו כל כך הרבה מעשים טובים שכולכם עושים יחד. אבל אני חושש שאחרי שאעזוב, העולם ייפתח בפניכם [מבחינת כוח, עושר ועושר] ואתם [תתחילו] להתייחס זה לזה כרעים. באותו זמן, שוכני השמיים (ישויות שמימיות) יחשיבו אותך לרע. מי שמתאזר בסבלנות במצב זה [של עוני, נזקקות, קשיים ומצוקות] ולוקח את עצמו דין וחשבון [במצב של חשבון נפש ודין וחשבון על כל העוולות], יזכה לשכר מלא [מאלוהים]". לאחר מכן, הוא דקלם את הפסוק הבא:

مَا عِندَكُمْ يَنفَدُ ۖ وَمَا عِندَ ٱللَّهِ بَاقٍ ۗ وَلَنَجْزِيَنَّ ٱلَّذِينَ صَبَرُوٓا۟ أَجْرَهُم

"כל מה שיש לכם עתיד לאבדון, ואילו כל מה שיש לאלוהים הוא נצחי ונצחי. ואכן, אנו נעניק לאלה הסבלניים, גמול אדיר בהתאם למיטב שעשו אי פעם". (קוראן, פרק 16, פסוק 96)

אלוהים שלח התגלות לנביאו דוד (עליו השלום): "אמץ את אופיי ואחת מתכונות האופי שלי היא שאני סבלני מאוד". עבדאללה בן עבאס מספר שכאשר הנביא מוחמד (עליו השלום) ביקר את *אנצאר* (ילידי מדינה שאירחו מוסלמים שנמלטו ממכה כדי להימנע מרדיפות), הוא שאל אותם: "האם אתם מאמינים?" כולם שתקו. עמר (שאלוהים ישמח ממנו) ענה: "כן, אנחנו מאמינים". הנביא שאל: "מהו הסימן (סימן) לאמונתך (*אימאן*)?" אנצאר השיב: "יש לנו הכרת תודה [לאלוהים] כשיש לנו שגשוג, יש לנו סבלנות כשאנחנו מתמודדים עם קשיים, ואנחנו מקבלים את ההחלטות [של אלוהים] (צו אלוהי)". הוא אמר, "באדון *הכעבה*! אתם מאמינים [שכן אלה הם המאפיינים של מאמינים אמיתיים]". (מסופר על ידי *אוסף* חדית' *טברני*) ישו (עליו השלום) אמר, "אתה תשיג את הדבר שאתה אוהב כאשר תפעיל סבלנות על דברים לא אהובים". עמר בן אל-ח'טאב (עליו השלום) כתב מכתב מפורט לאבו מוסא אל-אשערי (עליו השלום) וכתב בו בין היתר: "אמצו סבלנות וזכרו שהסבלנות היא משני סוגים, האחד עדיף על השני, סבלנות באסונות עדיפה ועוד יותר ממנה היא להתאזר בסבלנות בדברים (הימנעות מלעשות דברים) שאלוהים אסר [מתוך חוכמה אלוהית לשיפור האנושות, למרות שהם עשויים להיראות רצויים ומהנים]. דעו כי סבלנות היא עיקר האמונה וזאת משום *שהתקווה* (יראת אלוהים, יראת אלוהים ויראת האל) היא הנעלה ביותר מכל מעשי הצדק והיא נובעת מסבלנות (תקווה מקורה בסבלנות)". עלי (שאלוהים מרוצה ממנו) אמר: "יסודות האמונה הם על ארבעה עמודי תווך: ודאות, סבלנות, מאבק [בדרכו של אלוהים במיוחד במונחים של מאבק רוחני פנימי] וצדק (הוגנות עם כל אחד ובכל דבר)". מבחינה אינטלקטואלית, סבלנות היא עדיין תכונה טובה, אולם לא ניתן להבין זאת במלואו עד שנסביר את מציאות הסבלנות ומשמעותה.

מציאות ומשמעות הסבלנות

סבלנות - תחנה של הדרך אל ה' (*דין*), יעד של המאבק הרוחני (*סולוק*): יש לדעת שהסבלנות היא תחנה מבין תחנות הדרך לאלוהים והיא יעד מבין יעדי הנוסעים הרוחניים. כל תחנות הדרך אל ה' נמצאות בשלושה עניינים: ראשית, הבנה או גנוסיס (*מעריף*); שנית, מצבים [רוחניים פנימיים]; שלישית, מעשים או מעשים [גופניים חיצוניים]. ביניהם, ההבנה היא החומר היסודי המוליד מצבים [רוחניים] שבתורו מוליד מעשים [נאצלים]. מבין שלושתם, ההבנה דומה לעץ, המצבים דומים לענפים, והמעשים דומים לפירות. כל היעדים של הנוסעים הרוחניים הם כאלה. סבלנות היא שם השילוב של הבנה ומצב [רוחני פנימי]. המעשה הוא הפרי שנוצר כתוצאה מקיומם של שניהם (הבנה ומצב רוחני פנימי). כעת נשפוך אור על שלושת העניינים.

גנוסיס או הבנה: ללא הבנת הרצף (הסדר) הקיים בין מלאכים, בני אדם ובעלי חיים, לא ניתן להשיג את הבנת הסבלנות. סבלנות היא תכונה אנושית מיוחדת [שאינה משותפת לאף יצירה אחרת בתוכנית הכוללת של הדברים]. אי אפשר אפילו לדמיין סבלנות בבעלי חיים ובמלאכים - בבעלי חיים בשל אשמתם הפנימית ובמלאכים בשל שלמותם הטבועה בהם. הפרט של זה הוא שהתאווה נכפתה על בעלי החיים והם שועבדו על ידה עד כדי כך שהסיבה לתנועתם או לדממה שלהם היא רק תאווה. אין

להם שום כוח פנימי שירסן בהם את התאווה הזו וימנע מהם את המטרה הזו שלהם. במאבק בתאווה, שימור כוח האיפוק וההתנגדות הוא הסבלנות. מלאכים נבראו רק כדי להשתוקק לאדון המלכותי (אלוהים) ולהיות מרוצים מדרגות הקרבה והקרבה שלהם אליו. לא הונחה בהם תאווה שתרחיק אותם מהכמיהה לדרגות של קרבה אלוהית וישותו של האל המפואר. הם גם אינם זקוקים לצבא שיגרום להם להתגבר ולהכניע את הכוחות המרתיעים אותם מפני השכינה. מפני שהכוחות המרתיעים את האדם מהשכינה הם התאוות והתאוות שאפילו לא נבראו בהם. מצד שני, האדם ניחן בתאווה וגם בכוח שבאמצעותו האדם יכול להתגבר על התאווה. בראשית הבריאה נברא האדם עם פגמים (חסרונות וחסרונות וחולשות) כמו בעלי חיים, שלא הייתה לו שום תאווה אחרת מלבד תאוות המזון שהוא היה זקוק לה. לאחר זמן מה [ככל שאדם התקדם בחיים], נולדה בו התאווה למשחק (ספורט), לקישוט וליופי. לאחר מכן [ככל שאדם התקדם עוד יותר בחיים והגיע לגיל ההתבגרות], נולדה התאווה לנישואין. התאוות הללו מופיעות בסדר מסוים. בהתחלה, אין לאדם את כוח הסבלנות בתוך עצמו. לכן, סבלנות היא שמו של צבא אחד שעומד איתן ומתמיד, מול צבא אחר כאשר מתנהלת מלחמה ביניהם בגלל הקונפליקט בין המטרות והמטרות שלהם. הצבא היחיד שקיים בילד, הוא רצונות שקיימים גם בבעלי חיים. אולם, הקב"ה ברא את דרגת האדם העליונה [על כל הבריאה] מתוך נדיבות וחסד אלוקי, ושמר על דרגה גבוהה יותר מזו של בעלי החיים. לכן, כאשר קיומו של האדם מגיע לסיומו (האדם מגיע לגיל הבגרות וההתפתחות הגופנית בגיל ההתבגרות, למרות שההתפתחות הנפשית, הפסיכולוגית, הרגשית והשכלית מתרחשת בסביבות גיל ארבעים), הקב"ה ממנה שני מלאכים לכל אדם - אחד מהם מלמד אותו את הדרך הנכונה והשני עוזר לו לצעוד בדרך הנכונה. בגלל שני המלאכים הללו [והעבודה שהם עושים עם האדם שהוקצה להם], לבני האדם יש הבחנה על פני בעלי החיים. מלבד זאת, לאדם יש מאפיינים מיוחדים אחרים - ראשית הוא המאפיין של הגנוסיס של אלוהים והבנת נביאו [מוחמד (עליו השלום) והמסר האלוהי שהוא הביא שהוא שיאו של אותו מסר שהובא על ידי כל הנביאים האלוהיים האחרים לאורך ההיסטוריה האנושית עלי אדמות). והשני הוא תכונת הבנת החכמה והטעמים הקשורים להתפתחות כל העניינים ולסופם הסופי. שתי התכונות או התכונות הללו מושגות גם מהמלאך האחראי על ההדרכה וההובלה. לבעלי החיים אין את הגנוסיס של אלוהים ונביאו, והם אינם יודעים את סופם הסופי. במקום זאת, הם רואים רק את הנתיב שהם רוצים בזמן מסוים ורק מחכים לדברים שהם מוצאים טעימים. וזהו מצבם, עד כדי כך, שאפילו אם הם חולים, ונותנים להם תרופה מועילה, הם לא יקבלו אותה ולא יקבלו את יתרונותיה.

האדם יודע מאור ההדרכה [האלוהי הפנימי] שההליכה אחר התאוות מזיקה לאדם מבחינת סיומה הסופי (הסוף) [במונחים של המצב הבלתי רצוי שאליו הוא מביא את האדם]. אבל לא מספיק רק לדעת את זה [שההליכה אחרי התאווה מזיקה לאדם], אלא צריך שיהיה לאדם כח לנטוש את כל מה שמזיק. האדם מכיר דברים הפוגעים באדם, אך אין בכוחו לנטוש אותם או למנוע אותם, כגון מחלות [ומזון, משקאות וחומרים מענגים המזיקים לבריאותו]. במקרה כזה, האדם זקוק ליכולת ולעוצמה שבאמצעותם הוא יכול להסיר את התאווה ויחד עם זה, הוא יכול לעשות כל כך הרבה מאבקים רוחניים כדי שהחיכוך, הוויכוח והעוינות שלו עם העצמי הנמוך (*נאפס*) יגיעו לקץ [וכתוצאה מכך, העצמי התחתון הופך להיות משועבד לכל מה שטוב]. לשם כך מינה הקב"ה מלאך השומר את האדם בדרך ההדרכה ומסייע לו ותומך בו בצבאות שאינו רואה. חובתם של צבאות אלה להילחם בצבאות התאוות ולהדוף אותם. לפעמים הצבאות הללו נחלשים ולפעמים הם מתחזקים. חולשתם או כוחם תלויים במידת העזרה שקיבל מאלוהים. זה כמו החוזק או החולשה של אור ההדרכה לנבראים [של אלוהים].

כוח הדרך האלוקית וכוח התאווה: למען נוחות ההבנה, נקרא לתכונה המעניקה עליונות לאדם על פני בעלי החיים להכנעת התאווה "כוח הדרך אל ה'" ולתאווה המבקשת את השלכותיה כ"כוח התאווה". כעת עלינו להבין, שישנה מלחמה בין כוח הדרך האלוקית לבין כוח התאווה. לפעמים הראשון מתגבר על השני ולפעמים השני מביס את הראשון. שדה הקרב של המלחמה הזו הוא הלב [של האדם]. כוח הדרך לאלוהים מקבל עזרה ממלאכים שהם עוזרי מפלגת האלוהים, וכוח התאווה מקבל עזרה מהשטן [וחבורתו] שהם עוזריהם של מתנגדי האל. סבלנות היא שכוח הדרך לאלוהים, נשאר איתן ועיקש כנגד כוח התאווה. אם העבד [כלומר, האדם] מתמיד ומביס את היריב (כוח התאווה) ותמיד נשאר נחוש להתנגד לו, אז זה שווה ערך לעזרה למפלגת האלוהים ונכלל בקבוצות הסבלנים. אבל אם אדם נחלש ומובס עד שכוח התאווה משעבד אותו עד כדי כך שהוא לא מסוגל להיות סבלני [נגד כוח התאווה ונכנע לו], הוא נכלל במפלגת השטן.

מצב רוחני ופירותיו: המסקנה של הסבר זה היא שנטישת התאווה היא פעולה שנוצרת במצב של סבלנות. במילים אחרות, פרי מצב הסבלנות הוא עזיבת התאווה. יתר על כן, סבלנות היא הכוח של הדרך האלוקית להישאר איתן כנגד כוח התאווה. המשכיות ונצחיות כוח הדרך אל ה', הוא מצב המושג על ידי הבנת התאוות והסיבות להתנגדות להן. כאשר יש לאדם את הוודאות הזו שהתאווה היא אויבת ה' ושודד בדרך ההדרכה [הא-לוהית], כוחה של הדרך הא-לוהית מתחזק. הוודאות הזו היא אותה הבנה שמתפרשת כ"אמונה" (*אימאן*). כאשר כוחה של הדרך האלוקית חזק, האדם אינו סוטה (נחלש) בהתמדתו, ונעשות באופן אוטומטי פעולות המנוגדות להשלכות התאווה. מכאן מוכח, שאי אפשר להשלים את שלב עזיבת התאווה בלי להבין את עוצמת הדרך האלוקית, שהיא היפוכו של כוח התאווה.

נחזור למטרתנו: הסבלנות היא עמידה בכוח הדרך האלוקית במלחמתה בכוח התאווה מהעצמי הנמוך. מאבק זה [מאבק ומאבק מתמיד] הוא המאפיין המיוחד של האדם. זו הסיבה לכך ש"*קירמאן קטיבין*" (שני המלאכים על שתי כתפיו של כל אדם הרושמים את כל מעשיו של אותו אדם, בין אם טובים או רעים, בפנקס של מעשים אנושיים לכל החיים המוגש בפני אלוהים ביום הדין למשפט אלוהי על אותו אדם להיות משיג אושר נצחי או משיג קללה נצחית) ממונים על כל אדם מלבד אלה המופרעים (אלה ש איבדו את היכולות המנטליות שלהם ואין להם שום תחושה של שום דבר שנותר בהם במובן הרפואי של המילה) וילדים (אלה שלא הגיעו לבגרות מינית מכיוון שזו הנקודה שבה אדם משיג הבחנה והופך לאחראי אלוהי על מעשיו) ואינם מתעדים את מעשיהם. כבר כתבנו בעבר, שאם שמים לב למלאכים על כך שהם נהנים מהם [מבחינת קבלת החלטות מצפוניות לעשות טוב בכל העניינים ולפעול על פי ההשלכות של אותן החלטות], הם רושמים זאת כמעשה טוב, ואם הם (המלאכים) נמנעים [מבחינת קבלת החלטות מצפוניות לעשות רע בכל עניין ולפעול על פי ההשלכות של אותה החלטה], הם כותבים אותו כרשע [בפנקס המעשים שלהם לכל החיים]. לאנשים מטורפים ולילדים אין את היכולת להפיק מהם תועלת (כוחות המלאכים או כוח הדרך אל ה') [מכיוון שאין להם את ההבחנה לגבי טוב או רע בכל העניינים], לכן לא ניתן לדמיין מהם תשומת לב או הימנעות [מכוחות המלאכים או מכוח הדרך האלוקית]. הם מתעדים רק את מעשיהם של בני אדם שמסוגלים לשים לב אליהם או להימנע מהם.

אולם לפעמים שחר אור ההדרכה מתחיל בגיל צעיר [כשהילד מתחיל לדעת את הדברים של הבושה] ואור זה הופך להיות מושלם ומושלם עד גיל ההבחנה (גיל ההתבגרות), בדיוק כמו שאור הבוקר עמום אבל כשהשמש זורחת, הוא נשלם. אבל הדרכה זו אינה מושלמת ואם אדם לא יפעל על פי השלכותיה, לא יהיה שום נזק לעולם הבא שלו, אולם הוא לא יוכל להימנע מהנזק הארצי. מי שהוא אפוטרופוס או אחראי על הילד (כמו הורה), והוא גם טוב לב וחיבה [לאותו ילד], וטוב לב [מטבעו] כמו *קירמן כתיבין*', צריך להטביע בספר לב הילד את כל הדמיונות (קריטריונים או שיקולים) של טוב ורע. לאחר מכן, הספר הזה נפתח, אם הילד עושה טוב, משבחים את הילד ואם הילד עושה משהו רע, הילד ננזף וננזף על כך. האפוטרופוס או האדם האחראי שיש לו סוג כזה של טיפול בילד תחת השגחתו והדרכתו, הוא יורש של הרגלים מלאכיים והוא נושא אמין של תכונות האופי [האציליות] שלהם. על ידי שימוש בתכונות אופי, תכונות והרגלים מלאכיים לטובת הילד, אדם כזה ישיג את קרבת האל כמו מלאכים וייכלל בקבוצות הנביאים ומקורביו של אלוהים (*סידיקין* או קדושים וגנוסטים).

שלוש דרגות של אנשי סבלנות: כאשר נגמרת התאווה וכוח הדרך אל ה' משתלט, ולאחר מאבק רוחני בלתי פוסק והתמדה ממושכת [באותה דרך], הסבלנות הופכת לקלה לאדם, מגיע העבד [לאותה נקודה] למעמד הנקרא "*רידא*" או קבלת הרצון האלוקי. דבר זה יוסבר בהרחבה בספר "קבלת הרצון האלוקי" (פרק ט"ז). כמה גנוסטיקנים אמרו שישנן שלוש דרגות של אנשים סבלניים. מדרגה אחת היא עזיבת התאווה או דרגת אנשי התשובה. דרגה נוספת (שנייה) היא קבלת הרצון האלוקי [כמו אסון הפוקד את האדם] והיא דרגת ההתנזרות [מתאוות העצמי הנמוך, הידועות גם בשם *זאהדין*]. המדרגה השלישית [שהיא גם המדרגה הגבוהה ביותר] היא לאהוב את היחס שהקב"ה נותן לאדם [בין אם הוא טוב או רע, רצוי או לא רצוי, קל או קושי, שגשוג או מצוקה]. זוהי דרגת החברים והאינטימיים של אלוהים (*סידיקין*). נבאר בספר האהבה (פרק ט"ז) שתפקיד האהבה [הרוחנית] נעלה על מעמד קבלת הרצון האלוקי, שהוא נעלה על מעמד הסבלנות.

יש לדעת כי ניתן לסווג את הסבלנות לסוגים שונים מבחינת ציוויי החוק האלוהי כגון חובה (*פרד*), סופרגטורי (רשות או *נפיל / נפילה*), לא רצוי (*מקרא*) ואסור (*חראם*). לפיכך, חובה להתאזר בסבלנות בדברים האסורים, בדברים שאינם רצויים [*מקרא* אך לא אסורים]. אסור להתאזר בסבלנות על גרימת צער האסור מן התורה. למשל, אם מישהו רוצה להרוג מישהו אז הוא לא צריך להיות סבלני עם זה [וצריך לעשות את מה שצריך כדי למנוע את זה]. סבלנות לגבי זה תהיה בלתי חוקית [מכיוון שזה יהיה הפרה של החוק האלוהי]. וכן מי שמתנכל או מתעלל באשתו ומעורר את כעסו ואת תחושת הכבוד שלו, אך הוא אינו מבטא זאת מתוך סבלנות והופך לצופה דומם במה שקורה לאשתו, אזי סבלנות זו אסורה [מדין א-לוהי וחובה למנוע זאת בכל האמצעים].

מטרת חלוקה זו היא להבין את הקריטריון של הדין האלוקי בדבר סבלנות. במסורות הנבואיות [של הנביא מוחמד (עליו השלום)], הסבלנות כונתה כמחצית האמונה. אין הכוונה שכל סוגי הסבלנות ראויים לשבח, אלא רק שהסבלנות היא טובה וטובה בעיני החוק האלוקי, אחרת אין שכר א-לוהי או גמול על גרימת קושי לגוף ללא סיבה.

משרת זקוק לסבלנות בכל המדינות

יש לדעת שהמצבים שהאדם נתקל בהם בחיים הם משני סוגים - או שהם תואמים את רצונותיו של האדם או שהם לא רצויים, והוא לא אוהב אותם. משרת זקוק לסבלנות בשני המצבים הללו. מצבים רצויים כוללים בריאות, עושר, תהילה, שפע של קרובים, חברים, עוזרים וחסידים, עודף עושר ורכוש, כל תענוגות העולם וברכותיו. במצבים כאלה, העבד זקוק מאוד לסבלנות, כי אם לא ירסן את העצמי הנמוך (*נאפס*) וישאיר אותו משוחרר בכל ההנאות והתענוגות הארציים, למרות שההנאות הללו מותרות, אז יש חשש שהוא (העצמי התחתון) יהפוך למרדני ורברבן. על פי הקוראן, זהו המאפיין המוזר של הטמפרמנט האנושי שאדם נחוש למרוד כאשר הוא נמצא בשגשוג:

كَلَّآ إِنَّ ٱلْإِنسَٰنَ لَيَطْغَىٰٓ ﴿٦﴾ أَن رَّءَاهُ ٱسْتَغْنَىٰٓ ﴿٧﴾

"אכן, האדם פונה למרדנות [על ידי חריגה מגבולות ההגינות והיושר המוסרי] כאשר הוא רואה את עצמו כמשגשג, עצמאי ותלוי בעצמו". (קוראן, פרק 96, פסוקים 6-7)

זו הסיבה לכך שחלק מהגנוסטיקנים אומרים שמאמין מפעיל סבלנות בקשיים, בעוד שמקורב לאלוהים (סידיק) מפעיל סבלנות במצב של רווחה (שלום ושגשוג). סאהל בן עבדאללה אל-תוסטארי (שאלוהים ירחם עליו) אמר: "להיות סבלני במצב של רווחה (שלום ושגשוג) קשה יותר מאשר להיות סבלני למצוקה". כאשר נפתחו דלתות העושר והרכוש הארצי בפני בני לוויה נבואיים [של הנביא מוחמד עליו השלום], הם אמרו: "כאשר נבחנו במחסור ובעוני, נשאנו אותו בסבלנות ויצאנו מנצחים בניסיון ובמצוקה ההיא. עכשיו אנחנו נבחנים בעושר ובשגשוג. ייתכן שלא נוכל להיות סבלניים עם זה ו[אם זה יקרה] ניכשל [במבחן הזה]". [בני לוויה נבואיים ביטאו חשש זה מפני כישלון לרסן את עצמם מלעסוק בשגשוג מתוך יראת אלוהים, לאחר מותו של הנביא. הם יצאו מנצחים גם בזה, כי הם הכירו בכך שסבלנות נדרשת גם במצוקה וגם בשגשוג כדי לשמור על עצמם בנתיב האלוהים].

הסוג השני כולל את הנסיבות שאינן תואמות את רצונותיו של האדם. נסיבות אלו יכולות להיות משלושה סוגים - אלה הנמצאים בשליטתו של האדם כגון מעשים טובים ורעים [שהוא מסוגל לעשות], שנית אלה שאינם בשליטתו כגון קשיים ותאונות (אסונות), ושלישית אלה שאינם בשליטתו של האדם בתחילה אך לאחר מכן האדם מסוגל לעשות משהו בנידון.

הסתרת המאבקים והקשיים היא שלמות הסבלנות: שלמות הסבלנות היא להסתיר את המחלה, העוני וכל שאר המצוקות [מכל בני האדם]. מתוך הקטגוריות הללו של סבלנות, אנו לומדים לדעת שסבלנות היא חובה בכל המצבים והמעשים. אדם שמאמץ את הבדידות כדי להגן על עצמו מפני תאווה, לא יכול להיות אדיש לסבלנות, ללא קשר למידת השהות שלו לבד. הסיבה לכך היא שהרמיזות השטניות

(*הוואסוואס*) משפיעות על הלב, וההפרעה והמצוקה הנגרמות על ידי הרמיזות הללו, אינן מאפשרות לאדם שלווה [פנימית] [או שלוות נפש] אפילו בבדידות. שני סוגים של מחשבות מתרחשים בלב - או על דברים שאבדו ואין דרך להשיבם או לתקן אותם, או על דברים שאפשר להשיג בעתיד. מחשבות, בין אם הן על דברים שאבדו [בעבר] או על דברים שאדם מצפה לקבל בעתיד, בשני המקרים הוא מבזבז זמן. הלב הוא כלי של האדם [שבמקרה הוא מהות הקיום האנושי] וחייו של האדם הם הנכס שלו. אם לבו של אדם נשאר רשלני מהזיכרון האלוהי (*ד'כר*) ומההתבוננות (*פיכר*) אפילו לרגע, זה יהיה אובדן גדול. הזיכרון מתייחס לאותה פעולת הלב המזינה את הכמיהה לקב"ה [שהוא היעד הסופי של כל אדם] ואת האינטימיות עמו. התבוננות מתייחסת לפעולה [של הלב] שבאמצעותה אדם משיג את הגנוסיס של אלוהים והופך את הגנוסיס הזה לאמצעי (*וואסילה*) להשגת האהבה האלוהית. וזה אפשרי, בזמן שמחשבות הלב הן בדברים המותרים, הנצרכים לחיי העולם, כגון אמצעי פרנסה, וכל מה שעוזר להשגתם. עם זאת, זה לא המקרה רוב הזמן, שכן לעתים קרובות, מחשבות הלב כוללות תאוות ואסטרטגיות להשגתן [הן המוקד של מחשבות אלה]. אדם זה נמצא תמיד במצב של מחלוקת עם אותם אנשים שפעלו בניגוד לרצונו, אפילו פעם אחת, או שיש לו אמונה טפלה (חשד) שהם יכולים ללכת נגד רצונו. במקום זאת, האנשים הכנים, המסורים והאלטרואיסטיים ביותר כלפיו ועסוקים כל חייהם כדי לזכות ברצונו הטוב, האדם הזה אפילו מחשיב אותו כיריב שלו וחושב על אסטרטגיות לשעבד אותו ולמחוק מלבו כל מחשבה של התנגדות לו. בקיצור, זהו הפינוק התמידי שלהם [שכן הם מוצפים ללא הרף במחשבות השליליות הללו] והם מבלים את ימיהם ולילותיהם בהרהורים [שליליים ועוינים] אלה [המזיקים לדרכם הרוחנית ולרווחתם].

שני צבאות השטן: כל אלה הם מזימותיו של השטן. במציאות, לשטן יש שני צבאות - צבא אחד שטס וצבא שני הולך. הצבא שעף, מתייחס לרמיזות והצבא שהולך, מתייחס לתאוות. הסיבה לכך היא שהשטן נברא מאש והאדם נברא מאדמה (עפר). גם באדמה הזו יש אש. יש לו שלווה בטמפרמנט שלו והטמפרמנט של האש הוא תנועה. לכן, אי אפשר לדמיין על אש משתוללת שהיא לא תזוז. במקום זאת, הוא נמצא בתנועה מתמדת בהתאם לטבעו הטבעי. השטן, הארור, שנברא באש, נצטווה לקבל שלווה [במצב של שקט ושלווה] ולהשתחוות לבריאה [של אלוהים] שנברא מעפר (כלומר, האדם, המיוצג על ידי אבי האנושות, אדם [עליו השלום]). אולם, השטן סירב לקבל את הציווי האלוקי, הפעיל יהירות ומרדנות, והביע סיבה זו לסירוב לציית לצו האלוהי "באש נבראתי, ואדם [אבי האנושות] נברא בעפר [לפיכך, אני נעלה ממנו ואין ראוי לעליון להפגין ענווה כלפי נחות]". אם כן, כאשר הרשע הזה (השטן הארור) לא השתחווה לאבינו אדם (עליו השלום), אז איך הוא ישתחווה לצאצאיו (המין האנושי)? מטרת ההשתטחות לפני הצאצאים, היא להימנע מהרמיזות (*וואסוואס*) שהוא מעורר בלבם. אם השטן יחדל ממעשיו, יהיה זה שקול לכניעה לאדם, על ידי נטישת מעשיו השגויים, מתוך פחד מהאדם. הנשמה (המהות) של ההשתטחות היא ציות וכניעה. הנחת המצח על הקרקע [בהשתטחות] היא גופו (מראית עין חיצונית). פעולת הנחת המצח על הקרקע נקראת השתטחות. אם המעשה הזה שימש לענווה ולשפלות, אז רק את זה דמיינו המעשה הזה.

[עיקר העניין:] עם זאת, אל לך להזניח את הפנינה בגלל הקליפה, את הנשמה בגלל הגוף, ואת הליבה (הליבה או המהות) בגלל הקליפה (הקליפה החיצונית). חשוב להיות מודעים לכך. אל תהיו לכודים בעולם החיצוני (ההופעות החיצוניות של הדברים והעניינים) והזניחו את התחום [הרוחני] הבלתי נראה

[לדעת את הליבה או המהות של כל דבר וכל עניין]. אל תתנו לזה להיות המקרה שאתם נלכדים רק בתחום החיצוני (הנראה) והופכים לרשלנים של הממלכה הבלתי נראית. אתם יודעים שהשטן הוא אויבכם הנצחי שקיבל את ההפוגה להטעות אתכם. לא ניתן להעלות על הדעת שהוא יקבל את צייתנותך או יימנע מלהחדיר רמיזות בלבך, אלא אם כן לכל מחשבותיך והרהוריך יש מוקד אחד ואתה שקוע לחלוטין בהתבוננות באלוהים. במקרה כזה, השטן הארור בוודאי לא ימצא שום דרך להגיע אליך ואתה תיכלל בין אותם עבדי אלוהים שהם כנים ונמצאים מחוץ לשליטתו של הארור הזה. לא ייתכן שאין התבוננות אלוהית בלבכם וגם אין רמיזות שטניות בלבכם. השטן הזה הוא יסוד נוזלי שמסתובב בוורידים האנושיים כמו מחזור הדם. זה כמו גדושה בחומר נוזלי. אם מישהו רוצה עכשיו שהכוס תשמור על החומר הנוזלי וגם אוויר בתוכה, אז זה לא אפשרי, או שאין אוויר וגם לא חומר נוזלי בכוס. זה גם לא אפשרי לכאורה, אלא במידה שהחומר הנוזלי נעדר מהכוס, באותה מידה האוויר ימלא את הכוס. זהו גם מצב הלב. אם הוא (הלב) מלא בהתבוננות טובה, הוא יישאר מוגן מפני התערבותו של השטן, אחרת, במידה שהוא יישאר רשלני, השטן יתערב בו. זה קורה עד כדי כך שאם אדם מתרשל אפילו לרגע, באותו רגע של רשלנות, לא יהיה לו בן לוויה מלבד השטן. זו הסיבה שאלוהים אמר:

وَمَن يَعْشُ عَن ذِكْرِ ٱلرَّحْمَٰنِ نُقَيِّضْ لَهُۥ شَيْطَٰنًا فَهُوَ لَهُۥ قَرِينٌ

"ומי שנעשה עיוור מזיכרון הרחמן ביותר (אלוהים), אנו כופים שטן (שטן) על אחד כזה כדי שיחיה עם אחד בכל עת [שהופך להיות בן לוויה מרומז להניא אותו מכל צורות הטוב ולקחת אותו לכל צורות השליליות]." (קוראן, פרק 43, פסוק 36)

הנביא מוחמד (עליו השלום) אמר:

إِنَّ اللهَ تَعَالَى يُبْغِضُ الشَّابَّ الْفَارِغَ

"אכן, אלוהים לא אוהב נער בטלן (גבר או אישה צעירים שמבלים את זמנם בלא לעשות דבר או מבזבזים את זמנם) [מכיוון שזמנם ואנרגיות הנעורים שלהם מנוצלים למאמצים שגויים, שליליים, לא פרודוקטיביים, בטלים ומבזבזים זמן]".

והטעם לסלידה מנעורים בטלים הוא, שכאשר האדם אינו עושה דבר שיעסיק את ליבו בדבר מותר [כגון לימודים ופרנסה], או שהוא שקוע בהרהורים הקשורים לדרך ה', אז לכאורה הוא ייראה בטלן, אך במציאות השטן היה משכן בלבו והיה רודף אחר [המטרה או האג'נדה] של גידול זרעו של לב הנוער הבטלן]. בהשוואה לכל בעלי החיים, השטן מתרבה הכי הרבה, מכיוון שטבעו הטבוע בו מכיל אש, ואם דבר יבש מפריע לאש [משתולל או לא], הוא ממשיך להתפשט במהירות. קיומה של תאווה בליבו של אדם צעיר הוא בדיוק כמו עשב יבש המגיע לפני אש. אז, בדיוק כפי שאי-קיומו של מזון (דלק) לאש (עץ יבש) גורם לה להיות שקטה, כך גם אם התאווה תפסיק להתקיים, השטן לא יוכל לעשות דבר ווייאלץ לשרוף את משכנו [בלב האדם] במו ידיו. אם תהרהרו בכך, יהיה ברור לגמרי שהאויב הגרוע ביותר שלכם הוא אותה תכונה של לבכם שאתם מכנים תאווה.

תרופת הסבלנות והדרך לקבל עזרה בה

שיהיה ידוע שמי שנתן את המחלה הזו גם הודיע [לנו] על תרופתה וגם הבטיח רפואה. אמנם סבלנות היא פעולה קשה ביותר, אך ניתן להשיג אותה באמצעות מאגמות (צירוף) של ידע ופעולה. דעת ומעשה, הם ב' התרופות, המשמשות להכנת תרופות לכל מחלות הלב. בהתאם לסוג המחלה, יהיה צורך בידע ובפעולה הנכונים בהתאם לכך.

ישנם סוגים שונים של סיבות המהוות מכשול לסבלנות. כל סיבה נרפאת על ידי היפוכו. נעשה מאמץ למגר את הסיבה שגרמה למחלה. אנו יכולים לספק כמה דוגמאות לקביעת שיטת הריפוי. למשל, אדם משתוקק לסבלנות מתאוות הניאוף. אבל אין לאדם שליטה על הפרטיים, או שיש לו שליטה על הפרטיים ואין לו שליטה על העיניים [מלהסתכל לכל מקום שמעורר את היצר], או שיש לו שליטה על העיניים ואין לו שליטה על הלב, שהוא נשאר כל הזמן מרכז של תאוות ומרתיע את האדם מזכירת ה'. התבוננות והתמדה במעשים טובים. זוהי מחלה, ופרטי ריפויה הם, כפי שביארנו קודם, שהסבלנות היא שם המלחמה בין כוח הדרך האלוקית לכוח התאווה. אם אנחנו רוצים לראות אחד מהם מצליח, אז נצטרך לחזק את הכוח הזה כך שהוא יהפוך לדומיננטי ואנחנו צריכים להחליש את הכוח השני כדי שהוא יהיה משועבד. בעניין זה (דוגמה) היינו רוצים שכוח הדרך האלוקית יהיה דומיננטי וכוח התאווה ייחלש.

איך כוח התאווה נחלש? ישנן שלוש דרכים להחליש את כוח התאווה. האחת היא לבחון את כוחה האמיתי ולראות מהיכן היא שואבת את כוחה. ואם נתבונן בזה, נראה שהוא שואב את כוחו מאוכל מפואר. התרופה היא לצום ברציפות ובשבירת הצום יש לאכול אוכל [פשוט] בכמויות מועטות כל כך שלא יעוררו תאווה. לדוגמה, יש להימנע מבשר. השיטה השנייה היא לנטוש את כל הסיבות שמעוררות מיד תאווה. התאווה מעוררת על ידי העיניים [על ידי התבוננות, בדרך כלל דברים אסורים המעוררים תשוקות], עיניים גורמות לתנועה בלב, והלב מתמרץ ומעורר תאווה. לכן, הדבר הראשון שצריך לעשות הוא להגביל את ראיית העיניים והדרך להשיג זאת היא לאמץ בדידות [לא רק באופן אישי אלא גם במונחים של הימנעות משימוש בכל דבר שגורם להסתכלות על דברים לא נכונים אפשריים], ולהתרחק מהזדמנויות בהן יש הזדמנות לראות פנים יפות. הנביא מוחמד (עליו השלום) אמר:

اَلنَّظْرَةُ سَهْمٌ مَسْمُوْمٌ مِنْ سِهَامِ إِبْلِيْسَ

"המבט [השגוי והאסור] הוא מבין חיצי השטן הטבול ברעל".

השטן יורה את החץ הזה בצורה כזו שהוא לעולם לא יחטיא את מטרתו. אין גם מגן שיכול לעצור את מטח החצים הזה, אלא על ידי עצימת עיניים או עמידה הרחק מהמטרה. השטן יורה את החצים הללו באמצעות פרצופים יפים (מראה פיזי, תמונות גרפיות ותצוגות). אם אדם יכול להשתחרר מההשפעה של מבטים כאלה, הוא יכול אז להגן על עצמו מפני החיצים הארסיים הללו. השיטה השלישית היא

לנקוט באמצעים מותרים לסיפוק התאוות. הדרך הקלה להגן על עצמך מפני ניאוף היא להתחתן [ואלה שכבר נשואים להישאר ממוקדים ונאמנים לנישואים שלהם]. בדרך זו, העצמי הנמוך (*נאפס*) יבוא על סיפוקו [ולא יחפש לספק את עצמו באמצעים שגויים], מכיוון שמה שהעצמי הנמוך רוצה, כבר קיים בדבר המותר (כלומר, נישואין בדוגמה זו) אז מה יהיה הצורך לאמץ אמצעים אסורים? עבור רוב האנשים, זוהי שיטת הריפוי המועילה ביותר מכיוון שהפסקת צריכת מזון טוב והפחתת פריטי מזון חיוניים אחרים יכולה להשפיע על הבריאות ואדם יתעצל לעשות דברים אחרים. אם כן, אלו הם שלושת הגורמים לריפוי: הריפוי הראשון, שהוא לקצץ את המזון, הוא כמו להפסיק את מזונו של בעל חיים מרדן, כך שהוא נחלש וכוחו פוחת ומתפוגג; הדוגמה של התרופה השנייה, היא כמו להוציא בשר מהחלק הקדמי של כלב ומספוא מהחלק הקדמי של חיית [משק] כך שכאשר הכלב רואה את הבשר וכאשר החיה רואה את המספוא, אין שום גירוי בישויות הפנימיות שלהם; שיטת הריפוי השלישית, היא כמו לתת לכלב משהו שהוא נוטה אליו ושיספק אותו, כך שיישאר לו מספיק כוח שיאפשר לו להיות סבלני עם המשמעת והאילוף שלו.

חיזוק עוצמת הדרך אל ה': הדיון הקודם עסק בהחלשת כוח התאווה. כעת נדון בחיזוק כוחה של הדרך האלוקית. ניתן לחזק את כוחה של הדרך האלוקית בשני אמצעים: האחד הוא לתמרץ את העצמי הנמוך על יתרונות המאבק הרוחני ופירותיו (השלכות חיוביות) על אמונתו ועניניו הארציים. הדרך לתמרץ אותה היא על ידי המסורות המנויות במידת הסבלנות, ולהרהר יותר במה שכתבנו על מעלת הסיום הסופי של ענייני העולם, כמו גם בעניינים הקשורים בדרך אל ה'. על פי מסורת [נבואית], הגמול והשכר הא-לוהי על צרה [בתנאי שאדם נושא אותה בסבלנות מבלי להתבכיין ולהתלונן], גדול מהדבר שאבד. לפיכך, אנשים בעלי תובנה ועין פנימית (או חוכמה) משתוקקים למצוקות כאלה, מכיוון שמה שהאדם הסובל איבד, היה חייב להיעלם מחר (בעתיד) אם לא היום, מכיוון שהוא לא נועד להישאר, עם זאת, אדם השיג דבר כזה במקום הדבר שאבד, שיישאר איתו לנצח. הדוגמה לכך היא כמו מישהו שמוכר מוצר פגום ומקבל משהו טוב בתמורה. ברור שלא צריך להצטער על מותו של המוצר הגרוע. [סוג זה של השקפה על מציאות הדברים, שאחרת מעורר חרטה וחרטה], קשור לגנוסיס (*מעריפה*) שהוא מהאמונה (*אימאן*). לפעמים הגנוסיס הזה חלש, לפעמים חזק. אם הוא חזק, הכוח של הדרך לאלוהים הוא גם חזק ומקבל אנרגיה רבה. אם חלש, גם עוצמת הדרך אל ה' חלשה. גנוסיס זה או כוח האמונה [באלוהים] נקרא גם וודאות. הוודאות הזו היא המניע של סבלנות בלתי מעורערת. עם זאת, מעטים מאוד בקרב האנשים [בעולם] שזכו לעקשנות ולנחישות של ודאות וסבלנות.

השיטה השנייה היא להביא בהדרגה לשליטה של כוח הדרך האלוקית, על כוח התאווה ועל התאוות של העצמי התחתון, ובהדרגה להרגיל אותו למלחמה הזו, עד שכאשר הוא טועם את טעם הניצחון, הוא מיד הופך לעז ומשתלט עליו. לא קשה להשיג שליטה זו [על כוח התאווה והעצמי הנמוך]. התרגלות לעבודה מאומצת ותרגול מתמשך, מחזקת את האיברים שעושים את העבודה. לכן, למרימי משקולות כבדות, לחקלאים ולחיילים יש יותר כוח מאשר לחייטים, מוכרי בשמים, תיאולוגים סכולסטיים (פוקהא) ונוסעים רוחניים (*סופים*), שכן גפיהם נותרות חלשות בשל היעדר עבודה קשה [פיזית] מתמשכת ואינם רגילים לכך.

לסיכום, אדם שאין לו כוח לסבלנות ואינו עושה כל מאבק רוחני, כוח הדרך האלוקית נחלש עד כדי כך שהוא חלש מכדי לשלוט בתאווה. ואילו מי שעושה את העצמי הנמוך, שרגיל להתנגד לתאווה, שולט בה מתי שהוא רוצה.

שלטון העולם והעולם הבא: התורה, הבשורה, תהילים, הקוראן ומגילות משה ואברהם (עליהם השלום וברכות האל) וכל הספרים השמימיים, התגלו [בצורתם המקורית] כדי להזמין את הבריאה [של אלוהים] (האנושות) למלכות הנצח ולהוכיחם לחיות כמלכים בעולם ולהיות מלכים בעולם הבא. מלכות העולם היא לאמץ את ההתנזרות [מהארציות והניתוק מכל מה שיש לון] ולהסתפק בפחות רכוש חומרי. מלכות העולם הבא היא להשיג את הקיום הזה (*בקעה*) לאחר השגת קרבת ה', שאין לה כחידה (*פנה*), להשיג את הכבוד שאינו מושפע מהשפלה, ולהשיג את קרירות העיניים שנסתרה בעולם הזה ושום עצמי אינו מודע לכך. השטן מזמין את הבריאה (האנושות) לריבונות העולם הזה מכיוון שהוא יודע שאותם אנשים שרצים אחרי ריבונות העולם הזה, לא מקבלים את ריבונות העולם הבא. הסיבה לכך היא שהעולם והעולם הבא הם כמו שתי רעיות שותפות - האחת אינה יכולה לחיות בנוכחות השנייה. יתר על כן, השטן יודע שאם מישהו מקבל את העולם (עושר ארצי, רכוש, זוהר וכוח), הוא לא הולך להישאר, ולכן הוא מתמרץ את העולם [לבני אדם] אז לא רק זה, אם מישהו מקבל את העולם, הוא לא נותן לו לחיות בשלום. במקום זאת, הוא מקנא באחד, גורם לאדם לדאוג בדרכים מגוונות ומעלה מחלוקות חדשות. כזה הוא המצב של כל העושר והרכוש הארצי - ראשית, קשה להשיג אותם ואם הם מושגים, צריך להמציא הרבה אסטרטגיות כדי לשמר אותם, לסבול קשיים קיצוניים ואם הם נשמרים אז לכמה זמן? היא תגיע להכחדה (סופה) מכיוון שאין מנוס ממוות לאף אחד, בין אם הוא שליט או נשלט.

מדוע התנזרות היא דומיניון? משמעות ההתנזרות היא שהאדם מקבל שליטה על התאווה והכעס, ושניהם משועבדים לכוח הדרך האלוקית ולמחוות האמונה (*אימאן*). זו השליטה האמיתית. המשמעות של ריבונות אמיתית היא חופש מוחלט. האדם ראוי להיקרא "חופשי" כאשר הוא מסוגל להתגונן מפני כעס ותאווה, אחרת, אם הוא הופך לאסיר של התאווה אז לפעמים הוא עבד של איבריו הפרטיים, ולפעמים עבד של מטרותיו של מישהו אחר. במקום זאת, אדם יהפוך לסוג של חיה שאין לה שליטה על הווייתה, במקום זאת, היא משועבדת לידי אחרים (בני אדם) ששמים את הקולר בצווארו ולוקחים אותו איך שהם רוצים ואיפה שהם רוצים. כמה גדולה ההונאה של האדם באותו אדם, לאחר שנעשה עבד [של הרצונות השפלים שלו מהעצמיות התחתונה, שהם חייתיים ובהמיים בטבעם], חושב שהוא בעלים [ואדון לגורלו ולהווייתו], ואחר שנעשה עבד לתאוותיו, הוא חושב שתכונות האדנות נולדו בו. אדם כזה מושפל בעולם וגם מושפל בעולם הבא. המציאות היא שההתנזרות היא השלטון האמיתי, ועל ידי ריבונות זו משיגים את [ההצלחה הנצחית והשליטות הנצחית] של העולם הבא. אותם אנשים שהולכו שולל על ידי השטן, נותרו אבודים בשני המקומות - בעולם ובעולם הבא, ואלה שקיבלו את יכולת ההתמדה הא-לוהית (*תאופיק*) נשארו מצליחים גם בעולם הזה וגם בעולם הבא.

הסבר להכרת תודה

בפרק זה [על הכרת התודה] יש שלושה יסודות: הראשון הוא מצוינות הכרת התודה, הסבר על מציאותה, סוגיה וציוויה; השני הוא מציאות הברכות וסוגיהן, במונחים מיוחדים או משותפים; שלישית היא ההסבר של מה נעלה מסבלנות או הכרת תודה.

יסוד ראשון - הכרת תודה ומצוינותה: מצד אחד, הקוראן שיבח את הזיכרון האלוהי כ:

وَلَذِكْرُ ٱللَّهِ أَكْبَرُ

"וזיכרון אלוהים הוא עניין עצום". (הקוראן, פרק 29, פסוק 45)

מאידך גיסא, הודאה [אלוקית] זכתה לכבוד [הגדול] הזה שהוזכר לצד הזיכרון [האלוקי]. לפיכך נאמר:

فَٱذْكُرُونِىٓ أَذْكُرْكُمْ وَٱشْكُرُوا۟ لِى وَلَا تَكْفُرُونِ

"זכור אותי, אזכור אותך [בכל מאבקיך ומצוקותיך ואהיה לעזרתך] ותודה לי [על ברכותיי הרבות מספור שהענקתי לך גם מבלי שביקשת אותן] ואל תהיה כפוי טובה [עד כדי דחייה או זלזול בי]." (קוראן, פרק 2, פסוק 152)

הזכרת ההודיה לצד הזכירה הא-לוהית, טוענת לשלמות מעלתו. הקוראן אומר:

مَّا يَفْعَلُ ٱللَّهُ بِعَذَابِكُمْ إِن شَكَرْتُمْ وَءَامَنتُمْ

"מה יעשה אלוהים בכך שיעניש אתכם אם אתם אסירי תודה [לו] ומאמינים [בו]?" (קוראן, פרק 4, פסוק 147)

وَسَنَجْزِى ٱلشَّٰكِرِينَ

"ואלוהים גומל במהירות את אנשי הכרת התודה". (קוראן, פרק 3, פסוק 145)

במקום אחד, אלוהים הצהיר באופן חד משמעי שהכרת תודה על הברכות הא-לוהיות, מובילה ל[שימור ו]ריבוי הברכות. אין יוצאים מן הכלל לכך בעוד שלברכות אחרות יש יוצאים מן הכלל כמו הענקת שגשוג, קבלת תפילות, מתן מזון, הענקת סליחה וקבלת תשובה, כולם באים עם אזכור של יוצאים מן הכלל. כל אלה נלווים לרצונו. ידוע מפסוקים אלה שהכרת תודה היא דבר מצוין, לכן אלוהים לא עשה זאת במקביל

לרצונו אלא הבטיח באופן חד משמעי להגדיל את ברכותיו [בהכרת תודה כנה]. איך יכול להיות ספק שהתודה היא תכונה טובה, שהרי זו תכונה מבין התכונות האלוקיות. מכאן ואילך, אלוהים הזכיר לעצמו את התכונה הזו:

وَٱللَّهُ شَكُورٌ حَلِيمٌ

"ואלוהים אסיר תודה מאוד (מעריך אפילו דברים פעוטים, גם אם הם עשויים להיות מלאים בחסרונות, שאנו מצליחים לעשות בדרך הטוב והיושר) ובעל סובלנות". (קוראן, פרק 64, פסוק 17)

עטא (שאלוהים ירחם עליו) מספר שהוא ביקר את עאישה (שאלוהים ירצה ממנה) [אשתו של הנביא מוחמד (עליו השלום) לאחר מותו, בחיפוש אחר ידע נבואי] וביקש ממנה: "ספרי לי בבקשה על הדבר המוזר ביותר שראית במצבו של הנביא מוחמד (עליו השלום)". היא בכתה למשמע הדברים ואמרה, "איזה מצב שלו לא היה מוזר? לילה אחד הוא בא אלי ונשכב איתי במיטה שלי מתחת לשמיכה עד שגופו נגע בשלי. לאחר מכן אמר: 'הו בת אבו בכר! אנא עזוב אותי כדי שאוכל לעבוד את אדוני". אמרתי, 'הו שליח האל! אני רוצה את קרבתך, אבל זו משאלתך'. ואז נתתי לו רשות. הוא ניגש למיכל המים, התרחץ בלי להשתמש בהרבה מים. לאחר מכן הוא קם בתפילה [לאלוהים]. במהלך התפילה הוא החל לבכות עד שהדמעות החלו לזלוג על חזהו. לאחר מכן הוא השתחווה [בתפילה] וגם בכה בהשתחוות. לאחר מכן הוא השתטח וגם בכה שם. הוא הרים את ראשו מהשתטחות ובכה שוב. הוא המשיך לבכות עד עלות השחר ובילאל (עליו השלום) בא להודיע לו על תפילות השחר (*פג'ר*). שאלתי אותו: 'הו שליח האל! מדוע אתה בוכה כל כך הרבה כאשר אלוהים סלח על כל חטאי העבר והעתיד שלך?" הוא ענה: 'האם לא אהיה עבד אסיר תודה [לאלוהים כפי שאני עושה זאת מתוך הכרת תודה לאלוהים במצב של עבדות מוחלטת אליו]? ואיך לא אבכה כשאלוהים גילה את הפסוק הבא בקוראן:

إِنَّ فِي خَلْقِ ٱلسَّمَٰوَٰتِ وَٱلْأَرْضِ وَٱخْتِلَٰفِ ٱلَّيْلِ وَٱلنَّهَارِ
وَٱلْفُلْكِ ٱلَّتِي تَجْرِي فِي ٱلْبَحْرِ بِمَا يَنفَعُ ٱلنَّاسَ وَمَآ أَنزَلَ ٱللَّهُ
مِنَ ٱلسَّمَآءِ مِن مَّآءٍ فَأَحْيَا بِهِ ٱلْأَرْضَ بَعْدَ مَوْتِهَا وَبَثَّ فِيهَا
مِن كُلِّ دَآبَّةٍ وَتَصْرِيفِ ٱلرِّيَٰحِ وَٱلسَّحَابِ ٱلْمُسَخَّرِ
بَيْنَ ٱلسَّمَآءِ وَٱلْأَرْضِ لَأَيَٰتٍ لِّقَوْمٍ يَعْقِلُونَ ١٦٤

"אכן, בבריאת השמים והארץ ובחילופי הלילה והיום, בהפלגת ספינות באוקיינוסים לטובת האנושות, במים (הגשם) שאלוהים שולח מהשמיים, ובחיים שהוא מביא עמם לארץ המתה, בבעלי החיים מכל הסוגים שהוא פיזר על פני האדמה, ובחילופי הרוחות והעננים המשוטטים בחופשיות בין השמים והארץ,

הם אכן סימנים לאנשים בעלי אינטלקט, היגיון והבנה.'" (קוראן, פרק 2, פסוק 164) (מסופר על ידי *אוסף* חדית' *סאחי מוסלמי* על סמכות עאישה [שאלוהים יהיה מרוצה ממנה])

ממסורת זו נלמד שאין להפסיק לבכות [לפני ה'] בכל מצב. לבו של העבד (של האדם) קשה כסלע, אלא קשה יותר בקשיותו [שכן הוא מצווה על הפרזות ודיכוי]. וקשיות זו אינה מוסרת אלא על ידי בכי, בין אם אדם בוכה מתוך יראת [אלוהים] או מתוך הכרת תודה.

מציאות של הכרת תודה: הכרת תודה היא תחנה [רוחנית] מבין תחנות הנוסעים הרוחניים (*Salikeen*). תחנה זו מורכבת מ[שלושה עקרונות] של ידיעה, פעולה ומצב [רוחני פנימי]. מבין השלושה, הידע הוא המקור לתחנה זו. ידע מוליד מצב [רוחני פנימי] ומצב מוליד מעשים [נאצלים]. משמעות הידיעה היא להכיר בברכות מנותן, מצב הוא האושר שהאדם משיג לאחר השגת הברכה, והמעשה הוא לפעול על פי האישור (הציווי האלוקי) של נותן הברכה. פעולה זו קשורה ללב, לאיברים וללשון - שלושתם.

עיקרון ראשון - ידיעה: מבחינה זו צריך האדם לדעת שלושה דברים: האחד הוא של הברכה, השני הוא של ההבנה שברכה זו היא ברכה לטובת האדם, והשלישי הוא של ישות הנותן ושל התכונות [האלוקיות] המעניקות את השכר ומשלימות אותו [בעדינות ובשלמות]. ביחס לקב"ה, האדם צריך לדעת שכל הברכות הן רק מהקב"ה, הוא הנותן האמיתי, וכל אמצעי הביניים [בין הנותן למקבל] נמצאים בשליטתו ובשעבודו. זהו הגנוסיס הגבוה ביותר (*מעריפה*) שבא אחרי ההאדרה האלוהית (*תקדי*) והאחדות האלוהית (*תוחיד*) אך הוא הגבוה ביותר בדרגתו. בין הגנוסיס של האמונה, הראשון הוא האדרה אלוהית שהיא לדעת שאלוהים נמצא מעל לכל הפגמים [מגבלות, חולשות, פגמים, חסרונות ופגמים מכל סוג שהוא], ולאחר מכן האחדות האלוהית היא לדעת שהישות המובנת כחופשייה מכל הפגמים, היא אחת, אין לה שותפים ושותפים, ואח"כ לדעת, שכל מה שנמצא בעולם הקיום, הם כל יצירי ההוויה הזאת עצמה, שהיא אחת, ומה שניתן לאחד [מהנבראים] ניתן לו בשכר ממנו. ברור שהגנוסיס הזה בא אחרי שני הגנוסיסים הקודמים, לכן דרגתו גבוהה יותר מהשניים הקודמים, כי יש בו, מלבד הווידוי והאחדות הא-לוהית, גם הודאה בשלמות [הא-לוהית] של הכוח ושלמות ההמצאה והעדינות היצירתית.

אמצעי הביניים מוכרחים לעשות את הציווי האלוקי: אף על פי כן, אם אדם מקבל את ברכות ה' באמצעים אחרים, יש להבין שאותו אדם נאלץ למסור לו ברכה זו, מפני שהקב"ה כפה את כוונתו על האדם האחר, וברא את כל הגורמים שחייבו אותו לתת. והוא ניסח זאת בלבו ש"כל הטוב והרווחה של העולם והעולם הבא עבורי תלויים בנתינה לאחד". כאשר מחשבה זו נולדת בלב מאת ה', לא נותרה ברירה אלא לפעול על פי ההשלכות של מחשבה זו. לכן, יש להבין שאם האדם השני נותן לך משהו, הוא ניתן לך [בכוונה] לטובתו ולא לטובתך. אם לאדם אחר לא הייתה תועלת כלשהי בנתינה לך, הוא או היא לא היו נותנים לך. אם אדם אחר לא היה יודע שההטבה שלו מוטמעת בטובתך, אדם כזה לעולם לא היה מועיל לך. כעת, על ידי כך שהוא מועיל לך, האדם האחר משתוקק לתועלתו האישית והוא אינו הנדיב או הנותן [האמיתי] שלך, במקום זאת הוא או היא הפכו אותך לצינור (אמצעי) לברכה הצפויה

לעצמך. הנותן האמיתי הוא מישהו אחר שהכניע את הנותן לכאורה עבורך והחדיר בלבו אמונות וכוונות שאילצו אותו להעביר לך את הברכה הזו.

אם תבין את העניינים הללו בדרך זו, אז תשיג את הגנוסיס של ישותו ומעשיו של אלוהים ותהפוך למונותיאיסט, יהיה לך כוח על הכרת התודה [האלוהית], אלא רק בגלל זה, אתה תיקרא "משרת אסיר תודה [של אלוהים] פר אקסלנס". הכרת תודה נחוצה כדי לקבל את הגנוסיס שכל הברכות הן מאלוהים, אם יש בזה שמץ של ספק, אדם לא יוכל למלא את הזכויות של אותה ברכה [אלוהית] או של נותן הברכה. האדם לא צריך לסמוך על הנותן לכאורה ולא להתפאר או להתגאות בו (הברכה), אחרת זה יהיה חסרון בידע וחוסר בידע יכול להוביל לאובדן פעולות נכונות.

עיקרון שני - מצב: מצב זה מושג על ידי הגנוסיס (*המעריפה*) של מקור הברכה. פירושו להיות שמח עם נותן [הברכות] בענווה, בענווה, בענווה, ובלב ירוד. מצב זה הוא גם הכרת תודה בדיוק כפי שגנוסיס נקרא [מצב] הכרת התודה, אך מצב ייקרא הכרת תודה כאשר הוא יקיף את כל תנאיו. ובכללם, התנאי העיקרי הוא שהאושר [לברכות] הוא רק אצל הנותן, ולא עם הברכות ולא עם השכר. אולי תתקשו להבין זאת. לפיכך, אנו מסבירים לך זאת באמצעות דוגמה. יש מלך שיוצא למסע. הוא העניק למישהו סוס כפרס. אדם זה יכול להיות מאושר משלוש סיבות לאחר שקיבל את הסוס. סיבה אחת היא שהאדם שמח רק עם השכר שהוא הסוס, מכיוון שהוא פרס יקר (יקר) ואדם יכול להפיק ממנו רכיבה טובה בהתאם לרצונותיו. ברור שאושר זה נחווה רק על ידי מי שלא אכפת לו מהמלך, אלא המטרה היחידה שלו היא רק הסוס. נניח שאם מישהו היה מוצא את הסוס הזה ביער, הוא היה מאושר באותה מידה. סיבה שנייה יכולה להיות שאדם לא רק שמח על השגת הסוס, אלא שהוא שמח [גם] מכיוון שהסוס הזה הוא הוכחה לנדיבות וטוב לבו של המלך כלפיו. זה מראה שלמלך יש מקום בלבו לאחד. אם מישהו היה מוצא את הסוס הזה ביער או שמישהו אחר היה נותן אותו למישהו מלבד המלך, הוא לא היה מרגיש שמץ של אושר כי הוא לא זקוק לסוס או שמה שהוא רוצה, כמו לקבל מקום בלב המלך, הוא הרבה יותר גדול מסוס. סיבה שלישית יכולה להיות שאדם שמח לקבל את הסוס מכיוון שהוא רוצה לרכוב עליו כדי לשרת את המלך, או שהוא רוצה לרכוב על הסוס כדי לסבול את תלאות המסע, כדי לזכות בקרבתו של המלך. ייתכן שאדם יתקדם לאחר עמל בלתי פוסק להיות שר [בחצר המלך]. והאדם הזה לא מתמודד עם לתת מקום בלב המלך, כי הוא לא חושב על זה הרבה, אלא הוא מחפש קרבה כל כך גדולה, שכל מה שהמלך משפיע לעם, עושה זאת על ידי כך שהוא עושה מתווך [ומשפיע לבני אדם על ידי המתווך הזה]. כמובן שדרגה כזו ניתנת רק למי שהוא קרוב ונאמן ביותר, ונוסף על כך, אין מבקשים את התפקיד אלא רוצים רק את קרבת המלך, את בטחון המלך ואת כבוד חזונו התמידי של המלך. אם ניתנת לאדם בחירה בין שירות לבין קרבה [למלך] הוא יבחר בקרבה.

אלו הן ג' המדרגות. בכך, הדרגה הראשונה אינה מועילה כלל, שכן מוקד כל תשומת הלב של האדם הוא הסוס. אדם שמח לקבל את הסוס ואינו מודע לנותן, בין אם זה מלך או אדם בדרגה נמוכה יותר. וכן מי שהולך לאיבוד בברכה לאחר שקיבל אותה ולאחר שמצא אותה מתאימה למטרתו, רחוק מהכרת הטוב. מדרגה שנייה נכללת במשמעות של הכרת תודה במשמעות של מקבל הברכה שמח על נותנה, אך שמחה זו אינה בהיותו של הנותן, אלא היא נובעת מכך שהנותן חושב על מי שראוי לברכה, וניתן

לצפות שישפיע עליו ברכות נוספות בעתיד. זהו מצבם של אותם עבדים חסידים [של אלוהים] העושים מעשים טובים מתוך יראת העונש [הא-לוהי] ומקווים לשכר [א-לוהי] ומביעים הכרת תודה [לאלוהים]. הכרת תודה שלמה היא בדרגה השלישית. כלומר, מקבל הברכה שמח במחשבה שהאדם יעשה את הברכה, אמצעי להשגת קרבת ה'. הסימן לכך הוא שאדם אינו מרוצה מהעולם, אלא הוא מרוצה רק מכל כך הרבה עולם שיכול לעזור לו בחיי העולם, להצטער על אותן ברכות ארציות שגורמות לאדם להזניח את הפולחן ולהניא אותו מדרך האמת. מפני שהברכה אינה המטרה מחמת התענוג שבה, כשם שמקבל הסוס לא היה מרוצה מפני שהוא חסון ומהיר, אלא חשב אותו כאמצעי להגיע לפני המלך, כדי שישיג כל הזמן את כבוד חזונו וקרבתו של המלך. לכן, שיבלי (שאלוהים ירחם עליו) אמר, "הכרת תודה היא החזון של נותן הברכה, זה לא חזון הברכה". מדרגה גבוהה זו אינה יכולה להיות מושגת על ידי מי שכל תענוגי העולם הוגבלו לבטן ולאיברים פרטיים, ומעגל התפיסה הצטמצם לצבע ולקול, [אלא] הלב צריך להיות נטול כל תענוגים [גשמיים] ואינו מכיר את כל התפיסות [הגשמיות]. אם הלב בריא, הוא מוצא תענוג רק בזיכרון ה', בגנוסיס ובנוכחות [הא-לוהית]. הלב הזה לא מוצא הנאה מהדברים הללו (זיכרון אלוהי, גנוסיס ונוכחות) שהושפעו [לרעה] מהרגלים רעים.

אדם צריך להודות לה' כפי שהוזכר לעיל. אם אדם אינו יכול להודות באותה דרגה [הגבוהה ביותר], יש לטעון אותו בדרגה השנייה. אין חשיבות לדרגה הראשונה. יש גם הבדל גדול בין דרגה שנייה לשלישית. המטרה של האדם בדרגה השנייה היא המלך, כדי שהמלך יוכל לתת את הסוס, ובדרגה השלישית, המטרה היא הסוס, כדי שאפשר יהיה לעשותו אמצעי להשגת קרבת המלך. כמה גדול ההבדל בין השניים, שבו האדם מבקש את ה' כדי שישפיע ברכות לאחד, והשני הוא מבקש הברכות כדי שיוכל להגיע לאלוהים בעזרתן.

העיקרון השלישי – מעשה על פי אושרו של האדם: העיקרון השלישי הוא לפעול על פי ההשלכות של האושר שהאדם קיבל מהגנוסיס (*מעריפה*) של הנותן. פעולה זו קשורה ללב, ללשון ולאיברי הגוף, שלושתם. משמעות מעשה הלב היא, שהעבד [של הקב"ה] מתכוון לטוב, והסתיר (הטמיע) טוב [בלבו] לכל הנבראים. משמעות המעשה באמצעות הלשון היא על ידי שבחים אלוקיים המבטאים הכרת תודה. משמעות המעשים באמצעות האיברים היא להשתמש בברכות ה' בצייתנותו ולבקש מהם עזרה בנטישת החטאים. לכן, הכרת תודה דרך העיניים היא להסתיר כל פגם של המאמין שאדם מביט בו; הכרת תודה דרך האוזניים היא לכסות את כל הפגמים של המאמינים שאדם לומד להכיר באוזניים; הכרת תודה בלשון פירושה לומר מילים כאלה המשמחות את אלוהים. אם משתמשים באיברים כאלה, אז זה הופך להכרת תודה על הברכות [האלוהיות] הללו [של האיברים האלה] שנקבעו [על ידי אלוהים].

אידיאולוגיה של אחדות אלוהית (*תוחיד*) או השמדה (*פאנה*) של העצמי: ישנן שתי אמונות בנושא. האחת נקראת האידיאולוגיה של האחדות האלוהית [או האחדות]. אלה שהפכו למושלמים בכך, סבורים שהמאהב והאהוב אסירי התודה והמעריכים הם שני שמות לאותה ישות. לדעתם, אין דבר מלבד אלוהים:

كُلُّ شَيْءٍ هَالِكٌ إِلَّا وَجْهَهُ ۚ

"הכל נכחד מלבד ישותו [שכן הוא הישות היחידה שהיא נצחית, נצחית ומקיימת את עצמה ללא התחלה וסוף, אחד שקיים ללא כל ישות אחרת וכל הישויות האחרות קיימות דרכו]." (קוראן, פרק 28, פסוק 88)

הכרזה זו היא קול ליבם. אידיאולוגיה זו מבוססת על המציאות ויש בה גם אמיתות לגבי "התחלה" נצחית ללא התחלה וגם "סוף" נצחי אינסופי. הסיבה לכך היא שאין ישות מלבד אלוהים שקיימת בפני עצמה, אלא זה בלתי אפשרי לאף אחד או לשום דבר [מלבד אלוהים] שיהיה לו קיום כזה. הקיום האמיתי הוא מה שקיים באמצעות הווייתו שלו. משהו שלא יכול להתקיים מעצם הווייתו, קיומו לא יהיה באמצעות ישותו שלו, במקום זאת הוא יהיה קשור ל[קיום/ים] אחרים. עד כדי כך שאם מסתכלים על קיומו שלו ללא תלותו באחר, אזי קיומו שלו עצמו יהיה לא ודאי. ההווה הוא זה שקיים בפני עצמו והקיום שקיים בעצמו הוא כזה שאם כל האחרים מפסיקים להתקיים, ההוויה שלו לא מושפעת. אם יש קיום שקיים מעצם עצמו וכל האחרים קיימים גם הם מעצם ישותו, אז הוא נקרא "*קאיום*" (קיום עצמי) ו"*קאיום*" לא יכול להיות שום דבר אחר מלבד הישות האחת הזו [שאנו מכנים אותה אלוהים] מכיוון שהאחד הזה יהיה "*חיול קאיום*" (החי והעצמי הקיים). איכות זו שייכת רק לאותה ישות אחת. אם תסתכלו על זה מנקודת מבט זו, יהיה ברור שהמקור והתלות של הכול הוא רק הוא, הישות האחת. לכן, רק הוא אסיר התודה, רק הוא זה שמקבל את הכרת התודה, רק הוא האוהב, ורק הוא האהוב. לכן, כאשר חביב בן חביב (אלוהים ירחם עליו) דקלם את הפסוק הזה:

إِنَّا وَجَدْنَاهُ صَابِرًا ۚ نِّعْمَ الْعَبْدُ ۖ إِنَّهُ أَوَّابٌ

"אכן, מצאנו אותו (הנביא איוב או איוב [עליו השלום]) [כאשר הוא נפגע מאסון אלוהי שהוא נשאר] סבלני, הוא היה עבד טוב מאוד [של אלוהים], הוא פנה לעתים קרובות לאלוהים [על כל דבר ודבר]." (קוראן, פרק 38, פסוק 44)

הוא אמר, "תהילה לאלוהים! מה נפלא הדבר הזה [שנאמר בפסוק זה]! הוא זה שהעניק את הכוח לסבלנות [לנביא איוב] והוא זה שמשבח אותו, כך שכפי שהוא שיבח את עצמו, הוא זה שמשבח". הוא האהבה והוא האהוב. זוהי דרגה רמה. אתה יכול להבין את זה באמצעות דוגמה שקרובה לגבול השכל שלך. דוגמה זו היא כאשר סופר אוהב את הכתיבה שלו, נאמר שהוא אהב את עצמו. כמו כן, בזמן שהבורא אוהב את הבריאה האחת שלו, זה כאילו הוא אוהב את עצמו. או שאב אוהב את הילד שלו במובן שאחד כזה הוא הילד שלו, זה כאילו הוא אוהב את הווייתו שלו. כל הדברים שבעולם מלבד אלוהים, הם כולם הכתיבה והיצירה שלו. אם הוא אוהב את כתיבתו או את יצירותיו, זה כאילו הוא אוהב את ישותו שלו. זוהי האידיאולוגיה של האחדות האלוהית. *סופים* (נוסעים רוחניים או מחפשי אמת) מפרשים זאת כ"השמדת העצמי". המשמעות היא שהעבד נכחד מהווייתו ומכל דבר אחר מלבד אלוהים והאדם רואה רק את הישות האמיתית האחת בכל מקום [כי הוא היחיד שקיים]. אדם שאינו מבין את המציאויות הללו, מתכחש להן ואומר: "איך יכול אדם להיכחד, כשיש לו צל באורך ארבעה מטרים, והוא אוכל קילוגרם או שניים של קמח ביום?" בורים בשל בורותם, צוחקים על הטענה של השמדת העצמי

(*פאנה*). חבל שלגנוסטים יש גורל כזה שהבורים אינם מבינים את דבריהם, צוחקים עליהם ופוצעים את ליבם בחיצי לעג.

נחזור למטרה: מטרת בואם של נביאי [האמת] היא הזמנתם לבני האדם להגיע לשלמות האחדות האלוקית. עם זאת, הדרך המובילה לשלמות האחדות האלוקית כוללת אינספור מכשולים והיא מסומנת במסע ארוך ומפרך. החוק האלוהי מראה את הדרך הקשה הזו והשלמת המסע התובעני הזה. בכל הנוגע לשאלה מהי התועלת לקב"ה מהכרת הטוב, תשובתה היא שהקב"ה אינו מרוויח מכך, אלא רק לטובת העבדים. נסביר נקודה זו באמצעות דוגמה. נניח שמלך שולח טרמפ, בגדים והסתמכות לנסיעה למשרתו שגר במקום רחוק, כך שאדם מתקרב למלך לאחר הנסיעה. יכולים להיות שני מקרים שבהם המלך רוצה לקרב את המשרת. ראשית, שמטרת רצונו של המלך לקרב את העבד היא שהעבד יעבוד את המלך, ועל ידי השתתפות במערכה הוא יהפוך למקור כוח לממלכה. המקרה השני הוא שייתכן שלמלך אין תועלת אישית בכך, וגם העבד אינו מסוגל לעשות את העבודה שתשחרר את המלך מכל דאגה. בקיצור, העבד הוא קיום כזה שלא ישנה את ריבונותו של המלך, בין אם מחסור או גידול, במקרה כזה, אם המלך מספק לעבד טרמפ, בגדים ואספקה לנסיעות אז זהו מתת מלכות של המלך (נדיבות ונדיבות). המטרה היחידה שיכולה להיות שם היא שהעבד ישתמש במשאבים הללו כדי להתקרב למלך ולקבל את הכבוד להיות בנוכחות מלכותית. התועלת של קינג עצמו אינה המטרה. מצבם של המשרתים [קרי, בני האדם] זהה. כל מה שהם מקבלים מאלוהים הוא למען [השגת] הדרגות הגבוהות שלהם ולא לטובת האל.

במקרה הראשון בדוגמה זו, העבד המתקרב למלך [לאחר הנסיעה] אינו יכול להודות עד שהעבד נותן את השירות המגיע מהעבד. במקרה השני, משרת יכול להיות אסיר תודה או דוחה. הדרך להכרת תודה במקרה זה תהיה להשתמש בטובות שהמלך העניק, במאמצים שהמלך אוהב ולא לבזבז אותן כרצונך. דרך הדחייה תהיה להוציא את הברכות הללו על דברים שהמלך לא אוהב או להשקיע במסע שירחיק את העבד מהמלך. לפיכך, אם לבש העבד את הבגדים, רכב על הסוס, והוציא את המזון [למסע] ששלח המלך במסע, נאמר שהעבד הכרת תודה למלך על כך שהעבד הוציא את כל הדברים הללו [שממילא הוענקו על ידי המלך] על מאמציו החביבים על המלך. אבל אם העבד לבש את בגדי המלכות, רכב על הסוס ובחר בדרך הנגדית למלך, שבמקום לקרב את האדם אל המלך, להרחיק אותו, אז נאמר שהעבד דחה את הברכות והשתמש בהן נגד המלך. וכן אותו אדם (העבד) מעורב גם הוא בדחיית ברכות שאינו מנצל את הקדשי המלכות, נותן להם לשבת בחוסר מעש בכך שאינו לובש את הבגדים [שנשלחו על ידי המלך], אינו רוכב על הטרמפ ואינו לוקח את המזון של הנוסע באותו מסע. הדחייה של האדם הזה פחותה מהראשונה.

כזה הוא מצב הבריאה! אלוהים ברא את האדם. בתחילה הם זקוקים לשימוש בתאוות כדי שגופם יתפתח לחלוטין. השימוש בתאוות מרחיק אותם מהקרבה האלוקית, ואילו האושר (ההישג העליון) של אושר נצחי והצלחה נצחית (*סעדה*) הוא רק בקרבה הא-לוהית. זו הסיבה שאלוהים ברא ברכות כאלה שמקרבות אותם (בני האדם) לאלוהים וגם נתנו להם את היכולת להשתמש בהן. הקוראן הסביר את הקרבה והריחוק האנושי לאלוהים במילים אלה:

لَقَدْ خَلَقْنَا ٱلْإِنسَٰنَ فِىٓ أَحْسَنِ تَقْوِيمٍ

"יצרנו את האדם בתבניות הטובות ביותר". (קוראן, פרק 95, פסוק 4)

ثُمَّ رَدَدْنَٰهُ أَسْفَلَ سَٰفِلِينَ ٥

إِلَّا ٱلَّذِينَ ءَامَنُوا۟ وَعَمِلُوا۟ ٱلصَّٰلِحَٰتِ فَلَهُمْ أَجْرٌ غَيْرُ مَمْنُونٍ ٦

"ואחר כך יורדים אל התחתון שבשפל, חוץ מאלו שהאמינו [באלוהים ובאמיתות הנצחיות שהן חלק מהאמונה בה'] ועשו מעשים טובים, חסידים וצדיקים, יש להם גמול א-לוהי אדיר שלא יחדל לעולם".
(קוראן, פרק 95, פסוקים 5-6)

ידוע מכאן שברכות ה' הן כלים כאלה שבאמצעותם מתקדם העבד מהתחתון שבשפל לדרגת אושר נצחי והצלחה נצחית (*סעדה*). אלוהים ברא את הכלים הללו עבור המשרתים ולא אכפת לו אם מתקרבים אליו [או לא]. עם זאת, לעבד יש את הזכות להשתמש בכלים אלה לעזרה בציות [אלוהי] או בחטא (אי ציות). אם אדם מציית, הוא ייקרא אסיר תודה מכיוון שהוא רצה את אישורו של אדונו. אם אדם לא מציית, הוא ייקרא כדחוי או כפוי טובה מכיוון שהוא ביצע מעשים שאלוהים לא אוהב אותם. אם העבד השהה את הברכות של אלוהים בכך שלא השתמש בהן לא בציות [אלוהי] ולא באי ציות, זו גם דחייה של ברכות אלוהים [על כך שלא השתמש בהן כדי להפיג נטיות לאי ציות]. כל הדברים שנבראו בעולם הם בעצם כלים עבור המשרתים (בני האדם) ובאמצעותם יכול העבד להשיג אושר נצחי והצלחה נצחית (*סעדה*) של העולם הבא וקרבת ה'. כל משרת צייתן אסיר תודה על ברכות אלוהים המתאימות לצייתנותו, וכל אדם שלא השתמש בברכות הללו או כל חוטא שהשתמש בהן כדי להתרחק מאלוהים, הוא דוחה כפוי טובה וחורג מגבולות באהבתו של אחר מלבד אלוהים.

ברכות הראויות להכרת תודה

המרכיב השני של הכרת תודה הוא הברכות הראויות להכרת תודה. כאן יוסבר המציאות של הברכות, סוגיהן, דרגותיהן (ציונים). יתר על כן, יתבארו דברים המהווים ברכות מיוחדות ודברים המהווים ברכות כלליות. אלוהים העניק למשרתיו כל כך הרבה ברכות שאי אפשר אפילו לספור אותן, כפי שאלוהים אמר:

وَإِن تَعُدُّوا۟ نِعْمَتَ ٱللَّهِ لَا تُحْصُوهَآ

"ואם תתחיל לספור את ברכות אלוהים [שהן אינסופיות ואינספור], לא תוכל להקיף אותן בשום ספירה".
(קוראן, פרק 14, פסוק 34)

מציאות הברכה וסוגיה: שיהיה ידוע שכל טוב, כל תענוג, כל אושר, כל מה שמבקשים וכל מה שמועיל ומועיל, הוא ברכה, אך הברכה האמיתית היא האושר הנצחי וההצלחה הנצחית בעולם הבא. מלבד האושר הנצחי וההצלחה הנצחית בעולם הבא, כל מה שנקרא ברכה, או שאינו נכון לומר זאת או שהוא שימוש אלגורי [במונח "ברכה"]. לדוגמה, ברכה ארצית שאינה עוזרת לעולם הבא, אינה נכונה להיקרא ברכה. נכון ליישם את המונח הזה על כל דבר שהוא מקור להשגת האושר הנצחי וההצלחה הנצחית בעולם הבא בדרך אחת או יותר, מכיוון שהדבר הזה הוא סיבה להשגת הברכה האמיתית. ברכות ותענוגים שהם האמצעי להשגת אושר נצחי והצלחה נצחית של העולם הבא או עזרה בו, נחלק אותם לכמה סוגים כדי להסבירם:

חלוקה ראשונה של ברכות: אם נייחס לעצמנו את כל העניינים, יהיו ארבעה סוגים של עניינים [הנוגעים לנו]: ראשית, אותם עניינים המועילים לעולם ולעולם הבא כגון ידע ומוסר יפה, נימוסים, מידות וטבע פנימי (*חוסן אל-ח'ולק*); שנית, עניינים שאינם מועילים הן בעולם והן בעולם הבא כגון בורות ומוסר רע. נימוסים, אופי ונטייה פנימית; שלישית, עניינים שהם מועילים לעולם אך אינם מועילים לעולם הבא, כגון מציאת הנאה בתאוות; רביעית, עניינים המזיקים לעולם אך מועילים לעולם הבא, כגון שליטה בתאוות והתנגדות לעצמי התחתון. הסוג הראשון המועיל הן לעולם והן לעולם הבא הוא הברכה האמיתית, כגון ידע ומוסר יפה, נימוסים, אופי וטבע פנימי. הסוג [השני] שאינו מועיל בשניהם הוא הקושי האמיתי שהוא היפוכו של ידע שהוא בורות, והיפוכו של מידות יפות שהוא מידות רעות. הסוג [השלישי] המועיל לעולם אך אינו מועיל לעולם הבא, אנשי התבונה והחכמה מכנים אותו קושי טהור והבורים רואים בו ברכה. המשל שלו דומה למישהו שמוצא דבש עמוס רעל. מי שמכיר את הרעל, יראה את הדבש כאסון, ואם אינו מכיר אותו, יראה בו ברכה. הסוג [הרביעי] המזיק לעולם אך מועיל לעולם הבא, אנשי השכל [והחכמה] רואים בו ברכה והבורות כקשיים. המשל שלו הוא כמו תרופה מרה שיש לה טעם רע וזמני, אך הבריאות המושגת באמצעותה מסבירת פנים וארוכת טווח. אם נותנים לילד תרופה מרה לשתות, הוא יראה בכך קושי ולא יסכים ליטול אותה אלא כאשר הילד נאלץ ליטול אותה, בעוד שאדם מודע ומתורבת שותה בשמחה את התרופה המרה. לא רק זה, מעריכים את האדם שמספק את התרופה או את מרכיביה או מסייע בהכנתה ומודה לאדם כזה ומרגיש חייב את הטובה, רוצה להתקרב לאדם כזה ומרעיף מתנות. המציאות היא שהחבר הבור מזיק יותר מאויב אינטליגנטי. כל אדם הוא חבר של העצמי הנמוך שלו אבל זה חבר בור, לכן הוא מתייחס אליו כמו שאפילו האויב לא מתייחס אליו.

חלוקה שנייה של ברכות: באמצעים ארציים יש גם טוב וגם רע מעורבבים. מעט מאוד אמצעים הם כאלה שיש בהם רק טוב בלי [נוכחות] רע. העושר, התהילה, הילדים, הקרובים וכל שאר האמצעים [הארציים] הם כאלה שיש בהם גם טוב וגם רע. אמצעים אלה נחלקים עוד לשלושה סוגים: הסוג הראשון [של האמצעים] הם אותם גורמים שתועלתם עולה על הנזק, כגון עושר ותהילה לפי צרכיו של האדם וכו'. הסוג השני הם אותם גורמים שנזקם עולה על התועלת עבור רוב האנשים כגון עושר רב, תהילה נרחבת וכו'. הסוג השלישי הם אותם גורמים שהתועלת והנזק שלהם שווים. אלו הם העניינים השונים אצל אנשים שונים, למשל, חסיד נהנה מעושר טוב, אפילו אם הוא הרבה כפי שהוא מוציא אותו בדרך ה' על ידי צדקה ונתינה. אם למישהו יש את היכולת האלוהית הזו, שפע של עושר יהיה ברכה עבורו. יש אנשים חסרי מזל שנפגעים מכמות קטנה של עושר. במילים אחרות, הם חושבים שזה חסר

חשיבות, מתלוננים לאדונם כל הזמן, ויש להם חמדנות לעוד. עבור אדם כזה, ודאי שהעושר הזה הוא גורם להשפלה ולמצוקה.

חלוקה שלישית של ברכות: כל העניינים הקשורים לטוב הם משלושה סוגים, בהיבט אחד: הראשון, המבוקשים כשלעצמם, השני, המבוקשים לדברים אחרים [ולא כשלעצמם]; והשלישי, המבוקשים הן בעצמם והן בדברים אחרים. הסוג הראשון המבוקש והאהוב כשלעצמו כולל את ההנאה מהראייה הא-לוהית והמפגש עמו. זוהי האושר הנצחי וההצלחה הנצחית (*סעדה*) של העולם הבא והיא לנצח. אושר זה של אושר נצחי והצלחה נצחית אינו מבקש להשיג משהו אחר באמצעיו, אלא הוא מבוקש לעצמו והוא עצמו המטרה. סוג שני או דוגמה לעניינים המבוקשים לדברים אחרים כוללים *דירהם ודינר* (מטבעות זהב וכסף שהיו מטבעות ישנים, כלומר כסף ועושר). אם היה ממונה משהו אחר למילוי צרכי העולם, אז לא היה שום הבדל בין זהב וכסף ואבנים [כי כולם היו שווים בערכם ובחשיבותם], אבל היות שהם (כסף ועושר) הם האמצעים להשגת תענוגות [ארציים] ועל ידם, נחוויות העולם מושגות בקלות ובכדאיות. לכן, הם הפכו לאהובים בעצמם על הבורים. הם הפכו אהובים על בורים עד כדי כך שהם צוברים אותם, קוברים אותם באדמה (אוגרים אותם בסתר ובבטחה במקומות רבים הרחק מהישג ידם וידיעתם של אחרים), מבזבזים אותם בראוותנות, וחושבים שכסף ועושר הם המטרה כשלעצמם. המשל של אנשים כאלה הוא על אדם שהתאהב באחר ובגלל זה גם מתחיל לאהוב את השליח שמעביר את המסרים זה של זה והופך לאמצעי למפגש ביניהם. ואח"כ מתגברת אהבת השליח עד כדי כך שהאדם שוכח את האהוב האמיתי ואפילו לא לוקח את שמו של האהוב כל ימי חייו, ובמקום זאת הוא עסוק באהבת השליח ובשירותו. זוהי בורות קיצונית והטעיה גלויה. הסוג השלישי כולל את העניינים המבוקשים כשלעצמם וגם לדברים אחרים, כגון בריאות ובטיחות. הם מבוקשים גם משום שלאחר שהאדם מוצא את הבריאות, הוא משיג את היכולת לעשות את הזיכרון וההתבוננות הא-לוהיים, אשר בתורם מובילים את האדם אל ה'. יתר על כן, על ידם, האדם משיג גם תענוגים ארציים. גם הבריאות מבקשת מפני שלפעמים אין רוצים ללכת ברגל, ואף על פי כן רוצים ששתי הרגליים יהיו בסדר, אף על פי שצריך לדרוש את הבטחון של שתי הרגליים, מפני שהן אמצעי הליכה, אבל הואיל והבטיחות חביבה בפני עצמה. לכן הוא מבוקש.

בשלושת הסוגים הללו, הברכה האמיתית היא הסוג הראשון, כלומר האושר הנצחי וההצלחה הנצחית של העולם הבא המבוקש כשלעצמו. גם הדבר המבוקש כשלעצמו וגם לדברים אחרים הוא ברכה, אך בהשוואה לברכה הראשונה הוא נמוך יותר בדרגתו. דבר שאינו מבוקש כשלעצמו אלא לדברים אחרים כמו כסף ועושר, לא ייקרא ברכות מפני שהן ברכות בפני עצמן, אלא ייקרא ברכות מפני שהן האמצעי. לפיכך, הן ברכות רק למי שאינו יכול למלא את צרכיו בלעדיהן. אם מטרתו של אדם היא ידע ופולחן ויש לו עושר (משאבים כספיים) בהתאם לצרכיו, אז עבור אדם כזה, גם זהב וגם אבן שווים, מכיוון שהוא לא יהיה מעוניין בקיומם או באי-קיומם. אם הם ימנעו מאדם להתבונן ולעבוד [את ה'], אז הם יהיו [מבשר] קשיים ולא יהיו ברכה לאדם.

חלוקה רביעית של ברכות: כל העניינים הקשורים לטוב [שהם ברכות הראויות להכרת תודה] יכולים להיות מסווגים לסוג אחר. ישנם שלושה סוגים של טוב: מועיל, מהנה ויפה. מהנה הוא הדבר שתועלתו ידועה מיד. מועיל הוא מה שמועיל מבחינת סיומו הסופי. יפה הוא מה שטוב בכל הנסיבות. לרוע יש גם

שלושה סוגים: גורם אובדן, מכוער ומזיק. בטוב, הדבר שמצטבר בו כל שלושת סוגי הטוב באחד, הוא דעת וחכמה - הוא מועיל בעיני אנשי דעת וחכמה וגם מענג ויפה. ברוע, הדוגמה שלה תהיה בורות - היא גורמת להפסד, מכוערת ומזיקה. אדם בור מרגיש את הכאב כשהוא מבין ש"אני בור, אבל האדם האחר הזה ידען", ותופס את הפגמים שלו באותו זמן וכואב על כך. בנקודה זו מרימה התשוקה להנאה מן הידע את ראשה, אך הקנאה, היהירות ותאוות הגוף הופכות למכשול בדרכו של האדם. כתוצאה מכך, שני כוחות מנוגדים מושכים את האדם לשני כיוונים מנוגדים ונפשו של האדם מתכווצת מכיוון שהוא כואב בשני המצבים - במקרה של רכישת ידע, יש לעזוב את היהירות ולסבול את ההשפלה של החינוך [שכן הוא פוגע בבורות של האדם בכל צעד ושעל] ומעל לכל, צריך לנטוש את התאווה לכך. במקרה של אי רכישת ידע, האדם [שהבין את בורותו] ממשיך להכיר בחסרונו. אדם כזה סובל כל הזמן [סוג של עונש.

חלוקה חמישית של ברכות: ברכה זו חלה על כל תענוג. הנאות הן משלושה סוגים: אינטלקטואלית, גופנית המשותפת לבעלי חיים מסוימים, וגופנית המשותפת לכל בעלי החיים. דוגמאות לתענוגים שכליים כוללים דעת וחכמה, מפני שתענוג זה אינו נתפס בעיניים, באוזניים, באף, בטעם, בבטן או באיברים הפרטיים, אלא הוא נתפס רק על ידי הלב, מפני שהוא מיוחד לתכונה [האנושית] (הייחודיות) הנקראת שכל. מכל התענוגים, זה נמצא הכי פחות, אף על פי שזה הכי נעלה מכל התענוגים. הסיבה למיעוט היא שאת ההנאה מהידע יכול להיתפס רק על ידי מלומד (בעל ידע) ואת ההנאה מהחוכמה יכול לתפוס רק החכם (בעל הארה פנימית או גנוסיס). כמה אנשים בעלי ידע וחכמה קיימים? כולם יודעים [שאין הרבה]. רוב האנשים [הטוענים שהם בקיאים וחכמים] הם מלומדים וחכמים בשמם ובהופעתם [רק אך במציאות, הם נטולי ידע אמיתי והארה פנימית].

והטעם למצוינות ולהבחנה של הידיעה, היא, שההנאה שלה נשארת תמיד אצל האדם, ולעולם אינה פוחתת, לא בעולם הזה ולא בעולם הבא. זהו בן לוויה שמלווה את האדם כל הזמן ואנשי ידע לא משתעממים ממנו. כל שאר ההנאות מעייפות. למשל, אכילה לשובע גורמת לעצלות בגוף, לאחר שסיימו את הזיווג יש תחושה של עייפות וכבדות, אבל לא משנה כמה שוחים וצוללים באוקיינוס הדעת והחכמה, אין הרגשת כובד על הטמפרמנט והגוף אינו נופל קורבן לעייפות. האדם שלמרות שהוא מסוגל להשיג דבר כה ייחודי ונעלה, מתיישב על משהו נחות ומשוטט חסר אונים מאחורי תענוגות של כמה ימים, מי יכול לפקפק בטירוף ובחוסר המזל של אדם כזה? בכל הנוגע לשאלה מדוע ההדיוטות אינם יכולים לקלוט את ההנאה שבידיעה, הסיבה לכך היא שאין להם אפילו חיבה אליה ומי שאין לו חיבה אין לו שום הבנה ורצון עז (*שוק*). תשוקה עזה כפופה לחיבה. אם אין חיבה, אפילו לא תהיה תשוקה, או שההליכה אחר התאוות גרמה למהפך במזגם ולמחלה בלבם [אפילו להעריך את הידע וההארה הפנימית].

סוג שני של הנאה שהיא גופנית ומשותפת לבעלי חיים מסוימים כמו שליטה, עליונות, ההנאה מלהיות ראשון במעלה. בסוג זה של הנאה, חלק מבעלי החיים חולקים אותם גם עם בני אדם כמו אריות, ברדלסים ובעלי חיים חזקים אחרים. סוג שלישי של הנאה גופנית המשותפת לכל בעלי החיים, כולל הנאת הקיבה (אכילה ואכילה) והאיברים הפרטיים. הנאות אלו הן הנפוצות והנפוצות ביותר, למרות שהן

הנמוכות והזולות ביותר מכל התענוגות. לכן, כל היצורים החיים על פני האדמה חולקים אותם עם בני האדם עד כדי כך שאפילו חרקים זעירים מוצאים בהם הנאה. אדם שמתעלה מעל התענוג הזה, נופל טרף לתענוג השליטה והכוח (שלטון או סמכות על אחרים). מי שמתעלה [אפילו] מעל התענוג הזה, מתמכר לתענוג השלישי (הראשון בפירוש זה) עד שתענוג הידע והחכמה שולט בו, במיוחד הגנוסיס (*מעריפה*) של ישות האל (*ד'את*) והאיכויות (*סיפאת*) נותן לאדם תענוג כזה, שהוא לא מוצא אותו בשום דבר אחר. זוהי דרגתם של אלה שהתקרבו לאלוהים (*סידיקין* או גנוסטיקה).

ארבעה סוגי לב: לאור הסבר זה, ישנם ארבעה סוגי לב. סוג אחד של לב אוהב את אלוהים באופן בלעדי ואינו מוצא שלווה עד שהעלייה בגנוסיס של אלוהים ממשיכה [ללא הפוגה]. הלב השני אפילו אינו יודע את סוגי התענוגות הקיימים בגנוסיס של אלוהים. הוא מוצא הנאה רק בתהילה, שליטה (סמכות וכוח), עושר וכל תענוגות הגוף והתענוגות. הלב השלישי מוצא את האינטימיות עם הקב"ה באמצעות ההיזכרות הא-לוהית (*ד' כר*), ההתבוננות (*פיכר*) והגנוסיס (*מעריפה*) ברוב המצבים, אך לפעמים תכונות אנושיות משפיעות עליו. ללב הרביעי יש לעתים קרובות תכונות אנושיות השולטות בו, אך לפעמים הוא נהנה ממעיינות הידע והגנוסיס. ביניהם, סוג ראשון של לב אינו אפשרי. אם נניח שזה אפשרי אז הם כל כך מעטים במספרים שקרובים ללא-קיימים. העולם מלא בסוג שני של לב. סוג שלישי ורביעי של לבבות קיימים אך במספרים קטנים, במקום זאת יהיה מתאים יותר לקרוא להם נדירים. בתקופה שהייתה קרובה לתקופת הנביאים, היה שפע של לבבות כאלה. ככל שתקופת הנבואה התרחקה בהדרגה, כך הצטמצם גם מספרם של לבבות מסוג זה ותהליך זה [של הידלדלות אך לא הכחדה מוחלטת] יימשך עד יום הדין.

חלוקה שישית של ברכות: חלוקה זו שולטת על כל הברכות. סיכום חלוקה זו הוא שהברכות הן משני סוגים - האחת היא הברכה שהיא פסגת המטרה כשלעצמה, והיא האושר הנצחי וההצלחה הנצחית (*סעדה*) של העולם הבא, ויש בה ארבעה עניינים: אותו קיום וקיום שלעולם לא יכחד (*פנה*)), אותו אושר שאין בו שום צער מעורבב בו, אותו ידע שאינו מלווה בבורות כלשהי, ואותו עושר ושפע שאין בהם שום עוני. הנביא מוחמד (עליו השלום) אמר:

لَاعَيْشَ إلَّاعَيْشَ الْآخِرَة

"אין חיים ונחמה מלבד החיים והנוחות של העולם הבא [בשכינה במצב של אושר נצחי וניצחון נצחי]". (מסופר על ידי *אוספי* חדית' *סאחי בוכארי* וסאחי *מוסלמי* בסמכותו של אנס [שאלוהים ישמח ממנו])

הוא הזכיר זאת באירוע של אושר כדי שהעצמי הנמוך (*נאפס*) לא יסתפק באושר הארצי ועליו לשקול (להבין) שיש גם חיים אחרי החיים האלה שאין להם סוף בזה, יהיה רק אושר שלעולם לא יהפוך לצער.

שלבי ההדרכה: הדרכה [לקראת האמת והאמיתות הנצחיות] היא מציאות כזו שבלעדיה אף אדם לא יכול לחפש אושר נצחי והצלחה נצחית (*סעדה*). [הדרכה היא אחת הברכות הגדולות ביותר הראויות

להכרת תודה.] אדם יכול להשתוקק למשהו שיש בו את אושר העולם הבא, אבל אם הוא אפילו לא יודע באיזה חומר טמונה ישועתו, וחושב על [עניינים הגורמים] למהומה [הן בפנימיותו והן בעולם החיצוני] כעל [פעולת תיקון] שלו, אז הוא לא יועיל רק בכוונה [לעשות טוב]. אם אין הדרכה, הכוונה, היכולת והאמצעים [לעשות דברים טובים שיש לאדם] אינם מועילים [לפיכך, ההדרכה היא הכרחית כדי להניע ולהוביל את האדם בכיוון הנכון לקראת דרך האושר, הישועה, האושר הנצחי וההצלחה האינסופית]. ישנם שלושה שלבים של הדרכה. השלב הראשון הוא הבנת הטוב והרע. אלוהים העניק לכל משרתיו את הברכה הזו - לחלקם על ידי הענקת השכל [שהוא האמצעי להבחנה בין טוב לרע, ויכולת זו ניתנה לבני אדם בכל רחבי העולם] ולחלקם על ידי שליחת המסר [האלוקי] באמצעות נביאיו. ספרים שמימיים [בצורתם המקורית הטהורה], הנביאים הנאצלים [של אלוהים ותורתם], והתובנות הפנימיות והחוכמה [שהוענקו באופן אלוהי לבני האדם בכל מקום], הם אמצעי ההדרכה. אי אפשר לעצור אף אחד מהאמצעים האלה. רק אותם אנשים שליבם נטול יהירות, קנאה ואהבת עולם, פועלים להשגת האמצעים הללו. אלה שליבם מלא יהירות, קנאה ואהבת עולם, או שנלכדו באמצעים המטילים מסך על האינטלקט, למרות שהעיניים בורקות (מסוגלות לראות), עבורם הקוראן אמר:

فَإِنَّهَا لَا تَعْمَى ٱلْأَبْصَٰرُ وَلَٰكِن تَعْمَى ٱلْقُلُوبُ ٱلَّتِي فِي ٱلصُّدُورِ

"המציאות היא שהעיניים אינן מתעוורות [לראות את האמת], אלא הלבבות שבחזם מתעוורים [ומאבדים את יכולת השכל והתפיסה שלהם]". (קוראן, פרק 22, פסוק 46)

דברים המטילים מסך על השכל והתפיסה כוללים הרגלים, היצמדות למסורת [וחינוך], רצון לשמור [או היאחזות] בירושה [האינטלקטואלית והאידיאולוגית] של אבותיהם. הקוראן הסביר זאת במילים אלה:

إِنَّا وَجَدْنَآ ءَابَآءَنَا عَلَىٰٓ أُمَّةٍ وَإِنَّا عَلَىٰٓ ءَاثَٰرِهِم مُّقْتَدُونَ

"[יש אנשים שאומרים ש] מצאנו את אבותינו בשיטה הזו (דרך חיים או תהליך חשיבה) וגם [רק] הולכים אחריהם [בלי בהכרח שום היגיון מאחורי זה]". (קוראן, פרק 43, פסוק 23)

יהירות, קנאה, תסביך עליונות הם עניינים שמעוורים את הלבבות ומונעים מהם לצעוד בדרך ההדרכה. השלב השני של ההדרכה מגיע לאחר השלב הראשון ומושג כתוצאה ממאבק רוחני (*מוג'האדה*). אלוהים מעניק זאת (מתגמל) עם הדרכה בכל הנסיבות. אלוהים אומר [בהבטחה לאנושות כולה ללא יוצא מן הכלל]:

وَٱلَّذِينَ جَٰهَدُواْ فِينَا لَنَهْدِيَنَّهُمْ سُبُلَنَا

"מי שחותר [בחתירה נמרצת] בדרכינו, בוודאי נדריך אותם בדרכינו (דרכי הדרכה)". (קוראן, פרק 29, פסוק 69)

השלב השלישי של ההדרכה הוא לאחר השלב השני. הדרכה זו היא אור [רוחני ופנימי] כזה, המאיר, לאחר שלמות ההשתדלות הרוחנית, בתחום הנבואה ובתחום ההנהגה [הא-לוהית]. על ידי האור הזה (הארה פנימית), האדם לומד לדעת את הדברים שאי אפשר לדעת על ידי השכל, שהוא מה שתלוי בו החוק, הציוויים והאיסורים הא-לוהיים, ובאמצעותו ניתן לרכוש את הדעת. הדרכה זו נקראת הדרכה מוחלטת. מלבד זאת, כל ההדרכה האחרת היא ההקדמה (הצעדים הראשונים) והצעיפים [מההדרכה האמיתית]. הדרכה זו היא כזו שאלוהים ייחס אותה לעצמו במפורש, שכן מקור כל ההדרכה הוא ישותו של אלוהים. אלוהים אומר:

قُلْ إِنَّ هُدَى ٱللَّهِ هُوَ ٱلْهُدَىٰ ۗ

"אמור (הו מוחמד!) ' אין ספק, דרך ההדרכה היא זו שבאה מאלוהים'". (קוראן, פרק 2, פסוק 120)

זה [הדרכת אלוהים] נקרא "חיים":

أَوَمَن كَانَ مَيْتًا فَأَحْيَيْنَٰهُ وَجَعَلْنَا لَهُۥ نُورًا يَمْشِى بِهِۦ فِى ٱلنَّاسِ

"אדם שהיה מת קודם [בגלל מיתת הלב והנשמה], אז החזרנו אותו לחיים, ואז הענקנו לו אור כזה (הארה רוחנית פנימית) שאדם מתהלך בין בני אדם עם האור הזה". (קוראן, פרק 6, פסוק 122)

הפסוק הבא מתייחס לאותו הדבר:

أَفَمَن شَرَحَ ٱللَّهُ صَدْرَهُۥ لِلْإِسْلَٰمِ فَهُوَ عَلَىٰ نُورٍ مِّن رَّبِّهِۦ ۚ

"האדם שאלוהים פתח את לבו לנתיב הכניעה לרצונו, נמצא באור (הארה פנימית) מאת אדונו". (הקוראן, פרק 39, פסוק 22)

נשמה - ברכה גדולה יותר: חשבו כיצד התועלת של איברי הגוף והגפיים, התפיסה והכוח תלויים באדים עדינים שמרכזם (מקום מגוריהם) הוא הלב, ומשם הוא מסתובב בכל הגוף דרך ורידים מורחבים. ברגע שהוא מגיע לאיבר בגוף, הוא יוצר בו תחושה, תפיסה, תנועה ועוצמה, ממש כמו מנורה שמסתובבת בבית [חשוך] ולכל מקום שהמנורה הזו מגיעה, האור הזה יגיע לשם. לפיכך, כל פינה בבית שאליה מגיעה המנורה הזו, תהיה סיבה לאור שיגיע לשם. אמנם האור הזה הוא יצירה והמצאה של אלוהים, אבל הוא עשה את המנורה לגורם לכך, מתוך חוכמתו. האדים העדינים האלה מכונים "הנשמה" בטרמינולוגיה של הרופאים. משכנו הוא הלב. משלו עם הלב הוא כזה שהנשמה דומה ללהבת המנורה, הלב הוא כמו הכלי, הדם השחור שבלב הוא כמו הפתילה, פרנסה (מזון) כי הוא כמו שמן למנורה, והחיים שיש בכל הגוף בזכותו, זה כמו האור בתוך הבית בגלל המנורה. אם השמן במנורה נצרך, המנורה נכבית, באופן דומה, מנורת הנשמה נכבית כאשר צריכת האספקה נפסקת. יתר על כן, כאשר לפעמים הפתילה נשרפת לאפר וכבר אין לה יכולת לקלוט שמן למרות שהמנורה מלאה בשמן, כמו כן הדם שבלב עלול לבעור מחמת חום הלב, ולמרות הפרנסה, נר הנשמה נכבה, מפני שכבר אין יכולת

לקבל פרנסה שמבטיחה את המשך קיומה של הנשמה. יתר על כן, כמו שהמנורה נכבית לפעמים מסיבות פנימיות, כמו שהשמן נצרך או הפתיל נשרף, כך הוא גם נכבה מסיבה חיצונית כמו הרוח. באופן דומה, הנשמה הייתה נכחדת לפעמים מסיבה פנימית כלשהי ולפעמים חיצונית כמו הרגע ששם לה קץ. בין אם המנורה נכבית מחמת שתיית שמן בה, או מחמת שריפת הפתילה, או מחמת שנשף עליה, או מחמת באה בדרך הרוח, יהיה אשר יהיה איך תכבה, כל הדברים הללו מתקיימים על ידי הגזירה האלוקית שציווה הקב"ה. אותו הדבר הוא המקרה של נפש האדם. לא משנה כיצד היא מגיעה להכחדה, או כיצד היא נכחדת, היא בידיעתו של אלוהים ובהתאם לצו הנצחי שלו. ללוח השמור (ספר הרשומות של אלוהים המכיל את הידע על העבר, ההווה והעתיד) יש זמן קבוע לכל נשמה. כאשר הזמן הזה יסתיים, מערכת היחסים של הנשמה עם הגוף תסתיים וסיום זה יתרחש רק כפי שכותב הגורל (אלוהים) כתב (ציווה).

כשם שכיבוי המנורה גורם לחושך הבית, כך גם יציאת הנשמה גורמת להתפשטות החושך בכל הגוף, ונפסק תהליך ההארה שהושג מהנשמה, כלומר החושים, התפיסה, הכוונות וההארות של כל העניינים הכלולים במושג "חיים". גם הנשמה היא סוד והיא רמז מובהק לברכות האלוהיות והיא הכרזה [אלוהית] על אמיתות הנושא הזה:

قُل لَّوْ كَانَ ٱلْبَحْرُ مِدَادًا لِّكَلِمَٰتِ رَبِّى لَنَفِدَ ٱلْبَحْرُ قَبْلَ أَن تَنفَدَ كَلِمَٰتُ رَبِّى وَلَوْ جِئْنَا بِمِثْلِهِۦ مَدَدًا

"אמור (הו מוחמד!), 'אם האוקיינוס היה הופך לדיו על [כתיבת] דברי אדוני, האוקיינוס היה מתיש לפני שדבריו של אדוני מוצו, אפילו אם היינו מביאים כמוהו כתוספת'". (קוראן, פרק 18, פסוק 109)

אדם למרות שהוא יודע את כל העניינים הללו, ועדיין מסרב להכיר בברכות הא-לוהיות ואינו מכיר עליהן, הוא מצער מאוד, רחוק מרחמי ה' וקרוב לעונש אלוקי.

מדוע לאנשים אין הכרת תודה

כאשר מבטו של אדם אינטליגנטי נופל על משהו או מחשבה על משהו עולה בלב, האדם מחפש את ברכת אלוהים בכך. יש לדעת שאין לבני אדם תודה לה' מחמת בורות ורשלנות, מפני שאותם אנשים שליבם ועיניהם מכוסים במעטה עבה של רשלנות ובורות, אינם מחשיבים שום ברכת ה' כברכה. כאשר הם אפילו לא יודעים ברכה, אז איך הם יכולים להודות עליה? אם הם מבינים ברכה, אז דרך הכרת התודה שהם מכירים, היא פשוט לומר *בלשון "אל-חמדוללה* " (כל השבח לאל) או *"אל-שוכראללה* " (תודה לאל) ולחשוב שזה מספיק. הם אינם יודעים שמשמעות ההודיה היא להשתמש בברכה להשלמת החוכמה (המטרה והכוונה) הקשורה לברכה זו, ושהחוכמה היא צייתנותו של אלוהים. אם לבני האדם יש את שתי ההבנות האלה והם עדיין לא אסירי תודה לאלוהים, הרי שהסיבה לכך היא לא אחרת מאשר שליטתו של השטן ותאוותיו.

סיבות לרשלנות עם ברכות: ישנן סיבות רבות לרשלנות עם ברכות. סיבה אחת ביניהם היא שהאנשים בשל בורותם, אינם מחשיבים את הברכות, שיש לאנשים בדרך כלל, כברכות, ולכן אין להם הכרת תודה עליהן [מכיוון שהן נתפסות כמובן מאליו כזכות מולדת בלתי ניתנת לערעור של כולם, מכיוון שהן נתפסות בדרך כלל כלא משהו מיוחד]. עבורם, הברכות צריכות להיות מיוחדות [או ניתנות במיוחד למישהו ואינן צריכות להיות משותפות לכל האנשים או לרובם המכריע של האנשים], כלומר, אם יש משהו שיש למישהו מיוחד [רק] אז אפשר לקרוא לו ברכה [בתפיסה השגויה של האנשים]. בכל הנוגע למזון ומשקאות או למצוינות של מערכת הגוף (יכולות ושימושיות של איברי גוף שונים וכיצד הם עוזרים לכל אדם שבלעדיהם החיים יכולים להיות קשים ביותר), לכל [יחידים] גדולים, קטנים, עשירים, עניים, בולטים, נמוכים (חסרי חשיבות חברתית) יש אותם במשותף. לכן, איך אלה יכולות להיות ברכות [בהשקפתם המוטעית]? זו הסיבה שהם אפילו לא מחשיבים את האוויר הצח כברכה, למרות שזו ברכה עצומה. אם גרונו של מישהו נלחץ לרגע וגורם למעבר האוויר הצח [בגוף] להפסיק, אזי אי קבלת אוויר צח עלולה לגרום לאדם לאמץ את המוות. וכן אם אדם כלוא בחמאם ציבורי או במקום שעובר בו רק אוויר חם, או שנפל לבאר עמוקה שהאוויר בה כבד מחמת הרטיבות, יכול למות מחנק. נניח שאם מישהו מצליח להיחלץ ממלכודת המרחץ הציבורי החם או הבאר העמוקה, ואתה שואל אותו על ערכו וערכו של האוויר הצח, הוא יראה בכך ברכה ויביע תודה על כך. זוהי בורות קיצונית שאנשים מחשיבים ברכה כברכה רק כאשר היא נלקחת מהם. לפעמים הברכה הזו מוחזרת לאדם ולפעמים לא, יש להודות על כך בכל הנסיבות [בין אם מחסור או שפע, שיש או אין כי מה שיש לנו היום במונחים של דברים שנלקחים כמובן מאליו, יכול להיעלם מחר].

ודאי לא ראיתם אדם רואה שמביע תודה לאלוהים על עיניו, למרות שזו ברכה גדולה. אבל כשאור העיניים נעלם, והאדם מתעוור, אז הוא מעריך את הברכה הזו. אם למזלו אדם זוכה בחזרה בראייה, הוא מביע הכרת תודה על כך, אך עד שיש לו עיניים רואות, הוא אינו מחשיב זאת כברכה, מכיוון שבדרך כלל בעולם, לאנשים יש עיניים. אדם חושב שדבר שהוא כל כך נפוץ, איך זה יכול להיות ברכה? משלו הוא על עבד חצוף נטול נימוסים ומכה כל הזמן בגלל חוצפה. אם ההכאה נפסקת לזמן מה, יראה בכך ברכה, ואם היא תיפסק לגמרי, האדם יהפוך ליהיר ויעזוב את הכרת התודה. [משל זה חל על כולם מכיוון שכולם עבדים של אלוהים הזקוקים לנימוסים ונאמנות לאדונם, אלוהים הנשגב.] מצבו של העם הוא כזה שיש לו הכרת תודה רק על העושר (או הייחודיות) שמעניק לו הבחנה מסוימת על פני אנשים אחרים סביבו, בין אם העושר הזה הוא יותר או פחות. מלבד זאת, הם מזניחים את כל הברכות האחרות [ואינם מכירים עליהן].

סיפור על תלונה של עני: איש עני התלונן בפני אדם בעל לב (גנוסטי או אינטימי של אלוהים) על עוניו ועל כך שיש לו משפחה גדולה [לפרנס ואין לו מספיק אמצעים לעשות זאת] ואמר, "אני מאוד מודאג ומוטרד בגלל מצבי הגרוע". הגנוסטיקן שאל אותו: "האם אתה יכול לקחת עשרת אלפים *דירהם* (מטבע זהב ישן וסכום זה עצום) ולהפוך לעיוור?" הוא אמר שלא. גנוסטיץ' שאל שוב, "האם אתה יכול לקחת עשרת אלפים *דירהם* ולהסכים להיות מטומטם?" הוא אמר שלא. גנוסטיק, "האם אתה אוהב לקחת עשרת אלפים *דירהם* ולהיות צולע?" הוא שוב דחה זאת. גנוסטיק, "האם תרצה לקחת עשרת אלפים *דירהם* ולאבד את ידך?" גם את זה הוא לא הסכים. גנוסטיץ' שאל, "האם תרצה לאבד את דעתך

בשביל עשרת אלפים *דירהם*?" הוא אמר שלא. אז אמר הגנוסטיקן, "אדונך העניק לך עושר של חמישים אלף *דירהם*, אפילו עם זה אתה בוכה על העוני שלך ועל מצבך הקשה!"

אבן סמאכ (רחמנא ליצלן) הלך לח*'ליף* (סמכות פוליטית) שהחזיק באותה עת מים. הח*'ליף* ביקש ממנו עצה. הוא אמר: "נניח שאתה צמא מאוד ונלקחה ממך זו [של מים] ואומרים לך שלא תחזיר לך אותה עד שלא תוותר על כל הונך [ואין לך שום דרך אחרת להשיג מים]. האם תוותר על כל הונך למען מים אחת?" הוא ענה, "אין ספק, אני אוותר על כל העושר". שאל אבן סמאכ: "ואם יוצב לך התנאי לוותר על כל ריבונותך?" *הח'ליף* אמר, "במצב זה, לא אהסס לוותר על כל שליטתי". הוא אמר, "מצב הדומיניון [שיש לך] הוא כזה שאפשר לוותר עליו תמורת מים, אז אתה לא צריך לשמוח על זה יותר מדי". מכאן ברור שבשעת הצמא לגימת מים היא ברכה גדולה כל כך, שאפילו ריבונות העולם כולו יכולה להיות מוקרבת למען השגתה.

ברכות מיוחדות של אלוהים: מכיוון שטמפרמנטים [אנושיים] מחשיבים את הברכות הללו כברכות ספציפיות וייחודיות לאדם, הם אינם מחשיבים את הברכות הרגילות כברכות. לכן, אנו רומזים לכמה מהברכות הללו שהן במובנים מסוימים, ייחודיות לכם. אין אדם שאין לו מעט מהברכות הללו, הייחודיות לאדם ואינן נמצאות בכל בני האדם, רק לאחד יש אותן או למעט מאוד אנשים יש חלק בהן. לכן, ישנם שלושה עניינים כאלה שבהם כל אדם משוכנע בייחודיותו ובייחודיותו ומשבח את עצמו על כך. הם אינטלקט, תכונות פנימיות (תכונות אופי, גינונים, נטיות פנימיות וכו') וידע.

מבחינת האינטלקט, כל אדם מרוצה מהקב"ה שהוא הפך את האדם לאדם אינטליגנטי ביותר בעולם וגרם לו להיוולד עם זה. מעט מאוד אנשים הם כאלה שהם מבקשים את השכל מהקב"ה, אחרת בדרך כלל נראה שאנשים מרוצים מכמות השכל העומדת לרשותם. זוהי הייחודיות של האינטלקט שמי שחסר אותו נראה מרוצה ממנו, ומי שטבוע בו גם נשאר מאושר. עם זאת, אם אדם חושב שהוא החכם ביותר מכל בני האדם, ואם [נניח] שזו גם מציאות, אז הוא צריך להודות לקב"ה שהעניק לו את הברכה הגדולה ביותר, ואם הוא לא באמת האדם החכם ביותר בעולם, גם אז חובה עליו הכרת תודה שברכה זו נמצאת בו.

מצב תכונות האופי הוא כזה שאין אדם בסביבה שאינו משגיח על פגמיהם של אחרים ואינו מביע סלידה (סלידה) מהם, למרות שאותם פגמים עשויים להיות נוכחים באדם. אבל אדם מגנה את פגמיהם של אנשים אחרים משום שהוא חושב על עצמו כחופשי מהם. אם אדם במציאות הוא נטול אשמה שאחרים מעורבים בה, אז הוא צריך להודות לה' על כך [במקום לשמוח על כך ולהתפאר ולהתנשא] שהוא הגן עליו מפני הרע הזה בזמן שאחרים מעורבים בו.

מבחינת הידיעה, כל אדם מכיר את מצביו הסודיים [הנסתרים מאחרים] ואת המחשבות הנסתרות שבלב [שמוטב להסתיר מאחרים]. המצבים והמחשבות האלה הם כאלה שאם הם יתגלו לאנשים, כל המוניטין

של האדם ייהרס. כמו כן, כל אדם בקי בכמה ענינים, שאין אף אחד אחר יודע חוץ מעצמו. במצב זה, כל אחד צריך להודות לה' על שכיסה על פגמיו והבליט את מידותיו הטובות. אלו הם שלושת העניינים שבהם כל אדם מברר ומודה בייחודיות ובייחודיות שלו.

אמונה וודאות היא העושר האמיתי: מי שאלוהים העניק לו תובנה פנימית עמוקה (*בסירה*), צריך להיות מאושר רק בעושר של גנוסיס (*מעריפה*), ודאות (*יאקין*) [באלוהים ובאמיתות הנצחיות] ואמונה (*אימאן*). במקום זאת, אנו מכירים מלומדים כאלה שאם נותנים להם את כל העושר, העוזרים והחסידים השולטים בשליטים ממערב למזרח, והם מתבקשים לקבל אותם בתמורה לידע שלהם, ואם הם לא רוצים לוותר על כל הידע שלהם אז פשוט לוותר על חלק קטן מזה. הם לא יקבלו את ההצעה הזו. הסיבה לכך היא שהם יודעים שברכת הידע היא שמביאה לקרבתו ולקרבתו של אלוהים בעולם הבא. במקום זאת, אם נאמר להם, "השלמות שאתם מצפים לה בעולם הבא תושג בכל זאת על ידכם ואין שום צמצום צפוי בכך, אבל מה שאנו רוצים הוא שההנאה שתקבלו כתוצאה מהתמכרות לידע, תנו לנו את זה וקחו את התענוג הארצי במקומם". הם לא יסכימו להחלפה כזו. כי הם יודעים, שתענוג הדעת הוא נצחי, שלא ייפסק לעולם, ויהיה לנצח, שאי אפשר לגנוב אותו, אי אפשר לחטוף אותו, אי אפשר לצמצם אותו, הוא תענוג נקי וטהור, שאין בו זוהמה, ואילו תענוגי העולם הזה יש חסרונות. יש להם בוץ ודאגות, הפחד שלהם הוא יותר מהסיפוק שאדם מקבל בהם, הצער שלהם הוא יותר מההנאה שלהם, העצב שלהם הוא יותר מהנוחות שלהם. התענוג הזה נשאר בדיוק כמו שתיארנו אותו, וכך יישאר גם בעתיד.

תענוגים ותענוגים ארציים לא נבראו אלא כדי שבעלי השכל הפגום נלכדים ברשתם ומתמכרים לרמאותיהם, וכאשר הם נלכדים בתרמיתם, התענוגים והתענוגות הללו בורחים מהם ומסרבים להתקרב אליהם. כל הדאגות והקשיים הללו תוקפים, כי אדם הולך שולל על ידי הונאת המראה. ואם היה משתמש בשכל, ומשפיל את המבט [שלא מסתכל בדברים מיותרים כמו פאר ופאר העולם], והיה מחשיב את התענוג שבהסתכלות [בדברים מיותרים] כשפל, היה נשאר בטוח כל ימי חייו. כמו כן, אין זה נכון לומר זאת כלל, שמי שנמנע מהעולם (תענוגות ארציים, תענוגות ופינוקים המרוקנים ומכלים את כל הווייתו הפנימית של האדם) נתקף בכאב של סבלנות [על התרחקות מתענוגות ארציים], מפני שבמציאות, אלה הנוטים לעולם (ארציות) נתקפים בכאב קיצוני (נפשי, סבל רגשי, פסיכולוגי ורוחני). לפעמים הם רוצים את העולם (נוחות, תענוגות ותענוגות ארציים) אבל הוא בורח מהם הרחק מהם. לפעמים, לאחר מאמץ ומאמץ עצומים, הם משיגים את העולם (נוחות ארצית, תענוגות, הנאות והצלחה חומרית) אך ממשיכים לדאוג לשמירה עליו. אנו מקבלים את העובדה שמי שנמנע מהעולם צריך לסבול את קשיי הסבלנות לאחר הקושי הזה, אך מדוע אתה שוכח את הנחמה שאתה הולך להשיג? אלה שרצים אחרי תענוגות העולם הזה סובלים כאן [בעולם] וגם סבל העולם הבא מצפה להם. הם צריכים לומר את הפסוק הבא על עצמם התחתונים (*נפס*):

وَلَا تَهِنُوا۟ فِى ٱبْتِغَآءِ ٱلْقَوْمِ ۖ إِن تَكُونُوا۟ تَأْلَمُونَ فَإِنَّهُمْ يَأْلَمُونَ كَمَا تَأْلَمُونَ ۖ
وَتَرْجُونَ مِنَ ٱللَّهِ مَا لَا يَرْجُونَ ۗ

ואל תאבדו את האומץ לרדוף אחרי האומה היריבה [כדי למנוע את התקפותיה עליכם]. אם אתה סובל

[מכאב] אז גם הם סובלים כפי שאתה סובל. ואתם מקווים לדברים כאלה מאלוהים שהם לא מקווים להם". (קוראן, פרק 4, פסוק 104)

תרופה ללב רשלני וחסר תשומת לב: מפרט זה ניכר שדרך הכרת הטוב הוגבלה לבני האדם מכיוון שהם אינם מכירים את הברכות החיצוניות והפנימיות, הנפוצות והמיוחדות. כאן נשאלת השאלה: מהי התרופה לרשלנות ולחוסר תשומת לב זו? חייבת להיות תרופה כלשהי שניתן לרשום וכך ניתן להסיר את הרשלנות של הלבבות חסרי תשומת הלב כדי שבני האדם יוכלו להתחיל להרגיש את ברכותיו של אלוהים. ייתכן שלאחר ההבנה הזו, הם מתחילים לחוש הכרת תודה.

התשובה לשאלה זו היא, שלבבות שאינם משוללי תבונה פנימית, תרופתם היא שהם מהרהרים בסוגי הברכות הנפוצות שרמזנו בעמודים הקודמים. בעלי לב קהה אינם מחשיבים את הברכה כברכה אלא אם כן היא ספציפית להם או שהיא נלקחת מהם ואז מוחזרת אליהם מאוחר יותר.

התרופה ללבבות כאלה היא שהם [משתדלים] להסתכל תמיד על אנשים נמוכים מהם [בדרגות העולם וברכוש הגשמי] וללכת בדרכם של *הסופים* (נוסעים רוחניים וחותרים בדרך האלוהית לשלמות פנימית ולהשגת תכלית החיים האמיתית) ששגרת יומם הייתה ביקור בבתי חולים. בתי קברות ובתי כלא. הם נהגו לבקר בבתי חולים כדי לראות את החולים הנרפאים שם ולברר על מחלותיהם ולראות אם יש בהם את אותן מחלות [מלבד לנחם את ליבם ולהתפלל עבורם]. אם לא מצאו אותם בעצמם, הם נהגו להודות לאלוהים על שהעניק להם ביטחון ובריאות. הם נהגו לבקר בבתי הכלא כדי לראות את מצב האסירים והעונשים העומדים בפניהם, כדי להודות לאלוהים על שהציל אותם מחטאים, אחרת הם היו יכולים להיות במקום האסירים בכלא. הם נהגו לבקר בבתי קברות (בתי קברות) כדי שכאשר יראו את הקברים שם, הם ידמיינו את יושבי הקברים שרצונם האהוב ביותר הוא לחזור איכשהו לעולם, ולו ליום אחד. אלו שחטאו [ואינם עוד בעולם] רוצים לשוב [לעולם] כדי שהחטאים שחטאו בחייהם [עלי אדמות] יכופרו עליהם. אלה שהיו צייתנים [משרתי ה' שכבר אינם בעולם] רוצים לשוב [לעולם] משום שהם רוצים להרבות במעשי הצדק שלהם, שכן יום הדין הוא יום הפסד - צייתנים יבינו את הפסדם כאשר יראו שהם מסוגלים להרבה יותר ממה שהם הצליחו להשיג והביאו איתם באותו יום. אבוי! הם בזבזו את זמנם היקר ובילו אלפי רגעים יקרים בדברים מותרים בלבד [במקום להצטיין במעשי צדק כדי לרצות את אדונם ולהגדיל את קרבתם וגנוסיס אליו]. אובדן החוטא [ביום הדין] מובן מאליו.

כאשר אדם הולך לבית הקברות ופוקד את קברי הנפטרים [כדי לחלוק להם כבוד, ולהתפלל למחילה מאדונם, ולהקל על חייהם לאחר מותם], יש לזכור זאת שכל האנשים הנמצאים בקברים הללו, בין אם היו טובים או רעים, כולם רוצים לשוב לעולם כדי לכפר על מעשיהם הרעים או להרבות במעשיהם הטובים. אדם צריך לחשוב, "אני בר מזל שאלוהים המשיך לתת לי הזדמנות לכפר על עוולות העבר שלי ולהגביר את מעשי הציות שלי לו. עליי לבלות את שארית ימי חיי בצייתנות לאלוהים. כל נשימה שלי היא ברכת האל. עלי להעריך את הברכה הזו [ולפעול בהתאם על ידי שימוש בברכה זו במעשים המוצאים חן בעיני אדוני המסייעים לי להשיג את מטרת חיי בצורה של אושר נצחי והצלחה נצחית

באמצעות הגנוסיס האלוהי והתקרבות אליו בחיים הארציים הללו ממש]". בני אדם מרגישים הכרת תודה על הברכה רק לאחר שהבינו אותה. לפיכך, אם האדם מבין את החיים כברכה, ודאי שהוא מבלה את כל ימי חייו הנותרים במעשים שלשמם נברא. החיים, למעשה, נוצרו כדי להשיג את ההסתמכות או התנאים (*זאד*) לעולם הבא. אם האדם מעריך את הברכה הזו, הוא לעולם לא יזניח את מטרתה [ולא יהיה לו דבר מלבד צדק].

חמשת ההיבטים של קשיים ארציים: יהיו אשר יהיו הקשיים והאסונות הקיימים בעולם כמו עוני, מחלות ופחד, ישנם בהם חמישה היבטים שאדם נבון צריך לשמוח עליהם ולהכיר להם תודה. אחד מחמשת ההיבטים הללו הוא שהקושי או המחלה שירדו על האדם בזמן הזה, אסון חמור הרבה יותר או מחלה קטלנית [מזה] אפשריים מכיוון שאיש אינו יכול להתערב בגורל שנקבע על ידי אלוהים. נניח שהוא מכפיל [או מגדיל את עוצמת] האסון או מגביר את חומרת המחלה, אז מי יכול לעשות משהו בנידון? אי אפשר לאסור על אלוהים לעשות זאת או להציב מכשולים בדרכו. לכן האדם צריך להודות במחשבה, שמתוך חסד ורחמים אלוקי, הוא לא שלח פורענות גדולה יותר.

ההיבט השני הוא שהקושי או האסון הזה ירדו בענייני העולם. ייתכן גם שפורענות הייתה יורדת באמונתכם וגורמת בה נזק עצום. לכן, כאשר אדם סיפר לסהל בן עבדאללה אל-תוסטרי (שאלוהים ירחם עליו) שגנבים נכנסו לביתו ונמלטו לאחר שבזזו את רכושו, אמר סהל: "הודו לאלוהים! אם השטן היה נכנס במקום גנב, נכנס ללבכם במקום לביתכם והורס את אמונתכם באלוהים ובאחדותו (*תוחיד*), מה הייתם עושים?" זו הסיבה שישוע (עליו השלום) נהג לבקש הגנה אלוהית במילים אלה, "הו אלוהים! אל תפגעו [בי] באסון הקשור לאמונתי". עמר בן אל-ח'טאב (שאלוהים ישמח ממנו) אמר: "לא יבאה עלי שום צרה שלא היו בה ארבע ברכות אלוהיות: ראשית, זה לא קרה בדרכי אל האלוהים (*דין*); שנית, זה לא יותר ממה שהוא בכמויות; שלישית, אינני מונע ממני לקבל אותה [כגזרת אלוהים]; רביעית, יש לי ציפייה לגמול אלוהי על כך [על שנשאתי אותו בסבלנות]".

ההיבט השלישי או הסיבה להכרת תודה על קשיים הוא שניתן לדחות את העונש על כל חטא לעולם הבא וזהו חסדו של אלוהים שהוא שלח קשיים בעולם כדי לפצות על חטא זה. אז הקשיים הארציים נשארים לפעמים קטנים וקלים, אבל העונש של העולם הבא הוא תמידי, אבל אם לא נצחי, אין בזה צמצום. בעולם עדיין יש אמצעי סיפוק [כאשר אנשים סובלים קשיים] אך בעולם הבא כל אמצעי הסיפוק לאנשים העומדים בפני עונש על עוונותיהם בעולם נקטעים, לכן לא תהיה שם צמצום [בגמול האלוקי]. כמו כן מוכח בסיפורי הנבואה שהאדם שסובל עונש [אלוקי] בעולם [על חטאיו] לא ייענש בעולם הבא. ההיבט הרביעי או הסיבה להכרת תודה על קשיים הוא שהאדם צריך לחשוב, "הצרה שנפלה עלי נכתבה בלוח השמור (שנקבע בצו אלוקי), היא הייתה חייבת לבוא, ולכן היא הגיעה. ייתכן שהאסון הזה היה גדול יותר ממה שקרה. לכן, מה שלא קרה הוא ברכה עבורי ואני צריך להודות לאלוהים על כך". צד חמישי או טעם [להכרת תודה על קושי] הוא שהשכר האלוקי על הקושי גדול יותר מהקושי עצמו.

האסונות והקשיים של העולם הם [אמצעים להצלחה או] נתיבים לעולם הבא: קשיי העולם הם [אמצעי להצלחה] ונתיבים לעולם הבא משתי סיבות. הסיבה הראשונה היא, שעל פיה נותנים לחולה תרופה מרה ומונעים מהילדים לשחק, היא שהתרופה המרה היא ברכה לחולה, מפני שאפשר למצוא נחמה לאחר קושי זה. באופן דומה, מניעת ילדים מלשחק [כל הזמן] היא ברכה עבור הילד, מכיוון שאם יינתן לאדם חופש מוחלט לשחק, אז הוא יישלל מהידע והנימוסים ויהיה אובד עצות לשארית חייו. אותו הדבר הוא מצב העושר, הרכוש, המשפחה והקרובים, החברים, האיברים וכו'. כל הדברים הללו אהובים על האדם. ולפעמים האדם נהרס בגללם, אף על פי שהשכל הוא דבר יקר ומצוין ביותר, אבל גם בגללו האדם צריך לעבור חורבן. ביום הדין, הם היו רוצים להיות משוגעים או ילדים כדי שלא יזייפו את הדרך לאלוהים עם האינטלקט שלהם. אין צורך שיהיה רק [היבט] הרע באמצעים האלה. יכול להיות בהם שיפור לבני האדם, במיוחד ביחס לדרך האלוהית (*ד׳׳ן*). אם מישהו חושב שהעניינים הללו [עושר, רכוש, משפחה וקרובים, חברים, איברים וכו'] הם גורמים לשיפור בדרכי אל אלוהים, גם אז הוא צריך להודות לאלוהים, כי חוכמתו של אלוהים היא עצומה והוא יודע היטב מה טוב יותר לעבדיו מהם. ביום הדין, כאשר המשרתים [של אלוהים] יראו שהם מקבלים שכר על התלאות והאסונות שעברו עליהם בעולם, הם יכירו תודה לאלוהים אז. קשיים ואסונות שנשלחו על ידי אלוהים הם שיטות ללמד את האדם את הנימוסים הנכונים [של החיים והדרך לאלוהים]. נדיבותו וחסדו של אלוהים כלפי משרתיו גדולים בהרבה מטוב ליבם ונדיבותם של ההורים כלפי ילדיהם, והם שלמים ומתמשכים הרבה יותר.

הסיבה השנייה [מדוע קשיי העולם הם דרכים לעולם הבא] היא שהעליונה מבין הטעויות הגורליות [של בני האדם] היא אהבת העולם (ארציות או החזקות והסתבכויות ארציות), והעליונה מבין הסיבות לגאולה היא להרחיק את הלב מאהבת העולם. אם היו מגיעים לברכות העולם בלי לדרוש אותן, ושום קושי לא היה בא בדרך להשגתן, אז הלבבות היו נוטים לעולם, והיו דבקים באמצעים הארציים, עד שהעולם היה הופך עבורם לגן עדן. כאשר המוות ורגעי הפרידה [מהעולם] היו מתקרבים, הלב לא היה סובל את הפרידה ממנו. עם זאת, אם קשיים ממשיכים לבוא מפעם לפעם ומטפלים בדאגות ללא הרף, אז הלב משתעמם מהעולם ולא נקשר אליו. במקום זאת, קשיים בלתי פוסקים גורמים לאדם להתייחס לעולם כאל בית סוהר ועזיבת העולם הזה [בעת המוות] הופכת להיות כמו שחרור מהכלא [ומציאת שחרור בכך]. לפיכך, הנביא מוחמד (עליו השלום) אמר:

الدُّنْيَا سِجْنُ الْمُؤْمِنِ وَجَنَّةُ الْكَافِرِ

"העולם הוא כלא למאמין וגן עדן ללא-מאמין". (מסופר על ידי *אוסף* חדית' *סחיח מוסלמי* על סמכותו של אבו הוריירה [שאלוהים ישמח ממנו])

אדם נקרא כופר כאשר הוא נמנע מהקב"ה ורק מחפש את העולם, מרוצה מהשגתו ושמח במציאת תענוגותיו. המאמין הוא מי שליבו מנוכר מהעולם ועסוק במאמץ להשתחרר מהכלא הזה. חוסר האמונה (*כופר*) הוא גלוי וסודי כאחד. ככל שאהבת העולם נשארת בלב, כך נשארת ההתקשרות עם הקב"ה (*שרך*) בסוד (נסתר) [בעומק הלב]. המונותיאיסט המוחלט הוא זה שהופך את האחד המוחלט (אלוהים) לאהוב של האדם.

אלו הן הסיבות שבגללן אדם צריך לשמוח על הקשיים. חרטה על הקשיים היא דבר טבעי. המשל שלו הוא הצורך בזריקה. אם מישהו [המוסמך לתת אותה] עושה זאת בחינם או חולה כלשהו צריך לקחת תרופה מרה, אז ברור שיש כאב בקבלת הזריקה ובנטילת תרופה מרה. למרות זאת, מודים לאדם שנותן את הזריקה ולרופא. הסיבה לכך היא, שלצד הקושי הזה, יש גם שמחה, כלומר נפטרים ממחלתו. לכן, אחרי נטילת הזריקה והתרופה המרה, היכן שאדם סובל מכאבים, יש לו גם שמחה. קשיי העולם צריכים להיחשב כך. הם דומים לתרופות מרות ולניתוחים בגוף. יש כאב זמני שנגרם על ידם, אבל בסופו של דבר, האדם מקבל הקלה ונחמה.

דרגות של סבלנות והכרת תודה: לסבלנות יש הרבה דרגות. הדרגה הגבוהה ביותר היא להתייחס לקושי כאל רע, ולא להתלונן עליו. אחרי כל דרגות הסבלנות המקיפות את כל הדרגות הגבוהות והנמוכות, היא מידת קבלת הרצון האלוקי (*רידא*), ואחריה היא מידת ההודיה לה' על קשיים. הסיבה לכך היא, שבסבלנות יש תחושה של כאב, אפשר שלא יהיה כאב או אושר כלשהו בקבלת הרצון האלוהי (*רידה*), בעוד שהכרת תודה אינה יכולה להיות נטולת אושר. בדיוק כמו שלסבלנות יש אינספור דרגות, גם להכרת תודה יש אינספור דרגות. הזכרנו רק את הדרגה הגבוהה ביותר שלו. ישנן דרגות רבות של סבלנות. באופן דומה, גם להכרת תודה יש הרבה דרגות. הסברנו [רק] את הדרגה הגבוהה ביותר שלו. זה לוודא את המציאות הזו שכל הברכות מתקבלות מאלוהים ללא כל זכות ראויה, לדעת שהבעת תודה לאלוהים היא גם ברכה, להישאר ענווה, כל העניינים הללו הם הכרת תודה והם שונים זה מזה מבחינת מדרגות. באופן דומה, להתנגד לדברים פחותים, להתייחס לנותן בנימוסים יפים, לקבל את כל הברכות בצורה טובה, להתייחס לברכות קטנות כגדולות וכו', כולם הכרת תודה. לסיכום, כל המעשים והמצבים הרוחניים נכללים בסבלנות ובהכרת תודה והם רבים מספור ושונים זה מזה במדרגות.

פרק 13 – יראת אלוהים כריסון נחוש נגד כל העוולות שאדם מסוגל לעשות והתקווה באלוהים כמכשיר לחיוביות ואופטימיות

יש לרסן את הפעולות האנושיות מכיוון שהן יכולות בקלות לצאת משליטה ולגרום סבל ליחידים, לבני אדם אחרים ולעולם בכללותו. יש צורך בריסון פנימי וחיצוני לעוולות שאדם מסוגל לעשות כלפי עצמו וכלפי אחרים. יראת אלוהים, הטבועה עמוק בלב, היא ריסון פנימי עצום מפני כל צורה של עוולות ושליליות במחשבות, במילים ובמעשים. הידיעה שאלוהים תמיד משגיח על כל נימי הווייתנו, מכיר אפילו את המחשבות והרגשות הפנימיים ביותר שלנו, ושאלוהים תמיד מסוגל לעכב את מעשינו השגויים ולהטיל עלינו דין וחשבון על כל דבר שלילי הנובע מאיתנו, היא ריסון מוסרי שמונע מאיתנו את כל השליליות – במחשבות, במילים, ברגשות, במעשים. ומצב ההוויה.

תמונת הראי של יראת אלוהים היא התקווה באלוהים. זהו מקור לעזרה פנימית עצומה וכוח במצבים של ייאוש וצער. הידיעה שאלוהים מסוגל לתקן הכול, אפילו במצבים שנראים חסרי תקווה, היא מקור לעידוד והשראה עצומים שמניעים את האדם למעשים חיוביים במצבים קשים, ולתקן את הדברים לאחר שהם השתבשו. פחד ותקווה צריכים להיות מאוזנים כך שאדם ירסן אדם משליליות בעוד שאחרים ידחפו אותו לעבר חיוביות. ע'זאלי סיפק טיפול מופתי בנושא מרכזי זה בספר השלישי בכרך הרביעי או ברבע של *יצירת המופת שלו "יחיא אל-עולום א-דין*" או "תחיית הידע של הדרך לאלוהים" המוצג בצורה מרוכזת כדלקמן[19]:

שיהיה ידוע כי יראת [האל] (*ח'וף*) ותקווה [באלוהים] (*ריג'א*) הן שתי כנפיים כאלה, שבעזרתן עפים מקורבי האל ועולים למקומות גבוהים. אלה שתי רכיבות כאלה שעל ידי רכיבה עליהן, חוצים את השבילים המסוכנים של העולם הבא. יעד האינטימיות של אלוהים ומשכן גן העדן נמצאים במרחק רב והשבילים [המובילים אליהם] רצופים סכנות וגורמים לנוסעים [הרוחניים] ההולכים בדרכים אלה להתעייף ולהקשות על איברים [גופניים], מסע התקווה [עם האל] הכרחי כדי להגיע ליעד הזה ולתחנה [הסופית] הזו [במסעו הרוחני של האדם המסומן במאמצים רוחניים בלתי פוסקים]. באופן דומה, הגנה מפני האש הנוראה של הגיהינום והעונש הטרגי [בעולם הבא על עוונותיו של האדם] אינה אפשרית ללא יראת [אלוהים]. מכאן שיש להסביר את המציאות של שניהם, את מעלותיהם, את הסתירה [לכאורה] ביניהם

ואת צירופם. לפיכך, הספר הזה [על פחד ותקווה] מחולק לשני פרקים. תחילה נבאר את מצב התקווה ולאחר מכן בפרק השני נבאר את מצב היראה.

מציאות התקווה, מצוינותה, תרופה לתקווה ושיטת השגתה

מציאות התקווה: יש לדעת שהתקווה היא תחנה (*מקאם*) מבין תחנות הנוסעים והחותרים הרוחניים (*סאליקין*) והיא מצב מבין מצבי המבקשים [של האל]. אם תכונה [פנימית] של אדם נשארת ומתבססת [בנפשו] אז היא נקראת "תחנה" (*מקאם*) ואם התכונה היא זמנית ומתפוגגת במהירות אז היא נקראת "מצב" (*האל*). לאיכויות הפנימיות של הלב יש את החלוקה הזו [של תחנות ומצבים שהם מונחים חשובים של רוחניות]. מצב נקרא מצב מכיוון שהוא משתנה במהירות, וזה נחווה עם כל איכויות הלב. התקווה נשלמת על ידי המצב, הידיעה והמעשים [הרוחניים הפנימיים], שלושתם, כי הידיעה היא הסיבה למצב והמדינה היא הסיבה למעשים [הרוחניים והגופניים הנכונים], אך בסך הכל התקווה היא רק שמה של מדינה. הפרטים של זה הם שהדבר שאתה מוצא כלא אהוב (לא רצוי) או אהוב (נחשק) אינו נקי משלושה מצבים - או שהוא יתקיים בהווה, או שהיה קיים בעבר, או שאתה מחכה לו בעתיד. אם עולה בלבכם מחשבה על קיום שהתרחש בעבר, היא מכונה היזכרות או אזכור. אם היא קיימת בהווה, היא נקראת תפיסה ואם קיומה צפוי בעתיד והיא שולטת בלבכם, היא נקראת ציפייה והמתנה. אם הדבר שמצפים לו או מחכים לו [בעתיד] אינו רצוי וגורם לכאב בלב, הוא נקרא פחד (*ח'וף*) ואם הוא רצוי ואתה מוצא הנאה ואושר בהמתנה לו, אז הוא נקרא תקווה (*ריג' ה*). מכאן לומדים שתקווה (*ריג'ה*) היא שמו של הדבר שמשמח אותך [בעוד] מחכה שהוא [יקרה בעתיד] והוא אהוב עליך. עם זאת, אם אתה מחכה למשהו שאהוב עליך ואתה מרגיש שמח מהמחשבה להשיג אותו, אז בוודאי שיהיו לך משאבים כאלה שבאמצעותם תגיע לאהוב. אם זה כך, אז זו תקווה (*ריג'ה*) ואם אין לך את האמצעים [להגיע אליה] ואתה רק מצפה לפגישה עם האהוב [או למצוא את מה שאתה רוצה] אז זו הונאה עצמית וטיפשות. אם קיומם או אי-קיומם של אמצעים אינם ידועים, המתנה כזו נקראת משאלה או רצון שווא (*תמנה*) מכיוון שנמצאת בה המתנה ללא סיבה.

היכן תקווה ישימה? תקווה ופחד יחולו על דברים שקיומם אינו ודאי, במקום זאת הוא מוטל בספק, ותקווה אינה חלה על דברים שקיומם ודאי. לדוגמא, לא יהיה נכון לומר על הזריחה כי "אני מקווה לזריחה", מכיוון שקיומן של הזריחה והשקיעה הוא ודאי, עם זאת, נכון לומר כי "יש לי תקווה לגשם או יש לי פחד מהבצורת [בעתיד]".

מציאות זו מתגלה לאנשי הלב (אנשים מוארים ונאורים) שהעולם הוא האדמה החקלאית של העולם הבא ומשל הלב הוא כמשל האדמה, האמונה היא כזרעים, הציות האלוקי הוא כמו עבודת האדמה וטיהורה. חפירת תעלות מים והשקיית חוות איתן; לב השקוע בעולם ושקוע בתענוגותיו דומה לאדמה עקרה שאינה אוחזת בזרעים [או מנביטה], יום הדין הוא יום קצירת הקציר, כי ביום ההוא תקצרו בדיוק את מה

שזרעתם בחיי העולם. הקציר [הטוב] של העולם הבא אינו אפשרי ללא זרעי האמונה [באלוהים ובאמיתות הנצחיות], והאמונה מועילה מעט מאוד לנוכח רוע הלב והמוסר, הנימוסים, תכונות האופי והטבע הפנימי הגרועים. בדיוק כפי ששום זרע לא נשאר (נובט) בארץ צחיחה, לא משנה כמה הוא מושקה במים, לכן אם למשרת [של אלוהים, כלומר, האדם] יש תקווה לסליחה [אלוהית], אדם צריך לפרש את תקוותו על תקוותו של חקלאי. לפיכך, חקלאי הבוחר קרקע טובה (פורייה) לחקלאות, מכניס בה זרעים טובים ומשתמש בכל האמצעים האפשריים כדי שהזרעים יעלו בצורת צמחים [בריאים] מתחת לפני האדמה, יזין [את האדמה החקלאית] או ישקה אותה בזמן, יסיר עשבים שוטים ויסיר את כל המכשולים [לצמיחה] המשפיעים על גידול הצמחים או פוגעים ביבול. לאחר שהחקלאי מצפה מאלוהים שהוא יגן על הטיפוח שלו מפני אסונות שמימיים וארציים, אז המתנה וציפייה כאלה נקראות תקווה. אם אדם זרע זרעים באדמה קשה וסלעית הממוקמת בגובה שלא היו אמצעים להשקות אותו, שכן המים לא יכלו להגיע לשם, ובמקום זאת הוא לא טיפח אותו ובמקום זאת התחיל להמתין לקציר היבול, אז זו אינה המתנה [מוצדקת], אלא זו גאווה וטיפשות ואין זו תקווה [כפי שלא השתמש בכל האמצעים האפשריים כדי להצדיק זאת תקווה]. וכן אם זרע זרעים באדמה טובה, אך התרשל בכל שלבי [העיבוד] הבאים, ולא השקה אותה, אלא המתין לגשמים וציפה לגשם בתנאי מזג אוויר כאלה או במקומות שבהם לא יורד גשם או יורד גשם, אך אינו מספיק למילוי כל צרכי החקלאות. אז המתנה כזו נקראת תשוקה [שווא] (*תמנה*) והיא אינה תקווה (*ריג'ה*).

ידוע מפרט זה שהתקווה מתאימה רק להמתנה של אותו דבר אהוב [או רצוי] שמשתמשים בו בכל האמצעים הנמצאים במעגל השיפוט של העבד, ונשארו רק האמצעים הנמצאים מחוץ לתחום השיפוט של העבד, וזה הוא חסד ה' כך שאם הוא כלול [בכל העניינים], כל המכשולים והספוילרים מתרחקים [מהעניינים האלה]. כזה הוא מצבו של העבד המאמין - אם אדם זורע את זרעי האמונה בארץ הלב, משקה אותה במי עבודת האלוהים, מגן עליה מפני קוצי המוסר, הנימוסים, תכונות האופי הפנימיות והטבע (*סו אל-ח'ולק*), ויש לו ציפייה זו מחסדי ה' שאמונתו תישאר עד מותו. ויבול הלב מתכונן לקציר ביום הדין. אם זה ככה, אז ההמתנה הזו היא תקווה (*ריג'*ה) במובן האמיתי והיא תכונה מצוינת (תכונה פנימית). תקווה זו תגרום לאדם לשמור על אמונתו ולטפח אותה בקפדנות על ידי פעולה מתמדת בכל אמצעי הטיפוח כדי להבטיח את הישועה בזמן הגנוסיס. אבל אם זרע את הזרעים בארץ הלב ולא טיפל בה אחר כך, עד שהתייבשה מחמת שלא השקתה אותה, או נהרס מחמת גשמים מרובים או עשבים שוטים וקוצים של המוסר הגרוע שלו, הנימוסים, מידות האופי הפנימיות והטבע שלו, השתלטו על היבול, או שמזיקים של תענוגות העולם תקפו אותו. ולמרות כל מעשי הרשלנות והחסרונות הללו, נשאר אדם ממתין ומצפה לסליחה, אז ההמתנה והציפייה הזאת היא טיפשות ויהירות. לפיכך, הנביא מוחמד (עליו השלום) אמר:

الْأَحْمَقُ مَنْ أَتْبَعَ نَفْسَهُ هَوَاهَا وَتَمَنَّى عَلَى اللهِ

"טיפש הוא זה שהופך את עצמו למשועבד לרצונותיו הנמוכים ואז יש לו ציפיות מאלוהים".

אלוהים אומר:

فَخَلَفَ مِنۢ بَعۡدِهِمۡ خَلۡفٌ أَضَاعُواْ ٱلصَّلَوٰةَ وَٱتَّبَعُواْ ٱلشَّهَوَٰتِۖ فَسَوۡفَ يَلۡقَوۡنَ غَيًّا

"אחריהם (הנביאים וחסידיהם הנאמנים נולדו אנשים לא ראויים כאלה (שאינם ראויים לירושה נבואית של ידע וחכמה רוחנית) שהרסו את תפילותיהם והלכו אחרי תשוקות שפלות ונמוכות מהעצמי הנמוך שלהם. אנשים כאלה יראו בקרוב פגמים [הנובעים ממעשיהם הרעים]". (קוראן, פרק 19, פסוק 59)

אף על פי כן, העבד [קרי, האדם] העושה מאמצים בציות ה' ונמנע מחטאים, ראוי לתקווה להשלמת הברכות מתוך חסדו ונדיבותו של הקב"ה, והשלמת הברכות היא הכניסה לגן העדן. חוטא שחוזר בתשובה ומכפר ומכפר על עוונותיו, יש לו את הזכות לקבל את התשובה שלו. אם אדם חושב על חטאיו לפני התשובה כעל רעים, או שהוא מרוצה ממעשיו הטובים, או מגנה את העצמיות הנמוכה שלו (*נפס*), הוא חפץ בתשובה, אז צריכה להיות לו תקווה שתהיה לו היכולת לתשובה, כי חשיבת החטאים כרעים והרצון בתשובה הם אמצעים להניע אותו לתשובה. שלב התקווה מגיע לאחר השלמת האמצעים [של התקווה] כפי שאומר הקוראן:

إِنَّ ٱلَّذِينَ ءَامَنُواْ وَٱلَّذِينَ هَاجَرُواْ وَجَٰهَدُواْ فِي سَبِيلِ ٱللَّهِ أُوْلَٰٓئِكَ يَرۡجُونَ رَحۡمَتَ ٱللَّهِ

"אכן, אלה שיש להם אמונה ואלה שהיגרו (ההגירה היא גם חיצונית וגם פנימית כמו שההגירה הפנימית היא מרע לטוב, מאופי נמוך לאופי גבוה, מחומרני ללא-חומרי או רוחני) וחותרים בדרכו של אלוהים, הם המועמדים לתקווה לרחמי האל". (קוראן, פרק 2, פסוק 218)

משמעות הפסוק היא שאלו הם אותם אנשים שיש להם זכות תקווה לרחמי ה', אין הכוונה שהתקווה היא ספציפית לאנשים אלה, כי יש אנשים אחרים מלבדם שיש להם תקווה, למרות שאין להם זכות לקוות, שכן זכות זו היא רק להם. אבל מי ששקוע בדברים דוחים מכף רגל ועד ראש, אינו מחשיב את עצמו כרע ואין לו נחישות לחזור בתשובה ולשוב אל ה', אם אדם כזה מקווה לסליחה [א-לוהית], הרי זה כטיפש שזורע זרעים בארץ צחיחה ומחליט לא להשקות אותה ולא לנקות אותה. יחיא בן מועאד (ה' ירחם עליו) אמר: "ההונאה העצמית הגרועה ביותר עבורי היא שאדם ממשיך לחטוא ללא בושה וחרטה, בתקווה לסליחה, מצפה לקרבת אלוהים ללא כל ציות [אלוקי], ממתין לפירות גן העדן לאחר שזרע זרעי אש, מבקש את מקום מושבם של הצייתנים [משרתי האל] (כלומר: גן עדן) באמצעות חטאים ועוונות, מבקש את הגמול האלוהי ללא כל מעשים [ההופכים את האדם לראוי לכך], ולמרות הדיכוי וההפרזה [במונחים של הפרת זכויות הזולת וגזלן] הוא חפץ [באופן שגוי] ביחסי טוב מאלוהים".

חתירה אחר תקווה: שפכנו אור רב על מציאות התקווה. אם נסכם את הדברים, עיקר העניין הוא שמדובר במצב שנוצר כתוצאה מהידיעה לאחר התרחשותם של רוב האמצעים. הדרישה של מדינה זו היא שהאמצעים שלא הושלמו, יש לחתור בכל הדרכים האפשריות להשלמה (ניצול) של כל האמצעים הנותרים. בדוגמא של חקלאות, מי שזורע זרעים טובים באדמה פורייה ומשקה אותה לפי הצורך,

תקוותו של אדם כזה תהיה נכונה ותשכנע אותו לטפל באותה אדמה (חווה) על ידי ניקוי כל העשבים והקוצים שצמחו בה, להשקות אותה באופן סדיר, ולא להתרשל עד הקציר. והטעם הוא, שהיפך התקווה, הוא יאוש וחוסר תקווה, אם האדם מתייאש ממשהו, אין הוא מכניס את עצמו לקשיים, בזה שהוא נאבק עליו. רק אותו אדם נאבק שיש לו תקווה להשיג משהו. לפיכך, מי שיודע שאדמתו עקרה, זרעים הם חסרי תועלת, ומים הם מחוץ להישג ידה, אז בודאי הוא מתרחק מהחזקת האדמה ההיא. תקווה ראויה לשבח מכיוון שהיא מסיתה את האדם לפעולה, וייאוש ראוי לגינוי מכיוון שהוא מונע מהאדם לעשות משהו (פעולות מתאימות). יראת ה' אינה ההיפך מהתקווה [באלוהים], אלא היא שותפתה למסע המאמץ הרוחני (*סולוק*), אלא היא סוכן של פעולה. אולם, שיטתה שונה - לתקווה יש רצון [לעשות משהו] בה ולפחד יש מניעה [של עוולות]. אם לאדם יש מצב של תקווה בעצמו, הוא דורש יותר מאמץ במעשים טובים והתמדה במעשים של ציות א-לוהי ללא קשר לשינויים במצבים רוחניים פנימיים. מאמצים רוחניים לאורך זמן ממושך והתמקדות בקב"ה באמצעות התמדה במעשים טובים, יגרמו לאדם למצוא הנאה בתחנונים לקב"ה ויבקש את צרכיו מהקב"ה ברכות (ענווה) ובחיבור. אם אין לאדם מצב זה, יש להבין שהוא רחוק מתחנת התקווה [הרוחנית] ובמקום זאת, הוא נתון בקניון של יהירות ותאווה. אלה הם הפרטים על תקווה, ידע שמביא לתקווה, ומעשים שנולדים מתוך תקווה.

מעלת התקווה והשכנוע שיש לו תקווה: שיהיה ידוע שמעשים המלווים בתקווה [באלוהים] עדיפים על מעשים הנעשים ביראת אלוהים, מפני שרק אותו אדם קרוב יותר לקב"ה שאוהב אותו יותר והאהבה גוברת בתקווה. משלו דומה לשני מלכים, ביניהם האחד מוגש מתוך תקווה לנדיבותו והשני משרת מתוך יראתו. ניכר שהראשון יאהב יותר מהשני. לפיכך, ישנן שכנועים רבים בחוק האלוהי שיש לו תקווה (*ריג'* ה) ודעה טובה על אלוהים (*חוסן אל-ד'ון*) בעת מותו. אלוהים אמר:

لَا تَقْنَطُوا مِن رَّحْمَةِ اللَّهِ

"אל תתייאש מרחמי האל!" (קוראן, פרק 39, פסוק 53)

בפסוק זה נאסר הייאוש לגמרי. בנסיבות של הנביא יעקב (עליו השלום), נמסר שאלוהים שלח התגלות אלוהית ושאל אותו, "האם אתה יודע מדוע הפרדתי בינך לבין יוסף (היקר מכל בניו)? כי אמרת לאחיו [כאשר ביקשו ממך לתת ליוסף (עליו השלום) לצאת עמם לשחק, מתוך תחבולה לגרשו לנצח מתוך קנאה גרידא]:

وَأَخَافُ أَن يَأْكُلَهُ الذِّئْبُ وَأَنتُمْ عَنْهُ غَافِلُونَ

"אני חושש שהוא עלול להיטרף על ידי זאב בזמן שאתם [כולכם] מזניחים אותו [בגלל המשחק]". (קוראן, פרק 12, פסוק 13)

מדוע פחדתם מהזאב ולא הייתה לכם תקווה בי? הסתכלת על הרשלנות של אחיו של יוסף, מדוע לא הסתכלת על ההגנה שלי?"

בחדית' *קודסי* (מסורת הנביא מוחמד [עליו השלום] שבה הוא העביר מאלוהים), אלוהים אמר:

أَنَا عِنْدَ ظَنِّ عَبْدِي بِي فَلْيَظُنَّ بِي مَا شَاءَ

"אני עם עבדי כפי שעבדי חושב עלי (יחסי עם בן אנוש הם על פי דעתו עליי, לכן אדם צריך להיות בעל דעה טובה על אלוהים ולצפות לטוב ביותר ממנו, אך עליו לגבות את דעתו הטובה על אלוהים במאמצים ובמאמצים המוצאים חן בעיניו), אז לאדם צריכה להיות כל דעה שהוא רוצה שתהיה לו עליי". (מסורת זו מסופרת ב *אוסף* חדית' אבן *חיבאן* בסמכותו של ואת'ילה אבן אל-אסקה (שאלוהים ישמח ממנו)]

פעם אחת הנביא מוחמד (עליו השלום) ניגש לאדם שהיה בעיצומו של מוות ושאל אותו: "באיזה מצב אתה נמצא?" הוא ענה, "אני מוצא בלבי פחד על החטאים [שעשיתי] ומקווה לרחמי האדון". הנביא מוחמד (עליו השלום) אמר: "אדם ששני הדברים הללו (תקווה ופחד) מתאחדים בלבו, אלוהים מעניק לאדם כזה על פי תקוותיו [ממנו] ומגן עליו מפני דברים שהוא מפחד מהם". (מסורת זו מסופרת ב *אוספי* חדית' *טירמידי, נסאי* ואבן *מג'ח* בסמכותו של אנס (שאלוהים ישמח ממנו)]

אדם היה ב[מצב] ייאוש עז בגלל עודף חטאים. עלי (שאלוהים ישמח ממנו) אמר לו: "החטא הגדול ביותר שלך הוא שאתה מיואש מרחמי האל". על פי סיפור נבואי, אלוהים שלח התגלות אלוהית לדוד הנביא (עליו השלום), "אהב אותי ואהב את מי שאוהב אותי ועשה אותי אהוב בין בני אדם". הוא שאל, "איך אעשה אותך חביב בין בני אדם?" אלוהים ענה, "הזכיר אותי היטב בין בני האדם והזכיר את חסדי וברכותיי והזכיר להם זאת כדי שיכירו רק את חסדי". היו אנשים שראו את יחיא בן אכת'ם (אלוהים ירחם עליו) בחלומותיהם לאחר מותו. הוא נשאל, "איך אלוהים התייחס אליך [לאחר מותך]?" הוא ענה: "אלוהים העמיד אותי לפניו ואמר: 'הו זקן רע! עשית חטאים כאלה ואחרים!" כששמעתי את פנקס המעשים שלי [שעשיתי בימי חיי], השתלטה עלי יראת ה'. ואז אמרתי, 'הו אלוהים! האם זה לא היה מסופר *בחדית'* (סיפור הנביא מוחמד [עליו השלום]) אודותיך כך?' אלוהים שאל, 'מה סופר?' עניתי לו: 'עבדול ראזק סיפר לי, הוא סיפר ממועמר מזהרי שסיפר מאנס (עליו השלום) שסיפר מהנביא מוחמד (עליו השלום) ששמע מ[המלאך העליון] גבריאל שאמרת:

أَنَا عِنْدَ ظَنِّ عَبْدِي بِي فَلْيَظُنَّ بِي مَا شَاءَ

'אני עם עבדי כפי שעבדי חושב עלי ולכן אדם צריך להיות בעל דעה כלשהי שהוא רוצה שתהיה לו עלי', והייתה לי השערה (דעה או ציפייה) לגביך שלא תעניש אותי'. אלוהים, המלכותי, המכובד, ענה, 'גבריאל אמר אמת, הנביא שלי אמר את האמת, אנס, מועמר וזהרי כולם אמרו אמת, גם אתם אומרים את האמת'. אז קיבלתי גלימת כבוד ומשרתי שמיים הובילו אותי לגן עדן. באותו זמן אמרתי [לעצמי], 'זה מה שנקרא אושר!'"

שיטה ודרך לרכישת תקווה: שיהיה ידוע שתקווה נחוצה לשני אנשים. הראשון הוא זה שנשלט על ידי עצב וייאוש ו[כתוצאה מכך] הוא נוטש את הפולחן. השני הוא זה שנשלט על ידי יראת [אלוהים]

ו[כתוצאה מכך] הוא מתמיד (סובל) כל כך הרבה בעבודת אלוהים עד שהוא מפריע וגורם למשפחתו להפריע גם כן. שני האישים חרגו מגבולות המתינות ונוטים לשני קצוות מנוגדים. שניהם זקוקים לתרופה כזו שתביא אותם למתינות. אבל אותו חוטא ששולל את עצמו ומשתוקק לסליחה למרות שהוא נוטש את הציות [האלוהי] מבלי לעשות דבר שיהפוך אותו לראוי למחילה, התקווה היא קטלנית עבור אדם כזה. בדיוק כמו שדבש הוא תרופה לאנשים עם מזג קר אבל הוא מזיק לאנשים עם מזג חם. רק יראת [אלוהים] מועילה לאדם כזה או לאמצעים כאלה המעוררים פחד. זו הסיבה לכך שאדם המייעץ ומייעץ לאנשים צריך לפקוח עין על המחלה ועל הגורמים לה, וצריך לתת ריפוי על ידי ההפך מכל מחלה, ולא על ידי משהו שיגביר את המחלה במקום לשפר אותה. כי המטרה היא מתינות, ובכל תכונה ותכונה [אנושית] מידת המתינות הייתה אהובה ומידה זו היא הטובה ביותר. אם תכונה או תכונה [אנושית] חורגת ממידת המתינות, בין אם לכיוון עודף או מחסור, אז יש צורך בריפוי כדי שהיא תחזור לדרגת המתינות. אין צורך בתרופה שגורמת לו לסטות עוד יותר ממידת המתינות.

עלי (שאלוהים ירצה ממנו) אמר: "מלומד הוא מי שאינו גורם לאנשים להתייאש מרחמי האל ואינו גורם להם לפחד מאלוהים המטיל עליהם דין וחשבון". אנו משוכנעים לספר את הסיבות לתקווה, אך לא עבור כל אדם, אלא רק עבור מי שהתייאש מרחמי אלוהים או עבור מי שנשלט על ידי יראת אלוהים. הקוראן והסיפורים הנבואיים מעבירים את אותה משמעות מכיוון ששניהם כוללים לימודים המבוססים על פחד ותקווה המהווים את כל האמצעים לריפוי סוגים שונים של חולים. ידיעת האמצעים הללו ודרכי השימוש בהם [לריפוי] נמסרה [באופן א-לוהי] לחכמים שהם יורשי הנביאים, כדי שיוכלו להשתמש באמצעים הללו לפי צרכיהם [האישיים והפרטיים], כמו רופאים חכמים ומנוסים ולהציע תרופה מתאימה לחולה, ולא כמו רופא טיפש ונבער שחושב שכל התרופות מועילות לכל מחלה. לא משנה מה המחלה הזו.

מציאות של פחד

מציאות של פחד: שיהיה ידוע שפחד הוא אותו כאב והחמרה בלב שנולד מתוך המחשבה על קושי צפוי בעתיד. בהסבר התקווה התבררה גם מציאות הפחד. מי שיש לו כמיהה והיכרות עם הקב"ה, האמת שולטת בלבו, והוא שקוע כל הזמן בחזות ביופי האלוקי, לכן אין הוא קשוב לעתיד ואין לו פחד ותקווה בלב, אלא מצבו [הפנימי] מתעלה על מצבי היראה והתקווה. מפני ששני המצבים הללו [של יראה ותקווה] הם כמו שני מושכות שאינם נותנים לסוס הפרא של העצמי התחתון (*נפס*) לסטות מהמתינות, וחוסר הפחד והתקווה שבלב דוגל בשעבוד העצמי התחתון [לאלוהים]. וואסטי (שאלוהים ירחם עליו) אמר, "הפחד הוא מסך בין אלוהים למשרתו". הוא גם אמר, "אם האמת תתגלה ללבבות, לא יישאר מקום לתקווה או לפחד". לפיכך, אם יש בלב האוהב פחד פירוד [מהאהוב] בעת עדות האהוב, לא יוכל ליהנות ממראה יופיו של האהוב וראייתו תישאר חסרה, אף על פי שפסגת כל התחנות [הרוחניות] (*מקמאת*) היא שיהיה לו ראייה תמידית, ושום תקווה לרווח (תועלת) ופחד מנזק לא יקטעו אותו.

הרכב המרכיבים לפחד: בדומה לתקווה, גם הפחד מורכב משלושה דברים: ידע, מצב [פנימי] ופעולות. ידע מתייחס לתפיסת הגורם הגורם לנזק. למשל, מישהו הביע חוסר כבוד למלך או מרד במצווה המלכותית ומאוחר יותר נעצר והוצג בפני המלך. במצב זה, בוודאי יהיה לאדם פחד להיהרג, אם כי, ייתכן גם שהמלך יסלח לאדם, או שהוא ישתחרר בדרך כלשהי, אך בוודאי יהיה לו פחד להיהרג בלבו. אז הפחד הזה יהיה חזק ביחס לעוצמת הסיבות שיצדיקו להרוג, למשל, את חומרת הפשע, או את המלך המטפח איבה וקנאה, או מלך בעל מזג נקמני, או להיות מוקף באנשים שיסיתו את המלך לנקום, או שנשלל ממנו מפגיע או שנשללו ממנו כל המשאבים שישימו קץ לזעמו של קינג או יכבו את אש הנקמה שבלבו. אם כל הסיבות הללו מתכנסות והנאשם בקיא גם בהן, אין ספק שהפחד להיהרג יהיה חזק מאוד בלב. במידה שהסיבות הללו יהיו חלשות או פחותות, כך כאב הפחד יהיה פחות.

לפעמים, האדם המפוחד אינו מפחד בגלל שביצע פשע, אלא מאפיין כלשהו של האדם שמפחדים ממנו הוא החדרת פחד לאדם. לדוגמא, אם מישהו נלכד בציפורניה של חיה אכזרית, בוודאי יפחד מאותה חיה מפני שהוא מודע לטבעה החייתי ולתכונותיה החייתיות, והוא יודע שחייתיות היא תכונתו האהובה, למרות שתכונה זו היא בשיקול דעת (לא כפייתית), כי לפעמים החיה אינה פוגעת בטרפה ועוברת על פניו מבלי לגרום נזק. לפעמים, יש פחד מתכונה שאינה שיקול דעת (כפייתית) והיא טבועה בטבעו של המפחד כמו מי שנופל למים זורמים במהירות או נלכד בשריפה. האדם מפחד ממים ואש מכיוון שהטבע הטבעי של המים הוא לטבוע, והטבע הטבעי של האש הוא לבעור.

לסיכום, ההבנה העמוקה יותר של הגורמים לרוע, יוצרת גירוי והחמרה בלב וכאב בישות הפנימית. החמרה זו וכאב פנימי נקראים פחד. בדומה לכך, לפעמים יראת ה' נובעת מהגנוסיס (*מעריפה*) של ישותו של אלוהים ותכונות כגון [הידיעה] שאם הוא ישמיד את כל העולם, לא יהיה אכפת לו ואיש לא יוכל לעצור אותו מלעשות זאת או לגעור בו על ההשמדה הזו. לפעמים העבד מפחד מחמת החטאים, ולפעמים שניהם מתחברים יחדיו [כדי לגרום למצב של פחד]. ואז, ככל שהוודאות הזו מתחזקת שכל מה שנמצא שם, נמצא בידו של אלוהים, הוא לא זקוק לשום דבר או לאף אחד, לא משנה מה הוא עושה, אין למי לתת דין וחשבון, בעוד שהמשרתים (בני האדם) יעברו את השלבים של דין וחשבון [אלוהי] בכל הנסיבות, כך הפחד יגבר. מכאן המסקנה שמי שמכיר יותר את עצמו יש לו יותר יראת אלוהים. זו הסיבה שהנביא מוחמד (עליו השלום) אמר:

وَاللّٰهِ إِنِّي لَأَخْشَاكُمْ لِلّٰهِ وَأَتْقَاكُمْ لَهُ

"אלוהים! אני ירא האלוהים ביותר מכולכם". (מסורת זו מסופרת ב *אוסף* חדית' *סאחי בוכארי* על סמכותו של אנס (שאלוהים ישמח ממנו)]

זו הסיבה לכך שהדברים הבאים נאמרו בקוראן:

إِنَّمَا يَخْشَى ٱللَّهَ مِنْ عِبَادِهِ ٱلْعُلَمَٰٓؤُاْ

"רק אלה מקרב משרתי האלוהים, שניחנו בידע, יש להם [יראת אדוקים, יראת אלוהים ו] יראת אלוהים [כפי שידע אמיתי מוביל את הגנוסיס של אלוהים המטביע את הנוכחות האלוהית ואינו מאפשר לבעליו להתמכר למחשבות, לרגשות, למילים, למעשים ולמצב ההוויה, העוין את המצב הרוחני הנשגב הזה]." (קוראן, פרק 35, פסוק 28)

השפעות של יראת האל: כאשר הגנוסיס הזה [של ישות האל ותכונותיו ושל חטאיו] נשלם, הוא מעורר פחד בלבו של האדם ויש החמרה בישות הפנימית של האדם, ואז ההשפעות של החמרה זו עוברות מהלב לאיברים אחרים בגוף. ההחמרה והפחד הללו באים לידי ביטוי בחולשה גופנית, חיוורון, בכי וכו'. לפעמים לחום של מצב זה יש השפעה כה רבה עד שהוא הופך למצב של ייאוש וחוסר תקווה. לאיברי הגוף יש את האפקט הזה של פחד שהם נמנעים מחטאים והופכים אותם משועבדים למעשי ציות כדי לכפר על טעויות העבר, ולהתכונן היטב לעתיד [לחיות חיים של יושר מוסרי ואתי]. לכן נאמר שאדם ירא הוא לא הבוכה ומנגב את הדמעות, אלא הוא העוזב את הדבר שגורם לו לירא מעונש. אבו אל-קאסם חכים (שאלוהים ירחם עליו) אמר: "מי שמפחד ממשהו בורח ממנו, ומי שיש לו יראת אלוהים מוצא מקלט בחיקו הרחום". דון נון אל-מצרי (שאלוהים ירחם עליו) נשאל: "מתי העבד ירא [מאלוהים]?" הוא השיב: "כאשר אדם נעשה כמו חולה שמחלתו מסוכנת ומונעת מאכלים מזיקים מחמת פחד מוות [הגורם על ידי החמרת מחלתו מחמת חוסר מניעה נגד דברים מזיקים]". השפעת יראת ה' על מידותיו (תכונותיו ותכונותיו הפנימיות) היא שמתבטלות התאוות ותענוגות העולם הופכים שפלים [בעיני האדם] עד שכל החטאים שהיו חביבים עליו קודם לכן מתחילים להיראות רעים. בדיוק כמו מי שאוהב דבש ויצר זה הופך לתועבה כשהוא מגלה שיש בו רעל, כך גם חום היראה שורף את התאוות, איברים מפתחים נימוסים, הלב מפתח תכונות כמו ענווה, ענווה, אדיקות, תכונות מגונות כמו יהירות, איבה, קנאה מוסרות. כל הפוקוס של האדם מופנה לכיוון היראה [של אלוהים] ולא נותר לו שום טעם להעיף מבט למקום אחר. אדם עסוק במאבק רוחני (*מוג'האדה*), בחינה עצמית, או לקיחת אחריות על עוונותיו (*מוחסאבה*), והתבוננות באלוהי (*מוראקבה*) בכל עת. כל רגע ורגע שיש לאדם, כל צעד וצעד שהוא עושה, וכל מילה שהוא מוציא מפיו, הופכים להיות כל כך יקרים שהוא לא מבזבז אותם. במקום זאת, אדם הופך להיות מאוד מגונן לגביהם [על ידי שמירה עליהם כדי לא לאבד אותם]. מצבו של האדם הופך להיות כמו מצבו של מי שנלכד בציפורניה של חיה אכזרית ואינו יודע אם הוא יכול להימלט ממנה על ידי ניצול כל רשלנות רגעית מצידה, או שימות בטפריה בעודו הופך למזונה. אם אדם לכוד במצב כזה, אז הלב והשכל שלו, והישויות החיצוניות והפנימיות אובססיביות רק לגבי דרך למצוא חופש, אין לו שום מחשבה אחרת אפילו עולה בדעתו [במצב הזה]. כזה הוא מצבו של האדם הנשלט על ידי יראת [אלוהים]. לחלק מבני הלוויה הנבואיים (*סחאבה*) ולחסידיהם (*טבאעין*) היה אותו מצב בדיוק שבו הפחד [מאלוהים] שלט על כל וריד וכל נימי הווייתם.

דרגות של יראת [אלוהים] במעשים: במידה שהפחד של האדם חזק, הגנוסיס (*מעריפה*) של תכונת ההוד של אלוהים והבנת הפגמים של העצמי הנמוך נמצאים שם, במידה זו המאבק הרוחני (*מוג'האדה*), בחינה עצמית או לקיחת אחריות על עוונותיו (*מוחסאבה*), והתבוננות באלוהי (*מוראקבה*) חזקות יותר. הדרגה הנמוכה ביותר של השפעות הפחד במעשיו של האדם היא שהאדם מתרחק מלעשות דברים

אסורים (*חראם*) על פי צווי החוק האלוהי. התרחקות מאיסורי החוק האלוהי נקראת *קפדנות*. אם היראה חזקה, האדם יתרחק אפילו מדברים שיש להם אפשרות להיות אסורים על פי הדין האלוקי, כלומר הוא נשאר מושפע גם מאותם דברים שאינם ידועים בוודאות שהם אסורים ולכן הם בספק. מדרגה זו נקראת "*תקווה*", שפירושה שהאדם נוטש את הדברים המסופקים ופועל בדברים שוודאי מותרים. לפעמים אדם משאיר את העניינים שלכאורה הם בסדר אבל עוזב אותם בגלל החשש שהם עלולים להיות מפוקפקים. דרגה זו נקראת "*צדק פי אל-תקווה*" (אמת פנימית וכנות ביראת אדוקות, יראת אלוהים ויראת ה'). אם האדם לוקח את המדרגה הזו למדרגה הבאה על ידי שימוש רק בדברים שבאמת נחוצים [ובטוח שהם מותרים], למשל, הוא לא בונה בית נוסף שהוא לא הולך לגור בו, הוא לא צובר מזון שהוא לא צורך, הוא לא נוטה לארציות. והאדם יודע שהעולם הוא דבר שהאדם ייפרד ממנו, ואינו מבזבז אפילו נשימה אחת במחשבה על שום דבר אחר מלבד אלוהים, אז מדרגה זו נקראת "*צדק*" (אמת או התמסרות מוחלטת לאמת). זה בהחלט מתאים לקרוא לאדם כזה "*סידיק*" (איש אמת או גנוסטי או אינטימי וידיד של אלוהים). על פי סידור זה, האמת (*סידק*) נכללת ביראת ה' (*תקווה*) ויראת ה' נכללת בקפדנות (*וארעה*) והקפדנות כוללת צניעות וטהרה (*אפח*) שהוא שם ההימנעות ממעוררי התאוות.

יראת ה' היא המטרה: במציאות, יראת ה' היא המטרה. אם מטרתו של אלוהים לא הייתה לגרום [למשרתיו] לפחד מהווייתו, הוא לא היה מרשה להתגברות על משרתיו לבצע חטאים, הוא לא היה מקל עליהם לבצע חטאים, והוא לא היה מספק להם אמצעים לבצע חטאים. הסיבה לכך היא שמתן אמצעים לחטאים כמוהו כהשלכת האדם מרחמי ה', הרי שלא היה חטא שבוצע על ידי העבד לפני החטא [הראשון] שעל בסיסו היה מוכרז כראוי לחטא ואמצעי החטאים היו קלים עבורו. וכן קודם הציות לא היה לעבד שום מעשה צדק שהיה ראוי למעשים ישרים ולהאיר לו את דרך הישר. כל אלה הם סודות הגורל שנקבע על ידי אלוהים, בין אם מסכימים לכך ובין אם לאו. הניתוק [לדבר] של ישות זו הוא כזה שללא כל סיבה מוקדמת, הוא העניק לנביא מוחמד את הדרגה הגבוהה ביותר מכל הדרגות שהוענקו אי פעם לאדם כלשהו (עליו השלום) ללא כל סיבה מוקדמת, כך שאף אחד מבין הבריאה לא יוכל לטעון שהוא מתחרה בו. מצד שני, הוא גרם לאבו ג'הל להגיע לדרגה הנמוכה ביותר ללא כל אשמה שלו. הישות שמצב האדישות [ואי-ההיאחזות באף אחד או בשום דבר] הוא כזה, הכרחי לפחד מהוד מלכותו ומגדולתו.

מעלת יראת האל ותוכחותיה: מעלת היראת [מפני האל] מוכחת הן מהסקה הגיונית (*קִאיאס*) והן מפסוקי הקוראן וממסורות נבואיות. הדרך להסיק מסקנות הגיוניות כדי לראות את מעלתו של דבר, היא לראות עד כמה היא עוזרת להניע את האדם לקראת אושר נצחי וניצחון אינסופי (*סעדה*) של החזון האלוקי, משום שזו המטרה האמיתית של העבד המאמין. לכן, במידה שמשהו יכול לעזור לאדם להגיע לאושר נצחי ולהצלחה נצחית, כך תהיה לו רמת מצוינות.

כבר הוסבר שהמפגש עם הקב"ה בעולם הבא ורכישת אושר נצחי והצלחה נצחית (*סעדה*) אינו אפשרי ללא האהבה והכמיהה אליו, ואהבה אינה מושגת ללא גנוסיס אלוקי (*מעריפה*), ואין הגנוסיס האלוקי מושג ללא נצחיות הזכירה הא-לוהית, וכדי להתמיד בזיכרון האלוהי (*ד'כר*) ובהתבוננות (*פיכר*.), חובה

על ניתוק הלב מן העולם, והקשר של הלב לעולם מתנתק רק כאשר העבד עוזב את תענוגות העולם ותאוות, וכדי לבער את התאוות צריך לאש היראה. יראת [אלוהים] היא אותה אש ששורפת את התאוות לאפר, לכן רק הפחד הזה יהיה עליון ששורף את התאוות, מגן על האדם מפני חטאים, ומעודד אותו לצייתנות. ואז, במידה שבה התאוות נשרפות, החטאים יצטמצמו, ובמידה שבה הציות [האלוהי] יופיע (יגבר), כך הוא (האושר הנצחי וההצלחה הנצחית) יהיה עליון. זוהי המציאות של הבדלים בדרגות יראת ה'. מדוע יראת ה' עדיפה? מכיוון שהעבד משיג באמצעותו תכונות אופי כמו צניעות, טוהר, קפדנות, ענווה ושאיפות רוחניות. אי אפשר להטיל ספק במצוינות של תכונות אופי אלה. אם כן, מעלת היראה מוכחת הן מהסקה הגיונית והן מפסוקים ומסורות.

פסוקים ומסורות במעלה היראה: אין ספור מסורות [נבואיות] במידת היראה. די לדעת על מעלת היראה, שהקב"ה צבר בשלושת הפסוקים הללו את כל ארבע התחנות [הרוחניות] המובילות לגן עדן, כלומר הנהגה [אלוקית], רחמים, ידיעה והסכמה:

هُدًى وَرَحْمَةٌ لِّلَّذِينَ هُمْ لِرَبِّهِمْ يَرْهَبُونَ

"יראי אדונם, היתה להם הדרכה ורחמים [מאת אדונם]". (קוראן, פרק 7, פסוק 154)

إِنَّمَا يَخْشَى ٱللَّهَ مِنْ عِبَادِهِ ٱلْعُلَمَٰٓؤُا۟

"רק משרתי [אלוהים] יראים את בעלי הידע". (קוראן, פרק 35, פסוק 28)

رَّضِيَ ٱللَّهُ عَنْهُمْ وَرَضُوا۟ عَنْهُ ذَٰلِكَ لِمَنْ خَشِيَ رَبَّهُۥ

"אלוהים מרוצה מהם והם מרוצים מאלוהים. זה למי שירא את אדונו". (קוראן, פרק 98, פסוק 8)

בפסוק הראשון יש הדרכה ורחמים, בפסוק השני יש ידע, ובשלישי יש אישור של אלוהים - כולם שמורים לאנשים יראי אלוהים. [אלוהי] ידע הוא תוצאה של יראת [אלוהים]. הנביא משה (עליו השלום) אמר: "אנשים יראי אלוהים יזכו לחברתו של המלווה העליון (*רפיק אל-עאלה*, קרי, אלוהים) ואיש לא ישתתף במעמד [הרוחני הנשגב] הזה שלהם". הם יזכו בחברות זו מכיוון שיראת אלוהים נוהגת רק על ידי אנשים בעלי ידע [אלוהי] [כמו אלה שאין להם אותה או שוכחים אותה, שלכאורה מתנהלים במעשיהם הרעים ללא עונש], ואנשי הידע בהיותם יורשי הנביאים, יש להם את הזכות לחברות זו, ולנביאים תהיה חברתו של המלווה העליון. לפיכך, הנביא מוחמד (עליו השלום), במהלך מחלה זו שהובילה למותו, קיבל את הבחירה [על ידי אלוהים] להישאר בעולם אם הוא רוצה או לשוב לאלוהים אם הוא רוצה ועל כך הוא אמר:

اسالك الرفيق الاعلى

"אני מבקש ממך את בן הלוויה העליון (אני מבקש ממך את חברתך הנצחית)". (מסורת זו מסופרת ב *אוספי* חדית' *סאחי בוכארי* וסאחי *מוסלמי* על סמכות עאישה (שאלוהים יהיה מרוצה ממנה)]

פודהיל בן איאד (אלוהים ירחם עליו) אמר: "אדם ירא אלוהים, זה מוביל אותו לכל מיני שיפורים [של ההוויה הפנימית]". שיבלי (שאלוהים ירחם עליו) אמר: "בכל פעם שיראתי את אלוהים, נפתחה בפניי דלת חדשה של חוכמה ושיעור הרתעה אובייקטיבי (*אברה'*) שלא ראיתי מעולם". הנביא משה (עליו השלום) אמר: "אלוהים יאמר ביום הדין: 'היום אין איש שלא אעשה את אחריותו, אולם אנשים קפדניים (אלה שלוקחים על עצמם דין וחשבון על כל מחשבותיהם, רגשותיהם, דבריהם ומעשיהם) פטורים מכך. אני מתבייש לעשות את הדין וחשבון שלהם (*מוחסבה*). הם התעלו מעל האחריות [כפי שהם כבר עשו זאת מרצונם החופשי במהלך חייהם הארציים]". יראת אלוהים מבוססת על קפדנות ויראה אדוקה, יראת אלוהים ויראתו.

האם שליטה של פחד או תקווה או רמה מתונה של שניהם עדיפה?

תקווה [באלוהים] ויראה [מאלוהים] הן שתי תרופות המרפאות את הלבבות. התרופות הללו כשלעצמן אין להן שום סגולות ראויות לשבח, אבל בשיעור שהן מועילות לריפוי מחלה, בשיעור זה יהיו מצוינות בהן. לכן, אם הלב חולה במחלת חוסר הפחד [של אלוהים] ויש סכנה שאדם זה, בעודו רואה את עצמו מוגן מעונש ה', נשאר שקוע בתענוגות ותענוגות העולם, אז במקרה זה, יראת ה' עדיפה. אם הלב נשלט על ידי אכזבה וחוסר תקווה, אז התקווה [באלוהים] תהיה עדיפה. באופן דומה, אם העבד [של אלוהים] נשלט על ידי חטאים, אז יראת [אלוהים] תהיה עליונה.

ניתן גם לומר שהפחד עדיף לחלוטין בדיוק כמו שלחם עדיף על לימונדה (הידועה בשם "*סיקנג'אבין*" שהוא משקה מרפא ברפואה המסורתית העשוי מלימון או חומץ ודבש יחד עם כמה צמחי מרפא טבעיים אחרים) מכיוון שלחם מרפא את מחלת הרעב בעוד *שסיקנג'בין* מרפא חומר מרה מהכבד. מחלת הרעב היא הדומיננטית, כי הלחם נחוץ יותר [מהלימונדה], ולכן הלחם עדיף. מבחינה זו, אנו יכולים לומר שיראת [אלוהים] נעלה בגלל הצורך הדומיננטי שלה, מכיוון שאנשים נשלטים על ידי חטאים ואשליות עצמיות. אם נביט במעיין הפחד והתקווה, ניאלץ לומר שהתקווה עדיפה, כי מעיין התקווה הוא רחמים ומעיין היראה הוא זעם. מי שמתלבט על התכונות הללו הטוענות לטובת חסדו ונדיבותו של הקב"ה, אז הן מטפחות יותר אהבת ה' בלב, ואין מעמד גבוה יותר מאהבת ה'. במקרה של יראה, התמקדותו של העבד היא באותן תכונות א-לוהיות המתווכחות על חרון אפו ומורת רוחו. היראה מתגברת כתוצאה מתכונות אלו, ואין האדם משיג אהבה וכמיהה א-לוהית כפי שהיא מושגת על ידי התקווה.

רפורמטיבי במקום עליון: במציאות, פחד ותקווה אינם נחוצים כשלעצמם ואינם המטרה, אלא הם נחוצים למשהו אחר. לדעתי, דברים הנחוצים לאחרים, נכון יותר להשתמש במילה "רפורמטיבי" במקום "עליון" עבורם. אם עיקרון זה יתקבל, נאמר שעבור רוב האנשים, הפחד הוא יותר מתקן מאשר תקווה, מכיוון שרוב האנשים נשלטים על ידי החטאים והם יכולים לנטוש את החטאים רק על ידי שוט הפחד.

תקווה יכולה להפוך אותם לנועזים [בביצוע מעשים רעים נוספים] בעוד שאנשי יראת האלוהים שטוהרו בישויות חיצוניות ופנימיות, מתינות ואיזון בין פחד ותקווה הם מתקנים. לכן, הציטוט הזה מפורסם מאוד, "אם שוקלים את הפחד והתקווה של המאמין, הם ייצאו שווים". עלי אמר לאחד מבניו: "ירא את אלוהים יתר על המידה, וחשוב שאם תיקח איתך את כל המעשים הטובים שבעולם, הם לא יתקבלו [על ידי אלוהים], ויש לך הרבה תקווה וחושב שגם אם תאסוף את כל חטאי העולם. הוא עדיין יסלח לך". עומר (שאלוהים ישמח ממנו) אמר: "אם יוכרז שכל האנשים ילכו לגיהינום מלבד אדם אחד, אז תהיה לי תקווה להיות אותו אדם, ואם תצא הודעה שכל האנשים ילכו לגן עדן חוץ מאדם אחד, אז יהיה לי את הפחד הזה להיות אותו אדם". זוהי הדרגה הגבוהה ביותר של יראת [אלוהים] ותקווה [באלוהים]. רק התקווה והפחד של עומר (שאלוהים ישמח ממנו) יכולים להיות שווים. אם אדם חוטא שומע את ההכרזה הזו שכל בני האדם ילכו לגיהינום מלבד אחד, הוא או היא יניחו שהאדם הפטור מללכת לגיהינום הוא הוא או היא ויכול ליפול לאשליה עצמית.

אלה שהם בעלי לב חזק ויש להם שלמות בגנוסיס שלהם (*מעריפה* או אינטימיות עם האלוהי), הפחד והתקווה שלהם שווים, והם לא נשלטים רק על ידי התקווה. עמר (עליו השלום) היה במצב [רוחני יוצא דופן] עד כדי כך שהוא היה חוקר את לבו כל הזמן והיה נזהר מאוד בגילוי מחלות לבו הנסתרות, עד כדי כך שנהג לשאול את חצ'יפה (שאלוהים ישמח ממנו): "האם ראית בי סימני צביעות?" הוא שאל אותו כי הנביא מוחמד (עליו השלום) נתן לו את ידיעת סימני הצביעות. מי יש היום שמטהר ומטהר את הלב מהצביעות ומהפוליתאיזם הנסתר (*שריקה* או ייחוס שותפים לאלוהים או ייחוס דברים אחרים מלבד אלוהים שהיו צריכים להיות מיוחסים באופן בלעדי לאלוהים)? אם אדם החליט שלבו טוהר [מכל הרעות והעוולות], באיזו מידה הוא יכול להינצל מחשבון האל? האם ייתכן שהקב"ה הכניס את המחשבה על היטהרות בלבו [כעונש א-לוהי על עוונותיו ומצבו הפנימי הנתעב] אך המציאות הפוכה לכך? אפילו אם מישהו, למעשה, ניחן בטיהור הלב, אז איך הוא קבע שהוא יישאר כך עד סוף חייו? כשזה המצב, איך אפשר להיות חסרי פחד? לכן, זה הכרחי שלמאמין יהיה גם פחד וגם תקווה וצריך להיות איזון ושוויון בין השניים. שליטת התקווה על ההדיוטות היא הוכחה לחוסר ההבנה והידע שלהם. לפיכך, הקוראן שילב את שתי התכונות בהן הוזכרו תכונות [נשגבות] של משרתים [של האל]:

يَدْعُونَ رَبَّهُمْ خَوْفًا وَطَمَعًا وَمِمَّا رَزَقْنَاهُمْ يُنفِقُونَ

"הם מתחננים לאדונם בתקווה וביראה ומוציאים [במאמצי צדקה] ממה שסיפקנו [להם] כמזון". (קוראן, פרק 32, פסוק 16)

אבל היכן אנשים בעלי נחישות גבוהה כמו עומר (שאלוהים יהיה מרוצה ממנו) שיכולים לשמור על איזון נפשי בין תקווה לפחד? לכן בימינו, היראה מתאימה יותר לבני אדם, בתנאי שהיא לא תגרום להם להגיע לייאוש, לנטוש את המעשים ולשקוע בחוסר תקווה. יש אנשים מפחד שהם חוטאים ואין תקווה לסליחתם, נוטשים את המעשים ונשארים שקועים בחטאים. פחד כזה מזיק במקום להועיל. יראה מועילה היא זו הדוחפת את האדם למעשים [חסידים וצדיקים], וגורמת לסלידה מתאוות, ואינה מניחה לאדם לנטות לעולם (ארציות). זה לא פחד שמחשבה עלתה על הלב ועברה בלי שום השפעה על האיברים שגורמים לשנאה כנגד מעשים רעים, או משכנעים אדם לעשות מעשים ישרים. יראת [אלוהים]

היא גם לא מה שגורם לחוסר תקווה. סיכום כל האמרות [של חכמים ונביאים] הוא שהשילוב של שניהם [תכונות של תקווה ויראה] רצוי. אולם, עד שיבוא המוות, היראה מועילה ומתאימה יותר, ובשעת המוות, התקווה והציפייה הטובה לרחמי ה' מתאימות יותר. מפני שהפחד הוא שוט המניע את העבד למעשים, אך מי שעומד למות ואין לו עוד יכולת לעשות מעשים [חסידים וצדקים] או לסבול את אמצעי הפחד מפני שהפחד יטביע את הלב [של הגוסס] ויקרב אותו אל המוות, ואילו התקווה מחזקת את הלב ומחדירה את אהבת ה' בכל נימי הווייתו. האושר הנצחי וההצלחה הנצחית (*סעדה*) של העבד [קרי, האדם] הוא בכך שנרות אהבת ה' מאירים את הלב וברצון להיפגש עם ה'. אדם שרוצה להיפגש עם אלוהים, אלוהים רוצה להיפגש עם אחד כזה. מטרת האהבה, הגעגועים, ההשתוקקות למפגש [עם האהוב], הרצון לחזון האלוהי, לדעת ולמעשים [הצדיקים] היא הגנוסיס של אלוהים (*מעריפה*) והפרי (תוצאה) של הגנוסיס הוא האהבה. כל בעל נשמה (בן אנוש) חייב לחזור אליו לאחר המוות, ושם נמצא מקום מגוריו ויעדו הסופי של האדם. מי שנפגש עם אהובו, חווה את מידת האושר השווה לאהבתו. מי שנפרד מאהובו, חווה את מידת הכאב התואמת את אהבתו. אם ליבו של מישהו נשלט על ידי אהבת בן זוג, ילדים, בית, אדמה, רכוש, חברים, קרובי משפחה, זה אדם כזה שכל הדברים האהובים עליו נמצאים בעולם - העולם הוא גן העדן של האדם מכיוון שגן עדן הוא שמו של המקום הספציפי הזה שמשלב את כל הדברים האהובים והאהובים עליו. מותו של אדם כזה הוא כמו גירוש מגן העדן, שכן המוות הופך לצעיף בין האדם לבין הדברים האהובים עליו, וזהו סבל כזה שניתן לשאת רק עם קשיים. הסיבה לכך היא שאנשי העולם מפחדים מהמוות ואינם אוהבים לעזוב ולהשאיר מאחור את החיים האלה.

בעוד שהאדם שאהובו הוא אלוהים והיו לו רק החזקות וכמיהה לזיכרון האלוהי, להתבוננות ולגנוסיס של אלוהים ורואה את המכשולים והקשרים הארציים כמזיקים לעצמו, לאדם כזה, העולם הוא בית כלא, כאן האדם אינו מוצא שלווה אפילו לרגע אחד ושואף בכל עת למצוא שחרור מהכלא הזה ולפגוש את אהובו. כעת עליך לשקול את התחושה שיש לאסיר בעת שחרורו מהכלא כאשר הוא נפגש עם אהובתו. זהו האושר שהעבד המאמין מוצא לראשונה לאחר שהשתחרר מכליאת הגוף. זה נפרד מהשכר האלוקי שהקב"ה הפריש לעבדיו. מהו הגמול האלוקי הזה? זה משהו שאף עיניים לא ראו, שום אוזניים לא שמעו ושום מחשבה עליו אפילו לא עלתה על דעתו של אף לב. אלוהים הכין את הגמול האלוהי הזה לאותם אנשים שמעדיפים את חיי העולם הבא על פני חיי העולם, נשארים מרוצים מהם ומוצאים בהם סיפוק. בדומה לכך, הכאב שחווה הלא-מאמין בעת הסתלקותו מן העולם, נפרד מהעונש שהקב"ה הטיל על עבדיו הסוררים. יש בו סוגים מגוונים של סבל, שלשלאות, מלכודות ואמצעים של השפלה ובוז. אנו מתפללים לה' שיעניק לנו מוות [בזמן בחירתו הבלתי נמנע לכל אדם ואדם על פני האדמה], במצב של כניעה לרצונו ויצטרף אלינו לצדיקים. התקווה לקבל תפלה זו אינה קיימת בלי להשיג את אהבת ה', ואהבת ה' אינה מושגת עד שאהבת זולת ה', תסתלק מן הלב ודבקות הלב בכל המכשולים [של האהבה האלוקית] המכשילים את השגת האהבה האלוקית, כמו העושר. תהילה, מולדת וכו'. אף על פי כן, שליטת התקווה בשעת המוות היא מתקנת, מפני שהיא מולידה אהבה ואש התאווה כבויה ומוציאה את אהבת העולם מהלב.

פחד מגנוסטיקנים מפני סוף מבשר רעות

לאחר שהקשבתי לכל הפסוקים והמסורות [על סופם המבשר רעות של אנשים], יכול להיות רק אדם טיפש או בור שיהיה חסר פחד. זוהי חסד גדול של אלוהים לשמור על לבבות הגנוסטים רעננים עם משב רוח רך של תקווה. אם זה לא היה המקרה, ליבם היה בוער מפחד.

המשמעות של סוף רע או מבשר רעות: לסוף רע יש שתי דרגות שבהן האחת קשה יותר מהשנייה. דרגה ראשונה שקשה יותר היא כאשר אדם נמצא בעיצומו של המוות והלב נשלט בו, הוא מתחיל לפקפק באלוהים או מתחיל לדחות את אלוהים ומת במצב זה. הספק והדחייה הללו הם קשר כזה שיוצר מסך לנצח בין האדם לבין הקב"ה, ומסך קבוע [כזה] מביא את האדם לריחוק מהקב"ה ולעונש. דרגה ב' של סוף רע, שהוא בדרגה נמוכה יותר מהראשון, הוא שבזמן מיתת האדם נשלט על הלב בכל ענין מענייני העולם, או כל תאווה מתאוות העולם, שמערפלת את הלב והמוח, עד כדי כך שכל החושים מתמכרים אליו. ובמצב הזה לא יישאר מקום לשום דבר אחר מלבד התאוות. אם הנשמה נחטפת (מתה) במצב זה, האדם היה מתמקד באחר מלבד אלוהים בגלל פינוק הלב [בתאוות ותאוות ארציות]. זוהי צורה של צעיף בין האדם לאלוהים. פרוכת [כזו המסמלת ריחוק מה'] מזמינה עונש [אלוקי] כי האש שמדליק הקב"ה היא לאנשי הפרוכת [של הריחוק האלוקי]. מאמין שיש לו לב בריא [נקי ממחלות רוחניות פנימיות], שאינו מודע לעולם (ארציות) [מלבד האחריות שבו], ומרוכז בלב שלם באלוהים, האש הזו אומרת לאדם כזה, "הו המאמין! עברו עלי [בשלום]. ההארה שלך כיבתה את הלהבות שלי".

סיבות לסוף רע: הסיבות הללו שמובילות את האדם לסוף רע הן רבות מספור ולא ניתן להקיף אותן, אך ניתן לרמוז עליהן באופן קולקטיבי כדלקמן:

סיבה ראשונה - ספק וסירוב: יש לדעת בוודאות שמי שנשלל ממנו האמונה הפשוטה בה', בנביאיו ובספריו, ושקוע בוויכוחים ובוויכוחים, עומד בפני הסכנה שרמזנו עליה. דמותו של אדם כזה היא של מי שספינתו התהפכה בלב ים וכעת היא מוקפת בגלי ים סוררים. הגלים האלה נעים בכל מקום. לעתים רחוקות קורה שאדם [במצב כזה] מגיע לחוף בשלום מכיוון שרוב האנשים מתים (טובעים) במצב זה. לכן, חיפוש אחר המציאות של ההוויה והתכונות האלוהיות הוא בורות טהורה ושווה ערך לדחיפת האדם בים הסכנות. אבל מי שיוצא ממגבלות השכל ויש לו גישה לאור הגילוי הרוחני (הארה) שמאיר באופק הנבואה והגנוסיס [מגיע בהצלחה לחופי מבטחים]. לא כל הדיוט יכול להגיע לשלמות הזו מכיוון שמעט מאוד אנשים מגיעים לרמה זו. לכן, נתיב הוויכוחים והוויכוחים רצוף סכנות רבות. ברגע שאותם אנשים מוגנים מפני הסכנות הללו, שהם פשוטים ומתוך פחד מאש הגיהינום, תתעסקו בציות האלוקי. הם לא מבזבזים את זמנם על חוסר צורך בוויכוחים.

הצורה השנייה של הסיבה לסוף [הרע] בשל הספק והסירוב היא שהאמונה במציאות חלשה, ואהבת העולם שולטת בלב. במידת חולשת האמונה, גם אהבת ה' תהיה חלשה, אך במידה זו תהיה אהבת

העולם חזקה. כוח זה יהיה במידה שלא תישאר בלב יכולת לאהבת ה', אלא אהבה זו תאמץ מעמד של מחשבה חולפת שנולדת לכמה רגעים ומסתיימת. השפעתו אינה חזקה מספיק כדי להתנגד לעצמי הנמוך ולהסיט אותו מנתיב השטן. התוצאה הטבעית של מצב זה היא שהאדם שקוע בתאוות מכף רגל ועד ראש, עד שהלב מתקשה ומחשיך. ואז החושך וקשיות הלב מתגברים באופן יחסי לחטאים, עד שנר האמונה, שיצא באור קלוש, נכבה פתאום, והאדם אפילו לא זוכה להרגיש שלא נשאר לו שום אור של אמונה בלב. [כתוצאה מכך,] החושך הופך לטבע, למזג ולמטרה של האדם. בייסורי המוות, חולשה זו באהבת ה' גוברת עוד יותר מכיוון שהאדם מבין את הניתוק הקרב מהעולם, כלומר אהובו השולט בלבו. ההבנה הזו של הפרידה גורמת לאדם להרגיש את הכאב ואז נולדת בליבו מחשבה שהפירוד בין האדם לעולם יתרחש בגלל המוות והמוות הוא מאלוהים. לכן האדם מחשיב את המוות כרע, ויש כאן סכנה, שמא יתחיל להתקרב לקב"ה בתשוקתו לאהבת העולם. הדוגמה שלה היא של אדם שיש לו אהבה מסוימת לבנו אך יש לו אהבה גדולה לעושרו. במצב זה, אם הבן יבזבז את עושרו, מעט האהבה שהייתה לו לבנו תהפוך לשנאה והוא יתחיל לראות בבנו אויב. אם נשמתו של אדם נלקחת ברגע שבו רגש השנאה או האיבה כלפי אלוהים עולה בלבו, ברור שיהיה לו סוף מבשר רעות והוא ייהרס לנצח. מוכח מפרט זה, שבמצב זה היה לאדם סוף רע, מטעם שלבו נשלט באהבת העולם, ונטייתו היתה לאמצעי העולם, והיה לו חולשה באמונתו, שבגללה גם אהבת ה' הייתה חלשה. מכאן למדנו, שאם אדם מוצא את אהבת העולם משועבדת ואהבת ה' דומיננטית בלבו, אף על פי שאהבת העולם נמצאת בלב, הרי הוא רחוק מהסכנה הזו.

סיבה שנייה - חטאים: כעת יוזכר הגורם השני לסוף רע. סיבה זו קלה יחסית למוות במצב של ספק ודחייה, והיא אינה מצדיקה חיים נצחיים בגיהינום. ישנן שתי סיבות לסיום זה - האחת היא שפע של חטאים בעוד האמונה חזקה, השנייה היא חולשת האמונה בעוד החטאים פחותים. הפרטים על הסיבה הראשונה, שהיא ריבוי החטאים, היא שהאדם חוטא מפני שהוא נשלט על ידי התאוות, ומחמת הכמיהה וההרגל התאוות מושרשות היטב בלב. דברים שאדם היה רגיל אליהם עד סוף חייו, הם עולים בראש באותו רגע ממש. לפיכך, אם אדם נוטה לציות [אלוקי], הוא נשאר קשוב לציות [האלוקי] גם בשעת המוות, זוכר ומזכיר אותו. מי שנוטה לחטאים, הם שולטים על הלב גם בשעת המוות. קורה גם שהנשמה נלקחת במצב כזה כאשר הלב נשלט על ידי תאווה או חטא ארציים כלשהם. באופן זה האדם מסתיר את עצמו מהקב"ה, ויש סכנה גדולה לסוף מבשר רעות לטובתו.

ואם אין בלבו יראת ה', אין הטעם מפני שיש לו הרבה עוונות, אלא מפני שלבו אינו ריק מתאוות ותאוות. אלא, האדם משועבד לתאוות העצמי התחתון (*נאפס*), המזל הרע שולט בו [בגלל רשלנותו ועוונותיו] ואינו מאפשר לאדם לחזות בחוסר תשומת הלב, קרבה למוות אינה מעירה את האדם, שפע החטאים אינו גורם למהומה בפנימיותו. ראיית המצב של יראת [משרתי אלוהים] אינה משפיעה על הלב, והפחד מפני סוף רע אינו מונע מהאדם לבצע חטאים. מוזר שכאשר אנו רוצים לצבור את העושר הארצי, אנו מטפחים, נוטעים שתילים, עושים עסקים, מנווטים ספינות בים, דוהרים על סוסים במדבריות וסובלים את התלאות והסבל של המסעות [כדי להשיג את מטרתנו לרווחים ארציים]. כמו כן, אם אנו חפצים בדרגה אינטלקטואלית, אנו מבקשים ידע, נשארים ערים כל הלילה כדי לחזור ולשנן [נקודות דעת], מתאמצים ומתאמצים לחפש את מזוננו, אין אנו בוטחים בהבטחת ה' לספק לנו את המזון, איננו יושבים בבתינו ומחכים למזון, ואיננו רק מתפללים. "הו אלוהים! תן לנו מזון!" אולם, כאשר באה לפנינו השאלה על

ריבונותו הנצחית [של העולם הבא] או כאשר מזכירים את גן העדן, אנו מסתפקים רק באמירה זו בלשון: "הו אלוהים! סלח לנו, רחם עלינו!", למרות שהישות האצילה, עליה אנו בוטחים, מכריזה בגלוי:

وَأَن لَّيْسَ لِلْإِنسَـٰنِ إِلَّا مَا سَعَىٰ

"והאדם יקבל רק את מה ששאף אליו". (קוראן, פרק 53, פסוק 39)

وَلَا يَغُرَّنَّكُم بِٱللَّهِ ٱلْغَرُورُ

"אל תניח שהרמאי (השטן) יכניס אותך למצב של אשליה לגבי אלוהים". (קוראן, פרק 35, פסוק 5)

[למרבה הצער,] כל הפסוקים הללו אינם מזהירים אותנו מראש ואינם מוציאים אותנו מעמק היהירות והמשאלות [בשל התעלמותנו מהם]. במציאות, תקווה לישועה ללא מעשים וביטחון שהשגנו ישועה לאחר [עשיית המעשים הנדרשים], זה עניין של הפסד גדול.

אם אדם מתבונן היטב ובוחן את ישותו הפנימית, הוא ילמד שהיא מלאה בסוגים שונים של חיות פרא ויצורים ארסיים כמו כעס, תאווה, איבה, קנאה, יהירות, צדקנות וכו'. כל התכונות הפנימיות הללו (תכונות אופי ונטיות פנימיות) הן החיות שתוקפות את האדם כל הזמן במצב של רשלנות. עם זאת, בני האדם אינם מרגישים ומבינים את העינוי מהחייתיות של החיות הפנימיות ובעלי החיים המזיקים הללו. כאשר יוסרו הצעיפים [עם המוות], תראו כמה נזק גרמו לכם החיות [הפנימיות] הללו. באותו זמן, תדע מדוע הוזהרת להגן על עצמך מפני החיות הפנימיות הללו. אם אתם רוצים לשלוט בחיות [הפנימיות] הללו או להרוג את החיות המזיקות הללו, תצטרכו לשלוט בהן לפני המוות, ותצטרכו לדאוג להשמדתן לפני מותכם מהעולם. אם לא תעשה זאת אז זכור, הם יאכלו אותך בסופו של דבר.

פרק 14 – החדרת ענווה של נזקקות מוחלטת לפני אלוהים, עוני מתמשך, והתנזרות מהארציות והאובססיות החומרניות

תאוות בצע וחומרנות הן שתי מגיפות של תקופתנו, הן ברמת היחידים והן ברמת האומות. שתי תחלואי הנפש הפנימיים הללו, דוחפים יחידים ואומות לעבר תאוות בצע אינסופית, המובילה לריקנות הנפש, וסכסוכים ומלחמות כדי לחטוף ולגזול ללא הצדקה את מה ששייך לאחרים באופן חוקי, מטפחים איבה הדדית וכתוצאה מכך שנאה וקיפוח שאינם מאפשרים שלום ושלווה פנימיים ברמת הפרט וידידות בין אומות וקהילות ברמה הקולקטיבית. תאוות בצע כזו מקדמת עוני וייאוש אצל אחדים בעוד שאחרים מתענגים על מותרות. התרופה לשתי המחלות האישיות והקולקטיביות המתישות הללו היא הכרת הנזקקות שלנו לפני ה', סבלנות בעוני בחסד ובהתמדה סבלנית, והטמעת התנזרות מהארציות והגשמיות.

ענווה של נזקקות מוחלטת לפני ה', עמידה בעוני עם סבלנות, התמדה לטובתנו, והימנעות מהארציות והאובססיות החומריות, הן מעלות פנימיות גדולות ואיכויות רוחניות המביאות לנדיבות הנפש, שבה האדם הופך למקור לנתינה עצומה בכל מובן המילה, מבלי לרצות שום דבר בתמורה מאף אחד. התעלמות כזו ממה שיש לאחרים, מובילה לכנות, אמת, נדיבות, חוסר פחד מעוני או מחסור, אמון והסתמכות באלוהים, התמדה סבלנית וחתירה כנה במיוחד בעוני, שלום פנימי וחיצוני בין עמים ואומות ושלל תכונות פנימיות חיוביות אחרות. ע'זאלי סיפק טיפול מופתי ומלא תובנות בנושא מרכזי זה בספר הרביעי בכרך הרביעי או ברבע של *יצירת המופת שלו "יחיא אל-עולום א-דין"* או "תחיית הידע של הדרך אל האל" המובא כאן בצורה מרוכזת כדלקמן[20]:

יש לדעת שהעולם (הארציות) עוין את אלוהים. בני אדם רבים הוטעו לאחר שנפלו לתרמיתה, ובני אדם רבים נכשלו לאחר שנלכדו בהונאתה. ידידותה היא שורש החטאים והרעות, וההתנגדות אליה היא המקור לכל המעשים הטובים והטובים. כאן נסביר את המצוינות של התרחקות מהארציות ואימוץ התנזרות ממנה מכיוון שהיא מרכזית לאיכויות הפנימיות הבונות והמקנות חוסן (*מונג'יאת*) [המביאות לשינוי פנימי חיובי ברמה האישית והקולקטיבית]. אין תקווה לגאולה [מבעיות העולם הזה והעולם הבא] עד שהלב מתנתק לגמרי מהעולם (החזקות ארציות) ויש לזה שתי צורות: או שהעולם מתרחק ממה

שנקרא עוני, או שהאדם מתנתק מרצון מהארציות שנקראת התנזרות (*זוהד*). לשתי הצורות הללו יש דרגות שונות [ברוחניות] בסיוע להשגת אושר נצחי וניצחון נצחי (*סעדה*), הצלחה [בחיי העולם] וגאולה [בעולם הבא]. ראשית, נבאר את מציאות העוני [הרוחני והגשמי] וההתנזרות [מהארציות], סוגיהם, תנאיהם וציווייהם. בחלק הראשון נדון בעוני ובחלק השני נעסוק בהתנזרות.

מציאות של עוני או נזקקות מוחלטת, חומרית ורוחנית, בפני אלוהים ומצבו הפנימי של הנוסע הרוחני

עוני הוא השם של מחסור בדברים הנחוצים. מחסור בדברים שאינם נחוצים אינו נקרא עוני. באופן דומה, אם יש דברים נחוצים ולאדם נזקק יש שליטה עליהם, אז אדם כזה לא ייקרא עני. אם הבנתם את הנקודה הזו, לא תטילו ספק בעובדה שכל קיום שאינו אלוהים, הוא עני. הסיבה לכך היא שיש לה צורך להתקיים ונוכחותו או קיומו של כל דבר תלויים לחלוטין בחסדו וברצונו של אלוהים. אם משהו נמצא בתחום הקיום והוא אינו זקוק לשום קיום אחר לקיומו שלו, אז הוא עשיר לחלוטין [או עצמאי שאינו מודע לכל אחד ולכל דבר] ויש רק קיום אחד כזה שהוא ישות האלוהים. ישותו של אלוהים היא עצמאית, ישותו אינה תלויה באף אחד או בשום דבר, כל דבר מלבדו זקוק לישות אחת זו לקיומו שלו. אלוהים הצביע על מציאות זו בקוראן:

وَٱللَّهُ ٱلْغَنِىُّ وَأَنتُمُ ٱلْفُقَرَآءُ ۚ

"ואלוהים הוא עשיר ועצמאי (לא זקוק לאף אחד או לשום דבר, שהוא הבעלים של כל מה שקיים בלי להזדקק לשום דבר מזה) אבל כולכם עניים [לפניו וזקוקים לו לכל דבר ודבר עד כדי כך שעצם קיומכם תלוי בו]". (קוראן, פרק 47, פסוק 38)

מטרתנו כאן אינה להתעמק במשמעות המוחלטת של עוני או נזקקות לפני הקב"ה, אלא מטרתנו היא להסביר באופן ספציפי את העוני של העושר והרכוש החומרי, אחרת, אם נחשוב על זה, לעבד יש צרכים רבים מספור, חלק מהצרכים הללו הם כאלה שהם מתמלאים בעושר והסברתם ספציפית היא מטרתנו כאן. לכן אנו אומרים שאדם שאין לו עושר או רכוש גשמי, הוא עני ביחס לחומר שאין לו, אבל הוא זקוק לו. ואז אם נתבונן בזה, נגלה שלבני אדם יש חמישה מצבים של עוני:

מצב ראשון: זה המצב הטוב ביותר [להיות בו]. התוצאה היא שאם אדם זוכה בעושר, הוא מרגיש רע לגביו ומוטרד מנוכחותו, מהסס לקבל אותו, מחשיב אותו לרע ומנסה להגן על עצמו מפני הרוע שלו. מצב זה נקרא התנזרות [מהארציות] (*זוהד*) והאדם שיש לו מצב זה נקרא התנזרות (*זאהיד*).

מצב שני: האם אין לאדם כל כך הרבה תשוקה לעושר שהוא שמח להשיג אותו ואין לו כל כך סלידה ממנו שהוא כואב על השגתו. במקום זאת, יש לאדם כל כך הרבה אומץ שאם הוא מקבל אותו, הוא יכול לעזוב אותו. בעל מדינה כזו נקרא כמי שמסכים [עם רצון האל].

המצב השלישי: האם האדם מעדיף להשיג עושר מאשר לא להשיג אותו, כי ללב יש נטייה כלשהי אליו, אבל האם זה לא כל כך חזק לגרום לו לשאוף אליו. במקום זאת, אם אדם משיג אותו ללא קושי ועבודה קשה, הוא מרוצה ממנו, אך אם הוא מתמודד עם קשיים בהשגתו, הוא מפסיק להתמכר לחפש אותו. אדם עם מצב כזה נקרא מרוצה מכיוון שהוא מרוצה ממה שקיים אצלו ולמרות שיש לו נטייה להשיג יותר [עושר], לא נאבק להשיג את מה שלא היה קיים.

המצב הרביעי: האם אין מבקש עושר מחמת חוסר יכולתו וחולשתו, אחרת הרצון [לעשות זאת] נמצא בלב ופועל בכל אסטרטגיה שיכולה להביא לו עושר, אף על פי שהדבר עלול לגרום לקשיים, או שהוא עוסק בחיפוש אחר עושר ואינו משיג אותו גם לאחר שעשה מאמצים. בעל מצב זה נקרא חמדן.

המצב החמישי: האם האדם זקוק לעושר [ולרכוש חומרי] מתוך הכרח שנשלל ממנו. בדיוק כמו מי שרעב ואין לו לחם, או מי שאין לו בגדים. מי שיש לו מצב זה נקרא מוכרח על ידי צורך, בין אם הרצון שלו בחיפוש הוא חלש או חזק. לעתים רחוקות קורה שאדם נמצא במצב של צורך ואינו נוטה לדבר שהוא נאלץ לעשות.

אלו הן חמשת המצבים [של בני האדם במונחים של עוני]. הגבוה מבין המצבים הללו הוא התנזרות (*זוהד*) ואם כפייה [בצורך] משולבת עם התנזרות, אז זהו מצב גבוה ביותר [של רוחניות ברכוש חומרי]. ואז יש מדינה שהיא גבוהה יותר מכל חמשת המצבים הללו והיא המדינה שבה המשרת מחשיב את נוכחותם או היעדרם של עושר ורכוש חומרי כשווים. אם אדם מקבל עושר, הלב אינו שמח ואינו כואב ממנו, באופן דומה, אם אינו מקבל עושר, הלב אינו שמח ואינו כואב ממנו. אם יש לאדם מצב כזה, שכל אוצרות העולם נאספים ונמסרים לו, אז הוא לא ניזוק מזה, כי הוא מבין שכל האוצרות שייכים לקב"ה, אף על פי שהם בחזקתו - היום יש לו, מחר הם ילכו למישהו אחר. לכן אין הבדל בין השניים [מצבים של החזקה או היעדר רכוש חומרי]. אדם כזה נקרא חסר מודעות מכיוון שהוא אינו מודע לכך שיש לו או אין לו עושר ורכוש חומרי. לא מודע ועשיר הן שתי מילים בעלות משמעויות שונות. [המילה] עשיר או עצמאי חל על אלוהים ו[במידה פחותה בהרבה] על משרתי אלוהים שיש להם עושר רב. אנשים אלה מרוצים משפע העושר מכיוון שהם זקוקים לשמור את העושר הזה איתם. מבחינה זו, ניתן לכנות אותם עניים. אבל מי שאינו יודע, לא אכפת לו שהעושר בא ברשותו, ולא אכפת לו שהעושר הזה יצא מרשותו. וזה מפני שהאדם לא מרגיש את הכאב של זה שיש לו את העושר, כדי שיהיה זקוק להיפטר ממנו, וגם הוא לא מרוצה ממנו, כדי שיכריחו אותו לשמור עליו, וזה גם לא המקרה, שאין לו עושר, מה שגורם לו לרצות לשמור עליו. אין זה ראוי לקרוא לאדם זה שאינו מודע [לעושר] כעשיר או עצמאי, משום שלמרות אדישותו של האדם, הוא זקוק לדברים רבים [כמו עזרת אלוהים כדי לשמור על מצב האדישות שלו לעושר].

התנזרות ואדישות: התנזרות [מהארציות] היא מדרגה [רוחנית] עצומה, אלא ניתן לכנותה כמדרגה הגבוהה ביותר של הצדיקים והצדיקים, ואילו השכח [המחשיב שיש לו עושר או שאין לו אותו כשווה ערך] הוא ממקורביו של אלוהים (גנוסטיקנים). מבחינה זו, ההימנעות מזיקה לשכחים, מפני ש"מעשי הצדק של החסידים [שווים] לחטאים למקורבי ה'". הטעם הוא, שהסלידה מהעולם (הארציות) נמצאת בהתנזרות והיא שקולה להתמכרות אליו, בדיוק כמו שאוהב העולם מתמכר לעולם וההתמכרות ל[כל דבר שיש] מלבד אלוהים היא מסך בין האדם לאלוהים. אין ריחוק בינך לבין אלוהים כך שהריחוק הזה יכול להיקרא "צעיף", במקום זאת, הוא קרוב אליך יותר מאשר וריד הצוואר שלך. הוא גם לא מוגבל בשום מקום או מקום כדי שהשמים והארץ יהפכו לצעיף בינך לבין אלוהים. במקום זאת, ההתחייבויות [והאובססיות] שלכם הקשורות לאחרים מלבד אלוהים הן הצעיפים. התמכרות לעצמי הנמוך ולתאוות שלך היא גם כמו התמכרות לאחרים מלבד אלוהים, מכיוון שאתה תמיד מתמכר לעצמיות שלך (*נאפס*) ולתאוות, ולכן אתה מוסתר מאלוהים. לסיכום, מי שמתמכר לאהבת עצמו (*נאפס*), סטה מהקב"ה, באופן דומה, אם הוא עסוק בשנאת עצמו אז גם הוא אינו ממוקד בקב"ה. המשל הוא על מפגש שבו האוהב והאהוב נוכחים במקום שבו היריב נכנס. אם לבו של האוהב מתמקד ביריב של האהוב ומתחיל לחשוב רע על היריב, ייאמר שבמצב שבו האוהב עסוק בטינה ליריב, נשללת ממנו התענוג להסתכל על האהוב. אם האוהב היה שקוע באהבת האהוב, לא היה מקדיש ולו שמץ של תשומת לב ליריב, לא היה שם לב להפרעתו של היריב או היה מבזבז זמן בביטוי סלידתו. לכן, בדיוק כמו להסתכל על הלא-אהוב באהבה בנוכחות האהוב או אפילו לשים לב ללא-אהוב, זה כמו ייחוס בני זוג (*שרק*) באהבה וזה פגם של האוהב. שלמות [של אהבה] היא בכך שלא לשים לב ללא-אהוב לא לחבב או לא לאהוב. כשם ששתי אהבות אינן יכולות להתאחד בו זמנית בלב, כך גם איבה ואהבה אינן יכולות להיות משולבות בו זמנית. מי שמתמכר לאהבת העולם הולך בדרך הריחוק [אל ה'] במצב של רשלנות, ומי שאינו מודע לכך (כלומר, הארציות), הולך בדרך של קרבת ה' כפי שמקווים לאדם כזה שיגיע למצב של שכינה.

מהפרטים הללו, היית יודע שישנן בסך הכל שש דרגות [של בני אדם במונחים של עוני], שבהן הדרגה הגבוהה ביותר שייכת למי שאינו מודע, ואז מתנזר ואז מסכים, ואז מרוצה, ואז בסופו של דבר, החמדן. מבחינת המוכרח, התנזרות, הסכמה לרצון האלוקי ולנחת רצונו, כולם ניתנים לדמיון וממילא מידת ההכרח תלויה בכך. המילה עני חלה על אנשים מכל חמש הדרגות. אין זה נכון לכנות את האדם הנשכח כעני במובן החומרי, אולם נכון להחיל את המונח הזה על אדם כזה, מכיוון שלשכח יש את ההבנה העמוקה הזו שבכל העניינים בכלל ובהתעלמות מהחומרנות בפרט, האדם נזקק [לחלוטין] לאלוהים. לקרוא לאדם שכח עני זה כמו לקרוא למישהו עבד [של אלוהים] שיש לו הבנה כזו של עבדותו לפני אלוהים, למרות שהמילה עבד חלה על כל הבריאה באופן כללי. ראוי יותר להחיל את המילה עני על האדם, לעומת כל האנשים הרשלנים וחסרי השכלות, שיש להם הבנה עמוקה של העוני והנזקקות המוחלטת לפני הקב"ה, ולכן הוא ראוי יותר לשם זה. לכן, המילה עני נפוצה בשתי המשמעויות [של היעדר רכוש חומרי כמו גם נזקקות מוחלטת לאלוהים].

מצוינות של עוני או נזקקות מוחלטת, חומרית ורוחנית, לפני אלוהים

עבדאללה בן עומר (עליו השלום) סיפר שהנביא מוחמד (עליו השלום) שאל את חבריו מי מבין בני האדם הוא טוב והם השיבו: "אותו עשיר המקיים את זכות האל בעושרו [על ידי נתינת צדקה] ובעצמו [על ידי מאמצים בדרך האלוהית]". הנביא אמר: "אדם כזה הוא טוב, אבל מי שאני שואל עליו הוא לא האדם הזה". בני לוויה שאלו, "הו נביא האלוהים! אז איזה אדם טוב יותר?" הנביא השיב, "העני הזה שנותן מהעבודה הקשה של האדם". (מסופר על ידי *אוסף* חדית'*אבו מנסור א-דילאמי*). במסורת מפורסמת, הנביא מוחמד (עליו השלום) אמר:

يدخل فقراء امتي الجنة قبل اغنيائهم بخمس مائة عام

"ענייי עמי יכנסו לגן עדן, חמש מאות שנה לפני העשירים [כפי שהעשירים יעוכבו בשל דין וחשבון אלוהי על עושרם וכיצד הם בזבזו אותו או לא בזבזו אותו]". (מסורת זו מסופרת ב *גביית* חדית'*טירמידי* על פי אבו הוריירה [שאלוהים ישמח ממנו])

מסורת זו פירושה שעני שמתנזר ייכנס לגן עדן חמש מאות שנה לפני שהעשיר ירצה בעושר. על פי מסורת, המלאך גבריאל ביקר את הנביא מוחמד (עליו השלום) והעביר את המסר הבא מאלוהים, "הו מוחמד! אלוהים שולח לך את ברכתו ושואל, 'האם אתה רוצה שאהפוך הרים לזהב והם ינועו איתך בכל מקום שאתה גר'". הנביא מוחמד (עליו השלום) הרכין את ראשו ואמר:

يَا جِبْرَئِيلُ إِنَّ الدُّنْيَا دَارُ مَنْ لَا دَارَ لَهُ وَمَالُ مَنْ لَا مَالَ لَهُ وَلَهَا يَجْمَعُ مَنْ لَا عَقْلَ لَهُ

فَقَالَ يَا مُحَمَّدُ ثَبَّتَكَ اللّٰهُ بِالْقَوْلِ الثَّابِتِ

"הו גבריאל! העולם הוא ביתו של מי שאין לו בית והוא עושרו של מי שאין לו עושר והוא נצבר על ידי מי שאין לו שכל". גבריאל אמר: "הו מוחמד! אלוהים עשה אותך איתן במילה תקיפה". (מסורת זו מסופרת ב *גביית* חדית'*תרמידי* על פי אבו אומאמה [שאלוהים ישמח ממנו]. הוא מסופר גם באוסף *החדית' מוסנד אחמד*)

על פי מסורת אחת, ישוע (עליו השלום) עבר ליד אדם שישן על האדמה, במהלך מסעותיו. הוא העיר אותו ואמר, "הו אתה הישן! קומו וזכרו את אלוהים!" הוא ענה: "מה אתה רוצה ממני? עזבתי את העולם למען אנשי העולם!" ישוע ענה, "אם כך, ידידי! הישארו ישנים". אלוהים התגלה לנביא מוחמד (עליו השלום):

وَلَا تَمُدَّنَّ عَيْنَيْكَ إِلَىٰ مَا مَتَّعْنَا بِهِۦٓ أَزْوَٰجًا مِّنْهُمْ زَهْرَةَ ٱلْحَيَوٰةِ ٱلدُّنْيَا لِنَفْتِنَهُمْ فِيهِ ۚ وَرِزْقُ رَبِّكَ خَيْرٌ وَأَبْقَىٰ

"ואל תשא עיניך להסתכל על הדברים שהענקנו לקבוצות שונות כדי להפיק מהם תועלת, כמבחן עבורם, כי הם רק הזוהר של חיי העולם. ופרנסת אדונך טובה ונצחית בהרבה." (קוראן, פרק 20, פסוק 131)

מצוינות של סוגים מסוימים של עניים – מסכימים, מתווכחים ואמיתיים: הנביא מוחמד (עליו השלום) אמר:

طوبى لمن هدي إلى الإسلام وكان عيشه كفافا وقنع به

"בשורות טובות הן למי שהולך לדרך הכניעה לרצון האלוקי, שהכלכלה שלו היא לפי צרכיו, והוא מסתפק בכך". (מסורת זו מסופרת ב *איסוף* חדית' *תרמידי* על פי פד'לה אבן עוביד [שאלוהים ישמח ממנו])

يا معشر الفقراء أعطوا الله الرضى من قلوبكم تظفروا بثواب فقركم وإلا فلا

"הו חבורת העניים! הסכימו עם אלוהים בלבבכם כדי שתקבלו את הגמול האלוהי על העוני, אחרת לא תקבלו אותו". (מסופר על ידי *אוסף* חדית' *אבו מנסור א-דילמי על סמכותו של אבו הוריירה* [שאלוהים ישמח ממנו]).

אלוהים גילה לנביא ישמעאל התגלות אלוהית (עליו השלום), "דרשו אותי בעם שבור לב". הוא שאל, "מי הם?" אלוהים ענה, "הם העניים האמיתיים [במחסורם הנורא לפני אלוהים]".

לא מסתתר שההפך משביעות רצון הוא תאוות בצע. עומר (שאלוהים ישמח ממנו) אמר: "תאוות בצע [למעשה] היא עוני ואכזבה מאנשים (ללא ציפיות מהם) היא עושר. מי שאין לו ציפיות מהעושר והרכוש של אנשים ומאמץ שביעות רצון, נשאר אדיש (לא קשור) אליהם". אבו מסעוד (עליו השלום) אמר: "בכל יום קורא מלאך מתחת לכסא [האלוהי]: 'הו בן אדם! המעט שאתה מרוצה ממנו עדיף על הרבה שגורם לך למרדן'". אבו דרדא (עליו השלום) אמר: "אין אדם שאין לו פגם בשכלו. לפיכך, כאשר עולמו (רכוש העולם והעושר) גדל, הוא שמח בזה מאוד, אף על פי שהלילה והיום עסוקים שניהם בהריסת ארמון גילו (החיים), ואין לו חרטה על כך. אומלל זה אינו יודע שאם חייו של האדם פוחתים [ככל שהוא מתקדם בגילו], מה התועלת בהגדלת הרכוש החומרי?" נשאל אדם חכם, "מהו עושר?", ואותו אדם ענה, "[זה] [פעולתך] להפחית את רצונותיך ותשוקותיך, ולהסתפק רק במה שצריך".

המציאות של מה נעלה בין עוני לעושר: הזכרנו את העיקרון הזה בדיון על הסבלנות, שדבר שאינו המטרה בפני עצמה אלא הוא המטרה למשהו אחר, ניתן לשפוט את מעלתו ושלמותו על פי מעלתו ושלמותו של המטרה. הדרך שבה המטרה היא, תהיה זהה לאופן שבו יהיו האמצעים להשגת המטרה הזו. זו הסיבה לכך שהעושר והרכוש הארצי אינם מעודדים מכיוון שהם מונעים ממשרתו [של אלוהים,

כלומר, בן אדם] להגיע לאלוהים. באופן דומה, גם העוני אינו המטרה כשלעצמה, אלא מחפשים אותו מכיוון שהוא מסיר את המכשול המונע מהאדם להגיע לאלוהים. עם זאת, ישנם עשירים רבים, שהונם לא גרם להם להתרחק מאלוהים כמו הנביא שלמה (עליו השלום), עות'מאן בן עפאן (שאלוהים ירצה ממנו) ועבד אל-רחמן בן עוף (שאלוהים ישמח ממנו). לעומת זאת, ישנם עניים רבים שהעוני הרחיק אותם ממטרתם האמיתית [לדרוש את ה']. המטרה האמיתית [של האדם] בעולם היא שהעבד [של אלוהים] יאהב את אלוהים ויהיה לו קשר והשתוקקות אליו. מטרה זו יכולה להיות מושגת רק כאשר משיגים את הגנוסיס (קרבה, אינטימיות וידיעה אלוהית) של האל, ולהיכנס לטריטוריה של הגנוסיס ולחצות אותה, אינה אפשרית בנוכחות עיסוקים ותסבוכות [ארציות]. כשם שהעושר יכול להוות מכשול, כך גם העוני יכול להוות מכשול. במציאות, המכשול האמיתי בהשגת הגנוסיס והאינטימיות האלוקית הוא אהבת העולם [והארציות] שאי אפשר לשלב אותה עם אהבה אלוקית.

מי שיש לו אהבה לדבר שבלב, הוא שקוע בו, בין שהוא שקוע בפירוד שלו ובין שהוא בנוכחותו. אז יש אנשים ששקועים יותר בנפרדות ויש כאלה בנוכחות [של האדם או החפץ האהוב עליהם] מכיוון שהכול תלוי בהבדלים בנסיבות ובנטיות שלהם. העולם הוא אהובם של הרשלנים [שאינם חיים לתכלית האמיתית של קיומם]. הנפרדים מאהובם, שקועים בהתבוננות בהשגה, ומי שזכו לקרבת אהובם, שקועים בהגנתה ובהנאה מהקרבה אליה עד כמה שניתן.

הנביא מוחמד (עליו השלום) אמר:

إِنَّ رُوحَ الْقُدُسِ نَفَثَ فِي رَوْعِي أَحْبِبْ مَنْ أَحْبَبْتَ فَإِنَّكَ مُفَارِقُهُ

"רוח הקודש (המלאך גבריאל) שמה זאת בלבי: אהוב את מי שאתה רוצה, אתה בוודאי תיפרד מזה".

בסיפור הנבואי הזה נאמר שהפרידה מהאהוב היא [תמיד] אירוע (חוויה) קורע לב ואינטנסיבי ביותר. לכן, עליכם לאהוב את מי שלא תצטרכו להיפרד ממנו, והאהוב הזה יכול להיות רק אלוהים [ולא אחר מאשר אלוהים], שלעולם לא ייפרד מכם, ואל תאהב דבר שחייב להיפרד מכם בכל הנסיבות וזה העולם. אם אהבת את העולם אז לא תאהב להיפגש עם אלוהים [בעולם הבא]. באופן דומה, מותך יהיה במצב שאתה מחשיב אותו כרע, ועקב המוות, הקשר שלך עם אהובך (העולם, דברים ארציים, החזקות, מערכות יחסים, עושר ורכוש) ינותק [לצמיתות]. אז הפרידה מהאהוב כואבת במידה שללב יש את ההיאחזות, הכמיהה והאהבה אליו. מי שיש לו את העולם (אמצעים ומשאבים ארציים), מחובר אליו. ברור שבהשוואה לאדם שאין לו אפילו את העולם (אמצעים ומשאבים ארציים) אך הוא עדיין חמדן לחפש אותו, הוא יפגוש יותר כאב וייסורים עם הפרידה מהעולם. כוונתנו הייתה צריכה להתברר כבר עכשיו על ידי ההסבר המפורט הזה, שהעוני הוא עליון ומתאים יותר לכל הנבראים, חוץ משני מקרים יוצאים מן הכלל: ראשית, ההתעלמות [מהארציות] היא כזו שנוכחות או העדר עושר שניהם שווים לאחד; שנית, כאשר האדם נמצא בעוני, הוא מבקש עזרה רק מהסכום הדרוש להמשך החיים. זה הדיון על מה עדיף בין עוני לעושר.

נימוסים של עניים במצב של עוני: לעניים יש כמה נימוסים פנימיים וכמה חיצוניים והם קשורים למעשיו של האדם ולמפגש עם אנשים. כל עני חייב לדבוק בנימוסים אלה.

נימוסים פנימיים: כללי הנימוס של הישות הפנימית הם לא לזלזל במצב [העוני] שבו הוא סובל. במילים אחרות, אין להחשיב את פעולתו של הקב"ה [בעניין העוני של האדם] כרעה, מבחינת היותו העושה. העצמי הנמוך של האדם (*נאפס*) יכול להתייחס לעוני כאל רע, אבל לא בגלל שהוא מעשה אלוהים. אלא, לפעמים האדם מודה לה' [על השפעותיו הטובות כפי שתוארו קודם]. זוהי המדרגה הנמוכה ביותר [של נימוסי העניים והעניים] וחובה על העניים לנהוג בה, ואסור [מאלוהים] לנהוג על היפכה מכיוון שהיא גורמת לבזבוז השכר האלוקי על העוני.

המדרגה הגבוהה מזה היא שהאדם מסכים עם העוני שלו [מכיוון שזהו רצון האל]. הדרגה הגבוהה עוד יותר מכך היא שהאדם מחפש את העוני ושמח בו מפני שהוא מכיר את האסונות והנזקים של העושר, יש לו ביטחון מלא באלוהים, יש לו את הוודאות הזו שהוא בוודאי יקבל את מזונותיו [שנקבעו על ידי אלוהים], אינו מבקש יותר מצרכיו ואינו אוהב שיהיה לו יותר מהכמות הדרושה. עלי (שאלוהים ישמח ממנו) אמר: "אלוהים מעניש ומתגמל באמצעות עוני. אם הענקת גמול א-לוהי מיועדת למישהו, היא מצביעה על כך שיש לו תכונות אופי, מוסר, נימוסים וטבע פנימי טובים, יש לו צייתנות לקב"ה, אינו מתלונן על מצבו [של עוני לאחרים], אלא יש לו הכרת תודה לקב"ה על שהפך אותו לעני. אם אדם נענש באמצעות עוני, הסימנים לכך הם שהוא נעשה רע מזג ורע מזג, נוטש את צייתנותו של אדונו [ומתחיל] להמרות את פיו, מתלונן על מצבו, מביע את מורת רוחו וסלידתו מהחלטת האל". ומזה מוכח, שלא כל עני הוא טוב, אלא רק אותו עני משובח, שאינו מצטער על עוניו, אלא הוא שמח ומרוצה מיתרונותיו. אמרה מפורסמת היא שכאשר ניתן לעבד [של אלוהים] משהו [במונחים של רכוש חומרי או עושר], הוא מתבקש לקבל אותו בשלושה דברים: סליחה, דאגות וחרדות, ואחריות מורחבת [לאלוהים ביום הדין].

נימוסים חיצוניים: נימוסים חיצוניים שאדם עני צריך לדבוק בהם, כולל לא להושיט את ידו הנזקקת בפני אף אחד, לשמור על המראה החיצוני שלו טוב כדי שהעם לא יחשיב אותו כנזקק, לא להתלונן על מצבו בפני אף אחד ולא להפגין את עוניו, אלא לשמור אותו בסוד ככל האפשר וגם להסתיר את העובדה שהוא שומר על העוני שלו בסוד. הנימוס במעשים הוא שהעני לא צריך להביע ענווה בפני עשירים בגלל עושרם, אלא צריך להישאר מכובד מולם. לכל הפחות, עני לא צריך לשבת עם העשירים ולא לרצות שהם ישבו ליד אחד מכיוון שאלו בדיוק הדברים שמעוררים תאוות בצע ותאוות בצע.

הסבר להתנזרות מהארציות

מציאות ההתנזרות: יש לדעת שההתנזרות [*זוהד*] [מהגשמיות והארציות] היא תחנה [רוחנית] חשובה מבין תחנות הנוסעים הרוחניים ומבקשי האל. תחנה זו, כמו תחנות אחרות, מורכבת מידע, מצב [פנימי] ומעשים. מצב מתייחס למצב הזה, הנקרא התנזרות, ומשמעותו היא, שלא נשאר לאדם יצר לשום דבר [ארצי או חומרי], והוא (היצר) מתפתח לדבר [אחר] שהוא יותר טוב ממנו. וביחס לדבר שנגמר הנטייה אליו, נקרא התנזרות, וביחס לדבר שעכשיו הוא חפץ בו, ויש לו נטייה אליו, נקרא מצב זה בבחינת אהבה. זה אומר שהתנזרות זקוקה לשני דברים - דבר אחד שצריך לסטות ממנו, ודבר שני שצריך לנטות אליו. כמו כן הכרחי שהדבר שהאדם נוטה אליו יהיה מסוגל להיות נוטה לזהב וכסף ולא למשהו כמו אבנים ולבנים. כמו כן, יש צורך שהדבר השני יהיה טוב יותר מהראשון כדי שהנטייה אליו תוכל להיות דומיננטית. מי שמוכר את העולם הזה בשביל העולם הבא הוא מתנזר מהעולם, ומי שמוכר את העולם הבא בשביל העולם הבא הוא מתנזר מהעולם הבא. עם זאת, נהוג להשתמש במילה התנזרות רק עם האדם המתנזר מהעולם. כאשר מוכח שהתנזרות היא לעזוב את הדבר האהוב, אז מוכח אוטומטית שמי שעוזב משיג משהו גדול ממנו, אחרת איך אפשר לנטוש משהו אהוב בלי להשיג משהו אהוב עוד יותר?

דרגות שונות של התנזרות: מי שמופרד מכל דבר מלבד אלוהים עד כדי כך שאין לו אפילו תאוות בצע לגן עדן, הוא זה שאוהב רק את אלוהים. אדם כזה ייקרא "מתנזר מוחלט" (*זאהיד מוטלק*). אדם שמתרחק מכל תענוג ארצי, אך יש לו נטייה לתענוגות העולם הבא, כגון בני זוג שמימיים, ארצות, נחלים, פירות וכדומה, גם הוא מתנזר אך יש לו דרגה פחותה מהראשון. מי שזונח חלק מתענוגות העולם ואינו נוטש אחרים, למשל, אין לו תאוות בצע לעושר אלא יש לו תאוות בצע לתהילה, אינו אוכל הרבה אלא מייפה את עצמו יותר, אדם כזה אינו ראוי להיקרא "מתנזר מוחלט". ומדרגתו של אדם כזה בין המתנזרים, דומה לדרגת אדם בין בעלי תשובה, שחוזר בתשובה מחטאים מסוימים, אך לא מחטאים אחרים. גם התנזרות זו תקפה כשם שתשובה על חטאים מסוימים תקפה, מפני שתשובה פירושה עזיבת דברים אסורים [על פי הדין האלוקי] והתנזרות פירושה עזיבת דברים מותרים המספקים נחמה והנאה לעצמי התחתון. כשם שאין זה בלתי נתפס שאדם משאיר דברים אסורים, כך גם לא נגד השכל שהוא נוטש חלק מהדברים המותרים [ולא אחרים]. אבל מי שמסתפק בדברים אסורים, לא ייקרא 'מתנזרים', מפני שמילה זו מתייחסת דווקא לדברים המותרים. [מכאן,] מכאן נלמד שמבחינה טרמינולוגית, התנזרות פירושה סילוק היצר (התשוקה) מהעולם והפנייתו לעולם הבא או ניתוק הקשר עם זולת ה' לכינון קשר עם הקב"ה. זו דרגה גבוהה מאוד.

כתבנו זאת בעבר שהדבר הרצוי צריך להיות טוב יותר מהדבר שננטש על ידי האדם המתנזר. באופן דומה, זה גם הכרחי שהדבר שאדם נוטש, תהיה לו שליטה (כוח, יכולת או סמכות) עליו, כי משהו שאין לו שליטה עליו, אין משמעות לנטוש אותו, וירידת התשוקה מתרחשת רק כאשר הוא נוטש דבר. לפיכך, כאשר מישהו פנה לאבן אל-מובארכ (עליו השלום) וקרא לו מתנזר הוא השיב: "מתנזר הוא עומר בן עבד אל-עזיז (ח'ליף צדיק שנודע באדיקותו ובהתנזרותו, למרות שהיה לו כוח פוליטי וסמכות עצומים על אימפריה עצומה) שהעולם בא לפניו בידיים שלובות [בכניעה]. אבל הוא אפילו לא הפנה את פניו אליו. איזו התנזרות עשיתי?"

משמעות הידע: [כפי שצוין קודם, התנזרות מורכבת מידע, מצב פנימי ופעולות.] הידיעה שהיא הגורם למצב [הרוחני הפנימי] והמצב שהוא פריו, היא שהאדם המתנזר מודע למציאות שהדבר הננטש הוא חסר משמעות בהשוואה לדבר הרצוי. מי שיודע שמה שיש לאלוהים הוא נצחי והעולם הבא טוב ונצחי, כלומר תענוגיו טובים בפני עצמם והם נצחיים, כשם שאבני חן יקרות טובות ועמידות יותר מחתיכות קרח יפות, ובעל חתיכות הקרח אינו מתקשה למכור אותן תמורת תכשיטים. כלומר, אם יוצע לבעל הקרח לתת חתיכות קרח בתמורה לתכשיטים, הוא יסכים לכך בשמחה. זהו משל העולם והעולם הבא. העולם הוא כמו הקרח המונח בשמש (אור השמש) ונמס בהדרגה וקרוב להכחדה מוחלטת, והעולם הבא הוא כמו אותו תכשיט שאין לו הכחדה. בשיעור שיש לאדם את הוודאות הזאת של ההבדל הזה בין העולם הבא לעולם הבא, בשיעור זה יש לו את הרצון לנצחי ולנצחי (הבא). רק ידע כה רב דרוש על התנזרות, במילים אחרות, מספיק לדעת שהעולם הבא טוב יותר ונצחי. לעיתים, גם אותם אנשים מודעים למציאות זו, שמחמת חולשת ידיעתם ווודאותם, או מחמת שליטת התאוות, או מחמת שעבוד השטן או עקב הבטחות השווא שלו, אינם מסוגלים לנטוש את הארציות עד שהמוות יחטוף אותם [מהעולם הזה ומהחיים שבו]. אז לא נותרה להם דרך מלבד לחוש חרטה ולהתאבל על מה שאיבדו [במונחים של הזדמנויות שלא ניצלו במהלך חייהם כדי להשיג את התכלית האמיתית של חייהם וכתוצאה מכך אושר נצחי וניצחון נצחי].

משמעות הפעולה: עכשיו תתבאר הפעולה הזאת, שנעשית במצב של התנזרות. עיקר הפעולה הזו הוא להשאיר מאחור דבר אחד ולאמץ דבר אחר שהוא טוב יותר מהדבר שנותר מאחור. התנזרות דורשת שהדבר שהאדם נמנע ממנו יינטש לחלוטין, והדבר שהאדם צריך להתנזר ממנו הוא העולם על כל אמצעיו וסימניו. האדם המתנזר צריך להוציא את אהבת העולם (הארציות) מלבו, ובמקומה להיכנס באהבת הציות האלוקי שבו. ואז את הדבר שמוציאים מן הלב, יש להוציא אותו מהעיניים והידיים ומכל האברים הנותרים, ולהשתמש באברים הללו להתמדה ולהתמדה בציות ה'. לא מספיק רק להסיר את אהבת העולם, אלא גם את הציות האלוקי.

מצוינות בהתנזרות

אלוהים שיבח את ההתנזרות בהזדמנויות שונות ושכנע את משרתיו (בני האדם) לאמץ אותה. הוא אמר:

وَقَالَ ٱلَّذِينَ أُوتُوا۟ ٱلْعِلْمَ وَيْلَكُمْ ثَوَابُ ٱللَّهِ خَيْرٌ لِّمَنْ ءَامَنَ

"ואותם אנשים שניחנו בתפיסה והבנה התחילו לומר, 'אוי ואבוי לכם! הגמול מאלוהים טוב בהרבה [מאשר לרוץ אחרי העושר והרכוש] למי שמאמין [באלוהים].'" (קוראן, פרק 28, פסוק 80)

בפסוק זה, ההתנזרות מיוחסת למלומדים (אנשים בעלי השכלה אמיתית והבנה עמוקה) וההתנזרות מיוחסת לאיכות (תכונה ותכונה פנימית) של ידע. זה שבח גדול. במקום אחר הוא אמר:

أُوْلَٰٓئِكَ يُؤْتَوْنَ أَجْرَهُم مَّرَّتَيْنِ بِمَا صَبَرُوا۟

"האנשים האלה יקבלו שכר כפול [וגמול מאלוהים] בגלל סבלנותם". (קוראן, פרק 28, פסוק 54)

חוקרי פרשנות הקוראן הסבירו כי הכוונה היא לאנשים שגילו סבלנות על התנזרותם [ולכן הפכו ראויים לשכר כפול]. במקום אחד הוא אמר:

إِنَّا جَعَلْنَا مَا عَلَى ٱلْأَرْضِ زِينَةً لَّهَا لِنَبْلُوَهُمْ أَيُّهُمْ أَحْسَنُ عَمَلًا

"הפכנו את הדברים שעל פני האדמה לגורם לקישוטו ולקישוטו כדי לבחון את האנשים [של העולם] לראות מי מתנהג בו טוב". (קוראן, פרק 18, פסוק 7)

כמה מלומדים של פרשנות הקוראן פירשו אותו כמתייחס למי שעושה יותר התנזרות בעולם ואז כינו את ההימנעות של אדם כזה "מעשה טוב". בהזדמנות אחרת הוא אמר:

وَلَا تَمُدَّنَّ عَيْنَيْكَ إِلَىٰ مَا مَتَّعْنَا بِهِۦٓ أَزْوَٰجًا مِّنْهُمْ زَهْرَةَ ٱلْحَيَوٰةِ ٱلدُّنْيَا لِنَفْتِنَهُمْ فِيهِ ۚ وَرِزْقُ رَبِّكَ خَيْرٌ وَأَبْقَىٰ

"ואל תשא עיניך להסתכל על הדברים שהענקנו לקבוצות שונות כדי להפיק מהם תועלת, כמבחן עבורם, כי הם רק הזוהר של חיי העולם. ופרנסת אדונך טובה ונצחית בהרבה". (קוראן, פרק 20, פסוק 131)

ٱلَّذِينَ يَسْتَحِبُّونَ ٱلْحَيَوٰةَ ٱلدُّنْيَا عَلَى ٱلْءَاخِرَةِ

"אלה הם אלה שמעדיפים את חיי העולם על פני העולם הבא". (קוראן, פרק 14, פסוק 3)

בפסוק זה הוזכרה תכונת האופי של הכופרים. מכאן ידוע שהמאמין הוא זה שתכונת האופי שלו (איכות) הפוכה לזה, לפי סדר המילים, בהשוואה לעולם, הוא אוהב את העולם הבא. הנביא מוחמד (עליו השלום) אמר:

وَمَنْ أَصْبَحَ وَهَمُّهُ الدُّنْيَا شَتَّتَ اللَّهُ عَلَيْهِ أَمْرَهُ وَفَرَّقَ عَلَيْهِ ضَيْعَتَهُ وَجَعَلَ فَقْرَهُ
بَيْنَ عَيْنَيْهِ وَلَمْ يَأْتِهِ مِنَ الدُّنْيَا إِلَّا مَا كُتِبَ لَهُ وَمَنْ أَصْبَحَ وَهَمُّهُ الْآخِرَةُ جَمَعَ اللَّهُ
لَهُ هَمَّهُ وَحَفِظَ عَلَيْهِ ضَيْعَتَهُ وَجَعَلَ غِنَاهُ فِي قَلْبِهِ وَأَتَتْهُ الدُّنْيَا وَهِيَ رَاغِمَةٌ

"מי שמתעורר בבוקר ושוקע בדאגות [ובאובססיות] של העולם, הקב"ה מפזר את ענייני העולם [עד שאינו מסוגל עוד להחזיק את הכל יחד, ושוקע בדאגות ובדאגות] בגללם, וענייניו הכלכליים נעשים קשים ומוציאים לפניו את החסרון והעוני שלו. ואדם מקבל רק את הכמות הזו מהעולם שנועד [מבחינה אלוהית] לאחד. ומי שמתעורר במצב של שקיעה בהתבוננות בעולם הבא, הקב"ה אוסף את אומץ ליבו של אותו אדם (מעורר בו אומץ ונחישות) ומגן על כלכלתו (עניינים כלכליים) ומכניס עושר (ביטחון והסתפקות) בלבו, והעולם מגיע לאדם כזה מושפל". (מסופר על ידי *אוסף* חדית'*אבן מג'ח על פי זייד בן ת'אבת* [שאלוהים ישמח ממנו])

إِذَا رَأَيْتُمُ الْعَبْدَ وَقَدْ أُعْطِيَ صَمْتًا وَزُهْدًا فِي الدُّنْيَا فَاقْتَرِبُوا مِنْهُ فَإِنَّهُ يُلَقَّى الْحِكْمَةَ

"כשאתה רואה עבד [של אלוהים] שהשתוקק (ששותק ואינו מדבר או מדבר הרבה) וניחן בהתנזרות בעולם, אז התקרב לאחד כזה כי אדם כזה מלמד [ומלמד] בחוכמה". (מסופר על ידי *אוסף* חדית' אבן *מג'ח בסמכותו של אבן ח'לאד* [שאלוהים ישמח ממנו])

אלוהים, המרומם, אמר:

وَمَن يُؤْتَ ٱلْحِكْمَةَ فَقَدْ أُوتِيَ خَيْرًا كَثِيرًا

"מי שניחן בחכמה [אלוהית], כזה קיבל טוב עצום". (קוראן, פרק 2, פסוק 269)

לכן יש אמרה מפורסמת, שאדם שמתנזר בעולם במשך ארבעים שנה, הקב"ה מוציא מלבו מעיינות חכמה, ואותם דברי חכמה יוצאים מלשונו. כמה מלווים נבואיים מספרים שהם שאלו את הנביא מוחמד (עליו השלום): "הו שליח האל! איזה אדם טוב יותר?" הוא ענה:

كُلُّ مُؤْمِنٍ مَخْمُومُ الْقَلْبِ صَدُوقُ اللِّسَانِ

"כל מאמין מטוהר ומטוהר מהלב (אחד עם לב מטוהר שאינו מטפח שנאה, איבה, קנאה וטינה כלפי איש) ואמת הלשון (מדבר רק אמת)".

שאלנו: "הו שליח האל! למי מתייחסים 'מטוהר הלב'?" הוא השיב: "אותו אדם אדוק ונקי לב שאין בו שום חוסר יושר, בגידה, הונאה, שקר, מלאכותיות, מרדנות וקנאה". שאלנו: "מי אדם טוב יותר מזה?" הוא ענה:

الَّذِي يَشْنَأُ الدُّنْيَا وَيُحِبُّ الْآخِرَةَ

"מי שאינו אוהב ארציות ואוהב את העולם הבא [שכן כזה הוא באמת מתנזר ממנו]". (מסופר על ידי *אוסף* חדית' *אבן מג'ה על פי סהל אבן סעד* [שאלוהים ישמח ממנו])

במסורת אחרת, הנביא מוחמד (עליו השלום) אמר:

إن أردت أن يحبك الله فازهد في الدنيا

"אם אתה רוצה שאלוהים יאהב אותך, אז אתה צריך להתנזר [מהעולם בזמן שאתה חי] בעולם". (מסופר על ידי *אוסף* חדית' *אבן מג'ה על פי סהל אבן סעד* [שאלוהים ישמח ממנו])

בסיפור נבואי זה, ההימנעות הוכרזה כגורם לאהבת ה', והמציאות היא שעבור אוהבי ה' [ועבור אלה שאלוהים אוהב], יש דרגות [רוחניות] גבוהות, משום שההתנזרות היא תחנה מבין התחנות [הרוחניות] הגבוהות ביותר [בדרך אל האל]. במסורת אחרת הוא אמר:

من آثر الدنيا على الآخرة ابتلاه الله بثلاث همّا لا يفارق قلبه أبدا وفقرا لا يستغني أبدا وحرصا لا يشبع أبدا

"מי שמעדיף את העולם על פני העולם הבא, אלוהים מביא לאותו אדם שלושה דברים: צער כזה שלעולם אינו מתנתק מהלב, עוני כזה שלעולם אינו הופך לעושר, ותאוות בצע כזו שלעולם אינה שבעה". (מסופר על ידי *אוסף* חדית' *טבראני על פי עבדאללה אבן מסעוד* [שאלוהים ירצה ממנו])

במסורת אחרת, הוא אמר, "אמונתו של משרת אינה שלמה עד שהאנונימיות הופכת לאהובה יותר על האדם מאשר התהילה, ומיעוט הדברים הופך לאהוב יותר משפע הדברים". (מסופר על ידי *אוסף* חדית' *מוסנד אל-פירדוס על פי עלי אבן טלחה* [שאלוהים ישמח ממנו]) הנביא מוחמד (עליו השלום) אמר: "אלוהים העניק לי את הבחירה שאם ארצה, עמק בית-הא במכה יהפוך לזהב. התחננתי לאלוהים, 'הו אלוהים! אני רוצה להישאר רעב יום אחד וביום אחר לאכול לשובע. ביום שאשאר רעב אבכה ואתחנן לפניך, וביום שאוכל לשובע, אודה לך ואהלל אותך'". עבדאללה בן עבאס (שאלוהים ישמח ממנו) סיפר, יום אחד הנביא מוחמד (עליו השלום) הלך למקום כלשהו והמלאך גבריאל היה איתו. כשהגיע להר צפא [ליד *הכעבה* במכה] אמר: "הו גבריאל! אני נשבע בישות ששלחה אותך באמת, משפחת מוחמד החלה את הערב שלה במצב כזה שאין להם אפילו חופן שעורה או קמח חיטה [להכין איתו לחם]". הוא בקושי אמר את זה כשרעם חזק נשמע מעבר לשמיים שגרם לו לפחד. הוא שאל את גבריאל, "מה זה הצליל הזה? האם אלוהים ציווה על בוא יום הדין?" גבריאל ענה: "לא, זה *ישראפיל* (המלאך שיתקע בחצוצרה כדי לסמן את יום הדין) ששמע את דבריך וירד". בא *ישראפיל* אל הנביא ואמר: "מה שאמרת, שמע אלוהים ושלח אותי אליך עם מפתחות הארץ [להעניק לך את כל אוצרות הארץ] וציווה אותי לומר לך שאם תרצה אהפוך את הרי *תהאמה* (הכוונה למישור חוף הים האדום של חצי האי ערב) לאזמרגד, בריל, זהב וכסף שילכו לכל מקום שתלכו. ואם אתה רוצה, אתה יכול להיות מלך נביא (כמו הנביאים דוד ושלמה [עליהם השלום]) או אם אתה רוצה, אתה יכול להישאר כעבד נביא

[של אלוהים]". גבריאל סימן לנביא [להמשיך] להיות ענווה למען אלוהים. הנביא מוחמד (עליו השלום) אמר זאת שלוש פעמים [כהדגשה]: "אני רוצה להישאר כנביא וכעבד של אלוהים (המעמד והכבוד הגדול ביותר לפני האל הוא של עבד האל, שהוא המצב של הרמה הגבוהה ביותר של קרבה ואינטימיות עם האל)".

הנביא מוחמד (עליו השלום) הוסיף ואמר את הדברים הבאים:

إذا أراد الله بعبد خيرا زهده في الدنيا ورغبه في الآخرة وبصره بعيوب نفسه

"כאשר אלוהים מתכוון להיטיב עם מישהו, הוא גורם לאדם להתנזר בעולם ונוטה לעולם הבא, ומודיע לו על הפגמים של העצמי הנמוך שלו (פגמים, חסרונות, עוולות ורעות של הישות הפנימית)". (מסופר על ידי *אוסף* החדית' *מוסנד אל-פירדוס*)

ازهد في الدنيا يحبك الله وازهد فيما ايدي الناس يحبك الناس

"התנזרות בעולם, הקב"ה יאהב אותך והתנזר ממה שיש לבני אדם, אנשים יאהבו אותך (כלומר, ניתוק הלב מהעולם מביא להשגת אהבה אלוקית, וניתוק הלב ממה שיש לבני אדם וחוסר ציפיות מהם גורם להם לאהוב אותך)".

פרטים על התנזרות בצרכי החיים: יש לדעת שהדברים שאנשים מתמכרים אליהם הם משני סוגים. חלקם חסרי תועלת וחלקם אמונות טפלות [מלבד אחרים נחוצים או חשובים]. דברים חשובים כוללים אוכל ושתייה. ככל שהדבר נוגע לחסרי תועלת, איננו יכולים לספק את פרטיהם מכיוון שהם רבים מספור, עם זאת, ניתן לספור דברים נחוצים בקלות. בכמות, בסוגים ובתזמונים של דברים נחוצים, הכללת חוסר תועלת אפשרית. לכן מוסברת כאן שיטת ההתנזרות. הדברים הדרושים בחיים הם שישה: מזון, ביגוד, דיור, אמצעי חיי משפחה, משפחה ועושר.

צורך ראשון - אוכל: הצורך הראשון הוא אוכל. אדם זקוק רק לכמות המזון שיכולה לשמור על הכוח והאנרגיה הגופנית שלו. התנזרות מחייבת להקטין את אורכה ורוחבה. האורך הוא ביחס לגיל האדם. בדרך כלל נצפה שאדם שיש לו אוכל ליום אחד אינו מסתפק בו, במקום זאת, הוא חמדן ליותר. הרוחב קשור לכמות המזון, לסוג ולתזמון. ניתן לקצר את משך [משך אגירת המזון] על ידי הפחתת התקווה לחיים ארוכים. הדרגה הנמוכה ביותר של התנזרות במזון היא להסתפק בכמות הדרושה כדי להקל על הרעב כאשר הוא מורגש ושיש סכנה לחלות. מי שנמצא במצב הזה, לא ישמור שום דבר ללילה מהאוכל שהיה לו במשך היום. זוהי רמה גבוהה מאוד [של התנזרות במזון]. דרגה שנייה היא שאדם צובר מזון במשך חודש או ארבעים יום. דרגה שלישית היא לצבור מזון עד שנה וזה מצבם של האנשים החלשים ביותר של מתנזרים. ומי שמאחסן אפילו יותר משנה, אינו נחשב נמנע בשום מידה. הסיבה לכך היא שאדם מצפה לחיות יותר משנה, כלומר תקוות לחיים ארוכים [שזו אחת המחלות הרוחניות שמניעות אנשים לאגור, לגנוב, למעול ולגבות, לעתים קרובות על חשבון אחרים] ובעל תקוות ארוכות אינו יכול

להתנזר ממנו. אבל אם אין לאדם מקור הכנסה קבוע, ואין הוא נוטה לקבל כסף מאנשים, אין שום נזק בשמירת עושר למעלה משנה. עם זאת, אותם אנשים אינם חושבים שזה נכון, שמציבים את התנאי של ביטחון באלוהים, בהתנזרות.

צורך שני - לבוש: הצורך השני של האדם הוא לבוש, והמדרגה הנמוכה ביותר בלבוש היא שיהיה לבוש שמגן מפני קור וחום ומכסה את הגוף. יש חכמים שאמרו: "הלבוש צריך להיות כזה שילבש על ידי פשוטי העם (בגדים פשוטים) ואל תלבש בגדים שיעשו אותך מפורסם או שאנשים יסתכלו עליך". אבו סלימאן אל-דראני (שאלוהים ירחם עליו) אמר: "הבגדים נחלקים לשלושה סוגים: האחד הוא לשם האל בלבד - הוא הלבוש המכסה את הגוף באופן חוקי [כפי שנקבע בחוק האלוהי]; השני הוא השמלה הנלבשת בשל רכותה; והשלישית היא השמלה שמטרתה יופי חיצוני וקישוט". גנוסטיקן אחד אמר, "מי שבגדיו דקים, גם דרכו לאלוהים דקה (אדם נטול דתיות ורוחניות בשל לבישת בגדים שקופים)".

צורך שלישי - דיור: ניתן לומר כסיכום שמי שמחפש [דיור] לצורך, לא יחרוג מגבולות הצורך. כל הדברים בעולם שנמצאים בגבולות הצורך, הם כלים של הדרך לאלוהים (*די'ן*) ואמצעים אליו, ודברים שחורגים מהצרכים מנוגדים לנתיב לאלוהים. בשמירה על עיקרון זה, מטרת הדיור היא להישאר מוגן מפני חום, קור וגשם, להתרחק מעיני האנשים [מטעמי צנעת הפרט] ולהישאר מוגן מפני פגיעתם. עד כמה שידוע שבית נחוץ להגשמת מטרה זו, מה יותר מזה הוא חסר תועלת, וכל הדברים חסרי התועלת הם בצו הארציות, ומי שמחפש דברים חסרי תועלת או שואף אליהם, רחוק מהתנזרות.

צורך רביעי – מוצרים לבית: יש בזה דרגות רבות של התנזרות. הדרגה הגבוהה ביותר היא מצבו של ישוע (עליו השלום) שהיו לו רק מסרק וקערה [כרכושו המוחלט]. פעם אחת כשראה אדם מסרק את זקנו באצבעותיו, הוא השליך את המסרק שלו. בפעם השנייה שהוא ראה אותו, הוא שתה מים מנחל בידיים חשופות [הכין מהן]. ישוע זרק את הקערה מכיוון שחשב שאין בה עוד צורך. כזה הוא מצבם של כל הסחורות הקשורות לצרכי הבית. הכל נחוץ למטרה שמחפשים. אם אין תכלית הקשורה לדבר כלשהו וניתן למלא את צרכיו של האדם בלעדיה, הרי שהוא מהווה מקור לקושי לאדם בעולם ובעולם הבא. הדבר הנחוץ לחלוטין, צריך להסתפק בדרגה הנמוכה שלו, כלומר לראות אם הוא מספיק למטרה או לא. דרגה גבוהה בכך היא שיהיה כלי נפרד לכל עבודה, אך הכלי הוא באיכות רגילה. אם יש מספר כלים לאותו דבר או שהם באיכות גבוהה, אז אחד לא ייכלל בכל קטגוריות ההתנזרות וייחשב כמעורב בדברים חסרי תועלת.

ההכרח החמישי – משפחה ונישואין: האמת היא שבנסיבות מסוימות, אי נישואין עדיפים כפי שמוסבר ב"ספר הנישואין" ב[הכרך השני העוסק ביחסים חברתיים ביצירת *המופת של ע'זאלי "יחיא אל-עולום א-די'ן*" או "תחיית הידע של הדרך אל האל" שדילג עליו לעבודה הנוכחית]. במקרה זה, אי נישואין הם התנזרות. אבל כאשר הרצון שולט, ואי אפשר למתן אותו ללא נישואין, אז הנישואין הם חובה. במקרה זה, אי נישואין אינם התנזרות. אולם, אם אין כל פסול באי נישואין, ולא יבוא אסון על האדם עקב הנישואין, אך אינו מתחתן מפני שהלב נוטה לבן/בת הזוג, יהיה לו קשר [בלב] לבן הזוג והלב יתזלזל

בזיכרון ה', במצב זה, אי נישואין הם התנזרות. אם יש לאדם את הוודאות הזו שבן הזוג לא יזניח את זיכרון אלוהים אך עדיין לא יתחתן כדי להימנע מחברות והזדווגות, אז זו בהחלט לא התנזרות. הסיבה לכך היא שצאצאים הם לא רק המטרה להמשך קיומו של המין האנושי ולהגדלת מספר החסידים הנביאים, אלא זהו מעשה של פולחן וההנאה שאדם מקבל בזיווג אינה מזיקה, בתנאי שההנאה אינה המטרה היחידה [שכן מטרותיה האחרות כוללות התרחקות מחטאים, שמירה על צניעותו]. צניעות ורוחניות, מציאת כוחות לעבודת ה', השפלת המבט מהתבוננות בדברים עבירים והליכה בדרך אל ה' על ידי עבודת המשפחה]. וזה דומה למי שמפסיק לאכול ולשתות, כי יש תענוג באכילה ובשתייה. ברור שזו לא התנזרות כי היא מבזבזת (פוגעת) בגוף האדם, בדיוק כמו שאי נישואין מבזבזת את המין האנושי [שכן המין האנושי יגיע לקיצו אם אנשים יפסיקו להתחתן]. לכן אסור שלא להתחתן כדי להימנע מתענוג הזיווג. ג'וניד (שאלוהים ירחם עליו) אמר, "אני אוהב, במקרה של נוסע רוחני מתחיל, לא לשים את הלב בשלושה דברים, אחרת מצבו של האדם ישתנה: אחד במקצוע; שנית בחיפוש אחר נרטיבים נבואיים [שכן ידע זה היה לאורך ההיסטוריה מקור ליוקרה ותהילה]; שלישי בנישואים".

הצורך השישי – עושר ותהילה: שני הדברים הללו הם אמצעי למילוי כל חמשת הצרכים שהוזכרו לעיל. תהילה פירושה לכבוש את ליבם של אנשים, במילים אחרות, לפנות לעצמך מקום בלבם של אנשים כדי שיוכלו לסייע במעשיהם ובמטרותיהם של אנשים. תהילה או הצורך לפנות מקום בלבבות של אנשים נועדו להפיק תועלת או להסיר נזקים או להיפטר מדיכוי של מישהו. בכל הנוגע להפקת תועלת, אם יש לאדם עושר, הוא אינו זקוק לתהילה למטרה זו מכיוון שהוא יכול לשלם כדי לקבל שירותים מאנשים למילוי כל צרכיו, בין אם יש להם כבוד לאחד מהם ובין אם לאו, הם יספקו שירות כדי להרוויח כסף. בעניין הדיפת פגיעות, במילים אחרות, להיות נזקק להגנה מפני הפסדים צפויים, נחוץ במדינה שבה אין דבקות בצדק, או מוקף בשכנים המדכאים אותו. מי שמחפש תהילה הוא הולך בדרך ההרס. דרכם של המתנזרים היא לא לעשות מאמצים כדי לפנות מקום בלבבות האנשים. ההתמכרות המתמשכת של האדם לעבודת אלוהים ולהליכה בנתיב אל האל (*הדי'ן*) תמשוך בעצמה את תשומת ליבם של בני האדם ותיצור כבוד ויוקרה בלבם, והאדם יהיה מוגן מפני פגיעות ודיכוי של בני אדם, ולבני כל הדתות יהיו רגשות של אהבה וכבוד כלפיו.

התוצאה של זה היא שהזדקקות לכמות של עושר ותהילה אינה אסורה, אלא במקום זאת, כמויות עושר ותהילה יותר מהדרושות הן רעלים קטלניים. התועלת בשני הדברים הללו היא רק כאשר הם אינם חורגים מגבולות הצורך. מי ששומר על דרכו אל ה' טהור ונמנע מדברים מפוקפקים, פועל על פי הפסיכולוגיה של העצמי ומצמצם אותה בגבולות הצרכים, נמצא בדרך הזהירות והזהירות ובוודאי נכלל בקבוצה המיועדת לישועה.

פרק 15 – הבנת האחדות, כול יכולתו וכוחו המוחלט של אלוהים על כל עניין העומד בפני בני האדם ופיתוח ביטחון באלוהים

הידיעה שאלוהים הוא כל יכול, כל יכול, כל נוכח, יודע כל, רואה-כל, שומע כל, אוהב כל, כל טוב, כל רחום, אכפתי, מקיף ובו בזמן מסוגל לחלוטין לדרוש עונש וצדק הולמים בשם המדוכאים, המוחלשים, המושפלים והעוול. זה נותן לנו ביטחון עצום ואמונה עצמית שבסופו של דבר אנחנו בידיים טובות, בהגנה ובהקפדה אלוקית, ללא קשר למצב הנראה לעין בו אנו נמצאים, למרות שזה עשוי להיראות נואש, חסר תקווה ומייאש, ובסופו של דבר, הכל יהיה בסדר והדברים יסתדרו לטובה בזכות חסדי ה'. השגחה ונדיבות. האמונה העצמית והביטחון העצמי הללו מתחזקים עוד יותר על ידי ההבנה שכוחם לכאורה של עושי הרע והמדכאים הוא רק רצועה שאלוהים הושיט כדי לבחון כיצד הם מתנהגים, ובסופו של דבר, הם ייתנו דין וחשבון על מעשיהם. אלה שסובלים באמצעות ידיהם יזכו לכבוד ולהעצמה על ידי אלוהים, אם לא בחיים האלה, אז מיד בחיים שמתחילים לאחר החיים האלה, שבהם שליטתו ועוצמתו של אלוהים, שקודם לכן לא היו ברורים לרבים בחיי העולם בשל עיוורונם הרוחני, נראים בבירור על ידי כל מי שקודם לכן עודדו לבצע עוולות והפרזות בברואיו של אלוהים. עם פטור מעונש לכאורה בגלל העיוורון הפנימי הזה.

האמונה והוודאות באחדות ובעוצמה הא-לוהית הזו מביאה לענווה, שהיא תכונה מרגיעה ביחסו לזולת, מלבד תפקיד מכריע במיגור היהירות הפוגעת ביחסים בין אנשים ועמים. זה, בתורו, מטפח כבוד הדדי, הכרה בזכויות וחובות הדדיות ותמריץ לעבוד בשלום ובהרמוניה לטובת הכלל. ברמה האישית, היא מוציאה את האדם מייאוש, דיכאון, צער, מורל נמוך, ומעניקה לאדם השקפה חיובית על החיים ואומץ להמשיך ביכולותיו הטובות ביותר למרות מכשולים ואתגרים. היא גם מראה את גבולותיו של האדם ומציב את מבטחו באלוהים כדי להשיג את התוצאה הסופית של כל העניינים שהוא שואף להשיג בחייו ובחברה בכללותה. ביטחון באלוהים מקשיח את הנחישות לנוכח מצוקות, באומץ ומונע צער ותסכול כאשר הדברים אינם מתנהלים כפי שאנו רוצים, שכן הסוף הסופי של כל העניינים מוטל על אלוהים לבדו כסמכות הסופית והמטפל בכל העניינים. הטיפול המופתי ומלא התובנות של ע'זאלי בנושא מרכזי זה בספר החמישי בכרך הרביעי או ברבע של *יצירת המופת שלו* *"יחיא אל-עולום א-דין"* או "תחיית הידע על הדרך לאלוהים" מוצג בצורה מרוכזת כדלקמן[21]:

שיהיה ידוע שהביטחון באלוהים (*תוואכול*) הוא יעד (*מנזיל*) מבין היעדים בדרך אל האל (*דין*) והוא תחנה [רוחנית] (*מקאם*) מבין תחנות אנשי הוודאות [באלוהים]. אלא היא מדרגה גבוהה מהדרגות הגבוהות של אנשי הגנוסיס האלוהי (*מעריפה* או אינטימיות וקרבה עם ה'). הביטחון בה' הוא עמוק ורחב מבחינת הידיעה, וקשה מאוד מבחינת המעשה. מבחינת הבנתו, הדגשת האמצעים החומריים והביטחון בהם, כמוה כייחוס שותפים עם הקב"ה (*שרק*) באחדות ובאחדות הא-לוהית (*תוחיד*). הזנחה מוחלטת בה כמוה כביקורת על דרך הנבואה ועל החוק האלוקי. לא מובן שיש לאדם ביטחון באמצעים וגם מתעלם מהם (ביטחון בה' הולך יד ביד עם שימוש בכל האמצעים החומריים האפשריים ותכנון לקראתם, אך יש ביטחון והסתמכות על ה' להגשמתם).

הבנת משמעות הבטחון בה' כך שיהיה גם בהתאם לדרישות האחדות הא-לוהית וגם לא נגד השכל והחוק האלוקי, היא קשה ועדינה מאוד. בגלל הערמומיות וההסתרה שלו, רק אותם אנשים שניחנו בידע ובעיניהם יש אור של אמת. לאחרים אין את היכולת לתפוס את המציאות של עניינים אלה. מציאויות מתגלות למלומדים אמיתיים [שיש להם את התובנה הרוחנית המיסטית] והם מסבירים אותן למשרתי אלוהים אחרים. בפרק זה נבאר תחילה את מעלות הבטחון בה' כהקדמה, ולאחר מכן נבאר את האחדות הא-לוהית [והשלכותיה על השראת הביטחון בה'].

מעלה הבטחון בה'

אלוהים אומר:

وَعَلَى ٱللَّهِ فَتَوَكَّلُوٓاْ إِن كُنتُم مُّؤۡمِنِينَ

"ובטחו באלוהים אם אתם מאמינים". (הקוראן, פרק 5, פסוק 23)

وَمَن يَتَوَكَّلۡ عَلَى ٱللَّهِ فَهُوَ حَسۡبُهُۥٓۚ

"מי שיבטח בה', יספיק ה' לאחד כזה [בכל ענייניו]". (קוראן, פרק 65, פסוק 3)

إِنَّ ٱللَّهَ يُحِبُّ ٱلۡمُتَوَكِّلِينَ

"אכן, אלוהים אוהב את מי שבוטח בו". (קוראן, פרק 3, פסוק 159)

מה ניתן לומר על גדלות המעמד [הרוחני] שמי שמשיג, זוכה לאהבת ה' והקב"ה הופך להיות משגיח עליו! כי מי שאלוהים מספיק, שאלוהים אוהב ומגן עליו, הוא אדם מצליח מאוד, כי אהוב כזה [של אלוהים] לא יקבל עונש [אלוהי] ולא יהיה מרוחק ומוסתר מאלוהים. מי שמבקש הסתפקות באחרים מלבד אלוהים, הוא מי שנטש את האמונה באלוהים. במקום אחר, אלוהים אומר:

وَمَن يَتَوَكَّلْ عَلَى ٱللَّهِ فَإِنَّ ٱللَّهَ عَزِيزٌ حَكِيمٌ

"ומי שבוטח באלוהים אז אין ספק שאלוהים הוא כובש וחכם". (קוראן, פרק 8, פסוק 49)

במילים אחרות, הוא כל כך כוחני שמי שבא להגנתו, הוא לא מרשה להשפיל אדם כזה, מי שטוען בבית המשפט שלו, הוא לא דוחה את טענתו, ומי שבוטח באסטרטגיה שלו, לא מאוכזב ממנה. חוץ מהקב"ה, הכל משועבד. כל המשרתים תלויים בו ונזקקים לפניו, בדיוק כמוכם. לכן, איך אפשר לסמוך עליהם? באחד הפסוקים נאמר:

إِنَّ ٱلَّذِينَ تَعْبُدُونَ مِن دُونِ ٱللَّهِ لَا يَمْلِكُونَ لَكُمْ رِزْقًا فَٱبْتَغُوا۟ عِندَ ٱللَّهِ ٱلرِّزْقَ وَٱعْبُدُوهُ

"לאלה שסגדת להם מלבד אלוהים, אין שום כוח לספק לך שום מזון. לכן, בקשו ממנו את מזונכם ועבדו אותו לבדו". (קוראן, פרק 29, פסוק 17)

وَلِلَّهِ خَزَآئِنُ ٱلسَّمَـٰوَٰتِ وَٱلْأَرْضِ وَلَـٰكِنَّ ٱلْمُنَـٰفِقِينَ لَا يَفْقَهُونَ

"ולאלוהים כל אוצרות השמים והארץ והצבועים אינם יודעים". (קוראן, פרק 63, פסוק 7)

בהסבר בקוראן על האחדות האלוהית, הוזהר כי אין לסמוך על מלבד אלוהים ויש לסמוך רק על האחד והאחד שאין לעמוד בפניו [המכניע כל דבר ודבר] (אלוהים) ולבטוח בו. הנביא מוחמד (עליו השלום) אמר:

"מי ששייך לאלוהים, אלוהים מגן על אדם כזה מכל כאב וקשיים, ומספק לו מזון ממקום שאדם אפילו לא יכול היה לדמיין; ומי שמשתייך לעולם, אלוהים מוסר אדם כזה לעולם [שמשאיר אדם מוטרד, מודאג, חרד, נבוך ומדוכא וחסר מנוחה עד מותו]". (מסורת זו מסופרת ב *אוסף* החדית' *טבראני סע'יר* בסמכותו של עמראן אבן אל-חוסיין [שאלוהים ישמח ממנו])

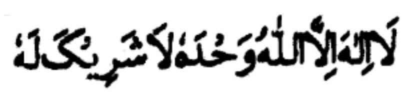
"מי שרוצה להיות העשיר מכולם צריך לבטוח באלוהים יותר מאשר במה שנמצא מולו". (מסורת זו מסופרת ב *אוספי* חדית' *חכים ואל-ביהאקי* בסמכותו של עבדאללה בן עבאס [שאלוהים ישמח ממנו])

אלוהים שלח התגלות לדוד הנביא (עליו השלום): "עבדי [שלי] המחזיק את החבל שלי במקום הבריאה, אני נותן לאחד כזה הצלה מתעתועי השמים והארץ". איברהים בן אדהם (אלוהים ירחם עליו) אמר:

"שאלתי נזיר [נוצרי], 'מאיפה אתה אוכל?' הוא ענה, 'זה לא כאב הראש שלי, שאל את אדוני מאיפה הוא מאכיל אותי!'" גנוסטיקן אחד אמר, "כשהפכתי את אלוהים למטפל שלי (*וואקיל*), מצאתי את הדרך לכל טוב".

מציאות מקור הבטחון בה' שהיא האחדות האלוקית: יש לדעת שהביטחון בה' הוא בין דלתות האמונה המורכבות מידע, מצב [רוחני פנימי] ומעשה. באופן דומה, ביטחון בה' מושג משלושת הדברים הללו: ידיעה שהיא המקור, פעולה שהיא הפרי (תוצאה), ומדינה שהיא מטרת הבטחון בה'.

ידע: ידע הוא הדבר המקורי וזה מה שנקרא בטרמינולוגיה אמונה (*אימאן*) מכיוון שאמונה פירושה בירור וכל בירור של הלב נקרא ידע, ואם הידע הזה מתחזק, הוא נקרא ודאות (*יאקין*). ישנם סוגים רבים של ודאות, אך כאן נדון רק בסוג שהביטחון בה' תלוי בו, וסוג זה נקרא אחדות ואחדות א-לוהית (*תוחיד*), וזו כוונת האמירה:

"אין אלוהים אלא אלוהים, הוא אחד, אין לו שותפים".

באמירה זו יש הודאה באחדות ה' ובסוג זה יש וידוא בכוחו של אלוהים [על הכל]. עם עדות זו, האמונה שהיא הבסיס לביטחון באלוהים הופכת לשלמה. המשמעות של שלימות האמונה היא, שאמירה זו היא תכונה הכרחית של הלב שתהיה אז לתכונה הדומיננטית [על ידי החדרת בטחון זה בה' בכל ענייני החיים, במחשבותיו, ברגשותיו, בדיבוריו ובמעשיו הנובעים מהם]. מבחינת האחדות והאחדות הא-לוהית, היא העיקרון האמיתי.

ארבע דרגות של אחדות אלוקית: ישנן ארבע דרגות של אחדות ואחדות א-לוהית (*תוחיד*): דרגה ראשונה היא של הגרעין (ליבה), דרגה שנייה היא גרעין הגרעין, שלישית היא של הקליפה הפנימית, ורביעית של הקליפה החיצונית. נסביר זאת בדוגמה של אגוז. יש לו שני קליפות ואז יש גרעין ובתוך הגרעין נמצא השמן שניתן לכנות כגרעין של הגרעין. המדרגה הראשונה של האחדות האלוקית היא, שהעבד אומר لا إله إلا الله (אין א-להים מבלעדיו) בלשונו ולבו מתרשל בה, כמו ייחוד אלוקי של צבועים.

הדרגה השנייה היא שאדם מברר את משמעות ההצהרה הזו [של אישור האחדות והאחדות האלוהית] כפי שעושים מוסלמים רגילים. זוהי האחדות האלוקית של ההדיוטות ואמונתם. הדרגה השלישית היא שעם אור האמת, משמעותה נחשפת לאדם [עם העין הרוחנית המיסטית הפנימית של הוודאות]. זוהי העמדה [הרוחנית] של אלה שהגיעו לקרבת אלוהים (*מוקראבין*) או גנוסטיקנים או ידידים וקרובים לאלוהים). המשמעות של חשיפה זו היא שאדם רואה דברים רבים ומשיג את הידע שלהם, אך מחשיב את המקור והמקור של הכול כישות של האחד, שאי אפשר לעמוד בפניו, הכל-יכול (אלוהים). הדרגה הרביעית היא שהאדם רואה רק את קיומה של אותה ישות אחת (אלוהים) [בעין הפנימית של הנשמה], רואה רק את קיומה בכל הדברים. זוהי האחדות האלוהית של אלה שהשיגו קרבה לאלוהים (הגנוסטים). *סופים* (נוסעים רוחניים בדרך אל האל) קוראים לזה "*פנא פי אל-תוחיד*" (השמדת העצמי התחתון באחדות ובאחדות האלוהית), כלומר, אנשים אלה מחשיבים את העצמי הנמוך שלהם (*נפס*) ואת כל שאר הבריאה כנכחדה והושמדה בפני ישות האל. גוף ראשון הוא מאמין באחדות האלוהית ובאחדות על ידי הלשון בלבד. השני הוא המאמין באחדות הא-לוהית ובאחדות מבחינת הלב המברר את משמעותה של אמירה זו, אולם האמונות שיש לאדם בלב המנוגדות לה, אינו מפריך אותן. סוג זה של אמונה באחדות הא-לוהית הוא קשר על הלב שאינו מאפשר הארה והרחבה של הלב. המדרגה השלישית היא של המאמין באחדות ובאחדות הא-לוהית שרואה רק עושה אחד [של כל מה שקורה בחייו, סביבו

ובעולם], כלומר שעניין האמת הזה מתברר לאדם, ומתחיל לראות רק עושה אחד ומתחיל לראות את המציאות של כל העניינים [כשדלתות החכמה ואופקים חדשים של הארות נפתחות בפניו]. הדרגה הרביעית היא של אותו אדם שרואה רק ישות אחת, אין רואים שום קיום מלבד הקב"ה, אין רואים את דברי העולם על ידי שפע וריבוי, אלא רואים אותם על ידי אחדות. זוהי הדרגה הגבוהה ביותר של אחדות ואחדות א-לוהית (*תוחיד*).

אלו הן ארבע הדרגות והתחנות [הרוחניות] של המאמינים באחדות ובאחדות הא-לוהית. מבחינת הדרגה הרביעית (הגבוהה ביותר), היא נמצאת מחוץ לתחום ידיעת העניינים החיצוניים (ידע חיצוני או "*עלם מועמלא*") [אלא נכנסת לתחום הידע האזוטרי ("*עלם אל-מוקשאפה*" או ידיעת הגילוי הרוחני)], ולכן אין טעם להפוך אותה לנושא לדיון כאן [שכן אין זו מטרת ספר זה] ולבטוח בה' (*תוואכול*) אינו מבוסס על כך, אלא מצב הביטחון בה' מושג על ידי הסוג השלישי של אחדות ואחדות א-לוהית. הסוג הראשון הוא צביעות, הסוג השני הוא רק הוודאות, כעת נותר רק הסוג השלישי, שכן הביטחון בה' מבוסס על כך. הסיבה לכך היא שכדי לבטוח באלוהים, רק בירור הלב אינו מספיק, במקום זאת, יש צורך גם בגילוי רוחני (*קאשף*) ועדות (*מושהאדה*).

המדרגה השלישית של האחדות והאחדות האלוקית היא, שהדבר הזה מתגלה לך, שאין עושה אחר מלבד הקב"ה ועניינים כמו הבריאה, הפרנסה, הנתינה, המניעה, החיים, המוות, העושר, העוני וכו', שאפשר לתת להם כל שם, הבורא והיוצר שלהם הוא רק אלוהים ולא אחר מאשר אלוהים. כאשר העניין הזה יתגלה בפניכם, לא תסתכלו על אף אחד או על שום דבר אחר מלבד אלוהים, אתם תיראו רק את אלוהים, תהיה לכם תקווה רק מאלוהים, יהיה לכם ביטחון רק באלוהים, יהיה לכם ביטחון רק באלוהים [ולא אחר מאשר אלוהים] כי הוא העושה, הוא היוצר, והוא הממציא. כל היצורים מלבדו נכבשים ומשועבדים [לציוויו ולרצונו], ואין בכוחם להזיז אפילו חלקיק פעוט מבין שלטון השמים והארץ בניגוד לרצון בוראם. כאשר דלתות של גילויים רוחניים נפתחות בפני מישהו, הן הופכות ברורות לו עוד יותר, עם עדות [רוחנית].

שיחת עט עם בעל לב

כעת נביא דוגמה לעט כדי להסביר את הביטחון באלוהים (*תוואכול*). נוסע רוחני (*סאליק*) שליבו היה מואר באור ה', ראה נייר שהיה קודם לבן ואחר כך השחיר [בגלל הכתובות עליו]. הוא שאל את העיתון, "למה הפנים שלך השחירו?" היא ענתה, "השאלה הזו שלך אינה מבוססת על הוגנות. לא השחירתי את פניי בעצמי. שאל את הדיו. הוא שכן בקנקן הדיו שהיה משכנו. אז עזב הדיו את ארצו והפך את פני ליעדו ובדיכוי ובכוח בא לשכון עלי". נוסע רוחני אמר: "אתה אומר את האמת". לאחר מכן הוא שאל את הדיו, "מדוע הפכת את הנייר לשחור?" הוא אמר, "לא עשית איתי צדק. ישבתי בקנקן הדיו בשלווה ולא הייתה לי שום כוונה לצאת ממנו. עט דיכא אותי בגלל תאוות הבצע המרושעת שלו ואילץ אותי לעזוב את ארצי (בית או מגורים), הפך אותי לחסר בית, פיזר את אחדותי ופיזר אותי בשדה הלבן הזה (נייר) והשמיד אותי. לכן, אתה צריך לשאול את העט במקומי". הנוסע הרוחני אמר, "אתה אומר את האמת", ואז חקר את העט על הדיכוי שלו ושאל, "מדוע גירשת את הדיו מארצו והפרדת אותו מיקיריו?" הוא ענה, "אתה צריך לשאול את היד ואת האצבעות. פשוט עמדתי ליד הנחלים בצורת קנה ירוק (גבעול). אדם אחד בא אלי עם סכין, הוריד לי את העור, קרע אותי מבגדיי, הוציא אותי מהשורש וחתך אותי לחתיכות. אחר כך הוא לקח חתיכה, גילף אותה, חתך את ראשה [כדי שיהיה צר אותה], ואז טבל אותי

בדיו מרה ושחורה. הוא לוקח ממני שירותים ומכריח אותי ללכת על הראש. כל הגוף שלי כבר נפגע מהיד שלו. עכשיו אתה מפזר מלח מהשאלות שלך על הפציעות שלי כדי לגרום לדלקת עוד יותר. לכן, תתרחק ממני ותשאל את השאלה הזו את האיש שעשה אותי בלי רגליים וידיים". הנוסע הרוחני גם וידא את אמיתות העט ואז שאל את היד, "מדוע אתה מדכא את העט כל כך בכך שאתה מתעלם מרצונותיו להשתמש בו לרצונותיך?" הנד ענה, "אני רק שילוב של בשר, עצמות ודם. האם ראיתם פיסת בשר שמסוגלת לדכא, או גוף שנע מעצמו? אני רק הר רכיבה שעליו רכוב רוכב. הרוכב הזה נקרא יכולת (*קודרה*). הרוכב הזה מזיז אותי ומכריח אותי להסתובב בחלקים שונים של כדור הארץ. האם אתם רואים שעצים וסלעים אינם זזים ממקומם מעצמם עד שמישהו מזיז אותם? היד שלי וידיהם של אנשים מתים נראות אותו הדבר בצורתן ובצורתן. אז מה העניין שידיהם של אנשים מתים לא מרימות עט, אבל היד שלי מרימה אותו. מכאן ידוע שאין לי שום קשר לעט. אתה צריך לשאול את השאלה הזו ליכולת. אני בסך הכל רוכב רכיבה שרוכב מכריח להזיז בכוח השוט שלו".

הנוסע הרוחני מאמין לתשובה מהיד ושואל את היכולת, "איזו זכות יש לך להשתמש ביד? למה אתה משתמש בו למטרותיך ולמה אתה מכריח אותו לזוז?" אביליטי ענה, "אל תאשים אותי. לעתים קרובות, האדם המאשים את עצמו ראוי להאשמה ומי שמואשם הוכח כחף מפשע. מצבי לא התגלה לכם. איך אתה יכול לומר שעשיתי משהו לא בסדר בכך שרכבתי על היד? רכבתי עליו (ביד) עוד לפני התנועה שלו אבל ישנתי בשקט. מצב השתיקה והשינה שלי היה כזה שאנשים נהגו לחשוב שאני מת או נכחד. במילים אחרות, לא הייתי פעיל בעצמי ולא הזזתי שום דבר אחר עד שבא שליח (מסית) וריגש אותי והכריח אותי לעשות את העבודה שבגללה אתה הופך אותי למטרה לנזיפה. לא היה לי כוח בתוכי להפר את פקודתו. נאלצתי לעבוד לפי רצונו. שמו של השליח הזה הוא כוונה (*איראדה*). אני מכיר אותו רק בשמו ובפעולתו, שיום אחד הוא תקף אותי והעיר אותי משנתי העמוקה ואילץ אותי להזיז את היד. לא מצאתי דרך אחרת מלבד לפעול על פי פקודתו".

נוסע רוחני אמר: "אתה אומר את האמת". לאחר מכן הוא שאל כוונה: "מה קרה לך שהפרעת ליכולת השלווה והסיפוק [שהייתה רדומה] והכרחת אותה לזוז כך שלא יהיה לה מוצא אלא לציית לפקודתך?" כוונה ענתה, "אל תמהר להאשים אותי. יכול להיות שהייתי נאלץ לעשות את זה ואתה פשוט מאשים אותי בלי סיבה. לא קמתי בכוחות עצמי, אבל הכריחו אותי לקום. לא התעוררתי בכוחות עצמי, במקום זאת, התעוררתי על ידי כוח עצום שאי אפשר לעמוד בפניו, אחרת הייתי רגוע מאוד ונשארתי במקומי. שליח דעת בלשון השכל בא אלי מחצר הלב וציווה עלי לעורר את היכולת. לכן, מתוך כפייה, הערתי את היכולת. אני נכבש ומשועבד לידע ולאינטלקט ואינני יודע באיזה פשע שלי, נעשיתי משועבד לידע ולאינטלקט והוכרזתי כפוף להם וצייתן. רק כשהשליח האדיר הזה בא אלי, הייתי שקט ושליו. עכשיו זה השליט שלי, בין אם הוא צודק או מדכא, אני נאלץ לציית לפקודתו. כשהוא מצווה עלי במשהו, אין לי שום כח להתנגד לו. אני נשבע בחיי שלי לומר שכאשר הם מודאגים ומהססים בכל עניין, אני שותק, אבל תשומת הלב שלי מופנית אליו. כשהוא מקבל החלטה סופית, אני נאלץ על ידי הדרישה של הטבע שלי לציית לה ולעורר את היכולת. עכשיו אתה צריך לשאול ידע ולהרחיק ממני את הביקורת שלך".

הנוסע הרוחני אמר, "אתם אומרים את האמת", ואז פנה אל הידע, האינטלקט והלב ונזף בהם על כך שהם משעבדים את הכוונה לעורר את היכולת. האינטלקט השיב: "אני מנורה [נותנת אור] שלא הודלקה (הוארה) על ידי עצמי אלא מישהו אחר האיר אותי". הארט הגיב, "אני טאבלט שלא התפשט לבד אבל מישהו אחר הפיץ אותי". הידע אמר, "אני כתובת שנחקקת על לובן לוח הלב לאחר שמנורת השכל דולקת. אני לא נכתב על ידי עצמי אלא מישהו אחר רושם עלי. לכן, אתה צריך לשאול את העט שכתוב עליי". לאחר מאבק זה, הנוסע הרוחני אינו מוצא תשובה שתספק את האדם, כדי שיוכל להסתפק בה. לכן, הנוסע הרוחני נבוך ומוטרד ואומר: "אני חוצה את הנתיב הזה במשך זמן רב והגעתי לכאן על ידי חציית יעדים רבים. כל מי שנתקלתי בו בדרך, שאלתי את אותה שאלה. כולם מסרו אותי למישהו אחר.

אמנם שמחתי על המאבק הזה כי כל תשובה הייתה הגיונית ושכנעה את הלב, אבל התשובה האחרונה הזו היא מעבר להבנתי. הידיעה אומרת, 'אני כתובת שנוצרה מתחת [קצה] העט', למרות שהעט עשוי מקנה, הלוח עשוי מברזל או עץ והכתובת היא דיו שחורה או אדומה והמנורה דולקת באש. הנה אני מקשיב לדיבור על הלוח, המנורה והכתובת, למרות שאיני רואה אף אחד מהם". הידע אומר בתגובה לכך, "ההון שלך (העושר) קטן והאספקה שלך [לנסיעה] מוגבלת, הנסיעה שלך חלשה, והדרך שבה אתה נוסע טומנת בחובה אינספור סכנות. לכן, עדיף לכם שתעזבו את הנתיב הזה ותאמצו דרך אחרת מכיוון שאינכם זכאים לכך. מי שזכאי למשהו, ניתנים לו האמצעים להגיע אליו. אם אתם באמת רוצים להשלים את המסע בדרך זו, הקשיבו לכך בתשומת לב רבה:

שלושה עולמות: זכרו, ישנם שלושה עולמות למסע הזה שלכם. האחד הוא ממלכת *עלם אל-מלכ וא-שחאדה*, הידועה גם כממלכת הופעת הכול-יכול והעוצמה האלוהית. נייר, דיו, עט, יד וכו' שייכים לאותו תחום. התקדמתם בהדרגה מהדברים האלה. השני הוא ממלכת המלאכים (*עלם אל-מלכות*) שבאה אחריי (כלומר, הידע). כשתתעלה עליי, תגיע ליעדים של העולם הזה. אני לא יודע, איך תישאר בטוח בהם. השלישי הוא ממלכת העצימות או הריבונות הא-לוהית המוחלטת (*עלם אל-ג'ברות*). חציתם את שלושת היעדים הראשונים שלה, במילים אחרות, יכולת, כוונה וידע. תחום זה משמש כאמצעי בין שני העולמות הראשונים. ההולך על פני האדמה הולך על *עלם אל-מלכ וא-שחאדה* [או ממלכת הופעת הכול יכול והגבורה האלוהית].

תחילת ממלכת המלאכים (*עאלם אל-מלקוט*): תחילתה של ממלכת המלאכים היא שאתה עד לעט הכותב על לוח הלב ומשיג את הוודאות שבה מתבצעת ההליכה על המים. בטח שמעתם את אמרתו של הנביא מוחמד (עליו השלום) כאשר הוזכר לו שישוע (עליו השלום) נהג ללכת על המים, הוא אמר:

لَوِ ازْدَادَ يَقِيْنًا لَمَشٰى عَلَى الْهَوَاءِ

'אם הייתה לו יותר ודאות, הוא היה הולך באוויר'".

כשהקשיב לנאום הידע הזה, הנוסע הרוחני אמר, "אני מבולבל לגבי המצב שלי. לבי רועד לנוכח הסכנות הטמונות בדרך שציינת. אני לא בטוח אם אוכל לחצות את השטח המסוכן העצום שציינת. האם תוכל להודיע לי על סימן כלשהו לעט?" הידע אמר: "יש לכך סימן וזה שאתה פוקח את עיניך, אוסף את האור שלהן יחד כדי להביט בי. אם אתה רואה את העט המשמש לכתיבת הצהרה על לוח הלב, אז אתה נקרא זכאי לממלכת המלאכים (*עלם אל-מלאכות*) מכיוון שמי שמתקדם מתחום הגודל האלוהי המוחלט או הריבונות האלוקית (*עלם אל-ג'ברות*) לממלכת המלאכים, מתחיל לראות את העט הזה! לכן, כאשר הפסוק הקדוש הבא התגלה לנביא מוחמד (עליו השלום) ממש בתחילת נבואתו, הוא היה עד לעט:

ٱقْرَأْ وَرَبُّكَ ٱلْأَكْرَمُ ﴿٣﴾

ٱلَّذِى عَلَّمَ بِٱلْقَلَمِ ﴿٤﴾

عَلَّمَ ٱلْإِنسَـٰنَ مَا لَمْ يَعْلَمْ ﴿٥﴾

'קרא ואדונך הוא מלכותי ומכובד שלימד בעט, לימד את האדם את מה שאדם לא ידע.'" (קוראן, פרק 96, פסוקים 3-5)

הנוסע הרוחני אמר, "עיניי פקוחות לרווחה וניסיתי להתבונן במיקוד רב, אך [עדיין] לא ראיתי את העט הזה ולא את הלוח. אם ראיתי עט כלשהו, הוא העט החיצוני המשמש לכתיבה". ידע אמר, "מה שאתה אומר מוזר! האם לא שמעתם שהדרך של בעל הבית, היא הדרך של הסחורה בבית? האם אינכם יודעים שישות האלוהים אינה דומה לשום ישות אחרת? ידו אינה כשאר הידיים, עטו אינו דומה לעטים אחרים, ודיבורו אינו דומה לשום דיבור אחר. אלו הם עניינים אלוקיים והם קשורים לממלכת המלאכים. אלוהים אינו גוף ואינו בתוך מקום, בעוד שכל הדברים האחרים הם גופים כמו גם במקומם. ידו אינה בשר ודם ועצמות, בניגוד לידיים אחרות שהן שילוב של בשר, דם ועצמות. עטו אינו עשוי קנה ואינו לוח עץ דיבורו אינו עשוי מאותיות וצלילים ואינו עשוי מטביעות והדיו שלו אינו מורכב מצבעים. אם אתה לא רואה את הדברים כפי שהם באמת, אז אתה לוקה בחסר. לאמיתו של דבר, בני אדם שלמים הם אלה שרואים את אלוהים מעל ומטהרים מגוף כלשהו, וחסרים הם אלה שדומים לו לגוף. אתה נמצא בין שתי [הקבוצות], לא שייך לכאן ולא לשם. אמור לי כיצד פטרת את אלוהים מגופים ומתכונות [אנושיות]? כיצד חשבתם שדיבורו נטול כל אות וצליל? אתם מהססים לגבי ידו, עטו וטאבלט הלוח שלו. החושב שהקב"ה דומה לגופים הנראים אינו אלא עושה דמיון, ומי שמפרש זאת כמשמעות פנימית שאינה נראית אלא בעין השכל, הרי זה סימן לכך שהוא מחשיב את הקב"ה למעלה מהדמיון הללו, והוא הולך בדרך ההוד וההלל האלוקי. עכשיו צריך ללכת בדרך ובלב שלם לשמוע את המצוות האלוקיות, שמא ימצא את הדרך של הארת ההארה".

כאשר הנוסע הרוחני שמע את הדיבור המאיר עיניים הזה, הוא התוודע לטעויותיו והבין שהוא תלוי בין הידמות [לאלוהים לגופים] לבין האדרת ה'. עם ההבנה הזאת, אש הזעם על עצמו התלקחה בלבו של האדם, ומכיוון שלמנורת הלב [המאירה] היה שמן כל כך מזוהר וצלול שהיה מוכן לבעור גם בלי אש, לכן כשאש הדעת הגיעה אליו, הוא הפך לאור על גבי אור. לאחר שראה זאת, הידע אמר לנוסע הרוחני: "נצל את ההזדמנות הזו ופקח את עיניך, אולי תמצא הדרכה". מכאן שהאדם פקח את עיניו ועטו של הקב"ה על כל תכונותיו התגלה למי שהוא הכרחי לכבוד ה'. הוא אינו עשוי מקנה, לא מעץ או מהקצה המושחז שלו. הוא עסוק בכתיבת סוגים שונים של ידע על לבבות האדם. קצהו נמצא על פני כל לב, אם כי לכאורה, אין לו קצה. הנוסע הרוחני הופתע לראות זאת, ואמר: "במציאות, הידע הוא אכן בן הלוויה הטוב ביותר [שכן בלעדיו, כולנו בורים]. מי ייתן ואלוהים יעניק לו את הגמול הטוב ביותר. כל המאפיינים של העט שהוא סיפר לי עליהם, כולם הפכו לגלויים. עכשיו העט הזה כבר לא כמו עטים אחרים בשבילי". לאחר מכן, הנוסע הרוחני נפרד מהידע והודה לו ואמר לו: "נשארתי איתך זמן רב, עכשיו יש לי את הנחישות ללכת לדיר ולשאול אותו על מצבו".

שיחה בין הנוסע הרוחני לעט: לכן, הנוסע הרוחני בא לעט ושאל אותו: "הו עט! מדוע אתם ממשיכים לכתוב ידע בלבם של אנשים כל הזמן עד שהידיעה הזו מעוררת כוונות, והיכולת מתרוממת, ופעולות התנדבותיות נעשות?" פן הסתמך, "האם שכחת את מה שראית בממלכת הכל-יכול והעוצמה האלוהית (עלם *אל-מלכ וא-שחאדה*)? האם התעלמת מהתגובה ששמעת מהעט? למיטב זכרוני, היא לא קיבלה על עצמה את האחריות לכתוב [על הלבבות], אלא העבירה אותה לאלוהים". הנוסע הרוחני אמר, "לא שכחתי את זה, וגם לא התעלמתי מתגובת העט". ענה פן, "האם לא שמעת שאלוהים ברא את אדם (אבי האנושות) בצלמו? אתה צריך לשאול על מצבי מימין המלך. אני בשליטתו, הוא זה שמניע אותי, אני בשליטתו. כלומר, אין הבדל בין עטו של אלוהים לבין עטו של האדם מבחינת היותם של שניהם משועבדים. אם יש הבדל, זה רק ההבדל בין המראה החיצוני". נוסע רוחני שאל, "מה הכוונה ביד ימינו של המלך?" פן ענה, "המשמעות היא מה שמוזכר בפסוק הבא:

وَٱلسَّمَٰوَٰتُ مَطْوِيَّٰتُۢ بِيَمِينِهِۦۚ

"והשמים יהיו עטופים לימינו". (קוראן, פרק 39, פסוק 67)

וכן העט נמצא גם בידו הימנית, הוא מזיז אותו כרצונו.

מסעו של הנוסע הרוחני אל יד ימין: לאחר שיחה זו, הנוסע הרוחני החל לנסוע לימין [יד ההשגחה האלוהית]. שם ניתן היה לראות פלאים מדהימים. בעט לא היה אפילו שבריר מהם בהשוואה. ונפלאות אלו היו כאלה, שאי אפשר לבארם במילים, אלא אם מבארים אותם באלפי ספרים, אפילו את מאה מהם אי אפשר לבאר. בקיצור, זו יד ימין, אבל לא כמו ידיים ימניות אחרות. יש לו זרוע אבל לא כמו זרועות אחרות. יש לו אצבעות אך אין להן דמיון קל לאצבעות אחרות. הנוסע הרוחני ראה את העט זז ביד ימין ואז הבין שכל מה שהעט ביטא נכון. במציאות, זה כל המשחק של יד ימין. לפיכך, הנוסע הרוחני שאל את יד ימין מדוע היא נעה סביב הדיר והיא ענתה: "תשובתי זהה לזו שניתנה על ידי היד מתחום הופעת הכל-יכול והכוח האלוהי (*עלם אל-מלכ וא-שחאדה*) [או העולם החומרי הנראה לעין], כלומר, היא ייחסה את התנועה הזו ליכולת (*קודרה*). גם אני אומר את אותו הדבר - זה משחק היכולת". כששמע זאת, הנוסע הרוחני הלך ליכולת, שם הוא ראה פלאים כאלה, הוא לא ראה אפילו חלק קטן מהם לפני כן. אחד מהם המבוהל שאל, "למה אתה מזיז את יד ימין?" אביליטי ענה, "אני רק מאפיין, אתה צריך לשאול את המחזיק (הבעלים) של המאפיין הזה - אחד שהתאפיין במאפיין זה - הכל יכול. רק המחזיק במאפיין זה יכול להודיע לך על הסיבה. תכונה זו היא רק כפופה למחזיק בה". כששמע את התשובה הזו, הנוסע הרוחני היה קרוב לסטות את רגליו כשהעז לשאול את החזק המוחלט (אלוהים), [אבל] הוא קיבל את היציבות של רגליו [בדרך האמת] ושמע את הקריאה מבית הדין של החזק המוחלט:

لَا يُسْـَٔلُ عَمَّا يَفْعَلُ وَهُمْ يُسْـَٔلُونَ

"לא משנה מה הוא עושה, אף אחד לא יכול להטיל בו ספק בזמן שאפשר לחקור את כל האחרים [על מה שהם עושים]". (קוראן, פרק 21, פסוק 23)

כששמע זאת, הנוסע הרוחני השתלט על רעד ויראה ואיבד את הכרתו. אחד מהם נפגע מזה במשך זמן רב. כשאדם חזר להכרה, הוא אמר, "הו אלוהים! אתם מרוממים מעל כל הפגמים, החסרונות, הפגמים והחולשות. תהילתך מפוארת! אני מתחרט בפניך ובוטח בך בלבד ומקבל את האמונה במציאות הזו שאתה השליט המלכותי האדיר, האחד והיחיד, שאי אפשר לעמוד בפניו, הדומיננטי והכובש. אני גם לא מפחד מאף אחד מלבדך, ואין לי תקווה עם אף אחד מלבדך. אני מבקש מקלט מחשבון הנפש שלך בחנינתך ומחרון אפך בקבלתך. אין לי שום דרך לפניי מלבד שאני מתפלל אליך בענווה גמורה, 'הו אלוהים! פתח את לבי כדי שאוכל להכיר אותך. פתח את הקשר על לשוני כדי שאוכל להלל ולהלל אותך!'" בתגובה לתחינה זו (תפילה), באה הכרזת השכינה: "היזהרו! אל תמשיכו הלאה! אל תהיו חמדנים בהאדרה ובשבחים! לכו לשירותו של שליח האל [מוחמד] (עליו השלום) וקחו את מה שהוא נותן לכם וחדולו ממה שהוא מונע מכם! ותגיד את מה שהוא מבקש ממך לומר. ראה הוא [(עליו השלום)] טען זאת בבית הדין האלוהי:

سُبْحَانَكَ لَا أُحْصِي ثَنَاءً عَلَيْكَ أَنْتَ كَمَا أَثْنَيْتَ عَلَىٰ نَفْسِكَ

"תהילה לך! אתם מרוממים מעל כל הפגמים, החסרונות, הפגמים והחולשות. אני אפילו לא יכול לשבח אותך לגמרי. אתה כפי ששיבחת את עצמך!'"

נוסע רוחני התחנן, "הו אדון כל היקומים! אם הלשון אינה מורשית לחרוג מהגבול הזה, האם הלב יכול להיות חמדנות לגנוסיס שלך?" התשובה הגיעה, "האם אתה רוצה להתעלות אפילו על הגנוסטים! לכו אל הגנוסטיקן הגדול ביותר (*צדיק אל-אכבר*) [אבו בכר (עליו השלום), בעל הדרגה הגבוהה ביותר בקרבה האלוהית והגנוסי אחרי כל הנביאים] והלכו אחריו. האם לא שמעת מה הוא אמר?

"חוסר היכולת לתפוס את התפיסה הוא התפיסה".

חלקכם בנוכחותי הוא שנשללת מכם נוכחותי. אין לך כוח לחזות בחומרה [האלוהית] (*ג'לאל*) וביופי [האלוהי] (*ג'מאל*)".

לאחר ששמע זאת, הנוסע הרוחני חזר לנתיב שעבר. כל שאלה ששאל מהעט, הידע, הכוונה והיכולת וכו', הוא התנצל בפניהם והתוודה על בורותו ואמר, "סלח לי, הייתי זר (חדש) לדרך הזאת. מי שהוא זר נבהל [מטריטוריות חדשות]. דחיתי אותך, זו לגמרי אשמתי ובורותי. כעת נודע לי על התירוצים שלכם ואני מכיר כעת את המציאות הזו שכל העולמות [ממלכת הופעת הכול יכול והעוצמה האלוהית (עלם *אל-מלכ וא-שהאדה*), ממלכת המלאכים (עלם *אל-מלקוט*) וממלכת העצימות המוחלטת או הריבונות האלוהית (*עלם אל-ג'ברות*))], רק מצוות האחד שאי אפשר לעמוד בפניו מיושמת. כולכם נעים על ידי פעולת התנועה שלו, ונכבשים ומשועבדים על ידי עוצמתו המקיפה. הוא הראשון (*אל-אוואל*), הוא האחרון (*אל-אח'יר*), הוא הגלוי (*אל-זאהר*), הוא הנסתר (*אל-בטין*)".

הקונפליקט בין הראשון לאחרון, הגלוי והנסתר: כאשר הנוסע הרוחני הסביר את הפרטים הללו לתושבי ממלכת הופעת הכל-יכול והכוח האלוהי (*עלם אל-מלכ וא-שהאדה*) או העולם הנראה לעין, הם נדהמו והחלו לשאול: "כיצד ייתכן שהוא הראשון והאחרון, הנסתר והגלוי מכיוון שהתכונות הללו מנוגדות זו לזו? מי שהוא ראשון, לא יהיה אחרון ומי שנסתר, לא יתגלה". תשובתו היא, ש"הוא נמצא הרבה מעל כל הקיום, כי כל הישויות נוצרו על ידי פקודה מהווייתו. הוא האחרון מכיוון שעבור אלה החוצים את הנתיב [הרוחני], הוא היעד הסופי שלהם. אם הם מתקדמים מיעד אחד למשנהו בדרך, השיא של דרכם ומסעם הוא בהווייתו. בדרך זו, הוא האחרון שזוכה לעדות, אך הראשון בקיומו. כזה הוא מצבו בהיותו הנסתר והגלוי. אלה, שבזמן שהם חיים בעולם הנראה (העולם הראשון) באמצעות חמשת החושים שלהם רוצים לקלוט אותו, הוא נסתר עבורם. אלה המחפשים אותו בהארת אור ליבם, הוא מתגלה עבורם". זוהי המשמעות המעשית של מציאות האחדות והאחדות הא-לוהית (*התוחיד*) בפעולה. כלומר, אלה שעליהם התגלתה המציאות שהעושה האמיתי הוא רק ישות אחת, עבורם זו השיטה שלהם [להשיג] את האחדות והאחדות האלוקית.

מצבים ופעולות של ביטחון בה'

עמדת הביטחון בה' מורכבת מידע, מצב ומעשה. ידע הוזכר בעבר. עכשיו תקשיב לזה על המצב שלמעשה הוא הבטחון באלוהים. ידע הוא מקורו ופעולה היא פריו (תוצאה). יש לדעת שביטחון בה' בא

מנאמנות, כלומר אדם הפקיד את עבודתו בידי מישהו אחר, ויש לו אמון במישהו. מי שהופקד על עבודתו הוא הנאמן, מי שמוסר את העבודה נאמר שהוא מפקיד אך התנאי הוא שלמפקיד יש אמון מלא במפקיד ואינו רואה בו בלתי כשיר. לכן צריך להיות בטחון בלב באדם המופקד, בנאמנות. לעורכי דין הממונים בסכסוכים ארציים יש את אותו תנאי. לפיכך, אם מישהו מאשים אותך בהאשמת שווא או לוקח ללא הצדקה דבר שבבעלותך, אתה ממנה עורך דין לסיום הדיכוי הזה, שהופך לקול שלך בבית המשפט של השופט, ומנסה להציל אותך מהעוול וההונאה של המאשים (התובע).

לא תיחשב כסומך על עורך הדין שלך (הנאמן) ומסתפק בנאמנות עד שתאמין בארבעה עניינים: הראשון הוא שלנאמן יש את הרמה הגבוהה של הדרכה [לעשות את הדבר הנכון עבורך], השני הוא היכולת [של הנאמן לעשות את הדרוש עבורך], שלישי הוא רמת הרהיטות הגבוהה [בתמיכה בעניינך]. והרביעית היא החיבה והנדיבות המלאה [של הנאמן] [כלפיך]. ההדרכה נחוצה כדי שהנאמן יהיה מודע למקומות ההטעיה עד כדי כך שהוא רואה דקויות שאינן ברורות [ומהוות סכנה לך]. היכולת והעוצמה נחוצים כדי שהנאמן יוכל להכריז את האמת במלוא האומץ, ולא יהסס לעשות דבר [הקשור לעניין שהופקד על הנאמן], לא לפחד מאף אחד, לא להירתע מאף אחד, ולא להיות פחדן. פעמים רבות, הנאמן מגלה את הסיבה להונאה של הצד השני אך בשל פחד, פחדנות, ביישנות או סיבה אחרת, אינו מסוגל לבטא אותה ונחלש בהכרזת האמת. רהיטות נחוצה כדי שהנאמן יוכל לבטא [את עצמו] בצורה יעילה, שהיא גם סוג של יכולת, למרות שהיא קשורה ללשון. באמצעות רהיטות מסוגל האדם לבטא את ענייני הלב באופן שהשומע יתרשם, אחרת אין זה הכרחי שאדם כלשהו יוכל לחשוף את ההונאה של הצד שכנגד לאחר שגילה אותה, ולבטא את האמת באופן שישכנע את השומע. חיבה נחוצה כדי שהנאמן (עורך הדין) יוכל לשאוף ככל האפשר לאדם המפקיד ולא להימנע מלעשות כל דבר הדרוש עבורו. הסיבה לכך היא שעצם המודעות לטיעונים המטעים, היכולת לבטא את האמת והפצת פניני הרהיטות, אינם מספיקים להצלחת התיק (המשימה המופקדת), עד שהנאמן מתעניין בהווייתו ובנסיבותיו של האדם המפקיד ורואה את ענייניו כענייניו שלו. אם עשיית כסף היא המטרה היחידה, אז לנאמן לא יהיה אכפת אם האדם המפקיד מנצח או מובס או אם הוא משיג את זכויותיו או מאבד אותן.

אם למפקיד יש ספק אפילו באחד מארבעת העניינים הללו והוא חושב שהנאמן חלש בעניין זה, או מוצא את הנאמן של הצד שכנגד חזק יותר בכל ארבעת העניינים בהשוואה לנאמן של עצמו, אזי לא יכול להיות שביעות רצון מלאה ואמון בנאמן של עצמו (עורך דין). אדם יישאר ספקן ומהסס כל הזמן בלבו וינסה להסיר את הפגם הזה מהנאמן שלו כדי שניתן יהיה לבטל את היתרון של הצד שכנגד. בשיעור שהמפקיד מאמין בנאמן שלו בכל ארבעת העניינים, בשיעור זה יהיה לו ביטחון ושביעות רצון בלבו. בכל הנוגע לאמונות ולהשערות של בני האדם, הן אינן זהות בחוזקן ובחולשותיהן, במקום זאת יש הבדלים שלא ניתן לתאר. לפיכך, אין זה מפתיע אם לאנשים המפקידים [על נאמן] יש פערים עצומים באמונותיהם [או ברמות האמון] שלהם ובביטחון ובשביעות הרצון הנובעים מכך [בנאמן]. ייתכן שאין לאדם אמון בנאמן בעוד שאמונו של אחר מגיע לרמה שבה לא נותרה בכך חולשה.

כעת הייתם מכירים את מציאות האמון על פי הסבר זה ויכולים להסיק מכך את האמון באלוהים (*תוואכול*). אם באמצעות האמונה (*I'tiqad*) והגילוי הרוחני (*Kashf*), זה מושרש היטב בלבך שאין עושה מלבד אלוהים. כמו כן, יש לנו אמונה זו שאלוהים מודע היטב למצבם ונסיבותיהם של משרתיו ומסוגל לחלוטין להספיק להם, נדיבותו מקיפה את כל הבריאה וכל חלקיק בשמים ובארץ, והיא כוללת אותם [ללא כל יוצא מן הכלל]. יש לך אמונה זו שאין הגבלה על יכולתו ועוצמתו, אין הגבלה על ידיעתו, אין הגבלה על נדיבותו ונדיבותו שמעבר לה אין חסד ונדיבות. אם כל האמונות והמחשבות האלה על אלוהים מושרשות בכם היטב, הרי שבוודאי תבטחו בו ותשימו לב אליו בכל מצב ובכל מצב, לא תשימו לב לאף אחד מלבדו, לא על הווייתכם ולא על כוחכם ועוצמתכם, מפני שאין כוח. מניע וכוח אחר מלבד אלוהים.

סיבות לחסור ביטחון בה': אם אין בלבו של אדם מצב זה של ביטחון בה', יכולות להיות לכך שתי סיבות - או שהוודאות באחד [או יותר] מארבעת העניינים תהיה חלשה, או שהסיבה יכולה להיות חולשת הלב, פחדנות ומחשבות מודאגות. לפעמים הוודאות אינה חלשה, אך האמונות הטפלות שולטות בלב ויוצרות דחייה וחסרון בטמפרמנט הפנימי. למשל, אם מבקשים מאדם בעל שכל לשכב עם גופה בקבר [לפני הקבורה] או בחדרו או במיטתו של המת, הוא לא יסכים לכך לעולם, אף על פי שהוא יודע היטב שהמת הוא חסר חיים וחסר תנועה כאבן ואין לו כוח להרע. כמו כן, אין זו דרכו של אלוהים להחזיר מישהו לחיים לאחר המוות, למרות שלאלוהים יש את הכוח להחזיר לחיים. זה בדיוק כמו העובדה שהקב"ה לא הופך עט ביד סופר לנחש, או הופך חתול לאריה, למרות שהוא מסוגל להפוך עט לנחש וחתול לאריה. מכאן למדנו, שלאדם בעל שכל יש ודאות כזו, שהמת אינו יכול לגרום שום נזק, ואף על פי כן אינו מסכים לשכב עם המת על מיטתו, או ללון עמה לבד בקבר, אף על פי שאין לו פחד מפני חפצים חומריים חסרי חיים אחרים. במציאות, זו פחדנות ופחד והיא סוג של חולשה. מעט מאוד אנשים נטולי חולשות כאלה. יש אנשים שהופכים פחדנים יותר ויותר עד כדי כך שהפחדנות שלהם לובשת צורה של מחלה והם נחרדים מעצם הדמיון של להיות לבד, שוכחים מלהיות לבד עם מת.

שביעות רצון וודאות: התוצאה של הדיון הזה היא שכדי [להשיג] את השלמות של הביטחון באלוהים, יש צורך בכוח הלב ובוודאות, ואז הלב מקבל סיפוק ושלווה. אז לא מספיק כוח הוודאות לבדו וגם לא מקור לסיפוק לבדו עד שללב יש כוח. למעשה, סיפוק הלב הוא דבר אחד וודאות היא דבר אחר (נפרד). לפעמים, יש לאדם את הוודאות אבל לא את הסיפוק. זה אומר שיש לאדם את הוודאות, אבל הסיפוק והשלווה שהוא מקבל מלראות [את האמת ממקור ראשון במו עיניו] אינם שם. בתחילה, הוודאות אינה מביאה לסיפוק אלא היא יוצרת בהדרגה את הנפש השלווה (*נפס אל-מוטמעינה*) [כלומר, העצמי הנמוך עם רצונותיו השפלים ותכונותיו השליליות, שהפך לעצמי שנמצא בשלום עם אלוהים ועם כל דבר טוב שלא ניתן היה להעלות על הדעת קודם לכן]. אנשים רבים הם כאלה שאין להם את הוודאות אך יש להם את הסיפוק, כגון אנשים ההולכים בעקבות אמונות שגויות ומזיקות שאין להם כל ודאות לגביהן, אך עדיין מרוצים מהן מתוך עקשנות והתעלמות מכל מה שנוגד את אמונותיהם השגויות והמזיקות. מכאן נלמד שפחדנות ותעוזה הן חלק מהטמפרמנט האנושי ובנוכחותן, הוודאות אינה מועילה. זו גם אחת הסיבות להתנגדות לבטחון בה', כשם שאחת הסיבות לכך היא שהוודאות באחד [או יותר] מארבעת העניינים הנ"ל הנדרשים לנאמנות, היא קלושה. כאשר כל הסיבות לוודאות ולסיפוק משולבות יחד [כולל ארבעה עניינים הנדרשים לאמון] אז האדם מפתח ודאות מוחלטת בקב"ה [וממילא יש לו אמון מוחלט בו].

שלוש דרגות של ביטחון בה': בעמודים הקודמים הוסברו מציאות של ביטחון בה' ומצב של ביטחון בה'. ועכשיו נבאר את המדרגות של המצב הזה. ישנן בסך הכל שלוש דרגות של ביטחון בה' המבוססות על חוזקו או חולשתו של מצב הביטחון בה'. מדרגה ראשונה היא מה שהוסבר זה עתה, כלומר, האמון של העבד (של האדם) הוא אלוהים הוא כמו האמון שיש לאדם בוטח בנאמן שלו (או שיש ללקוח בעורך הדין שלו). המדרגה השנייה הגבוהה מהראשונה, היא שמצבו של האדם הבוטח בקב"ה הוא כמצבו של תינוק עם אמו - התינוק אינו מכיר ואינו מכיר באף אחד אחר מלבד אמו, ואינו מתחנן לאף אחד אחר מלבד האם ואינו בוטח במישהו אחר. כשתינוק רואה את אמו, נצמדים אליה, גם אם היא מכה, התינוק עדיין מחפש בו מחסה, אם קורה משהו בנוכחותה או בהיעדרה, רק שם האם עולה על שפתיו של התינוק (כלומר, התינוק בוכה רק על האם), רק מחשבת האם עולה ללב התינוק, וחיבוק האם הוא המקלט היחיד של התינוק. לתינוק יש ביטחון מלא וודאות בטיפול של האם, בהסתפקות ובחיבה שאינה נטולת תפיסה. במידה שלתינוק הייתה יכולת הבחנה, התינוק קולט אותה. נראה שהביטחון והוודאות באם הפכו לטבעו של התינוק. עם זאת, אם התינוק נשאל על ההרגל או הטבע הזה, הוא או היא לא יכולים להסביר זאת ולא יכולים להעלות על דעתו את פרטיו.

מי שליבו ממוקד באלוהים, מראהו של אדם כזה יהיה רק בטוב לבו ויהיה בטוח בנתינתו ובנדיבותו. לאדם תהיה אהבה כה עזה כלפיו כמו שתינוק רוחש לאמו. למעשה, זהו האדם שבוטח באלוהים. לתינוק יש גם אמון באמו. ההבדל בין דרגה זו (השנייה) לבין הדרגה הקודמת (הראשונה) הוא, שמי שנמצא בדרגה זו הוא כל כך בוטח בה', עד שהוא נכחד באמון זה. אדם כזה אינו נוטה למציאות של ביטחון בה', אלא הוא נוטה רק לאותה ישות שבוטחים בה, לא נותר מקום בלבו של אדם כזה לאף אחד מלבדו, ואילו אדם הנמצא בדרגה ראשונה של בטחון בה' שואף לבטוח בה'. זהו אדם הבוטח בה' על ידי מאמץ ומאמץ, ואילו אדם מדרגה שנייה, הוא אדם של בטחון מטבעו המולד. אדם מדרגה ראשונה אינו נכחד בביטחון באלוהים מכיוון שאדם כזה נוטה לבטחון באלוהים ומודע לכך, וזה מכשול להתבוננות במי שבוטחים בו (אלוהים).

הדרגה השלישית של הבטחון בה', שהיא גם המדרגה הגבוהה ביותר, היא שהאדם הבוטח, בתנועותיו ובדממה שלו לפני ה', הוא כמו מת בידיו של מתרחץ [שרוחץ את המת לפני הקבורה], כלומר, חושב על העצמי הנמוך שלו כמת, שנע על ידי היכולת הנצחית (אלוהים) בדיוק כמו שגוף מת נע כרצונו על ידי המתרחץ. לאדם בוטח כזה יש את הוודאות האיתנה הזו שמעיין התנועה, היכולת, הכוונה, הידע וכל התכונות הוא רק ישות אחת ושהכל נולד ללא רצונו [על ידי רצון בוראו]. אדם זה ממתין לדבר בלתי צפוי שיקרה והוא שונה מהתינוק שרץ אחרי אמו, מושך בבגדה ומתחנן אליה, ואילו אדם זה דומה לילד שיש לו ציפייה כזו שאמו תצא לחפש אחד בכוחות עצמה, אם לא יחזיק את בגדו. היא עדיין תרים את הילד לחיקה, אם הילד לא יבקש אוכל, היא עדיין תיקח יוזמה ותספק אותו. מדרגה זו של בטחון בה' מחייבת שהאדם הבוטח, שיש לו בטחון בהשגחתו ובהשגחתו של ה', לא יבקש לעצמו שום דבר, ויש לו את הוודאות הזו שהוא ישפיע גם בלי לבקש, אלא את הדבר שמבקשים, הוא בעצמו משפיע יותר מזה. לפיכך, הוא כבר העניק ברכות רבות מספור מבלי שאיש ביקש אותן ואין לו שום זכות להיות זכאי להן. זוהי דרישת המדרגה האחרונה והעליונה [של הבטחון בה'], ואילו מדרגה שנייה מחייבת את האדם לחדול מלבקש ממישהו אחר מלבד הקב"ה.

שלוש דרגות של אנשים שבוטחים באלוהים: ישנן שלוש דרגות של מי שבוטח באלוהים. דרגה ראשונה שייכת לאליטות הרוחניות והגנוסטיקנים, שמבלי לקחת שום אספקה, מסתובבים במקומות טרשיים ושוממים ובג'ונגלים ומסתמכים על אלוהים. בינתיים, אם הם מוצאים משהו בג'ונגלים שימלא את קיבתם, הם לוקחים אותו, אחרת הם יישארו נחושים ומסכימים עם הרצון האלוקי. לפעמים, אפילו אותם אנשים גוועים ברעב שלוקחים איתם אספקה שיכולה ללכת לאיבוד או להיגמר, או שהם סוטים לנתיב הלא נכון והאספקה שלהם נגמרת. המוות הוא מציאות שאין להכחישה; היא מגיעה לאלה שיש להם אספקה ולאלה שאין להם אספקה, ולכן עדיף למות לאחר שהסתמכו על האספקה של אלוהים.

דרגה שנייה היא להיות מוגבל לביתו או למקום שנמצא בעיר או בכפר שיש בו אוכלוסייה אנושית, ובזמן שהוא חי שם, הוא עוסק בזכירה ובהתבוננות אלוקית. מדרגה זו פחותה מהדרגה הראשונה, אך זוהי גם אמונה בה', מפני שהאדם מניח בצד את אמצעי החיסכון והקיום החיצוניים כדי לבטוח בהשגחתו של אלוהים ולהיות בטוח שהקב"ה ימלא את צרכיו באמצעים נסתרים. עיניו של אדם זה אינן נשואות לאנשי העיר או הכפר אלא להוויה, המספקת מזון לאנשי העיר. זה גם חסדו של אלוהים שהוא גורם לאנשים לשים לב לאחד כזה ולגרום להם לדאוג לו.

דרגה שלישית היא לא להישאר מוגבל לבית, במקום זאת, יש לצאת החוצה ועם כל התנאים המוזכרים בספר פרנסה (הכרך השני של *יצירת המופת של ע'זאלי "יחיא אל-עולום א-דין"* או "תחיית הידע של הדרך לאלוהים") אדם נאבק על פרנסתו. אדם כזה לא יהיה מחוץ לגבולות ההסתמכות והביטחון באלוהים בתנאי שהוא לא יהיה תלוי ביכולתו, בעוצמתו, במעמד או בכישוריו מכיוון שהדברים האלה יכולים להיעלם ברגע אחד, במקום זאת, עיניו נשואות אל המפרנס האמיתי שהגן על הדברים האלה והקל עליו את אמצעי הפרנסה. לעומת הקב"ה, האדם צריך להתחשב ביכולתו, ביכולתו ובכוחו כדי

להרוויח כעט ביד מלך. עיני מקורבי המלך אינן על עטו אלא על לבו איזו מחשבה תהיה לו ולמי ישים לב ויחליט.

מי שמרוויח עבור ילדיו או עבור הוצאות על עניים ונזקקים, הוא מי שמתפרנס מגופו אך מנותק מלבו [לכל צורה של ארציות או החזקות ארציות]. מצבו של אדם כזה טוב יותר וראוי לשבח לעומת מי שיושב בביתו [ולא עושה דבר]. הטענה לכך היא שפרנסה אינה מנוגדת לביטחון בה' אם מתקיימים תנאים [להתפרנס מבלי להילכד בהחזקות ארציות ותאוות בצע] ואדם דואג לידיעת ה' ולקרבתו.

המקרה של עומר (שאלוהים ישמח ממנו) על ביטחון באלוהים במגיפה

נציג כאן אירוע היסטורי של עומר בן אל-ח'טאב (שאלוהים ישמח ממנו) כדי להבהיר עוד יותר את הביטחון בה'. פעם אחת הוא נסע עם חברים נבואיים אחרים לסוריה. כשהגיע לג'ביה הסמוכה לדמשק, הם גילו שסוריה נפגעה קשות מהתפשטות מגיפת המגפה (מגפת הדבר - מחלה מדבקת או מדבקת, ארסית והרסנית) [שגרמה למותם של רבים באזור]. כעת עלתה השאלה אם עליהם להיכנס לסוריה או לא. שאלה זו הביאה לכך שבני לוויה נבואיים התחלקו לשתי קבוצות [במונחים של מה לעשות בנידון]. קבוצה אחת אמרה: "לא נלך לשם בגלל המגפה הבובונית, כי ללכת לשם [בנסיבות האלה] זה כמו לקפוץ לתוך אש משתוללת". קבוצה אחרת אמרה, "נלך ונבטח באלוהים וכל מה שנועד לנו לא נמנע ממנו, ולא ניירא מהמוות ולא ניכלל בקבוצת האנשים שעליהם אמר אלוהים:

أَلَمۡ تَرَ إِلَى ٱلَّذِينَ خَرَجُواْ مِن دِيَٰرِهِمۡ وَهُمۡ أُلُوفٌ حَذَرَ ٱلۡمَوۡتِ

"אתה לא מכיר את הסיפור של האנשים שעזבו את בתיהם והם היו אלפים במספרים כדי להימנע ממוות". (קוראן, פרק 2, פסוק 243)

שתי הקבוצות באו לעומר (עליו השלום) וביקשו לשמוע את דעתו בעניין. הקבוצה שהתעקשה להיכנס לסוריה אמרה: "אסור לנו לברוח מגורלו של אלוהים". עומר (שאלוהים ישמח ממנו) אמר: "כן, נברח מגורלו של אלוהים לעבר גורלו של אלוהים". לאחר מכן, הוא סיפר דוגמה ואמר, "נניח שלמישהו מכם יש עזים ושני עמקים לקחת אותם למרעה. אחד העמקים הללו ירוק שופע והשני יבש וצחיח. אם האיש הזה יאמץ את העמק הירוק השופע, אז הוא יהיה זה שייתן לעזים לרעות על פי ייעודו ופקודתו של אלוהים, ואם הוא ילך לעמק היבש והצחיח, הוא יהיה שוב זה שיעשה זאת על פי גורלו ופקודתו של אלוהים". בני הלוויה הנבואיים אישרו את אמיתות ההצהרה הזו. לאחר מכן הוא ביקש שעבד אל-רחמן אבן עוף (שאלוהים ישמח ממנו) יובא אליו על ידי שליח. הוא הגיע יום לאחר מכן והוצגה בפניו נקודת חילוקי הדעות הזו. עבד אל-רחמן בן עוף (שאללה מרוצה ממנו) אמר: "בעניין זה, דעתי זהה למה ששמעתי מלשון שליח האל הנביא מוחמד (עליו השלום)". עמר (שאלוהים ישמח ממנו) אמר: "תהילה לאלוהים! אם קיימת הוראתו של הנביא מוחמד (עליו השלום) בעניין זה, אזי לא נותר מקום למחלוקת

בנושא. בבקשה ספר לנו מה הוא אמר". עבד אל-רחמן בן עוף (שאללה ירצה ממנו) אמר: "שמעתי זאת מלשון הנביא מוחמד (עליו השלום) שהוא אמר:

إِذَا سَمِعْتُمْ بِالْوَبَاءِ فِي أَرْضٍ فَلَا تُقْدِمُوا عَلَيْهِ، وَإِذَا وَقَعَ وَأَنْتُمْ بِهَا فَلَا تَخْرُجُوا فِرَارًا مِنْهَا

"אם אתה שומע שיש מגיפה במקום כלשהו אז אל תלך לשם [כי אתה עלול להידבק בה, וכתוצאה מכך להפיץ אותה עוד יותר לאחרים] ואם היא (מגיפה) מתרחשת (מתחילה) במקום שבו אתה כבר נוכח מקודם, אל תברח ממנה [כי זה יגרום להתפשטות שלה למרחקים ויקשה או בלתי אפשרי להכיל אותה]".

עומר (עליו השלום) שמח מאוד לשמוע את הסיפור הנבואי הזה והביע תודה לאלוהים על כך שדעתו עולה בקנה אחד עם ההדרכה הנבואית בנושא והוא החזיר איתו את כל החברים הנבואיים מג'ביה [מבלי להיכנס לאזור המגיפה]. (מסורת זו והאירוע כולו מסופרים ב *אוסף* חדית' *סאחי בוכארי*)

ראוי לציין כאן שכל בני הלוויה הנבואיים הסכימו שלא לעשות *תוואכול* (בטחון באלוהים) [בעניין הקשור למגיפה משתוללת. ההסבר לכך הוא שהם לא רק אמרו "בטחתי באלוהים" ואז נכנסו לאזור המגיפה, אלא הם השתמשו בשיטה הטובה ביותר, הידועה באמצעות הדרכה נבואית, כדי לא להיכנס לאזור המגיפה כדי לעצור את ההתפשטות, ואז סמכו על אלוהים להצלחתה. לפיכך, הם הפגינו ביטחון בה' באופן זה]. מכאן נלמד כי בעניינים כאלה, *תוואכול* (כלומר, לומר "יש לי בטחון באלוהים" ואז לא לעשות את הדרוש) אינה דרישה [במצבים מסכני חיים כאלה, במקום זאת, יש להשתמש בכל האמצעים האפשריים כדי לשמור על החיים ועל רווחת האדם ואז לסמוך על אלוהים להצלחתם].

ציווי שלא לברוח מאזורי מגיפה: כאן נשאלת השאלה, אם השמירה על עצמך מדברים מזיקים אינה כלולה בביטחון בה' (כלומר, רק לומר "בטחתי בה'" מבלי לעשות את הנדרש), אז מדוע יש איסור לברוח מהארץ שבה אתה יושב, ופורצת שם מגיפה? במדע הרפואה, הגורם למגיפה הוכרז כאוויר. ברור ש[במצב כזה] האוויר מזיק והימנעות מדברים מזיקים היא התרופה הטובה ביותר, אז מדוע לא ניתן אישור לברוח מאזור מגיפה? התשובה לשאלה זו היא שההגנה מפני דברים מזיקים היא על ידי קונצנזוס [מלומד] ולא נגד ביטחון באלוהים. לדוגמה, ניתוחים נעשים להגנה מפני דברים מזיקים. עם זאת, נראה שבריחה מאזור מגיפה היא עניין אחר. נכון שהגורם למגיפה הוא אוויר, אך רק האוויר הפוגע בגוף החיצוני אינו יכול להיות הגורם לה, במקום זאת, כאשר אוויר רקוב ורע נכנס לגוף באמצעות נשימה, הוא משאיר את השפעותיו המזיקות על הלב, הריאות והממברנות בגוף הפנימי. מכאן נלמד שמגיפה אינה משפיעה על הגוף החיצוני אלא משפיעה על המערכת הפנימית של הגוף. לכן, אם מישהו גר בעיר ומגיפה פורצת שם, יש סבירות גבוהה יותר שהוא לא נשאר מוגן מהשפעתה. ייתכן גם שלמגיפה לא תהיה השפעה רבה על אחד. במקרה כזה, בריחה מהמגיפה תהיה סיבה אמונה טפלה להגנה מפניה. עם זאת, אם זו הייתה הסיבה היחידה לברוח מאזור המגיפה אז זה עדיין היה בסדר, אבל יש סיבות רבות אחרות לאיסור זה. הם כוללים את הסיבה שאם אנשים בריאים יורשו לעזוב אזורי מגיפה, אז אף אחד בעיר לא יישאר מלבד החולים והחולים ולא יישאר אף אחד בעיר שיוכל לתת להם מזון, מים ותרופות ובגלל מחלותיהם, הם לא יוכלו למלא את צרכיהם. במקרה כזה, בריחת אנשים בריאים מהעיר כמוה כהריגת חולים וחולים, משום שקיימת אפשרות להחלמתם בתנאי שהבריאים יישארו בה ויספקו להם את הטיפול הראוי הנדרש. המוסלמים תוארו [במסורת הנבואית] כבניין שבו חלק אחד [של הבניין] תומך בחלק השני [וכתוצאה מכך הבניין כולו עומד] או שהם הושוו לגוף, אם חלק אחד ממנו כואב, כל שאר חלקי הגוף מרגישים את הכאב הזה. להערכתנו, הסיבה לאיסור הבריחה היא

עצם שיתוף הפעולה, החמלה, החיבה והאחווה. יכולות להיות לכך גם סיבות אחרות שאלוהים יודע הכי טוב. אבל האנשים שלא נכנסו לעיר [או לאזור מוכה מגפה או מגיפה] נצטוו להישאר מחוץ [לאזור זה] משום שלא האוויר הרקוב והרעיל תקף אותם והחולים בעיר אינם זקוקים להם עד כדי כך שאם הם (זרים) לא ייכנסו אליהם. הם (החולים והחולים) ימותו מכיוון שאנשים שיטפלו בהם כבר נוכחים מקודם. אולם, אם לא יישאר בעיר אף אחד שיוכל לטפל בחולים ולדאוג למזון, למים ולתרופות שלהם, אזי במקרה כזה יש אנשים שיכולים להיכנס לעיר [או לאזור המגיפה] כדי לעזור להם ולא יהיה זה מפתיע שמעשה זה שלהם נחשב כמעשה ראוי לשבח. הסיבה לכך היא שהחשש מפגיעה הוא עניין של אמונה טפלה [שכן זה יכול לקרות או לא] והצלת אנשים מסכנה [ולכן הצלת חיים] היא עניין מסוים [כפי שזה נחוץ בוודאות]. זו הסיבה לכך שבריחה ממגפה ומגיפה הוכרזה כבריחה משדה הקרב (מסופר בקובץ *החדית' מוסנד אחמד* על פי עאישה [שאלוהים ישמח ממנה]) משום שבריחה מהעיר [או האזור] הנגועה במגיפה שקולה להרס חיים.

אלה עניינים עדינים ומורכבים. מי שמתעלם מהם ומתבונן רק במילים החיצוניות ובמשמעות של סיפורי הנבואה, נופל פעמים רבות לטעויות ואי הבנות בעניינים אלו. המתפללים והמתנזרים [מהארציות] [שאינם בהכרח בעלי ידע] נתקלים לעתים קרובות בטעויות הללו משום שהם עושים טעויות בשל חוסר ידיעתם וקוצר רואי. כבוד הדעת הוא שבעניינים כאלה, אדם בעל ידע אינו נלכד בהונאת הראייה, אלא הוא משלב דברים שונים לכאורה כדי למצוא את הדרך הנכונה.

פרק 16 – אהבה, געגוע ואינטימיות עם האלוהי, וקבלת הרצון והצו האלוהי הם הכרחיים לטיפוח שלווה פנימית, שלווה ואושר

מכל התכונות האנושיות הפנימיות הנאצלות, האהבה היא הנעלה מכולן. זוהי תכונה שכובשת את הכול ומוחקת ומחסלת מהשורש את כל מה ששלילי, נתעב והרסני. זוהי האיכות הפנימית הכובשת והמשחררת עם השלכות רוחניות עמוקות. אבל האהבה שמתייחסים אליה כאן, שהיא הצורה הגבוהה ביותר של אהבה, היא האהבה האלוהית או האהבה לאלוהי. אהבה אלוהית זו משפיעה על אהבתם של בני אדם אחרים ויצורים אחרים מכיוון שהם כולם חלק ממשפחתו של אלוהים ללא כל יוצא מן הכלל. אהבה שהיא אך ורק אהבה לתאוות גשמיות אינה מסוגלת לעלות למעמד כזה. אין צורך בצדק ובפתרון סכסוכים כאשר יש אהבה הדדית בין אנשים ועמים. זוהי תכונה אלוהית שהוענקה לאדם כדי להכניע את כל מה ששלילי ונתעב ולשבור את כל הכבלים שמגבילים את הנשמה מלנסוק לגבהים הגבוהים ביותר בהתעלות רוחנית. מצב שבו אדם חי בשלום עם עצמו ועם האני הפנימי שלו, מוליד אהבה לזולת. האהבה היא שכובשת את השנאה, משחררת את הנשמה מאחיזתה ומאפשרת לה לעלות אל השכינה. אהבה אלוהית ההופכת לאהבה לזולת, מובילה לשלווה ושלווה פנימית וחיצונית שהאדם משתוקק אליהם במעמקי נשמתו. האהבה מאירה את הדרך לכל מה שטוב. הכמיהה לאלוהי והאינטימיות עם אלוהים (*שוק ואונס*) הם מדחפים גדולים בדרך הרוחנית המובילה לאושר נצחי ולניצחון בלתי נגמר. הסכמה להחלטות האל (*רידה*) למרות שהדבר אינו לטעמו של האדם ואפילו אם קשה לקבל, כניעה בלב שלם לרצון האל, משחררת את האדם מכל חרדות, דאגות, צער וייאוש. זה מעורר השראה למצוא דרכים חדשות לשנות דברים לטובה ולמצוא דרכים חדשות לעשות דברים ולהשתמש בחשיבה מחוץ לקופסה כדי לפתור בעיות אישיות וקולקטיביות שעמן מתמודדת האנושות. ע'זאלי סיפק הסבר מעמיק, מלא תובנות ומופתי על אהבה, כמיהה ואינטימיות עם האלוהי והשלמה עם הצו האלוהי בפרק השישי או בספר של הכרך הרביעי של *יצירת המופת שלו "יחיא אל-עולום א-דין"* או "תחיית הידע של הדרך לאלוהים". הוא מוצג כאן בצורה מרוכזת כדלקמן:

האהבה נמצאת בדרגה גבוהה מאוד בתחנות [הרוחניות], מפני שכל התחנות שאחר האהבה כפופות לה כמו געגוע (*שוק*) ואינטימיות (*אונס*) וקבלה (*רידא*) של האלוהי וכל התחנות שלפניהן כמו תשובה וסבלנות והתנזרות [מהארציות], כל הגורמים המביאים לאהבה [האלוקית]. קשה מאוד להאמין באהבה

אלוקית, מפני שכמה תיאולוגים סכולסטיים שללו את האפשרות שלה [שאדם יכול באמת לזכות באהבה אלוקית] ואמרו שמשמעות האהבה האלוקית [לדעתם המוטעית] היא להתמיד בציות ובעבודת ה', ובכל הנוגע לאהבה אמיתית. זה בלתי אפשרי עם אלוהים מכיוון שאהבה כזו יכולה להיות מושגת רק עם מישהו מסוגו [כמו אדם אחר]. תיאולוגים סכולסטיים אלה לא רק שללו [את האפשרות להשיג אהבה אלוהית], הם גם שללו גורמים מובילים אחרים של אהבה כגון אינטימיות, כמיהה, הנאה מהתחינה לאלוהי (*מנג'את*). לכן, זה הפך להיות הכרחי [להעמיד את הדברים על דיוקם] ולהבהיר את המציאות (האמת) של העניין [כדי להסיר את כל אי ההבנות וחוסר הידע בנושא בצורה רציונלית כדי להבהיר את זה לכולם].

בספר זה נביא תחילה ראיות לאהבה [הא-לוהית] מתוך החוק הקדוש (האלוקי), לאחר מכן נשפוך אור על מציאותה וסיבותיה, לאחר מכן נבאר שזכות האהבה שייכת אך ורק לקב"ה, והתענוג הגדול מכולם הוא תענוג הראייה הא-לוהית (עדות לאלוהים), ותענוג זה יגדל פי כמה לבעלי הגנוסיס האלוקי (*מערפא*). - ידיעה, קרבה ואינטימיות עם אלוהים) בעולם (במהלך חייהם הארציים). לאחר מכן, נסביר את הסיבות לחיזוק והנעת אהבת ה', הסיבה לכך שאנשים נראים שונים מבחינה זו, ואז יוסבר מדוע אנשים אינם מסוגלים להשיג את הגנוסיס האלוהי. לאחר הדיון המפורט על האהבה, נבאר את משמעות הגעגועים [לאלוהות] (*שוק*) וסימנים לאהבת העבד (האדם) לקב"ה, ואז יוסבר משמעות הגעגועים לאלוהים. לאחר מכן, יוזכרו המשמעות והמעלות של קבלת הרצון האלוהי (*רידה*). בסופו של דבר, יוזכרו מסורות על אוהבי האל ואמירותיהם.

טיעונים והוכחות לאהבה אלוהית מן התורה הקדושה: קיימת הסכמה מוחלטת בקרב המוסלמים כי חובה על משרת [האל] לאהוב את אלוהים ואת הנביא מוחמד (עליו השלום). השאלה היא: אם האהבה היא חובה, איך אפשר לדחות את קיומה? ואלה שפירשתם (פירשתם) אהבה [אלוקית] כהתמדה בציות האלוקי, איך זה יכול להיות נכון, כי הציות הוא פרי האהבה והוא משועבד לה, כי קודם יש אהבה ואחר כך צייתנות של האהוב? ראשית, נביא את הטיעונים [כדלקמן]. אלוהים אומר:

يُحِبُّهُمْ وَيُحِبُّونَهُۥٓ

"הוא אוהב אותם, והם אוהבים אותו". (קוראן, פרק 5, פסוק 54)

وَٱلَّذِينَ ءَامَنُوٓا۟ أَشَدُّ حُبًّا لِّلَّهِ

"ואלה שהם מאמינים הם עזים באהבתם לאלוהים". (קוראן, פרק 2, פסוק 165)

שני הפסוקים הללו לא רק מוכיחים את קיומה של האהבה, אלא גם מספקים עדות לעוצמה ולמחסור בה. במסורות נבואיות רבות, הנביא מוחמד (עליו השלום) הכריז על אהבת האל כתנאי לאמונה (*אימאן*). על פי אחת המסורות, אבו זרין עקאלי (שאל עליו) שאל: "הו שליח האל! מהי אמונה?" הוא ענה:

أَنْ يَكُوْنَ اللّٰهُ وَرَسُوْلُهُ أَحَبَّ إِلَيْهِ مِمَّا سِوَاهُمَا

"זה שאלוהים ושליחו נעשים אהובים יותר על העבד, בהשוואה לכל אחד אחר מלבדם". (מסורת זו מסופרת ב *אוסף* חדית' *מוסנד אחמד*)

על פי מסורת נבואית מפורסמת, הנביא אברהם (עליו השלום) שאל את מלאך המוות בבואו לקחת את נשמתו, "האם ראית חבר שהורג את חברו?" אלוהים שלח אליו התגלות אלוקית, "הו אברהם! האם ראית אוהב שאינו רוצה לפגוש את אהובתו?" הנביא אברהם (עליו השלום) אמר למלאך המוות, "עכשיו קח את נפשי!" עם זאת, העניין הזה נחשף רק ללבם של משרתי אלוהים שאוהבים את אלוהים מלבם ומשתוקקים אליו. כאשר הם מגלים שהמוות הוא סיבה למפגש עם האהוב, ליבם נמשך אליו. אין להם שום אהוב אחר שהם ירגישו את המשיכה והמשיכה שלו. הנביא מוחמד (עליו השלום) אמר בתחינתו:

اَللّٰهُمَّ ارْزُقْنِيْ حُبَّكَ وَحُبَّ مَنْ اَحَبَّكَ وَحُبَّ مَا يُقَرِّبُنِيْ اِلٰى حُبِّكَ وَاجْعَلْ حُبَّكَ اَحَبَّ اِلَيَّ مِنَ الْمَاءِ الْبَارِدِ

"הו אלוהים! הענק לי את אהבתך ואת אהבת האנשים שאוהבים אותך ואת אהבת הדברים שמקרבים אותי לאהבתך, והפוך את אהבתך לאהובה עלי יותר מאשר המים הקרים [כאשר הם נחוצים ביותר כדי להרוות את צמאוני]".

יושב מדבר [שהם בדרך כלל נוודים או מכפרים מדבריים נידחים והם אנשים פשוטים הרגילים לשאת קשיים בחייהם ובפרנסתם ובדרך כלל אינם מודעים לגינונים שאנשי העיר רגילים אליהם] בא אל הנביא מוחמד (עליו השלום) ושאל: "הו שליח האל! מתי יבוא יום הדין?" הנביא שאל אותו בחזרה: "אילו הכנות עשית ליום הדין?" הוא ענה: "לא התפללתי הרבה ולא צמתי הרבה, אבל אני אוהב את אלוהים ואת שליחו!" הנביא מוחמד (עליו השלום) אמר:

اَلْمَرْءُ مَعَ مَنْ اَحَبَّ

"אתה תהיה עם אלה שאתה אוהב".

אנס (שסיפר זאת) אמר שמעולם לא ראה את החברים הנבואיים מאושרים יותר מאותו יום כששמע זאת [שכן הייתה להם אהבה עצומה לאלוהים ולשליחו וידעו שהם יהיו איתם לנצח בחיי הנצח, בכפוף לקבלתו של אלוהים אותם; היה מקור לשמחה עצומה עבורם]. (מסורת זו מסופרת ב *אוספי* חדית' *סאחי בוכארי* וסאחי *מוסלמי* בסמכותו של אנס [שאלוהים ישמח ממנו])

אבו בכר (עליו השלום) אמר: "התענוג שאוהבי האלוהים זוכים לו, מונע מהם לחפש את העולם (הארציות) והופך אותם לבלתי קשורים לכל בני האדם". אבו סלימאן אל-דראני (שאלוהים ירחם עליו)

אמר: "יש אנשים בין ברואיו של אלוהים שגן העדן וברכותיו אינם מונעים מהם מאלוהים, אז איך העולם יכול למנוע מהם ממנו?" ישוע (עליו השלום) חלף על פני שלושה אנשים שגופם היה חלש ונראה חיוור. הוא שאל אותם, "מה גרם למצב הזה שלכם?" הם ענו: "מפני הפחד מעונש הגיהינום!" הוא ענה, "אלוהים בוודאי יגן מפניו את הפוחדים ממנו!" לאחר מכן הוא המשיך בדרכו וראה עוד שלושה אנשים שהיו חלשים וחיוורים יותר משלושת הראשונים ושאל אותם: "מה גרם למצב הזה שלכם?" הם ענו: "התשוקה והכמיהה לגן עדן גרמו לכך!" הוא אמר, "אלוהים בוודאי יעניק את הדבר שאתה כל כך חפץ בו!" לאחר מכן הוא המשיך הלאה בדרך וראה עוד שלושה אנשים שהיו אפילו יותר חלשים וחיוורים בהשוואה לכל הקודמים שפגש. הוא שאל אותם, "מה גרם למצב הזה שלכם?" הם ענו, "אנחנו אוהבים את אלוהים! [ובאהבה הזאת, הפכנו לאדישים לכל דבר אחר.]" הוא אמר, "אתם אלה שמקורביו של אלוהים! אתם אלה שמקורביו של אלוהים!"

הרמון אבן חיאן (ה' ירחם עליו) אמר: "כאשר המאמין מכיר באדונו, אוהב אותו, וכאשר הוא אוהב אותו, הוא מתמקד בו וקשוב אליו, וכאשר הוא מוצא מתיקות של מיקוד ותשומת לב זו, הוא אפילו לא מביט בעולם בתשוקה ואינו מביט בדרך אגב בעולם הבא. אדם כזה חי בעולם הזה עם הגוף ועם הנשמה בעולם הבא". יחיא בן מועאד (אלוהים ירחם עליו) אמר: "סליחת האל (*אופו*) כוללת את כל החטאים, מה יהיה מצב קבלתו? קבלתו (*רידה*) כוללת כל תקווה, מה יהיה מצב אהבתו? אהבתו (*האב*) גורמת לאדם להתעלם מהאינטלקט והתודעה, מה יהיה מצב חיבתו האוהבת? חיבתו האוהבת (*Muwadda*), גורמת לאדם לשכוח כל דבר אחר מלבד אלוהים, מה יהיה מצב עדינותו החומלת (*Lutf*)?" יחיא בן מועאד' (רחם עליו האל) אמר: "לדעתי, חלקיק של אהבת אלוהים עדיף על שבעים שנות עבודת אלוהים נטולת אהבה [אלוהית]". כעת נסביר את מציאות האהבה, שכן יש מורכבות מסוימת במשמעותה.

מציאות האהבה, סיבותיה ומשמעות אהבת אלוהים למשרתו

נושא זה לא יהיה ברור ומובן עד אשר יוסבר מהי מציאות האהבה, מהן הסיבות והתנאים שלה, ומהי משמעות האהבה לעובד ה'. ראשית, נבאר כמה עניינים בסיסיים.

מציאות האהבה: דבר ראשון הוא שאי אפשר אפילו לדמיין אהבה עד שיש הבנה ותפיסה עמוקות, מכיוון שאדם יכול לאהוב רק משהו שהוא מסוגל לתפוס, לכן, איכות זו אינה נמצאת בחפצים דוממים מכיוון שאין להם תפיסה או הבנה, במקום זאת זוהי איכות (תכונה אינהרנטית) של מי שהוא ישות תפיסתית חיה. לאחר מכן, תפיסות הן חיוביות ומתאימות לטמפרמנט של הישות התפיסתית (אדם או אינדיבידואל) ומעניקות הנאה אחת או שהן מנוגדות לה (מזג) ומזיקות לה מכיוון שהן אינן משפיעות על הישות התפיסתית במונחים של הנאה או במונחים של נזק. באופן זה, תפיסות הן משלושה סוגים: אלה התואמות את הטמפרמנט של הישות הקולטת ומענגות את מי שאוהב אותן; אלה שאינן מוצאות חן בעיני הישות בעלת התפיסה שכואבת אותן או מתעבת אותן; ואותן תפיסות שאינן גורמות להנאה או לכאב, הן

אינן אהובות או מתועבות. לסיכום, דברים שנעימים לאדם, אהובים עליו. המשמעות של דבר שהוא אהוב על אדם היא שהטמפרמנט [האנושי] נוטה אליו, והמשמעות של דבר שנוא על ידי אדם היא שהטמפרמנט [האנושי] מתעב אותו או לא אוהב אותו. במילים אחרות, אהבה היא נטיית הטמפרמנט [האנושי] לדבר שהאדם מוצא בו הנאה או תענוג. אם הנטייה הזו נעשית איתנה ואינטנסיבית אז היא נקראת אהבה עזה (*Ishq*). באופן דומה, תיעוב [או סלידה או דחייה] הוא שהטמפרמנט נגעל מהדבר שגורם לאדם כאב. כאשר השנאה הזו מתעצמת, היא הופכת לדחייה.

תפיסות של החושים ואהבה: דבר שני הוא שכאשר האהבה הופכת להיות משועבדת לתפיסה ולהבנה, אז החלוקה שלה תיעשה באותו אופן שהיא נעשית לתפיסה ולחושים. הסיבה לכך היא שלכל חוש יש תפיסה של דבר מסוים מבין הדברים הנתפסים (למשל, חוש הראייה השוכן בעין, תופס את הצורות והצורות של אובייקטים). כל חוש מוצא הנאה והנאה מכמה תפיסות [הייחודיות לו וחיוביות לון], והנאה זו גורמת לטמפרמנט לנטות אליו, ועבור מזג בריא, תפיסות אלה אהובות. למשל, העונג וההנאה של העין הם באותן תפיסות שנתפסות על ידי העין כמו דברים יפים ופנים יפות. העונג וההנאה של האוזן הם באותן תפיסות שנתפסות על ידי האוזן כמו שירים מלודיים וצלילים מרעננים.

העונג וההנאה של האף הם בתפיסות שנתפסות דרך האף כמו ריחות נעימים. וכן תענוג הטעם הוא במאכלים, ועונג המגע הוא בדברים רכים וחלקים, כי הדברים הנקלטים, נותנים הנאה לחושים, ולכן הם נחשבים לאהובים, ומזג בריא נוטה אליהם. בכל הנוגע לתענוגות ולתענוגות של חמשת החושים, גם בעלי החיים משתתפים בהם יחד עם בני האדם. לכן, אם האדם מגביל את האהבה לתפיסות של חמשת החושים, ואומר שהקב"ה לא נתפס בחמשת החושים, ולכן אי אפשר לאהוב את ה'. במקרה זה, הייחודיות (המיוחדות) של האדם שאנו מניחים (מניחים), תהפוך לשגויה, והחוש השישי [שיש לבני אדם מלבד חמישה חושים חיצוניים] יהפוך לחסר תועלת שעל בסיסו יש לאדם הבחנה ועליונות על בעלי חיים, וש[החוש השישי] יכול להתפרש (להידמות או להשוות) כאינטלקט. אור, לב, או מילה אחרת כזאת. אולם לא יהיה זה נכון לומר כי [אי אפשר לאהוב את ה' מפני שאלוהים אינו נתפס בחמשה חושים] מפני שהבינה הפנימית [וההארה] חזקה וחזקה יותר מההבנה החיצונית. לעומת העין, הלב קולט יותר ותפיסת יופי המשמעויות הנעשית על ידי השכל, גדולה בהרבה מיופיין של הצורות החיצוניות הנקלט בעין. לכן תפיסת הלב בעניינים אלוקיים מקודשים תעניק הנאה ועונג גמורים שאינם נכללים במעגל (גבולות או גבולות) תפיסת חמשת החושים, והטמפרמנט הבריא והשכל הנכון ינטו אליהם ביתר שאת, ועצם משמעות האהבה היא, שהלב נוטה לדבר שתפיסתו מענגת ומענגת. בקרוב נספק פרטים על כך. התוצאה של זה היא שרק אותו אדם יכול להתכחש לאהבת ה' שהוא בדרגת בעלי חיים ואינו מסוגל להתעלות מעל תפיסת [חמשת החושים החיצוניים].

סיבות לאהבה: הדבר השלישי הוא שאדם אוהב את העצמי הנמוך שלו (*נאפס*) ולפעמים אוהב [אדם או דבר] אחר למען העצמי הנמוך שלו. כעת נשאלת השאלה: האם זה אפשרי שאדם אוהב את האחר למען הווייתו (*דהאט*) של אחר מבלי לעשות זאת למען העצמי הנמוך שלו? מבחינת החלשים, הם משיבים על שאלה זו בשלילה. מבחינתם, לא ייתכן שאדם יכול לאהוב אחר רק בגלל הווייתו של אחר

ולאהבה זו אין שום קשר לישות שלו (כלומר, לאהוב את האחר מבלי לרצות שום דבר בחזרה). האמת היא שאהבה כזו היא גם אפשרית וגם קיימת. לכן, נסביר כאן את הסיבות (הסיבות) לאהבה וסוגיהן.

ויש לדעת, שלכל חי, האהוב הראשון של האדם הוא עצמו והווייתו. אהבת העצמי פירושה שמזגו של האדם נוטה לנצחיות קיומו ולסלידה מאי-קיומו וממותו. מטבעו, רק הדבר האהוב הוא המתאים לאוהב, ומה יכול להיות טוב יותר לעצמי מאשר קיומו הנצחי, ומה יכול להיות שלילי יותר מאי-קיומו ומותו של האדם? זו הסיבה שהאדם אוהב את החיים ושונא את המוות. הסיבה העיקרית לשנאה הזו היא שאף אחד לא מסכים למותו של אדם ומחשיב את המוות כרע. עם זאת, אם אדם מתמודד עם קשיים עצומים בחייו וסובל סבל, ייתכן שהוא מרגיש בסדר עם סיום הסבל עם המוות, אך זה לא מפני שהוא מוצא את המוות חביב, אלא מפני שהוא רוצה את קץ הסבל והקשיים שלו. לסיכום, האדם מטבעו מולד, שונא את המוות ואת אי-הקיום, ואוהב את הקביעות של הקיום. כשם שהקיום הנצחי אהוב, כך גם שלמות הקיום אהובה, מפני שאין לו שלמות, ואפילו אובדן הוא כמו אי-קיום לעומת שלמות. אי-קיום, בין אם הוא בעל תכונות [פנימיות] או קיום, ראוי לשנאה. כשם שנצחיות הקיום אהובה, כך גם קיום תכונת השלמות אהוב. זה טבוע באופי שאלוהים העניק לטבע האנושי הפנימי. דרכו של אלוהים אינה משתנה.

התוצאה של זה היא שהאהוב הראשון של האדם הוא ישותו שלו, ואז ביטחון איברי הגוף, העושר, הצאצאים, המשפחה וקרובי המשפחה הוא אהוב. בטיחות האיברים אהובה מכיוון שהשלמות והקביעות של הקיום תלויים בהם, העושר אהוב מכיוון שהוא מכשיר לקביעות הקיום. ניתן להסיק את כל הדברים האחרים ככאלה. אדם אוהב את ילדו, אף על פי שהוא לא מפיק מכך שום תועלת ועליו לסבול בכך קשיים, מפני שהילד יתפוס את מקומו לאחר המוות, והדורות הבאים ימשיכו לאחר לכתו, וזה שווה ערך להמשך קיומו שלו, ובכך הוא מוצא את קיומו הנצחי. כך גם לגבי משפחתו המורחבת וקרוביו של האדם, מפני שהוא אוהב אותם בשל שלמות העצמיות שלו, מפני שהוא חושב על עצמו כחזק בזכותם, ושלמותם היא מקור לגאווה עבורו. עושר, יחסים, גורמים חיצוניים הם כמו הזרועות האנושיות המשלימות את האדם. לכן הקיום, השלמות והקביעות של הקיום אהובים על האדם, וכל מה שמנוגד לו לא מוצא חן בעיניו, כדוחה. זוהי **הסיבה הראשונה לאהבה** [שהיא השלמות והנצחיות של קיומו של האדם].

הסיבה השנייה לאהבה היא טובה. האדם אוהב טובות או טובות שנעשות לאדם, וזה הוכנס [באופן אלוהי] לטבעו המולד של האדם לאהוב את מי שעושה לו טובה. מי שאוהב מישהו בגלל החסדים הניתנים לו, אינו אוהב את ישותו של המטיב, אלא הוא אוהב את הטובה. טובה היא מעשה של הנדיב, אם היא לא נשארת אז גם האהבה לא תישאר, אם כי ישות הנדיב נשארת, כאילו השפע או המחסור של האהבה תלויים בשפע או במיעוט טובות.

הסיבה השלישית לאהבה היא לאהוב משהו בגלל הווייתו ולא בגלל שום תועלת או רווח שעומד לבוא מהווייתו, אלא עצם קיומו הוא הרווח. זוהי האהבה האמיתית והנצחית וניתן לומר בביטחון שאהבה זו תישאר לנצח, ולא בגלל תועלת או רווח כלשהו שעומד לבוא מהווייתה, אלא עצם הווייתה היא הרווח. זוהי האהבה האמיתית והנצחית וניתן לומר בוודאות שאהבה זו תישאר לנצח. כל הטמפרמנטים

הבריאים מפיקים הנאה מפרחים יפים, תמונות, ציפורים בצבעים עזים עם צלילים יפים וכו'. אנשים רבים נהנים להסתכל על הדברים האלה. אף על פי כן, כל הדברים האלה מענגים ומענגים, וכל דבר כזה הוא אהוב. התפיסה של כל יופי היא מהנה. אם יוכח שאלוהים יפה, הוא יהיה אהוב על כל אדם שהוד מלכותו ויופיו התגלה לו. הנביא מוחמד (עליו השלום) אמר:

إن الله جميل يحب الجمال

"אלוהים יפה ואוהב יופי". (מסורת זו מסופרת ב *אוסף* חדית'*סאחי מוסלמי* על פי עבדאללה בן מסעוד [שאלוהים ישמח ממנו])

הסיבה הרביעית לאהבה היא יופי. יופי הוא גם סיבה חשובה לאהבה. אבל מהו יופי? חשוב להסביר את זה. אותם אנשים שמסתכלים על [מראה] החיצוני והם שבויים של רגשות ותפיסות, חושבים שהיופי הוא שלאדם יש איברים מאוזנים, תווי פנים טובים, גוון עור אדמדם ובהיר וגובה טוב. בדרך כלל, אנשים כאלה מכונים יפים מכיוון שאלו המאפיינים שהם רואים בעיניהם. לכן, יש להם את ההשערה הזו שמשהו שלא ניתן לראות בעין, לא להקיף את המחשבה, והוא נטול עור פנים ותווי פנים טובים, אינו יפה ואפילו לא מגיע לרמת הדמיון או הרצויות, למרות שזו מחשבה שגויה. היופי אינו תלוי בדברים שניתן לראות בעין או באיזון ההרכב הפיזי או בגוון העור האדמדם הבהיר. אנו אומרים שהכתיבה הזו יפה, הצליל הזה יפה, הסוס הזה טוב, במקום זאת אנו מרחיקים לכת ואומרים שהבד הזה יפה והכלי הזה יפה. מה המשמעות של היופי של הקול, הכתיבה וכל שאר הדברים? אם היופי נמצא רק בפנים, אף על פי שאנו יודעים היטב שהעין מוצאת הנאה בכתיבה יפה [כמו קליגרפיה], האוזן מוצאת תענוג בשירים יפים, כל התפיסות שבעולם הן או טובות או רעות, אם כן מה פירוש היופי המשותף בכל הדברים? נשפוך קצת אור על זה.

היופי בכל דבר הוא בעניין שהשלמות המתאימה או האפשרית לו, מצטברת בו. אם כל השלמויות האפשריות שלו מצטברות בדבר, אז הוא ראוי להיקרא יפה, ואם יש כמה שלמויות שם וחלק לא שם, אז הדבר הזה יהיה יפה במידה של השלמות שיש לו [שהן ייחודיות לו]. כדוגמה, לא כל סוס יכול להיקרא יפה, במקום זאת רק אותו סוס ייקרא יפה שיש לו את כל המאפיינים הדרושים לסוס טוב - מראה, הרכב, צבע, מהירות, יופי תגובתו למושכות וכו'. כתיבה יפה היא זו שבה מצטברים כל השלמות הקשורות לכתיבה כמו איזון האותיות והמילים, זרימה, סידור, יופי הארגון וכו'. לכל דבר יש שלמות שהיא מיוחדת לו ואינה מיוחדת למשהו אחר, אלא היעדר השלמות הזו בדבר אחר נקרא יופי לדבר האחר. מכאן נלמד שהיופי של כל דבר הוא בשלמות המיוחדת לו. לכן, השלמות שעל בסיסן נקרא סוס כטוב לא יהיו זהות שעל בסיסן נקרא אדם כטוב, והמאפיינים שעל בסיסם נקרא כתיבה טוב, לא יהיו זהים לקריאת סוס כטוב. ניתן להסיק את כל העניינים על בסיס עיקרון זה.

כאן אתה יכול לומר שהדברים שהוזכרו זה עתה נתפסים לא רק בעין אלא גם בכמה חושים אחרים כמו קול (הנקלט דרך האוזניים) וטעם הקשורים לחושים אחרים, מה שמוכיח שהיופי קשור לחושים ולרגשות, עם זאת, התפיסה של אותם דברים שאינם ניתנים לתפיסה על ידי אף אחד מחמשת החושים, לא

הגיוני. התשובה לכך היא שהיופי אינו תלוי רק בתפיסת החושים והרגשות, אלא בדברים שלא ניתן להרגיש או לתפוס על ידי החושים יש בהם יופי. כדוגמה, נאמר שתכונת אופי זו טובה, ידע זה טוב, תכונה זו טובה, גינונים אלה טובים. תכונות אופי יפות מתייחסות לידע, צניעות, אומץ, יראת אלוהים, טוב לב, התחשבות, התחשבות ותכונות אופי טובות אחרות, נטיות פנימיות וטמפרמנטים. אף אחד מאלה אינו נתפס על ידי חמשת החושים, במקום זאת הם נתפסים על ידי האור או ההארה של התובנה הפנימית (*בסירה*). כל תכונות האופי היפות הללו אהובות ומי שמחזיק בהן אהוב גם על מי שמכיר את תכונות האופי הללו. והראיה לכך היא, שנטען בטמפרמנט האנושי שיאהבו את נביאיהם ואת חבריהם הנבואיים [ושאר צדיקים בעלי מידות נעלות], אף על פי שמעולם לא ראו אותם [או אפילו יודעים כיצד הם נראו].

יש אנשים שאוהבים מאוד את מנהיגיהם הדתיים [מההיסטוריה הקודמת] ומבזבזים את כל הונם כדי להגן עליהם, ועושים כל שביכולתם כדי להפריך את האנשים המבקרים אותם, למרות שהם מעולם לא ראו אותם קודם לכן ואם הם יראו אותם, ייתכן שהם אפילו לא יאהבו את המראה שלהם. מכאן נלמד שהאדם לא אהב אותם בגלל מראם החיצוני והמראה החיצוני שלהם, אלא אהב אותם מאוד על ידי ראיית הופעתם הפנימית (כלומר, ידיעתם, הבנתם, מידותיהם הנעלות, קרבת ה' וכדומה). צורתם החיצונית הפכה לעפר לאחר שהתערבבה בעפר [בקברם], עדיין אוהב אותם ומסור להם בגלל תכונות האופי הפנימיות שלהם ותכונותיהם, כגון אמונתם, יראת שמים, הרחבת הידיעה, היכרות עם דקויות הדת, המאבק להפיץ את ידיעת הדרך האלוקית. כל העניינים הללו יפים, וכל התכונות הללו מצוינות. תפיסת היופי שלהם מתרחשת רק לאור התובנה הפנימית מכיוון שהחושים אינם מסוגלים לקלוט אותם. כזה הוא מצבם של האנשים שאוהבים את אבו בכר אל-צדיק (שאלוהים ישמח ממנו). מי שאוהב אותו אינו אוהב את עצמותיו, בשרו, עורו, איבריו, צורתו ומראהו, משום שהדברים הללו נכחדו או השתנו [למשהו אחר], אך נשארו הדברים [הלא גשמיים והלא חומריים] שבזכותם הגיע אבו בכר אל-צדיק (עליו השלום) לדרגת קרבה, קרבה, אינטימיות וגנוסיס של האל (*מריפה* או *סידיקה*)), במילים אחרות, תכונות האופי האציליות שלו ותכונותיו הפנימיות היפות. האהבה אליו נובעת מתכונות אלה ממש, למרות שהצורה החיצונית נכחדה.

המקור והסיבה לכל תכונות האופי הפנימיות היפות הללו הוא ידע ויכולת (*קודרה*), במילים אחרות, אנשים אצילים אלה השיגו את ידיעת מציאות הדברים והפכו להיות מסוגלים לקשט את עצמם בתכונות פנימיות יפות, מזגים ונטיות לאחר ששלטו בתאוות ובתשוקות מהעצמי הנמוך. כל שאר התכונות הפנימיות נובעות מעצם הידיעה והיכולת הזאת, ושתי התכונות הללו אינן נתפסות בשום חוש חיצוני ואין להן שום צורה, צורה וצבע חיצוניים שיכולים להתגלות לעין וכתוצאה ממה שנחשב לאהוב. התוצאה של זה היא שהיופי נוכח באופי ובהרגלים הפנימיים. אם הידע והיכולת לא היו המעיין של האופי הפנימי היפה, אז העניין הזה לא היה הסיבה לאהבה. מוכח מכך שהאהוב האמיתי הוא ביטוי האופי הפנימי היפה, הנקרא מידות טובות לשבח ומידות יפות, ומקורן בדעת וביכולת. ביטוי זה חביב על הטבע האנושי, למרות שאינו נתפס על ידי החושים [החיצוניים]. לכן, כאשר אנשים שומעים את הסיפורים על נדיבותו של חאתם אל-טאי וגבורתו של ח'אלד בן וליד (שאלוהים ישמח ממנו), הם מתחילים לאהוב אותם באופן בלתי נשלט ובלתי מורגש, למרות שנדיבותו של חאתם אינה נתפסת בעין וגם מידת גבורתו של ח'אלד אינה נראית לעין, ואהבה זו אינה נולדת מראיית המראה החיצוני שלהם ואינה מתרחשת

בגלל רווח צפוי כלשהו כאלה שיכולים להגיע לאנשים שאוהבים אותם. ומכאן מוכח שאין צורך באהבה, שהאהוב עושה טובה כלשהי עם האוהב, אלא אהוב נאהב מחמת היותו של האהוב (בגלל דרכו של האהוב ולא בשביל שום דבר אחר), אף על פי ששום טובה של אהוב לא מגיעה אל האוהב. ישותו של אהוב היא אהובה מכיוון שכל יופי הוא אהוב. צורות הן משני סוגים - חיצוני ופנימי. הצורה או המראה החיצוני נראים בעין והצורה הפנימית נתפסת על ידי התובנה הפנימית (*בסירה*). מי שאין לו תובנה פנימית אינו תופס אותה (את היופי הפנימי) ואינו שואב ממנה הנאה או הנאה, או אוהב אותה או נוטה אליה. מי שהתובנה הפנימית שלו חזקה יותר מהחושים החיצוניים, מעדיף משמעויות פנימיות על פני משמעויות חיצוניות ורואה בהן אהובות. יש הבדל עצום בין שני אנשים, כאשר אחד מהם אוהב ציור על קיר בגלל יופיו החיצוני והשני אוהב נביא בגלל יופיו הפנימי.

הסיבה החמישית לאהבה היא התאמה סודית (התאמה) הקיימת בין אוהב לאהוב. לפעמים קורה שמתפתח קשר או קשר חזק בין שני בני אדם לא בגלל יופי או תועלת אחרת אלא בגלל ההתאמה של הנשמות שלהם. שפכנו אור על כך בספר החיבה והאחווה (אל-אולפא *ואל-אח'וה*) [בספר החמישי של הכרך השני או ברבע של *יצירת המופת של ע'זאלי "יחיא אל-עולום א-דין*" או "תחיית ידיעת הדרך אל האל", שאינו כלול בחיבור זה].

והסיכום של זה [כל ההסבר של טעמי האהבה] הוא, שיש חמשה טעמים לאהבה. הראשון הוא שאדם אוהב את הקיום והקביעות של העצמי שלו ואת השלמות שלו. השני הוא לאהוב את אלה שעושים טובה לאדם ולעזור לו בקיומו ובנצחיותו ו[לעזור] להתנגד לבורות באחד. שלישית היא לאהוב מישהו שלא עשה טובות, אבל אחרים הרוויחו ממנו. רביעית היא לאהוב מישהו שבקיומו האישי הוא יפה, בין אם זה במראה החיצוני או במראה הפנימי או בצורה או במשמעות. החמישית היא לאהוב מישהו שיש לו התאמה סודית איתו. אם כל חמשת הסיבות הללו [של אהבה] יצטברו באדם אחד, אז האהבה של אותו אדם תהיה שלמה ותהיה ברמה גבוהה מאוד. אם ילדו של מישהו הוא יפה, מנומס, בעל ידע, חכם, מתייחס לאנשים יפה, משרת אותם היטב וצייתן, אז להורה יש אהבה עצומה לילד הזה, אזי אהבה זו תהיה חזקה ורחבה יותר במידה שתכונות האופי הללו מושלמות באחד. כעת נבאר כי השלמות והצבירה של כל [חמשת] הסיבות הללו [של האהבה] אפשרית רק בהוויית ה', ולמעשה הוא הראוי לאהבה.

אלוהים הוא היחיד שראוי לאהבה

אם אדם אינו נוטה לאלוהים אלא נוטה לאדם אחר מלבד אלוהים, זוהי הוכחה לחוסר ההבנה ולריחוק שלו מהגנוסיס האלוהי. במציאות, עבור אנשים בעלי תובנה פנימית עמוקה, אין אף אחד שראוי לאהבה מלבד אלוהים ואף אחד אחר אינו ראוי להיקרא אהוב. טענה זו אינה חסרת הוכחות ואנו נוכיח אותה בעמודים הבאים שהשילוב של כל חמשת הסיבות לאהבה אפשרי רק בישות האלוהים. זה לא אפשרי

אצל אף אחד מלבד אלוהים, כמו שיש למישהו אחר מלבד אלוהים, לכל היותר, סיבה אחת או שתיים [של אהבה] וגם זה במובן האלגורי, אלא במובן של השערה ומחשבה [בלבד] של האדם. מצד שני, ההצטברות והשילוב של כל [חמשת] הסיבות הללו באלוהים, הוא אמיתי. כאשר נבאר את העניין הזה במלואו, יתברר לאנשים בעלי שכל שהמחשבה של הטיפש והטיפש שאהבת ה' היא בלתי אפשרית, אינה נכונה. במקום זאת, העניין מנוגד לו, שאין לאהוב אף אחד מלבד אלוהים. כעת נבחן כל אחת מ[חמש סיבות האהבה] הללו בנפרד [כדי להוכיח שכל חמשת הסיבות הללו לאהוב מישהו, חלות רק על אלוהים בלבד ואף אחת מלבדה].

סיבה ראשונה: הסיבה הראשונה שהוסברה היא שהאדם מחשיב את עצמו כאהוב וחפץ בקביעותו, בקיומו הנצחי ובשלמותו. אדם שונא הרס, אי-קיום, פגמים ומכשולים לשלמות. הדברים האלה נמצאים בטבע הטבוע של אדם חי. מי שמכיר את עצמו (*נאפס*) ומכיר את אדונו, יודע זאת היטב שקיומו אינו מעצמו, אלא קיום הווייתו, קביעותו, שלמותו, והכל תלוי בקב"ה ומגיע לו. הוא בורא קיומו של האדם, הוא זה ששומר על קיומו של האדם, הוא זה שיוצר תכונות של שלמות ומשלים אותן, הוא זה שיוצר אמצעים שמביאים את האדם לשלמות, הוא זה שיוצר הדרכה שמנחה את האדם להשתמש באמצעים האלה, אחרת קיומו של העבד (של האדם) הוא כלום - הוא פשוט אי-קיום. אם אלוהים לא ברא אדם על ידי פעולתו, ולאחר שברא, אם הוא לא יעניק את חסדו, הוא יושמד, ואם הוא לא ישלים אותו (חסדו), הוא יישאר חסר. התוצאה של זה היא שאין קיום בעולם שקיים מעצם הווייתו. כל קיום קיים על ידי [הוויית] אלוהים החי והמקיים את עצמו שקיומו הוא על ידי ישותו שלו. אם יודע אלוהים (*עריף* או גנוסטי) היה אוהב את ישותו שלו, הייתה לו גם אהבה לאותה ישות שבה ישותו שלו תלויה בה ונהנית ממנה וקיבלה ממנה קיום, בתנאי שהוא מחשיב אותו כבורא, נוכח, מתפתח [של כל הבריאה והקיום], שומר [על כל הבריאה והקיום] וקיים על ידי ישותו שלו. אם אין לאדם אהבה לישות כזו, ייאמר שהוא אינו מכיר את עצמו או את אדונו. אהבה היא הפרי (התוצאה) של ידיעת [אלוהים] או הגנוסיס האלוהי (*מעריפה*). כאשר אין אהבה, לא תהיה גנוסיס, ובמידה שגנוסיס זה חלש, במידה זו האהבה תהיה חלשה, ובמידה שהגנוסיס יהיה חזק, במידה זו האהבה תהיה חזקה. כיצד ייתכן שלאדם יש אהבה לעצמו אך לא לאדונו? מי שסובל את קשיי השמש, אוהב גם את הצל, ומי שאוהב את הצל, אוהב גם את העצים שבזכותם הצל מתבסס ויש לו קיום. יחסו של כל דבר נוכח (קיים) ליכולתו של אלוהים הוא כמו צל עם העצים. קיום הצל הוא על ידי העצים, וקיום האור הוא על ידי השמש. כלומר, הצל כפוף לאילנות לקיומו, וקיום האור כפוף לשמש. באופן דומה, הקיום של כל מה שנוכח, כפוף לאותה ישות אחת. כל הדברים הם דוגמאות ליכולתו וליצירתיותו.

אם זה הכרחי שהאדם יאהב את עצמו, זה הכרחי גם לאהוב את הישות שבאמצעותה הוא קיבל את הקיום, אז במציאות שלו, באיכויות הפנימיות, בישויות הפנימיות והחיצוניות, במשמעויות הפנימיות ובהרכב הפיזי, הוא קיבל קביעות [בצורה של חיי נצח שמתחילים לאחר החיים האלה]. עם זאת, אהבה זו יכולה להתנסות רק על ידי מי שמכיר את המציאויות שהוזכרו לעיל כפי שהוסברו. מי שלבו שקוע בתאוות העצמי הנמוך, אינו מודע לבוראו ולאדונו, ואין לו אהבת אלוהים [בלבו], ורק משגיח על תאוות והופעות חיצוניות, במילים אחרות, נשאר אסיר בממלכת העולם הנראה (התחום החומרי) שבו אין לאדם הבחנה. במקום זאת, גם בעלי חיים משתתפים בזה. רק אותו אדם יכול להיות בממלכת המלאכים

(*עלם אל-מלקוט*) שיש לו דמיון למלאכים. מי שנמצא בממלכת החיות ויורד נמוך בעולם הזה, במידה זו הוא יהיה מרוחק מממלכת המלאכים.

סיבה שנייה: סיבה שנייה לאהבה היא לאהוב מישהו שעושה לו טובה, עוזר לו בכסף, עוזר לכל דבר, להיות מוכן לעזור בכל עת, מגן מפני אויבים, מגן מפני רעות הקנאים, עוזר בכל המטרות הקשורות לעצמי, לצאצאים, למשפחה ולקרובים. אדם כזה הוא בדרך כלל אהוב. סיבה זו [של האהבה] דורשת גם שאין לאהוב אף אחד מלבד אלוהים. אם תתפתח הבנה נכונה של זכות ה', יהיה ברור שמי שעושה טובה הוא רק הוא. בכל הנוגע לחסדי ה' על משרתיו, לא ניתן להקיף אותם בכתב. טובות אלה הן רבות מספור, כפי שאלוהים עצמו אמר:

وَإِن تَعُدُّواْ نِعۡمَتَ ٱللَّهِ لَا تُحۡصُوهَآ

"אם תתחיל לספור את ברכות האל, אי אפשר אפילו לספור אותן [מכיוון שהן רבות מספור ואינן ניתנות למנייה]". (קוראן, פרק 14, פסוק 34)

בכל עניין, חסדי ה' הם כאלה שאי אפשר אפילו לספור אותם. ניתן להתייחס למשרתים [כלומר, בני אדם] רק במונחים של טובות [שהם עושים לאחרים] במובן אלגורי. המיטיב האמיתי הוא אלוהים לבדו. נניח שמישהו נתן לך את כל האוצרות שלך והעניק לך זכות מלאה לבזבז. אם התחלת לחשוב שמישהו עשה לך טובה עצומה בכך שמסר לך את האוצרות ונתן לך את הזכות לבזבז, אז זו תהיה חשיבה שגויה. ראשית, עליכם לדון בארבעה עניינים, ואז תתברר לכם מציאות הטובה.

הראשון הוא קיומו של האדם שנותן לך את האוצר. שנית, נוכחות של עושר עם אחד. שלישית, שליטה מלאה עליו. רביעית, הרעיון שבלב מסירת העושר אליך. כעת אנו שואלים אתכם, "מי ברא את האדם הזה? מי נתן לאדם את העושר ואז העניק לו שליטה ויכולת עליו? מי שם בלב את הכוונה לבחור בך למסירת העושר? מי שם את אהבתך בלב? איך אדם קיבל את הרעיון שהשיפור והרווחה שלו בעולם הזה ובעולם הבא הוא לעשות לך טובה? אדם חייב לציית להתעקשות ליבו לתת לך את העושר או הרכוש ואינו יכול להתנגד לכך, מה הסיבה לכך?" אם תתלבט בכך, תקבל את התשובה לכל השאלות הללו, ויתברר בבירור שהמטיב האמיתי הוא ה' לבדו שהכריח את האדם לעשות לך טובה, והכניע [את לבבו] למענך וכפה עליך את הגורמים המניעים אותו לעשות לך טובה. ידו של העושה טובה היא רק אמצעי שבאמצעותו נמסרות חסדי ה' לעבדיו. בעניין זה, האדם נאלץ כמו תעלת מים לאפשר למים לזרום. אם אתה מחשיב את המתווך כמיטיב שלך ומתחיל להכיר לו תודה אז זה אינדיקציה לכך שאתה לא מכיר את המציאות.

בכל פעם שאדם עושה טובה [לאחרים], הוא עושה זאת על עצמו, ולעשות זאת על כל יצירה [של אלוהים] אינה אפשרית. למרות שאדם מאמץ את צורת הטובה, הוא מחפש את הפיצוי שלה מקודם, בין אם זה בעולם, כמו שהעולם נכבש בשביל אחד או הופך להיות משועבד לו ומהלל אותו בשפע, סיפורים

על נדיבותו מתפשטים למרחקים, ואנשים מתחילים להרעיף עליו פרחים של צייתנותם ואהבתם. או שהוא משיג את הגמול המקסימלי האפשרי מאלוהים (גמול אלוהי) בעולם הבא. כשם שאף אחד לא שם את עושרו בנהר ללא סיבה, כך גם לא מפקיד את עושרו ביד אחרת ללא כל מניע [נסתר] (אובייקטיבי). המניע הזה הוא המטרה של האדם. אם מישהו נתן לך עושר אז אתה לא המטרה שלו, אלא אתה רק אמצעי להשגת המטרה שלך, בין אם המטרה הזו היא הזכרת האדם, המוניטין, התהילה, הכבוד, הגדולה בעולם הזה, או הכבוד, הגדולה והשכר האלוקי בעולם הבא. אדם זה [שעשה לך טובה] השלים את מטרתו בכך שמסר לך את עושרו. זו הסיבה שאדם אינו המיטיב שלך, במקום זאת, הוא מיטיב עם עצמו (*נאפס*). אדם רוצה לקבל משהו בתמורה לעושר, שהוא חושב שהוא טוב ממנו. אם זה לא היה טוב יותר, אדם לא היה מוציא את עושרו עליך. כשחושבים על זה, אדם לא ראוי להכרת תודה או אהבה ויש לכך שתי סיבות. סיבה אחת היא שלאחר שאלוהים הטיל גורמים שהניעו אותו לעשות טובה, הוא נאלץ לתת לך את העושר [או הרכוש או הרכוש החומרי] ולא היה מסוגל להתנגד לו. המשל לכך הוא על גזבר של מלך שהמלך מצווה להעניק לו שכר מלכותי. מי שמקבל שכר זה, אינו יכול להחשיב את הגזבר כמיטיב עמו, מפני שלאחר שקיבל את אותה מצווה מלכותית, נאלץ הגזבר לקיים אותה, ולא היה מסוגל להתנגד לה. אם המלך היה דוחה את עניין השכר על פי רצון הגזבר, אז הגזבר לא היה נותן אותו. באופן דומה, אם אלוהים היה משאיר את הנדיב לרצונו, הוא לא היה מסכים להוציא אפילו מטבע מזויף, אלא הוא החדיר בלבו את הסיבות והתמריצים לחלוקת העושר שלו, ואז ברא את המחשבה בלבו שהוא מועיל בעולם הזה ובעולם אחר על נתינת העושר. תלוי בנתינה הזו וזו הסיבה שנותנים אותה. הסיבה השנייה היא, שהאדם נותן עושר ולוקח בתמורה את מה שלדעתו טוב יותר מהעושר. הדוגמה במקרה זה היא של סוחר או איש עסקים וסוחר לא יכול להיות מיטיב, כי הוא לוקח את הפיצוי על חלוקת העושר. זה עניין נפרד שאדם קיבל כפיצוי או שבח או גמול א-לוהי [במקום לקחת גמול כספי או גשמי]. אין צורך בפיצוי שיורגש [או יראה], אלא ההנאות וההטבות יכולות לתפוס את מקומו של העושר [כפיצויים] ולעתים להפוך לגמול הטוב ביותר עבור העושר.

ובאמת טובה היא דבר שהאדם לא לוקח עליו שום תמורה, כלומר שהנותן נותן באופן כזה, שהנותן לא מפיק מזה שום הנאה, ולא משיג מזה שום טובה, ואי אפשר שסוג כזה של טובה יתקיים באדם. רק אלוהים הוא המקור והנותן של חסד מסוג זה ושל חסדים [רבים מספור] שאלוהים עשה לברואיו, אין בהם יתרונות נסתרים לאלוהים, כל היתרונות מושגים על ידי הבריאה. ברור מפרט זה שהשימוש במילה טובה לזולת אלוהים הוא שקר או רק התייחסות אלגורית. קיומו של חסד באחרים מלבד אלוהים הוא בלתי אפשרי, בדיוק כפי שאי אפשר לשלב חושך ובהירות. הקב"ה הוא יחיד ויחיד בתכונה הא-לוהית הזו שלו, כמו כל שאר תכונותיו. מכאן נלמד שיודע ה' (*עריף* או גנוסטי) צריך לאהוב את אלוהים במקום את המיטיב לכאורה שאינו מסוגל אפילו לעשות טובה אמיתית. הנדיב האמיתי הוא אלוהים לבדו והוא היחיד הראוי לאהבה זו [המבוססת על חסד האדם]. אם אדם המחשיב אדם אחר מלבד אלוהים כמיטיב, אוהב את חסדו של אדם כזה, הרי שזו בורותו של האדם והוכחה לחוסר היכרותו עם משמעות החסד ותכליתו.

סיבה שלישית: האם האדם אוהב מיטיב, למרות שטובה זו אינה על אדם אלא על מישהו אחר. דברים אלה נמצאים בטמפרמנטים אנושיים. למשל, אם מספרים לך על מנהיג שעושה צדק, מודע היטב [לבעיות של האנשים שהוא אחראי להם], מתייחס לאנשים באדיבות ובנדיבות, מתייחס אליהם בענווה,

למרות שהמנהיג הזה נמצא במרחק אלפי קילומטרים ממך [בחלק אחר של העולם במדינה אחרת] אבל אתה מתחיל לאהוב את המנהיג הזה בלבך. מצד שני, אתה שומע על מנהיג שידוע בדיכוי, שהוא יהיר, מרושע, עושה צרות, והוא מנהיג של המדינה הכי רחוקה ממך, אז אתה שונא את המנהיג הזה למרות המרחק והריחוק ממך. ללבכם יש רגשות שונים כלפי שני המנהיגים האלה, וההבדל הזה בולט למדי. יש לך נטייה קיצונית לאחד ושנאה קיצונית לשני. מצב זה של אהבה ושנאה הוא כאשר אתה נשלל מנדיבותו של מנהיג אחד ובטוח מפני הדיכוי של האחר, וככל הנראה אין לך אפשרות ללכת לשם שבו שולט המנהיג הצודק או המנהיג הלא צודק. אבל אהבתך למנהיג הצודק היא רק מהסיבה שהמנהיג הזה הוא מיטיב, לא בגלל שהרווחת טובה כלשהי. סיבה זו מחייבת גם לאהוב את ה', ולא לאהוב אף אחד מלבדו, אלא כאשר יש לך סיבה לקשר עם אחרים מלבד אלוהים. מפני שעושה החסד על כל הנבראים ומעניק הנדיבות הא-לוהית מתוך החסד והנדיבות הוא הוא לבדו ואף אחד מלבדו. ראשית, הוא העניק להם את עושר הקיום, לאחר מכן העניק להם איברים והשלים את חסדיו בכך שהעניק להם את האמצעים הדרושים להם. יתר על כן, הוא העניק להם את אמצעי הנוחות והנוחות שאינם באים במעגל הצרכים, אך יש בהם שמץ של צורך, ואז העניק טובות נוספות שאינן נחשבות לצרכים. הדוגמה לדברים חיוניים בגוף האדם הם לב, כבד וראש, איברים נחוצים הם עיניים, רגליים וידיים, ודברים נוספים לייפוי כוללים גבות מקושתות, שפתיים, לחיים, עיניים בצורת שקד וכו'. אלה דברים שאם הם לא קיימים, אין להם השפעה על הצרכים או הצרכים האנושיים, שכן הדברים הללו קשורים ליופי [של מראה האדם] בלבד. בין הדברים שאינם גופניים, הדוגמה לדברים הכרחיים הם מים ומזון, דברים נחוצים כוללים תרופות, בשר ופירות, ודברים נוספים כוללים את הצמחייה והיופי של העצים, יופיים של פרחים וניצני פרחים, טעמים של מאכלים ופירות. אלה הדברים [הנוספים], אם הם לא קיימים אז הם לא ממלאים שום צרכים או צרכים. שלש מיני הברכות הללו הנחוצות והנצרכות, והדברים המיוחדים נמצאים בכל נברא חי. אלא הם נמצאים בכל הבריאה, מהחלקיק שעל פני האדמה ועד לרוממות כסא ה'. זו הסיבה שרק אלוהים הוא המיטיב ואף אחד מלבדו לא יכול להיות מיטיב. אם אדם הוא מיטיב, אז טובה זו היא דבר טוב מבין הדברים הטובים של ברואיו של אלוהים. הוא האחד שהוא בורא היופי, הוא אחד שהוא בורא המטיב, והוא בורא אמצעי החסדים. מבחינה זו, אהבה אחרת מלבד אלוהים היא רק בורות וטיפשות. מי שיודע זאת אינו אוהב אף אחד מלבד אלוהים.

סיבה רביעית: האם האדם אוהב דבר רק מפני שהוא יפה ואין שום מטרה אחרת מלבד היופי [הטבוע בו]. כפי שהוזכר קודם, היא טבועה בטבע האנושי המולד. היופי נחלק לשני סוגים: הראשון הוא היופי הנתפס בעין, והשני הוא היופי הדורש בהכרח את הארת התובנה הפנימית. הסוג הראשון של היופי נתפס אפילו על ידי ילד, אלא הוא נתפס אפילו על ידי חיה או ציפור, אך הסוג השני של היופי נתפס רק על ידי מי שראוי להיקרא "אנשי הלב". האנשים האחרים האלה לא חולקים איתם את התואר הזה, שמסתכלים רק על ההיבטים החיצוניים של החיים הארציים ואינם רואים שום דבר מלבד הנראה. היופי אהוב על כל מי שתופס אותו. אלה שתופסים את היופי מלבם, הם מחשיבים את היופי כאהוב מליבם. הדוגמה לכך היא אהבתם של הנביאים ושל מלומדים אמיתיים (קדושים וגנוסטיקנים) על תכונות האופי הגבוהות (הנשגבות) שלהם ותכונותיהם היפות. אהבתם נמצאת בלבבות, למרות שפניהם והמראה החיצוני שלהם נסתרים מהעיניים. וזה הכוונה ביופיה של הצורה הפנימית שאינה נתפסת על ידי החושים, אולם כן מבחינים בסימנים המצביעים על אופיים הגבוה. כאשר הלבבות משוכנעים בכך, אז הלבבות נוטים אליהם ואוהבים אותם. לפיכך, כאשר אדם רואה את כתיבתו של סופר, או שירה של משורר, או תמונה של אמן, או קונסטרוקציה של בנאי, מתגלות בפניהם האיכויות הפנימיות של אותו

סופר, משורר, אמן ובונה שגרם ליצירות הללו להיווצר. עיקר עבודותיהם הוא הידע והיכולת שלהם. ואז בשיעור הגדלות והיופי והעליונות של מה שידוע עליהם, בשיעור זה תהיה ידיעתם עליונה ושלמה. כזה הוא מצבו של האדם בעל היכולת. במידת הכבוד והמעמד הגבוהים של הישות בעלת היכולת, במידה זו היכולת תהיה עליונה ושלמה. מכיוון שבין הידועים, הגבוה והידוע ביותר הוא של ישות האלוהים. לכן, הידע הקשור לישות הגבוהה ביותר (אלוהים) יהיה הגבוה והגדול ביותר מכל הידע שהוא הידע של הגנוסיס של אלוהים (*מעריפה*). אם כן, דרגה אחר דרגה, לדברים האלה יש כבוד ועליונות שהם ייחודיים לגנוסיס של אלוהים או קרובים אליו. במידה שדבר קשור קשר הדוק לגנוסיס של אלוהים, כך יהיו לו הגדולה, הכבוד וההבחנה.

תכונות האופי היפות, האיכויות הפנימיות, הנטיות והטמפרמנטים של הגנוסטיקנים מורכבים משלושה דברים. ראשית, לאנשים אלה יש את הידע של אלוהים, מלאכים, ספרי התגלות והחוקים האלוהיים. שנית, יש להם את היכולת לתקן ולטהר את עצמם ומשרתי אלוהים אחרים ולתקן ולהדריך אותם מבחינה רוחנית. שלישית, הם טוהרו מרוע, מפגמים פנימיים ומתאוות שמרתיעים את בני האדם מדרכי הטוב והיושר ומאלצים אותם לצעוד בדרכי הרע. בשל [שלושת] העניינים הללו, אנשים אוהבים את הנביאים, את ממשיכיהם, את תלמידי החכמים ואת המנהיגים הצדיקים והנדיבים.

דעת, יכולת וטהרה: כעת נבחן את שלושת העניינים הללו בהקשר של המידות הא-לוהיות. מצב הידע הוא כזה שכל הידע [הידוע באופן קולקטיבי על ידי האנושות] של כל בני האדם שבאו בעבר ונמצאים כאן עכשיו ויבואו בעתיד, אינם ניתנים להשוואה לידע של אלוהים. הידע שלו מקיף כל דבר ודבר שקיים, ושום דבר אינו מחוץ לידע המקיף שלו. אלוהים אומר:

لَا يَعۡزُبُ عَنۡهُ مِثۡقَالُ ذَرَّةٖ فِي ٱلسَّمَٰوَٰتِ وَلَا فِي ٱلۡأَرۡضِ

"אפילו חלקיק אחד לא נעדר ממנו [וידיעתו] מהשמים ומן הארץ". (קוראן, פרק 34, פסוק 3)

בפסוק אחד נידונה הבריאה כולה:

وَمَآ أُوتِيتُم مِّنَ ٱلۡعِلۡمِ إِلَّا قَلِيلٗا

"וקיבלת את הידע, אבל הוא מעט מאוד." (קוראן, פרק 17, פסוק 85)

אלא גם אם יתאחדו כל יושבי השמים והארץ כדי להקיף את ידיעתו על איך נברא נמלה או יתוש, הם לא יוכלו להגיע אפילו לחלק זעיר מהידע שלו, והם ישיגו רק את כמות הידע שהוא רוצה שהם ישיגו. כל מעט הידע שיש לנבראים, הוא בזכות חינוכו יתברך. הקוראן אומר:

خَلَقَ ٱلۡإِنسَٰنَ ٣

عَلَّمَهُ ٱلْبَيَانَ ﴿٤﴾

"הוא ברא את האדם ולימד את הדיבור (רהיטות, יכולת להסביר את עצמך, ניסוח עניינים מורכבים ועדינים, ולמידה מהדיבור והביטוי של אחרים)". (קוראן, פרק 55, פסוקים 3-4)

התוצאה של זה היא שאם היופי והייחודיות של הידע אהובים או שהם קישוט ושלמות למי שמעוטר בהם בזכות עצמם, אז מבחינה זו, אדם צריך לאהוב רק את אלוהים. הידע של מלומדים בהשוואה לידע שלו, הוא רק בורות. לידיעת ה' יש עליונות בלתי נתפסת על הידע המשולב של כל הבריאה, מכיוון שלידיעתו אין גבולות ואילו ידיעת הנבראים מוגבלת ויש לה נקודת סיום.

יכולת (*קודרה* או כוח, כוח, אמצעים, ידע להשיג משהו או להביא אותו לידי קיום) היא גם תכונה של שלמות ובהשוואה לכך, חוסר יכולת הוא חיסרון או פגם. כל שלמות, גדולה, ייחוד ועליונות אהובים ומוצאים הנאה בתפיסתם. לכן, כששומעים על האומץ וההבחנה של עלי (שאלוהים ישמח ממנו) וחאלד (שאלוהים יהיה מרוצה ממנו) על פני בני דורם, אז רגשות של אושר מסעירים את הלב. אדם שמח כל כך רק לשמוע על הרפתקאותיו האמיצות, אז מה היה האושר שלו אם הוא היה עד [ממקור ראשון] להרפתקאות שלו במו עיניו? כעת השווה את יכולותיהם וגבורתם של משרתי אלוהים לאלה של אלוהים. קחו את האדם מבין הבריאה שהוא החזק ביותר, בעל השליטה והכוח הרחבים ביותר, בעל היכולת הגדולה ביותר מכל בני האדם לעקור את כל הרעות מהעצמי הנמוך, בעל התובנות העמוקות ביותר בעניינים הקשורים לעצמי (עניינים נסתרים הקשורים לנשמה) של עצמו ושל אחרים, ויש לו את היכולת המלאה לשלוט בהם. קחו את האדם הזה ואז ראו שאדם כזה, למרות שיש לו כוח עצום, עוצמה, שליטה נרחבת ויכולות, אין לו שליטה על [מניעת] המוות, החיים, התחייה לאחר המוות, הרווח או ההפסד, עד כדי כך שהוא אינו מסוגל אפילו למנוע את אובדן הראייה והשמיעה של האוזניים. דיבור הלשון, ומחלות הגוף. ישנם אינספור עניינים שבהם אדם אינו מסוגל לעשות דבר עבור עצמו ועבור אחרים בעניינים הקשורים ליכולותיו. ודברים שאינם קשורים ליכולותיו של האדם, אין האדם יכול לעשות דבר השווה לגודל כנף של זבוב. אז היכולת שיש לאדם על עצמו ועל אחרים, היא לא מעשה ידיו ואינה קיימת מעצמו, במקום זאת, כפי שאלוהים ברא אותו, באופן דומה, אלוהים ברא את יכולתו ואת אמצעיו ועשה אותו מסוגל לעשות דברים הקשורים ליכולותיו. לא ייתכן שאדם יאהב מישהו מקרב עובדי ה' בגלל היכולת, הפוליטיקה, השליטה, השלטון ושלמות הכוח אך לא יאהב את ה', למרות שהכוח והעוצמה מתאימים רק לקב"ה שהוא הדומיננטי והגדול מכולם. הוא הכובש, השולט בכל, המקיף את כל הידע, ובעל כל היכולות. השמיים עטופים בידו הימנית, כל מה שנמצא שם על פני האדמה או מתחתיה נמצא בשליטתו, והמושכות של כל הבריאה בידו. אם הוא ישמיד את כל הבריאה הקיימת על פני האדמה, שום שמץ או חלקיק לא יפחתו משליטתו. בין משרתיו, כל מי שיש לו יכולת או כוח, כל זה מסימני יכולתו וגבורתו העליונה. שייכים לו היופי, ההוד, הגדולה, השליטה, העליונות והעליונות. לכן, אם אפשר להתייחס למישהו כאל אהוב בגלל יכולותיו, אז היחיד שראוי לאהבה הזו הוא בעל כל היכולות, אלוהים המרומם.

הזיכוך והטיהור של העצמי התחתון (*נאפס*) מכל הפגמים, החסרונות והרעות הוא תכונה (תכונה) המחייבת את האדם לאהוב [את הבעלים שלו]. זה גם יופי וקשור לצורה הפנימית. למרות שכל הנביאים והגנוסטיקנים היו מעל הפגמים, החטאים והרעות, הקדושה והשלמות של הטיהור אפשריות רק עבור אותה ישות אחת שהיא טהורה ובעלת הוד, הוד וכבוד. ובכל שאר הנבראים יש כמה חסרונות, אלא רוב הנבראים נראים כהתגלמות הפגמים והחסרונות, אלא עצם היותם נבראים, שאינם מסוגלים, משועבדים, ונזקקים, הם כשלעצמם פגמים וחסרונות. לפיכך, השלמות שמורה רק לאלוהים. אם למישהו אחר מלבד אלוהים יש שלמות כלשהי, היא גם מתת ממנו. אין זה בבחינת האדם להגיע לפסגת השלמות, מפני שהמדרגה הנמוכה ביותר של שיא השלמות היא שהעבד [של הקב"ה] אינו משועבד עוד [בכח האלוקי] ואינו תלוי עוד [בקב"ה] לקיומו של האדם, ואין לאף אחד תכונה זו מלבד הקב"ה. אלא השגת מידה זו על ידי [מישהו] אחר מלבד הקב"ה היא בלתי אפשרית. הוא הנושא היחיד של ההבחנה הזו בשלמות, הוא האחד נטול כל הפגמים, הוא האחד שמטוהר מכל הרעות. אם גם הקדושה והטהרה מכל הפגמים נחשבים ליופי ולשלמות, ומידה זו היא סיבה לאהבה, הרי שלמעשה מידה זו היא בלעדית לה' בלבד. אם [מישהו] מלבד הקב"ה קיבל חלק בתכונה זו, הרי שהיא נקראת שלמות רק בהשוואה לשאר [הנבראים].

סיבה חמישית: סיבה חמישית לאהבה היא התאמה ודמיון מכיוון שמשהו [או מישהו] הדומה לאחר, נוטה אליה. לכן אתם רואים שילד נוטה לילד, מבוגר למבוגר, וכל חיה נוטה למין שלה והיא בורחת ממין אחר. כל בעל ידע נוטה לאדם בעל רקע דומה בדעת, ונגר נוטה לנגר אחר בניגוד לחקלאי. זוהי מציאות כזו שאינה דורשת הוכחה, אך הניסיון וההתבוננות הם ההוכחה הברורה שלה. זה מראה שתאימות היא סיבה חשובה לאהבה. עם זאת, ההתאמה היא לפעמים כלפי חוץ ולפעמים בעניין נסתר שהאדם לא בהכרח מודע אליו, כגון שני אנשים שמתאחדים בעניין במקרה, למרות שהם לא ראו זה את זה ואין להם חמדנות זה לעושר של זה, כפי שאמר הנביא מוחמד (עליו השלום):

الأرواح جنود مجندة فما تعارف منها ائتلف وما تناكر منها اختلف

"נשמות הן צבא (קבוצה) משולב. ואלה שביניהם, שמכירים זה את זה, [בעולם הנשמות לפני בואם לעולם], הם נפגשים [ומסתדרים היטב גם בעולם הזה]. אלו שהיו זרים [בעבר בעולם הנשמות], נשארים נפרדים זה מזה [ואינם מתאחדים, נפגשים או נפגשים בעולם הזה בעולם הגשמי מפני שאין להם התאמה במישור הרוחני]".

במסורת זו, "מוכר" מתייחס ל"תאימות" ו"זרים" מתייחס ל"חוסר התאמה". עם זאת, ההתאמה היא גם סיבה חשובה לאהבה בין עבד [קרי, אדם] לבין הקב"ה. תאימות זו אינה כלפי חוץ ולכן לשניהם יש את אותם פנים ומראה, במקום זאת, לשניהם יש תאימות פנימית ביניהם. התאמה זו היא לפעמים בדברים שאפשר לכתוב בספרים ולפעמים בדברים שאי אפשר לכתוב ולרשום בספרים כדי שיישארו נסתרים מאחורי מסך הקנאה האלוקית (*ע'ירה*) [כדי להגן על סודות אלוקים מפני מי שאינם ראויים להם בשל שאיפותיהם-הרוחניות הנמוכות]. טעויות בדרך הרוחנית, וחוסר הכוונה הנכונה והנחישות הגבוהה להתקדם בדרך הרוחנית הגבוהה אל השכינה] והסתרתם נכונה כך שכאשר ההולכים בנתיב הגנוסיס

מגיעים ליעדם, הסודות הללו מתגלים להם בעצמם [בחסד האלוהי]. אותם עניינים שבהם יש התאמה בין אלוהים לבני אדם ושניתן לכתוב אותם בספרים, מתייחסים לאותן תכונות אופי פנימיות ותכונות שבהן העבד קרוב לאלוהים שנצטווה לנהוג לפיהם, כפי שנאמר במסורת נבואית של הנביא מוחמד (עליו השלום) שאמר:

تَخَلَّقُوا بِأَخْلَاقِ اللهِ

"התקשטו באופיו של אלוהים (כלומר, הפכו לאלוהיים באמת)".

כלומר, יש לאמץ תכונות אופי יפות, מזגים פנימיים ונטיות שהן בין התכונות הא-לוהיות, כגון צדק, דעת, להיות טוב לזולת ולרחם עליהם, נדיבות, חסד, עצה טובה, להראות לאחרים את דרך ההדרכה, לעצור אותם מרע, כל אלה הם ציוויי התורה האלוקית. האדם מתקרב לאלוהים על ידי השגתם. קרבה זו אינה קרבת המקום והגוף, אלא קרבה זו היא של תכונות ותכונות פנימיות שהקב"ה מעוטר בהן. עניינים שאסור לכתוב בספרים נרמזו על ידי אלוהים בפסוק הבא:

وَيَسْـَٔلُونَكَ عَنِ ٱلرُّوحِ ۖ قُلِ ٱلرُّوحُ مِنْ أَمْرِ رَبِّى

"הם שואלים אותך על הנשמה. אמור להם שהנשמה היא מפקודת אדוני." (קוראן, פרק 17, פסוק 85)

נאמר בפסוק זה שהנשמה היא עניין אלוקי והיא מעבר לשכל האנושי. (להסבר מופתי של פסוק זה ועניינים קשורים אחרים, אנא עיין בפרק 1 בספר זה "הסבר מסתרי הנשמה"). בגלל הנשמה, המלאכים נצטוו להשתחוות לאדם (עליו השלום) כפי שנאמר בקוראן:

إِنَّا جَعَلْنَٰكَ خَلِيفَةً فِى ٱلْأَرْضِ

"הפכנו אתכם (בני האדם) לסגנו של אלוהים עלי אדמות". (קוראן, פרק 38, פסוק 26)

לפיכך, האדם הפך להיות ראוי למשנה לאלוהים בגלל התאמה זו. הנביא מוחמד (עליו השלום) רמז לעניין זה באומרו:

إِنَّ اللهَ خَلَقَ آدَمَ عَلَىٰ صُورَتِهِ

"אלוהים ברא את אדם [ואת כל בני האדם בהרחבה, כפי שאדם (עליו השלום) הוא אבי האנושות כולה] בצלמו".

על בסיס מסורת זו, יש בעלי אינטלקט נמוך שחשבו שצורה (או תמונה) מתייחסת רק לצורה החיצונית הנתפסת על ידי החושים. בשל השערה זו שלהם, הם דמיינו את הגוף והאיברים לאלוהים והשוו אותו

לדברים אחרים [הנתפסים על ידי החושים]. מי ייתן ואלוהים יגן עלינו במקלטו מחוסר האינטלקט הזה וידריך אותם. התאמה זו [בין בני האדם לאלוהים] נרמזה במסורת זו של הנביא מוחמד (עליו השלום). אלוהים אמר לנביא משה (עליו השלום), "הייתי חולה, אבל אתה לא ביקרתי!" אמר משה: "איך יכולתי לבקר אותך [ואיך יכולת בכלל להיות חולה מלכתחילה]?" אלוהים אמר, "עבדי פלוני היה חולה, ואתה לא ביקרתם אותו. אם היית מבקר אותו, היית מוצא אותי בקרבתו". אולם, התאמה זו מופיעה כאשר האדם מבצע את פעולות החובה של עבודת אלוהים ולאחריהם מבצע מעשי עבודה מיותרים (רשות) [על ידי הצטיינות במעשי הצדקה ובדרך הישר המקרבים את האדם לקב"ה]. בחדית' *קודסי* (סיפור נבואי שיוחס לאלוהים כמקורו), הנביא מוחמד (עליו השלום) הצהיר [שאלוהים אמר]:

لَا يَزَالُ الْعَبْدُ يَتَقَرَّبُ إِلَيَّ بِالنَّوَافِلِ حَتَّى أُحِبَّهُ فَإِذَا أَحْبَبْتُهُ كُنْتُ سَمْعَهُ الَّذِي
يَسْمَعُ بِهِ وَبَصَرَهُ الَّذِي يُبْصِرُ بِهِ وَلِسَانَهُ الَّذِي يَنْطِقُ بِهِ

"עבדי מתקרב אלי על ידי מעשים עליונים (אופציונלי, נוסף, מעל ומעבר למה שנדרש במונחים של חובות אלוהיות) [של סגידה, מסירות ושירות] עד שאאהב אחד. כשאני מתחיל לאהוב את האדם, אני הופך לשמיעה שבה הוא שומע, אני הופך לעין שבה הוא רואה, אני הופך ללשון שבה הוא מדבר (כלומר, העזרה, העזרה והקרבה האלוהית נכללות בכל תחומי חייו של האדם כתוצאה מהחתירה בדרך הא-לוהית במלוא הכנות ובדעה אחת)". (מסורת זו מסופרת ב *גביית* חדית' *סחיח בוכארי* על סמכותו של אבו הוריירה [שאלוהים ישמח ממנו])

סיכום הסבר זה הוא שהתאמה היא הסיבה החשובה ביותר לאהבה מבין סיבותיה. למרות שזו סיבה טובה וחזקה, קיומה נדיר. אם נתבונן, נראה שכל חמשת הטעמים הללו [של אהבה או אהבה] משולבים למעשה בקב"ה לבדו, ולא במובן האלגורי והמטאפורי או על ידי רמז. כל הסיבות הללו משולבות ברמה גבוהה מאוד אצל הקב"ה, כי בעיני אנשי התבונה הפנימית, רק אהבה סבירה ומקובלת היא לאלוהים בלבד, ואילו בעיני אנשים קצרי רואי, האהבה האמיתית היא אהבת הזולת.

כדאי גם לקחת בחשבון שיכולה להיות השתתפות באהבת הבריאה מכיוון שאתה עשוי לאהוב מישהו מסיבה מסוימת ואדם אחר הוא שותף באהבה זו מאותה סיבה ולכן אתה אוהב גם אדם אחר. שיתוף משותף באהבה הוא סוג של פגם ומהווה הוכחה לסטייה של האהוב מ[רמת] השלמות. ייתכן גם שאהובך הוא ייחודי בתכונה כלשהי וככל הנראה אף אחד אחר אינו חולק את התכונה הזו הקיימת באהוב. אם אדם כזה קיים, עדיין ייתכן שקיים שותף [בתכונה זו] ואתה אפילו לא מודע לכך או שזה בלתי אפשרי שתכונה כזו תתקיים בתכונה אחרת בעתיד. עם זאת, כל התכונות והאיכויות של אלוהים הן ברמה ובדרגה הגבוהות ביותר, ואף אחד אינו שותף בתכונות הללו של הוד והיופי האלוהי - אין אדם כזה נוכח עכשיו ואין שום אפשרות שאדם כזה יתקיים בעתיד. מכאן לומדים שלא תיתכן השתתפות באהבתו יתברך, ולכן הוא נטול כל פגמים, בדיוק כמו שלא יכול להיות שיתוף במידותיו הנשגבות. לפיכך, אלוהים הוא היחיד הראוי לאהבה אמיתית ולשלמות האהבה, והזכות [האלוקית] הזו היא כזו שאיש אינו שותף בה.

הגנוסיס האלוהי והעונג של החזון האלוהי

תחת כותרת זו נבאר כי מדרגת התענוג הגבוהה ביותר היא הגנוסיס האלוקי וראיית הפנים הא-לוהיות, וכי לא ניתן להעדיף תענוג זה על פני כל תענוג אחר. העדפה זו [של העדפת תענוגות העולם על פני ההנאה של הגנוסיס האלוהי והראייה האלוהית] יכולה להינתן רק על ידי מי שנשלל ממנו התענוג [העליון] הזה.

טמפרמנטים אנושיים ותענוגותיהם: יש לדעת שכל התענוגים כפופים לתפיסות ולכוחות והטמפרמנטים הרבים שמצטברים באדם. לכל כוח ומזג, יש תענוג נפרד. המשמעות של תענוג זה היא שכל טבע או מזג משיג את מטרתו שלשמה הוא נברא. טמפרמנטים אנושיים לא נוצרו ללא סיבה, במקום זאת, כל טמפרמנט נוצר לעניין שהוא מטרתו. לדוגמה, הטמפרמנט של הכעס נוצר לסיפוק ולנקמה; אין ספק שההנאה שלו היא במציאת שליטה או נקמה. הנקמה והסיפוק האלה הם המטרה שלו. הטמפרמנט של הרצון לאכול נוצר כדי לרכוש מזון ועם זה, למצוא את המשך הקיום [הפיזי]; אין ספק, ההנאה שלו היא במזון שהוא המטרה שלו. כך גם המצב של הטמפרמנטים של הקשבה, ראייה וריח. כל מזג מוצא הנאה בהשגת מטרתו. אין טמפרמנט אחד שאינו מוצא הנאה מ[השגת] מטרתו. באופן דומה, ללב יש טמפרמנט הנקרא הארה אלוקית. מזג זה מכונה גם תובנה פנימית, אור אמונה וודאות. עם זאת, טרמינולוגיות יכולות להיות שונות, אך המשמעויות חשובות. אף על פי כן, הלב, בשל תכונה שלו, שבאמצעותה הוא תופס משמעויות (מציאות הדברים), יש לו מעמד נפרד מכל שאר איברי הגוף. משמעויות אלה אינן דמיוניות ולא ניתן לחוש בהן. למשל, בריאת העולם והצורך שלו בבורא נצחי וחכם, המעוטר בתכונות אלוקיות. מזג זה נקרא גם אינטלקט בתנאי שאף אחד לא יחשוב על אינטלקט במונחים של הכוח או היכולת המשמשים בשיטות הקשורות לוויכוחים וויכוחים מכיוון שבדרך כלל אנשים משתמשים באינטלקט במשמעויות אלה. במציאות, השכל הוא התכונה המבדילה את האדם מבעלי החיים ובאמצעותו ניתן לקלוט את הגנוסיס האלוהי. ניכר בבירור שמדובר באיכות מעולה.

טמפרמנט הלב: מזג זה נוצר כך שניתן לתפוס את המציאות של כל העניינים באמצעיו. מטרת הטמפרמנט הזה [שהוא מחפש ומסתפק בו] היא ידע (*'אלם'*) וגנוסיס אלוהי (*'מעריפה'*) וההנאה שלו טמונה בכך, בדיוק כמו שהנאות של טמפרמנטים אחרים הן בדברים שהם המטרות שלהם. בכל הנוגע להנאה מהידע והגנוסיס האלוהי, איש אינו יכול להפריך זאת. קורה שאם מישהו מגיע להבנה או לידיעה של דבר חסר חשיבות, הוא מרוצה מכך, ומי שאינו מכיר עניין, למרות שהוא חסר חשיבות, נשאר עצוב. אנשים מביעים גאווה על הבנת דברים חסרי חשיבות ולשונם מבטאת את כל מה שהם יודעים. כי הם מפיקים הנאה גדולה מהידע הזה, ורואים בזה שלימות הווייתם. ידע הוא התכונה הגדולה ביותר מבין תכונות האדון האלוהי (*רובוביה*) והוא פסגת השלמות. לכן בזמן שהאדם משבח אותו מחמת הידיעה, הוא שמח על זה מאוד, מטעם שעל ידי זה הוא זוכה לשמוע על שלימות הווייתו ושלמות ידיעתו, הוא מתגאה בזה, ומוצא בזה תענוג.

כמות ההנאה שאדם מקבל מהידע של מדינאות (ניהול מדינה) ואסטרטגיות פוליטיות, הוא לא מקבל את הרמה הזו של הנאה בידע על חקלאות ונטיעות. באופן דומה, כמות ההנאה שאדם מקבל מידיעת ישותו ותכונותיו של אלוהים, מלאכים, וסודות השמים והארץ, אותה רמה של הנאה אינה מושגת מידיעת הדקדוק והשירה. עובדה בעניין זה היא שההנאה מהידיעה תואמת את כבודה ומעלתה. כבוד הידע מוכר מכבוד הנושא שלו. בידע ובהבנה, ההבנה או הידיעה העליונה ביותר היא זו שנותנת הכי הרבה הנאה, וכבודם תלוי בכבוד הנושא. איננו מכירים שום דבר או מישהו בעולם מכובד, נעלה, נשגב ומכובד יותר מאלוהים שהוא בורא הכל, הוא זה שהשלים אותם [לצורה סופית], העניק להם יופי, הביא אותם (את בני האדם) לידי קיום פעם אחת ואז גרם להכחדתם ואז יקים אותם לתחייה, הוא המתכנן והמלחין של הכל. האם יתכן שתהיה חצר אחרת מלבד בית הדין האלוהי שכולו מקיף את כל גבהי השלטון, היופי, השלמות וההוד? לא ניתן לדמיין את הסיבות להוד האלוקי ולא ניתן להקיף את נפלאות המדינות. לשונם של המשבחים שותקת והעטים נראים עייפים (אינם מסוגלים לכתוב על נפלאות ה'). אם יש לכם ספקות לגבי האמת הזו, אז לא צריכים להיות לכם ספקות בעניין שידיעת סודות האדנות האלוהית וארגון העניינים האלוהיים המקיפים את כל הקיום, הם ההבנה הנעלה, המענגת והטהורה ביותר מכל ההבנות. אם אדם משיג את הידע הזה, אז יש לו את הזכות המוצדקת להתייחס לישות שלו כמי שניחנה במצוינות ובשלמות, לשמוח בה ולהיות גאה בה. מכאן ידוע שהידע הוא מהנה והמהנה ביותר מכל הידע הוא הידע על ישותו של אלוהים, תכונותיו, פעולותיו, והחוכמה והניהול של הריבונות העצומה והבלתי נתפסת המתפשטת בין כדור הארץ לכס האלוהי. ההנאה של הגנוסיס [שיש לה חלק זעיר בידע הזה] היא הגדולה מכולן - היא ההנאה היעילה, המוצקה והמתמשכת ביותר בהשוואה לכל ההנאות האחרות של תאוות, כעס וחושים אחרים.

המציאות היא, שמי שאינו מכיר את הקב"ה בקיום הארצי, לא יוכל לראותו בעולם הבא. מי שאינו מתענג על הגנוסיס של אלוהים בחיי העולם, לא יוכל ליהנות מהחזון האלוקי בעולם הבא. כי אם אדם לא יכול לקחת עם עצמו משהו מחיי העולם הזה [מבחינת השתדלות רוחנית, מאמצים, וכתוצאה מכך השגת הגנוסיס האלוהי], לא יהיה שם שום דבר חדש [בעולם הבא]. עד שלא יזרע, כיצד יקצור? כל אדם יקום לתחייה [ביום הדין] באותו מצב [רוחני] [או בהיעדרו] שבו הוא מת, והוא ימות על המצב שבו הוא חי את חייו. לפיכך, במידה שיש לאדם את ההסתמכות (האספקה) של הגנוסיס האלוהי, כך הוא ימצא הנאה, ואותו גנוסיס יגיע לשיאו בראייה האלוהית שתכפיל את ההנאה פי כמה. זה בדיוק כמו תענוג של אוהב שמתרבה פי כמה כשהוא רואה את האהוב. ראשית, האדם היה שקוע במחשבה ומצא בזה תענוג, ואז פתאום פניו של האהוב באים לפניו, והתענוג שימצא עכשיו יכפיל את עצמו פי כמה, אלא לא יהיה זה מוטעה לומר, שהחזון הזה הוא שיא התענוג. מצב גן העדן הוא כזה שכל מי שנכנס אליו, יזכה לכל הברכות שהוא חפץ בהן, אבל מי שרוצה להיפגש עם הקב"ה בלבד, לא ימצא הנאה בשום דבר אחר. לסיכום, האדם ישיג את ברכות גן העדן במידה שלבו מואר באהבת אלוהים והאהבה תואמת את הגנוסיס האלוהי. משמעות הדבר היא שהאושר הנצחי האמיתי וההצלחה הנצחית (*סעדה*) הוא הגנוסיס של אלוהים. החוק האלוהי פירש זאת כאמונה (*אימאן*) [אך האמונה מתייחסת למעשה לגנוסיס].

אמצעים לשלמות אהבת אלוהים: האדם המאושר והמשגשג ביותר בעולם הבא יהיה זה שיהיה איתן ביותר באהבת אלוהים. הסיבה לכך היא שמשמעות העולם הבא היא לבוא אל אלוהים ולזכות בכבוד

להיפגש איתו. מה יכולה להיות ברכה גדולה יותר לאוהב לבוא אל האהוב לאחר השתוקקות ממושכת למפגש ולהשיג תמיד את אושר החזון [של האהוב] במצב כזה שאין מכשולים, אין דבר שיהרוס את השמחה, אין אויב, אין קנאה, אין יריב, ואין חשש לקטוע את החזון הזה. אך ברכה זו תהיה פרופורציונלית לעוצמת האהבה. בשיעור האהבה יהיה שיעור התענוג. משרת [אלוהים, כלומר, האדם] נהנה מאהבה אלוהית בחיי העולם הזה מכיוון שרמה מסוימת של הבנת אלוהים נמצאת בלבו של כל מאמין כפי שאף אדם מאמין אינו נטול אהבה כלשהי. עם זאת, מה שמכונה "אהבה עזה" (*אשק*), אינו נוכח בכל אדם, אלא הוא אינו נוכח ברוב [המכריע] של בני האדם. פסגה זו של האהבה מושגת בשני אופנים:

אמצעי ראשון - ניתוק החזקות ותסבוכות ארציות: האמצעי הראשון הוא שהמשרת מנתק את מערכת היחסים שלו מההחזקות והתסבוכות הארציות ומוציא את אהבתו של אדם אחר מלבד אלוהים מלבו. הלב הוא כמו מיכל - אין יכולת להכניס לתוכו חומץ כל עוד לא מסירים את המים הממלאים אותו. אין לצפות שאהבת אלוהים [שבלב] תוכל להתקיים יחד עם החזקות ארציות. הסיבה לכך היא שאלוהים לא ברא שני לבבות בחזהו של בן אנוש. שלמות האהבה היא שאדם אוהב את אלוהים בעומק ליבו. עד שאדם לא ימשיך לנטות לאלוהים, חלק מהלב יישאר מפונק במה שאינו אלוהים. במידה שאדם מתמכר לאדם אחר מלבד אלוהים, כך האהבה תהיה חסרה. טיהור הלב מכל רע וריקונו מכל סוגי האהבות נצטוו על ידי אלוהים.

העדות [על האחדות והאחדות האלוהית] لا إله إلا الله (אין אלוהים מלבד אלוהים) פירושה אותו דבר שאין אדם הראוי לסגוד לו מלבד אלוהים, ואין שום אהוב מלבד אלוהים, כי האהוב הוא זה שהוא במקרה האל (או האדון) כי משמעות העבד (או העבד) היא שהאדם כלוא והאדון הוא זה שהאוהב נמצא בכלא. כל אוהב הוא אסיר של אהובו. זו הסיבה שאלוהים אמר:

أَرَءَيْتَ مَنِ ٱتَّخَذَ إِلَٰهَهُۥ هَوَىٰهُ

"האם ראית את זה שעשה אלוהים מתאוותיו [מהעצמי הנמוך ורץ אחריהם]?" (קוראן, פרק 25, פסוק 43)

הנביא מוחמד (עליו השלום) אמר:

أَبْغَضُ إِلٰهٍ عُبِدَ فِي الأَرْضِ الْهَوَى

"האל הגרוע ביותר שסוגדים לו על פני האדמה הוא תשוקות מהעצמי הנמוך [מכיוון שהוא שורש כל הרעות, הצרות, הסבל, הסכסוכים והמהומות על פני האדמה]".

במסורת אחרת, הנביא מוחמד (עליו השלום) אמר:

مَنْ قَالَ لَا إِلَٰهَ إِلَّا اللَّهُ مُخْلِصًا دَخَلَ الْجَنَّةَ

"מי שאומר, 'אין אלוהים מלבד אלוהים (لا إله إلا الله)' בכנות, ייכנס לגן עדן".

משמעות הכנות היא שהעבד מקדיש את לבו לאלוהים בלבד ולא נותר מקום בלבו לזולת אלוהים, אלוהים [לבדו] הופך לאלוהותו של האדם הראויה לסגידה, הוא הופך לאהוב לבו והוא הופך למטרת ליבו. עבור מי שנמצא במצב הזה, העולם (ארציות, החזקות והסתבכויות) הוא לא פחות מבית כלא, כי הוא מכשול בין האדם לבין חזון האהוב. תארו לעצמכם אדם שיש לו רק אהוב אחד, והוא משתוקק מאוד להיפגש עם אהובו במשך זמן רב, ומחכה בקוצר רוח לחזון האהוב, אולם קירות בית הסוהר וסורגי הברזל היו המכשולים בדרכו. פתאום משתחררים מהכלא. מה תהיה עוצמת האושר של האדם? המחשבה על חיים עם אהובך לנצח נצחים תהיה כה מרגיעה ומרעננת [במצב זה של חופש ושחרור]!

עם זאת, עוצמת אהבת העולם (ארציות והחזקות ארציות) היא סיבה חשובה לחולשת אהבת ה'. אהבת העולם כוללת אהבת בן/בת זוג, ילדים, קרובי משפחה, אדמה, בעלי חיים, גנים, בילויים וכו'. אדם כזה כלוא באהבת העולם ונוטה לברכותיו, ובשל כך הוא סובל אובדן באהבת ה'. ככל שיש לאדם געגועים לעולם, כך תהיה פחתה הכמיהה לאלוהים. ככל שאדם מקבל חלק בעולם, כך חלקו בעולם הבא פוחת, בדיוק כפי שהוא מתרחק מהמזרח ככל שהוא מתקרב למערב. העולם והעולם הבא הם כמו המזרח והמערב. אנשי הלב (הרוחניות) ראו זאת בעיניהם, שכדי לעקור את אהבת הארציות מהלב, חובה לאמץ את דרך ההתנזרות (*זוהד*) [מהארציות], להתמדה (*אסתקאמה*) בסבלנות, ולקיים ציות אלוקי ביראה ובתקווה. בפרקים הקודמים ביארנו את התחנות [הרוחניות] של תשובה, סבלנות, התנזרות, יראת [אלוהים] ותקווה. השאיפה להשגת תחנות אלו היא אחד משני האמצעים להשגת האהבה האלוקית, והיא לרוקן את הלב מכל דבר או מישהו אחר מלבד הקב"ה. זה (כלומר, השינוי הפנימי) מתחיל באמונה באלוהים, ביום הדין, ובגן עדן וגיהינום שמולידים פחד ותקווה. לאחר מכן, נולדות חרטה [על עוונות] וסבלנות [על קשיים הניצבים בפניהם בהליכה בדרך היושר והמאמצים הרוחניים]. בהדרגה משתנה מצב הלב כך שלא נשארת אפילו הנטייה הקלה ביותר לעושר, רכוש חומרי ותענוגות ארציים, אלא הוא מטוהר מכל רע ועכירות, הנרות המטוהרים של האהבה האלוקית נדלקים בלב ויוצרים בו את היכולת לגנוסיס אלוהי (*מעריפה*) ולאהבה אלוהית (*מהאבה)*). תחנות רוחניות כמו חרטה וסבלנות הן הסוכנים הראשונים המאפשרים את טיהור הלב. טהרה זו היא אחד משני האמצעים לאהבה האלוקית.

אמצעי שני – חיזוק הגנוסיס האלוהי: חיזוק [או חיזוק] הגנוסיס האלוהי (*מעריפה*) והפצתו היטב בלב הוא האמצעי השני לחיזוק אהבת ה' בלב. זה הופך לאפשרי כאשר הלב מטוהר מכל ההחזקות והעיסוקים הארציים. המשל שלו הוא על הסרת עשבים שוטים מהאדמה לפני זריעת זרעים בה. זהו היסוד השני של האהבה [האלוקית]. כאשר הזרע הזה [של הגנוסיס האלוהי בצורת מאמצים רוחניים בדרך לאלוהים לאחר טיהור הלב מכל הטומאות והרעות] נזרע ומטופל [במונחים של השקיה מתמדת, סילוק עשבים שוטים שצצים והגנה עליו מפני נזקי מזג האוויר], אז שתיל האהבה והגנוסיס האלוהי יוצא מזה בהדרגה, והוא גדל ללא הרף לעץ גדול וחזק [ומושרש] והוא נקרא הצהרת הטהרה הנאצלת (*קלימה טיבה*) [המתבצרת היטב בלב]. הקוראן ציין זאת כמשל:

ضَرَبَ ٱللَّهُ مَثَلًا كَلِمَةً طَيِّبَةً كَشَجَرَةٍ طَيِّبَةٍ أَصْلُهَا ثَابِتٌ وَفَرْعُهَا فِي ٱلسَّمَآءِ

"אלוהים מספר את המשל על הצהרת הטוהר הנאצלת שהוא כמו עץ אצילי עם שורשים איתנים ועמוקים וענפיו מתנשאים גבוה בשמים". (הקוראן, פרק 14, פסוק 24)

הצהרה אצילית זו נרמזת עוד בקוראן כך:

إِلَيْهِ يَصْعَدُ ٱلْكَلِمُ ٱلطَّيِّبُ وَٱلْعَمَلُ ٱلصَّٰلِحُ يَرْفَعُهُۥ ۚ

"האמירות הטובות מגיעות אליו, ומעשי צדק טובים גורמים להם להתרומם אליו. (כאן אנו לומדים את הסוד והחוכמה של ההשתדלות וההצטיינות במעשים טובים כשהם עולים לשכינה, מרוממים את הדרגות והדרגות הרוחניות של עושיהם ומגיעים לשיאם בגנוסיס האלוהי ובהשגת תכלית החיים האמיתית ובעקבותיו אושר נצחי והצלחה נצחית)." (קוראן, פרק 35, פסוק 10)

"הצהרת הטהרה הנאצלת" היא התייחסות לגנוסיס (*מעריפה*) ומעשים טובים הם כמו צינורות ומשרתיו. הלבבות מטוהרים באמצעות מעשים טובים וצדיקים, והטוהר הפנימי והרפיון הפנימיים הללו מביאים להשגת חיי נצח. אם מעשים טובים של צדק ייפסקו, אז גם טוהר הלב יגיע לקצו. תכליתם של מעשי צדק טובים [הכוללים מאמצים רוחניים בדרך האלוהית] היא הגנוסיס הזה, והידיעה היא לדעת את טיבם של מעשים אלו. זה אומר שהידע הוא הראשון והחשוב ביותר [בהשגת הגנוסיס האלוהי]. ידיעה ראשונה היא ידיעת העניינים החיצוניים (ידיעה חיצונית או "*עלם מועמלא*") ותכליתה מעשים ומעשים. על ידי ידיעה זו, הלב מתנקה מכל הרע והטומאה, כדי שיהיה מסוגל לקבל את הארת האמת, ואז יתקשט בידיעת הגנוסיס האלוהי. שם נוסף לידיעת הגנוסיס האלוהי הוא "ידע גלוי רוחנית" (*עלם אל-מוקשאפה*) וזהו הידע השני [הדרוש להארה רוחנית המובילה את האדם אל השכינה].

כאשר אדם משיג ידע של הגנוסיס האלוהי, הוא בהכרח משיג אהבה [אלוהית] [שבה אלוהים אוהב אותו ואחד אוהב את אלוהים]. וזה בדיוק כמו אדם בעל מזג מתון, שכאשר הוא רואה דבר יפה, הוא נוטה אליו ומוצא בו הנאה. ההנאה כפופה באופן טבעי לאהבה והאהבה כפופה לגנוסיס. עבד [ה'] יכול להגיע לגנוסיס זה רק כאשר הוא מנתק את הקשר שלו עם עיסוקים ארציים (הסתבכויות והחזקות) וניתוק זה של הקשר אינו אפשרי ללא רפיון המחשבה, נצחיות הזיכרון האלוהי והתבוננות מתמדת בישותו של אלוהים, בתכונותיו, בריבונותו ובכל ברואיו [שהם ביטויים של פעולות אלוהיות]. בני האדם שמגיעים לדרגה הזו [של הישג רוחני ושלמות] הם משני סוגים: בני אדם חזקים שמשיגים תחילה את הגנוסיס של אלוהים ובאמצעות אלוהים הם מכירים ויודעים את כל השאר. ואלה החלשים שהגנוסיס שלהם מתחיל במעשים ומעשים [טובים] ומתקדמים מכך הם מגיעים לעושה הכל.

לרוב האנשים [שהם מהסוג השני], שיטה זו קלה יותר. הקוראן, ברבים מפסוקיו, הזמין את בני האדם להתבוננות, להתלבטות, לבחינה ולהפקת לקחים [מאותות האל המפוזרים בכל מקום] והדריך [את האנושות] לשיטה זו [להשגת האמת]. אם אתה אומר עכשיו ששתי השיטות הללו נראות לך קשות ואתה רוצה שיסבירו לך שיטה קלה יותר, אז נאמר שהשיטה הראשונה שבה באמצעות אלוהים מושגת הבנת הבריאה, היא למעשה קשה, מעודנת ובלתי מובנת לאנשים הפשוטים (הדיוטות). זה משאיר אותנו רק עם הדרך השנייה המובנת על ידי האינטלקט של רוב האנשים. אם בני האדם חושבים שהדרך [הקלה יותר] הזו היא קשה, אין זה משום שהדבר קשה מאוד, אלא הסיבה האמיתית היא שהם אפילו לא מהרהרים ומתלבטים, ונשארים שקועים בתאוות העולם ובתענוגות הגשמיים של העצמי הנמוך. איננו יכולים לעשות דיון מפורט על שיטה זו מכיוון שמדובר בנושא נרחב ובלתי נתפס ויש בו סוגים רבים (תתי ענפים) שלא ניתן למנות כי מרומי השמים ועד מעמקי הארץ, אין חלקיק שאינו מתווכח על שלמות היכולת של הקב"ה, שלמות החכמה, פסגת ההוד, ושיא הגדולה; אלה הם חלקיקים בלתי ניתנים למנייה, ולכל חלקיק יש הוכחות אינספור לכך שהוא משובץ בתוכו:

قُل لَّوْ كَانَ ٱلْبَحْرُ مِدَادًا لِّكَلِمَٰتِ رَبِّى لَنَفِدَ ٱلْبَحْرُ قَبْلَ أَن تَنفَدَ كَلِمَٰتُ رَبِّى وَلَوْ جِئْنَا بِمِثْلِهِۦ مَدَدًا

"אמור [הו מוחמד! כדי ללמד את האנושות], 'אם האוקיינוס היה הופך לדיו ל[כתיבת] דברי אדוני, האוקיינוס היה מתיש בטרם יכלו דברי אדוני, אפילו אם נביא כמוהו כתוספת'". (אלוהים רומז לאוקיינוס העצום של ידע וניסיון רוחניים אזוטריים.) (קוראן, פרק 18, פסוק 109)

העיסוק בידע [הרוחני האזוטרי] הזה כמוהו כצלילה לתוך האוקיינוס של "*עלם אל-מוקשאפה*", או ידיעת הגילויים הרוחניים, וגם לא יהיה זה ראוי לכתוב אותו תחת הקטגוריה של ידע חיצוני ('*עלם אל-מועמלא*') באופן חסר חשיבות. עם זאת, ניתן להסביר זאת בקצרה באמצעות כמה משלים.

גנוסיס של הבורא על ידי הבנת הפעולות הא-לוהיות: במציאות, מבין השיטות שהוזכרו לעיל, הדרך הקלה יותר היא להשיג את הגנוסיס של ה' על ידי הבנת הפעולות הא-לוהיות. יש להעיף מבט על המעשים הא-לוהיים, כולל אלה הקטנים בהשוואה לפעולות אלוהיות רבות אחרות, אך למרות זאת, הם מלאים בנפלאות יכולתו של ה' (*קדרה*). כדור הארץ והיצירות השוכנות עליו הם קטנים מאוד וחסרי חשיבות בהשוואה למלאכים ולדומיניונים שמימיים. רק קחו את המסה והגודל של כדור הארץ, שהוא לכאורה עצום, אבל השמש שנראית לנו קטנה, גדולה פי אלפי מכדור הארץ. מצד אחד, לראות את מרחבי השמש ומצד שני לראות את המרחב של היקום שהוא חלק ממנו. אין כל השוואה בין מרחבי השמש לבין מרחבי היקום. מה שאנו יכולים לראות הוא הגבולות של הרקיע הראשון, והשמיים האלה די קטנים בהשוואה לשמים שמעליו. אז שבעת הרקיעים הללו בהשוואה לכסא האלוהי [של הוד, כוח, שליטה, שלטון וריבונות] (*כורסי*) הם כמו חתיכת ברזל המונחת במדבר רחב ידיים, והמושב האלוהי בהשוואה לכסא האלוהי (*ארש*) הוא כמו שבעת הרקיעים לעומת המושב האלוהי. התבוננו במרחבי השמש, היקום, המושב האלוהי והכסא האלוהי והשוו אותם לכדור הארץ כדי לראות עד כמה כדור הארץ הזה קטן, חסר חשיבות ושפל! במקום זאת, כדור הארץ (יבשה על פני כדור הארץ) קטן מאוד בהשוואה לאוקיינוסים של כדור הארץ.

אם בני האדם יתבוננו בנפלאות הא-לוהיות, הם ישיגו את הגנוסיס שקל יותר להשיג בהשוואה לשיטות שהוזכרו לעיל. כאשר הגנוסיס גובר, גם האהבה [האלוהית] גוברת. אם אתה רוצה להיפגש עם הקב"ה ויש לך געגועים אליו, ואתה רוצה לזכות באושר הנצחי של החזון האלוהי, ואז להימנע מחיפוש אחר ארציות (פאר ארצי, זוהר, החזקות והסתבכויות), לחייב את עצמך בזיכרון ובהתבוננות א-לוהית, יתכן שבאמצעות מאמצים רוחניים בלתי פוסקים תקבל חלק בגנוסיס ובאהבה האלוהית. זכור שעזיבת תענוגות העולם תביא לך את השלטון שיהיה הרבה יותר נרחב ונצחי ממה שאתה יכול לדמיין.

סיבות להבדלים בין אנשים באהבה אלוהית: כל המאמינים שותפים לאהבה הבסיסית [הנובעת מהווייתו של אלוהים לכל ברואיו]. עם זאת, ישנן דרגות שונות של אהבה וההבדלים הללו קיימים מכיוון שאנשים שונים בהבנתם ובגנוסיס שלהם ובאהבת העולם. ההבדלים בין הדברים נובעים מהסיבות [המקוריות] שמאחורי הדברים האלה. הגורם לאהבה האלוהית הוא גנוסיס. אם גנוסיס הוא פחות או יותר, אז בהחלט תהיה עלייה או מחסור באהבה. רוב בני האדם אינם יודעים על אלוהים יותר ממה ששמעו ושיננו מבחינת שמותיו ותכונותיו של הקב"ה (כל שם מייצג תכונה אלוקית), ומתוך חוסר הבנה הם מדמיינים משמעויות [שגויות] כאלה שהקב"ה נמצא הרבה יותר מהם. יש אנשים שאינם מכירים היטב את המציאות של השמות והתכונות האלוהיות הללו, אך הם גם אינם מדמיינים משמעות שגויה שלהם, אלא הם מקשיבים ומקבלים כעניין של אמונה ועסוקים במעשים מבלי להסתבך בוויכוחים ובוויכוחים. אנשים אלה הם אנשי "יד ימין" [שזכו לביטחון ולישועה בסופו של דבר]. אלה שמדמיינים משמעויות שגויות נמצאים בדרך ההטעיה, ואלה שיודעים את המציאות [של השמות והתכונות האלוהיות] הם מקורביו של אלוהים [והם בראש ובראשונה של האנושות כולה בקרבה הא-לוהית ובגנוסיס].

מכיוון שאנשים מבינים את הדברים מדוגמאות, ראשית ניתן דוגמא כדי להסביר כיצד אנשים שונים באהבה לאותו הדבר. אם אדם חושב מאוד על סופר בגלל ספר מחבר ומאמין במצוינות ובשלמות של הסופר בכתיבה, ומגיע ספר אחר של אותו מחבר שהוא אפילו טוב יותר מהספר הראשון, אז בוודאי שאהבתו למחבר תגדל עוד יותר והוא ישתכנע עוד יותר במצוינות ובשלמות של המחבר. כל הידע והמיומנויות נמצאים במצב הזה. מי שיש לו גנוסיס וגדל בזה, האהבה שלו גדלה באופן יחסי. מצד שני, יש רשע (מי שלא אכפת לו מדברים טובים ונוטה לדברים רעים) שאם מקשיב לו, מקשיב רק שפלוני הוא סופר שחיבר ספרים טובים. אדם כזה אינו יודע אילו ידיעות טמונות בספרים הללו, והבנתו [את ספרי המחבר] היא שטחית בלבד וגם אהבתו מועטה. אדם בעל תבונה פנימית אינו מסתפק בהקשבה גרידא, אלא הוא קורא בדפי ספרי המחבר, מחפש פניני ידע נוצצות, על ידי השתדלותו, רוצה להכיר את הנפלאות השזורות בספרים אלו, וכאשר הוא מצליח בהשתדלות אלו, אזי אהבתו גדלה פי כמה, מפני שהיצירה או הכתיבה טוענים למצוינות ולשלמות של הבורא ושל מחבר. חשבו על כך עכשיו לאור דוגמה אחרת. העולם הזה הוא הבריאה והספר המחבר של אלוהים. לאדם רגיל יש את הידע והאמונה האלה, אבל הם רק שטחיים ושטחיים, בעוד שאדם בעל תבונה פנימית רוצה לדעת את פרטיו, מתלבט בהם עד כדי כך שהוא מחפש פלאים בדברים חסרי חשיבות שמבלבלים את האינטלקט. עיון מפורט זה מגדיל את ההוד וההדר האלוקי ואת שלמותן של המידות [הא-לוהיות], ומבחינה זו גוברת אהבתו בלב. ואז, ככל שהידיעה [של אלוהים] גדלה, כך גדלה גם הגנוסיס והאהבה [של אלוהים].

אוקיינוס הנפלאות האלוהיות הוא אוקיינוס חסר תפיסה ללא חופים. לפיכך, אין זה מפתיע אם נושאי הגנוסיס הזה שונים באהבתם [אליו]. [הרמה של] גם האהבה שונה [אצל אנשים שונים] בגלל חמש הסיבות שהסברנו קודם. במילים אחרות, יש אנשים שאוהבים את אלוהים מפני שהוא זה שמתגמל אותם ומעניק להם טובות. ברור שאהבה זו אינה עם ישות ה', ולכן היא חלשה, וסימן החולשה הוא שמחמת השינויים בטובות משתנה גם אהבתם. לפיכך, מצב אהבתם יהיה שונה בזמן הצרה מזמן הקלות והנוחות. מי שאוהב את ישותו של הקב"ה או אוהב אותו מפני שהוא ראוי לכך בשל שלמותו, יופיו, קנאתו (*ע'ירה*) [כדי להגן על סודות אלוקיים מפני אלה שאינם ראויים להם בשל שאיפותיהם, טעויות בדרך הרוחנית, וחוסר הכוונה הנכונה והנחישות הגבוהה להתקדם בדרך הרוחנית הגבוהה אל השכינה], והוד והוד ואין הבדל (וריאציה) באהבה זו בשל השונות בחסדי האלוהות. אלו הן הסיבות להבדלים באהבת [ה' באנשים שונים], ואין צורך להזכיר כי האושר הנצחי והצלחתו הנצחית של העולם הבא ישתנו גם בשל הרמות השונות של האהבה.

געגועים לאלוהי

משמעות הגעגועים לקב"ה: אין להתכחש לכמיהה לקב"ה, מפני שהכמיהה היא התכונה, כאשר האהוב הוא המטרה. תחת נושא זה, ברצוננו להסביר שלגנוסטיקן יש בוודאי געגועים לאלוהים, אלא שהוא נאלץ להתגעגע לאלוהים [האהוב]. אנו נוכיח טענה זו בשתי דרכים: ראשית, על סמך ניסיון והתבוננות, ושנית, על ידי מסורות.

שיטה ראשונה באמצעות התנסות והתבוננות: אין צורך להרבות בכך, אלא מה שכתבנו על אהבה צריך להספיק מבחינה זו. אם האהוב נעלם מהעיניים, אז הגעגוע לחזון של האהוב הוא עניין טבעי. אם האהוב נוכח לפני אדם או שהגיע לנוכחות האהוב, אז אין הכמיהה שם, כי הכמיהה היא שם החיפוש, והדבר שהושג אינו מבוקש. דבר שאי אפשר לתפוס אי אפשר להתגעגע אליו. לפיכך, אם אדם לא ראה אדם או שמע עליו, אז אי אפשר לדמיין שהוא יתגעגע לאדם כזה. שלמות התפיסה היא בחזון. אם האהוב נמצא בחזון התמידי שלו, אז לא תהיה לו געגועים לאהוב. נסביר זאת באמצעות דוגמה.

אם אהובו נעלם ממי שחושב על כך כל הזמן, ישתוקק להשלים את מחשבתו על ידי חזון האהוב. אבל אם המחשבה על האהוב נעלמת מלבו של האדם ושוכח ממנה, אז הגעגוע אפילו לא קיים. כמו כן, לא יעלה על הדעת שהאדם יתחיל שוב להתגעגע אל האהוב לאחר שראו אותו שוב, מפני שמשמעות הגעגועים היא שהוא מבקש את השלמת המחשבה שבלב על ידי החזון. לפעמים, אדם רואה את אהובו בחושך, ובאותו זמן יש לו כמיהה זו להשלים את ראייתו על ידי ראיית האהוב באור. אפשר גם שרואים את פניו של האהוב אך לא את השיער או מאפיינים אחרים. גם במקרה זה, עדיין יכולה להיות כמיהה לראות תכונות יפות יותר של האהוב שלא נראו קודם לכן.

במקרה של אלוהים, ניתן לדמיין את שני המקרים, אלא שהגנוסטיקנים בהכרח משתוקקים לאלוהים משתי הסיבות. כי העניינים הא-לוהיים המתגלים לאנשי גנוסיס הם לכאורה ברורים ובהירים, אך במציאות הם עדינים ומורכבים מאד, וניתן לומר עליהם שנראו מאחורי מסך דק, כך שחלק מהעניינים נשארו נסתרים ולא הושגה שלמות הראייה. במקום זאת, החזון התערבב עם דמיונות הגורמים לעכירות ולבוץ בלב הגנוסטים. נוסף על כך, אם החיים הארציים [עם כל הבעיות והתסבוכות שלהם] מטילים את צילם עליו, כל ההנאה של הגנוסיס הזה מתפוגגת. השלמות של ראייה בהירה תתרחש משילוב של ראייה (*מושהאדה*) וברק של הארה רוחנית (*טאג'אלי*) וזה לא אפשרי לפני העולם הבא. מטרת הגנוסטיקה היא [להשיג] את הראייה הא-לוהית ואת הברק של ההארה הרוחנית, ולכן הכרחי שללב יהיה כמיהה אליו. במילים אחרות, שהאדם צריך להשתוקק להשלמת הדבר (גנוסיס), שהבנת הגורמים המובילים שלו הושגה על ידי האדם בחיי העולם.

זו הייתה הדרישה ההכרחית הראשונה לגעגועים [לאלוקים]. כעת נותרה הדרישה ההכרחית השנייה, והיא לחוש כמיהה לדברים מסוימים לאחר ראיית דברים מסוימים אחרים, דבר שאפשרי גם במקרה של אלוהים. עניינים אלוהיים הם רבים מספור ואין להם גבול. לא כל העניינים מתגלים לעבד [קרי, האדם], אלא יש דברים שנחשפים וחלקם (רבים) נשארים מוסתרים בשל מורכבותם ועדינותם. הגנוסטיקן יודע על קיומם של עניינים כאלה ומודה שבהשוואה למה שהוא יודע, יש הרבה יותר עניינים שהוא לא יודע עליהם. לפיכך, לאדם (הגנוסטי) יש כמיהה להביא את העניינים הנותרים לתחום הידע שלו. בכל הנוגע לכמיהה הראשונה, שאדם ישיג את הגנוסיס של אלוהים בבהירות ובהארה מלאה, יושג עם השלמה (הגשמה מלאה) בעולם הבא. במשמעות הכמיהה הראשונה, המכונה "ראייה", "פגישה" או "ראייה", לא ניתן להשלים את הכמיהה הזו בעולם הזה (חיי העולם).

הדרישה השנייה ההכרחית להשתוקקות, שהאדם ישיג את כל הידיעה, אינה אפשרית בחיים האלה ולא בחיים הבאים, כי השלמת ההשתוקקות הזאת רצויה להיות באופן שהעבד יגלה את כל העניינים הקשורים ליופי האלוקי. הוד, מידות, חכמה ומעשים שהקב"ה יודע עליהם, אבל זה בלתי אפשרי. הסיבה לכך היא שידיעת אלוהים היא אינסופית. משרת תמיד ידע שישנם עניינים רבים כאלה שנותרו מיופיו והדרו של אלוהים שלא נחשפו לאף אחד. ולפיכך לא תשלם השתוקקותו של האדם, ובפרט מי שרואה מדרגות גבוהות יותר מנקודת המבט הנוכחית שלו, והיה חפץ במדרגות.

שיטה שנייה באמצעות מסורת: השיטה השנייה לאישור הכמיהה לאלוהי היא באמצעות המסורת. מסורות רבות נמצאות בעניין זה. לפיכך, הנביא מוחמד (עליו השלום) נהג להתחנן לאלוהים בתחינותיו:

اَللّٰهُمَّ إِنِّيْ أَسْأَلُكَ الرِّضَا بَعْدَ الْقَضَاءِ وَبَرْدَ الْعَيْشِ بَعْدَ الْمَوْتِ وَلَذَّةَ النَّظَرِ إِلٰى وَجْهِكَ الْكَرِيْمِ وَالشَّوْقَ إِلٰى لِقَائِكَ

"הו אלוהים! אני מבקש ממך שביעות רצון מהחלטתך [מבחינת מה שאתה שולח אליי, בין אם זה קלות או קושי], חיים של נחמה [בחיבוקך האוהב] לאחר המוות, העונג להתבונן בפניך המבורכים ולהשתוקק למפגש איתך".

אבו דרדא (עליו השלום) ביקש מכעב אחבאר (שאלוהים ישמח ממנו) (שניהם היו בני לוויה מכובדים של הנביא מוחמד [עליו השלום] וכעב אחבאר היה תלמיד חכם יהודי ורב לפני שהפך לבן לוויה נבואי) לספר פסוק מהתורה. הוא אמר שאלוהים אמר, "לחסידים יש כמיהה גדולה לפגוש אותי ולי יש כמיהה גדולה להיפגש איתם". כעב אחבאר סיפר פסוק נוסף מהתורה באותו נושא: "המבקש אותי ימצא אותי ומי שמבקש ממני ימצא אחרת ממני". אבו דרדא (עליו השלום) אמר: "אני מעיד ששמעתי את אותם נושאים מלשון הנביא מוחמד (עליו השלום)". מסופר במסורות של הנביא דוד (עליו השלום) שאלוהים אמר לו, "הו דוד! העבירו את המסר שלי לאנשי כדור הארץ שאני אהובו של האדם שאוהב אותי, אני בן לווייתו של האדם שהוא בן לווייתי, אני האינטימי של מי שמקורב לזיכרוני, אני חברו של האדם שהופך לידידי, אני אוהב את האדם שאוהב אותי, ואני משועבד לאדם שנשמע לי. אני מכיר היטב את מצב לבו של האדם שאוהב אותי, ואני מקבל אדם כזה עבורי, ואני אוהב אדם כזה באהבה כזו שאיש מבין ברואיי אינו עדיף על פני אדם כזה. הו עמי כדור הארץ! קרעו את צעיף היהירות הארצית והתקדמו בצעדיכם לעבר נפלאותיי, חברותי, היותכם איתי וקיימו איתי אינטימיות, תהיה לי אינטימיות איתכם ואהיה הראשון באהבה אליכם. יצרתי את הטבע הפנימי והטמפרמנט של חבריי מטבעו ומזגו של ידידי אברהם, של משה שדיברתי איתו ושל מוחמד שאותו טיהרתי. בראתי את ליבם של בני האדם המשתוקקים אלי מאורי ורוממתי אותם במלכותי".

גנוסטיקן אחד אמר שאלוהים גילה לאחד מחבריו, "חלק ממשרתיי הם כאלה שהם אוהבים אותי ואני אוהב אותם, יש להם געגועים אליי ולי יש געגועים אליהם, הם זוכרים אותי ואני זוכר אותם, והם מביטים בי ואני מביט בהם. אם תלך בדרכם אז אני אוהב אותך ואם תסטה מדרכם, אני לא אהיה מרוצה ממך". הוא שאל, "הו אלוהים! מה הסימנים שלהם?" אלוהים אמר, "הם שומרים על צל היום כרועה רחום השומר על עזיו (הם שומרים על כל רגעי היום כדי להתקרב לאלוהים ולא לתת להם להתבזבז בפטפוטי סרק או במאמצים חסרי תועלת). הם כמהים לשקיעה כמו ציפור המשתוקקת לקן שלה בערב [כדי שיוכלו להקדיש את לילותיהם לאלוהים בדבקות אדוקה]. כאשר הלילה פורש את זרועותיו והחושך יורד, המיטות נפתחות, הסודות מתגלים, והאוהב מושיט יד לזרועותיו של האהוב, ואז הם מתקדמים למעני, משתחווים לפניי, לוחשים לי בשיחתי (*קלאם* או ספר ההתגלות האלוהי), ומתחננים אלי באמצעות גמוליי [החומרי והלא חומרי] להם. חלקם בוכים בצעקות, חלקם בוכים בשקט, חלקם יוצרים מהומה רמה [בצער הפרידה ממני], חלקם עומדים לפני ומתלוננים, חלקם יושבים, חלקם עומדים, חלקם משתחווים וחלקם משתחווים. כל התלונות, ההפצרות והמאמצים שלהם זוכים לכבוד עצום בעיניי. ראשית, אתן להם שלושה דברים: ראשית, אשים את הארתי בלבם כדי שהם ימסרו את בשורותיי [לאחרים] כפי שאני נותן את בשורותיהם [לישויות השמימיות]; שנית, אם יבוא נגדם דבר אשר בינם לבין השמים והארץ [בקרב], אראה אותו לשפל למענם [ולא אתן לשום דבר לפגוע בהם בשום דרך, צורה או צורה]; שלישית, אפנה אליהם את פניי הקדושים ואתה יודע מה אני רוצה להעניק להם שאליהם אני מפנה את פניי!"

אהבת ה' לעבדו: לסיכום, אהבתו של הקב"ה למשרתו (כלומר, לאדם) היא בכך שהוא מרחיק את האדם ממלכודות וחטאים ארציים, מטהר את פנימיותו מטומאת העולם (רעות, עוולות, חסרונות ופגמים), ומסיר את המסך מעל לבו כדי לקרב אותו אליו, עד שהעבד מרגיש שהוא עד לאלוהים מלבו. ואהבת העבד לאלוהים היא שהאדם נוטה להשיג את השלמות [הרוחנית הפנימית] שנשללת ממנו. וברור שהדבר שנשלל ממנו, יש לו השתוקקות להשגתו, ואחר כך הוא מקבל הנאה ממנו. עכשיו אם אתה אומר שאהבת אלוהים לעבד היא עניין מפוקפק, ואיך העבד יודע שהוא אהוב על אלוהים, אז התשובה היא שיש כמה סימנים של אהבה שטוענים לטובתה. לכן הנביא מוחמד (עליו השלום) אמר:

إذا أحب الله عبدا ابتلاه فإذا أحبه الحب البالغ اقتناه

"כאשר אלוהים אוהב עבד, הוא גורם לו [קשיים] וכאשר הוא אוהב אותו בעוצמה, הוא עושה אותו מיוחד לעצמו".

הנביא מוחמד (עליו השלום) הוסיף ואמר:

إذا أحب الله عبدا جعل له واعظا من نفسه وزاجرا من قلبه يأمره وينهاه

"כאשר אלוהים אוהב את העבד, הוא ממנה יועץ (יועץ) בעצמו ויוצר פקק בלבו [המונע מהאדם לעשות מעשים רעים]. הם מצווים על אחד ועוצרים אותו [מכל העוולות והרעות]". (מסופר על ידי *אוסף* חדית' *מוסנד אל-פירדוס* בסמכותו של אנס בן מאלכ [שאלוהים ישמח ממנו])

إذا أراد الله بعبد خيرا بصره بعيوب نفسه

"כאשר הקב"ה מתכוון [לדברים] טובים לעבד, הוא מודיע לאדם על הפגמים בעצמיותו הנמוכה [כדי להעסיק את האדם בהסרתם כדי שיוכל לעלות לדרגות רוחניות גבוהות יותר עם זיכוך פנימי וזיכוך הנשמה]". (מסופר על ידי *אוסף* חדית' *מוסנד אל-פירדוס* בסמכותו של אנס בן מאלכ [שאלוהים ישמח ממנו])

הסימן החשוב והמיוחד מכל האותות הוא שהעבד אוהב את ה', ומסימן זה עצמו ניתן להבין מהי מידת האהבה של ה' לעבדו. והמעשה המוכיח שאהוב העבד הוא הקב"ה הוא שרק הקב"ה הוא המשגיח על כל ענייניו החיצוניים והפנימיים, הנסתרים והגלויים של העבד, הוא המייעץ, הוא זה שמחדיר את הדרך [לנהל את חייו בצורה הטובה ביותר במחשבת העבד], הוא זה שמעטר את האדם בקישוטים של אופי וטבע יפים, הוא זה שמעסיק את איבריו במעשי חסידות, הוא זה ששומר על ישותו הפנימית והחיצונית של האדם בדרך הנכונה, הוא זה שממקד את כל מחשבותיו בנקודה מרכזית, הוא זה שמרחיק את האדם מהארציות, הוא זה שגורם לאדם להתכחש לזולת, הוא זה שמעניק לאדם את התענוג של תחנונים אליו בבדידות כדי להרגיל אותו אליו, והוא זה שמרים את הצעיפים בין האדם לבין הגנוסיס שלו. סימנים אלה ואחרים דומים להם טוענים לאהבת העבד לאלוהים.

הסכמה עם החלטותיו של אלוהים, מציאותו ומצוינותו: הסכמה עם החלטותיו של אלוהים (*רידה*) היא פרי (תוצאה) מפירות האהבה [הא-לוהית], אך רוב בני האדם אינם זוכים למציאות שלה לחשוף בפניהם. הספק והעמימות הקיימים במשמעותו, מודעים לכך רק אותם אנשים שקיבלו את הידע של הפרשנות (*Taweel*) והבנת הדרך לאלוהים (*Deen*). יש אנשים שמכחישים שהם מסכימים עם אלוהים (*רידה*) מכיוון שהם לא מבינים איך אדם יכול להסכים על עניין שהוא נגד רצונו. הם גם אומרים שאם הסכמה עם כל ציווי, כל החלטה וכל דבר היא הכרחית מכיוון שזו פעולת ה', אז גם העבד [של אלוהים] צריך להסכים עם החטאים והכפירה (דחיית ה'). כמה תמימים הלכו שולל אחר האמירה הזו של הכופרים להסכים עם החלטות ה', והתחילו לחשוב שהסכמה עם החטאים והרעות, ולא לדחות ולהתנגד לכפירה ולחטא, היא התחנה [הרוחנית] של קבלת הגזירה האלוקית והסכמה עם החלטות ה'. אלו הם סודות אלוקיים. אם סודות הדרך לאלוהים מתגלים רק על ידי לימוד מצוות [אלוהיות] הנוגעות לפעולות אנושיות חיצוניות או מתבהרות על ידי אמירת [הקוראן], אז הנביא מוחמד (עליו השלום) לא היה מתפלל את התחינה הבאה עבור עבדאללה בן עבאס (שאלוהים ישמח ממנו):

اَللّٰهُمَّ فَقِّهْهُ فِي الدِّيْنِ وَعَلِّمْهُ التَّاْوِيْلَ

"הו אלוהים! תן לו את ההבנה של הנתיב שלך ואת הידע של הפרשנות (*טאוויל*)!" (מסופר על ידי *אוספי* חדית*': סאחי בוכארי, סאחי מוסלם ומוסנד אחמד*)

מי שאומר שרק סבלנות אפשרית בעניינים שהם נגד הרצונות או שהם קשיים, והסכמה עם החלטת ה' אינה אפשרית [בעניינים וקשיים לא נעימים], למעשה מכחיש את האהבה. כאשר הוכחה אהבת ה' [בהנ"ל] וכן התברר שאדם יכול להיות שקוע באהבת ה' בכל אומץ ליבו, אזי גם לא נסתר שהאוהב נאלץ [בכפייה פנימית או כוח מניע] להסכים לכל מעשה ומילה של האהוב. הסכמה זו מתרחשת בשני אופנים: האחת, שהאדם אינו מרגיש שום צער וכאב, עד כדי כך שגם אם נגרם לו פגיעה או סבל, הוא אינו מרגיש ולו שמץ של כאב. המשל הוא על אדם שליבו שקוע כולו בעניין וכתוצאה מכך אינו תופס שום דבר אחר. כך גם מצבו של אוהב שכולו מכור לאהבה או לחזון של האהוב, שסובל מאורעות מייסרים עקב שקיעתו באהבה זו. אז האוהב אינו מבין שום כאב כאשר העושה אותו הוא מישהו או כל דבר אחר מלבד האהוב. ניתן לנחש מכך שאם האהוב גורם כאב כלשהו לישות האוהב, כיצד ניתן להבין זאת? התמכרות הלב לאהבה היא פינוק חשוב. כאשר באהבה רגילה, האדם אינו מרגיש כאב קל, כיצד הוא יכול להרגיש כאב גדול בכמות גדולה של אהבה? כשם שאפשר לקבל עוצמה של כאב, כך גם עוצמת האהבה אפשרית, וכשם שהיופי הנתפס בחמשת החושים הוא חזק, כך גם האהבה חזקה הנובעת מהתבוננות ביופי הפנימי באמצעות התובנה הפנימית. אין להשוות בין היופי וההוד האלוקי לכל יופי והוד אחרים. מי שמתגלה בו מעט מהיופי וההוד האלוקי, מאבד את השכל וההכרה, ומשתכר מכך עד כדי כך שהוא מתעלם מכל מצביו [כולל הכאב והייסורים].

הדרך הב' להסכים עם מעשיו של האהוב, היא, שהאדם מרגיש את הכאב והקשיים, אבל הוא מסכים להם, אלא יש לו רצון וכוונה אליהם. הדבר דומה למצבו של האדם שסובל את קשיי הנסיעות כדי להשיג רווחים [עסקיים] ולא אכפת לו מהקשיים, כי הרווח הצפוי הוא חביב מאוד. כזה הוא מצבם של משרתי

האלהים, שכאשר הם סובלים מכל פורענות מאת ה', יש להם את הוודאות הזאת, שהגמול האלוהי שהם ישיגו, נשמר להם [*במקומו*], לכן הם מסכימים עם הפורענות [האלוהית] מחמת הוודאות הזו ונוטים אליה. במקום זאת, הם אוהבים אותה ויש להם הכרת תודה לאלוהים על כך. זה קורה במקרה שזוכרים את הגמול האלוקי, תמורת הפורענות. אם האדם אינו זוכר את הגמול האלוקי, אלא האהבה היא הדומיננטית עד כדי כך שהשגת אישורו של האהוב היא מטרתו היחידה, רק הוא נשאר המבוקש והאהוב, ואין לו שום רצון לגמול, אלא אפילו אינו חושב על כך, אזי השגת קבלתו של האהוב הופכת להיות המטרה והמטרה היחידה שלו.

הרמון בן חיבאן (ה' ירחם עליו) אמר: "כאשר המאמין מכיר ומכיר את אדונו, הוא אוהב אותו, וכאשר הוא אוהב אותו, הוא מכוון אליו, וכאשר הוא מוצא הנאה בהתמקדות שלו בו, הוא לא מסתכל על העולם בעין התאווה ולא מסתכל על העולם הבא בעין של עצלות. אדם כזה חי בעולם עם גופו ונשמתו בעולם הבא [בעולם השמימי והרוחני]". עלי (עליו השלום) סיפר כי שאל את הנביא מוחמד (עליו השלום) על דרכו והוא השיב:

اَلْمَعْرِفَةُ رَأْسُ مَالِي وَالْعَقْلُ أَصْلُ دِينِي وَالْحُبُّ أَسَاسِي وَالشَّوْقُ مَرْكَبِي وَذِكْرُ
اللّٰهِ أَنِيسِي وَالثِّقَةُ كَنْزِي وَالْحُزْنُ رَفِيقِي وَالْعِلْمُ سِلَاحِي وَالصَّبْرُ
رِدَائِي وَالرِّضَا غَنِيمَتِي وَالْعَجْزُ فَخْرِي وَالزُّهْدُ حِرْفَتِي وَالْيَقِينُ
قُوَّتِي وَالصِّدْقُ شَفِيعِي وَالطَّاعَةُ حُبِّي وَالْجِهَادُ خُلُقِي وَقُوَّةُ عَيْنِي فِي
الصَّلَاةِ

"הגנוסיס [האלוהי] הוא ההון (הנכס) שלי, השכל הוא הבסיס לאמונתי, האהבה [האלוקית] היא היסוד שלי, הכמיהה [לאלוהים] היא הר הרכיבה שלי (הובלה הנושאת אותי בחיפושי הרוחני), זיכרון האלוהים הוא ידידי הקרוב, היציבות [בדרך האלוהית] היא האוצר שלי, הצער הוא בן לווייתי, הידע הוא הנשק שלי [נגד הבורות וחושך הרוע], סבלנות היא הצעיף שלי, ענווה היא גאוותי, התנזרות [מהארציות] היא העיסוק שלי, הוודאות [באלוהים ובאמיתות האלוהיות הנצחיות] היא כוחי, האמת היא המתווך שלי, הציות [האלוהי] הוא אהבתי, החתירה בדרך האלוהית היא אופיי הפנימי וטבעי, וקרירות עיני היא בתפילות [לאלוהים]".

ד'ון נון אל-מצרי (אלוהים ירחם עליו) אמר: "הישות שיצרה את צבאות הנשמות, הפכה את נשמות הגנוסטים למלכותיות ושמימיות, לפיכך, יש להם כמיהה לאלוהים, הפכה את נשמות המאמינים לרוחניות, ומכאן שהם נוטים לשמיים, והפכו את נשמות הרשלנים (שלא שמים לב לתכלית האמיתית של החיים ולחיפוש אחר אושר נצחי וניצחון נצחי) לגשמיות, מכאן שהם נוטים לעולם (הארציות) [הטובל ומטביע אותם בתוכו המכלה אותם לגמרי]". עוד נאמר שהכמיהה [לאלוהי] היא אש [מקודשת] של אלוהים שהוא מדליק בלבבות ידידיו הקרובים (הגנוסטים, מבקשי האלוהים הכנים האמיתיים) השורפת את הכוונות, המחשבות, המלכודות והצרכים [של אחרים מלבדו] הנמצאים בלבבות, ולא נותר מהם קיום (עקבות) בלבם. זה מספיק פרטים על אהבה, היאחזות, כמיהה וקבלה של האלוהי ואנו נסתפק בכך. ואלוהים לבדו הוא המאפשר את כל הטוב והצדק.

פרק 17 – החדרת כוונות טהורות ללא כל מניעים אנוכיים, כנות בכל העניינים ומסירות לאמת

כוונות טהורות נטולות מניעים נסתרים, המבקשות רק את רצונו של אלוהים, הן גורם רב עוצמה בהבטחת קבלתו ועזרתו של אלוהים בביצוע הדברים נכון ומהוות מקור ליתרונות וברכות עצומות לכולם. דברים הנעשים ממניעים אנוכיים נסתרים של רווחים ארציים, רק לעתים רחוקות נושאים פירות ותועלת המיועדים בהם. זהו סוד אלוהי שיוסבר בצורה הטובה ביותר בדרשה הבאה של גזאלי. בדומה לכך, כנות או עשיית דברים המבקשים רק את רצונו של אלוהים ללא מניעים נסתרים של רווחים ארציים כלשהם - בין אם חומריים או לא חומריים - דוחפים את האדם להתעלות בנתיב הרוחני. כוונות טהורות וכנות מביאות לקבלה א-לוהית של מעשים, ברכות, ועלייה רבה בתוצאה, כך שאפילו הישגים קטנים יכולים להוות מקור לתועלת עצומה וטוב על בסיס מתמשך לטווח הארוך. שתיהן (כוונות טהורות וכנות) הן איכויות רוחניות עצומות המהוות תחנות בדרך הרוחנית המובילה לגנוסיס האלוהי (*מעריפה*) וכתוצאה מכך אושר נצחי והצלחה אינסופית. מלבד ההשלכות העמוקות שלהן על הדרך הרוחנית, תכונות אלה מחדירים ומשחררים אנרגיות חיוביות אדירות בחייו של האדם.

מסירות לאמת (*סידק*) בכל העניינים, בין אם זמניים או נצחיים, חיפוש אחריה וחיים על פיה, היא תכונה חיונית של נוסעים רוחניים, עם השלכות רבות על קיומו הארצי של האדם ועל יחסיו עם בני אדם. ניתוחו המעמיק של ע'זאלי את התכונות הפנימיות הנשגבות הללו, מוצג בתמציתיות כדלקמן מן הפרק השביעי או הספר השביעי של הכרך הרביעי של *יצירת המופת* שלו "*יחיא אל-עולום א-דין*" או "תחיית ידיעת הדרך אל האל"[23]:

שיהיה ידוע כי באמצעות התובנה הפנימית של האמונה וההארה של הקוראן, התגלה לאנשי הלב כי ללא ידע ומעשים [על פי הידיעה] לא ניתן להגיע לאושר נצחי ולהצלחה נצחית (*סעדה*). הסיבה לכך היא שכל בני האדם נמצאים על סף אובדן בלתי הפיך מלבד אנשי הידע, וכל אנשי הידע נמצאים על סף אובדן בלתי הפיך מלבד אנשי המעשים [על פי הידיעה], וכל אנשי המעשים נמצאים על סף אובדן בלתי הפיך מלבד אנשי הכנות [הפועלים ללא כל אנוכיות], מניעים נסתרים אנוכיים ומרושעים, המבקשים אך ורק את הפנים האלוהיות], וכל האנשים הכנים נמצאים בסכנה גדולה [בשל מלכודות העצמי הנמוך והשטן בדרך הרוחנית הנשגבת]. מעשה ללא כוונה הוא קושי, וכוונה ללא כנות היא התפארות, צביעות וחטא,

וכנות ללא אימות וחקירה [של האמת] היא הטעיית הראייה. לפיכך, אלוהים אמר את הדברים הבאים בקוראן לפעולה המעורבת בכוונה אחרת מלבד אלוהים:

وَقَدِمْنَآ إِلَىٰ مَا عَمِلُوا۟ مِنْ عَمَلٍ فَجَعَلْنَٰهُ هَبَآءً مَّنثُورًا

"נפנה למעשים שהם עשו [בחיי העולם] ונהפוך אותם לחסרי תועלת כאילו הם עפר מפוזר". (קוראן, פרק 25, פסוק 23)

איננו יודעים כיצד ניתן לתקן את הכוונה מי שאינו מכיר את מציאות הכוונה, וכיצד יכול אדם להיות כן שתיקן את הכוונה אך אינו מבין את הכנות, וכיצד אדם יכול לדרוש אמת מהעצמי הנמוך שלו, שאינו יודע את משמעות האמת. על כל עבד [קרי, בן אדם] המבקש לציית לאלוהים ולעבוד אותו, מוטלת האחריות הראשונה לרכוש ידיעת הכוונה [הנכונה], לאחר מכן להגיע להבנה עמוקה של האמת והכנות שהיא סיבה לישועה ולביטחון, ולאחר מכן לתקן את הכוונה באמצעות מעשים [כנה]. נדון בשלושת העניינים הללו בשלושה חלקים נפרדים.

מצוינות ומציאות הכוונה

מעלת הכוונה: הקב"ה אומר:

وَلَا تَطْرُدِ ٱلَّذِينَ يَدْعُونَ رَبَّهُم بِٱلْغَدَوٰةِ وَٱلْعَشِىِّ يُرِيدُونَ وَجْهَهُۥ

"אל תדחפו את אלה [מחברתכם] הקוראים לאדונם בוקר וערב המבקשים ומשתוקקים לפניו (קרבה, אינטימיות וקבלה)". (הקוראן, פרק 6, פסוק 52)

בפסוק זה, חיפוש והשתוקקות מתייחסים לכוונתם [הנאצלת והנחרצת]. הנביא מוחמד (עליו השלום) אמר:

إِنَّمَا الأَعْمَالُ بِالنِّيَّاتِ وَلِكُلِّ امْرِئٍ مَا نَوَى فَمَنْ كَانَتْ هِجْرَتُهُ إِلَى اللَّهِ وَرَسُولِهِ
فَهِجْرَتُهُ إِلَى اللَّهِ وَرَسُولِهِ وَمَنْ كَانَتْ هِجْرَتُهُ إِلَى دُنْيَا يُصِيبُهَا أَوِ امْرَأَةٍ يَتَزَوَّجُهَا
فَهِجْرَتُهُ إِلَى مَا هَاجَرَ إِلَيْهِ

"פעולות תלויות בכוונות. כל יחיד יקבל את הגמול האלוקי על פי כוונתו [הפנימית האמיתית] [ללא קשר למראה הנראה של המעשה ולטובו ואצילותו]. מי שהיגר למען אלוהים ונביאו [מוחמד עליו השלום] אז הגירתו היא למען אלוהים ונביאו, ומי שהיגר למען העולם (רווחים ארציים, רווחים, מניעים לא ראויים) או כדי להתחתן עם גברת, הרי שהגירתו היא למען הדבר שאליו היגר". (מסופר על ידי *אוספי* חדית' *סאחי בוכארי* וסאחי *מוסלמי* על סמכותו של עומר [שאלוהים ישמח ממנו])

אלוהים אמר בקוראן:

إِن يُرِيدَآ إِصۡلَٰحٗا يُوَفِّقِ ٱللَّهُ بَيۡنَهُمَآۗ

"אם שני האנשים [אחד מצד הבעל ואחד מצד האישה, המנסים לפייס בין בעל ואישה לאחר סכסוכים וחילוקי דעות שעלולים להוביל לפירוק נישואיהם] רוצים בתיקון [של מצבם של בני הזוג הנשוי ופיוס של שלום וידידות ביניהם במלוא הכנות], אז אלוהים [בברכת הכוונות הנאצלות והאדוקות של שני האנשים המנסים לפייס] יפייס אותם (הבעל והאישה) [על ידי הצלת נישואיהם וקיבוץ ביניהם מחדש בשלום, הרמוניה, אהבה וכבוד הדדיים]". (קוראן, פרק 4, פסוק 35)

בפסוק זה, הכוונה היא הגורם להצלחה [בהשגת פיוס בחסד האלוהי]. באחת המסורות, הנביא מוחמד (עליו השלום) אמר:

إِنَّ اللّٰهَ لَا يَنْظُرُ إِلَى صُوَرِكُمْ وَأَمْوَالِكُمْ وَإِنَّمَا يَنْظُرُ إِلَى قُلُوبِكُمْ وَأَعْمَالِكُمْ

"אלוהים אינו מביט בפניכם ובעושרכם, אלא הוא מביט בלבבכם ובמעשיכם [הנשלטים על ידי מצב הלבבות]". (מסופר על ידי *אוסף* חדית' *סחיח מוסלמי* על סמכותו של אבו הוריירה [שאלוהים ישמח ממנו])

אלוהים מסתכל על הלב מכיוון שהוא מקום מושבה של הכוונה. במסורת שסיפר עבדאללה בן עמר (עליו השלום), אמר הנביא מוחמד (עליו השלום): "מי שכוונתו רק [לבקש] את העולם, אלוהים שם את העוני בין שתי עיניו וכזה נפרד מהעולם לאחר שנוטה אליו יותר. מי שכוונתו לעולם הבא, הקב"ה בורא עושר בלבו ואוסף עושר עבורו, והוא יוצא מן העולם כמתנזר [מהארציות]". (מסופר על ידי *אוסף* חדית' אבן *מג'ה* בסמכותו של זייד בן אסלאם [שאלוהים ישמח ממנו])

מציאות הכוונה: יש לדעת שהכוונה היא מצב כזה של הלב המוקף בשני עניינים - ידיעה ומעשה. הידע קודם כל כי הוא הבסיס למצב הזה [של הלב] והמעשה בא אחר כך כי הוא הפרי (התוצאה) של הידיעה. הסיבה לכך היא שכל פעולה - תנועה רצונית או דומם - מגיעה לסיומה על ידי שלושה עניינים: ידע, כוונה ויכולת. הסיבה לכך היא שהאדם לא יכול להיות בעל כוונה לדבר שהוא אפילו לא יודע עליו, וגם לא יכול לעשות פעולה שאין לו כוונה אליה. אם כן, ידוע מזה שכוונה היא הכרחית. כוונה פירושה שתהיה תנועה בלב לעניין המתאים למצבו או לנכסיו החומריים. האדם נברא כך שחלק מהעניינים מתאימים, וחלק אינם מתאימים [למזגו ולרווחתו של האדם]. לכן צריך להיות נוטה להשגת הדברים המתאימים ולהיפטר מעניינים המנוגדים או שאינם מתאימים [לטובת האדם]. כדי להבדיל בין מתאים לבלתי מתאים, יש צורך בהבנה של הדברים. לכן אי אפשר לאכול מזון שאינו רואה. לכן, אלוהים ברא הבנה והדרכה ואמצעים להשגתם, המכונים חושים חיצוניים ופנימיים.

אבל לא מספיק שהאדם רק יודע על האוכל ומודע להתאמתו או רואה אותו בעיניים, אלא צריך גם שיהיה שם רצון לאוכל, נטייה של העצמי התחתון ותשוקה אליו. לכן החולה רואה את המאכל, ויודע שהוא

מתאים לו, ואף על פי כן אינו אוכלו, מטעם שאין שם כח הכוח המניע [מבפנים], וחסר הלב החשק. אז גם הרצון והכוח המניע הזה [או התאווה] אינם מספיקים, במקום זאת, לפעמים האדם רואה את האוכל ורוצה לאכול אותו אך אינו יכול בגלל מגבלה כלשהי [או חוסר יכולת או חוסר יכולת]. לפיכך, היכולת והאיברים הפעילים נבראו [באופן אלוהי] כדי להשלים את תהליך צריכת המזון. איברים מתחילים לנוע בגלל היכולת, והיכולת ממתינה לכוח המניע הפנימי הכפוף לידע ולהבנה או לדעה ולאמונה. זאת אומרת, בזמן שידוע, שדבר מסוים מתאים לאדם, וצריך לעשותו אותו, ואין כח מנוגד כנגדו, אז נולדת הכוונה, ומתגלה היצר. כאשר הכוונה קיימת, היכולת מניעה את האיברים כאילו היכולת משרתת את הכוונה והכוונה כפופה לציווי האמונה וההבנה. מפרט זה מוכח, שהכוונה היא שמה של מידת האמצע, ועיקרה, שתהיה נטיית העצמיות לדברים התואמים את מטרתו של האדם, ולקראת הולדת היצר שבלב, בין אם הדברים הללו מתאימים להווה ובין לסוף (בעתיד או בעולם הבא). כאן הכוח המניע הראשון הוא המטרה המבוקשת והיא מה שמכונה "הגורם" או "המניע" ומטרה זו עצמה היא המטרה המכוונת ופעולת ההתקוממות נקראת "מטרה" ו"כוונה". כאשר היכולת מניעה את האיברים כדי לשרת את הכוונה, זה נקרא "פעולה". עם זאת, היכולת לבצע פעולה מתעוררת לפעמים על ידי סיבה או מניע אחד, לפעמים על ידי שתי סיבות בו זמנית, לפעמים על ידי שתי סיבות אבל מספיק גורם אחד משני הגורמים כדי לעורר את היכולת, לפעמים סיבה אחת מספיקה [כדי לעורר את היכולת לפעולה] אבל הסיבה השנייה הופכת להיות המסייעת לה. באופן זה, ישנם ארבעה סוגים של כוונות המתוארות כדלקמן:

סוג ראשון - כוונה טהורה: הסוג הראשון [של כוונה] הוא שיש רק סיבה או מניע אחד [לפעולות]. לדוגמה, חיית פרא תוקפת אדם. לכן כשהאדם רואה את זה, הוא קם פתאום. ואין כאן שום כח מניע, אלא לברוח מן הבהמה, מפני שראה את הבהמה, וחשב שהיא מזיקה לעצמו. לכן, כשרואים את הבהמה, נולד בלב התמריץ לברוח, ומתגלה הרצון. בגלל זה, המניע והרצון פעלו לפי היכולת. במקרה זה, ייאמר שכוונתו של אדם זה היא אך ורק לברוח מהחיה ואין שום כוונה אחרת לקום. כוונה כזו נקראת "כוונה טהורה", ולפעול על פי כוונה זו נקראת "כנות". במילים אחרות, זהו מעשה שאין בו הכללה, השתתפות ושילוב של שום דבר אחר [מלבד כוונה אחת ויחידה].

סוג שני - צירוף של שני כוחות מניעים או סיבות: סוג שני [של כוונה] הוא ששני כוחות או גורמים מניעים מחוברים, ושניהם פעילים בזכות עצמם וסיבה אחת אינה תלויה בשנייה. דוגמא לכך מן התחום הגלוי היא שקרוב משפחה נזקק מבקש עזרה מאדם הממלא את צרכיו של קרוב המשפחה מחמת עוניו וקשרי קרבה קרובים, ביודעו שאם המבקש לא היה עני, עדיין היה ממלא את הצורך מחמת קרבה, או אם המבקש לא היה קרוב. עדיין היה ממלא את הצורך בשל העוני [של המבקש]. יחד עם זאת, יש בלב הוודאות הזאת, שאפילו אם קרוב עשיר היה מבקש, בודאי היה עוזר, ואם זר עני היה מבקש, לא היה מסרב לעזור. במקרה זה, שני מניעים או גורמים חוברו על ידי מקריות המניעים אחד לפעולה. כאן גורם אחד הוא המסייע של השני, ולכן אנו קוראים לזה "חיבור של שני כוחות מניעים".

סוג שלישי - שותפות: הסוג השלישי [של כוונה] הוא שאף אחד משני הגורמים או המניעים לבדם אינו יכול להניע פעולה. במקום זאת, השילוב של השניים, מעורר את היכולת [לפעולה]. הדוגמה שלו בתחום הנראה לעין היא ששני אנשים חלשים עוזרים זה לזה להרים דבר כבד שהם לא יכלו להרים

בנפרד במאמץ הטוב ביותר. דוגמא נוספת היא שקרוב משפחה עשיר של מישהו בא ומבקש כסף שמסרב לתת. ואז בא זר עני ומבקש את אותו סכום כסף ששוב מסרב לתת. לאחר מכן, בא קרוב עני ומבקש את אותו סכום כסף שאינו מסרב לו, כאילו הוא מתעורר לפעולה לאחר שילוב של שני גורמים או כוחות מניעים - קשרי קרבה ועוני. סוג זה של כוונה נקרא שותפות [של שני כוחות מניעים או יותר או גורמים המניעים אדם לפעולה].

סוג רביעי - שיתוף פעולה: הסוג הרביעי [של הכוונה] הוא שאם רק אחד משני הגורמים או המניעים נמצא שם באופן מהימן, הוא עדיין הופך להיות הגורם לפעולה בעוד שהסיבה השנייה אינה מהימנה. עם זאת, אם הסיבה השנייה קשורה לסיבה הראשונה, היא בהחלט יכולה לעזור ויעילה בהקלת העניין. הדוגמה שלו בתחום הנראה לעין היא שאדם חלש עוזר לאדם רב עוצמה להרים משקל כבד. אם האדם החזק היה לבדו, הוא עדיין היה יכול להרים אותו בעוד שהאדם החלש אינו מסוגל להרים אותו בעצמו, למרות שהוא מסוגל לעזור לאדם החזק [כדי להקל על ההרמה]. דוגמא נוספת לכך היא שיש לאדם שגרה להתפלל ולתת צדקה ובאותו זמן ספציפי יש אנשים שבאים לבקר, אך הוא ממשיך לבצע את התפילות כמקובל. אם לא היו באים מבקרים, גם אז היה מקיים את שגרת חייו אמנם בכבדות מסוימת במזג, אך הגעת המבקרים וההסתכלות עליהם יצרו הקלה והפחתה מסוימת, וכתוצאה מכך השגרה נעשתה קלה יותר למרות קשיחותה. ואף על פי שיש לאדם את הוודאות שאם לא היו באים האורחים, הוא עדיין היה מקיים את שגרתו בזמן, ואם לא הייתה לו שגרה זו, לא היה עושה שום דבר [בפני המבקרים] כדי לחפש תהילה. אפשר לקרוא לסוג זה [של כוונה] "שיתוף פעולה". התוצאה של חלוקה זו של שלושת הסוגים האחרונים (סוגים שני עד רביעי) היא שהמניע או הגורם השני יהיה בן לוויה או שותף או עוזר.

הסיבה שאנו מונים כאן את סוגי הכוונות היא מפני שהמעשים כפופים לכוונות ו[המעשים] מקבלים מהם את פקודותיהם כפי שמסופר במסורת הנבואית, "המעשים תלויים בכוונות", כאילו המעשים כפופים לכוונות, ואין חשיבות למשעבד (פעולה), שכן המעמד שייך למפקד (הכוונה) [ככוח המניע העיקרי מאחורי כל המעשים]. בין אם טוב או רע].

מעשים של ציות [לאלוהים] הם מזון ומזון ללבבות. מטרת ההזנות הללו אינה אלא ריפוי הלבבות ושהם ימצאו קיום (*באקה* או קיום נצחי) וביטחון בעולם הבא, ויזכו לברכות ולאושר נצחי ולהצלחה נצחית של מפגש עם אלוהים. לפיכך, המטרה האמיתית של המפגש עם אלוהים היא להשיג את ההנאה של אושר נצחי והצלחה נצחית (*סעדה*). רק מי שמת על אהבתו וגנוסיס של אלוהים זוכה לכבוד להיפגש עם אלוהים. ורק מי שמחזיק בגנוסיס מסוגל לאהוב את אלוהים [באמת] ורק מי שזוכר את אלוהים בשפע יכול להשיג היאחזות באלוהים (*אונס*). ההתקשרות [לאלוהים] מושגת על ידי הנצחיות של הזיכרון האלוהי והגנוסיס מושג על ידי התבוננות נצחית ואהבה [של אלוהים]. הלב אינו חופשי לעסוק בנצח בזכירה ובהתבוננות א-לוהית עד שהוא משוחרר מעיסוקים ארציים, ואינו יכול להשתחרר מעיסוקים ארציים עד שתאוות העצמי התחתון מתנתקות ממנו, עד כדי כך שהוא נוטה לטוב ולצדק ומתחיל להתכוון אליו ומתעב את הרע.

מכל המעשים הטובים ומעשי הציות מה שמבקשים הוא העולם הבא, ומכל הרע מה שמבקשים הוא העולם ולא העולם הבא. נטיית העצמי לכל טוב ופרישה מכל רע, משחררת את הלב לזיכרון ולהתבוננות אלוהית. אבל הוא מגיע לקביעות, כאשר יש התמדה בעשיית מעשים טובים ומעשים של ציות [לה'], והאברים נמנעים מחטאים, מפני שיש יחס בין האברים ללב. זה נובע ממערכת יחסים זו האחד משפיע על השני. ההבדל בין האיברים ללב הוא שהלב מקבל על עצמו את תפקיד השליט והמפקד, והאיברים הם כמו הנתינים או המשרתים, ועם שירותם וצייתנותם, תכונות הלב מושרשות ומתמצקות. לסיכום, הלב הוא המטרה [כפי שהכוונה נולדת בלב שהוא הכוח המניע העיקרי] והאיברים הם הכלים ובאמצעות [שניהם] מגיעים למטרה [המיועדת].

מצוינות, מציאות ומידת כנות

מעלת הכנות: אלוהים אומר:

وَمَآ أُمِرُوٓا۟ إِلَّا لِيَعْبُدُوا۟ ٱللَّهَ مُخْلِصِينَ

"הם נצטוו לעבוד את אלוהים בצורה כזו שהם שומרים על כנות בדרכם לאלוהים רק בשבילו". (קוראן, פרק 98, פסוק 5)

أَلَا لِلَّهِ ٱلدِّينُ ٱلْخَالِصُ ۚ

"זכרו, הסגידה והדרך לאלוהים הם אך ורק למען אלוהים בלבד [ושום דבר מלבד]". (הקוראן, פרק 39, פסוק 3)

فَمَن كَانَ يَرْجُوا۟ لِقَآءَ رَبِّهِۦ فَلْيَعْمَلْ عَمَلًا صَـٰلِحًا وَلَا يُشْرِكْ بِعِبَادَةِ رَبِّهِۦٓ أَحَدًا

"מי שמקווה לפגוש את אדונו, ימשיך לעשות מעשים טובים [למען אלוהים בלבד] ולא לייחס שותפים לאלוהים בעבודתו". (קוראן, פרק 18, פסוק 110)

פסוק זה התגלה לאנשים הפועלים [מעשי צדק טובים] למען ה', אך [במקביל] הם חפצים בשבח [הערכה והכרה והתועלת החומרית הנובעת מכך] מהעם [בניגוד לכנות שנצטוותה על ידי ה' לתועלתם האישית]. חסן (שאלוהים ירחם עליו) הזכיר את *החדית' קודסי* (סיפור נבואי שיוחס לאלוהים כמקורו) מהנביא מוחמד (עליו השלום) שאמר [שאלוהים אמר] "כנות (עשיית משהו למען אלוהים ללא כל מניעים חומריים או ארציים נסתרים) היא סוד מתוך סודותיי. אני מעביר אותו ללבו של אותו אדם מקרב עבדיי שאני אוהב". (מצוטט גם על ידי האמאם אבו אל-קאסם אל-קושרי בספרו "*אל-רסאלה קושירייה*" מתוך עלי אבן אבו טאלב [שאלוהים ישמח ממנו])

הנביא מוחמד (עליו השלום) אמר:

مَا مِنْ عَبْدٍ يُخْلِصُ لِلَّهِ الْعَمَلَ أَرْبَعِينَ يَوْمًا إِلَّا ظَهَرَتْ يَنَابِيعُ الْحِكْمَةِ مِنْ قَلْبِهِ عَلَى لِسَانِهِ

"עבד [ה'] המטהר את מעשיו אך ורק לשם ה' במשך ארבעים יום, מעיינות חכמה נובעים מלבו אל הלשון [מתוך כנות זו]". (מסופר על ידי *אוסף* חדית'*אבן עדי* על פי אבו מוסא [שאלוהים ישמח ממנו])

במסורות של בני ישראל נכתב שהמתפלל היה עסוק בעבודת אלוהים במשך זמן רב. פעם באו אליו אנשים ואמרו: "הנה יש אומה שעובדת עץ במקום אלוהים". המתפלל כעס למשמע הדברים ולקח גרזן והתחיל ללכת לעבר העץ כדי לחתוך אותו משורשיו. בדרכו הוא נתקל באיש זקן שהיה למעשה שטן בתחפושת ושאל אותו: "לאן אתה הולך?" הוא אמר, "אני רוצה לכרות את העץ הזה". השטן ענה: "מה לך ולזה? עזבת את הפולחן שלך וסיימת את ההתקשרות [האדוקה] שלך ללא סיבה". המתפלל אמר, "זה גם סגידה". השטן אמר, "אני לא יכול להרשות לך לכרות את העץ הזה בשום פנים ואופן". באומרו זאת, הוא החל להיאבק במתפלל שהשליך אותו על הקרקע וישב על חזהו. השטן אמר, "בבקשה שחרר אותי, אני רוצה להגיד לך משהו [שיועיל לך אם תשחרר אותי]". המתפלל קם. השטן אמר לו, "אלוהים לא הטיל עליך לכרות את העץ הזה וגם לא עליך מוטלת האחריות [להדריך] את העם הזה שעובד את העץ הזה! יש הרבה נביאים של אלוהים בעולם, אם הוא רוצה, הוא יכול לשלוח כל אחד מנביאיו לכרות את העץ הזה". המתפלל אמר, "אני בוודאי אכרות את העץ הזה". כאשר השטן ראה שהמשא ומתן אינו מועיל, הוא הכריז על הקרב (לחימה). מכאן החלה שוב הלחימה בין השניים והמתפלל הביס אותו שוב, שיטח אותו על הקרקע והתיישב על חזהו. כשהשטן ראה שאין מוצא, הוא אמר, "אני רוצה לומר לכם משהו שהרבה יותר טוב עבורכם". המתפלל ביקש ממנו לומר לו מה הוא רוצה לומר. השטן ביקש מהמתפלל לרדת תחילה מחזהו והוא ציית. השטן אמר, "אתם בני אדם עניים ונזקקים. אין לך כלום! אתה נטל על אנשים שממלאים את הצרכים שלך. לבך חפץ שיהיה לך מספיק רכוש כדי לעזור לאחיך, להתייחס יפה לשכניך ולאכול לשובע כדי שלא תזדקק עוד לאנשים ותהפוך לעצמאי לתמיכתם".

המתפלל אמר, "זו בהחלט משאלת לבי!" השטן אמר, "אם זה העניין, פשוט לכו הביתה. אני אשים שני *דינרים* (מטבעות זהב) ליד המיטה שלך כל לילה. אתה יכול להוציא את הכסף הזה על עצמך ועל המשפחה שלך. זוהי הצעה טובה יותר עבורך ועבור מוסלמים אחרים שהצגתי בפניך מאשר לכרות את העץ הזה שיישאר במקומו. כריתת העץ הזה לא תגרום נזק למאמיניו [שכן הם ימצאו עץ אחר לסגוד לו] והחזקתו לא תועיל למוסלמים". המתפלל התלבט בהצעה זו של השטן וחשב בלבו, "הזקן הזה צודק! אינני נביא [של אלוהים], לכן אין זה הכרחי עבורי לכרות את העץ הזה ואלוהים לא ציווה עלי לכרות אותו כדי שאחטא אם לא אכרות אותו. ההצעה שהציע הזקן מועילה יותר!" לפיכך, הוא עשה עסקה עם הזקן [שהיה השטן בתחפושת] ונשבע לא לכרות את העץ. לאחר מכן הוא חזר למקום התפילה שלו כדי לבלות שם את הלילה. בבוקר הוא ראה שני *דינרים* ליד מיטתו כפי שהבטיח. אותו דבר קרה ביום השני. ביום השלישי הוא לא מצא דבר. הוא כעס מאוד ובמצב זה לקח גרזן, הניח אותו על כתפו והתחיל ללכת. בדרכו, הוא נתקל בשטן בתחפושת של אותו איש זקן ששאל, "לאן אתה מתכוון ללכת?" המתפלל אמר, "אני הולך לכרות את העץ הזה!" השטן אמר, "באלוהים! אתה שקרן! אתה לא יכול

להגיע לשם וגם לא יכול לכרות את העץ הזה!" כששמע זאת, ניסה המתפלל לתפוס את הזקן ולהשליכו ארצה. השטן אמר, "אל תחשוב את זה [שאתה יכול לעשות את זה]". לאחר מכן, השטן תפס את המתפלל, השליך אותו על הקרקע והתיישב על חזהו, והמתפלל החל לרפרף כמו ציפור לכודה בין שתי רגליו. המאמין ניסה כמיטב יכולתו אך לא הצליח להשתחרר. הוא התייאש ואמר, "תן לי ללכת ולספר לי איך התגברתי עליך בעבר ואיך התגברת עלי הפעם?" השטן אמר, "בפעם הראשונה, התקדמתם בכעס למען אלוהים וכוונתכם הייתה העולם הבא [ולא שום רווח או תועלת ארציים], לכן אלוהים הכניע אותי לכם. הפעם, כעסת למען העצמי הנמוך שלך ולמען העולם (תועלת ארצית), לכן התגברתי עליך!" אירוע זה מוכיח את דברי ה' הבאים:

وَلَأُغْوِيَنَّهُمْ أَجْمَعِينَ ٣٩

إِلَّا عِبَادَكَ مِنْهُمُ الْمُخْلَصِينَ ٤٠

"[השטן אמר:] אני אטעה את כולם יחד חוץ מעבדיך אשר בקרבם הישרים [בדרכך]." (קוראן, פרק 15, פסוקים 39-40)

בני האדם נפטרים מהשטן [ומלכודותיו, רמיזותיו, מזימותיו והרס חיי אדם] רק באמצעות כנות [לאלוהים].

מציאות של כנות: ניתן לדמיין כל דבר שיש בו ערבוב של דברים אחרים. כאשר משהו נטול ונקי מדברים אחרים אז הוא נקרא "טהור" והפעולה שמביאה לטיהורו נקראת "כנות" (*איכלאס*). הסברנו את מציאות הכוונה ועיקר הדיון הזה הוא שכוונה היא תנועה של גורם (או מסית) המתאים למטרתו של האדם; אם הסיבה היא אחת והפעולה נעשתה רק על ידי סיבה אחת זו, אז זה נקרא כנות, בתנאי שהסיבה תואמת את מטרתו של האדם. המילה "כנות" משמשת במיוחד לאותה פעולה שנעשתה רק כדי לבקש את קרבת ה', והיא נקייה ומטוהרת לחלוטין מטומאת כל מה שאינו אלוהים. אדם שעילת התביעה שלו היא התפארות, נמצא בסכנת חורבן. כאן ברצוננו לדון על הסיבה [או המסית] המניעה [או המסיתה] מחמת הכוונה (*ניה*) לחפש קרבת ה', [אבל] אז מתערבבת בה סיבה אחרת (הסיבה הראשונה), האם הסיבה השנייה היא מהתפארות (*ריה*) או מאי התפארות.

דוגמא לכך היא של אדם שצם מתוך כוונה לבקש את קרבת ה', אך מטרתו היא גם לקיים מניעה, או עולה לרגל [מתוך כוונה לבקש את קרבת ה', אך גם] לפתח מזג מתון בגלל התנועה [הגופנית] הכרוכה בעלייה לרגל [מסיבות בריאותיות], או [עולה לרגל] כדי להגן על עצמו מפני הסכנה הנשקפת לו בארצו או כדי להתרחק מאויב או שנמאס לו מבן זוגו וילדיו ורוצה להתרחק מהם בגלל העלייה לרגל, או [עולה לרגל] ורוצה קצת הקלה לאחר שהתעייף מאיזו עיסוק [ארוך בעבודה], או מתפלל תפילות מאוחרות בלילה או בבוקר (לפני עלות השחר) (*תאג'וד*) כדי להישאר ער כדי להגן על ביתו. או שאדם משיג ידע [שוב מתוך כוונה לבקש את קרבת ה', אך גם] כדי להגן על עושרו ורכושו ולהגן מפני רעותיהם של

אנשים תאבי בצע, או מארגן אסיפה של לימוד ודרשה [שוב מתוך כוונה לבקש את קרבת ה' אך גם] מחמת השעמום ורוצה לזכות בהנאה שבדבר, או תומכת בנוסעים רוחניים (*סופים*) ומלומדים כך שהם מעריכים את האדם בליבם וגם אנשים רגילים מסתכלים עליו בכבוד ומתייחסים אליו בסלחנות מכיוון שהוא תומך באנשים יראי שמיים, או כותב קוראן מכיוון שהכתיבה משפרת ללא הרף את כתב היד של האדם, או מבצע היטהרות (*וודו*) [בכוונה לבקש את קרבת ה' אבל גם] להעניק נחמה מרגיעה לגוף על ידי היטהרות, או להתרחץ [שוב בכוונה לבקש את קרבת ה' בטהרת הגוף אך גם] להסיר את ריח הגוף, או לספר מסורות נבואיות [בכוונה לבקש את קרבת ה' אך גם] לגרום לאנשים להזכיר את שמו במקומות גבוהים, או גר במסגד [מתוך כוונה לבקש את קרבת ה' אך גם] כדי לחסוך בשכר דירה, או צום [מתוך כוונה לבקש את קרבת ה' אך גם] כדי להציל את עצמו מאיגת הבישול, או שחושב שעל ידי האכילה לא יוכל להשיג משהו, או ממלא את הצורך של הקבצן [מתוך כוונה לבקש את קרבת ה' אך גם] מפני שנמאס לו קבצן מבקש, או מבקר חולה כדי שאותו אדם או קרובי משפחה יבקרו אותו כשהוא חולה, או עושה כל אחד מהדברים האלה כדי שאנשים יזכירו אותו על המעשים הללו וישבחו אותו ואחד יזכה לתהילה בזכותם. בכל המקרים הללו, אם הכוונה היא גם לבקש את קרבת ה' יחד עם כל אחת מהמטרות הללו, אזי פעולתו של האדם תצא מהגדרת הכנות (כלומר, המעשה לא יישאר עוד כנה) ולא ייאמר שהמעשה נעשה רק לשם שמים. במקום זאת, היא תתערבב עם פוליתאיזם או עם אלוהים אחר.

לסיכום, אם תענוג כלשהו מתענוגות העולם הוא כזה שהעצמי התחתון נוטה אליו, משתוקק אליו ומוצא מקום במעשה, אז מחמת התענוג הזה, הכנות תיפגע. הסיבה לכך היא שהאדם שקוע כל הזמן, בתענוגות העצמי הנמוך ובתשוקות ולעתים רחוקות קורה שפעולה או סגידה כלשהי נעדרת את ההנאות והתשוקות הללו. לפיכך, לא ניתן להכריז על מעשים ופולחנים אלה ככנים [מכיוון שהם לא נעשו בכנות למען אלוהים בלבד]. לפיכך, נאמר שאם אדם משיג רק רגע אחד כזה שהוא אך ורק למען ה', אז הרגע הזה יספיק לישועה ולביטחון של אותו אדם [בתלאות העולם הזה והעולם הבא]. ומפני נדירותה של קיומה של הכנות, שקשה מאד לטהר ולטהר את הלב מטומאה ותענוגות, אלא הפעולה הטהורה והכנה היא כזו שסיבתה ומניעיה אינם אלא בקשת קרבת ה'. אם התענוגים והתאוות הללו הם המניעים והגורמים היחידים למעשים הללו, אזי העושה את המעשים הללו יעמוד בפני קשיים בגלל המעשים הללו וזה ברור, אבל אם הכוונה למעשים אלו היא להשיג את קרבת ה', וגם התענוגים הללו מתערבבים בה, אז המעשה כבר לא נשאר טהור לשם שמים. הוספת תענוגים ארציים במעשים [שהיו צריכים להיעשות אך ורק לשם שמים] יכולה ללבוש שלוש צורות: התוספת תהיה בצורת צירוף או שותפות או שיתוף פעולה, וצורות אלו כבר נתבארו.

משמעות הכנות היא, שהמעשים נקיים מכל טומאה, בין אם הם מועטים ובין אם הם רבים, והכוונה היחידה לעשותם היא קרבת ה' ואין סיבה אחרת. מעשים כאלה יכולים להעלות על הדעת רק מאותם אנשים שאוהבים את אלוהים ושקועים בעולם הבא ולא נותר מקום בלבם לאהבת העולם (הארציות) עד כדי כך שהם אפילו לא אוהבים לאכול ולשתות. נטייתם לאכול ולשתות כמוה כמילוי קריאת הטבע שהיא צורך ודרישה אנושית מגוף האדם. באופן דומה, אכילה ושתייה הן גם צורך אנושי ודרישה מלהיות אנושי. הם לא נוטים לאוכל כי זה אוכל או שהוא מהנה, אלא הם נוטים אליו כי האוכל נותן אנרגיה וכוח לגוף וזה מספק את היכולת לעבוד את אלוהים ולהישמע לו. הם רוצים להיפטר מרוע הרעב, ולכן אין להם אפילו צורך לאכול. לבם אינו נוטה לצרכים מיותרים, במקום זאת הם מרוצים מהכמות הדרושה

והם רואים בכך צורך בדרכם אל ה'. מי שכל מה שמתמקד בו הוא הקב"ה בכל מחשבותיו ומעשיו, גם כשהוא עושה משהו כמו לאכול או להיענות לקריאת הטבע, אז מעשיו טהורים ובכל תנועותיו ודממתו כוונתו נכונה. לכן אדם זה ישן כדי לצבור כוח לעבודת אלוהים ולתת לגוף מנוחה לפעולות ציות עתידיות. במקרה כזה, גם שנתו של האדם הופכת למעשה של פולחן, והאדם מקבל את דרגת הישר (*מוח'לסין*), ומי שאין לו מצב זה, דלתות הכנות במעשים נסגרות בפניו. כנות ניכרת רק לעתים רחוקות מאדם כזה, אחרת באופן כללי, כל עבודתו של אדם היא למטרה ארצית. מי שאהבת האלוהים והעולם הבא שולטת [בישותו הפנימית], כל תנועותיו והשקט שלו הופכים לכנות בגלל הדומיננטיות של ההשפעה הזו וכל פעולה שלו מופיעה בכנות. מצד שני, ישנו אדם זה שיש לו אהבת עולם, שגבורתו והנהגתו של העולם שולטים [בפנימיותו], ויש לו נטייה כללית לזולת הקב"ה, ותכונת [פנימית] זו שולטת על כל תנועותיו והשקט של האדם, ואין בו שום סגידה כתפילה. צום וצדקה, נשאר מוגן מפניה.

תרופה לחוסר הכנות: מפרט זה נלמד שחוסר כנות הוא מחלה והתרופה שלה היא ביעור תענוגות העצמי התחתון (*נאפס*), ניתוק תאוות הבצע עם העולם, ולהידבק בעולם הבא באופן כזה שהוא מתחיל לשלוט בלב. באופן זה, הכנות תהפוך לקלה עבור האדם. כמה פעולות יש שבהן האדם סובל עייפות וקשיים וחושב שהוא עושה משהו אך ורק למען ה', למרות שמחשבתו שגויה לגביו? הסיבה לאשליה העצמית הזו היא שאדם אינו יודע את הסיבה לחתרנות זו ויש לו אי הבנה להתייחס למעשיו כמטוהרים מכל עיוות. גנוסטיקן אחד חזר על שלושים שנה מתפילותיו רק משום שיום אחד כשהגיע למסגד, כבר החלה תפילת הקהילה והוא לא מצא מקום בשורה הראשונה ונאלץ להתפלל בשורה השנייה והתבייש בכך. לאחר האירוע הזה, הוא הבין שהוא התפלל בשורה הראשונה משום שאנשים היו מסתכלים עליו [על כך שהוא היה ראשון בתפילה] וזה שימח אותו, ולכן הוא הרגישביישן לעמוד בשורה השנייה [בגלל שאיחר פעם אחת]. עם המחשבה הזו הוא הבין ששלושים שנות תפילותיו [במסגד] ירדו לטמיון והוא צריך לחזור עליהן [הפעם בכנות ולעשות אותן אך ורק למען האל בלבד ולא לשום דבר אחר מבחינת מניעים נסתרים ולא למען אף אחד מלבד זה]. זו קטסטרופה עדינה ולא כולם מסוגלים להבין אותה. רק לעתים רחוקות קורה שאנשים נשארים מוגנים מפני העיוותים שבמעשים, ורק אותם אנשים נעשים מודעים אליהם וחושבים להגן על עצמם, שניתנה להם היכולת לעשות טוב. רשלנים יראו שמעשיהם הטובים בוזבזו בעולם הבא. הפסוק הבא בקוראן מתייחס לאותו הדבר:

قُلْ هَلْ نُنَبِّئُكُم بِٱلْأَخْسَرِينَ أَعْمَٰلًا ١٠٣

ٱلَّذِينَ ضَلَّ سَعْيُهُمْ فِى ٱلْحَيَوٰةِ ٱلدُّنْيَا وَهُمْ يَحْسَبُونَ أَنَّهُمْ يُحْسِنُونَ صُنْعًا ١٠٤

"אמור להם (הו הנביא מוחמד!), 'האם עלינו לספר לכם על אנשים שנמצאים באובדן מוחלט מבחינת מעשיהם? אלה האנשים שעבודתם הקשה בעולם ירדה לטמיון ויש להם את המחשבה [השגויה והאשליה העצמית] הזו שהם עושים מעשים טובים.'" (הקוראן, פרק 18, פסוקים 103-104)

המטרה הגדולה ביותר של האסון הזה היא המלומדים [הדתיים] או התיאולוגים הסכולסטיים (*עולמא*), מכיוון שרוב המלומדים פועלים להפצת האמונה, והם מוצאים הנאה בשליטה על אחרים [מכיוון שהם

עושים משהו שרוב רובם של האנשים האחרים אינם עושים], יש אושר בכוח [על לבם של אנשים אחרים] וללכת בעקבותיהם, והלל והערכה גורמים ללב לקפוץ משמחה. השטן מפקפק בעניין זה ואומר להם [באמצעות רמיזה בלב, הגורם להם להתגאות ויהירות על מקומם בחברה], "מטרתכם היא להפיץ את דרך האל ולהגן על החוק האלוהי שהתגלה לנביא מוחמד (עליו השלום)". ישנם מטיפים רבים בסביבה הרואים לטובתם לפעול למען רפורמה של ההמונים הכלליים ושל מנהיגי הממשלה, ואושרם אינו יודע גבול כאשר אנשים מקשיבים להם ופועלים על פי עצתם. טענתם היא שהם שמחים מפני שהקב"ה בחר בהם לעזרתו בדרכו ובתיקון הבריאה, למרות שמצבם הוא כזה שאם אנשים פשוטים ילכו לתלמיד חכם כמוהם כדי להפיק מהם תועלת, אזי צער וקנאה יהרגו אותם. אם מטרתם הייתה להזהיר ולייעץ לבני אדם, הם היו מודים לה' על כך, שכן הוא הציל אותם מאחריות גדולה בכך שהטיל אותה על אחרים, והגן עליהם מפני חובה עדינה ומסוכנת. השטן לא עוזב אותם לבד אפילו בשלב זה ואומר להם, "הסיבה האמיתית לחרטה שלכם היא שנשלל מכם הגמול האלוהי של הפצת הדרך האלוהית, ההגנה על הידע ותיקון הבריאה". המסכן הזה אינו יודע שהרכינת ראש בפני החלטת ה' היא גמול א-לוהי גדול בהרבה ממה שמתקבל מהדרכת הבריאה. רק בני האדם שמתמידים במבחן הזה ומודעים להונאה של השטן ושל העצמי הנמוך, וממשיכים לבחון את העצמי הנמוך שלהם [לנוכחותם או לחוסר כנות]. אף על פי כן, הכרת מציאות הכנות (*איכלאס*) ופעולה על פיה היא אוקיינוס עמוק. אנשים רבים טובעים בו ולעתים רחוקות ניצלים ממנו. אלה הם האנשים המוזכרים בפסוק הבא כיוצאים מן הכלל:

إِلَّا عِبَادَكَ مِنْهُمُ ٱلْمُخْلَصِينَ

"[השטן בשיחה עם אלוהים אומר שהוא יטעה את כולם, לאחר בריאת אדם הראשון (עליו השלום), ציווי אלוהים למלאכים ולשטן להשתחוות בפניו, סירובו הבוטה של השטן לציית, וציווי אלוהים להשליך את השטן לנצח מרחמיו,] מלבד אלה הכנים (אלה שעושים דברים אך ורק למען אלוהים ולא למען אף אחד מניע נסתר או רצון מהעצמי הנמוך) מבין עבדיך [שהם היחידים שאני (השטן) לא אוכל להשפיע עליהם]". (קוראן, פרק 15, פסוק 40)

משרת [אלוהים] צריך לפקוח עין עמוקה על העניינים העדינים הללו, שמא יהפוך לחסיד השטן במצב של חוסר תשומת לב.

מישהו שאל את הנביא מוחמד (עליו השלום) על הכנות והוא השיב:

أَنْ تَقُولَ رَبِّيَ اللّٰهُ ثُمَّ تَسْتَقِيمُ كَمَا أُمِرْتَ

"זה שאתה אומר, 'אלוהים הוא אדוני!', ואז התמדה בכך על ידי עמידה איתנה [באמונה זו] כפי שציווית [אלוהית]". (מסופר על ידי *אוסף* חדית' *טירמידי*)

במילים אחרות, אינכם סוגדים לתאוותיכם מהעצמי התחתון (*נאפס*) ואינכם עובדים את העצמי הנמוך שלכם, אלא פשוט עובדים את אדונכם [לבדו] ונשארים איתנים בהתמדה כפי שנצטוויתם [באלוהות]

להתמיד. מסורת נבואית זו רומזת לניתוק כל תקווה מכל דבר אחר מלבד אלוהים ולמעשה, זוהי הכנות (*איכלאס*).

סכנות ומכשולים הגורמים לבוץ בכנות: ישנן סכנות רבות (ספוילרים) הגורמות לבוץ בכנות. חלקם גלויים, חלקם נסתרים, חלקם מתגלים בחולשה וחלקם מוסתרים בכוח. עם זאת, אי אפשר להבין את ההבדלים בדרגות שלהם בלי דוגמאות, לכן אנו מזכירים תחילה דוגמא מהראוותנות. הכנות נמצאת בסכנה גדולה יותר על ידי ראוותנות או התפארות. לדוגמה, מתפלל עסוק בתפילות ועושה זאת בכנות מירבית. במהלך זה, כמה אנשים או מישהו הגיעו למקום שבו התפללו. השטן חשב שזו הזדמנות טובה שהגיע לשם והתחיל לומר לאחד, "התפלל היטב כדי שהאנשים שמסתכלים עליך יעשו רושם טוב ויכבדו אותך בכך שהם יחשבו אותך כצדיק, ולא יסתכלו עליך בבוז ולא יביכו אותך בגב". כשהוא שומע זאת [מפי השטן על ידי רמז בלבן], האדם מקבל ענווה [חיצונית] באיברים וממשיך להתפלל בשלווה רבה יותר ויוצר יותר יופי חיצוני בתפילתו. זוהי הראוותנות החיצונית הגלויה אפילו לנוסעים הרוחניים המתחילים. זוהי דרגת הראוותנות הראשונה.

דרגה שנייה היא שהנוסע הרוחני (המתפלל) מבחין בסכנה זו ונוקט אסטרטגיה כדי להגן על עצמו מפניה. הנוסע הרוחני הזה אינו נשמע לשטן [במקרה זה] ואינו מתייחס אליו, אלא ממשיך להתפנק בתפילתו כפי שהיה לפני בואם של בני האדם. השטן [שוב] בא לאדם בלבוש של טוב וצדק ואומר לו: "אנשים הולכים אחריך, הולך בעקבותיך, משגיח על כל תנועה שלך, כל מה שאתה עושה משפיע על מעשיהם, והם מדמיינים כל פעולה ופעולה שלך כמודל שראוי ללכת בעקבותיו, אם תנהג היטב אז תקבל גמול אלוהי גם על מעשיהם. ואם אתה מרגיש רפיון במעשיך, אתה תישא אחראי גם למעשיהם. לפיכך, עליך להתנהג היטב מול אנשים אחרים. אולי הם ילכו אחריך בענווה ובייפות את מעשיהם [הצודקים]". תואר זה עדין ומורכב יותר מהראשון. לפעמים, בני אדם שלא הולכים שולל על ידי התוכנית הראשונה של השטן, הולכים שולל על ידי השנייה. זו גם ראוותנות שמבטלת את הכנות. זאת משום שאם יש טוב כלשהו בעיני האדם בענווה ובייופי של עבודת אלוהים ואינו רוצה שאנשים יישללו מהם, מדוע הוא אינו עושה זאת בבדידות? יתר על כן, לא ניתן לקבל את העובדה שהעצמי של אנשים אחרים חביב יותר על האדם מאשר על עצמו ורוצה את השיפור של מישהו אחר מאשר את שלו. זו רק תוכחה שטנית שמרמה את האדם כדי שיהיו לו חסידים ו[כתוצאה מכך] מעמיד אותו לראוותנות. מי שמסוגל ללכת אחריו, שהוא איתן בעצמו [שלא להיכנע לעוונות], שלבו מואר, וקרני הארתו מגיעות לאחרים ומאירות גם אותם. במקרה כזה, אדם בוודאי יקבל גמול אלוהי על כך שהלכו אחריו, אך השכנוע השטני [שהוזכר זה עתה] הוא רק תוכחה מטעה, עם זאת, החסיד בוודאי יקבל גמול אלוהי על ההליכה אחריו, בעוד שהאדם שהולך אחריו יהיה אחראי על כניעתו [שלא בצדק] לתוכחה הזו ויכול אפילו להיענש [באופן אלוהי] על כך שהפגין תכונה שאין לו אפיין אפילו.

הדרגה השלישית עדינה ומורכבת אף יותר מהשנייה, והיא לבחון את העצמי הנמוך של האדם ולהיות מודע להונאה של השטן ולדעת שההבדל בין המצב הפרטי לציבורי (הפנימי והחיצוני) הוא רק ראוותנות, וכי התפילות הללו בפרטיות צריכות להיות זהות לאלה שהן בפני אחרים, והאדם צריך להתבייש בפני עצמו ובפני אלוהים כאשר הוא מנסה לאמץ ענווה באופן לא אופייני רק למען אנשים אחרים. במקום

זאת, אדם צריך להתמקד בעצמו בבדידות ולנסות ליצור בתפילותיו את אותו הטוב והיופי שהוא יוצר בתפילות לפני אחרים. גם זו צורה של ראוותנות נסתרת, אם כי לכאורה היא אינה מתממשת מפני שאדם מתפלל היטב בבדידות כדי שיוכל להתפלל היטב בפני אחרים, וממילא עיניו נשואות לאנשים בפרטי וברבים. כנות קיימת כאשר בני אדם ובעלי חיים הופכים שווים בעיני האדם, כך שבדיוק כפי שאדם אינו מייפה את עבודתו בפני בעלי חיים, כך גם לא צריך לעשות זאת בפני אחרים. יש רק דרך אחת להתרחק מהראוותנות והיא שהנטייה של האדם ליצירה צריכה להיות כמו שיש לו כלפי אבנים, בין אם זה בפומבי או באופן פרטי, אחרת הוא ייחשב כמתמכר ליצירות בשני המצבים (המצבים). זוהי הונאה מתוחכמת ביותר של השטן, ורק לעתים רחוקות מודעים לכך.

מדרגה רביעית, שהיא העדינה ביותר מכל המדרגות, היא, שבזמן שהאדם מתפלל באסיפה ציבורית, השטן לא ישכנע את האדם לנקוט בענווה, מטעם שהוא יודע, שלא ילך בפח במרמה הזאת. בחוסר רצון, השטן אומר לאדם, "הרהר בגדולתו ובהדר האלוהי ובקדושת ישותו שאתה עומד לפניו בעבודתו, ופחד שהוא מביט בלבך ואתה מתעלם ממנו". וכשהאדם שומע זאת, תיכף נעשה קשוב בלב, ומקבל ענווה ושפלות על אבריו, וחושב, שהמעשה הזה הוא כנות טהורה, אף על פי שהוא רמייה טהורה. מפני שהאדם היה מאמץ ענווה ונוכחות הלב בבדידות, והיה מהרהר אז בהוד האלוקי, ולאו דווקא בהתכנסות ציבורית. אחת הדרכים להישמר מפני הונאה זו היא שהלב נשאר עסוק בזיכרון האלוקי בבדידות כמו בהתכנסות ציבורית. זה לא צריך להיות המקרה שמצב הלב של האדם משתנה כאשר אנשים מגיעים בהשוואה למה שהיה בבדידות והאדם לא ייחשב כן עד אז. כל עוד לבו של אדם נעשה שונה כאשר אנשים מסתכלים בהשוואה לכאשר בעלי חיים מסתכלים, הוא נשאר מרוחק מהרפיון של הכנות והווייתו הפנימית מתלכלכת בפוליתאיזם הנסתר של הראוותנות, שהוא נסתר יותר מזחילה של נמלה שחורה כהה הזוחלת על סלע שחור כהה בלילה שחור חשוך. כפי שהוזכר במסורת של הנביא מוחמד (עליו השלום). רק מי שתובנתו עמוקה ואשר הוענקו לו הגנה, הצלחה והדרכה מאלוהים יכול להישאר מוגן מפני השטן. אחרת, השטן נחוש להשמיד את מי שמחליטים לעבוד את ה', ואינו מזלזל בהם אפילו לרגע, עד שהוא מכריח אותם לראוותנות, והוא לא עושה זאת רק בדברים גדולים, אלא הוא משגיח בקפדנות על כל מעשה של עובדי ה' עד שאינו חוסך אפילו בענייני חול.

מצוינות ומציאות של אמת

מצוינות האמת: אלוהים אומר:

رِجَالٌ صَدَقُواْ مَا عَٰهَدُواْ ٱللَّهَ عَلَيۡهِۖ

"יש אנשים [בעלי נחישות גבוהה] שהם כאלה שכאשר הם כרתו ברית עם אלוהים, הם היו נאמנים בה [בכך שהם ממלאים אותה ככתבה וכרוחה]". (קוראן, פרק 33, פסוק 23)

הנביא מוחמד (עליו השלום) אמר:

إنَّ الصِّدقَ يَهدِي إلى البِرِّ وإنَّ البِرَّ يَهدِي إلى الجَنَّةِ وإنَّ الرَّجُلَ لَيَصْدُقُ حَتَّى يُكْتَبَ
عِنْدَ اللهِ صِدِّيقًا وإنَّ الكَذِبَ يَهدِي إلى الفُجُورِ وَالفُجُورُ يَهدِي إلى النَّارِ وإنَّ
الرَّجُلَ لَيَكْذِبُ حَتَّى يُكْتَبَ عِنْدَ اللهِ كَذَّابًا

"אמת (*סידק*) מובילה את האדם לצדק וצדק מוביל אותו לגן עדן. ואדם [בעל נחישות גבוהה] הוא אמת [בדיבורים, במחשבות ובמעשים] עד שנכתב כאמת (*צדיק*) לפני ה'. ושקר מוביל את האדם לרוע ורוע מוביל אותו לגיהינום. ואדם משקר עד שנכתב כשקרן לפני ה'". (מסופר על ידי *אוספי* חדית' *סחיח בוכארי* וסאחי *מוסלמי* על פי עבדאללה אבן מסעוד [שאלוהים ישמח ממנו])

עבדאללה בן עבאס (עליו השלום) אמר: "ישנן ארבע תכונות, אם יש לאדם אחד, יגרמו לאדם להשיג ישועה - אמת, ביישנות (צניעות), תכונות ותכונות אופי פנימיות יפות והכרת תודה". מוחמד בן עלי כנאפי (שאלוהים ירחם עליו) אמר: "מצאנו שהדרך לאלוהים מבוססת על שלושה יסודות - ראשית אמת, שנית אמת ושלישית צדק והגינות. הצדק נוגע ללב; האמת שייכת לאיברים והאמת נוגעת לאינטלקט. אלוהים גילה לדוד הנביא (עליו השלום), "מי שבודק אותי בפנימיותו (*בטין*), אני מברר את האדם הזה בפומבי לעיני כל הברואים". אדם אחד שהיה בהתכנסות [הרוחנית] של שיבלי (שאלוהים ירחם עליו) קם בצעקות [במצב של *ואג'ד* או אקסטזה רוחנית] ותוך רגעים ספורים רץ לעבר נהר החידקל וקפץ אליו. שיבלי (אלוהים ירחם עליו) אמר, "אם האיש הזה הוא אמת, אלוהים יעניק לו ישועה כפי שהעניק ישועה לנביא משה (עליו השלום), ואם הוא שקרן [על כך שהוא מעמיד פנים שהוא במצב של אקסטזה רוחנית כדי להיראות טוב בעיני האנשים כדי לרכוש את אמונם ממניע ארצי כלשהו], אלוהים יטביע אותו כפי שהטביע את פרעה". וואהב בן מונבה (רחם עליו) אמר: "ראיתי עשרים ושנים משפטים כתובים בהערות השוליים של התורה שצדיקי בני ישראל היו קוראים ביחד המשפטים הללו הם: אין אוצר מועיל יותר מידע, אין רכוש שאינו מועיל יותר מידע, אין שושלת משפילה יותר מכעס, אין בן לוויה יפה יותר ממעשים [צדיקים], אין חבר מייחס אשמה יותר מבורות, אין כבוד גדול מיראת שמים, אין חסד גדול יותר מנטישת גחמות, אין מעשה נעלה מהתבוננות. אין מעשה חסיד עדיף על סבלנות, אין רוע משפיל יותר מיהירות, אין תרופה רכה יותר מהרכות, אין מחלה כואבת יותר מטיפשות, אין נביא מכוון צדק יותר מהאמת, אין טיעון מאלף יותר מהאמת, אין עוני משפיל יותר מתאוות בצע, אין שפע משפיל יותר מאגירה. אין חיים טובים יותר מבריאות, אין כלכלה נעימה יותר מטהרה, אין סגידה טובה יותר מענווה, אין התנזרות טובה משביעות רצון, אין מגן יותר משתיקה, ואין נעדר קרוב יותר מהמוות".

מציאות האמת, משמעותה ודרגותיה: המילה אמת (*סידק*) מתייחסת לשש משמעויות: אמת במילים, אמת בכוונה, אמת בנחישות, אמת בנחישות, אמת בהשלמת ההכרעה, אמת במעשים ואמת בחקירת כל התחנות הרוחניות (*מקאמאת*) של הדרך האלוקית (*דין*). מי שמיוחס לו אמת בשש המשמעויות הללו, הוא אמת (*סידיק* או גנוסטי או אינטימי של אלוהים) [הסבר זה מראה שהאמת בכללותה, על ידי דבקות בה בששת העניינים הללו, מובילה את האדם לפסגת ההישג האנושי ולדרגות הרוחניות הגבוהות ביותר שהאדם יכול להגיע אליהן. לעומת זאת, הדבקות בשקר ובכל גילוייו כמו רמאות, חוסר יושר, עוול,

שנאה וכו', מביאה את האדם למסלול מטה אל תהומות הנמוך שבשפל, חושך מוחלט וכישלון מחפיר. ויש גם דרגות רבות של אמת. מי שדובר אמת בעניין מסוים נקרא אמת ביחס לאותו ענין שהאמת שלו נמצאת באחד. כעת נסביר את כל הסוגים הללו.

דרגה ראשונה של אמת היא במילים: אמת זו היא בהעברת החדשות ובמילים שעוסקות בהעברת החדשות (או האירועים). חדשות קשורות הן לעבר והן להווה ולעתיד. זה כולל גם מימוש הבטחות. חובה על כל משרת [כלומר, בן אדם] להגן על דבריו, וכאשר אדם מבטא מילה כלשהי בלשון, עליו לעשות זאת באמת. זהו הסוג המבריק והברור ביותר של אמת. מי ששומר על לשונו ולא יאמר דברים כנגד מציאות הדברים, ייקרא "אמת". אולם, ישנם שני היבטים לאמיתות זו: האחד הוא להתרחק מרמזים, שכן יש האומרים שהשקר המועבר באמצעות רמז אינו שקר. התרחקות מרמיזות היא שלמות מסוג זה של אמת מכיוון שהיא משמשת כתחליף לשקרים. שקרים נאסרו, משום שדבר מוסבר באופן המנוגד לעובדות. אף על פי כן, שלמות האמת באמצעות הלשון (מילים) היא להתרחק משקרים גמורים כמו גם מרמזים (מילים המעבירות בכוונה משמעויות כפולות ושקרים עדינים המטעים אנשים למסקנות שגויות), ושלמות שנייה היא שכל מה שאדם אומר, צריך להתייחס גם למשמעויות. למשל, אם קוראים את הפסוק הבא:

وَجَّهْتُ وَجْهِىَ لِلَّذِى فَطَرَ ٱلسَّمَٰوَٰتِ وَٱلْأَرْضَ

"הפניתי את פניי (הישות השלמה במיקוד מלא) אל מי שברא את השמיים והארץ". (קוראן, פרק 6, פסוק 79)

עם זאת, [תוך אמירת הפסוק הנ"ל באמצעות תפילה לאלוהים אבל] אם לבו של אדם סוטה מאלוהים ומתמכר לתאוות ותקוות ארציות, אז אדם זה שקרן. באופן דומה, אם אדם אומר, "אתה לבדך אנו משתחווים" (הקוראן, פרק 1, פסוק 5), או אומר "אני עבדך", אך אין בו שום דבר במונחים של עבדות לאלוהים, ובמקום זאת, הוא מחשיב את העצמי הנמוך שלו או את העולם או את תאוות העולם כאלוהיו. אז אדם כזה לא ייחשב לאמת בדבריו. מי שעבד למשהו, הופך למשרתו [וכתוצאה מכך מאבד את חירותו האמיתית]. ישוע (עליו השלום) נהג לפנות למורדים בעמו כ"הו משרתי העולם!" הנביא מוחמד (עליו השלום) אמר:

تَعِسَ عَبْدُ الدِّينَارِ، تَعِسَ عَبْدُ الدِّرْهَمِ وَعَبْدُ الْحُلَّةِ وَعَبْدُ الْخَمِيصَةِ

"הרס הוא לעבד *הדינר* (מטבע זהב), הרס הוא לעבד *דירהם* (מטבע כסף), ולעבד השמלות ולעבד המזון". (מסופר על ידי *גביית* חדית' *סחיח בוכארי* על סמכותו של אבו הוריירה [שאלוהים ישמח ממנו])

בסיפור נבואי זה, אנשים יוחסו [כשייכים] לדבר שהם משועבדים לו. משרתו האמיתי של אלוהים הוא זה שמשיג תחילה שחרור מאחרים מלבד אלוהים. לאחר [השגת] החירות הזו, הלב יתרוקן [מלבד אלוהים] והאמונה בשעבוד ה' תשתרש בו. אמונה זו תטבול את האדם באהבה האלוקית, והווייתו החיצונית

והפנימית, לאחר שישתחרר מכל מאסר ומלכודת של זולת הקב"ה, יעסוק בציות האלוקי, ומטרתו לא תישאר אלא אלוהים. לאחר שהאדם מגיע למעמד רוחני זה, הוא עולה לתחנות רוחניות גבוהות יותר המכונות "שחרור", כלומר הוא משתחרר מכל כוונה לאלוהים בעצמו, אלא כל מה שאלוהים מתכוון אליו, בין אם זה לקרבה או לריחוק, הוא מסתפק בכך וכוונתו נכחדת (*פאנה*)) בכוונת האל. אדם כזה משתחרר פעמיים: בפעם הראשונה, הוא משתחרר מאדם אחר מלבד אלוהים, ובפעם השנייה, הוא משתחרר מהעצמי הנמוך שלו (*נאפס*). באותו זמן, האדם נכחד (*פנה*) ביחס לעצמיותו התחתונה, ומתקיים (*באקה* או קיים) ביחס לאדונו, כלומר, הוא נע כאשר הוא מזיז אותו ונשאר דומם כאשר הוא עושה אותו דומם. אם הוא מביא על האדם פורענות, הוא נשאר מרוצה מכך מכיוון שלא נותרה בו יכולת לחפש, לרצות, לבקש, להתחנן או להתנגד לשום דבר, אלא הוא הופך להיות לפני ה', כמו גופה על ידו של המתרחץ (האדם האחראי על ביצוע טקס רחיצת הגופות לפני קבורתן). זוהי עוצמת האמת בעבדות לאלוהים (*סידק פי אל-עבודיה*). אדם האמת הוא זה שקיומו הוא למען האדון ולא עבור העצמי הנמוך של האדם. זוהי דרגת הגנוסטיקנים או ידידיו ומקורביו של אלוהים (*סידיקין*) ושחרור מאחרים מלבד אלוהים הוא בין השורות של ידידיו ומקורביו של אלוהים, לאחר מכן, מושגת שעבוד לאלוהים. לפני הדרגה הזו, אף אחד לא יכול להיקרא *סאדיק* (אמת או מסור לאמת).

דרגה שנייה של אמת היא בכוונה ובכוונה: עיקר האמת של הכוונה והכוונה הוא כנות. במילים אחרות, לעבד [של אלוהים] יש כוונה לאלוהים רק בכל פעולה ופעולה ובכל תנועה או דממה של אדם. אם תענוגות העצמי הנמוך (*נאפס*) יתערבבו איתו, אמיתות הכוונה תתבטל ואדם כזה יכול להיקרא שקרן, כפי שמוזכר בסיפור נבואי [של הנביא מוחמד (עליו השלום)] על הכנות שבו נאמר שתלמיד חכם יישאל ביום הדין אם הוא פעל על פי ידיעתו שהמלומד יצטט עליה מספר רב מעשים שאחד מהם ביצע. אלוהים יאמר לזה, "אתה מדבר שקר, אלא רצית שאנשים יקראו לך 'מלומד'". כאן מעשיו של המלומד לא הופרכו או הוכחשו, אלא כוונתו של האדם הופרכה [שכן היא לא הייתה שם לשם אלוהים בלבד]. גנוסטיקן אחד אמר שהבריאות (הנוכחות המלאה) של האחדות האלוהית בכוונה [במונחים שהיא אך ורק למען אלוהים ולא ממניעים אנוכיים ארציים או נסתרים] היא אמת. התוצאה של משמעות אחת של אמת היא שהכוונה צריכה להיות טהורה והיא עצם הכנות. אדם אמיתי צריך להיות כנה.

דרגה שלישית של אמת היא בנחישות: לפעמים יש לאדם נחישות למשהו והוא אומר בלבו, "אם אלוהים יעניק לי עושר, אז אתן את כולו לצדקה או אוציא מחצית ממנו בדרכו של אלוהים; אם אלוהים ייתן לי סמכות [ממשלתית] אז אני אמלא את חובותיי הרשמיות בהגינות ובצדק ולא אמרה את פי אלוהים על ידי ביצוע דיכוי או על ידי גישה לא הוגנת וחלקית כלפי הבריאה (העם)". האמת בנחישות (*צדק פי אל-אדמה*) באדם היא חזקה בנחישות [למה שרוצים להשיג] והיא איתנה בכוונה. כאשר אנו אומרים "אמת" במשמעויות אלו, הכוונה היא לאדם שנחישותו שלמה וחזקה בעניינים הקשורים לטוב [ואינם קשורים לרע], ואין בכך סטייה (סטייה), חולשה או היסוס.

הדרגה הרביעית של האמת היא בהגשמת ההחלטה: לפעמים האדם מקבל את ההחלטה כי לא נדרש הרבה [מאמץ] כדי לעשות זאת, אבל כשמגיע הזמן לפעול על פי הנחישות הזאת, ויש לו גם את

היכולת להוציא אותה לפועל, התאוות [והתשוקות] מהעצמי הנמוך (*נאפס*) מתחזקות. לגרום לכל הקביעות להתבטל. מצב זה מנוגד לאמיתות בהגשמת ההחלטה. אלוהים אומר:

رِجَالٌ صَدَقُوا۟ مَا عَـٰهَدُوا۟ ٱللَّهَ عَلَيْهِ ۖ فَمِنْهُم مَّن قَضَىٰ نَحْبَهُۥ وَمِنْهُم مَّن يَنتَظِرُ ۖ

"יש אנשים שכרתו ברית עם אלוהים וקיימו אותה, והם היו כנים בכך. ויש ביניהם גם כאלה שהשלימו את נדריהם ויש הממתינים לקיימם [כשיגיע הזמן לקיימם]". (קוראן, פרק 33, פסוק 23)

יש אחרים, שהפרו את בריתם עם ה' ועליהם התגלה הפסוק הבא:

وَمِنْهُم مَّنْ عَـٰهَدَ ٱللَّهَ لَئِنْ ءَاتَىٰنَا مِن فَضْلِهِۦ لَنَصَّدَّقَنَّ وَلَنَكُونَنَّ مِنَ ٱلصَّـٰلِحِينَ ﴿٧٥﴾

فَلَمَّآ ءَاتَىٰهُم مِّن فَضْلِهِۦ بَخِلُوا۟ بِهِۦ وَتَوَلَّوا۟ وَّهُم مُّعْرِضُونَ ﴿٧٦﴾

فَأَعْقَبَهُمْ نِفَاقًا فِى قُلُوبِهِمْ إِلَىٰ يَوْمِ يَلْقَوْنَهُۥ بِمَآ أَخْلَفُوا۟ ٱللَّهَ مَا وَعَدُوهُ وَبِمَا كَانُوا۟ يَكْذِبُونَ ﴿٧٧﴾

"יש ביניהם שנשבעים לאלוהים שאם אלוהים יעניק להם [עושר רב] מחסדו, אז הם יוציאו בנדיבות צדקה ויעשו הרבה מעשים צדיקים. לכן, כאשר אלוהים העניק להם את חסדו, הם קמצנו בו והם רגילים לסטיות כאלה [בניגוד להתחייבותיהם]. לפיכך, כעונש, קבע הקב"ה בלבם צביעות שתישאר [בה] עד יום שובם [אל ה' לאחר מותם] מפני שהפרו את בריתם עם ה' ומפני שנהגו לשקר". (קוראן, פרק 9, פסוקים 75-77)

כאן קביעה התפרשה כברית, הפרת הברית כשקר, וקיום הברית כאמת. אמת זו חזקה יותר מהאמת השלישית מכיוון שלפעמים העצמי הנמוך (*נאפס*) קובע את ההחלטה, אך כאשר מגיע הזמן לפעול, התעוררות התאוות וזמינות אמצעיהן, מרתיעות את האדם מהגשמת הנחישות וביצועה. אבו סעיד אל-הזאז (עליו הרחמים) ראה בחלומו ששני מלאכים ירדו מהשמיים ושאלו אותו: "מהי אמת (*סידק*)?" הוא השיב: "קיום הברית הוא אמת". מלאכים אישרו זאת ועלו בחזרה לשמיים.

דרגה חמישית של אמת היא במעשים ובמעשים: אמת במעשים (או במעשים) היא שאדם שואף כל הזמן להימנע ממצב שבו פעולותיו החיצוניות אינן טוענות [באופן שקרי] לטובת משהו שיש לו בכלל בישות הפנימית שלו. אמיתות במעשים אין פירושה שיש לנטוש את המעשים (או המעשים) [בשל הפחד מצביעות במה שנראה מבחוץ לעומת המציאות הפנימית האמיתית של האדם], אלא שההוויה הפנימית של האדם (*בטין*) צריכה להיות כזו שתברר את הישות החיצונית (*זאהיר*). אדם ראוותני הוא זה שרוצה שאנשים יחשבו שהוא ניחן בתכונות פנימיות ראויות לשבח על סמך מה שמעשיו [החיצוניים] מראים אנשים רבים המתפללים, מאמצים בתפילתם מראית עין של ענווה, אף על פי שמטרתם אינה שבני אדם יראו אותם, אולם ליבם מתעלם [מהקב"ה] בתפילתם. המתבונן בהם חושב שהוא עומד לפני ה'

[בתפילה במצב של ענווה והכנעה לפני הוד שמים, אף על פי שהוא עומד בשוק בפנימיותו ושקוע בתאווה. המעשים והמעשים, מתוך מצבי הווייתם, משקפים את המצב [הנתפס] של הווייתם הפנימית, אך במציאות אין זה המצב [האמיתי] של הווייתם הפנימית. לכן הם שקועים בשקרים, ודורשת מהם אמת במעשים. יש אנשים שהולכים בקור רוח, שלווה וכבוד רב, למרות שאין יציבות או שלווה בהווייתם הפנימית. אנשים אלה גם אינם דוברי אמת במעשיהם, למרות שהם אינם נוטים ליצירה והמיצג הראוותני אינו מטרתם. רק אותו אדם יכול להישאר מוגן מפני שקר של פעולות שהישויות הפנימיות והחיצוניות שלהן זהות או שהישות הפנימית שלהן טובה יותר מהישות החיצונית. בשל הפחד הזה [מפני צביעות וראוותנות], יש אנשים ששומרים על המראה החיצוני שלהם כרע ועל הבגדים מאובקים, כך שאיש לא יוכל להשתמש במראה החיצוני שלהם כדי לטעון לטוב של ישותם הפנימית. אם ההוויה הפנימית אינה טובה בהתאם למראה החיצוני שלהם ואנשים חושבים עליהם טוב, אז זה יהיה שקר. אם ההוויה החיצונית מנוגדת בכוונה לישות הפנימית [כך שהאדם נראה טוב מבחוץ בניגוד למציאות הפנימית הלא מחמיאה שלו] אז זה ייקרא ראוותנות שתחסל את הכנות, ואם זה המקרה של עשייה לא מכוונת, אז האמת אובדת. אמת היא שהישויות החיצוניות והפנימיות נמצאות בהרמוניה ובהרמוניה זו עם זו. מפרט זה נלמד שהרמוניה זו בין הישות החיצונית והפנימית היא גם סוג של אמת.

דרגה שישית של אמת נמצאת בתחנות רוחניות: זוהי דרגה גבוהה ונדירה ביותר של אמת. היא קשורה לתחנות הרוחניות (*מקאמאת*) של הדרך הא-לוהית (*דין*) כמו יראת ה' ותקווה, קדושת ה', התנזרות [מהארציות], קבלת הרצון האלוקי, ביטחון בה', אהבת ה' וכו'. כאשר יש באנשים כמה יסודות של אמת, וכאשר היסודות הללו מתגלים [בצורה של השגת מציאויות של תחנות רוחניות אלו], אז המונח הזה (אמת בתחנות רוחניות) חל עליהם. מלבד האלמנטים הללו, יש כמה השלכות ומציאויות [של אמת בתחנות הרוחניות הללו]. מי שמגיע למציאות של העניינים האלה הוא אדם אמיתי ומושלם. כשמשהו הופך לדומיננטי באדם ומציאותו הופכת למושלמת באחד, אז מי שניחן בו נקרא אמיתי. למשל, נאמר שפלוני הוא אמיתי בשאיפות רוחניות, כלומר, השאיפה הרוחנית דומיננטית באחד. או שנאמר שפלוני הוא אמת ביראת אלוהים, במילים אחרות, המציאות של יראת אלוהים הופכת למושלמת באחד. אלוהים אומר:

لَّيْسَ ٱلْبِرَّ أَن تُوَلُّوا۟ وُجُوهَكُمْ قِبَلَ ٱلْمَشْرِقِ وَٱلْمَغْرِبِ وَلَٰكِنَّ ٱلْبِرَّ مَنْ ءَامَنَ بِٱللَّهِ وَٱلْيَوْمِ ٱلْءَاخِرِ وَٱلْمَلَٰٓئِكَةِ وَٱلْكِتَٰبِ وَٱلنَّبِيِّـۧنَ وَءَاتَى

ٱلْمَالَ عَلَىٰ حُبِّهِۦ ذَوِى ٱلْقُرْبَىٰ وَٱلْيَتَٰمَىٰ وَٱلْمَسَٰكِينَ وَٱبْنَ ٱلسَّبِيلِ وَٱلسَّآئِلِينَ وَفِى ٱلرِّقَابِ وَأَقَامَ ٱلصَّلَوٰةَ وَءَاتَى ٱلزَّكَوٰةَ وَٱلْمُوفُونَ

بِعَهْدِهِمْ إِذَا عَٰهَدُوا۟ ۖ وَٱلصَّٰبِرِينَ فِى ٱلْبَأْسَآءِ وَٱلضَّرَّآءِ وَحِينَ ٱلْبَأْسِ ۗ أُو۟لَٰٓئِكَ ٱلَّذِينَ صَدَقُوا۟ ۖ

"צדק הוא לא בהפניית פניך מזרחה או מערבה [בתפילות טקסיות או בדבקות]. אלא צדק הוא שיש לאדם ודאות בקב"ה וביום הדין ובמלאכים ובספרים ובנביאים, והוא נותן עושר [בעשייה ובצדקה] לאהבת ה', לקרובים, ליתומים, לנזקקים, לנוסעים [הרחוקים מהונם ומרכושם ונעשים נזקקים כתוצאה מנסיעה], מבקשים (אלה שאתה מבקש עזרה מתוך צרכים), משחררים את האסירים [כדי לשחרר אותם בערבות על ידי פיצוי אנשים שעשו להם עוול בתנאי שיעזבו את הרע ויחיו חיי צדק מכאן ואילך], ו[כזה] הוא גם קבוע בתפילות, משלם *זכאת* חובה ומקיים את בריתותיו (הבטחות, הבטחות, כ"א) שבועות,

התחייבויות) כאשר נכרתות בריתות. ואלה הם האנשים שמתמידים בסבלנות בעוני (קשיים), במחלות ובמלחמה [כאשר הם נכפים עליהם על ידי תוקפנים]. אלה הם האנשים שדוברי אמת". (קוראן, פרק 2, פסוק 177)

מדרגות האמת: התוצאה של כל ההסבר הזה היא שיש אינספור דרגות של אמת בתחנות הרוחניות הללו. לפעמים, לעבד [אלוהים] יש אמת בעניינים מסוימים אך לא בעניינים אחרים. אם אדם דובר אמת בכל העניינים, אז אדם כזה הוא אמת (*סידיק*) במציאות. מסופר במסורות שאלוהים גילה לנביא משה (עליו השלום), "כאשר אני עושה את עבדי אהובי, אני שולח לאדם כל כך קשיים ומצוקות שאם הם היו נשלחים להרים, הם לא היו מסוגלים לשאת אותם. אם כן, אני רואה כיצד אדם מאמץ את האמת על מצוקותיי. אם אדם מתאזר בסבלנות, אני הופך אותו לידיד ואהוב שלי, ואם הוא עושה רעש גדול ומתלונן בפני הנבראים עליי, אז אני מבזה אותו ולא אכפת לי מאחד כזה". סימן האמת הוא שגם הצרות וגם מעשי הציות [לאלוהים] נסתרים [מעיני בני האדם וידיעתם] וחושבים שזה רע שהבריאה תהיה מודעת להם.

פרק 18 – בחינה עצמית והערכה עצמית על לקיחת אחריות על כל החסרונות, השליליות והרעות

התבוננות מדוקדקת במעשיו של אדם על ידי הערכה עצמית כנה ואובייקטיבית ולקיחת אחריות על כל הפרזה שנעשתה נגד עצמו ונגד אחרים, היא דרך אדירה לחפש הדרכה אלוקית, צדק, הגינות, תיקון עצמי וטיהור הנשמה, שהם הכרחיים להתקדמות בדרך הרוחנית לשלמות ליבת האדם. חיים שלא נבדקו רואים את עצמם חוזרים על אותן טעויות ומעשים רעים שוב ושוב. מצד שני, הערכה עצמית ביקורתית כדי למצוא את הפגמים, החסרונות, הטעויות והמעשים הרעים של עצמך היא הדרך להפוך את הדברים לטובה קודם כל עבור עצמך ולאחר מכן עבור בני אדם אחרים. הוא מתקן ומחזק את היחסים ההדדיים, ומקדם הרמוניה ושלום בין עמים ועמים. השלווה שהאדם מחפש מתחילה מבפנים והערכה עצמית מתחילה את זה בתוך עצמו. הערכה עצמית ולקיחת אחריות עצמית הן תכונות חיוניות לנוסעים רוחניים בנתיב האמת והן כלים הכרחיים לרפורמה ברמה האישית והקולקטיבית. ע'זאלי מספק הסבר מעמיק לנושא זה ביצירת *המופת שלו "יחיא אל-עולום א-דין"* או "תחיית הידע של הדרך לאלוהים" בפרק השמיני או בספר בכרך הרביעי. הוא מוצג כאן בצורה מרוכזת כדלקמן [24]:

הסבר על בחינה עצמית (*מוראקבה*) והערכה עצמית (*מוחסאבה*)

ה' הנשגב אומר:

وَنَضَعُ ٱلْمَوَٰزِينَ ٱلْقِسْطَ لِيَوْمِ ٱلْقِيَٰمَةِ فَلَا تُظْلَمُ نَفْسٌ شَيْـًٔا ۖ وَإِن كَانَ
مِثْقَالَ حَبَّةٍ مِّنْ خَرْدَلٍ أَتَيْنَا بِهَا ۗ وَكَفَىٰ بِنَا حَٰسِبِينَ

"ביום הדין ייקבע סולם של איזון, כדי שלא ייעשה עוול לאף אחד. ואם מעשהו [הטוב, החסיד, הצודק] שווה כגודל גרגר חרדל, נביא אותו שם [כדי לשקול אותו כנגד מעשיו הרעים כדי לראות אם הישגיו הטובים בחיי העולם הזה עולים על הרעים שנאספו או להיפך], ודי לנו לדרוש מכולם דין וחשבון [על מעשיהם או מעשיהם הרעים בשהותם בעולם כדי לגמול להם בהתאם בצדק ובהגינות מוחלטים]."
(קוראן, פרק 21, פסוק 47)

وَوُضِعَ ٱلْكِتَٰبُ فَتَرَى ٱلْمُجْرِمِينَ مُشْفِقِينَ مِمَّا فِيهِ وَيَقُولُونَ يَٰوَيْلَتَنَا
مَالِ هَٰذَا ٱلْكِتَٰبِ لَا يُغَادِرُ صَغِيرَةً وَلَا كَبِيرَةً إِلَّآ أَحْصَىٰهَا ۚ
وَوَجَدُوا۟ مَا عَمِلُوا۟ حَاضِرًا ۗ وَلَا يَظْلِمُ رَبُّكَ أَحَدًا

כאשר יונח פנקס השטרות [הנאסף כל הזמן עבור כולם לאחר שהגיעו לגיל ההבחנה] לפניך [ביום הדין], אתה תראה את הפושעים מפחדים ממה שכתוב בו והם יאמרו: 'אוי לנו! פנקס המעשים הזה כל כך מוזר שהוא לא חסך דבר מלהירשם, בין אם זה חטא קטן או גדול, וכל מה שהם עשו [בחייהם הארציים] הם ימצאו אותו שם, ואדונך לא יעשה עוול ולא יעשה עוול ולא יעשה איש". (קוראן, פרק 18, פסוק 49)

يَوْمَ يَبْعَثُهُمُ ٱللَّهُ جَمِيعًا فَيُنَبِّئُهُم بِمَا عَمِلُوٓا۟ ۚ أَحْصَىٰهُ ٱللَّهُ وَنَسُوهُ ۚ وَٱللَّهُ عَلَىٰ كُلِّ شَىْءٍ شَهِيدٌ

"ביום שבו אלוהים יקים לתחייה את כולם [על ידי החזרתם לחיים לאחר מותם בחיי העולם] אז הוא יספר להם את כל מה שהם עשו. אלוהים שמר על כל מה שהאנשים האלה שכחו [מבחינת מעשיהם ומעשיהם הרעים במהלך שהותם בעולם]. ואלוהים הוא העד על כל דבר [בין אם טוב או רע, בין אם בסתר או בגלוי בעולם]". (קוראן, פרק 58, פסוק 6)

يَوْمَئِذٍ يَصْدُرُ ٱلنَّاسُ أَشْتَاتًا لِّيُرَوْا۟ أَعْمَٰلَهُمْ ٦
فَمَن يَعْمَلْ مِثْقَالَ ذَرَّةٍ خَيْرًا يَرَهُۥ ٧
وَمَن يَعْمَلْ مِثْقَالَ ذَرَّةٍ شَرًّا يَرَهُۥ ٨

"ביום הדין הזה, אנשים ישובו בקבוצות כדי שכולם יוכלו לראות את מעשיהם [שעשו בחייהם הארציים]. לכן, מי שעשה חלקיק [משקל] של מעשה טוב יראה אותו, ומי שעשה חלקיק של רע יראה אותו גם כן [לפיכך, אל לאף אחד לקחת את הטוב או הרע שנעשה בעולם הזה כמובן מאליו ולא להתייחס אליו כאל חשיבות, שכן לכל דבר שהוא עושה יש תוצאות בדרגות שונות שאינן נראות מיד]." (קוראן, פרק 99, פסוקים 6-8)

ثُمَّ تُوَفَّىٰ كُلُّ نَفْسٍ مَّا كَسَبَتْ وَهُمْ لَا يُظْلَمُونَ

"אז כולם יקבלו פיצוי מלא על מה שעשו, והם לא יסבלו מכל סוג של חוסר צדק או חוסר הוגנות בכך". (קוראן, פרק 2, פסוק 281)

يَوْمَ تَجِدُ كُلُّ نَفْسٍ مَّا عَمِلَتْ مِنْ خَيْرٍ مُّحْضَرًا وَمَا عَمِلَتْ مِن سُوٓءٍ تَوَدُّ لَوْ

أَنَّ بَيْنَهَا وَبَيْنَهُۥٓ أَمَدًۢا بَعِيدًا ۗ وَيُحَذِّرُكُمُ ٱللَّهُ نَفْسَهُۥ ۗ

"ביום הדין הזה ימצא כל אדם את המעשים הטובים שעשה לפניו וגם את המעשים הרעים, וירצה שיהיה מרחק עצום בינו לבין היום ההוא. ואלוהים גורם לכם לפחד מהווייתו [האדירה, הכובשת והמקיפה] [כדי שתוכלו לחדול מכל העוולות ומכל הנזק לעצמכם ולאחרים]". (קוראן, פרק 3, פסוק 30)

وَٱعْلَمُوٓا۟ أَنَّ ٱللَّهَ يَعْلَمُ مَا فِىٓ أَنفُسِكُمْ فَٱحْذَرُوهُ

"ודעו [והיו בטוחים] כי אלוהים יודע את הסודות הטמונים בלבבכם, לכן פחדו ממנו [ומידיעתו על הסודות הטמונים בלבבכם, ומיכולתו לעצור אתכם ולהעמיד אתכם לדין בגללם]". (הקוראן, פרק 2, פסוק 235)

לאור הפסוקים הנאצלים הללו, למדו אנשי התבונה הפנימית (*בסירה*) שהקב"ה משגיח תמיד על משרתיו (בני האדם), והם יישאו באחריות למעשיהם, ויישאלו על כל דבר קטן [שעשו בחייהם הארציים]. הם גם ידעו זאת שהדרך היחידה להיחלץ מהסכנות הללו היא לתת דין וחשבון באופן רציף על העצמי הנמוך (*נאפס*) [על כל מחשבותיו, רגשותיו, כוונותיו, מילותיו, מעשיו ומצב הווייתו] ולהשגיח באמת על מעשיו ולחייב את העצמי הנמוך, לתת דין וחשבון על כל נשימה וכל תנועה על ידי לקיחת אחריות עליו. הסיבה לכך היא שאם אדם יכול להטיל את האחריות של העצמי התחתון לפני הדין [האלוהי] שלו, תהיה ירידה באחריות של יום הדין, והתשובה לכל שאלה [שנשאלה באותו יום] תהיה נוכחת במחשבתו של האדם לפני כן, וסופו הסופי [המבוסס על המשפט האלוהי] יהיה הטוב ביותר. מי שאינו נותן דין וחשבון לעצמי התחתון (*נפס*) [על כל מה שיש לו מבחינת מחשבות, רגשות, כוונות, דיבורים ומעשים], תמיד יהיה לכוד בחרטה, ומשך הדין ביום הדין יהיה ארוך, והאדם ישקע בהשפלת חטאיו (רעות ועוונות) וישיג את מורת רוחו הא-לוהית. בעלי השכל הפנימי יודעים שהדרך היחידה למנוע את השפלת יום הדין היא הציות האלוקי בכל דבר שציווה לשמוע לו, והקב"ה ציווה על סבלנות [נגד צרות ותאוות] ושמירה [על כל רע ושליל ועוול].

הם (אנשי התובנה הפנימית) שמרו על העצמי הנמוך שלהם על ידי הכפפתו לתנאים, ואז שמרו עליו [בקפדנות] על מצבו, ואז הם הטילו עליו דין וחשבון, ואז הענישו אותו [על עוולותיו], ואז חתרו מבחינה רוחנית [לתיקון, זיכוך, טיהור ועלייתו לשכינה], ואז טיפלו בו בקפדנות [על פשעיו]. לפיכך, הם עברו דרך שש תחנות של ערנות (בחינה עצמית והערכה עצמית). בואו נבהיר את שש התחנות הללו ונסביר את המציאות והמצוינות של הדריכות הזו, ואת הפעולות הדרושות כדי שהיא תתרחש. מקורן של כל התחנות הללו הוא אחריות עצמית המושגת לאחר הכפפת העצמי הנמוך (*נאפס*) לתנאים ולשמירה על מצביו, ואם האחריות מגלה הפסדים (הפרזות או עוולות שבוצעו על ידי העצמי הנמוך וכתוצאה מכך נזקים שנגרמו לחייו הרוחניים של האדם, לדרכו האלוהית ולעמידתו בפני אלוהים), אזי הוא נתון למורת רוח ועונש [כדי להחזירו לדרך היושר]. הדרכה, זיכוך והארה פנימית].

תחנה ראשונה של בחינה מדוקדקת של העצמי הנמוך - הצבת תנאים לכך: מי שעוסק בעסקים ובמסחר ושותף במוצרים עסקיים, מטרתו אינה אלא רווח. כשם שאיש עסקים נעזר בשותפו על ידי מסירת הסחורה העסקית [לשותף] כדי לנהל את עסקיו, כך הוא עושה את החשבונאות, כך השכל הוא איש העסקים של העולם הבא ומטרתו שניתן לכנותה רווח, היא טיהור הנפש כפי שישועת האדם והצלחתו תלויה בכך. אלוהים אומר:

قَدْ أَفْلَحَ مَن زَكَّىٰهَا ﴿٩﴾

وَقَدْ خَابَ مَن دَسَّىٰهَا ﴿١٠﴾

"אכן, מי שזכה להצלחה [גאולה וגאולה מכל נזק והפסד] שטיהר אותה (כלומר, את העצמי, וכתוצאה מכך את הלב והנשמה) והמפסיד המדוכא הוא זה שהרס אותה [בחטאים, רעות, עוולות, עוולות וכל צורות השליליות]." (קוראן, פרק 91, פסוקים 9-10)

העצמי מצליח וזוכה לגאולה על ידי מעשים ישרים והשכל, נעזר מהעצמי בעסק הזה, משתמש בו, ומשעבד אותו למעשים שעליהם תלויים טיהורו, בדיוק כמו שאיש עסקים נעזר בשותף עסקי שלו שאחראי על עסקאות עסקיות, ובדיוק כמו שותף עסקי אשר, מתוך רצון לרווח, רוצה לכפות תנאים מסוימים תחילה, ואז משגיח עליהם, ואז עושה את החשבונאות שלהם, ואז מטיל השלכות אם מוצאים אי התאמה או חוסר יושר בחשבונאות. באופן דומה, השכל מחפש את אותם ארבעת עניינים מהעצמי. העניין הראשון הוא, שהוא (השכל) צריך להציב לו (את העצמי) כמה תנאים וחובות, להראות לו את הדרך להצלחה, ולהורות לו שלא לסטות מהדרך הזו [שנקבעה לו] ולהמשיך לחצות אותה בהתמדה. שנית, אין להתרשל בהשגחתו (על העצמי) בכל עת, מפני שהוא יבצע חוסר יושר [בסטייה מהמשימות שהוטלו עליו] אם ייעשה בו שמץ של רשלנות, והוא יבזבז אפילו את ההון [ההשקעה] בפועל. העצמי הוא בדיוק כמו עובד לא ישר המופקד על סחורה עסקית שאינו מרתיע את עצמו מחוסר יושר כאשר הוא לבד עם הסחורה. שלישית, העצמי צריך להיות כפוף לדין וחשבון כדי לראות אם הוא מילא את כל התנאים שהוצבו לו. זהו סחר שרווחיו יוענקו לאדם בדמות גן עדן וחברות של נביאים *בסידרת אל-מונטהא* (הנקודה הגבוהה ביותר של התעלות רוחנית בפני אלוהים שאדם יכול להגיע אליה אי פעם). החשבונאות (אחריות) של סחר זה צריכה להיעשות בקפדנות תוך צפייה בכל הפרטים הקטנים, ויש לפקוח עין על הרווח שלו יותר ממה שעושים עבור רווחים ארציים, מכיוון שהרווח הארצי הוא מאוד זניח בהשוואה לזה. יתר על כן, רווחים ארציים, רבים ככל שיהיו, אינם נשארים. מה התועלת בטוב שאינו קבוע?

לפיכך, הכרחי מכל אדם המאמין באלוהים וביום האחרון (יום הדין) לעשות דין וחשבון על עצמו ולהחמיר בכל תנועה, נטיות, מחשבות ותענוגות כי כל נשימה מחיי האדם היא תכשיט כה יקר שאין לו מקבילה או תחליף ויחד איתו, אפשר לרכוש אוצר כה יקר מפז שלעולם לא יסתיים בנצח. בזבוז הנשימות (הרגעים) היקרים הללו או השימוש בהן בפעולות הרסניות הוא אובדן כה משמעותי שאף אדם אינטליגנטי לא יכול לשאת. אדם צריך לאמץ את הבדידות כדי לבלות רגע בכל בוקר לאחר השלמת חובות הבוקר, להציב לעצמו תנאים, בדיוק כמו שאיש עסקים נפגש עם שותפו העסקי כדי לקבוע תנאים לפני מסירת הסחורה העסקית. בפגישה זו, האינטלקט צריך לומר לעצמי ש"אין לי הון מלבד החיים שלי, אם הוא היה מבוזבז אז הייתי מאבד הכל ואני אשאר חסר כל ומקופח, ולא תישאר שום תקווה לעשות עסקים ולהרוויח רווח כלשהו. היום הוא יום חדש, אלוהים שוב נתן לי הזדמנות והוסיף עוד [זמן] לחיי ולכן העניק לי שכר גדול. אם הייתי מת, הייתי רוצה לחזור לעולם עוד יום אחד כדי שאוכל לעשות מעשים טובים [ולכפר על עוונותיי] כשאחזור [לעולם]. לכן, אתה [הו עצמי!] צריך לראות את עצמך כמת ו[קח בחשבון את זה] נשלח בחזרה לעולם [לאחר שחזרת לחיים]. היזהרו! אל תתנו ליום הזה להתבזבז [במאמצים שגויים או חסרי תוחלת או לא לעשות כלום]. כל נשימה [שאני נושמת] היא תכשיט כל כך אלגנטי שלא יסולא בפז! הו עצמי! תדע כי ישנם עשרים וארבעה רגעים ביום ובלילה (ביום) ומסופר בסיפור נבואי שעשרים וארבעה אוצרות פרושים [לפני אחד] ביום ובלילה. אחד מהאוצרות הללו נפתח לפניו ורואים את האוצר הזה גדוש בהארות הזוהרות של מעשיו הצודקים שעשה באותו רגע. העדות להארה זו, שהן אמצעי להשגת קרבתו של השליט המלכותי הריבון (אלוהים), מעניקה לאדם אושר עצום. ואז נפתח אוצר אפל לאחד שיש לו ריח רע וחושך עז. זהו האוצר של אותו רגע שבו אדם חטא ואדם נבהל כשהוא רואה את האוצר הזה. ואז נפתח אוצר נוסף שבו אדם ישן או התרשל או היה עסוק בעיסוקים ארציים. אדם מרגיש חרטה ומחסור כשהוא רואה את האוצר ריק ויש לו כל כך הרבה חרטה כאילו הוא סבל מהפסד

עצום בעסק גדול, למרות שאפשר היה למנוע את האובדן אם הוא היה רוצה בכך. אוצרות אלה של רגעי חייו של האדם נפתחים במהלך כל חייו, ולכן על האדם לומר לעצמו: "השתדל למלא את אוצרות היום ואל תשאיר אותם נטולי אבני חן יקרות של מעשים טובים שהם האמצעים שלך [להשגת שלטון נצחי] [בתחום הכל-יכול האלוהי המוביל לאושר נצחי ולניצחון נצחי]. עזבו מאחור את העצלות, העייפות וחיפוש הנוחות ואל תתנו לשליטתכם להילקח מכם כדי להימסר למישהו אחר ואתם תישארו רק עם חרטה. גם אם תשיג את גן העדן, האובדן שהיית נגרם לך בגלל העצלות לא יאפשר לך להשיג שלום למרות שחוסר השקט הזה יהיה פחות מחוסר המנוחה של הגיהינום". גנוסטיקן אחד אמר, "אנו מקבלים את העובדה שניתן לסלוח על חטאים אך [עדיין] לא ישיג את [הדרגות הרוחניות הגבוהות ו]הדרגות של הצדיקים [גם לאחר שנסלחו החטאים]".

זו הייתה העצה לעצמי לגבי ניצול הזמן [בחוכמה במאמצים מועילים]. ואחר כך יש לייעץ לו על כל שבעת האברים, שהם עיניים ואוזניים ולשון ובטן וערוריהם וידיים ורגליים. יש למסור את השליטה על האיברים הללו לידי העצמי ולומר לו: "הגופים הללו הם נתיניך [שאתה שולט בהם] והם משרתים שלך במסחר הזה ושיאו של הסחר הזה יתרחש על ידי שיתוף הפעולה שלהם". ישנן שבע דלתות לגיהינום וכל איבר קשור (קשור) לדלת אחת. דלתות אלו מיועדות למי שאינו מציית לאלוהים באמצעות איברים אלה. אדם ייכנס לגיהינום מהדלת שהאיבר הקשור אליה שימש כדי להמרות את פי אלוהים [על ידי ביצוע עבירות, רעות ועוולות שונות]. אדם צריך לייעץ לעצמי להגן על איברים אלה מפני חטאים ומעשים רעים. למשל, יש לומר לעין שלא תסתכל על מה שאסור או לא נכון להסתכל עליו, שלא תסתכל על איבריו של מישהו, ולא תסתכל על המאמין בזלזול, אלא צריך להישמר מלהסתכל על כל דבר שאינו נחוץ [לתועלת העולם הזה או לטובת העולם הבא, למרות שמותר להסתכל עליו]. מפני שאלוהים ידרוש ממשרתיו דין וחשבון אפילו על מבטים חסרי תועלת, בדיוק כפי שהוא יעשה שאלות על דיבורים חסרי תועלת. אז לא מספיק רק לרסן את העיניים מעניינים אלה, אלא יש צורך גם להעסיק אותן בעניינים המועילים למסחר זה.

ואלו הדברים שנבראו להם עיניים, כגון התבוננות בנבראי ה' בעין הפקת לקחים [על החכמה האלוקית לבריאתם וכיצד הם מצביעים על בוראם וכבודו כבודו וחכמתו וגבורתם], או התבוננות במעשי צדק טובים בענין ללכת אחריהם, והתבוננות בספר ה' ובדרך הנבואה, ולימוד ספרי חכמה כדי להפיק מהם תועלת. יש ליידע גם את הגופים האחרים על חובותיהם באופן דומה, ויש להרחיקם מעניינים הפוגעים במסחר הקשור לדרך ה'. בפרט, יש להיזהר עם הלשון והבטן מכיוון שהלשון נעה באופן טבעי [בדיבור ובאמירת מה שהיא רוצה לומר ולעתים קרובות עושה זאת ללא התחשבות בתוצאות] ואין לה כל קושי בתנועה זו. גידופים, תלונות מאחורי הגב, טענות לטהרה פנימית, גינוי הזולת, ביקורת, איחולי רעה, תפילות לרעה, ניבולי פה וגסות, בכל העניינים הללו, חטאי הלשון חמורים מאד. כל העניינים הללו הוסברו בפרק שנקרא "ספר פגעי הלשון" (פרק ד'). בדרך כלל הלשון מתרוצצת אחרי העניינים הללו, למרות שמטרת בריאתה היא זכירה א-לוהית, עצה לנבראים לעסוק בזיכרון ה', השתתפות בדיונים חינוכיים, חינוך עובדי ה' על הדרך אל ה' (*ד׳ין*) והדרכתם (*הידיה*), פיוס בין שני מוסלמים [או כל אחד אחר לצורך העניין] שיש להם איבה הדדית בעניין כלשהו [כדי לקדם שלום הדדי והרמוניה חברתית]. וינהגו בענייני צדק דומים [על ידי הלשון, במקום לנהל עמה דברים רעים, מזיקים ומזיקים]. וזה גם צריך להיות התנאי לעצמי שלא יזיז את הלשון כל היום בשום דבר אחר מלבד הזכירה הא-לוהית, כי דיבורו של המאמין הוא זיכרון אלוקי, וראייתו של האדם היא לימוד לקחים [מאותות ה' הפזורים בכל הארץ, בעסקינו ההדדיים], ובתוך נפשותינו], והשתיקה [של המאמין] צריכה להיות עבודת [אלוהים]. אלוהים אומר:

مَّا يَلْفِظُ مِن قَوْلٍ إِلَّا لَدَيْهِ رَقِيبٌ عَتِيدٌ

"אדם אפילו לא מוציא מילה כשצופה מהיר בקרבת מקום (*קירמן קטיבין*) או שני מלאכי אלוהים המלווים

כל אדם לאחר הגיעו לבגרות מינית, ואחראים לרשום את כל דבריו ומעשיו בפנקס המעשים שלו, שיוגשו לאלוהים ביום הדין כדי לשפוט את אותו אדם, כמוצלח או נכשל במבחן החיים עלי אדמות, ולגמול לו בהתאם בחיי הנצח) מוכנים לרשום זאת". (קוראן, פרק 50, פסוק 18)

יש להזהיר את הקיבה לנטוש את תאוות הבצע ויש להטיל עליה משמעת לאכול פחות מהמזון המותר (*חלאל*), לרסן אותה ממזון מפוקפק, להפסיק את התאוות ולהסתפק רק בכמות הדרושה [במקום לאכול ברעבתנות]. מבחינה זו, ניתן לאיים על העצמי שאם הוא יפר את הציוויים על הקיבה, הוא ייעצר מכל תאוות הקיבה [באמצעות רעב מכוון], הוא יאבד את כל התאוות שהשיג בדרך זו והרבה יותר מזה. כל האיברים צריכים להיות מוגדרים בתנאים דומים [המתאימים להם]. חטאים של איברים שונים אינם נסתרים, וגם לא צייתנותם. לפיכך, ניתן להציב תנאים בקלות, וניתן להטיל משמעת על כל איבר ולהכפיף אותו לנטישת החטאים ולקביעות במעשי צדק. לאחר מכן, ניתן להזכיר לעצמי את מעשי הציות [האלוהי] הללו פעמים רבות במהלך היום, ואז יש להזהיר את העצמי על מעשי פולחן (רשות) (*נאוואפיל*) שהאדם מסוגל לעשות בשפע. פרטים על הטבע והאמצעים של מעשי פולחן מיותרים צריכים להיות מפורטים בבירור עבור העצמי. תנאים אלו נחוצים בכל יום [כדי לשמור על דרך הישר], אולם כאשר האדם מתרגל אליהם וגם העצמי משתף פעולה בקיום התנאים הללו, אז לא נותר צורך להמשיך ולהציב את התנאים הללו. יש לגרום לעצמי לפחד מרשלנות ומבטלה ויש להזהיר אותו כמו אדם מרדן, כי העצמי הוא מרדני מטבעו, בז לציות האלוהי וסוטה מהעבדות. עם זאת, תוכחה ומשמעת יעילים בנושא. כפיית תנאים כאלה היא השלב ההתחלתי של הטיפוח והחינוך של העצמי. זה לקחת אחריות על העצמי לפני ביצוע הפעולה ולפעמים אחריות זו נעשית לאחר הפעולה. הערכה שנעשית כדי לקבוע רווח או הפסד וסכומם מכונה אחריות (*מוחסבה*). באופן דומה, אם משרת אלוהים משגיח על מעשיו כדי לקבוע אם הוא נכשל או ביצע הפרזות (עוולות), אז זה נכלל באחריות עצמית. עמר (שאלוהים ישמח ממנו) אמר: "הישארו דין וחשבון על עצמכם בטרם תיתנו דין וחשבון [בפני אלוהים], ושקלו [את מעשיכם] לפני שהם נשקלים, והיו מוכנים להופעה [בבית הדין] הגדול [בבית הדין האלוהי ביום הדין] למשפט הגדול על עצמכם בנוגע להשגתכם לישועת עולם או לקללה נצחית]". אדם צריך לשקול את כל העניינים ולשקול אותם היטב [להסתכל על התוצאה הסופית שלהם] ואז לפעול לפיהם.

תחנה שנייה של התבוננות בעצמי התחתון - התבוננות: כאשר האדם מסיים להוכיח את עצמו וקבע את התנאים כאמור לעיל, אז האדם צריך לשים לב להתבוננות, כלומר להתבונן היטב במעשיו ולהעיף בהם מבט עמוק, ולהשגיח על עצמו מנקודת מבט של הגנה עליו. כי אם העצמי יישאר לבד [לגחמותיו], הוא יהפוך למרדני ויפעל בצורה מזיקה, פוגענית ומתישה. לפני דיון נוסף על התבוננות, בואו נסביר את מעלותיה.

מצוינות ההתבוננות: הנביא מוחמד (עליו השלום) שאל את המלאך גבריאל על *אחסאן* (מצוינות, יופי ושלמות) והוא השיב:

أَنْ تَعْبُدَ اللّٰهَ كَأَنَّكَ تَرَاهُ

"עבדו את אלוהים כאילו אתם רואים אותו [ובעוד שאתם עדיין לא רואים אותו באמת, הוא רואה אתכם]". (מסופר על ידי *אוספי* חדית' *סאחי בוכארי* וסאחי *מוסלמי* על סמכותו של עומר [שאלוהים ישמח ממנו])

["אחסאן" או רוחניות מסומלת על ידי מילותיו של הנביא: "עבדו את אלוהים כאילו אתם רואים אותו, וכל עוד אתם רואים אותו עדיין לא [יש לכם תודעה תמידית חיה] שהוא באמת רואה אתכם". פירוש הדבר הוא שאדם שהפך למושלם נמצא במצב של עדות לאלוהים בעין נשמתו, או שאם הוא לא מסוגל להגיע למצב רוחני נשגב כזה, הוא נמצא במצב של התבוננות מתמדת שהוא נמצא לנצח בעיני אלוהים. רוחניות זו מושגת באמצעות מאמצים מרוכזים לייפות את נשמתו של האדם על ידי שחרורה מכל

התכונות הפנימיות, הנטיות והנטיות הרעות כמו כעס, שנאה, קנאה, קנאה, יהירות, חמדנות, חוסר צדק, חוסר סבלנות, אגואיזם, גזענות, פנאטיות, קיצוניות, צדקנות, נקמה, קשיחות לב, בורות, פחדנות, מחשבות רעות, תשוקה לתהילה/שליטה/כוח, וכל התכונות והנטיות השליליות; ועל ידי ייפוי הנפש על ידי החדרת כל התכונות הטובות [הפנימיות] כמו אהבה, סבלנות, הכרת תודה, סליחה, טוב לב, חמלה, נדיבות, ענווה, אצילות, כנות לאלוהים ולכל בני האדם, ביטחון באלוהים, זיכרון אלוקי, טוהר פנימי, כל התכונות והנטיות החיוביות, וכתוצאה מכך לפתח קשר אינטימי עם אלוהים ובכך לקבל הגנה והדרכה אלוקית בכל ענייני החיים. זוהי הרמה הגבוהה ביותר של ההשגה האנושית שהאדם שואף להגיע אליה, כדי לממש את מלוא הפוטנציאל האנושי על ידי סילוק מוחלט של החושך שבנשמתו וכתוצאה מכך קבלת אור החכמה האלוקי שבו הוא מוצא תשובות לכל שאלות החיים כמו מי אני, מאין באתי, לאן אני הולך. מהי מטרת החיים, מדוע אלוהים ברא את הכול, ומהו באמת אושר והצלחה אמיתיים. זה המקום שבו מחפשי האלוהים הכנים מגיעים למצב של הכרה באלוהים או גנוסיס, שהוא פסגת ההישג הרוחני, וכתוצאה מכך שלווה פנימית מוחלטת, אושר אינסופי והצלחה נצחית.] אלוהים אומר:

أَلَمْ يَعْلَم بِأَنَّ ٱللَّهَ يَرَىٰ

"האם האדם הזה לא יודע שאלוהים צופה בו [בכל עת בישות החיצונית והפנימית שלו]". (קוראן, פרק 96, פסוק 14)

إِنَّ ٱللَّهَ كَانَ عَلَيْكُمْ رَقِيبًا

"אכן, אלוהים מכיר אותך באופן אינטימי ותמיד משגיח עליך." (הקוראן, פרק 4, פסוק 1)

אבו עות'מאן אל-מע'רבי (עליו הרחמים) אמר: "בדרך הרוחנית, הדברים החשובים ביותר הם התבוננות, אחריות עצמית ופוליטיקה [מבחינת התנהלות נבונה] של פעולות באמצעות ידע (כלומר, ניהול מעשיו של האדם על פי ידע נכון)". הוא הוסיף ואמר, "כשאתה יושב בין אנשים, אז שב עם תוכחה לעצמי וללב [כדי שלא יסטו עם מחשבות, רגשות, מילים ומעשים שגויים], ואל תלך שולל על ידי ביקור של אנשים באסיפות שלך [כפי שהם חושבים עליך כמורה רוחני] בגלל שהם מסתכלים על החיצוניות שלך, בעוד שאלוהים מביט פנימה (הווייתך הפנימית)". מוחמד בן עלי טירמידי (אלוהים ירחם עליו) אמר: "עשה את התבוננותך באותה ישות שאינך נעלם ממנה, שמור את הכרת התודה שלך למי שברכותיו אינן פוסקות ממך, שמור את יחסי הציות שלך עם האחד שאינך מתעלם ממנו, והיה ענוותך כלפי מי שאינך יכול להימנע משליטתו ומכוחו". גנוסטיקן אחד אמר, "אלוהים יאשר את האנשים ששומרים כל הזמן על ליבם, שלוקחים את עצמם לדין וחשבון על ידי כך שהם מחייבים אותם לתת דין וחשבון [על כל מה שנובע מהם], ואשר מכינים את ההסתמכות למסעם לעולם הבא". ד'ון נון אל-מצרי (שאלוהים ירחם עליו) נשאל: "כיצד יגיע עבד [האל] לגן עדן?" הוא השיב: "על ידי חמשה דברים: התמדה [בשאיפות רוחניות] שאין בה שום סטייה, השתדלות שאין בה שום רשלנות, התבוננות בה' (כלומר להרגיש את מבטו הקבוע של ה' על הלב) בפרהסיה ובפרטיות, ההמתנה למותו [הבלתי נמנע] בהכנה לכך [בחתירה כנה בדרך האלוקים]. ועל ידי מתן דין וחשבון לעצמי לפני שהוא מוטל עליו דין וחשבון".

מציאות ההתבוננות ומדרגותיה

המציאות של ההתבוננות היא שהאדם דואג לצופה (אלוהים) וממקד את מלוא תשומת הלב שלו בו. על פי *הסופים* (נוסעים רוחניים וחותרים בדרך האלוהית), ההתבוננות (*מוראקבה*) היא מצב הלב המושג באמצעות סוג של גנוסיס (ידיעה וקרבה אלוהית). בשל מצב זה, חלק מהפעולות יוצאות מהאיברים וחלקן נולדות בלב. המצב הוא שהלב מביט ללא הרף בצופה (הקב"ה), מתמכר אליו, נוטה אליו וקשוב אליו. ההבנה היוצרת מצב זה היא הידיעה שהקב"ה יודע את סודות הלב ואת נסתרותיו, משגיח תמיד על מעשי עבדיו, ומודע לכל המעשים הנובעים מעצמם. סודות הלב גלויים בו בדיוק כפי שהמראה החיצוני של האדם ניכר לבני האדם, אלא הוא ברור לאלוהים אפילו יותר מזה. כאשר הבנה זו הופכת לוודאות נטולת כל ספק, היא הופכת לדומיננטית על הלב ועוטפת אותו. שליטה זו חשובה משום שישנם עניינים רבים שהאדם יודע לגביהם, אך הם אינם שולטים על הלב, כשם שידיעת הוודאות של המוות נמצאת שם אך אינה שולטת בלב. לפיכך, כאשר הבנה עמוקה (גנוסיס) שולטת בלב, היא מטה את האדם להתייחס לצופה (אלוהים) ומפנה את הכיוון של כל ישותו לעבר הצופה. אלה שהשיגו ודאות בגנוסיס זה הם ידידיו ומקורביו של אלוהים.

דרגות של מקורבי אלוהים (גנוסטיקנים): ישנם שני סוגים של מקורבי אלוהים: *סידיק* (גנוסטי) *ואשאב אל-ימין* (אנשי יד ימין או צדיקים). לכן, גם ההתבוננות שלהם היא בשתי דרגות. דרגה אחת שייכת לאינטימיים של אלוהים שהם גנוסטיים (*סידיקין*). זוהי התבוננות בגדולה ובהוד האלוהיים. התוצאה של התבוננות זו היא שהלב שקוע בעדות ההוד האלוהי ונשבר מיראתו, ולא נותר בו שמץ של יכולת לנטות לקראתו מלבדו. מעשי ההתבוננות הזו נשארים טבועים בלב, ומבחינת האיברים [הגופניים] אין להם נטייה אפילו לדברים מותרים [של הנאה ונוחות], כיצד הם יכולים לנטות לדברים אסורים ובלתי חוקיים (לא מוסריים ולא נכונים)? כאשר האיברים נעשים פעילים במעשים של ציות אלוקי, נראה שהם ממושמעים ומוכנים [להצטיין בדרך הרוחנית]. לפיכך, אין צורך באסטרטגיה [או מאמץ] כדי להשאיר אותם בדרך הנכונה, אלא מי שבבעלותו הנתינים, מתקן אותם בעצמו. הלב הוא הבעלים, כשהוא שקוע בה', האברים הולכים בדרכו בלי יגיעה. עם זאת, זה לא מצבו של כל אדם ומצב זה שייך למי שיש לו רק דאגה אחת וזה הציל אותו מכל הדאגות האחרות על ידי אלוהים. והאדם שמגיע למדרגה זו, הוא מתעלם כל כך מהנבראים, עד שאי אפשר אפילו לראות את האנשים הסמוכים, אף על פי שהעיניים פקוחות, ואינו יכול לשמוע את דבריהם, אף על פי שאינו חרש. תמצא את המצבים הללו אצל אלה שמלאים בכבוד למלכי העולם (רשויות פוליטיות). חלק ממשרתי המלוכה כל כך עסוקים בכבוד [ובשירות] מלכים שלהם, שלא משנה מה קורה להם, הם לא מבינים או מרגישים דבר. ו[מצב] זה אינו שמור אך ורק לאנשים האלה, אלא אותם אנשים נמצאים באותו מצב ששקועים לגמרי במשימה ארצית, או שקועים במחשבה עד כדי כך שיש אנשים שמאבדים את דרכם במחשבה, או סוטים הרחק מיעדם ואינם זוכרים לאן הם הולכים ולאיזו מטרה הם יצאו. גנוסטיקן אחד אמר, "עברתי ליד כמה אנשים שירו חיצים [עם קשתות כספורט]. אדם אחד ישב [לבדו] במרחק מה מהם. התקדמתי לעברו בכוונה לדבר איתו. הוא [חש בכוונותיי] אמר: 'אני מעדיף יותר את זיכרון ה' [מאשר לדבר אליך]'. אמרתי לו: 'אתה יושב לבד!' הוא אמר: 'אני מלווה על ידי אדוני ושני מלאכים [שומרים] [האחראים על רישום מעשיי]'. שאלתי אותו: 'מי יכול לנצח מבין האנשים שיורים חיצים?' הוא אמר, 'אחד שאלוהים סולח לו'. שאלתי אותו: 'איפה הדרך?' הוא הצביע לכיוון השמיים, ואז קם והתחיל להתרחק ואמר, '[אלוהים!] רוב יציריך מתעלמות ממך!'". זהו הדיבור של האדם השקוע בעדות לאלוהים, רק מדבר אליו, ורק שומע עליו. אדם כזה אינו זקוק להתבוננות בלשון ובאיברים מכיוון שהאיברים נעים בפקודת הלב.

מדרגה שנייה [של התבוננות] שייכת לאנשי הקפדנות מבין אנשי יד ימין (צדק). אלה הם האנשים שהוודאות הזו שולטת בהם שהקב"ה מודע לכל מצבם החיצוני והפנימי, אך הוא רואה את ההוד וההוד האלוהיים, אינו משכר אותם (מוציא אותם מתפיסות החושים שלהם), אלא ליבם נשאר ברמת המתינות (פיכחון עם תפיסות חושיות) והם נשארים נוטים למעשים ולמצבים. במקום זאת, הם מתמידים במעשיהם ואינם נטולי התבוננות. אולם, הביישנות עם הקב"ה שולטת בהם, והם אינם מעזים לעשות

דבר מבלי לעצור ולחשוב, ואינם מהססים לעשות דבר [שחייב להיעשות כמעשה צדיק וחסיד]. יתר על כן, הם נמנעים מכל פעולה שתביא אותם להשפלתם ביום הדין. הם אינם מחכים ליום הדין, אלא הם מחשיבים את העולם כשדה של היום האחרון ורואים באלוהים מודע למצבם.

אלו הן הדרגות השונות של התבוננות בקרב משרתים (בני אדם) ביחס לאלוהים. מי שיש לו תואר כזה, צריך לפקוח עין על כל התנועות, הדממה, המחשבות, הרגעים והיכולות שלו. הצפייה הזו צריכה להתרחש פעמיים: הראשונה לפני הפעולה, והשנייה אחרי הפעולה. לפני הפעולה, אדם צריך לראות אם הפעולה שהאדם עושה נעשית במיוחד עבור אלוהים או כדי ללכת בעקבות רצון מהעצמי הנמוך או ללכת בעקבות השטן. בנקודה זו, האדם צריך להתלבט, עד שהדבר הנכון יתגלה לאדם באור האמת. אם התנועה (הפעולה) של האדם היא לרצונות של העצמי הנמוך, אז הוא צריך להתבייש באלוהים ולחדול מכך ואז לגנות את עצמו על הנטייה לכך, לחשוב רע על הפעולה הזו ולגנות את הניסיון להשפיל את עצמו בפני אלוהים.

תחנה שלישית של בחינת העצמי הנמוך - דין וחשבון על העצמי לאחר המעשה: מימון בן אבי מוהראן (אלוהים ירחם עליו) אמר: "עבד [של אלוהים] אינו נכלל בין יראי ה' עד שאדם עושה דין וחשבון על עצמו, בדיוק כפי שאיש עסקים עושה עם שותפו לעסקים. במילים אחרות, שני השותפים עושים חשבונאות לאחר ניהול העסק שלהם וקובעים רווח והפסד". חסן אל-בצרי (שאלוהים ירחם עליו) אמר: "המאמין שומר על עצמו ועושה את הדין וחשבון למען האל. נטל האחריות [ביום הדין] יהיה קל על אלה שישלימו את הדין עם עצמם בעולם וזה יהיה אינטנסיבי עבור אלה שלא יעשו זאת". לאחר מכן, הוא הסביר את האחריות העצמית כך: "מאמין אוהב משהו ואומר, 'אני אוהב אותך ומוצא אותך מועיל, עם זאת, יש מחסום (שיקול דעת ואחריות) שעומד ביני לבינך'. אחריות זו נעשית לפני פעולה. לפעמים, המאמין טועה, ואז הוא חוזר לעצמו ושואל, 'מה הייתה כוונתך בפעולה (או המעשה) הזה [שלך]? אלוהים! שום תירוץ לא יתקבל ממך ואם ירצה האל, לעולם לא אחזור על הטעות הזו'". הוא הוסיף ואמר בפירושו את הפסוק הבא:

وَلَآ أُقۡسِمُ بِٱلنَّفۡسِ ٱللَّوَّامَةِ

"'על ידי העצמי המוכיח את עצמו!' (קוראן, פרק 75, פסוק 2)

המאמין נוזף [ומגער] את עצמו ושואל, 'מה הייתה כוונתך במילים האלה? מה הייתה כוונתך כשאכלת את זה? מה הייתה המטרה שלך עם המשקה הזה?" אדם שעושה עוול, לעומת זאת, הולך קדימה [עם כל מה שהוא אוהב ללא התאמה] ואינו מאשים את העצמי בשום עניין [ועושה מה שהוא רוצה, בין אם זה נכון או לא נכון, מועיל או מזיק, חוקי או לא חוקי]". מאלכ בן דינר (אלוהים ירחם עליו) אמר: "ירחם אלוהים על עבדו (האדם) האומר זאת לעצמו: 'האם לא עשית טעות כזו ואחרת? האם לא עשית עבירה כזו ואחרת?', ואז נוזף בו וקושר אותו ברצועה והופך אותו לספר האלוהי והופך אותו למורה דרך". זו גם דרך לגנות את העצמי.

תחנה רביעית של בחינת העצמי התחתון - הענשת העצמי לאחר שביצע עוול: כאשר משרת [אלוהים] נותן דין וחשבון לעצמו, ורואה שהוא לא נמלט מביצוע חטאים (עוולות) ולא מילא את זכויות האלוהים במלואן, ושאין להשאיר אותו לבד במצב זה, כי אם הוא משאיר אותו במצב זה, ביצוע חטאים (עוולות) יהפוך לקל יותר עבורו והעצמי יתרגל לחטאים עד כדי כך שיהיה קשה מאוד להתרחק מהם. זה [שווה] להרס מוחלט שמפתחים בעצמו את הרגל החטאים. לפיכך, יש צורך להעניש אותו [על העבירה

שלו]. למשל, אם אדם אוכל חתיכה מפוקפקת [של מזון שמותרתו מוטלת בספק או אסורה בתכלית האיסור] בתאווה, אז העונש שלו (של העצמי) הוא להישאר רעב. אם אדם מסתכל על מישהו או משהו שאסור להסתכל עליו, אז הוא צריך להעניש את העין בכך שלא יסתכל על שום דבר. על ידי ענישה דומה של כל איברי הגוף על פשעיהם יש לעצור אותם מתאוותם. זו הייתה המתודולוגיה של נוסעים רוחניים למסע לעבר העולם הבא. חסן בן אבי סנאן (שאלוהים ירחם עליו) עבר ליד בניין חדש ובסופו של דבר שאל [מישהו] "מתי הוא נעשה?" לאחר מכן, הוא הפנה את תשומת לבו אל עצמו ואמר לו: "שאלת שאלה חסרת תועלת. אני אשפוט אותך בשנה אחת של צום!" לכן הוא צם [מדי יום מעלות השחר עד השקיעה] במשך שנה שלמה. מאלכ בן ד'יג'אם (אלוהים ירחם עליו) אמר: "רבאח אל-קייסי (שאלוהים ירחם עליו) בא אלינו לאחר תפילת *העצר* (אחר הצהריים המאוחרת לפני השקיעה) ושאל על אבינו. אמרנו לו שהוא ישן. כששמע זאת הוא אמר, 'האם זה הזמן לישון? למה הוא ישן עכשיו?' הוא אמר את זה והלך. מיהרנו אחריו להגיד לו שנעיר את אבא שלנו אם הוא רוצה. האיש חזר ואמר: 'הוא (רבאח אל-קיסי) היה כל כך שקוע במחשבה שהוא אפילו לא שמע את מה שאמרתי [אבל בכל זאת הלכתי אחריו כדי להעביר את המסר]. ראיתי שהוא הלך לבית קברות והתחיל לנזוף בעצמו ואמר, 'למה אמרת שהוא ישן עכשיו? האם חובה עליך לומר זאת? אפשר לישון מתי שרוצים. מי אתה שתטיל ספק בכך? מה אתה יודע אם זה הזמן לישון או לא? פתחת את פיך בעניין שאינך מכיר היטב. עשית טעות איומה ואני בוודאי אעניש אותך על זה ועל העונש הזה הוא שלא אגע בגבי ברצפה כדי לישון, אלא אם כן תכה בי מחלה או שאאבד את עשתונותיי. אוי לכם! אתה לא מתבייש? עד מתי תנזוף באנשים ותישאר רשלני בהטעיתך?" הוא התחיל לבכות אחרי שאמר את זה. הוא אפילו לא ראה אותי. השארתי אותו במצב הזה וחזרתי'".

והאב בן מונבה (אלוהים ירחם עליו) אמר שיש אדם שעובד את אלוהים במשך זמן רב, שיש לו צורך באלוהים. הוא נאבק רוחנית במשך שבעים שבועות בצורה כזו שהוא אכל רק שבעה תמרים יבשים בשבוע ועבד את אלוהים יומם ולילה. לאחר שבעים שבועות, הוא התפלל לאלוהים על צרכיו, אך זה לא התמלא. אז הוא [הבין את המציאות של העניין] ואמר לעצמו, "אם היה בך משהו טוב, אז בוודאי הייתה תחינתך מתקבלת". בעת ההיא בא אליו מלאך ואמר לו: "הו בן אדם! הרגע הזה [של ההבנה והנזיפה שלך על העצמי על מגרעותיו] שלך טוב יותר מכל עבודת העבר שלך. אלוהים מילא את הצורך שלכם [כתוצאה מההבנה הזו והטלת האחריות במקום הראוי]". אבו טלחה (עליו השלום) בעודו מתפלל [בפרדס שלו באל-מדינה] התחיל לחשוב על ציפור [לאחר ששמע את ציוציה היפה]. לאחר שסיים את תפילתו, נתן את פרדסו לצדקה ככפרה על אשמתו. אנשים הגיוניים ומרחיקי ראות נהגו להעניש את עצמם כך [על העבירות, הרעות והעוולות שבכך]. מפתיע שאנשים מענישים אחרים על חטאיהם ועוונותיהם, וחושבים שאם יסלחו להם, הם יהפכו למרדניים וחסרי שליטה, אך מצד שני, אתם השארתם את העצמי [שבכם] לגחמותיו, למרות שהוא האויב הגרוע ביותר שלכם ומרדנותו גדולה הרבה יותר, והנזק שנגרם כתוצאה ממרדנותו גדול בהרבה. אנשים אחרים יכולים לכל היותר ליצור צרות בחיי העולם הזה, בעוד העצמי שלך הוא הורס את [חיי הנצח של] העולם הבא שלך. אם ניחן בעושר האינטלקט, הרי אתה יודע זאת היטב שאין חיים [אמיתיים] מלבד חיי העולם הבא, יש להם ברכות נצחיות ונצחיות, והעצמי [שלך] הוא המשמיד את החיים האלה, לכן הוא ראוי יותר לעונש.

התחנה החמישית של בחינת העצמי הנמוך - מאבק רוחני: מאבק רוחני (*מוג'האדה*) היא שכאשר אתה נותן דין וחשבון על העצמי שלך ורואה שהעצמי ביצע חטא כלשהו (עוול) אז תן לו את העונשים שהוזכרו קודם. אם אתה רואה שהעצמי מתעצל בעשיית שגרות רוחניות (*עבר ווזאיף* - זיכרון אלוהי, תחינות, תפילות עיליות, דקלום הספר האלוהי, לימוד חוכמתם ותורתם של מקורביו של אלוהים, פעולות

אחרות של פולחן ודבקות) אז העמיס עליו עבודות רוחניות נוספות והפוך אותו למחויב לתפילות ותפילות אחרות (*עבר*) כדי לפצות על החמצות והפסדים בעבר. אלה שחתרו למען אלוהים נהגו לעשות זאת. ככל שנותרה השאלה שהעצמי שלך אינו נשמע לך או שאינו מסכים לביצוע קבוע של תפילות, תחינות ושאיפות רוחניות, מהי הדרך לרפא זאת? תשובתו היא שאתה מלמד אותו את המסורות המספרות את הצטיינותם של אלה השואפים מבחינה רוחנית, והתרופה המועילה ביותר היא לאמץ את חברתו של משרת אלוהים מקרב משרתיו העובד קשה בעבודת האלוהים, להקשיב לאחד כזה בתשומת לב ולפעול על פיהם, להתבונן במעשיו של אדם כזה וללכת אחריהם.

תחנה שישית של בחינה מדוקדקת של העצמי הנמוך - ביקורת על העצמי: האויב הגדול ביותר שלכם נמצא בתוככם וזהו העצמי. נכתב בבריאתו ובטבעו שהוא מצווה על הרע, נוטה לרוע ובורח מן הטוב. היא נצטוותה [לתקן ולטהר אותה], להסיר את עקמומיה ולמנוע ממנה דיכוי ודברים דוחים. אם תשחרר את הרצועה שלו, הוא יהפוך למרדני וייצא משליטה, אז לא תוכל להגיע אליו. אם תמשיכו לנזוף בו ותגרמו לו לפחד מעונשו של אלוהים, אזי אותו עצמי הופך לעצמי שמוכיח את עצמו (*נאפס אל-לוואמה*) [כאשר הוא מבצע עוולות, הפרזות ורוע] שאלוהים נשבע בהם. יש לקוות ש[באמצעות התהליך ההדרגתי של רפורמה וטרנספורמציה] העצמי הזה [המוכיח את עצמו יתפתח הלאה] ויהפוך לעצמי השרוי בשלום (*נאפס אל-מוטמעינה*) שנצטווה על ידי ה' להיכלל בקטגוריה של משרתי אלוהים כנים באופן שאלוהים מרוצה ממנו והוא מרוצה מאלוהים. [כל אלה הם שלבי האבולוציה והטרנספורמציה של העצמי מישות מרדנית לישות שאלוהים מרוצה ממנה, לאחר שהשתנתה בשאיפות רוחניות כאמור.] לפיכך, אל תזניחו את העצמי בכל רגע, במקום זאת, הגיבו איתו, ייעצו לו ונזפו בו. אל לך להוכיח ולהטיף לאחרים אלא אם כן הוכחת והטפת לעצמך. אלוהים שלח התגלות אלוהית לישוע (עליו השלום), "הו בן מרים! קודם כל ייעץ לעצמך וכשתסיים עם זה, רק אחר כך ייעץ לאנשים, אחרת תתבייש איתי".

שיטתו היא, שאתה צריך לשים לב לעצמך ולומר לו, "כמה טיפש וטיפש אתה שאתה חושב או את עצמך כאינטליגנטים, נבונים וחכמים, אבל לא מתכנן שום דבר לגבי החיים הבאים. גן העדן והגיהינום נמצאים לפניכם (מולכם) ובקרוב תלכו לאחד מהם. למרות זאת, אתה הופך להיות שמח, צוחק בקול רם, מתמכר למאמצים חסרי תוחלת, אם כי, בקרוב תיתקל בשלב מסוכן (סוף הקיום הארצי). המוות ממתין לך; ייתכן שהוא לוכד אותך באחיזתו היום או מחר. אתם חושבים שהמוות רחוק מכם, אך ייתכן שהוא קרוב מאוד בידיעת אלוהים. האם אינך יודע שהמוות יתפוס אותך פתאום? לא יבוא שליח ולא ימסור שום מידע. גם לא תהיה פגישה בתאריך ושעה ספציפיים וגם לא תהיה עונה ספציפית לבואו של המוות. היא אינה מוגבלת ללילה או ליום, ואינה ייחודית לנוער או לזקנה. במקום זאת, כל נשימה של האדם יכולה להיות האחרונה וכל רגע יכול להיות מבשר מוות. אם המוות לא בא בפתאומיות, אז מחלה מתרחשת פתאום ומובילה למוות. אם כן, מה לכם שאינכם מתכוננים למוות [הבלתי נמנע], אף על פי שהוא קרוב אליכם יותר מווריד הצוואר שלכם? האם אינכם מהרהרים בדברי האל האלה?

ٱقۡتَرَبَ لِلنَّاسِ حِسَابُهُمۡ وَهُمۡ فِي غَفۡلَةٖ مُّعۡرِضُونَ ١
مَا يَأۡتِيهِم مِّن ذِكۡرٖ مِّن رَّبِّهِم مُّحۡدَثٍ إِلَّا ٱسۡتَمَعُوهُ وَهُمۡ
يَلۡعَبُونَ ٢ لَاهِيَةٗ قُلُوبُهُمۡۗ

"הגיע הזמן לתת דין וחשבון לאנשים אבל הם עדיין מתמכרים לרשלנות ואינם מודעים לכך. העצה

הטרייה שמגיעה אליהם מאדונם, הם מקשיבים לה בצורה כזו שהם לועגים לה ולבם אינו נוטה אליה." (קוראן, פרק 21, פסוקים 1-3)

אם אתה (הו עצמי!) מעז לחטוא נגד אלוהים בגלל אמונתך שאלוהים אינו משגיח על מעשיך, אז זהו חוסר האמונה שלך (*כפר*), ואם אתה חוטא גם לאחר שאתה מחשיב אותו כמשגיח על מעשיך, אז זה עניין של בושה וחרפה גדולה עבורך! הו עצמי! אם משרת או אח [צעיר] שלך לא מצייתים לך, אז כמה אתה כועס וכמה רע אתה מחשיב את זה? אם כן, כיצד אתם מעזים להיות מוכנים להתמודד עם מורת רוחו ועונשו של אלוהים? האם אתה חושב שאתה יכול להתמודד עם העונש האלוקי? ממש לא! זו אי-ההבנה שלכם. אם אינכם מאמינים למה שאנו (ע'זאלי) אומרים, אז חוו זאת בעצמכם, ועמדו לזמן קצר בשמש הקופחת או הסתגרו באמבטיה ציבורית חמה לזמן מה או הניחו את האצבע על להבת אש וראו אם יש לכם את הכוח לשאת את הכאב הזה. האם אתה מרומה על ידי אמונתך שאתה זכאי לחסד אלוהי [ללא קשר למה שאתה עושה במונחים של רעות] או אמונתך שאלוהים אינו זקוק לעבודתך? אם מה שאנו חושבים נכון, אנו שואלים אתכם מדוע אינכם מסתמכים [רק] על החסד האלוהי בעניינים ארציים ומדוע אתם באים עם אסטרטגיות אישיות [ותוכניות ומאמצים להשגת מטרותיכם הארציות]? כשיש לך צורך ארצי שאינו אפשרי ללא כסף, אתה עושה כל מה שאתה יכול כדי להשיג את הכסף שאתה צריך. אנו שואלים אותך, מדוע אינך סומך על חסד ה' באותה שעה שהוא נותן לך מידע על אוצר [נסתר] כלשהו, או משעבד לעזרתך אחד ממשרתיו, שיספק לך את הדבר הדרוש ללא כל מאמץ מצדך? האם אתה חושב שאלוהים נדיב ונדיב רק בעולם הבא אך לא בעולם הזה? אתה יודע זאת היטב שאין שינוי בדרכו של הקב"ה [מבחינת ההבדלים בהתנהלותו בין העולם הזה לעולם הבא] ובעל העולם והעולם הבא הוא אחד. אתה גם יודע שבני אדם לא מקבלים כלום בלי להתאמץ. הו העצמי הנאשם! הצביעות שלך מבלבלת, והטענות השקריות שלך מפתיעות! אתה טוען לאמונה בלשונך, אך השפעת הצביעות ניכרת עליך! כעת אתה שקוע בחיפוש העולם כמו כלב העסוק בלעיסת עצם, מתעלם לחלוטין מסביבתו, מזניח לחלוטין את העולם הבא בגאווה מתעתעת, ומתעלם מהאירועים [האדירים ביותר] לאחר המוות [הבלתי נמנע] כחסרי חשיבות. זה לא סימן (אינדיקציה) לאמונה. נראה שאין לכם אמונה ביום הדין, ואתם חושבים שתשתחררו מכל המאסרים והקשיים לאחר המוות. ההשערה הזו שלך שגויה. אלוהים אמר:

أَيَحْسَبُ ٱلْإِنسَٰنُ أَن يُتْرَكَ سُدًى ﴿٣٦﴾
أَلَمْ يَكُ نُطْفَةً مِّن مَّنِيٍّ يُمْنَىٰ ﴿٣٧﴾ ثُمَّ كَانَ عَلَقَةً فَخَلَقَ فَسَوَّىٰ ﴿٣٨﴾ فَجَعَلَ مِنْهُ
ٱلزَّوْجَيْنِ ٱلذَّكَرَ وَٱلْأُنثَىٰٓ ﴿٣٩﴾ أَلَيْسَ ذَٰلِكَ بِقَٰدِرٍ عَلَىٰٓ أَن يُحْـِۧىَ ٱلْمَوْتَىٰ ﴿٤٠﴾

"האם האדם חושב שהוא יישאר לבד [מבלי שייתן דין וחשבון על מעשיו בעולם]? האם האדם הזה לא היה רק טיפת זרע [ברחם] שהפכה מאוחר יותר לפיסת דם קרושה [ברחם]. ואז אלוהים ברא אותו [לאדם] ואז יצר את האיברים ואז עשה אותו לשני סוגים: גבר ואישה. האם אלוהים אינו מסוגל להחיות את המתים [ביום הדין]?" (קוראן, פרק 75, פסוקים 36-40)

אם אתם חושבים שתישארו לבד ללא מגע, הרי שזו הבורות וחוסר האמונה שלכם. חשבו על עצמכם האם תמיד הייתם כמו שאתם עכשיו? מה הייתה המציאות שלך? היית רק טיפת זרע! קיבלת את הקיום שלך מאותה [טיפת זרע]. אם כן, האם זה בלתי אפשרי שאלוהים ייתן לך חיים [שוב ביום הדין] לאחר המוות? אם אתם מאמינים בחיים שלאחר המוות, מדוע אינכם מתכוננים לכך? אנו מקבלים הפתעה מזעזעת כאשר אנו רואים שאם ילד אומר לך שיש עקרב בבגדים שלך אז אתה מוציא וזורק את הבגדים שלך בדיוק באותו רגע ואתה לא מבקש שום הוכחות או מחפש טיעונים. האם לדברי הנביאים,

המלומדים, החכמים והגנוסטים אין אפילו חשיבות כה רבה שיש לאמירת הילד [על העקרב בבגדיך] בעיניך, שכל אנשי העולם מכנים אותו חסר ניסיון וחסר שכל מלא? האם זו אינטליגנציה והאם ניתן לכנות זאת התנהגות של אדם הגיוני? אנו אומרים זאת במידה שאם מצבכם יתגלה לבעלי חיים, הם ילעגו לכם ויתאבלו על האינטלקט והתפיסה שלכם!

הו עצמי אומלל! אם אתה מאמין בכל הדברים האלה ומחשיב אותם לאמת, מדוע אתה מהסס לפעול על פיהם למרות שהמוות אורב למארב? ייתכן שהוא חוטף אותך מבלי לתת לך הזדמנות לחזור בתשובה. אם יש לך ודאות לגבי המוות ואתה יודע שהוא יכול לבוא בפתאומיות, אז למה אתה יושב בחוסר מעש עם יד על יד (לא עושה כלום)? אם נקבל את העובדה שאלוהים העניק לכם הפוגה בדמות מאה שנות חיים, האם ניתן להשלים את מאה השנים הללו ללא מאבק, והאם משהו ייעשה באופן אוטומטי מבלי לעשות זאת בפועל? אם נניח שאנו מקבלים את העובדה ששאיפות ומאמצים רוחניים מועילים בחלק האחרון של החיים [בזקנה] שמוביל את האדם למדרגות רוחניות גבוהות, אז איך נדע שנותרו לך חיים כדי להשיג זאת? אנו חושבים שאינכם רוצים לחדול מתאוות, ואתם מוצאים קשיים בלעצור את עצמכם מהתאווה. אם אתה מחכה ליום שבו ההתנגדות לתאווה לא תהיה כואבת, אז יום כזה לא יגיע. אלוהים לא ברא יום כזה והוא לא יברא יום כזה. גן העדן מוקף בדברים לא נעימים ושנואים, קשיים וסבל והדברים הללו אינם קלים לעצמי.

הו עצמי! אתם דוחים את מעשיכם למחר. כמה מחרים כבר הגיעו והפכו להיום, אבל לא התקדמתם מעט [לעשיית משהו בנוגע להתכונן לחיי הנצח] ואתם עדיין עסוקים בהבטחה למחר? איננו חושבים שאתה יכול לפעול בכל מחר, אלא אתה לא מסוגל לעשות שום מעשה, כי התאווה היא כמו עץ ששורשיו מתחזקים בכל יום. כאשר הוא נעקר ונזרק כשהוא רק צמח [קטן] או עץ חלש, אין בזה שום קושי. אבל כשהוא הופך לעץ ענק ושורשיו פרושים באדמה וענפיו מתרחבים וגבוהים לשמיים, אז כבר לא קל לעקור אותו. זה בדיוק כמו אדם צעיר שמתכוון לעקור עץ, וכל הזמן דוחה אותו למחר עד שמזדקן, וכשמנסים לעקור את העץ לעת זקנה, הוא לא מסוגל לעשות זאת. ראשית, מפני שהאדם הזדקן, ושנית מפני שהעץ השתרש היטב באדמה. ידוע מכאן, שאת העץ שלא יכולת לעקור בצעירותך, לא תוכל לעקור לעת זקנה. המציאות היא שהמאבק הרוחני של הזקנה הוא קושי עצום. הו עצמי! אם אינכם יכולים להבין את העניינים הברורים הללו ולהפוך את ההימנעות (דחייה) להרגל שלכם, מדוע אתם מחשיבים את עצמכם לחכמים? מה יכולה להיות טיפשות גדולה יותר מאשר לא להבין את העניינים הברורים בבירור? אולי תאמרו, 'אני לא יכול להתמיד במעשים טובים כי יש לי תאוות בצע לתענוגות התאוות ולהיות סבלני עם קשיים וייסורים זה מאוד קשה לי'. האמירה הזו שלך היא מטופשת ביותר. אם יש לכם תאוות בצע ותענוגות, מדוע אינכם מחפשים את התאוות והתענוגות הללו שיישארו לנצח נצחים, והם נקיים מכל טומאה ובוץ? אבל התאוות הללו נמצאות בגן עדן ולא בעולם, והדרך להשיגן היא להתעלם מתאוות העולם, אחרת לפעמים צריך לשלול ממנו הרבה פרוסות בגלל פרוסה אחת [מפוקפקת]. לא משנה כמה זמן יש לאדם, חיי העולם הזה מוגבלים בהשוואה לחיי הנצח הבלתי מוגבלים של העולם הבא.

אם יש מקלט כלשהו עבורכם, הרי זה המקלט באלוהים. אם יש דרך כלשהי לישועה, הרי שהיא זו שהולכת לקראת אלוהים. הוא המפלט והמושיע היחיד שלך. הוא היחיד שיכול להגשים את מטרתכם, והוא זה שיכול להיענות לבקשותיכם. הרכינו את ראשכם לפניו, היו ענווה ושפלות לפניו. במידה שיש לכם בורות ובמידה שיש לכם חטאים, כך בכו לפניו, כי האדם שבוכה לפניו ומשפיל לפניו, הוא זה שהוא נותן עליו את רחמיו. הוא עוזר למי שמתחנן לעזרה, הוא מקבל את בקשת ההכרח והנזקק. היום אתם נאלצים לקראתו [בשל הנסיבות הקשות ואתגרי החיים שלכם] והפכתם זקוקים לרחמיו. כל הדרכים האחרות נחסמו וכל הדרכים האחרות הצטמצמו. גם הביקורת על עצמך אינה יעילה. האחד שאתה מבקש ממנו הוא טוב לב ורחום. רחמיו ניחנים בהרחבה אינסופית. נדיבותו אינה נגמרת, וסליחתו מקיפה. ועתה פרשו את שתי ידיכם ואמרו: 'הו רחמן הרחמנים! הו רחום! הו סובלני! הו מלכותי! הו

אדיב! אני חוטא, עושה מעשים רעים, עושה טעויות. המרדנות שלי עברה את כל הגבולות ואני נועז בחטאים עד כדי חוסר בושה. הו אלוהים! לאחר שהתייאשתי מכל מקום, אני נוכח בחצרך ובוכה בענווה, בשפלות, בנזקקות ובעוני לפניך. אנא הזדרז לעזרתך אליי, הסר את מצוקתי, הראה לי את סימני רחמיך, הענק לי את סליחתך והענק לי את כוח הגנתך!" הו עצמי! לכו אחרי אדם אביכם (עליו השלום) בבכי ובהבעת בושתכם וחרטתכם [לאלוהים]".

זוהי השיטה להטלת אחריות על העצמי שקודמיו האדוקים הלכו בעקבותיה. מטרת הפניות שלהם לאלוהים הייתה לזכות בקבלה אלוהית ומטרת האחריות העצמית הייתה להזהיר את העצמי. מי שמתרשל בתחנונים לקב"ה ובהטלת אחריות על העצמי אינו מסייע לעצמי, וגם מורת רוחו של האל מכך תתברר בקרוב [בדרך כלל בדמות נסיבות קשות והטלת אתגרים בלתי נסבלים בחיים].

פרק 19 – התבוננות פנימית עמוקה והתלבטויות הן הכרחיות לשלווה פנימית וטרנספורמציה רוחנית

השתקפות היא תכונה רוחנית חיונית נוספת המובילה למודעות עצמית ושלווה פנימית. התבוננות והתבוננות בידוע, פותחת אופקים חדשים של מודעות אל הלא נודע, ובכך מפתחת תובנות חדשות על הדברים. עניינים רוחניים מתבהרים במצב של התבוננות עם שחר האמת. רפלקציה מטפחת מודעות פנימית עמוקה, ידע, הבנה וחוכמה. אי אפשר לזלזל בהשלכות החיוביות שלה ביחסי אנוש מכיוון שאדם מהורהר הוא אדם מצפוני, שמתלבט לפני כל צעד ומקפיד לא לגרום נזק לאף אחד. הדרשה הנפלאה של ע'זאלי בנושא מובאת כאן בתמציתיות מתוך הספר התשיעי בכרך הרביעי של *יצירת המופת שלו "יחיא אל-עולום א-דין*" או "תחיית הידע של הדרך אל האל", כדלקמן[25]:

התבוננות פנימית עמוקה (*Tafakkur*) והתלבטויות (*Tadabbur*)

מסופר במסורת של הנביא מוחמד (עליו השלום) שהרהור פנימי עמוק והתלבטות לרגע עדיפים על שנה שלמה של פולחן. אלוהים הדגיש מאוד את *ה-Fikr* (התבוננות פנימית עמוקה או חשיבה על נושא לעומק, באופן שיטתי ובפירוט רב מכיוון שהוא אור הלב, מזון לנשמה, ומהות הידע המאירה את נתיב הטרנספורמציה וההתעלות הרוחנית), *תדאבור* (התלבטויות או התבוננות עמוקה בעניינים כדי להגיע לאמת), עדות, וודאות. שיהיה ברור שההתבוננות היא המפתח להארה [רוחנית], נקודת מוצא של תובנה פנימית (*בסירה*), רשת ללכידת ידע, ואמצעי לצוד פנינים רוחניות (*מעריף*) ומשמעויות פנימיות עמוקות (*מעני*). אנשים בדרך כלל לא יודעים איך להרהר, באילו עניינים להרהר, למה הם משקפים, מה מחפשים מהרהור, האם זה כשלעצמו או שזו מטרה לתוצאה כלשהי? אם זה נחוץ לתוצאה, אז מהי התוצאה הזו - האם אלה ידע או מצבים פנימיים [רוחניים] או שניהם. הבהרת כל העובדות הללו היא משלחת. תחילה נסביר את המציאות של הדיון, אחר כך נדבר על תוצאותיו, ואז נשפוך אור על עניינים העומדים למחשבה.

מצוינות ההשתקפות: אלוהים ציווה על התלבטות והרהור במקומות רבים בספרו ושיבח את אנשי ההרהור. הוא אמר:

ٱلَّذِينَ يَذۡكُرُونَ ٱللَّهَ قِيَٰمٗا وَقُعُودٗا وَعَلَىٰ جُنُوبِهِمۡ وَيَتَفَكَّرُونَ فِي خَلۡقِ

ٱلسَّمَٰوَٰتِ وَٱلْأَرْضِ رَبَّنَا مَا خَلَقْتَ هَٰذَا بَٰطِلًا

"הם אלה שזוכרים את אלוהים בעודם עומדים, יושבים, שוכבים, והם מתלבטים בבריאת השמים והארץ [וכאשר הם משיגים את פירות ההרהור הזה, הם אומרים בשכנוע ובוודאות], 'הו אדוננו! לא לשווא בראת דבר מזה [אלא יש תכלית אדירה וחכמה א-לוהית מאחורי כל מה שקיים לאחר בריאתו]". (קוראן, פרק 3, פסוק 191)

עבדאללה בן עבאס אמר שיש אנשים שמהרהרים ב[ישות] האל. הוא אמר להם, "חשבו על ברואיו של אלוהים מכיוון שאינכם מסוגלים להעריך נכון את אלוהים". (מסופר על ידי *אוסף* חדית'*אבו נעים פי אל-חיליא*)

עבייד בן עומיר (שאלוהים ירחם עליו) ביקש מעאישה [אשת הנביא] "בבקשה ספרי לי על הדבר המוזר ביותר על הנביא מוחמד (עליו השלום)". עאישה (שאלוהים ישמח ממנה) החלה לבכות כששמעה זאת ואמרה: "הכל בו היה מוזר! לילה אחד הוא בא אלי עד שגופי נגע בשלו, ואז הוא אמר, 'הו עאישה! עזוב אותי כדי שאוכל לעבוד את אדוני". לאחר מכן הוא התרחץ במים שהיו בשקית עור, ואז קם בתפילה ובכה כל כך עד שזקנו נרטב [מדמעות]. ואחר כך בכה בהשתטחות עד שנרטבה האדמה. לאחר מכן [לאחר שסיים את התפילה] שכב על צדו [כדי לנוח קצת] עד שבא בילאל [בפתח ביתו] להודיע לו על תפילת השחר (לאחר עלות השחר אך לפני הזריחה). הוא שאל: 'הו שליח האל! למה אתה בוכה? אלוהים סלח על כל חטאי העבר והעתיד שלך". הוא ענה: 'הו בילאל! למה לי לא לבכות? הלילה, אלוהים גילה לי את הפסוק הזה [באמצעות התגלות אלוקית]:

إِنَّ فِي خَلْقِ ٱلسَّمَٰوَٰتِ وَٱلْأَرْضِ وَٱخْتِلَٰفِ ٱلَّيْلِ وَٱلنَّهَارِ لَءَايَٰتٍ لِّأُو۟لِى ٱلْأَلْبَٰبِ

אכן, בבריאת השמים והארץ, ובחילופי הלילה והיום, יש אותות (הוכחות) לאנשי האינטלקט". (קוראן, פרק 3, פסוק 190)

ואז אמר, 'יש הפסד גדול למי שקורא את הפסוק הזה ולא מהרהר בו'". (מסופר על ידי *אוסף* חדית' *סחיח אבן חבאן* מפי רבאח [שאלוהים ירצה ממנו])

פודהיל בן עיאד (שאלוהים ירחם עליו) אמר: "ההשתקפות היא מראה שבה אתה רואה את מעשיך האדוקים והרעים". איברהים (שאלוהים ירחם עליו) נשאל: "אתה מהרהר ומהרהר הרבה". הוא השיב: "ההתבוננות היא ליבת האינטלקט". סופיאן אבן עיניה נהג לומר: "אם לאדם יש השתקפות, אז אפשר להפיק לקחים מכל דבר". טאווס (אלוהים ירחם עליו) אמר, "תלמידי ישוע (עליו השלום) שאלו אותו, 'הו רוח האלוהים! האם יש מישהו כמוך בעולם היום?" הוא ענה, 'כן. אותו אדם הוא כמוני, שדיבורו הוא זיכרון אלוקי, שתיקתו היא השתקפות, וראייתו מפיקה לקחים (' עברא'". בשאר (שאלוהים ירחם עליו) אמר: "אם אנשים יהרהרו בתפארת האל, הם לעולם לא ימרדו באלוהים". חסן אל-בצרי (שאלוהים ירחם עליו) אמר: "אנשי השכל מתרגלים להתבוננות באמצעות הזיכרון האלוהי, ולזיכרון האלוהי באמצעות התבוננות עד שתצא חוכמה מלבם". ג'וניד (שאלוהים ירחם עליו) אמר: "ההתכנסות המעולה והנעלה ביותר היא זו שבה נהנים סוסי ההרהור, הדוהרים בשדה האחדות האלוהית (*תוחיד*), משבי רוח של גנוסיס אלוהי, יין האהבה שותה מאוקיינוס האהבה האלוהית, ומבט של דעה טובה (*חוסן אל-ד'ון*).) מוטל על אלוהים". האמאם שאפא'י אמר: "הסתכלות נכונה על הדברים מצילה את האדם מטעות, תקיפות בדעה [המבוססת על עובדות] מצילה את האדם מחרטה, הרהור והתלבטות מעידים על התבונה והזהירות [של מי שמשתמש בהם], התייעצות עם אנשים אינטליגנטיים מעודדת התמדה ותובנה איתנה, ולכן יש להרהר לפני שפותרים [לעשות משהו], להתלבט לפני שעושים ולהתייעץ לפני שהם מבצעים".

מציאות ההשתקפות ופירותיה: משמעות ההשתקפות היא ששתי הבנות קיימות בלב כך שהן יוצרות הבנה שלישית. הדוגמא לכך היא, שמי שמעדיף את חיי העולם, רוצה שתהיה לו ההבנה שעדיף לאמץ את העולם הבא מאשר לאמץ את העולם (לשקוע לגמרי בחיי העולם), אז יש ארבע דרכים להשיג את ההבנה הזו. ראשית, לשמוע ממישהו אחר שהעדפת העולם הבא עדיפה על העדפת העולם, ללכת אחרי עולם כזה, ולברר אותו מבלי להבין את המציאות שלו, ובאמצעות מעשיו של האדם רק לבטוח באדם האומר זאת ו[כתוצאה מכך] לנטות לעולם הבא. זה נקרא "מעקב" (*תקליד*) ולא "הבנה" (*מעריפה*). השיטה השנייה היא שהאדם צריך לדעת שעדיף להעדיף את הדבר שיישאר (נצחי), ואז לדעת שהעולם הבא יהיה [לעולם]. עם שתי ההבנות הללו, ההבנה השלישית שתושג היא שהעדפת העולם הבא עדיפה. הבנה זו אינה אפשרית ללא שתי ההבנות הראשונות, והצגת שתי [ההבנות] הללו בלב כדי להוליד הבנה שלישית נקראת "הרהור", אמונה, הפסקה והתלבטות. בכל הנוגע להתלבטות, הפסקה והרהורים, אלה מילים שונות המרמזות על אותה משמעות. היתרון של רפלקציה הוא בכך שהיא מגדילה את הידע ומעניקה את ההבנה שלא הייתה קיימת קודם לכן. כאשר נקודות של ידע וחוכמה מתכנסות בלב ומתאחדות בסדר מסוים, אז זה מוליד הבנה חדשה. כלומר, הבנה אחת היא פרי או תוצאה של הבנה אחרת, וכאשר ההבנה החדשה משתלבת עם הבנה אחרת, אז נולדת ממנה הבנה חדשה נוספת. התוצאות והפירות, הידע, ההבנות וההרהורים הללו, גדלים באופן זה עד שהמוות שם קץ לו או צצים מכשולים מסוימים שחוסמים את הנתיב הזה. שיטה זו מועילה למי שמשיג תועלת מהידע ומכיר את דרך ההשתקפות. רוב בני האדם חסרים את שפע הידע משום שאין להם את ההון, כלומר אין להם את ההבנות המולידים הבנות [חדשות] אחרות. המשל לכך הוא על אדם שאין לו סחורה עסקית ונשאר משולל השגת רווחים. יש אנשים שיש להם את ההון של ההבנות, אבל הם לא מכירים את השימוש הנכון בהן והם לא יודעים איך לסדר אותן בסדר הנכון כדי לטפח הבנות אחרות. לפיכך, הם אינם מסוגלים להגדיל את הונם [ובכך לגרום לו לקפוא]. השיטה של שימוש בכותרת זו ובאמצעותה להסקת הבנה אחת מאחרת מתגלה באופן טבעי בלב על ידי הארה א-לוהית כפי שהתגלתה לנביאים, אך הדבר נדיר בימינו. [השיטה הנכונה לשימוש באות ההבנות] לפעמים זה קורה על ידי תרגול ולמידה, וזו הדרך הנפוצה ביותר כיום. לפעמים קורה שהאדם המשקף, יש לו הבנות וגם את התוצאות והפירות של ההבנות הללו, אך אינו יודע את התחושה של השגתה ואינו יודע את הדרך לבטא אותה לאחרים מכיוון שהוא חסר יכולת לבטא.

פירות ותוצאות של הרפלקציה: סיכום הדיון הזה הוא שמשמעות הרפלקציה היא להביא ללב שתי הבנות כדי להשיג שלישית. פירות (תוצאות) של התבוננות יכולים להיות ידע, מצבים פנימיים, או מעשים [טובים, נאצלים וצודקים], או שלושתם. עם זאת, התוצאה המיוחדת שלה היא רק ידע. ודאי שכאשר הידע מושג על ידי הלב, משתנה מצב הלב, וכאשר מצב הלב משתנה, משתנות גם המעשים הנובעים מהאיברים, כאילו הפעולה כפופה למצב [הפנימי], והמצב כפוף לדעת, והידע כפוף להתבוננות, וההתבוננות היא מקור כל הטוב והמפתח שלהם. דבר זה מוכיח את מעלת ההתבוננות, וכן ידוע מכאן שההשתקפות נעלה על הזכירה הא-לוהית, כי בהתבוננות יש זכרון אלוקי יחד עם דבר נוסף. אולם הזכירה הא-לוהית של הלב [בניגוד ללשון בלבד] טובה ממעשי האברים. אף על פי כן, הרהור נעלה על כל המעשים, ולכן נאמר שרגע של הרהור עדיף על שנה שלמה של הלל. יש אנשים חכמים שאומרים שאדם מהורהר הוא זה שמעביר (מזיז) את הלב מדברים מגונים (תכונות ותכונות אופי) לדברים ראויים לשבח (תכונות ותכונות אופי), והופך אותו מתאוות בצע להתנזרות [מהארציות] ולשביעות רצון. יש אומרים שההתבוננות מתייחסת לעדות [לאלוהי בעין הלב] (*מושהאדה*) ויראת חסידות, יראת אלוהים ויראת אלוהים (*תקווה*).

אם אתה רוצה לדעת את המצב של שינוי המצב באמצעות השתקפות, אז הדוגמה שלו זהה לזו שהוזכרה קודם, לגבי העולם הבא. מהרהור בדוגמה זו ניתן ללמוד שעדיף להעדיף את העולם הבא. כאשר הבנה זו מושרשת בלבנו בוודאות, אז הם עצמם נוטים לאהבת העולם הבא ולהתנזרות

[מהארציות] בעולם. פירשנו את הנטייה הזו במצב [רוחני פנימי]. לפני הבנה זו, מצב הלב היה כזה שהוא אהב את (העולם) החולף והארעי ונטה אליו והיה מאוכזב מהעולם הבא והייתה לו נטייה מועטה אליו. אולם כאשר הושגה הבנה זו, השתנה מצבו של הלב לגמרי, חל שינוי בכוונתו ובנטייתו. אז השינוי בכוונה אילץ את האיברים להניח את העולם בצד ולנטות לפעולות העולם הבא.

חמש דרגות של השתקפות

ישנן חמש דרגות של התבוננות - הראשונה היא להתאחד, במילים אחרות, להביא שתי הבנות [מקודם] לתוך הלב; השני הוא רפלקציה שהיא להשיג הבנה חדשה שהיא המטרה, משתי ההבנות הראשונות; דרגה שלישית היא להשיג את ההבנה המבוקשת ולהאיר את הלב בכך; מדרגה רביעית היא, שהלב משתנה ומשתנה ממצבו הקודם, לאחר שקיבל הארה של הבנה. ומדרגה חמישית היא שהאיברים [הגופניים] משרתים את הלב לפי מצבו המשתנה. בדיוק כמו שהכאת אבן בברזל מייצרת אש שמאירה מקום חשוך באורה והעין מתחילה לראות אותו בזמן שהיא לא ראתה אותו קודם לכן והאיברים מתעוררים לפעולה, כך הוא מצבן של אבני האש של הארת ההבנה. שמה של אבן האש הזו הוא השתקפות המשלבת שתי הבנות, בדיוק כמו השילוב של אש ואבן ומשתמשים בשילוב ספציפי בין השתיים, ובדיוק כמו שברזל מכה באבן בצורה מסוימת ויוצר את אור ההבנה. בדיוק כמו שהאש נוצרת מברזל והלב משתנה עם הארתו ונוטה לכיוון שאליו לא נטה קודם לכן, כך לאור האש הזו העין מסוגלת לראות דברים שקודם לכן לא יכלה לראות.

אף על פי כן, הפירות של הרהורים הם גם ידע וגם מדינה. אין גבול לידע ואין גבול למצבים [רוחניים פנימיים] היורדים על הלבבות. לכן, אם נוסע רוחני רוצה להקיף את העניינים שבהם יש מקום להרהור, אז זה לא יהיה אפשרי לעשות זאת מכיוון שיש אינספור הזדמנויות להתבוננות ואין גבול לפירותיה. עם זאת, יהיה זה ניסיון לתפוס בקצרה את כל ההזדמנויות הללו בכתב הקשורות למאמצים בדרך האלוהית (*די'ן*) כדי שנהיה מודעים להזדמנויות ההרהור.

הזדמנויות או נתיבי התבוננות: שיהיה ידוע שהשתקפות מתרחשת לפעמים בעניין הקשור לדרך האלוהית (*די'ן*) ולפעמים בעניין שאינו קשור לדרך האלוהית. ענייננו כאן בעניינים הקשורים לדרך האלוקית, ולכן אנו מתעלמים מעניינים אחרים כאן. הדרך האלוהית מתייחסת לעניין שבין העבד לאדון. כל ההשתקפויות של העבד [של ה'] קשורות לתכונות הפנימיות או למצבים הפנימיים של האדם, או שהן קשורות לאלוהים או לתכונותיו ולמעשיו הא-לוהיים. בני האדם שחוצים את הדרך לאלוהים ומשתוקקים לפגוש אותו, מצבם דומה יותר למצבם של האוהבים. נניח מאהב אמיתי ונאמר שאדם שקוע לחלוטין באהבה, ההשתקפות של אדם כזה קשורה לאהוב או לעצמו. אם אדם מהרהר באהוב, הוא מהרהר ביופיו של האהוב, או בישותו של האהוב כדי שיוכל להפיק הנאה מהשתקפות זו, או להרהר באותן תכונות הנחשבות לטוב ולשלמות של האהוב, כך שההנאה מההשתקפות גדלה עוד יותר. אם אדם מתבונן בעצמו, אין זה חף משני מצבים: או שהוא מהרהר באותן תכונות שאינן טובות ליד האהוב ומשפילות ומשפילות אותו בעיני האהוב, או שהוא מהרהר באותן תכונות שאהובות על האהוב ומקרבות אותו אל האהוב. ההתבוננות בכל דבר אחר מלבד אלו, היא הדרה מאהבה, והיא סיבה להפסד, כי האוהב האמיתי הוא זה שנשארת שקועה כולה באהבת האהוב, עד שלא נשאר מקום בלבו לשום מחשבה והרהור אחר. גם אוהב ה' צריך להיות כזה, וראייתו והשתקפותו לא יעלו על האהוב.

סוג ראשון של השתקפות - קשור לעצמי: כל עוד השתקפות העבד [של אלוהים, כלומר, האדם] נשארת ממוקדת בארבעה סוגים שהוזכרו לעיל (כל ההשתקפויות האנושיות קשורות לתכונות או למצבים הפנימיים של האדם או שהן עוסקות באלוהים או בתכונותיו ובמעשיו הא-לוהיים), האדם אינו נפרד ממטרת האהבה. כעת נבחן את כל ארבעת הסוגים בנפרד. בואו נסתכל על הסוג הראשון הקשור לרפלקציה על המצבים והאיכויות של העצמי שלכם (תכונות אופי פנימיות) כדי שתוכלו להבחין בין טוב לרע. אם כן, כל העניינים המוצאים חן בעיני הקב"ה או שנוא עליהם, הם משני סוגים: מעשים חיצוניים כגון מעשים של ציות וחטאים, ומעשים פנימיים כגון תכונות פנימיות מושיעות או תכונות פנימיות הרסניות (תכונות אופי של הלב). המרכז של כל האיכויות הפנימיות הללו הוא הלב. בין מעשי הציות והחטאים, ישנם כאלה הקשורים לשבעת האיברים וחלקם קשורים לכל הגוף כמו אי ציות להורים או מגורים במקום אסור. יש להרהר בדברים שאלוהים לא אוהב בשלוש דרכים: ראשית, האם אלוהים אוהב את הדברים האלה או לא? לפעמים הסלידה ממשהו [רע] אינה ניכרת מיד וצריך להתבונן בדברים לעומק. שנית, יש להרהר בכך שאם אלוהים לא אוהב את העניינים האלה, מהי הדרך להימנע מהם? ושלישית, אדם צריך להרהר בתכונה הלא אהובה שיש לו כעת, כיצד עליו לעזוב אותה, או לחדול ממנה אם הוא עומד לקבל אותה בעתיד, או שהייתה לו בעבר ועליו להרהר כיצד לפצות (לכפר) עליה. באופן דומה, יש להרהר בדברים אהובים בשלושת הדרכים הללו. [לסיכום,] הכלנו את הסוג [הראשון] הזה [של התבוננות הקשורה לעצמי] לארבעה סוגים: מעשי ציות, חטאים, תכונות הרסניות ואיכויות מושיעות. נסביר כל סוג בדוגמא כדי שהנוסעים הרוחניים יוכלו להסיק מזה את כל הסוגים האחרים כך שדלת ההשתקפויות תיפתח לאדם לשדה רחב ידיים.

סוג ראשון - חטאים: בכל בוקר, האדם צריך לתת דין וחשבון על שבעת האיברים בפירוט ועל שאר הגוף בכלל. אם הם מעורבים בחטא, יש לנטוש אותו; אם היה מעורב בחטא אתמול, יש לפצות עליו [באמצעות כפרה]; ואם מישהו מתכוון לעסוק בזה מחר, צריך להתכונן למנוע את זה ולהתרחק מזה. למשל, יש לבחון את הלשון ולדמיין שהיא עוסקת כל הזמן בגידופים, בשקרים, בהאדרה עצמית (חשיבות עצמית, קידום עצמי והקרנה עצמית, שהם כולם מרכיבים של גאווה, יהירות, אגואיזם וצדקנות), ללעג לאחרים, לניתוק שיחות של אנשים, לכינוי רעים ולהתערבות בעניינים חסרי תועלת. ראשית, על האדם להטמיע היטב את לבו שאלוהים מתעב את הדברים הללו, ואז להרהר בפסוקי הקוראן ובסיפורי הנבואה המזהירים מראש מפני עונש אלוהי [מפני הרעות והעוולות הללו], ואז לראות שהאדם עומד להיות ראוי לעונש אלוהי בשל חטאיו [ולכן אין לו את מי להאשים מלבד את עצמו]. לאחר מכן, על האדם להרהר כיצד להציל את עצמו מחטאים אלו ולדעת שאין דרך להישמר מפני חטאים אלו מלבד לאמץ את הבדידות ולאמץ את חברתו של אדם חסיד וירא שמים כזה שנותן דין וחשבון על כל דיבור שאלוהים לא אוהב.

בדומה לכך, יש להרהר באוזניים שבאמצעותן נשמעים גידופים, שקרים, דיבור חסר תועלת, דיבור גס וחידושים (*בדעה* או סטיות מהמסורת האותנטית) בדרך האלוהית. הדיבורים הללו נפוצים מאוד ויכולים להישמע מכל אחד, ולכן יש להגן על עצמו מפניהם או על ידי התבודדות או על ידי תוכחה של הנכון ותוכחה מפני רע [בחוכמה, עדינות ויופי שכן אלה הם היסודות כדי להעביר את הנקודה הנכונה בניגוד לקשיחות שמחמירה את המצב]. הרהר בבטן שחטאה הוא באכילה ובשתייה. לפעמים זה בגלל אכילה מרובה, למרות שזה מאכל מותר, מפני שאלוהים לא אוהב גרגרנות, זה מגביר את התאווה, שהיא נשקו של אויבו של אלוהים, השטן, ולפעמים הוא חוטא על ידי אכילת דברים אסורים ומפוקפקים. לפני האכילה יש לראות מהיכן מגיע המאכל [האם הוא בא מאמצעים טהורים וחוקיים או מאמצעים טמאים ובלתי חוקיים]. אז זה לא רק לגבי אוכל, אלא צריך להתבונן בלבוש ובמגורים כדי לראות אם הם הפכו זמינים לאדם באמצעים חוקיים או באמצעים אסורים או מפוקפקים. צריך גם לחשוב על מקורות הכנסה כדי לראות אם הם חוקיים או לא. אם הם בלתי חוקיים [או בלתי מוסריים כמו הונאה, גניבה, מרמה ושוד] אזי יש לחשוב על האמצעים החוקיים להשתכר ולראות כיצד ניתן להתרחק מעניינים אסורים

ולשכנע את עצמו שכל הפולחן [האלוקי] מתבזבז על ידי אכילת דברים אסורים [או שימוש בהכנסה בלתי חוקית לתועלת האדם] שכן יסוד הפולחן הוא אכילת מזון מותר [או פרנסה מאמצעים מותרים וחוקיים]. יש להרהר בכל האיברים באופן דומה. די במה שנתבאר כאן. יש לקוות שמי שישיג הבנה נכונה ואמיתית של המצבים הללו על ידי התבוננות, ישגיח על האיברים הללו כל היום, וההשגחה הזו תגן על האיברים מפני חטאים.

סוג שני - מעשי ציות: מבקש האל או הנוסע הרוחני (*סאליק*) צריך להרהר במעשים שנעשו מחויבים מאדם, במילים אחרות, יש לראות כיצד לבצע אותם, כיצד להגן עליהם מפני פגמים וחסרונות, ואם מתרחשים בהם פגמים כלשהם, כיצד ניתן לפצות על כך באמצעות מעשי פולחן מיותרים (*נואפיל*), וחשוב על כל האיברים ואילו מעשים אלוהים אוהב מהם. למשל, יש לחשוב שהעין נבראה כדי ללמוד לקחים ממה שהיא רואה, לחזות בפאר האלוהי של השמיים והארץ, וללמוד את ספר האלוהים ואת דברי הנביא מוחמד (עליו השלום). אדם צריך לבחון את כל האיברים, את ישותו הפיזית, את רכושו, את עושרו, את המשרתים, את ילדיו וכו', באופן דומה, מפני שכל הדברים הללו הם הכלים שבאמצעותם הוא יכול להישמע לאלוהים. על ידי ההתבוננות העמוקה של האדם, עליו למצוא דרכים לציות א-לוהי [שעבוד ודבקות] ואז לחפש את העניינים הללו ואז לנטות לעבודת ה'. לאחר מכן יש להרהר בכנות הכוונה כדי שהמעשה [הצודק] יהיה טהור ונקי מכל הבחינות.

סוג שלישי - תכונות הרסניות: הסוג השלישי כולל את התכונות המסוכנות (תכונות אופי פנימיות, טמפרמנטים ונטיות) המרוכזות בלב. אלה כוללים שליטה בתאווה ובתאוות בצע, כעס, קמצנות, יהירות, צדקנות, ראוותנות, קנאה, טיפוח מחשבות רעות על אחרים, רשלנות, גאווה וכו'. והאדם צריך לבדוק את הלב כדי לראות אם אלו נמצאות בלב או לא. אם מישהו חושב שהלב נקי מתכונות אלו, אז הוא צריך לחשוב על שיטת בדיקת הלב ולחפש את האינדיקציות שמוודאות את ההערכה הזו. אם האדם טוען לענווה ופטור מיהירות, עליו ללכת לבזאר ולשים חבילת עצים להסקה על ראשו (סימן לענווה וענווה בימי קדם) כדי לבחון את ענוותנותו. בזמנים קודמים, אנשים [השואפים בדרך הרוחנית] נהגו לבחון את עצמם כך. מטרת ההתבוננות הזו היא לראות [בעצמך] אם הלב קשור לתכונות הלא רצויות הללו או לא. אם סימנים מגלים את נוכחותן של תכונות פנימיות [מגונות] אלה, אז אדם צריך להרהר בעניינים שיגרמו לתכונות הללו להיראות רע בעיני עצמו ומתברר לו שהמקור של תכונות אלה הוא בורות, חוסר תשומת לב ורוע פנימי. אם יש בעצמו הכרה של יהירות, עליו להודיע לעצמו על טיפשותו ולהסביר לו: "אתה מחשיב את עצמך (*נאפס*) כגדול [בכבוד ובכבוד], אלא גדול הוא הגדול בעיני ה', וזה לא ייוודע אלא לאחר המוות איזה אדם גדול [בכבוד ובכבוד] בעיני ה'". כאשר ידוע שהיהירות היא קטלנית ומקורה בטיפשות, אז יש להרהר במרפא שלה ולאמץ את האסטרטגיה הזו לריפויה, שאדם מאמץ את דרכם של אנשים ענווים. באופן דומה, אם יש לאדם תאוות בצע ותאוות מזון בעצמו, אז הוא צריך לחשוב שזו התכונה (התכונה) של הבהמות. ואם היתה איזו שלמות בתאוות המזון או התאווה לזיווג, הרי היא מידת הקב"ה והמלאכים כדעת ויכולת, ובעלי החיים לא היו זוכים לתכונה זו. במידה שתאווה זו שולטת על האדם, כך הוא ידמה לבעלי חיים ויתרחק מהמלאכים הקרובים לקב"ה.

סוג רביעי - תכונות ישועה: תכונות ישועה (תכונות אופי פנימיות נשגבות, טמפרמנטים ונטיות המרוכזות בלב) הן תשובה, חרטה ובושה על חטאים, סבלנות במצוקות, הכרת תודה על ברכות, יראת שמים, תקווה, התנזרות בעולם, כנות, אמת בציות האלוהי, אהבת ה' וכיבודו, קבלת פעולות אלוהיות, כמיהה לאלוהות, ענווה, ענווה וכו'. על העבד להתבונן בלבו בכל יום ביומו ולראות איזו תכונה מבין התכונות המקרבות את האדם לקב"ה נחוצה. אם נלמד שאדם זקוק לתכונה מסוימת, עליו לחשוב שתכונות אלה הן מצבים [פנימיים] ומצבים הם פירות (תוצאות) של ידע, וידע [והבנות] הם פירות של הרהורים. לכן, אם האדם מתכוון שיהיו לו מצבים של תשובה וחרטה, אז הוא צריך קודם כל להתבונן בכל החטאים שלו, להתבונן בהם, לצרף את כולם יחד על עצמו, ולראות אותם גדולים בלבו. לאחר מכן

יש להעיף מבט בתוכחה שבאה בתורה האלוקית על החטאים, ולהיות בטוח בלב שהוא עומד לזכות למורת רוחו של הקב"ה [בשל נוכחותם המתמשכת והתמדתם בהם]. ממשיכים בהרהור זה עד שמתגלה בלבם מצב של בושה וחרטה. וכן מי שרוצה להגיע למצב של הכרת הטוב, צריך קודם כל להתבונן בברכות ה' ובחסדיו ולחשוב שהוא שם את כסתו היפה על חטאיו [כדי שמצבו השפלה לא ייראה לעיני הציבור, והבנה זו מעניקה לאדם הודאה אלוקית]. כאשר אדם רוצה לפתח את מצב האהבה והכמיהה האלוהית לאלוהים, עליו להרהר ביופי ובהוד האלוהי, ובגדולתו ורוממותו של אלוהים. הדרך לעשות זאת היא להתבונן תחילה בחוכמתו המופלאה של אלוהים [הניכרת סביבנו במצבנו, בחיינו, ביצירותינו, בטבענו, ובכל מה שסביבנו ובישותנו הפנימית] ולהתבונן בתכונותיו האלוהיות היפות (תכונותיו), ואז להרהר בהוד מלכותו וביופיו. אם רוצים מצב של יראת שמים, אז האדם צריך קודם כל להתבונן בחטאים הפנימיים והחיצוניים שלו, ואז להרהר במותו, ובאירועים ובהשקפות שהוא יפגוש לאחר המוות [שפורטו במפורש בפירוט רב במסורות הנבואיות], למשל, לפני המוות, האדם צריך להתמודד עם ייסורי המוות. אדם צריך להתמודד עם תשאול של מלאכים (*מונקיר נאקיר*) המבקרים אותו לאחר המוות, עונש הקבר, יש להרהר במפגש עם הנחשים, העקרבים והחרקים שלו, ואז יתקעו בחצוצרה, שדה של היום האחרון ייפרש, יש להרהר בזוועות ובעוצמת האחריות של אותו יום שבו אדם ייתן דין וחשבון על כל חלקיק (דבר זעיר שאדם החשיב כחסר חשיבות במהלך העולם שלו שהייה). יש לזכור את מה שהקוראן סיפר על הגיהינום. אם רוצים מצב של תקווה, יש להרהר בברכות ובנוחות של גן העדן, בגניו, בעציו, בנחלים ובתושביו ולהרהר בכך שכל הברכות והנחמות הללו הן נצחיות.

זוהי שיטת ההשתקפות בידע חיצוני או בידע הנגלה (*אולון אל-מועמלה*) ובתכונות פנימיות טובות ורעות. נוסע רוחני מתחיל צריך להעסיק את זמנו בהרהורים אלה עד שליבו מתקשט באיכויות, תכונות, מזגים ונטיות פנימיות נאצלות ונשגבות, מואר בתחנות רוחניות נאצלות, והווייתו הפנימית והחיצונית מטוהרת מכל התכונות הבלתי רצויות. יש לזכור כאן בנקודה זו שלמרות שזו עבודת אלוהים מצוינת להרהר בעניינים אלה, אלה אינן המטרות האמיתיות. המטרה האמיתית של הגנוסטיקנים והאינטימיים של אלוהים היא להרהר בהוד וביופי האלוהיים, ולשקוע בהשתקפות זו באופן כזה שהם יושמדו (*פאנה*) אפילו מעצמם [כך שלא יישאר זכר לעצמי והאדם משיג את הנוכחות האלוהית], במילים אחרות, הם מתעלמים מהעצמיות שלהם, המצבים שלהם, התחנות הרוחניות שלהם, התכונות הפנימיות שלהם, והכול. מצבם בהשתקפות האהוב הוא כמו מצבו של אוהב אמיתי כשהוא רואה את האהוב. אז אין לאדם אפילו את ההכרה להעיף מבט במצבו שלו ולשים לב לתכונותיו שלו, אלא הוא המום ושוכח הכל מעצמו. זוהי דרגת התענוג הגבוהה ביותר לאוהבים.

ההרהור הנדון כאן, נוגע לעניינים המעטרים את הלבבות באיכויות פנימיות, תכונות, מזגים ונטיות נשגבות, כדי שישיג את התענוג של אינטימיות ומפגש עם האהוב. אם אדם מבלה את כל חייו בתיקון הלב, אז מתי הוא יזכה לתענוג של אינטימיות ומפגש [עם האהוב]? השמדה (*פאנה*) באלוהים היא המטרה האמיתית של מחפשי האל, ופסגת ההנאה עבור הגנוסטים ומקורביו של האל. על ההולך הרוחני להתבונן, כמבואר לעיל, לשגרה ולפעול על פיה יומם ולילה, ובכל עת אין להזניח את העצמיות, את התכונות [הפנימיות המגונות] המרחיקות את האדם מהקב"ה, ואת המצבים [הרוחניים הפנימיים] המקרבים אותו אל ה'. אלא כל נוסע רוחני צריך להחזיק פנקס לרשום את כל התכונות הטובות והרעות שלו, החטאים ומעשי הציות [הא-לוהי], וצריך להתבונן בהם בכל יום כדי לבחון את העצמי [לראות אם הוא משתפר או לא באילוף ובביעור כל המידות הרעות וקישוט הלב והנפש בכל המידות הטובות].

איכויות פנימיות הרסניות ומצילות: אמנם ישנן אינספור איכויות הרסניות, אך כך גם האיכויות המושיעות. עם זאת, אם משגיחים מקרוב על עשר תכונות הרסניות ועשר תכונות ישועה, אז זה יספיק. עשר התכונות ההרסניות הללו הן: קמצנות, יהירות, יהירות עצמית, ראוותנות, קנאה, כעס, גרגרנות, תאווה מופרזת, אהבת עושר ואהבת תהילה וכוח. יש לקוות שמי שמגן על עצמו מפניהן, יוכל להגן על

עצמו מפני [כל] התכונות המגונות [שכן עשר אלה הן מקור כל הרעות, הרעות והשליליות]. אז התכונות הגואלות [המשרות את האדם בחיוביות, אצילות, נשגבות, שלווה, טוב והצלחה] הן בושה וחרטה על חטאים [ועוונות], סבלנות במצוקות, קבלת הרצון האלוהי בין טוב או רע, הכרת תודה על כל הברכות, איזון בין יראה ותקווה באלוהים, התנזרות [מכל גילויי הארציות] בעולם, כנות במעשים, יחס טוב לכל יצירי ה', אהבה אלוהית וענווה למען ה'. אם עשרים התכונות הללו רשומות במחברת של הנוסע הרוחני, הריפוי לא נשאר קשה. שיטת הריפוי היא, שהאדם מתחיל בהרהור על אחד מעשרים העניינים הללו. כאשר תכונה רעה אחת נעלמת, אדם יכול למחוק אותה במחברת, להפסיק לדאוג לכך, להודות לאלוהים על כך שהוא העניק הצלה מאותו רוע וטיהר את ליבו מכך, ולדעת שהוא טיהר את הלב מאותו רוע אך ורק עם היכולת והעזרה שאלוהים נתן לו. אם הקב"ה היה משאיר את העניין לעצמו, האדם לא היה יכול למחוק שמץ של רוע מלבו. ואח"כ צריך לשים לב לשאר הענינים, ולהתבונן בכל אחד מהם, ולהוציאם. כשזה קורה, אדם צריך למחוק אותו במחברת עד שהוא משתחרר מכל התכונות ההרסניות. אז יש לעשות את אותו הדבר עבור האיכויות הפנימיות הגואלות ולאמץ את האיכויות הנשגבות הללו אחת אחת ולמחוק אותן במחברת כאשר זה קורה, עד שכל האיכויות הפנימיות הנשגבות הושגו. זו צריכה להיות שגרה של נוסע רוחני פעיל (*מוריד*).

זו הייתה דרך ההשתקפות בידע החיצוני (*עולום אל-מועמלה*) שאומץ על ידי האדוקים והמלומדים. כאשר הם סיימו את השיטה הזו, לא נותרה להם שום נטייה כלפי עצמם, במקום זאת, הם נהגו להתקדם מההרהורים הללו כדי להרהר בפאר ובהוד האלוהיים, ובעין הלב, הם הרהרו בהנאה שבצפייה ביופי האלוהי. עם זאת, השתקפות זו מושגת רק כאשר האדם מופרד מכל התכונות ההרסניות ומעוטר בכל התכונות הנשגבות הגואלות. גם אם היא (העדות) מופיעה לפני כן, היא תהיה פגומה וחולפת כמו הבזק של ברק שמאיר ואז נעלם [מיד לאחר מכן]. מי שעוסק בהתבוננות א-לוהית בלי להיפטר ממידות הרסניות ולהעריץ את הישות הפנימית בישועה, הרי הוא כמו אותו אוהב שמוצא בדידות עם אהובו [לאחר יגיעה עצומה], אבל נחשים ועקרבים זוחלים בבגדיו ונושכים אותו באותה שעה. ברור שהכאב מהעקיצות של היצורים המזיקים הללו יגרום לכל תענוגות הבדידות הזו [עם האהוב לאחר יגיעה וסבל כביר] ללכת לאיבוד וכל התענוגים להיהרס. התכונות ההרסניות מזיקות גם הן כמו נחשים ועקרבים והן הורסות את ההנאה שבחזות ביופי האלוהי. הכאב [בעומק הנפש] שיחווה האדם בקבר [לאחר ההיעלמות הבלתי נמנעת מן העולם הזה] בשל תכונות הרסניות אלה, יהיה גדול בהרבה מהכאב [הגופני] [הסובל] מהכשות נחשים ועקרבים. פרט זה מראה כיצד עבד [אלוהים] צריך להרהר בתכונות הרצויות והבלתי רצויות של עצמו.

סוג שני של השתקפות - במלכותו, גדולתו וגדולתו של אלוהים: הסוג השני של השתקפות הוא שהעבד מהרהר במלכותו, גדולתו וגדולתו של אלוהים. ישנן שתי תחנות להתבוננות זו: התחנה הראשונה העליונה היא להתבונן בישות ובתכונות הא-לוהיות ולהרהר במשמעויות של שמות ה' [כאשר כל שם אלוקי מייצג תכונה או תכונה אלוקית מסוימת המחלחלת לכל תחום קיום על כל היבטיו והופעותיו]. [עם זאת,] זוהי העמדה שנאסרה [להדיוטות] כפי שנאמר [בסיפור נבואי] "הרהר ביצירי האל, [ו] אל תשקף בהווייתו". הוא נאסר מפני שהשכל משתומם [בהשתקפות ישות האל]. רק הגנוסטיקנים ומקורביו של אלוהים מעזים להרים את מבטם אליו. עם זאת, אפילו להם אין את האומץ לנצח את המראה הזה. מצב ההוד האלוהי לעומת עיני הבריאה, דומה למצב עיני העטלף לעומת אור השמש. עטלף לא יכול לסבול את אור השמש; לכן הוא נשאר במסתור במשך היום, ובלילה, באור השמש שנותר, הוא עף סביב. ומצבם של הגנוסטיקנים ומקורביו של האל (*סידיקין* שיש להם את הדרגות [הרוחניות] הגבוהות ביותר אחרי הנביאים על פי צו הקוראן) הוא כמו אדם רגיל בשמש שיכול להביט בשמש, אולם אין לאדם סובלנות לקביעות של ראייה זו, אלא נשארת הסכנה שהוא עלול לאבד את הראייה על ידי התבוננות מתמדת בשמש. התבוננות במבט מכוון [בשמש], גם אם היא עשויה להיות לזמן קצר, היא גורם לנזק לעיניים. באופן דומה, התבוננות בישות האלוהים [בעין הלב או

הנשמה] יוצרת תמיהה ופליאה, והשכל מתערער. לכן, עדיף לא להפוך את הישות והתכונות האלוהיות, למרכז ההשתקפות של האדם, מכיוון שאינטלקטואלים רבים אינם יכולים לסבול את ההשתקפות הזו. אולם, מעט ההרהורים [על ישות האל] שהמלומדים התירו בבהירות הם שהקב"ה חופשי ממקום, מסביבה ומכיוונים, הוא אינו נמצא ביקום ומחוצה לו, אינו קשור אליו ואינו נפרד ממנו. האינטלקט של אנשים מסוימים נהיה כל כך מופתע ומוטרד מהקשר הזה שהם סירבו לקבל כי לא היה להם הכוח להקשיב או להבין את הדברים האלה. יש אנשים שלא יכלו אפילו לסבול רמה נמוכה יותר של הסבר מזה. לכן, כאשר אמרו להם שהקב"ה נשגב מעל זה שיש לו ראש, רגליים, ידיים, עיניים, או איברים אחרים, או גוף שיכול להיכנס לכמות או לגודל כלשהו, סירבו האנשים הללו לקבל אפילו את זה, והתחילו לומר שזהו חסרון בגדלות ובהוד האלוקים. האנשים הטיפשים הללו האמינו שגדולה והוד טמונים באיברים [דמויי אדם]. הסיבה לכך היא שהאדם מכיר את גופו ומחשיב אותו לגדול, ודברים שאינם משתווים לעצמו בתכונותיהם, אין הוא מחשיב אותם כגדולים. האינטלקט של רוב האנשים הוא כזה. במציאות, האדם הוא מדכא, בור וכפוי טובה, לכן אמר אלוהים לאחד מנביאיו: "אל תספר לעבדי על מידותיי כי יסרבו [לקבל] אותן, אלא אמור להם את הדברים שהם יכולים להבין ולהבין". הכבוד [לאלוהים], החוק האלוהי ותיקון הבריאה [של אלוהים] (האנושות) דורש מאיתנו לא ללכת אחרי ישותו של אלוהים [מכיוון שאיננו מסוגלים להבין אותה באינטלקט המוגבל שלנו].

התחנה השנייה [של הרהור על הוד מלכותו, גדולתו וגדולתו של הקב"ה] היא שאנו מהרהרים במעשיו של הקב"ה, בנפלאות יכולתו, כוחו ויצירתו, ובעניינים הקשורים למגעיו המופלאים עם ברואיו. עניינים אלה מעידים על הוד מלכותו, גדולתו, גדולתו ועליונותו. הם גם מתווכחים על שלמות הידע, שלמות החוכמה, שלמות יכולותיו ויישום רצונו. עלינו להסתכל על ההשפעות והגילויים של מידותיו, במקום על מידותיו, כי אין לנו כח להסתכל על מידותיו, כמו שאיננו יכולים לראות את השמש. הארת הארץ היא מחמת השפעת אור החמה, והשפעה מצביעה על המשפיע אף על פי שאינו נראה. כל מה שנמצא על פני האדמה הוא תוצאה או אינדיקציה ליכולותיו של אלוהים והוא הארה מהארה של ישותו. אין חושך גדול יותר מאי-קיום או כלום, ואין הארה ברורה יותר מהקיום. קיומם של כל הדברים הוא אור של ישותו של אלוהים מכיוון שכל הדברים [בהיותם ישויות מותנות] קיימים באמצעות ישותו בעוד ישותו קיימת בפני עצמה. כשם שאור הדברים הקיימים הוא בזכות השמש [כפי שהם נראים באור השמש, אחרת היו שרויים בחושך מוחלט], והשמש מוארת מעצמה. כאשר השמש נעשית מוארת יותר [כשהיא זורחת], ניתן לראות את דמותה במים המונחים במיכל, מכיוון שהעיניים יכולות להישאר על דמותה כאילו זוהר השמש מצטמצם במקצת באמצעות המים. באופן דומה, פעולות אלוהיות הן גם האמצעי להעיד על העושה של אותן פעולות (אלוהים). אנו עדים לתכונותיו ואיננו נדהמים מהארה של ישותו. לפיכך, הנביא מוחמד (עליו השלום) אמר:

تفكروا في خلق الله ولا تتفكروا في ذات الله

"הרהר ביצירותיו של אלוהים אינו משקף את ישותו".

בהיותכם לכודים בהונאת התאוות והחשיבות העצמית, הפכתם לרשלים בהתבוננות בריבונות השמיים והארץ ועכשיו בעיניכם, לא נותרה חשיבות אפילו ליופיו של הבעלים והאדון (אלוהים) של הריבונות. המשל שלך דומה לנמלה שבנתה בית (חור נמלים) בארמון מפואר. הארמון הזה נשגב, יפה וחזק. בחלקים היפים שלו עומדים משרתים והם גדושים בסחורות יקרות ערך. אם אותה נמלה יוצאת מהחור שלה ונפגשת עם אחותה ואפילו מקבלת את היכולת לדבר, היא לא יכולה אפילו לדבר על שום נושא אחר מלבד ביתה החשוך והצר, אספקת מעט מזון ומצבה הכלכלי, למרות שמקום מגוריה הוא בארמון יפהפה. מה שהיה עליו לעשות הוא לספר לאחותו שהוא גר בארמון מפואר, שקירותיו עשויים זהב ורצפתו עשויה כסף, הוא עמוס באנשים יפים המעוטרים בחפצים משובחים ויקרים. עם זאת, נמלה

מסכנה זו אינה יודעת דבר על הארמון, וראייתה עולה מעבר למקום מגוריה ומזונה, מכיוון שהיא אינה יכולה לחרוג מעבר לעניינים אלה בשל קוצר ראייתה. אבל מהי הכפייתיות שלך? מדוע בעודכם גרים בביתכם הצר והצנוע, אתם מזניחים את ארמונו הרחב של אלוהים, את גגותיו הגבוהים, את רכושו ואביזריו היפים? אינכם מכירים את מלאכיו שחיים בשמיים שלו. אתה יודע על השמיים כמו שהנמלה יודעת על תקרת ביתה. ההיכרות שלך עם מלאכים היא רק במידה של היכרות של נמלה איתך או עם דיירים אחרים בבית. עם זאת, לנמלה אין את היכולת להבין יותר מזה, וגם באינטלקט הקטן שלה, לא ניתן להבין את נפלאות הארמונות. בניגוד לכך, יש לך את היכולת להריץ את סוסי ההשתקפות בממלכה השמימית ולהגיע להבנת נפלאותיה. למה אתה לא מנצל את היכולת הזו?

עכשיו אנחנו עוצרים את העט שלנו מלהזכיר עוד את הרהור. זה נושא שאין לו גבול. גם אם נבלה את חיינו הארוכים באזכורו, לא נוכל לבאר את הגנוסיס שהעניק לנו הקב"ה, אף על פי שמה שאנו יודעים הוא מועט מאד לעומת ידיעת חכמי ה' ומקורביו, ומה שיודעים מלומדי ה' ומקורביו, הוא זניח מאד לעומת ידיעת נביאי ה' הנכבדים. ומה שיש לנביאים מכובדים, הוא כלום מול הגנוסיס של המלאכים בקרבתו של אלוהים. אם כן, אם כל הידע של כל המלאכים, הג*'ינים* ובני האדם יונח בפני ידיעתו של אלוהים, לא יהיה זה נכון אפילו לקרוא לו ידע, במקום זאת, לא ניתן לכנותו שום דבר אחר מלבד תמיהה, תדהמה, אשמה, חסרון וחוסר מהות. מעל לכל הפגמים נשגבת הישות שהעניקה גנוסיס (*מערפא* - ידע, אינטימיות וקרבת האל) למשרתיו [הנבחרים] והודיעה להם כי:

وَمَآ أُوتِيتُم مِّنَ ٱلْعِلْمِ إِلَّا قَلِيلًا

"אתם [בני האדם] קיבלתם ידע, אבל מעט מאוד!" (קוראן, פרק 17, פסוק 85)

זה היה דיון שטחי על השיטות שאנשים צריכים להרהר בהן. כאן לא מוזכרת שיטת ההתבוננות בישות ה', אלא רק השתקפות הבריאה [של אלוהים] כדי שהאדם יוכל להשיג את הגנוסיס של הבורא (אלוהים) כדי שתיוולד הבנת גדולתו, יראתו ויכולותיו. ככל שהגנוסיס של פלאי הבריאה והמלאכה של אלוהים יגדל, כך יגדל הגנוסיס של הוד מלכותו, גדולתו וגדולתו. זה כמו שאתה אוהב מלומד על סמך הידע שלו ויש לך הבנה של הידע הזה. אם במקרה אתה נתקל בידע אחר של אותו מלומד או בפסוקי שירה ייחודיים או בספר יפה אחר או במחקר חדש של אחד מהם, אז אהבתך לאותו מלומד גדלה עוד יותר והכבוד והכבוד שלך יתרבו עוד יותר. כל משפט, פסוק שירה ומחקר של אדם כזה, מגבירים את הכבוד וההערצה בלבך ומרוממים את דרגתו עוד יותר. באופן דומה, יש להרהר ביצירותיו של אלוהים. השמיים האלה (היקום ומעבר לו) והארץ וכל מה שנוכח ביניהם, הם ספרו וכתיבתו וזוהי עבודת כתיבה ענפה. אתם יכולים ללמוד אותה כל חייכם, אבל היא לעולם לא תסתיים, ובכל יום ייפתחו בפניכם דלתות ודרכים של גילויים חדשים והבנות חדשות. אולם האמת היא שלכל אדם יש רק חלק בהתבוננות ובעדות [את תפארת היופי האלוקי] שהקב"ה הקצה לאדם [מחכמתו העליונה לפי השתדלותו, שאיפותיו הרוחניות, כנותו, התמדתו ומעל לכל הרצון האלוקי].

נסיים את הדיון הזה כאן. ב"ספר הכרת התודה" (פרק י"ב), הנושא שלנו היה יצירי ה'. עם זאת, הוא היה שם ביחס לעובדה שכל מה שה' העניק לנו, הוא חסדו, שכרו וחסדו, וכאן הוא נוכח ביחס לעובדה שזה מעשה שלו ועלינו להרהר בו. כאן הדברים שהרהרנו בהם משתקפים גם על ידי פילוסוף, אולם ההשתקפות של אדם שזכה ליכולת ולהצלחה אלוהית (*תאופיק*), הופכת לצינור של הדרכה (*הידיה*) ושל אושר נצחי והצלחה נצחית (*סעדה*). אין חלקיק אחד בשמיים ובארץ שאלוהים לא ישתמש בו כדי להדריך אחדים ולהטעות אחרים. אף על פי כן, מי שמתלבט בעניינים אלה מנקודת המבט שהם מעשיו ותכונותיו של אלוהים, הוא מקבל את הגנוסיס של מלכותו וגדולתו של אלוהים ומקבל מהם הדרכה. ומי שרואה דבר אחד כסיבה ודבר אחר הוא תוצאה [בשרשרת של סיבה ותוצאה] ללא קשר ליוצר כל הסיבות, התוצאות והאמצעים (*מוסביב אל-אסבאב*), טועה. אנו מבקשים מקלט מאלוהים מהטעיה

ומתפללים אליו שאלוהים יושיע אותנו, אך ורק מתוך טוב לבו וחסדו, מכל המקרים שבהם רגליהם של בורים סוטות [וגורמות להם לקרטע לתהום].

פרק 20 – התבוננות ולעולם לא לאבד את הראייה של המוות שלך וסוף חייו הארציים והכנה לחיי הנצח

ההבנה שהחיים הארציים הללו הם רק מעבר לחיי הנצח והבנת התמותה, הטעות והסוף הסופי והבלתי נמנע של האדם, היא תרופת נגד רבת עוצמה נגד חוסר תשומת לב, רשלנות והתעלמות מהמטרה האמיתית של חייו של האדם וכנגד צבירת עושר, אובססיות חומרניות, עוולות, רוע שנעשה לאחרים וקונפליקטים עם בני אדם אחרים במהלך קיומו הארצי הארעי והארעי. לפעמים מעשים של אנוכיות ודיכוי המופעלים על בני אדם אחרים, מוסווים באלטרואיזם שהדבר נעשה למען הדורות הבאים שלנו. גם זו טעות, שכן אותו סוף ימתין לדורות הבאים כפי שהוא ממתין לנו. מטרות נאצלות יכולות להיות מושגות רק באמצעים נאצלים ומטרות נאצלות לא יכולות להיות מושגות באמצעים שפלים כפי שמטרות אינן מצדיקות אמצעים. ההבנה שהשיבה הסופית הביתה היא לאלוהים לבדו במשכן הנצח, והמצב שם יתאים למעשיו או למעשיו הרעים של האדם בקיום זמני זה של חיי העולם, היא ריסון רב עוצמה נגד הרוע על כל צורותיו וביטוייו. התבוננות בסופו, שמה את הדברים בפרספקטיבה הנכונה על ידי קיצור התקווה לחיים ארוכים על חשבון חיי הנצח שמתחילים מיד לאחר סיום החיים הללו. זה עוזר לנו להפיק את המרב מהרגעים וההזדמנויות הנוכחיים שיש לנו ושומר אותנו על נתיב היושר והתיקון העצמי. דרשתו של ע'זאלי בנושא מובאת כאן בצורה מרוכזת מתוך הספר העשירי והאחרון בכרך הרביעי של *יצירת המופת שלו* "*יחיא אל-עולום א-דין*" או "תחיית הידע של הדרך אל האל" כדלקמן[26]:

מי שיובס על ידי המוות [בפרק האחרון של חייו], שמקום מנוחתו האחרון יהיה קבר, חבריו יהיו נחשים, עקרבים וחרקים, שמקום ההבטחה שלו הוא יום הדין, שיעדו [הסופי] יהיה גן עדן או גיהינום, (כלומר, לכל אדם ואדם על פני האדמה ללא יוצא מן הכלל), ראוי לאדם כזה לחשוב על המוות [שהוא סוף מסעו בעולם לצאת לנצח], להזכיר אותו לעצמו [כתזכורת לשים את הדברים בפרספקטיבות הנכונות], להתכונן אליו, להרהר בו, להשתוקק אליו [כי זה הבלתי נמנע שכל מי שנמצא כאן יתמודד איתו, וכל מי שאינו כאן כבר התמודד ועכשיו מתמודד עם תוצאותיו], חכה לו [כי הוא המעבר לנצח, והמפגש עם האהוב אם הוא משתוקק, עובד ונאבק למענה. ולאדם כזה, ראוי להחשיב את עצמו (*נפס*) כמת בחייו, כי הדבר העתיד לבוא קרוב, ורחוק הוא הדבר שלא יבוא. הנביא מוחמד (עליו השלום) אמר:

الْكَيِّسُ مَنْ دَانَ نَفْسَهُ وَعَمِلَ لِمَا بَعْدَ الْمَوْتِ

"אינטליגנטי הוא זה שמדכא את עצמו [מלהשתולל אחרי תאוותיו ותאוותיו], ועובד למען החיים שיבואו לאחר המוות".

עובדה היא שאם דבר לא נזכר או מוזכר שוב ושוב, אז אי אפשר להתכונן אליו כראוי. אזכור חוזר לא יכול להתרחש עד שתשומת הלב מוקדשת לעניינים שמזכירים לנו את המוות. לכן נזכיר את המוות, את ההכנה אליו, את העניינים הקשורים בו, את העולם הבא ואת התנאים בגיהינום ובגן העדן, כדי שעובד [אלוהים] יוכל להתכונן אליו, כי הגיע הזמן למסע הזה, החיים הולכים ומתקצרים [מיום ליום כפי שהזמן בעולם המוקצב לכל אחד מאתנו על פי הצו האלוקי הולך ומצטמצם מיום ליום]. עכשיו נותרה תקופת חיים קטנה אבל אנשים לא שמים לב אליה. אלוהים אומר:

اقْتَرَبَ لِلنَّاسِ حِسَابُهُمْ وَهُمْ فِي غَفْلَةٍ مُّعْرِضُونَ

"הזמן למתן דין וחשבון לאנשים התקרב, אבל הם שקועים בחוסר תשומת לב ורשלנות". (קוראן, פרק 21, פסוק 1)

תחילה נבאר עניינים הקשורים במוות החל מהחיים שלפניו ועד לתקיעת החצוצרה. זה מורכב משמונה נושאים.

הכנה לסיום המסע בעולם

להזכיר את המוות שלו ולזכור אותו בשפע: יש לדעת שמי שמתמכר לעולם, שקוע במרמה שלו, ושקוע באהבת תאוותיו, לבו של אדם כזה בוודאי מזניח את המוות, הזכרת המוות לעולם אינה עולה על לשונו של האדם, והמחשבה עליו אינה עולה בלב. אם מישהו אפילו מזכיר את זה בפני אחד, הוא מפנה את הפנים בשנאה ובסלידה, ומאוד לא אוהב את האזכור הזה. אם כן, אנשים הם משלושה סוגים: חלקם שקועים לחלוטין בעולם, חלקם מתחרטים, וחלקם בעלי גנוסיס והבנה עזים. אנשים מהסוג הראשון לא מזכירים את המוות, ואם במקרה הם מזכירים אותו, הם מקשרים אותו עם חרטה על הפרידה מהעולם ומתחילים לשרת אותו [על ידי ניצול חייהם כדי לשקוע בו יותר כדי להפיק ממנו הנאה מקסימלית]. אזכור המוות באופן זה, הופך אותם למרוחקים יותר מאלוהים. בני אדם [מהסוג השני] שחוזרים בתשובה, זוכרים היטב את מותם, כדי שיסרו מלבם הפחד והאימה, כדי שישלימו את תשובתם [בתיקון עוונותיהם, בכפרת חטאתם, ויתיימרו בעבודת ה', וילכו בדרך ה' לפני סוף חייהם]. לפעמים הם לא אוהבים את המוות, אלא רק כדי שהמוות יחטוף אותם [מהעולם] לפני שיגמרו את תשובתם ולפני שיוכלו לאסוף את האספקה [של מעשים טובים בדרך ה' למסעם חזרה לבוראם]. אדם כזה מתנצל על כך שהוא לא אוהב את זה כי הוא לא אוהב את זה באופן מוחלט, במקום זאת, הוא חושש שיימנע ממנו להיפגש עם אלוהים בגלל חטאיו [ומעשיו הרעים]. וזה בדיוק כמו שהאדם שחושש שלא יימנע ממנו להיפגש עם האהוב, לכן הוא מתכונן למפגש הזה ומתקשט לפי רצונו של האהוב. על אדם כזה לא יאמר שאינו אוהב להיפגש עם אהובו, וסימן לכך שהוא עסוק בהכנות למפגש עם האהוב, וחוץ מזה אין לו עיסוק אחר, אחרת ימנה בסוג הראשון. גנוסטי או אינטימי של אלוהים הוא זה שתמיד זוכר את המוות ועושה זאת בידיעה [היטב] שהוא ייפגש עם האהוב לאחר המוות. אוהב לעולם לא שוכח את זמן

המפגש עם האהוב. אדם כזה, לעתים קרובות רוצה את בואו של המוות מוקדם יותר ושמח בבואו, כדי שיוכל להיפטר ממקום משכן החטאים ולעבור לקרבתו של ריבון כל העולמים והישויות (*רב אלעלמין*). האדם המתחרט מתנצל על כך שהוא מנסה לקלוט את המוות והאדם הזה גם מתנצל על כך שהוא אוהב את המוות. מבין שני האנשים הללו, הנעלה ביותר בדרגות [הרוחניות], הוא זה שמפקיד את עניינו בידי אלוהים. במילים אחרות, אדם אינו מעדיף לעצמו את המוות או את החיים, אלא רק מה שאהוב על אדונו אהוב עליו. בשל עוצמת האהבה האלוקית, אדם כזה מגיע למעמד הנשגב של קבלת הרצון האלוקי. זוהי המטרה הרצויה ופסגת ההישג. אף על פי כן, יש מצוינות גדולה וגמול א-לוהי בזיכרון המוות של האדם. גם האדם השקוע בעולם יכול להפיק תועלת זו מזכירת המוות המתחיל להתרחק ממנו (העולם), וזיכרון זה יוצר התפכחות מהתענוגות, וקלקול התענוגות והתאוות הוא אחד מאמצעי הישועה והישועה.

הצטיינות בזכירת המוות של האדם: הנביא מוחמד (עליו השלום) אמר:

أَكْثِرُوا مِنْ ذِكْرِ هَادِمِ اللَّذَّاتِ

"זכור יותר את מחק התענוגות (כלומר, המוות)".

זה אומר שצריך להעכיר את ההנאות על ידי זיכרון המוות עד שלבך יתחיל להימנע מהן ולהתמקד באלוהים. העולם הוא כלא עבור המאמין, כל עוד הוא נשאר כלוא בכלא העולם, הוא סובל סוגים שונים של קשיים בהטלת משמעת על העצמי, בהתנגדות לשטן ובהתרחקות מתאוות [מלבד התמודדות עם מאבקי חיים ואתגרים]. המוות משחרר את האדם מהקשיים הללו.

שיטה להטמיע היטב את זיכרון המוות של האדם: אנשים מתעלמים ממנו ומתרשלים בו מפני שהם אינם עוסקים בהרהור ובזיכרון שלו, ואפילו אם מזכירים אותו, אין עושים זאת בלב משוחרר, אלא בלב שמתמכר לתאוות העולם. לפיכך, הזכרתו אינה משפיעה על הלב. השיטה להטמיע היטב את זיכרון המוות של האדם היא לרוקן את הלב מכל דבר אחר מלבד הזיכרון הזה, והמחשבה הזו כל הזמן כאילו המוות לפנינו, בדיוק כמו נוסע העובר בעמק מסוכן או מפליג בים, ממוקדת לחלוטין במסע. לכן, אם הזכרון של הסוף האישי נשאר כך בלב, אז יש לקוות שזה ישפיע על הלב. שיטה מועילה לזכור את המוות היא לחשוב על אנשים שהיו בני זמנו של האדם באותו גיל והיו דומים לו ונראו עוסקים בפעילויות החיים, אך כעת הם נמצאים במיטת העפר (קבר). כמה מעמדות היו להם, כמה הם היו משגשגים, אך הלכלוך מחק את כל דרגותיהם ותאריהם, בני זוגם הפכו לאלמנות ואלמנות, ילדיהם איבדו הורה, עושרם [והרכוש שהותירו אחריהם] נעלם, והכינוסים [החברתיים] נטולי אותם עד כדי כך שאיש אינו מזכיר אותם כעת כאילו הם כלל לא נולדו או היו קיימים קודם לכן. אם כל אדם [שיודע על מי שנפטר] נבחן כך ומצביו, נסיבות מותו, מראהו ומראהו, פעולותיו, עיסוקיו האחרים [בחיים] וחושבים כיצד הוא היה שקוע בחיים, שכח את המוות, וחשב שיש לו את כל האמצעים [הדרושים כדי להצליח ולשגשג בחיים] וכוחו ונעוריו לעולם לא ייגמר. לפיכך, הם היו עסוקים בספורט, במשחק ובבידור ונשארו רשלנים כלפי המוות שהתקרב אליהם במהירות [למרות כל זה ולמרות השגיאות שהם האמינו בהן, הם עדיין עמדו בסופו של דבר בפני סופם ואינם כאן עוד]. והסתכל על אדם אחד כזה, מי שנראה התענג על תענוגים ותענוגים, אבל עכשיו נשברו הרגליים, והגוף התפורר והתפזר. פעם דיברו הרבה בחיים והפיצו צחוק, אבל עכשיו החרקים אכלו את הלשון, והלכלוך אכל את השיניים. אדם נהג לתכנן לעצמו סידורים טובים יותר ויותר, שלא היו נחוצים אפילו בעשר השנים הבאות, למרות שהיה מרחק של חודש אחד בלבד בינו לבין המוות ואפילו לא היה לו שום הבנה לכך, עד שהמוות תפס בזה אחר זה שלא ציפה. לפתע הופיע מלאך המוות לפני האדם והכריז באוזניו על גן עדן או גיהינום [לפני שלקח את הנשמה].

בנקודה זו, האדם צריך להתבונן בעצמו ולראות, שהוא בדיוק כמוהם, ומצבו של חוסר תשומת לב ורשלנות הוא בדיוק כמו שלהם, והוא נמצא בסכנה, שיהיה לו סוף כמו שלהם. עבדאללה בן מסעוד

(שאלוהים ישמח ממנו) אמר: "האדם בעל האושר וההצלחה הוא זה שמפיק לקחים מאחרים [ומחייהם]". יחד עם המחשבות וההרהורים הללו, אם אדם הופך את זה לשגרה ללכת לבתי הקברות ולבקר חולים, אז המחשבה על המוות [הבלתי נמנע] תישאר טרייה בלב, במקום זאת, היא תשלוט בו [עד כדי הכוונת מעשיו וכל מצב ההוויה בכיוון הנכון. ולשים את הדברים בפרספקטיבה הנכונה]. יש לקוות שבמצב זה האדם יתכונן למוות ויניח בצד את העולם המאופיין בהונאה. רק להזכיר את המוות ולזכור אותו באופן שטחי זה לא מועיל במיוחד. בכל פעם שהרעיון של משהו טוב נולד בלב, אתה צריך לחשוב שיום אחד אתה תעמוד בפני פרידה ממנו.

תקוות לחיים ארוכים, תקוות מתקצרות, סיבות לתקוות ארוכות ושיטת ריפוי: עלי (עליו השלום) סיפר שהנביא מוחמד (עליו השלום) אמר:

إِنَّ أَشَدَّ مَا أَخَافُ عَلَيْكُمْ خَصْلَتَانِ اتِّبَاعُ الْهَوَى وَطُولُ الْأَمَلِ، فَأَمَّا اتِّبَاعُ الْهَوَى
فَإِنَّهُ يَصُدُّ عَنِ الْحَقِّ وَأَمَّا طُولُ الْأَمَلِ فَإِنَّهُ الْحُبُّ لِلدُّنْيَا ثُمَّ قَالَ أَلَا إِنَّ اللَّهَ تَعَالَى
يُعْطِي الدُّنْيَا مَنْ يُحِبُّ وَيُبْغِضُ وَإِذَا أَحَبَّ عَبْدًا أَعْطَاهُ الْإِيمَانَ، أَلَا إِنَّ لِلدِّينِ أَبْنَاءً وَ
لِلدُّنْيَا أَبْنَاءً فَكُونُوا مِنْ أَبْنَاءِ الدِّينِ وَلَا تَكُونُوا مِنْ أَبْنَاءِ الدُّنْيَا أَلَا إِنَّ الدُّنْيَا قَدِ
ارْتَحَلَتْ مُوَلِّيَةً أَلَا إِنَّ الْآخِرَةَ قَدِ ارْتَحَلَتْ مُقْبِلَةً أَلَا وَإِنَّكُمْ فِي يَوْمِ عَمَلٍ لَيْسَ فِيهِ
حِسَابٌ أَلَا وَإِنَّكُمْ تُوشِكُونَ فِي يَوْمِ حِسَابٍ لَيْسَ فِيهِ عَمَلٌ

"אני הכי מפחד ממך משני דברים: האחד הוא ללכת אחרי הגחמות שלך (תשוקות מהעצמי הנמוך) והשני הוא להיות בעל תקוות ארוכות [או ציפייה לחיים ארוכים]. ההליכה אחר הגחמה עוצרת את האדם מדרך האמת, ותקוות ארוכות, פירושה אהבת העולם. [לאחר מכן אמר] דע, הקב"ה מעניק עולם לכל אדם, בין שהוא אוהב אדם ובין שהוא לא אוהב אותו, אבל הוא נותן אמונה [בו ובאמיתות הנצחיות הקשורות בו בהכרח] למי שהוא אוהב. שימו לב, יש אנשים שהם הבנים (יש להם מסירות מוחלטת) של הדרך האלוהית (*דין*) ויש כאלה שהם בני העולם. היו בני הדרך הא-לוהית ולא בני העולם. היו מודעים, העולם הבא מגיע אליכם חזיתית. היום, אתם נמצאים ביום שבו אתם יכולים לפעול [כדי להתכונן היטב לחיי הנצח הבאים] ואין בכך דין וחשבון. בקרוב תגיע ליום הדין (יום הדין) ולא תהיה בו כל פעולה [שכן הזמן לפעול פג בסוף מסעו הארצי]". (מסופר על ידי *אוסף* חדית' *אבן אבי אל-דוניא*)

ישנן שתי סיבות לתקוות ארוכות (או תקוות וציפיות לחיים ארוכים): האחת היא בורות, והשנייה היא אהבת העולם (ארציות). משמעות אהבת העולם היא, שכאשר האדם מתרגל לתאוותיו, לתענוגותיו ולעיסוקיו, מכביד עליו מאוד להיפרד מהעולם, וזה מונע ממנו להרהר במוות, מפני שהמוות הוא הגורם לפירוד הזה. האדם מטבעו מרחיק משהו מאדם שאינו אוהב. הטבע האנושי הוא שהאדם תמיד נגוע בתקוות ובתשוקות שווא, דבר התואם את רצונו. לכן ההישארות בעולם היא בדיוק לפי הרצון של האדם. לכן, אדם תמיד חושב על זה ומניח לעצמו את כל מה שהם צרכי הקיום כמו בן זוג, ילדים, בית, חברים, קרובי משפחה, נסיעות וכל אמצעי העולם. הלב של האדם כל כך שקוע בדאגה הזו עד שהוא מזניח את המוות, לא אוהב את קרבתו, אם אי פעם עולה בלב המחשבה על המוות שהוא ימות ויש צורך להתכונן לזה, אז הוא מתחמק, מבטיח לעצמי שיש עוד הרבה זמן, אני אחזור בתשובה כשאגדל. כשאדם גדל, הוא דוחה אותו לזקנה. כשאדם מזדקן, הוא אומר, "כשאסיים לבנות בית או לחזור ממסע או לעשות משהו למען עתידו של ילד או להתמודד עם יריב, אז אחזור בתשובה". כך הוא מתחמק עם העצמי

וממשיך לדחות (לדחות) את התשובה לשרשרת אינסופית, כי הדבר שהוא מעורב בו, מוליד עוד עשרה דברים חדשים עד שהעיכוב מתארך יותר ויותר, מופיעים עיסוקים חדשים ותמריצים להשלים אותם עולים בעוצמה, עד שמגיע הזמן המובטח [של סופו הסופי] והמוות חוטף אותו [מחיי העולם] בזמן שהוא אפילו לא דמיין. אז כדאי לראות את החרטה והצער של האדם. אדם חושב שהאדם העסוק בעולם בוודאי יקבל קצת זמן פנוי מתישהו. זוהי רק אי הבנה, שכן אדם יכול לקבל זמן פנוי רק כאשר הוא מתנתק לחלוטין [בלבב] מהעולם.

בורות היא שיש לאדם ביטחון גדול בנעוריו וחושב שהמוות לא יבוא בנעוריו, למרות שזו שטות ובורות טהורה. אם אדם מתבונן בסביבתו, הוא יגלה שמספר הזקנים אינו רב במיוחד. הסיבה לכך היא שיש הרבה מקרי מוות שמתרחשים לפני הזקנה. עד שאדם זקן דופק על דלת המוות, אלפי בני נוער וילדים כבר אימצו את המוות. לפעמים האדם רואה את המוות רחוק מבחינת בריאותו (בריאות טובה מטעה אותו להאמין שלא ימות לפני זקנתו) ואינו מייחס חשיבות למוות פתאומי. אדם אינו יודע שמוות פתאומי אינו בלתי אפשרי; אם מוות פתאומי נחשב לבלתי אפשרי אז מחלה פתאומית לא יכולה להיחשב בלתי אפשרית, אלא מחלה מופיעה פתאום וכאשר אדם חולה אז מי יכול לומר שהמוות אינו רחוק? אם אותו אדם רשלן וחסר זהירות חושב ומבין שאין זמן ספציפי השמור למוות אלא הוא יכול לבוא בכל עת בילדות, בנעורים, בזקנה, בחורף, בקיץ, באביב, בסתיו, ביום או בלילה, אז יש לקוות שהמוות יקבל חשיבות בעיני האדם ויוכל להשלים את ההכנה אליו. אבל אי ידיעת העניינים הללו ואהבת העולם היא לפנינו, ואין חושבים שזה יכול לקרות לאדם. אדם הולך ללוויות אבל לא מבין ש[יום אחד] אנשים ילכו ככה בהלוויה שלו. במציאות, ללכת ללוויות הפך להרגל ולראות אנשים מתים קרה כל כך הרבה פעמים שהתרגלנו לזה. עכשיו לראות לוויה, לא מעורר את ההבנה של המוות של האדם, וגם לא חושב על זה. אבל המוות יבוא רק פעם אחת, זו תהיה הפעם הראשונה והאחרונה. אף על פי כן, שימוש בתחבולות הוא רק בורות וטיפשות.

כאשר מתברר שהסיבה להתייחסות למוות של האדם כאל רחוקה, היא בורות ואהבת העולם (ארציות), אז הכרחי גם לדעת את התרופה שלה. ניתן לרפא מחלה על ידי הסרת הגורם לה. ריפוי הבורות יכול להיעשות על ידי בהירות מחשבה והקשבה לדברי חוכמה מלבבות מטוהרים. אבל התרופה לאהבת העולם היא קשה. זו מחלה שהריפוי שלה עייף את הראשונים והאחרונים (חכמים מהדורות הקודמים והמאוחרים). התרופה שלה אינה אלא שהעבד [של אלוהים] מאמין ביום האחרון (יום הדין) ובכל מה שיש שם מבחינת גמול ועונש. כאשר הוודאות משתכללת ביום האחרון, אז אהבת העולם תעזוב את הלב, כי אהבת משהו עליון, מפזרת את האהבה של משהו נחות מהלב. כאן מצד אחד העולם עם כל בעיותיו ומצד שני העולם הבא עם כל העדינות, היופי וההדר שלו. כאשר האדם מתבונן בשניהם בבהירות ובצלילות הלב, לא תישאר לו הנטייה הקלה ביותר לעולם (הארציות), אף על פי שניתנה לו הממשלה ממזרח ועד מערב. כי בזמן שהאדם מקבל חלק קטן מהעולם הרחב הזה, גם זה אינו נטול בוץ. מי שהאמונה בעולם הבא טבועה בו היטב, כיצד יוכל אדם כזה לגבש את אהבת העולם בלבו? אדם צריך להביט בגפיים כל הזמן ולהרהר כמה הם יפים, מלאי חיים וחזקים, אך עד מהרה החרקים בקבר יהפכו אותם למזונם. לא יהיה חלק אחד בגוף שחרקים לא יאכלו. אם יישאר משהו עם אחד, זה יהיה הידע הנכון והמעשים הישרים [שעשיתי בחיי הארציים]. לצד ההרהור בעניינים אלה, יש להרהר בעניינים רלוונטיים אחרים כגון עונש הקבר, חקירת המלאכים (*מונקיר נאקיר*), יום הדין, תחיית המתים, אירועי היום האחרון, והופעה בבית המשפט ומתן דין וחשבון [בפני אלוהים] באותו יום אדיר. ודברים אלו הם כאלה, שאם אדם מתבונן בהם, זכר המוות נשאר טרי ויש רצון להתכונן אליו.

דרגות של אנשים במונחים של תקוות ארוכות וקצרות: אנשים שונים מבחינה זו (מבחינת התקוות והציפיות שלהם לחיים ארוכים או קצרים). יש אנשים שרוצים קיום ורוצים לחיות בעולם לנצח. אלוהים אומר את הדברים הבאים על בני אדם כאלה:

يَوَدُّ أَحَدُهُمْ لَوْ يُعَمَّرُ أَلْفَ سَنَةٍ

"יש ביניהם שרוצים חיים של אלף שנים". (קוראן, פרק 2, פסוק 96)

יש אנשים שרוצים לחיות עד זקנה. זהו הגיל הקיצוני שנצפה. אנשים אלה לכודים באהבה עזה לעולם. לפיכך, הנביא מוחמד (עליו השלום) אמר:

الشَّيْخُ شَابٌّ فِي حُبِّ طَلَبِ الدُّنْيَا وَإِنِ الْتَفَّتْ تَرْقُوَتَاهُ مِنَ الْكِبَرِ إِلَّا الَّذِينَ اتَّقَوْا وَقَلِيلٌ مَا هُمْ

"אדם זקן הוא צעיר באהבתו לחפש (או לרוץ) את העולם, אף על פי שאבריו התעקמו מחמת הזקנה, אך אנשים כאלה אינם יראי שמים, והם (כלומר, אנשים בעלי יראת אלוהים, יראת אלוהים ויראת אלוהים) הם קטנים מאוד במספרם". (מסופר על ידי *אוספי* חדית' *סאחי בוכארי וסאחי מוסלמי* על פי אבו הוריירה [שאלוהים יהיה מרוצה ממנו])

יש בני אדם שאין להם ציפייה ליותר משנה, ולכן הם מארגנים את צרכיהם למשך שנה, בחורף הם מצטברים לקיץ ובקיץ הם מצטברים לחורף. לכן, כאשר הם מצליחים לאסוף דברים לשנה אחת, הם עוסקים בעבודת ה'. יש אנשים שמצפים לחיות פחות משנה. הם לא מתכוננים לעונה הבאה בעונה הנוכחית. יש אנשים שאין להם ציפייה [לחיות] יותר מיום אחד. הם מתכוננים רק להיום ואינם עוסקים בהכנה למחר. ישוע (עליו השלום) אמר, "אל תדאג לגבי המזון למחר, אם מחר יבוא בחייך, אז גם המזון של מחר יבוא איתו, ואם אין קיום של מחר בחייך, אז אתה לא צריך לדאוג לחייהם של אנשים אחרים [במונחים של השארת דברים שאתה צובר היום כדי שאנשים אחרים ייקחו ויפיקו תועלת ממחר כשאתה ייעלם]". יש אנשים שציפייתם [לחיים ולחיים] אינה עולה אפילו על רגע אחד! כפי שאמר הנביא מוחמד (עליו השלום): "הו עבדאללה [בן עומר]! כשאתה מגיע לבוקר אז אל תדאג לגבי הערב וכשאתה מגיע לערב אז אל תדאג לגבי הבוקר". היו אנשים שלא סמכו אפילו על רגע, ולכן הנביא מוחמד (עליו השלום) לאחר שמילא את קריאת הטבע, ביצע מיד היטהרות בעפר (*תיאמום* - היטהרות הנעשית למען הטוהר החיצוני עם עפר בהיעדר או ריחוק של מים, כפי שהנביא תמיד שמר על מצב של טוהר חיצוני ופנימי) בדיוק באותו רגע למרות שהמים לא היו רחוקים מדי והשתמשו בהם לומר: "אולי לא אצליח להגיע אל המים [ונפשי תילקח עוד לפני כן]", כאילו המוות לפניו ועומד לבוא אליו. אדם כזה מתפלל [לקב"ה] כאילו זו תפילתו האחרונה [הנעשית בשיא הכנות ונוכחות הלב לפני ה']. מועאד בן ג'בל (עליו השלום) היה באותו מצב, ולכן כאשר הנביא מוחמד (עליו השלום) שאל אותו על מציאות האמונה, הוא ענה: "לא עשיתי שום צעד כששיערתי שאוכל לעשות צעד נוסף". (מסופר על ידי *אוסף* חדית' *אבו נעים פי אל-חיליא*) מסופר על [קדוש אפריקאי גדול] אסווד חבשי (שאלוהים ירחם עליו) שכאשר הוא התפלל בלילה, הוא נהג להסתכל סביב פה ושם. מישהו שאל אותו מדוע הוא עשה זאת, והוא השיב, "אני [מסתכל סביב] כדי לראות מאיפה מגיע מלאך המוות".

זהו ההסבר לדרגות ודרגות שונות של אנשים [מבחינת תקוותיהם וציפיותיהם לחיים ארוכים]. יש להם גמול מאלוהים בהתאם לדרגות שלהם. מי שתקוותו ותוחלתו [לחיים או לחיות] היא לחודש, שונה ממי שתוחלתו היא יותר מחודש גם אם היא יותר מיום, אין לשניהם אותן מדרגות. יש צדק והגינות עם הקב"ה, והוא אינו עושה עוול בכך שהוא משווה ביניהם [משום שהם אינם שווים בעניין זה]. הוא אומר:

فَمَن يَعْمَلْ مِثْقَالَ ذَرَّةٍ خَيْرًا يَرَهُ

"העושה טוב במשקל האטום יראה אותו [לפני אלוהים]". (קוראן, פרק 99, פסוק 7)

ההשפעה של קיצור התקוות והציפיות [לחיים ארוכים] ניכרת בהתקדמות לקראת [עשיית צדק טוב] [במלוא רצינותו]. סימן היכולת וההצלחה הוא שהמוות צריך להיות לנגד עיניו של האדם, ואינו מתרשל בו אפילו לרגע, ומוכן תמיד לסופו הסופי. אם אדם חי עד הערב, הוא מודה לה' על כך, כפי שנתן לו את ההזדמנות לצייתנותו, ושמח על כך שהיום שלו לא התבזבז, אלא הוא קיבל ממנו את חלקו [בציות האלוהי ומעשי צדק בדרך ה'], ואת חלקו הוא יצא ממנו. נשמר (הופקד בכספת) עבור אחד לעולם הבא. לאחר מכן מתחילים את הבוקר באותה הכרת תודה, בהקשבה [להדרכה ובעצה הנכונה] ובציות אלוקי. רק אותו אדם יכול לעשות זאת בקלות שליבו חופשי [מדאגות, חרדות, תכנון ואסטרטגיה] למחר ואינו מודאג ממה שיקרה מחר. אדם כזה יזכה לאושר נצחי ולניצחון אינסופי (*סעדה*) לאחר המוות, ובמהלך חייו הוא יישאר מאושר בשל ההכנות לחיים שלאחר המוות והתענוג שבתחנונים לאלוהים (*מנג'את*). עבור אדם כזה, המוות הוא אמצעי להשגת אושר נצחי והצלחה נצחית (*סעדה*), והחיים הם אמצעי להגברת האושר הנצחי וההצלחה הנצחית. הו בן אדם! שמור את המחשבה על סופך בלבך כל הזמן. החיים מעיפים אותך [מהעולם] והעצמי שלך מתמכר לרשלנות. אולי המסע שלך [של החיים בעולם הזה] עומד להסתיים והיעד [הסופי] שלך קרוב. רק על ידי התקדמות לקראת מעשים [של טוב, אדיקות, אצילות וצדק] תוכלו להשיג את הנוחות של היעד.

הנביא מוחמד (עליו השלום) אמר: "איש מכם אינו ממתין אלא לשפע (עושר או שגשוג) שיגרום לאדם להתמרד, או לעוני שיגרום לאדם להזניח את הציות לאלוהים, או למחלה שתהפוך אותו לנכה [פיזית], או לזקנה שתבטל את השכל. או עבור מוות כזה שעומד לבוא בקרוב, או עבור *דג'אל* (צורר המשיח) ודאג*'אל* הוא הגרוע ביותר להיות בהיעלמות שמחכים לו, או שיום הדין ויום הדין הוא קשה ומר ביותר". (מסופר על ידי *גביית* חדית' *תרמידי* מפי אבו הוריירה [שאלוהים ישמח ממנו]).

עבדאללה בן עבאס (עליו השלום) מספר שהנביא מוחמד (עליו השלום) אמר:

اِغْتَنِمْ خَمْسًا قَبْلَ خَمْسٍ شَبَابَكَ قَبْلَ هَرَمِكَ وَصِحَّتَكَ قَبْلَ سُقْمِكَ وَ
غِنَاكَ قَبْلَ فَقْرِكَ وَفَرَاغَكَ قَبْلَ شُغْلِكَ وَحَيَاتَكَ قَبْلَ مَوْتِكَ

"העריכו חמישה דברים לפני חמישה דברים [והשתמשו בהם בתבונה במאמצים נכונים]: נעוריכם לפני זקנתכם, בריאותכם לפני מחלתכם, שגשוגכם לפני עוניכם, זמנכם הפנוי לפני עיסוקיכם (זמן עמוס), וחייכם לפני מותכם". (מסופר על ידי *אוסף* חדית' *אבן אבי אל-דוניא*)

בסיפור אחר, הנביא מוחמד (עליו השלום) אמר:

نِعْمَتَانِ مَغْبُونٌ فِيهِمَا كَثِيرٌ مِنَ النَّاسِ الصِّحَّةُ وَالْفَرَاغُ

"שתי ברכות הן כאלה שרוב האנשים סובלים מהפסד בהן [בכך שלא ניצלו אותן במלואן]: בריאות וזמן פנוי (מנוחה או הפוגה)". (מסופר על ידי *חדית'* אוסף *סחיח בוכארי* בסמכותו של עבדאללה בן עבאס [שאלוהים יהיה מרוצה ממנו]]

משמעות הסיפור הנבואי הזה היא שהאדם זוכה לשתי הברכות הללו, אך אין הוא מסוגל לנצל את שתיהן, אך כאשר הן אינן, הוא מבין את ערכן וחשיבותן. אלוהים אומר:

ٱلَّذِى خَلَقَ ٱلْمَوْتَ وَٱلْحَيَوٰةَ لِيَبْلُوَكُمْ أَيُّكُمْ أَحْسَنُ عَمَلًا

"[אלוהים הוא] זה שברא את המוות והחיים כדי לבחון אתכם [בעקבותיהם ובאתגריהם] כדי [לקבוע ולתת לכם הזדמנות לראות בעצמכם] מי מכם עושה יותר מעשים טובים [נאצלים וצודקים] (מאמצים, מאמצים והישגים)." (קוראן, פרק 67, פסוק 2)

כאב בייסורי המוות: שיהיה ידוע שאת הכאב של חבלי המוות ניתן להעריך במדויק רק על ידי מי שעבר את השלב הזה. מי שלא חווה את הכאב הזה יכול להסיק את הכאב והמצוקות שהגיעו אליו מפעם לפעם, או שניתן להעריך זאת על ידי התבוננות באנשים בעוצמת רגעיהם האחרונים. ניתן לטעון מהסקה לוגית שהאיבר או האיבר [הגופני] שאין בו נשמה, אינו חווה כאב כלשהו, ואם הנשמה נוכחת אז גם תחושת הכאב קיימת. ומזה לומדים, שהכאב נתפס על ידי הנשמה. לכן כשהאדם נפגע, אז ההשפעה שלו מגיעה לנשמה, ובשיעור שהוא מגיע לנשמה, בשיעור הזה הוא מרגיש את הכאב, כי הכאב מתפשט לבשר ולדם ולשאר חלקי הגוף. לכן, הנשמה חווה פחות כאב, אולם אם זה המקרה שמרכז הכאב ואי הנוחות הוא דווקא הנשמה ולא שום דבר מלבד הנשמה, אז ניתן לדמיין את חומרת הכאב. חבלי מוות [ברגעים האחרונים של החיים] מתייחס לאותו כאב שיורד על ישות הנשמה ומתפשט בכל מרכיביה עד שלא נותר שום חלק בנשמה, המפוזר בכל הגוף, במקום שבו הכאב הזה לא חדר והגיע. חבלי המוות תוקפים את ישות הנשמה ומתפשטים בכל חלקיה, מפני שהיא (הנשמה) מתנתקת מכל וריד ועורק, מכל מפרק, מכל חלק וחלק [של הגוף], בקיצור, מכל חלק מכף רגל ועד ראש, הנשמה מוסרת על ידי משיכתה החוצה [על ידי הציווי האלוקי במועד המיועד לסופו הבלתי נמנע של כל אדם]. מכאן ניתן להעריך את כמות הכאב והסבל שהנשמה צריכה לשאת.

בכל הנוגע לשאלה, "אדם צועק הרבה כאשר אדם נפצע או נפגע, אך אינו צועק בעת המוות, למרות שאתה אומר שהכאב שחווה בייסורי המוות הוא גדול יותר. [מה הסיבה לכך?]" התשובה היא שבגלל ההלם המוגזם, לשונו של הגוסס אטומה (לא מסוגלת לדבר) ואינה מסוגלת לצרוח. הכאב כה עז עד שהלב, המוח והגוף הופכים כולם לבלתי מסוגלים על ידי התקף זה. כל הכוח נעלם, כל האיברים נחלשים, לא נותר כוח להתחנן, השכל נפרד, הדיבור נחטף מהלשון, האיברים נעשים חסרי תנועה, אדם רוצה לצעוק בקול רם כדי לפרוק את רגשות הלב הכבושים ולמצוא הקלה מרגיעה מהכאב והצער, אבל אי אפשר לצעוק. אם כוח כלשהו בשמאל [באדם הגוסס], אז בזמן עזיבת הנשמה, הגרון והחזה משמיעים צליל כלוא [גרגור או שקשוק], הצבע משתנה לצבע האבק כאילו האבק הזה מופיע שהוא מקור האדם, כל הוורידים מתחילים למשוך כי יש כאב בכל מקום מבפנים החוצה, העיניים זזות למעלה, השפתיים מתכווצות, הלשון נמשכת פנימה, האצבעות הופכות לירוקות. מה אתם שואלים על מצב הגוף שכל וריד שלו נמשך? אם וריד אחד בגוף נמשך, הוא נאלץ לצעוק בגלל עוצמת הכאב. כאן כל הוורידים נמשכים, ואז בהדרגה כל האיברים מתחילים למות. שתי כפות הרגליים מתות, תחילה שתי כפות הרגליים מתקררות, אחר כך השוקיים, אחר כך הירכיים, אחר כך כאבים אחר כאבים לכל איבר, ואז מתמודדים עם עוצמה אחר עוצמה עד שהנשמה מגיעה לגרון במהלך משיכתה [בדרך החוצה]. אז מפנים עיניו מהעולם ומבני העולם, ונסגר דלת התשובה, וצער ובושה מעיבים. בקיצור, לא ניתן לתאר את הקשיים, הכאב והמרירות של ייסורי המוות. לפיכך, הנביא מוחמד (עליו השלום) התחנן לאלוהים [גם כדי ללמד את האנושות כולה]:

اَللّٰهُمَّ هَوِّنْ عَلٰى مُحَمَّدٍ سَكَرَاتِ الْمَوْتِ

"הו אלוהים! הקל על מוחמד את חבלי המוות הקשים!"

אנשים רגילים (הדיוטות) אינם מייחסים חשיבות כלשהי למצוקות הללו, והם אינם מבקשים מקלט [מאלוהים] מהם, משום שתפיסת הדברים לפני שהם מתרחשים בפועל, מתרחשת לאור הנבואה (*נבווה*) ולאור האינטימיות עם האלוהי (*וילאיה*). לפיכך, לנביאים ולמקורבי האל (הגנוסטים) יש יותר פחד מהמוות [מכיוון שהם יודעים מראש במה הוא כרוך, בעוד ששאר האנושות אינה יודעת ואינה מודעת אליו עד שהם חווים אותו בעצמם].

אילו פעולות טובות יותר בזמן המוות? דבר טוב שיכול לקרות, בזמן המוות, הוא שהאדם הגוסס הוא שליו ואמירת העדות ("אין אלוהים מלבד אלוהים [لا إله إلا الله]") נשארת על לשונו של האדם, וללב יש דעה ורגשות טובים כלפי אלוהים (*חוסן אל-ד'ון*). אמירת עדות זו היא סימן טוב. אבו סעיד אל-ח'דרי (עליו השלום) אמר שהנביא מוחמד (עליו השלום) אמר:

لَقِّنُوا مَوْتَاكُمْ لَا إِلٰهَ إِلَّا اللهُ

"עודדו את הגוססים שלכם לדקלם 'אין אלוהים מלבד אלוהים (لا إله إلا الله)'".

עמר (שאלוהים ישמח ממנו) אמר: "בקר את הגוססים שלך וייעץ להם כי הם עדים לעניינים כאלה [באותה שעה] שאתה לא [עד] וקרא להם לדקלם 'אין אלוהים מבלעדי אלוהים'". האדם המטיף לא צריך להתעקש על התוכחה שלו ולהשתמש בעדינות בכך מכיוון שלפעמים, לשונו של האדם הגוסס אינה זזה.

התוצאה של הסבר זה היא שכאשר האדם מאמץ את המוות, לא צריך להיות בלב דבר מלבד אלוהים. אם בלבו אינו מבקש דבר מלבד הקב"ה, הרי שמותו יהיה [האמצעי] ללכת אל האהוב [במצב של אהבה א-לוהית, להיות עטוף בה, ולהפוך את המעבר לנצח לחוויה מופלאה], ואין ברכה גדולה יותר מללכת אל אהובו. אם הלב עוסק בעולם ומצטער מחמת הניתוק מתענוגותיו, ואמירת 'אין א-ל מבלעדיו' لا إله إلا الله היא רק על לשונו ואין הלב מברר זאת, אין עניינו נקי מסכנה, אלא שהקב"ה משפיע את ברכותיו ומקבל את עצם האמירה ממנו. עם זאת, עדיף שתהיה דעה טובה על אלוהים באותו זמן. הנביא מוחמד (עליו השלום) ביקר בחור צעיר שעמד למות. הוא שאל אותו, איך אתה נמצא במצב הזה בזמן הזה. הוא ענה, "יש לי תקווה באלוהים ואני מפחד מחטאיי". הנביא מוחמד (עליו השלום) אמר: "שני הדברים הללו, כאשר הם מתאספים [בו-זמנית] בעבד [של אלוהים], אלוהים מעניק לאדם את מה שהוא מצפה [ממנו], ומעניק לאדם גאולה מהדבר שהוא מפחד ממנו". מוטב להזכיר את מעשיו הטובים של העבד (הגוסס) בעת מותו כדי שתהיה לו דעה טובה על אלוהים [במונחים של תקוות בו בסוף מסע חייו].

הסברנו את מצבו של הגוסס בייסורי המוות, את מצבו של המת לפני הקבורה ואחרי הקבורה (חלק מההסבר הזה של ע'זאלי דילג כאן למען הקיצור). ביארנו בעבר, שאם הנפטר הוא מאלה שיהיה להם חרון אף א-לוהי [בשל עוונותיו וחומרתם], הוא יעמוד בפני החושך והחרקים של הקבר, עם חקירת המלאכים בקבר, ואחר כך עם עונש הקבר. שלבים קשים עוד יותר של גמול אלוהי הם אלה שיעמדו בפני לאחר הקבר, כגון תקיעת החצוצרה [המסמלת את בואו של היום האחרון], תחיית המתים ביום הדין, התייצבות לפני ה' [למתן דין וחשבון עם הצדק וההגינות הא-לוהיים], חקירה [בבית הדין האלוהי] על דברים שהיו פחות או יותר [במונחים של עוולות האדם בחיי העולם על כך שלא עשה דברים בצדק ובהגינות], שקילת פעולות בסולם האיזון [כדי לקבוע את ערכן במונחים של טוב או רע, יומרות מהותיות או ריקות], ואז חציית גשר *סיראת* שיהיה דק כתער, ואז המתנה להחלטה [הסופית] לגבי השגת אושר נצחי והצלחה נצחית (*סעדה*) או קללה וכישלון נצחיים (*שקאווה*).). חובה עליכם להגיע להבנת הסכנות והאיומים הללו [לעצמכם] ולהאמין בהם באמצעות בירור והשתרשות [בלב] ולאחר מכן להרהר בהם

ולהתלבט בהם זמן רב, כדי שייוולד בלבכם התמריץ והדחף להשלים את הכנתם כדי להימנע מהסכנות הללו.

חזון אלוהי ועדות לפניו של אלוהים [בגן עדן]: אלוהים אומר בקוראן:

لِّلَّذِينَ أَحْسَنُواْ ٱلْحُسْنَىٰ وَزِيَادَةٌ

"אלה שעשו טוב [במונחים של מעשים טובים המקובלים על אלוהים], יש טוב (גן עדן ושפע בלתי פוסק לנצח) יחד עם טוב נוסף". (הקוראן, פרק 10, פסוק 26)

הטוב הנוסף הזה הוא חזון אלוהים והעדות על פניו המבורכים. זהו תענוג עילאי כל כך שעם קבלתו, תושבי גן העדן ישכחו את כל ההנאות והברכות האחרות. ב"ספר האהבה האלוהית" (פרק ט"ז) הוסברה מציאותו של החזון האלוהי הזה והוצגו הוכחות מהספר האלוהי והדרך הנבואית השוללות את אמונותיהם של הכוחשים והמכחישים [של המתודולוגיה המסורתית] (*אהל אל-בדעה*). ג'ריר בן עבדאללה אל-בג'אלי (עליו השלום) אמר: "ישבנו בחברת הנביא מוחמד (עליו השלום). הוא הביט בירח של הלילה הארבעה עשר (ירח מלא) ואמר, 'אתם תראו את אדונכם בדיוק כפי שאתם רואים את הירח הזה. אתם לא נופלים (דוחפים) אחד את השני [בתחרות] על התבוננות בירח. אם אפשר, אל תתעייפו לפני התפילות לפני הנץ החמה ולפני השקיעה ובצעו אותן היטב [בדריכות ובמסירות גמורה]'. לאחר מכן הוא דקלם את הפסוק הבא:

وَسَبِّحْ بِحَمْدِ رَبِّكَ قَبْلَ طُلُوعِ ٱلشَّمْسِ وَقَبْلَ غُرُوبِهَا

'והלל את אדונך בהלל לפני זריחת השמש ולפני שקיעתה'". (קוראן, פרק 20, פסוק 130) (מסופר על ידי *חדית'* אוספים *סחיח בוכארי* ו *סחיח מוסלמי* ברשות רבאח [יהי רצון ממנו])

מסופר על ידי *אוסף* החדית' *סאחיח מוסלם* על ידי האימאם מוסלמי שמספר מסוהייב אל-רומי (עליו השלום) שהנביא מוחמד (עליו השלום) דקלם את הפסוק [לעיל], "אלה שעשו טוב [במונחים של מעשים טובים המקובלים על אלוהים], יש טוב (גן עדן ושפע בלתי פוסק לנצח) יחד עם טוב נוסף (חזון האל)" ואמר: "כאשר אנשי גן העדן ייכנסו לגן העדן ואנשי הגיהינום ייכנסו לגיהינום, יכריז קורא: 'הו תושבי גן העדן! יש לך הבטחה של אלוהים שהוא רוצה עכשיו להגשים לך!" אנשי גן עדן יאמרו, 'מהי ההבטחה הזאת? האם הוא לא הכביד על משקלנו [בסולם המאזניים]? האם הוא לא האיר את פנינו? האם הוא לא הכניס אותנו לגן העדן? והאם הוא לא הושיע אותנו מהגיהינום?" לאחר מכן, המסך יוסר והם יביטו בפניו המבורכות של האל המרומם'. אז הוא אמר, 'לא יהיה דבר אהוב עליהם יותר מזה (החזון האלוהי)'".

המסורת הנבואית על עדות לאלוהים סופרה על ידי בני לוויה נבואיים רבים. כבוד החזון האלוהי הוא פסגת כל הטוב, כל המצוינות וכל הברכות. בעמודים הקודמים שבהם הוזכרו ברכות גן העדן (שדילגו עליהן בעבודה זו), יהפכו לחסרי משמעות בהשוואה לברכה עליונה זו. האושר שבמפגש עם אלוהים והאושר הנצחי והניצחון האינסופי של החזון האלוהי, שהם ישיגו, יהיו בלתי מוגבלים, אלא אין להשוות את תענוגות גן העדן לתענוג הזה. איננו רוצים לדון בנושא זה יותר כאן, שכן הוא נדון בפירוט ב"ספר האהבה האלוהית, הכמיהה וקבלת הרצון האלוהי" (פרק ט"ז). כאן רק נאמר שמטרת העבד [של אלוהים] עם גן עדן, צריכה להיות רק הכבוד להיפגש עם הבעלים האמיתי והאהוב (אלוהים) שם. בשאר הברכות של פרדיס, אפילו בעלי-החיים הרועות בשדות המרעה הינם שותפיכם ושותפיכם השותפים.

הזכרת רחמי ה' הנרחבים כבשורה משמחת בסיום הספר

הנביא מוחמד (עליו השלום) אהב לבשר בשורות משמחות. עלינו לקוות שהקב"ה יעניק לנו סוף טוב בעולם הזה ובעולם הבא. ברצוננו לסיים את הספר הזה ("תחיית דעת הדרך אל ה'") בבשורה משמחת על התרחבות הרחמים הא-לוהיים. אלוהים אומר:

قُلْ يَٰعِبَادِىَ ٱلَّذِينَ أَسْرَفُوا۟ عَلَىٰٓ أَنفُسِهِمْ لَا تَقْنَطُوا۟ مِن رَّحْمَةِ ٱللَّهِ ۚ
إِنَّ ٱللَّهَ يَغْفِرُ ٱلذُّنُوبَ جَمِيعًا ۚ إِنَّهُۥ هُوَ ٱلْغَفُورُ ٱلرَّحِيمُ

"אמור להם (הו מוחמד!) [אלוהים אומר לך:] הו עבדי שעשו עוול לנפשותיהם! אל תתייאשו מרחמי האל. אכן, אלוהים סולח על כל החטאים! אכן, הוא סלחן ויש לו רחמים עצומים". (קוראן, פרק 39, פסוק 53)

وَمَن يَعْمَلْ سُوٓءًا أَوْ يَظْلِمْ نَفْسَهُۥ ثُمَّ يَسْتَغْفِرِ ٱللَّهَ يَجِدِ ٱللَّهَ غَفُورًا رَّحِيمًا

"מי שעושה משהו לא בסדר או מדכא את נשמתו ואז מבקש מאלוהים סליחה, הוא ימצא את אלוהים סלחן מאוד ורחום מאוד". (קוראן, פרק 4, פסוק 110)

אנו מבקשים את סליחתו של אלוהים על כל טעות שעשינו בעט שלנו בספר זה ובכל ספר אחר. אנו גם מבקשים את סליחתו של אלוהים על מילותינו שאינן תואמות את מעשינו. אנו גם מבקשים את סליחת האלהים מטענתנו להבנה ולידיעה, מכל ידיעה ומעשה אשר התכוונו להסכים לאלהים אך בסופו של דבר התערבבנו בכוונה זו, על ההבטחה שהבטחנו לעצמנו [לתקן ולטהר אותה] אך לא קיימנו אותה, על כל ברכה אשר זכינו בה אך השתמשנו בה בחטא: על האשמה שאנו עצמנו היינו מעורבים בה אך ייחסנו אותה לאחרים במפורש או באופן אלגורי, ועל המחשבה שהפכה לתמריץ לכתיבת ספר או נאום או לימוד כלשהו, אך היא הייתה רק כדי להשוויץ בפני אנשים או למלאכותיות או מכל סיבה לא אמיתית. לאחר שביקשנו את סליחתו של אלוהים על כל העניינים הללו, אנו מקווים שאלוהים יעניק את סליחתו וברכותיו לאנשים שקוראים, כותבים או מקשיבים לספר זה, ויהיה לו סליחה על כל חטאינו החיצוניים והפנימיים, מכיוון שחסדו משותף (נפוץ), רחמיו נרחבים, וכל הנבראים נכללים במתנותיו. אנחנו גם יצירי אלוהים. אין לנו שום דרך אחרת [להיחלץ מניסיונות, מצוקות ואתגרים אדירים של חיים ומוות] מלבד נדיבותו ונדיבותו. הנביא מוחמד (עליו השלום) אמר: "לאלוהים יש מאה רחמים וברכות (אלוהים חילק את רחמיו למאה חלקים). מתוכם, אלוהים הוריד רחם אחד [מתוך מאה] על *הג'ינים* ובני האדם, בעלי החיים, הציפורים, החרקים והזוחלים. בגלל הרחמים האלוקיים הזה, הם נוהגים זה בזה באהבה ובנתינה. ושמר תשעים ותשעה רחמים שמורים לעצמו וישתמש בהם על עבדיו כדי לרחם עליהם ביום הדין". (מסופר על ידי *אוסף* החדית' *סאחי מוסלמי* על פי אבו הוריירה וסלמאן אל-פרסי [שאלוהים ישמח את שניהם]) מסופר במסורת נבואית שהוא ישלוף כתב מתחת לכסא האלוהי, ייכתב בו: 'רחמי גובר על חמתי ואני הרחום מכל הרחמנים'. לאחר מכן, יוציאו מהגיהינום פי שניים ממספר האנשים בגן העדן". (מסופר על ידי *אוסף* חדית' *סאחי בוכארי* וסאחי *מוסלמי*) אלוהים ישאל את המאמינים ביום הדין, "האם המפגש איתי היה אהוב עליכם?" הם יענו, "כן, אדוננו!" אלוהים ישאל, "למה?" הם יענו, "הייתה לנו

תקווה לרחמיך וסליחתך". אלוהים יאמר, "הפכתי את סליחתי לחובה על עצמי". (מסופר על ידי *אוספי* חדית': *מוסנד , אחמד* וטבראני)

מסופר במסורת נבואית שאלוהים יצווה ביום הדין), "הוציאו מהגיהינום את כל מי שזכר אותי או ירא אותי במקום כלשהו". (מסופר על ידי הנביא מוחמד (עליו השלום) אמר: "לאלוהים יש חיבה רבה יותר למשרתיו (בני האדם) מאשר לאם לילדה". (מסופר על ידי ג'אבר בן עבדאללה (שאלוהים ירצה ממנו) *אוספי* חדית' סאחי *בוכארי* וסאחי *מוסלמי* על סמכותו של עומר) ג'אבר בן עבדאללה (שאלוהים ירצה ממנו) מספר: "ביום הדין, מי שמעשיו הטובים עולים על חטאיו ייכנס לגן העדן ללא דין וחשבון, ומי שמעשיו הטובים וחטאיו שווים, יעמוד בפני דין וחשבון כלשהו ואז הוא יתקבל לגן העדן. התערבותו של הנביא מוחמד (עליו השלום) תהיה עבור אותו אדם שהרס את עצמו ושגבו יהיה כפוף (כבד מדי) תחת כובד חטאיו".

בסיומה של מסורת נבואית ארוכה, הנביא מוחמד (עליו השלום) הזכיר את יום הדין ואת גשר *סיראט* ואז אמר: "אלוהים יצווה על המלאכים להוציא מהגיהינום כל מי שיש לו טוב כלשהו בגודל של *דינר* (מטבע זהב) בלבו. מלאכים יוציאו אנשים כאלה החוצה, וכך יצאו אנשים רבים מספור. מלאכים יאמרו, 'הו אלוהים! את העם אשר צויתנו עליו, לא השארנו מהם איש'. אז אלוהים יאמר, 'חזור והוציא מהגיהינום את כל מי שיש לו טוב כלשהו בגודל של חלקיק בלב'. לכן, אינספור יצורים (אנשים) ייצאו מהגיהינום. מלאכים יאמרו, 'הו אלוהים! האנשים שצוית עליהם, איש מהם לא נשאר בגיהינום'". אבו סעיד אל-ח'דרי (עליו השלום) לאחר שסיפר מסורת זו, נהג לומר: "אם אינך מברר אותי לגבי מסורת זו, קרא את הפסוק הבא:

إِنَّ ٱللَّهَ لَا يَظۡلِمُ مِثۡقَالَ ذَرَّةٍۖ وَإِن تَكُ حَسَنَةً يُضَٰعِفۡهَا وَيُؤۡتِ مِن لَّدُنۡهُ أَجۡرًا عَظِيمًا

'אכן, אלוהים לא יעשה עושק בגודל של חלקיק, ואם אדם עשה מעשים טובים, אלוהים ירבה אותו פי כמה [אך ורק מתוך נדיבות, נדיבות ונדיבות אלוהית] ויעניק גמול גדול עוד יותר מעצמו'". (הקוראן, פרק 4, פסוק 40)

עבדאללה בן עבאס (עליו השלום) סיפר שיום אחד בא הנביא מוחמד (עליו השלום) ואמר: "גויים הוצגו לפני וראיתי נביא אחד עובר עם קבוצה גדולה מחסידיו, ונביא אחר עובר עם קבוצה קטנה של אנשים. ונביא אחר עבר עם עשרה (אנשים) בלבד, ונביא אחר עבר עם חמישה (אנשים) בלבד, ונביא אחר עבר לבדו [ולו לא חסיד אחד]. ואז הסתכלתי וראיתי המון רב של אנשים וציפיתי שאולי הם מעמי (*אומה*), אבל נאמר לי שזהו עמו של הנביא משה (עליו השלום). ואז התבקשתי להסתכל. ראיתי קהל עצום שכיסה את האופק. התבקשתי להמשיך להיראות ככה. לכן, ראיתי יצירה עצומה. נאמר לי, 'אלה חסידיך, ואלה שבעים אלף (אנשים) לפניהם שלא יתחשבו בחשבונותיהם ולא יקבלו שום עונש'". אנשים הלכו אז והנביא מוחמד (עליו השלום) לא אמר מי יהיו שבעים אלף האנשים הללו. על כך התחילו החברים לומר זה לזה, "נולדנו בפוליתאיזם, אבל מאוחר יותר הייתה לנו אמונה באלוהים ובשליחו. האנשים האלה חייבים להיות הילדים שלנו [שלא נולדו בחוסר אמונה]". הנביא שמע את החדשות על השיחה הזו [והחליט להתייחס לניחושים הללו לגבי מי הם האנשים האלה שייכנסו לגן עדן ללא כל חשבון נפש ודין וחשבון]. הוא אמר, "כי הם לא נהגו לנהוג בעצמם בסימני צריבה ולא לדקלם מזמורים (כישוף) [להטיל כישוף רע על אנשים כדי לפגוע בהם], ולא ראו סימן רע בדברים, והם היו שמים את מבטחם [רק] באדונם". כששמע זאת, קם עוכאשה בן מחסן ואמר (לנביא): "אנא התפלל לאלוהים שיעשה אותי אחד מהם". הוא אמר, "הו אלוהים! הפוך אותו לאחד מהם". ואז קם אדם אחר ואמר (לנביא): "אנא התפלל לאלוהים שיעשה גם אותי אחד מהם". הוא אמר, "אוקשה קדמה לך". (מסופר על ידי *אוסף* חדית' *סחיח בוכארי* על פי עבדאללה בן עבאס [שאלוהים ישמח ממנו])

אבו ד'אר (עליו השלום) סיפר שהנביא מוחמד (עליו השלום) אמר: "[המלאך העליון] גבריאל בא אלי מכיוון חארה (אזור מדברי געשי רדום בצפון-מערב חצי האי ערב) ואמר: 'מסר את הבשורה לעמך שמי שמת במצב כזה שלא ייחסו שותפים לאלוהים, אדם כזה ייכנס לגן העדן'. שאלתי אותו: אף על פי שאדם עשה גניבה וזנות? גבריאל אמר, 'כן, למרות שמישהו עשה גניבה וניאוף'". שאלה ותשובה אלה חזרו על עצמן שלוש פעמים. (מסופר על ידי *אוספי* חדית' *סאחי בוכארי* וסאחי *מוסלמי*) בסיפורו של אבו ד'אר (שאלוהים ירצה ממנו), הנביא מוחמד (עליו השלום) דקלם את הפסוק הבא:

وَلِمَنْ خَافَ مَقَامَ رَبِّهِۦ جَنَّتَانِ

"מי שחושש לעמוד לפני אדונו, יש שני גן עדן [לאדם כזה]". (קוראן, פרק 55, פסוק 46)

על פי מסורת נבואית אחרת, במהלך משלחת, נערכו מחנות במקום שמאוחר יותר נמצא בו ילד קטן. היום ההוא היה חם מאוד. לפתע יצאה אישה מהאוהל ורצה לעבר הילד שבו הוא עמד. משפחתה הייתה ממש מאחוריה. האישה הרימה את בנה וחיבקה אותו בחוזקה. לאחר מכן היא נשכבה על המשטח הסלעי וחיבקה שוב את בנה כדי להגן עליו מהחום והחלה לומר, "בני! בני!" אנשים התחילו לבכות כשראו זאת [אהבה אימהית עזה וחיבה לילדה]. אנשים הלכו משם. בינתיים, הנביא מוחמד (עליו השלום) הגיע ואנשים הודיעו לו על כך. הוא היה מאושר מהחמלה והרחמים שלהם. אז הוא בישר להם את הבשורה המשמחת ואמר, "האם אתם מופתעים מהחמלה והרחמים ששפכו האישה הזאת על ילדה?" אנשים אמרו, "כן, זה העניין". הוא אמר, "אלוהים רחום ורחום על כולכם יותר מהאישה הזו לילד שלה". אז הלכו בני האדם בדרכם בשמחה עצומה ובבשורות נפלאות [על אהבת ה', רחמים וחמלה על כולם]. (מסופר על ידי *אוספי* חדית' *סאחי בוכארי* וסאחי *מוסלמי* על סמכותו של עומר [שאלוהים ישמח ממנו])

מסורות אלה ומה שהסברנו ב"ספר התקווה" (פרק י"ג), מביאים לנו את הבשורה המשמחת על עצמתו והרחבתו של הרחמים האלוהיים. אנו מקווים שאלוהים לא יטפל בנו כפי שאנו ראויים לו [בשל פגמינו, חולשותינו, עוולותינו, פשעינו, הפרזותינו ועושקינו], אלא הוא יטפל בנו בדרך הראויה לכבודו ולהוד מלכותו, גדושה בנדיבותו, חסדו, רחמיו ונדיבותו.

פרק 21 – חוכמה לשחרור עצמי למציאת שלווה פנימית, שלווה ואושר ללא קשר לזמן, מקום ומצב

בסיומו של הספר האחרון של הכרך הרביעי והאחרון של *יצירת המופת של ע'זאלי* "*יחיא אל-עולום א-דין*" או "תחיית הידע של הדרך לאלוהים", כדאי לבחון את נקודות המפתח של המאבק הרוחני לשינוי פנימי להשגת חוסן, חיוביות, שלווה פנימית, שלווה, אושר נצחי וניצחון אינסופי. לשם כך, חוכמתו הנצחית של ע'זאלי תמונף כאן שוב בצורת קריינות חשובה המסבירה את הדרך להשגת המטרה האמיתית של החיים. ע'זאלי מזכיר סיפור זה בספרו "*איוהל ולאד*" או "בני היקר והאהוב" המופיע באוסף שלושת הכרכים של ספריו הקצרים "*מג'מועע רסא-אימאם ע'זאלי*" או "אוסף הספרים הקצרים של האמאם ע'זאלי" [27]:

נאמר שבקרב התלמידים *והמורידים* (תלמידים המבקשים שלמות רוחנית והארה באמצעות השגת טיהור נשמתם מכל תשוקות ונטיות רעות, תחת הדרכתו של מדריך רוחני, אשר בתורו השיג לחלוטין את הטיהור הזה של הנפש ואת המעמד הגבוה לפני אלוהים באמצעות אימון, הדרכה, וקרבתו של מדריך רוחני אחר) של השיח' שאקיק בלח'י (שאלוהים ירחם עליו), היה תלמיד ותלמיד בשם חאתם אל-עאסם (שאלוהים ירחם עליו, שבתורו הפך למורה רוחני גדול מאוחר יותר באמצעות הכשרתו והדרכתו הרוחנית של השיח' שאקיק). יום אחד אמר לו השיח' שקיק בלח'י (שאלוהים ירחם עליו):

"הו חאתים! כמה זמן הייתי בחברתי (קרבה רוחנית) והקשבתי למה שאני אומר (מלמד)?"

חאתם אל-עאסם (שאלוהים ירחם עליו) ענה: "שלושים ושלוש שנים!"

השייח' שקיק בלח'י שאל:

"בפרק הזמן [הארוך] הזה, איזו תועלת הפקת ממני?"

חאתם אל-עאסם (שאלוהים ירחם עליו) השיב:

"[קיבלתי] שמונה הטבות [ממך]".

השייח' שקיק בלח'י (שאלוהים ירחם עליו) השיב:

"*Inna Lillahi Wa Inna Ilaeyhe Raji'oon*".

"לאלוהים אנחנו שייכים ואליו נשוב (זו תחינה מהקוראן שנאמרת בזמנים של אובדן וצער)".

השייח' שקיק בלח'י (שאלוהים ירחם עליו) אמר:

"הו חאתים! ביליתי את כל חיי בהוראה ובהכשרה, וזה עתה קיבלת ממני שמונה הטבות?"

חאתם אל-עאסם (שאלוהים ירחם עליו) ענה:

"הו המורה שלי! אם ביקשתם [ממני] את האמת, אז המציאות היא מה שאמרתי לכם. אינני זקוק עוד לשום [תועלת] והיתרונות הללו מהידע מספיקים למדי מכיוון שאני בטוח שאשיג ישועה [והצלחה] בחיים האלה ובחיי העולם הבא באמצעות שמונה היתרונות הללו."

השיח' שקיק בלח'י (שאלוהים ירחם עליו) שאל אותו:

"בסדר! תגיד לי, מה הם שמונה היתרונות האלה?"

יתרונות מסופר על ידי חאתם אל-עסם

"הו המורה שלי! היתרון **<u>הראשון</u>** הוא שהסתכלתי על אנשי העולם הזה וראיתי שלכל אחד יש אהוב. אבל אהובי העם הללו הם כאלה שחלקם (כלומר, האהובים) נמצאים איתם עד מחלתם המביאה למותם, חלקם עמם עד המוות, חלקם עמם עד שיגיעו לקברם, ולאחר הקבורה כל האהובים חוזרים משם. אף אחד מאהוביהם לא הולך איתם לקבריהם כדי לגור עמם שם ולהיות בחברתם [בחושך, בבדידות, בצמצום ובזוועה של הקבר]. הרהרתי בזה ואמרתי לעצמי שרק זה אהוב טוב שהולך איתם לקבר וחי עם אהובתו, שיפרנס את החברה, שיאיר את הקבר, שיהיה שותף ביום הדין ויעדיו. ראיתי שהאהוב היחיד שיש לו את המדות הללו הוא מעשיי הטובים (החסידים והצדיקים). לאחר מכן [נחישות ומודעות], עשיתי את מעשה הטוב שלי לאהובי כדי שילך עמי בקברי [כשאמות], יספק לי את חברתו, יהפוך לנר דולק בקברי, יהיה שותף לי בכל שלבי החיים בעולם הבא, ולעולם לא ייפרד ממני."

השיח' שאקי בלח'י (שאלוהים ירחם עליו) אמר:

"כל הכבוד הו חאתים! סיפרת דבר טוב מאוד. עכשיו ספר את היתרון השני".

"הו המורה שלי! התועלת **<u>השנייה</u>** היא, שהסתכלתי על בני העולם, וראיתי, שכולם הולכים אחרי התענוגים והרצונות של *הנפש*, והם משועבדים לרצונות של העצמי התחתון. כשראיתי זאת, התלבטתי בפסוק הקדוש הבא [מהקוראן]:

وَأَمَّا مَنْ خَافَ مَقَامَ رَبِّهِۦ وَنَهَى ٱلنَّفْسَ عَنِ ٱلْهَوَىٰ ٤٠

فَإِنَّ ٱلْجَنَّةَ هِىَ ٱلْمَأْوَىٰ ٤١

"אבל מי שעמד בפחד מנוכחותו של המפרנס וריסן את האני הפנימי שלו מהתאוות השפלות (הנמוכות והרעות), גן העדן יהיה מקום המנוחה [לאדם זה]." (קוראן, פרק 79, פסוקים 40-41)

פיתחתי את הוודאות שהקוראן החכם צודק וספר האלוהים הוא האמת. ואז הקמתי חזית נגד *ה-Nafs* (העצמי הנמוך) שלי ונעשיתי נחושה להתנגד לה. עיצבתי אותו (כלומר, את העצמי הנמוך שלי) בצורה כזו שלא מילאתי אף אחד מרצונותיו עד שהתחיל למצוא שלווה [וסיפוק] בעבודת האל העליון".

השייח' שקיק בלח'י (שאלוהים ירחם עליו) השיב:

"מי ייתן ואלוהים, המרומם, יספק את ברכותיו במעשיך הטובים. עכשיו ספר את היתרון השלישי."

"הו המורה שלי! היתרון השלישי הוא שכאשר התבוננתי בבני האדם, ראיתי שכל אדם, בכאב רב ובעבודה קשה, עסוק בצבירת רכוש (כסף, עושר, סחורות) של העולם האנושי הזה, והוא שמח מאוד שיש לו הרבה רכוש ונכסים חומריים. אבל כשהרהרתי בפסוק הקדוש הבא מהקוראן השופע:

مَا عِندَكُمْ يَنفَدُ ۖ وَمَا عِندَ ٱللَّهِ بَاقٍ ۗ

"כל מה שנמצא איתך עתיד להסתיים, ואילו כל מה שנמצא בידי אלוהים הוא נצחי." (קוראן, פרק 16, פסוק 96)

לאחר מכן, כל מה שצברתי בעולם, הוצאתי את כולו בדרך האלוהים על ידי חלוקתו בין עניים וקבצנים אדוקים, כך שהוא (הרכוש החומרי שחילקתי בדרך האל) יופקד בידי האל המרומם, כבטחוני ויהפוך למקור של טוב עצום וכופר (כלומר, ישועה) בעולם הבא".

השיח' שאקי בלח'י (שאלוהים ירחם עליו) אמר:

"הו חאתים! מי ייתן ואלוהים יעניק לך את שכרו (גמול על בזבוזך בדרכו)! אמרת דבר טוב מאוד ועשית דבר טוב מאוד. עכשיו ספר את היתרון הרביעי."

"הו המורה שלי! היתרון הרביעי הוא שהסתכלתי על אנשי העולם וראיתי שחלקם חושבים שפאר וכבוד שייכים לאומה או לשבט (קבוצה) שהוא גדול וחזק, לכן הם מביעים גאווה בשבט (אומה או קבוצה) שלהם. חלקם חושבים שההוד מושג באמצעות שפע של עושר, רכוש, משפחה וקרובי משפחה, ולכן [חלק] אנשים מביעים את גאוותם בעושרם ובילדיהם. יש כאלה שהם חושבים שהגדולה והכבוד שלהם הם בהפגנת כעס, מכות, הרג, רצח וביזה והם מביעים בכך את גאוותם. יש [אנשים] שהם כאלה שהם חושבים שהגדולה שלהם היא בהוצאות בזבזניות, לכן הם רואים בהוצאות הבזבזניות שלהם מקור של כבוד ומביעים את גאוותם בכך. אבל התלבטתי בפסוק הזה שבו אלוהים הנשגב אומר:

إِنَّ أَكْرَمَكُمْ عِندَ ٱللَّهِ أَتْقَىٰكُمْ ۚ

"אכן, האציל מכם בעיני אלוהים הוא זה שמודע לו באופן העמוק ביותר". (קוראן, פרק 49, פסוק 13)

לכן זה נכון והוא האמת, ומחשבות הנבראים הן השערות שקריות ושגויות. לכן, אימצתי את *התקווה* (יראת כבוד, תודעה, יראת אלוהים ויראת אלוהים) כדי שאחשב כבעל הדרגה הגבוהה ביותר בעיני האל, המרומם".

השיח' שאקי בלח'י (שאלוהים ירחם עליו) אמר:

"הו חאתים! שאלוהים יהיה מרוצה ממך. אמרת דבר טוב מאוד. עכשיו ספר את ההטבה החמישית."

"הו המורה שלי! היתרון **__החמישי__** הוא שהסתכלתי על האנשים שהתלוננו אחד על השני. נמצא שהם עושים את כל זה מתוך קנאה וקנאה ואיבה, והסיבה העיקרית לכך היא [הרצון והתחרות] לגדולה, לגדולה, לרכוש, לעושר ולדעת. הרהרתי בפסוק הבא מהקוראן הקדוש שבו נאמר:

نَحْنُ قَسَمْنَا بَيْنَهُم مَّعِيشَتَهُمْ فِى ٱلْحَيَوٰةِ ٱلدُّنْيَا ۚ

"*אנחנו מחלקים ביניהם את אמצעי פרנסתם (פרנסתם) בחיי העולם הזה.*' (קוראן, פרק 43, פסוק 32)

אז חשבתי שהקב"ה הקדוש ברוך הוא מינה את הרכוש והדרגות מראשית [הבריאה] ואין לאיש שליטה [או אמירה] בדבר זה. לכן לא התחריתי ולא קינאתי באף אחד, ונשארתי מסכים לחלוקת ה' [של השפע הארצי בין כל בני העולם] ולגורלו, והסתדרתי עם כל העולם כולו [בוויתור על כל הקנאה והאיבה כלפי כל ברואי ה']".

השיח' שאקי בלח'י (שאלוהים ירחם עליו) אמר:

"הו חאתים! אתה אומר את האמת ואתה עושה את הדבר הנכון. עכשיו ספר את ההטבה השישית".

"הו המורה שלי! התועלת **__השישית__** היא, שכאשר הסתכלתי על האנשים, ראיתי שכל אדם עוין מישהו אחר מסיבה כלשהי. לאחר מכן התלבטתי בפסוק הבא:

إِنَّ ٱلشَّيْطَٰنَ لَكُمْ عَدُوٌّ فَٱتَّخِذُوهُ عَدُوًّا

"אכן, *השטן* הוא האויב שלכם, לכן התייחסו אליו כאל אויבכם".   (קוראן, פרק 35, פסוק 6)

לאחר מכן, פיתחתי את הוודאות שדבריו של אלוהים הם האמת, ואסור שתהיה לי כל איבה לאף אחד מלבד *השטן* . מאז, ראיתי בשטן את אויבי ולא צייתתי לאף אחת מפקודותיו. במקום זאת, פיתחתי ציות [לאלוהים] ופעלתי לפי מצוות האל המרומם, ואימצתי רק את עבודתו ושעבודו. הדרך הנכונה היא *סירת אל-מוסתקים* (הדרך הישרה של ההנהגה הא-לוהית שאין בה עקמומיות) כפי שאמר האל הנשגב בכבודו ובעצמו:

أَلَمْ أَعْهَدْ إِلَيْكُمْ يَٰبَنِىٓ ءَادَمَ أَن لَّا تَعْبُدُوا۟ ٱلشَّيْطَٰنَ ۖ إِنَّهُۥ لَكُمْ عَدُوٌّ مُّبِينٌ

"האם לא השגתי מכם את ההבטחה הזאת, שהו בני אדם! לעולם אל תציית *לשטן* . אין ספק שהוא אויבכם המוצהר (הגלוי) ואתם עובדים אותי לבד [כי] זו הדרך הישרה.'"   (קוראן, פרק 36, פסוק 60)

השייח' שאקיק בלח'י (אלוהים ירחם עליו) אמר: "הו חאתים! עשית דבר טוב מאוד ואמרת דבר טוב מאוד. עכשיו ספר את ההטבה השביעית."

"הו המורה שלי! **<u>התועלת השביעית</u>** היא שהסתכלתי על האנשים וראיתי שכל אדם עסוק בפרנסתו ובחיפוש פרנסתו ונמצא במאבק עז. בהקשר זה, אפילו לא מבדילים בין *חלאל* (מותר) *לחראם* (אסור) אלא מושפלים עם הכנסות מפוקפקות *וחראם* (אסור). לאחר מכן התלבטתי בפסוק הבא:

وَمَا مِن دَآبَّةٍ فِى ٱلْأَرْضِ إِلَّا عَلَى ٱللَّهِ رِزْقُهَا

"ואין יצור חי על פני האדמה שמזונו אינו באחריותו של אלוהים."   (קוראן, פרק 11, פסוק 6)

אז פיתחתי את הוודאות שהקוראן החכם הוא האמת והוא הנכון ושאני גם נמנה עם היצורים החיים [של אלוהים] שנמצאים על פני האדמה. לכן, התחלתי לעסוק בעבודת אלוהים ופיתחתי את הוודאות שהוא יביא לי את פרנסתי, כי הוא הבטיח [לספק] לי מזון".

השיח' שאקי בלח'י (שאלוהים ירחם עליו) אמר:

"עשית דבר טוב מאוד וסיפרת דבר טוב מאוד. עכשיו ספר את היתרון השמיני."

"הו המורה שלי! היתרון השמיני הוא שכאשר הסתכלתי על האנשים, גיליתי שההסתמכות של כל אדם היא על מישהו או משהו. חלקם סומכים [או סומכים] על רכושם, חלקם סומכים [או סומכים] על אנשים אחרים. לכן הרהרתי בפסוק הקדוש הזה שבו אלוהים המבורך והנשגב אומר:

وَمَن يَتَوَكَّلْ عَلَى ٱللَّهِ فَهُوَ حَسْبُهُۥٓ

"ולכל מי ששם את מבטחו בה', הוא [לבדו] מספיק". (קוראן, פרק 65, פסוק 3)

'וא הווא חוסבי ונע'מאל וואקיל'.

"והוא מספיק לי והוא העוזר הטוב ביותר."

[לכן אימצתי את ההסתמכות והבטחון המוחלט באלוהים בכל עניין.]"

כאשר שמע השיח' שקיק בלח'י (רחמי האל) את [שמונה] ההטבות הללו, הוא אמר:

"הו חאתים! מי ייתן ואלוהים יעניק לך *את התאופיק* שלו (כלומר, יאפשר לך לעשות מעשים טובים וללכת בדרכו). סיפרת דברים טובים מאוד. ראיתי *בטאורת* (תורה), *אינג'יל* (בשורת ישוע [עליו השלום]), *זבור* (תהילים), ובהבחנה הראויה לשבח בין טוב לרע (כלומר, הקוראן הקדוש), שכל הספרים הללו [של אלוהים] מזכירים את שמונה היתרונות הללו, כלומר כל ארבעת הספרים בתורתם סיפרו [לנו] את שמונה היתרונות הללו. כל הפועל על פי [שמונת העקרונות] הללו כאילו פעל על כל ארבעת הספרים [הקדושים]".

<u>חלק 4: הדרך הרוחנית לשלמות ההוויה הפנימית ולמימוש תכלית החיים באמצעות משל שלושת הנסיכים של רומי</u>

מולנא ג'לאל-דין רומי (1207-1273 לספירה), הידוע בכינויו רומי, כתב יצירת מופת של רוחניות, הדרך הרוחנית הפנימית, גנוסיס ואהבה אלוהית בקובץ הפיוט שלו בן ששת הכרכים בפרסית הידוע בשם "*מת'נאווי-א-מנאווי*" או "צמדים של משמעויות רוחניות עמוקות", הידוע בכינויו "*מת'נאווי*" או "*מסנאווי*"" שהיא השירה האפית ביותר בנושא, של הציוויליזציה האנושית כולה. לקראת סופה של יצירת מופת זו, הוא סיכם את כל הדרך הרוחנית בצורת משל על שלושה נסיכים שיצאו למסע להיפגש עם קיסר סין כדי להתחתן עם בתו שהייתה ידועה ביופייה שאין שני לו. רומי סיפר את סיפורם של שני הנסיכים הראשונים והשאיר את סיפורו של הנסיך השלישי לא גמור ולכן השאיר את "*מתנאווי*" לא גמור ואמר:

כשהשמש שוקעת מאופק הלב [1]

מתנאווי הסתיימה [לא גמורה] ואלוהים יודע הכי טוב.

רומי הוסיף וחזה:

השאר [מסיפור שלושת הנשיאים] יבוא אל לבו של אדם, מבלי שידברו אליו,

שיש לו נפש חיה (נאורה).

סיפורם של שלושת הנסיכים מחלקו האחרון של "*מתנאווי*" יחד עם השלמת הסיפור כפי שחזה רומי, מובא כאן כדי לסכם את הדרך שצריך ללכת בה לשלמות פנימית, לטרנספורמציה רוחנית, להשגת התכלית האמיתית של החיים וכתוצאה מכך לאושר נצחי ולניצחון אינסופי [28]:

---

[1] זוהי אינדיקציה לכך שהנושא של יצירת המופת הזו "*מתנבי*" קיבל השראה אלוהית על ליבה של רומי. מכיוון שזה נפסק לאחר כתיבת שישה כרכים, זהו איתות אלוהי עבורו שהגיע הזמן להשאיר את הספר לא גמור. דבר זה הרחיב עוד יותר על ידי בנו מולנא בהא אל-מילאת (שמו האמיתי היה בהאא א-דין ולאד אך הידוע בכינויו סולטאן ולאד) שהוסיף פסוקי שירה משלו בסוף הספר באומרו שאביו ניבא: "השארית [של סיפור שלושת הנסיכים] תגיע ללבו של אדם, מבלי שידברו אליו, שיש לו נפש חיה (נאורה)". על פי תחזיתו של רומי, כמה נשמות מוארות קיבלו השראה מהסיום של "*מתנבי*". מסקנה אחת של מולאנה אילהי באקש קנדהלווי, קדוש מהודו, נחשבת לקרובה ביותר בקנה אחד עם יצירת המופת הגדולה הזו שכן היא מסיימת אותה באותה רוח שבה רומי המשיכה בשישה כרכים, וסיימה יפה את סיפורם של שלושה נסיכים יחד עם סיפור נוסף שרומי הותירה לא גמור על שלושה אחים שאביהם השאיר ירושה בהשגחתו של *קאדי* (שופט) מבקש ממנו להוריש את נחלתו לבן העצלן מכולם. החלק האחרון של הספר הנוכחי יתפוס את סיפורו הבלתי גמור של רומי על שלושת הנסיכים, את מסקנתו של בנו מולאנה בהא אל-מילאת על הסיבה לכך שאביו השאיר את ה"*מת'נאווי*" לא גמור, ואת הסיום הסופי של "*מת'נאווי*" מאת מולאנה אילהי בקש קנדהלווי כאשר הוא סיים את הסיפור ואת הספר כאשר הוא קיבל השראה אלוהית לעשות זאת כפי שניבא רומי.

מסורת של קיסר ועצתו לשלושת בניו לנסוע לחלקים שונים של הדומיניון ונתן להם הוראות ספציפיות לגבי מינהל והגדרות והורה להם לא ללכת לטירה מסוימת ואפילו לא להסתובב בה

היה קיסר שהיו לו שלושה בנים

שלושתם היו הגיוניים וחכמים.

כל אחד מהם היה ראוי לשבח

בנדיבות, במלחמה ובהדר.

כולם עמדו לפני הקיסר

הם היו קרירות עיניו של הקיסר.

מעיניו של הבן, יש דרך סודית

עץ התמר של אבא שואב מים מהשביל הסודי הזה [כדי להשקות אותו].

במידה שהמים מנחל הבן

זורם לגני האב והאם.

גינות ההורים נשארות רעננות ומושקות

מעיני הצאצאים שמהם זורמים הזרמים הסודיים.

כאשר נחל זה [הזורם מזרע להורים] נחלש מחמת מחלת [הזרע]

הענפים והעלים של התמר מתייבשים.

היובש של הדקל אומר בבירור

העץ שואב מים [של חיים ורווחה] מהצאצאים.

כמו כן, זרמים סודיים רבים

הו רשלן! מחוברים לנשמתך [להשקות את עץ קיומך].

הו אתה שנקרא כאן! חומרים נשלפו מהשמיים ומהארץ

במידה שגופך נוצר מהם.[2]

גנבתם את הגופה ממרכיבי העולם

חתכת חתיכה אחר חתיכה מפה ומשם.

---

[2] הרכב גוף האדם מורכב מחומרים רבים מהעולם.

מהארץ, מהשמש ומהשמיים

הדבקתם את החלקים הללו [מהעולם], על הגוף והנשמה.

ראו הוזהרתם! אתה חושב שתצא [בגלל שעשית את זה] בחינם?

זה וזה לא יילקחו ממך בחזרה?

סחורה גנובה אינה מחזיקה מעמד לאורך זמן

הם יכולים לקחת את הגנבים למקום שבו הם נתלים.

זה מורכב מחומר שאול, אין לטחון את רגליו [כאילו הגוף הוא קבוע][3]

כי מה ששאלת, צריך להחזיר.

מלבד "נשמתי באדם את רוחי"[4] (נשמה) כפי שהיא באה מאלוהים

[עדיף לך] שייכים לנשמה כמו שכל השאר חסר תועלת.

אני קורא להם חסרי תועלת ביחס לנשמה

אחרת, הוא (הגוף או הישות החומרית של בני האדם) נוצר גם הוא על ידי בורא חזק.[5]

שלושת הנסיכים היוצאים למדינות שונות בשלטון אביהם שנפרד מהם לשלום וחזר על עצתו לא להיכנס לטירה המדהימה

שלושת הבנים החליטו מתוך כוונה נחרצת לצעוד בדרך ולצאת למסע

כלפי ארצות אביהם הקיסר.

בסיור בעריהם ובטירותיהם

לפקח על הממשל ולתכנן אסטרטגיה להגדלת ההכנסה.

בזמן שהתכוונו לצעוד בדרך [המפרכת], הם ביקשו את רשותו של הקיסר

מאחר שראה בהם נחישות איתנה, הוא העניק להם את הרשות.

הם נישקו את ידו של הקיסר שנפרד מהם לשלום

אז אמר להם המלך הקיסר.

לאן שלבכם חפץ ללכת, עשו את כוונתכם [ללכת לשם]

---

[3] הגוף יצטרך להיות מוחזר לאדמה יום אחד כאשר החיים יסתיימו מכיוון שהוא עשוי מחומר שהושאל מהאדמה ויש להחזיר את החומר המושאל בהכרח למקום שממנו באו, מלבד הנשמה שאינה מורכבת מחומר שאול ויש לה מקור אלוקי שמימי.

[4] פסוק מהקוראן (15:29) המצביע על המקור השמימי של הנשמה והקשר האינטימי שלה עם אלוהים.

[5] לפיכך, הגוף אינו חסר תועלת והוא נברא למטרה אלוהית כגון, להיות בן לוויה של הנשמה בקיום הארצי הזה ולעזור לנשמה למצוא את דרכה חזרה למקורה השמיימי אל הקרבה, האהבה והאינטימיות של אלוהים בחיים של אושר נצחי והצלחה נצחית.

בהגנת האל, התקדמו.

חוץ מהטירה האחת שמכונה 'מדהימה'

מכיוון שזה מצמצם את החיים עבור שואפים לכתר.

למען השם, מהטירה הזו עמוסה בתמונות

התרחקו ופחדו מהסכנה.

בחזית, בגב, בקשתות, בתקרה וברצפה

כולם מלאים בתמונות, תחריטים וצורות.

כמו הבית של זוליכה שהיה מלא בתמונות שלה

כדי שיוסף ייאלץ להביט בה.[6]

מכיוון שיוסף לא הביט לעברה

היא מילאה בערמומיות את כל הבית בתמונות שלה בכל מקום.

לכן, לאן שהפנים היפות האלה (ג'וזף) היו מסתכלות

בלי משים יראה את פניה.

לבעלי העיניים המוארות, האל האחד והיחיד

עשה את ששת הכיוונים, ביטוי של הוכחתו [לקיום, לעצום, לפאר ולגדולה].

כך שכל חיה ודבר שגדל הם מסתכלים עליו

הם ימצאו מזון מגני היופי האלוהי.[7]

לכן, הוא אמר לקבוצה הזו [של עיניים ונשמות מוארות

לאן שלא תפנה, תראה את פניו.

אם הם שותים מים מכוס מתוך צמא

הם רואים את אלוהים במים.

אדם אינו אוהב, הרואה במים

הו מי שיש לו תובנה! הפנים של עצמו.

כאשר פני האוהב נכחו בו

אמור לי, מי כזה רואה במים?

על פניו של בן הלוויה השמימי, הם רואים את יופיו של אלוהים

[6] זוליכה תלתה את תמונותיה בכל רחבי ביתה כדי לפתות את הנביא יוסף שאפילו לא הסכים להביט בה, כדי להכריח אותו להסתכל.

[7] כאשר קדושים, גנוסטיקנים ומקורבי אלוהים עדים לשלמות ולמצוינות האלוהית ביקום, הגנוסיס והידע האלוהי שלהם גדלים מכיוון שהוא משמש להעמקת הוודאות שלהם מעבר לכל צל של ספק וחוסר אמונה, בדיוק כמו השמש העולה שמשמידה את החושך.

בדיוק כמו השתקפות הירח במים, מכיוון שזו יצירת מופת של האחד שאינו אוהב אף שותף מאוהב[8].

סלידתו של אלוהים משותפים לאהבתו, היא רק עבור האוהב והאמת

סלידה זו אינה כלפי השטן והבקר.

גם אם השטן יהפוך למאהב [של אלוהים], הוא יזכה בהימור

הוא יהפוך [למלאך] גבריאל והשטן ימות.

"השטן הפך למוסלמי" בא לידי ביטוי במקום הזה

שם יזיד הפך לבייאזיד בטוב לבו ובנדיבותו[9].

אין סוף לעניין הזה [המסתכם באוצר נצחי], הו הקבוצה [בעיניים ונפש מוארות]!

היזהרו! הגנו על הפנים שלכם מפני הטירה [המדהימה] הזו.

היזהרו! אל תתנו לתאוות הבצע להוליך אתכם שולל

כך שנפלת לקללה נצחית.

חובה על כל אחד להגן על עצמו מפני סכנה

הקשיבו לעצה הכנה הזו ממני.

בחיפוש אחר קלות, עדיף שהאינטלקט בראש יהיה חד

מניעה עדיפה על המסתור הצר והחשוך של הצרות.

אם האב הזה לא היה אומר את זה

ואם הוא לא ביקש מהם להגן על עצמם מפני הטירה ההיא.

הם לא היו מתקדמים לעבר הטירה הזו בעצמם

נטייתם שלהם לא הייתה נוטה אליו.

כי הוא היה לא ידוע ושומם

הוא היה מרוחק מטירות ושבילים אחרים.

מכיוון שהוא אסר עליהם לעשות זאת, ליבם עם הדיבור הזה

נפל לתאוות בצע ובסמטת המחשבות.

איסור זה עורר בלבם את הרצון

---

[8] אוהבי אלוהים כנים לעולם אינם מתכוונים לבני לוויה שמימיים יפים, במקום זאת, גם ביופי זה, הם עדים ליופי האלוהי. כוונתם היא עבורו בלבד, ללא כל שותפים באהבתם אליו בלבד. מכיוון שאדם גנוסטי ואינטימי של אלוהים הוא אהוב על אלוהים, לכן הסלידה האלוהית מכך ששותפים כלשהם לאהבתו מחייבת שהאהוב לא יסתכל על אף אחד אחר מלבד אלוהים.

[9] הנביא מוחמד (עליו השלום) אמר על השטן: "[... כמו כולם, יש גם שטן איתי] אבל אלוהים עזר לי [נגדו] ולכן הוא הפך למוסלמי (מי שנכנע לרצון האל)". רומי אומר: "מסורת נבואית זו פירושה למעשה שגם אם השטן יחזור בתשובה, הוא יהפוך לגנוסטי בדיוק כפי שמדכא אכזר כמו יזיד יכול להפוך לגנוסטיקן כמו ביאזיד [אל-בוסתמי – קדוש גדול, גנוסטי ומקורב לאלוהים], לאחר שיחזור בתשובה, יתקן ויחצה את הדרך האלוהית בנדיבות האלוהית.

לחקור את המציאות של הסוד הזה.

מי זה, מי מתרחק מהדבר שנמנע ממנו?

במקום זאת, האדם חמדן לדברים האסורים.

בעלי יראת אלוהים, יראת אלוהים ויראת אלוהים מתנגדים לדברים האסורים

עבור אנשים בעלי תשוקות של העצמי הנמוך, האיסור הופך לתמריץ.

לכן, נאמר: "רבים הולכים שולל דרכו"

הוא שם מכיוון שהאנשים המתעוררים מונחים על ידו[10].

פרינסס אמרו שהם יספקו שירותים

נפעל על פי "שמענו ושמענו".

לא נסטה מפקודתך

להתעלם מחסדיך זה כמו חוסר אמונה.

אבל הם לא אמרו "אינשאללה" (אם ירצה האל) ולא היללו אותו

מכיוון שהם היו תלויים בעצמם, חסדי ה' היו נפרדים מהם.

מטרת כל השבילים היא רק משכן אחד

אלפי הדגנים הללו הגיעו מדגן אחד[11].

הסוגים המגוונים של פריטי מזון

כולם דבר אחד אם אתה מסתכל לעומק על זה.

כשאתה שבע מפריט מזון אחד

חמישים פריטי מזון אחרים הופכים לחסרי תועלת עבורך.

ברעב שלכם, התחלתם לראות ריבוי בדבר אחד

שאתה מחשיב כאלפים[12].

בני הקיסר הולכים לטירה מכיוון שטבע האדם הוא להיות חמדן לדברים אסורים. הם התעלמו לחלוטין מעצתו של אבא ונפלו לתעלה של מצוקות, והם התוכחו בעצמם אמרו, "האם לא בא אליכם מבשר מזהיר?", והם אמרו בבכי ובבושה, "אם היינו מקשיבים ומבינים, לא היינו בין יושבי הגיהינום"

[10] לקוראן יש את התכונה הזו שרבים עם לב חשוך הולכים שולל על ידו, ובעלי לב ער ומיודע מונחים על ידו, כפי שמעיד הקוראן עצמו.

[11] מכיוון שאנשים מכל העולם פונים לכעבה לתפילות, יש בהם אחדות מכיוון שמטרתם הסופית זהה. אלפי דגנים נולדים מדגן אחד, ומכאן שיש בהם אחדות בגלל שהם מאותו מקור.

[12] הצורות המגוונות המתגלות ביצירות הא-לוהיות הפזורות סביבנו, נראות כריבוי למרות שהן מצביעות על הבורא האחד והיחיד, על מי שאין לו עין פנימית לראות את המציאות.

נושא זה אינו יודע גבולות; הקבוצה הזו [של הבנים]

הלכתי בדרך לטירה [האסורה].

הם הגיעו ליד העץ האסור

ויצא ממעגל הכנים.

בניגוד לפקודתו של הקיסר הנכבד

הם התקדמו לעבר הטירה שהרסה את הסבלנות ופוצצה את החושים.

הם הגיעו בניגוד לעצת האינטלקט המייעץ

הם פנו מהיום אל הלילה האפל.

לכיוון הטירה גדושה בתמונות יפות

חמש דלתות היו לכיוון האוקיינוס וחמש לכיוון היבשה.

חמישה היו כמו החושים החיצוניים של הצבע והריח

חמישה היו כמו החושים הפנימיים לחפש את האמת[13].

בשל אלפי התמונות ויצירות האמנות הללו

הם הסתובבו בשמחה ובפזיזות [כדי לראות יצירת מופת אמנותית אחת אחרי השנייה].

אל תשתכרו מכוסות היין של התמונות[14]

כדי שלא תהפוך לעובד עבודה זרה או עובד עבודה זרה [העוסק בצורה החיצונית בלבד].

עברו מעבר לכוסות היין של התמונות והצורות, אל תעצרו בהן

יין נמצא בכוס היין אבל לא ממנה[15].

פקחו את אוזניכם לרווחה כלפי מי שהעניק את היין הזה

אז אתה יכול לשמוע את הקול והצלילים משם.

האחד ללא צורה, יוצר בך תדהמה

אחד ללא כלים, יוצר אינספור כלים.

אחד ללא ידיים, יוצר ידיים

---

[13] חמש דלתות חיצוניות הן כמו חמשת החושים האנושיים החיצוניים, חמש דלתות פנימיות הן כמו חמישה חושים פנימיים. בהשפעת החושים הללו, בני האדם מאבדים לפעמים את האינטלקט שלהם. באופן דומה, אלה שנכנסו דרך הדלתות הללו לתוך הטירה, איבדו את דעתם ואת שכלם. זה היה המאפיין של הדלתות הללו שהובילו לטירה המדהימה.

[14] צורות חיצוניות וצורות הנראות לעין חיצונית מבלי לדעת את מציאותן.

[15] אין ספק, היופי של הצורות החיצוניות הללו מייצר יין כמו שיכרון. עם זאת, היופי הזה אינו שלהם אלא הוא מושאל. עליכם לפנות אל היופי האמיתי – זה שמעניק יופי לצורות הללו. בכוסות היין בצורתן החיצונית, נמצא היין של היופי האלוהי. שימו לב לכך ואז תחוו הארה רוחנית על לבכם. כאשר תמצאו את יין האהבה האלוהית, לא תהיו מוגבלים לצורות חיצוניות, שכן כל אטום של היקום הזה יהפוך להתגלמות של אלוהים.

נפש הנפש הופכת את האדם לאמן[16].

האם יש דמיון כלשהו בין המשפיע (אלוהים) לבין ההשפעה?

האם יש דמיון כלשהו בין קולות ובכי לצער?

הבכי הוא צורה והצער [המוליד בכי] הוא חסר צורה

האדם נושך את ידיו מתוך צער שאין לו ידיים.

הו אתה מספר הראיות! דוגמאות אלה אינן מתאימות

זה רק ניסיון קלוש להסביר את זה לכולם[17].

יכולות היצירה של האחד ללא צורה, יוצרות צורה

יוצר את הגוף באמצעות חושים וכלים.

כך שלא משנה איזו צורה נעימה לאדם

יביא את הגוף למצב של טוב או רע[18].

אם זו צורה של ברכה, אדם הופך להיות אסיר תודה

ואם יש עיכוב [בקבלת הברכה], נעשה סבלנות.

אם זו צורת הרחמים והחסד, האדם הופך להיות מאושר

אם זו צורת הצער, האדם הופך להיות עצוב.

אם זו צורה של עיר, אדם נוסע לקראתה

אם זה סוג של חץ, מרימים מגן.

אם זו צורתם של אנשים יפים, אתה נהנה מזה

אם זו הצורה מהממלכה הבלתי נראית, האדם מאמץ את הבדידות.

אם זו צורה של צורך, אתה הולך לכיוון של השתכרות [פרנסה או מסחר]

אם זו צורת הכוח הפיזי של האדם, זה יוצר חטיפה וגזל.

זה מחוץ לגבולות של כל גבול והערכות

לגרום לאנשים לעשות דברים באמצעות רעיונות ומחשבות שונים[19].

אינספור הדתות והמקצועות

---

[16] ההוויה [האלוקית] ללא כלים וצורות, יוצרת אינספור צורות וכלים [בצורת יצירות סביבנו]. הישות שנמצאת מעל שיש לה ידיים פיזיות, יצרה אינספור ידיים. ישות האלוהים שהיא הנשמה של כל הנשמות, יצרה את האמן בבני האדם, ולכן הוא האחד האמיתי, המקור והיוצר של כל דבר עם צורה.

[17] אלוהים שהוא המשפיע והיקום שהוא השפעתו, אלה רק כמה דוגמאות לכך. האחד ללא צורה, יוצר המוני יצירות עם צורה.

[18] אלוהים ברא את הצורות והפנים כך שהם יעשו טוב או רע לגוף בהתאמה למצבם הפנימי.

[19] מחוץ לגבולות כל הערכה אינספור סוגים של מחשבות ורעיונות שהופכים למניעים ומניעים של פעולות, מאמצים ומשימות אנושיות שונות שהם גם טובים וגם רעים.

כולם הם הצללים של צורת המחשבות והרעיונות.

קבוצה עומדת במפלס העליון [של בניין]

ראו את הצל של כל אחד מהם על הקרקע[20].

צורת המחשבה היא במדרגה העליונה

והפעולה המתקבלת היא כמו הצל שלהם המתגלה על הגפיים.

פעולות הן על הגפיים, אולם מחשבות המניעות את הגפיים, נסתרות

אבל שניהם קשורים זה בזה בהבאת האפקט ביחד.

ההשלכות של צורות המזון השונות

הוא הכוח והעוצמה שאין להם שום צורה.

כאשר צורות אלה כפופות לאחד ללא צורה

מדוע יש העוסקים בדחייה שלו?

צורות אלה חייבות את קיומן לאחד ללא צורה

אם כן, מדוע אדם בעל צורה, דוחה אחד כזה שהביא אותו לידי קיום מלכתחילה?

צורת התקרה והקירות של כל בית

הוא צל ההתבוננות של האדריכל.

למרות המקום שבו מתרחשות מחשבה והתבוננות

אינו ניכר באבן, בעץ ובלבנים [של הבניין].

העושה המוחלט של הכל הוא ללא ספק חסר צורה

הצורה היא כמו כלי בידו.

האחד ללא צורה, לפעמים מאחורי הצעיף

מגלה את עצמו מתוך נדיבות אלוהית לבעלי הצורה[21].

כך שכל צורה מבקשת את עזרתו

באמצעות השלמות, היופי והעוצמה הכל-יכולה שלו.

כאשר האחד ללא צורה הסתיר את עצמו [מכל הצורות]

האנשים האלה ירדו לרמת הצבע והריח כארגון צדקה[22].

---

[20] כדי להבין כיצד מחשבות הן הסיבות ופעולות הן התוצאות של הסיבות הללו, יש לבחון את הדוגמה של אנשים העומדים במפלס העליון של בניין ומטילים צל על הקרקע מתחת למפלס זה. כמו כן, צורת המחשבות היא במדרגה העליונה, והמעשים הם כמו צללים המוטלים על אברי האדם.

[21] הארות אלוהיות מהבהבות על כמה לבבות פתוחים כמו ברקים של ברקים.

[22] כאשר ההארה האלוקית נפסקת, האדם חוזר לצרכים של היותם אנושיים. השלמות תושג רק מהאחד ללא צורה. צורה אחת המנסה להשיג

חפש את האחד חסר הצורה באמצעות תחנונים ובכי ענווים עבורו ובאמצעות השמדה בהווייתו

מכיוון ששום דבר לא יגיע אליכם מלבד צורות באמצעות חשיבה.

אם אין לך את האושר הפנימי בלי הצורה

אז כל צורה שתיתפס על ידך טובה יותר עבורך[23].

העיר אליה אתם מתקדמים

הו נוסע! אתה נמשך אליה באמצעות תשוקה חסרת צורה.

בפנים, במציאות אתם הולכים לעבר תשוקה שאין לה זמן, מקום וצורה.

כי האושר [בהגשמת התשוקה] הוא ללא זמן ומקום, למרות שאינכם מודעים למטרה זו.

במציאות, אלוהים הוא אדון כולם

כי ההליכה בדרך נובעת מתשוקה[24].

עם זאת, חלקם פנו לכיוון הזנב

למרות שהראש הוא הדבר האמיתי, שהכל תלוי בו אבל הם איבדו את הראש.

עם זאת, הראש אבוד עבור התועים

אבל הוא נותן באמצעות הזנב את מה שהיה צריך לתת באמצעות הראש.

אחד מוענק דרך הראש, אחר מוענק באמצעות הזנב

אחרים איבדו גם את כפות הרגליים וגם את הראש.

מכיוון שהכל אבד, הם מצאו הכל

בגלל האובדן הזה, הם רצו לעבר הכל[25].

שלמות [רוחנית] מצורה אחרת היא הטעיה מלבד האינטימיים של אלוהים והגנוסטים שאלוהים בחר בהם להדריך את האנושות. אחרת, הצורה עצמה נזקקת; להציג את הצורך בצורה אחרת זה לא הגיוני.

[23] אפילו אם לאחר מאמץ רוחני, אינכם יכולים להעלות אותו באוב ללא צורה, השתמשו בכל צורה שמופיעה לפניכם [המייצגת אותו] ללא דמיונכם כחלופה עד שתהיו מסוגלים להעלות אותו באוב ללא צורה.

[24] מכיוון שהוכח לעיל שהתשוקה היא מטרת כל מאמצי האדם, וההליכה בכל הדרכים היא מתוך רצון והענקת הרצון היא תפקידו של הקב"ה, ממילא הקב"ה הוא אדון כולם.

[25] לעובדי אלוהים ולמחפשי אלוהים שונים יש יחס שונה איתו. חלקם הפנו את תשומת ליבם למעשיו של אלוהים למרות שהמטרה האמיתית היא ישותו (*דהאט*), מכיוון שזהו הקיום האמיתי וזהו המקור של כל מה שהוא ישות מקרית. הם גם מפיקים תועלת מהווייתו ותשומת הלב שלהם מתקבלת גם היא על ידי אלוהים. קבוצה אחרת של מאמינים מקבלת את תשומת הלב והחיפוש אחר האמת באמצעות מעשים של אמת ויושר. זו הרמה של המתפללים הרגילים. המילה "זנב" כאן מתייחסת למעשי האל. "ראש" מתייחס לתכונותיו של אלוהים. קבוצה אחרת של מתפללים [ברמה רוחנית גבוהה יותר] מקבלת יתרונות רוחניים באמצעות איכויות אלוהיות המכונות כאן "ראש". רמה זו שייכת לאליטות [הרוחניות]. הרמה הרוחנית הגבוהה הבאה שייכת לאליטות של האליטות או לראשונות ("*אל-סביקון אל-סביקון*" כפי שמתייחס הקוראן בפרק שנקרא "*אל-וקיעה*" (56:10)) מכיוון שהן שמות לב רק לישות האלוהים ומפיקות ממנו תועלת ישירות ללא כל אמצעים. מכיוון שהם לא הפכו את הפעולות או התכונות האלוהיות למטרתם, במקום זאת הם הפכו את הישות האלוהית למטרתם, ומכאן שהם השיגו את הישות האלוהית.

באותה טירה עמוסה בתמונות, הנסיכים ראו את תמונתה של בתו של הקיסר הסיני, וכולם נופלים מחוסר הכרה ונקלעים לניסיונות ומצוקות ומתחילים לחקור את התמונה של מי זו

אין סוף לעניין הזה, הקבוצה הזו [של שלושת הנסיכים]

ראיתי תמונה יפה ומפוארת.

הם ראו יפים יותר

אבל [עם התמונה הזאת] הם ירדו לתוך אוקיינוס [של אהבה] חסר תפיסה.

כי הם קיבלו את האופיום דרך הכוס הזו

נראתה אך האופיום הוסתר[26].

הטירה המדהימה עשתה את עבודתה

זה הכניס אותם לבאר העמוקה של הצרה הגדולה.

חץ היופי והסגנון חדר לליבם

הו משפיע השלום! הענק לנו מקלט מהאומללות חסרת הגבולות הזו.

התמונה חסרת החיים צרבה אותם מבפנים

זה הצית אש בוערת באמונתם ובלבם.

אם לתמונה הייתה נשמה, אז מה היה קורה?

המצוקה שלה הייתה יכולה להיות מסוג אחר בכל שנייה.

מאז אהבת התמונה בלב הנשיאים

כאב כמו פגיון.

כל אחד מהם הזיל דמעות בשפע כמו ענן

כל אחד מהם נשך את ידו ואמר "אבוי!"[27]

מה שאנחנו רואים עכשיו, הקיסר כבר ראה בעבר

האחד שאין שני לו נתן לנו כל כך הרבה תוכחות.

לכן לנביאים יש הרבה זכויות [עלינו]

כפי שהם הודיעו לנו בבירור על כל ההשלכות [של מעשינו].

שמה שאתה זורע עכשיו, שום דבר לא יצמח ממנו מלבד קוצים

לאן שאתם טסים עכשיו, לא תמצאו לאן לעוף[28].

---

[26] היופי דומה כאן לאופיום. כאן מתייחסת לצורה החיצונית או למראה הפיזי. הצורות נראות לעין, אך האופיום (ההשפעה המהפנטת) שלהן מוסתר. הטירה המדהימה עשתה את עבודתה בכך שהכניסה את שלושת הנסיכים למצוקה.

[27] הם היו מלאי חרטה כשהבינו את מה שהם רואים וחווים אז, את זה כבר ראה הקיסר שהזהיר אותם בקול רם ועיקש לא ללכת לטירה הזו.

[28] נביאי אלוהים כבר הודיעו לנו שהליכה אחר התשוקות, התשוקות והתאוות של העצמי הנמוך (*נאפס*) רק תגרום לקוצים (צרות, כאב וסבל)

קח ממני את הזרע כדי שייתן לך יבול בשפע

עוף עם כנפיי כך שחץ הצרה ייפול לפני שיפגע בך[29].

אתה לא מרגיש צורך לעקוב אחריהם

בסופו של דבר, אתה גם תגיד שהיה הכרחי לעשות את זה.

כשהם אמרו "אתה", זה אתה אבל לא ה"אתה" שהוא הגוף

במקום זאת, ה"אתה" הוא זה שנמצא מעל לתחום החומרי והוא ה"אתה" האמיתי[30].

ה"אתה" החיצוני שאתה חושב עליו כ"אתה"

הוא משׁשת הכיוונים, אבל ה"אתה" האמיתי הוא מעל לכל הכיוונים.

הו פנינה! מדוע אתם רועדים מהקליפה?

אל תתייחסו ל"אתם" כאל אתם, אלא התייחסו למה שיש בו כאל "אתם" אמיתיים[31].

ה"אתה" הוא זה שגורם לך להתעלם מעצמך

השיגו את ה"אתם" שלכם ועברו מעל הדואליות [שבעצמכם].[32]

ה"אתה" האמיתי שלך על פני ה"אתה" החיצוני שלך

בא להזהיר אותו ולהגיע לקרבת ה'.

ה"אתה" האמיתי שלך קבור ב"אתה" האחר שלך

אני העבד של האדם שרואה את ה"אתה" האמיתי שלו.

זנחנו את ציווי אבינו

התמרדנו בנדיבותו חסרת הגבולות.

חשבנו שעצת הקיסר היא חסרת חשיבות

יחד עם נדיבותו שאין שני לה.

כולנו נפלנו עכשיו לתעלה

אנחנו מרוסקים ופצועים בלי מלחמה.

היינו תלויים באינטלקט ובחכמה שלנו

עד שנגרמה לנו הצרה הזאת.

לצמוח. הכיוון והמהירות שלך הם לכיוון הארציות, אין בזה ישועה, הצלחה אמיתית ואושר אמיתי.

[29] הנביאים הודיעו לנו שעלינו ללכת בדרכם, שכן יש בזה אינספור יתרונות [חומריים ולא חומריים] וחץ הניסיונות והצרות לא יפגע בכם.

[30] ישנם שני חלקים של "אתה" – האחד הוא הגוף שלך והשני הוא הנשמה שלך. ההליכה המועילה של הנביאים אינה תפקידו של הגוף, אלא פונקציה של הנשמה שהיא מעל למגבלות הזמן והמקום.

[31] אתה רועד מעל קצה הגוף (המוות) למרות שזה רק הקליפה החיצונית. "אתה" אמיתי הוא הנשמה שהיא הפנינה בקליפה.

[32] הגיעו ל״אתם״ האמיתי שלכם, שהוא הנשמה שלכם, והפסיקו את הדואליות הזו של התייחסות לגופכם כאל המציאות שלכם.

טוב צלו של מורה נלווה מזכיר א-לוהי

שביעות רצון אחת עדיפה על אלפי ארוחות ומנות[33].

עין רואה עדיפה על שלוש מאות שישים מקלות

עין כזו מבדילה בין פנינה לחלוק נחל.

בגלל הצער נקלענו למאבק [שלא נגמר]

בעולם הזה, של מי התמונה המפוארת הזו?

הם התקדמו במסעם [עם המצב הפנימי הזה] ולאחר מאבקים רבים [בהתרת התעלומה]

מדריך רוחני בעל תובנה עמוקה, גילה להם את הסוד הזה.

המדריך לא ידע את המציאות על פי שמועה, אלא הידיעה הייתה על ידי הארה אלוקית פנימית

כי הסוד הזה לא היה משהו שאפשר לחשוף על ידי הסרת כמה צעיפים.

הוא אמר שהתמונה מעוררת קנאה אפילו עבור היפה ביותר.

זו התמונה של נסיכת סין.

למלך סין יש בת שאין דומה לה

בתכונות אישיות, מצוינות ויופי חיצוני.

היא מוסתרת כמו פיה ונשמה

היא נמצאת בצעיפים המסתתרים של הטירה.

לאף גבר או אישה אין דרך כלפיה.

המלך הסתיר אותה כדי להגן עליה מכל הקשיים והצרות.

אפילו לשמוע את שמה מפיו של מישהו גורם למלך להתעצבן

אפילו ציפור לא יכלה להעיף נוצה במקום שבו גרה הנסיכה.

העדר הזה נידון לאבדון שנגרם באהבה כזו

מי ייתן ואלוהים לא ירשה לאהבה כזו לפגוע באף אחד.

זהו עונש למי שזרע את זרע הטיפשות

ונחשב לעצה נכונה מזויפת וחסרת חשיבות.

אחד כזה היה תלוי באסטרטגיה של עצמו

לחשוב שאדם יעבור [את כל המצבים] עם האינטלקט שלו.

---

[33] שמירה על חברה עם המדריך הרוחני מולידה כנות [וכנות המטרה] ויכולת להתקדם בנתיב הרוחני מבלי ליפול לאף אחת ממלכודות העניין. הוא גם תנאי להפיכת הזיכרון האלוקי ליעיל ולהחדרת סיפוק וסבלנות לנוסע הרוחני, והוא טוב מאלפי סעודות של זיכרון אלוקי.

חצי חלקיק של תשומת לב [של מדריך רוחני] עדיף

שבאמצעותו מוגנת תוכנית השכל שלוש מאות פעם.

הו מנהיג! השאירו את התכנון שלכם

צעדו קדימה עם מיקוד וויתרו על הנשמה שלכם בשמחה[34].

זה לא שווה ערך לכמה התלבטויות שהאינטלקט שלך הגה

אלא אם כן ועד שתושמד [בהוויית המדריך הרוחני], ההתלבטויות הללו לא יועילו.

לא תנצל [את המדריך הרוחני] אלא אם כן תושמד [בהוויית המדריך הרוחני]

לך תשיג את ההשמדה הזו ותנצל את הווייתו של המדריך הרוחני.

שלושת הנסיכים המשיכו לחקור את האירוע והשיחה של האח הבכור

שלושתם נפגעו ממצוקה זו, פנו זה לזה

לשלושתם היה אותו כאב, עצב וצער.

שלושתם היו בני לוויה של אותה התבוננות ומחשבה

שלושתם היו חולים מאותה מחלה וצער.

בדממה, שלושתם חשבו את אותה מחשבה

בשיחה, שלושתם ניהלו את אותו ויכוח.

לפעמים, שלושתם היו אלה שהזילו דמעות

על שולחן הצרה הם היו אלה שהתיזו דם.

לפעמים, שלושתם, בגלל האש המשתוללת של הלב

לקח נשימות כמו שריפת האח.

הבכור אמר: הו אחים!

האם לא היינו גברים בהתוכחה זה לזה?

מקרב אנשי ממלכתנו כל מי שהתלונן בפנינו

על קשיים, פחד, עוני ורעידת אדמה.

נהגנו לומר לאדם כזה לא להתייאש ממגבלות כאלה

---

[34] עזוב את התכנון שלך והתקדם לתשומת לבו של המדריך הרוחני. השמידו (*פאנה*) את התכנון שלכם בהדרכת המדריך הרוחני האמיתי שתשומת הלב שלו מועילה הרבה יותר מהתכנון המוגבל שלכם.

הפעילו סבלנות מכיוון שסבלנות היא המפתח להרחבה.

לאן נעלם מפתח הסבלנות הזה?

אבוי איזו הפתעה! האם החוק בוטל? מה קרה?

האם לא נהגנו לומר זאת במצב של סכסוך?

צחקו בשפע גם אם בתוך מדורה.

ייעצנו לכל חייל בלחימה

היזהרו! הצבע על הפנים שלך לא אמור להשתנות.

פקדנו על חיילינו

להתקדם כמו חנית כדי לשלוט.

סיפרנו לכל העולם היכן נמצאת הסבלנות

כי סבלנות הייתה מאז ומעולם מנורה מוארת ואור מנחה.

כשהגיע תורנו [להתאזר בסבלנות], איך נדהמנו כל כך?

כמו אנשים מכוערים, הפכנו לסדינים שמסתתרים.

הו לב! הפכתם את כולם לפעילים בתפקיד

הפוך את עצמך לפעיל עכשיו והתבייש להתנהג ככה.

הו הלשון! אתה היית זה שייעצת לכולם [להתמיד בסבלנות]

מדוע שתקת כשהגיע תורך?

הו אינטלקט! מה קרה לעצה המתוקה שלך?

עכשיו תורך, מה קרה לך [ולתכנון שלך]?

הו אינטלקט! נהגת להסיר מצוקות אינסופיות מהלב

הגיע תורכם, הסירו את המצוקה [בה אנו נמצאים כעת].

כשהיית התרופה לאחרים בכאבם

כשהכאב בא אליך כאורח, השתתקת.

זו הייתה הדרך שלך לאתגר את הצבא

מי תפס עכשיו את האתגר והקול שלך?

מה שארגת במשך חמישים שנה עם אינטליגנציה

ללבוש רק אחד מהבגדים מהאריגה הזו.

תמיד היית הראש, אל תעשה לעצמך זנב עכשיו

אל תאבד את כפות הרגליים, היד, השפם והזקן.

המהלך על לוח השחמט הוא זכותך

הביאו את עצמכם עכשיו לטמפרמנט טוב ולהתרוממות רוח [כדי לנצח את הצעד הבא שלכם].

לאחר שסיימו את הטיעונים והצהירו על מצב ליבם, יצאו שלושת הנסיכים למסע אפי אל אהובתם ומטרתם, שלטון סין, על מנת להתקרב למטרתם ככל האפשר למרות שהדרך לפגוש את האהוב הייתה סגורה שכן להתקרב למטרה ככל האפשר זה עדיין טוב

כאשר שלושת הנסיכים נתקלו במצב של חוסר יכולת לאהבה

האהבה השפילה אותם בשפע.

הם אמרו זאת והמשיכו מיד

הו ידידי! מה שהיה צריך לקרות, כבר קרה.

הם אימצו סבלנות ונכללו בין אנשי האמת, מקורביו של אלוהים

לאחר מכן המשיכו לעבר ערי סין.

הם עזבו את הוריהם ואת ארצם

אימצה את הדרך המובילה אל האהובה הנסתרת.

כמו אברהים אדהם, מכס המלכות [הם עמדו לרשת]

האהבה הפכה אותם לחסרי אונים ומרוששים[35].

או כמו אברהם, הנביא הגדול

הוא הכניס את עצמו לאש.

או כמו ישמעאל המקודש והסבלן

הוא הניח את ראשו על הקרקע מול האהבה העזה והסכין החדה שלה.

לאחר ששהה והסתתר בעיר ערי סין, בירתה, ואזלה סבלנותו, האח הבכור איבד סבלנות ורצה להסגיר את עצמו למלך סין ולא הפיק שום תועלת מהעצה שנתנו לו שני אחיו לא לעשות זאת

או שהצעד שלי יעניק לי את המטרה שלי

[35] איברהים בן אדהם היה קדוש גדול, גנוסטי ומקורב לאלוהים שהיה מלך ימי הביניים במרכז אסיה. הוא עזב את ממלכתו מאחור כדי לחפש את האמיתות הנצחיות, את משמעות החיים ותכליתם, ואת האינטימיות והקרבה עם האלוהי. ההקרבה העצמית שלו התקבלה באופן אלוהי, הוא השיג את מטרתו שלשמה הוא יצא לדרך והפך לאחד מגדולי הגנוסטיקנים והאינטימיים של אלוהים.

או שאשים את ראשי שם כמו לבי [כדי להקריב את חיי כקורבן למען האהבה הבלתי מושגת].

או שהרגליים שלי ידחפו אותי אל המטרה שלי

או כמו הלב, אני אוריד את ראשי במו ידי.

הו המגנה את קבוצת האוהבים! עזוב את הקבוצה הזו בשקט

מי שאלוהים הטעה אותו, כיצד היית מדריך?

הבכור אמר: הו אחי!

הנשמה שלי עלתה על שפתיי בגלל ההמתנה.

כבר לא אכפת לי, לא נשארה בי סבלנות

הסבלנות הזו גרמה לי לשבת באש.

סבלנות היא עכשיו מעבר ליכולתי

הסיפור שלי הפך לשיעור שצריך ללמוד על ידי האוהבים.

נמאס לי מהחיים בגלל הפרידה [מהאהוב]

לחיות במצב של הפרדה זו צביעות.

עד כמה כאב הפרידה הזה יהרוג אותי?

הסר את ראשי כדי שהאהבה תעניק לי ראש חדש[36].

האמונה שלי חיה בגלל האהבה שלי

לחיות עם החיים האלה ועם הראש הזה זה עלבון עבורי[37].

כשאבק הגוף הוסר, הירח שלי זרח

ירח נשמתי שתה מים טהורים[38].

הנשמה שלי טענה שהיא דרייק

מתי היא מתחננת נגד הסופות וההוריקנים?

למה שברווז יפחד שספינה תישבר ותטבע?

ספינתו על המים היא רגליו [לשחות למקום מבטחים].

הטענה הזו שמרה על הנפש והגוף שלי בחיים

איך אני יכול לשתוק לגבי הטענה הזו?

---

[36] לאחר ההשמדה באלוהים (*פאנה*), מגיע מצב הקיום באלוהים (*באקה*), במילים אחרות, כאשר הרצונות של העצמי הנמוך נעקרים באהבתו ורצונו של האהוב (אלוהים), באים חיים חדשים שהם חיי נצח בלתי נגמרים. באמצעות הסיפור הזה, רומי מבהירה את הדרך הרוחנית, את המלכודות שלה ואת סודות ההצלחה בה.

[37] אני רוצה להשיג חיים של משמעות [רוחנית עמוקה], החיים החיצוניים [בעולם החומרי] קשים לי להתמודד.

[38] לאחר שהנשמה משתחררת ממגבלות הגוף, הנשמה הופכת מוארת ומוארת.

שני האחים האחרים ניסו לייעץ לאח הבכור

לא להשאיר את עצמו לא מודע לסכנות שבכך.

לא לשים מלח על הפציעות שלהם [כי הם גם היו מוכי אהבה ואז הם עמדו לסבול פרידה מהאח הבכור]

לא לאכול את הרעל הזה בגלל חיפזון וספק.

ללא חוכמתו של מדריך רוחני מודע

כשאין לכם לב רואה, מדוע אתם צועדים בדרך?

השכל הוא כמו כנפיים ליחידים [המסייעות להם לעלות לגבהים רוחניים]

אם אין לך אינטלקט, השתמש באינטלקט של המדריך הרוחני.

[שני האחים הצעירים נזפו באח הבכור] היזהרו! ראו זאת בחשש

אל תטען טענה כזו או תעשה דבר כזה.

אתם תמררו לנו את החיים

הו אחי! מי משכנע אותך לעשות זאת?

מי שאינו מכיר את הדרך, יכול לנסוע ללא הרף במשך מאה שנה

זה לא ייחשב לכלום!

אל תצאו לשדה הקרב בלי נשק

אל תכניסו את עצמכם להרס כמו אלה שלא אכפת להם.

הם אמרו את כל זה, אבל האח הבכור חסר הסבלנות אמר:

אני מרגיש סלידה מהדברים האלה [שאמרת עכשיו].

החזה שלי מלא אש כמו אח

היבול מוכן, הגיע הזמן לקצור.

הייתה לי סבלנות בחזה אבל היא כבר לא שם

אהבה עזה החליפה את הסבלנות באש.

בלילה שבו נולדה האהבה העזה הזו, סבלנותי פקעה

הוא מת אבל מי ייתן ותבורך בחיים.

הו אתה המדבר על הסכנות

התרוממתי מעל זה, אל תכה בברזל קר [כי זה לא יועיל].

התהפכתי, היזהר, שחרר את רגלי

היכן נשארה ההבנה בחלקים של גופי?

אני אשים את הדגל שלי באדמה

או שאאבד את ראשי או שאמצא את פניו של האהוב.

העין שאינה מתרעננת מהמפגש עם האהוב

עין כזו מוטב להיות עיוורת.

אחים מייעצים שוב לאח הבכור והוא לא מסוגל לסבול את זה וכמאהב מטורף ומשוגע הולך לחצר המלך ומבקש רשות בגלל עוצמת האהבה ולא בגלל התנהגות בלתי הולמת כלשהי

שני האחים אמרו לו: בליבנו

הם תשובות [למצוקותיכם] בדיוק כמו הכוכבים בשמים.

אם לא היינו אומרים את זה אז זה היה לא הוגן כלפיך

אם אנחנו אומרים את זה, הלב שלך כואב.

הוא קם ואמר: הו שלי! פרידה

העולם הזה וכל מה שבתוכו הם זמניים.

הוא יצא כמו חץ מקשת

כי לא נשאר מה לדבר.

הוא בא ללא שליטה לפני המלך הסיני

הוא נישק בפזיזות את האדמה לפני המלך.

כל מצב של הווייתו היה ברור למלך

תחילת הצער והסוף וההיסוס שלו.

הכבשים עסוקות בשטחי המרעה שלה

אבל הרועה מודע למצבו.

בשל "כל אחד מכם רועה צאן" הוא ידע מי בעדר

הוא רועה עשב ונמצא בלחימה [עם בעלי חיים אחרים בעדר][39].

הוא (המלך) היה מודע לכאב ולמצוקות של הקבוצה הזו

אך מתוך זהירות, הוא שתק ולא גילה את הסוד שידע.

המכובד הזה היה בין נשמותיהם

---

[39] מצבם של האח הבכור והמלך דומה למצבם של כבשה ורועה העסוק במלאכתה, אך הרועה משגיח עליה מקרוב ואינו מזניח אותה כהוא זה. הנביא מוחמד (עליו השלום) אמר: "כל אחד מכם הוא רועה צאן וביום הדין ייחקר וייתן דין וחשבון על העדר שלו (הנתינים ואלה האחראים לרווחתם ולטיפולם)". רועה צאן יודע מי בעדר רועה ומי נלחם.

אבל בכוונה הפך את עצמו לטיפש.

צורת האש נמצאת מתחת לסיר

המציאות הפנימית של האש נמצאת בסיר.

צורתו בחוץ, אך המציאות הפנימית שלו נמצאת בפנים

המציאות הפנימית של האוהב - הנשמה, נמצאת בעורקים כמו דם[40].

הנסיך ישב בכבוד לפני המלך

המציג עמד להציג את הנסיך בפני המלך.

למרות שהמלך ידע הכל מקודם

אבל אפשרו למציג עדיין להציג.

חלקיק של הארה של גנוסיס בישות הפנימית

הו מכובד! עדיף על מאה מציגים[41].

להטות אוזן למציג

הוא אינדיקציה לכך שאתה מצועף ובמצב של ניחוש.

מי שיש לו עין רואה של הלב

עין כזו תעשה בדיקה מקרוב[42].

כזה לא יתמודד עם חדשות מועברות

במקום זאת, הוודאות שיש לאדם באה מעין הלב.

ואז המציג הזכיר למלך

מצבו של הנסיך.

אמר: הוד מעלתך! הוא זקוק לחסדיך

אנא הענק לו יחס מלכותי ההולם את כבודך, שכן הוא תלה בך את כל תקוותיו.

הוא קשר את עצמו אליך

אנא שים את יד החסד שלך על ראשו במצב מצוקתו.

אמר המלך: יהיה אשר יהיה התפקיד והקרקע

הוא ביקש, הוא יקבל את זה ממני.

את הארץ שהוא השאיר מאחור, אני אעניק לו עשרים פעמים מזה

---

[40] הנשמה היא כמו האהוב. הוא נפרד מהגוף, אבל השפעתו היא בוורידים כמו זרימת הדם בוורידים.

[41] אם אפילו חלקיק של גנוסיס נמצא בלב, החשיפה הרוחנית (*קאשף*) שהוא מביא עדיפה בהרבה על המידע המסופק על ידי מציג או מודיע.

[42] מי שעין ליבו נפתחת, מתחיל לקלוט את המציאות ויורד לשורש הדברים.

אני אעניק לו את זה וטוב הלב שלי כלפיו הוא בנוסף לזה.

המציג אמר: מאז שתפארתך נטעה בו את זרע האהבה העזה

חוץ מזה שהוא חושק בך, איזה עוד רצון נשאר בו?[43]

העבדות שלך כל כך התאימה לו

שהרצון לשליטה נמחק מלבו.

הוא איבד את המלוכה ואת חיי הנסיכות

למענכם, הוא השלים עם הנסיעות.

הסופי שזרק את הסמרטוט באקסטזה רוחנית

מהיכן הוא שם לב לסמרטוט אחר?[44]

זה מאוד רחוק ממאהב אפילו לחשוב על זה

אם מישהו חושב כך, צריך לשים אבק על הראש הזה.

ריבונות הארץ מותרת לעובדי הגוף

אנחנו עבדים של השליטה הבלתי מוגבלת של האהבה.[45]

הוא בעל עמדה של אהבה, בבקשה אל תדיחו אותו

אל תעסיקו אותו בשום דבר, מלבד האהבה שלכם.

הנסיך אומר בלשון מצבו הפנימי: העמדה שעוצרת אותי מראייתך

הוא למעשה תצהיר והוא תפקיד בשם בלבד.

הסיבה לעיכובו בבואו אליך

היה חוסר היכולת [הרוחנית] וחולשת הגוף.

אם אתה הולך למכרה ללא הכנה

לא תוכל לתפוס אפילו חלקיק אחד.

כזה יהיה כמו מנורה ללא שמן ופתיל

אורו לא יהיה קטן או גדול.

זה כמו ציפור מהיבשה שנמצאת בים

---

[43] הנסיך אימץ את העוני לאחר שהשאיר מאחור שפע, כוח, שליטה וכל השאר, שום דבר אחר לא נשאר בליבו מלבד תשוקתו אליך. זהו משל על אהבת העבד לאלוהים הקושר בכנות את גורלו אליו בלבד מבלי לדאוג לשום תועלת או הפסד חומריים.

[44] הנסיך השאיר מאחור את ממלכתו שהושוותה כאן לסמרטוט "סופי". ברגע שהוא נזרק, הוא לעולם לא יקבל אותו בחזרה. לזרוק סמרטוט אחד ולהצטער על כך שעשיתי אותו מאוחר יותר ולקבל סמרטוט אחר ממישהו אחר ולהיות להוט לזה, יהיה שווה ערך להתייחסות לאובדן הסמרטוט לאקסטזה רוחנית כאובדן. האקסטזה הרוחנית הזו (*ואג'ד*) לא תסולא בפז ושום דבר לא שווה את זה.

[45] האוהבים רוצים לזכות בריבונות חסרת גבולות של האהבה האלוקית.

מה היא תמצא מלבד אובדן והרס?[46]

זה דומה למי שהגיע לטחנת טחינה בלי חיטה לטחון

לא יהיה לו שום תגמול מלבד זקן ושיער מאובקים ואפורים.

אלה שאין להם חיטה, טחנת השמיים

העניקו להם את אפרוריות השיער וחולשת הגב.

אבל למי שיש חיטה, טחנת הטחינה הזו

הופך למעניק של שלטון, עבודה [אלוהית] ומלכות[47].

אין לזה סוף, אל תחפשו את זה

לך תשיג את היכולת [להתקדם].

הוא חיכה להשגת היכולת לפני שבא אליך

עוצמת תשוקתו [לחזון שלך] חצתה את כל הגבולות, אך היכולת לא הושגה.

לדבריו, היכולת מושגת גם באמצעות המלך

ללא נשמה, מתי הגוף הופך להיות מסוגל?[48]

טוב לבו של המלך, קיפל את צערו

הוא בא לצוד את המלך, אך ניצוד בעצמו.

הוא נלכד במלכודת שלך וניצוד

בכך שלא לכד את הטרף, הוא עצמו נטרף.

אדם חפץ בעושר, בוודאי

היכלא על ידי זה קודם[49].

חשבו על הסימן על פני העולם כהפוך ממה שהוא נראה

שמו של כל עבד בעולם נקרא אדון העולם.

---

[46] המציג מודיע למלך על הנסיך שהעיכוב שלו בנוכחותך לא נבע מחוסר עוצמת האהבה. במקום זאת, הוא היה עסוק בהגדלת יכולתו הרוחנית, ויתרה מזאת, הוא היה חלש. במצב זה, הוא לא היה מסוגל להפיק תועלת רוחנית (*פאיז*) ולא היה מסוגל לבצע שירותים הדורשים קשיחות פיזית וכוח. אלא אם כן ועד שתהיה יכולת רוחנית להשיג את מטרת [החיים] של האדם, המאמצים הם חסרי תועלת. מכאן שהנוסע הרוחני זקוק ליכולת רוחנית וכוח כדי להתקדם לנתיב הרוחני ובסופו של דבר להיות בנוכחות האלוהית. זהו שוב משל למה שנדרש כדי להיות בנוכחות הא-לוהית במצב של גנוסיס או אינטימיות עם האלוקים.

[47] אם נוסע רוחני או מתחיל בדרך הרוחנית ללא היכולת הרוחנית, הולך למדריך רוחני, כזה דומה למי שהולך לטחנת טחינה שפועלת ללא חיטה לטחון. אחד כזה יחזור עם כל השיער שנראה אפור מאבק. אנשים חסרי יכולת רוחנית, עם חלוף הזמן, אינם מקבלים דבר מלבד הזדקנות, אפורים וחלשים. טחנת השמיים מועילה רק לאלה שיש להם חיטה של אמונה נכונה ומעשים נכונים.

[48] המציג אמר: הוא נשאר רחוק ממך עד עכשיו כי הוא ניסה להגדיל את היכולת שלו. למרות שזה עדיין לא הושג, הוא הפך למוכרח וחסר אונים בגלל עוצמת האהבה אליך. עכשיו הוא חושב שהשגת היכולת תתרחש גם על ידי המלך. השגת יכולת מלאה מתרחשת לאחר שהנשמה נכנסת לגוף, וזה מה שאתה (כלומר, המלך) תעביר. ברור שמי שרוצה לטרוף אותך, הוא עצמו ייטרף.

[49] זה הכלל של הדבר האהוב שבני אדם במקום להשיג אותו, מוסרים את עצמם לדבר האהוב קודם. חשבו על דברים ארציים כעל ההיפך ממה שהם נראים. מי שהוא אסיר של העולם נקרא עשיר העולם.

הו הגוף בעל הבנה נמוכה ודרכים מנוגדות!

כלאתם מיליוני נשמות חופשיות[50].

עזוב לרגע את כל התירוצים [כדי להרוויח עושר ותהילה]

לפני המוות, חיו חיים חופשיים לכמה שעות.

הו גוף עסוק! תשאיר אותי לבד

הרסת לי את החיים, לך תמצא מישהו אחר[51].

המלך הסיני מעניק כבוד לנסיך הזר

התוצאה היא שהמלך נהג להעניק לו שפע

דרך השמש הזאת, הוא נהג להמיס כמו הירח.

המסת האוהבים רק גוברת

ברעננות ממש כמו ירח בשלבים של צמצום.

כל החולים מקווים לתרופות

חולה זה [באהבה אלוקית] מתפלל להתגבר במחלה זו.

כל המטופלים מחפשים תרופות להחלמה וזה

מחפש עוד צער, כאב ובכי [מתוך אהבה עזה לאלוהות].

לא ראיתי רעל טוב יותר מהמשקה הזה

שום בריאות לא תהיה טובה יותר ממחלה זו.

הוא נשאר כך לפני המלך

הלב נשרף, והנשמה הייתה על המגש [להגשה למלך].

לדבריו, המלך ערף את ראשו של כל מי שהביע תשוקה לבתו

אבל אני מקריב כל רגע בגלל המלך.

בתחום האהבה, אי אפשר לרוץ עם שתי רגליים בלבד

על לוח השחמט של האהבה, המהלך לא יכול להיעשות עם ראש אחד בלבד.

לכל אחד יש שתי רגליים וראש

גופה עם אלפי רגליים וראשים נשרפת.

---

[50] הגוף כלא מיליוני נשמות חופשיות.

[51] רומי אומר זאת ומנבא במדויק את מותו. הגיע הזמן לחופש שלי (מוות מהעולם הזה). שחררו אותי ומצאו מישהו אחר לכלוא.

מכיוון שמטרת האהבה הזו היא ללא גבול

מול עוצמת החום של אהבה זו, חום הגיהינום הוא חסר משמעות[52].

סיפור על הצהרת הגיהינום, שעליו יש גשר דק וחד שעליו כולם יצעדו כדי להגיע ליעדם הסופי במשכן הנצחי, למאמין למהר ולעבור עליו במהירות כדי שגודל ההארה של המאמין לא יכבה אותו ואת הצהרתו, "הו המאמין! תעבור עליי! אכן, האור שלך כיבה את האש שלי"

הו מכובד! זו הסיבה להארה של המאמין

גורם לגיהינום להיחלש ולכבות.

כתוב: הו נכבד! תעביר אותי מהר

אחרת, האש שלך [של האהבה האלוקית] תכבה את האש שלי.

חוסר אמונה [המתבטא במעשים נבזיים בחיי העולם] אינו אלא אבק השריפה של הגיהינום

ראה כיצד הוא נכבה על ידי האור הפנימי של המאמין [המתבטא במעשים נאצלים בשהות בעולם].

מסור במהירות את אבק השריפה שלך [למדריך רוחני או למדריך מושלם]

אז לעזאזל לא ירמוס אותך ולא אף אחד מהניצוצות שלו[53].

אחד כזה מתבקש מהשמיים: עבר עלי כמו רוח

אחרת, מה שברשותי יהפוך למזויף.

מפני שאתה הבעלים של אדמה חקלאית, ואילו אני רק קוטף את התבואה שלה

אני רק אליל ואתם הדומיניונים של סין[54].

איתך, הו המאמין! הגיהינום נמצא בפחד וכך גם גן העדן

אף אחד לא שלם איתך, לא זה ולא זה.

---

[52] אמר הנסיך: כבר הקרבתי את עושרי ואת ראשי כדי להשיג אהבה זו. לאחר השמדה והכחדה של האגו והתשוקות של האדם מהעצמי הנמוך (*פאנה*), האדם משיג קיום באמצעות ישות האלוהים (*באקה*). אנשים רגילים נשללים מאהבה זו, מפני שיש להם רק שתי רגליים וראש, כי הם אינם מספיקים כדי להשיג את האהבה האלוקית. אהבת אדם (כלומר, אהבת גבר לאישה ולהיפך) יוצרת מהומה שמסתיימת כאשר שתי הרגליים והראש נעלמים (כלומר, כאשר חייו של האדם מגיעים לקיצם). אולם, המולת האהבה האמיתית (כלומר, האהבה האלוקית) רק הולכת וגוברת מיום ליום. מכיוון שסיומה הסופי של אהבה זו ויעדה הם בלתי מוגבלים, בלתי מוגבלים בזמן ובמקום, ונצחיים, מכאן שהלהט של אהבה אמיתית זו הוא בעוצמה בלתי נתפסת, ומגמד אפילו את חום הגיהינום הידוע בעוצמתו הבלתי נסבלת.

[53] הסירו מתוך הווייתכם הפנימית את אבק השריפה הזה (נטיות ונטיות שליליות, מרושעות, שפלות המתורגמות למעשים נבזיים) שמושך את זעמו של הגיהינום כאשר אתם חולפים עליו ביום הדין. העבירו את חומר כוח האקדח הזה מעומק העצמי שלכם לאדם מושלם, מדריך רוחני, גנוסטי או בעל אהבה אלוהית, כך שלא יישאר דבר בתוך נשמתכם שמושך את האש והזעם של הגיהינום. האדם נושא בתוכו את זרעי ההרשעה וההצלה שלו. קללה בצורת צער וסבל נצחיים, וגאולה בצורת אושר נצחי וניצחון אינסופי.

[54] רוממות ומעמדו של המאמין ואוהב ה' הכן גבוהים אפילו מהשמיים, ולבו של אדם כזה הוא מקום התגלות של הישות האלוקית. לגן עדן אין את התכונה הזו, לכן, מי שנמצא במעמד נמוך יותר מרגיש ביישן עם זה שנמצא במעמד גבוה יותר. בקיצור, המאמין נעלה יותר מגן העדן ומהגיהינום במעמדו הרוחני.

מבין שלושת הנסיכים, הבכור מת והאח השני אימץ את חברתו של המלך

חייו הסתיימו מכיוון שהוא לא מצא זמן להירפא

הסבלנות הייתה מתישה מדי, ונפשו לא יכלה לשאת זאת[55].

במשך זמן רב הוא נשא את זה בפחד

החיים הגיעו לסיומם מבלי להשיג את מטרתו ומטרתו[56].

פניה של האהובה נעלמו ממנו

הוא מת והפך לבן לוויה של המציאות הפנימית של האהוב.[57]

אמר: אף על פי ששמלת האהובה עשויה משי

עדיף לאמץ את היופי האלוהי ללא כל צעיפים והפרדות.

נעשיתי משולל הגוף והגוף נעשה נטול מחשבה על האהוב [הארצי]

אני צועד עכשיו ביציבות ובצורה חלקה בדרך למפגש אמיתי עם האהוב [האמיתי].

ויכוחים אלה ייאמרו רק עד לנקודה זו

מה שבא אחריו צריך להישמר בסוד[58].

מרוץ הסוס והמושכות הוא עד הנהר

לאחר מכן, הנסיעה שלך היא נסיעה עשויה עץ.

שיט העץ (סירה) חסר תועלת ביבשה

אבל זה מדריך במיוחד לאלה של הנהר.

השקט הזה הוא מסע העץ

עבור אנשי האוקיינוס [של האהבה האלוהית], השתיקה התעקשה[59].

השקט שמכעיס אותך

מעלה את סיסמאות האהבה [האלוהית].

הפכתי לחירש בגלל הרעש של הסיסמה הזו [במצב של שתיקה] בעוד שאחרים אינם מודעים לה

---

[55] האח הבכור והנסיך לא מצא דרך להיפגש עם אהובתו, וחייו הסתיימו במצב זה והוא לא יכול היה לשאת את הפרידה וגם לא שמר על סבלנות להתמיד בחתירה למטרתו.

[56] במשך זמן רב הוא פחד להביע את אהבתו, ובסופו של דבר עזב את העולם הזה מבלי לפגוש את האהובה.

[57] האהוב שהיה התגלמות האהבה האלוקית נעלם מעיניו עם מותו, והוא התאחד עם היופי האלוהי שניכר בגילוי זה. לפיכך, הוא כבר לא היה זקוק לראות את היופי האלוהי ואת המציאות האלוהית בבריאה כאשר הוא אימץ את המציאות ללא כל צעיף או הפרדה.

[58] רק את זה אפשר לבטא במילים בדיון, וכל מה שמעבר לנקודה הזו הוא המפגש עם האהוב האמיתי (הקב"ה), וזה רק חווייתי ואי אפשר לתאר אותו במילים.

[59] אנשי הדיבור (הדיוטות) לא יכולים להסביר את המצב הרוחני הפנימי שיכול להיות מובן רק על ידי אנשי המצב הרוחני הפנימי בדיוק כמו סירה חסרת תועלת ביבשה. השתיקה היא הדיבור של אנשי המצב הרוחני הפנימי והיא סיסמה של אהבה [אלוהית] כלפיהם מכיוון שיש להם אוזניים להקשיב לדיבור של המצב הפנימי הזה.

אנשים בעלי שמיעה חדה [לענייני העולם] חירשים לסיפור הזה.

אדם אחד משמיע סיסמאות רמות בחלומות

עושה עשרות אלפי שיחות ודיונים.

אחד אחר יושב ממש ליד הראשון, לגמרי לא מודע אליו

אחד כזה ישן לזה והוא חירש מהקולות והצועק, הראשון שומע[60].

מי שסירת העץ שלו התהפכה [באמצע האוקיינוס]

שקע במים והפך לדג[61].

התוצאה היא שהנסיך [המבוגר] עזב את העולם

נפשו הייתה כואבת, עצובה וחמה כשעזב[62].

האח השני שהגיע להלוויה של האח הבכור כאח הצעיר היה מרותק למיטה בגלל מחלה והמלך העניק לאח השני בנדיבות והוא השיג מאות אלפי עושר פנימי וחיצוני באמצעות ראיית המלך

הצעיר היה חולה והאמצעי

בדיוק הגעתי להלוויה של האח הבכור.

ראה אותו המלך ושאל בכוונה: מי זה?

כי הוא היה שייך לאותו ים והוא גם דג.

אמר המציג: הוא בן של אב אחד

האח הזה צעיר מזה שמת.

המלך העניק לו [את נדיבותו] בנדיבות ואמר: אתה יחיד במינו

הוא טרף אותו בנדיבותו.

בגלל המתת של המלך הייחודי הזה

הוא ראה בו חיים מלבד החיים האחרים.

הוא ראה בליבו צליל והתרגשות נפלאים

וזה משהו שסופי אפילו לא ימצא במאה מאמצים רוחניים[63].

---

[60] אנשים המתמכרים לגשמיות אינם מודעים וחרשים לצלילי האהבה האלוקית שחווה האדם בעל המצב הרוחני הפנימי. המשל לכך דומה לאדם ששומע כל כך הרבה בחלומו, אך האדם היושב לידו אינו מודע לכך כלל.

[61] עד כה הדיון היה על האדם בעל החוויה הרוחנית הפנימית האמיתית (*דהוק* או *זאוק*). מי שהושמד בישות האלוהית (*פאנה*) ושקוע בה עמוק, מוצא את החוויה הפנימית גם כהשמדה. אחד כזה הוא כמו דג ששוחה במעמקים וברוחבים של האוקיינוס הבלתי נתפס הזה ואינו זקוק לסירה.

[62] סיכום מצבו של האח הבכור הוא שהוא הסתלק מהעולם הזה בכאב ובצער של אהבה [שלא הושגה].

[63] בגלל תשומת הלב הרוחנית של המלך על ליבו של האח השני, מצבו הפנימי השתנה באופן דרמטי והוא הרגיש חיים חדשים בליבו. הוא ראה בלבו התרגשות ומרץ כה רב לאהבה האלוקית שסופי (ההולך בדרך הרוחנית) לא ימצא אפילו במאה קשיים ושאיפות רוחניות (בעיקר

הוא מצא בליבו עולם מפואר [של גנוסיס ואינטימיות אלוהית]

זה לא יכול להיות מושג אפילו אחרי מאה בדידות [למען מאמצים רוחניים].

השדות, החומות, ההרים והסלעים זהרו בזוהר

מולו הם היו כמו רימון בשל שנבקע.

מולו, כל חלקיק היה כמו שמש

בכל רגע במאה דרכים, הוא סיפק פתחים רוחניים.

הדלת הפכה לפעמים כמו פתח ולפעמים כמו קרן

אבק הפך לפעמים לחיטה, לפעמים מידה גדולה של הזנה.

גן עדן (שמיים) לנגד עיניו היה כמו בשר מיובש ישן

לנגד עיניו הייתה בריאה חדשה כל הזמן[64].

כאשר הנשמה היפה משתחררת מהגוף

אכן, עם גורלו של אלוהים, היא ניחנה בעין.

מאות אלפי דברים מהממלכה הבלתי נראית, התגשמו לפניו

כל מה שעיניהם של אלה שיודעים סודות יכולה לראות, הוא ראה.

כל מה שהוא קרא בספרים

הוא פקח את עיניו על המציאות הפנימית שלהם.

מעפר התהלוכה של המלך הגדול ההוא

הוא מצא כחל שמבהיר את הראייה ומשפר את הראייה.

הוא נהג לגרור את בגדיו בגינה כזו

היכן שכל סיב של ישותו השתמש כדי לזעוק "האם יש עוד?"

גן שגדל מפרחים מגיע לסיומו

גינה שצומחת מתוך הלב נמשכת לנצח[65].

זיכרון אלוקי עז והתבוננות בהתבודדות במשך תקופה ממושכת)

[64] בזכות שפע ההארה האלוקית, העולם כולו התבהר והמשמעות הרוחנית החלה להתגלות, והכל החל להופיע כגילוי של תכונות ושלמות אלוקיות. עכשיו כל חלקיק בעולם הפך למקור של גילויים רוחניים (*קשף*), ודלתות או ידע ומשמעות רוחנית פנימית החלו להיפתח בפניו. דלת הידע הזו הפכה לפעמים למקור של ידע ולפעמים לידע עצמו. כעת התחום הפיזי החומרי (*עלם אל-נסוט*) נראה לו חסר ערך כשם שמולו עמד ממלכת המלאכים (*עלם אל-מלכות*).

[65]אין להפתיע או להתפעל מן ההתגלויות הרוחניות של הנסיך השני. כאשר הנשמה היפה [במהותה] משתחררת מכליאת הגוף, בין אם היא משתחררת עקב מאבקים רוחניים מתמשכים (*מוג'האדה*) על ידי הכנעת העצמי התחתון הנמוך (*נאפס*) ובין אם באמצעות שמירה על חברתו של מדריך רוחני מושלם (*שיח' אל-כמיל*), היא משיגה כל מיני גילויים רוחניים. הנסיך השיג את המצב הפנימי הנשגב הזה על ידי חברת המלך, שהוא משל למדריך רוחני מושלם, המסוגל לחולל שינוי רוחני פנימי עצום בלב הווייתו. הנסיך טייל בגנים של כל ידע פנימי וביקש עוד, כמו הישגים אחרים בדרך הרוחנית. הידע החומרי הוא רק כמה זרי פרחים מהגן של גנוסיס (*מעריפה*).

אנחנו כל כך נשלטים על ידי זר אחד או שניים

כי סגרנו את דלת הגן בפנינו[66].

מפתחות כאלה, כל הזמן, בתמורה ללחם

אוי לי נפשי! נופלים מהאצבעות.

אם אתה לא דואג ללחם במשך זמן מה

אתה נהיה אובססיבי לבגדים, אהבה גשמית ונשים.

כשהתאווה מתעוררת בתוככם

אתה רוצה שכל הארץ והעיר יהיו מלאות בנשים ובלחם[67].

פעם היית נחש, אולי עכשיו הפכת לדרקון

היית נחש בעל ראש אחד, עכשיו אתה בעל שבעה ראשים.

הדרקון בעל שבעת הראשים הוא גיהינום

תאוות הבצע שלך היא כמו תבואה והגיהינום הוא כמו מערך הרשת כמלכודת עבורך.

קרעו את הרשת ושרפו את התבואה

פתחו את הדלתות החדשות של הבית הזה[68].

הו עני חסר בושה! מכיוון שאתה לא מאהב

יש לך צליל לא ידוע כמו הר[69].

אם אתה מתקן את עצמך בזמן

העונש האלוהי נסתר לפניכם

אתה הופך לבעלים ולשופט בשני העולמות (זה והבא).

מלכות נצח תופיע לפניכם

זה לא יומיים, מושאלים ומלאי מחלות חיים.

אתה תשתחרר מעבודת כפייה ותעשה את העבודה שלך

אתה תהפוך למלך של עצמך ותתקע בחצוצרה שלך[70].

---

[66] התאהבנו בידע חומרי עקב התעלמות מהידע של המציאויות והעולם הרוחני.

[67] כאשר הבטן מתמלאת, אתה מתאהב בתאוות האיברים הפרטיים. ואז תאוות הבצע האנושית גוברת יותר ואדם רץ אחרי מדינות וערים שלמות מלאות עושר ואמצעים כדי להגשים את תאוותם ותאוות הבצע ההולכת וגוברת שאינה יודעת גבולות.

[68] הרחיקו את עצמכם מתאוות הבצע והתשוקה שהם כמו גרגר ורשת למלכודת, רק אז המשמעויות הרוחניות הפנימיות העמוקות והדלתות לידע האלוהי ייפתחו בפניכם.

[69] אם אין לך אהבה אלוקית שבאה עם ידע אלוקי כזה, אז אתה כמו הר שמסיט את הקול ואינו מודע לו. במילים אחרות, הידע החומרי שלכם במצב הזה הוא כמו צלילים שהוסטו מהר.

[70] כאשר העונש האלוהי בא לפניך במלוא זעמו, מאוחר מדי לחזור בתשובה ולתקן. אם אדם מתקן ומתקן את עצמו כאשר העונש האלוקי היה בהסתר ולא ראה אותו, הרי הוא כמלך ואף אחד לא יכול להטריד אותו. כאשר האמונה בנסתר מתקיימת כך, אז האדם מקבל מלכות קבועה

כשהגרון מכוון לנו את החיים

אבוי! הגרון והפה אוכלים אבק.

הפה הזה אוכל אבק

אבל האבק הזה שהפך לצבעוני.

הקבב, היין והסוכר הזה

הו ילד! אינו אלא אבק צבעוני ומקושט.

כשסיימת לאכול וזה הפך לבשר ודם שלך

הוא קיבל צבע של בשר וזה גם אבק של סמטה.

הצביעה על פני האדמה נעשית באבק

ואז הכל [שוב] הופך לאבק[71].

הודים, טורקים צ'יבצ'קי, רומאים ואתיופים

הפכו לאותו צבע בתוך הקברים שלהם.

כדי שתבינו שכל הצבעים והסימנים הם

צעיפים, הטעיות ודברים מושאלים.

כי הצבע היחיד שמחזיק מעמד הוא צבעו של אלוהים ותו לא.

חשבו על כל דבר אחר כקשור כמו פעמון [לבעל חיים בבקר][72].

צבע האמת, יראת ה' והוודאות האלוקית

יישאר לנצח על משרתי האלוהים ועובדיו.

צבע הספק, חוסר האמונה והצביעות

יישאר לנצח על הנשמה המרדנית.

כמו פרעה הערמומי ומעשיו הרעים האפלים

צבעם נשאר, אבל הגוף נעלם.

ואתה תפסיק לחיות חיי עבדות, במקום זה תשיג חירות. הטעמים וההנאות האלה של הפה והגרון הם קטלניים עבורנו. בזמן הגמול האלוקי, האדם היה מצטער עליהם והיה רוצה לאכול עפר במקום. כל מה שאוכלים בעולם הזה, כולל דברים טעימים, אינו אלא אבק שכוסה בצבעים, וכל מטעמי העולם הם אבק צבעוני ומקושט.

71 תחילה היה לאבק זה צבע של מזון ופירות, אחר כך הוא נאכל והפך לחלק מהגוף בצורת בשר ודם, ואז שוב בסוף הבשר והדם הזה יהפכו לעפר האדמה. הגוף שהוא עצמו עפר ניזון מאבק ובסופו של דבר הופך שוב לאבק כשמגיעים לקבר.

72 בני אדם, לא משנה מהיכן הם באים ולא משנה אילו צבעי עור יש להם במהלך חייהם הארציים הארעיים, הופכים לאותו אבק באותו צבע לאחר מותם. המטרה של אותו סוף עבור כולם היא להעביר הביתה את המסר שהבדלי הצבעים, הגזעים, התרבויות והמדינות הם כולם זמניים. במציאות המקור והסוף הסופי של האדם זהים. הדבר היחיד שנשאר לנצח הוא צבע האלוהים שאדם משיג באמצעות מעשים נכונים בקיום הארצי הארעי הזה. "קיפצ'אק" הוא מדבר אירו-אסייתי המאוכלס על ידי כמה טורקים נוודים. פעמון הקשור לבעל חיים או בקר מבויתים אינו בבעלותו, אלא הוא דבר מושאל.

הפאר והברק על פניהם היפות של דוברי האמת

יחזיקו מעמד עד יום הדין למרות שגופם איננו.

אלוהים נותן לאבק צבע, מיומנויות והומור ו

בגללם, אלה העוסקים במלחמה שיש להם מזג ילדותי.

גמלים ואריות [לחמים בצורת] עשויים קמח נאפים

ילדים מלקקים אותם בתאוות בצע.

אריות וגמלים הופכים ללחם בפה

אין לכך השפעה על ילדים.

כמו ילדים, מילאנו את עצמנו באבק

הניסיון לאמץ אמצעים ואמצעים אמיתיים [להשגת מטרת חיינו] יצא לנו מהראש.

ילד שקוע בטיפשות, השערות וספקות

תודה לאל, לילד יש מעט כוח פיזי[73].

חרטות הן עבור אותם ילדים שסובלים מזקנה וגיל מבוגר

הן נמלים צולעות השולטות [בעולם].

לילד יש מאה מריבות ומריבות

תודה לאל, ילד הוא ללא אסטרטגיות וללא נשק [ולכן אינו מסוגל לגרום נזק ממשי לאיש].

חרטות הן עבור אותם ילדים חסרי נימוס וחסרי נימוס שהם מבוגרים מבוגרים ו

הפכו למקור אומללות לכל מי ששומר עליהם בשל הכוח והשליטה שיש להם [להסב נזק אמיתי ולזרוע סכסוכים המתישים את העולם].[74]

כשבורות וכלי נשק משתלבים

הוא הופך לפרעה הורס עולם בגלל עריצות ודיכוי.

הו מסכן! הודו לה' על החסרון הזה [של חוסר העושר]

שזה הציל אותך מדיכוי וחוסר אמונה.

היו אסירי תודה על כך שאתם מדוכאים ולא מדכאים

אתם מוגנים מפני עריצות ומכל מקור של רוע.

---

[73] אם מישהו ינסה להסביר לילדים קטנים שגמלים ואריות המורכבים מקמח אינם גמלים ואריות אמיתיים, הם לא יקבלו זאת. גם אנחנו מילאנו את עצמנו באבק כמו ילדים והפכנו לאדישים למה שעלינו לעשות במונחים של השגת המטרה האמיתית של חיינו.

[74] הבורות והטיפשות של ילד אינן מזיקות מכיוון שלילד אין הרבה כוח ועוצמה ואם זה מוביל לקטטה אז זה ריב קטן שבו לא נגרם נזק אמיתי. מצטערים הם המבוגרים המבוגרים שמתנהגים כמו ילדים. במציאות, הם נמלים צולעות בעלות כוח ועושר [חברתי-פוליטי] ובורותן גורמת נזק והרס עצום סביבנו ובעולם.

בטן ריקה לא תבעה אלוהות

מפני שהאש הזו בתוך עצמו אינה נעזרת בדלק [ובכך מגבירה את עוצמתה].

בטן ריקה היא כלא עבור השטן

כי מבחינתו, הדאגה למציאת לחם מונעת ממנו ערמומיות ורמאות.

אם פרי ישן, עד שהוא גולמי

זה נקרא בוסר [לא משנה כמה זמן הוא נשאר על העץ].

גם אם אותו [אדם] גולמי יהיה בן מאה שנה

עבור כל אדם מבין הוא ילד וגולמי.

גם אם השיער והזקן הופכים לאפורים

האדם עדיין באותה ילדות, פחד ותקווה[75].

כל דבר בעולם שמעל לתחום החומרי הזה הוא רוחני

זהו סיכום הסיכום והוא אלוהי.

[חיצוני] הצורה היא צל והמשמעות הפנימית היא שמש

אור ללא צל נמצא רק במקום שומם.

כי שם, אין לבנה על לבנה

עבור הירח, לא נותר צל רע.

לבנה למרות שהיא עשויה מזהב, ראויה להסרה

כאשר במקום לבנים, יש התגלות והארה [רוחנית].[76]

הר [סיני] נבקע לחתיכות כדי להסיר את הצל

להתפצל לחתיכות למען האור האלוקי הזה זה דבר קטן.

---

[75] זקנתם של האנשים המטריאליסטים הארציים, אינה מוציאה אותם מילדותם (חוסר בגרות ובורות). אם אדם אינו נעשה חכם [מבחינת בגרות, זהירות, חוכמה וחתירה לתכלית האמיתית של החיים] גם בגיל מבוגר, הוא עדיין ילד בגלל ההתנהגות הילדותית, למרות שהשיער מאפיר מרוב זקנה. יראה ותקווה שייכים לשני סוגים של אנשים: ראשית, אלה שהפכו למושלמים מבחינה רוחנית היא מטרת התורה האלוהית. המציאות היא שהאדם דבק בחוק האלוקי ושומר בשקידה על ציווייו ואיסוריו, ואז חושב על מעשיו הטובים כקטנים מספיק כדי להיות ראויים לקבלה א-לוהית, ויירא ממנו. יחד עם זאת, האדם משגיח על רחמי ה' ונשאר מועמד לקבלה א-לוהית. המשל שלו דומה לזה של איכר שמעבד את האדמה, זורע זרעים ומחכה לגשם בחסדי ה'. האישיות השנייה של תקווה ופחד היא ילדותית, שבה האדם אינו עושה שום עבודה (מעשים נכונים) ואז מקווה לרחמים אלוהיים בצורה של טיפוח לקציר. זו למעשה יהירות והונאה. משל נוסף לסוג שני של פחד ותקווה ילדותיים הוא שאדם מפחד מלכותו של אלוהים, חושב על מעשיו כקטנים מדי ומפסיק לעשות את העבודה ואומר שהקב"ה רחום ומעניק טובות גם למי שאינו עובד. זה לא פחד, אלא פחדנות. זהו הפחד והתקווה שמאומצים על ידי אנשים שאינם פועלים למען תוצאות טובות, וזו רק התנהגות ילדותית.

[76] סיכום כל הפעולות הוא המאבק בדרך הרוחנית (*טריקה*). כאשר אלוהים מושך את האדם לעצמו (*ג'אדב* או *ג'זב*), הוא *משיג השמדה* באלוהים (*פאנה*) ולאחר מכן, הוא *משיג קיום* באלוהים (*באקה*). הצורה החיצונית או הפעולות של הגוף הן כמו צללים והמשמעויות הרוחניות של הפעולות הללו מאירות כמו שמש. אדם משיג הארה ללא צל כאשר הוא משיג השמדה באלוהים (*פאנה*), כלומר נפטר מהרצונות והאיכויות של העצמי הנמוך (*נאפס*). כאשר צל הלבנים של הנטיות, החולשות והעצמי הנמוך האנושיים מוסרים, ההארות הרוחניות אינן נחסמות עוד על ידי הצל. כאשר הסרת לבנים מובילה לתאורה בלתי פוסקת, כדאי להסיר את הלבנים הללו.

כאשר נפל אור ה' על החלק החיצון של ההר [סיני]

הוא התפצל כך שאור האלוהים יכול היה להגיע גם לתוכו.

כאשר אדם סובל מרעב, אוחז בלחם

בגלל תאוות בצע, פותח את הפה והעיניים לרווחה[77].

מתאים לו (הר סיני) להתפצל למאות אלפי חתיכות

הו כדור הארץ! התרחקו מבין השמיים.

כך שהתאורה השמימית שורפת את הצל

הו אויב היום! הלילה שם בגלל הצל שלך.

כדור הארץ הזה מיועד לגידול ילדים

יש לו מקום מצומצם למבוגרים.

אלוהים גזר שהאדמה תגדל ילדים

בו, הוא העיף חלב למען ילדים[78].

בגלל המספר המוגזם של עריסות, הבית התכווץ

הו אלוהים! אנא הפכו את הילדים האלה למבוגרים במהירות.

היזהר הו עריסה! אל תהפוך את המקום לצר ומצומצם

כדי שמבוגרים יוכלו להסתובב בחופשיות.

אל תהפוך את הבית לגידול ילדים למצומצם

כדי שהמבוגרים יוכלו למצוא הרחבה.

המחשבה המרומזת בנסיך השני שנגרמה על ידי תחושת העצמאות שלו וגילויים רוחניים שהוא קיבל בליבו בגלל המלך, כתוצאה מהרמיזה הזו, הוא תכנן למרוד במלך והיה כפוי טובה כלפיו, המלך גילה על כך בדרך של גילוי הלב וזה כאב את לבו ופצע את נפשו בצורה כזו שהנסיך היה אפילו לא מודע לכך

כאשר ללא קנייה ומכירה, הפך לקבוע.

השכר עבור נשמת הנסיך מהישות הפנימית של המלך.

---

[77] כאשר אדם הסובל מרעב, מקבל כיכר לחם, פותח את הפה בגדול ואוכל בחיפזון בחתיכות גדולות. אותו דבר קרה עם הר סיני במצרים כאשר הנביא משה (עליו השלום) הלך לשם כדי לשוחח עם אלוהים וביקש מאלוהים להראות הצצה אלוקית, אלוהים ענה "לא תוכל לראות אותי". ואז אלוהים הראה רק אור אחד מאורות האלוקים שלו על הר סיני, הוא התבקע לחתיכות ומשה איבד את הכרתו.

[78] גוף האדם הוא כמו כדור הארץ שהוא גורם לצל והופך למכשול לאור השמש ומכאן שהלילה נכנס. הגוף והממלכה החומרית הם ערש לאנשי הארציות (המטריאליזם) שהם כמו ילדים והעריסה קטנה מדי למבוגרים. לפיכך, אנשים שהפכו למושלמים מבחינה רוחנית מוצאים צמצום וצמצום בחייהם הארציים. עבור ילדים אלה (שלא גדלו מבחינה רוחנית והם אובססיביים לקיום חומרי וגופני), האדמה מספקת יתרונות חומריים המכונים כאן "חלב".

הוא נהג לשאוב הזנה רוחנית מהארה מנשמת המלך, כי

הירח של נשמתו, כמו ירח שמקבל את אורו מהשמש.

מהמלך הבלתי מופתי, השכר הרוחני

נהג להגיע לנשמתו כל הזמן.

לא מה שאנשים רגילים אוכלים

אלא המזון שמלאכים אוכלים.

הנסיך [בטעות] ראה בתוכו עצמאות ועצמאות [מהמלך]

עצמאות זו הולידה מרד [מצד המלך].

זה: האם אינני המלך והנסיך [בזכות עצמי]?

מדוע נתתי את המושכות למלך הזה?[79]

כשהירח הבהיר שלי הופיע באופק

מדוע אפוא אהיה משועבד לעפר?

יש מים בנחל שלי והגיע הזמן להיות גאה [במי שאני]

אני עצמאי עכשיו, למה שאני אסבול את הגאווה של מישהו אחר?

למה אני צריך לשים רצועה סביב הראש כשכאב הראש לא נשאר?

הזמן לעיניים רטובות ופנים חיוורות לא נשאר.

כשיש לי עכשיו שפתיים ולחיים מתוקות כמו ירח

אני צריך לפתוח חנות נוספת [משלי].[80]

כשהעצמי הנמוך שלו, התחיל להתנפח באגואיזם

הוא התחיל להשמיע הרבה אמירות חסרות תועלת[81].

אוקיינוס המלך, שהוא נקודת המפגש של כל המים (נהרות ונחלים)

מדוע שהוא לא ידע מה יש בזרם ובזרם?

---

[79] הנסיך השני נהג להפיק תועלת רוחנית וברכות מהמלך (המדריך הרוחני המושלם) כמו הירח השואב את אורו מהשמש. נשמתו קיבלה כמות מדודה של מזון רוחני מהמלך בכל יום. זה לא היה המזון שאנשים רגילים מקבלים, אלא זה היה מזון רוחני שמלאכים מקבלים. בשל ההטבות והברכות הרוחניות שקיבל מהמלך, החל הנסיך להאמין ולחשוב שהוא הגיע לשלמות רוחנית ואינו זקוק עוד לשרת את המלך ולציית לו. התוצאה של המחשבה והרמיזה השגויה הזו [מהשטן ומהעצמי הנמוך] הייתה שכל ההטבות הרוחניות שהוא קיבל באמצעות המלך נחטפו ממנו. המרד שהתחולל בו נבע מהרמיזה שהוא המלך והנסיך, כלומר הוא הגיע לשלמות רוחנית ואינו זקוק עוד למלך ואינו צריך למסור את מושכותיו למלך.

[80] כשהפכתי למושלם, למה שאאזין למישהו אחר. כשכבר אין לי מחלות פנימיות של הנשמה, למה שאהיה בחברת מדריך רוחני? כעת עלי להפוך למדריך רוחני בעצמי.

[81] כאשר נולדו בו צדקנות ואגואיזם בשלב זה של מצבו הרוחני, הוא התחיל לומר הרבה דברים לא נכונים שפגעו במצבו הרוחני עד כדי גרימת נסיגה וירידה. לאחר השגת טרנספורמציה רוחנית פנימית ורפורמה, עדיין קיימת סכנת נסיגה עקב מחשבות אגואיסטיות כאלה.

מחשבתו גרמה לכאב בלב המלך

בשל כפיות טובה על המתת הרוחנית שלו ועל המתת הרוחנית שלו.

אמר המלך לעצמו: הוי שפל ורשע!

באופן מפתיע, זה העונש על הנדיבות שלי!

על מה עשיתי למענך מהאוצר הטוב הזה?

ומה עשית בחזרה איתי בגלל הרגליך הרעים?

הפכתי לסולם שלך לשמיים

הפכת להיות חץ וקשת כדי להילחם איתי!

כאב הקטורת הופיע במלך

השתקפות הכאב של המלך חדרה לתוך ישותו הפנימית.

ציפור העושר התכווצה מזעמו

זה ניפץ את הצעיפים של מי שמתכנן את השוליים[82].

כשהאיש הצעיר ראה את ישותו הפנימית

הוא ראה את ההשפעה של מעשיו האפלים.

שכר החסד והברכה הזה הלך לאיבוד

משכן האושר שלו התמלא צער.

מי שהביט אל עצמו בדרכו של האהוב

השאיר את הגרעין וראה רק את הקליפה החיצונית.

מי ייתן ואלוהים אפילו לא יגרום לאויבי להתבונן פנימה

כי לא מצפים מאדם כזה דבר מלבד מהומה והרס[83].

אלכוהול נאסר בעולם

כי אתה הופך מיד למישהו שמסתכל פנימה לתוך עצמך.

בדמיונך, אף אחד לא בא אליך טוב יותר מלבדך

כל זה נולד בתוככם בגלל העצמי הנמוך[84].

---

[82] המלך נפגע מכיוון שהנסיך מרד גם לאחר שהמלך העניק לו את נדיבותו. "ציפור העושר", כלומר מצבו הרוחני הפנימי של ליבו של הנסיך, התנפץ בשל תוכניתו לדחוק את המלך הצידה.

[83] רומי אומר שמי שמתנשא בדרך השלמות הרוחנית והגנוסיס, הופך להיות נטול מציאות של הדרך הרוחנית. זה אובדן והרס שאני אפילו לא רוצה שיהיה לאויב שלי.

[84] אלכוהול נאסר מכיוון שהקוראן אומר: "השטן רוצה לזרוע אנרכיה ומחלוקת ביניכם עם אלכוהול והימורים", הסיבה לאיבה היא בדרך כלל אגואיזם, צדקנות והתבוננות פנימה וראיית עצמך טוב יותר מכל אחד אחר. אלכוהול תורם למצב הפנימי המזיק הזה. זה מה שקרה לנסיך.

הו אתה! הפרידו את עצמכם מהעצמי הנמוך שלכם (נאפס)

עד מתי תישאר כלוא על ידה.

הו אהוב! מסור את נשמתך לאהוב

כדי שתוכלו לראות את החבר שמטריד את לבכם.

מסרו את נשמתכם לאהוב והשתחררו

עשו את הדבר הנכון עבורו והשיגו אושר[85].

אל תתנו לעצמי הנמוך לשלוט בכם

לגמול אותו מהחלב שלו.

לכל דבר יש השפעה משכרת

בין אם זה חלב, יין או דבש.

הו בן אדם! דע את שיכרון החיטה

זה גרם לאדם לא להיות מודע [לאחר שנעשה מודע לאלוהים][86].

הנסיך נפרד מהשמיים כמו אדם הראשון

שנהג לחרוש את השדות לחקלאות עם שור.

הוא היה מזיל דמעות [על הנזק שנגרם למצבו הפנימי] ואומר: הו שודד גבור!

הפכת אריה לאסיר של זנב השור.

הו עצמי מרושע וקר! עשית

גינונים רעים עם המלך הנדיב.

בתאוות הבצע שלכם לחיטה, בחרתם ברשת [הלוכדת]

עבורכם, כל גרגר חיטה המשמש כפיתיון הפך לעקרב.

אווירת האגואיזם מילאה את ראשך

עכשיו ראה את השרשרת במשקל חמישים טון ברגליך.

הנסיך בכה על עצמו ככה

מדוע הפכתי למתנגד למלך?

---

[85] מסרו את כל מה שיש לכם לאהוב (אלוהים) ואז יהיה לכם את החזון [בעין הנשמה]. אל תיכנע על ידי העצמי הנמוך ותמנע ממנו את תאוותיו.

[86] השיכרון של התבוננות בעצמך בהערצה, פוגע באדם. כל דבר שגורם לזה, בין אם הוא מותר או אסור, צריך להימנע. לכל דבר יכולה להיות השפעה משכרת שצריך להעריך לאור המסע הרוחני של האדם. ראה כיצד אכילת חיטה [שהייתה אסורה על ידי אלוהים כשאדם היה בשמיים], גרמה לאדם הראשון להיות לא מודע לכך והוליך אותו שולל עד כדי כך שהוא איבד את משכנו בגן עדן, שם היו לו כל מיני נחמות ונדחק למטה לאדמה, שם הוא עבר תלאות ומאבקים עצומים.

הוא שב להכרה [מתוך בורות ויהירות] וחזר בתשובה

כאב הפרידה מהאהוב

רחם! חשוך מרפא.

הו אלוהים! מי ייתן ומצבם של בני האדם לא ישתפר

כאשר מצב הסבלנות נגמר, האדם מגלה את האגו והבולטות.

שלא תהיה לאדם היכולת לגרום נזק!

כי באותו זמן, לא היה אכפת לאדם מהאמונה [לרסן את עצמו] או מדרך התיקון העצמי [שאולי הוא צועד בה].

טוב יותר בן אדם שסובל מצרות

משום שהעצמי הנמוך דוחה את הברכות [הא-לוהיות] ומוטעה [מהדרך הנכונה בחיים מכיוון שהוא נוטה לנזק ולרוע].

טוב יותר בן אדם בניסיון ובמצוקה

מכיוון שאדם כזה מושפל, מושפל וחסר אונים [בהיותו מדוכא, הוא אינו הופך למדכא בעצמו].

נחזור לסיפורו של הנסיך שגרם לעצמו אובדן ונזק רב עקב מרידתו והוא נפצע מלבו של המלך ועזב את העולם מבלי להשלים את הדרך הרוחנית

בקיצור, דעתו של העצמי הנמוך העיוור

לקח את הנסיך לקברו לאחר שנה.

כאשר המלך חזר מספיגה רוחנית (*סוקר*) להחלמה (*סאהו*)

הכעס שלו כמו מאדים כבר שפך את הדם[87].

כשאין שני לו ראה את אוסף החצים שלו

הוא מצא חץ אחד חסר.

הוא שאל איפה החץ הזה ושאל את אלוהים

אמרו לו: הפוגע בו הוא החץ שלך.

המלך הנדיב והנדיב כבר סלח לו

אבל החץ כבר פגע ושפך את הדם.

הוא מת והמלך קונן על מותו

[87] כאשר המלך חזר מהמצב הפנימי של היטמעות רוחנית באוקיינוס הגנוסיס, הוא הבין שהנסיך מת מכעסו. מאדים בשל אדמומיות שלו משמש גם כמשל לכעס. כעסם של נביא וגנוסטי הופך לסיבה לעונש א-לוהי בשמם. כאשר קינג התאושש ממצבו הפנימי, כעסו שכך. הוא חזר לאלוהים והתחנן בפניו שישכך את כעסו. הוא קיבל הודעה אלוהית שהסיבה לכך היא שהעונש התרחש בגלל כעסו.

הוא הכל; הוא לוקח חיים, הוא גם החבר [המגונן].[88]

אם שניהם לא נוכחים, אז הוא לא הכל

הוא הפורש של יצירותיו, והוא גם האבל עליהן[89].

אותו קדוש מעונה (נסיך) חיוור פנים נהג להודות לאלוהים

שהוא (המלך) הכה בגוף ולא בנשמה[90].

הגוף החיצוני בסופו של דבר חייב להיעלם [בזמן המיועד]

הנשמה תהיה חיה ותישאר מאושרת לנצח בנצח הבלתי נגמר.

אם הכעס הזה הופעל, הוא הופעל רק על העור

חבר ללא כל כאב וסבל, חזר לחבר.

למרות שהנסיך הפך את המלך לאמצעי שלו לצעוד בנתיב הרוחני

עין הרע סגרה את דרכו [להתעלות רוחנית אל האלוהי].

והנסיך השלישי היה איטי יותר בהשוואה לשני אחיו הגדולים

הוא השיג הן את הצורה החיצונית והן את המשמעות הפנימית [של הדרך הרוחנית].

את הנסיכה, את השלטון, את המלוכה, הוא לקח את כולם

ראוי שתישארו מופתעים ומבולבלים מכך[91].

אני מוטרד מהתמשכות הסיפור

אני שקוע באוקיינוס של משמעויות רוחניות עמוקות, אבל אתה נחפז[92].

ובאותה שעה על ידי ההשפלה, הענווה והדבקות הקפדנית [במדריך הרוחני המושלם],

הנסיך השלישי מצא את מטרתו מאותו טוב לב שעושה את עבודתנו וגורם לנו להשיג את מטרותינו[93].

---

[88] הנסיך מת והמלך התחיל לבכות כי למרות שהוא הפך לגורם למותו, הוא עדיין היה חברו, יועצו, שומר עליו והשתמש ברוחניות הפנימית שלו כדי לעזור לחולל שינוי פנימי בנסיך.

[89] שלמותו של אלוהים לא יכולה להתקיים אם אין לו את התכונות של נטילת חיים וגם את היותו חבר ועוזר מגונן.

[90] פרינס בחיים שלאחר המוות, הודה לאלוהים שהעונש על טעותו הוטל על גופו בלבד, נשמתו ואמונתו נותרו מוגנות מכל עונש. הגוף הוא זמני בלבד שעתיד לגווע יום אחד, אם הנשמה הייתה מתה או נפגעת, זה היה חורבן מוחלט. כעס נפל על הגוף ואז נשמתו חזרה לנשמת הנשמות.

[91] הצעיר מבין שלושת הנשיאים, לא מיהר [בדרך הרוחנית בניסיון להשיג את המטרה הסופית של הדרך, שהיא] המפגש עם האהוב, כמו האח הבכור, וגם לא טען לשלמות כמו האח האמצעי.

[92] רומי אומרת: אני מוטרדת מההתמשכות של הסיפור הזה. זה בגלל שכל חלק בסיפור הזה גורם לי לנוע למשמעויות פנימיות עמוקות ולסודות רוחניים של החלק הזה, ואני מוצא את עצמי שקוע בזה.

[93] עם התמדה סבלנית, שאיפות רוחניות, סובלנות בהתמודדות עם השפלות, ענווה מוחלטת, כנות אמיתית, מטרה אחת, התמקדות במטרה הסופית ללא קשר למצב, ותכונות גדולות אחרות הנחוצות לתלמידים ולהולכים בדרך הרוחנית, גרמו לו להשיג את מטרתו הסופית במקום שבו שני אחיו האחרים נכשלו בגלל חסרונותיהם וטעויותיהם במאבקיהם הרוחניים. בסופו של דבר, הם גם התקבלו על ידי אלוהים על המאמצים שעשו, אם כי חסרונות מכיוון שהם ניסו כמיטב יכולתם לפני שנכשלו. הנסיך הצעיר ביותר השיג את העושר של קרבה אלוהית, אינטימיות וקבלה. כבוד זה אפשרי רק על ידי נדיבות ונדיבות א-לוהית.

הסיום של רומי ל*מתנאווי* – צמדים של משמעויות רוחניות עמוקות[94]

אני הופך את הסבלנות לסולם שלי להתעלות למדרגות רוחניות

כדי שאגיע לפסגת ההצלחה במאמצי.

התוצאה הסופית של כל סבלנות היא הצלחה

אחרי כל מרירות, האדם מוצא מתיקות.

כשמשהו מתעורר בלבי בזמן נוכחותו

כל פסוקים [של שירה] או כל דבר שאינו קשור לענייני העולם.

אני מחשיב אותם שנשלחו על ידו כלפיי

מלבו שהוא כמו כוכב זוהר שנראה בתימן.

אני מרכין את ראשי [בענווה] בפני כבודו וקדושתו

אני נעשית אסירת תודה לו מעומק לבי.

העניין הזה שבלבי הוא ממנו [בלבד]

כי יש חור (דרך) מלב אחד למשנהו.

עכשיו כששמש ההשראה הרוחנית מחלון לבי שקעה

זה (מתנאווי) נגמר ואלוהים יודע הכי טוב[95].

בנו של רומי הגנוסטי, המדריך הרוחני המושלם מולאנה בהא אל-מילאת מסקנתו של ה*מתנאווי* – צמדים של משמעויות רוחניות עמוקות, לאחר ששוחח עם אביו ודיווח על דבריו[96]

---

[94] רומי סיים בפתאומיות את יצירת המופת הגדולה שלו עם הפסוקים האחרונים הללו מבלי לפרט על סיפורו של הנסיך השלישי וכיצד הוא מימש את פירות הדרך הרוחנית. הוא ניבא שתבוא אחריו נפש חיה שתשלים את הסיפור הזה יחד עם סיפור נוסף על שלושה אחים עצלנים שאביהם השאיר ירושה בהשגחתו של שופט שיכריע מיהו העצלן מכולם ויעביר לו את הירושה.

[95] אשב במצב של התבוננות רוחנית המתמקדת באלוהי. יהיו אשר יהיו המחשבות שיעלו בראשי, אם הן אינן מחשבות ארציות, אחשוב שהן נשלחו אל לבי. כאשר השתקפות תודעתו נופלת על לבי, אני משתכנע בגדולתו ובקדושתו ונעשה אסיר תודה לו וחושב שהמחשבות הללו שבלב באו ממנו, שכן יש דרך מלב אחד למשנהו [אם הן מחוברות במצב של אהבה אמיתית]. בנקודה זו, שמש ההשראה של הנושאים ל"*מתנאווי* " (צמדים של משמעויות רוחניות עמוקות) שנכנסה ללבי מחלון פתוח לעבר המציאות האלוהית, שקעה עכשיו והנושאים הללו הפסיקו להגיע. כתוצאה מכך, אני מסיים את הספר הזה ממש כאן ואלוהים יודע את חוכמתו מאחורי כל דבר ודבר. רומי חושף כאן את ההשראה האלוקית כמקור ליצירת מופת זו, שהיא הספר הטוב ביותר בנושא ההליכה בדרך הרוחנית וכתוצאה מכך השגת האהבה האלוקית, של הציוויליזציה האנושית כולה עד קץ הימים. זה גם נחשב להבהרה הטובה ביותר של עיקר המשמעות והמסר של הקוראן עבור האנושות כולה לנצח.

[96] בנו של רומי, מולאנה בהאא אל-מילאת (שמו האמיתי הוא בהאא א-דין ולאד) כתב את המסקנה הזו של ה"*מת'נאווי* " כדי להסביר מדוע אביו סיים בפתאומיות את הספר הגדול הזה תוך שהוא משאיר את סיפורו של הנסיך השלישי לא שלם. רומי אמר לו שאחריו תבוא נשמה חיה שתשלים את הסיפור ואת הספר.

כשאבא שלי (רומי), במשך זמן רב עם המתנאווי הזה

שתקתי ואמרתי לו: הו נפש חיה!

מאיזו סיבה אתה לא מדבר?

מדוע סגרתם את דלת הידע המגיע מאלוהים אל ליבו של האדם?

סיפורם של הנשיאים לא הסתיים

פנינת הנסיך השלישי נותרה בלי להיקשר לחוט.

רומי אמרה: לאחר מכן, יכולות הדיבור שלי נרדמו כמו גמל

עד יום הדין לא תתקיים שיחה עם אף אחד [בנושא "*מתנאוי*" וסיפור שלושת הנשיאים].

ההבהרה שלו נשארת, אבל בתוכי [בי]

זה נסגר וזה לא יוצא.

יכולת הדיבור שלי במקום ההוא נרדמה כמו גמל

הפקולטה אומרת: סגרתי את פי מלדבר.

הגיע זמני לעזוב [את העולם הזה] ולקפוץ בזרם [של חיי הנצח]

מלבד הווייתו, הכל גווע ומגיע לקיצו.

המשך [הסיפור] הזה יגיע, בלי שידברו עליו בלשון

בלב אדם שיש לו נשמה חיה[97].

העניין נגמר וכך גם החיים שלי

הבשורה המשמחת הגיעה [אלי מאהובי] על השחרור מהגוף.

אני אגיע לגודל של ממלכת הנשמות

אני אעבור דרך טיפת הלחות הזו ואגיע לאוקיינוס הבלתי נתפס[98].

כי העולם הזה חי ונעים למראה בגלל הלחות הזו

הלחות הזו הגיעה מהאוקיינוס, לכן, זה טוב ושמח.

כאשר הנשמה חיה בין האדמה לרטיבות

התבוננו, איך זה יהיה בעולם האוקיינוס?[99]

---

[97] זה המקום שבו רומי מנבא לבנו שיבוא מישהו שיבוא אחריו שישלים את הסיפור ובכך ישלים את הספר. זה ייעשה על ידי מישהו שיש לו נשמה חיה, כלומר, נשמה חיה עם נוכחות אלוהית וגנוסיס. קודם לכן, רומי גם ניבא באופן יוצא דופן שהוא עומד לעזוב את השהות הארצית הארעית הזו והביע את להיטותו לפגוש את אהובתו בקיום נצחי.

[98] כעת אגיע לממלכת הנשמות (*עלם אל-ארווה*). בהשוואה לאוקיינוס הזה, הממלכה החומרית (*עלם נסות*) בה אנו נמצאים, היא רק טיפת לחות ויש בה השפעה מועטה של ממלכת הנשמות.

[99] נשמה זו חיה בין האדמה והאבק וכמות קטנה של לחות של ממלכת החומר. אפשר לנחש כמה עצומים יהיו חייו בממלכת הנפשות.

האוקיינוס הוא כמו עיר והלחות היא כמו דלת [לאותה עיר]

חשבו על הלחות כטיפה והאוקיינוס הוא חסר תפיסה וחסר גבולות[100].

דרך הלחות הזו שהיא כמו החיים, היכנסו פנימה

לתוך האוקיינוס של האהוב, כדי שתשיג קיום [ללא סוף][101].

מכיוון שבצד זה [של הקיום הארצי], יש לחות מאוקיינוס החיים

אתה מחפש את הגדולה הזו דרך הנשמה שלך.

כל חלק של חלקיק האבק לוקח אדם לקבר

הגל מאוקיינוס הנשמות, לוקח את האדם אל האהוב.[102]

חפשו את המפגש עם האהוב עם הלב והנשמה

זכור את שם האלוהים בלי הלשון והשפתיים [באמצעות לבבך].

אז אתה יכול להשתחרר מהמאסר הזה [של הגוף] ומהעולם הארעי הזה

לכן, אתם תמיד יכולים להישאר בממלכת הנשמות.

זרעי חייך, שנזרעו בארץ צחיחה

על ידך כך שבסופו של דבר זה יביא לסופך[103].

החיים היקרים והיפים האלה

מדוע אתם מבזבזים אותו ללא פיצוי?[104]

הו אדם חרוץ! האם לא תסבול אובדן?

כשאתה מוותר על גינה ותופס אדמה קוצנית?

כשאתה נותן את חייך המוגבלים

בדרך [החתירה לאלוהים] היא תהפוך לבלתי מוגבלת.

הוא יהפוך לאינספור, בלתי מוגבל ובלתי ניתן למנייה

החיים הארוכים של עשרת הימים המוקדשים לעבודות אלוקית.

היזהרו! עשה את המסחר שלך בבזאר הזה

בתמורה לקוץ אחד, קחו מאות אלפי פרחים.

---

[100] הממלכה החומרית (העולם הזה שבו אנו נמצאים) היא כמו דלת המובילה לערי ממלכת הנשמות ולממלכת המלאכים (*עלם אל-מלקוט*), הראשונה היא כמו טיפה והשתיים האחרונות הן כמו אוקיינוסים.

[101] קיומה וקיומה של הנשמה, תלויים בכך שהיא תתמזג לתוך האוקיינוס של האהוב שממנו היא באה.

[102] גוף אנושי המורכב מאבק מגיע לקבר. הנשמה לוקחת את האדם אל האהוב (אלוהים).

[103] אל תבזבז את חייך רק בטיפול בגוף, אחרת זה יביא להרס שלך.

[104] החלק של החיים שמוקדש רק למטלות ארציות מבלי לדאוג לצרכיו הנצחיים של האדם בוזבז. אם החיים המוגבלים של העולם מוקדשים לחיפוש אלוהים, הם מובילים את האדם לחיי נצח נצחיים.

עבור הזרע האחד שתזרעו, תקבלו
מאות אלפי דגנים בברכתו של הנדיב.
הספירה נעשית רק במקום שיש סוף
בצד שבו אלוהים נמצא, הוא אינספור.
הו חלק מופרד! לכו אל כולכם [מהיכן באתם]
לדלג מעל האגו ולרוץ אל מקלט האלוהים.
ממעשיו ומילותיו של בן אנוש
מתברר איך הנשמה נמצאת.
באיזו דרגה רוחנית נמצאת הנשמה, מה היא?
מאמין, לא מאמין או גנוסטי?
אין לשמור מים במיכל המים ללא עזרת הים
כדי שהמים המתוקים לא יהפכו למגעילים[105].
מים שקטים, ללא כל עזרה, הופכים לרעים
צבעו הטוב, הריח והטעם שלו נעלמים.
הנביא מוחמד (עליו השלום) אמר: אדם ששני ימיו שווים
אובד עצות ונמצא בספק.
בטיפשותי, אני חי ללא ודאות
כמו שקית ריקה מלאה באוויר[106].
צערה הולך וגובר מרגע לרגע
בכל רגע, זה נעשה גרוע יותר וחלש.
זה שנדחה מהשכינה, פונה לעבר הגיהינום
ללא המים המתוקים של האוקיינוס, הוא מתקדם לעבר אש ועונש.
לפני שהעניין שלך יגיע לנקודת האל-חזור הזו
וכל נשימה של רשלנות גורמת לך ללכת אחורה.
כמו הנביא אברהם, חזרו למקורכם
עברו מעל הכוכבים והשמיים הכחולים.

---

[105] מי הנשמה צריכים להיות מחוברים לים של נשמת הנשמות, אחרת מים שקטים הופכים להיות לא נעימים.
[106] מי שאין לו ודאות באמיתות הנצחיות, נסוג כל הזמן בדרך הרוחנית, ובגלל שאין לו שום קשר לאוקיינוס, מי הנשמה שלו מתלכלכים.

שים את צעד האומץ, על השמש והירח

שים את ראשך על החצר הזאת [במצב של כניעה לרצון האלוקי].

בזבזו את האגו שלכם על [שירות ל] אלוהים

כדי שלא תיבדלו [מרחמי האל] כמו השטן.

באוקיינוס הנשמות, רוקנו את מי הנשמה שלכם

כך שתהפכו לאוקיינוס חסר גבולות ללא חוף.

בואו נעשה את הסיפור קצר כפי שהלכתי מאחורי הפרגוד [בסוף חיי]

כן, היו בשקט ואלוהים יודע הכי טוב.

תודה לאל! ספר זה הגיע לסוף הנושא שלו

הכסף לא אבד, והוא הגיע לאחים.

קובץ זה [של שירת החכמה והגנוסיס האלוהי במת'נאווי] הוא סולם לכיוון השמים

מי שיטפס עליו כדי לעלות, יגיע לגג.

לא גג השמיים הירוק

במקום זאת, הגג גבוה יותר מהשמיים[107].

גג השמים הזה מוצא את ניזונו מהשכינה

הסיבוב התמידי שלו נובע מהרצון למצוא את אהבתו חסרת הגבולות[108].

תחילת הסוף של המתנאווי של רומי – צמדים של משמעויות רוחניות עמוקות, כפי שחזה רומי שהיא תושלם על ידי נפש חיה וזה נעשה על ידי מולאנה אילהי באקש קנדהלווי[109]

המשיכה של עוצמת הרוחניות והתשוקה של מולאנה חוסאמודין[110]

מושך אותי לקראת [כתיבת] הסיום [של *מתנאווי*].

לגרום ל"צמדים של משמעויות רוחניות עמוקות" להתקדם לקראת סיום

---

[107] הנוכחות האלוהית.

[108] הסיום של "*מתנאווי* " (צמדים של משמעויות רוחניות עמוקות) מאת בנו של רומי מגיע כאן לסיומו. כפי שניבא רומי, מה שלהלן הוא סיומו של הספר הגדול הזה, שהושלם במקרה על ידי מולאנה הגנוסטי ההודי אילהי באקש קנדהלווי.

[109] מנקודה זו ואילך, מסקנתו של *המת'נאווי* מסופקת על ידי מולאנה אילהי באקש קנדהלווי שגם סיים את שני הסיפורים הבלתי גמורים של *מתנאווי* שרומי הותיר לא שלם, כולל סיום סיפור שלושת הנסיכים.

[110] מולאנה זיא-אל-חאק חוסאמודין היה תלמידו של רומי שהפך גם למדריך רוחני מושלם בתקופת חייו של רומי. הוא היה זה ששכנע את רומי לכתוב *את מתנאווי* מלכתחילה והוא נהג לספק ניירות, עטים ודיו לרומי כדי שימשיך לכתוב והוא זה שאסף את יצירת המופת הגדולה הזו והפיץ אותה למרחקים ככל שיכל. רומי פתח כל אחד משש הכרכים של *Mathnavi* בשבח הרוחניות של מולאנה חוסאמודין וייחס לו את ההשראה שלו לכתוב *את Mathnawi* . מולאנה אילהי באקש קנדהלווי מצטט גם את כוח המשיכה של נשמתו של מולאנה חוסאמודין ככוח המניע מאחורי כתיבתו את סיום מת'*נאווי*.

מושך את הנשמה לעבר הדרך הישרה.

הפסוקים [של השירה] נופלים באופן בלתי מורגש מהשפתיים [ללא כל מאמץ מודע ממני]

הו חוסאמודין! תעשה מה שאתה רוצה.

מכיוון שמושכות האינטלקט שלי בידיך

תמשוך אותו לאן שאתה רוצה, הנשמה שלי שיכורה ממך.

כשהשתקפות השמש נפלה על מים

ווטר הודו לשמש על המתנה העצומה הזו.

נשמתו של מולנא ג'לאל-דין רומי

שהוא אוקיינוס של ידע וירח של גנוסיס.

כשהוא שם את הרהוריו על הר סיני של לבי

גופי העשוי מאבק ומים הפך מואר.

ירח השמים הנשגב הזה בכל רגע

מאותת לדלת לבי שעכשיו.

התחל את הסוף של ה-Mathnavi

פתח את המעטפה החתומה שלי.

אמור את הסיפור הזה שנשאר [לא שלם] בלי לומר

חוט את הפנינה שנותרה מבלי להימתח לחוט.

חוט אותו במהירות לחוט

החיבור הרוחני שלנו בוודאי יגיע אליכם.

מכיוון שלא ראיתי את הדרגה הרוחנית שלי, שתקתי

הנחתי את ראשי על דלתו.

מכיוון שהפרת צו המלך קשה יותר משבירת הפנינה

התחלתי לבצע את פקודתו ללא היסוס.

...

סיפור על מצבו של הנסיך השלישי שלאחר מות אחיו השני, השיג את קרבתו, קרבתו וגנוסיס של המלך

בואו נשאיר את הדבר השני מאחור כי הנסיך השלישי

כששמע על מותו של אחיו השני.

הגיע לחצר המלך

במצב של כאב לאהוב, כמחפש עם תשוקה עזה.

כפרוטוקול, אמר המציג [למלך]:

האח השלישי הזה ראוי יותר לרחמיך.

שתי זרועותיו נחלשו באהבתך

יש צורך בתחבושת על תבוסתו.

המלך ריחם עליו וביקש ממנו לצאת

בטוב לב מלכותי ביקש ממנו לשבת לידו על כס המלכות.

למרות שהוא הכיר את מצבו [הפנימי] של הנסיך באמצעות השראה רוחנית

באופן מוזר, המשכתי לשאול אותו למצבו.

בטוב ליבו, ניחם אותו כל כך

שהוא הסיר את הכאב והצער הזה מנשמתו.

הוא קבר את אחיו המת

קישר את נשמתו עם הנשמה החיה.

לאחר מספר ימים, החברה המלכותית הייתה בעיצומה

לבו של המלך התרכך עליו.

הוא מסר לו את כל האוצרות הגדולים והקטנים

פתחה בפניו את הכנסת האורחים המלכותית.

מנדיבות ים הנדיבות של המלך המעניק את הנשמה

ניצן ליבו החל לפרוח.

הרבה סודות [רוחניים] הופקדו בליבו

הוא הפך להתגלמות של הארה כמו אחיו השני.

בשלבי הקרבה האלוהית והגנוסיס

התואר שלו גדל יותר מאחיו השני.

הוא נהג לשאוף רוחנית ולצעוד בדרך הרוחנית

הוא נהג לעשות מאמצים [כנים] וההארה הפנימית שלו הלכה וגברה.

אבל הוא עצמו למד לקח

הוא קיבל עצה משני אחיו הגדולים.

הוא למד להכיר היטב את נקיקי הדרך הרוחנית

הוא נהג לנהוג בזהירות ובזהירות רבה והיה נעים מאוד.

הוא ראה שהאח הראשון מסר את חייו בגלל החיפזון [בדרך הרוחנית]

והשני נשלח לקברו בגלל יהירות עצמית, ריכוז עצמי ואגואיזם.

אדם צריך, בדרכו של האהוב

עשו מאמצים בצורה הדרגתית, סבלנית וסובלנית.

הנביא מוחמד (עליו השלום) אמר:

הו הנוער! גישה רכה, איטית, הדרגתית וסבלנית (*Rifq*) היא שורש החוכמה.

אבן מסעוד סיפר מפי הנביא מוחמד (עליו השלום):

הו חסיד! סבלנות היא חצי מהאמונה.

אחרת, היופי של האהוב הוא הארה מוחלטת

עין הלב נשברת ביופיו.

אינכם מסוגלים לסבול חזון אלוקי פתאומי

לטשו את המראה [של לבכם] בהדרגה [כדי להסיר את כל אבק הבורות, האדישות והרוע ולהאיר את יופי האופי וההוויה הפנימיים שלכם].

גישה הדרגתית זו נועדה להגדיל את היכולת הרוחנית של האדם

מתי היופי הגלוי שלו סגר את דלתו?

האהוב הוא כמו שמש באמצע השמים

אבל הו עטלף! היכן עיניך [לראות את השמש]?

לך, קודם תלד את העין שלך

ואז פתחו אותו לעבר האהוב.

אחרת, לא תוכל לסבול את התאורה והברק המבריקים שלו

השמש שלו תשקע את הכוכב שלך.

או שתמות או תשתגע, תאבד לחלוטין את עשתונותיך

זו הסיבה שרבים הפכו למג'*דהוב* (אלה שאיבדו את דעתם על ידי צפייה ביופי האלוהי מבלי לפתח תחילה את יכולתם הרוחנית לסבול אותו).

קש לא יכול לשאת את משקלו של הר

בשביל הצער והעצב האלה, אתה צריך מישהו שהגיע לשלמות רוחנית.

אחיו הראשון מיהר

הוא השיג פגישה גלויה עם האהוב במצב של חרדה ועוויתות.

מכיוון שהמפגש הטהור עם האהוב לא היה מתאים לו

הוא התחיל להתכווץ, נשבר ומת.

עד שלא יוסר צעיף זה של הגוף

מתי ניתן לקבל את המפגש הגלוי עם האהוב?

אבל כשהאריה של האהבה העזה רץ פתאום

המאהב הופך לקורבן שלו כמו בשר נא.

הפרעת האהבה העזה גורמת לאדם למהר

כמו קונכייה בקרקעית הים, פותחים את הפה לטיפה.

אבל לפתוח את הפה לפני הגשם

לא משיג דבר מלבד כאב וקשיים.

אישה שאינה במחזור ולא הגיעה לבגרות מינית

אינו מסוגל להקיף את הזרע [לצורך הולדה].

סיפור על מצבו של הנסיך השלישי והוא משיג את השלמות החיצונית והפנימית והוא מגלה סבלנות כדי לבטא את צרכיו ולהגיע למטרתו

והמחיר השלישי באמצעות מאה אמצעי זהירות וסבלנות

נהגו לנבוע כמו ענני גשם מהים של גנוסיס.

באמצעות חברתו הרוחנית של המלך בכל לילה

בכל בוקר התרוצצו בליבו הארות של אחדות האל.

השגת יכולת רוחנית ושפע של חוכמה

הופיע בפניו בכל רגע בשל חברתו של המלך.

בכל עת בלבו מכיוון הירח כמו מלך

אורות חדשים ירדו על לבו בוקר וערב.

הוא אפילו לא נשם לשום דבר אחר מלבד המטרה שלו

הוא שמר על ניצוץ בלבו של המלך הנדיב.

מלך כזה ששופע חסד ונדיבות

למה שאני בכלל צריכה להביא בפניו את הבשורה על הצורך שלי?

נדיבותו גם בלי לשאול, מעניקה אינספור ברכות

איך הלב שלי יעז לקפוץ לשאול?

המלך שלנו הוא כמו לב מראה צלול ומלוטש

בלב המלך, יש [גם] מקום של סכנה עבורי.

אם אני באמת ראוי לפנינה היקרה הזו

בנדיבותו שלו, המלך יעניק לי אותה.

חסדו מוענק לכל אדם בעל יכולת רוחנית

אכן בהתאם למצבו הרוחני הפנימי של האדם.

כל מי שיש לו יכולת וזכאות

מתת מלכותית מגיעה לאדם מהמלך בלי לשאול אפילו.

המלך שאפילו ראש מחט אינו מוסתר לו

מדוע עלי לרוץ בנתיבים שונים כדי לחפש את המטרה שלי?

למה שאציג בפניו את החפץ חסר התועלת שלי?

מדוע עלי לגלות לו את הצורך שלי?

המלך שלנו הוא מודע ומודע בהיר

בסופו של דבר, הוא מעניק את משאלות הלב.

הו לב! היה סבלני כי זה המפתח לאושר

יש בו הרבה נוחות ואושר.

יום אחד אמר המלך: הו נשמת חסד!

אתה ים של סבלנות וסובלנות ומכרה של נדיבות.

אני מוטרד מהאחריות שלי על הדומיניון והאימפריה

הלב שלי באמת מחובר לכסא הנשגב של האחדות האלוקית.

להיות היורש שלי ולעשות את העבודה [של האימפריה]

כדי שאוכל להיפטר ממה שמטריד את ליבי.

אני רוצה להיכנס לבדידות

הייתי רוצה לשתוק מהשיחה.

לבי יהפוך נטול דאגות

הוא יהפוך לביטוי של הארות אלוהיות.

רגע של התבוננות שווה שנה של הלל

התבוננות זו היא פליאה ביופי האלוהי.

כששמע הנסיך את העניין הזה

מתוך נימוס של כבוד למלך, הניחו את ראשו על רגליו.

חס וחלילה! ייתכן שלא יגיע זמן שבו תוותר על השלטון

או לאמץ בדידות בחדר מבודד.

מי ייתן וצל שלך על ראשי

הישארו בכיסוי עד יום הדין.

הו אלוהים! שחיי לא יהיו כל כך הרבה

שאני רואה את סוף שלטונו של המלך.

היו הרבה דיונים בכיוון הזה

אבל המלך חיפש [את האמת] על ידי ניסוי הנסיך.

לראות אם יש תשוקה כלשהי לתהילה וכוח בליבו

או הפאר של האימפריה והשלטון כמו המלך.

האם יש יהירות וגאווה בלב?

או שהווייתו הפנימית שיכורה מיין הכמיהה לאלוהות?

המלך ראה שהנסיך לא בישל שום רעיונות בראשו

בעץ ההוויה שלו, שום דבר לא הבשיל מלבד פירות הציות והכנות.

בין אם זו אהבה למעמד ושלטון, תאוות בצע ותשוקה

בראשו, שום דבר לא מצא דרך אחרת מלבד הכמיהה לאהובה.

מלבד האהבה לאלוהים ולעבדיו המיוחדים

אין דרך להיכנס ללבו לשום דבר אחר.

המלך מצא את מצבו הפנימי בהתאם לדרישות הדרך הרוחנית

הוא מצא כל צעד שלו על הכביש של החוק האלוהי.

אין בלבו שום נטייה למלכות

הוא מחפש את האוקיינוס [של הגנוסיס האלוהי] ואינו חייב לספינה [של אמצעים ומטרות ארציים].

הוא בחן אותו הרבה בסולמות שונים של בחינות

שום דבר לא היה שם מלבד זהב טהור.

המלך אמר לחבריו ולעוזריו שהצעיר הזה

לא מגיע לשום דבר אחר מלבד הנשמה כמו ילדה.

הזיווג של הירח עם השמש טוב יותר

הקשר של הגוף עם הנשמה טוב יותר.

הוא והיא שניהם ראויים ותואמים זה לזה

כל אחד מהם נעלה [במעלותיו הפנימיות] על חבריו.

אישה כזו מתאימה לגבר כזה

תכשיט כזה מתאים לאותה טבעת.

כל העם [של המלך] שיבח דעה זו

כולם אמרו: בבקשה מהר, זו הזדמנות מושלמת.

המלך ציווה והם ארגנו מפגש יפה

נערך מפגש חתונה מצוין.

לב אחד ונשמה אחת של שניהם משתוקקים זה לזה לנצח

נדרי ההסכמה להפוך את היחסים ביניהם למותרים התרחשו.

האיחוד המבורך שלהם התרחש

הנשמה לנשמה והלב ללב התחברו.

עם התמדה הדרגתית, העניינים של שני העולמות נשארים מסודרים

מפני שהחיפזון נולד מהשטן.

אלוהים הכריז על הסבלנות כמקור הנחישות לכל העניינים

אין ספק שהסבלני משיג את רצונותיו.

מי שסבל קשיים, השיג גם את האוצר

מי שהתעצל, מת גם הוא באומללות.

אבל לגבי העצלנים, העצלנים לעולם טובים יותר

חיפזון בעניינים ארציים הוא רע.

התאזר בסבלנות, מסור לו את העולם

הוא יודע מה טוב ומה רע בשבילך יותר טוב ממך.

העצלן לעולם פועל בדרך הא-לוהית

כמו הנסיך שהוא השלישי.

פירוט פירושו ומשמעויותיו של סיפור שלושת הנשיאים ופירושו וקישורו לדרגות הגנוסיס (*אירפאן* / *מערפא*) – מצב הקרבה, האינטימיות והכרת האלוהי המביא להשגת תכלית החיים האמיתית וכתוצאה מכך לאושר נצחי ולניצחון אינסופי

הפיקו את הלקח המלא מהסיפור הזה

כדי שתוכלו להפיק את מלוא המידה מהסיפור הזה.

בני אדם צריכים לעשות את העבודה שהם אמורים לעשות

הם לא צריכים להיות תלויים בסיפורים.

צרכת ובזבזת את כל חייך בסיפורים

הבוקר קרוב, תתעוררו משנתכם.

בוקר הזקנה הגיע, והגיע הזמן לצאת

אל תתמכרו לסיפורים [שלא מביאים אתכם לשום מקום או משהו].

עשו את העבודה שתשמש כתנאי לנתיב [במסעכם אל הנצח]

עשה את מה שיהיה לך בהיר כירח בקברך.

הערב והשמש שקעה

עכשיו מאוחר, חזור לביתך במהירות.

במשך זמן רב אכלתם לחמים וממתקים

האם ראיתם אוצר כלשהו בהוויה הפנימית שלכם מזה?

הרמתם את העצמי הנמוך שלכם והוא הפך לשור

מתי עשית צעדים לקראת היעד הסופי שלך?

אז עכשיו התכוננו לעזיבתכם הבלתי נמנעת

מהתחום החומרי, לכו לעבר המציאות הפנימית.

אכלו מה שיגביר את האור שבלבכם

זה יפתח לכם חלון לעולם האחר.

חייך היקרים הסתיימו בעצלות

נותרו כמה ימים, אבל אתה [עדיין] חסר תשומת לב.

מה שקרה קרה, אתה עדיין יכול לבוא לחבר

עלו את צעדיכם מהר יותר בסמטת החבר.

מה שנשאר, אל תתנו לו להתבזבז

גם אם אתה צריך ללכת על הראש, שים את ראשך על רגליו של האהוב.

הו אתה! אפילו אם לא תצייתו לו במשך מאה שנה

הדלת עדיין פתוחה אם אתה דופק עליה.

מהי נשמה? זו ציפור עם תכונות אצילות קדושות

הוא סגור בכלוב [של הגוף] כדי להשיג גנוסיס (קרבה עם האלוהי).

מהי נשמה? זו ציפור משושלת [אלוהית] מקודשת

זה בתוך כלא בשביל להרוויח.

תוכי נמצא בכלוב כדי שילמדו אותו

אז הוא יכול ללמוד לשרוק בקול מתוק.

הנשמה באה יש מאין למען המסחר

כיוונו בכל עת הוא לעבר הנצח.

העצמי הנמוך שלך, בעניין האימון, הוא כמו האב [של שלושת הנסיכים]

זה מונע ממך להיכנס לטירה המדהימה הזו.

העצמי הנמוך שנוטה לרוע, גורם לך ללכת לעבר החטאים

היא קוראת לך לרוע, לחוסר אמונה [בדרך האלוהית למציאות האלוהית] ולמרד.

זה מונע ממך להיכנס לטירה גדושה בתמונות

כי היא מוחקת את האינטלקט הארצי.

הטירה ספוגה בקדושת דרכו של הנביא מוחמד

זה מדהים עבור הלך הרוח המטריאליסטי בשל השיעורים שנלמדו בחיים.

בטירה זו תמונות המלך ובתו

בני לוויה שמימיים, גן עדן ואהבה יפה מוזכרים שם.

מאז "נתנו בנישואין בני לוויה שמימיים עם עיניים גדולות" הוכרז באופן אלוהי

פנינת הלב נקשרה בחוט החמדנות.

מכיוון שבני האדם נבראו בנצח

[הם נוטים] לעשיית רווחים ולמניעת כל נזק [מעצם טבעם].

לכן, בטירת החוק האלוהי

תמונות נוצרו כדי לגרום לבני אדם לרצות ולפחד כאחד.

לפעמים אנשים נאלצים לצעוד בנתיב [האלוהי] בדרך של תאוות בצע [עבור גמולים שונים כמו גן עדן, ברכות ובני לוויה שמימיים, שלטון וכו']

לפעמים הם נאלצים לפחד מתהום הגיהינום.

העצמי הנמוך והמרדן, באמצעות אימה

נלקחים בכוח למלך.

כך שהעצמי הנמוך הזה (*נאפס*) שנוטה לעשות רע, בשמחה או בכוח

מתרגלת למלך ולבתו.

אבל כמו שלושת הנסיכים, במילים אחרות, בני האדם

הו אחד עם עין לראות! הם משלושה סוגים מבחינת הדרך הרוחנית [שהם הולכים].

האחד הוא מי שמדכא את נפשו, השני נמצא באמצע [של שני קצוות הספקטרום]

השלישי הוא מישהו שנוצר לשאוף להיות הראשון בצדק ובמעשים טובים.

הנסיך הראשון הרס את חייו

הוא השתייך לקבוצה שמדכאת את נשמתם.

פנינת חייו נשמטה משליטה בגלל החום [של אהבה עזה]

הוא לא ייחס חשיבות לדרך הנכונה של חתירה רוחנית וגנוסיס.

אבל נדיבותו של המלך עזרה לו

[בסופו של דבר] הוא הפך לאחד המקובלים על ידי אלוהים [לאחר שהסתיימו חייו] וזה מפתיע.

מי שנותן חיים למענו, הוא נותן חיים כאלה ממנו

מי שנותן אזמרגד אחד, נותנים לו את כל המכרה [מלא אזמרגד].

הוא נשרף כמו עש עם להבה

הוא נפל לבאר כמו מטורף.

בקרב האהבה, יש צורך באמיצים

כך שהאדם מתמלא באהבה לפי יכולתו.

אם ניתן היה למצוא את פרנד באמצעות גסיסה

דרכו של אלוהים הייתה קלה מאוד.

באהבה [אלוהית], בכל רגע, יש סוג אחר של מוות

עם מרירותו, המוות מרגיש מאה סכנות.

הנסיך השני עשה את המאמץ והמאמץ הרוחניים

אבל הסתבכו ביהירות ובסערה פנימית.

הוא הפך את עצמו לשותף של השמש (המדריך הרוחני המושלם)

התחיל לטעון, "אני האמת".

לאחר מכן הוא פגע במחסום

יעד המוות הגיע לפניו.

הוא עצר בדרך בגלל השלמות של הדרך הזו [שאינה מאפשרת לאדם להתקדם עם הרעות הפנימיות]

הוא עדיין שתה משקה מיופיו של השביל.

נדיבותו של קינג, גרמה לנשמתו להתקבל על ידי אלוהים [שכן הוא עדיין שאף בדרך עד שעשה טעויות]

הוא עדיין פגש את האהובה [לאחר שהסתיימו חייו הארציים].

זה לא נבע מיכולתו או מזכותו

זה היה כל טוב לבו ונדיבותו של המלך שהוא בורא הכל.

והמחיר השלישי היה בראש ובראשונה [במאמציו הרוחניים]

הוא עלה על שני אחיו הגדולים.

הוא נעשה מודע לנתיב לגנוסיס

הוא הפך לבן לוויה של המציאות של המלך.

הוא עשה את המאמצים והמאמצים הרוחניים, הידע האלוקי הגיע אליו

בכל רגע, הקרבה האלוקית הלכה וגברה.

מכיוון שאנשי האמונה, צועדים בדרך כאשר נותנים להם תמריצים

הם רצים לעבר המלך בגלל אהבתם לבתו.

אך כאשר עיניהם נופלות על המלך עצמו, הם מבינים את טיפשותם

לאחר מכן הם הכפיפו את אהבתם לבת הנסתרת, לאהבתם למלך.

כיון שהמלך ראה בו יכולת שלמה [מבחינת הגעה לשלמות הדרך]

נתן את הבת לנישואין עם הידע הזה.

למרות ששני הנשיאים האחרים התקבלו על ידי הנדיבות האלוהית

אך היכן הייתה אותה מדרגה [רוחנית] לפניו ודרגת הקרבה האלוקית שקיבל הנסיך הצעיר?

גם הלא-מושלמים זכו לכבוד על ידי המלך כאשר הוא הושיב אותם על כסאו לצדו

הוא קרא להם שלו והרעיף עליהם עושר.

הנסיך המבוגר עצמו מתבייש בחסרונותיו

הוא עצוב ומתבייש כשהוא יושב על כס המלכות.

יש קוצים בליבו בגלל המעידות והטעויות שלו

הוא סובל מכאבים בגלל החסרונות שלו.

לכן, הטוב מכל הבריאה (הנביא מוחמד) אמר:

אין צער בשמים, חוץ מהרשלנות [מזכירת ה' ומההליכה בדרך ה'].

אם לחוטאים ניתנת דרך לגן עדן

אם הם יקבלו טירה מלכותית וגלימות.

הם מסתכלים על כפות הרגליים המכוערות שלהם וכמו טווס

מתביישים בראש מורכן [בחרטה].

מה היתרון של ארמון זכוכית לאדם מכוער?

עבור אדם כזה, יש מראה קנאית בכל מקום [כדי להראות לאדם את המציאות של כיעורו].

הו דוד! אין סוף לעניין הזה

ספר לנו את סיפורו של המלך שהצטרף [לשלושת הנשיאים].

המסורת של המלך שעזב את ממלכתו מאחור כדי להצטרף לשלושת הנסיכים היוצאים למסעם

הו זיא-אל-חאק חוסאמודין חסן!

ספר לי את מצבו של [האדם הרביעי בסיפור,] המלך.

כשהוא הפך למישהו, שוויתר על ממלכתו

הוא נשאר עם הנסיכים במצב של עוני.

הוא עזב את ממלכתו מאחור והפך לבן לווייתם [במאבקם החשוב]

הוא פסע איתם בדרך, בחברתם.

הוא היה פעיל בשירותם ביחד

בלב טהור נקי מכל צביעות.

השתקפות אהבתם [האלוהית] [על נשמתו] שבה אותו

במסעם הוא הפגין אחדות עם שלושת [הנסיכים].

לאהבה עזה יש הרבה השפעות כאלה

הם שלשלאות ללב שיש לו חופש.

חברתו של מאהב, הופכת אותך למאהב

חברתו של חוטא הופכת אותך לחוטא.

כל אדם משיג מוסר ואופי מאדם אחר

מלון מקבל את הארומה [המתוקה] שלו ממלון אחר.

מכחיש את השפעת החברה [של אדם אחר] הוא טיפש

מי שבורח מחברה [טובה] הוא רשלן.

מלון תופס את צבעו ממלון אחר

מדוע שחברתו של אדם אחר לא תיצור השפעה?

הכלב הזה הפך לבן לוויה של אנשי המערה

עד שמאפייני הכלב עזבו אותו לחלוטין.

הפכו לעפר רגליהם של אנשי אלוהים

כדי שתקבל הארה מהירח שלהם [כמו תכונות פנימיות מוארות].

זו הסיבה שהנביא מוחמד (עליו השלום) אמר:

אל תאמץ חברה של אף אחד מלבד מאמין (אדם בעל אופי ויראת שמיים).

הניחוח הופך את המיכל לריחני

זבל מעניק צחנה לאדמה.

כשהשמן בזבז את עצמו על פרחים

הוא הפך למיכל של ניחוח פרחים.

המלך הזה היה עם הנסיכים

כששניים משלושת האחים הקריבו את חייהם.

הוא הפך לבן לוויה של השלישי

הוא היה נוכח מולו כל הזמן כמו חסיד אמיתי.

כאשר השלישי הפך לחתנו של מלך סין

הוא היה בין האליטות המיוחדות שלו.

כאשר מלך סין ראה את אהבתו ומסירותו העצומה

והקשר המיוחד שלו עם אהובתו.

הוא מצא את שניהם נשמה אחת ושני גופים

המלך [של סין] נטה אליו בידידות.

הוא אמר לנסיך מתוך טוב לב:

בן לוויה זה שלך הוא גאוותו של כל משרת.

אין לו שום יצר ורצון לבו מלבד לשרת [אותך]

הוא כל כך שקוע במחשבתך שהוא נעשה נטול כל דבר אחר בעולם.

יש צורך לתגמל אדם כזה כמוהו

מי שמרוקן את הרצונות של העצמי הנמוך שלו.

מי שאיבד את הרצון שלו ברצון שלך

אדם כזה צריך לקבל תגמול בשפע.

הנסיך נישק את רגליו ואמר:

מה שנסתר מאיתנו ברור לכם בבירור.

כאשר בתקווה למצוא את החברה שלך

עזבתי את מולדתי כדי לצאת למסע שלי.

האיש הזה שהיה מלך מוצלח מאוד של ארצו

הראה אקטיביות באימוץ החברה שלנו.

הוא עזב את ארצו ואת עושרו למעננו

בתמיכה מאוחדת ובלתי מעורערת בנו, הוא הניף את הדגל בליבו.

בזכותנו הוא עבר תהפוכות רבות

הוא עזב את ארצו והפך לידיד שלנו.

לנדיבות הוד מעלתך יש דרישה

זה מקום לנדיבות ורחמים.

המלך אמר שהוא יעניק לו מדינה אחרת

הוא יוענק באופן המתאים למעמדו.

המלך העניק לו יותר טירות וארצות ממה שהעריכו קודם לכן

למען הנסיך השלישי, הוצא למענו.

מה שעיניו אפילו לא ראו הוענק לו

מה שאוזניו אפילו לא שמעו הונח לפניו.

גם אותו אדם רביעי השיג את מטרתו

כמו לקוח עם עורך הדין, כמו אורח עם המארח

אותו עשיר אציל [בעל העושר הרוחני, קרי, הנביא מוחמד (עליו השלום)] אמר: אומה כזו היא שאפילו חברם אינו נשאר מקופח[111].

[111] בסיפור נבואי של הנביא מוחמד (עליו השלום) נאמר: ידידיו ומקורביו של אלוהים או הגנוסטים הם אנשים כאלה שמי שמאמץ את חברתם אינו נשאר משולל [מיתרונות הדרך הרוחנית].

לשמור על הלבבות ולשרת אחרים

הופך אותך לאחד שמשרתים אותך ומעניק לך הצלחה.

במיוחד לשרת את עם האלוהים [שבאמת מקדישים את עצמם אליו]

מעניקה לך קבלה א-לוהית מצוינת [ומקרבת אותך] לקב"ה.

אדם שזוכה לקרבת אנשים שקיבלו את קרבת ה'

על אדם כזה, חסדו של אלוהים מושקע בידי מקורביו של אלוהים.

אדם שזוכה לקרבת אנשים שקיבלו את קרבת ה'

הופך להיות ראוי לנדיבותו ולנדיבותו של אלוהים.

אדם שעשה חסד עם חברים וקרובים לאלוהים

נעשה חרוץ בשירותם.

נעשה ראוי לחסדי ה'

אדם כזה הפך למקבל תמיכה ועזרה אלוהית.

אבן מסעוד (שאלוהים ישמח ממנו) סיפר מהנביא מוחמד (עליו השלום):

הו חסיד! אדם יהיה עם אלה שהוא אוהב.

מי שאהב אומה [נספר] מאותה אומה

אהבת החברים והקרובים לאלוהים הופכת לאור הנשמה.

הפכו את זה לחלק מהווייתכם לאהוב ולשנוא רק למען אלוהים

כדי שתקבל קבלה בפתח האהוב.

כאשר המלך השותף שלהם, לא חווה את המאבק הרוחני

אהבתם של המטוהרים הציבה נר בדרכו.

מי שלא היו לו מאמצים, יכולת ומאמצים רוחניים

השמירה על חברה עם אנשי הדרך הרוחנית באה לעזרתו וזה הכל.

עשו מאמץ כדי שתזכו בעצמכם בקבלה של אלוהים

או להתחבר לאלה המקובלים על אלוהים.

הפוך למתאמץ בנתיב [הרוחני] או סובב סביב מאמצי הדרך

אוצרות קטנים וגדולים [שניהם] יגיעו אליכם מאותו בן אנוש ייחודי.

הו נשמה! אם אתה לא אחד מהשניים האלה

אתה תקום ביום הדין מושפל.

זו הסיבה שאלוהים אמר בקוראן:

ב[עניין] ההדרכה, [אתה עצמך צריך] לחפש אמצעי לכך.

מי אכל את שימור הפירות ללא מאמן [שלימד איך להכין אותו מלכתחילה]?

תגיד לי, איך הציפור תעוף בלי הכנפיים?

הג'ונגל מלא בדם, מלכודות וחיות פרא [אכזריות]

בכל הכיוונים, נתיב הטעות [וההטעיה] פתוח.

הג'ונגל מלא בנחשים ויש ירק בכל מקום

אל תדרוך עליו ללא עזרתו של מי שמדקלם את מילות ההגנה הקסומות, אחרת תתעצבן ותיכשל [לדרוך בו].

העולם הזה הוא האדמה הירוקה השופעת והעצמי הבסיסי התחתון (*נאפס*) הוא הנחש

חשבו על דרכו של אלוהים כעל הג'ונגל המוקף סכנות.

אם נחש נושך אותך, אתה תהפוך לשבור ומצטער

אתה מרוצה בלי לדקלם את מילות הקסם, אתה טיפש.

אם רגלי לבך נפגעו וחודר על ידי קוץ

בלי קצה המחט, איך תוציא אותו?

לדאוג לקצה המחט, לשנן את מילות הקסם

מצאו מדריך [רוחני מושלם] כדי שתוכלו לצעוד בדרך המפרכת [ללא כל קושי וללא נפילה לטעויות כלשהן].

הג'ונגל מלא בקוצים ויש שבילים לכל הכיוונים

תראה, יש תעלות בכל צעד.

הג'ונגל מפחיד ושודדים מסתתרים בו

מצאו מדריך [רוחני מושלם] ועקבו אחר מדריך כזה.

הנתיב [הרוחני] מפרך מאוד ויש את הישות העל-טבעית המהירה (השטן) בכל מקום

שמנגן במאות נבלים ותוף בדרך [כדי להסיח את דעתך ולהניא אותך מהדרך האלוהית].

הדרך מפרכת ויש לילה אפל לפניכם

אם לא תחזיק את ידו של אף אחד, אתה תיעלם.

הו אהוב! אין סוף לגודל העניין הזה

כעת יש לשים קץ ל" מתנאווי".

הו ילד! אין סוף למעשיו של אלוהים

יש לשים קץ ל" מתנאווי".

השלמת "צמדים של משמעויות רוחניות עמוקות"

זה קרה עכשיו על ידי המתנות הרוחניות שקיבל ממולאווי (רומי) ומיוחס לו – הגנוסטי פר אקסלנס.

פסוקי סיום

מי שמחפש את האמת שוקע באמת והופך להתגלמותה

אחד כזה הוא [התגלמות] החסד האלוהי והוא הרוח האלוהית.

אל תעשה מעשים שטניים רעים, אל תהפוך לשטן [בעצמך]

שפכו מים [של חוכמה וגנוסיס אלוהי] על עפר נשמתו של מישהו [כדי לטהר אותה ולטהרה].

אל תבזבזו את זמנכם [היקר מפז] בשום דבר אחר מלבד האמת [והדרך הרוחנית המובילה אתכם אליה]

אל תמלאו את הבטן ותנו לנשמתכם לגווע ברעב.

דמותו של אחר [בלבבך] היא הצעיף שלך מפני האמת

בכל מה שיש, אין אף אחד מלבדו [עם קיום אמיתי].

הפוך לזה שהושמד בישות האלוהים [על ידי שחרור עצמך מהאיכויות של העצמי הנמוך], אז תשיג קיום מאלוהים – חיים שהם נצחיים ואינם כפופים לסוף

אדון הבוקר יופיע בתוך נשמתך.

בשישה כרכים, ל"*מתנאווי* " יש קול אחד

מהותה היא לצלול לתוך אוקיינוס ההשמדה בישות האלוהים (*פאנה*).

אם אתם מחפשים את דרכו של אלוהים [המובילה לאלוהים עצמו], היו ערניים

הסירו מתוככם את הרשלנות וחוסר האכפתיות, היו ערים.

ראשית, התמידו בחוק האלוהי [לנהל את חייכם החיצוניים בשילוב עם הציוויים האלוהיים במעשי פולחן ויחס טוב עם בני אדם]

לאחר מכן צעדו בנתיב הרוחני באמצעות מאמצים ומאמצים לתקן ולטהר את הנשמה.

בצעד הראשון, העמידו את רגליכם על החוק האלוקי

לאחר מכן, צעדו בנתיב המאבקים הרוחניים.

קישוט הנשמה באמצעות "*טריקה*" (דרך השאיפה הרוחנית להשגת איכויות פנימיות יפות, טיהור הנשמה מכל תכונותיה הנמוכות והשפלות, הפגמים, הפגמים, הנטיות השליליות והרעות) הוא הכרחי

כדי שתוכלו לחצות בהצלחה את האוקיינוס של הגנוסיס האלוהי, הקרבה, האינטימיות והידע (*מעריפה*).

לעולם לא יהיה סוף לעניין זה [בשל עצמתו, חשיבותו והרלוונטיות שלו לאנושות כולה בהענקת שלום אמיתי, אושר נצחי והצלחה נצחית]

לכן, עלי לעשות את הנאום קצר [ולסיים את ה"*מתנאווי*" כאן]. יהי שלום אלוהי עליך![112]

[112] בנקודה זו, יצירת המופת הגדולה של רומי "*מתנאווי* " או "צמדים של משמעויות רוחניות עמוקות" הסתיימה לאחר הוספת הסיום של מולאנה אילהי באקש קנדהלווי.

מסקנה

ליבת הקיום האנושי היא המקום והמקור של כל השליליות והחיוביות, האושר והצער, האומללות והנוחות, ההצלחה והכישלון, הצמצום וההתרחבות, החושך וההארה בחיינו. גרעין זה מכונה "הלב" או "הנשמה" של האדם הזקוק לטרנספורמציה באמצעות מאבק רוחני פנימי אינטנסיבי כך שהוא משדר חוסן, חיוביות, אופטימיות, שלווה פנימית, שלווה, אושר, אושר נצחי וניצחון אינסופי. חיבור זה, המבוסס על חוכמתו הנצחית של אחד הנציגים הטובים ביותר של הציוויליזציה האנושית כולה, מפרק באופן שיטתי את כל המכשולים בליבת הקיום האנושי, לקראת השגת חוסן, חיוביות, אופטימיות, שלווה פנימית, שלווה ואושר ודוחף את האדם לעבר הגעה לפסגת ההישג האנושי בצורה של אושר נצחי וניצחון אינסופי בעידן זה של חרדה. מערבולות ומהומות.

האירועים המתרחשים בעולם מסביב נראים מטרידים. עם זאת, אנו יכולים להשפיע על התגובה שלנו למצבים שונים שאנו מוצאים את עצמנו בהם, בין אם אישיים או קולקטיביים. כל אחד מאיתנו יכול לבחור להתמודד איתם באופן חיובי על ידי משיכה עמוקה יותר למאגרי המשאבים הרוחניים הפנימיים שלו עמוק בתוך השקעים והליבה הפנימיים ביותר של ההוויה, ושימוש בהם ובמצבים ובאתגרים הייחודיים שלו, כדי לשנות את עצמו באופן חיובי. טרנספורמציה רוחנית זו תבטיח פינוי מוחלט של כל השליליות והחדרת כל הדברים החיוביים בצורותיהם השונות, ותוציא את המיטב מאנשים, שיוכלו להתמודד ביעילות עם אתגרי חייהם. השינוי הפנימי הזה משחרר את הפוטנציאל האמיתי שלנו שבתורו מביא לשינוי חיובי סביבנו. עזרה לעצמנו בדרך זו תחילה, עוזרת לאחרים בסופו של דבר וכאשר האור וההארה הפנימיים של היחידים מתעצמים, זה הופך לכוח בלתי ניתן לעצירה לטוב בעולם הסוער שמסביב. עם זאת, מסע של אלף קילומטרים צריך להתחיל איפשהו וזה הצעד היחיד שעליכם לעשות כדי לצאת להגשמה עצמית משלכם, להשגת המטרה האמיתית של חייכם, וכתוצאה מכך אושר נצחי וניצחון נצחי. ספר זה ינחה כל מחפש אמת בדרך להגשמה עצמית. הצעד היחיד שנדרש מכם הוא התשוקה שלכם לשינוי החיובי ולשם כך, תצטרכו להביא לב וראש פתוחים כדי לחקור את המים שלא מופו בעבר. כל מי שיבחר לעשות זאת, יהיה מרוצה מהתוצאה.

מי ייתן ותהיו מוגנים ומודרכים אלוהיים, בניווט במים הסוערים של האוקיינוס הבלתי נתפס הזה של אמיתות נצחיות, במסעכם לעבר מימוש עצמי אמיתי, השגת המטרה האמיתית של החיים, וכתוצאה מכך אושר נצחי והצלחה נצחית של חיי הנצח, הנצחת האדם.

ספרים מומלצים ללימוד נוסף

חיבור זה עסק בתמציתיות בתכלית האמיתית של החיים ובדרך להשגתה, שבתורה מובילה לחוסן, חיוביות, אופטימיות, שלווה פנימית, שלווה, אושר, אושר נצחי והצלחה אינסופית ללא קשר למצב החרדה, הסערה או הסערה שלנו. הגודל והאינטנסיביות של הנושא הם כאלה שכרכים נכתבו על ידי יודעים גדולים של אמיתות נצחיות או גנוסטיקנים במהלך המאות הקודמות, כדי להסביר אותו ולהאיר את הדרך לאנושות. חיבור זה ניסה לספק הצצה לעצמתו לאור הרוחניות והכתבים המאירים של אחד הנציגים הגדולים ביותר של ידע זה שהאנושות ייצרה אי פעם – מוחמד אל-ע'זאלי (שאלוהים יעניק לו את ברכותיו העצומות). יש חשיבות עליונה למנות כמה מהעבודות הגדולות ביותר בנושא זה בעלות רלוונטיות עמוקה ותועלת לכולם, שכל מחפשי האמת יכולים להפיק מהן תועלת. בנקודה זו, זה הוגן לשאול, "מהיכן ניתן להשיג את הידע הרלוונטי על תכלית החיים ועל הדרכים להשגת אושר נצחי והצלחה אינסופית, כך שהדרך תהיה ברורה, מוארת ומתרחבת עבור מי שרוצה לצעוד בה, וכאשר הוא פועל על פי ידע זה, הוא יכול למעשה להגיע לתכלית חייו וכך להיות שקוע במצב של אושר נצחי והצלחה אינסופית?" למרבה המזל, הידע הרב הזה, למרות שכמעט ולא ידוע בימינו, זמין לכל מי שרוצה להפיק ממנו תועלת. ניתן לקבל אותו מהיצירות המופלאות המומלצות הבאות המאירות את הדרך לכל מחפשי האמת הכנים:

א. באמצעות לימוד מעמיק של הקוראן, בעזרת פרשנות טובה, לאור עשר מטרות הקוראן כפי שהסביר ע'זאלי בספרו "*ג'וואהר אל-קוראן*" או "אבני החן של הקוראן". לימוד עשר המטרות הללו, הבנתן והפנמתן, ולימוד הקוראן מתוך מחשבה על עשר המטרות הללו, יפתחו אופקים חדשים של הבנה והארה רוחנית פנימית.

ב. ספרו של ע'זאלי "*מנהג' אל-עאבדין אילה ג'נאתו רב אל-עלאמין*" או "הדרך הטובה ביותר לעובדי האל המובילה אותם לגן עדן של אדון כל העולמים והישויות" או הכותרת הקצרה "הדרך הטובה ביותר לעובדים". ספר זה מסביר בקצרה את מטרת החיים ואת הדרך להשגת אושר נצחי והצלחה אינסופית.

ג. ההקדמה המדהימה לספרו של ע'זאלי "*קימיה א-סעדאת*" (או "*קימיה אל-סעדה*") שכתב בפרסית או "אלכימיה של אושר נצחי והצלחה אינסופית", המסבירה את האושר הנצחי, האלמוות וההצלחה האמיתית של האדם. ניתן לקרוא את החלק הנותר של ספר זה כדי ללמוד בקצרה את ארבעים הצעדים הדרושים כדי להתקדם בדרך זו. ההקדמה המדהימה של ספר זה מוצגת באופן בולט בחלק הראשון של חיבור זה.

ד. אוסף החוכמה בן ארבעת הכרכים של ע'זאלי בשם "*יחיא אל-עולום א-דין*" או "תחיית הידע של הדרך לאלוהים" הידוע גם בשם "תחיית מדעי הדת". ספר עצום זה, המחולק לארבעים ספרים קצרים – כל אחד מהם מייצג צעד בדרך הרוחנית לגנוסיס האלוהי או "*מעריפה*", מציג הצגה מפורטת של תכלית החיים האנושיים והדרך להשגת אושר נצחי. הכרכים השלישי והרביעי של הספר המופלא הזה שימשו רבות בחיבור זה בחלקים השני והשלישי שלו.

ה. אחרון חביב, המשורר רב המכר של המזרח והמערב, מולנא ג'לאל-דין רומי, הידוע בכינויו "רומי", כתב את השירה הגדולה ביותר בכל ההיסטוריה האנושית על הגנוסיס האלוהי והאהבה האלוהית, שנקראה "*מת'נאווי-א-מנאווי*" או "צמדים של משמעויות רוחניות עמוקות". מומלץ ללמוד אותו עם תרגום טוב והסבר מלומד לתועלת מרבית. ספר נפלא זה מביא לידי ביטוי את החוכמה הפנימית העמוקה של הקוראן. בעזרתו ניתן להשיג את מטרת חייו וכתוצאה מכך אושר נצחי והצלחה אינסופית. סופו של הספר המופלא הזה עיטר את החלק האחרון של החיבור הזה.

רשימת הספרים המומלצים יכולה להיות עצומה, שכן אוצרות החוכמה הנצחיים, שהשאירו אחריהם אדוני האושר הנצחי - הגנוסטיקנים או יודעי האמיתות הנצחיות והחוכמה האלוהית - היא עצומה. עם זאת, המסע של אלף הקילומטרים צריך להתחיל איפשהו והרשימה הקצרה הזו, תהיה גם נקודת ההתחלה וגם השיא של המסע הגדול הזה לחיפוש אחר אושר נצחי והצלחה אינסופית. הספרים הבאים יעזרו לאדם לנווט במים הסוערים של האוקיינוס העצום והבלתי נתפס הזה של אמיתות נצחיות, במסעו לעבר הארה פנימית, מימוש עצמי והשגת המטרה האמיתית של החיים וכתוצאה מכך אושר נצחי וניצחון נצחי:

תפסיר אל-תוסטארי (הפרשנויות הגדולות של הקוראן הקדוש) מאת סהל אבן עבדאללה אל-תוסטארי (מחבר), יוסף מרי (עורך), אנבל קילר (מתרגמת), עלי קילר (מתרגם)

מוציא לאור: Fons Vitae (13 באפריל 2011)

מסת"ב 10: 1891785192; מסת"ב 13: 978-1891785191

פרשנות זו של הקוראן לפסוקים נבחרים נכנסת למשמעויות העמוקות יותר של ההתגלות האלוהית וחושפת את אבני החן הטבועות עמוק בפנים.

המסר של הקוראן: התיאור המלא של הטקסט הערבי הנגלה בליווי תעתיק מקביל על ידי מוחמד אסד (עורך, מתרגם)

מוציא לאור: קרן הספר; מהדורה מתוקנת (1 בדצמבר 2008)

מסת"ב 10: 1904510353; מסת"ב 13: 978-1904510352

זהו פרשנות או הסבר שלם של הקוראן.

דרכם של המשרתים הסוגדים לגן אדון העולמים (מנהאג' אל-עאבדין) מאת האמאם ע'זאלי

מוציא לאור: הוצאת אל-באז ארה"ב (2011)

מסת"ב 10: 1882216261; מסת"ב 13: 978-1882216260

ספרו האחרון של האימאם ע'זאלי מתווה דרך בת שבעה שלבים לשלמות רוחנית והארה.

אל-ע'זאלי אלכימיה של אושר 2 כרך מאת האימאם מוחמד אל-ע'זאלי (מחבר), ג'יי ר. קרוק (מתרגם), ליילה בח'טיאר (מבוא)

מוציא לאור: Kazi Publications, Inc. (1 בינואר 2007)

מסת"ב 10: 1567446744; מסת"ב 13: 978-1567446746

יצירת המופת של האימאם ע'זאלי "*קימיה א-סעדאת*" המתארת את הסוכן הטרנספורמטיבי של אושר נצחי והצלחה אינסופית.

תחיית מדעי הדת (יחיא אל-עולום א-דין) 4 כרכים שנערכו על ידי האימאם מוחמד אל-ע'זאלי (מחבר), מוחמד מהדי אל-שריף (מתרגם)

מוציא לאור: דאר אל-כותוב אל-אילמיה, ביירות, לבנון (2011)

מק"ט 1010021; מסת"ב: 9782745159458

http://jamalon.com/en/1010021.html

אוסף החוכמה בן 4 הכרכים של האימאם ע'זאלי מנתח כל היבט של הדרך הרוחנית המובילה להשגת מטרת החיים וכתוצאה מכך אושר נצחי והצלחה אינסופית.

מסנאווי (6 כרכים) מאת מולאנה ג'לאל-דין רומי. ר.א. ניקולסון (מתרגם)

http://www.dar-al-masnavi.org/about_nicholson.html

"*מתנאווי-א-מנאווי* " או "צמדים של משמעויות רוחניות עמוקות" מאת המשורר רב המכר בארה"ב הידוע בכינויו רומי, הוא ספר מפואר בן שישה כרכים המביא לידי ביטוי את החוכמה הפנימית העמוקה של הקוראן, משמעות עמוקה יותר ותכלית חייו של האדם, וכתוצאה מכך אושר נצחי והצלחה אינסופית. זוהי השירה הרוחנית הטובה ביותר שנכתבה אי פעם על גנוסיס ואהבה אלוהית על ידי המאסטר הרוחני המהווה אור מנחה לאנושות כולה לנצח, שקועה, שקועה וטובעת באוקיינוס הבלתי נתפס של האהבה האלוהית.

ביבליוגרפיה

[1] אל-ע'זאלי, מוחמד. תרגום לאורדו: נקשבנדי, מוחמד סעיד. *Kimiya-e-Sa'adat* (אלכימיה או סוכן שינוי טרנספורמטיבי לאושר נצחי והצלחה אינסופית). לאהור, פקיסטן: ספרים פרוגרסיביים, 1999. עמ' 33-37. *תרגום מאורדו לאנגלית ובחירות על ידי המהדר*.

[2] אל-ע'זאלי, מוחמד. תרגום לאנגלית: בילאל, מוחמד עאסם. *קימיה-אי-סעדאת* (אלכימיה של אושר נצחי). לאהור, פקיסטן: Kazi Publications, 2001. עמ' 1-47. *מרוכז ומוסבר על ידי המהדר*.

[3] אל-ע'זאלי, מוחמד. תרגום לאנגלית: בילאל, מוחמד עאסם. *קימיה-אי-סעדאת* (אלכימיה של אושר נצחי). לאהור, פקיסטן: Kazi Publications, 2001. עמ' 48-68. *מרוכז ומוסבר על ידי המהדר*.

[4] אל-ע'זאלי, מוחמד. תרגום לאנגלית: בילאל, מוחמד עאסם. *קימיה-אי-סעדאת* (אלכימיה של אושר נצחי). לאהור, פקיסטן: Kazi Publications, 2001. עמ' 77-90. *מרוכז ומוסבר על ידי המהדר*.

[5] אל-ע'זאלי, מוחמד. תרגום לאנגלית: בילאל, מוחמד עאסם. *קימיה-אי-סעדאת* (אלכימיה של אושר נצחי). לאהור, פקיסטן: Kazi Publications, 2001. עמ' 91-140. *מרוכז ומוסבר על ידי המהדר*.

[6] אל-ע'זאלי, מוחמד. תרגום לאנגלית: בילאל, מוחמד עאסם. *קימיה-אי-סעדאת* (אלכימיה של אושר נצחי). לאהור, פקיסטן: Kazi Publications, 2001. עמ' 141-142. *מרוכז ומוסבר על ידי המהדר*.

[7] אל-ע'זאלי, מוחמד. תרגום לאורדו: אל-וג'ידי, נדים. *יחיא אל-עולום א-דין* (תחיית הידע על הדרך לאלוהים). קראצ'י, פקיסטן: דארול אישאת, 1999. כרך 3 ספר 1, עמ' 16-34, 38-43, 51-87. *תרגום מאורדו לאנגלית ובחירות על ידי המהדר*.

[8] אל-ע'זאלי, מוחמד. תרגום לאורדו: אל-וג'ידי, נדים. *יחיא אל-עולום א-דין* (תחיית הידע על הדרך לאלוהים). קראצ'י, פקיסטן: דארול אישאת, 1999. כרך 3 ספר 2, עמ' 87-133. *תרגום מאורדו לאנגלית ובחירות על ידי המהדר*.

[9] אל-ע'זאלי, מוחמד. תרגום לאורדו: אל-וג'ידי, נדים. *יחיא אל-עולום א-דין* (תחיית הידע על הדרך לאלוהים). קראצ'י, פקיסטן: דארול אישאת, 1999. כרך 3 ספר 3, עמ' 133-135, 137, 139-147, 157, 158, 160-164, 172. *תרגום מאורדו לאנגלית ובחירות על ידי המהדר*.

[10] אל-ע'זאלי, מוחמד. תרגום לאורדו: אל-וג'ידי, נדים. *יחיא אל-עולום א-דין* (תחיית הידע על הדרך לאלוהים). קראצ'י, פקיסטן: דארול אישאת, 1999. כרך 3 ספר 4, מבחר מעמודים 174-258. *תרגום מאורדו לאנגלית ובחירות על ידי המהדר*.

[11] אל-ע'זאלי, מוחמד. תרגום לאורדו: אל-וג'ידי, נדים. *יחיא אל-עולום א-דין* (תחיית הידע על הדרך לאלוהים). קראצ'י, פקיסטן: דארול אישאת, 1999. כרך 3 ספר 5, עמ' 258-260, 262-264, 266, 268-269, 271-274, 277-279, 284-287, 291-292, 294-299, 302-314. *תרגום מאורדו לאנגלית ובחירות על ידי המהדר*.

[12] אל-ע'זאלי, מוחמד. תרגום לאורדו: אל-וג'ידי, נדים. *יחיא אל-עולום א-דין* (תחיית הידע על הדרך לאלוהים). קראצ'י, פקיסטן: דארול אישאת, 1999. כרך 3 ספר 6, עמ' 361-364, 319-320, 323-324, 326-327, 333, 340, 342, 344-348, 352-356, 358-361. *תרגום מאורדו לאנגלית ובחירות על ידי המהדר*.

[13] אל-ע'זאלי, מוחמד. תרגום לאורדו: אל-וג'ידי, נדים. *יחיא אל-עולום א-דין* (תחיית הידע על הדרך לאלוהים). קראצ'י, פקיסטן: דארול אישאת, 1999. כרך 3 ספר 7, עמ' 361-364, 367-371, 373, 375, 377-382, 383, 392-397, 399-401, 403, 405-410, 418, 423. *תרגום מאורדו לאנגלית ובחירות על ידי המהדר*.

[14] אל-ע'זאלי, מוחמד. תרגום לאורדו: אל-וג'ידי, נדים. *יחיא אל-עולום א-דין* (תחיית הידע על הדרך לאלוהים). קראצ'י, פקיסטן: דארול אישאת, 1999. כרך 3 ספר 8, עמ' 425-426, 430-435, 438, 442-449, 451-452. *תרגום מאורדו לאנגלית ובחירות על ידי המהדר*.

[15] אל-ע'זאלי, מוחמד. תרגום לאורדו: אל-וג'ידי, נדים. *יחיא אל-עולום א-דין* (תחיית הידע על הדרך לאלוהים). קראצ'י, פקיסטן: דארול אישאת, 1999. כרך 3 ספר 9, עמ' 452-456, 457-460, 475-480, 502-507, 512. *תרגום מאורדו לאנגלית ובחירות על ידי המהדר*.

[16] אל-ע'זאלי, מוחמד. תרגום לאורדו: אל-וג'ידי, נדים. *יחיא אל-עולום א-דין* (תחיית הידע על הדרך לאלוהים). קראצ'י, פקיסטן: דארול אישאת, 1999. כרך 3 ספר 10, עמ' 513-520, 522-534, 536-541, 544-559, 561-577, 627-629. *תרגום מאורדו לאנגלית ובחירות על ידי המהדר*.

[17] אל-ע'זאלי, מוחמד. תרגום לאורדו: אל-וג'ידי, נדים. *יחיא אל-עולום א-דין* (תחיית הידע על הדרך לאלוהים). קראצ'י, פקיסטן: דארול אישאת, 1999. כרך 4 ספר 1, עמ' 17-18, 21, 27, 29, 33, 37-38, 41, 56, 60-64, 75, 85, 88, 90, 99, 101-103. *תרגום מאורדו לאנגלית ובחירות על ידי המהדר*.

[18] אל-ע'זאלי, מוחמד. תרגום לאורדו: אל-וג'ידי, נדים. *יחיא אל-עולום א-דין* (תחיית הידע על הדרך לאלוהים). קראצ'י, פקיסטן: דארול אישאת, 1999. כרך 4 ספר 2, עמ' 104-108, 113, 118, 126-129, 130, 133, 136-139, 141,

142, 145-144, 148, 167-165, 170-169, 179-177, 189-188, 201, 202, 205-204, 209, 212-211, 227. *תרגום מאורדו לאנגלית ובחירות על ידי המהדר.*

[19] אל-ע'זאלי, מוחמד. תרגום לאורדו: אל-וג'ידי, נדים. *יחיא אל-עולום א-דין* (תחיית הידע על הדרך לאלוהים). קראצ'י, פקיסטן: דארול אישאת, 1999. כרך 4 ספר 3, עמ' 228-234, 245-247, 251, 253, 258-262, 270-271, 274-277, 288-290. *תרגום מאורדו לאנגלית ובחירות על ידי המהדר.*

[20] אל-ע'זאלי, מוחמד. תרגום לאורדו: אל-וג'ידי, נדים. *יחיא אל-עולום א-דין* (תחיית הידע על הדרך לאלוהים). קראצ'י, פקיסטן: דארול אישאת, 1999. כרך 4 ספר 4, עמ' 290-297, 302-303, 306-307, 311-312, 328-331, 333-335, 340-339, 349, 351, 355, 357, 359, 360. *תרגום מאורדו לאנגלית ובחירות על ידי המהדר.*

[21] אל-ע'זאלי, מוחמד. תרגום לאורדו: אל-וג'ידי, נדים. *יחיא אל-עולום א-דין* (תחיית הידע על הדרך לאלוהים). קראצ'י, פקיסטן: דארול אישאת, 1999. כרך 4 ספר 5, עמ' 366-380, 391-395, 404-405, 437-438. *תרגום מאורדו לאנגלית ובחירות על ידי המהדר.*

[22] אל-ע'זאלי, מוחמד. תרגום לאורדו: אל-וג'ידי, נדים. *יחיא אל-עולום א-דין* (תחיית הידע על הדרך לאלוהים). קראצ'י, פקיסטן: דארול אישאת, 1999. כרך 4 ספר 6, עמ' 441-462, 470, 472-476, 482-486, 492-493, 516, 521-522, 542-541. *תרגום מאורדו לאנגלית ובחירות על ידי המהדר.*

[23] אל-ע'זאלי, מוחמד. תרגום לאורדו: אל-וג'ידי, נדים. *יחיא אל-עולום א-דין* (תחיית הידע על הדרך לאלוהים). קראצ'י, פקיסטן: דארול אישאת, 1999. כרך 4 ספר 7, עמ' 542-550, 563-565, 567-570, 572-573, 577-586. *תרגום מאורדו לאנגלית ובחירות על ידי המהדר.*

[24] אל-ע'זאלי, מוחמד. תרגום לאורדו: אל-וג'ידי, נדים. *יחיא אל-עולום א-דין* (תחיית הידע על הדרך לאלוהים). קראצ'י, פקיסטן: דארול אישאת, 1999. כרך 4 ספר 8, עמ' 587-596, 603-605, 606-610, 622-626, 631-632. *תרגום מאורדו לאנגלית ובחירות על ידי המהדר.*

[25] אל-ע'זאלי, מוחמד. תרגום לאורדו: אל-וג'ידי, נדים. *יחיא אל-עולום א-דין* (תחיית הידע על הדרך לאלוהים). קראצ'י, פקיסטן: דארול אישאת, 1999. כרך 4 ספר 9, עמ' 632-642, 645-646, 665-666. *תרגום מאורדו לאנגלית ובחירות על ידי המהדר.*

[26] אל-ע'זאלי, מוחמד. תרגום לאורדו: אל-וג'ידי, נדים. *יחיא אל-עולום א-דין* (תחיית הידע על הדרך לאלוהים). קראצ'י, פקיסטן: דארול אישאת, 1999. כרך 4 ספר 10, עמ' 666-668, 670-671, 676-681, 683-684, 688-690, 749-750, 794-789. *תרגום מאורדו לאנגלית ובחירות על ידי המהדר.*

[27] אל-ע'זאלי, מוחמד. תרגום לאנגלית (מתרגום לאורדו): חסן, אירפאן. *איוהל ולאד* (בני או בתי היקרים והאהובים). *Majmu'a Rasa-il Imam Ghazali* (אוסף הספרים הקצרים של האמאם ע'זאלי): קראצ'י, פקיסטן: Darul Isha'at, 2004. כרך 1, עמ' 13-17. תרגום לאנגלית נלקח מ:
http://www.ghazali.org/books/My%20Dear%20Beloved%20Son.doc

[28] רומי, מולנא ג'לאל-דין מוחמד. תרגום לאורדו: חוסיין, קאזי סג'אד. *Mathnavi-e-Maulavi-e-Ma'navi* (צמדים בעלי משמעויות רוחניות עמוקות) 6 כרכים. לאהור, פקיסטן: הוצאת הספרים אל-פייסל; תאריך פרסום לא ידוע; התרגום לאורדו הושלם ב-1974. כרך 6, עמ' 342-344, 347-363, 373-374, 381-382, 389-391, 421-426, 441-442, 443-460, 466-467, 472-478, 505-506, 508-511, 520-526, 530. *תרגום מאורדו לאנגלית ובחירות על ידי המהדר.*

ספר זה יהווה עזרה לחסרי הישע, סיוע למצוקה שמצוקותיהם קשות מנשוא, הקלה לאלה השקועים בסבל פנימי בדמות ייאוש, דיכאון, עצב, תסכולים וריקנות פנימית, אור לאלה המוקפים בחושך, מדריך לאלה המחפשים את האמת, המטרה והמשמעות של חייהם. ונתיב לאלה שרוצים להיות טובים יותר ולשנות את פני הדברים עבור עצמם, משפחותיהם, קהילותיהם, מדינותיהם והעולם.